T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ḲIṢAṢ-I ENBİYĀ

İNCELEME-EDİSYON KRİTİKLİ METİN-DİZİN-TIPKIBASIM

DOKTORA TEZİ

Hüseyin KABA

Düzce
Aralık - 2021

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ḲIṢAṢ-I ENBİYĀ

İNCELEME-EDİSYON KRİTİKLİ METİN-DİZİN-TIPKIBASIM

DOKTORA TEZİ

Hüseyin KABA

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Dilek HERKMEN

Düzce
Aralık - 2021

KABUL VE ONAY

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Bu çalışma jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında oy birliği / oy çokluğu ile DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan: Prof. Dr. Gülden SAĞOL YÜKSEKKAYA

Üye : Doç. Dr. Aylin KOÇ GİANNOPOULOS

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Mehmet HAZAR

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Yahya AYDIN

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Dilek HERKMEN

Onay
Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

…/12/2021

Prof. Dr. Zafer AKBAŞ
Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Roman, hikâye gibi modern anlatıların henüz teşkil edilmediği dönemlerde insanlar arasında anlatıya dayanan bu eksikliği, büyük bir ilgi ile dinlenen ve okunan eserler karşılamıştır. Bu eserlerden en önemlisi Kısas-ı Enbiya adı verilen eserler olup genellikle kâinatın yaratılışından başlayıp Hz. Muhammed'in vefatına kadar geçen zaman zarfındaki olayları, peygamberleri ve onların hayatlarına dair bilgileri içerirler. Çalışmamızda, XIV. yüzyıl Türk yazı dilinin güzel bir örneği olan Bursa Kurşunluoğlu Kütüphanesi 141 numarada kayıtlı nüshanın Süleymaniye Yazma Eserler Kurumundan temin edelen 1434 arşiv numaralı kopyası ve mülkiyeti tarafımıza ait olan Ankara nüshası dil ve imla bakımından incelenecek ve bu iki nüshasının edisyon kritikli metni hazırlanıp dizin alınarak çalışmanın sonuna yazmanın tıpkıbasımı eklenecektir.

14. yüzyıl Eski Anadolu Türkçesi dil ve imla hususiyetlerini taşıyan ve incelememize konu olan *Kısas-ı Enbiya* adlı eserin kim tarafından ne zaman yazıldığına, tercüme edildiğine veya çoğaltıldığına dair yazma nüshalarda kesin bir bilgiye ulaşılamamıştır. Bursa nüshasında "An vaḳf-ı Ḳurşunluzāde medresesinden Ahmet Efendi" ibaresi ve altında vakıf mührü yer almaktadır. Çalışmamıza konu olan Kısas-ı Enbiya'nın Bursa Kurşunlu Kütüphanesi ve şahsımızda bulunan ve Ankara nüshası olarak adlandırmayı uygun gördüğümüz toplam iki nüshası vardır. Bu çalışmada Bursa Kurşunlu nüshası temel alınarak edisyon kritikli metin kurulmuş ve dizin alınmıştır.

Bursa nüshası 20.2x15(14.2x10.4) cm ebatında olup zencirekli, salbekli, miklepli, sırtı sonradan tamir edilmiş kahverengi meşin bir cilt içindedir. Her sayfasında 13 satır bulunan, 177 varaktan ibaret bir nüshadır. Harekeli bir nesihle yazılan birinci varağı kopmuş ve sonradan eklenmiştir. 1-b ve 2-a'da birer mühür vardır. Sondan eksik olan bu yazma "Ḳıṣṣa-ı A'işe Razıyallahu anha" sözüyle son bulmaktadır. Baş tarafı tam olan nüsha sondan eksiktir.

Eserde yaratılışın sırlarının ele alındığı bölümden sonra Cennet ve Cehennem'in özellikleri anlatılmakta ve ardından kıssalara geçilmektedir.

Çalışma; inceleme, edisyon kritikli metin, dizin ve tıpkıbasım olarak dört bölümden oluşmaktadır. İnceleme bölümünde; eserin türü, eserin adı, yazılış amacı, yazarı, yazılış tarihi, eserin konusu ve içeriği, eserin tespit edilen nüshaları, eserin hazırlanmasında dikkat edilen hususlar, imlâ özellikleri, ses bilgisi ve şekil bilgisi hakkında bilgi verilmiştir. Metin bölümünde eser çeviri yazıya aktarılmış ve sayfa numaraları metin üzerinde gösterilmiştir. Dizin bölümünde kelimeler alfabetik sıraya göre dizilmiştir. Arapça, Farsça ve diğer alıntı kelimelerin hangi dilden oldukları belirtilmiş ve metindeki anlamları yazılmıştır. Çalışmanın sonuna eserin kopyası eklenmiştir.

Çalışmanın hazırlanmasında kıymetli zamanlarını ayıran ve desteklerini esirgemeyen başta danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Dilek HERKMEN'e ve Tez İzleme Kurul Üyesi hocalarım Doç. Dr. Aylin KOÇ GİANNOPOULOS'a, Dr. Öğr. Üyesi Mehmet HAZAR'a, üzerinde çalıştığımız yazma eserlerden Ankara nüshasını şahsıma hediye eden Ankara Kalecikli İngilizce Öğretmeni Mustafa KÖSE'ye teşekkürlerimi sunarım. Bunun yanında tez çalışmam boyunca maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen eşim Serap ABAK KABA'ya, kızım Nil İkra KABA'ya, oğlum Yuşa Tuğrul KABA'ya, tüm aileme ve dostlarıma şükranlarımı sunarım.

Hüseyin KABA

29.10.2021 – Özbekistan

ÖZET

KIṢAṢ-I ENBİYĀ
İNCELEME-EDİSYON KRİTİKLİ METİN-DİZİN-TIPKIBASIM

KABA, Hüseyin
Doktora, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Dr. Öğretim Üyesi Dilek HERKMEN
Aralık 2021, XIII + 1200 sayfa

Bu tezde 14. yüzyıl Eski Anadolu Türkçesi döneminde Arapçadan Türkçeye tercüme edilen Kısas-ı Enbiyalardan müellifi, mütercimi ve müstensihi bilinmeyen Bursa ve Ankara nüshaları incelenmiştir.

Çalışmamız; inceleme, edisyon kritikli metin, dizin ve tıpkıbasım olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır: İnceleme bölümünde eserin türü, eserin adı, yazılış amacı, yazarı, yazılış tarihi, eserin konusu ve içeriği, eserin tespit edilen nüshaları, eserin hazırlanmasında dikkat edilen hususlar, yazılış özellikleri, ses bilgisi ve şekil bilgisi hakkında bilgi verilmiştir.

Metin bölümünde iki nüsha çeviri yazıya aktarılmış ve edisyon kritikli metin kurulmuştur. Sayfa numaraları metin üzerinde gösterilmiştir.

Dizin bölümünde kelimeler alfabetik sıraya göre dizilmiş ve sözlük oluşturulmuştur.

Tıpkıbasım bölümünde el yazmanın fotoğraflarına yer verilmiştir.

Anahtar Sözcükler: kısas-ı enbiya, kıssa, Eski Anadolu Türkçesi, peygamber kıssaları, dini hikâyeler

ABSTRACT

ḲIṢAṢ-I ENBİYĀ
REVIEW-EDITION CRITICAL TEXT-INDEX- FACSIMILE

KABA, Hüseyin
PhD, Department of Turkish Language and Literature
Thesis Advisor: Dr. Faculty Member Dilek HERKMEN

December 2021, XIII + 1200 pages

In this thesis, Bursa and Ankara copies of Kısas-ı Enbiya, whose author, translator and copyist are unknown, which were translated from Arabic to Turkish during the 14th century Old Anatolian Turkish period, were examined.

Our work consists of four parts: Review, Edition Critical Text, Index and Facsimile. In the review section, information is given about the type of the work, the name of the work, the purpose of writing, the author, the date of writing, the subject and content of the work, the copies of the work identified, the points taken into consideration in the preparation of the work, the characteristics of writing, phonetic and morphological information.

In the text section, two copies of the translation were transcribed and the edition critical text was established. Page numbers are shown on the text.

In the index section, the words are arranged in alphabetical order and a dictionary is created.

In the facsimile section, photographs of the manuscript are included.

Keywords: qisas-ı anbiya, parable, Old Anatolian Turkish, prophet tales, religious stories

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY i
ÖN SÖZ ii
ÖZET iv
ABSTRACT v
İÇİNDEKİLER vi
ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ xii
KISALTMALAR VE İŞARETLER xiii
1. İNCELEME 14
1.1 Eserin Türü 14
1.2 Nüshaların Tavsifi 22
1.2.1 Bursa Nüshası (B) 22
1.2.2 Ankara Nüshası (A) 23
1.2.3 Nüsha Kıyası 24
1.2.4 Bölüm Başlıkları 27
1.3 Eserin Müellifi, Mütercimi, Yazılış Tarihi ve Yeri 29
1.3.1 Eserin Dili ve Dönemi 30
1.3.1.1 Oğuzca ve Eski Anadolu Türkçesi 30
1.4 Yazılış Özellikleri 33
1.4.1 Ünlülerin Yazılışı 33
1.4.1.1 a ünlüsü 33
1.4.1.2 e ünlüsü 35
1.4.1.3 ı ve i ünlüleri 37
1.4.1.4 u,ü,o,ö ünlüleri 39
1.4.2 Ünsüzlerin Yazılışı 41
1.4.2.1 ç Ünsüzünün Yazılışı 41
1.4.2.2 p Ünsüzünün Yazılışı 42
1.4.2.3 t Ünsüzünün Yazılışı 44
1.4.2.4 s Ünsüzünün Yazılışı 45
1.4.2.5 ŋ Ünsüzünün Yazılışı 47
1.4.2.6 g Ünsüzünün Yazılışı 48
1.4.3 Bazı Ek ve Şekillerin Yazılışı ile Özel Durumlar 49

1.4.3.1 Hemzenin Kullanılışı 49
1.4.3.2 Tenvinin Kullanılışı 49
1.4.3.3 Türkçe Kelimelerde Şedde Kullanımı 50
1.4.3.4 Aynı Kelimenin Değişik Yazımı 50
1.4.3.5 Bitişik Yazılan Kelimeler 51
1.5 SES BİLGİSİ 51
1.5.1 ÜNLÜLER 51
1.5.1.1 Ünlü Değişmeleri 51
1.5.1.1.1 i/e değişmesi 51
1.5.1.1.2 ı/u, i/ü değişmeleri 53
1.5.1.1.3 u~o Değişmesi 53
1.5.1.2 Ünlü Uyumu 54
1.5.1.2.1 Dil Benzeşmesi 54
1.5.1.2.1.1 Uyum Dışında Kalan Ekler 55
1.5.1.2.2 Dudak Benzeşmesi 55
1.5.1.2.2.1 Köklerde Uyumsuzluk 56
1.5.1.2.2.2 Düzlük Yuvarlaklık Uyumuna Uymayan Ekler 57
1.5.1.3 Ünlü Türemesi 59
1.5.1.4 Ünlü Düşmesi 59
1.5.1.5 Ünlü Birleşmesi 60
1.5.2 ÜNSÜZLER 60
1.5.2.1 Sızıcılaşma 60
1.5.2.2 Sedalılaşma 61
1.5.2.3 Ünsüz Düşmesi 62
1.5.2.4 Ünsüz Türemesi 64
1.5.2.5 Ünsüz İkizleşmesi 64
1.5.2.6 Ünsüz Benzeşmesi 65
1.5.2.7 Göçüşme (metatez) 65
1.5.2.8 Hece Yutumu (Haploloji) 66
1.6 ŞEKİL BİLGİSİ 66
1.6.1 İSİM 66
1.6.1.1 Çokluk Eki 66
1.6.1.2 İyelik Ekleri 66

1.6.1.3 İsim Çekim Ekleri 67
1.6.1.3.1 Yalın Hâl 67
1.6.1.3.2 İlgi Hâli Eki 68
1.6.1.3.3 Yönelme Hâli Eki 68
1.6.1.3.4 Belirtme Hâli Eki 69
1.6.1.3.5 Bulunma Hâli Eki 69
1.6.1.3.6 Çıkma Hâli Eki 70
1.6.1.3.7 Eşitlik Eki 71
1.6.1.3.8 Yön Ekleri 71
1.6.1.3.9 Vasıta Hâli Ekleri 71
1.6.1.4 SAYI İSİMLERİ 72
1.6.1.4.1 Asıl Sayı İsimleri 72
1.6.1.4.2 Sıra Sayı İsimleri 73
1.6.1.4.3 Topluluk Sayı İsimleri 74
1.6.1.5 İsim Yapım Ekleri 74
1.6.1.5.1 İsimden İsim Yapan Ekler 74
1.6.1.5.2 Fiilden İsim Yapan Ekler 79
1.6.2 ZAMİR (ADIL) 82
1.6.2.1 Şahıs Zamirleri 82
1.6.2.2 İşaret Zamirleri 83
1.6.2.3 Dönüşlülük Zamirleri 83
1.6.2.4 Belirsizlik Zamirleri 84
1.6.2.5 Soru Zamirleri 84
1.6.3 SIFAT 84
1.6.3.1 Niteleme Sıfatları 85
1.6.3.2 Belirtme Sıfatları 85
1.6.3.2.1 İşaret Sıfatları 85
1.6.3.2.2 Sayı sıfatları 85
1.6.3.2.2.1 Asıl Sayı Sıfatları 86
1.6.3.2.2.2 Sıra Sayı Sıfatları 86
1.6.3.2.2.3 Üleştirme Sayı Sıfatları 86
1.6.3.2.2.4 Kesir Sayı Sıfatları 87
1.6.3.2.3 Belirsizlik Sıfatları 87

1.6.3.2.4 Soru Sıfatları 87
1.6.4 ZARF 87
1.6.4.1 Zaman Zarfları 88
1.6.4.2 Yer ve Yön Zarfları 88
1.6.4.3 Miktar Zarfları 88
1.6.4.4 Durum (Hâl) Zarfları 89
1.6.4.5 Soru Zarfları 89
1.6.5 EDAT 89
1.6.5.1 Ünlem Edatları 89
1.6.5.2 Bağlama Edatları 90
1.6.5.2.1 Sıralama Edatları 90
1.6.5.2.2 Denkleştirme Edatları 90
1.6.5.2.3 Kuvvetlendirme Edatları 91
1.6.5.2.4 Cümle Başı Edatları 91
1.6.5.3 Son Çekim Edatları 91
1.6.6 FİİL 92
1.6.6.1 Fiil Yapım Ekleri 92
1.6.6.1.1 İsimden Fiil Yapan Ekler 92
1.6.6.1.2 Fiilden Fiil Yapma Ekleri 94
1.6.6.2 Fiillerde Olumsuzluk 95
1.6.6.3 Fiil Çekimi 96
1.6.6.3.1 Şahıs Ekleri 96
1.6.6.3.1.1 Zamir Kökenli Şahıs Ekleri 96
1.6.6.3.1.2 İyelik Eki Kökenli Şahıs Ekleri 96
1.6.6.3.1.3 Emir Kipinde Kullanılan Şahıs Ekleri 97
1.6.6.3.2 Şekil ve Zaman Ekleri 97
1.6.6.3.2.1 Bildirme Kipleri 97
1.6.6.3.2.1.1 Görülen Geçmiş Zaman 97
1.6.6.3.2.1.2 Öğrenilen Geçmiş Zaman 98
1.6.6.3.2.1.3 Geniş Zaman 98
1.6.6.3.2.1.4 Gelecek Zaman 99
1.6.6.3.2.1.5 Şimdiki Zaman 99
1.6.6.3.2.2 Tasarlama Kipleri 100

1.6.6.3.2.2.1 İstek Kipi 100
1.6.6.3.2.2.2 Emir Kipi 100
1.6.6.3.2.2.3 Şart Kipi 101
1.6.6.3.2.2.4 Gereklilik Kipi 101
1.6.6.4 Ek Fiil ve Bildirme Ekleri 102
1.6.6.4.1 Ek Fiilin Şimdiki Zaman Çekimi 102
1.6.6.4.2 Ek Fiilin Görülen Geçmiş Zaman Çekimi 103
1.6.6.4.3 Ek Fiilin Duyulan Geçmiş Zaman Çekimi 103
1.6.6.4.4 Ek Fiilin Şart Çekimi 103
1.6.6.5 Fiillerin Birleşik Çekimleri 103
1.6.6.5.1 Hikâye 103
1.6.6.5.1.1 Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi 103
1.6.6.5.1.2 Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi 104
1.6.6.5.1.3 Geniş Zamanın Hikâyesi 104
1.6.6.5.1.4 İstek Kipinin Hikâyesi 104
1.6.6.5.1.5 Şart Kipinin Hikâyesi 105
1.6.6.5.2 Rivayet 105
1.6.6.5.2.1 Geniş Zamanın Rivayeti 105
1.6.6.5.2.1 Öğrenilen Geşmiş Zamanın Rivayeti 105
1.6.6.5.3 Şart 106
1.6.6.5.3.1 Görülen Geçmiş Zamanın Şartı 106
1.6.6.5.3.2 Geniş Zamanın Şartı 106
1.6.6.5.3.3 Duyulan Geçmiş Zamanın Şartı 106
1.6.6.7 Birleşik Fiiller 107
1.6.6.7.1 İsimlerden Yardımcı Fiillerle Yapılan Birleşik Fiiller 107
1.6.6.7.2 Tasvir Fiilleri 107
1.6.6.7.2.1 Süreklilik Fiili 108
1.6.6.7.2.2 Tezlik Fiili 108
1.6.6.7.2.3 Yeterlilik (İktidar) Fiili 108
1.6.6.8 Fiilimsiler 108
1.6.6.8.1 İsim-fiiller 108
1.6.6.8.2 Sıfat-fiiller 109
1.6.6.8.2.1 Geçmiş Zaman İfadeli Sıfat-fiiller 109

1.6.6.8.2.2 Geniş Zaman İfadeli Sıfat-fiiller 109
1.6.6.8.2.3 Gelecek Zaman İfadeli Sıfat-fiiller 109
1.6.6.8.3 Zarf-fiiller 110
2. EDİSYON KRİTİKLİ METİN 112
3. DİZİN 387
SONUÇ 850
KAYNAKÇA 852
4. TIPKIBASIM 857
BURSA NÜSHASI 858
ANKARA NÜSHASI 1037

ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ

ء	ʾ
ا	a, ā,e
آ	ā
ب	b, p
پ	p
ت	t
ث	s̱
ج	c, ç
چ	ç
ح	ḥ
خ	ḫ
د	d
ذ	ẕ
ر	r
ز	z
س	s
ش	ş
ص	ṣ
ض	ḍ, ż
ط	ṭ
ظ	ẓ
ع	ʿ
غ	ġ
ف	f
ق	ḳ
ك	k, g, ŋ
ل	l
م	m
ن	n
و	v, o, ö, u, ū, ü
ه	a, e, h
ى	ı, i, ī, y

KISALTMALAR VE İŞARETLER

age.	adı geçen eser
Ar.	Arapça
C	Cilt
Far.	Farsça
Hz.	Hazret
İbr.	İbranice
mad.	Madde
S	Sayı
s.	Sayfa
Sogd.	Soğdça
T.	Türkçe
TDK	Türk Dil Kurumu
bk.	Bakınız
krş.	Karşılaştırınız
Yun.	Yunanca
Fen.	Fenikece
-	Fiil kök ve gövdelerini, gösterir.
+	İsim kök ve gövdelerini, gösterir.
~	Değişken biçim gösterir.
<	Bu biçimden gelir.
>	Bu biçime gider.
[ ]	Eksik yazılmış unsurları ve satır numaralarını gösterir.

1. İNCELEME

1.1 Eserin Türü

Roman, hikâye gibi modern anlatıların henüz teşkil edilmediği dönemlerde insanlar arasında anlatıya dayanan bu eksikliği, büyük bir ilgi ile dinlenen ve okunan eserler karşılamıştır. Bu eserlerin en önemlilerinden biri Kısas-ı Enbiya adı verilen ve genellikle kâinatın yaratılışından başlayıp Hz. Muhammed'in ölümüne kadar geçen zaman zarfındaki olayları, peygamberleri ve onların hayatlarına dair bilgileri içeren eserlerdir.

Sözlüklerde ve kaynaklarda kısa hikâye, ibretli hikâye, fıkra, rivâyet;[1] ders çıkarılması gereken anlatı, olay;[2] bir kimsenin izini sürmek, ardınca gitmek; bir kimseye bir haber veya sözü bildirmek gibi manalara gelen kıssa kelimesi bir kimse yahut bir şeye ait hadiselerin adım adım, nokta nokta takip edilerek anlatılması, hikâye edilmesi ve bu niteliği taşıyan hikâye olarak tanımlanmaktadır (Şengül, 2002, s. 498). Kısas-ı enbiya kavramı ise peygamberlerin hayat hikâyelerini ve tebliğ faaliyetlerini anlatan eserlerin genel adı olup Arapça kıssa ve nebî kelimelerinin çoğul şekillerinden oluşan kısas-ı enbiya (kasasü'l-enbiya) "peygamberlerin kıssaları, tarihleri" anlamına gelmektedir. Bu anlamda ahbar-ı enbiya tabiri de kullanılır (Şahin, 2002, s. 495).

Kısas-ı enbiyâların kaynağını çoğunlukla Kur'an-ı Kerim ve hadis-i şerifler oluşturur. Bunun yanında çeşitli kültürlere ait yazılı ve sözlü ürünlerden, örf ve âdetlerden de faydalanılır. Şair ve yazarlar ortaya koydukları edebi eserlerde Türk-İslam edebiyatının en zengin türlerinin başında gelen kısas-ı enbiyâlardan ilham

---

[1] http://lugatim.com/s/k%C4%B1ssa 26.03.2021 23.30
[2] https://sozluk.gov.tr/ 26.03.2021 23.32

almışlardır. Öyle ki eserlerinde telmih, iktibas, mecaz, teşbih gibi edebî san'atları kullanarak estetik değeri ve mana dünyası zengin eserler ortaya koymuşlardır (Karataş, 2013, s. 113).

Kısas-ı Enbiyā türü eserlerin ilk örnekleri önce Arap edebiyatında, daha sonra da Fars edebiyatında görülür. Bu eserlerin en bilinenleri Ṣaʾlebi'nin ʿArāʾisüʾl-mecālis'i ve Ḳışāʾī'nin Ḳışaṣ-ı Enbiyāʾsıdır. Bu türde eser verenlerin ilki Vehb bin Münebbih olarak bilinir (Cemiloğlu, 2000, s. XIII). C. Brockelmann ise Kısas-ı Enbiya yazarları arasında Ṣaʾlebi ve Ḳışāʾī'yi ilk iki sıraya koyar ve diğer müellifler hakkında bilgiler verir (Aktaran: Cemiloğlu, 2000, s. XIII). İlk Türkçe telif Kısas-ı Enbiya ise Harezm Türkçesi ile Rabguzi tarafından yazılmış olup eser hakkında Aysu ATA tarafından doktora çalışması yapılmıştır.

Çeşitli dönemlerde farklı eserlerden Türkçeye tekrar tekrar çevirileri yapılmış olan bu eserlerde yalnızca peygamberlerin yaşamları ve mücadeleleri değil, evrenin ve insanın yaratılışı, ayın, güneşin, yıldızların hareketleri, kokuların, bitkilerin, tarımın, dokumacılığın vb. ortaya çıkışları gibi dinsel veya din dışı pek çok konu aynı dinsel kökene götürülerek düşle gerçeğin iç içe girmiş olduğu bir dille anlatılmaktadır. Bu hikâyeler sözlü ve yazılı gelenek yoluyla yüzyıllarca geniş halk kitlelerinin belleğinde yer etmiş, dünyayı boynuzlarında taşıyan öküz, ayın insanların işlediği günahlardan ötürü kızarması (ay tutulması) gibi bugün hala yaygın biçimde karşımıza çıkan halk inanışlarına kaynak olmuşlardır (Yılmaz ve Demir, 2005, s. 1).

Araştırma sonuçları kıssanın Eski Mısır, Sümer ve Babil'de de bulunduğunu göstermektedir. Belli bir düzen içerisinde ise ilk defa Hindistan'da ortaya çıkmış ve sırasıyla İran, Arap ülkeleri ve İslam dünyasına yayılmıştır. Böylece etkileşim içine girdiği her kültürden beslenmiş o kültürleri etkilemiş edebi ürünlerinde bu etkileşimin yansımaları görülmüştür (Şengül, 1994, s. 46).

A.Müellifi Bilinen Kısasü'l-Enbiyâlar

Anadolu sahasında Arapçadan yapılan müellifi bilinen tercümeler Ebû İshâk Ahmed b. Muhammed b. İbrâhîm es-Saʿlebî en-Nisâbûrî eş-Şâfiʿî'nin Kitâbu ʿArâisü'l-Mecâlis fî Kısasi'l-Enbiyâ adlı eseri ve Muhammed b. ʿAbdi'llâh el-

Kisâ'î'nin Kitâbu Bed'i'd-dünyâ ve Kısasü'l-Enbiyâ adlı eserinden yapılan tercümelerdir. Farsçadan yapılan tercümeler ise Ebû İshâk İbrâhîm b. el-Mansûr b. Halefi'l-Müzekkir en-Nisâbûrî'nin Kısasü'l-Enbiyâ adlı eserinden yapılan tercümelerdir.

Saʿlebî'nin Kitâbu ʿArâisü'l-Mecâlis fî Kısasi'l-Enbiyâ 'sından Yapılan Tercümeler:

a)Aydınoğlu Mehmet Bey (?-1334) Adına Yapılan Mütercim ve Müstensihi Bilinmeyen Tercümeler:

Türk Dil Kurumu Nüshası:

Aydınoğlu Mehmet Bey adına yapılan tercümeler arasında en eskisi ve hacimlisi 14. yüzyıla ait olan Türk Dil Kurumu nüshasıdır. TDK Kitaplığında A.145 kaydıyla yer alan eser 954 varak olup her varakta 15 satır bulunmaktadır.

Nüsha üzerinde sırasıyla; Özlem Kalay, Kısas-ı Enbiyâ: v. 1-51 (Kalay, 1992), Binnur Erdağı, Kısas-ı Enbiyâ: v. 54-109 (Erdağı, 1993), Arzu Oyarkılıçgil, Kısas-ı Enbiyâ: v. 154-201 (Oyarkılıçgil, 1994), (Bayraktar, 1993), Bülent Gül, Kısas-ı Enbiyâ: v. 400-450 (Gül, 1993), Sebiha Taştekin Özdede, Kısas-ı Enbiyâ: v. 292-340 (Özdede, 2006), Sündüz Özer, Kısas-ı Enbiyâ: v. 110-165 (Özer, 2010) isimli yüksek lisans tezleri ve Melike Üzüm, Eski Anadolu Türkçesinde Epistemik Kiplik: Kısas-ı Enbiyâ Örneği (Üzüm, 2017) isimli doktora tezi hazırlanmıştır. Emine Yılmaz, Nurettin Demir ve Murat Küçük tarafından ise bu nüsha hakkında kitap çalışması hazırlanmıştır (Yılmaz, Demir, ve Küçük, 2013).

Emine Yılmaz ve Nurettin Demir, "Bir Sa'lebî Çevirisi (Kısas-ı Enbiyâ:TDK Nüshası)" (Yılmaz ve Demir, 2005), "Kısas-ı Enbiyâ'dan Eski Anadolu Türkçesinin Sözvarlığına Katkılar I" (Yılmaz ve Demir, 2009), "Ḳışaṣ-ı Enbiyā'dan. Eski Anadolu Türkçesinin Sözvarlığına Katkılar II" (Yılmaz ve Demir, 2010), "Ḳışaṣ-ı Enbiyā'dan. Eski Anadolu Türkçesinin Sözvarlığına Katkılar III" (Yılmaz ve Demir, 2012), "Sa'lebî'nin Kitâbu 'Araisi'l-Mecâlis fî Kısasi'l- Enbiyâ'sının Anadolu Sahasında Yapılmış Çevirileri" (Yılmaz ve Demir, 2009), Abdülbaki Çetin, "Aydınoğlu Mehmet Bey'e Sunulan Tezkiretü'l-Evliyâ ve Kısasü'l-Enbiyâ Tercümeleri Üzerine" (Çetin, 2016) isimli makaleler hazırlanmıştır.

Bursa Ulucami Nüshası:

Bursa Ulucami Kitaplığı, 2474 numara ile kayıtlı olan nüsha 440 varak olup bazı varaklar 11 satır bazıları 12 satırdan oluşmaktadır. 14. yüzyıl Türkçesinin özelliklerini taşımaktadır (Ökten, 2000, s. XLIV). Necmettin Hacıeminoğlu sırasıyla "Sa'lebî'nin Kısasü'l-Enbiyâ'sının Tercümesi Üzerinde Bir Gramer Denemesi I-II-III" (Hacıeminoğlu, 1961, 1962, 1964) adlı makale çalışmalarını hazırlamıştır. Kadir Erdur, Kısasü'l-Enbiyâ Tercümesi v.129a-150b: Transkripsiyonlu Metin-İndex (Erdur 1982), Tülin Esen Kısasü'l-Enbiyâ Tercümesi v. 77a-106b: Metin-İndex (Esen, 1982), Esad Şerafeddin Köprülü Kısasü'l-Enbiyâ Tercümesi v.108a-128b: Metin-İndex (Köprülü, 1982) bitirme tezleri yapmışlardır. Meriç Ökten tarafından ise Sa'lebi'nin Kısasü'l-Enbiyâ'sının XIV. Yüzyılda Türkçe Tercümesi: Metin-Sözlük (Ökten, 2000) doktora tezi hazırlanmıştır.

Bursa Eski Eserler ve Yazmalar Nüshası:

Bursa, Eski Eserler ve Yazmalar kitaplığında 141 numara ile kayıtlıdır. Nüsha 177 varaklı ve her varakta 13 satır mevcuttur. Eser 14. yüzyıl Türkçesinin bütün özelliklerini aksettirmektedir (Cemiloğlu, 2000, s. XXI). Nüsha üzerinde İsmet Cemiloğlu, 14. Yüzyıla Ait Bir Kısas-ı Enbiyâ Nüshası Üzerinde Sentaks İncelemesi (Cemiloğlu 2000) adlı çalışmasını yapmıştır.

b) Ebu'l-Fazl Mûsâ b. Hâcı Hüseyn el-İznikî tarafından yapılan tercüme:

İki cilt olarak tertip edilen eserin ikinci cildi kayıptır. Birinci cilt ise Süleymaniye Kütüphanesinde Yozgat Maarif Bölümünde saklanmaktadır. 431 numarada kayıtlı olan nüsha 296 varak olup her varak 17 satırdan oluşur. İstinsah tarihi 833'tür (M. 1429). Süleymaniye Kütüphanesi, Şazeli Bölümünde 126 numara ile kayıtlı olan ve birinci cildin nüshası olan 366 varaklı bir nüsha yer almakta olup her varakta 15 satır bulunmaktadır. İstinsah tarihi 851 (M. 1447) olan bu nüshalar üzerinde Nesrin Bayraktar tarafından karşılaştırmalı olarak Ebü'l-Fazl Musa bin Hacı Hüseyn İznikî Kasasü'l-Enbiyâ Tercümesi: Metin-Dizin, (Bayraktar, 2008) ve "Sa'lebî'nin Kasasü'l-Enbiyâ Adlı Eserinin Ebü'l-Fazl Mûsâ bin Hâcî Hüseyn İznîkî'ye Ait Tercümesi Üzerine" (Bayraktar, 2007) adlı çalışmalar hazırlanmıştır.

c) Muhammed bin Yûsuf b. Mustafa el-Çerkezî es-Saydavî tarafından yapılan tercümeler:

Manisa Nüshası:

Manisa İl Halk Kitaplığı, Muradiye, 1370'de kayıtlı olan nüsha 270 varaklı olup her varakta 17 satır bulunmaktadır. Son kısmı eksik olan nüsha Musa peygamberin ölümünün anlatıldığı bölüm ile sona ermektedir.Tercüme, Sayda ve Safad Beylerbeyi İshâk Paşa'nın kethüdası Osman Ağa adına 1671 yılında yapılmış ve Muhammed b. Süleyman el-Karahisârî tarafından 27 Şaban 1127 (28 Ağustos 1715) yılında çoğaltılmıştır. Mehtap Eldemir, Muhammed bin Yûsuf: Kısasü'l-Enbiyâ I v.1-60 İnceleme-Metin-Dizin (Eldemir, 2011) ve Süleyman Menek, Muhammed bin Yûsuf: Kısasü'l-Enbiyâ I v. 61-120 İnceleme-Metin-Dizin (Menek, 2011) adlı yüksek lisans tez çalışmaları yapılmıştır.

Bağdatlı Vehbi Nüshası:

Süleymaniye Kütüphanesi, Bağdatlı Vehbi bölümünde bulunan ve 1117 numara ile kayıtlı olan nüsha 236 varaklı olup her varakta 17 satır bulunmaktadır. Baş tarafı eksik olan nüshanın tercümesi Muhammed bin Yûsuf bin Mustafa el-Çerkezî tarafından 24 Ramazan 1082 (14 Ocak 1672) yılında tamamlanmış olup çoğaltma işlemi Yûsuf el-Kerekî tarafından 1340-1341 yılında tamamlanmıştır. (Ökten, 2000, s. XXXV).

Marmara Üniversitesi Nüshası:

Marmara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesinde yer alan nüsha numarasız olup 261 varak ve her varakta 27 satır bulunmaktadır. Eksik değildir. Muhammed bin Yûsuf bin Mustafa el-Çerkezî tarafından H. 1282 / M. 1865 yılında İstanbul'da tercüme edilen nüsha Seyyid Muhammed Hilmî tarafından çoğaltılmıştır. Eser, sahaf Hacı Ali Rıza Karahisârî'nin matbaasında basılmıştır (Ökten, 2000, s. XXXVI; Yılmaz ve ark., 2013, s. 21).

Muhammed b. ʿAbdi'llâh el-Kisâ'î'nin Kitâbu Bed'i'd-dünyâ ve Kısasü'l-Enbiyâ'sından Yapılan Tercümeler

Ayasofya Nüshası:

İstanbul, Süleymaniye Kütüphanesinde Ayasofya bölümü 3354 numara ile kayıtlı olan nüsha 534 varaklı olup her varakta 11 satır bulunmaktadır. H. 920 / M.1514 Mekke'de Abdülaziz b. Mahmut el-İsfahanî tarafından istinsah edilen nüshanın tercümanıyla ilgili kayıt yoktur. Kemal Eraslan "Kitâbu Bed'i'd-dünyâ ve Kısasi'l-Enbiyâ'nın İmlâ ve Dil Hususiyetleri" (Eraslan 1956) ve "Kısâ'î'nin Kitâbu Bed'i'd-dünyâ ve Kısasi'l-Enbiyâ Adlı Eserinin İstanbul'daki Tercümeleri" (Eraslan, 1970) isimli bitirme tezi ve makale çalışmaları yapılmıştır.

Hüsrev Paşa Nüshası:

Süleymaniye Kütüphanesi, Hüsrev Paşa bölümü, 444'de kayıtlı olan nüsha Mustafa Efendi bin Emirzâ el-Bolevî tarafından istinsah edilmiştir (Ökten, s.XXX).

HAC Nüshası:

Süleymaniye Kütüphanesi, HAC bölümü 4311'de kayıtlıdır. Müstensihi Ahmed bin Muhsin'dir (Ökten, 2000, s. XXX).

İstanbul Belediye Kütüphanesi Nüshası:

İstanbul Belediye Kütüphanesi, Muallim Cevdet bölümü 0.14'da kayıtlı olan nüsha 133 varak olup H. 1191 / M.1777'de istinsah edilmiştir (Eraslan, 1970).

Kastamonu Nüshası:

Kastamonu İl Halk Kütüphanesi 2894'de kayıtlı olan nüsha, el-Cenâb es-Seyfî bin İbrâhîm bin el-Merhûm Demirbay tarafından 1468 yılında istinsah edilmiştir (Tümer, 1978).

Beyazıt Nüshası:

Beyazıt Devlet Kütüphanesi 5098'de kayıtlıdır (Ökten, 2000, s. XXX).

Milli Kütüphane Nüshası:

Milli Kütüphanede A. 3765,1123'de kayıtlı olan nüsha 158 varak olup her varakta 17 satır bulunmaktadır. 1711 yılında Ahmed bin el-Hâc Mustafa tarafından istinsah edilmiştir (Ökten, 2000, s. XXX).

Ebû İshâk İbrâhîm B. El-Mansûr B. Halefi'l-Müzekkir En-Nisâbûrî'nin *Kısasü'l-Enbiyâ* Adlı Eserinden Yapılan Tercümeler

Eserin Nurosmaniye , Süleymaniye ve Kastamonu olmak üzere üç nüshası vardır.

Nurosmaniye Nüshası:

İstanbul Nurosmaniye Kütüphanesi 2780'de kayıtlı iki cilt, 27 satır, 308 varaktan oluşan, tam bir nüshadır. Nüshanın istinsah tarihi, mütercimi ve müstensihi belli değildir. Eserin ketebe kaydında yazarın Ebû İshâk olduğu şu ibareyle zikredilmektedir: "Ebū İsḥāḳ İbrāḥīm b. el-Manṣūr b.Ḫalefi'l-Müzekkir en-Nisābūrī kim bu kitābuñ muṣannifi." (Kısasü'l-Enbiyâ, Nurosmaniye Kütüphanesi, 2780, v. 2b/6).

Süleymaniye Nüshası (C.I):

İstanbul, Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi Bölümü 4329'de kayıtlı nüsha 13 satırlı, 359 varak olup Milli Kütüphanedeki mikrofilm arşiv numarası 732'dir. 2b/5'teki ketebe kaydında "Ebū İsḥāḳ İbrāḥīm b. el-Manṣūr b.Ḫalefi'l-Müzekkir en-Nisābūrī kim bu kitābuñ Farisīnüñ muṣannifidür." kaydı yer almaktadır.

Kastamonu Nüshası (C. II):

Kastamonu İl Halk Kütüphanesinde 2827'de kayıtlı, 15 satır, 343 varaktan oluşan nüshanın bazı varakları 13 satırdan oluşmaktadır. Eser üzerinde Mariana Budu tarafından "Kastamonu İl Halk Kütüphanesinde Bulunan Türkçe Kasasü'l-Enbiyâ'nın Dil İncelemesi" (Budu, 2014) adlı yüksek lisans çalışması ve Ebû İshâk İbrâhîm b. el-Mansûr b. Halefi'l-Müzekkir en-Nisâbûrî'nin Kısasü'l-Enbiyâ Tercümesi:Fiiller-Metin-Sözlük (Budu, 2019) adlı doktora çalışması hazırlanmıştır. Burcu Sıbıç tarafından "Kısasü'l-Enbiyâ Tercümesi (v. 189a-236b)" (Sıbıç, 2015) adlı yüksek lisans çalışması; Günay Tümer, "Kastamonu İl Kütüphanesindeki Türkçe Kasasü'l-Enbiyâ" (Tümer, 1980); Günay Tümer, "Bir Türkçe Kasas-ı Enbiyâ"

(Tümer, 1978); Mariana Budu, "Kasasü'l-Enbiyâlarda Ayetlerin Tercümesi Teknikleri I" (Budu, 2018) isimli makale çalışmaları yapılmıştır.

Harezm Türkçesiyle Yazılan Rabgûzî'nin *Kısasü'l-Enbiyâ*'sı

Türünün en eski örneği kabul edilen Türkçe kısasü'l-enbiyâ metinlerinden biridir. Ribat Oğuzlu olduğu eserdeki bilgilerden anlaşılan Rabgûzî tarafından M. 1310/ H. 710'da *Kısasü'l-Enbiyâ* adıyla yazılmıştır. Eserin Londra, Leningrad, İsveç, Paris, Bakü, Tahran, Kazan olmak üzere birçok nüshası vardır. Eser üzerinde Aysu Ata doktora çalışması hazırlamıştır. Eserin Harezm sahasına ait olduğunu belirten Ata, tercüme olup olmadığına dair bir görüş belirtmemiştir (Ata, 1997, s. XVI). Yüksek lisans ve doktora çalışmaları hazırlayan Aysu Ata, eseri iki cilt halinde kitap çalışması olarak yayınlamıştır.

B.Müellifi, Müstensihi ve Mütercimi Bilinmeyen Kısasü'l-Enbiyâ Tercümeleri

Süleymaniye Kütüphanesi:

•Kısasü'l-Enbiyâ, 4367'de kayıtlı olan nüsha 236 varak olup Milli Kütüphanedeki mikrofilm numarası 4367'dir. Nüsha üzerinde Ümit Akdemir, Kısas-ı Enbiyâ: v. 1a-80b (Akdemir, 2006), Halil Özer, Kısas-ı Enbiyâ: v. 157a-236b (Özer, 2006), Kasım Kösece, Kısas-ı Enbiyâ: v. 157a-236b (Kösece, 2006) yüksek lisans tezi çalışmaları yapılmıştır.

•Kısasü'l-Enbiyâ, 4362'de kayıtlın olan nüsha 103 varak olup Milli Kütüphanedeki mikrofilm numarası 729'dur.

•Kısasü'l-Enbiyâ, 4340'ta kayıtlı olan nüsha 394 varak olup Milli Kütüphanedeki mikrofilm numarası 728'dir.

•Kısasü'l-Enbiyâ, 4312'de kayıtlı olan nüsha 304 varak olup Milli Kütüphanedeki mikrofilm numarası 727'dir.

•Kısasü'l-Enbiyâ, 817'de kayıtlı olan nüsha 193 varak olup Milli Kütüphanedeki

mikrofilm numarası 726'dır.

Nurosmaniye Kütüphanesi:

•Kısasü'l-Enbiyâ, 5954/3'de kayıtlı olan nüshanın Milli Kütüphanedeki mikrofilm numarası A. 1353'dür.

Milli Kütüphane:

•Kısasü'l-Enbiyâ, A.3226/1'de kayıtlı olup Kısas-ı Enbiyâ ve Ahvâl-i Kıyâmet adını taşıyan nüsha 57 varaktır.

•Kısasü'l-Enbiyâ, A.3536'da kayıtlı olan nüsha 157 varaktır.

•Kısasü'l-Enbiyâ, B. 492 numara ile kayıtlıdır. Nüsha 94 varaklıdır.

Türk Dil Kurumu:

•Kısasü'l-Enbiyâ, A. 107'de kayıtlı olup varak numaraları yoktur.

C. Müstensihi Bilinen Kısasü'l-Enbiyâ Tercümeleri

Milli Kütüphane:

•Kısasü'l-Enbiyâ, A.3736'da kayıtlı olan nüshanın müstensihi Ahmet bin Muhammed'dir.

1.2 Nüshaların Tavsifi

1.2.1 Bursa Nüshası (B)

14. yüzyıl Eski Anadolu Türkçesi dil ve imla hususiyetlerini taşıyan ve incelememize konu olan Kısas-ı Enbiya adlı eserin kim tarafından ne zaman yazıldığına, tercüme edildiğine veya çoğaltıldığına dair yazma nüshalarda kesin bir bilgiye ulaşılamamıştır. Bursa nüshasında "An vaḳf-ı Kurşunluzāde medresesinden Ahmet Efendi" ibaresi ve altında vakıf mührü yer almaktadır.

Bursa nüshası 20.2x15(14.2x10.4) cm ebatında olup zencirekli, salbekli, miklepli, sırtı sonradan tamir edilmiş, kahverengi meşin bir cilt içindedir. Her sayfasında 13 satır bulunan 177 varaktan ibaret bir nüshadır. Harekeli bir nesihle yazılan birinci varağı kopmuş ve sonradan eklenmiştir. 1-b ve 2-a'da birer mühür vardır. Baş tarafı tam, sondan eksik olan yazma "Ḳıṣṣa-ı A'işe Rażıyallahu anha" sözüyle son bulmaktadır. Ayrıca eserin bazı bölümlerinde kopmalar olduğu tespit edilmiş ve bu eksiklikler Ankara nüshasından tamamlanmıştır. Eser üzerinde İsmet Cemiloğlu tarafından Ahmet Bican ERCİLASUN danışmanlığında doktora tezi hazırlanmış olup daha sonra Cemiloğlu'nun çalışması TDK tarafından iki defa yayınlanmıştır.

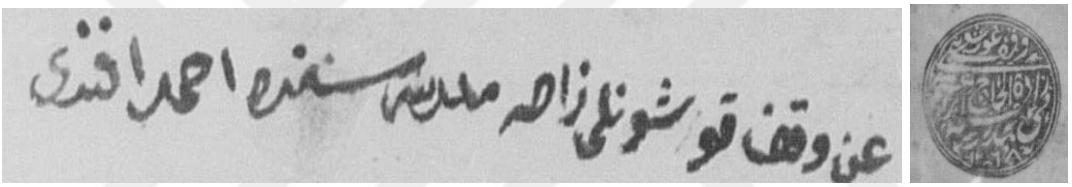
1.2.2 Ankara Nüshası (A)

14. yüzyıl Eski Anadolu Türkçesi dil ve imla hususiyetlerini taşıyan ve incelememize konu olan Kısas-ı Enbiya adlı eserin kim tarafından ne zaman yazıldığına, tercüme edildiğine veya çoğaltıldığına dair yazma nüshalarda kesin bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Ankara nüshası 20.2x15 (15.5x10.5) cm ebatında olup cildsiz ve baş tarafı eksik sonu tam her sayfasında 15 satır bulunan (birkaç sayfada 14 satır) 175 varaktan ibaret bir nüshadır. Metin kırmızı renkli cetvelle çevrelenmiştir. Harekeli bir nesihle yazılan eserin harekesiz bölümleri de bulunmaktadır. Kanaatimizce harekeleme işi daha sonraları yapılmış olup harekesiz yerler eserin son bölümünde bulunmaktadır. Eser kalın ve ince uçlu iki farklı kalemle yazılmıştır. Farklı kişiler tarafından yazılmış olması da ihtimal dâhilindedir. Baş tarafı eksik olan yazma "Hz. Muhammed Rażıyallahu anha" kıssasından sonra gelen "Temmetü'l kitāb biʿavnil melikü'l vehhāb." şeklindeki temmet kaydıyla son bulmaktadır. Eser Ankara Kalecikli Mustafa KÖSE isimli bir öğretmenin dedesinden kalma olup tarafıma hediye edilmiştir.

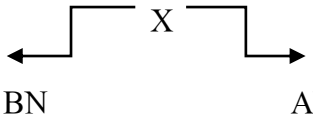
1.2.3 Nüsha Kıyası

- Eser peygamber kıssalarını içeren ayet, hadis ve hikâyelerle desteklenmiş 14. yüzyıl Eski Anadolu Türkçesi özelliklerini yansıtan mükemmel bir Kısas-ı Enbiya nüshasıdır.
- Müellif ya da müstensihe dair bir kayıt bulunmamaktadır.
- Bursa (Kurşunlu) nüshası hakkında Muharrem ERGİN, eserin Kurşunluoğlu Medresesi Müderislerinden Ahmet Efendi'nin vakfı olduğunu ve Aydınoğlu Mehmet Bey adına Arapçadan çevrildiğini belirtmektedir. (Ergin, 1950, s. 131)
- Eserin 1-b varağının baş kısmında farklı bir yazıyla "An vaḳf-ı Ḳurşunlızāde Medresesinden Aḥmet Efendi" yazısı ve bir vakıf mührü bulunmaktadır.

- Eser dil özellikleri açısından Eski Anadolu Türkçesi özelliklerini yansıtmaktadır. Bu açıdan değerli bir nesir örneği teşkil etmektedir
- Eserde Uygur ve Arap imlasının kullanıldığı gözlenmiştir.
- Arkaik özellikler taşıyan kelime ve kullanımlar tespit edilmiştir.
- Bursa Nüshası başı tam, sonu eksik, 177 varaktan oluşmaktadır. Ankara Nüshası ise başı eksik (50 varak), sonu tam, 175 varaktan oluşmaktadır.
- Bursa Nüshası 13 satır üzere yazılmışken Ankara Nüshası 15 satır üzere yazılmıştır.
- Ankara Nüshası 168-b varağında sayfa yarısında kıssa tamamlanmadan başka bir kıssaya geçilmiştir.
- Ankara Nüshası, Bursa Nüshası'na göre harekeleme açısından daha hatalı olup iki nüshada da noktaların yazılmadığı durumlar tespit edilmiştir.
- Bursa Nüshası'nda 108b' den 109a'ya geçilirken bağlamda kopukluk yer almakta olup Ankara Nüshası'ndaki 25 varak bu eksikliği tamamlamaktadır.

- Ankara Nüshası'nda Hz. Üzeyr Kıssası ile Hz. İsa Kıssası arasında 7,5 varaklık bir eksiklik yer almakda olup bu eksiklik Bursa Nüshası'nda yer almaktadır.
- Bursa Nüshası'nda 172-b'den sonra 173-a başlıyor fakat arada bağlam kopukluğu var. Bu kopukluk Ankara Nüshası 169-b 14. satır ile /173-b 2. satır arası ile tamamlanmaktadır.
- Ankara Nüshası'nda temmet kaydı düşülüp eser sonlandırılmıştır. Ankara Nüshası 173-b ile 177b arası Bursa Nüshası'nda bulunmamaktadır.
- Bursa Nüshası 173b 3.satır ile 177b arası Ankara Nüshası'nda bulunmamaktadır. Bu sayfalarda altı adet kıssa yer almaktadır.
- Bursa Nüshası temmet kaydı düşülmemiş eksik bir nüsha olarak gözükse de büyük oranda Ankara Nüshası'nı içermekte olup Bursa Nüshası'ndaki 1a-1/50a-9 arası Ankara Nüshası'nda yer almamaktadır. Yani Ankara Nüshası baştan 50 varak eksiktir. Buna karşın Ankara Nüshası'ndaki yaklaşık 40 varak Bursa Nüshası'nda yer almamaktadır.
- Her iki nüshada da hareke hataları olsa da Ankara Nüshası, Bursa Nüshası'na göre harekeleme açısından daha kusurludur.
- Bursa Nüshası, Ankara Nüshası'na göre daha tam cümleler taşımaktadır.
- Bursa ve Ankara nüshalarının bilinmeyen bir X nüshasından çoğaltılmış olabileceği kanaatindeyiz.

- Sözcük dağarcığı ve dönem olarak kıyaslandığında iki nüsha da 14. yüzyıl EAT özelliklerini net bir şekilde yansıtmakta olup bazen bir nüshada daha eskicil bir kavram kullanılıp diğerinde yeni şekli tercih edilirken tam tersi durumlar da tespit edilmiştir.
- Ankara Nüshası'nda, Bursa Nüshası'na göre ötümsüz ünsüzlerin tercih edildiği gözlenmektedir.
- Her iki nüsha da eksik olup birbirini tamamlamaktadır.
- Ankara Nüshası farklı kişilerin kaleminden çıkma bir eser karakteristiği göstermekte olup harekelemenin eserin yazılış sürecinden daha sonraki bir

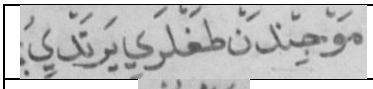
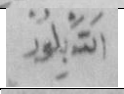
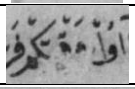
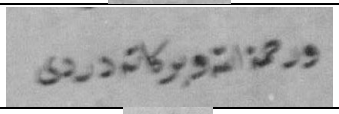
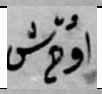
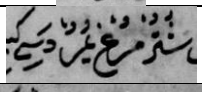
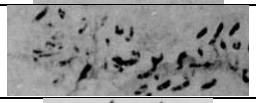
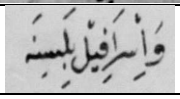
dönemde yapıldığı düşünülmektedir. Eserin üçte birlik bölümünün harekesiz olması bu kanıyı destekleyen bir veri olarak karşımıza çıkmaktadır.

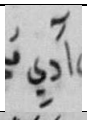
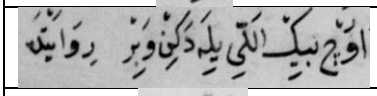
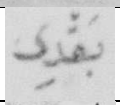
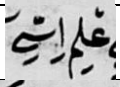
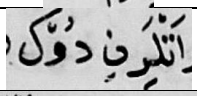
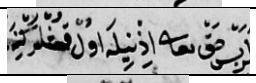
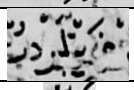
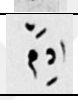
- Her iki nüsha da imla hususiyetleri olarak ikili yazımlar barındırmakta olup bu yazım bazen aynı sayfa hatta aynı satır içinde dahi tezahür etmektedir. Düzleşme hadisesinin varlığı müstensihin ağız özelliklerine bağlanabileceği gibi dönem özelliği olarak da düşünülebilir.
- Ankara Nüshası ök ve me edatları; munça, ertingü, alpalık, barça, nişe vb sözcükler ve ötümsüz ünsüzlerin ve şekillerin yer alması açısından Bursa Nüshası'ndan ayrılmaktadır. Bu durum Ankara Nüshası'nın Kıpçak etkisindeki bir Oğuz ağzıyla yazılmış olabileceğini işaret etmekte olup Ankara Nüshası'nda kullanılan eklerin Eski Anadolu Türkçesinin başlangıç döneminde kullanılan ekler olmasından dolayı Bursa Nüshası, Ankara Nüshası'na göre daha geç bir dönemde tercüme edilmiş olduğunu işaret etmektedir.

A: Ankara Nüshası

B: Bursa Nüshası (Kurşunlu)

Aşağıdaki tabloda verilen kelime ve kelime grupları Bursa Nüshası yazma metinde yer almakla birlikte İsmet Cemiloğlu tarafından bu nüsha üzerinde hazırlanan doktora çalışmasında bulunmamaktadır.

	mevcinden ṭaġları yaratdı 3b/11
	Allah bilür 5a/13
	ol vaḳt kim 10a/12
	ve raḥmetu'llahi ve berekātuhu dirdi 12a/13
	uş 16b/6
	şütür
	tā […] görince 17a/13
	ve isrāfīl bilesine 26a/13

	adı 29a/7
	üç biŋ elli yıla degin ve bir rivāyetde 31a/13
	baḳdı 44a/13
	ʿilm issi 60b/1
	etlerini dög 64a/8
	pes ḥaḳ taʾālā izniyle ol ḳuşlar gine 64a/13
	ġarīblerdür 65b/12
	revān 100a/10
	idem 102a/10

1.2.4 Bölüm Başlıkları

Bursa ve Ankara nüshalarına ait bölüm başlıklarındaki sayfa numaraları metni değil yazma nüshalardaki varak numaralarını ifade etmektedir. Böylelikle ilgili bölümü bulmak isteyen kişinin yazmadaki sayfa numaralarına göre arama yapabilmesi ve kolayca metne ulaşabilmesi amaçlanmıştır. Birinci sırada verilen [ ] köşeli parantez içindeki varak numaraları metnin varak bilgilerini, ikinci sırada verilenler ise el yazma nüshalardaki varak bilgilerini belirtmektedir.

Sıra Nr.	Konu Başlığı	Varak Nr.	Nüsha Adı
1	Ṣıfat-ı İsrāfīl ʿAleyhi's-selām	6b/13	Bursa
2	Ṣıfat-ı Melekü'l-mevt	7a/04-05	"
3	Ḥadīṣü'l Şemsü'l Ḳamer	7a/10	"
4	Ḥadīṣü'l Cennet	7b/08	"
5	Ṣıfat-ı Cehennem	9a/13	"
6	Ḥadīs-i Sücūdü'l-Melāike	11a/13	"
7	Ḥadīṣ-i Ṭāvūs	15a/02	"
8	İḫrāc-ı Ādem Mine'l Cennete	17b/13	"
9	İḫrāc-ı Ḥavvā Mine'l Cennete	18a/08	"
10	İḫrāc-ı Ṭāvus Mine'l Cennete	18b/03	"
11	Faṣl-ı Hārūt ve Mārūt	19a/09	"
12	Ḥadīṣü'l Nasu'l-ḥūt	20b/08-09	"
13	Ḥadīṣ-i Hābīl ve Ḳābīl	24a/2	"

14	Vefāt-ı Ādem ʿAleyhi’s-selām	25a/10	“
15	Vefāt-ı Ḥavvā ʿAleyhi’s-selām	26b/09	“
16	Ḳıṣṣa-i İdrīs ʿAleyhi’s-selām	28a/02	“
17	Ḳıṣṣa-i Nūḥ ʿAleyhi’s-selām	29a/06	“
18	Daʿvet-i Nūḥ ʿAleyhi’s-selām ʿAlā İbn Ḥām	34a/07	“
19	Vaṣiyyet-i Nūḥ Lābene Sām	34b/02	“
20	Ḳıṣṣa-i Ḥām Bin Nūḥ	35a/07	“
21	Ḳıṣṣa-i Yāfeṯ ve Sām	35b/06	“
22	Ḳıṣṣa-i ʿ Ād u Hūd	36a/03	“
23	Ḳıṣṣa-i Ṣāliḥ ve Ḳavm-i Ṣemūd	38a/09	“
24	Ḳıṣṣa-i Mevlūd-ı Ṣāliḥ ʿAleyhi’s-selām	38b/13	“
25	Ḳıṣṣa-i Evlād-ı Ġūş u Mīlād-ı Nemrūd u Ḥadīṯ-i İbrāhīm ʿAleyhi’s-selām	41b/07-08	“
26	Ḥadīṯ-i Ṭulūʿı İbrāhīm ʿAleyhi’s-selām	47a/10	“
27	Mīlād-ı İbrāhīm ʿAleyhi’s-selām	48a/01	“
28	İbrāhīm Şehre Geldügin Bildürür	50a/4	“
29	Ḥikāyet-i İbrāhīm ki Öda Atdılar	52a/01-02	“
30	Daʿvet-i İbrāhīm ʿAleyhi’s-selām	53b/11	“
31	Ḥikāyet –i İsmāʾīl ʿAleyhi’s-selām	57b/04	“
32	İbrāhīm ʿAleyhi’s-selām Kaʾbe Yapdugın Beyān İder	62b/12	“
33	Ḳıṣṣa-i Lūṭ Peyġāmber ʿAleyhi’s-selām	65a/03	“
34	Ḳıṣṣa-i Yaʾḳūb Peyġāmber ʿAleyhi’s-selām	66b/07-08	“
35	Yaʾḳūb Ḥikāyeti ʿAleyhi’s-selām	45a/15	Ankara
36	Ḥikāyet-i Zelīḫā	94b/08	Bursa
37	Ḳıṣṣa-i Mūsā ʿAleyhi’s-selām	96b/05	“
38	Ḥikāyet	97a/01	Ankara
39	Ḥikāyet Baḳaranun Ḥikāyeti Şöyledür kim	100a/02-03	“
40	Ḳıṣṣa-i Ḳārūn	102a/15	“
41	Ḥikāyet:Mūsā zindān diledügine sebeb buyıdı kim	104b/02-03	“
42	Ḥikāyet-i Mūsā Ḫıżr Ḳatına Varduġı	111b/01-02	Bursa
43	Ḥikāyet-i Yūşaʿ ʿİbni Nūn	113b/09	“
44	Ḳıṣṣa-i Şuʿayb ʿAleyhi’s-selām	115a/03	“
45	Ḳıṣṣa-i Yūnus ʿAleyhi’s-selām	116a/04	“
46	Ḳıṣṣa-i Eyyūb ʿAleyhi’s-selām	119a/02	“
47	Ḳıṣṣa-i Dāvūd ʿAleyhi’s-selām	122b/12	“
48	Ḥikāyet-i Tābūt Budur Ki	123a/09-10	“
49	Ḥikāyet	125a/13	“
50	Ḥikāyet-i Uriya	126b/09	“
51	Ḳıṣṣa-i Süleymān ʿAleyhi’s-selām	131b/05	“
52	Ḥikāyet-i Ḳarınca	134b/08	“
53	Ḥikāyet-i Belḳıs bā Hüdhüd	136b/11	“
54	Ḥikāyet-i Taḫt-ı Belḳīs	138a/09-10	Ankara
55	Ḥikāyet	141b/12	Bursa
56	Ḳıṣṣa-i Zekeriyyā ʿAleyhi’s-selām	143a/08	“
57	Ḳıṣṣa-i Yaḥyā Peyġāmber ʿAleyhi’s-selām	144a/01-02	“
58	Ḳıṣṣa-i Ẕü’l-Ḳarneyn Rāżıyallahu ʿanh	147b/10-11	“

59	Ẕü'l-ḳarneyn Āb-ı Ḥayāt İsteyü Gitdigi ḥikāyet	149a/10	"
60	Ḳıṣṣa-i Loḳmān Rażiya'llahu ʿAnha	152b/10	"
61	Ḳıṣṣa-i Ḫıżr ve İlyās ʿAleyhi's-selām	154b/10	"
62	Ḳıṣṣa-i Aṣḥābü'l-Kehf	156a/06	"
63	Ḳıṣṣa-i ʿÜzeyr ʿAleyhi's-selām	158a/01	"
64	Ḳıṣṣa-i Puḫte'n-Naṣr	158b/09	"
65	Ḳıṣṣa-i Tubbaʿ-i Aṣferi ʿAleyhi's-selām	160b/01	"
66	Ḳıṣṣa-i Meryem Rażiya'llahu ʿAnha	161a/04	"
67	Ḳıṣṣa-i Nübüvvet-i ʿĪsā ʿAleyhi's-selām	163b/08	"
68	Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Resūl Muḥammed İbn ʿAbdullāh Ṣalavātu'llahi ʿAleyhi ve Selāmuhu	166a/07	"
69	Ḳıṣṣa-i Bedr-i Kebir-i Çengi	172b/14	Ankara
70	Ḳıṣṣa-i Uḥud	173b/04	Bursa
71	Ḳıṣṣa-i Ḥarb-i Ḫandaḳ	174b/08	"
72	Ḳıṣṣa-i Ḥarb-i Beni Ḳureyża	175a/04	"
73	Ḳıṣṣa-i Ḥarb-i Ṣuġra	175b/9	"
74	Ḳıṣṣa-i Feṭḥ-i Mekke Şerrefa'llahu	176a/04	"
75	Ḳıṣṣa-i Ehl-i Rūm ve Fārs ve Ḥabeşistān ve Diyār-ı Mıṣr	176b/04-05	"
76	Ḳıṣṣa-i ʿĀyişe Rażiya'llāhu ʿanha	177b/13	"

1.3 Eserin Müellifi, Mütercimi, Yazılış Tarihi ve Yeri

Eserin kim tarafından ne zaman yazıldığına, tercüme edildiğine veya çoğaltıldığına dair yazma nüshalardan kesin bir bilgiye ulaşılamamıştır. Bursa nüshasında "An vaḳf-ı Ḳurşunluzāde medresesinden Aḥmet Efendi" ibaresi ve altında vakıf mührü yer almaktadır.

Muharrem ERGİN, eserin Aydınoğlu Mehmet Bey adına Arapçadan tercüme edildiğini, mütercimin bilinmediğini ve aynı mütercimin Tezkiretü'l Evliya adlı bir eser de tercüme ettiğini belirtmektedir (Ergin, 1950 s.131).

İsmet Cemiloğlu, eserin Aydınoğlu Mehmet Bey adına tercüme edildiğine dair kesin bir veri olmadığını ve Tezkiretü'l Evliya mütercimin bahsettiği eserin başka bir Kısas-ı Enbiya olabileceğini ileri sürer (Cemiloğlu, 2000, s. XIX).

Ahmet Karataş, "Kısas-ı Enbiya" adlı çalışmasında tür ve yazarlar hakkında bilgi verirken "Aydınoğlu Mehmet Bey adına yapılan Anadolu sahasının bilinen en eski Araisü'l Mecālis tercümelerinden biri ele alınmıştır." diyerek İsmet Cemiloğlu'nun çalışmasını işaret etmektedir. Cemiloğlu'nun bile şüpheyle yaklaştığı

bu konu hakkında kesin ifadelerle eserin Aydınoğlu Mehmet Bey adına çevirildiğini belirten Karataş, bu kanıya hangi deliller sonucunda vardığını belirtmemiştir (Karataş, 2013 s.30).

1.3.1 Eserin Dili ve Dönemi

1.3.1.1 Oğuzca ve Eski Anadolu Türkçesi

Oğuzlar; Köktürk, Uygur, Karahanlı gibi devletlerin bünyesinde yaşamış, zaman zaman merkezi otorite ile çatışmalar yaşamıştır. Köktürkler devrinde dikilen Orhun Yazıtlarında ilk defa isimleri anılır. Bu döneme gelinceye kadar değişik adlarla yaşadıkları düşünülmektedir. Köktürk metinlerinde bahsedilen "Dokuz Oğuzların" etnik unsur olarak Oğuzları ya da Uygurları ifade ettiği noktasında tartışma devam etmektedir (Korkmaz, 2013, s. 11-12).

Türgişlerin devamı olarak kabul edilen Oğuzların esas ağırlık merkezi Seyhun (Sır Derya) boyları olarak kabul edilir (Taşağıl, 2015, s. 27). Oğuzların 10. yüzyılın ortalarında üç şehrinin olduğu bilinmektedir. Bu şehirler Yeni Kend, Cend ve Cuvare (Khuvare) adlarını taşımaktadır. Sonraki dönemlerde Savran (Sepren), Karaçuk, Karnak, Suğnak, Süt Kend(Sitgün) gibi şehirler de eklenir. 9 ve 10. yüzyıllarda bu şehirlerden oluşan Oğuz Yabgu Devletini kurarlar. 11. yüzyılda göçebe hayat süren Oğuzlar bu şehirlerde yaşayan Oğuzlara tembel manasına gelen "yatuk" ismini vermiştir. Moğol hakimiyeti döneminde bu şehirler yakılıp yıkılır ve bölgede yaşayan halk dağılır. Aynı yüzyılda Selçuklulara katılarak Horasan üzerinden Anadoluya doğru yoğun Oğuz göçleri olur (Sümer, 1984, s. 99-101).

11-13. yüzyıllar arasında Harezm yoluyla Horasan üzerinden Yakın Doğu'ya uzanan Oğuzlar, Selçuklu Devletleri'nin kuruluşunu hazırlarlar. Oğuzların bu dönemde siyasi olarak güçlenmelerine rağmen aynı durum Oğuzca için geçerli değildir. Bunun sebebi hem Büyük Selçuklu Devleti hem de Anadolu Selçuklu Devleti'nde resmî dilin Farsça olması ve Oğuzcanın sadece konuşma dili olarak devam etmesi ve dini içerikli didaktik eserlerin yazımı gibi dar bir alanda kullanılmasıdır (Korkmaz, 2007, s. 89).

Oğuz Türkçesine ait ilk belirtiler Köktürkler dönemine aittir ve sınırlıdır. Orhun Yazıtlarının dili o zamanki ortak edebi dili temsil ediyor olsa bile farklı Türk diyalektlerinin de o dönemde var olduğu anlaşışmaktadır (Gülsevin, 2016, s. 270). Oğuzcanın ilk dönemleri hakkındaki bilgilerin sınırlı olmasını 6-13. yüzyıllar arasını aydınlatacak eser olmayışına bağlayan Zeynep Korkmaz; bu durumun sebebi olarak Oğuzların kendi başlarına siyasi bir varlık gösterememeleri ve müstakil bir devlet olarak tarih sahnesine çıkamamış olmalarını gösterir. Korkmaz bu durumun Oğuzcanın Türk dili tarihindeki yerini değersizleştirmediğine değinerek

karşılaştırmalı çalışmalar yoluyla bu dönemin aydınlatılacağını belirtmektedir (Korkmaz, 2013, s. 41).

Oğuzcayla ilgili ilk bilgilere Kaşgarlı Mahmut tarafından Divanu Lügati't-Türk adlı eserinde yer verilir. Kaşgarlı, Oğuzca ve diğer Türk lehçelerini eserinde kıyaslar. Oğuzcanın Orta Asya'da 12. yüzyılda ayrı bir yazı dili olma yoluna girdiğini belirten bir başka araştırmacı Akar (2018, s.42) buna rağmen Karahanlı yazı geleneğinden ayrılmadığını ve Zeynep Korkmaz tarafından 12-13. yüzyıl karışık dilli Oğuzcanın "Eski Doğu Oğuzcası" veya "Selçuklu Oğuzcası" olarak adlandırıldığını belirtir. Bu dönem için olga-bolga dili adlandırması yapılır.

Moğol baskıları sonucu Anadolu'ya akın eden Türklerin çoğunluğu Oğuz idi. Türkistan coğrafyası ve Doğu Türkçesinden uzak kalan bu Oğuzlar, Anadoluda kendi ağızlarını esas alarak yeni bir yazı dili oluşturmaya başlarlar. Bunda siyasi otoritenin etkisi göz ardı edilemez. Karamanoğlu Mehmet Bey'in Fermanı bu anlamda güzel bir örnektir. Beylerin saraylarında Türkçe yazan şair ve yazarları himaye etmesi ve Osmanlı Devletinin Türkçeyi resmî dil olarak kabul etmesi Batı Oğuzcasının gelişiminde önemli bir aşama oluşturur (Akar, 2018, s. 44).

Oğuzcanın ilk yazılı dili Eski Anadolu Türkçesidir. 11. yüzyıldan başlayarak kitleler halinde Anadolu'ya göç eden Oğuzlar burada kendi ağız özelliklerine dayalı bir yazı dili oluşturmaya başlarlar. Bu yazı dili Türkoloğlar tarafından çeşitli şekillerde adlandırılmıştır: Eski Oğuz Türkçesi, Eski Osmanlıca, Eski Türkiye Türkçesi ve Eski Anadolu Türkçesi. En yaygın kullanım Eski Anadolu Türkçesi terimi olup biz de bu terimi kullanmayı uygun gördük. Akar'a göre 11. yüzyıldan itibaren Ortaasya'daki Oğuz ve Kıpçak/Karluk lehçelerinin ses ve yapı unsurlarından beslenerek oluşan Eski Anadolu Türkçesi, bu lehçelerin ses ve şekil özelliklerini günümüze kadar getirerek Eski Anadolu Türkçesi'nin yaşayan en eski yazı dili olma özelliğini devam ettirmektedir. Anadolu'da Türk dilinin yazılı olarak asıl gelişmesi Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılmasıyla 13. yüzyılda özellikle Batı Anadoluda kurulan beylikler döneminde hız kazanır. Türkçeden başka dil bilmeyen beyler, yazarları himaye ederek Arapça ve Farsçadan Türkçeye eser tercüme edilmesini sağlarlar. 13. yüzyılın sonuna doğru ise ilk telif eserler görülmeye başlanır (Akar, 2018, s,17-30).

Eski Anadolu Türkçesi'nin gelişme dönemleri aşağıdaki şekilde sınıflandırılır ve bu dönemler arasındaki tarihlerin farklı kaynaklarda küçük değişiklikler gösterebileceği ve bu farklılıkların dönemleri net bir şekilde ayırmanın mümkün olmamasından kaynaklandığı belirtilir.

1. Eski Anadolu Türkçesi
    a. Selçuklu Dönemi Türkçesi (11-12.yy)
    b. Beylikler Dönemi Türkçesi (1277-1453)
    c. Osmanlı Türkçesine Geçiş Dönemi Türkçesi (1453-16.yy)

2. Klasik Osmanlı Türkçesi (16-18.yy)
3. Mahallileşme Dönemi Türkçesi (18-19.yy)
4. Yenileşme Dönemi Türkçesi (1850-1911)
5. Çağdaş Türkiye Türkçesi (1911-…) (Akar, 2018, s.18).

a) **Selçuklu Dönemi Türkçesi (11-12.yy)**

Bu dönem eserleri 11. yüzyılda Selçuklu Devletinin kurulmasından sonra yazılmış metinler olarak kabul edilmektedir. Bu dönemde yazılan eserler oldukça azdır. Feraiz Kitabı, Behcetü'l-Hadayık, Kıssa-i Yusuf gibi eserler bu döneme dâhil edilir. Bu eserlerde Harezm ve Oğuz Türkçesinin özellikleri bir arada kullanıldığı için bu eserler "Karışık Dilli Eserler" olarak adlandırılır. Olga-Bolga olarak da bilinir.

b) **Beylikler Dönemi Türkçesi (1277-1453)**

Bu dönem eser açısından en verimli dönemdir. Bunun sebebi Türkçeden başka dil bilmeyen beylerin Türkçeye ve Türkçe yazan şair ve yazarlara gösterdiği değerdir. Beyler saraylarında şair ve yazarları himaye etmiş, Arapça ve Farsçadan çeviriler yapılmış, Türkçe telif eserler ortaya konmuştur. Karamanoğlu Mehmet Bey'in 1277'de yayınladığı ferman bu Türkçe hassasiyetinin en güzel örneğidir.

c) **Osmanlı Türkçesine Geçiş Dönemi Türkçesi (1453-16.yy)**

Bu dönem 1453'de İstanbul'un fethi ile başlayıp 16. yüzyılda dilin standart bir hal almasıyla son bulur ve yerini Osmanlı Türkçesine bırakır. Osmanlı Türkçesinde 17. yüzyıl dâhil Eski Anadolu Türkçesi ses ve şekil özellikleri devam ederken Arapça ve Farsça özelliklerin hakim olduğu yeni bir dönem başlamış ve imlada standartlaşmaya gidilmiştir (Akar, 2018, s. 19-20).

Üzerinde çalıştığımız metin Oğuzcanın ilk dönemi olan Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait Ankara ve Bursa nüshaları temelinde olup 14. yüzyıl Eski Anadolu Türkçesinin özelliklerini barındırması yanında Ankara Nüshası; Doğu Türkçesi imla ve ses özelliklerini taşıması, ök ve me edatını barındırması, ötümsüz şekillerin yer alması ve olurmak fiilinin sıklıkla kullanılması, koy (koyun), sunuŋ (suyun), neniçün (niçin), nene (neye), ölik, ertingü, yipek, kişig, ōt, acıḳ, bar, alpalıḳ (öküzlerin bulunduğu etrafı çevrili yer), öldi (ölü), uldı (ulu), dirdi (diri) gibi sözcük dağarcığı ve şekiller bakımından dikkat çekici bir durum arzetmektedir. Ayrıca urmak, ılan, ıldırım, bigi vb. sözcükler Azerbaycan ağzına ait bir Oğuzca metin olabileceği kanaati oluşturmaktadır (Develi, 2002/4).

Ankara nüshasının farklı kişilerce yazıldığı ve sonradan harekenlediği düşünülmektedir. Metinde aynı sayfada hatta aynı satırda aynı kelimenin ikili yazımlarına rastlanmaktadır. Bu durum eserin bir geçiş dönemi ürünü olabileceği

izlenimi vermektedir. Metinde g ve ŋ harfleri sınırlı sayıda olmakla birlikte üç noktalı kef ile verilmiştir. Üç noktalı kef harfi g>w değişimini ifade ediyor da olabilir.

1.4 Yazılış Özellikleri

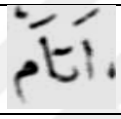
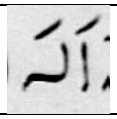
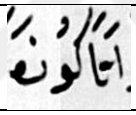
1.4.1 Ünlülerin Yazılışı

1.4.1.1 a ünlüsü

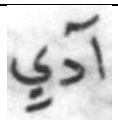
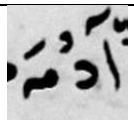
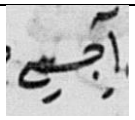
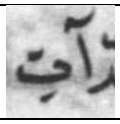
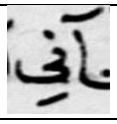
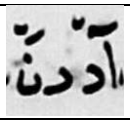
Kelime Başında

Kelime başında “a” ünlüsü “üstünlü elif” ile (ٰا) ve “medli elif” ile (آ) yazılmıştır.

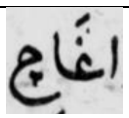
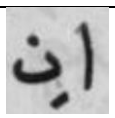
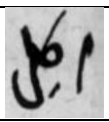
Üstünlü Elif ile (ٰا)

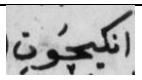
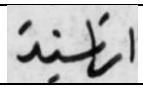
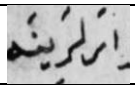
		
andan 63a-4	atam 36a-10	ala 126a-13
		
aŋa 148a-11	ataŋuza 90a-7	aḳtardı 173a-6

Medli elif ile (آ)

		
adı 36a-5	aduma 138a-10	acısı 59b-1
		
atı 36a-5	anı 141a-1	addan 91a-5

Elif ile (ا)

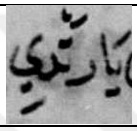
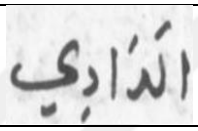
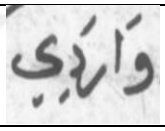
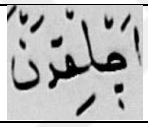
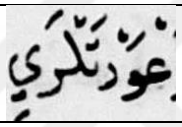
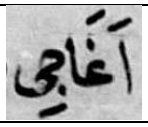
		
aġaç109a-14	anı 110b-7	aŋıl 120b-14

		
anıŋuçun 123b-9	arasında 123b-14	aralarına 129b-13

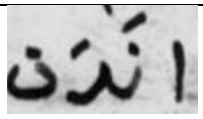
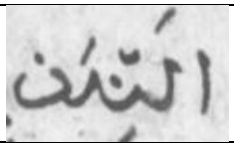
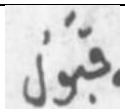
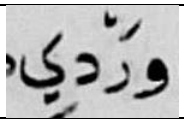
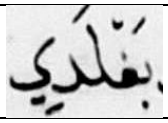
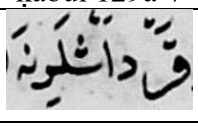
Kelime İçinde

Kelime içinde “a” ünlüsü “üstünlü elif” ile (ٰا) ve “üstün” ile (◌َ) yazılmıştır.

Üstünlü elif ile (ٰا)

		
yaratdı 16b-6	aldadı 126a-2	vardı 126b-10
		
açlıḳdan 144a-13	ʿavratları 181a-3	aġacı 17b-8

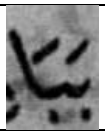
üstün ile (◌َ)

		
andan 127a-10	altından128a-7	ḳabūl 129a-7
		
vardı 125b-3	bağladı 178b-9	ḳardaşlarına 92b-1

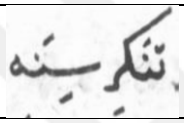
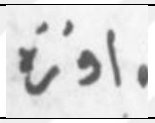
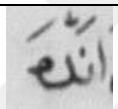
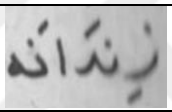
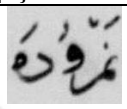
Kelime Sonunda

Kelime sonunda “a” sesi; “üstünlü elif” ile (ٰا) ve “üstünlü he” (◌َه) ile yazılmıştır.

üstünlü elif ile (ٰا)

		
baba 29a-3	baŋa 60b-12	ayruġa 44b-10
		
ḳara 84b-5	aŋa 85a-10	saŋa 90b-13

üstünlü he ile (ٰه)

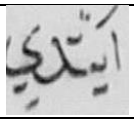
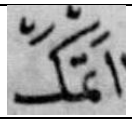
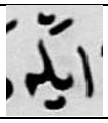
		
taŋrısına 110a-7	ura 129a-6	ṭaşra 75b-5
		
anda 38a-6	zindāna 110b-9	Nemrūda 48a-11

1.4.1.2 e ünlüsü

Kelime Başında

Kelime başında “e” ünlüsü “üstünlü elif” ile (ٰا) yazılmıştır.

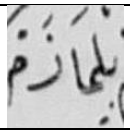
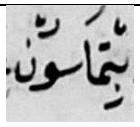
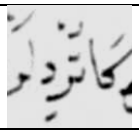
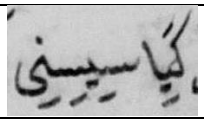
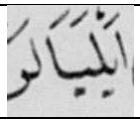
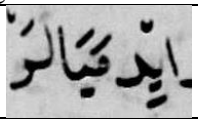
üstünlü elif ile (ٰا)

		
eytdi 47b-4	etmek 32b-10	eyle 92a-4
		
ekin 22a-7	elin 105a-12	emdi 97b-10

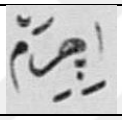
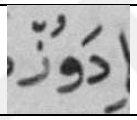
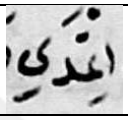
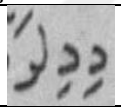
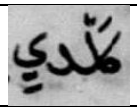
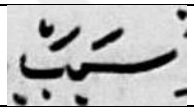
Kelime Ortasında

Kelime içinde “e” ünlüsü “üstünlü elif” ile (ٰ) ve “üstün” ile (ً) yazılmıştır.

üstünlü elif ile (ٰ)

		
bilmezem 47a-1	bitmesün 61a-3	getürdiler 57a-11
		
giyesisini 28a-12	eyleyeler 44b-6	idmeyeler 148b-11

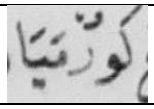
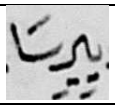
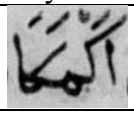
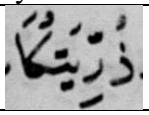
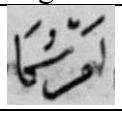
üstün ile (ً)

		
içirem26b-3	idevüz 11a-2	itmedi 70a-11
		
didiler 13a-4	geldi 21a-3	sebeb 115a-11

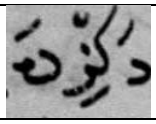
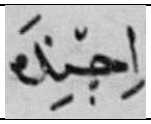
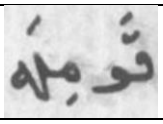
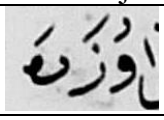
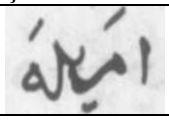
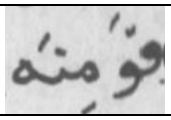
Kelime Sonunda

Kelime sonunda “e” sesi; “üstünlü elif” ile (ٰ) ve “üstünlü he” (ہٰ) ile yazılır.

üstünlü elif ile (ٰ)

		
görmeye 40a-10	yiyirse 68b-8	itmege63b-2
		
ekmege 22a-7	z̧ürriyyetüŋe 26a-11	emrüŋe 24a-4

üstünlü he ile (ـَه)

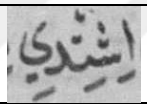
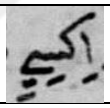
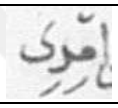
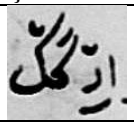
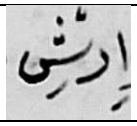
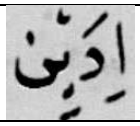
		
20b-12 deŋizde	içinde 21b-12	ḳavmile 128b-11
		
üzere 80b-3	emriyle 131b-7	ḳavmine 129b-10

1.4.1.3 ı ve i ünlüleri

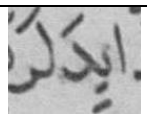
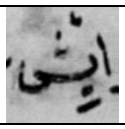
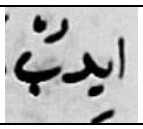
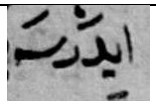
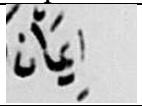
Kelime Başında

Kelime başında “ı-i” ünlüleri “esreli elif” ile (ا) ve “esreli elif ye” (ای) ile yazılmıştır.

Esreli Elif ile (ا)

		
işitdi 8b-5	ikisi 21a-6	imdi 53b-7
		
irkek 65a-13	iriş 69a-9	ideyin 55a-6

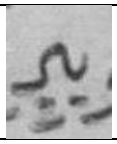
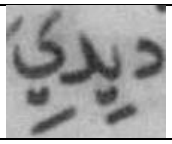
Esreli Elif Ye ile (ای)

		
ideler 13b-10	iş 22a-12	idüp 76a-9
		
iderse 15b-12	itdi 20a-3	īmān 106a-13

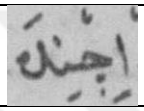
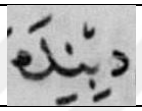
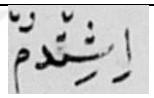
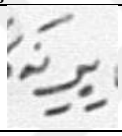
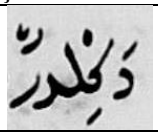
Kelime İçinde

Kelime içinde “ı-i” ünlüleri “esreli ye” ile ve “esre” ile yazılmıştır.

Esreli Ye ile

		
yiri 10b-9	didi 11a-4	ümīẕüm 92a-11

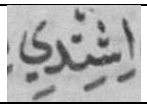
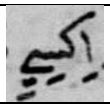
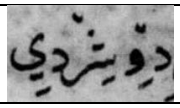
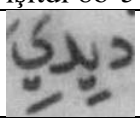
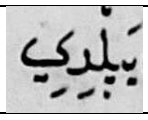
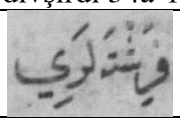
Esre ile

		
içinde 11b-6	dibinde 21a-6	işitdüm 46a-2
		
yirine 59a-1	viribidi 68a-2	degildür 86a-3

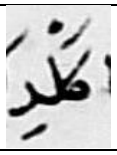
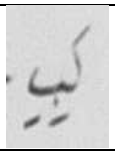
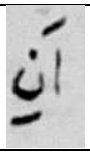
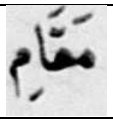
Kelime Sonunda

Kelime sonunda “ı-i” ünlüleri “esreli ye” ve “esre” ile yazılmıştır.

Esreli Ye ile

		
işitdi 8b-5	ikisi 21a-6	divşirdi 34a-1
		
didi 11a-4	yapıldı 63a-9	ferişteleri 7a-11

Esre ile

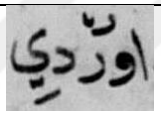
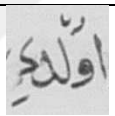
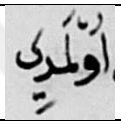
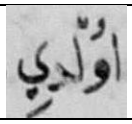
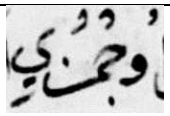
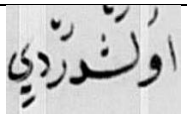
		
geldi 82b-7	gibi 49a-9	anı 128a-2
		
bunı 10b-3	ʿavratı 100a-10	maḳāmı 10b-13

1.4.1.4 u,ü,o,ö ünlüleri

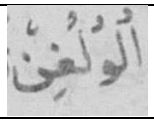
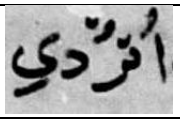
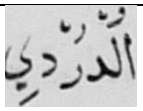
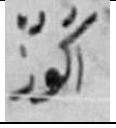
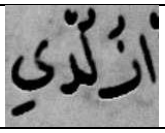
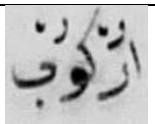
Kelime Başında

Kelime başında “o-ö-u-ü” ünlüleri “ötreli elif vav” ile ve “ötreli elif” ile yazılmıştır.

Ötreli Elif Vav ile

		
urdı 21a-10	oldı 41b-4	olmadı 68b-2
		
öldi 23b-8	öcümüzi 177a-6	üleşdürdi 80b-10

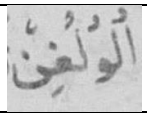
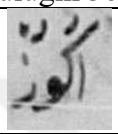
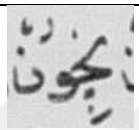
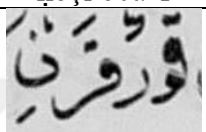
Ötreli Elif ile

		
ululuġın 3b-1	oturdı 17b-8	öldürdi 42b-9
		
öküz 22b-6	üzüldi 17a-9	ürküp 43a-13

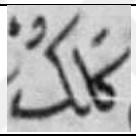
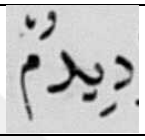
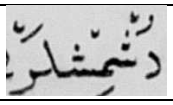
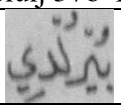
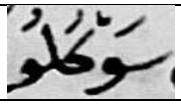
Kelime İçinde

Kelime içinde “o-ö-u-ü” ünlüleri “ötreli vav” ile ve “ötre” ile yazılmıştır.

Ötreli Vav ile

		
ululuġın 3b-1	görünmez 54b-4	ḳoçı 60a-1
		
öküz 22b-6	niçün 39b-3	ḳorḳarın 42b-3

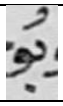
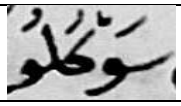
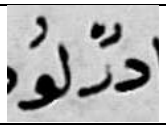
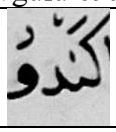
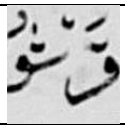
Ötre ile

		
oturdı 17b-8	gelüŋ 37b-12	didüm 46a-9
		
düşmişler 46a-5	buyruldı 12a-7	sevgülü 69a-3

Kelime Sonunda

Kelime sonunda “o-ö-u-ü” ünlüleri “ötreli vav” ile yazılmıştır.

Ötreli Vav ile

		
bu 45b-5	sevgülü 69a-3	ulu 43b-3
		
dürlü 71a-12	kendü 149b-5	ḳarşu 103b-4

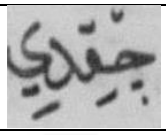
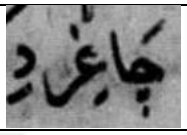
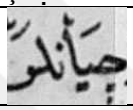
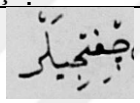
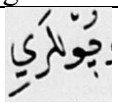
1.4.2 Ünsüzlerin Yazılışı

1.4.2.1 ç Ünsüzünün Yazılışı

Kelime Başında

Kelime başında “ç” sesi genellikle “çim” ile nadiren “cim” ile yazılmıştır.

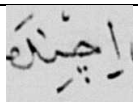
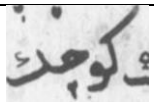
Çim ile

		
çoḳ 8a-13	çıḳdı 14a-9	çaġırdı 21a-1
		
çiyanlar 32b-7	çiftciler 145b/11	çulları 164b-13

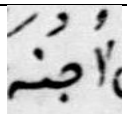
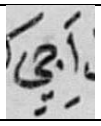
Kelime İçinde

Kelime içinde “ç” sesi “çim” ve “cim” ile yazılmıştır.

Çim ile

		
içinde 118a-9	açdı 140b-4	güçüŋ 199b-2

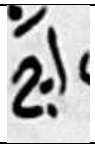
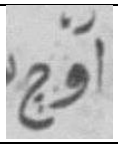
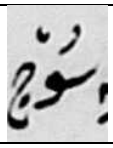
Cim ile

		
ucuna 185a-8	güci 164b-2	acıyı 25b-2

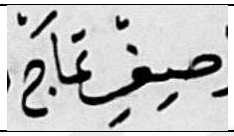
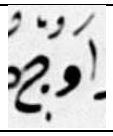
Kelime Sonunda

Kelime sonunda “ç” sesi “çim” ve “cim” ile yazılmıştır.

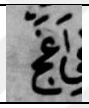
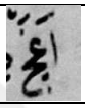
Çim ile

		
aç 140b-4	üç 4b-3	suç 85b-3

Cim ile

		
güç 51b-10	şığırtmaç 156b-2	avuç 201b-2

Çim ve Cim ie

	
ağaç 16a-13	ağaç 16b-5

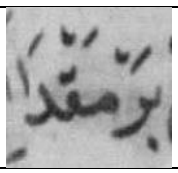
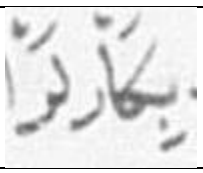
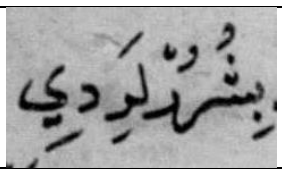
1.4.2.2 p Ünsüzünün Yazılışı

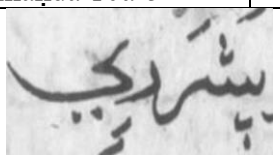
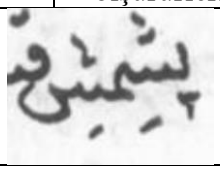
Kelime Başında

Be ve pe ile

Türkçe kelimelerde kelime başında “p” ünsüzü bulunmaz. bıŋar > pıŋar, barmak > parmak, biş->piş- gibi kelimeler b > p ötümsüzleşmesi sonucu oluşmuştur. Bu nedenle kelime başında p ünsüzü bulunduran kelimelerin çoğu Farsça kökenlidir (Gülsevin ve Boz, 2013, s. 32).

Metinde “p” ünsüzleri genel olarak “pe” ile gösterilmiş olup az sayıda “be” ile olan örneklere de rastlanmıştır. Zarf-fiil ekleri ise düzenli olarak be ile yazılmıştır. Aşağıda verilen kelime başı p’li kullanımlar ise Ankara nüshasında yer almaktadır.

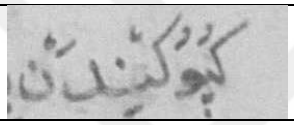
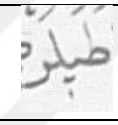
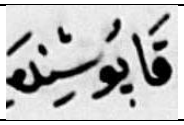
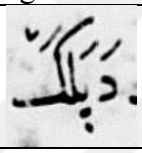
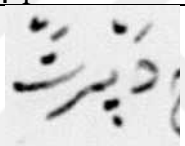
		

barmaḳda 10a-5	bıŋarlar 52b-7	bişürürleridi 32b-10
		
pişürdi 62b-7	pişmiş 122a-7	

Kelime İçinde

Kelime içinde “p” sesi “pe” ile yazılmıştır.

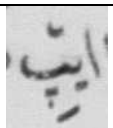
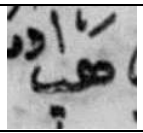
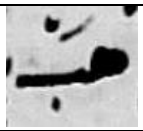
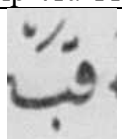
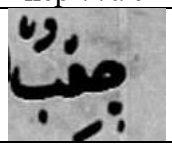
Pe ile

		
köpüginden 3b-11	ṭapalar 52b-13	ḳapusında 183b-13
		
depeleŋ186a-10	depret 188a-9	öpdi 69a-5

Kelime Sonunda

Kelime sonunda “p” sesi “pe” ve “be” ile yazılmıştır.

Pe ile

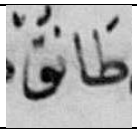
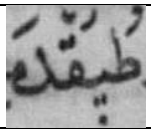
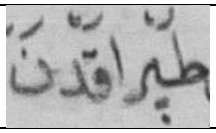
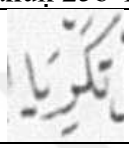
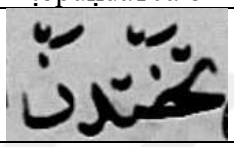
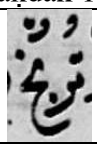
		
ip 41a-11	hep 25b-3	hep 77a-9
		
ḳap 41a-6	işidüp 17b-3	çıḳup 16a-1

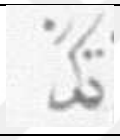
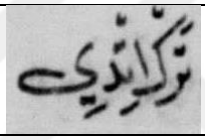
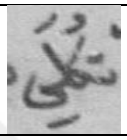
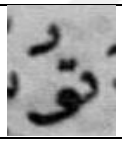
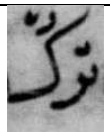
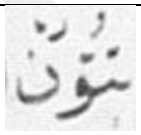
.

1.4.2.3 t Ünsüzünün Yazılışı

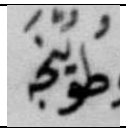
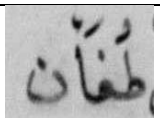
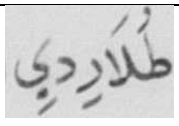
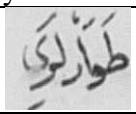
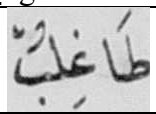
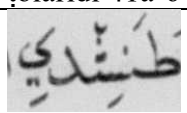
Kelime Başında

Kelime başında “t” sesi kalın sıradan kelimelerde “tı” ve “te” ile ince sıradan kelimelerde ise “te” ile yazılmıştır.

		
ṭanuḳ 25b-13	ṭopuḳda10a-5	ṭopraḳdan 11b-9
		
Tanrı’ya55a-4	taḫtdan 16b-2	turunc 75a-12

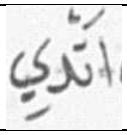
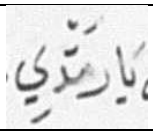
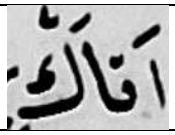
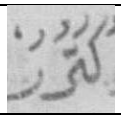
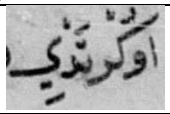
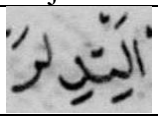
		
tek 53a-10	terk itdi 35a-11	tükeli 14b-12
		
tü 33b-12	türk 34a-7	tütün 53a-13

Kalın sıradan kelimelerin başında bulunan ve henüz “d-”ye dönüşmemiş olan “t-”ler kurallı olarak “tı” ile yazılmıştır.

		
ṭoyunca 34a-8	ṭoġan 35a-12	ṭolarıdı 41a-6
		
ṭavarları 41b-2	ṭaġılup 43b-1	ṭanışdı 44a-5

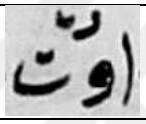
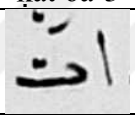
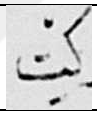
Kelime İçinde

Kelime içinde “t” sesi kalın ve ince sıradan kelimelerde “te” ile yazılmıştır.

		
atdı 54b-5	yaratdı 54b-13	ataŋ 60a-11
		
getürür 4b-5	ögretdi 22b-9	iletdiler 27a-5

Kelime Sonunda

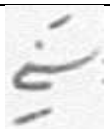
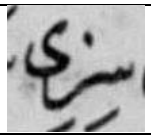
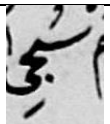
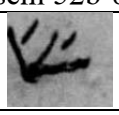
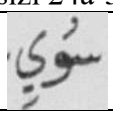
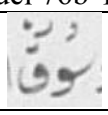
Kelime sonunda “t” sesi kalın ve ince sıradan kelimelerde “te” ile yazılmıştır.

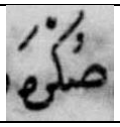
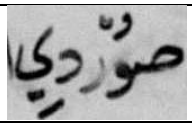
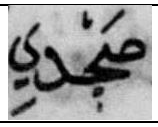
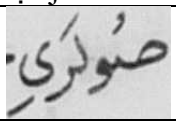
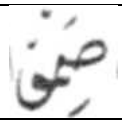
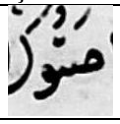
		
ḳat 6a-3	ot 61a-3	dut 61b-9
		
et 146b-6	git 146b-7	güt 100a-3

1.4.2.4 s Ünsüzünün Yazılışı

Kelime Başında

Kelime başında “s” sesi kalın sıradan kelimelerde “sad” ve “sin” ile ince sıradan kelimelerde ise “sin” ile yazılmıştır.

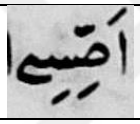
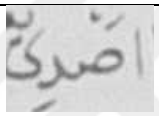
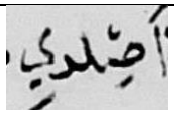
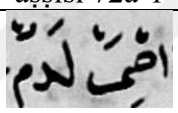
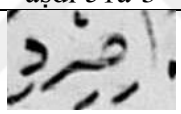
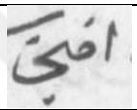
		
seni 52b-8	sizi 24a-3	süci 76b-13
		
saŋa 35a-10	suyı 41a-5	sovuḳ 52a-13

		
ṣoŋra 27a-1	ṣordı 29a-10	ṣaçdı 31b-5
		
ṣuları 42a-4	ṣımaḳ 57b-7	ṣatuŋ 70a-7

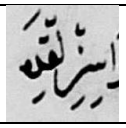
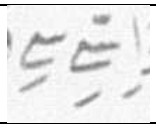
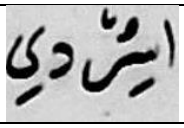
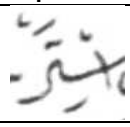
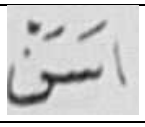
Kelime İçinde

Kelime içinde “s” sesi kalın sıradan kelimelerde “sad” ve “sin” ile ince sıradan kelimelerde ise “sin” ile yazılmıştır.

Sad ile Kalın Sıradan Kelimelerde

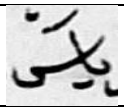
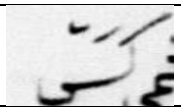
		
aṣṣısı 72a-1	aṣdı 51a-3	aṣıldı 105a-11
		
ışmarladum 72a-1	ışırdı147b-9	uṣı 103b-13

Sin ile Kalın ve İnce Sıradan Kelimelerde

		
ısızlıḳda 61a-11	ıssısı 52a-4	ısurdı 73a-12
		
ister 56b-2	üstine 89b-7	esen 48b-2

Kelime Sonunda

Türkçe kelimelerde son seste “sin” ile yazılan iki kelime tespit edilmiş olup “sad” ile örneğine rastlanmamıştır.

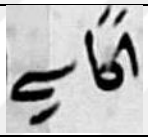
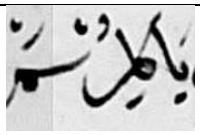
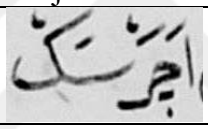
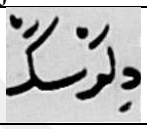
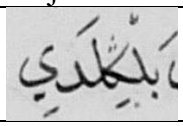
	
yas 204b-1	kes 201b-7

1.4.2.5 ŋ Ünsüzünün Yazılışı

Metinde "ŋ" sesi çoğunlukla "kef" ile bazen de "üç noktalı kef" ve "nun kef" ile yazılmıştır.

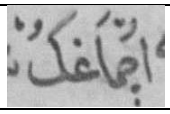
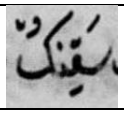
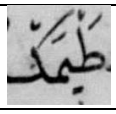
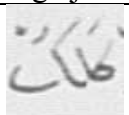
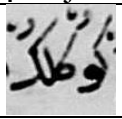
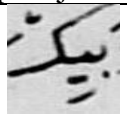
Kelime İçinde

Kef ve üç noktalı kef ile

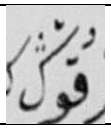
		
taŋrum 54a-1	aŋası 91a-1	yaŋılursam 99b-6
		
saŋa 101b-1	açarsaŋ 103b-7	dilerseŋ 66a-9
		
Beliŋledi 45b-7	ögüdüŋi 189b-3	

Kelime Sonunda

Kef ile

		
Uçmaġuŋ 14b-12	Saḳınuŋ 21a-2	Ṭapmaŋ 31a-11
		
Gelüŋ 51b-13	Gönlüŋ 68a-13	Biŋ 71b-11

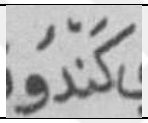
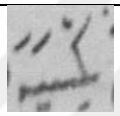
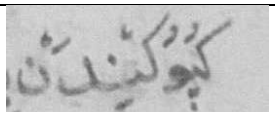
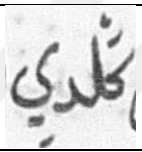
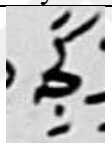
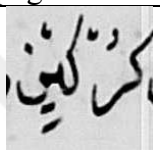
Üç Noktalı Kef ile

Ḳoŋ 47b-10

1.4.2.6 g Ünsüzünün Yazılışı

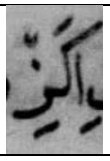
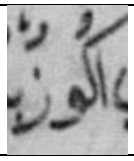
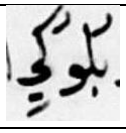
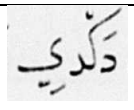
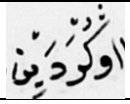
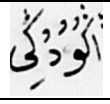
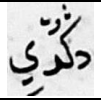
Kelime başında, ortasında ve sonunda /k/ ve /g/ ünsüzleri kök ve gövdelerin yanında eklerde de “kef” ile (ک) ile yazılmıştır. Bu iki ünsüzü ayırt edici herhangi bir işaret konulmamıştır. Sınırlı sayıda kelimede g harfi üç noktalı kef ile yazılmıştır. Bu kullanım k/g ayrımını belirtmek için kullanılmış olabileceği gibi g>w değişimini de ifade ediyor olabilir.

Kelime Başında

		
kendü 12b-3	kimseye 14b-6	köpüginden 3b-11
		
geldi 59b-8	gice 78b-1	görkin 81a-1

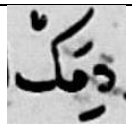
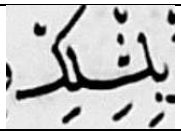
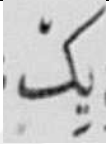
Kelime İçinde

Kelime içinde “k” sesi, “kef” ve az sayıda “üç noktalı kef” ile yazılmıştır.

		
ekiz 35a-11	öküz 37b-9	dükeli 40b-13
		
ögey 172b-7	bölügi 189a-4	degdi 191a-1
		
ögredeyin 189b-4	ögüdüŋi 189b-3	dögdi 189b-2

Kelime Sonunda

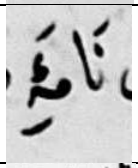
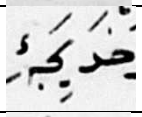
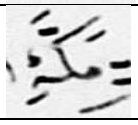
Kelime sonunda “k/g” sesleri “kef” ile ve az sayıda “üç noktalı kef” ile yazılmıştır.

		
dimek 64b-12	bilişlik 84b-4	gök 46a-1
		
beg 81b-4	yig 45b-4	dög 189b-3

1.4.3 Bazı Ek ve Şekillerin Yazılışı ile Özel Durumlar

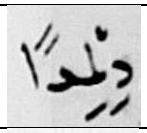
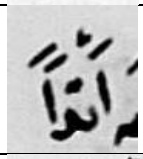
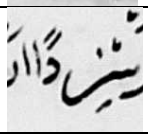
1.4.3.1 Hemzenin Kullanılışı

Sonunda “he” bulunan kelimelerde yükleme hali eki “hemze” ve “esre” ile gösterilir.

	Kaʿbe’yi	135a/2
	nāmeyi	137b/13
	Ḫadīce’yi	196b/7
	Mekke’yi	206b/5

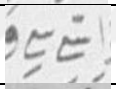
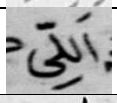
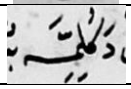
1.4.3.2 Tenvinin Kullanılışı

Tenvin, hem Türkçe hem de yabancı asıllı sözcüklerde birinci tekil şahıs eki ve ayrılma ekinde kullanılmaktadır.

	dilimden	102a/9
	dilerven	53b/8
	atdan	93b/2
	sizden	85a/5

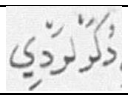
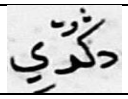
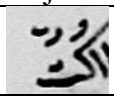
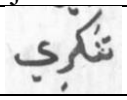
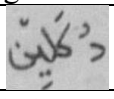
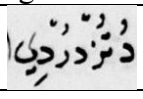
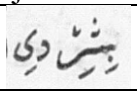
1.4.3.3 Türkçe Kelimelerde Şedde Kullanımı

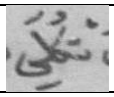
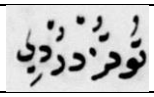
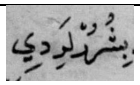
Aşağıdaki sözcüklerde şeddeli yazıma örnek olarak gösterilebilir.

	aṣṣı	51b/11
	ıssı	52a/4
	elli	27a/13
	degülmisse	86b/7

1.4.3.4 Aynı Kelimenin Değişik Yazımı

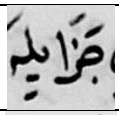
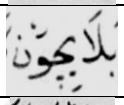
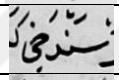
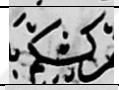
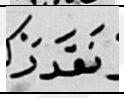
Bazı kelimeler iki farklı şekilde yazılmış olarak karşımıza çıkar.

		
dögerlerdi 31a-11	ögüdüŋi 189b-3	taŋrım 55a-9
		
dögdi 189b-2	ögüt 75b-5	taŋrı 133a-15
		
dükelin 14b-8	dütüzdürdi 180a-9	bişirdi 60a-8

		
tükeli 14b-12	tütüzdürdi180a-6	bişürürleridi 32b-10

1.4.3.5 Bitişik Yazılan Kelimeler

Metinde imek yardımcı fiili ve bazı edatlar kendinden önceki sözcüğe bitişik olarak yazılır.

ile edatı		cezāyıla	91b/09
içün edatı		belāyiçün	57a/10
daḫı edatı		sen daḫı	64a/10
kim edatı		kişi kim	65a/09
ḳadar edatı		ne ḳadar	66a/02

1.5 SES BİLGİSİ

Bu bölümde Türkçenin Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait ses özellikleri incelenecektir.

1.5.1 ÜNLÜLER

Eski Anadolu Türkçesi dönemi metinlerinde a, e, ė, ı, i, o, ö, u, ü olmak üzere dokuz ünlü karşımıza çıkmaktadır. Metnimizde bu ünlülere ek olarak yabancı sözcüklerde ā,ī,ū,ō uzun ünlüleri kullanılmış olup Türkçe ōt “ateş” sözcüğü uzun ünlü taşımaktadır.

1.5.1.1 Ünlü Değişmeleri

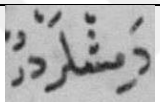
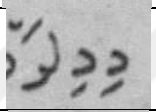
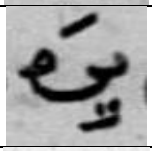
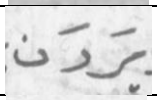
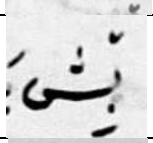
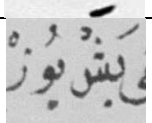
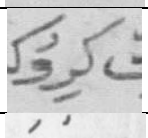
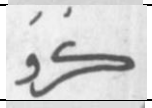
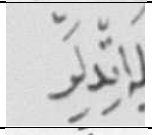
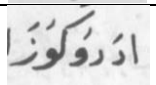
1.5.1.1.1 i/e değişmesi

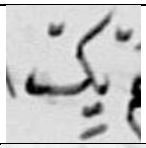
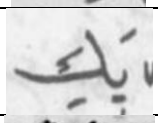
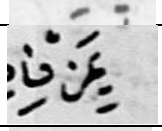
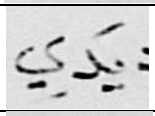
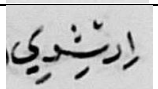
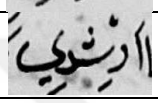
Türkçede “e” sesi üzerinde kesin bir kanat yoktur. Kimi dilciler i okurken kimi dilciler e okumayı tercih etmişlerdir. Bu sesin Orhun Yazıtlarında da kullanılmış olduğu düşünülmektedir.

Nehcü’l-Feradis adlı eserde “üstün” ve “esre” harekelerinin birlikte aynı ses için kullanılmış olması bu metinde e/i arası bir sesin varlığına işaret olarak yorumlanır (Eckmann, 2003, s. 139).

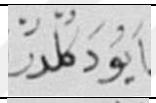
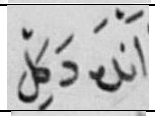
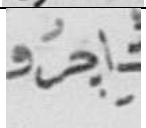
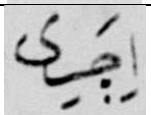
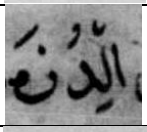
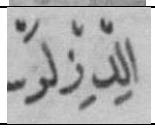
Bugün e şeklinde telaffuz edilen birçok kelime Eski Anadolu Türkçesinde i olarak karşımıza çıkar: bil, bisle-, biş, yil vb. (Özkan, 1995, s. 93).

Metinde i~e değişimi açısından oturmuş bir kullanım yoktur. Kelimelerin ilk hecesinde genellikle “i”li ve “e”li şekiller birlikte kullanılmış olup “i”li şekiller “e”li şekillerden daha çoktur. Bazı kelimelerin iki şekli de metinde yer almaktadır.

	demişlerdür	011a/10
	didiler	013a/04
	yire	021a/10
	yerden	057b/13
	biş	197a/05
	beş yüz	001b/07
	girü	005b/10
	gerü	132b/06
	itdiler	041a/02
	eddüŋüz	069b/04

	yig	101a/05
	yeg	085a/01
	yimezin	087b/12
	yedi	146b/06
	irişdi	099a/02
	erişdi	074a/01

1.5.1.1.2 ı/u, i/ü değişmeleri

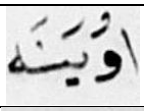
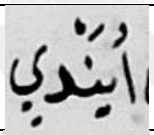
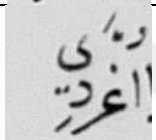
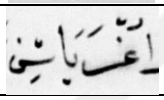
	eyü degül	054a/07
	anda degil	026b/12
	içerü	039b/07
	içeri	153a/06
	ılduza	36a-2
	ıldızlar	9a-8

1.5.1.1.3 u~o Değişmesi

Arap alfabesi ile yazıda “o” ve “u” için farklı işaretler bulunmadığı için “uyan- ve uğra-” fiillerinin “o” ile mi “u” ile mi yazıldığını kesin olarak

belirtemiyoruz. Anadolu ağızlarında bugün "uyan-" ve "oyan-" şekilleri kullanılmaya devam etmektedir.

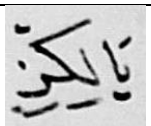
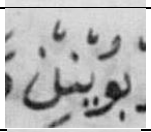
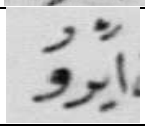
Kelimelerin ilk hece ünlülerinin bugünkü şekillerinin kesin olarak ne zaman ortaya çıktığı belli değildir. Bu oluşumun eski dönemlerde meydana geldiği düşünülebileceği gibi ağızların tesiriyle yakın zamanlarda oluşmuş olabileceği de ihtimal dâhilindedir (Özkan, 1995, s. 93).

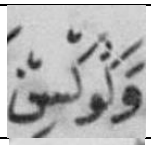
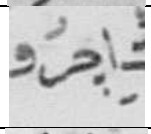
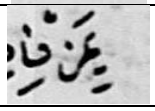
	uyan-a	178b/01
	uyan-dı	093b/05
	uġra-dı	047a/04
	uġra-yasın	198a/08

1.5.1.2 Ünlü Uyumu

1.5.1.2.1 Dil Benzeşmesi

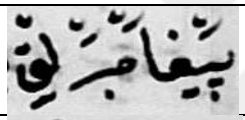
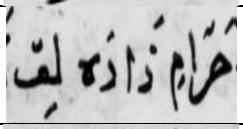
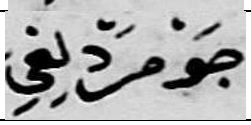
Türkçede bir kelimenin ilk hecesinde kalın ünlü varsa diğer hecelerde de kalın ünlü bulunur. İlk hecede ince ünlü varsa diğer hecelerde de ince ünlü bulunur. Eski Anadolu Türkçesinde kalınlık incelik uyumu tamdır. Hatta bugün uyuma girmeyen ekler bile uyuma tabi olmuştur.

	yalıŋız	146b-13
	boynın	38b-5
	ayru	38a-11

	gögsin	38b-5
	içerü	039b/07
	yimezin	087b/12

1.5.1.2.1.1 Uyum Dışında Kalan Ekler

Uyum dışında kalan ekler genellikle Arapça ve Farsça kelimelelere eklenen Türkçe ekler olarak karşımıza çıkmaktadır. Yazımda bu şekilde karşımıza çıkan bu kelime ve ekli şekillerin sesletiminin nasıl olduğu hakkında kesin hüküm vermek mümkün değildir. Kimi araştırmacılar bu durumu ek uyumsuzluğu olarak alırken kimileri de kalın sıradan okumayı tercih etmektedirler.

	peyġāmberlıḳ	91a-1
	sāḳīlıḳ	77b-5
	ḥarāmẕādelıḳ	110a-12
	selāmetlıġıla	96a-10
	cömertlıġı	75a-7

1.5.1.2.2 Dudak Benzeşmesi

Türkçede bir kelimenin ilk hecesinde düz ünlülerden (a, e, ı, i) biri varsa diğer heceler de düz ünlülerle (a-e-ı-i) devam eder.

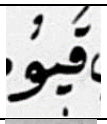
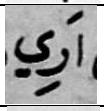
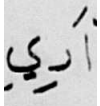
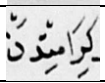
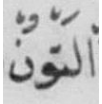
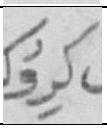
Türkçede bir kelimenin ilk hecesinde yuvarlak ünlülerden (o, ö, u, ü) biri varsa diğer heceler ya dar yuvarlak (u, ü) ünlülerle ya da düz geniş (a, e) ünlülerle devam eder. Buna düzlük yuvarlaklık uyumu denir.

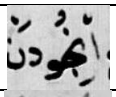
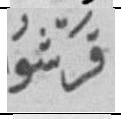
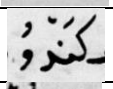
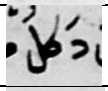
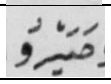
Eski Anadolu Türkçesinde dudak benzeşmesi tam değildir. Aksine bu döneme özel yuvarlaklaşma görülmektedir. Bu durum karakteristik bir durum arz eder. Kelime ve eklerde görülen bu yuvarlaklaşmanın sebebi olarak bazılarında dudak ünsüzleri, bazılarında ise kelime sonundaki "g/ġ"ların düşmesi gösterilmektedir. Bazıları ise hiçbir sebeple açıklanamamaktadır. Metinde kelimelerde, eklerde ve yardımcı seslerde düzlük yuvarlaklık uyumu karışıklık sergilemektedir.

Türkçede ekler Latin alfabesine geçinceye kadar klişeleşmiş şekilde yazılagelmiştir. Eski Anadolu Türkçesinde de bu durum devam etmiştir. Metinde de bu durum karşımıza çıkmaktadır. Bu durum bir fonetik mesele olduğu kadar bir yazım meselesi olarak da değerlendirilebilir (Timurtaş, 2012, s. 31-32).

1.5.1.2.2.1 Köklerde Uyumsuzluk

Eski Anadolu Türkçesinde düzlük yuvarlaklık bakımından dudak benzeşmesine uymayan kelimeler vardır. Bu uyumsuzluğun sebebi olarak kelime sonundaki "g"lerin düşmesi ve dudak ünsüzleri gösterilebileceği gibi hiçbir nedene bağlı olmayan uyumsuzluklardan da söz edilebilir. Aşağıdaki tabloda verile örnekler bu durumu açık şekilde ifade etmektedir.

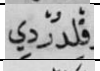
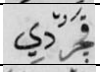
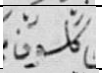
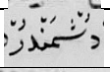
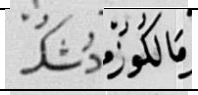
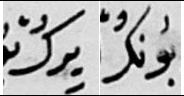
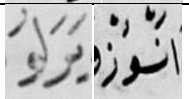
+ġ / +g Düşmesi Sebebiyle		ḳapu < ḳapıġ	196b-4
"		arı<arıg (böcek) (kural dışı)	19a-3
"		arı<arıg (temiz) (kural dışı)	143a-11
Dudak Ünsüzleri Sebebiyle		Kiremit (kural dışı)	185b-12
Bir Sebebe Bağlı Olmayan Yuvarlaklaşma		altun	38b-7
"		girü	5b-10

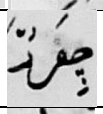
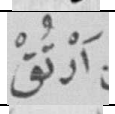
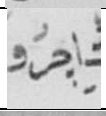
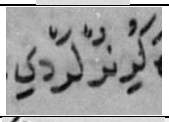
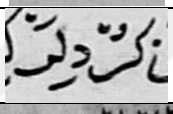
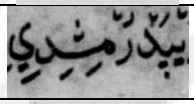
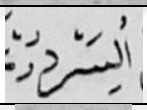
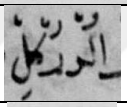
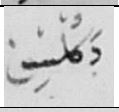
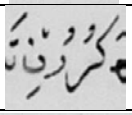
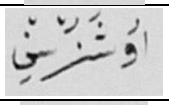
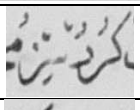
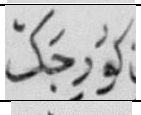
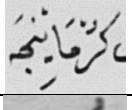
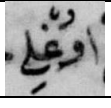
“		incüden	158b-13
“		ḳarşu	13b-3
“		kendü	170a-6
“		degül	75b-4
“		ṣayru	40a-10

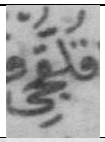
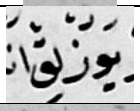
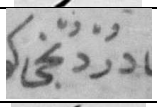
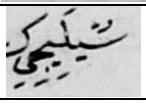
1.5.1.2.2.2 Düzlük Yuvarlaklık Uyumuna Uymayan Ekler

Eski Anadolu Türkçesinde düzlük yuvarlaklık bakımından dudak benzeşmesine uymayan eklerin sayısı oldukça fazladır. Bu uyumsuzluğun nedeni olarak bazı eklerin tek şekilli, kalıplaşmış bir imla ile yazılmış olmaları ve dudak ünsüzlerinin tesiri gösterilebilir.

Aşağıdaki tabloda bu duruma örnek teşkil eden uyumsuz ekler örneklenmiştir. Dikkatle incelendiğinde görülecektir ki uyumsuzluğun asıl nedeni eklerin tek şekilli olmalarıdır.

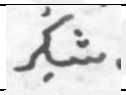
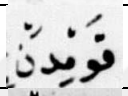
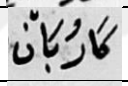
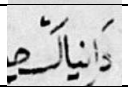
-Up Zarf Fiil Eki		alup	15b-11
-dUr Ettirgenlik Eki		ḳıldurdı	33b-8
-Ur Ettirgenlik Eki		ḳaçurdı	42b-2
-sUn Emir Eki		gelsün	55a-6
+dUr Bildirme Eki		düşmendür	46a-8
+(U)m, +(U)mUz İyelik Ekleri		taŋrum/ʿ aḳlumuz	54a-1/80a-4
+(U)ŋ, +(U)ŋUz İyelik Ekleri		düşüŋ/ māluŋuz	59a-5/81a-2
+Uŋ, +nUŋ Tamlayan Eki		yirüŋ/ bunuŋ	61b-1/81b-9
+lU, +sUz Sıfat Yapım Ekleri		yaralu/ ansuz	41a-12/88b-11

–dU(m/ŋ/k) Görülen Geçmiş Zaman Eki		itdüm/ itdüŋ/ geldük	102b-7/102b-13/106b-5
–Ur Geniş Zaman Eki		çıḳarur	106a-9
–U Zarf Fiil Eki		diyü	90a-11
-Uk Eki ile		artuḳ	1b-5
+ ġaru, +gerü Eki ile		içerü < iç + gerü	39b-7
-l-, -n-, -ş- fiilden fiil yapma eklerindeki yardımcı ünlüler		görinürlerdi	8a-13
Görülen geçmiş zaman eki -dı/-di		gördiler	61b/6
Öğrenilen geçmiş zaman eki -mış/-miş:		yapdurmışıdı	36a/7
Gelecek zaman eki -ısar/-iser:		olısardur	47b/1
Teklik 2. şahıs emir eki -ġıl/-gil		öldürgil	27b/12
Teklik 2. şahıs bildirme eki -sın/-sin		degülsin	42b/5
Teklik 1. şahıs eki -ın/-in		görürin	46a/8
Teklik 2. şahıs eki -sın/-sin		üşenürsin	46b/10
Çokluk 2. şahıs eki -sız/-siz		görürsiz	42a/6
-ıcaḳ/-icek Zarf-fiil eki:		göricek	43a/9
-ınca/-ince Zarf-fiil eki:		görmeyince	56a/13
Yükleme hâli eki -ı/-i		bunı	13b/1
İyelik eki -ı/-i		oġlı	34a/8

İsimden isim yapma eki -cı/ci, çı/çi		ḳolluḳçı	7a/5
İsimden isim yapma eki lıḳ / lik		yavuzlıḳ	84a/13
İsimden isim yapma eki -ncı/-nci		dördünci	4a/8
Fiilden isim yapma eki -ıcı/-ici:		söyleyici	78b/10

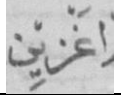
1.5.1.3 Ünlü Türemesi

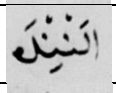
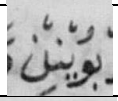
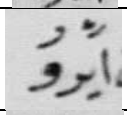
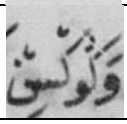
Türkçe kelimelerin dışındaki alıntı kelimelerde ünlü türemesine sıkça rastlanır. Bunun sebebi, alıntı kelimelerdeki hece düzeni ile Türkçe kelimelerin hece düzeninin farklı olmasıdır.

	şükir	123a/6
	ḳavimden	206a/6
	kārubān	62a/2
	Dāniyāl	185a/1

1.5.1.4 Ünlü Düşmesi

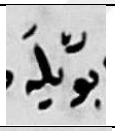
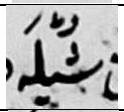
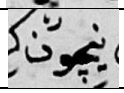
Türkçede genellikle iki heceden oluşan kelimeler ünlü ile başlayan bir ek aldıklarında vurgusuz olan orta hece düşer. Günümüzde “yalnız” şekliyle kullanılan kelime metinde yalıŋız (146b-13) ve “yalıŋuz (188b-2) şekliyle orta hecedeki ünlü düşmemiş hâlde karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda eylük<eyülük örneği de önemli bir ses olayıdır.

	eylük	13b/09
	aġzın	3b-4

	burnuma	92b-10
	alnında	152a-8
	boynın	38b-5
	ayru	38a-11
	gögsin	38b-5

1.5.1.5 Ünlü Birleşmesi

Türkçe asıllı kelimelerde iki ünlü yan yana gelmez. Ünlü ile biten bir kelimeden sonra ünlü ile başlayan bir kelime gelirse karşılaşan iki ünlü birleşerek tek ünlü oluşturur.

	böyle (< bu+eyle)	73a-4
	şöyle (< şu+eyle)	62b-5
	niçün(< ne+içün)	71a-3

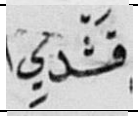
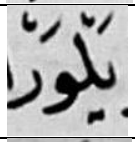
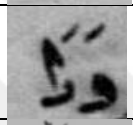
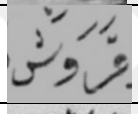
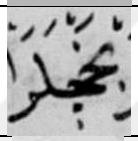
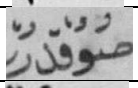
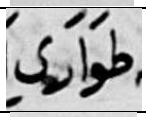
1.5.2 ÜNSÜZLER

Eski Anadolu Türkçesinde çeşitli fonetik hadiseler sonucunda oluşan birkaç ünsüz dışında kullanılan ünsüzler ile genel Türkçede kullanılan ünsüzler büyük oranda aynıdır. Farklılık damak n'si ve sızıcı ḫ'de görülür. Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde görülen ses özellikleri genel olarak metnimizde de görülmektedir.

1.5.2.1 Sızıcılaşma

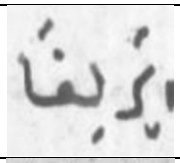
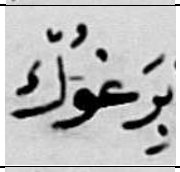
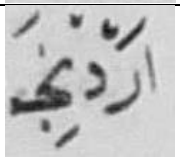
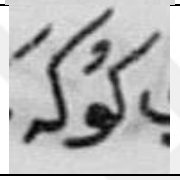
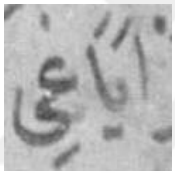
Patlayıcı ünsüzlerin çeşitli nedenlerle sızıcı ünsüzlere dönüşmesi olayına sızıcılaşma denir. Metnimizde barı (varı, "hep, hepsi") sözcüğü sızıcılaşmamış

şekliyle karşımıza çıkar. Kelime başı b- ünsüzünü taşıması bakımından dikkat çekici bir örnektir.

	nişe < niçe	170b/6
	ḳaş- < ḳaç-	60a/1
	yalvar- < yalbar-	68b-1
	vir- < bir-	013b/1
	var- < bar-	33b-9
	ḳaravaş < ḳarabaş	56b-9
	baḫçe < bāġça	023a/11
	aḫşam < aḳşam	172b/1
	ṣovuḳ < soguk	9a-7
	tavuḳ < taḳaġu	23a-5
	ṭavar < tabar	88b-5
	ev < eb	172b-3

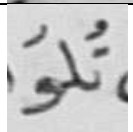
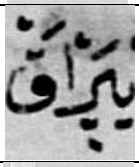
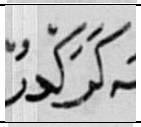
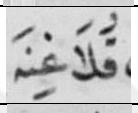
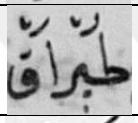
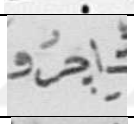
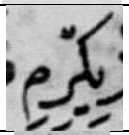
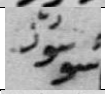
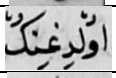
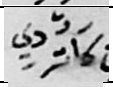
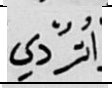
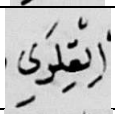
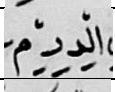
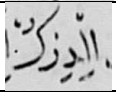
1.5.2.2 Sedalılaşma

Sedasız ünsüzlerin sedalı hale dönüşmesine sedalılaşma ya da ötümlüleşme denir. Başka bir deyişle sedasız ünsüzlerin ses yolunu genişletip sedalı hal almalarıdır. p>b, t>d, f>v, k>g, ḳ>ġ, ş>j, ç>c, s>z vb. (Karaağaç, 2015, s. 91).

	yarlıġa < yarlıḳa -ḳ- > - ġ -	127b/14
	cömertlıġı -ḳ- > - ġ -	75a-7
	bıraġuŋ -ḳ- > - ġ -	69a-5
	ardınca - t - > - d –	24b-4
	göge -k- > - g –	24b-1
	ayaġı -ḳ- > - ġ –	5b-7

1.5.2.3 Ünsüz Düşmesi

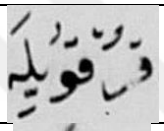
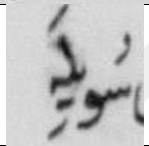
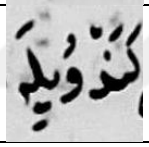
Çeşitli ses olayları sonucunda kelime başında, ortasında ve sonunda meydana gelen ünsüzün düşmesidir. Eski Anadolu Türkçesinde kelime sonlarındaki ve ek başındaki –g sesi düşer. Çağataycada ise –g>-k dönüşümü gerçekleşir. Fakat Ankara nüshası ölik, kişig, acıḳ gibi örneklerde kelime sonundaki g ünsüzünü koruması ve doğu Türkçesi özelliği olan -g>-k değişimini sürdürmesi bakımından dikkat çekicidir. Bu durum bizi Ankara Nüshasının müstensih ya da yazarının Doğu Türkçesi ile eğitim almış biri tarafından yazılmış ya da çoğaltılmış olabileceği düşüncesine götürmektedir.

	tü<tüg -g > ø	34b/12
	tülü<tüg -g > ø	40b/13
	yapraḳ<yapurġaḳ/-ġ-/ > ø	17b/5
	gerekdür (< kergek) /-g-/ > ø	25b/2
	ḳulaġına (< ḳulġaḳına)/-ġ-/ > ø	40a/5
	ṭopraḳ(< topurġaḳ) /-ġ-/ > ø	31b/5
	ḳapu < ḳapıġ -ġ > ø	196b-4
	içerü < içgerü /-g-/ > ø	39b-7
	yirmi<yigirmi /-g-/ > ø	24a/1
	susuz< su<suv < suw < sub	37b/4
	ol- < bol-	68b/3
	getür- < keltür-	67b/11
	otur- < oltur-	71b/6
	ılḳıları < yılḳı	82a/08
	ıldırım < yıldırım	71a/05
	ıldızuŋ < yıldız	47a/11

1.5.2.4 Ünsüz Türemesi

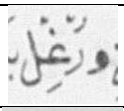
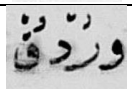
Seslerin birbiriyle etkileşimi ve yapıları nedeniyle ortaya çıkan bir ses olayıdır. Genellikle sesslerin söyleyişteki kolaylığıyla ilgili olarak ortaya çıkarlar (Karaağaç, 2015, s. 94). Türkçede iki ünlü arasında genellikle "y" sesi türerken Ankara nüshasında nene (neye), neniçün (niçin) gibi iki ünsüz arasında "n" sesinin yer aldığı örneklerle karşılaşılmaktadır. Bu durumun tersi olarak zamirlerden sonra pronominal "n" yerine "y" ünsüzünün kullanımına da rastlanmaktadır. kendüye 41b/3, kendüyi 102b/11, başıyı 78b/11 örneklerinde olduğu gibi.

"y" Türemesi

	ḳorḳuyıla	46b/12
	suyıla	48a/5
	kendüyile	91a/3

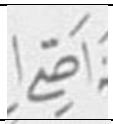
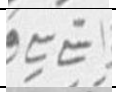
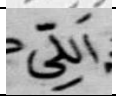
"v" Türemesi

Metnimizde sadece vur- fiilinde görülür.

	vurġıl<ur-	56a/1
	vurduḳ<ur-	135a/8

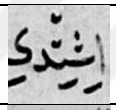
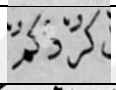
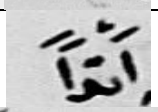
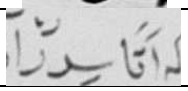
1.5.2.5 Ünsüz İkizleşmesi

İç seste iki ünlü arasında bulunan bazı ünsüzler iki ayrı hecede yer alacak şekilde tekrarlanırlar. Buna ikizleşme denir. Türkçe söz varlığında birkaç istisna dışında ikiz ses olmayıp var olanlar da ses olayları sonucu oluşmuştur (Karaağaç, 2015, s. 80).

	asıġ > aṣṣı	51b/11
	ısıg > ıssı	52a/4
	elig > elli	27a/13

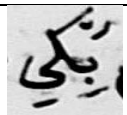
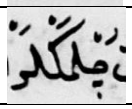
1.5.2.6 Ünsüz Benzeşmesi

Metnimizde ünsüz benzeşmesine örnek olabilecek bir kullanıma rastlanmamıştır. Aşağıda sıraladığımız ekler metnimizde daima tonlu olarak kullanılmıştır.

-dı/-di görülen geçmiş zaman eki:		işitdi	17b/2
-duḳ/-dük sıfat-fiil eki:		gördügüm	020b/12
-dur-/-dür- fiilden fiil yapma eki:		yapdurdı	85a/4
-da/-de bulunma hâli eki		sāʿatda	135b/13
-dan/-den ayrılma hâli eki:		atdan	93b/2
-dur/-dür bildirme eki:		atasıdur	49a/7

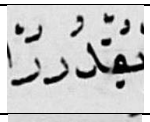
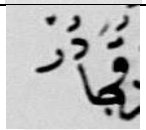
1.5.2.7 Göçüşme (metatez)

Bir söz içindeki iki ses biriminin yer değiştirmesi olan göçüşmeler, Türkçede daha çok ç, s, d, t, z, ş, v, f, n, y gibi diş ve dudak seslerinde özellikle r ve l akıcı ünsüzlerini bulunduran sözcüklerde görülür. Göcüşme anlam ayırıcı değildir ve tüm dillerde sıkça görülür. Uzak ve yakın göçüşme olarak iki türü vardır (Karaağaç, 2015, s. 77). “bigi” örneğine daha çok Azerbaycan Türkçesi ve etkisindeği ağızlarda rastlanır.

	bigi	136b/12, 72b/12
	çölmekler	160a/4

1.5.2.8 Hece Yutumu (Haploloji)

Birbirini takip eden benzer iki heceden biri zamanla eriyerek düşer. Geniş zaman III. teklik kişiye göre çekimlenmiş ve bildirme fonksiyonunda kullanılan "durur < turur" sözcüğü metnimizde hem durur şekliyle hem de "-dur, -dür" olarak karşımıza çıkmaktadır.

	yoḳdurur	147a/6
	ḳocadur	99a/7
	ḥükmidür	87a/8

1.6 ŞEKİL BİLGİSİ

1.6.1 İSİM

1.6.1.1 Çokluk Eki

Türkçede çokluk eki, +lAr'dır. Türk dilinin ilk yazılı metinlerinden itibaren ek, hep +lAr biçimindedir. Herhangi bir ses değişimine uğramaksızın Eski Anadolu Türkçesinde de +lAr olarak kullanılmıştır. Metinde de ek +lAr biçiminde yer almaktadır.

aç+lar	045a/12
aġaç+lar	008a/11
beg+ler	044a/05
döşek+ler	047b/13

1.6.1.2 İyelik Ekleri

İyelik ekleri bir sahiplik, bir aitlik, bir mülkiyet ifade eder. İyelik ekleri bu sahiplik ve mülkiyeti yalnız şahıslar hâlinde belirtirler (Ergin, 2009, s. 129). Türkiye Türkçesindeki düzlük yuvarlaklık uyumu Eski Anadolu Türkçesinde tam

gelişmediğinden bazı iyelik ekleri yuvarlak ünlülü bazıları ise düz ünlülü olarak karşımıza çıkar (Gülsevin ve Boz, 2013, s. 86).

	teklik	**çokluk**
1. kişi	+(U)m	+(U)mUz
2. kişi	+(U)ŋ	+(U)ŋUz
3. kişi	+(s)I(n)	+lArI(n)

	teklik	
1. kişi	ḳardaş**+um** 024a/07	ben**+üm** 008b/06
2. kişi	aġız**+uŋ** 016a/07	deŋiz**+üŋ** 004a/03
3. kişi	arslan**+ı** 094a/10	beg**+i** 082a/06
	çokluk	
1. kişi	buyruḳ**+umuz** 059a/06	göz**+ümüz** 066a/06
2. kişi	ḳul**+uŋuz** 083a/05	el**+üŋüz** 110a/15
3. kişi	aġaç**+ları** 038a/01	eren**+leri** 090a/06

Düz Örnekler		
	ḳız**+ım** 042b/13	ḳuvvet**+imiz** 89a/12

1.6.1.3 İsim Çekim Ekleri

1.6.1.3.1 Yalın Hâl

İsmin diğer sözcüklerden bağımsız olduğunu gösteren hâldir. Teklik, çokluk ve iyelik biçimi yalın hâli ifade eder. Bu ek bir şey yapanı ve olanı gösterir. Bu ek için "kim hâli" tabiri de kullanılır (Banguoğlu, 1998, s. 327-328).

ṣu	61b/1
ot	61a/3

oġul	26a/2
demür	21b/12

1.6.1.3.2 İlgi Hâli Eki

İlgi hâl eki diğer hâl eklerinden farklı olarak eklendiği ismi diğerleri gibi bir fiile değil bir isme bağlamaktadır (Gülsevin ve Boz, 2013, s. 50). Bu ek için "kimin hâli" tabiri de kullanılır (Banguoğlu, 1998, s. 327-328).

Metinde ilgi hâl eki, ünsüzle biten kelimelerden sonra **+Uŋ** ve ünlüyle biten kelimelerden sonra **+nUŋ** biçiminde daima yuvarlak ünlülü olup dudak uyumunu bozan bir durum arz eder. Türkiye Türkçesinde bu ek **+In / +Un /+nIn / +nUn** şekillerinde kullanılır.

uçmaġ+**uŋ**	22a/10
taŋrı+**nuŋ**	23a/7
biri+**nüŋ**	23b/12
sen+**üŋ**	92a/8

1.6.1.3.3 Yönelme Hâli Eki

Eski Türkçedeki **+KA** eki, Orta Türkçenin doğudaki lehçelerinde **+KA** ve **+GA** şeklinde olup Eski Anadolu Türkçesinde ek başındaki **K > G'**lerin süreklileşme sonucunda yutulmasıyla **+(y)A** şeklini alır (Gülsevin ve Boz, 2013, s. 55). 3. teklik ve çokluk şahıs iyelik eklerinden sonra **+(n)A** şeklini alır. Bu n'ye zamir n'si diyenlerin yanında iyelik ekine dâhil edenler de vardır. Eski Anadolu Türkçesinin ilk örneklerinde **+GA**'lı şekile rastlansa da bu durum genellik arz etmez. Metinde bu şekle rastlanmamıştır.

Bu ek ismi fiile bağlayarak yaklaşma ifade ederek yer ve istikamet belirtir. Bu ek için "kime hâli" tabiri de kullanılır (Banguoğlu, 1998, s. 327-328).

ılduz+**a**	036a/02
ḳoġa+**ya**	069a/06
big+**e**	026b/03
gövde+**ye**	010a/07

kişi oğlı+**na**	031b/04
gökyüzi+**ne**	052a/10

1.6.1.3.4 Belirtme Hâli Eki

Eski Anadolu Türkçesinde belirtme durum eki olarak **+(y)I [<<(I)G]** kullanılır. Bu dönemde hem isme hem iyelik eki almış kelimelere hem de zamirlere gelebilen karakteristik ek budur (Gülsevin ve Boz, 2013, s. 55). 3. tekil ve çoğul şahıs iyelik eklerinden sonra **+(n)I** şeklini alır. Bu **n**'ye zamir **n**'si diyenlerin yanında iyelik ekine dâhil edenler de vardır. Eski Türkçede isimlere gelen **+(I)G** ekinin devamı olduğu düşünülür. Lakin bu kanıya itiraz edenler **+(I)G** şeklindeki **G**'nin erimesiyle oluşsaydı ünlünün yuvarlak olması gerektiğini belirtmişlerdir. (Canpolat, 1992, s. 9-11) Bu ek günümüz Türkçesinde Eski Anadolu Türkçesinden farklı olarak **+(y)U** şeklinde de kullanılır.

Metinde Eski Anadolu Türkçesinin karakteristik belirtme eklerinden olan ve kimi dilcilere göre eksiz belirtme eki **+n+ø** şeklinde kimi dilcilere göre ise **+n** şeklinde olan yaygın bir kullanım vardır. Eksiz olarak kabul edenler +n'yi 3.tekil ve çoğul şahıs iyelik ekine **+(s)I(n)** dâhil ederken diğer grup belirtme eki olarak **+n**'yi kabul eder. Ankara nüshasındaki "olnı" yapısı dikkat çekici bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır.

balta+**yı**	051a/03
kişi+**yi**	011b/06
bu+**nı**	010b/01
ol+**nı**	200b/11 AN
o+**nu**	125b/15 AN
dükelisi+**ni**	107a/09

1.6.1.3.5 Bulunma Hâli Eki

Bulunma durum eki, isim ile fiil arasında bağlantı kuran ve bulunma anlamı taşıyan bir ektir. Eski Türkçede bulunma hâl eki **+DA** hem bulunma hem de çıkma hâl eki yerine kullanılmıştır. Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde de bu sıkça karşılaşılan bir durumdur. Eski Anadolu Türkçesinde ve metinde ek daima ötümlü

konsonantlı hâli **+dA** şekliyle kullanılmıştır. 3. tekil ve çoğul şahıs iyelik eklerinden ve tekil işaret zamirlerinden sonra **+(n)dA** şeklini alır. Bu **n'**ye zamir **n**'si diyenlerin yanında iyelik ekine dâhil edenler de vardır.

Bulunma hâl eki metinde yönelme hâl eki fonksiyonu ile de karşımıza çıkmaktadır. bunda(buraya)/33a/1, anda (oraya)/35b/3

gökaltı+**nda**	161b/13
gökyüzi+**nde**	175a/13
barmaḳ+**da**	010a/05
düş+**de**	046a/08

1.6.1.3.6 Çıkma Hâli Eki

Çıkma hâl eki isim ile fiil arasında bağlantı kuran ve uzaklaşma anlamı taşıyan bir ektir. Sözcük öbeklerinde ve tümcede eylemin gösterdiği oluş ve kılışın kendisinden uzaklaştığını göstermek için kullanılır (Korkmaz, 1992, s. 37). Bu ek aynı zamanda karşılaştırma, durum, tarz, parça, zaman vb. fonksiyonlar da taşımaktadır. Eski Türkçede **+DA** ve **+DIn** şeklinde olan ek, Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde genellikle ötümsüz şekli **+dAn** ve az da olsa **+dIn** şekliyle kullanılmıştır.

3. tekil ve çoğul şahıs iyelik eklerinden ve tekil işaret zamirlerinden sonra **+(n)dAn** şeklini alır. Bu **n'**ye zamir **n'**si diyenlerin yanında iyelik ekine dâhil edenler de vardır (Gülsevin, 1990, s.276-279).

aġaç+**dan**	054a/11
diri+**den**	013a/08
Ṭamu odı+**ndan**	083a/07
bunlar+**dın**	123a/03
ʿaẕāb+**dın**	112b/03
çekürge+**din**	112b/06
et+**din**	054b/08

1.6.1.3.7 Eşitlik Eki

Bu hâl eki eşitlik, benzerlik anlamı taşır. Eski Türkçe döneminde ve diğer bütün dönem ve lehçelerde **+çA** şekli ile kullanılmıstır. Sadece Eski Anadolu Türkçesinde ekin ötümlü ve ötümsüz **+cA** ve **+çA** şekli kullanılır. Metinde iki şekilde kullanılmıştır.

yıl+**ca**	105b/08
ṭaş+**ca**	162a/01
toḫum+**ca**	155b/07
yol+**ça**	114a/02
ʿādet+**ce**	142b/05

1.6.1.3.8 Yön Ekleri

Yön gösterme ekleri yön, taraf ifade eden ve ismi fiile bağlayan eklerdir. Adın ve eylemin gösterdiği oluş ve kılışın kendi yönünde olduğunu göstermek için kullanılır (Korkmaz, 1992, s. 173). Eski Türkçede **+rA , +ġArU** şeklinde kullanılan yönelme durum eki Eski Anadolu Türkçesinde **+rA** ve ek başındaki **"ġ"** düşerek **+ArU** şeklini almıstır.

baş+**ra**	202b/04
iç+**re**	004b/12
yuḳ+**aru < yoḳ+ġaru**	39b/9
iç+**erü**	48b/1

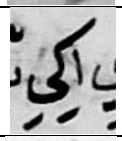
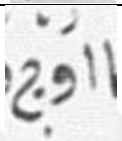
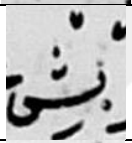
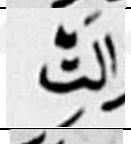
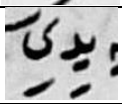
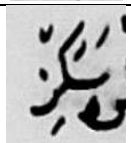
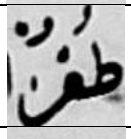
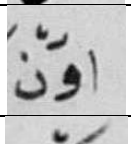
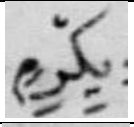
1.6.1.3.9 Vasıta Hâli Ekleri

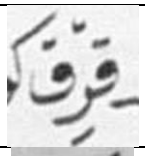
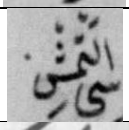
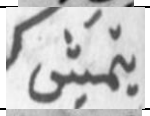
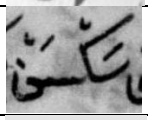
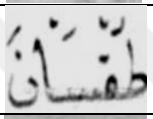
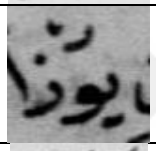
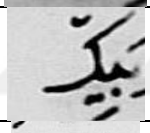
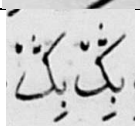
-ile/-ıla	beglerile	44a/13
-birle	birle	44a/5
+ın/+in	dünin	79b/2
+n	Yayan	98b/12

1.6.1.4 SAYI İSİMLERİ

1.6.1.4.1 Asıl Sayı İsimleri

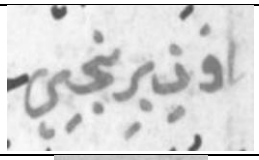
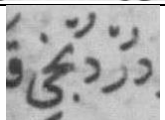
Metnimizde tespit ettiğimiz asıl sayı isimleri örnekleri şunlardır:

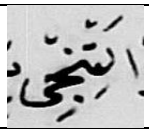
	bir	2a/05
	iki	062a/7
	üç	058b/4
	dört	064b/10
	biş	079b/3
	altı	085a/3
	yidi	078b/2
	sekiz	094b/2
	ṭoḳuz	094b/3
	on	033b/5
	yigirmi	038a/7
	otuz	009b/12

	ḳırḳ	055a/12
	elli	027a/13
	altmış	037a/8
	yetmiş	121b/2
	seksen	034a/4
	ṭoḳsan	057a/3
	yüz	037a/8
	biŋ	071b/11
	biŋ biŋ (bir milyon)	136b/10

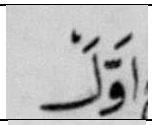
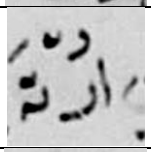
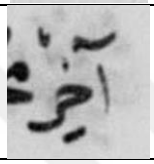
1.6.1.4.2 Sıra Sayı İsimleri

Sıra sayı isimleri -(X)nCI / eki ile oluşturulmuştur. Örneğin;

	on birinci	136b/6
	dördünci	007a/2
	ṭoḳuzuncı	136a/11

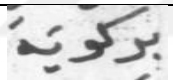
	altıncı	082a/10

Yabancı kökenli sözcüklerde sıra sayı anlamı ile kullanılan sözcükler:

	evvel	032a/10
	orta	072b/4
	āḫir	026a/6

1.6.1.4.3 Topluluk Sayı İsimleri

Metnimizde topluluk isimleri “-egü” eki ile yapılmıştır. Örneğin;

	biregüye	66a/01

1.6.1.5 İsim Yapım Ekleri

1.6.1.5.1 İsimden İsim Yapan Ekler

İsim kök ve gövdelerinden yine isim yapan eklerdir. Bu ekler isim kök ve gövdelerine, fiilden yapılmış isim gövdelerine eklenir ve yeni isimler türetirler. (Ergin, 2009, s. 154) Metinde isimden isim yapım ekleri çok fazla çeşitlilik göstermemekle birlikte en çok kullanılanları şunlardır.

+acık: Bir örnekte görülür. Sıfatın derecesini düşürür (Gülsevin, 2017, s. 123).

azacıḳ	150a/10

+An: Kalıplaşmış örneklerde görülür. Çokluk anlamı verir (Gülsevin, 2017, s. 123).

erenlersiz	89a/2

oġlancuḳdur	98a/2

+ez: İşlek olmayan bir ektir.

geŋez eyle	102a/9
geŋezdür	10b/1

+lAyIn: İsimlere eklenerek zarf yapar.+lAyU, +lAy (+la-y-u) eklerine muadil olan ekin –n'li bir zarf fiil olduğu düşünülmektedir (Korkmaz, 2018, s. 70).

ancılayın	170b/4
oġurlayın	108b/10

+lXk : Türkçenin en işlek eklerinden biri olup isimlere eklenerek geçici ve kalıcı isimler türetir.Başlıca fonsiyonları isimlerden yer, alet, topluluk isimleri mücerret isimler ve sıfat yapmaktır (Ergin, Türk Dil Bilgisi, 2009, s. 155).

yıl+**lıḳ**	009b/01
ey(i)+**lük**	089a/09
Ḳonuḳ+**luḳ**	088a/10
Gölge+**lik**	146b-12

+sXz: Olumsuzluk ifade eder. Eski Türkçe döneminde Osmanlı Türkçesi ve günümüzde olduğu gibi düz şekilleri ve yuvarlak şekilleri bir arada kullanılan bu ek Eski Anadolu Türkçesi dönemi eserlerinde yuvarlaktır (Ergin, 2009, s. 161). Ancak metinde az da olsa düz örnekleri görülmektedir.

atasız	189a/3
vaḳtsız	135b/2
suçsuzıdı	080b/01
susuz	037b/4
devletsüzler	043b/10

+CAK: Başlıca fonksiyonu küçültme ve sevgi ifade etmektir. Ekin c'li şekilleri Eski Anadolu Türkçesinden sonra ortaya çıkmış olup önceki dönemlerde ç'li şekil kullanımdadır. Bugün sadece c'li şekli kullanılır (Ergin, Türk Dil Bilgisi, 2009). Sıfat fonksiyonunda kelimeler türetir (Gülsevin, 2017, s. 124).

yalıncaḳ	017a-12
gökcek	39b/2

+CI: Eskiden beri kullanılan işlek eklerden biri olup meslekle ilgili isimler türetir. Ek Eski Türkçede olduğu gibi Eski Anadolu Türkçesinde de başlangıçta +çI şeklinde kullanılmış olup dar yuvarlak ünlülü şekilleri kullanılmamıştır. Eski imlada ç'ler c ile yazıldığı için ekin ç'li şekillerinin ne zaman ortaya çıktığı net olarak belirlenememektedir (Ergin, 2009, s. 157).

avcı	42b/5
muştucı	45b/2
falcı	194a/3
tīmārcı	195a/1
ḳolluḳçı	7a/5
ilçi	103a/1

+cUK: Batı Türkçesinin başından beri görülen ek, isimlere eklenerek küçültme ve sevgi belirten isimler türetir (Ergin, Türk Dil Bilgisi, 2009, s. 163).

oġlancuḳdur	98a/2
ḳocacuḳ	135a/3

+dA: Aslı bulunma hâl eki olup zaman anlamı taşıyan isimlere gelerek zaman zarfı yapar (Gülsevin, 2017, s. 125).

günde	7b/5
yılda	11a/10
gicede	152b/8
ayda	140a/5

+kek: Eski Türkçede daha fazla örneği olan ek, Batı Türkçesinde tek örnekte görülür (Ergin, 2009, s. 175).

irkek	8a/6

+mIş: Altı ve yedi ismiyle birlikte kalıplaşmış halde kullanılmakta olup eskiden "on" anlamına geldiği bilinmektedir (Gülsevin, 2017, s. 128).

altmış	28a/5
yetmiş	123a/4

(X)ncI: Eskiden beri kullanılan bu ek sayı isimleri yapmakta kullanılmakta olup fonksiyonu asıl sayı isimlerinden sıra, derece ifade eden sayı isimleri yapmaktır. Eski Türkçede +nç şeklinde olan ekin sonuna bir "i" eklenmiş ve ek Batı Türkçesine +nçI şeklinde geşmiştir. Ek daha sonradan +ncI şeklini almıştır (Ergin, 2009, s. 169).

altıncı	9b/7
dördünci	22b/5
beşinci	32b/1
ṭoḳuzuncı	136a/11

+ndX: İki sayı isminün üzerine gelerek zaman bildiren yeni bir isim türetmiştir.

ikindüye	129a/11
ikindi	144a/11

+vaş: Ekin "baş" kelimesinden evrildiği "b" sesinin sızıcılaşarak "v"ye dönüştüğü düşünülmektedir. Gerçekte ek olmayan kelime fonetik hadiseler sonucu ekleşmiştir (Gülsevin, 2017, s. 129).

ḳaravaşı < kara+baş	70a/13

+lX: Eski Türkçede düz ve yuvarlak şekilleri +lXg bir arada kullanılan ek, Eski Anadolu Türkçesinde kurallı olarak yuvarlak ünlü ile kullanılır ve ek sonundaki ünsüz düşer. Böylece düz ünlülü şekiller de yuvarlaklaşır ve sadece yuvarlak ünlülü şekli ortaya çıkar (Ergin, 2009, s. 160).

dil+**li**dür	102b/10
görk+li	015a/04
görk+lü	015a/05
yük+lü	170a/10
alım+**lu**sı	180a/11

+dAş:

Ortaklık ve beraberlik bildiren isimler türetir (Gülsevin, 2017, s. 125).

yol+**daş**	182b-10

ḳar+**daş**	182b/08

+rAk: Çokluk fazlalık ifade eden karşılaştırma eki olup Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesinde kullanım sıklığı fazladır (Ergin, 2009, s. 172).

yigrek	005b/12
ilerürek	039a/09
ʿacībraḳ	38a/4
uluraḳ	137b/4

+Ar: Sayılarda kullanılan isim yapım eklerinden biri olup +şAr şekli, hece bölünmesi be-şer şeklinde olan beşer kelimesinin etkisiyle ortaya çıkdığı düşünülmektedir. Eski Türkçede ise bi-rer etkisi ile +Ar ve +rAr şekilleri kullanılmıştır. Sonradan +rAr şekli +şAr şeklini almıştır (Ergin, 2009, s. 169-170).

yidişer	9b/11
beşer	94a/6

+DAsI: Zaman anlamı taşıyan isimlere eklenerek zarf yapar.

yarındası	94a/1
irtesi	77b/8

+dın: İsimlere eklenerek yeni isimler ve zarflar türetir.

aydın	158a/13
öŋdin	14a/6

+düz: Zaman zarfı yapar ve tek örneği bulunur.

gündüz	7a/13

+duruḳ :Alet isimleri yapan bir ektir.

boyunduruḳ	22a/4

+egü: Metnimizde sadece biregüye kelimesinde tespit edilmiştir. Eklendiği kelimeyi belirsizlik zamiri yapmıştır

biregüye	170a/13

+ıl: Renk adlarına eklenir.

yaşıl	46a/9
ḳızıl	39a/13

+lA: Zaman zarflarına eklenerek anlamı pekiştirirken isimlere eklenerek yer isimleri yapar (Gülsevin, 2017, s. 126).

dünle	176a/8
sinlesine	190a/2
taŋla	190b/9

+sI: Eski Türkçedeki -sıġ/-sig ekindeki *ġ* ve *g* ünsüzlerinin düşmesi sonucu meydana gelmiştir.Türkçede +ÇA ekinin bazı sıfatlara eklendiğinde zarf olarak ortaya çıkan fonksiyonuna yakın bir kullanımı vardır (Gülsevin, 2017, s. 129).

ayruḳsı	168a/13
süci< (süt-sig)	77b/4

+sUl: İsimlerden benzerlik isimleri yapan bir ektir.

yoḳsul	150b/1

1.6.1.5.2 Fiilden İsim Yapan Ekler

-GU: Fiilin gösterdiği hareketle ilgili nesneleri karşılar (Ergin, 2009, s. 189).

bıçġu	169b/11
basġu	4a/2
ḳayġuŋ	17a/13
uyḳu	34a/9

-IcI: İşlek bir ek olup fonksiyonunda çokluk, aşırılık, devamlılık anlamı fardır. Daha çok yapma ifade eden fiilere getirilir. Eski Türkçede –ı-gçI, -gUçI şeklinde olan ekin fiilden isim yapma ekleri –g ve –gU ile isimden isim yapma eki +çI'dan meydana geldiği düşünülmektedir. Kelime ve ek sonundaki g'ler düşünce Eski Anadolu

Türkçesinde –UçI şeklini almış sonra da bugünkü yapısına bürünmüştür (Ergin, 2009, s. 191).

yırtıcı	5a/6
yaradıcı	49a-13
yüzici	97a-10
ṭoġrı söyleyici	78b/10

-(u)ḳ/-(ü)k:İşlek bir ek olup yaptığı isimler genellikle fiilin gösterdiği harekete uğramış olan, bazen de o hareketten doğmuş olan veya hareketi yapan çeşitli nesneleri ifade eder (Ergin, 2009, s. 188).

buyruḳ	12a/6
ayruḳ	43a/6
artuḳ	46b/7

-ḳ/-k: Geçişli-geçişsiz tek ve çok heceli fiillere eklenen bu ek, sıfat ve ad türeten çok işlek bir ektir. Bu ekle türetilmiş sıfatlarda; yapılmış, bitmiş bir işi nitelik olarak taşımak özelliği bulunur (Korkmaz, 2009, s. 84).

ṭanuḳ	13b/5
döşek	107a/4
direk	48b/8
sovuḳ	52a/13

-m: Geçişli ve geçişsiz tek bazen de çift heceli fiillerden ad türeten işlek bir ektir (Korkmaz, 2009, s. 89).

ölüm	76a/1
üzüm	76a/13
salḳım	188a/6

-mAklIk: -mAk ile aynı fonksiyonda kullanılan bir ektir.

aldanmaḳlıḳ	133a/06

yimekligi	020b/08
öldürmekligi	020b/08

-n: İşlek olmayan ek fiilin gösterdiği hareketi yapanı, olanı ve daha çok yapılanı ifade eder (Ergin, 2009, s. 189).

ekin	22a/7
dütün	176a/3

-u/ü, -ı/-i: Bugün işlek olarak kullanılan bu ek, aslında Eski Türkçedeki –g/-ġ fiilden isim yapım ekinin Batı Türkçesinde düşmesinden sonra yardımcı sesin düşen bu eklerin yerini almasıyla oluşmuştur (Ergin, 2009, s. 192).

ḳorḳuŋ	35a/6
ölüyi	54a/1
ṭolu	113a/6
sevisidür	167a/8

-mur: Türkiye Türkçesinde, sadece geçişsiz tek heceli fiillerden türetilmiş yağmur ve kömür kelimelerinde yaşayan ölü bir ektir. Korkmaz bu örneklere damar(*tam-mır) kelimesinin de eklenebileceğini ifade eder (Korkmaz, 2009, s. 101).

yaġmur	37b/11

-a/-e: Zarf-fiil ekinin kalıplaşması neticesinde oluşmuş bir ektir (Korkmaz, 2009, s. 68).

çevre	94a/12

-l: Geçişsiz fiilden sıfat ve zarf yapar. Tek örneği görülür (Gülsevin, 2017, s. 148).

dükeli	97b/3

-dı: Geçmiş zaman eki –dX'nın çekimli fiil özelliğini kaybedip kalıplaşmasıyla oluşmuş bir ektir (Korkmaz, 2009, s. 172).

şındı	22a/5

1.6.2 ZAMİR (ADIL)

Adların yerlerini tutan, kişileri ve nesneleri temsil veya işaret ederek karşılayan bir gramer kategorisidir. Adlar nesnelere kalıcı ad olurken zamirler geçici olarak adların yerini tutan sözcüklerdir. Bu nedenle ancak yerini tuttukları adla beraber anlam kazanırlar (Korkmaz, 2009, s. 399).

1.6.2.1 Şahıs Zamirleri

Varlıkları kişi olarak temsil eden ve kişi adlarının yerine geçen zamirlerdir. Şahıs zamirleri de adlar gibi çekime girerler (Korkmaz, 2009, s. 405). Bütün varlıklar "konuşan", "dinleyen" ve adı geçen olmak üzere üç durumda bulunur. Eğer tek varlıksa teklik, birden fazla varlık ise çokluk şahıs zamirleri olmak üzere altı şahıs olarak karşımıza çıkarlar (Ergin, 2009, s. 265). Türk dilinin hemen hemen her döneminde aynı şekilde görülen şahıs zamirlerinden sadece üçüncü teklik şahıs zamiri ol ve bunun ekli türevlerine esas olan an'lı şekiller günümüzden farklılık gösterir. Birinci ve ikinci teklik zamirleri yönelme eki aldıklarında köklerindeki "e" ünlüsü "a" ünlüsüne dönüşür (Akar, 2018, s. 143).

	TEKLİK I. KİŞİ	TEKLİK II. KİŞİ	TEKLİK III. KİŞİ
Yalın durum	ben 32a/5	sen 34b/1	ol / *a
İlgi durumu	benüm 44b/3	senüŋ 46b/5	anuŋ 49a/5
Yönelme durumu	baŋa 98b/8	saŋa 99b/12	aŋa 100a/13
Yükleme durumu	beni 8b/4	seni 11b/12	anı 30b/8 olnı 200b/11
Bulunma durumu	bende 70a/7	sende 146a/10	örneği yok
Ayrılma durumu	benden 18a/2	senden 18b/1	andan 19b/9

	ÇOKLUK I. KİŞİ	ÇOKLUK II. KİŞİ	ÇOKLUK III. KİŞİ
Yalın durum	biz 29a/3	siz 32a/5	onlar/anlar 35b/4
İlgi durumu	bizim 206a/6	siziŋ 85a/3 sizüŋ 86a/1	anlaruŋ 91b/7
Yönelme durumu	bize 82b/12	size 85b/8	anlara 89b/9
Yükleme	bizi 90a/4	sizi 90a/7	anları 89b/10

durumu			
Bulunma durumu	bizde 82b/1	sizde 91b/1	anlarda 183a/7
Ayrılma durumu	bizden 92a/3	sizden 16b/1	anlardan 36a/12

1.6.2.2 İşaret Zamirleri

İşaret zamirleri, nesne ve kişi adlarını işaret etmek suretiyle karşılayan kelimelerdir. İşaret yoluyla nesnelerin yerini belirtirler. (Ergin, 2009, s. 265) İşaret; zamanda, mekânda ve tasavvurda uzaklık ve yakınlık kavramına bağlı olduğundan, konuşana oranla bu ve bunlar yakında, şu ve şunlar biraz daha uzakta, o ve onlar ise uzakta olanı göstermek için kullanılırlar (Korkmaz, 2009, s. 421).

	TEKLİK		
Yalın Durum	Bu 47b/9	Örneği yok	ol 49a/6
İlgi Durumu	bunuŋ 46a/13	şunuŋ 79b/5	anuŋ 80a/3
Yönelme Durumu	buŋa 87a/3	şuŋa 113b/4	aŋa 80b/8
Yükleme Durumu	bunı 89a/7	şunı 74a/12	anı 72b/11, olnı 200b/11
Bulunma Durumu	bunda 57a/8	örneği yok	anda 44a/2
Ayrılma Durumu	bundan 53a/4	şundan 43b/10	andan 58a/11
	ÇOKLUK		
Yalın Durum	bunlar 65a/7	örneği yok	anlar 65a/9
İlgi Durumu	bunlaruŋ 4b/9	örneği yok	anlaruŋ 4b/13
Yönelme Durumu	bunlara 6a/6	örneği yok	anlara 6b/1
Yükleme Durumu	bunları 29a/4	örneği yok	anları 5a/7
Bulunma Durumu	bunlarda 175a/5	örneği yok	örneği yok
Ayrılma Durumu	bunlardan 8a/6	örneği yok	anlardan 36a/12

1.6.2.3 Dönüşlülük Zamirleri

Dönüşlülük zamirleri, şahıs zamirlerinden daha güçlü bir anlam taşıyan, onları anlamca katmerli kılan pekiştirilmiş bir tür şahıs zamirleridir. Bu adla anılmaları işin tekrar yapana dönmesi ile alakalıdır ve tüm şahısları ifade edecek şekilde kullanılırlar. Eski Anadolu Türkçesinde kullanılan ve pekiştirilmiş birleşik bir zamir olan kendüzi zamiri, kendü öz+i zamirinden kendüzi>kendisi şeklinde oluşmuştur. Bu zamir günümüzde kendisi şeklinde kullanılmaktadır (Korkmaz, 2009, s. 413-416).

Yalın Durum	öz 23a/8, kendi 38a/5, kendü 43a/6
İlgi Durumu	kendünüŋ 91a/2
Yönelme Durumu	kendüye 41b/3
Yükleme Durumu	özi 95b/6, kendüyi 102b/11
Bulunma Durumu	örneği yok
Ayrılma Durumu	kendüden 27b/11

1.6.2.4 Belirsizlik Zamirleri

Kişi ve nesne adlarını belirsiz olarak karşılayan zamirler olup sayıları çok değildir. Belirsiz sıfat, soru zamirleri ve zarflara iyelik eki getirilerek de belirsiz zamirler oluşturulur (Korkmaz, 2009, s. 433).

her kim	32b/4
her biri	89b/2
her ḳaçan	171a/9
kimesne	91a/1
ayruḳ	44b/10
dükelisi	94a/4

1.6.2.5 Soru Zamirleri

Varlıkların adlarını soru yoluyla ifade eden zamirlerdir.

kim	166a/12
ḳaçan	177b/11
ne	177a/13
ḳancaru	47a/5

1.6.3 SIFAT

Sıfatlar, nesneleri vasıflandırma ve belirtme suretiyle karşılayan sözcüklerdir. Nesnelerinin kendilerinin adları asıl isimlerdir ve sıfatlar, nesnelerin kendilerinin değil vasıflarının adlarıdır. Yani sıfatlar asıl isimleri farklı olan nesnelerin vasfını belirttiklerinde sıfat, tek vasıftan ibaret nesneleri ifade ettiklerinde isimdirler (Ergin, 2009, s. 244).

1.6.3.1 Niteleme Sıfatları

Canlı ve cansız varlıkların renk, şekil, biçim, tat, koku, mesafe, huy, alışkanlık, yetenek, beceri gibi türlü dış ve iç özelliklerini bildiren sıfatlardır. Sıfatlar, varlıkların soyut ve somut özelliklerinden bahsederler (Korkmaz, 2009, s. 361).

kiçi	086a/6
büyük	024b/6
aḳ	006a/11
ḳara	100a/9
uzun	035a/2
ḳışa	110a/3
yavuz	68a/10
güzel	71b/7
yavaş	126a/8

1.6.3.2 Belirtme Sıfatları

Belirtme sıfatları, varlıkları niteleme işleviyle değil de belirtme işleviyle ifade ederek niteleme sıfatlarından ayrılırlar. Bu işlev adları işaret, sayı, soru ve belirsizlik şeklinde ifade etmektir. Bu açıdan dört grupta incelenir (Korkmaz, 2009, s. 385).

1.6.3.2.1 İşaret Sıfatları

İşaret sıfatları varlıkları işaret yoluyla belirten sıfatlardır. İşaret sıfatları çekim ekleri almazlar. Metnimizde bugünden farklı olarak dönemin özelliği olarak şolok, ol vb. işaret sıfatları kullanılmıştır.

bu	17b/2
şu	148a/3
şol	14a/1
şoloḳ	187b/10
ol	52a/10
işbu	40a/6
ḳarşu	72b/10

1.6.3.2.2 Sayı sıfatları

İsimleri ya yalnız sayılarıyla ya dereceli olarak ya bölüştürmeli olarak ya kesir olarak ya da topluluk olarak ifade eden sıfatlardır (Korkmaz, 2009, s. 387).

1.6.3.2.2.1 Asıl Sayı Sıfatları

Birlikte kullanıldığı adın sayısını belirten sıfatlardır. İlk ve son sıfatları da açıkça bir sayı belirtmese de ilk ve son sayıları ifade ettiklerinden dolayı asıl sayı sıfatları olarak düşünülebilir (Korkmaz, 2009, s. 388). Metnimizde kullanılan biş, yigirmi gibi sayı isimleriyle oluşturulan sıfatlar döneme özgü ses değişiklikleriyle kullanılmıştır.

bir	41a/05
yedi	32a/07
yüz elli	34b/03
ilk	11b/02
yigirmi	24a/01
biş	25a/09

1.6.3.2.2.2 Sıra Sayı Sıfatları

Varlık ve nesnelerin sayılarını, miktarlarını derecelendirme yoluyla gösteren sıfatlar olup +IncI eki ile oluşturulurlar (Akar, 2018, s. 151). Ankara nüshasında bu ek +InçI şekliyle karşımıza çıkmaktadır.

evvelki	009a/9
beşinci	82a/9
üçünci	4a/8
altıncı	82a/10

1.6.3.2.2.3 Üleştirme Sayı Sıfatları

Sayıları bölüştürme yoluyla belirten sıfatlar olup +Ar/+şAr ekiyle oluşturulurlar. Ünlüyle biten sayılardan sonra +şAr şekli ünsüzle biten sayılardan sonra +Ar şekli kullanılır. Türkiye Türkçesinde sadece yarımşar örneğinde ünsüzden sonra +şAr şekli kullanılmıştır (Korkmaz, 2009, s. 391).

ikişer	84a/3
üçer	7a/8
dörder	3a/1

1.6.3.2.2.4 Kesir Sayı Sıfatları

Varlıkların sayılarını kesirli olarak ifade eden kesir sayı sıfatları, bir kelime grubu şeklinde oluşturulur. Eski Anadolu Türkçesinde, Türkiye Türkçesinde olduğu gibi –"dA+sayı isimi" şeklinde oluşturulur (Akar, 2018, s. 151).

üç baḫşında bir baḫşın	151b/12

1.6.3.2.3 Belirsizlik Sıfatları

Önüne geldikleri isimlerin sayısını belli belirsiz ifade eden sıfatlardır.

ayruḳ	43a/6
bir	23b/4
bunca	53a/5
cümle	12a/10
degme	54a/11
ḳamu	13a/8
azacıḳ	151a/10
çoḳ	151a/11

1.6.3.2.4 Soru Sıfatları

Önüne geldikleri isimleri soru yoluyla belirten sıfatlardır.

ḳanḳı	3a/8
ne	26a/9

1.6.4 ZARF

Zarflar fiillerden, sıfatlardan, sıfat-fiillerden ve zarf niteliğindeki sözlerden önce gelerek onları zaman, yer, yön, nitelik, durum, azlık-çokluk bildirme, pekiştirme ve sorma gibi çeşitli yönlerden etkileyen, değiştiren ve anlamlarını daha açık hâle getiren kelimelerdir (Korkmaz, 2009, s. 451).

1.6.4.1 Zaman Zarfları

Fiildeki ya da fiilimsideki zamanı belirten zarflardır. Fiile, fiilimsiye sorulan ne zaman sorusunun cevabıdır?

andan	26b/7
buġur< bu ugur	49b/6
dün	98b/7
birazdan	87a/11
dünle	176a/8
yarındası	94a/1
irte	39a/7

1.6.4.2 Yer ve Yön Zarfları

Fiili yer ve yön bakımından ifade eden zarflardır. Nere/ye/de/den sorularının cevabıdır.

aşaġa	43a/6
yuḳaru	54b/3
içerü	55b/4
ḳarşu	54b/5
ṭaşra	62b/6
beri	180b/2
ilerü	15a/5
ḳancaru	45a/4

1.6.4.3 Miktar Zarfları

Miktar zarfları, bir sıfatın bir zarfın veya fiildeki oluş ve kılışın miktarını, ölçüsünü, derecesini belirten zarflardır. Ne kadar, sorusunun cevabıdır.

artuḳ	8b/9
çoḳ	19a/10
delim	203a/10
iŋen	29a/8
ertingi	130a/14
gey	59a/4
yavlaḳ	46a/5
ḳatı	31b/6
şol ḳadar	54b/1
ol ḳadar	37b/10

1.6.4.4 Durum (Hâl) Zarfları

Fiilleri nasıllık bakımından ifade eden zarflar olup fiillerin durumunu, sebebini belirtirler.

arḳun arḳun	10b/8
ḳatı ḳatı	22a/9
yumşaḳ	103a/4
tīz	59a/1
ṭoġrı	51b/4
aŋıl	114a/10
geŋez	102a/9

1.6.4.5 Soru Zarfları

Fiilleri soru yoluyla ifade eden zarflardır.

ḳanda	20a/6
ḳandan	141b/7
neye	26b/2
niçün	27a/9
niçe	133a/4

1.6.5 EDAT

Edatlar genel olarak manaları olmayan, sadece gramer vazifeleri bulunan kelimelerdir.Hiçbir nesne ve hareketi karşılamazlar. Fakat manalı kelimelerle birlikte kullanılarak onları destekler. Bundan dolayı anlamlı kelimeler olan isim ve fiillerden ayrılarak vazifeli kelimeler olarak adlandırılır. Edatların bir bölümü tek başına bir anlam taşısa da ifade asıl manasını diğer kelime, kelime grupları ve cümlelerle olan ilişkisinden alır. Diğer bölümü ise tek başlarına bir anlam taşımazlar. Edatlar; ünlem edatları, bağlama edatları ve son çekim edatları olmak üzere üç çeşittir (Ergin, 2009, s. 348).

1.6.5.1 Ünlem Edatları

Ünlem edatları his ve heyecanları, sevinç, keder, ıztırap, nefret, hayıflanma, coşkunluk vb. ruh durumlarını; doğadaki sesleri, seslenmeleri, tasdik, ret, sorma, gösterme gibi ifade şekillerini belirten sözcüklerdir. Ünlem edatları ünlemler,

seslenme edatları, sorma edatları, gösterme edatları ve cevap edatları olmak üzere beş türlüdür (Ergin, 2009, s. 349).

belī	79b/4
evet	91b/13
uşda	92a/8
iy	87a/1
hey	98a/2
yā	98b/11
nişe	170b/6
nite	52b/8
uşda	63b/10

1.6.5.2 Bağlama Edatları

Kelimeden küçük dil birliklerini, kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri şekil ve anlam bakımından birbirine bağlayan ve onlar arasında bağlantı kuran edatlardır. Bağlama edatları Türkçede olmayan, yabancı dillerin etkisiyle ortaya çıkan edatlardır. Türkçede olanlar ise isim ve fiil şekillerinin edatlaşmasıyla oluşmuştur (Ergin, 2009, s. 352).

1.6.5.2.1 Sıralama Edatları

Metnimizde tespit ettiğimiz sıralama edatlarına örnek olarak şunlar verilebilir:

u	vuḫūş u ṭuyūr	169a/3
ü	dün ü gün	005a/05
vü	evliyā vü enbiyā	025b/03
ile	ṣufra ile etmek	077a/01
çün	çün	85a/2

1.6.5.2.2 Denkleştirme Edatları

Metnimizde tespit ettiğimiz denkleştirme edatlarına örnek olarak şunlar verilebilir:

veyā	31a/8
yāḫūd	40a/7
yāḫūẕ	40b/4

1.6.5.2.3 Kuvvetlendirme Edatları

Ankara Nüshasında birkaç defa kullanılan ve Eski Türkçede oldukça işlek olan "ök" ve "ma" pekiştirme edatları dikkate değerdir. Metnimizde tespit ettiğimiz kuvvetlendirme edatlarına örnek olarak şunlar verilebilir:

ök	55a/08 AN
me	59a/01 AN
hem	50a/3
daḫı	46b/13
hem daḫı	46b/7
de	83a/9
bile	79b/12
zinhār	70b/11

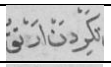
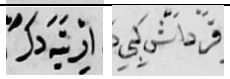
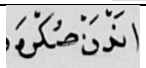
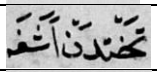
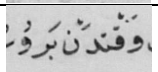
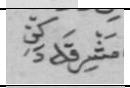
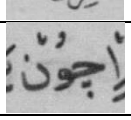
1.6.5.2.4 Cümle Başı Edatları

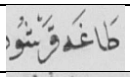
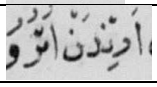
Bu edatlar cümle başlarında kullanılırlar ve cümleleri anlam bakımından birbirine bağlarlar. Metnimizde tespit ettiğimiz cümle başı edatlarına örnek olarak şunlar verilebilir.

ammā	80b/01
çün	82b/06
çünki	81a/02

1.6.5.3 Son Çekim Edatları

İsimlerden sonra gelerek onların zarf hallerini yapan edatlardır. Fonksiyon bakımından hâl eklerine benzetilebilir (Ergin, 2009, s. 365).

-dan artuḳ		3b/1
dek gibi		97a/7,101a/5
-dan ṣoŋra		104b/2
-dan aşaġa		17b/2
-den berü		24b/8
birle		44a/5
-a degin		9a/2
içün		11a/5

-a ḳarşu		40b/8
-den ötürü		39a/12

1.6.6 FİİL

1.6.6.1 Fiil Yapım Ekleri

1.6.6.1.1 İsimden Fiil Yapan Ekler

+A-: Bu ek n,l gibi akıcı ve d,p gibi patlayıcı ş,z gibi sızıcı ünsüzlerle biten tek heceli isim köklerinden geçişli ve geçişsiz fiiller türetir. Seyrek olarak iki heceli fiillerde de kullanılır (Korkmaz, 2009, s. 111).

yarlıġayam	20a/2
beŋzer	25a/6
oynardı	72a/6
diler	73a/6

+(A)l-: +A- ekiyle edilgenlik bildiren –l- çatı ekinin kaynaşmasından oluşmuştur. Ünsüzle biten sıfatlardan sonra "olma" bildiren fiiller türeten birleşik bir ektir.Ünlüyle biten kelimelere geldiğinde ünlüsü düşer ve sadece +l- şeklini alır (Korkmaz, 2009, s. 112).

yöneldüm	49b/12
buŋalduḳ	61a/13
çoġaldılar	198b/1
ḳocalur	15a/10

+(A)r-: +A- ve –r- eklerinin birleşmesinden oluşmuş "yapma" bildiren birleşik bir ektir ve geçişli fiiller türetir. Bazı renk adlarına gelerek "olma" bildiren geçişsiz fiiller türetir. Ekin aslı Eski Türkçede +er- şeklindedir (Korkmaz, 2009, s. 113).

ṣarardı	72a/11
ṣuvardı	99a/9
everdi	25a/7
yaşardı	37a/2

+dA-: Birkaç tek heceli ad dışında ses yansımalı sözlerden ses yansımalı geçişli fiiller türetir.Seyrek bir kullanıma sahiptir (Korkmaz, 2009, s. 114).

iste < izde->iste-	103b/8
aldaduŋ < al "hile"	69a/2

+(I)rge-: Birleşik ek görünümünde olup Eski Türkçeden beri bütün lehçelerde çok az sayıda kelimede görülür. Türkiye Türkçesindeki –(I)msA- ekine koşut, "gibi saymak, öyle saymak" anlamını taşıyan geçişli birkaç fiil bırakmıştır (Korkmaz, 2009, s. 121).

esirgedi	91b/8

+l-: Ünlü ile biten sıfatlardan "olma" anlamı taşıyan fiiller türetir. Sonu –k ile biten sıfatlarda bu ses eriyip kaybolur (Korkmaz, 2009, s. 114).

dirildiler	31a/4
ayrılalı	84a/1

+lA-: Geçişli ve geçişsiz fiiller türeten işlek bir ektir.

bağla	058b/05
boğazla	061b/09
işledi	051a/06
gizlediler	088a/11

+lAn-:+lA- ekinin –n- çatısı ile genişletilmiş şekli olup +lA-'lı şekiller kullanılmaz ve geçişsiz fiiller türetir (Gülsevin, 2017: 132).

faḫırlana	8b/13
ġuṣṣalana	58a/11
yapraḳlandı	36b/6
ḳuvvetlenürler	3a/6
oğurlanmış	140b/2

+et-: Tek kelimede geçişli fiil oluşturur.

gözedi dururdı<gözet-	56b/4

+ı-: Geçişsiz fiiller türetir. İşlek değildir.

ḳaḳıdı	59a/5
bayıdı	200b/12
bayıdılar	41a/7

+(X)k-: Oluş bildirir ve geçişsiz fiiller türetir. Eski Türkçede otuzun üstünde örneği olan bu ekin Türkiye Türkçesinde altı, yedi örneği bulunur (Korkmaz, 2009, s. 115).

açıḳdı	173b/1
gözükürler	8a/12
birikdirdi	136b/9

+sA-: İsim kök ve gövdelerinden istek bildiren fiiller türetir.

ṣusalığı<su+sa-r+lık>susalık	83b/8
ṣuṣadum	61a/10

1.6.6.1.2 Fiilden Fiil Yapma Ekleri

-Ar-: Geçişsiz fiillerden geçişli fiiller türeten ettirgenlik ekidir.

çıḳaram	15a/1
ḳoparurdı	29a/9
gider	60b/9

-DAr-: Birkaç örnekte karşımıza çıkan işlek olmayan bir ektir.

gösterdiler <kör-set-mek	54b/1
gönderdi	86a/5
dönderdüŋ	96a/4

-dUr-: -t- ve –Ur- ettirgenlik eklerinin kaynaşmasından oluşan bir ektir. Ünsüzle biten fiil kök ve gövdelerine gelerek "oldurma" ve "yaptırma" bildiren geçişli fiiller türetir (Korkmaz, 2009, s. 126).

bildürdi	93a/4
öldürürleridi	96b/8
üşendürmeyesin	106b/6
ḳondurdılar	87a/11
doldur	102a/8

-zUr-:

Emzür	97a/1

-(X)l-: En işlek eklerden biri olup edilgen çatılı fiiller ve özel anlamda yeni kelimeler türetir (Korkmaz, 2009, s. 127).

açılısardur	205a/3
yazılmış	26a/3
düzilmiş	14a/10
bükülmiş	60a/12

-n-: Türkçenin en eski devirlerinden beri kullanılan işlek bir çatı ekidir. Dönüşlülük anlamı taşır.

bulunan	87a/4
ögrengil	26a/11
deprenür	20b/11
şındı	169a/2

-(X)ş-: Birlikte ya da karşılıklı yapma anlamında işteş çatılı fiiller türetmesinin yanında fiillere kendiliğinden olma anlamı da katar.

görüşdi	18a/8

aġlaşu ḳaldılar	61a/7
söyleşem	16a/7
irişdüŋ	23a/10

-t-: Ünlü ile ya da akıcı veya patlayıcı ünsüzlerden biriyle biten geçişli ve geçişsiz fiil kök ve gövdelerine gelerek ettirgenlik fiilleri türetir. Bazı fiillerde –(X)r- ekiyle birleşerek yerini –DXr- ekine bırakmıştır (Korkmaz, 2009, s. 134).

eyitdi	25b/2
berkitmişler	177a/3
örtdi	34a/11
uzatdı	173a/2

-Ur-: işlek bir ettirgenlik ekidir.

geçüre	140a/4
ṭoġurur	40b/9
doġurıcaḳ	37a/2
düşürdi	23b/1

-ma-/-me-: Fiil kök ve gövdelerinden olumsuz fiiller türeten bir ektir. i- ek fiili dışındaki bütün fiillere gelir. En işlek türetme ekidir (Korkmaz, 2009, s. 128).

ölmeyiserler	180b/13
bilmediler	181b/6
ḳılmayısar	21a/12
olmayıcaḳ	145a/11

-y-: Ek, kuvvetlendirme anlamındadır.

ḳoydı	125b/6
ṭoydılar	83b/5

-I-: Tek heceli fiil köklerinden birkaç örnek türetmiş olan ve pekiştirme göreviyle kullanılan ölü bir ektir (Korkmaz, 2009, s. 127).

süriyü	18b/7

-AlA-: Fiilin gösterdiği işi kısa aralıklarla tekrarlama işlevi yüklenen bir ektir. Daha çok geçişli fiil köklerine gelen işlek bir ektir (Korkmaz, 2009, s. 125).

depeledüm	89a/13
ḳovaladı	73b/10

1.6.6.2 Fiillerde Olumsuzluk

Fiillerde olumsuzluk –mA- ekiyle yapılmaktadır. Geniş zaman çekiminde -mAz şeklini alır.

ḳomamış	114a/6
yeŋmedi	115a/11
dilemeyiser	162a/8
ḳılmayısar	21a/12
bilmezin	31b/12
uymazlarıdı	41b/6

1.6.6.3 Fiil Çekimi

1.6.6.3.1 Şahıs Ekleri

Şahıs ekleri, çekimli fiillerde hareketi yapan veya olan şahsı ifade eden eklerdir. Bir çekimde, bir kipte aynı zamanda şahıs ifade eden şekil ekleri de şahıs eki sayılırsa Türkçede üç tip şahıs eki vardır (Ergin, 2009, s. 282-283).

1.6.6.3.1.1 Zamir Kökenli Şahıs Ekleri

Şahıs zamirlerinin fiillerin sonuna gelerek ekleşmesiyle oluşmuştur. Eski Anadolu Türkçesinde gelecek zaman, geniş zaman, öğrenilen geçmiş zaman ve istek kipinin bazı şahıslarında kullanılır.

Teklik I. şahıs	men,vAn, vAnIn, vAm, In, Am	dile**rem**/ dile**rin**/ şaḳla**rum**/ dile**rven**	028b/05-016a/05-128b/07-034a/09
Teklik II. şahıs	sAn, sXn	ḳaḳır**sın**/ diler**süŋ**	127b/11-133a/04
Teklik III. şahıs	-	ağlar	074a/11
Çokluk I. şahıs	vUz	yarar**ız**/ oḳur**uz**/ diŋlen**evüz**	089a/08-106b/05-111a/09
Çokluk II. şahıs	sIz	diler**siŋiz**/ yir**siz**	081a/02-046b/01
Çokluk III. şahıs	lAr	yir**ler**	077a/01

1.6.6.3.1.2 İyelik Eki Kökenli Şahıs Ekleri

İyelik kökenli şahıs ekleridir. bilinen geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman, gelecek zaman, geniş zaman, gereklilik, istek ve şart kiplerinde kullanılır.

Teklik I. şahıs	**m**	getirdi**m** / ağladu**m**	163a/09 - 087b/08
Teklik II. şahıs	**ŋ**	virdi**ŋ** / aldadu**ŋ**	149a/09 - 069a/02
Teklik III. şahıs	**-**	buŋaldı / yumdu	060b/08 - 090b/05

Çokluk I. şahıs	**k**	ḳaldı**ḳ** / dutdu**ḳ**	151a/09 - 065b/01
Çokluk II. şahıs	**(X)ŋXz**	Ḳavl itdi**ŋiz** / kesdi**ŋüz**	089a/01 - 080a/02
Çokluk III. şahıs	**lAr**	acıḳdurdı**lar**	054a/13

1.6.6.3.1.3 Emir Kipinde Kullanılan Şahıs Ekleri

Türkçede üçüncü tip şahıs ekleri olarak emir ekleri kullanılır. Aslında bu ekler şekil ekleridir. Emir çekiminde her şahsın ayrı bir şekil eki olduğundan bu şekil ekleri aynı zamanda şahıs da ifade ederler (Ergin, 2009, s. 288).

Teklik I. şahıs	**AyIn**	a**layın**	057b/07
Teklik II. şahıs	**ġIl**	aŋ**ġıl**	077b/10
Teklik III. şahıs	**sXn**	uġraş**sın**	055a/06
Çokluk I. şahıs	**AlUm**	gel**elüm**	068a/02
Çokluk II. şahıs	**AsIz**	dök**esiz**	079a/05
Çokluk III. şahıs	**AlAr**	düz**eler**	044b/06

1.6.6.3.2 Şekil ve Zaman Ekleri

Şekil ve zaman ekleri fiil kök veya gövdesinin karşıladığı hareketi şekle ve zamana bağlayan ekler olup şekil ifadesi hepsinde bulunurken zaman ifadesi bir kısmında bulunur. Şekil ve zaman eklerinin büyük bir kısmı, eskiden beri partisip eki olarak da kullanılagelmiştir. Yalnız istek, emir ve şart şekilleri daima çekimli fiil olarak görünmüş ve fiilin bir çeşit isim şekli olan partisip durumunda bulunmamışlardır (Ergin, 2009, s. 288-290).

1.6.6.3.2.1 Bildirme Kipleri

Fiillerde zaman bildiren tüm şekiller bildirme kipi adını alır. Bildirme kiplerine haber kipleri adı da verilir.

1.6.6.3.2.1.1 Görülen Geçmiş Zaman

Eski Anadolu Türkçesinde görülen geçmiş zaman eki “dI”dır. Bu şekil sadece 3.tekil ve çoğul şahıslarda kullanılır. Birinci ve ikinci şahıslarda ekin ünlüsü “-dU” şeklinde yuvarlaktır. Ekin ünsüzü daima ötümsüz şekilde kullanılır. Görülen geçmiş

zamanda kullanılan şahıs eklerinin iyelik kökenli olmasından dolayı bu çekimin isim asıllı olduğu da düşünülmektedir (Ergin, 2009, s. 299-300).

Teklik I. şahıs	getir**dim** / ağla**dum**	163a/09 - 087b/08
Teklik II. şahıs	vir**diŋ** / alda**duŋ**	149a/09 - 069a/02
Teklik III. şahıs	buŋal**dı** / ol**du**	060b/08 – 27b/6
Çokluk I. şahıs	ḳal**dık** / dut**duḳ**	151a/09 - 065b/01
Çokluk II. şahıs	ḳavl it**diŋiz** / kes**diŋüz/** ṭap**duŋuz**	089a/01 - 080a/02 - 127a/08
Çokluk III. şahıs	acıḳdur**dılar**	054a/13

1.6.6.3.2.1.2 Öğrenilen Geçmiş Zaman

Öğrenilen geçmiş zaman eki Eski Türkçede olduğu gibi Eski Anadolu Türkçesinde de bütün şahıslarda düz dar ünlülü "mIş" şekliyle kullanılmıştır. Ekin dar yuvarlak ünlülü şekli Osmanlıcanın son dönemlerinde ortaya çıkmıştır (Ergin, 2009, s. 300). Aynı zamanda bu dönemde yalnızca 3. tekil şahıslarda kullanılan ikinci bir ek ise "-IpdUr/-Ip dUrUr" şeklidir (Akar, 2018, s. 169).

Teklik I. şahıs	gör**miş**em/ unut**muş**ın	028b/11-137b/12
Teklik II. şahıs	dile**miş**sin	091a/13
Teklik III. şahıs	bitür**miş**/var**upd**urur/ yazıl**mışdur**	056a/04-195b/08 1b/5
Çokluk I. şahıs	kes**miş**üz/ incin**üp dur**uz	080a/04-70a/6
Çokluk II. şahıs	dut**mış**sız	091a/11
Çokluk III. şahıs	düş**miş**ler /baḳ**up dur**lar/ ḳo**mış**lardur	046a/05-99a/4 7a/4

1.6.6.3.2.1.3 Geniş Zaman

Geniş zaman ekleri şimdiki, geçmiş ve gelecek olmak üzere geniş bir zaman diliminde gerçekleşen veya gerçekleşmiş olan eylemleri ifade etmek için kullanılır. Fakat en çok gelecek zamanı ifade eder. Bu nedenle bazen sadece gelecek zaman ifade edecek şekilde kullanılırlar (Ergin, 2009, s. 292). Eski Türkçede "-Ar/-(y)Ur/-r" şekilleri kullanılmış olup Eski Anadolu Türkçesinde de bu üç şekil kullanılmaya devam edilmiştir. Tek heceli fiillerde "-Ar" şekli kullanılırken birden çok heceli fiillerde "(y)Ur" şekli kullanılmıştır (Akar, 2018, s. 170-171).

Teklik I. şahıs	dile**r**em/ dile**r**in/ şaḳla**r**um/ dile**r**ven/	028b/05-016a/05- 128b/07-034a/09-

	dutam	32a/6
Teklik II. şahıs	ḳaḳırsın/ dilersüŋ/ ḳalasın	127b/11-133a/04-20b/12
Teklik III. şahıs	aġlar/ açıla	074a/11/84a/1
Çokluk I. şahıs	yararız/ oḳuruz/ şaḳlayavuz	089a/08-106b/05-68b/6
Çokluk II. şahıs	dilersiŋiz/ yirsiz/ bulasız	081a/02-046b/01-65a/9
Çokluk III. şahıs	yirler/ azduralar	077a/01-75b/10

1.6.6.3.2.1.4 Gelecek Zaman

Eski Anadolu Türkçesinde gelecek zaman için çeşitli ekler kullanılmıştır. En yaygın kullanılan ek "-(y)IsAr şeklidir. Bunun yanında "-AsI" partisipi ve Eski Türkçedeki "-gAy/-gA" eklerinin başındaki "g"lerin dümesiyle oluşan "-A" istek eki de bu dönemde gelecek zaman ifade edecek şekilde kullanılmıştır. Eski Anadolu Türkçesi dönemi için karakteristik olan "(y)IsAr" eki son dönemlerde yerini önce "-AçAk" devamında ise "-AcAk" ekine bırakmıştır (Ergin, 2009, s. 302-304). Bazı eserlerde gelecek zaman eki olarak yalnızca "-A" şeklinin kullanıldığı da görülür (Kaba, 2017, s. 49-50).

Teklik I. şahıs	Ḳalısaram/ ḳoparam/ varsam gerek	138a/13-076b/07 176a/7
Teklik II. şahıs	Dutısarsın/ olacaḳsın/ ẓafer bulasın	185a/05-195b/01-026a/08
Teklik III. şahıs	Dutısar/ olacaḳdur/ gözi açıla	047b/05-195b/01-092a/13
Çokluk I. şahıs	oturısaruz /ḳılavuz	121b/05-97a/3
Çokluk II. şahıs	Bay olasız	041a/08
Çokluk III. şahıs	Veriserler/ vireler/ ġarḳ olısarlardur	111a/02-077b/05 114a/12

1.6.6.3.2.1.5 Şimdiki Zaman

Başlangışta şimdiki zaman için geniş zaman şekilleri kullanılmıştır. Daha sonra "-yor" şekli ortaya çıkmıştır. "-yor" şimdiki zaman ekinin "yorı-" "yürümek" fiilinin "yorı-r" geniş zaman şeklinden çıktığını belirten Muharrem Ergin, Batı Türkçesinin başında "yorı-" fiilini geniş zamanı ile bağlandığı asıl fiilin şimdiki zamanını ifade eden bir yardımcı fiil olarak göründüğünü ifade eder. (gide yorır, gelü

yorır vb) Eski Anadolu Türkçesinde hep birleşik fiil olarak kullanılmıştır. Daha sonra Osmanlıcada haploloji yolu ile ekleşip "-yor" şekline geldiğini belirtir. Bu ekin ünlüsünün uyuma girmemesini ise başlangıçta bir kelime olmasına bağlar (Ergin, 2009, s. 296).

Teklik I. şahıs	yiterven/ bilirin	151b/9, 178a/3,
Teklik II. şahıs	ağlarsın/ bilesin	200a/1, 148b/9
Teklik III. şahıs	dileni yorur/ geli yorur/ gelür	194b/03, 095a/02, 201a/1
Çokluk I. şahıs	bilürüz	37b/2
Çokluk II. şahıs	gelürsiz	84b/9
Çokluk III. şahıs		

1.6.6.3.2.2 Tasarlama Kipleri

Tasarlama kipleri, bildirme kiplerinin aksine zaman anlamı taşımaz. Sadece bir tasarı anlamı taşırlar. Bu nedenle tasarlama kipleri yalnızca şekil ekleridir.

1.6.6.3.2.2.1 İstek Kipi

Batı Türkçesinde istek eki "-A"dır. Bu şekil Eski Türkçedeki "-gAy>gA" şeklindeki "g"ların düşmesiyle bugünkü şeklini almıştır (Ergin, 2009, s. 310).

ola**a**m	060b/11/068b/09, 138a/4
dön**e**sin	105b/03
oḳı**ya**	032b/04
dön**elü**m / diŋlen**e**vüz	088b/10/111a/09
dök**e**siz	079a/05
al**a**lar	116b/07

1.6.6.3.2.2.2 Emir Kipi

Eski Anadolu Türkçesinde birinci şahıslarda "-AyIn" şekli ve birinci şahıslardaki "m" tesiriyle "-AyIm" şekli de ortaya çıkmış ve karışık olarak kullanılmıştır. Osmanlıcada "-AyIn" şekli azalmış ve yerini "-AyIm" şekline bırakmıştır. "m" tesiri ile "-AyUm" şekli de ortaya çıkmıştır. Sonradan Osmanlıca döneminde bu şekil kaybolmuştur. Teklik ikinci şahsın bugün eki olmamakla birlikte Eski Türkçe, Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlıcanın başlangıç devirlerinde "-gIl" eki kullanılmıştır. Üçüncü tekil şahıs emir eki ise "-sUn" şeklinde olup Osmanlıcanın

son devirlerine kadar bu şekliyle kullanılmış, son dönemde bugünkü “-sXn” şeklini almıştır.

Çokluk birinci şahıs emir eki, Eski Türkçede de bugünkü gibi “-AlIm” iken Eski Anadolu Türkçesinde “-AlUm” şeklinde olup Osmanlıcanın sonlarında düzleşir. İkinci çokluk emir eki “-ŋ” ve “-ŋUz” şeklinde karşımıza çıkar. Üçüncü çokluk emir eki ise Eski Anadolu Türkçesinde ve Osmanlıcanın son zamanlarına kadar “-sUnlAr” şeklindedir. Türkçede emir birinci şahıs ekleri vardır ve aynı zamanda istek şekli için de kullanılmaktadır (Ergin, 2009, s. 305-307).

al**ayın**	057b/07
aŋ**ġıl**	077b/10
uġraş**sın**	055a/06
gel**elüm**	068a/02
vir**üŋ**	175b/10
gel**sünler**	094a/07

1.6.6.3.2.2.3 Şart Kipi

Bugün “-sA” şeklinde olan şart eki, Eski Türkçede “-sAr” şeklinde idi. Eski Türkçenin sonlarında ekin sonundaki “r” düşerek “-sA” şeklini almıştır. Batı Türkçesinde de hep bu şekliyle kullanılmıştır. Bugün şart eki iyelik kökenli şahıs zamirleri ile kullanılırken Eski Türkçede şahıs zamirleri ile kullanılırdı. Eski Anadolu Türkçesinde birinci çokluk şahısta zamir kökenli şahıs eki kullanılırken diğer şahıslarda iyelik kökenli şahıs ekleri kullanılmıştır. Eski Anadolu Türkçesinden sonra birinci çokluk şahıs ekiz “-vUz” da yerini bugünkü “-k”ye bırakmıştır. Şart şekli istek fonksiyonunda da kullanılır (Ergin, 2009, s. 309-310).

Teklik I. şahıs	al**sa**m	178a/12
Teklik II. şahıs	şor**sa**ŋ	069b/06
Teklik III. şahıs	doġur**sa**	193a/03
Çokluk I. şahıs	ḳıl**sa**vuz	115b/04
Çokluk II. şahıs	gör**se**ŋüz	091b/10
Çokluk III. şahıs	çıḳ**sa**lar	067a/05

1.6.6.3.2.2.4 Gereklilik Kipi

Gereklilik eki “-mAlI” Türkçede sonradan ortaya çıkmış bir ektir. Ek Eski Anadolu Türkçesinin son dönemlerinde oluşmaya başlamış ve gereklilik fonksiyonuyla Osmanlıcada kullanılmıştır. “-mA” fiilden isim yapım eki ve “-lI” sıfat ekinin birleşmesinden türediği düşünülmekte olup ek Eski Anadolu Türkçesinde “-mAlU” şekliyle partisip olarak kullanılmıştır.

Eski devirlerde ve Eski Anadolu Türkçesinde gereklilik anlamı “gerek” sözcüğü istek ya da şart şekli ile beraber kullanılarak verilirdi (Ergin, 2009, s. 313).

var**sa**m **gerek**	176a/7
çek**se**ŋ **gerek**	078a/2
ol**sa gerek**idi	020a/04
di**mek gerek**	072b/8

1.6.6.4 Ek Fiil ve Bildirme Ekleri

İsimlerin sonuna gelerek onları yüklem yapan ve basit çekimli fiillere gelerek birleşik çekimli fiil türeten ek fiil Eski Türkçedeki er->i- şeklinin gelişmesi sonucu oluşmuştur. Üçüncü teklik şahıslarda “turur~tur” şekli kullanılır. Eski Anadolu Türkçesinde t>d değişimi ile durur>dur şekilleri ortaya çıkmıştır.

İsimlere gelen ek fiil, Eski Türkçe döneminde isim ve şahıs eki arasında geniş zaman çekimiyle bulunurdu. Zamanla bu fiilin zaman eki kaybolunca fiil tabanı isimle birleşerek gramerleşmiş ve Eski Anadolu Türkçesinde daima yuvarlak şekliyle kullanılmıştır (Akar, 2018, s. 183). Ekin ekleşmemiş şekli de kullanılır. “i-” fiilinin şimdiki zaman, görülen geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman ve şart kipi olmak üzere dört şekli vardır.

1.6.6.4.1 Ek Fiilin Şimdiki Zaman Çekimi

Teklik I. şahıs	-vAn, -vAnIn, vAm, -Am	ḳuşlarındanvan	39b/2
Teklik II. şahıs	-sIn	bundasın	16b/10
Teklik III. şahıs	-dUr, -dUrUr	yoḳdur oldurur	70a-9 86a-11
Çokluk I. şahıs	-vUz, -Uz	muṭīʾuz	164b/7
Çokluk II. şahıs	-sIz	ġarīblersiz	085b/09
Çokluk III. şahıs	-dUrlAr, -dUrUrlAr, -lArdUr	kişilerdür	77a/4

1.6.6.4.2 Ek Fiilin Görülen Geçmiş Zaman Çekimi

Teklik I. şahıs	ḳatındayı+**du**m	135b/10
Teklik II. şahıs	lāyıḳ+**du**ŋ	145a/12
Teklik III. şahıs	günāhsuz+**dı**	084b/01
Çokluk I. şahıs	-	
Çokluk II. şahıs	-	
Çokluk III. şahıs	-	

1.6.6.4.3 Ek Fiilin Duyulan Geçmiş Zaman Çekimi

Teklik I. şahıs	ḳul+**mış**sam	070b/01
Teklik II. şahıs	-	
Teklik III. şahıs	inṣāfsuz+**ımış**	154a/09
Çokluk I. şahıs	-	
Çokluk II. şahıs	oġrılar**mış**sız	88a/13
Çokluk III. şahıs	-	

1.6.6.4.4 Ek Fiilin Şart Çekimi

Teklik I. şahıs	-	
Teklik II. şahıs	peyġāmber+**se**ŋ	040b/06
Teklik III. şahıs	var+**sa** degül+**se**	113a/02 086b/07
Çokluk I. şahıs	-	
Çokluk II. şahıs	gerçek+**se**ŋüz	181a/12
Çokluk III. şahıs	-	

1.6.6.5 Fiillerin Birleşik Çekimleri

1.6.6.5.1 Hikâye

1.6.6.5.1.1 Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Teklik I. şahıs	niyyet it**dimidi**	179a/06
Teklik II. şahıs	di**diŋidi**	136a/04
Teklik III. şahıs	ḳaç**dıyıdı**	070a/04
Çokluk I. şahıs	-	
Çokluk II. şahıs	-	
Çokluk III. şahıs	eşit**dilerdi**	115b/02

1.6.6.5.1.2 Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Teklik I. şahıs	ḳal**mışıdum**	047a/01
Teklik II. şahıs	it**mişidüŋ**	017b/12
Teklik III. şahıs	ögret**mişdi**/ bezen**mişidi** / yan**mışımışdı**	132a/02-012b/04 133a/12
Çokluk I. şahıs	-	
Çokluk II. şahıs	-	
Çokluk III. şahıs	gel**mişlerdi** / de**mişleridi**	087a/12-094b/05

1.6.6.5.1.3 Geniş Zamanın Hikâyesi

Teklik I. şahıs	al**urdum**	029a/12
Teklik II. şahıs	buyur**urduŋ**	155b/05
Teklik III. şahıs	yaşar**urıdı**	180b/12
Çokluk I. şahıs	işid**ürdük**	51a/9
Çokluk II. şahıs	ol**urduŋuz**	145b/10
Çokluk III. şahıs	yalvar**urlardı**	108b/10

1.6.6.5.1.4 İstek Kipinin Hikâyesi

Teklik I. şahıs	bil**eyidüm**	146b/04
Teklik II. şahıs	bil**eydüŋ**	082b/08
Teklik III. şahıs	bil**eydi**	166b/11
Çokluk I. şahıs	-	

Çokluk II. şahıs	ola**yduŋuz**	203a/12
Çokluk III. şahıs	-	

1.6.6.5.1.5 Şart Kipinin Hikâyesi

Teklik I. şahıs	-	
Teklik II. şahıs	göster**seyidüŋ**	137a/11
Teklik III. şahıs	itme**seydi**	147b/5
Çokluk I. şahıs	-	
Çokluk II. şahıs	-	
Çokluk III. şahıs	-	

1.6.6.5.2 Rivayet

1.6.6.5.2.1 Geniş Zamanın Rivayeti

Teklik I. şahıs	-	
Teklik II. şahıs	ṭapa**rmış**sın	163b/8
Teklik III. şahıs	ḳul eyle**rmiş**	95a/8
Çokluk I. şahıs	-	
Çokluk II. şahıs	-	
Çokluk III. şahıs	ṣata**r**lar**mış**	85b/7

1.6.6.5.2.1 Öğrenilen Geşmiş Zamanın Rivayeti

Teklik I. şahıs	-	
Teklik II. şahıs	-	
Teklik III. şahıs	ḳoydur**mışımış** / yan**mışımış**dı	092b/09, 133a/12
Çokluk I. şahıs	-	
Çokluk II. şahıs	-	
Çokluk III. şahıs	-	

1.6.6.5.3 Şart

1.6.6.5.3.1 Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

Teklik I. şahıs	da‘vet it**dimise**	198a/06
Teklik II. şahıs	buyur**duŋısa**	065b/01
Teklik III. şahıs	di**diyse**	004b/12
Çokluk I. şahıs	-	
Çokluk II. şahıs	-	
Çokluk III. şahıs	ḳo**dılarsa** / ṣor**dularısa**	178a/02-064b/10

1.6.6.5.3.2 Geniş Zamanın Şartı

Teklik I. şahıs	ṣor**arsam**	138b/09
Teklik II. şahıs	aç**arsaŋ**	103b/07
Teklik III. şahıs	çıḳ**arsa**	088b/04
Çokluk I. şahıs	işl**ersevüz**	141a/13
Çokluk II. şahıs	dut**arsaŋuz**/ dil**ersenüz**	037a/08-125a/12
Çokluk III. şahıs	ver**ürlerse**	130b/10

1.6.6.5.3.3 Duyulan Geçmiş Zamanın Şartı

Teklik I. şahıs	ḳul**mışsam**	70b/01

1.6.6.6 Fiillerde Soru Şekli

Fiillerde soru şekli Eski Anadolu Türkçesinde mI ile yapılır. Ekin düz dar vokalli şekilleri kullanılır.

mI	bulduŋuz **mı** bilmez **mi**sin	45a/5 51b/8

1.6.6.7 Birleşik Fiiller

1.6.6.7.1 İsimlerden Yardımcı Fiillerle Yapılan Birleşik Fiiller

Bu yapıdaki fiiller et-, ol-, eyle, dut-, dile-, bul-, ver-, kal-, gör- gibi yardımcı fiillerle oluşturulurlar. İsim+yardımcı fiil şeklindedirler. Bu yapıdaki fiiller oldukça fazladır. Metnimizdeki fiillere aşağıdakiler örnek olarak verilebilir.

isim+it-	daʿvet it	030b/01
isim+eyle-	dermān eyle	112b/10
isim+ḳıl-	diri ḳıl	054a/06
isim+ol-	helāk ol	045a/10
isim+dut-:	sözin dut	061a/01
isim+bul-	ẓafer bulalum	150b/12
isim+vir-	ögüt vir	162a/12
isim+gör-	düş gördüm	76b/13
isim+vur-/ur-	ad urdılar	66b/9
isim+ḳo-	diri ḳoduŋ	20a/10

1.6.6.7.2 Tasvir Fiilleri

Tasviri fiiller, esas fiile onu çeşitli açılardan tasvir eden yardımcı fiiller getirilerek oluşturulur. İki fiil arasında bağlayıcı unsur olarak zarf fiil eki bulunur. Zarf fiil eki esas fiile isim fonksiyonu kazandırır. Tasviri fiil, sözlüksel anlamını kaybeder ve ana fili çeşitli bakımlardan tasvir eder.

1.6.6.7.2.1 Süreklilik Fiili

Cümleye fiilde bahsedilen işin yapılmaya devam edildiği, sürmekte olduğu anlamı katar.

-A Dur-	kese dururlarıdı	75b/01
-U Dur-	örü durur	185b/05

1.6.6.7.2.2 Tezlik Fiili

Tezlik fiili eylemin kısa bir sürede hızlı bir şekilde yapıldığını belirtir. fiil+I fiil şeklinde oluşturulur.

I vir-	yürüyi virdi	35a/12
	yuyı vire	85b/4

1.6.6.7.2.3 Yeterlilik (İktidar) Fiili

Eski Türkçede yeterlik fiili olarak "u-" "muktedir olmak" fiili ile yapılırdı, bile uma-/bile uma-. Sonradan unutulan u- fiilinin yerine Batı Türkçesinde olumlu şekillerde bil- fiili geçmiştir. Olumsuz şekillerde ise uma- ek olarak kullanılmaya devam etmiştir. Batı Türkçesinin başında –uma-, -üme-, -ıma-, -ime-, -ama-, -eme- şekilleri kullanılmış ve Osmanlı Türkçesinde tüm şekiller kalkarak yerini –ama-, -eme- şekillerine bırakmıştır (Ergin, 2009, s. 388).

-uma-	bulumadı	25a/2
	ṭoġurumadı	60b/8

1.6.6.8 Fiilimsiler

1.6.6.8.1 İsim-fiiller

Fiillerdeki hareketi kişi ve zaman kavramlarına bağlı olmadan gösteren ve fiil isimleri oluşturan eklerdir. Eski Anadolu Türkçesinde "-mAk, -mA, -Iş" biçimleri kullanılmıştır (Akar, 2018, s. 190).

ağla**maḳ**	059a/10
ḳov**maḳ**	065b/05

gir**mek**	087a/07
gül**mek**	059a/10
işe**me**si	186a/11
öl**me**sine	129b/05
sağ**ış**ın	139b/01
sözley**iş**	75a/10

1.6.6.8.2 Sıfat-fiiller

Cümle içinde sıfat gibi kullanılan fiil şekilleri olup fiillerdeki hareket ve zamanı nesnelere geçici olarak bağlarlar. Türkçedeki zaman ekleri sıfat-fiillerin görev değiştirerek fiildeki hareketi zaman ve kişiye bağlamasıyla oluşmuştur. Eski Anadolu Türkçesinde –mAlI, -Ar, -mAz, -mIş, -dAçI, -AsI, -AcAk, -An ve –dIk sıfat-fiil ekleri kullanılmıştır. (Akar, 2018, s. 191) Gelecek zaman sıfat fiili olan –A eki bize göstermektedir ki eski Türkçe döneminde –gAy ve daha sonra –gA şeklini alan gelecek zaman eki Eski Anadolu Türkçesi döneminde ek başındaki "g" sesinin düşmesiyle –A şeklini alır ve fonksiyon değiştirerek istek fonksiyonu kazanır. "vara yir" örneği göstermektedir ki bu geçiş bir anda olmamış belli bir dönem –A sıfat fiil eki gelecek zaman fonksiyonunu sürdürmüştür.

1.6.6.8.2.1 Geçmiş Zaman İfadeli Sıfat-fiiller

-dUk	gör**düg**üm	020b/12
-mIş	bükül**miş**	108b/5

1.6.6.8.2.2 Geniş Zaman İfadeli Sıfat-fiiller

-An	ol**an**	103a/1
-r, -Ar, Ur	yi**r**	160a/08
-mAz	yara**maz**	126a/5

1.6.6.8.2.3 Gelecek Zaman İfadeli Sıfat-fiiller

Metnimizde Eski Türkçede gelecek zaman eki olarak kullanılan -gA ekinin önündeki g'nin düşmesi sonucu oluşan –A eki gelecek zaman sıfat fiil eki olarak kullanılmıştır. Bugün istek kipi eki olarak kullanılan bu ekin gelecek zaman fonksiyonunu Eski Anadolu Türkçesi döneminde örneklemesi açısından önemlidir.

-AcAk	gömecek	24b/11
-AsI	ṭurası	5b/4
-A	vara	33b/9

1.6.6.8.3 Zarf-fiiller

Fiillerin zaman, durum ve tarzını bildiren zarf-fiiller varlık kavram isimleri yaparlar. İsim-fiil ve sıfat-fiiller gibi kalıcı isimler türetmezler ve isim çekim ekleri almazlar (Akar, 2018, s. 194).

Günümüzde kurallı birleşik fiil yapımında ve tekrarlı yapılarda kullanılan –I/-U zarf fiil eki metinde farklı kullanımıyla karşımıza çıkmaktadır.

“İlanı getürdiler çeke çeke, yüzi üstine süriyü” (18b/07)

“Durdı ol aradan sevinü Ādem ḳatına geldi.” (16b/12-13)

“Durdı oġlanların isteyü gitdi.” (25a/02)

Eski Anadolu Türkçesinin başlangıcında görülen ve bu döneme ait karakteristik bir ek olan –ıçaḳ/içek eki Ankara nüshasında ötümsüz şekliyle karşımıza çıkarken Bursa nüshasında sadece ötümlü -ıcaḳ/-icek şekliyle karşılaşılmaktadır. Bu durum Ankara nüshasının Bursa nüshasına göre daha önceki bir dönemde Eski Anadolu Türkçesinin başlangıç döneminde oluşturulmuş olabileceğini düşündürmektedir.

“Mūsā ol gelicek Firʿavnı sellām verüridi.” (75b/14-**A**)

“Ol ḳavm eşidicek ne-ḳadar ki kendüler mālı varıdı çıḳardılar.” (95b/10-**A**)

“Bunlardan ayrılıçaḳ kiçiydi.” (46a/08-**A**)

“Birḳaç gün geçicek ol daḫı düşdi.” (23b/02-**B**)

Eski Anadolu Türkçesinde uzun müddet –InçA şeklinde kullanılan Bursa nüshasında ötümsüz –IncA şekliyle karşımıza çıkarken Ankara nüshasında ötümsüz şekil olan –InçA şekliyle karşılaşırız.

“Dükeli ḳalanın yaşıl ḳoŋ ta ḳızlıḳ olınça.” (39a-14-**A**)

“Ol bıŋara girdi yundı ve ṭoyınça içdi.” (341-**A**)

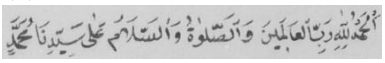
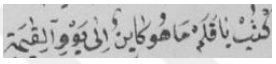
“İkrār itmeyinçe veyā iki kişi ṭanıḳlıḳ gelmeyinçe” (02b/03-**A**)

“Gemiden çıḳınca azdurmayam.” (33a/05-**B**)

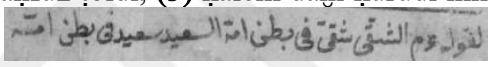
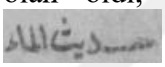
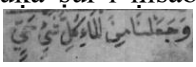
-A	Al**a**	76a/9
-AlI	Ayrıl**alı**	84a/1
-dUkçA	art**duḳça**	82a/13
-I,-U	iste**yü**	025a/02
-lAyIn	oġur**layın**	108b/10
-IcAk	eşit**icek**	045a/04
-dUḳdA	olduḳda	111a/01
-IncA	çıḳ**ınca**	033a/05
-ken, iken	in**erken**	069a/08
-mAdIn	Destūr vir**medin**	104b/13
-Up	Aŋ**up**/ ṣı**yıp**	095a/11-089b/07
-den berü	girel**den berü**	34a/8
-ArAk	gid**erek**	182b/09
-lAyU	aġ**layu**	112b/9

2. EDİSYON KRİTİKLİ METİN

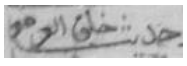
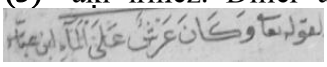
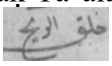
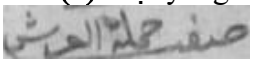
[1b]

(1) **Haẕā Risāle-i Şerīf-i Ḳışaṣ-ı Enbiyā** (2) Bi’smi’llāhi’r-raḥmāni’r-raḥīm (3) (4) ol levḥu’l-maḥfūz içinde (5) yazılmışdur ki Taŋrı’dan artuḳ kimesne bilmez ve daḫı o levḥuŋ (6) çevresi ḳızıl yaʿḳūtdandır. Yaratdı andan Ḥaḳ Taʿālā ḳalemi yaratdı. Ol ḳalem (7) cevherdendür. Uzunluġı beş yüz yıllıḳ yoldur. Ol ḳalemüŋ ucı yaʿḳūtdandur. (8) Arasından nūr-ı cesim, nitekim ādemīler ḳaleminden mürekkeb çıḳdıġı gibi. Pes Ḥaḳ (9) Taʿālā böyle yaratduġından ṣoŋra emr eyledi ḳaleme ki “Yaz yā ḳalem.” Nitekim (10) buyurdı pes Taŋrı emrinden ḳalem

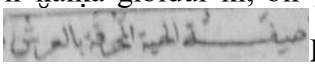
[2a]

(1) ditredi, andan levḥe yazdı: “Ne kim Taŋrı emr itdi ḳıyāmete degin (2) işidür olacaḳdur. ” Andan yazıldı, pes levḥu’l-maḥfūz ṭoldı, (3) ḳalem daḫı ḳurudı nīk baḫt olan öldi, bed baḫt olan öldi. (4) (5) Andan Ḥaḳ Taʿālā bir dāne gevher yaratdı. Anuŋ ululuġı (6) yirce gökce idi. Ol gevherüŋ yitmiş biŋ başı var. Her başında (7) yitmiş biŋ dili var. Her dilinde yitmiş biŋ dürlü tesbīḥ var, Taŋrı’yı (8) öger. Andan ol gevhere naẓar ḳıldı, ol naẓardan eridi ṣu (9) oldı. Daḫı ḳudreti öŋinde mevc urdı. Daḫı eydürler ki: “Her nesne ki (10) vardur, tesbīḥden fāriġ olur ammā ṣu hīç fāriġ olmaz, dāyim (11) tesbīḥe meşġūldur. ” Zīrā neyide ki aḳar alçaġa aḳar. Ol sebebden (12) yarın maḥşerde cemīʿ maḫlūḳa ṣūr-ı ḥisāb olur, ṣuya yoḳdur. (13) Nitekim Ḥaḳ Taʿālā Ḳur’ān içinde buyurur

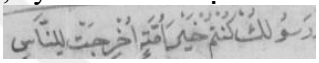
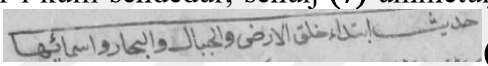
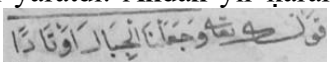
[2b]

(1) Eydürler ki: “Her nesnenüŋ dirligi ṣuyıladur. ” (2) Andan Ḥaḳ Taʿālā ʿarşı yaratdı yaşıl cevherden. Anuŋ ululıġın (3) ʿaḳl irmez. Diller anda çöngelür, vaṣfın diyemez. Zīrā ʿarş (4) ṣu üzere durur İbn ʿAbbās (5) eydür: “Her bir kişi kim bir işe başlaya evvel anuŋ bünyādın ḳılur, (6) andan döner üstine saḳfın eyler. Ḥaḳ Taʿālā daḫı evvel saḳfın (7) yaratdı ki ʿarşdur. Andan ṣoŋra yiri gögi yaratdı. (8) Andan Ḥaḳ Taʿālā yili yaratdı. Buyurdı ki: (9) “Ṣuyı götür. ” Pes ʿarşı ṣu üstine ḳodı, ṣuyı yil üstine (10) ḳodı. Andan ṣoŋra Ḥaḳ Taʿālā ʿarşı götüren (11) ferişteleri yaratdı. Anlar dört ferištedür. Ḳaçan kim ḳıyāmet (12) güni olsa, anlar daḫı olurlar. Nitekim kelām-ı baḫīẕ içinde yād (13) ḳıldı:

[3a]

(1) Geldük, ol ferişteleriñ dörder ṣüreti vardur. Birisi ādem ṣüretidür. (2) Birisi öküz ṣüretidür, anuñ şefāʿatı ḥayvāndur. Birisi daḫı yırtıcı (3) geyik ve canavar ṣüretidür, anlara şefāʿatı var. Girisi daḫı kerkes ṣüretidür, (4) ḳuşlara şefāʿat eyler. İbn ʿAbbās eydür: "ʿArşı götüren ferişteler (5) ayaġı üstine dururlar ʿarş bunlaruñ çigin üstine durur. Vaḳt olur kim (6) bunlar żaʿīf olur, Ḥaḳ Taʿālā'ya tesbīḥ iderler, gine ḳuvvetlenürler. Kürsī ʿarşuñ (7) öñindedür." Ebu Ẕerri Ġıyfārī eydür: "Rāżıya'llahu ʿanh" Resūl Ḥażreti'nden (8) ṣordum ki: "Yā Resūlu'llah Ḳur'ān içinde ḳanḳı āyet efżaldür?" eytdi: "Āyete'l- (9) Kürsī. " eytdi: "Yidi ḳat gök ve yidi ḳat yir olsa kürsī ḳatında (10) bir ḫalḳa gibidür ki, bir yazıya düşmiş ola kürsī ʿarş ḳatında ol ḫalḳa (11) gibidür." Kaʿbü'l-Aḫbār rivāyet (12) ḳılur: Eydür: "Ḥaḳ Taʿālā ʿarşuñ çevresinde bir ılan yaratmışdur ki ʿarşı (13) ḳaplamışdur. Başı aḳ incüdendür, gevdesi altundan, gözleri yāḳūtdan

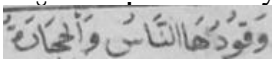
[3b]

(1) Ol ılanuñ ululuġın Taŋrıdan artuḳ kimse bilmez. ḳırḳ biŋ ḳanadı var (2) dürlü dürlü cevherden. Her ḳanadınuñ yüŋine birer ferişte durmışdur, (3) Taŋrı'ya tesbīḥ ider. ḳaçan ki ol tesbīḥe meşġūl olsa ferişteler daḫı (4) tesbīḥe meşġūl olurlar. Ne vaḳtın kim aġzın aça göŋülleri nūrıla ṭolar. (5) Rivāyet ḳılurlar ki, ol ılan Resūl Ḥażreti'ne miʿrāc gicesi geldi, selām (6) ḳıldı, beşāret eyledi, eytdi: "Yā Muḥammed ḫayr-ı küllī sendedür, senüñ (7) ümmetüñdedür ki ḥadīṯdür (8) (9) Kaʿbü'l-aḫbār rivāyet ḳılur: "Ḳaçan ki Ḥaḳ Taʿālā ṣuyı yaratdı, pes yile (10) buyurdı ki, ṣuyı üfür. Yil ṣuyı üfürdi, ṣu mevc urdı, çalḳandı. (11) köpüginden yirleri yaratdı, mevcinden ṭaġları yaratdı, buḫarından (12) gökleri yaratdı. Andan yir ḳarār dutmadı. Ṭaġları yirlerüñ üstine (13) mıḫladı, basḳu ḳodı.

[4a]

(1) Pes bu ṭaġlaruñ ṭamarı Ḳaf Ṭaġı'na ulaşur. Ḳaf Ṭaġı'nı (2) cemīʿi ṭaġlaruñ üstüne basġu ḳodı. Andan Ḥaḳ Taʿālā yidi deŋizi (3) yaratdı. Ḳaf Ṭaġı'nı ḳaplamışdur. Evvel deŋizüñ adı Nebṭış (4) ikinci deŋizüñ adı Ḳabes, üçünci deŋizüñ adı Āşam, dördünci (5) deŋizüñ adı Muẓlim, beşinci deŋizüñ adı Mirmās, altıncı deŋizüñ adı Ṣāfi (6) yedinci deŋizüñ adı Bāḳī'dür. Ḳalan deŋizler anuñ ḳatında bir ırmaḳ gibidür." (7) Veheb rivāyet ḳılur: "Ḥaḳ Taʿālā bu deŋizlerüñ içinde ne-kim cānavarlar (8) varısa üçünci gün yaratdı. Andan dördünci gün rızḳın (9) yaratdı." İbn ʿAbbās eyitdi: "Yir daḫı yidi ḳatdur: Evvelki (10) yir adı Retġā'dur, altında ʿaḳīm yili vardur, yitmiş zincirle baġludur, (11) yitmiş biŋ daḫı ferişte anı bekler ʿĀd ḳavmin anuŋıla helāk ḳıldı, (12) anda duran ḳavmüñ adı Yūsem'dür. Bunlara daḫı ʿaẕāb vardur, ṣevāb (13) daḫı vardur. İkinci yir adı Dārü'l-ḫuld'dur. Anda Ṭamu ʿaẕābı vardur,

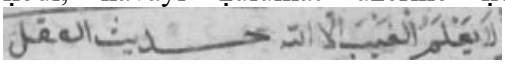
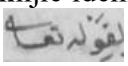
[4b]

(1) anda duran ḳavmüŋ adı Ṭābes'dür. Bunlaruŋ ṭaʿāmları kendülerüŋ atlarıdur. (2) Ḳanları kendülerüŋ ṣuyıdur. Üçünci yir adı ʿUtḳā'dur anda ʿaḳrebler (3) vardur. ḳatır gibi dişleri süŋü gibi, her birinüŋ ḳuyruġı üç yüz (4) altmış boġundur. Her boġununda üç yüz altmış meşk ṣu ḳadarı (5) aġu getürür. Anuŋ bir zerresin yir üzerine ḳoysalar yir üstündekin (6) helāk ḳılayıdı. Anda duran ḳavmüŋ adı Ḳāy'dur. Dördünci yir adı (7) Cerbā'dur. Anda Ṭamu ehliyçün ılanlar vardur, ṭaġlar gibi. Her ılanuŋ (8) dişi süŋü gibidür. Eger dişinden bir dişini ṭaġ üstine ḳosalar ol (9) ṭaġ pāre pāre olayıdı. Anda duran ḳavmüŋ adı Celhā'dur. Bunlaruŋ (10) gözleri yoḳdur, ḳanatları vardur, ḳumrı ḳanadı gibidir. Beşinci yir adı Milṣā'dur (11) Anda Ṭamuyiçün kibrit ṭaşları vardur, kāfirlerüŋ gövdesin yaḳmaġıçün, (12) münāfıḳlaruŋ daḫı ʿāḳu'l-vālideyn olanuŋ delīl aŋa kim Ḳur'ān içre didiyse (13) anda duran ḳavmüŋ adı Muḫla'dur. Anlaruŋ

[5a]

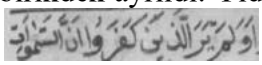
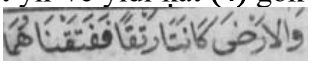
(1) çoḳluġunı Taŋrı bilür. Anlar biri birin yirler. Altıncı yir adı Siccīn'dür. (2) Anda Ṭamu ehlinüŋ ḳatranlu ṭonları vardur, daḫı dürlü dürlü ʿalāmetleri (3) vardur. Nitekim Ḳur'ān içinde buyurur: (4) Anda duran ḳavmüŋ adı Ḳaṭaṭ'dur. Anlar ḳuş ṣūretlülerdür. (5) Anlar dün ü gün[3] Taŋrı'ya ḳulluḳ ider dāyimā. Yidinci yir adı ʿAceb'dür. (6) Anda Şeyṭān olur. Anda bir ḳavm olur ki yırtıcı ḥayvānlar gibidür. (7) Çengelleri vardur. Anları Taŋrı Taʿālā Ye'cūc ve Me'cūc içün (8) yaratmışdur, āḫir anlara ḥavāle ḳılısardur." Veheb eydür: "Ḥaḳ Taʿālā (9) yiri yaratdı anda bir ferişte viribidi, geldi yirüŋ altına girdi. (10) Yiri omuzına ḳodılar, götürdi. Bir elin maşrıḳa ve bir elin maġribe (11) ḳodı, yiri dutdı. Andan ol feriştenüŋ ayaġı durası yir yoġıdı. (12) Anuŋ altına Ḥaḳ Taʿālā bir yaşıl muraṣṣaʿ taḫt yaratdı taşdan. Ol ṭaşuŋ (13) ṭoḳuz biŋ delügi varıdı. Her bir delüginden bir deŋiz yaratdı. Anuŋ vaṣfını Allah bilür.

[5b]

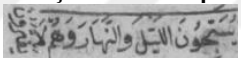
(1) Ḥaḳ Taʿālā ol ṭaşa emr ḳıldı, ol feriştenüŋ ayaġı altına ḳodı. Bu kez (2) ṭaş ḳarār dutmadı. Andan Ḥaḳ Taʿālā bir öküz yaratdı, ḳırḳ biŋ boynuzu var. (3) Her boynuzunuŋ arasında biş yüz yıllıḳ yoldur. Andan Ḥaḳ Taʿālā emr ḳıldı, ol öküz (4) ṭaşuŋ altına girdi. Ol öküzüŋ adı Lūṣiyā'dur. Andan ol öküzüŋ ayaġı ṭurası (5) yir yoġıdı. Ḥaḳ Taʿālā bir balıḳ yalıḳ yaratdı. Ol balıġuŋ adı Yehmūt'dur. (6) Eger cümle deŋizleri ol balıġuŋ burnı delügine ḳoysalardı, dolmayadı. Ol balıġuŋ (7) öküz ayaġı gibi ayaġı vardur. Pes Ḥaḳ Taʿālā balıġı ṣu üzerine ḳodı, ṣuyı (8) havā üzerine ḳodı, havāyı ẓulumāt üzerine ḳodı. Andan aşaġa ʿulemā (9) itmezler Andan Ḥaḳ Taʿālā (10) ʿaḳlı yaratdı. Eyitdi: "Gel" geldi. Eyitdi: "Git" girü gitdi. Ḥaḳ Taʿālā eyitdi: (11) " ʿİzzüm celālüm ḥaḳḳıyçün ʿaẕāb idecegüme seniŋle idem raḥmet idecegüme (12) seniŋle idem. " Pes maʿlūm oldı kim ʿaḳıldan yigrek nesne yoḳdur." (13)

[3]düni gün yazılmış

[6a]

(1) İbni ʿAbbās eydür: “Ḥaḳ Taʿālā ṣuyuŋ buḫarından gökleri yaratdı, deŋiz (2) köpüginden yirleri yaratdı, andan Ḥaḳ Taʿālā bir kez ḫıṭāb-ı ʿizzet ḳıldı. Yir (3) gök ol ḫıṭābdan ḳorḳdı, bir birinden ayrıldı. Yidi ḳat yir ve yidi ḳat (4) gök oldı. Nitekim Ḳur’ān içinde buyurur: (5) didi. Geldük, evvelki gök adı Berḳıʿā’dur (6) yaşıl zümürrütdendür. Anda ferişteler vardur öküz ṣūretinde. Bir ferişte bunlara (7) müvekkeldür, anuŋ adı İsmāʿīl’dür. İkinci gök adı Ḳaydum durur, ḳızıl yāḳūtdan. (8) Anda ferişteler vardur ḳaplaŋ ṣūretinde. Bir ferişte anlara müvekkeldür, anuŋ adı (9) Bābil’dür. Üçünci gök adı Māʿūn’dur. Ol ṣaru zebercedden-durur. (10) Anda ferişteler vardur kerkes ṣūretinde. Bir ferişte anlara müvekkeldür. (11) Anuŋ adı Māġıd durur. Dördünci gök adı Ṣalṣa’īl’dür, aḳ gümişden-durur. (12) Ferişteler var durur anda, yaşıl zümürrüdden ḳanatları vardur. Beşinci gök adı (13) Retḳā durur. Ḳızıl altundan-durur. Anda ferişteler var durur vildān ṣūretinde

[6b]

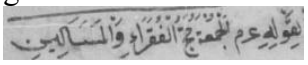
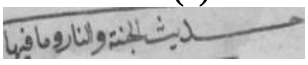
(1) bir ferişte anlara müvekkeldür, anuŋ adı Kelkāyil’dür. Yitmiş iki ferişte ḳolluḳçusı vardur (2) Altıncı gök adı Rufḳā’dur. Aḳ incüdendür. Anda ferişteler vardur, ḥūriler ṣūretinde. (3) Bir ferişte anlara müvekkeldür. Anuŋ adı Şemḫāyil’dür. Yedinci gök adı ʿAcib’dür. (4) Ol nūrdandur. Anda ferişteler vardur nūrdan. Bir ferişte anlara müvekkeldür. Dāyim (5) māʿīde getürür nūrdan siniyle. Ol ferištenüŋ adı Ḳarā’īl’dür. Anda daḫı **ferişteler** vardur (6) ādem ṣūretinde.” Kaʿbü’l-Aḫbār eydür: “Bu dükeli ferişteler tesbīḥden fāriġ (7) degüldür.” Nitekim Kelām-ı Mecīd içinde yād ḳıldı: (8) ʿAbdu’l-lāh bin Selām eydür: “Cebrā’īl ferištelerüŋ ulusıdur. Aŋa Rūḥu’l-emīn dirler. (9) Anuŋ altı yüz ḳanadı vardur. Her ḳanadında yüz biŋ yüŋi vardur. Bunlardan artuḳ (10) dört ḳanadı daḫı vardur, anuŋ ikisi yaşıldur. Anı Ḳadir Gicesi açar. Ol iki (11) ḳanadıla ḳaçan bir ḳavme ḫışm **eylese** Taŋrı Taʿālā aŋa buyurur, anuŋla helāk eyler. Ol (12) ferištenüŋ ḳaşları açıḳdur. Gevdesi aḳ gümiş gibidür. İki ayaḳları nūrdandur.” (13) **Ṣıfat-ı İsrāfīl ʿAleyhi’s-selām.** Cebrā’īli ve Mikā’īli Ḥaḳ Taʿālā Ḳur’ān içinde yāẕ ḳıldı İsrāfīl’i

[7a]

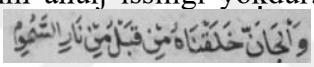
(1) hīç aŋmadı. Resūl ʿAleyhi’s-selām eydür: “İsrāfīl bir ulu ferištedür dörd ḳanadı vardur; biri maşrıḳdadur, (2) bir ḳanadı maġribdedür ve bir ḳanadıyla gökleri ḳaplamışdur. Dördünci ḳanadıyla yir ehli (3) ne vaḳt Taŋrı’ya ʿāṣī olsa anuŋla helāk eyler. İki ayaḳları yidi ḳat yir altındadur. (4) Başı ʿarşda durur, iki gözleri arasında levḥi ḳomışlardur, cevherdendür. **Ṣıfat-ı (5) Melekü’l-mevt**. Geldük, ʿAzrā’īl dünyā göginde olur. Ḥaḳ Taʿālā aŋa ḳolluḳçı ferişteler (6) virip durur. ʿAzrā’īl’üŋ iki ayaġı yidi ḳat yir altında başı yidi ḳat gökdedür. (7) Leḥhu’l maḥfūẓa ḳarşudur. Anuŋ üç yüz altmış gözi var. Her gözi ḳatında üçer (8) daḫı gözi vardur. Üç yüz altmış altı dili vardur. Her dilinde üçer dili daḫı (9) vardur. Üç yüz altmış altı eli vardur. Her elinde birer ḥarbe dutar. Üç yüz altmış altı (10) ayaġı var. Her ayaġıla kāfirler cānın alur. Cehennem’e Siccīn’e atar.” **Ḥadīṯü’l Şemsü’l Ḳamer:** (11) Veheb eydür: “Taŋrı Taʿālā ayı, güni ʿarş nūrından yaratdı. Anlaruŋ ferişteleri (12) müvekkeldür.

Yüriyicek yüridirler[4] durıcaḳ durudurlar. Taŋrı emriyle gündüz gelür (13) gice gider gice gelür gündüz gider. ” Nitekim kelāmında yād ḳıldı:

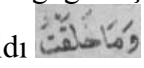
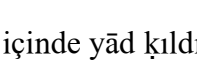
[7b]

(1) Nitekim Tevrīt ehli eydürler ki: “ Ḥaḳ Taʿālā ḫalḳı yaratdı. Yikşenbe gün başladı āẕīne (2) irtesi tamām eyledi. Cumʿa gün bayram itdiler. ” Naṣrānīler eydürler: “ Şenbi gün başladı yekşenbi (3) gün tamām oldı.” dirler. Giregi güni bayram dutarlar. Nitekim Resūl Ḥażreti eydür: “Cumʿa (4) gün günlerüŋ ulusıdur. Ḳalan günlerden anuŋ faẕlı artuḳdur. Zīre āẕīnenüŋ biş (5) ḫaṣleti vardur. Evvel Ādem peyġāmber ol günde **yaradıldı**, cān daḫı ol günde geldi, (6) girü ol günde ḳabż oldı. Daḫı ol cumʿa güninde bir sāʿat vardur ol sāʿatde (7) dilek olsa ḳabūl olur, redd olmaz.” (8) İbni ʿAbbās eydür: “Ḥaḳ Taʿālā Uçmaġı sekiz (9) yaratdı. Evvelki **Uçmaġ** adı Dārü’l-celāl’dür. Aḳ incüdendür. İkinci **Uçmaḳ** adı (10) Dārü’s-selām’dur. Ḳızıl yāḳūtdandur. Üçünci Uçmaḳ adı Me’vā’dur, yaşıl zebercetdendür. (11) Dördünci Uçmaḳ adı Ḫuld’dur, yaşıl mercāndan. Beşinci Uçmaḳ adı Naʿīm’dür, ol (12) aḳ gümişdendür. Altıncı Uçmaḳ adı Cennāti’l-firdevs’dür, ol ḳızıl altundandur. (13) Yidinci Uçmaḳ adı daḫı Dārü’l-ḳarār’dur. Ol daḫı laʿldendür. Sekizinci Uçmaḳ adı

[8a]

(1) ʿAdn’dür, yaratdı ol ōtdur kim anuŋ ıssılıgı yoḳdur. Pes Ḥaḳ Taʿālā cānı (2) oddan yaratdı. Nitekim buyurur: (3) Anuŋ adı Mārice’dür. Andan ṣoŋra anuŋ adı daḫı Mārice’dür. Bunlar biribirile (4) cimāʿ ḳıldılar, cān ṭoġdı, cāndan cin ṭoġdı. Çünki ḳavm üredi çoḳ oldı. (5) […] oġlanlarındandur. ʿAleyhi’l-laʿne vardı cāndan iki irkek bir dişi doġdı. (6) Anlardan daḫı iki ḳız ṭoġdı. Pes bunlardan ṭoḳsan irkek oldı. İblīs (7) vardı cān ḳızlarından çiftlendi. Ol ḳızuŋ adı Ruhā bin Selsā’īl’dür. (8) Anuŋ ḳızın aldı. Belḳıs andan ṭoġdı, Ḳaṭūnā’yıla bir ḳarından. Şuʿleyi Şuʿayla (9) andan ṭoġdı. Bir ḳarından daḫı Ẕuhrī ṭoġdı. Bir ḳarından daḫı Şeyṣān ve Şeyṣā (10) oldı. Bir ḳarından daḫı Naḳṭas ve Naḳṭase oldı. İblīs’üŋ ẕürriyeti çoḳ (11) oldı ve maḳāmları yazıda ve aġaçlar içinde ve ḳuyular dibinde ve bıŋarlar içinde (12) olurlar. Daḫı at ṣūretinde gözükürler. Daḫı ḥayvān, deve, eşek, ṣıġır ṣūretinde (13) [ḳoyun]ṣūretinde görinürlerdi. ḳaçan kim İblīs ẕürriyeti üredi çoḳ oldı.

[8b]

(1) Ḥaḳ Taʿālā cān ḳavmin havāya çıḳardı ve cinnīleri dünyā gögine çıḳardı…… (2) ve ʿibādet buyurdı. Nitekim kelām-ı Mecīd içinde yād ḳıldı (3) ” Veheb rivāyet ḳılur eydür: “Gökler yirler üzerine ……. ” (4) eytdi: “Ḥaḳ Taʿālā beni senden yüce ḳıldı. Ferişteleri ʿarş, kürsi, levḥ, ḳalem…… (5) sende ne var ki anlaruŋla faḫırlanasın?” didi. Yir anı işitdi yirindi, eytdi: “İlāhī……. (6) yaratduŋ. Benüm üzerümde bir ḫalḳ yaratmaduŋ kim seni birleyeler. Pes Ḥaḳ Taʿālā……. (7)

[4] yüzi dirler yazılmış

geldi ki “Yā yir sen sākin ol ki gerek senden bir ḫalḳ yaradam. Cinnīlerde bir anuŋ gibi…. (8) ʿaḳl virem, daḫı benüm ʿilmüm virem. Senüŋ içün ṭaşuŋ anlarınıla ṭolu ola.” Pes anlaruŋ (9) faḫrı artuḳ oldı. Ḫaberde şöyle gelmişdür ki, Cebrā’īl ve Mikā’īl bir gün……. (10) üstinden geçdiler, İblīs’üŋ ṭāʿatine ve ʿibādetine baḳdılar, eytdiler: “İlāhī…… (11) buŋa virmişdür. Taŋrı Taʿālā’ya bu resme ṭāʿat ider. Şol dem ki Taŋrı Taʿālā’dan ḫiṭā[b]…. . (12) geldi ki “Yā Cebrā’īl yir yüzine ingil, bir ḳabża ṭopraḳ getürgil kim, andan bir ādem…… (13) cümle maḫlūḳuŋ efżali ola, evliyā, enbiyā andan faḫırlana. ” Bu ḫaberi Şeyṭān işitdi.

[9a][5]

(1) Cennāt-ı ʿAdn’dür, ol müşkdendür. Cemīʿ Uçmaḳlar içinde ne varısa anda daḫı vardur. (2) İki ḳanad ḳapusı vardur, muraṣṣaʿ altundan. Ol iki ḳapunuŋ aralığı maġribden maşrıḳa degin (3) yoldur. Dīvārınuŋ bir kerpici altından, bir kerpici gümişdendür. Sıvası müşkdendür ve kāfūrdur. (4) Otı zaʿferāndur. Ḳapuları cevherdendür. İbn ʿAbbās eydür: “Anda ırmaḳlar vardur (5) birine Raḥmet Irmaġı dirler. İçindeki ṭaşlar incüdendür, ṣuyı süddendür, daḫı aḳdur (6) baldan ṭatludur. Bir ırmaḳ daḫı vardur, aŋa Kevser Irmaġı dirler, bir daḫı kāfūrdandur. (7) Ṣuyı ḳardan ṣovuḳdur, şekerden ṭatludur, bir daḫı Selsebīl dirler. Bunlardan artuḳ (8) ıldızlar saġışınca ırmaḳlar vardur. Geldük Uçmaġuŋ sekiz ḳapusı vardur altından (9) muraṣṣaʿ. Her birisinüŋ ḳapusında yazılmışdur. لا إله إلا الله محمد رسول الله Evvelki (10) ḳapu cevmerdlerüŋdür. İkinci ḳapu namāz ḳılanlaruŋdur. Üçünci ḳapu zekāt virenlerüŋdür. (11) Dördünci ḳapu ḥācılaruŋdur. Beşinci ḳapu emr-i maʿrūf idenlerüŋdür. Altıncı ḳapu nefsi dileginden (12) yıġlınanlaruŋdur. Yidinci ḳapu ġāzīlerüŋdür. Sekizinci ḳapu berhīz idenlerüŋdür ḥarāmdan (13) yıġlınanlaruŋdur.” **Ṣıfat-ı Cehennem:** Veheb rivāyet ḳılur, eydür: “Cehennemüŋ yidi ḳapusı vardur.

[9b]

(1) Degme ḳapusınuŋ aralığı yüz yıllıḳ yol ḳadardur. Her ḳapuda yitmiş biŋ ṭaġ vardur oddan. (2) Her ṭaġda yitmiş biŋ dere vardur oddan. Her bir derede yitmiş biŋ köşk vardur (3) oddan. Ve her bir köşkde yitmiş biŋ dürlü ʿaẕāb vardur biri birine beŋzemez. Geldük evvelki (4) Ṭamu adı Cehennem’dür, aŋa kebāyir günāh idenler girür. İkinci Ṭamu adı Lazā’dur. Aŋa puta (5) ṭapanlar girür. Üçünci Ṭamu adı Ḥuṭame’dür. Aŋa Ye’cūc Me’cūc girür. Dördünci Ṭamu (6) adı Saʿīr’dür. Aŋa mübtediʿler girür. Beşinci Ṭamu adı Saḳar’dur. Aŋa bī-namāzlar girür. (7) Altıncı Ṭamu adı Caḥīm’dür. Aŋa cuhūdlar girür, naṣrānīler mecūsīler girür. Yidinci Ṭamu (8) adı Hāviye’dür. Aŋa münāfıḳlar girür. Nitekim Ḳur’ān içinde buyurur: إن المنافقين في الدرك (9) الأسفل من النار İbn ʿAbbās eydür: “Uçmaḳ ʿarşuŋ ṣaġ yanındadur, (10) Ṭamu ṣol yanındadur.” Kaʿbü’l-Aḫbār rivāyet ḳılur, eydür: “Ṭamu yidi ṭabaḳadur. (11) Yidi ḳapusı vardur ve yidi başı vardur. Her başında yidişer aġzı var. Her aġzında (12) otuz dili var. Her bir dilinde otuz dürlü lüġatıla Allah’a tesbīḫ ider.” حديث الجان والجنى (13) وما كان من ابتداء بأمر هذه من عبادة المسيح عليه السلام Veheb eydür: “Çünki Ḥaḳ Taʿālā

[5] Bağlam kopuk olup arada varak yada varakların eksik olduğu düşünülmektedir.

[10a]

(1) süŋük ṣaġ yanında sekiz eyegü ṣol yanında, sekiz eyegü ṣaġ yanında, yidisi ṭoġrı birisi (2) egri. Andan ötürü kim Ḥaḳ Taʿālā Ḥavvā'yı andan yaratdı. Andan yüregi yaratdı. Andan iki (3) bögregi yaratdı. Birin yürek üstinde ḳodı, ve birin ṭalaḳ üstinde ḳodı. İkisi arasında (4) bir perde ḳodı. Andan süŋükleri yaratdı. Yaġrınında bir süŋük, bāzūda bir süŋük, bilkede (5) iki süŋük, pençede **biş** süŋük, dizde iki süŋük, ṭopuḳda bir süŋük, her barmaḳda iki süŋük (6) var. Andan Ḥaḳ Taʿālā ṭamarları yaratdı. Ṭamarlaruŋ aṣlı boyun ṭamarıdur, ol ḳan evidür. (7) Gövdeye ḳan andan yayılur. Dört ṭamar boynı ṣuvarur, dört ṭamar ḳulaġı ṣuvarur dört (8) ṭamar burnunı ṣuvarur. Dört ṭamar dudaġı ṣuvarur. İki ṭamar dili ṣuvarur. İki ṭamar dişleri (9) ṣuvarur. Daḫı ḳalan ṭamarlar ki gevde içinde vardur saġışın Taŋrı bilür." Veheb eydür: (10) "Ḳaçan-ki Ḥaḳ Taʿālā Ādem'i yaratdı işbu ʿaẓametile buyurur feriştelere kim Ādem'i götürdiler Uçmaḳ (11) ḳapusına. Zīre ol vaḳtın Ādem bir cānsuz idi." Nitekim Ḳur'ā[n'da] buyurur: هَلْ أَتَىٰ (12) عَلَى الْإِنسَانِ حِينٌ مِّنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُن شَيْئًا مَّذْكُورًا ol vaḳta kim ferişteler (13) Ādem'üŋ ṣūretini gördiler, ʿacabladılar, eytdiler: "Ḥaḳ Taʿālā bir işiçün yaratmışdur.

[10b]

(1) hem daḫı içi ḳoḳudur. Yimek içmek yir. Hem bunı azdurmaġa geŋezdür." Ol ferişte eytdi: (2) "Bu Ādem sizüŋ üzeriŋüzde olursa neyleyesin." Bunlar eytdiler: "Biz Allah'a muṭīʿuz, ʿāṣī (3) olmazuz." didiler. İblīs eytdi: "Ḥaḳ Taʿālā bunı ulu ḳılacaḳ olursa ben buŋa muṭīʿ olma- (4) yısarvan. Eger bunı baŋa ḥavāle ḳılursa ben bunı öldürürin." didi. İblīs ʿaleyhi'l-laʿne (5) bu tedbīrde laʿnet oldı. Ḥadīṯ دخول الروح فی جسد آدم علیہ السلام Veheb (6) rivāyet ḳılur eydür: "Ādem cānı ferişteler cānı gibi degüldür. Belkim cümlesinden (7) yigrekdür. Daḫı ḳaçan-kim Ādem'üŋ cānını Ḥaḳ Taʿālā yaratdı Cebrā'īl'e emr eyledi ki " Ol (8) cānı nūra banduruŋ, andan ṣoŋra ḳalbine[6] ḳoyuŋ, arḳun arḳun dutuŋ." (9) Andan ṣoŋra cān naẓar ḳıldı, gördi ki yiri iŋen ṭardur. Eytdi: "İlāhī nice gireyin?" (10) didi. Nidā geldi ki: "Yā cān, gücile gir, hem gine gücile çıḳasın." Pes cān Ādem'üŋ (11) dimāġından girdi, iki gözine indi. Andan Ādem iki gözlerin açdı, gendüzine (12) naẓar itdi. Gördi ki gövdesi daḫı balçıḳ, yatur. Pes ʿarşa baḳdı gördi ki yazılmış (13) لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَّسُولُ اللَّهِ Cān andan ḳulaġa indi. Ādem ferişteler

[11a]

(1) tesbīḥin işitdi, cān Ādem'üŋ dimāġından gitdi. Ferişteler Ādem'e naẓar ḳılurlardı (2) ki ne vaḳt ḫiṭāb gele, secide idevüz dirleridi. İblīs ʿaleyhi'l-laʿne göŋlinde ʿadāvet (3) dutdı ki aŋa secide eylemeye. Çünkim cān Ādem'üŋ gögsine indi. Andan Ādem aġsurdı. (4) El-ḥamdüli'llāh, didi. Andan nidā geldi ki "yerḥamuke rabbike yā Ādem" didi. Seni daḫı senüŋ (5) ẕürriyetüŋi daḫı benüm raḥmetüm içün yaratdum." didi. İbn ʿAbbās eydür: "İblīs'e (6) andan düşvār yoḳdur ki aḳsuran kişiye yerḥamükallah diyeler. Cān Ādem'üŋ (7) incüklerine indi. Ādem'üŋ aʿẓālarına et ḳan

[6] metinde ḳalebine yazılmış

segirdi ve illā ayaḳları (8) daḫı balçıġıdı. Pes Ādem diledi ki durı gele durımadı. Nitekim Ḳur'ān içinde buyurur:(9) وخلق الانسان من عجل didi. Ḳaçan-kim cān Ādem'üŋ ayaḳlarına indi ṭurı (10) geldi. Demişlerdür ki cān Ādem'üŋ gevdesine iki yüz yılda yayıldı. Cumʿa gün (11) zevāldeyidi, tamām oldı. Caʿfer-i Ṣādıḳ eydür: "Cān Ādem'üŋ başında yüz (12) yıl durdı. İki ayaḳlarında yüz yıl durdı. Tamām gevdesine iki yüz yılda yayıldı. (13) **Ḥadīs-i Sücūdü'l-Melāike** Çünkim Ḥaḳ Taʿālā Ādem'üŋ ḫilḳatın tamām ḳıldı.

[11b]

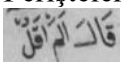
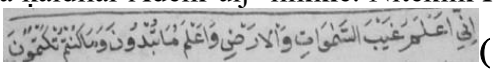
(1) Ādem'e durı geldi. Gevdesi aḳ gümişe beŋzerdi. Ḥaḳ Taʿālā ferişteler secde buyurdı. (2) Ādem'e ilk secde ḳılan Cebrā'īl idi. Andan Mikā'īl ḳıldı ve İsrāfīl (3) ve ʿAzrā'īl ḳıldı. Andan cümle ferişteler ḳıldı. İbn ʿAbbās eydür: "Ādem'e (4) secde iddükleri cumʿa günidi, güneş zevāldeyidi. " Pes ol vaḳtı Ḥaḳ Taʿālā (5) ḳamu vaḳtlardan anı ulu ḳıldı. Ol vaḳt içinde duʿālar ḳabūldur. Gicesi (6) gündüzi yigirmi dört sāʿatdur. Anuŋ içinde Ḥaḳ Taʿālā yitmiş biŋ kişiyi Ṭamu'dan (7) āzād ḳılur. Çünkim İblīs Ādem'e secde ḳılmadı. Ḥased ḳıldı, tekebbürlik (8) eyledi. Ḥaḳ Taʿālā eytdi: "Yā İblīs niçün Ādem'e secde ḳılmaduŋ?" Eytdi: (9) "İlāhī ben yigven Ādem'den. Beni oddan yaratduŋ anı ṭopraḳdan yaratduŋ. Od ṭopraġı (10) yir. Daḫı bunca yıldur kim beni yaratduŋ saŋa ʿibādet eylerem. Uçmaḳ içinde nidā geldi ki: (11) "Yā İblīs ben sābıḳ ʿilmümde bilürdüm ki ferişтelerden ṭāʿat senden maʿṣiyet gelecekdür. (12) İmdi ol senüŋ çoḳ ṭāʿatuŋ saŋa ne aṣṣı idiser. Uş ben seni maġbūn-ı medḫūr (13) Şeyṭān-ı racīm ḳıldum." Ḳaçan-kim İblīs bu sözi işitdi levni müteġayyir oldı. Şeyṭān

[12a]

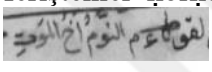
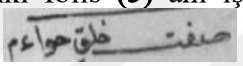
(1) ṣūretinde oldı. Daḫı ferişteler andan ürkdiler, laʿnet ḳıldılar, eytdiler: "Yā racīm, (2) yā melʿūn ne işidi kim işledüŋ?" Didiler: "Sen ferişteler arasından çık." Vardı (3) baḥr-ı mescūda düşdi. Su'āl ṣorarlarısa secde Taŋrı'ya gerek, Ādem'e ḫiẓmetdür. (4) Cevāb oldur. Ḥaḳ Taʿālā secde kim buyurdı Ādem'e ḫiẓmet secidesidür ʿibādet (5) secidesi degildür. Secide buyrulsa revā ola. Zīre ki secde itmek Ḥaḳ Taʿālā ḥażretine (6) ne aṣṣısı var ne ziyānı var. Her ḳanda ki buyruḳ olsa dutmaḳ ʿibādetdür. Dutmamaḳ günāhdur (7) Eger ol vaḳt kim Ādem'e secde itmek buyruldı ferişteler idmeseler ʿāṣī (8) olurlarıdı. Taŋrı'ya secde iddüklerile yaḳın oldılar anuŋçün-ki raḥmetu'llahi ʿaleyh (9) oldılar." حديث الهام الاسامي لادم عليه السلام Ḫaberde gelmişdür kim Ḥaḳ Taʿālā (10) cümle nesnenüŋ adını Ādem'e bildürdi. İbn ʿAbbās eydür: "Ādem peyġāmber yidi (11) yüz dürlü lüġat bilirdi. Ammā efżali ʿArab dilidür. Pes Ḥaḳ Taʿālā ferişтelere buyurdı, (12) Ādem'i omuzlarına götürdiler, gökleri gezdirdiler. Ṣaf ṣaf ferişteler gelürleridi, (13) Ādem'e secde iderlerdi. "Esselāmu ʿaleyküm yā Ādem!" dirleridi. Ādem daḫı "ʿAleykümü's-selām ve raḥmetu'llahi ve berekātuhu!" dirdi

[12b]

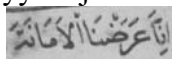
(1) Andan Ādem'i çün bir ḳızıl yāḳūtdan ḳubbe[ye] getürdiler içine girdi, oturdı. Pes cümle (2) peyġāmberler ve evliyālar maḳāmın ʿarż itdiler tā ki Ḥaḳ Taʿālā ḥażretine getürdiler. (3) İbn ʿAbbās eydür: "Ādem peyġāmberüŋ on iki bölük saçı varıdı.

Kendü ḳāmetince (4) dürr ü cevherile[7] bezenmişidi. Muraṣṣaʿ tāc başındayıdı. Kerāmet ḥullesi egnindeyidi. Kerāmet (5) yüzügi barmaġındayıdı ve feriştehler ḫiẕmetindeyidi. Çün ferişteler ol ʿaẕameti (6) ʿizzeti gördiler eytdiler: "İlāhī, hīç bundan sevgülü ḳuluŋ varmıdur?" didiler. Eytdi: (7) "Yā feriştehler, yir gök ʿarş kürs ne kim bunlaruŋ içinde vardur dükelisin bunuŋ (8) ʿaşḳına yaratdum." Ferişteler eytdiler: "İlāhī, bizüm ne ʿilmümüz var ki senüŋ ʿilmüŋ ḳatında (9) ʿalīm, ḥakīmsin." Andan Ḥaḳ Taʿālā eytdi: "Yā Ādem ferişteler adından ḫaber vir." Pes Ādem (10) her bir feriştenüŋ adını eytdi. Daḫı yirde gökde ne ki vardur cümlesinüŋ adını eytdi. (11) Ferişteler ʿacaba ḳaldılar Ādem'üŋ ʿilmine. Nitekim Kelām-ı Mecīd içinde yād ḳıldı. (12) (13) Çünkim Ādem'i Uçmaġa ḳoydılar. Ādem gördi kim aḳ üzüm bitmiş. ṣundı aldı ol üzümden yidi

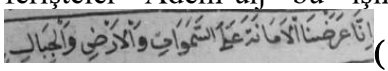
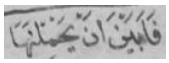
[13a]

(1) "El-ḥamdüli'llāh" didi. Ḥaḳ Taʿālādan nidā geldi kim: "Yā Ādem her yimek ṣoŋında el-ḥamdüli'llāhi (2) dimek saŋa daḫı senüŋ ẕürriyyetüŋe sünnet olsun." Pes Ādem evvel Uçmaḳda yidigi aḳ üzümidi. (3) Çünki yidi içdi uyḳusı geldi, uyudı. Ol feriştehler ḳorḳdılar: "Ölür ola mı?" (4) didiler. Zīrā ki uyḳu ölümüŋ ḳardaşıdur. Çünki İblīs (5) anı işitdi, sevindi, şāẕ oldı, eytdi: "Ben bunı tīz azdururın." didi. (6) Çünki Ādem uyudı, Ḥaḳ Taʿālā emr eyledi, Ādem'üŋ (7) ṣol eyegüsinden çıḳardılar. Taŋrı Taʿālā Ḥavvā'yı yaratdı. Niçün Ḥavvā didiler? (8) Anuŋçun-ki ḳamu nesne ölüden yaradıldı, ol diriden yaradıldı. Ḥavvā'nuŋ (9) ḳāmeti Ādem ḳāmeti gibiyidi. Görki, cemāli kemālindeyidi. Yitmiş bölük saçı varıdı, (10) dürr ü cevherle[8] bezenmiş. Tāc başında, ḥulle egninde. Ādem'üŋ başı ucında oturmışıdı. (11) İşbunuŋ gibi ṣūretile Ḥavvā'yı düşinde gördi. Çünki uyandı Ḥavvā'yı gördi, (12) eytdi: "İlāhī, kimdür bu?" Eytdi: "Ḥavvādur." Eytdi: "İlāhī bunı kimiŋçün yaratduŋ?" (13) Ḥaḳ Taʿālā eydür: "Bunı şunıŋıçun yaratdum kim benüm emrüm duta, şükr eyleye." Ādem eytdi:

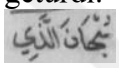
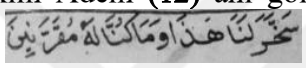
[13b]

(1) "İlāhī, ol işi ben işleyeyin tek bunı baŋa vir. " Andan Ḥaḳ Taʿālā Ḥavvā'yı Ādem'e (2) virdi. Bir kürsī Ādem altına ḳodılar , bir kürsī Ḥavvā altına ḳodılar cevāhirden. Biri birine (3) ḳarşu oturdılar, andan ferişteler cemʿ oldılar. Ḥaḳ Taʿālā'dan Cebrā'īl'e nidā geldi ki (4) ḫuṭbe oḳuya. Pes Ādem biri birine rāżı oldılar. Ferişteler anuŋ üzerine (5) ṭanuḳ oldılar, īcāb ḳabūl birle Ḥavvā'yı Ādem'e nikāḥ itdiler. Cemīʿ ferişteler Ādem'ile (6) Ḥavvā üzere ṣaçu ṣaçdılar. Ḥaḳ Taʿālādan nidā geldi ki: "Yā Ādem, bu nesne saŋa senüŋ (7) ẕürriyyetüŋe sünnet olsun tā ḳıyāmete degin. Delīl aŋa kim Ḳur'ān içinde buyurdı. (8) Andan Ḥaḳ Taʿālā Ādem'e emānet ışmarladı. Andan ilerüki (9) feriştelere ʿarż oldı. Emānet budur ki eylüge eylük ideler, yavuzlıġa (10) daḫı eylük ideler. Pes yir gök ferişteler vardılar Ādem'e "Mübārek olsun." (11) didiler. Dimedi kim "İlāhī, sen ḳuvvet virürseŋ. " Pes

[7] dürri cevherile yazılmış.
[8] dürri cevherle yazılmış.

ferişteler Ādem'üŋ bu işini ʿacabladılar. (12) Nitekim Ḳur'ān'da buyurur: (13) İbn ʿAbbās eydür: "Ādem emāneti ḳabūl olduġı öyleden [i]kindiye degin idi.

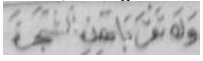
[14a]

(1) İblīs geldi. Ādem'ile Ḥavvā'yı gördi. Nidā geldi ki: "Yā Ādem, şol İblīs (2) size düşmendür. Saḳınuŋ kim sizi ʿāṣī ḳılur baŋa." didi. Andan Ḥaḳ Taʿālā (3) eytdi: "Yā Ādem Uçmaḳ niʿmetlerin külli saŋa ḥelāl ḳıldum, yigil, içgil illā şol (4) buġday aġacına şunmaġıl kim kendüzüŋe ẓulm ḳılursın. Pes Ādem bu dükeli (5) emāneti ḳabūl itdi. Andan Ḥaḳ Taʿālā eytdi: "Yā Cebrā'īl, Rıżvān'a eyit ol (6) at ki Uçmaḳ içinde Ādem'den öŋdin anı biş yüz yıl ilerü yaraddum. Kāfurdan (7) müşkden başı mercāndan, elleri yāḳūtdandur." Andan Cebrā'īl Uçmaġa (8) geldi çaġırdı, eytdi: "Yā at gel, Taŋrı emrile çıḳ Uçmaḳdan." Ol at (9) ol āvāzı işitdi tesbīḥile geldi, çıḳdı. Cebrā'īl öŋinde geldi durdı. (10) Andan bir eyer getürdiler dürr ü cevāhirden[9], muraṣṣaʿ düzilmiş. Ol eyeri (11) arḳasına urdılar. Andan Cebrā'īl anı aldı, Ādem'e getürdi. Çünkim Ādem (12) anı gördi müteḥayyir oldı. Ādem ol ata bindi, eytdi. (13) Nidā geldi ki: "Yā Ādem, aḥsenet[10]

[14b]

(1) ḳanḳı kişi-kim ata binse bunı oḳuya. Ḥaḳ Taʿālānuŋ şükri yirine gele." Andan Ḥaḳ Taʿālā (2) hemān sāʿat deveyi yaratdı ʿaẓīm görklü. Andan Ādem ol ata bindi, Ḥavvā (3) deveye bindi. Ferişteler ṣaġında ṣolında ṣaf ṣaf yürürleridi, tā ki Uçmaḳ (4) ḳapusına getürdiler. Ḥaḳ Taʿālā eytdi: "Yā Ādem, yir gök ehlin gördüŋ, teferrüc ḳılduŋ. (5) Hīç sana beŋzer maḫlūḳ gördüŋ mi ḥüsnde cemālde?" Ādem eytdi: "Yārabbi hīç (6) baŋa beŋzer maḫlūḳ yaratmaduŋ daḫı baŋa virdügüŋi kimseye virmedüŋ." Ḫiṭāb (7) geldi ki: "Sen benüm ḳatumda cümle nesneden ʿazīzsin. Eger benüm emrüme muṭīʿ olup (8) ʿahdümi emānetümi saḳlarısaŋ." Pes Ādem bu dükelin boynına aldı. Hīç Taŋrı'dan (9) ʿişmet dilemedi. Pes bu nesneye Ḥaḳ Taʿālā ferişteleri ṭanuḳ dutdı. Ādem ve Ḥavvā (10) çünkim Uçmaġa girdiler her ne-kim Uçmaḳ içinde vardur Ādem'ile Ḥavvā'ya ṣenā (11) ḳıldılar. Bir ferişte āvāzıla çaġırup eydür: "Yā Uçmaḳ ehli, bil ki Ādem'ile Ḥavvā'ya (12) Ḥaḳ Taʿālā Uçmaġuŋ tükeli niʿmetlerin ḥelāl ḳıldı. İllā buġday aġaçın degül. (13) Eger andan yirlerise ʿāṣīlerden olurlar. " didi. Çünkim bu sözi İblīs eşitdi

[15a]

(1) şāẕ oldı, eytdi. "Bu nesneyile Ādem'ile Ḥavvā'ya ẓafer buluram, daḫı anı Uçmaḳ'dan çıḳaram (2) gerek."didi. Delīl aŋa Ḳur'ān içinde buyurdı.
ḤADĪŠ-İ ṬĀVŪS (3) Pes İblīs ʿaleyhi'l-laʿne durdı, andan Uçmaḳ ḳapusına geldi. Gördi-ki Uçmaḳdan ṭaşra (4) ṭāvūs yürür, dürlü ārāyişile bezenmiş, görkli cemāli vaṣfa gelmez. Pes İblīs anı gördi, (5) ilerü geldi, yumşaḳ sözile keleci eyledi: "İy

[9] dürri cevāhirden yazılmış.
[10] ahsente olmalı. Arapçada ahsenet kelimesi tekil üçüncü şahıs dişiye hitaplarda ḳullanılır. Ahsente ise tekil ikinci şahıs erkek için ḳullanılır. Metnimizde Adem'e seslenildiği açıktır.

görklü yüzlü ḳuş. Uçmaḳ ḳuşlarından (6) sen ḳanḳı ḳuşsın?" dir. Eytdi: "Baŋa ṭāvūs dirler, sen kimsin, bu arada ne istersin?" (7) İblīs eytdi: "Ben bir ferişteyin, kerrūbilerle olurın, maḳāmum ʿarş durur. Ammā ben (8) müştāḳ oldum ki gelem Uçmaġı teferrüc ḳılam. İmdi ne ola sen beni Uçmaġa ḳoyasın, hem (9) ben daḫı saŋa üç kelime ögredem. Her kim oḳusa ölmeye. Daḫı ḳocalmaya ṣayru olmaya." Tāvūs (10) eytdi: "Vay gelsün saŋa Uçmaḳ'da kimse ölür mi, yā ḳocalur mı, yā ṣayru mı olur?" İblīs eytdi:(11) "Neʿam ḳocalur, ṣayru daḫı olur. İllā megerki bu üç kelimeyi ol bile. " didi. Bunuŋ üstine and içdi (12) Didi bunuŋ üstüne and içdi. Pes ṭāvūs daḫı aŋa inandı. Bilmedi ki yalan yire (13) and içdi. Andan ṭāvūs eytdi: "Ben Rıżvāndan ḳorḳarın ki seni Uçmaġ'a ḳoyam.

[15b]

(1) ammā varayın ılanı getüreyin. Zīre ki ol ılan Uçmaġ'uŋ ḫazīnedārıdur, ol görsün (2) Uçmaġa givirsün. " didi. Andan ṭāvūs durdı (3) ılan ḳatına geldi. Ne-kim İblīs'den keleci işitmişidi, söyledi. Çünkim ılan ol sözi eşitdi, (4) eytdi: "Ol nesneye muḥtācvan." Ṭāvūs eytdi: "Ben seni boynuma aldum, sen anı Uçmaġ'a (5) giviresin." Kaʿb eydür: "İlan ol vaḳtın deve ṣūretindeyidi ve ayaḳları deve (6) ayaġı gibiyidi. Müşk-i kāfūr, ʿanber, dürrü cevāhirle bezenmişidi. Ādem'den iki biŋ (7) yıl öŋdin yaradılmışıdı. Çünki durdı Uçmaḳ ḳapusına geldi. İblīs anı (8) gördi, ilerü geldi. ṭāvūs didigin bilmedi. Eytdi: "Revādur ammā Uçmaġ'a (9) ben seni nice givireyin?" İblīs eytdi: "İşde dişüŋ arasında yir vardur, ben (10) aŋa ṣıġayın. Al beni Uçmaġ'a givür. Ben daḫı ol kelimeyi saŋa ögredeyin." didi. İbni ʿAbbās (11) eydür: "İlan İblīs'e eytdi, eger ben seni aġzuma alup giderken rıżvān benümle keleci (12) iderse ben nice ideyin?" İblīs eytdi: "Ġam degül. Zīrā ki Taŋrı'nuŋ ulu adları (13) benümledür. Ḳaçan kim ben ol adların ẕikr ḳılam seni kimesne bilmeye. " Pes ılan Uçmaḳ'dan

[16a]

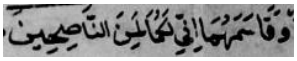
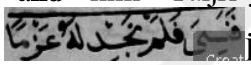
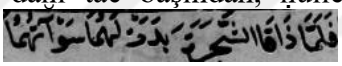
(1) çıḳup İblīs'e geldigin ferişteler bilmediler. Andan Ḥavvā ılanı istedi. Zīrā ki (2) ikisinüŋ arasında dōstlıḳ varıdı. Biri birine keleci ṭatlu gelürdi. İlan daḫı aldı (3) İblīs'i Uçmaġ'a givirdi, teferrüc itdi. İlan eytdi: "Gel imdi çıḳ rıżvān ṭuymasun." (4) İblīs eytdi: "Birez ivme, benüm ḫācetüm Uçmaġ'a girmekden Ādem'ile Ḥavvā'yı görmek (5) dilerin ki anlaruŋla birez keleci idem. Hem saŋa ol kelimeyi ögredem." Çün ılan anı eşitdi (6) eytdi: "Ādem'ile Ḥavvā'nuŋ taḫtı işde durur. Varġıl söyleşgil." İblīs eytdi: (7) "Dilerin ki aġzuŋ içinde söyleşem." Pes ılan aldı İblīs'i Ḥavvā ḳatına geldi. (8) Başladı ılan aġzından keleci eyledi ki: "Yā Ḥavvā sen bilmez misin ki ben senüŋile Uçmaġ'a (9) girelden dōst olmışam. Nekim Uçmaḳ içinde nesne vardur getürmişem. Her nekim saŋa (10) didüm, ḫaḳ didüm. Ben size naṣḥıvan." Ḥavvā eytdi: "Girçeksiz, senüŋ kelecüŋ (11) rāstdur." İblīs eytdi: "Ben size bildireyin ki ḥelāl nedür, ḥarām nedür?" Ḥavvā eytdi: (12) "Bildür, bilelüm." İblīs eytdi: "Yā Ḥavvā Ḥaḳ Taʿālā sizi buġdaydan niçün yıġdı, (13) bilür misiz?" Ḥavvā eytdi: "Bilmezüz." İblīs eytdi: "Anuŋçün yıġdı ki şol ḳarşuġı aġaç dibinde

[16b]

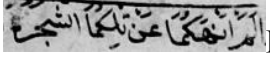
(1) bir kişi yaratmışdur. Sizden iki biŋ yıl ilerüdür. Aŋa niddiyise size daḫı anı ide." didi. (2) Çünki Ḥavvā bu keleci işitdi, ol oturduġı taḫtdan aşaġa indi eytdi: "Ḳanı (3)

ol aġaç dibindeki kişiyi göreyin.” didi. Eyle olsa İblīs ılanuŋ aġzından (4) ṣıçradı, ol aġaç dibine düşdi. Çün Ḥavvā naẓar itdi gördi ki bir kişi oturur (5) aġaç dibinde. Pes ilerü geldi, didi: “Ne kişisin?” Eytdi: “Taŋrı ḳullarından (6) bir ḳulın, beni daḫı yaratdı. Uş iki biŋ yıldur beni Uçmaḳ içinde ḳomışdur. (7) Cümle ferişteleri baŋa secde ḳıldurdı. İşbu aġacuŋ yimişin yimekden beni yıġdı. (8) Ben ol aġaca hīç ṣunmadum idi. Ferişteler birisi geldi, naṣīḥat virdi, (9) eytdi-ki: ‘İşbu aġaçuŋ yimişinden yigil ki Uçmaḳ’dan çıḳmayasın, ebed ḳalasın.’” (10) Döndi Ḥavvā eytdi: “Ya bunca zamāndur ki bundasın niçün baŋa dimedüŋ ki bu aġacuŋ (11) bunuŋ gibi ḫāṣiyyeti var.” Pes ılan ol uçdan dilsüz oldı ammā aġusı (12) oldı. Çün Ḥavvā İblīs’den bu keleciyi işitdi, durdı ol aradan sevinü Ādem (13) ḳatına geldi. İlan ḫaberin daḫı İblīs ḫaberin söyledi. İblīs eytdi: “Ben size

[17a]

(1) naṣḥıvan.” Nitekim Ḳur’ān içinde buyurur: didi. (2) Veheb eydür: “Çünkim ol ḳażā vü ḳader geldi Ḥavvā daḫı İblīs sözine aldanup Ādem’ile (3) ikisi rāżı oldılar.” Pes Ḥavvā ilerü geldi, ol aġaca ṣundı. Ol aġacuŋ (4) budaḳları çoġıdı. Bir budaġından yidi baş üzdi. Bir başını yidi, bir başını (5) gizledi. Biş başını Ādem’e getürdi. Ol vaḳt buġday şütür murġ yumurdası gibiyidi. (6) Südden aġıdı, baldan ṭatluyıdı. Çünki Ādem anı gördi, Ḥavvā elinden (7) yidi. Ol ʿahd kim Taŋrı’yıla itmişidi unutdı. Nitekim Ḳur’ān içinde buyurur: (8) İbn ʿAbbās eydür: “Çünki Ādem’ile Ḥavvā buġday (9) aġacından yidiler, Ḥavvā’nuŋ ṭamarlarından bir ṭamar üzüldi, ḳan gördi, ʿöẕr (10) ḥāṣıl oldı. Ādem’üŋ daḫı tāc başından, ḥulle egninden çıḳdı. Nitekim Ḳur’ān (11) içinde buyurur: Çünkim Ādem ʿuryān, (12) yalıncaḳ ḳaldı. Nekim ārāyiş bezegi varıdı, gitdi. Dükeli ferişteler eytdiler: “Yā Ādem (13) ḳayġuŋ uzadı, sen maʿṣiyet ḳılduŋ, esen ḳalġıl tā […] görince

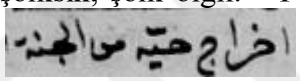
[17b]

(1) didiler. Ḥaḳ Taʿālā bizümle ʿahd ḳıldı ki maʿṣiyet ḳılanlarıla olmayavuz. Çün Ādem (2) anı işitdi, taḫtdan aşaġa indi. Ferişteler arasında bu āvāz düşdi ki: “Ādem (3) ʿāṣī oldı, Şeyṭān’a uydı.” didiler. Pes ferişteler anı işidüp Ādem’den ürkdiler, (4) ḳaçdılar. Ādem ʿuryān, yalıncaḳ ḳaldı. Çünki Ādem kendüyi ol ḥālde gördi, (5) yürüdü ki aġaçlardan yapraḳ ala. Aġaçlar andan ḳaçdılar, yapraḳ virmediler. “Sen günāh (6) işledün git, yā ʿāṣī.” didiler. Pes gök ehli eytdiler: “İlāhī, Ādem saŋa ʿāṣī oldı. (7) Senüŋ buyruġuŋ ṣıdı. Ol kim senüŋ emrüŋ ṣıdı, anuŋ bize ḳonşılıġın gerekmez.” (8) didiler. Pes Ādem ḳaçdı, ḫurmā aġacı dibinde oturdı, eglendi. Eydürdi kim: (9) “el amān el amān yā raḥman” diridi. Diledi kim saçıla gevdesin örte. Ḥaḳ Taʿālādan (10) nidā geldi ki “Yā ʿāṣī nice gücüŋ yiter, kendüzüŋi örtesin” Nitekim Ḳur’ān içinde (11) buyurur. Eytdi: “Yā Ādem, ḳanı benümile ʿahdüŋ, emānetüŋ (12) ki itmişidüŋ ben dimedümmidi kim Şeyṭān size düşmendür.” Ādem eytdi: “İlāhī, nefsüme ẓulm (13) ḳıldum. Bilmedüm Şeyṭān yalan yire and içer. **İḫrāc-ı Ādem Mine’l Cennete**

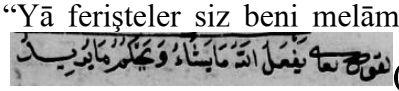
[18a]

(1) Pes Ādem'e Ḥaḳ Taʿālā Cebrā'īl'i veribidi. Geldi çigininden yapışdı, çekdi. (2) Ādem eytdi: "Yā Cebrā'īl beni ḳatı dutma. Nitekim benden ilerü peyġāmberleri (3) dutarduŋ beni daḫı eyle dut." Andan Cebrā'īl eytdi: "Ben ʿāṣī ḳula şefāʿat (4) itmezem." didi. Andan Cebrā'īl aldı Ādem'i Uçmaḳ'dan çıḳardı. Ādem eytdi: (5) "Yā Cebrā'īl senden dilerin ki bir dem baŋa mühlet viresin ki Uçmaġ'ı selāmlayam, (6) vidāʿ idem." didi. Pes Ḥaḳ Taʿālā'dan ḫiṭāb-ı ʿizzet irişdi ki: "Yā Cebrā'īl Ādem'e (7) mühlet virgil kim Uçmaḳları teferrüc ḳılsun, vidāʿ itsün." didi. (8) Andan Ādem Uçmaġ'ıla görüşdi, andan çıḳdı. **İḫrāc-ı Ḥavvā Mine'l Cennete** (9) İbn ʿAbbās eydür: "Ḥaḳ Taʿālā Ḥavvā'ya naẓar ḳıldı, eytdi: "Yā Ḥavvā" eytdi. "Lebbeyk (10) yā Seyyidi ve Mevlāyi günāh işledüm, ḫaṭā ḳıldum. Beni İblīs azdırdı, vesvese (11) ḳıldı, and içdi. Bilmedük ki yalan yire and içdi." Andan nidā geldi kim: "Yā Ḥavvā (12) çıḳ Uçmaḳ'dan ki seni nāḳıṣatü'l-ʿaḳl ḳıldum. Daḫı ṭanıḳlıḳda daḫı mīrāṣda (13) seni eksük ḳıldum. Daḫı ḳaçan-kim bir oġlan doġarasın cān acısınca zaḥmet çekesin

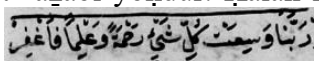
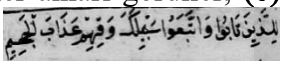
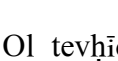
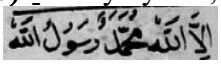
[18b]

(1) Daḫı senden peyġāmber getürmeyem." Andan Cebrā'īl'e eytdi: "Bir dem ḳoġıl kim Uçmaġ'a (2) naẓar ḳılayın, esenleyeyin. " Pes Ḥavvā'yıla Ādem bir sāʿat Uçmaġ'a naẓar ḳıldılar, girü (3) döndiler. **İḫrāc-ı Ṭāvus Mine'l Cennete** Andan şoŋra vardılar ṭāvusı getürdiler. (4) Ḳanatların yüŋlerin ferişteler yolmışlar. Cebrā'īl eytdi: "Gel yā ʿāṣī çıḳ, (5) sen ḳanda ki olursaŋ şomsın, şom olġıl. " Pes ṭāvūs daḫı zārı ḳılıp (6) ḥasretile çıḳdı. Vallahi aʿlem andan ferişteler durdılar (7) ılanı getürdiler çeke çeke, yüzi üstine süriyü ayaḳsız dilsüz. Andan ferişteler (8) eytdiler: "Taŋrı saŋa raḥmet eylemesüŋ." didiler. Daḫı ḥadīṣ içinde gelmiştür (9) kim her kişi kim bir ılan öldürse Taŋrı aŋa yidi müzd virür. Her kişi kim anuŋ şerrinden (10) ḳorḳsa, öldürmese günāhkār olur. Ḫaberde gelmişdür ki Ādem Uçmaḳ'dan (11) biş nesne aldı çıḳdı. Biri Mūsā'nuŋ ʿaṣāsı ki mersīn aġacıdur Ādem (12) anuŋla dişin ḳurdadı, çıḳdı. Ḥavvā eytdi: "Ben-daḫı bir nesne duta çıḳayın." (13) didi. Bir yüzük ḳaşın aġzına ḳoydı, duta çıḳdı ki şoŋra Süleymān'a degdi.

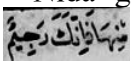
[19a]

(1) Yüzük ḳıldı ve bir daḫı Ḥacerü'l-esved'i çıḳardı ve daḫı incir yapraġını çıḳardı. Geyik (2) yidi, müşk oldı ve iki yapraḳ Ḥavvā elinde ḳaldı. Birin ḳurt yidi ebrişim oldı ve birin (3) öküz yidi ʿanber oldı ve birin arı yidi bal oldı. Pes Ādem, Ḥavvā, ṭāvus, ılan (4) Uçmaḳ'dan çıḳdılar. Ādem Ḥavvā ʿuryānıdı. Bir elin ardına dutmışıdı, bir elin öŋine (5) dutmışıdı. Ferişteler Ādem'üŋ başına ḳaḳarlarıdı. Eydürlerdi kim: "Yā Ādem bu sen itdigüŋ (6) iş ne işidi, Ḥaḳ Taʿālā'nuŋ ʿahdıla emānetin dutmaduŋ lācerem ki böyle olduŋ?" (7) Ādem eytdi: "Yā ferişteler siz beni melāmet idmeŋ Ezeli ezelde taḳdīr şöyle (8) olsa gerekidi (9) **Faṣl-ı Hārūt ve Mārūt :** Ḳaçan-kim Ādem bu sözi diyicek (10) ferişteler söylemediler ammā ol demde Hārūt ve Mārūt Ādem'e çoḳ ṭaʿn (11) itdiler. Āḫir anlar daḫı ḫaṭāya mübtelā oldılar, başları aşaġa oldı. Şimdi Bābil (12) ḳapusında aşılmışlardur. Anlar ʿaẕāb çekerler tā ḳıyāmete degin. Anuŋ ḥāli (13) şöyledür kim resūlu'llah zamānında Hārūt ve Mārūt durdılar, İdrīs

[19b]

(1) peyġāmbere geldiler eytdiler ki: “Biz günāh işledük, ḫaṭā ḳılduḳ. İmdi senüŋ duʿāŋ (2) müstecābdur. Ne ola eger bizimçün bir duʿā ḳılsaŋ.” İdrīs peyġāmber eytdi: “Siz (3) ʿāṣī olduŋuz, size ʿaẕāb ḥaḳ olmışdur. Gerekise dünyāʿaẕābın iḫtiyār idüŋ (4) gerekise āḫiret ʿaẕābın ḳabūl ḳıluŋ.” didi. Pes bunlar vardılar, dünyāʿaẕābın (5) ḳabūl ḳıldılar. Bunlara āḫiret ʿaẕābı yoḳdur. Ḳalan ferişteler anları gördiler, (6) istiġfār ḳıldılar ve eytdiler: (7) Çünkim Ādem Uçmaḳ’dan çıḳdı, (8) eytdi ki: “İlāhī beni Uçmaḳ’dan çıḳarduŋ ve düşmenüm İblīs’i baŋa ḳonşı eyledüŋ. Ben (9) andan nice ḳurtılayın?” didi. Ḥaḳ Taʿālā eytdi: “Yā Ādem çün benüm tevḥīdimi (10) ẕikr eyleyesin, Şeyṭān saŋa ẓafer bulmaya. Ol tevḥīd budur, idesin: (11) Ne-vaḳtın ki bu kelimeyi ẕikr idesin, İblīs’den(12) ḳurtılasın. Zīrā ki bu tevḥīd İblīs’e demrenlü oḳdan ḳatıdur. Ādem eytdi: (13) “İlāhī daḫı artur.” Nidā geldi ki: “Yā Ādem senüŋ dilinden geldigi vaḳtın ferişterüm

[20a]

(1) aŋa müvekkel ḳılam, saḳlayalar.” Ādem eytdi: “Yā Rabbi daḫı artur.” Ḫiṭāb geldi ki: “Ẕürriyetüŋi (2) yarlıġayam, raḥmet idem.” Su’āl: İblīs ʿaliye’l-laʿne pes Ḥaḳ Taʿālā ḥażretine su’āl (3) itdi: “İlāhī beni azdurduŋ, günāh içinde mübtelā ḳılduŋ. Ezel ʿilminde şöyle (4) olsa gerekidi. İmdi dilerin ki ḳıyāmete-degin beni diri ḳılasın.” Nidā geldi ki: (5) “Yā laʿīn seni diri ḳıldum, sen azdurduġuŋ saŋa, baŋa uyan baŋa.” Gine İblīs (6) eytdi: “İlāhī benüm duraġum ḳanda olsuŋ?” Eytdi: “Ulu ṣuda olsun, daḫı muṣībet (7) uġrayup ṣabrı olmaya. Küfr kelime söyleyenler ḳatı olsun.” İblīs eytdi: “Benüm ṭaʿāmum, (8) şarābum ne olsun?” Nidā geldi ki: “Duraġuŋ ʿavratlar olsuŋ.” Nitekim Ḳur’ān’da buyurur: (9) Su’āl-i Ādem ʿaleyhi’s-selām: Ādem peyġāmber eytdi: “İlāhī İblīs’i (10) ḳıyāmete degin diri ḳoduŋ, yā benüm ẕürriyyetüm anuŋ şerrinden nice ḳurtıla?” Nidā geldi ki: Yā Ādem (11) saŋa üç ḫaṣlet vācibdür ki işleyesin: Biri benümçündür. Oldur ki ḫālişen (12) muḫlişen baŋa ṭapasın, şirk getürmeyesin. Bir daḫı oldur kim senüŋçündür, ḥasenāt (13) ḳılasın. Birine on virem, onına yüz virem, yüzine biŋ virem, biŋine dīẕārum gösterem.

[20b]

(1) Eger günāh işleyesin birine bir ola ve eger istiġfār ḳılasın ol itdügüŋ günāhı saŋa (2) bağışlayam. Zīrā ki ben raḫīmem. Ol benümile senüŋ araŋdadur. Senden duʿā ḳılmaḳ, benden icābet (3) itmek, raḥmet eylemek.” Çünki Ādem bu su’ālden fāriġ olıcaḳ gördi kim ılan gelür (4) eytdi: “İlāhī bu beni günāha mübtelā ḳıldı, düşmānum benüm üzerüme getürdüŋ.” Nidā geldi ki: (5) “Yā Ādem ol ılanuŋ yirin ḳaraŋulıḳ, ṭaʿāmın ṭopraḳ ḳıldum. ḳanda bulursaŋ öldür ki (6) İblīs’üŋ aġusı dişi arasındadur.” Ṭāvūsı gördi eytdi: “Benüm bir düşmenüm (7) daḫı budur.” Ḥaḳ Taʿālā eydür: “Anuŋ daḫı āvāzın rengin döndürdüm ammā (8) anı öldürmekligi daḫı ḥarām ḳıldum, etin yimekligi daḫı ḥarām ḳıldum.” **Ḥadīṯü’l (9) nasu’l-ḫūt** Veheb eydür: “Evvel Ādem’üŋ yire indigin gören kerkezidi. Bir gün (10) durdı, deŋiz kenārına indi, balıḳlara naẕar iderdi. Gördi ki bir balıḳ ṣudan çıḳmış (11) deprenür. Kerkes ilerü

geldi, eytdi: “Ne olduŋ?” Ol balıḳ eytdi: “Bugün bir maḫlūḳ (12) gördüm, yürür. Ol gördügüm Ādem’ise ne havāda sen ḳalasın ne deŋizde ben ḳalam.” (13) didi. Veheb eydür: “Ḳaçan-kim Ādem yire indi bir ferişte yire indi nidā ḳılup

[21a]

(1) çaġırdı ki: “Yā yir ehli cānavarlar! Bilmiş oluŋ kim Ādem Ḥaḳ Taʿālā’nuŋ ʿahdın (2) ṣıdı, yire indi. Zinhār andan saḳınuŋ.” didi. Pes bu āvāzı kerkes işitdi, (3) durdı, balıġa geldi, bu ḫaberi didi. Balıḳ eydür: “Ol didügüŋ girçek-ise ne [de]ŋizde beni (4) ḳoya ne ḳurıda seni ḳoya.” didi. Pes ol ikisi bir birine vidāʿ eyledi, gitdi. (5) Andan ṣoŋra Ādem ve Ḥavvā iki yüz elli yıl aġlaşdılar. birbirin istediler. Ḳaçanki (6) gice olsa ikisi daḫı gelürlerdi, bir ṭaş dibinde yaturlardı. Biri birinden ḫaberi (7) yoġıdı. Çünki Ḥaḳ Taʿālā’nuŋ emri yirine geldi, Ādem durdı ʿarefe ziyāretine (8) geldi. ʿArefe gün Ḥavvā’yıla buluşdılar. Pes bir ferişte Ādem’ile Ḥavvā’yı aldı, zemzem (9) ḳuyusına geldi, eytdi: “Yā Ādem ayaġuŋı işbu yire ur ki bir ṣu çıḳa.” Pes Ādem (10) tekbīr getürdi, ayaġın yire urdı, bir āb u revān[11] ṣu çıḳdı. Andan (11) içdiler, ġusl eylediler. Pes Ḥaḳ Taʿālā Ādem’e vaḥy ḳıldı, eytdi: “Yā Ādem (12) eger bu dünyāya ʿimāret ḳılmazısaŋ senden ṣoŋra gelen daḫı ḳılmayısar. (13) Vardı, Ādem bir ev yapdı, Ḥavvā’yıla girdiler, oturdılar. Andan Cebrā’īl geldi

[21b]

(1) bir dane buġday getürdi Uçmaḳ’dan. Daḫı iki öküz getürdi. Çün (2) Ādem anı gördi, eytdi: “Yā Cebrā’īl ben bunı yiyüp Uçmaḳdan çıḳdum, gine (3) bunı baŋa niçün getürdüŋ?” Eytdi: “Sen Uçmaḳ’da bunı iḫtiyār itdüŋ lācerem (4) Ḥaḳ Taʿālā dünyāda daḫı saŋa rızḳ bunı virdi.” İbn ʿAbbās eydür: “Her bir (5) peyġāmberüŋ bir ṣanʿatı varıdı. Ādem peyġāmber ekinciyidi, İdrīs peyġāmber (6) derziydi, Nūḥ peyġāmber dürgeridi, Hūd peyġāmber bāzirgānıdı, Yūsuf (7) peyġāmber mālikidi, İbrāhīm peyġāmber ekinciyidi, İsmāʿīl peyġāmber avcıyıdı, (8) İsḥāḳ peyġāmber çobanıdı, Mūsā daḫı çobanıdı, İlyās peyġāmber (9) çulḫayıdı, Dāvūd peyġāmber ẕırıhçıyıdı, Süleymān peyġāmber pādişāh (10) idi, Yūnus peyġāmber zāhid idi, ʿĪsā peyġāmber seyyāhıdı, (11) Muḥammed Muṣṭafā ġāzīyidi.” Andan ṣoŋra Cebrā’īl od getürdi (12) ṭaşıla demür içinde. Andan Cebrā’īl eytdi: “Yā Ādem senüŋ işüŋ bu odıla (13) biter, daḫı bu demirile.” Demüri ṭaşa vurdı od çıḳdı. Ol od Ṭamu’dan

[22a]

(1) çıḳmışıdı. Pes yitmiş kez raḥmet ṣuyıla yunmuşıdı. Od çaḳdı, ḳav dutdı, (2) od yaḳdı, göre düzdi, evvel ḳadem, balta ve bıçaḳ düzdi. Andan ṣaban demürin düzdi. (3) Veheb rivāyet ḳılur: “Ādem demürci örsin düzdi ve çekiç düzdi. Andan (4) ṣoŋra boyunduruḳ düzdi. Andan ṣoŋra Cebrā’īl geldi, bir ḳoç getürdi (5) Uçmaḳ’dan. Anı boġazladı, Ḥavvā’yıla yidiler, Taŋrı’ya şükr ḳıldılar. Andan Ādem ṣındı (6) eyledi, ḳoyından yüŋ ḳırḳdı, Ḥavvā egirdi doḳudı, geydiler, andan kepenekler (7) eylediler. Ammā yiŋleri yoġıdı. Andan durdı ekin ekmege vardı. Öküzin (8) ḳoşdı. Cebrā’īl gösterdi Ādem ṣaban ḳuyruġın eline aldı, sürdi. (9) Birez vaḳt andan Ādem üşendi, ṣabanı bıraḳdı, ḳatı ḳatı aġladı, gözlerinden (10) yaş revān oldı, aḳdı. Uçmaġ’uŋ

[11] “ āb u revān” tamlamasında u sesi ötre ile gösterilmiş.

niʿmetlerin ferişteleriñ ḳonşulıġın (11) şoḥbetin aŋdı feryād idüp āh eyledi, eytdi: “İlāhī bu iş baŋa neyidi kim buyurduŋ?” (12) Allah’dan nidā geldi kim: “Yā Ādem bu iş saŋa benüm taḳdīrümde varıdı. Senüŋ (13) daḫı ẕürriyyetüŋüŋ dirligi böyle olısardur.” Pes Ḥaḳ Taʿālā buyurdı, vardılar ġaflet

[22b]

(1) göŋlegin getürdiler, Ādem’e geydürdiler. Çünkim Ādem ol göŋlegi geydi, durdı, (2) gine ṣaban eline aldı sürmege başladı. Ol Uçmaḳ niʿmetlerin unutdı. (3) Pes buġdayı dişile pāre pāre eyledi, ṣaçdı. Şoldem bitdi, başlandı, (4) tamām oldı, biçdi. Evvelki gün ekdi, ikinci gün ṣavurdı, üçünci gün (5) dögdi, dördünci gün ögütdi, yidi. Kepeginden ol buġdayuŋ arpa bitdi. (6) Öküz işedi, noḫud bitdi. Öküz derledi, mercimek bitdi. Andan ṣoŋra Cebrā’īl (7) Ādem’e degirmen ögretdi, ögütdiler. Allah’a şükr ḳıldılar. Andan ṣoŋra yabana varmaḳ (8) ḥācet oldı. Ḥaḳ Taʿālā bir ferişte viribidi, geldi anlara yabana varmaḳ (9) ögretdi. Vardılar ḳażā-yı ḥācet ḳıldılar. Çünki Ādem’ile Ḥavvā bu zaḥmeti (10) kendü nefslerinde gördiler, daḫı aġlaşdılar, eytdiler: “Bize bu iş ol günāhumuzdan (11) oldı.” didiler. Vardılar ġusl ḳıldılar, ābdest aldılar. Ḥaḳ Taʿālā anlara namāz ḳılmaḳ buyurdı. (12) Evvel namāz kim Ādem peyġāmber ḳıldı, irte namāzıla öyle namāzıyıdı. Andan ṣoŋra (13) Ḥaḳ Taʿālā bir aḳ bidnūs viribidi vaḳt bildürmek-içün. Eydür ki: “Bidnūs

[23a]

(1) āvāzı İblīse demrenlü oḳdan artuḳdur. Her ḳanḳı evde ki aḳ bidnūs ola, ol eve (2) Şeyṭān girmez.” Andan Ādem ekdügi buġday deve ḳuşınuŋ yumurdası gibiyidi (3) tā Şīt peyġāmber zamānına degin. Çünki ḫalḳ azdılar, kāfir oldılar; buġday danesi (4) daḫı küçük oldı, tā firʿavn zamānına degin bu resme gitdi. Çünki İlyās peyġāmber (5) zamānı oldı buġday tavuḳ yumurdası gibi oldı. Andan Yaḥyā peyġāmber[e] degin. Ol (6) vaḳt kim Yaḥyā peyġāmberi boġazladılar, buġday fınduḳ ḳadarı ḳaldı tā Puḫte’n-Naṣr (7) zamānına degin. Çünki ‘Üzeyr peyġāmber zamānı oldı daḫı eytdiler: “‘Üzeyr Taŋrı’nuŋ (8) öz oġlıdur.” didiler. Ol zamānda buġday noḫud ḳadarı ḳaldı. Andan Ādem (9) zamānında yiri iki kez ekerlerdi, ḥāṣılını bir günde iderdi. Andan yir eytdi: (10) “Yā Ādem sen benüm ḳocaluġuma irişdüŋ yoḫsa bir günde irirsem gerekidi.” didi. Andan (11) ṣoŋra Ādem peyġāmber yürüdi, ʿimāretler eyledi, bāġlar baḫçeler eyledi. Andan ṭavarlar, (12) ḳoyunlar dutdı. Ḳaçan kim bu ʿimāretlerden fāriġ olıcaḳ cumʿa güni oldı, (13) gicesinde Ḥavvā’yıla cimāʿ ḳıldı. Vardı Ḥavvā ḥāmile oldı. Sekiz ay

[23b]

(1) olıcaḳ ekiz oġlan düşürdi. Ādem Ḥavvā ġuṣṣalu[12] oldılar, gine ḥāmile oldı. (2) Birḳaç gün geçicek ol daḫı düşdi, gine ḥāmile oldı üçünci kez. Ādem’ile (3) Ḥavvā eytdiler: “İlāhī eger bize ṣaġ selāmet oġlan virürseŋ şākirlerden (4) olavuz.” İkisi duʿā ḳıldılar. Bir gün İblīs geldi, Ḥavvā’ya eytdi: “Eger dilerseŋ (5) ki oġlanuŋ selāmet ola, doġıcaḳ adını ʿAbdu’l Ḥāriṣ ḳoġıl.” Andan Ḥaḳ Taʿālā (6) Ḥavvā’ya eytdi: “Yā Ḥavvā niçün İblīs sözine uyarsın? İblīsle ortaḳ olan (7) yaşamaz.” Andan

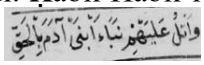
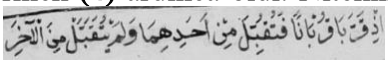
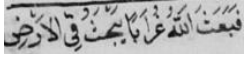
[12] vav harfinden sonra fazladan yazılmış bir elif bulunmaktadır.

Ādem’ile Ḥavvā feryād eylediler. Eytdi: “İlāhī İblis’üŋ bizümle (8) ne işi vardur?” Ol oġlan daḫı gine öldi, dördünci kez gine ḥāmile oldı. (9) Ādem’ile Ḥavvā eytdiler: “Bizi oġuldan, ḳızdan maḥrūm mı ḳılursın?” Andan (10) Ādem ve Ḥavvā nāliş itdiler. Ḥavvā’nuŋ iki oġlanı oldı; bir irkek, bir dişi. (11) İrkek adınıʿ Abdullāh virdi, dişi adını Emetullah virdi. Andan ṣoŋra (12) gine ikiz oġlı oldı. Birinüŋ adınıʿ Abdu’r-raḥmān ḳodı ve birinüŋ adını Emetü’l-raḥīm (13) ḳodı. Andan ṣoŋra Ḥavvā’nuŋ yigirmi ḳarın oġlı oldı. Andan ṣoŋra Ḳābīl

[24a]

(1) Hābīl oldı. Rivāyet iderler ki Ḥavvā’nuŋ yüz yigirmi ḳarın oġlı oldı (2) ẕürriyyet artdı, çoḳ oldı. **Ḥadīṯ-i Hābīl ve Ḳābīl** Veheb (3) eydür: “Birgün Ādem peyġāmber oġlı Hābīle eydür: ‘Yā oġul ben sizi severin, (4) dilerem-ki sizi ciftlendürem.’ Bunlar eydür: ‘Sen bilürsin, emrüŋe muṭīʿuz.’ Andan (5) Ḥaḳ Taʿālā’dan nidā geldi ki: ‘Yā Ādem Ḳābīl’ile ṭoġan ḳızı Hābīl’e vir, Hābīl’ile (6) ṭoġan ḳızı Ḳābīl’e.’ Çün Ādem anı işitdi, oġullarına didi. Ḳābīl eytdi: (7) ‘Yā Ādem ben ḳız ḳardaşum Hābīl’e virmezem, ben aluram.’ Ādem eytdi: ‘Taŋrı Taʿālā (8) eyle buyurmadı.’ Ḳābīl eytdi: ‘Yā Ādem benden Hābīl’i çoḳ seversin anuŋıçun (9) benüm ḳardaşum aŋa virürsin.’ Pes ol sebebden Ḳābīl’ile Hābīl[13] (10) arasında ‘adāvet düşdi. Ādem çün anı gördi, eytdi: ‘Gelüŋ ikiŋüz daḫı (11) ḳurbān eyleŋ. Her ḳanḳıŋuzuŋ ḳurbānı ḳabūl olursa ḥükm anuŋ ola.’ Ḳābīl (12) ekinciydi, Hābīl çobanıdı. Vardı Ḳābīl buġday destesin getürdi. Hābīl (13) daḫı bir ḳoç getürdi, ḳodı. Ḥaḳ Taʿālā gökden bir aḳ bulud virdi, ṭuman oldı.

[24b]

(1) İçinden Hābīl’üŋ ḳurbānın aldı, göge çıḳdı. Ḳābīl ḳurbānı ḳaldı.” Rivāyet (2) ḳılurlar kim: “İsmāʿīle gelen ḳoç Hābīlüŋ ḳoçıdur.” diyü. Taŋrı Taʿālā anı Uçmaḳ bāġçalarında (3) bisledi. Pes Hābīl’ile Ḳābīl arasında düşmānlıḳ düşdi. Ḳābīl Hābīl’i öldürmek (4) ardınca oldı. Nitekim Kelām-ı Mecīd içinde yād ḳıldı: (5) Bir gün Hābīl (6) Ḳābīl’ile Mina Ṭaġı’ndan gelürken Ḳābīl bir büyük ṭaş getürdi, Hābīl’üŋ başına (7) bıraḳdı, öldürdi. Daḫı bir rivāyetde eydür: “Ḳābīl Hābīl’i bir sögüt dibinde uyur buldı, (8) depesine ṭaş bıraḳdı, öldürdi. Ol vaḳtden berü sögüt yimiş virmez oldı. (9) Andan Ādem Taŋrı emrile Hābīl’üŋ ḳanın[14] ṣormadı. Tā bileler kim suçsuz yirde ḳan (10) idseŋüz gizlenmez. Çünki Hābīl’i öldürdi, arḳasına götürdi, gezdürdi, yürüdi, (11) gömecek yir bulamadı. Zīrā aŋa degin ādem ölüsin bilmezleridi.” Nitekim Ḳur’ān içinde yād ḳıldı: (12) “Pes Ḥaḳ Taʿālā iki ferişte viribidi, ḳarġa (13) ṣūretinde geldiler, Ḳābīl’e ḳarşu biribirile dalaşdılar. Nāgāh biri birin öldürdi, vardı

[25a]

[13] devamındaki sözcüklerin üzeri çizilmiş
[14] yanlış yer üzeri çizilmiş

(1) yiri eşdi, göme ḳodı. Çünki Ḳābīl anı gördi, vardı bir çuḳur ḳazdı, göme ḳodı. (2) Ādem gördi ki Ḳābīl'ile Hābīl gelmedi. Durdı oġlanların isteyü gitdi, bulumadı. (3) Peyġāmberlıḳ ḳuvvetile bildi ki Ḳābīl Hābīl'i öldürdi, feryād eyledi. Ādem'ile ṭaġıla (4) ṭaş bile aġladı. Pes Ḥaḳ Taʿālādan nidā geldi ki: Aġlamaŋ, Hābīl ʿivażın size virem ki (5) görki cemāli Hābīl gibi ola." Pes vardı Ḥavvā Şīt'e ḥāmile oldı. Müddet (6) oldı, doġdı. Gördiler kim Hābīl'e beŋzer. Adını Hibetu'llah virdiler. Çünki büyüdi, (7) bāliġ oldı. Everdi, oġlı ḳızı oldı. Cümle oġlanlarından Ādem peyġāmber varını (8) aŋa vaṣiyyet ḳıldı. Ammā Şīt'üŋ peyġāmberlıġında ḫilāf vardur ve bir ḳavlde peyġāmberlıḳ (9) degmedi, dirler. Ḥāliyā Şīt ḳırḳ biş yıl ḫalḳı daʿvet itdi, peyġāmberven didi. (10) Yüz seksen yıl ʿibādet eyledi واسم اعلم بالصواب **Vefāt-ı Ādem ʿAleyhi's-selām** (11) İbn ʿAbbās rivāyet ḳılur, eydür ki: "Ādem'üŋ ʿömri āḫire irdi Şīte vaṣiyyet (12) ḳıldı ki benden ṣoŋra sen yirüme giç ḫalīfe olġıl didi. ol vaḳt kim Ādem anı (13) vaṣiyyet itdi biŋ yaşındayıdı. Ferişteler eytdiler: "Yā Ādem ölümüŋ yaḳın geldi."

[25b]

(1) didiler. Ādem anı işitdi: "İlāhī ölüm ne nesnedür?" Nidā geldi kim: "Yā Ādem ölüm oldur ki (2) cümle maḫlūḳāt ol acıyı görse gerekdür." İbn ʿAbbās eyitdi: "Ḥaḳ Taʿālā Ādem (3) ölmedin ne kim maḫlūḳāt Ādem bilinden gelecekdür evliyā vü enbiyā cānlarını hep Ādem'e (4) gösterdi. Her birine naẓar itdi, gördi ki bu cānlar içinde bir cān var; iŋen münevver, nūrlu, (5) görklü. Ādem eytdi: İlāhī bu cān kimüŋdür?" Eytdi: "Dāvūd peyġāmber cānıdur." Eytdi: (6) "ʿÖmri neḳadardur?" Eytdi: "Altmış yıldur." Eytdi: "İlāhī, benüm ʿömrüm ne ḳadardur?" Eytdi: (7) "Biŋ yıldur." Ādem eytdi: "Ḳırḳ yılın aŋa bağışladum." didi. Bu söz üzerine ferişteler (8) tanuḳ oldı. Ol vaḳt kim Ādem'üŋ eceli yaḳın geldi, ferişteler Ādem'e bildürdi. (9) Ādem eytdi: "Yoḳ, benüm ḳırḳ yıl ʿömrüm vardur." didi. Ferişteler eytdi: "Yā Ādem (10) sen ʿömrüŋüŋ ḳırḳ yılın oġluŋ Dāvūd'a bağışladuŋ." Ādem inkār eyledi. (11) Pes ferişteler ṭanuḳluḳ virdiler, Ādem işitdi. Ḥaḳ Taʿālā'dan nidā geldi ki: "Yā Ādem, (12) biŋ yıl tamām saŋa ʿömr virdüm. Dāvūd'a daḫı yüz yıl ʿömür virdüm." didi. Ādem evvel (13) inkār ḳıldıġı oldı, ol vaḳtden berü Ḥaḳ Taʿālā her işe ṭanuḳ dutmaḳ buyurdı.

[26a]

(1) Çünkim Ādem'üŋ eceli yaḳın geldi, oġlı Şīt'i ḳıġırdı, vaṣiyyet ḳıldı, eytdi: (2) "Yā oġul, dünyede olduġunca Muḥammed dīni üzere olġıl ki ben ʿarşda anuŋ adını (3) yazılmış gördüm." didi. pes Ḥaḳ Taʿālā Ādem'e Uçmaḳ'dan bir tābūt viribidi. (4) Ādem ol tābūtı açdı, baḳdı, gördi. Ne-kim cihānda peyġāmber ve evliyā (5) gelecekdür gördi ve firʿavnlaruŋ ol bizde ṣūretleri yazılmışdur, evvel Şīt (6) āḫır Muḥammed Muṣṭafā. Her ne-kim kāfirler var, Ḳābīl arḳasından geldi ve ne-kim (7) peyġāmberler geldi, Hābīl arḳasından geldi. Andan ādem arḳasından bir ḳaç (8) ḳıl çıḳardı, ol tābūtuŋ içinde ḳodı, eytdi: "Yā oġul, sen düşmene ẓafer bulasın (9) mādem ki bu tābūt senüŋle ola. Daḫı ne vaḳtın ki bu ḳıllar aġara bil kim ecelüŋ yaḳın geldi." (10) Daḫı Ādem eytdi: "Benüm vefātum cumʿa güni olacaḳdur. Cebrāʿīl beni yuyacaḳdur. Sen (11) daḫı andan ögrengil ki senden ṣoŋra ẕürriyyetüŋe sünnet ola." Andan eytdi: "Yā Şīt, (12) Ḥaḳ Taʿālā saŋa ġazā ṣevābın virdi. Ḳardaşuŋ Ḳābīl'ile

ceng eylegil, dāyim savaşuŋ (13) anıŋıla olsun.” didi. Andan cumʿa güni oldı. Melekü’l-mevt geldi. Cebrā’īl ve Mikā’īl ve İsrāfīl bilesine

[26b]

(1) ve cümle ferişteler bile. Melekü’l-mevt eytdi: “Esselāmu ʿaleyküm yā ebe’l-beşer, beni bilür misin?” (2) Ādem eytdi: “Bilirin, ʿAzrā’īlsin, neye geldüŋ?” Eytdi: “Geldüm ki saŋa ölüm şarābın (3) içirem.” Ādem eytdi: “Merḥabā bige, Allah emrine muṭīʿven.” Andan ʿAzrā’īl Ādem’e (4) ölüm şerbetin içürdi, cān teslīm ḳıldı. Andan Cebrā’īl cümle ferişteler (5) geldiler Şīt’e ʿazā ḳıldılar “el-ḥükmüli’llāh yā Şīt” didiler, andan Şīt didi: إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا (6) إِلَيْهِ رَاجِعُونَ didi. Pes Cebrā’īl eytdi: “Aḥsenet yā Şīt, Taŋrı saŋa tevfīḳ (7) virsün.” Daḫı her kişi kim muṣībet vaḳtında bunı diye Taŋrı aŋa raḥmet eyleye. Andan Cebrā’īl (8) Ādem’i yudı namāzın ḳıldı, ferişteler defn itdiler. Ādem peyġāmber Hindistān’da (9) Serendil şehrinde yatur **Vefāt-ı Ḥavvā ʿAleyhi’s-selām** Rivāyet iderler kim: (10) “Ḥavvā Ādem’üŋ ölüsi ḫaberin bilmezdi. Ol vaḳt anda degüldi. Ṭaġ cānavarlarından (11) ve ḳuşlar aġlamaġından daḫı gördi kim güneş dutulmış. Ḥavvā Ādem’üŋ ḳapusına geldi (12) gördi kim Ādem anda degil. Çaġırıp zārı ḳıldı, aġladı. Şīt geldi eytdi: “Yā ana (13) aġlamaġıl, ṣabr eylegil.” Ādem Ḥaḳ Taʿālā ḳonşuluġuna[15] vardı. Çün Ḥavvā anı eşitdi,

[27a]

(1) urdı, yüzin yırtdı. Andan şoŋra ḳırḳ gün Ādem’üŋ türbesin bekledi, hīç (2) nesne yimedi, içmedi. Pes ferişteler Ḥavvā’ya geldiler eytdiler: “Yā Ḥavvā, senüŋ daḫı ecelüŋ (3) yaḳın geldi.” Çünki Ḥavvā anı işitdi bir kez ınçġurdı ḫasta oldı. (4) Aŋa daḫı melekü’l-mevt geldi, ölüm şarābın içirdi. Aŋa daḫı Uçmaḳ’dan kefen (5) geldi. Ḥūrīler geldi; yudılar, iletdiler Ādem ḳatına, ḥaḳḳına ḳodılar. فَسَلَامٌ قَوْلًا (6) Andan Ḥaḳ Taʿālā Şīt’e buyurdı, Ḳābīl’i öldüre. Ḳābīl ḳaçdı oġlanlarıla. çün Şīt (7) anuŋ ḳaçduġın işitdi oġlanlarıla ardına düşdi. İblis ʿaliye’l-laʿne geldi, Ḳābīl’e (8) ḫaber virdi. Çün Ḳābīl anı işitdi, nireye varacaġın bilmedi. Andan Şīt Ḳābīl’ile (9) buluşdı, eytdi: “Yā Ḳābīl ḳardaşuŋ niçün öldürdüŋ? Benüm elümden, Taŋrı ḫışmından (10) ḳanca varasın?” didi. Ḳavmin divşürdi Şīt’ile ceng eyledi tā ki Ḳābīl’i oġlanlarıla (11) dutdı, esīr eyledi. Evvel ceng iden anlarıdı. Çünki Şīt Ḳābīl’i dutdı, getürdi, (12) ferişteleree virdi. Anlar daḫı Ḳābīl’i güneşe dutdılar, helāk eylediler. Dünyādan kāfirin (13) gitdi. Ḳavmi oġlanları Şīt’e ḳul itdiler. Andan Ḥaḳ Taʿālā Şīt’e elli ṣuḥuf viribidi.

[27b]

(1) Oḳurlarıdı, anuŋıla ʿamel iderlerdi, birbirile dōstlıḳ eylerleridi. Tā ki İblīs bunlara (2) ḥased ḳıldı, vardı bir ḥīle düzdi. Bir görklü yüzlü ʿavrat ṣūretine girdi, geldi, (3) Şīt’e göründi. Şīt eytdi: “Kimsin?” Eytdi: “Bir ʿavratın ki Ḥaḳ Taʿālā beni saŋa viribidi ki (4) alasın. Ben Ādem ḳızlarından degülven.” Şīt eytdi: “Atam baŋa buyurmadı, hem ben seni bilmezven (5) ola ki sen İblīs olasın.” Şīt böyle diyicek: “Ben İblis degülven, Uçmaḳ ḥūrīlerindenven.” (6) diridi, kendüyi düzerdi. Yaḳın

[15] Metinde “ḳonşuluġana” şeklinde harekelenmiş.

oldu ki Şīt'i azdura. Ḥaḳ Taʿālā bir ferişte viribidi, (7) geldi, eytdi: "Yā Şīt, bu İblis'dür, saŋa düşmendür, ataŋı Uçmaḳ'dan çıḳardı." Şīt diledi kim (8) İblis'i anda öldüre. İblis eytdi: "Sen beni öldüremezsin, Ḥaḳ Taʿālā'nuŋ benümile ʿahdi vardur (9) tā ḳıyāmete degin diri ḳalam. Taŋrı'yıla benüm ḳavlüm vardur ammā ben senüŋle ʿahd ideyin ki ayruḳ (10) saŋa gelmeyem." Pes Şīt İblis'i şalıvirdi. Veheb eydür: "Şīt'den Anūş doġdı. Boyı, (11) şūreti Şīt'e beŋzerdi. Kendüden şoŋra anı yirine ḳodı. Şīt aŋa daḫı vaṣiyyet (12) ḳıldı ki: "Ḳābīl oġlanlarından ḳanda bulursaŋ öldürgil." didi. Pes Şīt daḫı vefāt (13) itdi yidi yüz yigirmi yaşında. Andan şoŋra Anūş öldi. Anūş'dan şoŋra Ḳaydar

[28a]

(1) öldi. Andan şoŋra Mehāyīl öldi, andan şoŋra Mehmāyil öldi, andan şoŋra (2) Oḫnūḫ öldi, andan şoŋra İdrīs öldi. Va'l-lahu'l alem. **Ḳıṣṣa-i İdrīs ʿAleyhi's-selām** (3) İdrīs peyġāmber ʿaleyhi's-selām Oḫnūḫ oġlıdur. Şīt'e beŋzerdi. Evvel ḳalem dutup yazan olıdı. (4) Hābīl oġlanlarından idi, gey ʿābididi. Seksen yıl ʿibādet eyledi. Ol gelince puta (5) ṭapardı. İdrīs yüz altmış yıl ḫalḳı daʿvet eyledi. Şol ḳadar tesbīḥ iderdi ki gök (6) ferişteleri aŋa ʿāşıḳ oldılar. Ḥaḳ Taʿālā ḥükmile ferişteler dembedem İdrīs ḳatına (7) gelürleridi, ṣoḥbet iderleridi. Şol ḳadar oldı ki İdrīs ʿAzrā'īl'ile ḳardaş (8) oḳuşdılar. Eytdi: "Yā ʿAzrā'īl, ḳardaşum ne vaḳt kim cānumı alasın baŋa ḫaber itgil, (9) tā ki yaraḳ eyleyem. ʿAzrā'īl bir gün geldi eydür: "Yā ḳardaşum, Taŋrı destūrıla cānuŋı (10) aluram." Eytdi: "Ḳanı ḳavlüŋ benümile?" Eytdi: "Bende ḳavl itmek olmaz, destūrıla işlerem." (11) Ammā anuŋ ḥikāyeti budur ki İdrīs şol ḳadar tesbīḥe dürüşdi ki ferişteler (12) aŋa ʿāşıḳ olurdı. Daḫı ḫalḳuŋ giyesisini dikerdi, virirdi, ḥaḳḳın almazdı. (13) Günlerde bir gün İdrīs'üŋ bir oġlı doġdı. Çoḳ yaşamadı, öldi. Bir daḫı andan şoŋra

[28b]

(1) doġdı, ol daḫı öldi. Andan İdrīs eytdi: "İlāhī eger bu kez oġlum olup ölmezse, (2) kitābum oḳursa yüz öksüz oġlan bisleyem, daḫı giyesi eyleyem." didi. Pes Ḥaḳ Taʿālā (3) gine bir oġlan virdi, on yaşadı, İdrīs'üŋ ṣuḥūfın oḳur oldı. İdrīs ol (4) ʿahdi yirine getürdi. Ol oġlı daḫı öldi. İdrīs eytdi: "İlāhī ben senüŋ ḥükmüŋe (5) rāżıyam ammā ben dilerem ki benden şoŋrabir oġlum ḳala, kitābum oḳuya, ḥükmin duta, ümmetüme ḫaber (6) vire." Pes bir gün Cebrā'īl geldi eytdi: "Yā İdrīs eger dilerseŋ ölen oġluŋ (7) gine diri ola, Allah'a çoḳ tesbīḥ eyle." didi. Andan İdrīs vardı, yidi yüz biŋ (8) kez tesbīḥ itdi, ol oġlan Allah emrile diri oldı. Bundan şoŋra İdrīs (9) diledi kim ol oġlan diri ḳala, ḫalḳı dīne daʿvet ḳılA. Cebrā'īl geldi eytdi: "Yā İdrīs (10) ol oġlanuŋ daḫı ʿālī mertebesi varıdı." İdrīs eytdi: "Yā Cebrā'īl ben iŋen çoḳ (11) oġlan acısın görmişem. Taŋrımdan dilerem ki ayruḳ oġlan acısın görmeyem." didi. (12) Pes İdrīs'İ üçünci göge çıḳardılar, çoḳ zamān anda oldı. Bir gün İdrīs (13) eytdi: "İlāhī, ferişteler benüm cinsüm degül, yaluŋuz ḳaldum, dilerem ki oġlancuḳlarum cānı ḳatuma gele.

[29a]

(1) Ben anları görem, anlaruŋıla eglenem." Pes Ḥaḳ Taʿālā emr itdi, ol oġlancuḳları (2) cānı ḳatına geldiler. Bir zamān İdrīs'ile oldılar, andan ol oġlancuḳlar cānı eytdiler: (3) "İy baba, bizüm yārenlerümüz varıdı, ḳuş gibi ʿarş altında uçarduḳ. Gine biz anlara (4) giderüz." didiler. İdrīs eytdi: "İlāhī gine bunları maḳāmına ilet ben

bile.” didi. Andan Ḥaḳ Taʿālā (5) bunlara ol maḳāmı rūzī ḳıldı, İdrīs anda oğlancuḳları cānıla ḳaldı Uçmaḳ niʿmetlerinde. (6) **Ḳıṣṣa-i Nūḥ ʿAleyhi’s-selām** Çünki İdrīs göge çıḳdı, oğlanlarından ne kim yir yüzinde (7) ḳalmışıdı. Birinüŋ adı Muteveşlaḥ idi. Ol vardı bir ʿavrat aldı, adı Muteḥā idi. (8) Andan bir oğlı doğdı. Adı Yemlik idi, iŋen ḳuvvetlü kişiyidi. Şolkim bir bitmiş aġacı (9) yirinden çeker, ḳoparurdı. Bir gün durdı, yazıya çıḳdı. Giderken bir görklü yüzlü ḫātun (10) gördi, ḳoyun güder. Vardı Yemlik adın şordı, ol ḫātun eytdi: “Benüm adum (11) Ḳaynaş’dur.” Eytdi: “Erüŋ var mıdur?” Eytdi: “Yoḳdur.” Eytdi: “Ḳaç yaşuŋdasın?” (12) Eytdi: “Yüz seksen yaşumdavan.” Eytdi: “Eger resīde olmış mısaŋ ben seni alurdum.” (13) Zīrā ol zamānda iki yüz yaşına girmeyince resīde olmazdı. Ḳaynaş eytdi: “Sen kimsin?”

[29b]

(1) Eytdi: “Ben Şīt oğlanlarındanam.” Andan şoŋra bunca zamān geçdi, Ḳaynaş iki yüz (2) yaşına girdi. Yemlik durdı Ḳaynaş’ı istedi, vardı, atası evinde buldı, (3) atasından diledi, aldı, çiftlendi. Nūḥ andan oldı. Anası aldı Nūḥ’ı (4) bir maġaraya vardı, ḳodı. Ḳırḳ gün Nūḥ’ı ol maġarada ḳodı. Vaḳtehā (5) anası varur emzürürdi. Andan Nūḥ eytdi: “Yā ana, ḳorḳma. Ol Taŋrı ki beni yaratdı (6) benüm rızḳum virür, beni saḳlar.” Bir gün atası Yemlik öldi, Nūḥ daḫı böyük oldı, (7) ʿaḳlı kemālde oldı, ʿilm issi oldı. Kendü ḳavminüŋ ḳoynın güderdi, andan (8) eylerdi. Nūḥ gördü ki ol ḳavm ṣaneme ṭaparlardı. Ol zamānda bir pādişāh varıdı (9) aŋa Dermil bin ʿUveyl dirleridi. İŋen cebbārīlerden idi, evvel süci içen olıdı. Meliküŋ (10) biŋ yidi yüz ṣanemi varıdı, her biri bir ādem ṣūretinde idi. Ol ṣanemlerüŋ bir (11) evi varıdı, biŋ arşun yüksekligi varıdı ve biŋ arşun ini varıdı. Örtüsi (12) altundan, gümişden idi. Bir gün Nūḥ durdı ol ṣanemler evine vardı. Ol (13) ṣanemlere naẓar itdi, eytdi: “Laʿnet size gelsün, daḫı ṭapanlara gelsün.”

[30a]

(1) didi, daḫı gitdi. Çünki Nūḥ yüz seksen yaşadı. Nūḥ’a nübüvvet degdi, eytdi: “Var (2) ḳavmüŋi dīne daʿvet eyle.” didiler. Çün Nūḥ anı işitdi, durdı, ol melik ḳatına vardı. (3) Meger ol gün anlaruŋ küfir güniydi. Cemīʿ putları çıḳarmışlardı. Taḫtlar, kürsīler ḳomışlardı. (4) Bir ulu od yaḳmışlardı, ḳurbānların ol oda bıraġurlarıdı, süci içerlerdi. Ol ṣanemlere (5) secde iderlerdi, daḫı biri biri ḳatında cimāʿ iderlerdi. Pes Nūḥ geldi bunlara eytdi: (6) “Yā ḳavm, Ḥaḳ Taʿālā beni size peyġāmber viribidi. Geldüm ki sizi doğrı yola ḳulavuzlayam. Taŋrıdan (7) ḳorḳuŋ, baŋa muṭīʿ oluŋ. Tā ki Ḥaḳ Taʿālā ʿaẕābından emīn olayın.” Ḳaçan ki Nūḥ (8) bu keleciyi didi ol ṣanemler durduġı yirden mecmūʿı yüzi üstüne düşdiler. Ol ḳavm (9) çünki anı gördi, Nūḥ’a eytdiler: “Sen ne kişisin ki bizüm bunca yıllıḳ Taŋrılarumıza (10) bunuŋ gibi keleci ḳılursın, daḫı cāẕūlıġıla anları aşaġa alasın?” Bir niçeler eytdiler: (11) “Bu delüdür, bunuŋ sözine iʿtibār yoḳdur.” didiler. Ol pādişāh bu ḫaberi işitdi: (12) “Getürüŋ, göreyin.” didi. Vardılar Nūḥ’ı getürdiler. Ol pādişāh şordı ki: “Hey ne kişisin?” (13) Nūḥ eytdi: “Ben Yemlik oğluyam, daḫı Ḥaḳ Taʿālā baŋa peyġāmberlıḳ virdi, var ḳavmüŋi

[30b]

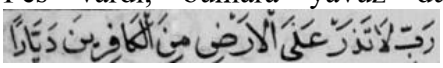
(1) dīne daʿvet it, didi. Geldüm ki size doğrı yol gösterem, naṣīḥat idem. Bu ṣanemlere ki (2) ṭaparsız bāṭıldur. Bundan size ḫayr gelmez, şerden artuḳ. Ol melik

eytdi: “Yā Nūḥ, (3) biz saŋa uymazuz, sen delü ölmışsın.” Nūḥ eytdi: “Yā ḳavm, ben delü degülem, daḫı benüm (4) ḥācetüm budur ki lā ilahe illa’llah Nūḥ resūlu’llah diyesiz.” Çünki ol melik anı (5) işitdi, ḳaḳıdı, eytdi: “Hele bugün bizüm bayramumuzdur, saŋa ḥürmet olsun. (6) Daḫı bir kez bu sözi diyecek olursaŋ seni öldürürin.” didi. Nūḥ andan çıḳdı, (7) gitdi. Vardı kendü ḥāline meşġūl oldı. Her ḳanda varsa: “Gelüŋ, īmān getürüŋ.” (8) dirdi. Nūḥ’a evvel īmān getüren bir ʿavratıdı, ʿAmre dirleridi. Nūḥ anı aldı, evlendi.(9) Andan üç oġlı oldı; Ḥām, Sām, Yāfeṯ. Üç daḫı ḳızı oldı; Ḥaṣūre, (10) Seyyīde, Mecūre. Andan ṣoŋra ehli beyti īmāna geldi, yitmiş kişiyidi. Bundan ṣoŋra bir ʿavrat (11) daḫı aldı. Andan daḫı iki oġlı oldı. Birinüŋ adı Kenʿān’dur, birinüŋ adı Yām’dur. (12) Ol ʿavrat gine dīnden döndi, kāfir oldı. Pes Nūḥ her gün varurdı, ol ḳavmi (13) dīne daʿvet iderdi, bunlar üşerdi, Nūḥ’ı dögerleridi, sürürleridi, yabana bıraġurlarıdı.

[31a]

(1) Ḥaḳ Taʿālā gine Nūḥ’a ḫōşlıḳ virirdi. Gine varurdı, daʿvet iderdi, gine dögerleridi, (2) tā ki ʿaḳlı giderdi. Üç yüz yıl tamām bu işkenceyi çekdi. Bundan ṣoŋra ol melik (3) öldi, bir oġlı ḳaldı, atası yirine pādişāh oldı. Nūḥ vardı anı daḫı dīne daʿvet (4) ḳıldı. Dirildiler Nūḥ’ı aġacıla, ṭaşıla dögdiler. Tā ki öldi diyü ḳodılar, yine (5) Nūḥ Allah emriyle ṭuru geldi, ābdest aldı, namāz ḳıldı, yine ol ḳavme daʿvete (6) vardı. Tā ki dört yüz yıl bu işi itdiler. Ol pādişāhları daḫı öldi (7) ve bir oġlı anuŋ yirine melik oldı. Durdı Nūḥ aŋa daḫı vardı, daʿvet ḳıldı. (8) Eytdiler: “Yā cāẕū ve yā sāḥir, bizden ne istersin? Biz atamuz dininden dönmezüz.” (9) Tā ki biş yüz yıla degin böyle oldı, çünki yine pādişāhları öldi, bir oġlı (10) anuŋ yirine pādişāh oldı. Nūḥ durdı, anı daḫı daʿvet ḳıldı: “Allaha inanuŋ.” (11) didi. “Beni ḥaḳ peyġāmber bilüŋ.” didi. “Ol putlara ṭapmaŋ.” Bular yine Nūḥ’ı dögerlerdi (12) ve eydürleridi: “Yā Nūḥ, senüŋ cezāŋ budur mādem ki bizüm aramuzdasın.” Tā ki biŋ yıla degin (13) ve bir rivāyetde ṭoḳuz yüz elli yıla degin ve bir rivāyetde üç biŋ elli yıla degin ve bir rivāyetde

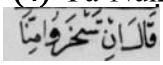
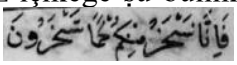
[31b]

(1) bunları dīne daʿvet itdi. Nice ki bunları daʿvet iderdi bularuŋ küfri żalaleti (2) artarıdı. Pes Nūḥ’ı ḥayvānlar, cānavarlar esirgediler. Eytdiler: “İlāhī, Nūḥ’a (3) inanmayanları helāk ḳıl.” didiler. Bir gün Nūḥ bularuŋ arasında dururdı. (4) Bir kişi oġlına eytdi: “Yā oġul, işbu kişi cāẕūdur. Var, dögüş.” Ol oġlan durdı (5) yirinden bir avuç ṭopraḳ aldı, Nūḥ’uŋ gözüne ṣaçdı, iki gözleri ṭopṭolu (6) oldı. Nūḥ ḳatı incindi. Pes vardı, bunlara yavuz duʿā ḳıldı.[16] Nitekim Ḳur’ān’da buyurur: (7) Ol vaḳtın ḥācet (8) ḳapusı açuġıdı, Nūḥ’uŋ duʿāsı ḳabūl oldı. Allah Taʿālā Nūḥ’a emr ḳıldı: (9) “Varġıl, bir gemi düzgil, tā ki saŋa uyanları ḳurtarasın.” Çün Nūḥ işitdi, anuŋ ḳaydına (10) meşġūl oldı. Allah Taʿālā eytdi: “Yā Nūḥ, geminüŋ biŋ arşun uzunı ve biŋ arşun ini (11) ve üç yüz arşun yüksekligi olsun ve daḫı ol gemi yüz biŋ ve yigirmi dört biŋ (12) taḫta eyle ve her bir taḫtayı bir peyġāmber adına.” Nūḥ eytdi: “İlāhī, peyġāmberler adın bilmezin. (13)

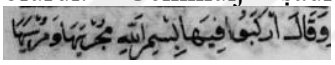
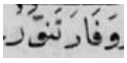
[16] lar üzeri çizilmiş

Nice ideyin, yazayın?" Allah Taʿālā eytdi: "Yā Nūḥ, taḫtayı düzmek senden her bir peyġāmber adın yazmaḳ benden.

[32a]

(1) Ve daḫı yüz yigirmi dört biŋ mıḫ eylegil." Vardı, Nūḥ anı düzmege meşġūl oldı (2) ammā dört taḫta eksük ḳaldı, yitmedi. Vardı dört taḫtayı, dört ṣaḥābe ādına (3) düzdi. Andan gemi tamām oldı. Kāferler geldiler Nūḥ'ı masḫaraya dutdılar, eydürleridi: (4) Yā Nūḥ, biz içmege ṣu bulımazuz sen bu gemiyi ḳanda iledürsin?" Nūḥ eytdi: (5) Nūḥ eytdi: "Eger siz beni masḫaraya dutarsaŋuz ben de (6) sizi masḫaraya dutam." didi. Çünki Nūḥ gemiyi düzdi, başını ṭāvus başı gibi ve ḳuyruġın (7) bidnūs ḳuyruġı gibi ḳıldı ve yedi ṭabaḳa eyledi. Pes Allah Taʿālā buyurdı kim: "Yā Nūḥ, (8) her bir cānavardan çift çift irkeklü dişilü alġıl, gemiye ḳoyġıl ki ṣoyı (9) kesilmesün." Nūḥ durdı, bir gün çıḳdı çaġırdı ki: "İy cānavarlar gelüŋ." (10) Tā maġribden maşrıḳa degin ne ḳadar cānavar varısa bölük bölük geldiler. Pes Nūḥ evvel (11) ṭabaḳaya ādemīler ḳoydı ve ādem tābūtı daḫı bileydi ve üç yüz on üç ʿaṣā bileydi. (12) Her bir ʿaṣā bir mürsel peyġāmber içün idi ve adları üstünde yazuluyıdı ve ikinci (13) ṭabaḳada ʿavratlar ve ḳızlarıdı. Tā Ḥavvā tābūtı bileydi ve üçünci ṭabaḳada yaban cānavarlarıdı

[32b]

(1) ve dördünci ṭabaḳada ḳuşlar ve beşinci ṭabaḳada yırtıcı cānavarlar ve altıncı ṭabaḳada ılanlar (2) ve çiyanlar ve ʿaḳrebler ve yedinci ṭabaḳada piller ve arslanlar olurdı. Geminüŋ ṣadrında (3) Nūḥ oturdı. Andan bunı eydür kim: (4) Yaʿnī her kim gemiye girse bunı oḳıya. Veheb rivāyet ḳılur eydür: "Ol vaḳtın ki Nūḥ (5) gemiyi tamām ḳıldı, Kaʿbe ziyāretine ḳaṣd ḳıldı." Çünki Nūḥ Kaʿbe'ye gitdi, ol (6) kāferler yıḳmaġa geldiler. Pes Allah Taʿālā ferişṭelere buyurdı, ol gemiyi havāya getürdiler, (7) muʿallaḳ durdı. Ol kāfirler anı görüp Allah Taʿālā'dan ḳorḳdılar. Pes Nūḥ gine (8) Kaʿbe'den geldi, ol gemi gine aşaġa indi. Allah Taʿālā eytdi: "Yā Nūḥ, vaḳt (9) oldı kim gemiye giresin." Ġarḳa-i ṭūfān receb ayındayıdı. Nūḥ gemiye (10) girdi. Ādem peyġāmberüŋ bir demürden tennūrı varıdı, aŋa etmek bişürürleridi. (11) Allah Taʿālā dimüşdür: "ʿAlāmeti ʿaẕāb buyruġumuzula ol vaḳt olısar kim (12) tennūrdan su çıḳısar." Kaʿb rivāyet ḳılur eydür: "Ol vaḳtın eşek gemiye (13) girmedi çünki Nūḥ ḳaḳıdı: "Yā Şeyṭān, gir." didi. Pes İblis eşek ḳuyruġına

[33a]

(1) yapışdı bile girdi. Çün Nūḥ anı gördi eytdi: "Yā melʿūn bunda seni kim givirdi (2) İblis eytdi ki: "Sen ol vaḳtın ki eşek gemiye girmedi, ben ḳuyruġun dutardum. "Gir yā Şeyṭān." (3) didüŋ, girdüm. İmdi yā Nūḥ, ben daḫı girsem gerekidi. Zīre kim Allah Taʿālā ḳıyāmete degin (4) baŋa ʿömr virmişdür." Nūḥ eytdi: "Yā melʿūn, bu gemide kimseneyi azdurmaġıl." İblīs (5) eytdi: "Gemiden çıḳınca azdurmayam." İblīs eytdi: "Yā Nūḥ, Allah Taʿālādan beni (6) dileseŋ, tevbe ḳılsam, ḳabūl ḳılsa." Allah Taʿālā nidā ḳıldı ki: "Yā Nūḥ, eyt kim Ādem'e secde (7) ḳılsun, tā ki tevbesin ḳabūl ḳılam." Nūḥ bu cevābı İblīs'e didi, İblīs eytdi: (8) "Yā Nūḥ, ben Ādem'e Uçmaḳ'da diriyken secde ḳılmadum, şimdi ḫōd ölmiş durur." didi, (9) secde ḳılmadı.

Çünki tennūrdan su çıḳdı, yayıldı. Ḳırḳ gün tamām yirden çıḳdı (10) ve gökden yaġdı. Meşk aġzından su iner gibi inerdi. Gökden inen su, yaşıl (11) idi ve yirden çıḳan su, ṣaruyıdı. Andan Allah Taʿālā ferişтelere buyurdı, Kaʿbe (12) evini göge çıḳardılar ve bir niçeler rivāyetde dirler ki: "Kaʿbe dört ṭaġuŋ ṭaşından (13) yapılmışdur. Ṭaşlarını gine yirine iletdiler." dirler. Hem bu ḳavl eṣaḥdur. Pes mevc artdı,

[33b]

(1) ṭaġlar gibi oldı. Ovada ve ṭaġda kimsene ḳalmadı, helāk oldı. Nūḥ oġlı Kenʿān'a (2) eytdi: "İy oġıl, gel gemiye gir ki bugün Taŋrı emrinden kimesne ḳurtulmaz." didi. Kenʿān (3) eytdi: "Yüksek ṭaġlara çıḳam, ḳurtulam." didi. Su ovada ḳırḳ arşunıdı ve ṭaġlar başında (4) daḫı ḳırḳ arşunıdı. Maġribden maşrıḳa degin su dutdı. Gemi su üzere altı ay (5) on gün yürüdi. ʿĀşūre bayramı güni idi ki gemiden çıḳdılar. Cümle yüksek (6) ṭaġlar eytdiler kim: "Nūḥ'uŋ gemisini bizüm üzerümüzde durur." didiler. Cud Ṭaġı (7) dükeli ṭaġlardan alçaġıdı ve hem kendüzin daḫı alçaḳ gördi. Pes Allah Taʿālā daḫı (8) Nūḥ'uŋ gemisin anuŋ üzere ḳarār ḳıldurdı. Andan Nūḥ gemi ḳapusın açdı, yire naẓar (9) ḳıldı. Gördi kim yir yüzi dükeli su olmışdur. Nūḥ geldi ḳarġayı ṣalıvirdi kim vara (10) yirde ḳara yir varmıdur diyü güde. Çünki ḳarġa vardı bir gevde buldı, aŋa meşġūl(11) oldı. Nūḥ'a ḫaber getürmedi. Bu kez gögercin uçurdı. Geldi, suya girdi. (12) Ol su dizine geldi. Ol vaḳtden berü gögercinüŋ ayaġında tü bitmez. Zīrā ol (13) vaḳt göyünmişdür. Anuŋıçun şimdi ḫalḳ anı severler. Çünki Nūḥ gemiden çıḳdı,

[34a]

(1) ḳavmini divşirdi, ʿāşūre bayramını eylediler. Azuḳlarından ḳalanın getürdiler, aş (2) idüp yidiler, Taŋrı'ya şükr ḳıldılar. Ne kim cānavarlar varısa Nūḥ çıḳardı, ṣalıvirdi. (3) Andan Nūḥ ḳavmine buyurdı, Cudd Ṭaġı'nuŋ dibine bir köy yapdılar. Anuŋ adını Ḳaryetü's- (4) Semānīn virdiler. Yaʿnī seksen kişi köyi dimek olur.Pes Nūḥ peyġāmber ʿaleyhi's-selām (5) vardı yiri üç naḫs eyledi, üç oġlına virdi. Ḥicāz'ı, Şām'ı, Yemen'i Sām'a virdi. (6) ʿArap atası oldur. Maġrib vilāyetin Ḥām'a virdi. Hindūlar atası oldur. Maşrıḳ (7) ilin Yāfeṯ'e virdi. Türk atası oldur. **Daʿvet-i Nūḥ ʿAleyhi's-selām ʿalā İbn Ḥām** (8) Rivāyetdür kim bir gün Nūḥ oġlı Ḥām'a eytdi: "Yā oġul, gemiye girelden berü ṭoyunca (9) uyḳu uyumadum. İmdi dilerven kim birez yatam, uyuyam." didi. Başını Ḥām'uŋ dizine ḳodı, (10) uyudı. Nāgāh bir ḳatı yil esdi, Nūḥ'uŋ setrin açdı. Çün Ḥām anı gördi, (11) güldi. Yāfeṯ çaġırdı, Sām dura geldi, anı örtdi. Çün Nūḥ ol uyḳudan (12) uyandı, geldi, Ḥām'a ḳaḳıdı, yoz duʿā ḳıldı. Eytdi: "Yā Ḥām, senüŋ yüzüŋ ḳara olsun." (13) Hemān sāʿat yüzi ḳara oldı. Döndi Yāfeṯ'e eytdi: "Senüŋ aşluŋdan gelen cebbārīler

[34b]

(1) daḫı firʿavnlar olsun." Andan Sām'a eytdi: "Yā oġul, sen benüm setrüm örtdüŋ, Allah Taʿālā senüŋ (2) setrüŋ örte, peyġāmberler dükeli senüŋ ẕürriyyetüŋden gele." **Vaṣiyyet-i Nūḥ Lābene Sām** (3) Kaʿb eydür: "Allah Taʿālā Nūḥ'a vaḥy ḳıldı. İki yüz elli yaşında ve ṭoḳuz yüz elli yıl daḫı (4) ḳavm içinde durdı. Ṭufāndan ṣoŋra daḫı iki yüz elli yıl diri oldı ve bir rivāyetde (5) biŋ üç yüz elli yıl diri oldı." Nūḥ oġlı Sām'a vaṣiyyet itdi: "Yā oġul, iki (6) nesneyi işlegil ve iki nesneden yıġlınġıl. Ammā ol

nesne kim işleyesin. Biri budur kim (7) لا إله إلا الله محمد رسول الله ẕikrin çoḳ eytgil ki bu nesne bize Ādem'den(8) vaṣiyyetdür. İkincisi budur kim سبحان الله والحمد لله ولا إله إلا الله والله (9) الكبر ولا حول ولا قوة إلا بالله العلي العظيم çoḳ eydesin ki bu tesbīḥ (10) ʿarşda yazılmışdur. Ammā ol iki nesne kim işlemeyesin. Biri oldur kim[17] (11) Taŋrı'ya şirk getürmeyesin ve biri oldur kim nāḥaḳ yire Taŋrı ḳulların incidmeyesin." (12) Çünki Nūḥ vaṣiyyeti tamām ḳıldı melekü'l-mevt girüp geldi eytdi: "Esselāmu ʿaleyke (13) yā Nūḥ." Eytdi: "ʿAleyke's-selām, ne kişisin? Seni göricek ḳorḳdum." Eytdi:

[35a]

(1) "Ben melekü'l-mevtven. Geldüm ki cānuŋı ḳabż idem." Çün Nūḥ işitdi levni müteġayyir oldı, (2) dili dutuldı.Mmelekü'l-mevt eytdi: "Yā Nūḥ, niçün ḳorḳarsın ölümden, bunca uzun (3) yaşıla dünyāya ṭoymaduŋ mı?" Nūḥ eytdi: "Yā melekü'l-mevt, dünyāyı görmedüm ve illā bir ev gibi (4) gördüm. Bir ḳapusından girdüm ve bir ḳapusından çıḳdum." Nūḥ çevre yanına baḳdı, (5) oġlanlarından kimse görmedi. Melekü'l-mevt ilerü vardı, bir ḳadeḥ şarāb (6) şunu virdi ve eytdi: "Yā Nūḥ, bu şarābı iç ki ḳorḳuŋ gide." Nūḥ aldı, içdi, (7) cānı teslīm ḳıldı. **Ḳıṣṣa-i Ḥām Bin Nūḥ** Kaʿb rivāyet ḳılur eydür: "Çünki (8) Nūḥ öldi, Ḥām geldi, ʿavratıla cimāʿ ḳıldı, iki ḳara ṣūretlü oġlanı oldı. Ḥām (9) göricek eytdi: "Yā ʿavrat, bu benden degüldür." Ol ʿavrat eytdi: "Sendendür. Ataŋ (10) saŋa yoz duʿā ḳılmışdur, anuŋıçun oġlanlaruŋ ḳara ḳopdılar. Ve bir kez daḫı ʿavratıla (11) cimāʿ ḳıldı, yine iki ekiz ḳara oġlanı doġdı. Pes Ḥām ol ʿavratı terk itdi. (12) Çıḳdı bir yaŋa yürüyi virdi. Bunca zamān ġurbetde oldı. Ol iki evvel ṭoġan (13) oġlanlar büyüdiler, ataların isteyü gitdiler. Yolları bir deŋiz kenārına irişdi, anda ḳondılar.

[35b]

(1) Pes irkegi dişisine ḳaṣd eyledi, biri birile[18] eylediler. Ol arada ḳaldılar, bir köy eylediler. (2) Balıḳdan artuḳ nesne yimezleridi ve ne kim oġlan doġurdı ḳara olurdı. Yine biri birin alurlarıdı. (3) Bir gün Ḥām daḫı durdı, oġlanların isteyü anda geldi. Bir zamān anlaruŋıla ḳaldı, (4) āḫır vefāt itdi ve ol iki oġlan ki ṣoŋra olmışıdı anlar durdılar ḳardaşların (5) isteyü ol köye geldiler. Anlar daḫı anda ḳaldılar, çoḳ oldılar. Ḳaralar aṣlı andandur. (6) **Ḳıṣṣa-i Yāfeṯ ve Sām** Ammā Nūḥ oġlı Yāfeṯ'e maşrıḳ ilin virmişidi. (7) Yāfeṯ'üŋ biş oġlı varıdı. Birinüŋ adı Cevher ve birinüŋ adı Nireṯ ve birinüŋ adı Menāṣıḥ (8) ve biri Besāf ve biri adı Sefūyil. Pes Cevher'den Rūm oldı, Nireṯ'den Türk oldı, (9) ve Menāṣıḥ'dan ʿAcem oldı, Besāf'dan Ye'cūc ve Me'cūc oldı, Sefūyil'den İrmeniler oldı. (10) Ammā Sām'dan daḫı biş oġlan oldı. Biri Faḫş'ıdı. Ol ʿArab atasıdur, hem ulusıdur. (11) Ve biri adı Yemen. Ol Hāşimīler atasıdur. Ve biri adı Yedles ol Ḳureyşīler (12) atasıdur. Ve biri adı Esved ol Nesnās atasıdur. Anlar Yemen mülkinde olurlar, (13) Ḥażarü'l-mevt şehrinde ve anlaruŋ gözleri birdür ve ayaḳları daḫı birdür. Ve biri adı ʿUveylim'dür.

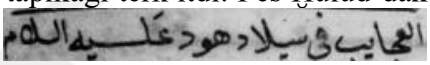
[36a]

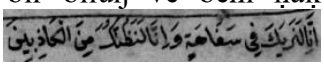
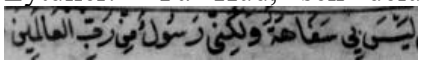
[17] "biri oldur kim" sözcük grubu iki defa yazılmış
[18] muhtemelen burada cimaʿ kelimesi var

(1) Ol ʿĀd ve Ṣemūd atasıdur. Andan ṣoŋra ḫalḳ çoḳ oldı, azdılar. Kimi puta, (2) kimi güneşe, kimi aya, kimi ılduza ṭapdılar. Ḥaḳ şerīʿat nedür, bilmediler. Vardı Allahu Taʿālā (3) bunlara Hūd peyġāmberi veribidi. **Ḳıṣṣa-i ʿAd u Hūd** (4) Kaʿb eytdi: "ʿĀd ʿAvṣ oġlıdur. ʿAvṣ İrām oġlıdur. İrām Sām oġlıdur. Sām Nūḥ (5) oġlıdur." Veheb eydür: "ʿĀd'uŋ bir atı varıdı adı Ḫarāc idi. Ol atuŋ iki dürlü (6) āvāzı varıdı: Biri nuṣret āvāzı, biri ḳaçmaḳ āvāzı. Ol at Nūḥ'dan ḳalmışıdı. (7) ʿĀd ṣaneme ṭapardı ve bir ev yapdurmışıdı. İçine üç yüz altmış ṣanem itdürmişidi ve her (8) birine bir ḳolluḳçı ḳomışıdı. Ol ṣanemlerüŋ üç ulusı varıdı. Biri adı Ṣadā ve biri (9) adı Henā ve biri adı Ṣemūd. Ol ṣanemler dürr ü cevāhirile muraṣṣaʿ idi ve ol ʿĀd'uŋ (10) ḳatında bir ulu kişi varıdı. Anuŋ adına Ḫalūd dirleridi. Ḥaḳ Taʿālā aŋa görklü ḫulḳ (11) virmişidi. ʿĀd ḳatında andan muḳarreb kişi yoġıdı ve feṣāḥati ġāyetde idi. (12) Bir gün ḫulūd durdı, ol ṣanemler evine geldi. anlardan istiʿānet dileye. Ol ṣanemlere (13) hīç söylemedi, dili dutuldı ve bir āvāz işitdi kim: "Yā Ḫulūd, vaḳtıdur ki senden bir peyġāmber dünyāya

[36b]

(1) geledür. Var ʿammuŋ ḳızını al, bu ṣanemleri terk eyle." Çün Ḫulūd anı işitdi, ʿacabladı. (2) Vardı ol ʿammusı ḳızını aldı, ṣaneme tapmaġı terk itdi. Pes Ḫulūd'dan Hūd peyġāmber (3) dünyāya geldi ʿaleyhi's-selām. Rivāyetdür ki ol (4) vaḳt ki Hūd peyġāmber dünyāya geldi ṭaġ cānavarları ve ḳuşları biri birine muştıladılar (5) ki "Hūd peyġāmber doġdı." diyü ve daḫı ol vaḳt ki Hūd doġdı ḳış günidi, aġaçlar (6) yapraḳlandı ve ḳurımış bıŋarlardan su çıḳdı. Hūd cumʿa gün doġdı. ʿĀd ḳavmine (7) ḳorḳu düşdi ve daḫı bunları ınçḳırıḳ dutdı. Bunlar bilmediler ki ḥāl nedür. Ol (8) ḳavmi bir kezden ʿĀd ḳatına derildiler, eytdiler: "Ḫulūd'uŋ oġlı doġdı, ol (9) peyġāmber olacaḳdur. Andan saḳınmaḳ gerek." Pes vardılar, Hūd'uŋ adını Ġābir virdiler. (10) Çünkim büyüdi, görklü ṣūret oldı. Dāyimā namāz ḳılurdı, bāzirgānlıḳ ḳılurdı. (11) Dāyimā işi buyıdı. Bir gün Hūd namāz ḳıldı, oturdı. Anası eytdi: "Oġul, bu ḳılduġuŋ (12) namāzı kimüŋ içün ḳılursın?" Hūd eytdi: "Yā ana, ol siz ṭapduġuŋuz Şeyṭān işidür. (13) Ben ḥaḳ dīn üzereyem." Anası eytdi: "Yā oġul, ben saŋa ḥāmileyiken gey çoḳ ʿacāyibler

[37a]

(1) gördüm ve daḫı ol vaḳtın ki sen doġduŋ, ben ḳuru aġaç dibinde otururdum. Ol aġaç (2) yaşardı, yapraḳlandı, yimişler virdi. Ve daḫı doġurıcaḳ bir ḳara ṭaş üzre ḳodum. Ol (3) ṭaş aḳ olmış." didi. Andan ṣoŋra Hūd ḫalḳı dīne daʿvet itmege başladı ve eytdi: (4) "Ben ḥaḳ peyġāmberven, gelüŋ Taŋrı'yı bir bilüŋ ve beni ḥaḳ peyġāmber bilüŋ." didi. Bunlar eytdiler: "Yā Hūd, (5) Eytdiler: "Yā Hūd, sen delüsin ve yalancısın." (6) Hūd eytdi: "Yā ḳavm, Hūd eytdi: "Yā ḳavm, (7) ben delü degülem belki ḥaḳ peyġāmberem, geldüm ki sizi ʿaẕābdan ıraḳ eyleyem eger benüm sözüm (8) dutarsaŋuz." İbn ʿAbbās eydür: "Ol ḳavmüŋ boyı uzunı yüz arşunıdı, boyı ḳışası altmış (9) arşunıdı. Bunca zamān Hūd ol ḳavmi daʿvet itdi, hīç kimesneyi uydurmadı. Eytdiler: (10) "Yā Hūd, eger gerçek peyġāmberiseŋ bize taŋruŋdan ʿaẕāb viribigil." Vardı Allah Taʿālā ol ḳavme (11) ḳızlıḳ viribidi, üç yıl yaġmur yaġdurmadı. Ol ḳavm buŋaldılar. Hūd eytdi: "Yā ḳavm, gelüŋ (12) Taŋrı'yı bir bilüŋ

ve istiġfār eyleŋ, tevbe ḳıluŋ.” Ol ḳavm eytdiler: “Biz tevbe bilmezüz ammā Mekke’ye (13) kişi viribirüz, istisḳā iderüz.” Ol vaḳtın ʿArab müşrikleri Kaʿbe’yi aġırlarlarıdı, nesne

[37b]

(1) viribirleridi. Pes ol ḳavm daḫı vardılar altı kişi veribidiler. Çünki ol altı kişi Mekke’ye geldi, (2) ikisi müsülmān oldı, eytdiler: “İlāhī, biz bilürüz ki ʿĀd ḳavmin helāk ḳılısarsın. İmdi biz bulardan (3) degülüz, bizüm ḥācetümüzi ḳabūl ḳıl.” Pes bir āvāz işitdiler kim “Ḥācetüŋüz revā ḳıldum.” Ammā ol(4) dört ki kāfirleridi, anlar daḫı siz daḫı dileŋ, ne dilersiz? Bunlar eytdi: “İlāhī ʿĀd ḳavmi susuz (5) buŋaldılar, anlara yaġmur viribi.” Andan Allah Taʿālā anlara üç bulut viribidi. Biri aḳ ve biri ḳızıl (6) ve biri ḳara. Bir āvāz geldi ki “Ḳanḳı buludı dilersiz, dileŋ.” Anlar eytdiler: “Ḳara buludı gerek.” (7) Pes Ḥaḳ Taʿālā yil ḫazīnedārına buyurdı kim ṣarṣar yilinden bir rizih ḫalḳasına ṣıġacaḳca (8) viribiye. İbn ʿAbbās eytdi: “Allah Taʿālā ol yile yitmiş biŋ ferişte müvekkel ḳılmışdur. (9) Ol ferişteler eytdiler: “İlāhī ne ḳadar yil gerek.?” Ḥaḳ Taʿālā eytdi: “Öküz boynuzına sıġduġı (10) ḳadar.” Eytdiler: “İlāhī sen ʿAllamu’l-ġuyūbsın, ol ḳadar çoḳdur.” Allah Taʿālā eytdi: “İgne yurdusına (11) sıġan yilce virip. Pes ol bulut geldi ve ol ḳavm eytdiler: Uşda, yaġmur buludı geldi.” (12) Hūd eytdi: “Yā ḳavm, gelüŋ istiġfār ḳıluŋ, tevbe eyleŋ, size ʿaẕāb gelür.” Bunlar eytdiler: (13) “Yā Hūd, bizüm ḥācetümüz ḳabūl oldı, uşda bize yaġmur viribidi. Senden umumuz yoḳ.”

[38a]

(1) Allah Taʿālā bir yil viribidi, ṭaġları ve aġaçları yirinden ḳopardı. Havāya degdürdi. Pes bulardan (2) yidi yüz kişi ḳaçdılar, ṭaġa çıḳdılar, birbiri ellerin aldılar. Çünkim yil ḳatı oldı, bunlar (3) birkezden yiri depdiler, dizlerine degin yire batdılar, andan helāk oldılar ve nekim evleri (4) varıdı ḫarāb oldı ve anları yil ögünmiş gibi eyledi. Havāya çıḳardı ve andan daḫı ʿacībraḳ (5) budur kim Hūd peyġāmber kendüye uyan ḳavmi divşürdi, dört yanına bir ḫaṭ çekdi, kendi (6) içine girdi, oturdı. Ḳaçan kim yil ol ḫaṭṭa gelürdi yine dönerdi. Pes Hūd ḳavmile anda (7) ḳurtuldı. Andan ṣoŋra Hūd yigirmi yıl daḫı diri oldı, vefāt itdi. Aŋa uyanlar ʿAcem (8) iḳlimine vardılar, Sām oġlanları ḳatına dirildiler. İki yüz yıldan ṣoŋra Ḥaḳ Taʿālā Ṣāliḥ peyġāmberi (9) viribidi Ṣemūd ḳavmine. **Ḳıṣṣa-i Ṣāliḥ ve Ḳavm-i Ṣemūd** Kaʿb eydür: (10) “Ḳaçan kim Ḥaḳ Taʿālā ʿĀd ḳavmin helāk ḳıldı, buġur Ṣemūd ḳavmin viribidi. Bunlar geldi, yiri (11) ʿimāret eylediler. Bunlar on ḳabīleydi. Her ḳabīlede yitmiş biŋ er varıdı ʿavratdan ayru. (12) Bunlar iŋen ḳutluyıdı ve cebbārīler idi ve bunlaruŋ maḳāmı Ḥicāz’ıla Şām arasındayıdı. (13) Bunlaruŋ meliki varıdı, anuŋ adına Cendaʿ bin ʿAmru bin Ḳayd bin Ṣād bin Ṣemūd bin ʿĀd bin ʿŪvs bin Sām bin Nūḥ

[38b]

(1) dirlerdi. Bular Hūd ḳavmine eytdiler: “Bizüm ḳuvvetümüz, mālumuz sizden artuḳdur ve biz ṭaġları (2) oyaruz, evler eylerüz ve pilüŋ bize ḳuvveti hīç kār ḳılmaz.” Bularuŋ her bir evleri yüz arşunıdı (3) ve ini daḫı yüz arşunıdı ve yüz arşun yüksekligi idi ve ḳapuları demürden idi. (4) Pes ol pādişāh eydür: “Baŋa bir ṣanem gerekdür ki ʿĀd ḳavmi ṣaneminden yigrek ola.” Vardılar (5) bir büyük ṣanem yondılar ṭaşdan. Yüzin ādem yüzi gibi itdiler, boynın ve gögsin öküz boynı (6) gibi

ve ayaḳların at ayaġı gibi idi. Altun gümiş dürrü cevāhirile bezemişleridi. Pes ol (7) ṣanem içün bir ev düzdiler altun ve gümişile anı daḫı sıvadılar. Pes götürüp ol ṣanemi anuŋ (8) içinde ḳodılar. Ol pādişāh her gün gelürdi aŋa secde iderdi. Ol pādişāh (9) eytdi: “İmdi buŋa bir kişi gerek dāyimā ḳullıḳ eyleye. Ṣemūd ḳavminüŋ bir ulusı varıdı (10) aŋa Kāfūh dirlerdi. Ol ṣanemüŋ ḫiẓmetin aŋa ışmarlamışlardı. bir niçe zamān aŋa ḳullıḳ (11) eyledi, Ṣemūd ḳavmile aŋa ṭapu ḳılurdı. Ḥaḳ anlaruŋ rızḳın kesmezdi, bunlara renc ve ṣayrulıḳ (12) virmezidi ve yılda iki kez aġaçları yimiş virürdi. bunlar eydürleridi: “Bu niʿmet bize (13) ol ṣanemdendür.” dirleridi. **Ḳıṣṣa-i Mevlūd-ı Ṣāliḥ ʿAleyhi’s-selām** Bir gün Kāfūh ol

[39a]

(1) ṣanem evindeyidi, gördi kim bir nūr bilinden çıḳdı, dünyāya yayıldı ve bir āvāz (2) işitdi-kim eydür: وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ Uş Ṣāliḥ ibn Kāfūh (3) geldi, çün anı işitdi, ḳorḳdı. Durdı ol ṣanem ḳatına geldi. Gördi kim ol (4) ṣanem yüzi üzere düşmiş eytdi: “Yā Kāfūh, senüŋ arḳaŋda peyġāmber vardur. (5) Ol ṣanemden anı işidicek ḳorḳusı daḫı artdı. Çünki gice oldı Ḥaḳ Taʿālā (6) Kāfūh’a bir uyḳu virdi. Anda yaturken bir ḳatı yil çıḳdı, Kāfūh’ı yatduġı yirden (7) ḳapdı, bir aġaçlu dere içine getürdi, anda ḳodı. Çünki irte oldı, Kāfūh (8) uyandı, kendüzin dere içinde buldı. ʿAcaba ḳaldı, ne yiridigin bilmedi. Durdı (9) birez ilerürek vardı. Gördi ki bir maġara var. Sordı ol maġaraya geldi, birez vaḳt (10) anda oturdı, fikre vardı. Pes Ḥaḳ Taʿālā Kāfūh’a uyḳu virdi, yüz yıl anda uyudı. (11) Ḳavmi Kāfūh’ı çoḳ istediler, bulmadılar. Kāfūh’uŋ bir ʿavratı varıdı, aŋa Zaʿūm (12) dirlerdi. Erinden ötürü dāyim aġlarıdı. Bir gün aġlarıken gördi kim bir ḳuş (13) geldi, ḳapu içinde ḳondı. Başı aḳ, arḳası yaşıl, ḳarnı ḳara, ayaḳları ḳızıl

[39b]

(1) dürrü cevāhirile bezenmiş. Çün ʿavrat anı gördi, durdı ḳatına vardı. Eytdi: (2) “Nice gökcek ḳuşsın, ne yirdensin ki geldüŋ?” Ol ḳuş eytdi: “Uçmaḳ ḳuşlarındanvan. (3) Ammā ʿavrat sen niçün aġlarsın?” ʿAvrat eytdi ki: “Yüz yıldur ki erüm yavu ḳıldum, bilmezin. (4) Anuŋçün aġların.” Ol ḳuş eytdi: “Diler misin ki eriŋi saŋa buluram?” ʿAvrat eytdi: (5) “Minnet ola.” Ol ḳuş eytdi: “Gel benümile ki erüŋi saŋa gösterivirem.” Bunı didi ol (6) ḳuş uçdı, ʿavrat anuŋ ardınca gitdi tā ki aldı ol deredeki maġaraya getürdi. (7) Çün ʿavrat içerü girdi, erini gördi yatur. Ol ḳuş çaġırdı: “Yā Kāfūh, dur. ʿAvratuŋ (8) geldi, ṭur yuḳaru.” didi. Allahu Taʿālā destürıla Kāfūh uyandı, anda ʿavratıla cimāʿ (9) ḳıldı, Ṣāliḥ’e ḥāmile oldı. Ol ḳuş eytdi: “Yā Kāfūh dur yuḳaru, sizi (10) vaṭanuŋuza iledeyin.” Pes aldı bunları gine evlerine getürdi. Çünki ʿiddet tamām (11) oldı muḥarrem ayı içinde cumʿa gicesi Ṣāliḥ dünyāya geldi. Ne ḳadar ki dünyāda putlar (12) varıdı ḳamusı yüzin ḳoyu düşdiler. Ol pādişāh bir gün ṣanem evine geldi ki secde (13) ḳıla ve istiʿānet dileye. Gördi kim ol ṣanemler yüzin ḳoyu düşmişler. Eydür: “Hey, bunı kim

[40a]

(1) eyledi?” Pes İblis ʿaliye’l-laʿne ol ṣanem içinden eytdi: “İy Ṣemūd ḳavmi, bilüŋ kim sizüŋ (2) içiŋüzde bir oġlan doġdı, adı Ṣāliḥ. Eger siz anı helāk ḳılmazsaŋuz ol sizüŋ (3) dīnüŋüzi bāṭıl ḳılur.” Pes bulara ḳorḳu düşdi. Ḳaçan Ṣāliḥ yidi yaşına girdi, (4) atası Kāfūh öldi. Anası ḳavmi içine getürdi. Bir gün Ṣāliḥ durdı, ol ṣanem evine

(5) geldi. Ḳulaġına bir āvāz irdi kim: “Uş ḥaḳ geldi, bāṭıl gitdi.” Çün Ṣāliḥ içerü (6) girdi, ol ṣanem yüzi üzere düşdi. Anı gördiler, eytdiler: “İşbu kişi peyġāmber (7) olacaḳdur yāḫūd cāẕūdur.” didiler. Mebʿaṣ ḳaçan kim Ṣāliḥ ḳırḳ yaşadı (8) peyġāmberlıḳ risāleti degdi. Cebrā’īl durdı, Ṣāliḥ’e geldi, göründi ve eytdi: “Yā Ṣāliḥ (9) Ḥaḳ Taʿālā saŋa selām ider, eydür: “Varsun Ṣemūd ḳavmin dīne daʿvet ḳılsun.” didi. (10) Allah Taʿālā anlaruŋ niʿmetin artura ve renc görmeye ve ṣayru olmaya ve ekinleri ve yemişleri (11) çoḳ ola. Cebrā’īl Ṣāliḥ’e bir ḥulle getürmişidi, geydürdi ve Ādem’üŋ ʿaṣāsın eline virdi. (12) Ṣāliḥ durdı ol ḳavme geldi ve bunlaruŋ bayram güni idi. Ol ṣanemler evine gelmişleridi. (13) Eytdiler: “Yā Ṣāliḥ sen daḫı ṣaneme ṭapmaġa mı geldüŋ?” Eytdi: “Yā ḳavm, Ḥaḳ Taʿālā beni size viribidi.

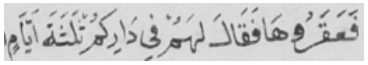
[40b]

(1) Geldüm ki sizi doġrı yola iledem ʿaẕābdan.” Pes ol pādişāh eytdi: “Yā Ṣāliḥ (2) biz senüŋ peyġāmberlıġuŋa inanmazuz. Aṣluŋı, neslüŋi bilürüz.” Ṣāliḥ eytdi: فَاتَّقُوا اللَّهَ (3) وَأَطِيعُونِ وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ Ol ḳavm eytdiler: “Yā Ṣāliḥ, delüsin (4) yāḫūẕ cāẕūsın.” Ṣāliḥ eytdi: “Yā ḳavm eydüŋ.” لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللَّهُ صَالِحٌ رَسُولُ اللَّهِ (5) Niçe kim daʿvet iderdi bularuŋ küfri daḫı artardı. Bir gün eytdiler: “Yā Ṣāliḥ (6) eger ḥaḳ peyġāmberseŋ duʿā ḳıl, işbu ṭaġdan bir deve çıḳsun. Biz daḫı saŋa (7) īmān getürelüm.” Pes Allah Taʿālā ḥażretine yalvardı, Cebrā’īl geldi eytdi: (8) “Yā Ṣāliḥ ol ṭaġa ḳarşu duʿā ḳıl.” Duʿā ḳıldı. Allah Taʿālā emrile ol ṭaġ (9) oġlan ṭoġurur gibi iŋiledi, yarıldı. İçinden bir deve çıḳdı. Örgücünden boynuna (10) degin yidi yüz arışıdı ve iki ayaġı aralıġı biş yüz arışıdı. Ol deve çaġırup (11) eydürdi: لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللَّهُ diridi. Cebrā’īl eytdi: “Yā Ṣāliḥ, ol devenüŋ ḳarnın (12) ṣıġa kim köşegi daḫı ṭoġa.” Pes Ṣāliḥ duru geldi ol devenüŋ ḳarnın ṣıġadı (13) bir köşegi daḫı ṭoġdı, anası tülü. Ol ḳavmüŋ suları azıdı, dükeli bir ḳuyudan içerlerdi.

[41a]

(1) Pes deve içer olucaḳ su yitmez oldı. Ol ḳavm eytdiler: “Bir gün deve içsün, bir gün (2) biz içelüm ṭavarumuzıla.” Pes vardılar, bu ḳavle rāżı oldılar. Bir zamān böyle itdiler. (3) Vardı su ḳıt oldı, ṭavarlarına yitmedi. Ol ḳavm eytdiler: “Biz buŋa rāżı (4) olmazuz.” didiler. Ṣāliḥ eytdi: لَهَا شِرْبٌ وَلَكُمْ شِرْبُ يَوْمٍ مَعْلُومٍ Yaʿnī Allah Taʿālā (5) eytdi: “Bir gün suyı siz içüŋ ve bir gün deve içsüŋ.” Ol gün ki suyı deve (6) içerdi evlerinde ḳap ḳacaḳ ḳalmazdı, süd ṭolarıdı. Ol süd ucından bunlar (7) bayıdılar; māl, niʿmet issi oldılar. Bir gün İblis ʿaliye’l-laʿne geldi, bunlara eytdi: (8) “Südin saġduŋuz, böyle bay olduŋuz; eger etin yirseŋüz göresiz ki nice bay olasız.” (9) Ol ḳavm İblis fitnesiyle deveyi öldürmek istediler. Bularuŋ bir ululları varıdı, (10) adı Ḳuzāz’ıdı. Ol ululları emr itdi, deveyi öŋdiler. فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا (11) فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ Deve başını ḳuyuya ḳoyduġı vaḳtın geldiler ayaġına ip ṭaḳup siŋirlerin (12) çeldiler, deveyi yaralu eylediler. Üç güne degin diri oldı, üç günden ṣoŋra öldi. (13) Ol köşegi ḳaçdı, gine ḳayaya girdi. Ḥaḳ Taʿālā Cebrā’īl’i viribidi ki: “Yā Ṣāliḥ bunlara ʿaẕāb gelür.”

[41b]

(1) Üç gün geçdi, Cebrā’īl geldi. (2) Bir kez heybetile çağırdı, şol dem mecmūʿı cān cehenneme ısmarladılar. Ne ḳadar ki ṭavarları (3) varısa hep helāk oldılar. Pes Ṣāliḥ ol kendüye uyan ḳavmi aldı Şām’a vardı, (4) yurt ṭutdı. Andan ṣoŋra on sekiz yıl diri oldı, andan vefāt itdi. Kendüden (5) ṣoŋra oġlı ḳalmadı. An İbrāhīm zamānı oldı. Ṣāliḥ peyġāmberile İbrāhīm peyġāmber (6) arasında peyġāmberler ḫaber virürlerdi illā uymazlarıdı. Çoḳ zamān arada geçdi, (7) ḳamusı puta ṭapar oldılar. Andan ṣoŋra Ḥaḳ Taʿālā İbrāhīm ʿaleyhi’s-selāmı viribidi. **Ḳıṣṣa-i (8) Evlād-ı Ġūş u Mīlād-ı Nemrūd u Ḥadīṣ-i İbrāhīm ʿAleyhi’s-selām (9)** Kaʿb eydür: “Ḳaçan kim Ḥaḳ Taʿālā Nūḥ ḳavmin ṭūfānıla helāk ḳıldı ve ʿĀd ḳavmin yilile (10) ve Ṣemūd ḳavmin zemzemile bunlardan ṣoŋra bir ḳavm daḫı geldi ki Nūḥ peyġāmber oġlanlarından (11) Ḥām ve Sām ve Yāfeṯ peyġāmberler Sām oġlanlarından geldiler. Cebbārīler ve pādişāhlar Yāfeṯ (12) oġlanlarından geldiler. Ḳaralar, Hindiler Ḥām oġlanlarından geldiler. Ḥām’uŋ bir oġlı (13) varıdı, anuŋ adı Ḥām bin Gūş dirlerdi. Anuŋ bir ḳız ḳardaşı varıdı anuŋ adı Raʿū

[42a]

(1) dirlerdi. İkisi daḫı cebbārīlerden idi. Gūş ḳatı ḳuvvetlüyidi. Gözleri gök idi, kendüsi (2) buġday eŋlüyidi. Dırnaḳları ḥayvān cānavarlar dırnaġına beŋzerdi. Bir gün çerisin düzdirdi. (3) Çıḳdı maġribi maşrıḳı gezdi. Bir yire geldi ki aŋa Ġūnī dirlerdi. Çayır çemenidi. Envāʿi dürlü yemişler, (4) ṣuları çaġ çaġ aḳar. Bunı gördi ḳatı begendi, ḫōş geldi. Diledi kim anda bir (5) bünyād ḳıla. Buyurdı müneccimler ḥāżır geldiler. Eytdi: “Cümle yirden işbu yir eyü, ḫōş geldi baŋa. (6) Dilerin ki bunda bir bünyād ḳılam. Siz nice maṣlaḥat görürsiz?” Müneccimler eytdiler: “Üç gün bize (7) mühlet vir.” didiler. “Biz daḫı kitābumuza naẓar ḳılalum, andan cevāb virevüz.” didiler. Pes dördünci [gün] (8) olucaḳ geldiler, eytdiler: “Biz nücūm kitābında şöyle gördük ki bu araya bir ulu pādişāh (9) gelecekdür ki maġribe, maşrıḳa ḥükm ḳılacaḳdur.” Ol melik çünki anı işitdi, güldi. Eytdi: (10) “Ol gelecek pādişāh benem.” didi. Ol araya buyurdı, ulu bünyādlar, bāġlar bāġçalar dikdiler. Pes (11) Güş’uŋ bir oġlı doġdı, adı Gurvān virdiler ve bir oġlı daḫı varıdı adı Kenʿān’ıdı. (12) Ol daḫı büyüdi. Avcıyıdı çünki bir cānavar görse bir kez çaġırurdı ol cānavar (13) düşer ölürdi. Çünki Güş’uŋ eceli geldi, mülkin ehl-i ḥāża ısmarladı. Bir gün Kenʿān

[42b]

(1) Kenʿān daḫı bir yazıda avlardı. Gördi ki bir ʿavrat ṣıġır güder. Ol ʿavratı (2) sevdi. Kenʿān ol ʿavrata yapışmaḳ istedi, ol kendüzin andan ḳaçurdı, (3) rāżı olmadı. Eytdi: “Benüm bir pehlüvān erüm vardur, andan ḳorḳarın.” Kenʿān eytdi: (4) “Ben Güşi bin Ḥāmvan. Yir yüzinüŋ pādişāhları bizüz.” Ol ʿavrat eytdi: “Sen pādişāh (5) degülsin, bir avcı kişisin.” Bunlar bu keleci içindeyiken ʿavratuŋ eri geldi. Gördi ki (6) Kenʿān durur ʿavratıyla. Ḳaḳıdı, geldi, Kenʿān’a bir ṭabanca urdı, düşürdi. Gögsi (7) üzere çıḳdı, oturdı. Kenʿān yalvardı, ʿözür diledi. Gine ṣalı virdi. Kenʿān (8) duru geldi, yine dutuşdılar. Bu kez Kenʿān ġālib oldı. Ol eri başdı, başın (9) kesdi, öldürdi. Ol ʿavrat geldi, eytdi: “Yā Kenʿān, sen bir pādişāh oġlı (10) ben bir dervīş. Sen beni n’idersin?” Kenʿān rāżı olmadı, menziline götürdi. Bundan (11) ṣoŋra Yāfeṯ oġlanlarıla Hāż arasında ʿadāvet oldı, biri birile ceng eylediler. (12) Pes Hāż ġālib oldı. Yāfeṯ oġlanları Kenʿān’a biti viribidiler, andan yardım (13) dilediler. Kenʿān cevāb yazdı ki “Ben size yardım ideyin, şol şarṭıla ki ḳızım alasın.”

[43a]

(1) Pes biti cevābı gelicek bildi, gine biti viribidi ki “Sen pādişāh degülsin, bir avcı kişisin. (2) Senüŋ ḳızuŋ baŋa gerekmez.” Çün ḫaber gine Kenʿān’a geldi. Ḳaḳıdı, durdı, ḳardaşı Hāż (3) ḳatına geldi. Andan çeri istedi tā ki vara Yāfeş oğlanlarından ḳahrıla ilin ala. Hāż (4) eytdi: “Yā ḳardaş, Cevher Yāfeş oğlanlarınuŋ ulusıdur. Sen Gūşi oğlısın. Anlar (5) senden bizerler.” Kenʿān anuŋ sözine ḳaḳıdı, durdı, ḳardaşınuŋ ayaġına yapışdı, (6) taḫtdan aşaġa bıraḳdı, tā ki öldürdi. Kendü anuŋ yirine pādişāh oldı. Ayruḳ kimse muḳābīl (7) olmadı. Vardı Kenʿān ʿavratıla cimāʿ ḳıldı, ʿavrat ḥāmile oldı. Çünki müddet (8) tamām oldı, bir oğlı ṭoġdı ḳara ve bir gözi egri, burnı yüçe. Bir ılan daḫı gelür (9) ol oğlanuŋ burnı delügine girür. Çünki ʿavrat anı göricek geldi Kenʿān’a ḫaber virdi. (10) Kenʿān eytdi: “Var öldür ki ol şom oğlandur.” Eytdi: “Göŋlüm virmez öldürmege.” (11) Pes buyurdı, vardılar, bir yazıya bıraḳdılar. Ol arada bir çoban ṣıġır güderdi. (12) Anı buldı, eline aldı, ʿacabladı, getürdi, ḳatına ḳodı. Ḳaçan kim ṣıġırlar bu oğlanı (13) gördi ürküp ḳaçdılar. Ol çoban durdı yine ṣıġırın cemʿ eyledi, ṣıġırlar yine

[43b]

(1) ol oğlanı gördiler yine ṭaġılup ḳaçdılar. Ol çoban eytdi: “Bu oğlan şom oğlandur.” (2) Diledi kim öldüre. ʿAvratı eytdi: “Öldürme, var bir yire bıraḳ.” Ol çoban vardı bir (3) ulu ırmaḳ varıdı aŋa bıraḳdı ölsün diyü. Pes şu mevc urdı anı kenāra getürdi. (4) Hīç aġlamazdı ve deprenmezidi. Pes Ḥaḳ Taʿālā ḳudretinden bir ḳaplan viribidi. Her gün (5) gelürdi, anı emzürürdi. Bir gün ʿavrat andan geçerdi, ol oğlanı gördi. Geldi, (6) ḳavmine ḫaber virdi. Çün köy ḳavmi anı işitdiler, geldiler. Ol oğlanı aldılar, köylerine (7) getürdiler. Oğlan büyüdi, vardı bir gün oġruluḳ eyledi. Gördiler, dutdılar. İl uşdı gine (8) ṣalıvirdiler. Bu kez vardı, ḥarāmī oldı, yol kesdi. Dirildiler ḫalāyıḳ vardılar bu ḫaberi (9) Kenʿān’a didiler. Kenʿān kişi viribidi, ḳıġırdı. Ol oğlanuŋ adı Nemrūd idi. Şundan (10) şundan devletsüzler ḳatına dirilmişleridi. Ol Kenʿān ādemiyile savaşdılar, ādemisin (11) ṣıdılar. Pes ḫaber Kenʿān’a geldi. Kenʿān daḫı çerisile Nemrūd ki oğlıdur üstüne vardı. (12) Nemrūd daḫı aŋa ḳarşu vardı, uġraşdılar. Döndi Nemrūd atası Kenʿān’ı öldürdi. Bilmedi kim (13) atasıdur. Andan Nemrūd’uŋ pādişāhlıġı şuŋa irdi ki yitmiş biŋ serhengi varıdı. Andan ṣoŋra çeri

[44a]

(1) dİrdi. Geldi ʿArab meliki Yerşūs’ı öldürdi, milkin aldı. Andan ṣoŋra çeri dirdi, (2) maşrıḳ iline vardı. Anda bir melik varıdı, adı ʿIyzā dirlerdi. Dutdı anı daḫı öldürdi, (3) ilin aldı. Andan Yemen melikine vardı, anı daḫı dutdı, öldürdi. Tā ki on pādişāh (4) öldürdi. Maġribden maşrıḳa degin ḥükm eyledi. Diledi kim yir yüzinde ʿacāyib bünyād (5) ḳıla. Vezīrler ve begler birle ṭanışdı. Eytdiler: “Ol işi Tāruḫ bin Māḫūr dirler, (6) ol bilür.” didiler. Pes buyurdı anı getürdiler. Nemrud eytdi: “Yā Tāruḫ, benüm içün bir bünyād (7) eyle kim hīç kimesne görmemişdür.” Tāruḫ öŋinde secde eyledi, durdı, vardı bir bünyād (8) başladı. Biŋ arşun uzunı ve biŋ arşın ini idi. Altundan ve gümişden ferşiyidi. (9) ʿĀc ve abanosdan ḳapusıyıdı ve mıḫları altundan ve gümişden idi. Pes ol bünyāduŋ (10) dört yanına bāġlar ve bāġçalar dikdiler ve bıŋarlar aḳıtdılar sudan ve südden (11) ve baldan ve süciden. Ve daḫı ne kim dünyāda ṣūret vardur dört dīvārına (12) altınıla lājiverdile yazdılar ve bir yüce yirde

Nemrūduŋ ṣūretin yazdılar. Ḳaçan kim (13) ol bünyād tamām oldı Nemrūd'a ḫaber ḳıldılar. Pes beglerile vardı eve girdi çepçevre baḳdı.

[44b]

(1) küfri daḫı artdı, mütekebbir, cebbārī oldı. Vardı Taŋrılıḳ daʿvīsin ḳıldı. (2) Andan ṣoŋra Nemrūd nücūm ʿilmine heves itdi. Bir gün İblis bir şeyḫ (3) ṣūretine girüp ḳatına geldi ve eytdi: "YāNemrūd, benüm ḳatumda bir ʿilm vardur, nücūmdan (4) daḫı yig." Nemrūd eytdi: "Nice ʿilmdür?" İblīs eytdi: "Senden ilerüki pādişāhlaruŋ (5) ṣanemleri varıdı, aŋa ṭaparlardı. İmdi saŋa daḫı bir ulu ṣanem gerekdür. Altundan (6) düzeler ve ṣūretüŋi anda naḳş eyleyeler." Pes Nemrūd Tārıḫ'a buyurdı bir ulu ṣanem düzdiler, (7) altundan dürrü cevāhirile muraṣṣaʿḳıldı. İblīs içine girdi ve eytdi: "Ben sizüŋ (8) ṣanemüŋüzven, baŋa ṭapuŋ." Ol ḫalāyıḳ anı işidür, cümlesi kāfir olur. Pes ay, gün ve ılduz; (9) cümle ḥayvān, cānavarlar Ḥaḳ Taʿālā dergāhına nāliş ḳıldılar ve eytdiler: "İlāhunā ve Mevlānā, Nemrūd (10) virdügüŋ niʿmeti yir, senden ayruġa ṭapu ḳılur." Andan Ḥaḳ Taʿālā eytdi: "Siz sākin oluŋ ki (11) bunları helāk ḳılurın." الاباب التی رآها نمرود Rivāyet ḳılurlar (12) ki Nemrūd bir gün taḫtında otururken bir ulu heybetlü āvāz işitdi. Eydür ki: "Helāk (13) olsun ol kişi kim İbrāhīm Taŋrısına kāfir ola." Tāruḫ Nemrūd'uŋ başı üzere durdı.

[45a]

(1) Nemrūd eytdi: "Yā Tāruḫ İbrāhīm kimdür?" Eytdi: "Bilmezem." Ve bir gün gine köşki üzere (2) Nemrūd otururdı, sarāyı ʿaẓametin teferrüc iderdi. Bir āvāz işitdi kim: "Maġrūr (3) olma yā Nemrūd gökçekligine ki işde bir kişi gelür, anı ḫarāb ider. Sen ol vaḳt (4) ḳancaru varasın İbrāhīm elinden?" Anı eşidicek ġuṣṣalu oldı, müneccimlerin ḳıġırdı (5) ve eytdi: Hīç kitābda bulduŋuz mı işbu nişānlu kişi?" Müneccimler eytdiler: "Görmedük, (6) ol nişān daḫı gelmedi." Pes Nemrūd müteḥayyir ḳaldı ve buyurdı, filler ve bebrler (7) ve arslanlar getürdiler sarāy yöresine baġladılar ve daḫı çoḳ leşker cemʿ eyledi. Tāruḫ (8) ḳıġırdı ve aldı ol ṣanem evine vardı. Anda bir ulu ṣanem varıdı adı Deylūn, Nemrūd (9) aŋa secde ḳıldı ve ol ṣaneme ṣordı: "İbrāhīm kimdür?" didi, ṣanemden cevāb (10) gelmedi, yine ṣordı. Bir āvāz geldi: "Helāk ol yā Nemrūd ki İbrāhīm Taŋrısına ṭapmazsın." (11) Ol vaḳt daḫı İbrāhīm atası bilindeyidi. Pes Nemrūd ʿacaba ḳaldı, Tāruḫ (12) eytdi: "Var ḳurbān eyle, açlar ṭoyur." Nemrūd buyurdı, yidi yüz öküz ḳurbān (13) eylediler. Yine bir gün sarāy içinde yürürken gördi ki iki ḳuş havādan öŋine düşdi.

[45b]

(1) Birisi eydür: "Vay saŋadur ki milküŋ helāk oldı. Uşda biz iki ḳuşuz, birimüz maġribde (2) ve birimüz maşrıḳda oluruz. Anda bize muştucı geldi ki uşda İbrāhīm gelür ve daḫı (3) Allah Taʿālā seni anuŋ elinde helāk ḳılur. Anı Ḥaḳ Taʿālā ḥaḳ peyġāmber viribidi. Ol (4) gelicek aŋa īmān getürgil yoḫsa helāk olursın." Çün Nemrūd anı işitdi, kişi viribidi, (5) Tāruḫ'ı ḳıġırdı ve bu ḫaberi aŋa didi. Tāruḫ eytdi: "Sen ulu pādişāhsın. (6) Saŋa dīvler, cinniler daḫı ḥased ider. Bu ḫaber saŋa cinnilerden gelür. Bir gice yine (7) düş gördi, beliŋledi. Çün uyandı, muʿabbirlerin getürdi, bunlara düşin (8) didi. Eydür: "Görürün ki bir kişi gözi aralığından nūr çıḳar, aḳ ṭonlar giyer, elinde (9) bir ḳara ḳamçı dutar, beni urur, ṣaġ gözümi çıḳarur. Eydür: "Yā Nemrūd, İbrāhīm Taŋrısına (10) īmān getür, yoḫsa seni helāk ḳılurın." dir. Ben

ḳorḳdum, söylemedüm, gözsüz oldum.” (11) didi. “Ol gördügüm düş budur.” didi. Muʿabbirler eytdiler: “Muḫtelif ṭaʿām yimekden (12) düş aż̇ġāṣu, aḥlām olur.” didiler, ḳatından çıḳup gitdiler ve birine eytdi bu düşi. (13) Delīl ḳılur kim pādişāhlıġı zāyil ola, mülki elinden çıḳa. Bir gün Nemrūd yine

[46a]

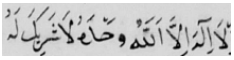
(1) düş gördi ki Tāruḫ arḳasından nūr çıḳar, yirile gök arası ṭolar, uyandum bir āvāz (2) işitdüm, eydür: “Allah Taʿālā ḥaḳ peyġāmber viribidi, geldi ṣanemleri bāṭıl (3) oldı.” Pes Tāruḫ ol nūr ki gördüŋ işbu ṣanemlere ḫiẕmet ḳılduġumdur. Nemrūd (4) eytdi: “Girçeksin, doġrı söyledüŋ.” Bir gün Tāruḫ durdı, ṣanem evine vardı. Gördi kim (5) tükelisi taḫtlarından düşmişler, yavlaḳ ʿacabladı, döndi andan evine geldi. (6) Bir gün yine Nemrūd sarāyında yaturken bir düş gördi, uyandı beglerin cemʿ (7) eyledi ve eytdi: “Yā begler işbu Tāruḫ’dan ʿacab düşler görürin, baŋa çoḳ ḳullıḳ (8) idipdür. Ben aŋa düşmendür didüm ve eytdi: “Düşde görürin, Tāruḫ’uŋ arḳasından (9) bir yaşıl budaḳ çıḳar dürlü yemişlerile ve bu budaḳ yayılur, maġribi ve maşrıḳı dutar. (10) Daḫı yüce olur, göge çıḳar ve ne kim beglerim vardur aŋa secde ḳılurlar.” Tāruḫ eytdi: (11) “İy pādişāh, ben saŋa ve daḫı ṣanemlerüŋe çoḳ ḳullıḳ itdüm, ol düş taʿbīri bu ola. (12) Pes nesne dimedi ammā göŋlinden endīşe gitmezdi. Andan ṣoŋra yine Nemrūd (13) çoḳ bunuŋ gibi düşler görürdi. Ḳavmine eytdi: “Tīz müneccimler getürüŋ.” Çün getürdiler,

[46b]

(1) Nemrūd eytdi: “Benüm niʿmetüm yirsiz, benüm başuma uş bunuŋ gibi vāḳıʿalar olur, taʿbīr itmezsiz.” (2) Eytdiler: “Üç gün bize mühlet vir, kitābumuza naẓar ḳılalum, andan cevāb virelüm.” (3) Pes üç gün anlara mühlet virdi. Dördünci gün geldiler ki Nemrūd gördügin diyeler. (4) Nemrūd eytdi: “Ne göründi.?” Bular eytdi: “Bir ʿacāyib nesne göründi ammā saŋa dimege (5) ḳorḳaruz.” Eytdi: “Ḳorḳmaŋ.” Eytdiler: “Senüŋ yaḳın ḳavmüŋden bir oġlan doġısar, (6) seni mülküŋden çıḳarısar.” Nemrūd eytdi: “Hīç benüm ḳavmümden kimsenem yoḳdur Tāruḫdan (7) artuḳ, hem daḫı vezīrümdür.” Pes vardı her bir ʿavrata ki yüklüdür, müvekkel ḳodı (8) doġanın öldürmege başladı ḳızın ḳodı. Yidi yıl bu resme itdi, tā ki yüz biŋ (9) er oġlan öldürdi. Nemrūd’a müneccimler eytdiler: “Yā pādişāh daḫı niçün böyle (10) üşenürsin? Ol oġlan daḫı atası bilindedür, anası raḥmine inmedi.” Bir gün durdı (11) gine ṣanem evine vardı. Bir āvāz işitdi kim: “Ḥaḳ geldi bāṭıl helāk oldı.” Ve ol (12) ṣanemlerüŋ başı aşaġa oldı. Tāruḫ anı gördi, ḳorḳuyıla durdı evine geldi. (13) ʿAvratına ḫaber virdi, ʿavratı daḫı eytdi: “Yā Tāruḫ baŋa daḫı ʿacāyib nesne vāḳiʿ

[47a]

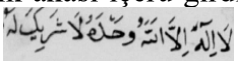
(1) oldı.” Eytdi: “Ḫayli zamānıdı ki ḥayżdan ḳalmışdum, bugün ʿöẕr gördüm. Bilmezem ki (2) ḥāl nedür?” Tāruḫ eytdi: “Kimseye dimegil ki Nemrūd işidür.” Yine bir gün Tāruḫ bir āvāz (3) işitdi ki eydür: “ʿAvratuŋa yigitligin gine virdük. Varġıl cimāʿ eylegil. Tā ki ol (4) nūr bilüŋden çıḳa.” Çünki Tāruḫ anı işitdi, durdı. Gideriken bir ferişteye uġradı. (5) Eytdi: “Yā Tāruḫ, ḳancaru gidersin? Var bilüŋdeki emāneti ısmarla.” Tāruḫ andan ṣanem (6) evine vardı, gördü kim ṣanemlerüŋ başları aşaġa olmış, ol ev içi nūr ṭolmış. (7) Birezden gördi ki ʿavratı daḫı geldi ol gice anda ḳaldılar. Pes Ḫaḳ Taʿālā İbrāhīm’i (8) atası bilinden anası raḥmine getürdi, anası İbrāhīme ḥāmile oldı. Ol ṣanemler (9) küllisi secde ḳıldılar, söylediler:

 didiler. (10) **Ḥadīṣ-i Ṭulūʿı İbrāhīm ʿAleyhi's-selām** Pes İbrāhīm peyġāmberüŋ ol gice ṭāliʿ-i ılduzı (11) ṭoġdı ve ol ıldızuŋ iki başı varıdı, biri maşrıḳda ve biri maġribdeyidi, (12) ay gibi aydınlıḳ virürdi. Cümle ḫalḳ anı gördiler. Nemrūd daḫı gördi. Çün müneccimleri (13) ḳıġırdı. Geldiler, secde ḳıldılar ve eytdiler: "Bu gice ol ılduz ṭoġdı, delīl ḳılur kim

[47b]

(1) bir ulu ḥükm issi dünyāya gelmişdür. Biz ḳorḳduġumuz ol oġlan olısardur. Nemrūd (2) buyurdı kim gine ne ḳadar ḥāmile olmış ʿavrat varısa müvekkellediler. Ḳaçan kim İbrāhīm (3) dört aylıḳ oldı, bir gice anası bir düş gördi ki ayaġı altından bir nūr çıḳar, (4) dünyāyı dutar. Durdı ol düşin Tāruḫa eydivirdi. Eytdi: "Eger bu düşüŋ ṣādıḳ (5) olursa senden bir peyġāmber doġısar, maşrıḳı maġribi dutısar." Çünki İbrāhīm anası (6) ḳarnında ṭoḳuz aylıḳ oldı erine eytdi: "Baŋa destūr virgil ki varayın, ṣanemlerden (7) istiʿānet dileyeyin." Durdı bir gice ol ṣanemler evine girdi. Gördi kim ṣanemlerüŋ başı (8) aşaġa olmış. Ḳorḳdı, gine çıḳdı. Gördi kim Nemrūd beglerile gelür ṣanem evine. Nemrūd gördi ki (9) ṣanem evinden bir ʿavrat çıḳar, ṣordı kim "Bu kimdür? Eytdi: "Ḳuluŋ." Tāruḫ ʿavratın diledi kim (10) "Dutuŋ, öldürüŋ." diyeyidi. Diline bu geldi kim "Ḳoŋ gitsüŋ." Gelürken oġlan aġrısı dutdı. (11) Bir ferişte ilerü geldi eytdi: "Ḳorḳmaġıl, gelgil benümile o fulān yire kim yüküŋi anda ḳoyasın." (12) Pes ol ferişte aldı, ol maġaraya getürdi ki Nūḥ peyġāmber anda doġdı idi. Ol (13) maġaranuŋ adı Ġāru'l-tennūr'ıdı. Döşekler döşenmişidi. Oġlan doġuran ʿavratuŋ

[48a]

(1) āleti anda ḥāżırıdı. **Mīlād-ı İbrāhīm ʿAleyhi's-selām** Pes ol ferişte İbrāhīm (2) anasına eytdi: "Gel, sen içerü gir. Allah Taʿālā beni saŋa anuŋıçun viribidi ki seni(3) ṣaḳlayam." İbrāhīm anası içerü girdi, āsānlıġıla İbrāhīm'i vücūda getürdi. (4) Çünki yire düşdi, eytdi: İbrāhīm dünyāya (5) geldügi cumʿa gicesiyidi. ʿĀşūra taʿziyesi gü[ni]yidi. Cebrā'īl geldi, Uçmaḳ suyıla (6) yudı, bir aḳ ṭon geydürdi, ḳulaġına baŋladı, gine anası eline virdi, emzürdi. (7) Rivāyet şöyle ḳılurlar ki: İbrāhīm biş barmaġından nesne emerdi. (8) Birinden süd ve birinden bal ve birinden yaġ ve birinden Cennet sücisi yaʿnī (9) şarāb-ı ṭahūr emerdi. Ol ferişte İbrāhīm anasınuŋ öŋine düşdi, aldı, (10) geldi evine. İbrāhīm'i anda ḳodı. Allah Taʿālā feriştelere viribidi, geldiler İbrāhīmi (11) beklediler. Aŋa ġıda virürleridi. Pes Ḥaḳ Taʿālā Nemrūd'a İbrāhīm ḫaberin unutdurdı. (12) Çünki üçünci gün oldı, anası diledi kim vara, göre. Gördi kim maġara ḳapusında (13) yırtıcı cānavarlar var. Ḳorḳdı "İy vāh İbrāhīm helāk olmış." didi.

[48b]

(1) İlerü yürüyicek ol cānavarlar gözükmez oldı. İçerü girdi İbrāhīm'i gördi saġ (2) esen. Ferişteler ṣaġlu ṣollu dururlar. İbrāhīm bir taḫt üzere yatmış barmaġın emer. (3) Anı gördi, ilerü vardı. İbrāhīm'i emzürdi, gine yirinde ḳodı, evine geldi. Tāruḫ'a (4) ḫaber virdi. Tāruḫ eytdi: "Saḳınġıl Nemrūd duymasun, göricek elümüzden alur, helāk (5) ḳılur." Andan ṣoŋra üç günde bir varur oldı ki görürdi. Çünki İbrāhīm iki yaşında oldı, (6) Cebrā'īl geldi Uçmaḳ'dan ṭaʿām getürdi, yidürdi, içürdi. Bir gün

İblīs ʿaliye’l-laʿne (7) ol aradan geçerdi. Gördi ʿalemler dikilmiş, bir nūr ol maġaradan ʿarşa (8) direk olmış. ʿAcabladı eytdi: “Bunuŋ gibi oġlan dünyāya geldügi yoḳdur. Bu ne ʿaẓametlü (9) oġlandur, imdi ben buŋa çāre bulam. Bir āvāz geldi ki: “Yā melʿūn, ol İbrāhīm’dür. (10) Sen aŋa ẓafer bulmazsın, dön girü.” di[di]. İblis ʿaleyhi’l-laʿne maḥrūm gine döndi. (11) Veheb eydür: “İblīs’üŋ şerrinden ḳurtulmadı ve illā dört kişi erden ve dört (12) kişi ʿavratdan ḳurtuldı ammā ol dört ki erdür İbrāhīm ve biri Mūsā ve biri ʿĪsā (13) ve biri Muḥammed ṣalavātu’llah ʿaleyhim ecma’īne. Ve ammā ol kim ʿavratdur birisi

[49a]

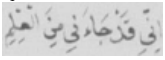
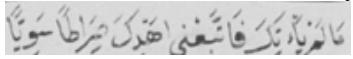
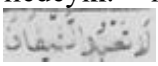
(1) ʿĀyişe Müẕeḫḫim ḳızı ve biri Meryem ʿİmrān ḳızı ve biri Ḫadīce Ḫuveylid ḳızı ve biri (2) Fāṭıma resūl ḳızı. Çünkim İbrāhīm büyüdi, üç yaşında oldı. Anası dembedem gelürdi, (3) görürdi. Pes yidi yaşına irdi. Bir gün gine anası geldi. İbrāhīm eytdi: “Yā ana benüm (4) ulum kimdür?” Eytdi: “Ataŋdur.” Eytdi: “Atam ulusı kimdür?” Eytdi: “Nemrūd’dur.” Eytdi: (5) “Anuŋ ulusı kimdür?” Eytdi: “Anuŋ ulusı yoḳdur, ol dükelinden uludur.” İbrāhīm (6) eytdi: “Ol ne itdür kim dükelinüŋ ulusı ola.” ʿAvrat geldi bu sözi Āzer’e (7) didi ki atasıdur. Āzer eytdi: “Biz ol oġlanı öldürmedük uş bunuŋ gibi sözler (8) söyler.” Pes durdı Āzer İbrāhīm ḳatına geldi, oturdı, eytdi: “İy oġul, işbunuŋ (9) gibi söz söylermişsin, bunuŋ gibi söz dime. Dükelinüŋ ulusı Nemrūd’dur.” Eytdi: (10) “Ben bu sözi ḳabūl ḳılmazın.” Āzer ḳaḳıdı. “Bu oġlan bize belā geldi, bize bunuŋ gibi (11) oġlan gerekmez.” didi. Āzer ʿavratıla durdılar, gitdiler. Pes bir gün İbrāhīm eytdi: (12) “Ṭurayın ṭaşra çıḳayın, beni yaradanı isteyeyin, aŋa ʿibādet ideyin.” Çünkim İbrāhīm (13) ṭaşra çıḳdı yiri gögi gördi, ʿacabladı, eytdi: “Elbette buŋa bir yaradıcı gerek.

[49b]

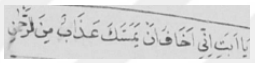
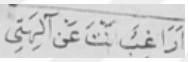
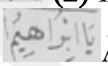
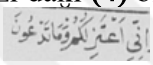
(1) Bunları yaradan yaratdı beni daḫı.” Pes ılduzları gördi, derḥāl ılduza secde (2) kıldı. Eytdi قَالَ هَٰذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَا أُحِبُّ الْآفِلِينَ (3) Yaʿnī “Taŋrum budur, buŋa ṭapayın.” didi, ṭapdı. Birezden ılduzlar uyaḳdı. İbrāhīm (4) eytdi: “Ben ḥālinden dönücüyi sevmezem, zīrā ki her dönücinüŋ bir döndürücisi vardur. (5) Dönen uyaḳan Taŋrılıġa yaramaz.” فَلَمَّا رَأَى الْقَمَرَ بَازِغًا قَالَ هَٰذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ (6) قَالَ يَا قَوْمِ إِنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تُشْرِكُونَ Yaʿnī buġur ay ṭoġdı İbrāhīm gördi kim bu inen (7) baḫtlu eytdi: “Meger Taŋrı budur.” Pes birezden ay daḫı uyaḳdı eytdi: “İlāhī, baŋa (8) doġru yol göster, ol daḫı ḥālinden döndi, yaramaz ki Taŋrı ola.” فَلَمَّا رَأَى الشَّمْسَ بَازِغَةً (9) قَالَ هَٰذَا رَبِّي هَٰذَا أَكْبَرُ فَلَمَّا أَفَلَتْ Yaʿnī çünki irte oldı, gün doġdı, dünyā(10) münevver oldı. İbrāhīm eytdi: “Meger ki Taŋrı budur hem dükelinden baḫtlu.” Pes bu kez aŋa ṭapu (11) ḳıldı. Çün öyle vaḳtı oldı gördi ki evvel daḫı ḥālinden döner, pes İbrāhīm eytdi: (12) إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ Yaʿnī: “Yöneldüm ol Taŋrı’ya kim (13) yiri, gögi yaratdı. Ben aŋa ṭapıcılardanvan.” didi. Su’āl: İbrāhīm peyġāmber egerçi

[50a]

(1) vaḫy gelmedi idi revāmıdı ki aya ve güneşe ṭapayıdı? Cevāb: Anuŋıçun didi kim (2) ol zamānda kim aya ve güneşe ṭaparlardı ol sözi inkārıla didi, ikrārıla dimedi. (3) Ve hem kāfirlere daʿvetgüne oldı kim bunlar ḥālinden dönerler. Pes ḥālinden dönen

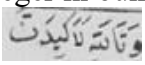
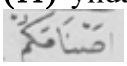
(4) ḫōr olur. Allah ʿazīzdür. **İbrāhīm Şehre Geldügin Bildürür** çün kim İbrāhīm atası (5) anası aldılar şehre geldiler. İbrāhīm'i ḫōş dutarlardı. Anası eytdi: "İy oġul, işbu putlara (6) eylük eyle." İbrāhīm eytdi: "İy ata bunlar yoḳ nesnedür, bunlara nice ṭapayın?" Ve daḫı her kim ki gele, (7) puta ṭapayıdı İbrāhīm eydüridi: "Bunlar bāṭıldur. Taŋrılıġa yaramaz." diridi. Bunuŋ üzere tā ki (8) yidi yıl daḫı geçdi. Ol ḳavm dirilüp Āzer ḳatına geldiler eytdiler: "Bu oġluŋ putları ṣır ṣatar. (9) "Puta ṭapmaŋ." dir. Ḫalḳı kendü Taŋrısına daʿvet ider. "Taŋrıdan artuḳ Taŋrı yoḳdur." dir. Çün Āzer anı (10) işitdi, İbrāhīme ḳaḳıdı. Eytdi: "Bu ne sözdür ki dirsin?"[19] dedi[20] (11) İbrāhīm eytdi: "İy ata, baŋa bir ʿilm geldi ki saŋa (12) gelmedi, sen benüm didügimü[21] dut, tā ki seni[22] ṭoġrı yola iledeyin." Āzer bunı işidicek[23] ḥamle ḳıldı[24] kim İbrāhīm'i ura[25] (13) Yaʿnī[26] İbrāhīm eytdi: "Yā ata, İblīs'e ṭapma ki ol ḥaḳīḳat Taŋrı'ya[27] ʿāṣīdür." Āzer İbrāhīm'e ḳaḳıdı,[28]

[50b]

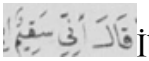
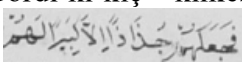
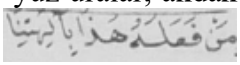
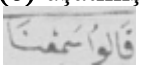
(1) diledi kim öldüre.[29] İbrāhīm eytdi: (2) İbrāhīm eytdi: "İy[30] ata ḳorḳaram[31] ki saŋa ʿaẕāb gele."[32] (3) Āzer eytdi:[33] "Yüz mi döndürürsin bizüm Taŋrılarumuzdan?[34] Eger bu sözi daḫı (4) bir[35] diyesin buyuram[36] seni ṭaşıla öldüreler yāḫūẕ şehirden süreler." (5) İbtrāhīm eytdi: "Bīzāram sizüŋ putlaruŋuzdan, ben gerçek Taŋrı'ya ṭaparam." İbrāhīm (6) şehrden çıḳdı,[37] bularuŋ[38] arasından gitdi, ol ṭaġa geldi ki[39] evvel daḫı (7) andayıdı. Pes yidi yıl tamām gezdi,[40] atası ve anası[41] biri birine düşdiler. Anası (8) Āzer'e çoḳ ʿitāb

---

[19] B: dirsin A: dersin 1a-2
[20] B: dedi A: neden ötürü dersin 1a-2
[21] B: benüm didügimü A: ben didigümi 1a-5
[22] B: tā ki seni A: seni 1a-5
[23] B: işidicek A: işidiçek 1a-6
[24] B: ḥamle ḳıldı A: ḥamle etdi 1a-6
[25] B: İbrāhīmi urA: A-
[26] B: yaʿnī: A-
[27] B: ol ḥaḳīḳat taŋrıya A: ol taŋrıya 1a-7
[28] B: āzer İbrāhīme ḳaḳıdı A: āzer 1a-7
[29] B: diledi kim öldüre: A-
[30] B: iy A: yā1a-9
[31] B: ḳorḳaram A: ḳorḳarın 1a-9
[32] A:İblīsi uyduġuŋıçun 1a-9/10: B-
[33] B: āzer eytdi A: yaʿnī āzer İbrāhīm'i eytdi 1a-11
[34] B: taŋrılarumuzdan A: taŋrımuzdan 1a-12
[35] B: daḫı bir A: bir daḫı 1a-12
[36] B: diyesin buyuram A: söyler-iseŋ buyururam A:1a-12/13
[37] B: seni ṭaşıla öldüreler yāḫūẕ şehirden süreler İbtrāhīm eytdi bīzāram sizüŋ putlaruŋuzdan ben gerçek taŋrıya ṭaparam İbrāhīm şehrden çıḳdı: A-
[38] B: bularuŋ A: bunlaruŋ 1a-14
[39] B: gitdi ol ṭaġa geldi ki: A-
[40] B: pes yidi yıl tamām gezdi: A-
[41] B: atası ve anası A: [anası ve] atası A:1b-1

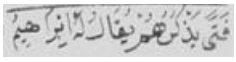
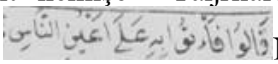
ḳıldı[42] ki “Tīz var, oġlumı[43] al gel.” Kişiler vardılar[44] İbrāhīm’i buldılar (9) gine geldiler.[45] Andan ṣoŋra üç yıl gine geçdi ,Āzer öldi. Pes putẖāneyi ḳardaşı (10) Hāzer’e ısmarladılar.[46] Furṣat isterdi İbrāhīm[47] ki ol putları uşada. Meger ki bunlaruŋ (11) yılda bir kez[48] bayramları olurdı. Ṭaşra yazıya çıḳarlarıdı.[49] (12) İbrāhīm andiçmişidi kim[50] “Ben sizüŋ putlaruŋuzı[51] pare pare idiserem,[52] (13) tāki bileler, ṣınan nesne Taŋrılıġa yaramaz.” Pes bir gün bunlaruŋ bayramı[53] oldı, ḳamu şehr

[51a]

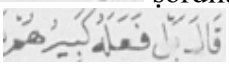
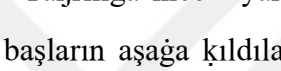
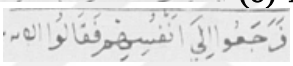
(1) ḳavmi daşra[54] çıḳdılar. İbrāhīm eytdi: “Ben ṣayruyın.” didi,[55] yolda gine döndi, (2) ṭoġrı[56] putẖāneye geldi. Gördi ki hīç[57] kimesne yoḳ. Nāgāh bir balta eline aldı ol putları pāre pāre eyledi.[58] (3) Pes geldi baltayı[59] ol ulu putuŋ boynına aṣdı.[60] Yaʿnī ki (4) put utadı,[61] kendüsi gizlendi. Ol ḳavm çünki ṭaşradan şehre geldiler.[62] Dilediler[63] ki gireler (5) ol ṣanemlerine[64] yüz uralar, andan istiʿānet dileyeler. Gördiler ki putları pāre pāre olmış, (6) eytdiler: Yaʿnī eytdiler:[65] “Kim işledi bunı bizüm Taŋrılarumuza?” (7) didiler.[66] Dirildiler,[67] şehr ḳavmile Nemrūd ḳatına geldiler. “Bir kişi girmiş, Taŋrılarumuzı (8) uşatmış.”[68] Çün Nemrūd anı işitdi,[69] ḳaḳıdı. Eytdi: “Kim uşatdı? Öldüreyin.”[70] (9)

---

[42] B: ʿitāb ḳıldı A: ʿitāblar etdi 1b-1/2
[43] B: tīz var oġlumı A: yere var oġluŋı 1b-2
[44] B: kişiler vardılar A: kişiler veribdi vardılar1b-2/3
[45] B: gine geldiler A: aldılar geldiler 1b-3
[46] B: pes putẖāneyi ḳardaşı Hāzere ısmarladılar: A-
[47] B: furṣat isterdi İbrāhīm A: dāyimā furṣat isterdi 1b-5
[48] B: meger ki bunlaruŋ yılda bir kez A: melūl yılda bir güni1b-6
[49] B: çıḳarlarıdı A: çıḳdılar1b-7
[50] B: and içmişidi kim A: and içmiş ki 1b-7/8
[51] B: putlaruŋuzı A: taŋrılaruŋuzı1b-8
[52] B: idiserem A: itsem 1b-9
[53] B: bayramı A: bayramları 1b-10
[54] B: ḳamu şehr ḳavmi daşra A: ḳamu şeherden ṭaşra 1b-11
[55] B: ṣayruyın didi A: ṣayruyam dedi 1b-12
[56] B: yolda gine döndi ṭoġrı A-: (yırtık)
[57] B: gördi ki hīç A: hīç1b-13
[58] B: kimesne yoḳ nāgāh bir balta eline aldı ol putları pāre pāre eyledi A-: (yırtık)
[59] B: baltayı A: baltayı aldı 2a-1
[60] B: ol ulu putuŋ boynına aṣdı A: boynına aṣa ḳodı 2a-2
[61] B: put utadı A: pu eyledi: 2a-2
[62] B: ṭaşradan şehre geldiler A: ṭaşradan geldiler 2a-3
[63] B: dilediler: A-
[64] B: ṣanemlerine A: ṣanemlere2a-4
[65] B: yaʿnī eytdiler A: yaʿnī 2a-6
[66] B: didiler A: dediler2a-7
[67] B: dirildiler: A-
[68] B: Uşatmış A: Uşatmış dediler 2a-9
[69] B: işitdi A: eşitdi2a-9
[70] B: kim uşatdı öldüreyin A: getürüŋ öldüreyin2a-10

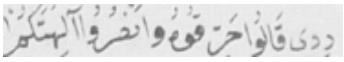
 “Biz işidürdük,[71] bir yigit hemīşe[72] Taŋrılarumuzu (10) ṣır, ṣatardı.[73] Ol kişiye İbrāhīm dirler.”[74] Nemrūd:[75] (11) “Ḳarşumuza gelsün, görelüm. İtdi mi yā itmedi-mi?”[76] Egerçi Nemrūd kāfirdi ve illā ʿādilidi.[77] (12) Āṣārda gelipdür ki, ʿādil-i kāfir çoḳ yaşar ve ẓālim müsülmān[dan] çoḳ yaşar[78] Pes Nemrūd eytdi: (13) “Ben anı öldürmezem kendüsi iḳrār itmeyince veyā iki kişi ṭanuḳ[79] gelmeyince.”[80] Vardılar İbrāhīm’i getürdiler.

[51b]

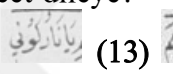
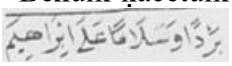
(1) Eytdiler,[81] ṣordılar kim:[82] “Yā İbrāhīm, putları sen mi (2) uşatduŋ?”[83] İbrāhīm eytdi: “Şol ululları işledi (3) bu işi, hem balta daḫı anuŋ boynında.”[84] İbrāhīm (4) eytdi: “Ṣoruŋ, ola kim ṭoġrı söyleye.” Su’āl: “İbrāhīm bu sözi ḥaḳīḳat mı (5) didi yāḫūẕ yoḳ?”[85] Cevāb: “Anuŋıçun didi kim[86] putları ḫōrlaya, yaʿnī didügi[87] (6) olur ki şol nesne ki söylemez[88] ol[89] Taŋrılıġa nice[90] yarasun?” Çün İbrāhīm’den bu sözi (7) eşidicek[91] ʿāciz ḳaldılar, başların aşaġa ḳıldılar. (8) Eyitdiler: “Sen bilmez misin ki[92] bunlar söylemez?”[93] (9) Pes döndiler kendü kendilerine[94] (10) eytdiler: “Biz kendü nefsümüze güç idenlerden oluruz[95] ki puta ṭaparuz.” İbrāhīm eytdi: “Taŋrıdan ayruġa (11) ṭapup ne aṣṣı idersiz?” İbrāhīm bu sözi deyicek ḫayli kişiler[96] İbrāhīm’e göŋil baġladılar. (12) Çün Nemrūd anı gördi ḳorḳdı. “Dükeli el bir eyleyüp benüm dinümden dönmege ḳaṣd itmesünler.”[97] (13)

---

[71] B: işidürdük A: eşidürüz ki 2a-11
[72] B: hemīşe: A-
[73] B: ṣır ṣatardı A: ṣır söger eder 2a-12
[74] B: dirler A: derler2a-12
[75] B: Nemrūd A: Nemrūd eytdi 2a-13
[76] B: itdi mi yā itmedi mi A: etdi mi etmedi mi 2a-14
[77] B: illāʿ ādilidi A: illākiʿ ādil-i azāze 2a-15
[78] B: ʿādil-i kāfir çoḳ yaşar ve ẓālim müsülmān[dan] çoḳ yaşar A: ʿādil kāfir çoḳ yaşar ẓālim müsülmāndan2b-1
[79] B: ṭanuḳ A: ṭanıḳlıḳ
[80] B: gelmeyince A: gelmeyinçe 2b-3
[81] B: eytdiler A: eytdi 2b-4
[82] B: ṣordılar kim A: ṣordılar 2b-5
[83] B: uşatduŋ A: ḳırduŋ 2b-6
[84] B: anuŋ boynında A: işde anuŋ boynınadur2b-8
[85] B: İbrāhīm bu sözi ḥaḳīḳat mı didi yāḫūẕ yoḳ: A-
[86] B: anuŋıçun didi kim A: anuŋ içün dediler 2b-10
[87] B: didügi A: dedigi 2b-11
[88] B: söylemez A: söylemeye 2b-11
[89] B: ol: A-
[90] B: nice A: niçe 2b-12
[91] B: bu sözi eşidicek A: bunı eşitdiler 2b-12
[92] B: bilmez misin ki A: bilmez misin 2b-14
[93] B: bunlar söylemez A: bunlar söz söylemez 2b-15
[94] B: kendilerine A: kendülerine 3a-1
[95] B: güç idenlerden oluruz A: güç idenlerdenüz 3a-2
[96] B: İbrāhīm eytdi taŋrıdan ayruġa ṭapup ne aṣṣı idersiz İbrāhīm bu sözi deyicek ḫayli kişiler: A-
[97] B: benüm dinümden dönmege ḳaṣd itmesünler didi A: dīnümden dönüp ḳaṣıt itmesünler dedi 3a-4

didi. Eytdiler: “Gelüŋ İbrāhīm’i göyündürelüm, yardım idelüm

[52a]

(1) Taŋrılarumuza. Görelüm İbrāhīm Taŋrısı daḫı yardım ider mi?”[98] **Ḥikāyet-i İbrāhīm (2) ki Ōda Atdılar**[99] Pes Nemrūd buyurdı, her kişi bir yük odun getürdiler, bir yazıyı[100] ṭoldurdılar. (3) Dört ay ol odunı dartdılar,[101] yıġdılar. Nemrūd buyurdı ki dört yanından od urdılar.[102] (4) Şol ḥadde yandı kim[103] üç ferseng yire alevi ve ıssısı[104] varurdı, hīç kimse yaḳınına (5) varımazdı.[105] Sebeb neyidi kim Nemrūd İbrāhīmi oda atmaḳ diledi? Andan ötürü kim[106] İbrāhīm (6) eytdiyidi[107] kim “Benüm taŋrum ödıla ʿaẕāb ḳılur.” didi idi.[108] Nemrūd eytdi: “İmdi ben daḫı (7) saŋa ödıla ʿaẕāb ḳılayın.” Çünki od tamām dutuşdı, yandı.[109] Hīç kimesne[110] İbrāhīm’i (8) nice oda atacaġın fikridemediler. Pes İblīs-i laʿīn geldi,[111] mancılıḳ taşnīf itdi,[112] (9) bunlara gösterdi. Vardılar mancılıḳ[113] düzdiler. İbrāhīm’i zindāndan getürdiler, mancılıḳ ṣabanına[114] ḳoyup (10) ol oda atdılar. Çünki gök yüzine çıḳdı Cebrā’īl[115] geldi. Eytdi: “Yā İbrāhīm, benden (11) ḥācetüŋ dile, revā ḳılayın.”[116] İbrāhīm eytdi: “Sen daḫı bencileyin bir ḳulsın, ḳul ḳuldan ne (12) ḥācet dileye?[117] Benüm ḥācetüm Taŋrı’yadur.” Pes Ḥaḳ Taʿālā oda ḫiṭāb itdi kim:[118] (13) **Y**aʿnī ki: “İy od sovuḳ ol, selāmet dut, göyindürme.”

[52b]

(1) Ol od İbrāhīm’e bāġ būstān oldı. Uçmaḳdan bir taḫt uruldı. Ol taḫt yöresinde[119] (2) reyāḥīn, yasemen[120] bitdi; çeşmeler aḳdı. Cebrā’īl Uçmaḳ’dan ḥulle getürdi,

---

[98] B: eytdiler gelüŋ İbrāhīmi göyündürelüm yardım idelüm taŋrılarumuza görelüm İbrāhīm taŋrısı daḫı yardım ider mi A: gelüŋ bunı gö[yü]ndürelüm taŋrısı yardım ider mi dediler 3a-5
[99] B: Ḥikāyet-İ İbrāhīm Ki Ōda Atdılar A: Ḥikāyet-i İbrāhīmi Oda Yaḳdı[ḳ]ları 3a-6
[100] B: buyurdı her kişi bir yük odun getürdiler bir yazıyı A: buyurdı ki her kişiye buyuruŋ odun getürsinler dedi vardılar getürdiler bir yazıya 3a-7/8
[101] B: ol odunı dartdılar A: Odun ṭartdılar 3a-9
[102] B: od urdılar A: ōt vurdılar 3a-10
[103] B: yandı kim A: kim 3a-10
[104] B: ferseng yire alavı ve ıssısı A: fersaḫyere alavı 3-a10/11
[105] B: kimse yaḳınına varımazdı A: kimesneler ḳatına varamazlardı 3a-11
[106] B: andan ötürü kim: A-
[107] B: eytdiyidi A: eytdi 3a-12
[108] B: didi idi A: derdi 3a-13
[109] B: tamām dutuşdı yandı A: du[tu]şdı 3a-15
[110] B: hīç kimesne A: hīç kimse 3a-15
[111] B: geldi: A-
[112] B: mancılıḳ taşnīf itdi A: munçalıḳ taşnīf etdi 3b-2
[113] B: mancılıḳ A: munçalıġı 3b-2
[114] B: mancılıḳ ṣabanına A: munçalıḳ ṣapanına 3b-4
[115] B: gök yüzine çıḳdı Cebrā’īl A: havā yüzinde Cebrā’īl 3b-4
[116] B: benden ḥācetüŋ dile revā ḳılayın: A-
[117] B: ḳul ḳuldan ne ḥācet dileye A: ḳuldın ne-ḥācet dileyeyin 3b-6
[118] B: itdi kim A: etdi ki 3b-7
[119] B: uruldı ol taḫt yöresinde A: aldı ol taḫtuŋ eṭrāfında 3b-11
[120] B: reyāḥīn yasemen A: reyāḥīnler yasimenler 3b-11/12

İbrāhīm (3) giydi,[121] çıḳup taḫt üzere oturdı. Bunuŋ[122] üstine üç gün geçdi. Nemrūd vezīrlerine (4) eytdi: "ʿAcab İbrāhīm'üŋ ḥāli neyi ki?"[123] Vezīrler eytdiler: "Eger ol demürise ṭaşısa eridi."[124] (5) Nemrūd:[125] "Görsevüz ki nice[126] olmışdur?" Eytdiler: İy pādişāh,[127] od ısısından (6) kimse[128] ḳatına varımaz."[129] Nemrūd buyurdı ki bir yüce[130] köşk yapdılar, üstine çıḳup baḳdılar. Gördiler kim[131] (7) İbrāhīm bir ḥulle geymiş taḫtı üzere oturur. Öŋinde bıŋarlar aḳar ve[132] yöresinde dürlü[133] çiçekler (8) bitmiş. Çünki Nemrūd anı gördi çaġırdı ki: "Od seni nite göyündürmedi, bu muʿcizātı neden (9) bulduŋ?"[134] İbrāhīm eytdi: Anuŋ ki göŋlinde Taŋrı muḥabbeti ola ve anı bir bile od anı ḳaçan yaḳa?[135] Aŋa bunuŋ (10) gibi muʿcize eksük[136] olmaya." Nemrūd eytdi: "Yā İbrāhīm, eger ben daḫı senüŋ Taŋrıŋa inanursam ḳabūl[137] (11) ide mi?" İbrāhīm eytdi: "İder ve daḫı[138] ʿömrüŋi ve memleketüŋi[139] artura." Nemrūd eytdi: "Dur[140] andan (12) berü çıḳ, saŋa īmān getüreyin ve Taŋrıŋa[141] ʿibādet ḳılayın ve hem lāyıḳdur[142] ki dükeli ḫalḳ (13) aŋa ṭapalar." Çünki İbrāhīm daşra[143] çıḳdı, taḫt gine yirine[144] vardı. Pes Nemrūd durdı,[145]

[53a]

(1) vezīrleri ḳatına geldi, ol muʿcizātları eydivirdi:[146] "Baŋa şöyle geldi ki İbrāhīm (2) Taŋrısına inanam ve İbrāhīme[147] īmān getürem, zīre kim ol nesneyi kim ben gördüm lāyıḳdur ki (3) aŋa īmān getürem."[148] Çün vezīrler anı işitdiler, eytdiler: "Bu İbrāhīm'ile dōst olursa[149] (4) biz bundan ayru[150] düşerüz. İbrāhīm bunuŋ ḳatında hāş olur."[151] Pes Nemrūd'a eytdiler: (5) "Bunca yıldur[152] ki Taŋrılıḳ daʿvīsin ḳılmış iken

---

[121] B: İbrāhīm giydi A: İbrāhīm'i giyürdi 3b-13
[122] B: çıḳup taḫt üzere oturdı bunuŋ: A-
[123] B: neyi ki A: ne ki 3b-15
[124] B: demürise ṭaşısa eridi A: ḫālde eridi dediler 3b-15
[125] B: Nemrūd A: Nemrūd eytdi 4a-1
[126] B: nice A: niçe 4a-1
[127] B: iy pādişāh A: pādişāhī 4a-2
[128] B: kimse A: kimesne 4a-2
[129] B: varımaz A: varamaz 4a-2
[130] B: yüce A: yüçe 4a-3
[131] B: gördiler kim A: gördiler 4a-4
[132] B: bıŋarlar aḳar ve A: bir pıŋar 4a-5
[133] B: dürlü A: dürlü dürlü 4a-5
[134] B: bulduŋ A: bildüŋ 4a-7
[135] B: ola ve anı bir bile od anı ḳaçan yaḳa A: olanı od niçe yaḳa 4a-9
[136] B: eksük A: eksik 4a-10
[137] B: ḳabūl A: ḳapūl 4a-12
[138] B: ider ve daḫı A: ḳapūl ider daḫı 4a-12
[139] B: memleketüŋi A: memliketiŋi 4a-13
[140] B: dur A: ṭur 4a-14
[141] B: taŋrıŋa A: taŋruŋa4a-14
[142] B: lāyıḳdur A: layuḳdur 4a-15
[143] B: daşra A: ṭaşra 4b-1
[144] B: taḫt gine yirine A: taḫtı yine yerine 4b-1
[145] B: durdı A: ṭurdı 4b-2
[146] B: muʿcizātları eydivirdi A: muʿcizātı bunlara eytdi 4b-3
[147] B: inanam ve İbrāhīme: A-
[148] B: zīre kim ol nesneyi kim ben gördüm lāyıḳdur ki aŋa īmān getürem: A-
[149] B: işitdiler eytdiler bu İbrāhīmile dōst olursa A: eşitdi eger bu İbrāhīm dōstı olursa 4b-5/6
[150] B: ayru A: ıraḳ 4b-6
[151] B: ḳatında hāş olur A: ḳatına hāżır ola 4b-7

dönüp ḳul olmaḳ revā degül,[153] bu ḫalāyıḳ ne diyeler?[154] (6) Bilmiş olasın ki İbrāhīm cāzūdur, ata ḳardaşı dimedi mi kim[155] aŋa od kār itmez,[156] zīre kim[157] (7) bizüm dedemüz[158] ōda ṭaparlarıdı, hem bizüm aşlımuzı od göyündürmez. Uş[159] İbrāhīm'i (8) daḫı anuŋıçun göyündürmedi." Çün Nemrūd anı eşitdi, eytdi: "Anı helāk itmek gerek, (9) yoḳsa[160] ben bilürem ki benüm mülküm[161] anuŋ elinde helāk olısardur." Hāzer ki anuŋ ʿammusıdur, ol (10) eytdi:[162] "Meger ki anı tütünile helāk idesiz."[163] Nemrūd eytdi: "İşde māl, ne ḳadar gerekise al, tek (11) anuŋ ölümine çāre ḳıl."[164] didi. Hāzer buyurdı ol arada kim[165] İbrāhīm'i ōda atdılar. (12) Anda[166] bir ḳuyu ḳazdılar, İbrāhīmi[167] eli baġlu getürdiler, ol ḳuyuya ḳoydılar. Üstine şaman döküp (13) ōd urdılar, tütün itdiler.[168] Yaʿnī İbrāhīm'i tütünile boġalar[169] Ḥaḳ Taʿālā yile buyurdı,

[53b]

(1) bir pāre od getürdi. Od ururken Hāzer'üŋ saḳalına bıraḳdı, fi'l-ḥāl şaḳalı yandı. (2) "Hay hay!" diyince[170] ḳaftanın dutdı ve başı dutdı bir kezden ōda yandı.[171] Eytdiler: (3) "Bizüm aşlımuz ōd göyündürmez diridi, yā kendüyi nite yaḳdı?" didiler,[172] ʿacaba ḳaldılar. Pes[173] Hāzer'üŋ[174] (4) külin yil getürdi, Nemrud'uŋ ve daḫı vezīrlerinüŋ[175] gözlerine ḳoydı, cümlesi kör oldılar.[176] Ḥaḳ Taʿālā (5) emrile ol ḳuyudan İbrāhīm selāmet ḳurtuldı. Nemrūd'uŋ bir vezīri varıdı,[177] (6) adına Hārān bin Bāḫūr dirlerdi.[178] Anuŋ bir ḳızı varıdı, adı Sāre'yidi. Ol[179] (7) İbrāhīm ḳatına geldi, eytdi:[180] "Bildüm, senüŋ Taŋrıŋ ḥaḳḳımış işine ʿāciz degülimiş.[181] İmdi (8)

---

[152] B: bunca yıldur A: niçe yıldur 4b-8
[153] B: degül A: degildür 4b-9
[154] B: ne diyeler A: ne derler 4b-10
[155] B: kim A: ki 4b-11
[156] B: ḳār itmez A: ḳār ḳılmaz 4b-12
[157] B: zīre kim A: zīrā ki 4b-12
[158] B: dedemüz A: dedelerimüz 4b-12
[159] B: uş: A-
[160] B: anı helāk itmek gerek yoḳsA: A-
[161] B: ben bilürem ki benüm mülküm A: bildüm ki benüm milkim5a-1
[162] B: Hāzer ki anuŋ ʿammusıdur ol eytdi A: anuŋ ʿammusı eytdi 5a-2
[163] B: tütünile helāk idesiz A: tennūre ḳoyasın helāk idesiz 5a-3
[164] B: anuŋ ölümine çāre ḳıl A: ölmesine bir çāre et 5a-4
[165] B: kim: A-
[166] B: andA: A-
[167] B: İbrāhīmi A: İbrāhīm 5a-5
[168] B: tütün itdiler A: tütin etdiler 5a-7
[169] B: tütünile boġalar A: dütünle öldüreler pes 5a-7
[170] B: fi'l-ḥāl şaḳalı yandı hay hay diyince A: hay hay diyinçe fi'lḥāl şaḳalı yandı 5a-9/10
[171] B: ḳaftanın dutdı ve başı dutdı bir kezden ōda yandı A: andan cümle aʿżāsı oda yandı 5a-10
[172] B: eytdiler bizüm aşlımuz ōd göyündürmez diridi yā kendüyi nite yaḳdı didiler A: eytdiler ki deridi bizüm aşlımuzı od göyündürmezdi kendüye niçe göyündürdi yaḳdı dediler 5a-11/12
[173] B: pes: A-
[174] B: Hāzerüŋ A: Hezāruŋ 5a-13
[175] B: Nemruduŋ ve daḫı vezīrlerinüŋ A: Nemrud vezīrlerüŋ 5a-13
[176] B: kör oldılar A: kördi 5a-14
[177] B: vezīri varıdı A: bir ve[zīr]i ki 5b-1
[178] B: dirlerdi A: derlerdi 5b-1
[179] B: ol A: ol ḳız 5b-3
[180] A:eydür yā İbrāhīm 5b-3/4: B -
[181] B: taŋrıŋ ḥaḳḳımış işine ʿāciz degülimiş: taŋruŋ ḥaḳḳımış ʿāciz [de]gülmiş 5b-4

dilerven kim[182] aŋa inanam, beni ḳabūl ide mi?" İbrāhīm eytdi: "İy Sāre, ider." Sāre İbrāhīm (9) öŋinde müsülmān oldı, eytdi: "Yā İbrāhīm dilerem ki beni ḳabūl idesin." Vardı,[183] İbrāhīm (10) Sāre'yi aldı. Evvel īmāna gelen[184] Sāre'yidi. Ḥaḳ Taʿālā[185] İbrāhīm ile Sāre'ye buyurdı kim:[186] (11) "Varuŋ Nemrūd'ı dīne daʿvet ḳıluŋ, eger gelmez ise ʿaẕāb viribiyem." **Daʿvet-i İbrāhīm ʿAleyhi's-selām**[187] (12) Pes İbrāhīm geldi Nemrūd'a[188] eytdi: "Yā laʿīn, gel Taŋrı'ya inan." Eyitdi ki:[189] "Eyt ki Taŋrı birdür, (13) şerīki yoḳdur." Eytdi: "Yā İbrāhīm, senüŋ taŋruŋ ne işler ve neye ḳuvveti irer[190] ve nice[191] leşkeri var?"[192]

[54a]

(1) İbrāhīm eytdi: "Bnüm taŋrum ölüyi diri ḳılur." Nemrūd eytdi: "Ben daḫı ölüyi diri ḳılayın."[193] (2) İbrāhīm eytdi:[194] "Göster göreyin. Nemrūd buyurdı, zindāndan iki ṣuçlu kişi[195] getürdiler. Birin öldürdiler (3) ve birin āzād ḳıldılar. Eytdi:[196]"Gördüŋ mi anı kim öldürdüm öldi[197] ve anı āzād ḳıldum[198] diri (4) ḳıldum." didi.[199] Andan İbrāhīm eytdi: فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ Yaʿnī:[200] (5) "Benüm Taŋrım güneşi maşrıḳdan maġribe ve maġribden maşrıḳa iledür.[201] Sen daḫı göster görsünler."[202] (6) Nemrūd ʿāciz ḳaldı. İbrāhīm eytdi: "Bārī[203] şol öldürdügüŋi yine diri ḳıl."[204] (7) Yine ʿāciz ḳaldı. İbrāhīm eytdi: "Cāhil kişiden ḥüccet eyü degüldür, tīz dut[205] (8) iy laʿīn īmān getür, yoḫsa ʿaẕāb gelür." İbrāhīm[206] eytdi: "Ben saŋa birḳaç ʿaẕāb (9) ḳıldum[207] sen kendüzüŋi andan ḳurtarduŋ. Ben senüŋle savaş ḳılmayam, varam Taŋrıŋıla (10) ṣavaş ḳılam.[208] Sen var, git. Benüm ḳuvvetlü çerim çoḳ." Çün[209] İbrāhīm andan gitdi.

---

[182] B: imdi dilerven kim A: imdi dilerün ki 5b-5
[183] B: aŋa inanam beni ḳabūl ide mi İbrāhīm eytdi iy Sāre ider Sāre İbrāhīm öŋinde müsülmān oldı eytdi yā İbrāhīm dilerüm ki beni ḳabūl idesin vardı A: İbrāhīm diler mi ki ben ḳayuya varadı 5b-5
[184] B: īmāna gelen A: īmān getüren 5b-6
[185] B: ḥaḳ Taʿālā A: andan ḥaḳ Taʿālā 5b-7
[186] B: kim: A-
[187] B: Daʾvet-i İbrāhīm ʿaleyhi's-selām A: Daʾvet-i İbrāhīm 5b-8
[188] B: Nemrūd'a A: Nemrūd'ı 5b-9
[189] B: eytdi ki: A-
[190] B: irer A: yiter 5b-12
[191] B: nice A: niçe 5b-12
[192] B: var A: var mı 5b-12
[193] B: ḳılayın A: ḳıluram dedi5b-14
[194] B: İbrāhīm eytdi A: eytdi 5b-14
[195] B: kişi A: kişig 5b-15
[196] B: birin öldürdiler ve birin azād ḳıldılar eytdi A: birin öldürdi ve birin azād eyledi hā 6a-1
[197] B: öldi: A-
[198] B: āzād ḳıldum A: āzād eyledüm 6a-2
[199] B: didi A: dedi 6a-2
[200] B: yaʿnī: A-
[201] B: taŋrım güneşi maşrıḳdan maġribe ve maġribden maşrıḳa iledür A: taŋrum güneşi maġribden maşrıḳdan iledür 6a-4/5
[202] B: göster görsünler A: ilet görsünler 6a-5
[203] B: bārī: A-
[204] A:dedi 6a-6: B-
[205] B: dut A: ṭut 6a-8
[206] B: İbrāhīm A: Nemrūd 6a-9
[207] B: birḳaç ʿaẕāb ḳıldum A: ʿaẕāb itdüm 6a-9
[208] B: senüŋle savaş ḳılmayam varam taŋrıŋıla ṣavaş ḳılam A: ḫod senüŋle söyleşek kim varam taŋruŋla ṣavaşam 6a-10/11

Nemrūd buyurdı, (11) bir aġaçdan taḫt eylediler.[210] Dört bucaġına dört uzun aġaç baġladılar ve degme[211] aġaç üzerine (12) pāre pāre etler baġladılar. Nemrūd buyurdı, dört kerkes getürdiler.[212] Ol etüŋ aşaġa yanına baġladılar, (13) yidi gün acıḳdurdılar.[213] Pes Nemrūd bir vezīrin aldı ve oḳ yay aldı, ol[214] taḫta bindiler.

[54b]

(1) Ol eti kerkeslere gösterdiler. Anlar ete şundılar, daḫı havāya dügdiler.[215] Şol ḳadar gitdiler (2) kim[216] bu yir[217] bir degirmen ṭaşı ḳadar gözükdi ve[218] daḫı gitdiler buġur degirmen boġazı (3) ḳadar gözükdi.[219] Nemrūd eytdi: "Daḫı ceng yirine[220] gelmedük."[221] Daḫı yuḳaru gitdiler, Nemrūd vezīrine[222] (4) eytdi: "Aşaġa baḳ." Baḳdı, eytdi:[223] "Nesne görünmez, hemān[224] şu görinür."[225] Nemrūd eytdi:[226] "Savaş (5) yirine[227] geldük."[228] Yayın ḳurdı, oḳ gezledi, atdı. Pes[229] Ḥaḳ Taʿālā Cebrā'īl'e buyurdı ki: "Bir balıġı oḳına ḳarşu ṭutuŋ, dergāhımdan maḥrūm gitmesün." Vardı Cebrā'īl bir[230] (6) balıġı Nemrūd oḳuna[231] ḳarşu dutdı,[232] oḳ balıġa doḳundı,[233] ḳana bulaşdı, yine[234] aşaġa (7) indi. Çünki Nemrūd anı gördi, eytdi:[235] "Gök Taŋrısın öldürdüm." Bu keret ol etleri[236] (8) ḳuşuŋ aşaġa yanına baġladı.[237] Ol ḳuşlar çünki eti aşaġa gördiler,[238] etdin yaŋa meyl itdiler. (9) Pes gine aşaġa indiler.[239] Ol balıḳ ḥaḳ dergāhına iŋiledi,[240] eytdi: "İlāhī niçe günāh işledüm dergāhuŋda ki[241] beni düşmen oḳına ḳarşu (10) dutduŋ?"[242] Ḥaḳ Taʿālā buyurdı kim:[243] "Yā Cebrā'īl, ol balıġuŋ

---

[209] B: ḳuvvetlü çerim çoḳ çün A: ḳuvvetüm çerim çoḳdur çünkim 6a-12
[210] B: bir aġaçdan taḫt eylediler A: aġaçdan bir taḫt eylediler 6a-13
[211] B: degme A: her bir 6a-14
[212] A:baġladılar 6b-2: B-
[213] B: acıḳdurdılar A: açıḳdurdılar 6b-2
[214] B: ol A: ol [ey]yām 6b-3
[215] B: dügdiler A: degdiler 6b-5
[216] B: kim A: ki 6b-6
[217] B: yir A: yer 6b-6
[218] B: gözükdi ve A: ḳaldı 6b-6
[219] B: gözükdi A: gö[rü]nür oldı 6b-7
[220] B: ceng yirine A: çeng yerine 6b-8
[221] A: dedi 6b-8: B-
[222] B: vezīrine A: vezīre 6b-9
[223] B: eytdi: A-
[224] B: hemān: A-
[225] B: görinür A: görünür 6b-10
[226] A:ha 6b-10:B-
[227] B: yirine A: yerine 6b-6b-10
[228] B: an A: dedi 6b-11
[229] B: oḳ gezledi atdı pes A: oḳı göge bıraḳdı eytdi 6b-11
[230] A:bir balıġı oḳına ḳarşu ṭutuŋ dergāhımdan maḥrūm gitmesün vardı Cebrā'īl bir: B-
[231] B: Nemrūd oḳuna A: oḳına 6b-13
[232] B: dutdı A: ṭu[t]dı 6b-14
[233] B: oḳ balıġa doḳundı A: oḳ balıġa geldi ṭoḳundı: 6b-14
[234] B: yine: A-
[235] B: çünki Nemrūd anı gördi eytdi A: çün Nemrūd oḳın ḳana bulaşmış görüp eytdi 6b-15
[236] B: bu keret ol etleri A: ol eti 7a-1
[237] B: baġladı A: baġladılar 7a-2
[238] B: aşaġa gördiler A: aşaġa yaŋda gördiler 7a-3
[239] B: etdin yaŋa meyl itdiler pes gine aşaġa indiler: A-
[240] B: ḥaḳ dergāhına iŋiledi A: ḥaḳ Taʿālā dergāhına geldi 7a-3
[241] A:İlāhī niçe günāh işledüm dergāhuŋda ki 7a-4: B-
[242] B: dutduŋ A: ṭutduŋ 7a-5

ḳanın şaḳla kim anda[244] benüm ḥikmetüm (11) var. Ol balıġa bıçaġı ḥarām idem, daḫı[245] ol ḳandan gerek kim[246] bir nesne yaradam ki intiḳāmın (12) gine[247] anuŋıla alıvirem." Cebrā'īl ol ḳanı Uçmaġa iletdi, şaḳladı.[248] Ḥaḳ Taʿālā ol ḳandan (13) ḳavaġı[249] yaratdı ve[250] ḳavaḳdan sivrisiŋek[251] yaratdı, Nemrūd'ı helāk ide.[252] Andan Nemrūd yine

[55a]

(1) yire indi, geldi, taḫtına geçdi. Ḳarār ḳıldı, eytdi: "Bilüŋ ki çıḳdum, gökde ceng itdüm,[253] gök Taŋrısını (2) öldürdüm. İnanmazısaŋuz uş oḳuŋ[254] ḳanın görüŋ." Çünki ol ḳavim[255] anı işitdiler[256] biş yüz kişi (3) İbrāhīm'e īmān getürmişleridi yine Nemrūd'a döndiler. İbrāhīm durdı, Nemrūd ḳatına (4) geldi,[257] eytdi: "Yā melʿūn, gel Taŋrı'ya īmān getür, beni ḥaḳ peyġāmber bil. Sen ne itsiŋ ki benüm Taŋrıma (5) el degüresin, yalansın,[258] herze söylersin." Nemrūd eytdi: "Eger ben yalanısam nice kim ben Taŋrıŋla (6) ceng itdüm[259] ol daḫı gelsün benümile uġraşsın." Andan şoŋra ḳırḳ gün İbrāhīm (7) geldi, Nemrūd'ı daʿvet itdi. Her gün ḥüccet ideridi,[260] Nemrūdı uydurumadı.[261] Pes (8) Cebrā'īl ḥażretden geldi, eytdi:[262] "Yā İbrāhīm, eyit Nemrūd'a çerisin divşürsin."[263] (9) "Benüm taŋrım çerisin viribir."[264] İbrāhīm geldi Nemrūd'a ḫaber virdi.[265] Nemrūd eytdi: "Nice (10) çeri viribir?"[266] İbrāhīm eytdi: "Yaratduġı ḫalḳuŋ żaʿīfraġın ki[267] ol sivrisiŋekdür." (11) Nemrūd eytdi:[268] "Yā İbrāhīm sivrisiŋek daḫı anuŋ çerisi [mi]dür?" [İbrāhīm] eytdi: "Çerisidür.[269] Nemrūd eytdi: "Buyuram anı ḳıralar." (12) Bunuŋ üzerine ḳırḳ gün geçdi.[270] Ḥaḳ Taʿālā ol ḳavaḳdan yaratduġı sivrisiŋege destūr virdi ki[271] (13) "Varuŋ Nemrūd'uŋ çerisini ve

---

[243] B: kim A: ki 7a-5
[244] B: kim anda A: ki gerekdür andan 7a-6
[245] B: daḫı A: ve daḫı 7a-7
[246] B: ol ḳandan gerek kim A: ol ḳanıdan bir nesne 7a-7/8
[247] B: gine A: yine 7a-8
[248] A:vardı 7a-9: B-
[249] B: ḳavaġı A: ḳavaḳı 7a-10
[250] B: ve: A-
[251] B: sivrisiŋek A: sivrisiŋegi 7a-11
[252] B: helāk ide A: helāk itmege 7a-11
[253] B: ceng itdüm A: çeng etdüm 7a-13
[254] B: uş oḳuŋ A: oḳumuŋ 7a-14
[255] A:ol ḳavim 7a-14: B-
[256] B: işitdiler A: eşitdiler 7a-15
[257] B: Nemrūd ḳatına geldi A: yine Nemrūd'a geldi 7b-2
[258] B: yā melʿūn gel taŋrıya īmān getür beni ḫaḳ peyġāmber bil sen ne itsiŋ ki benüm taŋrıma el degüresin yalansın A: yā laʿīn gel beni ḫaḳ peyġāmber bil ne ādemsen ki benüm taŋrum öldürmeŋ yalan sen 7b-2/3
[259] B: nice kim ben taŋrıŋla ceng itdüm A: ben vardum taŋruŋla çeng etdüm 7b-/4/5
[260] B: ideridi A: iderdi 7b-7
[261] B: Nemrūdı uydurumadı A: Nemrūd uymadı7b-8
[262] B: geldi eytdi A: geldi ki 7b-9
[263] B: eyit Nemrūda çerisin divşürsin A: Nemrūdı eyt ki çerisin de[v]şürsin7b-9
[264] B: benüm taŋrum çerisin viribir: A-
[265] B: Nemrūd'a ḫaber virdi A: Nemrūd'ı ḫaber verdi 7b-10
[266] B: nice çeri viribir A: niçe çeridür 7b-11
[267] B: yaratduġı ḫalḳuŋ żaʿīfraġın ki A: ḫaḳḳuŋ çerisi ḫaḳḳuŋ yaratduġı żaʿīfraḳıdur 7b-11/12
[268] B: Nemrūd eytdi A: eytdi7b-13
[269] A:[İbrahim] eytdi çerisidür 7b-14: B-
[270] B: daḫı geçdi vardı A: daḫı 8a-1
[271] B: destūr virdi ki A: destūr verdi 8a-2

kendüyi helāk idüŋ, beynilerin yiŋ."[272] Pes Ḥaḳ Taʿālā şol ḥadde siŋek veribidi-kim[273]

[55b]

(1) her bir Ādem'e yüz biŋ siŋek üşdi. Nemrūd anı gördi eytdi: "Ḳıruŋ." Ḳırmaḳdan ʿāciz (2) oldılar.[274] Nemrūd buyurdı derḥāl baḳırdan bir ev eylediler. Nemrūd[275] içine girdi. Pes Ḥaḳ Taʿālā (3) bir sivrisiŋek Nemrūd'a ḥavāle ḳıldı.[276] Ol geldi[277] ol baḳırdan evüŋ ḳapusı[278] yivünden sürtüp (4) içerü girdi.[279] Girürken bir ḳanadı şındı. Andan[280] uçdı Nemrūd'uŋ burnına ḳondı. Nemrūd diledi kim[281] (5) öldüre. Yüzine çapdı[282] ol aradan[283] uçdı Nemrūduŋ[284] burnına girdi, revān beynine girdi. (6) Başladı kim beynisini yiye.[285] Üç gün tamām yidi.[286] Nemrūd ʿāciz[287] ḳaldı ol siŋegüŋ[288] vızıldısından (7) buyurdı, zurnalar[289] eylediler ḳulaġına çalarlardı. Birez sākin olurdı.[290] Bunuŋ üstine (8) ḳırḳ gün geçdi[291] ol siŋek büyüdi.[292] Nemrūd'uŋ renci[293] artdı, zurna çalmaḳ aşşı (9) itmedi.[294] Nemrūd buyurdı gönden ṭurralar[295] eylediler. Anuŋıla başını[296] dögerlerdi. On gün böyle itdiler (10) tā ki dükeli ḫalḳ üşendiler.[297] Bu kez Nemrūd buyurdı, neḳḳāreler eylediler, ḳulaġına çaldılar. Birez (11) anuŋıla eglendi birḳaç gün. Bu kez[298] renci daḫı artdı.[299] Nemrūd buyurdı kendü ḳullarına[300] gelürlerdi, Nemrūd'ı (12) yefʿallerleridi. Birez zamān emīn olurdı ve daḫı gün geldükce renc artdı.[301] Bu kez (13) buyurdu ki çomaḳlarıla başını dögerleridi.[302] Vezīrler ve begler[303] 'āciz ḳaldılar. Nemrud'uŋ bir inaḳ ḳulı

---

[272] B: çerisini ve kendüyi helāk idüŋ beynilerin yiŋ A: Nemrūd'uŋ çerisin ve kendüsin helāk edüŋ beynilerin yiyüŋ 8a-3
[273] B: veribidi kim A: verdi ki 8a-4
[274] B: ḳırmaḳdan ʿāciz oldılar A: ḳırmaḳ 8a-6
[275] B: Nemrūd buyurdı derḥāl baḳırdan bir ev eylediler Nemrūd: A-
[276] B: bir sivrisiŋek Nemrūda ḥavāle ḳıldı A: bir sivrisiŋegi aŋa ḥavāle ḳılmışıdı 8a-7/8
[277] B: ol geldi A: ol siŋek geldi 8a-7
[278] A:ḳapusı 8a-8: B-
[279] B: girdi: A-
[280] B: andan: A-
[281] B: kim A: ki 8a-10
[282] A:yüzine çapdı 8a-10: B-
[283] B: ol aradan: A-
[284] B: Nemrūduŋ: A-
[285] r B: evān beynine girdi başladı kim beynisini yiye A: hemān beynine geçdi başladı ki beynisin yiye 8a-11
[286] B: yidi A: yedi 8a-11
[287] B: āciz A: āçiz 8a-12
[288] B: siŋegüŋ A: siŋek 8a-12
[289] B: zurnalar A: ṣurnalar
[290] B: olurdı A: oldı 8a-13
[291] B: geçdi A: daḫı geçdi 8a-14
[292] B: büyüdi A: büyürdi 8a-15
[293] B: renci A: zaḫmı 8a-15
[294] B: zurna çalmaḳ aşşı itmedi A: ṣurna çalmaḳdan varı geldiler pes 8a-15
[295] B: gönden ṭurralar A: ṭurra 8b-1
[296] B: başını A: baş 8b-1
[297] B: on gün böyle itdiler tā ki dükeli ḫalḳ üşendiler: A-
[298] A:birkaç gün 8b-3: B-
[299] B: renci daḫı artdı A: daḫı renci artdı 8b-3
[300] B: kendü ḳullarına A: ʿaskerine 8b-4
[301] B: gelürlerdi Nemrūdı yefʿallerleridi birez zamān emīn olurdı ve daḫı gün geldükce renc artdı A: başın ḳamçıyla dögerlerdi renc daḫı artdı 8b-4

[56a]

(1) varıdı, aŋa eytdiler: “Bu kez nevbet saŋa degicek ḳatı vurġıl, beynisini ṭaġıtġıl,[304] bizi (2) bunuŋ elinden ḳurtarġıl.” diyüp bu ittifāḳıla[305] çünki nevbet ol ḳula degdi.[306] Bir çomaḳ urdı Nemrūd’uŋ (3) beynisi burnından geldi, başı iki pāre oldı. Ol siŋek uçdı, çıḳdı. Bir serçeden büyük (4) olmış. Ḥaḳ Taʿālā ol şınan ḳanadın girü bitürmiş.[307] Nemrūd daḫı cān[308] Cehennem’e ısmarladı. Ol (5) siŋekden ḳurtılan ḳavmüŋ kimisi geldi īmān getürdi İbrāhīme,[309] kimisi daġılup gitdiler.[310] (6) Nemrūd’dan ṣoŋra beglik bir yigide degdi, İbrāhīm’ile ḫōş dirilmege başladı, zīrā[311] Nemrūd’a (7) nice[312] ʿaẕāb oldugın görmişidi ve[313] ol yigit şehdi-bāzidi.[314] Her ḳanda ḫātun[315] (8) görse ādem viribirdi, getürürdi, anuŋıla ne gerekise iderdi.[316] Çün İbrāhīm anı işitdi, ḳorḳdı. (9) Zīrā ki Sāre iŋen ḫūbıdı. İbrāhīm Ḥaḳ Taʿālā[317] ḥażretinden destūr diledi ki Şām’a gide. Pes (10) Ḥaḳ Taʿālā[318] destūrıla vardı, yol yaraġın düzdi. Sāre’yi bir ṣanduġa ḳoydı, kimse yüzin (11) görmesün diyü.[319] deveye yükletdi, ḳāfileyle Şām yolına girdiler. Giderken[320] yolda bāccılar İbrāhīm’i (12) dutdılar.[321] Sordılar ki: “Bu ṣanduġuŋ içinde ne var?” Eytdi: “N’idersiz[322] ne varısa? Siz bācıŋuz[323] aluŋ, (13) gidüŋ.” Eytdiler: “Yoḳ, açup görmeyince bāc almazuz.”[324] Pes ṣanduġı açup Sāreyi[325] gördiler,

[56b]

(1) gözleri[326] ḳamaşdı. Zīrā ki Ḥavvā’dan ṣoŋra Sāre gibi ḫūb gelmedi.[327] Eytdiler: “Bizüm (2) pādişāhumuz ḫōd dāyimā bunuŋ gibi ister, sen bunı alup ne yire iledürsin? didiler.[328] Sāre’yi (3) İbrāhīm elinden alup gitdiler. Ḥaḳ Taʿālā perdeyi

---

[302] çomaḳlarıla başını dögerleridi A: çomaḳlar eylediler başın dögerlerdi 8b-5
[303] vezīrler ve begler A: vezīrleri 8b-6
[304] B: degicek ḳatı vurġıl beynisini ṭaġıtġıl A: degiçek ḳatı urġıl beynisi ṭaġılsın 8b-7/8
[305] B: diyüp bu ittifāḳıla A: deyüp bu ittifāḳı etdiler 8b-8/9
[306] B: degdi A: geldi 8b-9
[307] B: ḳanadın girü bitürmiş A: ḳanadı girü bitürdi 8b-13
[308] B: Nemrūd daḫı cān A: Nemrūd’uŋ cānı 8b-12
[309] B: īmān getürdi İbrāhīme A: İbrāhīm’e īmān getürdi 8b-14/15
[310] B: daġılup gitdiler A: ṭaġılup getdiler 8b-15
[311] B: İbrāhīmile ḫōş dirilmege başladı zīrā A: ol yigit İbrāhīm aŋā 9a-1
[312] B: nice A: niçe 9a-2
[313] B: ve: A-
[314] B: şehdi-bāzidi A: siḥirbāzidi 9a-2
[315] B: ḫātun A: ḫūb ʿavrat 9a-3
[316] ādem viribirdi getürürdi anuŋıla ne gerekise iderdi A: anı getürdürdi ḥanım iderdi 9a-3/4
[317] A:Taʿālā 9a-5: B-
[318] B: ḥaḳ taʿālā A: taŋrı 9a-6
[319] B: kimse yüzin görmesün diyü A: yüzin görmesinler deyü 9a-8
[320] B: giderken A: gider iken 9a-9
[321] B: bāccılar İbrāhīm’i dutdılar A: bācdārlar İbrāhīm’i ṭutdılar 9a-9/10
[322] B: nidersiz A: nedersin 9a-11
[323] B: bācıŋuz A: bāçıŋuz 9a-11
[324] B: görmeyince bāc almazuz A: görmeyinçe almazuz 9a-12
[325] B: Sāreyi: A-
[326] B: gözleri: A-
[327] B: Sāre gibi ḫūb gelmedi A: Sāre’den ḫūb gelmemişdi 9a-13/14
[328] B: sen bunı alup ne yire iledürsin didiler A: sin bunı alup ne yere iledürsen dediler 9a-15

İbrāhīm'üŋ gözinden götürdi,[329] tā ki (4) şehre varup Sāre'yi ol pādişāh ḳatına iledüp ne itdügin İbrāhīm gözedi dururdı.[330] (5) Çünki Sāre'yi pādişāh ḳatına getürdiler,[331] pādişāh Sāre'ye ḳaṣd itdi.[332] Sāre eytdi: (6) "Benden elüŋ[333] çek, yoḳ diriseŋ[334] sen bilürsin."[335] Ol melik eslemedi, derḥāl yidi aʿżāsı[336] (7) ḳurıdı. Ol beg anı gördi, eytdi: "Taŋrıçün[337] duʿā ḳıl, ḫōş olayın, saŋa iḥsān (8) ideyin." Pes Sāre duʿā ḳıldı ol melik[338] yine ḫōş oldı. Sāre'ye çoḳ nesne virdi,[339] eytdi: "Sen (9) benüm ḳız ḳardaşum[340] ol didi, aŋa bir ḳaravaş daḫı virdi, adı Hācer[341] idi. Ol Ṣāliḥ (10) peyġāmber[342] ḳızlarından idi,[343] ḳaravaşlıġa düşmişidi. Ol melik gine Sāre'yi[344] İbrāhīm ḳatına (11) viribidi.[345] Çünki Sāre geldi,[346] diledi ki sergüzeştin eydivire. İbrāhīm eytdi: "Ben anı görü yorurdum, (12) dimek lāzım degil." didi.[347] Pes Sāre daḫı Hācer'i İbrāhīm'e bağışladı, eytdi: "Bunı helāl (13) idin,[348] ola kim oġlanuŋ ola, çünki benden olmadı." didi.[349] Vardı İbrāhīm Hācer'ile cimāʿ

[57a]

(1) ḳıldı,[350] Hācer[351] İsmāʿīl'e ḥāmile oldı, āḫir doġdı, büyüdi. Tā ki sekiz yaşında (2) oldı, Muḥammed Muṣṭafā ʿaleyhi's-selāmūŋ[352] nūrı alnında ẓāhir oldı. Pes İbrāhīm dükeli sevisin[353] İsmāʿīl'e (3) bıraḳdı. İbrāhīm ol vaḳtın ṭoḳsan yaşındayıdı.[354] Buyurdı: الحمد لله الذي (4) وهب لي على الكبر إسماعيل وإسحق Yaʿnī "Şükr ol Taŋrı'ya ki baŋa ḳocaluġum[355] vaḳtında (5) İsmāʿīl'i bağışladı."[356] İbrāhīm bir laḥẓa İsmāʿīl'den ayrılmazıdı.[357] Gönli İsmāʿīl'e (6) düşmiş-idi, anuŋıçun ki Ḥaḳ Taʿālā İbrāhīm'e 'itāb eyledi, eytdi:[358] "Yā İbrāhīm, benümile meḥabbet (7) daʿvīsin

[329] B: götürdi A: giderdi 9b-2
[330] B: itdügin İbrāhīm gözedi dururdı A: etdiklerin İbrāhīm gözedürdi 9b-3
[331] B: ḳatına getürdiler: A-
[332] B: itdi A: etdi 9b-4
[333] B: elüŋ A: elüŋi 9b-5
[334] B: diriseŋ A: deriseŋ 9b-5
[335] A:dedi 9b-6: B-
[336] B: yidi aʿżāsı A: yedi aʿżāsın 9b-6
[337] B: anı gördi eytdi taŋrıçün A: aŋa eytdi taŋrıŋçün 9b-7
[338] A:ol melik 9b-9: B-
[339] B: virdi A: verdi 9b-9
[340] B: ḳardaşum A: ḳarındaşum 9b-10
[341] B: virdi adı Hācer A: verdi Hācer 9b-11
[342] B: peyġāmber A: peyġāmper 9b-11
[343] B: idi: A-
[344] B: gine Sāre'yi A: Sāre'yi yine 9b-12
[345] B: viribidi A: virdi 9b-12
[346] B: geldi A: vardı 9b-13
[347] B: görüyorurdum dimek lāzım degil didi A: goreṭururam baŋa dimek muḥtāc degil dedi 9b-14/15
[348] B: helāl idin A: ṭut 10a-1
[349] B: didi: A-
[350] B: İbrāhīm Hācerile cimāʿḳıldı A: Hācer'e yaḳunlıḳ etdi10a-2
[351] B: Hācer A: Hācer'den 10a-2
[352] A:ʿaleyhi's-selāmūŋ 10a-4: B-
[353] B: sevisin A: sevgisin 10a-5
[354] B: yaşındayıdı A: yaşında idi 10a-6
[355] B: ḳocaluġum A: pīrligüm 10a-8
[356] A:andan10a-9: B-
[357] B: ayrılmazıdı A: ayru olmaz-ıdı 10a-10
[358] B: 'itāb eyledi eytdi A: 'itāb etdi 10a-11

idersin,[359] oġluŋ muḥabbetin senüŋile benüm arama ḥicāb mı idersin?[360] Tīz dur ol (8) oġluŋı[361] ḳurbān getür." ʿUlemā bunda iẖtilāf idüp dururlar:[362] "Ḳurbān olan İsḥāḳ mıdur (9) yā İsmāʿīl midür?" Bir niçeler ḳavlinde İsḥāḳ'dur, zīrā ki Yaʿḳūb ol vaḳtın ki[363] Yūsuf'a (10) nāme yazdı, demişidi kim:[364] "Biz dünyāya belāyiçün geldük.[365] Dedemüzi oda atdılar, atamuzı (11) ḳurbān getürdiler." Bir daḫı budur kim ol vaḳt ki[366] Yūsuf'ı Mıṣır'a getürdiler, dellāllar çaġırur:[367] (12) "Eyi ḳul, gökçek ḳul kim alur?[368] Yūsuf eytdi: "Hey, eyle dime.[369] Çaġır ki: "Taŋrı ʿışḳına ḳurbān (13) gelenüŋ oġlınuŋ oġlı." di, ḳıġırt." didi.[370] Pes maʿlūm oldı ki[371] İsḥāḳ'dur ve[372] bir niçeler eytdiler:

[57b]

(1) "Yoḳ İsmāʿīl peyġāmberdür[373] ammā Resūl Ḥażreti[374] ʿaleyhi's-selām buyurmışdur ki[375] ana İbni'ẕ-ẕebiheyn (2) yaʿnī[376] "İki boġazlanmış oġlıyam." didi.[377] Biri İsmāʿīl, biri[378] ʿAbdu'l-lāh. Pes Muḥammed sözi eṣaḥdur.[379] (3) Bir[380] daḫı budur kim Ḥaḳ Taʿālā[381] İsmāʿīl ḳıṣṣasın Ḳur'ān'da tamām ider andan İsḥāḳ peyġāmber ḳıṣṣasına (4) başlar.[382] Pes bu ḳavl aḳvādur ki ḳurbān gelen[383] İsmāʿīl'dür. **Ḥikāyet –i İsmā'īl ʿAleyhi's-selām**[384] (5) Ḥaberde şöyle gelmişdür ki[385] İbrāhīm[386] düşde gördi ki Ḥaḳ[387] Taʿālā eytdi: "Oġluŋı[388] ḳurbān (6) eyle." Pes İbrāhīm'çün ol uyḳudan uyandı,[389] durdı, Hācere geldi, eytdi:[390] "Yā Hācer[391] bir

---

[359] B: meḥabbet daʿvīsin idersin A: dōstlıḳ edersin 10a-12
[360] B: oġluŋ muḥabbetin senüŋile benüm arama ḥicāb mı idersin: A-
[361] B: tīz dur ol oġluŋı A: tīz ṭur oġluŋı 10a-12
[362] B: iẖtilāf idüp dururlar A: iẖtilāf etdiler ki 10a-13
[363] B: ki: A-
[364] B: kim A: ki 10b-1
[365] B: geldük A: geldi 10b-1
[366] B: budur kim ol vaḳt ki A: ol vaḳtın 10b-3
[367] B: çaġırur A: çaġrışurlardı ki 10b-3
[368] B: ḳul kim alur A: kim alursa 10b-4
[369] B: dime A: deme 10b-4
[370] B: oġlınuŋ oġlı di ḳıġırt didi A: oġlı de ḳıġır dedi 10b-5/6
[371] A:kimi 10b-6: B-
[372] B: ve: A-
[373] B: peyġāmberdür: A-
[374] B: ḥażreti: A-
[375] B: ki: A-
[376] A:ben 10b-8: B-
[377] B: oġlıyam didi yaʿnī A: oġlıvan 10b-9
[378] B: biri A: birisi 10b-9
[379] B: pes Muḥammed sözi eṣaḥdur A: maʿlūm ola ki resūl ḥażreti dürüst ola 10b-10
[380] B: bir: A-
[381] A:ḥaḳ Taʿālā 10b-11: B-
[382] B: ḳur'ānda tamām ider andan İsḥāḳ peyġāmber ḳıṣṣasına başlar A: ḳur'ānda İsmāʿīl ḳıṣṣasın tamām ider andan İsḥāḳ başlar 10b-11/12
[383] B: aḳvādur ki ḳurbān gelen A: aḳva ol ki ḳurbān olan 10b-13
[384] B: Ḥikāyet -i İsmā'īl ʿAleyhisselām A: İsmā'īl Ḳurbānı Geldügi Ḥikāyet 10b-13/14
[385] B: gelmişdür ki A: gelipdurur kim 10b-14
[386] A:ʿaleyhi's-selām10b-15: B-
[387] B: ki ḥaḳ A: kim taŋrı 10b-15
[388] B: oġluŋı: A-
[389] A:çün ol uyḳudan uyandı 11a-1: B-
[390] B: durdı Hācere geldi eytdi A: ṭurdı Hācer'e eytdi 11a-1
[391] A:yā Hācer 11a-2: B-

dōst bizi bugün ḳonuḳluġa ḳıġırdı,[392] (7) sözin şımaḳ olmaz." Pes[393] İsmāʿīl'üŋ başını yu, ṭonın geydür,[394] alayın, bile gideyin." didi.[395] Hācer (8) durdı,[396] sözin yirine[397] getürdi. İbrāhīm[398] bir ip ḳoynına ḳoydı, bir bıçaḳ aldı, İsmāʿīl'i uydurdı, gitdi. (9) Andan[399] İblīs[400] ādem ṣūretine girdi, İsmāʿīl'üŋ ḳatına geldi. Eytdi:[401] "Yā İbrāhīm, hīç bilür misin ki[402] (10) ataŋ seni ne yire iledür?" Eytdi: "Ḳonuḳluġa giderüz." "Yoḳ öldürmege iledür, ḳaç, git." dedi.[403] (11) İsmāʿīl eytdi: "Atam beni ḳatı[404] sever, nice öldüre?" İblīs eytdi: "Taŋrısı buyurdı,[405] sözin şımaḳ (12) olmaz." İsmāʿīl[406] eytdi: "Çünki[407] Taŋrısı buyurdı, atam Taŋrı buyruġın[408] şımaz, baŋa daḫı ölmekden (13) artuḳ çāre yoḳdur, sen işüŋe var."[409] Yerden bir ṭaş aldı, atdı, vardı bir gözin çıḳardı.[410] İblīs eytdi: "İbrāhīm oġlından bu söz ʿacab degül."[411]

[58a]

(1) Bu baŋa uymaz, bārī varayın Hācer ʿavratdur ola kim azduram.[412] Andan İblīs Hācer ḳatına geldi.[413] Ḳapu ḳaḳdı, çaġırdı ki:[414] "Yā Hācer, işitdüŋ mi[415] ḫaberi?" Hācer[416] eytdi: (2) "Nice[417] ḫaberdür?" İblīs eytdi: "İbrāhīm İsmāʿīl'i öldürmege iledür,[418] eger erişmeziseŋ öldürür,[419] oġluŋ[420] elüŋden (3) çıḳar, ḥasreti içüŋde ḳalur." didi.[421] Hācer eytdi: "Hey ne söylersin?[422] İbrāhīm anı şöyle mi sever, (4) nice öldüre?"[423] İblīs[424] eytdi: "İbrāhīm; Taŋrısı sözin şımaz,[425] Taŋrısı eyle[426]

---

[392] B: bir dōst bizi bugün ḳonuḳluġa ḳıġırdı A: bir ṭōst bizi evine ḳonuḳluġa çaġırdı 11a-3
[393] B: pes: A-
[394] B: geydür A: geyür 11a-4
[395] B: didi: A-
[396] B: Hācer durdı A: Hācer ṭura geldi11a-5
[397] B: yirine A: yerine11a-6
[398] A:İbrāhīm 11a-6: B-
[399] B: gitdi andan A: gitdiler pes 11a-9
[400] B: İblīs A: İblīs-i laʿīn bir 11a-9/10
[401] B: İsmāʿīlüŋ ḳatına geldi eytdi A: geldi İsmāʿīl'e eytdi 11a-11
[402] B: yā İbrāhīm hīç bilür misin ki: A-
[403] B: ne yire iledür eytdi ḳonuḳluġa giderüz yoḳ öldürmege iledür ḳaç git dedi A: dügine iletmez öldürmege iledür ḳaç git yoḫsa öldürür 11a-12/13
[404] B: ḳatı A: iŋen 11a-15
[405] B: İblīs eytdi taŋrısı buyurdı A: eytdi taŋrı buyurdı 11a-15
[406] B: İsmāʿīl: A-
[407] B: çünki A: çün12a-1
[408] B: taŋrı buyruġın A: taŋrısı sözin 12a-2
[409] B: sen işüŋe var A: var [i]şüŋe dedi 12a-4
[410] A:yerden bir ṭaş aldı atdı vardı bir gözin çıḳardı 12a-4/5: B-
[411] B: degül A: degil 12a-7
[412] A:bu baŋa uymaz bārī varayın Hācer ʿavratdur ola kim azduram 12a-7/8: B-
[413] B: andan İblīs Hācer ḳatına geldi A: pes geldi 12a-9
[414] A:ḳapu ḳaḳdı çaġırdı ki 12a-9: B-
[415] A:kim 12a-10: B-
[416] B: Hācer: A-
[417] B: nice A: niçe 12a-11
[418] B: iledür A: aldı gitti 12a-12/13
[419] A:öldürür 12a-13: B-
[420] B: oġluŋ: A-
[421] B: ḥasreti içüŋde ḳalur didi A: içüŋde ḥasreti ḳalur 12a-14
[422] B: hey ne söylersin A: herze söylersin 12a-15
[423] B: anı şöyle mi sever nice öldüre A: İsmāʿīl'i ziyāde sever ḳaçan ola ki öldüre 12b-1
[424] A:İblīs 12b-1: B-
[425] A:İbrāhīm taŋrısı sözin şımaz 12b-2: B-

buyurdı. Elbette öldürse gerek.” Andan[427] Hācer eytdi: “Hīç[428] (5) ḫayrlu kişiye beŋzemezsin, çün anı[429] Taŋrı[430] buyurdı, ben daḫı ṣabr itsem[431] gerek. İsmāʿīl boyun virse (6) gerek. İbrāhīm Taŋrı[432] buyruġın yirine[433] getürse gerek.” Çün[434] İblīs anı işitdi[435] güci kesildi ve ol ṣūret ile İbrāhīm ḳatına gelmege yüzi ḳalmadı, gürīzān oldı.[436] İbrāhīm (7) durdı,[437] ṭaġa çıḳdı, eytdi: “İy oġul[438] إِنِّي أَرَىٰ فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانظُرْ الاية (8) “Yaʿnī ben[439] düşde gördüm ki seni ḳurbān iderin,[440] ne dirsin?[441] İsmāʿīl eytdi: يَا أَبَتِ افْعَلْ (9) “Yā ata,[442] işle ne ki[443] gördüŋise, ben ṣabr idicilerden olam inşallah.”[444] إِن شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ (10) **Su’āl:** Ne ḥikmetdür ki İbrāhīm’e Cebrā’īl gelürdi, velī oġlın[445] ḳurbān eylemegi[446] düşünde gördi?”[447] (11) **Cevāb** budur kim dōst dōsta[448] ol ḫaberi virmez,[449] dōst andan ġuṣṣalana. Ḫuṣūṣā[450] (12) oġul ġuṣṣası gibi. Pes[451] Ḥaḳ Taʿālā dilemedi ki: “Oġluŋı ḳurbān it.” diye.[452] Görmez misin ki hemīşe Muḥammed’e[453] (13) Cebrā’īl ḫaber[454] getürürdi.[455] Pes aḫır vaḳtında ölecegin[456] düşünde didiler. Pes[457] İbrāhīm boġazlamaġı te’ḫīr itdi, ol kim[458]

[58b]

(1) Ḥaḳ Taʿālā’dan bir meded irişe. Andan İsmāʿīl eytdi: “Yā baba, tīz dut[459] Taŋrı emrin yirine[460] getür.” (2) İbrāhīm eytdi: “Ölmege iver misin?” İsmāʿīl eytdi: “Bir

---

[426] B: eyle: A-
[427] B: andan A: pes 12b-3
[428] B: hīç: A-
[429] A:anı 12b-5: B-
[430] B: taŋrı A: taŋrısı 12b-5
[431] B: daḫı ṣabr itsem A: ṣabr etmesem mi 12b-6
[432] B: taŋrı A: taŋrısı 12b-7
[433] B: yirine A: yerine 12b-8
[434] B: çün A: çünki 12b-9
[435] B: işitdi A: eşitdi12b-9
[436] A:ve ol ṣūret ile İbrāhīm ḳatına gelmege yüzi ḳalmadı gürīzān oldı 12b-10/11/12: B-
[437] B: durdı: A-
[438] B: iy oġul A: iy İsmāʿīl 12b-13
[439] B: ben: A-
[440] B: iderin A: itsem gerek 12b-15
[441] B: ne dirsin A: sen daḫı ne dersen 13a-1
[442] B: yā atA: A-
[443] B: ki A: kim 13a-2
[444] A:inşallah 13a-3: B-
[445] B: oġlın A: oġlına 13a-5
[446] B: eylemegi A: buyrulmaḳlıḳ 13a-6
[447] B: gördi A: buyuruldı 13a-6
[448] B: kim dōst dōsta A: ki dōstı 13a-7
[449] B: virmez A: virmedi ki 13a-8
[450] A:ki 13a-9: B-
[451] B: pes: A-
[452] B: oġluŋı ḳurbān it diye A: oġluŋ öldür deye 13a-10/11
[453] B: hemīşe Muḥammede A: resūl ḥażretine 13a-11/12
[454] A:ḫaber 13a-12: B-
[455] B: getürürdi A: getürdi 13a-12
[456] B: pes āḫir vaḳtında ölecegin A: āḫir öleçegin 13a-12/13
[457] B: didiler pes A: dediler 13a-13
[458] B: itdi ol kim A: etdi eytdi ola ki 13a-15
[459] B: eytdi yā baba tīz dut A: tīz dut dedi eytdi ey baba tīz ṭut 13b-1/2

kişi kim Şeyṭān ḳoŋşuluġından (3) Allah[461] ḳoŋşulıġına vara ol[462] nice[463] ivmesün?" Çün[464] İbrāhīm anı işitdi, durdı,[465] İsmāʿīl'üŋ elin (4) ayaġın baġladı. Bıçaġı çıḳardı ki boġazlaya.[466] İsmāʿīl eytdi ki: "İy baba, saŋa üç vaṣiyyetüm vardur.[467] (5) Ol vaṣiyyetüm oldur kim[468] elimi ayaġımı ḳatı baġla, cān ʿazīzdür, olmasun kim[469] cān acıġından (6) debrenem elim ayaġum[470] saŋa doḳına. Ben Allah ḳatında[471] günāhkār olam. Hem daḫı ferişteler yuḳaru dururlar, eytmesinler[472] ki: (7) "İsmāʿīl ʿāṣī oldı." İkinci vaṣiyyetüm budur kim yüzümi yire başġıl[473] şāyed boġazlariken[474] şefāʿatuŋ (8) düşe. Sen[475] Ḥaḳ Taʿālā ḳatında āṣim olasın, zīre şefāʿat gözdedür.[476] Taŋrı buyruġın yirine[477] getürmeyesin.[478] (9) Üçünci oldur kim[479] anama benden selām idesin." İsmāʿīl eytdi: "Baŋa uş bunuŋ gibi ḥāl (10) oldı, varımadum, ḥelāl itsün,[480] daḫı benimçün yigit diyü aġlamasın."[481] İbrāhīm her ne ki derise[482] (11) "Olsun." didi.[483] Yüzün ḳoyu başdı, bıçaġı eline[484] aldı. İbrāhīm aġladı.[485] İsmāʿīl eytdi: (12) "İy baba neye[486] aġlarsın?" İbrāhīm[487] eytdi: "Nice aġlamayayın ki senüŋ gibi oġlanuŋ[488] boġazıŋa bıçaḳ çalmaḳ (13) gerekmez?"[489] İsmāʿīl eytdi: "İy baba,[490] Ḥaḳ Taʿālā saŋa bir göŋül virdi sevgüye[491] yarar. Baŋa bir ten virdi[492]

[59a]

---

[460] B: yirine A: yerine 13b-3
[461] B: Allah A: raḥmān 13b-6
[462] A:ol 13b-7: B-
[463] B: nice A: niçe 13b-7
[464] B: çün: A-
[465] B: işitdi durdı A: eşidüp13b-8
[466] B: bıçaġı çıḳardı ki boġazlaya: A-
[467] B: İsmāʿīl eytdi ki iy baba saŋa üç vaṣiyyetüm vardur A: İsmāʿīl eytdi i[y] baba size üç nesne vaṣiyyetüm var 13b-9/10
[468] B: oldur kim A: budur ki 13b-11
[469] B: olmasun kim A: olmasun ki 13b-12
[470] B: ayaġum A: ayaġım 13b-13
[471] B: Allah ḳatında A: ḫaḳ dergāhında13b-13
[472] B: ferişteler yuḳaru dururlar eytmesinler A: ferişteler baḳa dururlar eytmesünler 13b-14/15
[473] B: vaṣiyyetüm budur kim yüzümi yire başġıl A: ḫācatum budur yüzüm yere baş 14a-1
[474] B: boġazlariken A: boġazlarken baŋa 14a-2
[475] B: sen: A-
[476] B: āṣim olasın zīre şefāʿat gözdedür A: günāhkār olasın zīrā ki şefāʿat gözden 14a-3
[477] B: yirine A: yerine 14a-4
[478] A:āsīm olasın 14a-5: B-
[479] B: oldur kim A: budur 14a-5
[480] B: eytdi baŋa uş bunuŋ gibi ḥāl oldı varımadum ḥelāl itsün A: baŋa bir ḥāl düşdi ḥelāl etgil dedi deyesin 14a-6/7
[481] B: benimçün yigit diyü aġlamasın A: benüm içün yigit idi diyü aġlamasun 14a8
[482] B: derise A: dedi 14a-9
[483] B: didi A: dedi14a-10
[484] B: eline: A-
[485] B: İbrāhīm aġladı: A-
[486] B: neye A: niye 14a-12
[487] A:İbrāhīm 14a-12: B-
[488] B: aġlamayayın ki senüŋ gibi oġlanuŋ A: aġlamayam ki senüŋ boġazıŋa 14a-13
[489] B: gerekmez A: gerek 14a-14
[490] B: iy babA: A-
[491] B: virdi sevgüye A: verdi ki sevgiye 14a-15
[492] B: virdi A: verdi14b-1

(1) ṣabır itmege yarar. Sen sevgüŋü benden gider, ben daḫı[493] ṣabr ideyin. Sen tīz[494] Taŋrı emrin yirine getür." didi.[495] Çün İbrāhīm ol sözi işitdi[496] (2) ʿacaba ḳaldı anuŋ ʿaḳlına firāsetine. Andan İsmāʿīl'üŋ boġazına bıçaġı çaldı,[497] bıçaḳ (3) kesmedi.[498] İbrāhīm bıçaġı biledi, iti eyledi, çaldı gine kesmedi.[499] İsmāʿīl eytdi: (4) "İy baba, bıçaġı gey bile ki[500] tīz olsun." İbrāhīm bıçaġı gine biledi. Rivāyet iderler yitmiş kez (5) çaldı[501] kesmedi. İbrāhīm[502] ʿāciz ḳaldı, ḳaḳıdı, ṭaşa çaldı, ṭaş ḫıyār gibi iki pāre oldı. Bıçaḳ dile gelüp söyledi: "Kesme dediler, yoḫsa öküze de balıġa degin indürürem." dedi. Andan hātıġdan bir[503] āvāz geldi ki: قَدْ صَدَّقْتَ الرُّؤْيَا "Yā İbrāhīm[504] düşüŋ (6) yirine geldi,[505] buyruġumuz dutduŋ." Derḥāl Cebrā'īl geldi eytdi: "Ḥaḳ Taʿālā[506] saŋa selām (7) ider. Ḳurbān it, didigümüzden maḳṣūd budur kim İsmāʿīl'üŋ[507] bizden yaŋa sevgüsin (8) daḫı[508] ol kişinüŋ kim[509] alnında benüm Muḥammedüm[510] nūrı ola anuŋ[511] dōstluġı bizümile böyle olur."[512] **Su'āl** (9) ṣorarlarsa[513] "Boġazlanan İsmāʿīl'idi İbrāhīm niçün aġlardı?" **Cevāb** budur kim ol demde[514] İbrāhīm (10) oġuldan ayrulurdı[515] İsmāʿīl dōsta ḳavışurdı. Pes[516] gülmek İsmāʿīl'e, aġlamaḳ İbrāhīm'e (11) vācibidi. Daḫı eydürler kim çün[517] İbrāhīm bıçaġı İsmāʿīl'üŋ[518] boġazına çaldı,[519] Ḥaḳ Taʿālā (12) kendü ḳudreti nūrın İsmāʿīl'e bıraḳdı. Çün İsmāʿīl[520] anı gördi, ölümi unutdı. Şöyle kim (13) Mışır ḫātunları Yūsuf'ı gördiler, ellerin ṭoġradılar,[521] bıçaḳ acısın unutdılar,[522] ḳanları aḳduġın ṭuymadılar.[523]

---

[493] A:ṣabır itmege yarar sen sevgüŋü benden gider ben daḫı14b-1/2: B-
[494] B: tīz A: tezrek14b-2
[495] B: yirine getür didi A: yerine getür 14b-3
[496] B: çün İbrāhīm ol sözi işitdi: A-
[497] B: aḳlına firāsetine andan İsmāʿīlüŋ boġazına bıçaġı çaldı A: iʿtiḳādına pes bıçaġı İsmāʿīlüŋ boġazına çaldı 14b-4/5
[498] A:pes 14b-6: B-
[499] B: çaldı gine kesmedi A: yine çaldı kesemedi 14b-7
[500] B: bıçaġı gey bile ki A: bıçaġunı bile 14b-8
[501] B: İbrāhīm bıçaġı gine biledi rivāyet iderler yitmiş kez çaldı A: pes İbrāhīm yine biledi rivāyet eydürler ki yetmiş kere çaldı 14b-8/9/10
[502] B: İbrāhīm: A-
[503] A:ḳaḳıdı ṭaşa çaldı ṭaş ḫıyār gibi iki pāre oldı bıçaḳ dile gelüp söyledi kesme dediler yoḫsa öküze de balıġa degin indürürem dedi andan hātıġdan14b-10/14: B-
[504] B: yā İbrāhīm 14b-14
[505] B: düşüŋ yirine geldi A: düş yerine geldi 14b-15
[506] B: dutduŋ derḥāl Cebrā'īl geldi eytdi ḥaḳ taʿālā A: duttuŋ gördi ki Cebrā'īl geldi taŋrı 15a-1
[507] B: it didigümüzden maḳṣūd budur kim İsmāʿīlüŋ A: itdigümüzden buydu ki İsmāʿīl 15a-2/3
[508] B: daḫı: A-
[509] B: kim: A-
[510] B: benüm Muḥammedüm A: Muḥammedüŋ 15a-4
[511] A:anuŋ 15a-5: B-
[512] B: böyle olur A: bile ola15a-5
[513] B: ṣorarlarsa A: ṣordılar ki 15a-6
[514] A:ol demde 15a-7/8: B-
[515] B: oġuldan ayrulurdı A: oġlından ayrıldılar 15a-8
[516] B: ḳavışurdı pes A: ḳavuşdı 15a-9
[517] B: eydürler kim çün: A-
[518] B: İsmāʿīlüŋ A: İsmāʿīl 15a-11
[519] B: çaldı A: çalıcaḳ 15a-12
[520] B: ḳudreti nurın İsmāʿīle bıraḳdı çün İsmāʿīl A: ḳudret nūrından İsmāʿīlüŋ gözine gösterdi çün 15a-12/14
[521] B: ṭoġradılar A: doġradılar 15b-1
[522] B: bıçaḳ acısın unutdılar: A-
[523] B: aḳduġın ṭuymadılar A: aḳduġunu duymadılar 15b-1/2

[59b]

(1) **Beşāret:** Çünki mü'mine cān acısı düşe Ḥaḳ Taʿālā aŋa kendü nūrından (2) aŋa göstere, mü'min[524] cān acıġın duymaya. **Su'āl** iderler[525] ki: "İsmāʿīl mi cevmerddi yoḫsa[526] (3) İbrāhīm mi?"[527] **Cevāb** oldur kim[528] İsmāʿīl cevmerd idi, zīrā ki İbrāhīm oġul virürdi (4) İsmāʿīl cān virürdi.[529] Bir niçeler eydürler ki:[530] "İbrāhīm cevmerd idi." Zīrā[531] oġul firākı (5) cān virmekden daḫı artuḳdur.[532] Daḫı dirler kim:[533] "İbrāhīm cevmerd idi, eger cevmerd degülmisse[534] (6) Ḥaḳ Taʿālā, İsmāʿīli boġazla,[535] dimeyedi." Pes[536] maʿlūm oldu kim İbrāhīm cevmerd idi[537] (7) Pes[538] Ḥaḳ Taʿālā Cebrā'īl'e buyurdı ki:[539] "Var ol ḳoçı kim Hābīl ḳurbānıyıdı (8) ḳabūl itdüm[540] anı İsmāʿīl'e fidā it." didi.[541] Pes Cebrā'īl geldi Uçmaḳ'dan ol ḳoçı aldı (9) havādan gelürdi. İbrāhīm daḫı[542] bıçaġı[543] İsmāʿīl boġazına çalardı ve[544] ümīẕ daḫı dutardı tā ki Cebrā'īl[545] (10) geldi "Allahu ekber Allahu ekber" didi.[546] Ḳoç elinde[547] İbrāhīm bunı gördi ve[548] eytdi: (11) Çün İbrāhīm Cebrā'īl āvāzın işidicek döndi, baḳdı. Gördi kim ḳoç elinde,[549] (12) İbrāhīm şāẕ oldı. İsmāʿīl eytdi:[550] Bu nesne ol vaḳten berü ḫācılara

---

[524] B: mü'mine cān acısı düşe ḥaḳ taʿālā aŋa kendü nūrından aŋa göstere mü'min A: mü'min daḫı cānacıġıġadüşe ḥaḳ Taʿālā kendü nūrın mü'mine göstere 15b-2/4
[525] B: Suāl iderler A: Suāl ṣorarlar 15b-4/5
[526] B: cevmerddi yoḫsa A: cevmerd idi yā 15b-5
[527] A:mi 15b-6: B-
[528] B: kim A: ki 15b-6
[529] B: oġul virürdi İsmāʿīl cān virürdi A: oġıl virdi İsmāʿīl cān virdi 15b-8
[530] B: eydürler ki: A-
[531] B: zīrā A: zīrā ki 15b-9
[532] B: artuḳdur A: eşeddür 15b-11
[533] B: daḫı dirler kim A: ve daḫı dediler ki 15b-11
[534] B: degülmisse A: degül ise idi 15b-12
[535] B: boġazla A: ḳurbān it 15b-13
[536] B: pes: A-
[537] B: cevmerd idi A: cevmerddür 15b-14
[538] B: pes: A-
[539] B: Cebrā'īle buyurdı ki A: Cebrā'īle buyurdı 15b-15
[540] B: ḳoçı kim hābīl ḳurbānıyıdı ḳabūl itdüm A: ḳoç ki hābīlüŋ ḳurbānından anı ḳabūl itdük 16a-1/2
[541] B: it didi A: ilet dedi 16a-2
[542] B: daḫı: A-
[543] A:bıçaġı16a-5: B-
[544] B: çalardı ve A: çekerdi 16a-6
[545] B: ümīẕ daḫı dutardı tā ki Cebrā'īl A: ümīẕ dutarıdı ki Cebrā'īl 16a-6
[546]B: Allahu ekber Allahu ekber didi A: Allahu ekber dedi 16a-7
[547] B: ḳoç elinde: A-
[548] B: ve: A-
[549] B: Cebrā'īl āvāzın işidicek döndi baḳdı gördi kim ḳoç elinde A: eşitdi döndi baḳdı Cebrā'īli gördi ḳoç elinde 60b-10/11
[550] B: İbrāhīm şāẕ oldı İsmāʿīl eytdi A: şāẕ oldı eytdi16a-12

(13) sünnet ḳaldı[551] tekbīr itmek. Çün[552] Cebrā’īl geldi, selām virdi, eytdi: “Uş ḳoç fidā[553]

[60a]

(1) bunı İsmāʿīl’e[554] ḳurbān eyle.” İbrāhīm vardı ki[555] ḳoçı duta,[556] ḳoç ḳaşdı.[557] İbrāhīm ḳoçuŋ ardına (2) düşdi. Anı ṭaşıla atardı ol vaḳtden berü ol arada ḫācılar ṭaş atmaḳ sünnet oldı. (3) Andan İbrāhīm yitdi, dutdı, boġazladı. İsmāʿīl’üŋ elin ayaġın şeşdi. Andan İbrāhīm (4) İsmāʿīl’i aldı Hācer ḳatına geldi. Ne ki vāḳiʿ olmışıdı ḫaber virdi. Hācer Ḥaḳ Taʿālā’nuŋ (5) luṭfın işitdi, şükr ḳılup şāẕ oldı. Andan şoŋra birḳaç gün daḫı geçdi. Pes (6) Ḥaḳ Taʿālā emrile Cebrā’īl dört ferişte ādem ṣūretinde geldiler. İbrāhīm bunları bilmedi (7) zīrā Cebrā’īl’i ol ṣūretde gördügi yoġudı. İbrāhīm bir buzaġı bislerdi, durdı, boġazladı, (8) bişirdi, öŋlerine getürdi, yimediler, ellerin çekdiler, durdılar. Çün İbrāhīm anlaruŋ yimedügin (9) gördi, ḳorḳdı, eytdi: “Benüm ṭaʿāmum yimediler.” didi. Cebrā’īl bildi kim:[558] “İbrāhīm ḳorḳdı.” Eytdi: (10) فَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَخَفْ وَبَشَّرُوهُ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ Yaʿnī[559] “Ḳorḳma yā İbrāhīm, biz saŋa oġul muştılayı[560] geldük, (11) ferişterlerüz.” İbrāhīm[561] eytdi: “Kimden?” Eytdiler:[562] “Sāre’den.” Sāre ḫātun ol dem ev bucaġında[563] (12) otururdı, bükülmiş ḳarıcıġıdı.[564] Çün bu sözi eşitdi eytdi: وَامْرَأَتُهُ قَائِمَةٌ فَضَحِكَتْ (13) güler, eydür: “Ben ḳarıdum, erüm ḳoca, benden oġul gelmek muḥāl meger Ḥaḳ Taʿālā erime daḫı baŋa yigitlik bağışlaya.”[565]

[60b]

(1) Eytdiler:[566] “Taŋrı bir oġul virdi[567] ʿaḳl issi ve[568] ʿilm issi İsḥāḳ adlu Sāre’den.” deyicek pes Sāre (2) ḫātun eytdi, elin yüzine urdı eytdi: “Ben yemiş vermez aġaç gibiyem, benden oġlan ḳaçan ṭoġa,[569] benden oġlan doġa mı? Erüm ḳoca ben ḳarı?”[570] قَالُوا أَتَعْجَبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ Eytdiler: (3) “Taŋrı’nuŋ buyruġın[571] ʿacablar mısın?” dediler.

---

[551] B: ḳaldı A: oldı16a-14
[552] B: tekbīr itmek çün: A-
[553] B: uş ḳoç fidā A: uş fidā 16a-15
[554] B: bunı İsmāʿīle: A-
[555] B: ki: A-
[556] A:ol 16b-2: B-
[557] B: ḳaşdı A: ḳaçdı 16b-2
[558] B: 60a-1/9: A-
[559] B: İbrāhīm ḳorḳdı eytdiyaʿnī A: İbrāhīm anuŋ ḳorḳdı16b-2/3
[560] B: oġul muştılayı A: oġıl muştılamaġa 16b-5
[561] B: ferişterlerüz İbrāhīm A: ferişterlerüz 16b-5
[562] B: eytdiler A: Cebrā’īl eytdi 16b-6
[563] B: Sāre ḫātun ol dem ev bucaġında A: ol vaḳtın Sāre ev buçaġında 16b-7
[564] B: ḳarıcıġıdı A: ḳarıçuġ-ıdı 16b-8
[565] B: güler eydür ben ḳarıdum erüm ḳoca benden oġul gelmek muḥāl meger ḥaḳ taʿālā erime daḫı baŋa yigitlik bağışlayA: A-
[566] B: eytdiler: A-
[567] B: virdi A: rūzī ḳıldı 16b-11
[568] A:ve 16b-12: B-
[569] A:elin yüzine urdı eytdi ben yemiş vermez aġaç gibiyem benden oġlan ḳaçan ṭoġa 16b14-15/17a-1: B-
[570] B: pes Sāre ḫātun eytdi benden oġlan doġamı erüm ḳoca ben ḳarı A: gine döndi ʿacab benden daḫı oġlan gele mi ben ḳarıdum erüm ḳocaldı 17a-1-5

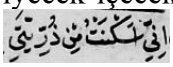
Su’āl iderler kim: “Sāre ḫātun dāyim[572] oġlan isterdi, **(4)** Hācer’i günilerdi, bu kez ki oġlan muştılayu geldiler,[573] niçün eydürdi ki[574] ben ḳarıdum erüm ḳocaldı? Gerçi ki[575] **(5)** bilürdi kendüden oġlan olmazdı yine duʿā ḳılurdı ki, baŋa oġıl vir, diyü ve eger bilürdi ki oldı[576] niçün eydürdi ki nice ola?”[577] **cevāb** oldur ki Sāre ḫātun **(6)** çün oġlan muştuluġın işitdi[578] ṭamaʿ itdi ki beni daḫı erimi[579] daḫı Ḥaḳ Taʿālā yigit ḳılısar, ṣorduġı **(7)** ol sebebden idi, zīre ki [580] her kişi yigitligi sever. Pes yidi günden ṣoŋra Sāre ḫātun **(8)** ḥāmile oldı.[581] Çün vilādet[582] vaḳtı oldı, ṭoġurumadı,[583] buŋaldı. Zīre hīç oġlan[584] doġurduġı yoġıdı. **(9)** Hācer geldi ki aŋa[585] tīmār ide. Sāre ḳaḳıdı, eytdi: “Yā İbrāhīm, Hācer[586] ile İsmāʿīl’i ḳatumdan gider.” **(10)** Anlar gitdiler[587] İsḥāḳ dünyāya geldi. ʿAẕīm[588] ḫūbıdı. Biŋ peyġāmber İsḥāḳ bilinden geldi.[589] Sāre **(11)** İbrāhīm’e eytdi: “Tīz dut, Hācer’ile İsmaʿīl’i[590] bir yire ilet. Niçe niçe ben bunlaruŋ belāsın çekeyin?[591] Şükr ki **(12)** Ḥaḳ Taʿālā[592] baŋa daḫı oġul[593] virdi.” Çün İbrāhīm anı eşitdi, eytdi: “Yā Sāre[594] revā mıdur ki **(13)** oġlanum yabana atasın?[595] Ṣabr it. Cebrā’īl gelsüŋ görelüm. Allah’dan ne buyruḳ gelür?[596] Aŋa göre ḳılavuz.”

[61a]

(1) didi. Derḥāl Cebrā’īl[597] geldi, eytdi: “Yā İbrāhīm, Sāre ne derise anuŋ sözin dut. Zīre ki **(2)** senüŋ üstüŋde çoḳ ḥaḳḳı vardur.”[598] İbrāhīm anı eşitdi, Hācer’i İsmāʿīl’i aldı ki gide.[599] Sāre **(3)** eytdi: “Yā İbrāhīm[600] bunları şol yire ilet kim anda ot taḫıl

---

[571] B: buyruġın A: emrin buyruġın 17a-6
[572] B: dediler Suāl iderler kim Sāre ḫātun dāyim A: suāl ṣorarlar ki Sāre hemīşe 17a-7/8
[573] B: bu kez ki oġlan muştılayu geldiler A: buġır ki oġıl muştuladılar 17a-9
[574] B: eydürdi ki A: eytdi ki 17a-10
[575] B: ḳocaldı gerçi ki A: ḳoçaldı egerçi ki 17a-11
[576] A:yine duʿā ḳılurdı ki bana oġıl vir diyü ve eger bilürdi ki oldı17a-12/13: B-
[577] B: niçün eydürdi ki nice ola A: niçün eytdi niçe ola 17a-14
[578] B: Sāre ḫātun çün oġlan muştuluġın işitdi A: çün Sāre oġlan muştılıġın eşitdi17a-15
[579] B: erimi A: erümi 17b-1
[580] B: ṣorduġı ol sebebden idi zīre ki A: ve ṣorduġı oldur kim17b-2/3
[581] B: pes yidi günden ṣoŋra Sāre ḫātun ḥāmile oldı A: bunuŋ üstine birḳaç gün geçti Sāre yüklü oldı 7b-4/5
[582] B: vilādet A: velādet7b-5
[583] B: ṭoġurumadı: A-
[584] B: zīre hīç oġlan A: zīrā ki hīç 7b-6
[585] B: aŋA: A-
[586] B: Sāre ḳaḳıdı eytdi yā İbrāhīm A: ḳaḳıdı eytdi Hācer 7b-8
[587] B: anlar gitdiler A: pes giderdiler 7b-11
[588] ʿ B: aẕīm A: iŋen 7b-12
[589] B: İsḥāḳ bilinden geldi A: Benī İsrā’īl peyġāmberlerinden İsḥāḳdan vücūda geldi 7b-13/14
[590] B: tīz dut Hācerile İsmaʿīli A: Hācerle oġlın 7b-15
[591] B: belāsın çekeyin A: belāsın dartayın 18a-1/2
[592] B: şükr ki ḥaḳ taʿālā A: taŋruŋ uş 18a-2
[593] B: oġul A: oġıl 18a-3
[594] B: çün İbrāhīm anı eşitdi eytdi yā Sāre A: Sāreye İbrāhīm eytdi 18a-3
[595] B: oġlanum yabana atasın A: oġlanım yabana atayum 18a-4
[596] B: Allahdan ne buyruḳ gelür A: ne der 18a-5
[597] B: ḳılavuz didi derḥāl Cebrā’īl A: işleyelüm dedi andan Cebrā’īl 18a-6
[598] B: yā İbrāhīm Sāre ne derise anuŋ sözin dut zīre ki senüŋ üstüŋde çoḳ ḥaḳḳı vardur A: Sāre ne derse anı dut zīrā ki Sārenüŋ senüŋ üzedeki ḥaḳḳı çoḳdur 18a-7/8
[599] B: İbrāhīm anı eşitdi Hāceri İsmāʿīli aldı ki gide A: pes İbrāhīm Hāceri İsmāʿīli aldı 18a-9
[600] B: yā İbrāhīm: A-

hīç bitmesün, ʿimāretlıḳ (4) yir olmasun.” didi.[601] Andan İbrāhīm bunları aldı, revān oldı. Şol yire iletdi kim (5) anda ne ot biter ne taḫıl biter ne su var.[602] Pes İbrāhīm Hācer’i, İsmāʿīl’i[603] anda ḳodı kim (6) şimdi ol arada Kaʿbe evidür.[604] Eytdi: “Sizi Taŋrı’ya ışmarladum.” dedi[605] devesinden inmedi (7) gitdi. Bunlar anda aġlaşu ḳaldılar. Bir ol kim[606] İbrāhīm’den ayrıldılar, bir ol kim evinden (8) barḳından ayrıldılar, bir daḫı[607] ol kim yiyecek içecek nesne yoġıdı.[608] İbrāhīm andan (9) gine Şām’a geldi. Sāre’ye eytdi: Bir yire [609]iletdüm ki anda[610] ot (10) bitmez, ekin ekilmez.” didi. Çünki İsmāʿīl’e ṣusuzlıḳ ġālib oldı,[611] eytdi: “Yā[612] ana ṣuṣadum.” (11) Hācer eytdi: “Nice ideyin, ataŋ bizüm ḥaḳḳımuzda ne itdi? Şöyle ṣuṣuzlıḳda ve ısızlıḳda (12) ḳodı, gitdi. Meger[613] Allah’a yalvaravuz, andan artuḳ[614] çāre yoḳ.” didiler.[615] Hācer ile İsmāʿīl el götürüp duʿā (13) ḳıldılar, eytdiler: “İlāhī biz ṣuṣuz buŋalduḳ, bize ṣu veribi keremüŋden.” Pes [616] Ḥaḳ Taʿālā ṣuya emr itdi ki

[61b]

(1) yirüŋ yüzine çıḳa.[617] Derḥāl İsmāʿīl’üŋ ayaġı altından bir ṣu çıḳdı.[618] Ol ṣuya şimdi (2) āb-ı zemzem dirler[619] ḳaynayu çıḳduġından ötürü.[620] Çün Hācer’ile İsmaʿīl anı gördiler, (3) şād oldılar. Taŋrı’ya şükr ḳıldılar.[621] Ol ṣu aḳmaġa başladı. Hācer eytdi: “Eger bu ṣu (4) aḳup giderse görürler, ṭamaʿ iderler.” didi. Pes ṭopraḳ dişürdi ol ṣunuŋ öŋini baġladı. (5) Ṣu girü ḳardı,[622] derḥāl[623] aşaġa oturdı. Eger Hācer öŋin yıġmasa tā[624] ḳıyāmete degin (6) aḳardı. Çün gördiler ki ṣu aşaġa oturdı[625] ḳuyu

---

[601] B: kim anda ot taḫıl hīç bitmesün ʿimāretlıḳ yir olmasun didi A: ki anda [ne] ot biter ne taḫıl biter ne ṣu var 18a-10/11
[602] B: andan İbrāhīm bunları aldı revān oldı şol yire iletdi kim anda ne ot biter ne taḫıl biter ne su var: A-
[603] B: pes İbrāhīm Hāceri İsmāʿīli A: Hācerle İsmāʿīli 18a-11
[604] B: kim şimdi ol arada Kaʿbe evidür: A-
[605] A:daḫı 18a-13: B-
[606] B: gitdi bunlar anda aġlaşu ḳaldılar bir ol kim A: gine döndi anda aġlaşırlar idi biraz aġlaşdılar bir ol ki 18a-14/15
[607] B: bir ol kim evinden barḳından ayrıldılar bir daḫı: A-
[608] B: Ol kim yiyecek içecek nesne yoġıdı A: bir ol ki yiyeçek içeçek nesne yoḳ 18b-1
[609] B: bir yire A: ki bir yere 18b-3
[610] B: anda A: ol arada 18b-4
[611] B: İsmāʿīle ṣusuzlıḳ ġālib oldı A: Hācer ile İsmāʿīl anda ḳaldılar ṣuṣuzlıḳ iŋen ġālib oldı 18b-5/6
[612] B: yā A: iy 18b-7
[613] B: nice ideyin ataŋ bizüm ḥaḳḳımuzda ne itdi şöyle ṣuṣuzlıḳda ve ısızlıḳda ḳodı gitdi meger A: oġıl ben ṣuya ne ḥile ideyin ataŋ bize cefā itdi ṣusızlıḳ yerde bizi ḳodı gitdi meger ki 18b-8/10
[614] B: artuḳ A: artuḳdan 18b-11
[615] B: didiler: A-
[616] B: biz ṣuṣuz buŋalduḳ bize ṣu veribi keremüŋden pes A: bize ḥāyat ḫazīneden ṣu ver dediler 18b-13/14
[617] B: yirüŋ yüzine çıḳa A: yerüŋ yüzine gel 18b-15
[618] B: bir ṣu çıḳdı A: ṣu çaġlayup çıḳdıġından 19a-2
[619] B: şimdi āb-ı zemzem dirler A: zemzem ṣuyı derler 19a-3
[620] A:zemzem dediler: B-
[621] B: çün Hācerile İsmaʿīl anı gördiler şād oldılar taŋrıya şükr ḳıldılar A: ḳaçan kim ol ṣuyı gördiler şükür idüp şā[z] oldılar 19a-5/6
[622] B: didi pes ṭopraḳ dişürdi ol ṣunuŋ öŋini baġladı ṣu girü ḳardı A: vardı ḳum ile öŋin bükdi öyle ṣu gene ḳardı 19a-9/10
[623] B: derḥāl: A-
[624] B: öŋin yıġmasa tā A: öŋin bükmese 19a-11
[625] B: çün gördiler ki ṣu aşaġa oturdı A: çünki aşaġa oturdı 19a-12

eylediler. Vardı[626] İsmāʿīl elin yüzin (7) yudı, ol ṣudan çekdi,[627] içdi. Eytdi: “Yā[628] ana, Ḥaḳ Taʿālā bize ṣu virdi, ṭaʿām daḫı (8) virürse ḳādirdür.”[629] Durdı İsmaʿīl[630] ol ṭaġı yörendi. Gördi ki bir keler durur. Ol keler[631] (9) ḥāl diliyle söyledi, eytdi: “Ben senüŋ rızḳuŋvan, dut beni boġazla, yi.” didi.[632] “Ḳıyāmete (10) ḳalan kelerler benüm fażīletüm ola.”[633] Pes ol keleri İsmāʿīl dutdı, boġazladı, Hācer’ile yidiler.[634] (11) Şimdi ʿArablar keler yidigi[635] andandur. Çün bunuŋ üzerine üç gün geçdi. ʿArablar kārıbānı (12) geldi, ḳondılar. Ol ḳavmüŋ birisi ṣu istedi, Hācer’ile İsmaʿīl ḳatına geldiler.[636] Bir ḳuyu var.[637] (13) Hācer’le İsmāʿīl’i gördiler ki[638] eytdiler: “Hey ne kişilersiz,[639] bu ṣuyı ḳanda bulduŋuz, evvelden neden bu ṣu yoġıdı?”[640] İsmāʿīl eytdi: “Taŋrı

[62a]

(1) virdi.” Ol kişiler eytdiler: “Hele bize daḫı su virüŋ.”[641] Virdiler[642] İsmāʿīl eytdi: “İşde ne ḳadar gerekse ki diledüŋüzce aluŋ.” dedi. Ol ḳavm bir gözden ḳapların ṭoldurdılar onlara yeter.[643] Ol kişiler aldılar ṣuyı (2) kārubān ḳatına geldiler, eytdiler: “Yā ḳavm, bunda ṣu çıḳmış.” dediler. Kārubān ḳavmi Hācer’üŋ ḳatına (3) geldiler, anlara çoḳ nesne virdiler, eytdiler: “Bize ṣu virüŋ yola götürmege.” Virdiler ḳapların (4) ṭoldurdılar ṣuyıla. İsmaʿīl’e şol ḳadar yiyecek virdiler anlara bir iki ay yiter.[644] Andan bu ṣuyuŋ (5) āvāzesi dört bir yaŋa yayıldı.[645] Pes ol aralarda ne ḳadar ḳoyun deve varısa getürdiler, ṣuvardılar.[646] (6) Ol ḳavm daḫı sürüden sürüye birer ḳoyun virdiler. Pes bunlaruŋ daḫı sürileri oldı.[647] (7) Pes[648] bunuŋ üstüne yidi[649] yıl geçdi. İki yılda bir[650] İbrāhīm gelürdi, bunları görürdi. (8) Taŋrı’ya şükr iderdi[651] gine

---

[626] B: vardı: A-
[627] B: çekdi: A-
[628] B: yā: ey19a-14
[629] B: virürse ḳādirdür A: verse dedi 19b-1
[630] B: İsmaʿīl: A-
[631] B: keler durur ol keler A: kelerdür 19b-2
[632] B: söyledi eytdi ben senüŋ rızḳuŋvan dut beni boġazla yi didi A: söyledi ki ben sizüŋ rızḳuŋuzvan boġazlaŋ yiŋ tā ki 19b-3/4
[633] B: benüm fażīletüm ola A: üzre ben nefsim tercīḥ idem 19b-5
[634] B: pes ol keleri İsmāʿīl dutdı boġazladı Hācerile yidiler A: pes İsmāʿīl ol keleri boġazladı yediler 19b-6
[635] B: yidigi A: yidügi 19b-7
[636] B: çün bunuŋ üzerine üç gün geçdi ʿArablar kārıbānı geldi ḳondılar ol ḳavmüŋ birisi ṣu istedi Hācerile İsmaʿīl ḳatına geldiler: A-
[637] B: bir ḳuyu var A: çünki bunlar seda ḳıldılar ki ṣu var 19b-8
[638] A:Hācerle İsmāʿīli gördiler ki 19b-8/9: B-
[639] B: hey ne kişilersiz A: ne ḳavmsüz 19b-9
[640] A:evvelden neden bu ṣu yoġıdı 19b-10/11:B-
[641] B: ol kişiler eytdiler hele bize daḫı su virüŋ A: onlar eytdiler imdi gelüŋ bize ṣuyuŋuzdan su virüŋ 19b-12/14
[642] B: virdiler: A-
[643] A:İsmāʿīl eytdi işde ne ḳadar gerekse ki diledüŋüzce aluŋ dedi ol ḳavm bir gözden ḳabların ṭoldurdılar onlara yeter 19b-14/20a-2: B-
[644] B: 62a-1/4: A-
[645] B: andan bu ṣuyuŋ avāzesi dört bir yaŋa yayıldı A: pes ol ṣu çavlandı ʿāleme yayıldı 20a-2/3
[646] B: pes ol aralarda ne ḳadar ḳoyun deve varısa getürdiler ṣuvardılar A: yaḳın yerlerde deve ḳoyun ne ḳadar kim varıdı anda ṣuvarurlardı 20a-3/5
[647] B: sürüden sürüye birer ḳoyun virdiler pes bunlaruŋ daḫı sürileri oldı A: sürüden sürüye geleden geleye ṣıġırdan hep verdilerdi bunlaruŋ daḫı ḳoyun ṣıġırı devesi oldı 20a-6/8
[648] B: pes: A-
[649] B: üstüne yidi A: üstine iki 20a-9
[650] B: bir A: bir kez 20a-9

giderdi.[652] Andan İsmaʿīl büyüdi ʿArab'dan bir ḳız aldı. (9) Mekke yirinde ev yapdı,[653] ʿimāretler eylediler. İsmaʿīl evlendiginden şoŋra İbrāhīm (10) durdı Hācer'ile İsmaʿīl'i görmege geldi. Ol gün İsmāʿīl evde degülidi,[654] deve (11) üstinden[655] İbrāhīm İsmāʿīl'i şordı zīre Sāre ḫātun deveden inmemege İbrāhīm ile and virmişidi.[656] (12) İsmāʿīl ʿavratı çaġırdı ki "Evde degüldür." didi.[657] İbrāhīm'e ḳarşu çıḳup ʿizzet itmedi, (13) evine daʿvet eylemedi.[658] Andan İbrāhīm gelinine eytdi ki: "İsmāʿīl evine gelicek eyt, bu evüŋ ḳapusın

[62b]

(1) döndürsin." didi, yolına gitdi.[659] Pes birezden[660] Hācer'ile[661] İsmāʿīl eve geldiler, ʿavratı eytdi: (2) Bugün[662] ataŋ geldi, seni şordı, bulumadı.[663] İsmaʿīl eytdi: "Hīç çıḳup[664] ʿizzet itdüŋ mi, eve daʿvet (3) itmedüŋ mi?"[665] ʿAvrat eytdi:[666] "Yoḳ." "Hīç nesne dimedi mi?"[667] Eytdi: "İsmaʿīl gelicek eyt bu evüŋ ḳapusın (4) döndürsin."[668] İsmaʿīl çün anı eşitdi[669] eytdi: "Yā ʿavrat ben saŋa ṭalāḳ virdüm." didi, boşandı.[670] (5) Vardı bir ʿavrat[671] daḫı aldı. İbrāhīm devlüŋki yıl[672] gine geldi. İttifāḳ şöyle düşdi (6) ki Hācer'ile İsmāʿīl gine evde degüldi. Çün İsmaʿīl'üŋ ʿavratı İbrāhīm'üŋ sözin işitdi, ṭaşra (7) çıḳdı.[673] İbrāhīm'i deveden indürdi,[674] tozın silkdi[675] ve başın yudu. Gökçek ṭaʿāmlar pişürdi, yedürdi, içürdi,[676] ḫōş ḫiẕmet itdi.[677] İbrāhīm eytdi: (8) "Oġlum gelicek eyt ki bu evüŋ ḳapusını gey beklesüŋ."[678] dedi. İbrāhīm gine

---

[651] B: bunları görürdi taŋrıya şükr iderdi A: gözedürdi 20a-10
[652] B: giderdi A: gider idi 20a-11
[653] B: andan İsmaʿīl büyüdi ʿArabdan bir ḳız aldı Mekke yirinde ev yapdı A: tā şuŋa degin İsmāʿīl ʿArabdan ḳız aldı Mekke'de ev yapdılar 20a-11/12
[654] B: İsmaʿīl evlendiginden şoŋra İbrāhīm durdı Hācerile İsmaʿīli görmege geldi ol gün İsmāʿīl evde degülidi A: bir gün İbrāhīm bunları göre geldiler İsmāʿīl Hācer evde degüldi 20a-13/14
[655] B: üstinden A: üzerinden 20a-15
[656] B: zīre Sāre ḫātun deveden inmemege İbrāhīmile and virmişidi A: zīrā ki deveden inmegi andurup ṭururıdı 20b-1/2
[657] B: İsmāʿīl ʿavratı çaġırdı ki evde degüldür didi A: İsmāʿīl ʿavratı ṭaşra çıḳdı çaġırdı ki evde degildür 20b-2/3
[658] B: İbrāhīme ḳarşu çıḳup ʿizzet itmedi evine daʿvet eylemedi: A-
[659] B: andan İbrāhīm gelinine eytdi ki İsmāʿīl evine gelicek eyt bu evüŋ ḳapusın döndürsin didi yolına gitdi A: İbrāhīm geldi yine eytdi İsmāʿīl evi ḳapusın döndürsin dedi İbrāhīm gitdi 20b-4/5
[660] B: pes birezden: A-
[661] B: Hācerile A: Hācerle 20b-6
[662] B: bugün: A-
[663] B: seni şordı bulumadı A: sizi şordı gine gitdi 20b-8
[664] B: çıḳup: A-
[665] B: eve daʿvet itmedüŋ mi: A-
[666] B: ʿavrat eytdi A: eytdi 20b-9
[667] B: hīç nesne dimedi mi: A-
[668] B: eytdi İsmaʿīl gelicek eyt bu evüŋ ḳapusın döndürsin A: ammā eytdi İsmaʿīl ev ḳapusın döndürsin 20b-10/11
[669] B: çün anı eşitdi A: bunı işitdi 20b-11/12
[670] B: yā ʿavrat ben saŋa ṭalāḳ virdüm didi boşandı A: sen benden ṭalaḳ ol dedi ol ʿavrat boşandı 20b-12/13
[671] B: ʿavrat: A-
[672] B: devlüŋki yıl A: iki yıldan şoŋra 20b-15
[673] B: çün İsmaʿīlüŋ ʿavratı İbrāhīmüŋ sözin işitdi ṭaşra çıḳdı: A-
[674] B: İbrāhīmi deveden indürdi: A-
[675] B: silkdi A: silkedüp 21a-4
[676] A:ve başın yudu gökçek ṭaʿāmlar pişürdi yedürdi içürdi 21a-4/5: B-
[677] B: ḫōş ḫiẕmet itdi A: ʿizzet eyledi 21a-3
[678] B: gelicek eyt ki bu evüŋ ḳapusını gey beklesüŋ A: geliçek bu ev ḳapusın berk ṭutsuŋ 21a-7

devesine bindi gitdi.[679] (9) Pes[680] Hācer'ile İsmāʿīl eve geldiler, ʿavratı eytdi: "Ataŋ geldi, başını yudum, ṭonın (10) silkdüm. Eytdi ki bu evüŋ ḳapusın gey beklesün." didi.[681] İsmāʿīl anı işitdi,[682] (11) şāẕ oldı. Andan şoŋra İsmaʿīl birle İsḥāḳ ṣaḳallandı. Pes[683] Ḥaḳ Taʿālā buyurdı ki: "Yā İbrāhīm, (12) benüm içün[684] bir ev yap." diyü buyurdı.[685] **İbrāhīm ʿAleyhi's-selām Ka'be Yapduġın Beyān İder**[686] (13) Ḫaberde şöyle gelmişdür ki[687] Ādem peyġāmber ʿaleyhi's-selām Kaʿbe'yi yapmışıdı.[688] Nūḥ zamānına degin[689] ziyāret

[63a]

(1) iderlerdi. Ṭūfān vaḳtında ferişteler ṭaşların yirlü yirine iletdiler idi.[690] Bu ḳavl dürüstdür (2) ammā göge aġdurdılar didükleri ḳavl[691] dürüst degüldür. Pes İbrāhīm eytdi: "Yā Sāre,[692] Ḥaḳ Taʿālā (3) bizden İsmāʿīl'i yigledi.[693] Kaʿbe'yi yapmaġa[694] anuŋ ḳatında[695] buyurdı. Dur varalum, anuŋıla ḫōşnudlaş."[696] (4) Sāre eytdi: "Olsun, varalum."[697] Pes göçdiler, andan[698] Mekke yirine[699] geldiler.[700] İsmāʿīl bunları (5) ḳondurdı, çoḳ ḳulluḳ eyledi, ṣafā olup Hācer ve İsmaʿīl Sāre birle görişdiler.[701] Andan (6) İbrāhīm Kaʿbe'yi yapmaġa ḳaṣd itdi, eytdi:[702] "İlāhī ṭūli ʿarżı, büyükligi ne ḳadar olsun? (7) Anı beyān ḳıl." didi.[703] Ḥaḳ Taʿālā bir pāre bulut[704] viribidi. Şol ḳadar ki Kaʿbe'yi bünyād itmişlerdür. (8) Ol bulut Kaʿbe üzerine durdı,[705] gölge bıraḳdı. Ḥaḳ Taʿālā feriştelere buyurdı,[706] (9) ol ṭaşları yirlü yirinden aldılar gine

---

[679] B: İbrāhīm gine devesine bindi gitdi A: dükeli İbrāhīm andan gitdi 21a-8
[680] B: pes: A-
[681] B: ataŋ geldi başını yudum ṭonın silkdüm eytdi ki bu evüŋ ḳapusın gey beklesün didi A: babaŋ eve geldi ṭonın yudum gökçek ṭaʿāmlar yidürdüm gine gönderdüm eyt İsmāʿīle ki bu ev ḳapusın beklesün 21a-10/12
[682] B: işitdi A: işidüp 21a-13
[683] B: andan şoŋra İsmaʿīl birle isḥāḳ şaḳallandı pes A: andan İsmaʿīl ve isḥāḳ bitdiler şaḳalları bitdi 21a-14/15
[684] B: benüm içün A: benümçün 21b-1
[685] B: diyü buyurdı: A-
[686] B: İbrāhīm ʿaleyhisselām Kaʾbe Yapduġın Beyān İder A: İbrāhīm Kaʾbe'yi Yapduġı Ḥikāyet 21b-2
[687] B: ḫaberde şöyle gelmişdür ki A: şöyledür kim 21b-3
[688] B: yapmışıdı A: yapdıydı 21b-4
[689] B: degin A: dek 21b-4
[690] B: ṭūfān vaḳtında ferişteler ṭaşların yirlü yirine iletdiler idi A: çünki Nūḥ ṭūfānı vaḳtı oldı ḥaḳ Taʿālā ferişteler buyurdı ṭaşların yerlü yerine iletdiler 21b-5/8
[691] B: göge aġdurdılar didükleri ḳavl A: bir rivāyetde derler ki ḥaḳ Taʿālā Kaʿbe'yi göge çıḳardı bu 21b-8/10
[692] B: İbrāhīm eytdi yā Sāre A: geldi İbrāhīm Sāreye eytdi 21b-11
[693] B: bizden İsmāʿīli yigledi A: İsmāʿīli bizden yegledi 21b-12
[694] B: paymaġa yazılmış
[695] B: ḳatında A: ḳatına 21b-13
[696] B: buyurdı dur varalum anuŋıla ḫōşnudlaş A: imdigel sen daḫı İsmāʿīl-ile barış göŋlüŋ aŋa ḫōş olsun 21b-14/15
[697] B: varalum A: varayın 22a-1
[698] B: pes göçdiler andan A: pes andan göç idipler 22a-1
[699] B: yirine A: yerine 22a-1
[700] B: geldiler: A-
[701] B: bunları ḳondurdı çoḳ ḳulluḳ eyledi ṣafā olup Hācer ve İsmaʿīl Sāre birle görişdiler A: İsmāʿīl bunlara çoḳ ḫizmet etdi birbirile barışdılar 22a-2/3
[702] B: eytdi A: eytdiler 22a-4
[703] B: ṭūli ʿarżı büyükligi ne ḳadar olsun anı beyān ḳıl didi A: büyükligi ṭūli ne ḳadar ʿarż alısar bilmezin 22a-5
[704] B: bulut: bulıt 22a-6
[705] B: ki Kaʿbe'yi bünyād itmişlerdür ol bulut Kaʿbe üzerine durdı A: Kaʿbe'ye durı geldi anda durdı 22a-7
[706] B: ḥaḳ taʿālā ferişteler buyurdı: A-

bayaġı yirine ḳodılar.[707] Kaʿbe dört ṭaġdan yapıldı:[708] (10) Bir[709] Ṭūr Ṭaġı'ndan bir Mina Ṭaġı'ndan bir Cūd Ṭaġı'ndan bir Ebū Ḳubeys Ṭaġı'ndan.[710] Çün (11) bünyād[711] bıraḳdı, üç yılda[712] tamām oldı[713] Ḥacerü'l-esved'i Cebrā'īl getürdi[714] aldı İbrāhīm[715] Kaʿbe'nüŋ (12) rükninde ḳodı İbrāhīm anda yidi yıl[716] durdı, ḥac erkānın yirine [717]getürdi. Andan İbrāhīm oġlanların, (13) ʿavratların[718] aldı ṭaġa çıḳdı, duʿā ḳıldı. Anlar ellerin açdılar,[719] āmīn, dediler.[720] İbrāhīm

[63b]

(1) eytdi: "İlāhī her kim[721] bu eve ḥac itmege niyyet ide[722] gele ḳocalardan anları baŋa bağışlaġıl." didi.[723] Andan İsmaʿīl (2) eytdi: "İlāhī her kim[724] bu eve gele ḥac itmege ḳırıḳların[725] baŋa bağışlaġıl." Andan İsḥāḳ[726] eytdi: (3) "İlāhī her kim bu eve [727]gele ḥacc itmege yigitlerin[728] baŋa bağışlaġıl." dedi.[729] Andan Sāre eytdi: "İlāhī (4) her kim bu eve gele ḥac itmege[730] ʿavratlardan anları baŋa bağışlaġıl." didi.[731] Andan Hācer eytdi: (5) "İlāhī her kim[732] bu eve[733] ḥac itmege gele ḳaravaşlardan[734] anları baŋa bağışlaġıl." dedi. Pes Ḥaḳ Taʿālā'dan (6) nidā[735] geldi ki: "Yā İbrāhīm ḳamuŋuzuŋ duʿāsın ḳabūl ḳıldum." dedi.[736] Andan Ḥaḳ Taʿālā İbrāhīm'e (7) buyurdı ki:[737] "Çıḳ çaġır ki yā ümmet-i Muḥammed gelüŋ, ḥac idüŋ, degil."[738] Andan[739] İbrāhīm eytdi: "İlāhī benüm (8) āvāzum ne ḳadar yire irişe?" Nidā geldi ki: "Yā

---

[707] B: yirlü yirinden aldılar gine bayaġı yirine ḳodılar A: feriştehler ol ṭaşları yerlü yerine getürdiler ḳodılar 22a-8/9
[708] B: Kaʿbe dört ṭaġdan yapıldı: A-
[709] B: bir A: kimisi 22a-9/11
[710] A:idi 22a-11: B-
[711] B: çün bünyād A: çünki bünyādun 22a-12
[712] B: yılda A: günde 22a-12
[713] B: tamām oldı A: tamām eyledi 22a-13
[714] B: Cebrā'īl getürdi A: Cebrā'īl ḥażır [e]tdi getürdi 22a-13/14
[715] B: aldı İbrāhīm A: İbrāhīm aldı 22a-14/15
[716] A:yıl 22b-1: B-
[717] B: yirine A: yerine 22b-1
[718] B: oġlanların ʿavratların A: ehl-i beytin 22b-2
[719] B: açdılar A: götürdiler 22b-3
[720] B: āmīn dediler: A-
[721] B: kim A: ki 22b-4
[722] A:ḥac itmege niyyet ide: B-
[723] B: didi: A-
[724] B: kim A: ki 22b-5
[725] B: gele ḥac itmege ḳırıḳların A: ḥac itmege niyyet ide gele ḳocalardan 22b-4
[726] B: İsḥāḳ: A-
[727] B: bu eve: A-
[728] B: gele ḥac itmege yigitlerin A: ḥac itmege [gele] yigitlerden anları 22b-6
[729] B: dedi: A-
[730] B: her kim bu eve gele ḥac itmege A: her ne ki ḥac itmege gele 22b-7
[731] B: didi: A-
[732] B: İlāhī her kim A: her ki 22b-8
[733] B: bu eve: A-
[734] B: ḳaravaşlardan A: ḳaravaşlar ṣoyından 22b-9
[735] B: ḥaḳ taʿālādan nidā A: ḥaḳ Taʿālā ḫiṭābı 22b-10
[736] B: ḳamuŋuzuŋ duʿāsın ḳabūl ḳıldum dedi A: cümleŋüzüŋ ḥācetlerin revā ḳıldum 22-b10/11
[737] B: andan ḥaḳ taʿālā İbrāhīme buyurdı ki: A-
[738] B: çıḳ çaġır ki yā ümmet-i Muḥammed gelüŋ ḥac idüŋ degil A: ammā çaġırġıl ki ḥac itmege yā Muḥammed ümmeti degil 22b-11/12
[739] B: andan: A-

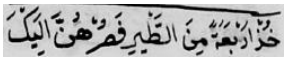
İbrāhīm[740] çaġırmaḳ senden, cemīʿ ʿāleme āvāzuŋ (9) irişdürmek benden.” didi.[741] İbrāhīm durdı[742] ṭaġa çıḳdı, çaġırdı ki: “Yā ümmet-i Muḥammed Ḥaḳ Taʿālā (10) baŋa buyurdı benümçün bir ev yap, didi.[743] Uşda yapdum,[744] gelüŋ ḥac idüŋ,[745] yarlıġanuŋ.” didi.[746] (11) Pes Ḥaḳ Taʿālā İbrāhīm’üŋ ününi[747] maġribden maşrıḳa degin ümmet-i Muḥammed’e gelmiş gelecek ḫalāyıḳa (12) işitdirdi.[748] Her ki ol vaḳtın[749] işitdi[750] “Lebbeyk” didi gelen ḥācılar anlardur.[751] İbrāhīm eytdi: “İlāhī İsḥāḳ’a[752] (13) şol nesneyi rūzī ḳılduŋ kim biŋ peyġāmber anuŋ bilinden geliser,[753] İsmaʿīl’e daḫı ne virdüŋ?”[754] Ḥaḳ Taʿālā eytdi:

[64a]

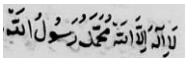
(1) “Yā İbrāhīm[755] İsmaʿīl belinden bir oġul geliser[756] ki cümle enbiyānuŋ[757] serveri olısardur, dükeli ḫalāyıḳ anuŋ (2) şefāʿatine muḥtāc olısardur, sen ki ḫalīlsin[758] senden daḫı sevgülüdür.” didi. Çün[759] İbrāhīm (3) anı eşitdi çoḳ şükr ḳıldı:[760] “El-ḥamdüli’llāh āḫir zamān peyġāmberin benüm aşlumdan[761] getürisersin.” dedi. (4) Vardı İbrāhīm[762]ol şükrāneye yüz deve, yüz[763] öküz, yüz ḳoyun ḳurbān eyledi. Bir gün İbrāhīm bu endīşeyi itdi kim:[764] (5) “İşbu ölenler nice[765] diri olısar?”[766] كَيْفَ تُحْيِ الْمَوْتٰى قَالَ اَوَلَمْ تُؤْمِنْ Ḥaḳ Taʿālā ḫiṭāb (6) itdi kim:[767] “İnanmaz mısın?” İbrāhīm[768] eytdi: “İlāhī[769] inanuram, velī göŋlüm muṭma’in olsun.”[770] قَالَ بَلٰى وَلٰكِنْ لِّيَطْمَئِنَّ قَلْبِيْ قَالَ (7)

---

[740] B: nidā geldi ki yā İbrāhīm: A-
[741] B: çaġırmaḳ senden cemīʿ ʿāleme avāzuŋ irişdürmek benden didi A: çaġırman sendin cemīʿ ʿālemden eşiddürmek benden 22b-14
[742] B: durdı: A-
[743] B: ḫaḳ taʿālā baŋa buyurdı benümçün bir ev yap didi: A-
[744] B: uşda yapdum A: Kaʿbe yapdum 22b-15
[745] B: ḫac idüŋ A: ḫac ḳıluŋ 23a-1
[746] B: didi: A-
[747] B: ününi A: avāzın 23a-2
[748] B: degin ümmet-i Muḥammede gelmiş gelecek ḫalāyıḳa işitdirdi A: irişdürdi ne ki ümmet-i Muḥammed ümmeti gelicekdür anlaruŋ cānlarına işiddürdi 23a-2/3
[749] B: her ki ol vaḳtın A: ol vaḳtın her ki 23a-4
[750] A:işitdi 23a-4: B-
[751] B: didi gelen ḫācılar anlardur A: dedi şimdi anlardur ḥac edenler andan 23a-4/5
[752] B: İsḥāḳA: İsḥāḳı 23a-5
[753] B: anuŋ bilinden geliser A: bunuŋ belinden geliçek 23a-6/7
[754] B: İsmaʿīle daḫı ne virdüŋ A: imdi İsmaʿīl benüm oġlumdur aŋa ne verdüŋ pes 23a-7
[755] A:yā İbrāhīm 23a-8: B-
[756] B: oġul geliser A: oġlan getüriserin 23a-8
[757] B: cümle enbiyānuŋ A: ol cümle enbiyālaruŋ 23a-9
[758] B: sen ki ḫalīlsin A: sen daḫı ḫalīlsen 23a-10
[759] B: senden daḫı sevgülüdür didi çün: A-
[760] B: anı eşitdi çoḳ şükr ḳıldı A: şükr etdi 23a-11
[761] B: aşlumdan A: aşlımdan 23a-12
[762] A:vardı İbrāhīm 23a-12: B-
[763] B: yüz A: biŋ 23a-13
[764] B: İbrāhīm bu endīşeyi itdi kim A: endīşe etdi ki 23a-14
[765] B: nice A: gine niçe 23a-15
[766] A:dedi 23a-15: B-
[767] B: kim A: ki 23b-1
[768] A:İbrāhīm 23b-2: B-
[769] B: İlāhī: A-
[770] A:velī göŋlüm muṭma’in olsun 23b-2: B-

 Allah'dan nidā geldi ki:[771] "Var dört ḳuşı boġazla, (8) başların kes,[772] var etlerini dög[773] dört pāre eyle, ilet[774] dört ṭaġ üstine[775] ḳo, ırakdan[776] (9) dur, oḳı[777] ol ḳuşlar[ı]. Tā ki benüm ḳudretümi göresin." Andan İbrāhīm[778] vardı aldı ṭāvusı, ḳazı, gögercini.[779] (10) Yaʿnī gögercin kendüyi tezyīn idicidür, dimek olur sen daḫı kendüŋi tezyīn idme. Yā gögercin (11) gibi evlāda meşġūl olma.[780] Ḫorusı ve ḳarġayı bu dördüni boġazladı, nite kim Taŋrı buyurdı,[781] eyle itdi.[782] (12) Dögdi dört pāre itdi, dört ṭaġ üzerine ḳodı.[783] Kendüsi ırakdan durdı, çaġırdı ol (13) ḳuşları.[784] Pes Ḥaḳ Taʿālā izniyle ol ḳuşlar gine bayaġı gibi ḳuş olup uça uça İbrāhīme ol ḳuşlar eydürler ki:

[64b]

(1) dirlerdi.[785] **Su'āl** ṣorarlarısa kim: "İbrāhīm ḥaḳ peyġāmberidi. (2) Gümānı mı[786] varıdı ki anı[787] nice diri eylersin, didi."[788] **Cevāb**[789] İbrāhīm eytdi: "Taŋrı[790] Taʿālā baŋa dōstum[791] dimişiken[792] (3) ol[793] beni ṣınadı, oġlunu ḳurbān it, didi.[794] Ben daḫı buyruġın dutdum, ben daḫı didigüm (4) olur ki[795] ḥaḳīḳat bileyin ki benümile sevgüsi nicedür?"[796] Bir daḫı cevāb budur ki:[797] "Ḥaḳ Taʿālā İbrāhīm'e (5) demişidi kim: "Ol vaḳtın ben seni dōst dutdum[798] ki Muḥammed[799] nūrı senüŋ[800]

---

[771] B: Allahdan nidā geldi ki A: andan ḥaḳ Taʿālā eytti 23b-3
[772] B: başların kes A: başların al 23b-4
[773] A:bir pāre et eyle andan ol eti 23b-4:B-
[774] B: ilet: A-
[775] B: ṭaġ üstine A: ṭaġa 23b-5
[776] B: ırakdan A: ırak23b-5
[777] B: oḳı A: ḳıġır 23b-6
[778] A:İbrāhīm 23b-6: B-
[779] B: aldı ṭāvusı ḳazı gögercini ḫorusı ve ḳarḳayı A: ḳaz ṭāvus ḫorus ve ḳarġa getüri 23b-7
[780] B: yaʿnī gögercin kendüyi tezyīn idicidür dimek olur sen daḫı kendüŋi tezyīn idme yā gögercin gibi evlāda meşġūl olmA: A-
[781] B: nitekim taŋrı buyurdı A: ḥaḳ Taʿālā nice ki buyurdısa 23b-8
[782] B: itdi A: etdi 23b-8
[783] B: dört pāre itdi dört ṭaġ üzerine ḳodı A: aldı ṭaġ başına iletdi ḳodı 23b-9
[784] B: çaġırdı ol ḳuşları A: ḳıġırdı 23b-10
[785] B: pes ḥaḳ taʿālāizniyleol ḳuşlar gine bayaġı gibi ḳuş olup uça uça İbrāhīme ol ḳuşlar eydürler ki A: ḥaḳ Taʿālā emr-ile ol ḳuşlar cānlandı dirildiler gine bayaġ gibi oldı uça deyü geldiler23b-10/12
[786] B: Suāl ṣorarlarısa kim İbrāhīm ḥaḳ peyġāmberidi gümānı mı A: Suālṣordılar ki İbrāhīm ḥaḳ Taʿālā peyġāmperdi gümānı mı 23b-12/13
[787] B: anı: A-
[788] B: nice diri eylersin didi A: öldi niçe diri eylersin dedi 23b-13/14
[789] B: Cevāb A: Cevāb budur kim 23b-14
[790] B: taŋrı A: ḥaḳ 23b-14
[791] A:dōstum 23b-15: B-
[792] B: dimişiken A: demişiken 23b-15
[793] B: ol: A-
[794] B: ḳurbān it didi A: ḳurbān eyle dedi 23b-15
[795] B: ben daḫı buyruġın dutdum ben daḫı didigüm olur ki A: buyurduġın dutdum ben daḫı eyle dedigüm oldı kim 24a-1
[796] B: sevgüsi nicedür A: sevgisin niçedür 24a-2
[797] B: bir daḫı cevāb budur ki A: diger cevāb budur kim 24a-2
[798] B: dutdum A: dutam 24a-3
[799] B: Muḥammed A: Muḥammdedüŋ 24a-3
[800] B: senüŋ: A-

alnuŋda belüre.” (6) İbrāhīm daḫı demişidi kim:[801] “ʿAlāmeti nice olasıdur?”[802] Ḥaḳ Taʿālā demişidi kim:[803] “Anuŋ nūrıla (7) ölüyi diri[804] ḳılısaram.”[805] didi. **Su’āl** ṣorarlar ki: “Ḥikmet nedür[806] ḳuşda gösterdi?” **Cevāb (8)** budur ki[807] İbrāhīm bir gün eytdi: “Ḥaḳ Taʿālā[808] ṭopraḳdan yaratduġın dirilde.[809] ʿAcab bu (9) ḳuşlar daḫı nice dirile, didi, ölmişiken?”[810] Pes Allah şol sebebden anı buyurdı ki: “Ḳuşı boġazla[811] (10) tā bileler kim her nesneye ḳādirdür.” Su’āl ṣordularısa ki:[812] “Bu dört ḳuşdan artuḳdan niçün (11) göstermedi?” Cevāb[813] budur ki: “Her birinde bir ḫaṣlet varıdı. Ḳaz gey ḫarīṣdür rızḳ (12) istemekde,[814] ṭāvus gey cülve issidür[815] kendüyi tezyīn idicidür. Dimek olur sen daḫı kendüŋi (13) ṭāvus gibi tezyīn itme.[816] Ḳarġa gey ʿayyārdur,[817] ḫorus gey cimāʿcıdur, didigi olur ki:[818] “Yā İbrāhīm

[65a]

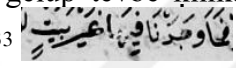
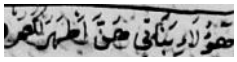
(1) eger bunlardan daḫı olası olursaŋ ʿāḳıbet gideceksin.” Andan ṣoŋra İbrāhīm yigirmi üç (2) yıl diri oldı.[819] Andan Ḥaḳ Taʿālā[820] Lūṭ peyġāmberi viribidi.[821] Lūṭ peyġāmber dirler ki:[822] “İbrāhīm’den ṣoŋra geldi, Şām’da (3) olurdı. **Ḳıṣṣa-i Lūṭ Peyġāmber ʿAleyhi’s-selām**[823] Lūṭ Şām’da olurdı, bir şehre[824] peyġāmberlıġa (4) geldi. Ol ḳavm Lūṭ’a[825] inandılar, īmān getürdiler. Soŋra İblīs geldi anlara vesvese (5) eyledi, azdurdı.[826] Anuŋ **Ḥikāyeti** şöyledür[827] ki meger[828] bunlaruŋ bāġları[829] būstānları çoḳ olurdı.[830] (6) Ṭaşradan gelmiş kişiler anlaruŋ bāġına, būstānına oġurlıġa girürlerdi,[831] yıḳarlardı. Pes ol ḳavm derildiler, Lūṭ şehrine ḳondıladılar.[832]

---

[801] B: daḫı demişidi kim A: demiş idi ki 24a-4
[802] B: nice olasıdur A: niçe olısar 24a-4
[803] B: ḥaḳ taʿālā demişidi kim: A-
[804] B: ölüyi diri A: öldiyi diri 24a-5
[805] A:bundan ötürü 24a-5: B-
[806] B: didi Suāl ṣorarlar ki ḥikmet nedür A: dedi Suāl ṣordılar kim ḥikmeti neydi 24a-5/6
[807] B: ki: kim 24a-6
[808] B: ḥaḳ taʿālā A: Allahu Taʿālā 24a-7
[809] B: yaratduġın dirilde A: yaratduġın dirilde 24a-7
[810] B: nice dirile didi ölmişiken A: niçe diri ola dedi 24a-8
[811] B: pes Allah şol sebebden anı buyurdı ki ḳuşı boġazla A: pes ḥaḳ Taʿālā vardı ḳuşlarda gösterdi 24a-8/9
[812] B: suāl ṣordularısa ki: A-
[813] B: cevāB: A-
[814] B: ḫarişdür rızḳ istemekde A: ḫarīṣdi rızıḳ itmege 24a-11
[815] B: cülve issidür A: faẓldur issidür 24a-12
[816] B: kendüyi tezyīn idicidür dimek olur sen daḫı kendüŋi ṭāvus gibi tezyīn itme: A-
[817] B: ʿayyārdur A: ʿayāredür 24a-12
[818] B: didigi olur ki A: yaʿnī 24a-13
[819] B: yigirmi üç yıl diri oldı A: yegirmi üç yıl durdı öldi 24a-14/15
[820] A:ḥaḳ Taʿālā 24a-15: B-
[821] B: viribidi A: veribidi 24b-1
[822] A:peyġāmber dirler ki 24b-1: B-
[823] B: Ḳıṣṣa-i Lūṭ Peyġāmber ʿaleyhisselām A: Ḳıṣṣa-i Lūṭ ʿaleyhisselām 24b-2
[824] B: Lūṭ Şāmda olurdı bir şehre A: Lūṭ peyġāmber Şām iḳliminde bir şehre 24b-2-3
[825] B: Lūṭ’a A: aŋa 24b-3
[826] B: ṣoŋra iblīs geldi anlara vesvese eyledi azdurdı A: bir zamāndan ṣoŋra iblīs ʿaliyel laʿne anlara geldi vesvese eyledi 24b-4/5
[827] B: şöyledür A: budur 24b-6
[828] B: meger: A-
[829] B: bāġları A: bāġların 24b-6
[830] B: çoḳ olurdı A: iŋen çoḳ oldıġı 24b-6
[831] B: anlaruŋ bāġına būstānına oġurlıġa girürlerdi A: oġrılayın anlaruŋ bāġlarına būstānlarına girürlerdi 24b-7/8

(7) Bunlar bu nesneye yavlaḳ üşenüp neyleyicegin bilmezlerdi. Bir gün İblīs bunlara geldi eytdi: (8) “Ben size bir nesne diyeyin. Eger sözümi dutup ol işi işleriseŋüz didi ḳurtulasuŋuz.” didi. (9) Anlar eytdiler: “Nice itmek gerek?” İblīs eytdi: “Her kişi kim baġuŋuzda būstānuŋuzda bulasız (10) dutuŋ, anı ne gerekise idüŋ, yaʿnī yefʿalleŋ. Bundan artuḳ nesneyile ḳurtulımazsız.” (11) Pes bunlar vardılar her kimi bulsalar ol ḥāli iderlerdi. Bu kez bu nesneyi ide ögrendiler, (12) bu kez oġlan dutar oldılar. Pes Lūṭ bunı işitdi, eytdi: “Bunuŋ gibi itmeŋ. Ḥaḳ Taʿālā (13) irkek oġlanı size ḥarām ḳıldı. ʿAvratları, ḳızları helāl ḳıldı.” Bunlar eytdiler: “Yā Lūṭ,

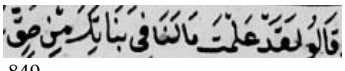
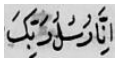
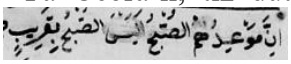
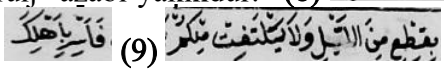
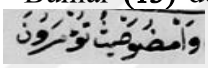
[65b]

(1) sen ne kim buyurduŋısa biz dutduḳ ammā bu sözüŋ dutmazuz. Sen bu sözi artuḳ bize (2) söyleme yoḫsa seni ṭaşıla depelerüz.” didiler. Lūṭ eytdi: “Yā ḳavm, Taŋrı baŋa buyurdı, size direm.” (3) Bunlar eytdiler: “Eger Taŋrı böyle buyurdısa senden daḫı Taŋrı’dan bizerüz.” didiler, kāfir oldılar. (4) Yidi yıl, yidi ay bunuŋ üstine geçdi, hīç birisi istiġfāra gelüp tevbe ḳılmadılar, iŋen azdılar. (5) Vardılar, Lūṭı şehrden ḳovmaḳ dilediler.[833] Lūṭ’uŋ bir ʿavratı (6) varıdı, kāfiridi.[834] Pes Lūṭ iŋiledi, vardı, duʿā ḳıldı. Ḥaḳ Taʿālā dört ferişte veribidi, (7) geldiler, oġlan ṣūretinde Lūṭ’uŋ evine girdiler. Çün ol ḳavim anı gördiler ikindi vaḳtıyıdı. (8) Pes Lūṭ’uŋ ʿavratı çıḳdı, ol şehr ḳavmine eytdi: “Yā ḳavm,[835] Lūṭ sizi oġlandan yıġar,[836] (9) menʿ iderdi.[837] İşde[838] kendüsi[839] evine dört oġlan getürdi, ne gerekise ide.”[840] Pes şehr (10) ḳavmi derilüp Lūṭ’uŋ evine geldiler, eytdiler:[841] “Yā Lūṭ getür ol oġlanları, biz daḫı ne gerekise idelüm. (11) Sen bizi ol işden yıġarsın, bizden daḫı artuḳ idersin.” didiler.[842] Lūṭ eytdi: “Hey gidüŋ,[843] (12) bunları[844] üşendürmeŋ, ġarīblerdür. Ben anları size virmezem.” Anlar eytdiler:[845] “Biz aluruz.” Lūṭ (13) eytdi: “Yā ḳavm, ḳızlarum size nikāḥ ideyin tek[846]bunları

[66a]

---

[832] A:pes ol ḳavm derildiler Lūṭ şehrine ḳondıladılar 24b-8/9: B-
[833] B: 65a-6/ 65b-5: A-
[834] B: Lūṭuŋ bir ʿavratı varıdı kāfiridi A: Lūṭuŋ ʿavratı kāfirdi 24b-10
[835] B: pes Lūṭ iŋiledi vardı duʿā ḳıldı ḥaḳ taʿālā dört ferişte veribidi geldiler oġlan ṣūretinde Lūṭuŋ evine girdiler çün ol ḳavim anı gördiler ikindi vaḳtıyıdı pes Lūṭuŋ ʿavratı çıḳdı ol şehr ḳavmine eytdi yā ḳavm A: Lūṭ geldi duʿā ḳıldı derḥāl Cebrā’īl geldi dört feriştehlerle Lūṭ evine girdiler oġlanlar ṣūretinde ol ḳavm çün anı gördiler deriler derdiler Lūṭuŋ evine vardılar ʿavratı eytdi 24b-10/13
[836] B: yıġar: A-
[837] B: menʿ iderdi A: menʿ ider 24b-14
[838] B: işde A: uşda 24b-14
[839] B: kendüsi: A-
[840] B: ide A: eyleye 24b-15
[841] B: şehr ḳavmi derilüp Lūṭuŋ evine geldiler eytdiler A: ol ḳavim eytdi 24b-15
[842] B: getür ol oġlanları biz daḫı ne gerekise idelüm sen bizi ol işden yıġarsın bizden daḫı artuḳ idersin didiler: A-
[843] B: hey gidüŋ A: yā ḳavim 25a-1
[844] B: bunları A: bunlaruŋ 25a-1
[845] B: ben anları size virmezem anlar eytdiler A: vermezin bunlar eytdi 25a-2
[846] B: tek: A-

(1) ḳoŋ,[847] üşendürmeŋ.”[848] Bunlar eytdiler: Yā Lūṭ, biz senüŋ (2) ḳızlaruŋı niderüz,[849] bize oġlanları gerek.” Ne ḳadar ki cehd itdi rāżı olmadılar. Pes[850] Lūṭ aġlamaġa (3) başladı, evine girdi.[851] Cebrā’īl eytdi: “Yā Lūṭ biz ferişteleriz, saŋa ḫaber getürmege[852] geldük. Uş[853] bunlara (4) ʿaẕāb irişdi.” Pes[854] ol ḳavm ḳaṣd itdiler[855] kim ḳapuyı şıyalar. Cebrā’īl ḳanadın ḳapuya (5) ḳodı.[856] Ne ḳadar[857] ḳuvvet itdiler, açamadılar. Bu kez[858] ḳapuyı dögmege başladılar. Pes Cebrā’īl ḳanadı (6) birle urdı,[859] ḳapu ṭaġaldı,[860] cümlesi kör oldılar.[861] Eytdiler: “Yā Lūṭ, cāzūlıġıla gözümüz kör itdüŋ, irte ola göresin.” (7) didiler, gitdiler.[862] Lūṭ eytdi: “Yā Cebrā’īl, tīz dut.”[863] Cebrā’īl eytdi: “İvme,[864] bunlaruŋ ʿaẕābı yaḳındur.” (8) çün irte yaḳın[865] oldı, Cebrā’īl eytdi: (9) “Yā Lūṭ her kim dilerseŋ māllarıla divşür.[866] Ḥaḳ Taʿālā buyurdı ki (10) sen ḳavimüŋle[867] ḳurtılasın. Ol diledügüŋ kişilerden senüŋ cemāʿatuŋ alam, Şām’a iledem.[868] ʿAvratuŋ daḫı (11) bunlarıŋıla[869] helāk olısardur. Ammā[870] sizden bir kişi giderken[871] dönüp ardına baḳmaya,[872] buyruḳ şöyledür. Lūṭ (12) eytdi: “Yā Cebrā’īl şehr ḳapusı baġludur,[873] niçe çıḳalum?” Cebrā’īl eytdi:[874] “Siz benümile gelüŋ.” Bunlar (13) derildiler, geldiler.[875] Cebrā’īl aldı bunları[876] şehrden[877] çıḳardı, eytdi:

---

[847] A:gidüŋ 25a-4: B-
[848] B: üşendürmeŋ: A-
[849] B: niderüz A: nederüz 25a-5
[850] B: cehd itdi rāżı olmadılar pes A: cehidlıḳ etdi anları yeŋmedi 25a-6/7
[851] A:evine girdi 25a-7: B-
[852] A:ḫaber getürmege 25a-8: B-
[853] B: uş: A-
[854] B: irişdi pes A: erişdi 25a-9
[855] B: ḳavm ḳaṣd itdiler A: ḳavim dilediler 25a-9
[856] B: ḳanadın ḳapuya ḳodı A: ḳanadıyla örtdi 25a-10
[857] A:kim 25a-10: B-
[858] B: bu kez A: buġar 25a-11
[859] B: Cebrā’īl ḳanadı birle urdı A: Cebrā’īl urdı 25a-11
[860] A:ḳapu ṭaġaldı 25a-12: B-
[861] B: cümlesi kör oldılar A: gözsüz eyledi 25a-12
[862] B: cāzūlıġıla gözümüz kör itdüŋ irte ola göresin didiler gitdiler A: cāzılıġıla gözümüze ne etdüŋ erte olıçaḳ göresen ki nederüz 25a-12/13
[863] B: Cebrā’īl tīz dut A: Cebrā’īl tīzrek ṭut 25a-14
[864] B: ivme A: evme 25a-15
[865] B: çün irte yaḳın A: ḳaçan ki erte 25b-1
[866] B: her kim dilerseŋ māllarıla divşür A: her kimse kim diler mālı ile al git şehirden ṭaşra 25b-4/5
[867] A:ḳavimüŋle 25b-4: B-
[868] B: ol diledügüŋ kişilerden senüŋ cemāʿatuŋ alam Şām’a iledem: A-
[869] B: bunlarıŋıla A: bunlaruŋıla 25b-5
[870] B: ammā A: illā 25b-5
[871] A:giderken 25b-6: B-
[872] B: baḳmaya A: baḳmasun 25b-6
[873] B: baġludur A: kilitlidür 25b-7
[874] B: Cebrā’īl eytdi: A-
[875] B: geldiler: A-
[876] B: bunları: A-
[877] B: şehrden A: şeherden 25b-9

[66b]

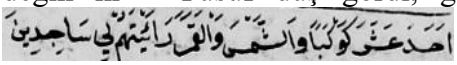
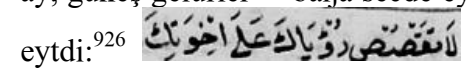
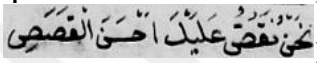
(1) “ ḳanda ki Ḥaḳ Taʿālā dilegidür gidüŋ.”[878] Andan Cebrā’īl[879] şol deme degin göydi ki فَلَمَّا جَاءَ (2) لُوطٍ الْمُرْسَلِينَ ta ki buyruḳ irişdi, geldi[880] Cebrā’īl ḳanadın yirüŋ[881] altına (3) şoḳdı. Ol ḳavmüŋ şehri[882] yidi pāre şehirdi.[883] Ol yidi pāre şehri (4) getürdi, yuḳaru çıḳardı. Şol ḳadar havāya aġdılar kim[884] ḫoruslar ünin[885] ferişteler (5) āvāzın işitdiler. Bir dem havā yüzinde durdılar.[886] Andan aşaġa[887] bıraḳdılar, yüzin ḳoyu ḳamusın (6) helāk itdiler.[888] وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ Andan Lūṭ peyġāmber Şām’a geldi, andan şoŋra yidi (7) yıl diri[889] oldı, ḳızların[890] İbrāhīm ḳavminden birer[891] kişiye virdi. **Ḳıṣṣa-i (8) Yaʾḳūb Peyġāmber ʿAleyhi’s-selām**[892] Yaʿḳūb İsḥāḳ oġlıdur.[893] Lūṭ ḳızlarından doġmışıdı.[894] (9) Yaʿḳūb anuŋıçun didiler ki[895] andan öŋdin bir oġlan doġdı aŋa Yaʿḳūb diyü ad urdılar.[896] (10) ʿİbrī dilince Yaʿḳūb demek[897] Taŋrı ḳulı dimek olur. Çünki İsḥāḳ öldi, peyġāmberlıḳ Yaʿḳūb’a degdi.[898] Kenʿān’da (11) olurdı. Yidi[899] ʿavratı varıdı. Her birinden oġlı ḳızı varıdı,[900] daḫı Ḥaḳ Taʿālā on iki (12) oġlan virmişidi. Ol on iki oġlından ḳızından artuḳ yüz yigirmi er dünyāya geldi.[901] (13) Yaʿḳūb İbrāhīm sünneti[902] dutarıdı, anuŋ ṣuḥufın oḳurdı. Hem[903] İbrāhīm geldügi ḳavme

[67a]

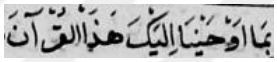
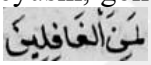
(1) gelmişidi.[904] Yaʿḳūb’uŋ ḳamu[905] oġlanları ʿilm oḳurlardı.[906] Dükelinden artuḳ Yūsuf’ı severdi, (2) hem dükelinden Yūsuf çoḳ oḳumışıdı. Pes[907] Yaʿḳūb diledi kim

---

[878] B: ḫaḳ taʿālā dilegidür gidüŋ A: taŋrı buyurdı edüŋ 25b-10
[879] B: andan Cebrā’īl A: Cebrā’īl 25b-10
[880] B: geldi: A-
[881] B: Cebrā’īl ḳanadın yirüŋ A: Cebrā’īl ḳanad-ıla yerüŋ 25b-12
[882] B: ol ḳavmüŋ şehri A: ol 25b-12
[883] B: yidi pāre şehirdi A: yedi pāre şeherdi 25b-13
[884] B: ol yidi pāre şehri getürdi yuḳaru çıḳardı şol ḳadar havāya aġdılar kim A: yedisin daḫı aşaġasın yuḳaru getürdi havā yüzine çıḳdı şol ḳadar kim 25b-13/14
[885] B: ḫoroslar ünin: A-
[886] B: yüzinde durdılar A: üzere dutdı 25b-15
[887] A:aşaġa 26a-1: B-
[888] B: yüzin ḳoyu ḳamusın helāk itdiler A: ol cümlesi helāk oldılar 26a-1
[889] B: yidi yıl diri A: yedi yıl diri 26a-2
[890] B: ḳızların A: ḳızın 26a-2
[891] B: birer A: bir 26a-3
[892] B: Ḳıṣṣa-i Yaʾḳūb Peyġāmber ʿaleyhisselām A: Ḳıṣṣa-i Yaʾḳūb Yūsufʿaleyhisselām 26a-3/4
[893] B: oġlıdur A: oġılıydı 26a-4
[894] B: Lūṭ ḳızlarından doġmışıdı A: Lūṭ ḳızından idi 26a-4
[895] B: Yaʿḳūb anuŋıçun didiler ki A: Yaʿḳūb diyü anuŋçün diyü ad virdiler 26a-5
[896] B: andan öŋdin bir oġlan doġdı aŋa Yaʿḳūb diyü ad urdılar: A-
[897] A:Yaʿḳūb demek 26a-6: B-
[898] B: degdi A: ḳaldı 26a-8
[899] B: yidi A: yedi 26a-8
[900] B: oġlı ḳızı varıdı A: oġıl ḳız oldı 26a-9
[901] B: daḫı ḫaḳ taʿālā on iki oġlan virmişidi ol on iki oġlından ḳızından artuḳ yüz yigirmi er dünyāya geldi A: baʿżılar ḳavlinde İbrāhīm aşlından İsrāil derler İbrī dilince andan Yaʿḳūbuŋ on iki oġılı varıdı andan artuḳ yüz yegirmi bir dünyāya geldi 26a-9/11
[902] B: sünneti A: sünnetini 26a-12
[903] B: hem: A-
[904] A:gelmiş-idi 26a-13: B-
[905] B: ḳamu: A-

kendüden ṣoŋra peyġāmberlıḳ[908] (3) Yūsuf'a dege. Çün[909] Yūsuf'uŋ anası öldi,[910] Yaʿḳūb'uŋ şefḳatı daḫı ġālib oldı,[911] anasınuŋ daḫı artuġı oldı.[912] Yaʿḳūb'uŋ mālı, (4) ṭavarı,[913] ḳoyunı, iŋen çoġıdı. Her bir oġlan[914] niyyetine üç biŋ ḳoyun ḳomuşıdı. Yūsuf niyyetine altı biŋ (5) ḳomışıdı.[915] Ne vaḳt ki Yūsuf'uŋ ḳardaşları ṭaşra ḳoyun ḳatına çıḳsalar[916] Yūsuf'ı bile varmaġa (6) ḳomazdı,[917] dāyim anı ṣaḳlardı.[918] Yūsuf dāyim oḳımaġa meşġūlıdı.[919] Yaʿḳūb'uŋ göŋli naẓarı (7) Yūsuf idi.[920] Ḳalan oġlanları anı görüp günilerleridi. Ol sebebden Yūsuf'ı sevmezleridi. (8) Tā ol vaḳte degin ki[921] Yūsuf düş gördi, geldi atasına eytdi ki:[922] "İy baba (9) ben düşde görürem kim[923] (10) on bir yılduz[924] ay, güneş gelürler[925] baŋa secde eylerler." Çün Yaʿḳūb Yūsuf'dan bu sözi eşitdi (11) eytdi:[926] "Yā Yūsuf, bu düşüŋi[927] ḳardaşlaruŋa dime.[928] Olmasun ki (12) saŋa mekr ideler."[929] **Sebeb-i Nüzūl**[930] Bu sūreyi Ḥaḳ Taʿālā Resūl Ḥażretine[931] veribidi, eytdi: "Bu ḳıṣṣalaruŋ görklüleridür[932] (13) yaʿnī yā Muḥammed biz saŋa ḥikāyet eyledük ḳıṣṣalaruŋ

[67b]

(1) eyüsin, gökcegin."[933] didi. Daḫı bir yirde dedi ki[934] (2) yaʿnī dimek olur kim:[935] "Yā Muḥammed, sen bu ḳıṣṣadan ġāfil

---

[906] B: oḳurlardı A: oḳırlardı 26a-14
[907] B: dükelinden artuḳ Yūsufı severdi hem dükelinden Yūsuf çoḳ oḳumışıdı pes A: dükelinden Yūsuf artuḳ oḳurdı 26a-14
[908] B: peyġāmberlıḳ A: peyġāmberlıḳ 26a-15
[909] B: çün A: çünki 26b-1
[910] B: öldi: A-
[911] B: şefḳatı daḫı ġālib oldı A: şefāʿatin gördi 26b-1
[912] A:anasınuŋ daḫı artuġı oldı 26b-2: B-
[913] B: ṭavarı: A-
[914] B: oġlan A: oġılı 26b-3
[915] B: Yūsuf niyyetine altı biŋ ḳomışıdı: A-
[916] B: ne vaḳt ki Yūsufuŋ ḳardaşları ṭaşra ḳoyun ḳatına çıḳsalar A: ḳaçan oġlanları ṭaşra gitseler 26b-4
[917] B: ḳomazdı A: ḳomaz-ıdı 26b-5
[918] B: dāyim anı ṣaḳlardı: A-
[919] B: Yūsuf dāyim oḳımaġa meşġūlıdı A: ʿilim ögredürdi 26b-5
[920] B: Yaʿḳūbuŋ göŋli naẓarı Yūsuf idi A: dāyimā gözin Yūsuf gözinden ırmazıdı 26b-5/6
[921] B: anı görüp günilerleridi ol sebebden Yūsufı sevmezleridi tā ol vaḳte degin ki: A-
[922] B: ki: A-
[923] B: düşde görürem kim A: düş gördüm ki 26b-8
[924] B: yılduz A: yıldız 26b-8
[925] B: gelürler: A-
[926] B: secde eylerler çün Yaʿḳūb Yūsufdan bu sözi eşitdi eytdi A: secde iderler çün Yūsufdan Yaʿḳūb anı eşitdi eytdi kim 26b-9/10
[927] B: bu düşüŋi: A-
[928] B: dime A: dimegil 26b-11
[929] B: ideler A: iderler 26b-11
[930] A:Sebeb-i Nüzūl 26b-11/12: B-
[931] B: bu sūreyi ḫaḳ taʿālā resūl ḫażretine: bu sūrenüŋ nizūli oldur kim ḫaḳ Taʿālā bizüm peyġāmbere 26b-12/13
[932] B: ḳıṣṣalaruŋ görklüleridür A: ḳaṣṣalaruŋ [görk]lisidür 26b-13
[933] B: ḳıṣṣalaruŋ eyüsin gökcegin A: görklüsün 26b-14

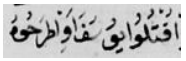
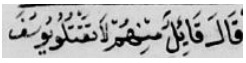
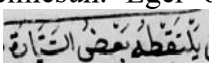
idüŋ.”[936] Pes[937] Yūsuf (3) sūresi[938] nāzil oldıġınuŋ[939] sebebi buyıdı. Günlerde bir gün[940] ʿÖmer ḥażreti evi[941] ḳapusında otururdı. (4) Cuhūdlar geldiler, ʿÖmer’ile baḫṣ itdiler,[942] eytdiler: “Yā ʿÖmer, senüŋ dīnüŋden bizüm dinümüz yigdür.” (5) didiler. “Zīre[943] ḥikāyetlerüŋ yigregi Yūsuf[944] ḥikāyetidür, ol bizüm kitābumuzda var, sizüŋde (6) yoḳdur.”[945] didiler. Bunı ʿÖmer işidicek[946] Resūl Ḥażretine geldi, ol cuhūdlar sözin söyledi.[947] (7) Resūl Ḥażreti melūl oldı,[948] andan Ḥaḳ Taʿālā bu sūreyi veribidi. Bir niçeler dirler ki (8) ol vaḳtın ki[949] Resūl Ḥażreti Mekke’den Medīne’ye[950] çoḳ ḳavm bile gelmişidi. Mālların,[951] (9) ṭavārların Mekke’de[952] ḳomışlardı. Ol sebebden ol ḳavm melūl olmışlardı.[953] Eytdiler: (10) “Yā resūlu’llah, ne ola ki[954] Ḳur’ān’dan bize bir ḥikāyet idiveresin,[955] ḫāṭırımuz anuŋla birez eglene.” (11) didiler. Andan resūl ḥażreti[956] duʿā ḳıldı, derḥāl Cebrā’īl geldi, bu sūreyi[957] getürdi. (12) Daḫı bir niçeler eydürler ki: “ʿĀyişe rażiyallahu ʿanha bir gün Resūl Ḥażretile ġazāya (13) bile çıḳmışıdı. Andan[958] ʿĀyişe’nüŋ göŋli ṭar oldı.[959] Eytdi: “Yā resūlu’llah, Ḥaḳ Taʿālā

[68a]

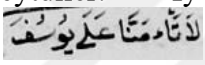
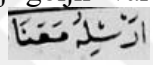
(1) Ḳur’ān’dan bize bir ḥikāyet ve bir ḳıṣṣa viribise, eydivirseŋ, ola kim göŋlümüz açılaydı.” (2) didi.[960] Vardı Ḥaḳ Taʾālā bu sūreyi viribidi. Gine[961] sözümüz başına gelelüm. Çünki (3) Yaʿḳūb Yūsuf’uŋ düşin taʿbīr itdi, peyġāmber olasın bildi.[962]

---

[934] B: didi daḫı bir yirde dedi ki A: işbu Ḳur’ān içinde 26b-15
[935] B: dimek olur kim: A-
[936] B: bu ḳıṣṣadan ġāfil idüŋ A: bundan ilerü ġāfildüŋ 27a-1
[937] B: pes: A-
[938] B: sūresi A: sūresin 27a-1
[939] B: oldıġınuŋ A: olduġınuŋ 27a-2
[940] B: günlerde bir gün A: kim bir gün 27a-2
[941] B: ʿÖmer ḥażreti evi A: ʿÖmer rażiyallahu ʿanha ev 27a-2/3
[942] B: ʿÖmerile baḫṣ itdiler: A-
[943] B: yigdür didiler zīre A: yegdür dediler zīrāki 27a-4
[944] B: yigregi Yūsuf A: yegregi Yūsuf 27a-5
[945] B: sizüŋde yoḳdur A: sizüŋ kitābunuzda yoḳ 27a-6
[946] B: didiler bunı ʿÖmer işidicek A: pes ʿÖmer rażiyallahuʿanha bunı eşidüp ṭurdı 27a-6/7
[947] B: sözin söyledi A: ḫaberin dedi 27a-8
[948] B: resūl ḥażreti melūl oldı A: çün resūl anı eşitdi melūl oldı 27a-8
[949] B: andan ḥaḳ taʿālā bu sūreyi veribidi bir niçeler dirler ki ol vaḳtın ki A: pes bu sūre ḥaḳ Taʿālā veribidi niçeler derler ol vaḳt 27a-9/10
[950] A:geldi resūl ḥażreti bile 27a-10/11: B-
[951] A:ve 27a-12: B-
[952] B: Mekkede A: anda 27a-12
[953] B: ḳavm melūl olmışlardı A: ḳavmüŋ ḫāṭırları melūl idi 27a-12/13
[954] B: ne ola ki A: n’olaydı ki 27a-14
[955] B: ḳur’āndan bize bir ḥikāyet idiveresin: A-
[956] B: birez eglene didiler andan resūl ḥażreti A: egleneydi vardı resūl ḥażreti andan 27a-14/15
[957] B: derḥāl Cebrā’ī geldi bu sūreyi A: Cebrā’īl bu sözi 27a-15
[958] daḫı bir niçeler eydürler kiʿAyişe rażiyallahu ʿanha bir gün resūl ḥażretile ġazāya bile çıḳmışıdı andan A: ve daḫı bir niçeler derler resūl ʿaleyhi’s-selām her vaḳit ki sefere gitse dāyimā ʿavratların bile alup giderdi bir kez ʿĀyişe bile gitdi pes andan 27b-1/3
[959] B: ṭar oldı A: ṭaraldı 27b-4
[960] B: ḥaḳ taʿālā ḳur’āndan bize bir ḥikāyet ve bir ḳıṣṣa viribise eydivirseŋ ola kim göŋlümüz açılaydı didi A: Allahu Taʿālā Ḳur’ānda bir ḥikāyet veyā bir ḳıṣṣa verse anuŋla göŋlüm açılaydı 27b-4/5
[961] B: ḥaḳ taʿālā bu sūreyi viribidi gine A: Allahu Taʿālā bu sūreyi verdi yine 27b-6
[962] B: taʿbīr itdi peyġāmber olasın bildi A: taʿbīr etdi peyġāmber ve ʿilm ehli olasın dedi 27b-7/8

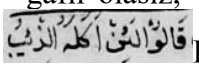
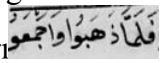
Ḳaçan kim[963] bu ḫaberi (4) ḳardaşları işitdiler, eytdiler:[964] “Gelüŋ, varalum bir tedbīr idelüm, Yūsuf’ı öldürelüm.” (5) didiler.[965] Pes bu sözile bir yire derildiler, danışdılar, eytdiler:[966] (6) Eytdiler: “Yūsuf’ı öldürelüm yā bir[967] ḳuyuya bıraġalum, tā ki atamuz anuŋ yüzin görmez olsun[968] (7) şefāʿati bize düşe daḫı[969] atamuza şol ḳadar[970] ḫiẕmet idelüm ki bizden rāżı (8) olsun gine[971] günāhumuza tevbe idelüm.” didiler[972] (9) Birisi eydür: “Dirile[973] ḳuyuya bıraġalum,[974] bizden ḳardaş öldürmek gelmesün. Eger öldürecek (10) olursavuz yavuz ḳānūn olur, tā ḳıyāmete degin[975] eger ölmeyüp diri (11) ḳalursa ḳuyuda bulursa ala gide.”[976] Bunı danışup[977] geldiler atalarına eytdiler:[978] “Yā ata bugün bizimile (12) Yūsuf’ı ḳo gelsün, teferrüc eylesün.” Ataları destūr virmedi.[979] Vardılar Yūsuf’a eytdiler: (13) “Biz bugün teferrüce giderüz, bir gel aḫı ḳoyun ḳuzı ṣaḥra teferrücin idelüm, hem göŋlüŋ açılsun.”[980]

[68b]

(1) Yūsuf eytdi:[981] “Göŋlüm var ammā[982] babam ḳomaz.” Eytdiler: “Yalvar ola ki destūr vire.” Pes Yūsuf (2) durdı[983] atası ḳatına geldi. Ne ḳadar ki teferrüce[984] destūr diledi Yaʿḳūb rāżı olmadı, (3) ammā göŋli oldı çün meyli oldıġıçun. Ḳardaşları bildiler, eytdiler:[985] “İy baba, çün (4) Yūsuf’uŋ göŋli var[986] bizümle teferrüce varmaġa bize inanmaz mısın? (5) Veribi yarın bizümle teferrüce varmaġa. Hem gelsün, yisün, içsün. (6) Āḫir biz anı ṣaḳlayavuz.”[987] Andan

---

[963] B: ḳaçan kim: A-
[964] B: ḳardaşları işitdiler eytdiler A: Yūsufuŋ ḳardaşları eşitdiler 27b-8/9
[965] B: didiler A: eytdiler 27b-10
[966] B: pes bu sözile bir yire derildiler danışdılar eytdiler: A-
[967] B: yā bir A: yāḫūd 27b-11
[968] B: olsun A: olsın 27b-12
[969] B: düşe daḫı A: düşsin ve daḫı 27b-13
[970] B: ḳadar A: deŋlü 27b-13
[971] B: gine A: dönelüm 27b-14
[972] B: didiler: A-
[973] B: birisi eydür dirile A: eytdi dirile 28a-1
[974] A:tāki 28a-1: B-
[975] B: eger öldürecek olursavuz yavuz ḳanun olur tā ḳıyāmete degin: A-
[976] B: diri ḳalursa ḳuyuda bulursa ala gide A: diri diri çıḳarsa bulan kişiler alalar gideler 28a-3
[977] B: danışup A: ṭanışup 28a-3
[978] A:ki 28a-4: B-
[979] B: bugün bizimile Yūsufı ḳo gelsün teferrüc eylesün ataları destūr virmedi A: Yūsuf bizümle teferrüce gelsün hem bizümle yisün içsün Yaʿḳūb varsun demedi bular 28a-4/5
[980] B: biz bugün teferrüce giderüz bir gel aḫı ḳoyun ḳuzı ṣaḥra teferrücin idelüm hem göŋlüŋ açılsun A: bugün biz teferrüce gidevüz gel ḳoyun ḳuzı teferrücin etgil ki şāẕ olasın 28a-6/7
[981] A:benüm daḫı 28a-8: B-
[982] B: ammā A: ve illā 28a-8
[983] B: vire pes Yūsuf durdı A: ṭurdı Yūsuf 28a-9
[984] B: ne ḳadar ki teferrüce: A-
[985] B: göŋli oldı çün meyli oldıġıçun ḳardaşları bildiler eytdiler A: meyl oldı ḳardaşları eytdiler 28a-11
[986] B: göŋli var A: ḫāṭırı oldı 28a-12
[987] B: veribi yarın bizümle teferrüce varmaġa hem gelsün yisün içsün āḫir biz anı ṣaḳlayavuz A: ver yarın yazıya bizümle çıḳsun 28a-14

Yaʿḳūb eytdi: “Ḳorḳaram[988] ġāfil olasız, Yūsuf’ı (7) ḳurd[989] yiye.” Çünki[990] sözin bunlaruŋ göŋline bıraḳdı. Eytdiler: “İy baba, (8) eger Yūsuf’ı ḳurt yiyirse[991] biz bu ḳuvvetile yavuzlardan olavuz ḳatuŋda.[992] Andan ṣoŋra[993] Yaʿḳūb (9) Yūsuf’a destūr virdi, eytdi:[994] “Yā Yūsuf gel bir seni ḳoçayım, yiyleyeyim,[995] daḫı andan gide.[996] Didi ki[997] seni bir daḫı (10) görem mi yā görmeyem mi?” didi. Yūsuf’ı oġlanlarına ısmarladı ki: “Saġ esen Yūsuf’ı gine baŋa getürüŋ.”[998] (11) Anlar: “Olsun.” dedi.[999] Ol oġlanları çünki Kenʿān’dan daşra[1000] çıḳdılar iki ferseng yir[1001] (12) gitdiler. Öŋlerince[1002] Yūsuf şeṭāretile giderdi.[1003] Ḳardaşları Yūsuf’uŋ ardından her birisi (13) birer ṭabança urdılar.[1004] Yūsuf aġladı, eydür: “Benüm size ne suçum doḳundı kim beni dögersiz,[1005]

[69a]

(1) babam beni size böyle mi[1006] ışmarladı? Andan utanuŋ yā Taŋrı’dan ḳorḳuŋ.[1007] Bunlar[1008] eytdiler: “Sen şol (2) degül misin[1009] ki atamuzı aldaduŋ,[1010] eytdüŋ: “Düşde gördüm.[1011] Ay, güneş, ılduzlar[1012] baŋa secde iderler.” (3) didüŋ. Yaʿnī dilersin[1013] ki bizden sevgülü[1014] olasın. Atamuza uşda ḳurd yidi dirüz,[1015] biz seni şimdi (4) öldürürüz.” didiler.[1016]” Görelüm seni elimüzden kim ḳurtarur?[1017] Çünki bu sözi Yūsuf eşitdi fi’lḥāl[1018] Yehūda’nuŋ ayaġına düşdi, (5) ḳalḳdı, elin öpdi,

---

[988] B: ḳorḳaram A: ḳorḳum 28a-14
[989] B: ḳurd A: ḳurt 28a-15
[990] B: çünki: A-
[991] B: yiyirse A: yer-ise 28b-2
[992] B: biz bu ḳuvvetile yavuzlardan olavuz ḳatuŋda A: biz ḳuvvetle yavuz [ki]şilerden olavuz 28b-2
[993] B: andan ṣoŋra A: andan 28b-2
[994] B: virdi eytdi A: verdi 28b-3
[995] B: ḳoçayım yiyleyeyim A: ḳoçayın yiyleyeyin28b-3
[996] A:daḫı andan gide 28b-4: B-
[997] B: didi ki: A-
[998] B: seni bir daḫı görem mi yā görmeyem mi didi Yūsufı oġlanlarına ısmarladı ki saġ esen Yūsufı gine baŋa getürüŋ A: bir daḫı seni görem mi pes Yūsuf görmeyem mi pes Yūsuf oġlanlarıla gitdi o oġlanlar Yūsufı eytdi yine baŋa saġ esin getürüŋ 28b-4/6
[999] A:anlar olsun dedi 28b-7: B-
[1000] B: ol oġlanları çünki Kenʿāndan daşra A: çünki bunlar Kenʿān ṭaşra 28b-7/8
[1001] B: ferseŋ yir A: fersaḫ yol 28b-8
[1002] B: öŋlerince: A-
[1003] B: şeṭāretile giderdi A: şeṭār[et] ile inanup giderdi 28b-9
[1004] B: ḳardaşları Yūsufuŋ ardından her birisi birer ṭabança urdılar A: ardından gelüp her birisi urdı 28b-9/10
[1005] B: Yūsuf aġladı eydür benüm size ne suçum doḳundı kim beni dögersiz: A-
[1006] A:böyle mi 28b-10: B-
[1007] B: andan utanuŋ yā taŋrıdan ḳorḳuŋ: A-
[1008] B: bunlar A: andan onlar 28b-11
[1009] B: şol degül misin A: ol degül-misün 28b-11
[1010] B: aldaduŋ A: aldayup 28b-11
[1011] B: düşde gördüm A: ben düş gördüm ki 28b-12
[1012] B: ılduzlar A: yıldızlar 28b-12
[1013] B: didüŋ yaʿnī dilersin A: yaʿnī diledüŋ 28b-13
[1014] B: sevgülü A: yeg 28b-13
[1015] B: atamuza uşda ḳurd yidi dirüz: A-
[1016] B: biz seni şimdi öldürürüz didiler A: imdi biz seni öldürelüm 28b-14
[1017] A: görelüm seni elimüzden kim ḳurtarur 28b-14: B-
[1018] B: çünki bu sözi Yūsuf eşitdi fi’lḥāl A: çün Yūsuf anı eşiti ḳorḳdı 28b-15

yalvardı:[1019] “Beni öldürmeŋ.” Yehūdā eytdi: “Ḳulı öldürmeŋ,[1020] dirile ḳuyuya bıraġuŋ.” didi.[1021] Derḥāl Yūsuf’ı ṣoydılar, (6) ḳoġaya ḳoydılar, daḫı ṣarḳıtdılar.[1022] Yūsuf ṣuya yaḳın varıcaḳ ḳatı aġladı,[1023] eytdi: (7) “N’ideyin hīç kimsenem yoḳ ki[1024] babama benüm ḥālümden ḫaber ilede.”[1025] Eytdi: “Yā baba esen ḳal[1026] uşda (8) senden ayrıldum.” didi.[1027] Ḳuyuya inerken[1028] ḳardaşı Şemʿūn geldi ipin kesdi: “Düşsün, ölsün.” didi.[1029] (9) Pes Ḥaḳ Taʿālā Cebrā’īl’e emr itdi ki: “Tīz iriş, dōst[1030] nesnesi aġrımasun.”[1031] Ol ḳuyu (10) dibinde bir ṭaş varıdı. Ḥaḳ Taʿālā[1032] emriyle suyuŋ[1033] üstüne geldi. Pes Cebrā’īl[1034] Yūsuf’ı (11) ṭaş üstine[1035] ḳodı. Yidi[1036] gün Yūsuf[1037] ol ḳuyuda ḳaldı.[1038] Andan ḳardaşları biri birine düşdi,[1039] (12) eytdiler: “İmdi gelüŋ bir tedbīr edelüm ki[1040] biz atamuza nice cevāb virelüm[1041] meger ki ḳurd yidi[1042] deyevüz, zīrā ki ol[1043] (13) ḳurtdan ḳorḳarıdı. Pes[1044] vardılar bir oġlaḳ boġazladılar, Yūsuf’uŋ göŋlegini[1045] ol ḳana baturdılar.

[69b]

(1) Andan aġlayı aġlayı[1046]atalarına geldiler, eytdiler:[1047] “İy baba, إِنَّا ذَهَبْنَا نَسْتَبِقُ وَتَرَكْنَا يُوسُفَ (2) عِنْدَ مَتَاعِنَا فَأَكَلَهُ الذِّئْبُ biz oynamaġa vardıġıdı[1048] Yūsuf ṭonumuz ḳatında[1049] biz gelince[1050] Yūsuf’ı ḳurt yimiş,[1051] biz ḫū dilerüz.[1052] Bize inanmazsaŋ[1053] (3) egerçi doġrı söyle[r]üz illā[1054] uş göŋlegi[1055] nişān.” diyüp öŋine

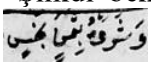
[1019] B: ḳalḳdı elin öpdi yalvardı A: eytdi 29a-1
[1020] A:Yehūdā eytdi ḳulı öldürmeŋ 29a-1/2: B-
[1021] B: bıraġuŋ didi A: bıraġalum 29a-2
[1022] B: daḫı ṣarḳıtdılar A: ḳuyuya endürdiler 29a-3
[1023] B: Yūsuf ṣuya yaḳın varıcaḳ ḳatı aġladı A: Yūsuf anda aġladı 29a-3
[1024] B: n’ideyin hīç kimsenem yoḳ ki A: niydesin hīç kimesnem yoḳdur 29a-4
[1025] B: ḫaber ilede A: ḫaber ide 29a-4
[1026] B: eytdi yā baba esen ḳal: A-
[1027] B: senden ayrıldum didi A: imdi babacuġum uş senden ayruldum dedi 29a-5
[1028] A:ḳuyuya inerken 29a-6: B-
[1029] B: didi A: diyü 29a-7
[1030] B: Cebrā’īle emr itdi ki tīz iriş dōst A: Cebrā’īli gönderdi ki Yūsufı ṭut 29a-7/8
[1031] A:pes 29a-8: B-
[1032] B: ḥaḳ taʿālā A: taŋrı 29a-9
[1033] B: suyuŋ A: sunuŋ 29a-9
[1034] B: pes Cebrā’īl: A-
[1035] B: ṭaş üstine A: ol ṭaş üzerine 29a-10
[1036] B: yidi A: yedi 29a-10
[1037] B: Yūsuf: A-
[1038] B: ḳaldı A: durdı 29a-11
[1039] B: biri birine düşdi A: geldiler 29a-11
[1040] A:gelüŋ bir tedbīr edelüm ki 29a-12: B-
[1041] B: biz atamuza nice cevāb virelüm A: atamuza ne cevāb verürüz 29a-12
[1042] B: ḳurd yidi A: ḳurt yedi 29a-13
[1043] B: ol A: Yaʿḳūb 29a-13
[1044] B: pes: A-
[1045] B: göŋlegini A: göŋlegin 29a-15
[1046] B: baturdılar andan aġlayı aġlayı A: sürdiler ol aradan aġlaşu aġlaşu 29a-15
[1047] B: eytdiler A: eytdi 29b-1
[1048] B: varduġıdı A: varduḳ 29b-2
[1049] A:Yūsuf ṭonumuz ḳatında ḳurt 29b-2: B-
[1050] B: gelince A: gelinçe 29b-3
[1051] yimiş A: yemiş 29b-3
[1052] A:biz ḫū dilerüz 29b-3: B-
[1053] B: bize inanmazsaŋ A: inanmayısarsen 29b-3
[1054] A:egerçi doġrı söyle[r]üz illā 29b-4: B-

bıraḳdılar. Çünki[1056] Yaʿḳūb ol tāze ḳanı gördi (4) eytdi: Sizüŋ sözüŋize inanmaġa yaramaz.[1057] Bir işdür ki eddüŋüz anı benden ayırmaġıçun[1058] ḫālime Taŋrım[1059] yārī ḳıla." didi.[1060] Ol gönlegi aldı yüzüne[1061] (5) sürdi. Şol ḳadar aġladı kim gözsüz oldı. Andan Cebrā'īl geldi. Yaʿḳūb ṣordı ki:[1062] "Yūsuf ḳandadur?" Eytdi: (6) "Taŋrı bile ḳandadur?[1063] Yaʿḳūb[1064] eytdi: "Yā Cebrā'īl Yūsuf öldise cānın[1065] ʿAzrā'īl aldı, aŋa ṣorsaŋ ne dir?" (7) طرفة العين içinde vard,ı[1066] gine[1067] geldi eytdi: "Yā Yaʿḳūb, ʿAzrā'īl'e ṣordum eytdi: "Ben Yūsuf'uŋ (8) cānın almadum."[1068] Yaʿḳūb eytdi:[1069] "Yā Cebrā'īl, Yūsuf'ı Ḥaḳ Taʿālā saḳlasa[1070] beni[1071] bu ġuṣṣaya bıraḳmazdı,[1072] (9) ḳādiridi. Cebrā'īl eytdi: "Yā Yaʿḳūb, Ḥaḳ Taʾālā eydür.[1073] Yusuf'ı kime ısmarladısa gine[1074] andan istesin, (10) baŋa ışmarlamadı, ḳardaşlarına ışmarladı." Çünki anı işitdi, Yaʿḳūb bildi kim Ḥaḳ Taʿālā kendüye[1075] (11) ʿitāb itdi. Zarılıġı daḫı ziyāde oldı.[1076] Pes Yaʿḳūb ol ġuṣṣa içinde ḳaldı.[1077] Andan[1078] (12) Yūsuf ḥikāyetine gelelüm.[1079] Ol vaḳt kim[1080] Yūsuf'ı ḳardaşları ḳuyuya bıraḳdılar, gitdiler. Meger ki (13) ol aradan kārubān geçerdi, gelüp ol[1081] ḳuyu ḳıraŋında ḳondılar. Geldiler ki[1082] ṣu çıḳaralar.

[70a]

(1) [Yūsuf][1083] ḳoġaya girdi, yuḳaru çıḳdı.[1084] Ol kārubān ḳavmi çünki anı gördiler ḥayrān oldılar.[1085] (2) مَاهَذَا بَشَرًا yaʿnī[1086] "Ādemī degildür, bu peridür." dediler.[1087]

[1055] B: göŋlegi A: göŋlegin 29b-4
[1056] B: çünki A: çün 29b-6
[1057] B: sizüŋ sözüŋize inanmaġa yaramaz A: bu siz dedigüŋüz dürüst degil 29b-6/7
[1058] A:bir işdür ki eddüŋüz anı benden ayırmaġıçun 29b-7: B-
[1059] B: taŋrım A: taŋrı 29b-8
[1060] B: didi: A-
[1061] B: yüzüne A: yüzine 29b-8
[1062] B: andan Cebrā'īl geldi Yaʿḳūb ṣordı ki A: Yaʿḳūb Cebrā'īle ṣordı kim 29b-9/10
[1063] B: taŋrı bile ḳandadur A: taŋrı bilür 29b-10
[1064] A:Yaʿḳūb 29b-15: B-
[1065] B: Yūsuf öldise cānın A: eger öldi ise cānı 30a-1
[1066] B: vardı: A-
[1067] B: gine A: yine 30a-2
[1068] B: ʿAzrā'īle ṣordum eytdi ben Yūsufuŋ cānın almadum A: ṣordum almadum 30a-2
[1069] B: Yaʿḳūb eytdi: A-
[1070] B: saḳlasa A: saḳlaya 30a-11
[1071] B: beni: A-
[1072] B: bıraḳmazdı A: bıraḳmasa 30a-11
[1073] B: ḥaḳ taʿālā eydür A: Allahu Taʿālā iydür ki 30a-12
[1074] B: ısmarladısa gine A: ışmarladı ise yine 30a-13
[1075] B: çünki anı işitdi Yaʿḳūb bildi kim ḥaḳ taʿālā kendüye A: bu kerre bildi ki Allahu Taʿālā aŋa 30a-14
[1076] B: zarılıġı daḫı ziyāde oldı A: daḫı zarılıġın arturdı 30a-15
[1077] B: pes Yaʿḳūb ol ġuṣṣa içinde ḳaldı: A-
[1078] B: andan A: biz bu yaŋa 30a-3
[1079] B: gelelüm A: gelelim 30a-3
[1080] B: ol vaḳt kim A: ol [va]ḳtın ki 30a-3
[1081] B: kārubān geçerdi gelüp ol A: kervān geçdi geldi 30a-5
[1082] B: geldiler ki A: ḳuyuya geldi 30a-5/6
[1083] A:ol 30a-6: B-
[1084] B: girdi yuḳaru çıḳdı A: girüp bile çıḳdı 30a-6/7
[1085] B: kārubān ḳavmi çünki anı gördiler ḥayrān oldılar A: ḳavm görüp ḥayrān ḳaldılar eytdiler 30a-7
[1086] B: yaʿnī: A-

Yūsuf: “Ādem oġlanıvan.” deriken nāgāh (3) ḳardaşları çıḳa geldiler, gördiler Yūsuf’ı anlaruŋıla söyleşür.[1088] Eytdiler: “Ḳoŋ, bu bizüm ḳulumuzdur, (4) bizden ḳaçdıyıdı,[1089] gelmiş ḳuyuda[1090] gizlenmiş.” Yūsuf diledi kim:[1091] “Ben ḳul degülven.” diye.[1092] Şemʿūn (5) ʿİbrī dilince eytdi: “Eger ḳul degülin dirseŋ seni öldürürler.” Yūsuf ol ḳorḳudan[1093] hīç dınmadı. (6) Bu[1094] çıḳaran kişilere eytdiler: “Bu ḳuldan incinüp dururuz, ṣatalum.” didiler.[1095] Ol kārubān (7) başı Mālik İbn Daġar eytdi:[1096] “Ḳamu ʿaybıla baŋa ṣatuŋ, alayın. Ammā bende şimdi naḳd yoḳdur, illā ḳumaşum (8) çoḳ.”[1097] Eytdiler: “Her neye ki olursa ṣataruz.” Ol melik eydür: “Şimdi benümile on yedi eski Mışır aḳçesi var, (9) artuḳ yoḳdur virürseŋüz.”[1098] didi. Pes[1099] ḳardaşları rāżı oldılar ol bahāya,[1100] (10) zīrā[1101] ḳıymetin bilmezleridi.[1102] **Su’āl: S**ebeb neyidi kim Ḥaḳ Taʿālā Yūsuf’u ḳullıġa bıraḳdı?[1103] **Cevāb** (11) oldur kim Yaʿḳūb bir ḳulın dögdi. Yūsuf anda ḥāżır idi, anı görüp şefāʿat itmedi. Pes Ḥaḳ Taʿālā (12) eytdi: “Yā Yaʿḳūb ʿizzüm celālüm ḥaḳḳıçun[1104] Yūsuf’ı bir ḳullıġa bıraġam ki Yaʿḳūb ḳulları ne çekdügi bile, (13) ḳalan ḥalāyıḳ daḫı ḳulı ḳaravaşı ḫōr dutmayalar.”[1105] Daḫı[1106] bir sebeb buyıdı kim bir gün[1107] Yūsuf āyīneye baḳdı, kendü

[70b]

[1087] B: dediler: A-

[1088] B: Yūsuf adem oġlanıvan deriken nāgāh ḳardaşları çıḳa geldiler gördiler Yūsufı anlaruŋıla söyleşür A: Yūsuf eytdi ben adem oġlanıyam diyü bunlara söyledi nāgāh ḳardaşları Yūsufu anda eşidi geldiler göreler n’oladı bulmadı gördiler kārubān ḳavmiyle söyleşe durur 30a-9/11

[1089] B: eytdiler ḳoŋ bu bizüm ḳulumuzdur bizden ḳaçdıyıdı A: gelüp ol ḳavme eytdiler ki ḳul bizüm ḳulımuzdur bizden ḳaçdı 30a-12/13

[1090] B: ḳuyuda A: bu ḳuyuda 30a-13

[1091] B: diledi kim A: diledi ki 30a-13

[1092] B: degülven diye A: degülem dedi 30a-14

[1093] B: ḳul degülin dirseŋ seni öldürürler Yūsuf ol ḳorḳudan: A-

[1094] B: bu: A-

[1095] B: didiler A: aluŋ dediler 30b-1

[1096] A:gelüŋ 30b-2: B-

[1097] B: ammā bende şimdi naḳd yoḳdur illā ḳumaşum çoḳ A: ve illā şimdi bende ne ḳadar aḳça yoḳdur ammā ḳumaşım çoḳdur 30b-2/3

[1098] B: eytdiler her neye ki olursa ṣataruz ol melik eydür şimdi benümile on yedi eski Mışır aḳçesi var artuḳ yoḳdur virürseŋüz A: ḳardaşları eytdiler her ne bulursavuz ṣataruz Mālik İbn Daġar eytdi benümle on yedi Mışır aḳçesindan artuḳ nesnem yoḳ eger verürseŋüz 30b-3/5

[1099] B: didi pes: A-

[1100] B: rāżı oldılar ol bahāya A: rāżı oldı 30b-6

[1101] B: zīrā A: zīrā ki30b-7

[1102] B: bilmezleridi A: bilmezlerdi 30b-7

[1103] B: Su’āl: sebeb neyidi kim ḥaḳ taʿālā Yūsufu ḳullıġa bıraḳdı A: Su’āl iydür kim sebeb nedür Yūsufu ḳul olmaġıla 30b-7/8

[1104] B: Cevāb oldur kim Yaʿḳūb bir ḳulın dögdi Yūsuf anda ḥāżır idi anı görüp şefāʿat itmedi pes ḥaḳ taʿālā eytdi yā Yaʿḳūb ʿizzüm celālüm ḥaḳḳıçun A: Cevāb budur kim Yūsuf bir ḳulına ḳaḳıdı dögdi Yaʿḳūb aŋa baḳa dururdı aŋa şefāʿat edüp esirgemedi Allahu Taʿālā eytdi 30b-8/10

[1105] B: ḳulları ne çekdügi bile ḳalan ḥalāyıḳ daḫı ḳulı ḳaravaşı ḫōr dutmayalar A: bile ki ḳulları ne zaḥmet çekerler ḳalan ḳavm daḫı ḳul ḳaravaş dutmaya 30b-11/12

[1106] B: daḫı: A-

[1107] A:bir gün 30b-13: B-

(1) ṣūretin gördi, eytdi: “Eger ben ḳulmışsam baŋa kim bahā yitüreyidi[1108] Yūsuf şol ḳadar ḫūbıdı kim her vaḳt[1109] (2) ṭaʿām yise, yā ṣu içse yudariken görünürdi boġazından.[1110] Pes[1111] Ḥaḳ Taʿālā ulu sözinden ötürü Yūsuf’a[1112] (3) ʿitāb itdi: “Yā Yūsuf, ṣūretüŋ göricek niçün baŋa şükr itmedüŋ,[1113] kendüzüŋi bahāya çıḳarduŋ? (4) ʿİzzüm[1114] ḥaḳḳıçün seni bir ḳullıġa bıraḳdum,[1115] ḳıymetüŋi saŋa bildürem, tā ʿālem ḫalḳı bileler[1116] ki kendüzin[1117] gören (5) benüm ḳatumda ḳıymetsüzdür,[1118] ḳıymet oldur kim anı ben idem.” Bir sebeb[1119] oldur kim Ḥaḳ Taʿālā[1120] Yūsuf’a pādişāhlıḳ (6) viriserdi.[1121] Evvel anı ḳullıġa bıraḳdı ta ki ḳullaruŋ[1122] ḳıymetin bile, eli altındaġı kişilerüŋ ḥālin (7) göre, daḫı bunlaruŋ zaḥmet çekdügin bile. Daḫı[1123] bir sebeb daḫı[1124] oldur kim Yūsuf düş gördi, pādişāhlıḳ (8) diledi. Ḥaḳ Taʿālā anı ḳullıġa bıraḳdı. Tā bileler ki ḳul pādişāhlıḳ istemek eyü degüldür.[1125] Daḫı (9) bir sebeb oldur bir günYūsuf eytdi: “Bizüm aṣlımuzda ḳul yoḳdur.[1126] Hem revā degil kim bizüm aṣlımuzda ḳul ola.”[1127] Ḥaḳ Taʿālā Yūsuf’ı ḳul eyledi.[1128] (10) Tā bileler ki her kişi aṣlından faḫr getürmeye, anuŋ ḳıymeti olmaz. Gine söz başına gelelüm.[1129] Çün[1130] (11) Mālik ibn Daġar[1131] Yūsuf’ı ṣatun aldı, kendü ḳavmine ışmarladı. Zinhār bu oġlanu[1132] ḫōş dutuŋ, hīç (12) iş güç buyurmaŋ. Ben bilürem ki bu kimdür.” didi, buyurdı,[1133] Yūsuf’ı deveye bindürdiler, gitdiler.[1134] (13) Giderken Yūsuf anası maḳberesine[1135] uġradı. Kendüyi deveden aşaġa bıraḳdı, aġladı.[1136] Anasınuŋ mezārına ḳaçdı,[1137] eytdi:

[71a]

[1108] B: kim bahā yitüreyidi A: bahā ḳanda irişdürelerdi dedi 30b-14/15
[1109] A:kim 31a-1: B-
[1110] B: görünürdi boġazından A: boġazından görünürdi 31a-1
[1111] B: pes: A-
[1112] B: ulu sözinden ötürü Yūsufa: ol sözden ötüri 31a-2
[1113] B: ṣūretüŋ göricek niçün baŋa ṣükr itmedüŋ A: sen ṣūretiŋi görücek baŋa ṣükr eyle 31a-3
[1114] B: ʿizzüm A: ʿizzetüm 31a-4
[1115] B: bir ḳullıġa bıraḳdum A: ḳullıġa ṣatduram 31a-4
[1116] B: ʿālem ḫalḳı bileler A: ʿālemler bileler 31a-5
[1117] B: kendüzin A: kendüsin 31a-5
[1118] B: benüm ḳatumda ḳıymetsüzdür A: ḳatumda ḫōrdur 31a-6
[1119] A:daḫı 31a-6: B-
[1120] B: ḥaḳ taʿālā A: Allahu Taʿālā 31a-6
[1121] B: viriserdi A: veriserdür 31a-7
[1122] B: ḳullaruŋ: A-
[1123] B: eli altındaġı kişilerüŋ ḥālin göre daḫı bunlaruŋ zaḥmet çekdügin bile daḫı A: ve eli altındaġı kişiler ḫōş duta 31a-8/9
[1124] A:daḫı 31a-9: B-
[1125] B: Yūsuf düş gördi pādişāhlıḳ diledi ḥaḳ taʿālā anı ḳullıġa bıraḳdı tā bileler ki ḳul pādişāhlıḳ istemek eyü degüldür: A-
[1126] B: ḳul yoḳdur A: ḳul ola 31a-11
[1127] A:hem revā degil kim bizüm aṣlımuzda ḳul ola 31a-11: B-
[1128] B: ḳul eyledi A: ḳul etdi 31a-11
[1129] B: tā bileler ki her kişi aṣlından faḫr getürmeye anuŋ ḳıymeti olmaz gine söz başına gelelüm: A-
[1130] B: çün A: andan ṣoŋra 31a-12
[1131] B: Mālik ibn Daġar A: Mālik bin Daġar 31a-12
[1132] A:bu oġlanu 31a-13: B-
[1133] B: didi buyurdı A: vardılar 31a-14
[1134] B: gitdiler: A-
[1135] B: giderken Yūsuf anası maḳberesine A: Yūsuf giderken anasınuŋ mezārına 31a-15
[1136] B: aġladı A: aġladılar 31b-1
[1137] A:anasınuŋ mezārına ḳaçdı 31b-1/2: B-

(1) “Ya[1138] ana, ḳardaşlarum beni[1139] ḳulluġa ṣatdılar. Uş ġarīblıġa giderin, ziyāretüŋden maḥrūm ḳaldum.” (2) dedi.[1140] Maḳberesini ḳoçdı, yatdı.[1141] Ol kārubān geçdi, gitdi.[1142] Meger bir kişi giride[1143] ḳalmışıdı. Geldi[1144] Yūsuf’ı[1145] (3) anda gördi, ḳaḳıdı: “Niçün girü ḳalduŋ?[1146] Meger bundan daḫı[1147] ḳaçmaḳ istersin.” dedi.[1148] Yūsuf’a (4) bir ṭabanca urdı,[1149] Yūsuf bir kez āh, itdi.[1150] Ḥaḳ Taʿālā ol kārubān ḳavmine[1151] ḫışm itdi. Şol[1152] (5) sāʿat bir bulut ḳopdı, ıldırım[1153] şaḳıdı, ʿālem[1154] ṭūfān oldı. Az ḳaldı kim ol ḳavm helāk (6) olalar.[1155] Ol ḳavm bir yire[1156] derilüp eytdiler: “Gelüŋ ḳanġıŋuz günāh itdi, eydüŋ.[1157] Tā ki bu ḳatı gün (7) bizüm üzerimüzden geçe.” dediler. Pes ol Yūsuf’ı uran[1158] kişi eytdi: “Ol günāhı meger[1159] ben işledüm. (8) Şol ʿİbrī ḳulı[1160] bir kez urdum.” didi.[1161] “İşbu ḫışm andandur.” Eytdiler: “Gel tīz anuŋ göŋlin al.” didiler. (9) Pes ol kişi kārubān ḳavmile geldiler, anuŋ ʿözrin dilediler.[1162] Yūsuf’uŋ göŋli ḫōş oldı. (10) Derḥāl ol ṭūfān gitdi, güneş ṭoġdı.[1163] Mālik İbni Daġar eytdi: “Ben size dimedüm mi ol (11) oġlanı ḫōş dutuŋ diyü?” Andan ṣoŋra nesne dimediler, iş güç buyurmadılar, ta Mışra degin vardı.[1164] (12) Mālik İbni Daġar Yūsuf’a bir ev[1165] düzdi, aġır ṭonlar giydürdi emīrāne. Aŋa dürlü dürlü ṭaʿāmlar (13) tertīb itdiler.[1166] Pes ḳıġırdılar ki: “Mışr şehrinde gey eyü ḳul gökçek ḳul kim alur?” didiler.[1167] Çünki[1168]

[1138] B: ya A: iy 31b-2
[1139] A:beni 31b-2: B-
[1140] A:dedi 31b-3: B-
[1141] B: maḳberesini ḳoçdı yatdı: A-
[1142] B: gitdi: A-
[1143] B: giride A: girü 31b-4
[1144] A:geldi 31b-4: B-
[1145] B: Yūsufı A: Yūsufu 31b-5
[1146] B: girü ḳalduŋ A: kārubāndan ḳalduŋ 31b-5
[1147] B: bundan daḫı: A-
[1148] B: istersin dedi A: dilersen didi 31b-6
[1149] B: Yūsufa bir ṭabanca urdı A: bir kez urdı 31b-6
[1150] B: bir kez āh itdi A: āh etdi 31b-6
[1151] B: ol kārubān ḳavmine: A-
[1152] B: ḫışm itdi şol A: ḫışım edüp ol 31b-7
[1153] B: ıldırım A: uldurım 31b-8
[1154] B: ʿālem A: ʿālem içi 31b-8
[1155] B: helāk olalar A: helāk olayazdı 31b-9
[1156] B: yire A: yere 31b-9
[1157] B: günāh itdi eydüŋ A: ḳanġıŋuz günāh işledi ṭoġrı söyleŋ 31b-10/11
[1158] B: bizüm üzerimüzden geçe dediler pes ol Yūsufı uran A: sizden gide ol 31b-11
[1159] B: günāhı meger A: günnāhı 31b-12
[1160] B: şol ʿİbrī ḳulı A: ol ġarīb ḳulçaġızı 31b-12
[1161] B: didi: A-
[1162] B: gel tīz anuŋ göŋlin al didiler pes ol kişi kārubān ḳavm ile geldiler anuŋ ʿözrin dilediler A: ṭuru gel tīz elin ayaġın öp göŋlin al getür ol kişi geldi kārıbān ḳavmiyle Yūsufıŋ elin öpdi ʿözür diledi 31b-13/15
[1163] B: Yūsufuŋ göŋli ḫōş oldı derḥāl ol ṭūfān gitdi güneş ṭoġdı: A-
[1164] B: Mālik İbni Daġar eytdi ben size dimedüm mi ol oġlanı ḫōş dutuŋ diyü andan ṣoŋra nesne dimediler iş güç buyurmadılar ta Mışra degin vardı A: Yūsufuŋ göŋlini ḫōş ṭutuŋ andan ṣoŋra Yūsufa nesne demediler ta ki Mışıra geldiler 32a-1/2
[1165] B: ev: oda 32a-3
[1166] B: aġır ṭonlar giydürdi emīrāne aŋa dürlü dürlü ṭaʿāmlar tertīb itdiler A: lanālar giydürdiler aŋa ṭaʿāmlar tertīb etdürdi 32a-3
[1167] B: pes ḳıġırdılar ki Mışr şehrinde gey eyü ḳul gökçek ḳul kim alur didiler A: vardı çaġrıcılar getürdi eytdi varuŋ Mışır şehrinden ḳıġıruŋ her kime eyü ḳul gerek benüm ḳatuma gelsün 32a-4/5
[1168] B: çünki A: çün 32a-6

[71b]

(1) Yūsuf bu ʿibāreti eşitdi, eytdi: “Bu kişiler delü ola mı? Kendüsi beni on yedi Mışr’uŋ (2) eski aḳçesine aldı ḳardaşlarumdan. Şimdi ḫōd ġarībven, kimesne bilmez, on (3) aḳçeye almayalar.” didi.[1169] Çünki Yūsuf kendü ḳıymetin ḫōr bildi, Ḥaḳ Taʿālā eytdi: “Yā Yūsuf[1170] (4) çünki sen kendü ḳıymetüŋi ḫōr gördüŋ ʿizzüm celālum ḥaḳḳıçun senüŋ ḳıymetüŋi ḫōr gördük[1171] (5) senüŋ ḳıymetüŋi ben bilürem,[1172] bugün senüŋ ḳıymetüŋi çoḳa çıḳarayın.[1173] Tā bileler her kişi kendüyi alçaḳlıḳda göre Taŋrı Taʿālā anı ḳaldura.”[1174] (6) Andan Yūsuf’uŋ altına bir taḫt getürdiler oturdı. Dellallar çaġrışur, eydür: Eyi ḳul, (7) güzel ḳul, kim alur?” Pes Yūsuf ol dellalları çaġırdı, getürdi,[1175] eytdi: “Eyle (8) dimeŋ, eydüŋ ki bir ʿayblu bir ġarīb ḳul[1176] kim alur?” diŋ, dedi. O dellallar Yūsuf’a (9) ḳaḳıdılar, eytdiler: “Sen bunuŋ gibi söz dirseŋ seni kimse almaz.” didiler.[1177] Pes ṣoŋra[1178] (10) Yūsuf ḳıymete çıḳdı,[1179] biŋ oḳḳa gümişe ve biŋ oḳḳa altuna ve biŋ oḳḳa incüye ve biŋ (11) oḳḳa nāfe müşke ve biŋ pāre kemḫāya ve biŋ ata[1180] dediler. Çünki Yūsuf bu bahāya çıḳdı, (12) eytdiler: “Meger bunı ʿAzīz-i Mışrī ala, anuŋçun kişi bahā yitüre.” didiler. Andan vardı[1181] (13) ʿAzīz-i Mışrī Yūsuf’ı[1182]ṣatun aldı, sarāyına[1183] götürdi. Zelīḫāya eytdi: “İşbu ḳulı ṣatun

[72a]

(1) aldum, uş saŋa ışmarladum.[1184] عَسَىٰ أَن يَنفَعَنَا Ola ki bize aṣṣısı ola yāḫūẕ oġul idinevüz.” (2) didi.[1185] Andan ṣoŋra Yūsuf Zelīḫā’nuŋ sarāyında ḳaldı[1186] tā ki bāliġ

[1169] B: bu kişiler delü ola-mı kendüsi beni on yedi Mışruŋ eski aḳçesine aldı ḳardaşlarumdan şimdi ḫōd ġarībven kimesne bilmez on aḳçeye almayalar didi A: bu kişi delü oldı olalu mı bilmezem kim beni on yedi aḳçeye aldı ḳardaşlarum arasındayiken şimdi ḫōd ġarīb kimesne beni on aḳçeye almaz 32a-7/9

[1170] B: çünki Yūsuf kendü ḳıymetin ḫōr bildi ḥaḳ taʿālā eytdi yā Yūsuf A: çünki Yūsuf 32a-9

[1171] B: çünki sen kendü ḳıymetüŋi ḫōr gördüŋ ʿizzüm celālum ḥaḳḳıçun senüŋ ḳıymetüŋi ḫōr gördük A: çün sen ḳıymetüŋi ḫōrladuŋ 32a-9/10

[1172] B: senüŋ ḳıymetüŋi ben bilürem: A-

[1173] A:bugün senüŋ ḳıymetüŋi çoḳa çıḳarayın 32a-10/11: B-

[1174] B: her kişi kendüyi alçaḳlıḳda göre taŋrı taʿālā anı ḳaldura A: ki her kim kendüyi ḫōr göre ben ʿāzīz ṭutaram 32a-11/12

[1175] B: Yūsufuŋ altına bir taḫt getürdiler oturdı dellallar çaġrışur eydür eyi ḳul güzel ḳul kim alur pes Yūsuf ol dellalları çaġırdı getürdi A: Yūsufı bir gümiş kürsī üzere ḳodılar dellallar çaġırdılar ki eyü ḳul ḫūb ḳul kime gerek dellallara eytdi 32a-12/14

[1176] B: bir ʿayblu bir ġarīb ḳul A: bir ʿayblu ḳul ve bir ġarīb 32a-14/15

[1177] B: diŋ dedi o dellallar Yūsufa ḳaḳıdılar eytdiler sen bunuŋ gibi söz dirseŋ seni kimse almaz didiler A: deŋ dellallar eytdiler sin bunı gibi derseŋ seni kimesne almaz 32a-15/32b-1

[1178] B: ṣoŋra A: A-

[1179] B: çıḳdı A: çıḳdı ki 32b-1

[1180] B: biŋ oḳḳa gümişe ve biŋ oḳḳa altuna ve biŋ oḳḳa incüye ve biŋ oḳḳa nāfe müşke ve biŋ pāre kemḫāya ve biŋ ata A: biŋ vaḳıye altun ve biŋ vaḳıye gümişe ve biŋ vaḳıye ḳıymetī ṭaşa ve biŋ vaḳıye incü ve biŋ vaḳıye nāfe-‘i misk vaḳıye kemḫā 32b-1/4

[1181] B: dediler çünki Yūsuf bu bahāya çıḳdı eytdiler meger bunı ʿazīz-i Mışrī ala anduḳ kişi bahā yitüre didiler andan vardı: A-

[1182] B: ʿazīz-i Mışrī Yūsufı A: ʿazīz-i Mışr anı 32b-4

[1183] B: sarāyına A: evine 32b-5

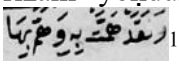
[1184] B: Zelīḫāya eytdi işbu ḳulı ṣatun aldum uş saŋa ışmarladum A: ʿavratı Zeliḫāya ışmarladı eytdi bunı ṣatun aldum 32b-5/6

[1185] B: bize aṣṣısı ola yāḫūẕ oġul idinevüz didi A: oġıl edinevüz 32b-6/7

olunca. Ol vaḳtın ki[1187] Zelīḫā Yūsuf'ı (3) görmişidi, cān göŋül birle ʿāşıḳ oldı.[1188] Ol sebebden anı ḫōş dutardı, dürlü ṭonlarıla (4) bezeridi.[1189] Yūsuf anca ṣanurdı kim Zelīḫā Taŋrı'yıçun[1190] ḫōş dutardı. Dāyim Yūsuf'uŋ işi buyıdı (5) elinde bir çögen gümişden[1191] Zelīḫā düzdürmişidi,[1192] daḫı bir ḳaçḳul almışıdı, her gün (6) bunlaruŋla bile ṭop oynardı.[1193] Ayruḳ iş güç bilmezdi.[1194] Daḫı Yūsuf'a şol ḳadar[1195] ḫizmet (7) iderdi,[1196] kişi mevlāsına eyle itmezdi. Ammā[1197] Yūsuf Zelīḫā'nuŋ yüzüne baḳmazıdı.[1198] Gün geldi Zelīḫā'nuŋ beŋzi ṣarardı.[1199] Dün ü gün:[1200] (8) "Yā Yūsuf." diyü[1201] aġlarıdı. Niçe ki[1202] Zelīḫā Yūsuf'a eydürdi: "Gel benümile bir ol." diridi.[1203] Yūsuf[1204] eydürdi: (9) "Ḥāşā[1205] bizüm aṣlumuzdan ḫāyınlıḳ gele." Zelīḫā ʿāciz ḳaldı. Gördi olmaz, vardı[1206]bu kez muḥabbeti āşikāre (10) oldı,[1207] sevdügin āşikāre itdi. Anuŋ bir rāzdaşı ʿavrat ki anuŋıla ḳatı āşināyıdı,[1208] bir gün aŋa[1209] ṣordı ki: (11) "İy ḫātun saŋa n'oldı ki beŋzüŋ ṣarardı?" Zelīḫā[1210] eytdi: "İy sırdaşum[1211] Māẕer. ʿĀşıḳam, ʿışḳum[1212] Yūsuf'a (12) düşdi. Anuŋçün[1213] şöyle oldum." Ol ʿavrat eytdi:[1214] "Şimdiki[1215] zamānda senüŋ gibi ḫūb,[1216] laṭīf kimesne yoḳ.[1217] (13) Yaʿnī ol senüŋ gibi ḫūb, cemīle ḫātun[1218] kişiye boyun virmez mi?" Zelīḫā eytdi: "Beni gördügi yoḳdur, niçe boyun virsün?" Ol ʿavrat eytdi: "Yedi yıldur bile hīç yüzüŋ görmedi."[1219] Zelīḫā eytdi: "Ne ḳadar ki cehd itdüm[1220] yüzüme baḳmaz."

[1186] B: Yūsuf Zelīḫānuŋ sarāyında ḳaldı A: yedi yıl Yūsuf andan ṭurdı32b-7
[1187] B: bāliġ olunca ol vaḳtın ki A: bāliġ oldı ol vaḳt 32b-8
[1188] B: cān göŋül birleʿāşıḳ oldı A: aŋa ʿāşıḳ olmışıdı 32b-9
[1189] B: ol sebebden anı ḫōş dutardı dürlü ṭonlarıla bezeridi: A-
[1190] B: Yūsuf anca ṣanurdı kim Zelīḫā taŋrıyıçun A: Yūsuf eyle ṣanurdı ki taŋrı rıżāsı içün 32b-9/10
[1191] B: bir çögen gümişden A: çevgān altun ṭop ṭurdı32b-11
[1192] B: düzdürmiş-idi A: düzmiş-idi 32b-12
[1193] B: daḫı birḳaç ḳul almışıdı her gün bunlaruŋla bile ṭop oynardı A: dāyim ṭurup oynarlardı 32b-12
[1194] B: ayruḳ iş güç bilmezdi: A-
[1195] B: daḫı Yūsufa şol ḳadar: Zelīḫā Yūsufa şöyle 32b-13
[1196] A:kim hīç 32b-13: B-
[1197] B: eyle itmezdi ammā A: itmeyeydi ve illā 32b-14
[1198] B: yüzüne baḳmazıdı A: yüzine baḳduġı yoġ-ıdı 32b-15
[1199] A:gün geldi Zelīḫānuŋ beŋzi ṣarardı 33a-1: B-
[1200] B: düni gün yazılmış
[1201] B: yā Yūsuf diyü: A-
[1202] B: ki A: kim 33a-2
[1203] B: eydürdi gel benümile bir ol diridi A: gel benümle bir ol derdi 33a-2/3
[1204] B: Yūsuf: A-
[1205] B: ḥāşā A: ḥāşā ki 33a-3
[1206] B: gördi olmaz vardı: A-
[1207] B: bu kez muḥabbeti aşikāre oldı: A-
[1208] B: anuŋ bir rāzdaşı ʿavrat ki anuŋıla ḳatı āşināyıdı A: bir ʿavrat varıdı Zelīḫāyla aşinā olmışıdı 33a-4/5
[1209] B: aŋA: A-
[1210] B: Zelīḫā: A-
[1211] B: sırdaşum: A-
[1212] B: ʿışḳum: A-
[1213] B: anuŋçün A: anuŋ içün 33a-7/8
[1214] B: şöyle oldum ol ʿavrat eytdi: A-
[1215] B: şimdi ki A: böyle 33a-8
[1216] B: ḫūB: A-
[1217] B: kimesne yoḳ A: kimse yoḳdur 33a-8/9
[1218] B: ḫūb cemīle ḫātun: A-
[1219] B: Zelīḫā eytdi beni gördügi yoḳdur niçe boyun versün ol ʿavrat eytdi yedi yıldur bile hīç yüzüŋ görmedi 33a-10/11: B-
[1220] B: itdüm A: idersem 33a-12

[72b]

(1) Ol ʿavrat eytdi: “Eger sen māla ḳıyarsaŋ ben[1221] ḥīle idem ki ol seni görmeyince durmaya.” dedi.[1222] (2) Zelīḫā rāżı oldı, vardı ol ʿavrata çoḳ māl virdi.[1223] Buyurdı[1224] ol ʿavrat (3) bir sarāy yapdılar. Anuŋ dört dīvārını altınıla ṣıvadılar.[1225] Zelīḫā’nuŋ ṣūretin Yūsuf ṣūretile (4) ikisin bir araya yazdılar,[1226] daḫı bir gümiş kürsī ḳodılar,[1227] daḫı altından bir taḫt eylediler,[1228] ol sarāyuŋ orta yerine ḳodılar.[1229] İbrişim (5) ḫālī döşediler, laṭīf buḫūrlar itdiler.[1230] Andan[1231] Yūsuf’ı ol sarāya[1232] daʿvet itdiler.[1233] Çünki Yūsuf ol sarāya[1234] (6) girdi, eytdi: “Ben bunuŋ gibi sarāya girdigim yoġudı, ʿacab bunda ne sır var ki?[1235] Hele[1236] bunda bir ḥīle vardur. (7) Eger beni pāre pāre iderse[1237] ol işe[1238] rāżı olmayam.” didi. Pes[1239] Ḥaḳ Taʿālā Yūsuf’dan bu sözi lāyıḳ (8) görmedi.[1240] Dimek gerekidi:[1241] “Eger Taŋrı Taʿālā[1242] ṣaḳlarısa benüm aŋa rıżām yoḳdur.” dimek gerek idi.[1243] Delīl aŋa kim (9) Ḳur’ān içinde dedi: [1244] Endīşe oldı Yūsuf’a ve daḫı Zelīḫā’ya. Çünkim[1245] Yūsuf (10) ol sarāya girdi ki[1246] Zelīḫā’ya baḳmaya[1247] gözin yuḳaru dutdı.[1248] Ḳarşu dīvāra baḳdı, Zelīḫā ṣūretin[1249] gördi. (11) Döndi ṣaġına baḳdı, gine anı gördi.[1250] Bu kez ṣolına baḳdı hemān anı gördi. Döndi[1251] bu kez Zelīḫā’ya (12) baḳdı. Zelīḫā eytdi: “Yā Yūsuf,[1252] niçün baŋa baḳmazsın? İşde beŋzin gördi, şimdi girü tamāmdur zīrā ki

---

[1221] A:bir 33a-13: B-
[1222] B: ki ol seni görmeyince durmaya dedi A: seni göre yüzüŋe baḳa 33a-14
[1223] B: Zelīḫā rāżı oldı vardı ol ʿavrata çoḳ māl virdi A: Zelīḫā eytdi māl verüŋ dedi 33a-14
[1224] B: buyurdı: A-
[1225] B: bir sarāy yapdılar anuŋ dört dīvārını altınıla ṣıvadılar A: bir ulu sarāy yapdurdı dört dīvārın altundan lāzuverdile 33a-15/33b-1
[1226] B: Zelīḫānuŋ ṣūretin Yūsuf ṣūretile ikisin bir araya yazdılar A: Zelīḫānuŋ ve Yūsufuŋ yüzlerin anda taṣvīr etdi 33b-1/2
[1227] B: daḫı bir gümiş kürsī ḳodılar: A-
[1228] B: daḫı altından bir taḫt eylediler A: ve bir gümüş taḫt eylediler 33b-2
[1229] A:ol sarāyuŋ orta yerine ḳodılar 33b-2/3: B-
[1230] B: ibrişim ḫālī döşediler laṭīf buḫūrlar itdiler A: ve ibrişimdi ḳalıçalar döşediler ve buḫūrlar etdiler 33b-3/4
[1231] A:andan 33b-4: B-
[1232] B: sarāya A: eve 33b-4
[1233] B: itdiler A: etdiler 33b-4
[1234] B: ol sarāya A: eve33b-5
[1235] B: ben bunuŋ gibi sarāya girdigim yoġudı ʿacab bunda ne sır var ki A: hīç bunuŋ gibi evler görmedüm 33b-5/6
[1236] B: hele A: meger ki 33b-6
[1237] B: iderse A: iderlerse 33b-7
[1238] B: ol işe: A-
[1239] B: didi pes: A-
[1240] B: Yūsufdan bu sözi lāyıḳ görmedi A: Yūsufı bu söze lāyıḳ görmedi 33b-7/8
[1241] B: dimek gerekidi A: demeŋ gerekidi kim 33b-8
[1242] B: taʿālā: A-
[1243] B: dimek gerekidi A: diyeydi 33b-9
[1244] B: delīl aŋa kim ḳur’ān içinde dedi A-
[1245] B: Yūsufa ve daḫı Zelīḫāya çünkim A: Yūsufa anda Zelīḫāya çün 33b-10
[1246] B: ki A: diledi ki 33b-11
[1247] A:pes 33b-11: B-
[1248] B: gözin yuḳaru dutdı: A-
[1249] B: Zelīḫā ṣūretin: A-
[1250] B: döndi ṣaġına baḳdı gine anı gördi A: yanına baḳdı Yūsuf anı gördi pes 33b-12
[1251] B: bu kez ṣolına baḳdı hemān anı gördi döndi: A-
[1252] B: yā Yūsuf: A-

Yūsuf yigitdür, benüm bigi güzeli."[1253] Eytdi: "Baŋa niçün baḳmazsın?" Yūsuf[1254] eytdi: "Ḳorḳarın Taŋrı'dan ki[1255] ḳıyāmet (13) güninde gözsüz ḳoparuz."[1256] Zelīḫā eydür: "Gel benümle bir ol." Yūsuf[1257] eytdi: "İki sebebden ötürü[1258] olmazın." didi.[1259]

[73a]

(1) Biri ol kim[1260] Taŋrıdan ḳorḳarın, bir daḫı ol kim meliküŋ çoḳ niʿmetin yidüm.[1261] Zelīḫā eydür:[1262] "Ben aŋa aġu virem, ol (2) tāc u taḫt hep saŋa ḳala."[1263] Yūsuf eytdi: "Eger Taŋrı saŋa dürlü dürlü ʿaẕāb iderse n'idesin?"[1264] Zelīḫā (3) eydür:[1265] "Nem varısa ṣadaḳa idem, dönem günāhuma tevbe idem. Taŋrı tebāreke ve Taʿālāʿ afv ide."[1266] Çünki (4) Zelīḫā böyle dedi, ḳaṣd itdi kim Yūsuf'la Zelīḫā zinā ide. Yūsuf endīşe itdi kim ḳaça.[1267] Zelīḫā (5) endīşe itmedi yazıġın. Yūsuf diler ki varmaya, Zelīḫā diler ki gücile kendüye döndüre. Yūsuf (6) diler ki ḳaça, Zelīḫā ḳapuları bağladı.Yidi ḳapudan içerü girmişidi, yidisin daḫı bağladı. (7) Yūsuf yidi yirde ilersigin dügdi. Andan Yūsuf Zelīḫā'yı egler, "Uş ilersügüm şeşeyin." (8) diridi. Maḳṣūdı buyıdı kim: "Ḳapuya ādem gele ben bundan ḳurtılam." Zelīḫā ṣandı kim Yūsuf boyun (9) virdi, şāẕ oldı.[1268] Pes Yūsuf'uŋ[1269] ḳulaġına bir ün[1270] geldi kim: "Yā Yūsuf, zinā ḳılma."[1271] Çünki anı eşitdi (10) Yūsuf ḳaçdı. Bir niçeler ḳavlinde bir ün geldi ki:[1272] Eger zinā iderseŋ seni peyġāmberlıḳ dīvānından (11) yuyarın."[1273] Bir niçeler ḳavlinde eydürler: "Dīvār yarıldı, Yaʿḳūb peyġāmber çıḳa geldi. Yūsuf'a ḳarşu (12) barmaġın ısurdı. Eydür: Yā Yūsuf Taŋrı peyġāmberi zinā mı ḳılur?" Bir niçeler eydürler ki ʿAzīz-i Mışr (13) pādişāhınuŋ bir ḳardaşı oġlı varıdı yidi aylıḳ. Zelīḫā anda duta varmışıdı. Ol yidi aylıḳ

[73b]

[1253] B: işde beŋzin gördi şimdi girü tamāmdur zīrāki Yūsuf yigitdür benüm bigi güzeli 33b-14/15: B-
[1254] B: Yūsuf: A-
[1255] B: ḳorḳarın taŋrıdan ki A: ḳorḳarım ki taŋrıdan beni 34a-1/2
[1256] B: ḳoparuz A: ḳopara 34a-2
[1257] B: eydür gel benümle bir ol Yūsuf: A-
[1258] B: ötürü A: ötüri 34a-3
[1259] B: olmazın didi: A-
[1260] B: biri ol kim A: biri 34a-3
[1261] B: bir daḫı ol kim meliküŋ çoḳ niʿmetin yidüm A: ve biri pādişāhdan 34a-4
[1262] B: eydür A: eytdi 34a-4
[1263] B: virem ol tāc u taḫt hep saŋa ḳala A: verem öle ʿazīzlik saŋa ḳala 34a-5
[1264] B: eger taŋrı saŋa dürlü dürlü ʿaẕāb iderse nidesin A: taŋrı saŋa ʿaẕāb ider 34a-6
[1265] B: eydür A: eytdi taŋrı eytdi 34a-7
[1266] B: dönem günāhuma tevbe idem taŋrı tebāreke ve taʿālā ʿafv ide A: tevbe ḳılam taŋrı Taʿālā günāhum ʿafv ede 34a-8
[1267] B: Zelīḫā böyle dedi ḳaṣd itdi kim Yūsufla Zelīḫā zinā ide Yūsuf endīşe itdi kim ḳaça A: Zelīḫā ḳaṣıd itdi zinā etmege Yūsuf endīşe eyledi ḳaçmaġa 34a-9/10
[1268] B: 73a-4/9: A-
[1269] B: pes Yūsufuŋ A: andan Yūsuf 34a-10
[1270] B: ün A: avaz 34a-10
[1271] B: zinā ḳılma A: zinā itme 34a-11
[1272] B: çünki anı eşitdi Yūsuf ḳaçdı bir niçeler ḳavlinde bir ün geldi ki A: eşitdi ḳaçdı yine bir avaz geldi kim 34a-11/12
[1273] B: eger zinā iderseŋ seni peyġāmberlıḳ dīvānından yuyarın A: yā Yūsuf eger diler aduŋı peyġāmberler defterinden yuyaruz 34a-12/13

(1) oġlan beşikden çaġırdı: “Yā Yūsuf Taŋrı peyġāmberi zinā mı ḳılur?” didi. Bu ḳavl dükeli ḳavlden (2) eṣaḥdur, zīrā ṣoŋra ʿAzīz-i Mıṣr ḳatında Yūsuf ol oġlandan ṭanuḳlıḳ istedi. Zīrā (3) söyledigin eşitmişidi. Ḥikāyeti şöyledür kim ol vaḳt kim Yūsuf eve daʿvet (4) idicegez Ḥaḳ Taʿālā Cebrā’īl’e: “Tīz eriş Yūsuf’a ki mekr itdiler. Tā ki benüm dōstluġum (5) bile. Azdurmadın varġıl ol ḥīleleri bāṭıl itgil.” Pes Cebrā’īl Yaʿḳūb ṣūretinde (6) geldi, göründi.[1274] Bir niçeler ḳavlinde budur ki[1275] Zelīḫā’nuŋ bir putı varıdı, her ḳançaru[1276] (7) varsa ol ṣanemi bile[1277] duta varurdı. Zelīḫā tīz vardı ol pūtı örte ḳodı.[1278] (8) Yūsuf eytdi: “Neylersin?” Zelīḫā eytdi: “Ol benüm Taŋrımdur. Ben[1279] andan utanuram. (9) Yūsuf eytdi: “Yā Zelīḫā, sen[1280] hīç nesneden utanursın kim anı ādem düzdi çekicile, (10) odıla. Yā ben[1281] ḥaḳ Taŋrı’dan utanmayayın mı?” didi, durdı, ḳaçdı.[1282] Zelīḫā ḳovaladı, durdı[1283] (11) ardına düşdi, yitdi.[1284] Yine meyl itdi[1285] göŋlegine yapışdı, çekdi, yırtdı. Ḥaḳ Taʿālā aŋa ol (12) yidi ḳapuyı açıvirdi.[1286] Ol ḳapulardan[1287] daşra[1288] çıḳdı, dülbendi başından düşdi, saçı (13) ṭaġıldı. Zelīḫā daḫı ḳovalayı ardınca çıḳdı.[1289] Anuŋ daḫı başı açuḳ. Pes ʿAzīz-i Mıṣr daḫı

[74a]

(1) sarāyından ol ara[1290] erişdi, geldi. Çün[1291] Zelīḫā anı gördi, çaġırdı, eytdi: “Hey (2) bu ḳuluŋ baŋa yapışdı, benümle bir olmaḳ istedi.[1292] قَالَتْ مَا جَزَاءُ مَنْ أَرَادَ بِأَهْلِكَ (3) Nedür cezāsı ol kişinüŋ[1293] kim senüŋ ehlüŋe yavuz saŋa duz itmek başa.[1294] Tīz dut[1295] anı zindāna ḳoy. (4) Yā ḳatı[1296] ʿaẕāb eyle.” Zelīḫā üç söz söyledi[1297] biri birine beŋzemez. Bir ol kim kendü suçını (5) Yūsuf’a yapdı,[1298] bir ol kim zindāna bıraḳ didi, ġarāżı oludı kim baŋa muṭīʿ olsun diridi. (6) Bir daḫı oludı kim egri olam

[1274] B: 73a-11/73b-6: A-
[1275] B: bir niçeler ḳavlinde budur ki A: baʿżılar ḳavlinde 34a-13
[1276] B: ḳançaru A: ḳanda 34a-14
[1277] B: ol ṣanemi bile A: anı 34a-14
[1278] B: Zelīḫā tīz vardı ol pūtı örte ḳodı A: Zelīḫā baġır verdi pūtı örte ḳodı 34a-14/15
[1279] B: ol benüm taŋrımdur ben A: taŋrımdur dedi 34a-17
[1280] B: sen A: sin bir 34a-19
[1281] B: kim anı ādem düzdi çekicile odıla yā ben: A-
[1282] B: didi durdı ḳaçdı A: dedi daḫı ḳaçdı 34a-21
[1283] B: ḳovaladı durdı: A-
[1284] B: yitdi: A-
[1285] A:yine meyl-itdi 34a-22: B-
[1286] B: aŋa ol yidi ḳapuyı açıvirdi A: yedi ḳapuyı Yūsufa [açıverdi] 34a-24
[1287] B: ol ḳapulardan: A-
[1288] B: daşra A: ṭaşra 34a-25
[1289] B: Zelīḫā daḫı ḳovalayı ardınca çıḳdı A: ḳova çıḳdı 34a-27
[1290] B: pes ʿAzīz-i Mıṣr daḫı sarāyından ol ara A: ʿAzīz[daḫı] sarāyından dönmiş-idi [ol ara]ya 34a-28/30
[1291] B: çün: A-
[1292] B: hey bu ḳuluŋ baŋa yapışdı benümle bir olmaḳ istedi A: bir ḳul şol ḳadar ḫōş ṭutduŋ ki baŋa ya[pış]ıp ne gerekse itmek istedi 34b-1/2
[1293] B: nedür cezāsı ol kişinüŋ A: yaʿnī nedür ol kişinüŋ cezāsı nedür ol eytdi 34b-3
[1294] B: kim senüŋ ehlüŋe yavuz saŋa duz itmek başa: A-
[1295] B: tīz dut A: ṭut 34b-4
[1296] B: yā ḳatı A: yāḫūẕ ziyāde 34b-4
[1297] B: Zelīḫā üç söz söyledi A: Zelīḫā bu sözleri söyledi ki 34b-4/5
[1298] B: bir ol kim kendü suçını Yūsufa yapdı A: bir ol ki günāhı kendüden giderdi 34b-5/6

didi.[1299] Pes ʿAzīz-i Mışr döndi Yūsuf'ı eytdi: "Ben seni kendüme emīn deŋdüm, oġıl gibi ṭutardum, benim eyligüme mevāşı bu-mudur ki ḫānedānıma ḳaşıd edesin?"[1300] Yūsuf eydür: "Benüm suçum [1301]yoḳdur bu işden kim Zelīḫā itdi.[1302] (7) Beni sarāya ḳoydı. Eytdi: "Gel benümle bir ol." didi.[1303] Olmadum, baŋa bühtān idüp yapışdı, (8) ben andan ḳaçup çıḳdum[1304] Çünki ʿAzīz-i Mışr[1305] anı eşitdi, fikr etdi: "Bu ḳul girçek söyler, bunca (9) zamāndur bu benüm ḳapumdadur hīç[1306] ḫāyınlıḳ görmedüm, yalan söz[1307] eşitmedüm." döndi eydür:[1308] "Yā Yūsuf (10) ben[1309] bilmezem bu suç senüŋ midür ḫātunuŋ mıdur ammā başuŋ açuḳ, beŋzüŋ uçmış.[1310] Zelīḫā'nuŋ daḫı[1311] yüzi (11) yırtıḳ, aġlar." Yūsuf eytdi: "Bu iş baŋa bühtāndur." ʿAzīz-i Mışr[1312] eytdi: "Buŋa ṭanıḳ[1313] var mı?" (12) Yūsuf eytdi: "Şunı bilürven kim taŋrum beni ḫāşā kim utlu eyleye."[1314] Döndi ol oġlandan (13) yaŋa[1315] baḳdı, eytdi: "Şol oġlancuḳdan[1316] şoruŋ." Andan melik ḳaḳıdı:[1317] "İdecegüŋ itdüŋ daḫı benüm saḳaluma[1318]

[74b]

(1) gülersin, yidi[1319] aylıḳ oġlan nice söyler? dedi.[1320] Allah fermānıyla beşikden oġlan söyledi,[1321] eytdi: "Yā ʿAzīz-i Mışr eger dilerseŋ suçlu (2) kimdür suçsuz kimdür bilesin Yūsuf'uŋ[1322] eger göŋlegi yırtıġı ardındanısa[1323] Zelīḫā yalandur, (3) Yūsuf gerçekdür. Eger yırtuḳ öŋündeyise Yūsuf yalandur Zelīḫā girçekdür." وَإِنْ كَانَ قَمِيصُهُ (4) قُدَّ مِن دُبُرٍ فَكَذَبَتْ Çünki bu sözi eşitdi Yūsuf'uŋ göŋlegin gördi yırtıḳ

[1299] B: bir ol kim zindāna bıraḳ didi ġarāżı oludı kim baŋa muṭīʿ olsun diridi bir daḫı oludı kim egri olam didi A: bir ol ki Yūsufı öldüreler diyü ḳorḳdı Yūsufı ʿa[zi]züŋ öŋine bıraḳdı birin daḫı oldur ki ḳatı ʿaẕāb eyleŋ dedi 34b-6/8

[1300] A:pes ʿazīz-i Mışr döndi Yūsufı eytdi ben seni kendüme emīn deŋdüm oġıl gibi ṭutardum benim eyligüme mevāşı bu mudur ki ḫānedānıma ḳaşıd edesin 34b-8/10: B-

[1301] B: eydür benüm suçum A: eytdi benüm bunda günāhum 34b-11

[1302] B: bu işden kim Zelīḫā itdi A: Zelīḫā ḥīle ḳıldı 34b-11/12

[1303] B: eytdi gel benümle bir ol didi: A-

[1304] B: olmadum baŋa bühtān idüp yapışdı ben andan ḳaçup çıḳdum A: daḫı olmadum baŋa yanaşdı çekdi elinden ḳaçup ḳurtuldum 34b-12/13

[1305] B: çünki ʿazīz-i Mışr A: çün ʿazīz 34b-14

[1306] B: fikr etdi bu ḳul girçek söyler bunca zamāndur bu benüm ḳapumdadur hīç A: bir zamān fikir ḳıldı gerçekdür niçe zamāndur bu ḳul benüm evümde durur bundan 34b-14/15

[1307] B: yalan söz A: ve yalan sözini 35a-1

[1308] B: döndi eydür A: eytdi 35a-1

[1309] B: ben: A-

[1310] B: bu suç senüŋ midür ḫātunuŋ mıdur ammā başuŋ açuḳ beŋzüŋ uçmış A: suç senden midür yā Zelīḫāda mıdur ammā senüŋ beŋzüŋ uçmış ve ṣaçuŋ ṭaʿalmış 35a-2/3

[1311] B: daḫı: A-

[1312] B: ʿazīz-i Mışr A: ʿazīz 35a-5

[1313] B: ṭanıḳ A: ṭanuḳ 35a-5

[1314] B: Yūsuf eytdi şunı bilürven kim taŋrum beni ḫāşā kim utlu eyleye: A-

[1315] B: döndi ol oġlandan yaŋa A: ol yedi aylıḳ oġlancuġa 35a-6

[1316] B: oġlancuḳdan A: oġlanlara 35a-7

[1317] B: andan melik ḳaḳıdı A: ʿazīz ḳaḳıdı eytdi 35a-7

[1318] B: idecegüŋ itdüŋ daḫı benüm saḳaluma A: idecegin etdüŋ şimdi saḳala 35a-8

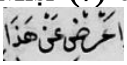
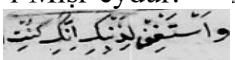
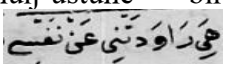
[1319] B: yidi A: yedi 35a-8

[1320] B: söyler dedi A: söylesin 35a-9

[1321] A:Allah fermānıyla beşikden oġlan söyledi 35a-9/10: B-

[1322] B: eger dilerseŋ suçlu kimdür suçsuz kimdür bilesin Yūsufuŋ: A-

[1323] B: ardındanısa A: ardından ise 35a-11

ardında.[1324] (5) Pes ʿAzīz-i Mışr Zelīḫā yüzine[1325] baḳdı eytdi: “Yūsuf’uŋ bunda suçı[1326] yoḳ muʿayyen oldı ki (6) suç senüŋdür.” Pes buyurdı ki[1327] Zelīḫā’yı öldüreler. Ol oġlan eytdi: “Yā ʿAzīz-i Mışr (7) eyle itme, bu ʿaḳl degildür, rüsvāy olursın.” Andan ʿAzīz-i Mışr eydür:[1328] (8) “Giç[1329] yā Yūsuf.” Bu sözden döndi Zelīḫāya eytdi: eytdi:[1330] “Yā Zelīḫā (9) saŋa günāhuŋı[1331] bağışladum, tevbe eyle ki ḥaḳīḳat günāh senüŋdür.”[1332] Bunuŋ üstüne[1333] bir zamān (10) geçdi, eşitdi kim[1334] Yūsuf eytdi, Zelīḫā baŋa yapışdı. Zelīḫā ol sözi (11) işidicegez yirindi.[1335] Derḥāl Cebrā’īl[1336] geldi, eytdi: “Yā Yūsuf Zelīḫā senüŋ ʿışḳuŋ daʿvīsin (12) ḳılur[1337] sen anuŋ perdesin yırtmaḳ revā mıdur?[1338] Yūsuf ʿāciz ḳaldı bu sözde[1339]eytdi: “Yā Cebrā’īl (13) evvel Zelīḫā eytdi kim: “Yā ʿAzīz-i Mışr buŋa ḳatı ʿaẕāb eyle.[1340] Pes ben günāhsuzken ol baŋa

[75a]

(1) şöyle dedi.[1341] “Sen[1342] bilmez misin? Dōst oldur ki dōstdan cefā darta.”[1343] Ḫaberde şöyledür ki[1344] (2) Ḥaḳ Taʿālā Yūsuf’a ʿitāb itdi ki:[1345] “Niçün Zelīḫā’nuŋ perdesin yırtduŋ, egerçi Zelīḫā kāfiridi. (3) Yaʿnī Ḥaḳ Taʿālā didigi olur ki “Bir kāfire ʿavrat[1346] Yūsuf’a dōstumdur[1347] dedi, Yūsuf anuŋ perdesin (4) yırtdıġıçün[1348] ben Yūsuf’a ʿitāb itdüm.[1349] Mü’minler daḫı[1350] benüm ḳullarumdur, beni dōst[1351]

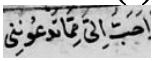
[1324] B: eger yırtuḳ öŋündeyise Yūsuf yalandur Zelīḫā girçekdür çünki bu sözi eşitdi Yūsufuŋ göŋlegin gördi yırtıḳ ardında: A-
[1325] B: pes ʿazīz-i Mışr Zelīḫā yüzine A: ʿazīz Zelīḫāya 35a-12
[1326] B: suçı A: günāhı 35a-13
[1327] B: ki suç senüŋdür pes buyurdı ki A: günāh sendedür buyurdı 35a-14
[1328] B: yā ʿazīz-i Mışr eyle itme bu ʿaḳl degildür rüsvāy olursın andan ʿazīz-i Mışr eydür A: yā ʿazīz böyle itmeŋ ʿaḳl degüldür eger öyle ederseŋ risvāy olursın ʿazīz eytdi 35a-15/35b-1
[1329] B: giç A: geç 35b-2
[1330] B: eytdi: A-
[1331] B: günāhuŋı A: daḫı günāhuŋ 35b-4
[1332] B: ḥaḳīḳat günāh senüŋdür A: ḥaḳīḳatda sen günāh edmişsen pes 35b-5
[1333] B: üstüne A: üsdine 35b-6
[1334] B: eşitdi kim: A-
[1335] B: işidicegez yirindi A: ol söze Zelīḫā yerindi 35b-7
[1336] B: Cebrā’īl A: ḥażreti Cebrā’īl 35b-7
[1337] B: ḳılur A: itdi 35b-9
[1338] B: yırtmaḳ revāmıdur A: yırtduŋ dōstuŋ perdesin yırtmaḳ revā degil 35b-9/10
[1339] B: Yūsuf ʿāciz ḳaldı bu sözde A: Yūsuf bu sözde ʿāciz ḳaldı 35b-10
[1340] B: Zelīḫā eytdi kim yā ʿazīz-i Mışr buŋa ḳatı ʿaẕāb eyle A: Zelīḫāyıdı diyen ʿazīze buŋa ḳatı ʿaẕāb eyleŋ diyen 35b-11/12
[1341] B: pes ben günāhsuzken ol baŋa şöyle dedi: A-
[1342] B: sen: sin 35b-12
[1343] B: cefā darta A: cefāyı dartına 35b-13
[1344] B: şöyledür ki A: şöyle gelmişdür ki 35b-13
[1345] B: Yūsufa ʿitāb itdi ki A: Yūsufı ʿītāb etdi 35b-14
[1346] B: Zelīḫā kāfiridi yaʿnī ḥaḳ taʿālā didigi olur ki bir kāfire ʿavrat A: Zelīḫā kāfire ʿavratı 35b-15
[1347] B: dōstumdur A: dōstum 35b-15
[1348] B: yırtdıġıçün A: yırtduġıçün 36a-1
[1349] B: itdüm A: etdüm 36a-2
[1350] B: mü’minler daḫı A: mü’minler ki 36a-2
[1351] A:dōst: 36a-2: B-

dutdılar,[1352] nite revā görem ki (5) ḳıyāmet güninde maḥşerde ḫalāyıḳ içinde anlaruŋ perdesin açam? Belki raḥmet idem, yarlıġayam.[1353] (6) Yūsuf eytdi: "Ben ʿahd itmişem ki ḫāyın olmayam,[1354] yalan söylemeyem."[1355] Cebrā'īl'eytdi: "Yā Yūsuf (7) cömertlıġı şol yidi aylıḳ oġlandan[1356] ögren ki gördi dimedi, ṭanuḳlıḳ üzerine didi."[1357] (8) Bu söz üzre üç ay geçdi. Bu ḫaber ʿālemlere[1358] fāş oldı. Bir gün biş ʿavrat durdılar (9) Zelīḫā ḳatına geldiler, aŋa tevbīḥ itdiler:[1359] "Ne revāyıdı[1360] bir ḳuldan ötürü sen[1361] kendüzüŋi rüsvāy idesin?" (10) didiler.[1362] Aŋa çoḳ sözleyiş etdiler.[1363] Pes Zelīḫā bunı işidicek vardı, yaraḳ eyledi. Bir ḳonuḳlıḳ eyledi.[1364] Ol ʿavratları (11) oḳutdı.[1365] فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ Her birine bir kürsī ḳodı; altundan, gümişden.[1366] أَرْسَلَتْ إِلَيْهِنَّ (12) Her birinüŋ eline birer bıçaḳ virdi ve birer turunc virdi. Andan Zelīḫā Yūsuf'ı dürlü dürlü ṭonatdı, (13) getürdi.[1367] وَآتَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ Eytdi: "Yā Yūsuf, gel daşra[1368] çıḳ." Yūsuf daşra[1369] çıḳdı, ol ʿavratlar çün Yūsuf'ı[1370]

[75b]

(1) gördiler, turuçları kese dururlarıdı[1371] وَقَالَتِ اخْرُجْ عَلَيْهِنَّ فَلَمَّا رَأَيْنَهُ أَكْبَرْنَهُ وَقَطَّعْنَ (2) أَيْدِيَهُنَّ didi. Pes ellerin kesmişler. Eytdiler:[1372] "Ḥāşā kim bu ādem ola, degül meger ki ferişte ola."[1373] (3) قَالَتْ فَذَٰلِكُنَّ الَّذِي Zelīḫā eytdi: "Siz[1374] beni melāmet idersiz[1375] bundan ötürü,[1376] imdi göŋül[1377] bunı sevmege (4) lāyıḳ degül midür?" Eytdiler: "Yā

[1352] A:ben 36a-3: B-
[1353] B: anlaruŋ perdesin açam belki raḥmet idem yarlıġayam A: bunlaruŋ perdesin yırtmazum ki raḥmet idem yarlıġayam dedi 36a-4/5
[1354] B: ben ʿahd itmişem ki ḫāyın olmayam A: ʿahd edmişüm ḫāyınlıḳ itmeyem 36a-5/6
[1355] B: yalan söylemeyem: A-
[1356] B: şol yidi aylıḳ oġlandan A: yedi yaşında oġlandan 36a-7
[1357] B: gördi dimedi ṭanuḳlıḳ üzerine didi A: gör ki ne-dedi 36a-8
[1358] B: ʿālemlere A: ʿāleme 36a-9
[1359] B: bir gün biş ʿavrat durdılar Zelīḫā ḳatına geldiler aŋa tevbīḥ itdiler A: beş ʿavrat ṭurdu Zelīḫāya geldiler eytdiler 36a-9/10
[1360] B: ne revāyıdı A: ne revāyıdı ki 36a-10
[1361] B: sen A: sin 36a-10
[1362] B: rüsvāy idesin didiler A: rüsvāy edesin dediler 36a-11
[1363] A:aŋa çoḳ sözleyiş etdiler: B-
[1364] B: pes Zelīḫā bunı işidicek vardı yaraḳ eyledi bir ḳonuḳlıḳ eyledi A: Zelīḫā vardı üşendi bir gün ḳonuḳlıḳ eyledi 36a-12/13
[1365] B: oḳutdı A: oḳudı 36a-13
[1366] B: bir kürsī ḳodı altundan gümişden A: gümiş kūrsī ḳodı 36a-14/15
[1367] B: her birinüŋ eline birer bıçaḳ virdi ve birer turunc virdi andan Zelīḫā Yūsufı dürlü dürlü ṭonatdı getürdi A: ve her birine bir bıçaḳ virdi ve birer elma verdi ellerine ki şoyalar Yūsufa dürlü ṭonlar geydürdi 36a-15/36b-1
[1368] B: daşra A: ṭaşraya 36b-2
[1369] B: daşra A: ṭaşra 36b-3
[1370] A:çün Yūsufı 36b-3/4: B-
[1371] B: turuçları kese dururlarıdı A: ʿaḳılları gidüp sebeb kese ṭururlardı 36b-4/5
[1372] B: didi pes ellerin kesmişler eytdiler A: ellerin kesdiler ḳan revān oldı bir zamān gördiler kim elleri kesilmiş eytdiler 36b-6/7
[1373] B: ḥāşā kim bu ādem ola degül meger ki ferişte ola A: ḥāşā ki bu ādem ola ola ki bu ferişteder dediler 36b-8
[1374] B: siz A: sin 36b-9
[1375] B: idersiz A: edersin 36b-10
[1376] B: ötürü A: ötüri 36b-10
[1377] B: göŋül: A-

Zelīḫā[1378] bunuŋ gibi ṣūret evüŋde ola nite bunı azdurmaduŋ?" Eytdi:[1379] "Ne ḳadar ki[1380] (5) cehd idersem boyın virmez."[1381] Ol ʿavratlar eytdiler: "Yā Zelīḫā buyur gine ṭaşra çıḳsun Yūsuf, biz aŋa ögüt (6) virelüm."[1382] Maḳṣūdları buyudı kim Yūsuf'ı bir daḫı görelüm." dirleridi.[1383] Zelīḫā Yūsuf'ı gine ḳıġırdı (7) ṭaşra çıḳdı.[1384] Ol ʿavratlar Yūsuf'uŋ çevresine üşdiler:[1385] "Niçün ḫātunuŋ sözin dutmazsın?" (8) didiler. "Yoḫsa ḳaḳır, seni zindāna bıraġur." didiler. Yūsuf eydür:[1386] Yūsuf eytdi: (9) "Baŋa zindān dükeli nesneden sevgülüdür ol işden ki siz beni yilersiz."[1387] Pes Yūsuf Ḥaḳ Taʿālā'ya[1388] (10) yalvardı, eytdi: "İlāhī baŋa zindān yigdür bunlaruŋ ḥīlesinden ḳurtar, ola kim beni azduralar, (11) dergāhuŋda daḫı şuçlu olam."[1389] **Su'āl** şorarlar ki: "Niçün ʿavratlar[1390] ellerin kesdiler Zelīḫā bunca (12) zamāndur kesmedi şöyleʿāşıḳıdı?"[1391] **Cevāb** oldur ki bir kişi bir nesneye gözi ögrense (13) andan ḳorḳmaz.[1392] Zelīḫā'nuŋ daḫı[1393] gözi ögrenmişidi, andan ötüri kesmedi elin.[1394] Ol ʿavratlar

[76a]

(1) Yūsuf'ı görmemişidi ellerin kesdiler.[1395] **Beşāret**[1396] Ḥaḳ Taʿālā didigi olur ki[1397] ölüm vaḳtında ḳullarına ʿaẕāb (2) ferişteleri viribir[1398] "Gözleri ögrensin[1399] cān alıcı[1400] heybetinden ḳorḳmasunlar." diyü. Sin içinde (3) ve daḫı[1401] Münkir ve Nekir viribidi ki "Ḳıyāmet zebānilerinden ḳorḳmaya." diyü.[1402] Miʿrāc Gicesi Ḥaḳ Taʿālā (4) Resūl Ḥażretine Ṭamuyı ve ḳorḳularını ʿarż itdi ki "Ḳamu ʿālem ḫalḳı ḳorḳudan

---

[1378] B: degül midür eytdiler yā Zelīḫā A: degil midür eytdi 36b-11
[1379] B: ṣūret evüŋde ola nite bunı azdurmaduŋ eytdi A: ṣūreti ḫūb niçe zamāndur evüŋdedür niçün uydurmaduŋ dediler Zelīḫā eytdi 36b-11/12
[1380] B: ki: A-
[1381] B: virmez A: vermez 36b-13
[1382] B: buyur gine ṭaşra çıḳsun Yūsuf biz aŋa ögüt virelüm A: buyur Yūsuf yine ṭaşra çıḳsın biz anı ögitleyelüm dediler 36b-14/15
[1383] B: görelüm dirleridi A: göreler 37a-1
[1384] B: Yūsufı gine ḳıġırdı ṭaşra çıḳdı A: yine daʿvet etdi 37a-1
[1385] B: Yūsufuŋ çevresine üşdiler: A-
[1386] B: didiler yoḫsa ḳaḳır seni zindāna bıraġur didiler Yūsuf eydür A: diler mi ḳaḳıya zindāna ḳoya 37a-3
[1387] B: dükeli nesneden sevgülüdür ol işden ki siz beni yilersiz A: sevgülüdür ki ol işidi ki siz yiltersiz 37a-4/5
[1388] B: pes Yūsuf ḫaḳ taʿālāya A: andan Yūsuf Allaha 37a-5
[1389] B: İlāhī baŋa zindān yigdür bunlaruŋ ḥīlesinden ḳurtar olakim beni azduralar dergāhuŋda daḫı şuçlu olam A: İlāhī ben zindānı sevem beni uydura ben ḫużuruŋdan şuçlu olam 37a-6/7
[1390] B: su'āl şorarlar ki niçün ʿavratlar A: su'āl ederler ki ol ʿavratlar niçün 37a-7
[1391] B: Zelīḫā bunca zamāndur kesmedi şöyle ʿāşıḳıdı A: Zelīḫā bunça zamān ʿāşıḳıken elin kesmedi 37a-8
[1392] B: cevāb oldur ki bir kişi bir nesneye gözi ögrense andan ḳorḳmaz A: cevāb kişinüŋ ki gözi bir nesneye ögrene andan nesne olmaz 37a-9/10
[1393] B: daḫı: A-
[1394] B: andan ötüri kesmedi elin A: anuŋ anıŋuçun elin kesmedi 37a-11
[1395] B: görmemişidi ellerin kesdiler A: gördükleri yoġıdı kesdiler 37a-12
[1396] A:beşāret 37a-12: B-
[1397] B: didigi olur ki: A-
[1398] B: ferişтelerin viribir A: ferişтehlerin verir ki 37a-13
[1399] B: ögrensin A: ögrensün 37a-14
[1400] B: cān alıcı A: ʿAzrā'īl 37a-14
[1401] B: ve daḫı: A-
[1402] B: viribidi ki ḳıyāmet zebānilerinden ḳorḳmaya diyü A: verür ki ḳıyāmetde zebānilerden ḳorḳmasunlar diyü 37a15/37b-1

(5) uġunduġı vaḳtın Resūl Ḥażreti ḳorḳmaya ümmetine şefāʿat dileye."[1403] **Nükte:** (6) Yaʿnī ol ʿavratlar Yūsufʾuŋ nūrın gördiler, ellerini kesdiler, acısın duymadılar.[1404] (7) Hemçünān Ḥaḳ Taʿālā kendü luṭfından mü'minlere ölüm vaḳtında ḳudreti nūrından (8) gösterür, mü'minler daḫı cān acısın duymazlar.[1405] Andan ṣoŋra[1406] ol ʿavratlar ittifāḳ (9) idüp danışdılar ki "Yūsuf'ı ala nice getirevüz?" didiler.[1407] Zelīḫā daḫı anı[1408] eşitdi eytdi: "ʿAcab (10) nidem ki Yūsuf'ı anlardan gizleyem?" didi.[1409] Pes vardılar Zelīḫā sırrını beglere buyurdı, pādişāhlar (11) dükeli bildiler. Çünki ʿAzīz-i Mışr anı bildi, buyurdı[1410] Yūsuf'ı zindāna ḳoydılar. Zindāncı gördi[1411] (12) Yūsufʾuŋ tācı[1412] başında, geyecegi[1413] egninde. Eytdiler: "Geyecegin ṣoyalum.[1414] Zelīḫā eytdi: "Ḳoŋ[1415] dursun. (13) Ben bunı zindāna getürmedüm belki ḫalḳdan[1416] ḳaçurdum." Beşāret ḳaçan kim mü'min ölüm vaḳtına gele

[76b]

(1) ʿAzrā'īl göre kim[1417] īmān tācı başında, İslām ḫilʿatı egninde, ṭāʿat kemeri bilinde,[1418] ʿibādet (2) naʿlini ayaġında. Ol[1419] müvekkel feriştehler eydeler ki: "İlāhī Seyyīdī ve Mevlāyī,[1420] bu kişiden ḫilʿatlerin[1421] (3) ṣoyalum mı?" Ḫiṭābıʿizzet irişe kim "Şol resme ḳul sine girsin." diye.[1422] "Tā ki (4) Zelīḫā benüm ʿāciz ḳaravaşumdur,[1423] Yūsufʾuŋ ṭonın ṣoydurmadı eytdi, ben anı[1424] ayruḳlardan (5) ḳaçurdum, getürdüm, dedi. İmdi ben daḫı ol mü'mini[1425] ḫışm idüp sine ḳoymazam belki Şeyṭān'dan (6) ḳaçuram. Ḥāṣā ki benüm keremümden ol virdigim ḫilʿatları giri

---

[1403] B: resūl ḥażretine ṭamuyı ve ḳorḳularını ʿarż itdi ki ḳamu ʿālem ḫalḳı ḳorḳudan uġunduġı vaḳtın resūl ḫażreti ḳorḳmaya ümmetine şefāʿat dileye A: Muḥammed Muṣṭafaya ṭamuyı ve ḳıyāmet ḳorḳuların ʿarż etdiler ki dükeli ʿālem ḳorḳdılar ol vaḳtın ol ḳorḳmaya ümmetine şefāʿat eyleye 37b-2/4

[1404] B: nükteyaʿnīol ʿavratlar Yūsufuŋ nūrın gördiler ellerini kesdiler acısın duymadılar A: ol ʿavratlardan Yūsuf nūrın gördiler elleri acısın duymadılar 37b-4/5

[1405] B: ḳudreti nūrından gösterür müminler daḫı cān acısın duymazlar A: kendü ḳudreti nūrın mümine göstere cānı acısın duymaya 37b-7/8

[1406] B: andan ṣoŋra A: andan 37b-8

[1407] B: ki Yūsufı ala nice getirevüz didiler A: nedevüz ki Yūsufı ala getürevüz 37b-9

[1408] B: daḫı anı A: bunı 37b-9

[1409] B: anlardan gizleyem didi A: gizleyem 37b-10

[1410] B: pes vardılar Zelīḫā sırrını beglere buyurdı pādişāhlar dükeli bildiler çünki ʿazīz-i Mışr anı bildi buyurdı A: pes Zelīḫānuŋ ʿışḳını Mışır ehli hep duydılar buyurdı ki ʿazīz-i Mışr 37b-11/12

[1411] B: gördi A: gördi ki 37b-12

[1412] B: tācı A: tāçı 37b-13

[1413] B: geyecegi A: libāce 37b-13

[1414] B: eytdiler geyecegin ṣoyalum A: eytdi işbunuŋ ṭonları ṣoyayım-mı 37b-13/14

[1415] B: ḳoŋ A: ḳo 37b-14

[1416] B: ḫalḳdan A: ayrıḳlardan 37b-15

[1417] B: ḳaçan kim mü'min ölüm vaḳtına gele ʿazrā'īl göre kim A: çünki mü'mine ölüm vaḳtı gele ʿAzrā'īl gele göre ki 38a-1

[1418] B: bilinde A: belinde 38a-2

[1419] B: ol A: ol iki 38a-3

[1420] B: eydeler ki İlāhī Seyyīdī ve Mevlāyī A: İlāhī 38a-4

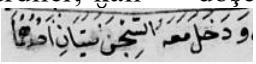
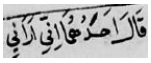
[1421] B: ḫilʿatlerin A: ḫilʿatleri 38a-4

[1422] B: ḫiṭābıʿizzet irişe kim şol resme ḳul sine girsin diye A: ḫiṭāb irişdi ki ḳul bu resme sine girsün 38a-5

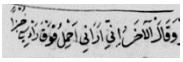
[1423] B: tā ki Zelīḫā benüm ʿāciz ḳaravaşumdur: A-

[1424] B: eytdi ben anı A: ben 38a-6

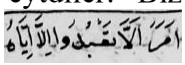
[1425] B: ol mü'mini A: mü'mine 38a-7

alam belkim ḳıyāmet güninde ʿaẕametile[1426] (7) sinden ḳoparam, dīẕārum gösterem."[1427] Andan Zelīḫā buyurdı, zindānı süpürdiler, ḫālī[1428] döşediler, (8) bir kürsī[1429] ḳodılar. Yūsuf ol kürsī üzere[1430] oturdı. (9) Ol vaḳtın ki Yūsuf'ı zindāna getürdiler anuŋıla iki yigit bile getürdiler idi,[1431] Velīd İbn (10) Reyyānuŋ birisi sāḳīsiyidi ve birisi muṭbıḫıyıdı,[1432] ḫışm idüp zindāna ḳoymışıdı. pes ol yigitler (11) Yūsuf'ula oturdılar. Yūsuf'uŋ ʿaḳlın, ṭāʿatın, müsülmānlıġın görüp ʿacabladılar. Daḫı kendülerüŋ (12) ḥikāyetlerin Yūsuf'a ḫaber virdiler. Üç günden ṣoŋra ol birisi (13) eytdi: "Yā Yūsuf ben düş gördüm ki üzüm sıḳaram, süci eylerem." didi. Ol birisi eydür: "Ben daḫı görürem başuma

[77a]

(1) ṣufra ile etmek getürürem ḳuşlar gelürler ol etmekden yirler. (2) Yaʿnī ḫaber vir baŋa düşümden yā Yūsuf." dedi. Yūsuf eytdi: "Siz daḫı ṭaʿām yimedük (3) olasız ki ol gördügüŋüz düşden ḫaber virem." didi. "Bu düş taʿbīrini baŋa Taŋrım virdi." didi. (4) Yūsuf gördi ki bunlar ʿāḳil kişilerdür diledi ki bunlar īmāna gele, eytdi: "Gelüŋ īmān getürüŋ." didi. (5) Anlar eytdiler: "Düşümüz taʿbīr olıcaḳ müsülmān olavuz." Eytdiler: "Yā Yūsuf bu sen bizi daʿvet (6) itdügüŋ ḳanḳı dindür ki biz aŋa ṭapavuz?" didiler. Yūsuf eydür: "Ol Taŋrı'ya ṭapuŋ ki andan artuḳ Taŋrı (7) yoḳdur." Eytdiler: "Bu putları şöyle ḳoyalum mı?" didiler. Yūsuf eytdi: "Anlar hīç nesneye yaramaz ki ṭaparsız." (8) Anlar eytdiler Yūsuf'a: "Sen neye ṭaparsın?" Yūsuf eytdi: "Atam anam dīnine ṭaparam." Eytdiler: "Ataŋ kimdür? (9) Eytdi: "Yaʿḳūb peyġāmberdür, bizüm aşlımuz hep peyġāmberdür." Eytdiler: "Çün peyġāmberdür sen (10) niçün ḳullıġa düşdüŋ, sebeb nedür?" didiler. Yūsuf eytdi: "Ḳardaşlarum baŋa ḥased iddiler, beni (11) atamdan ayırdılar ḳul diyü ṣatdılar." Anlar eytdiler: "Yā biz putlardan bīzār olalum mı?" didiler. Yūsuf (12) eytdi: "Siz ʿāḳil kişilersiz, görüŋ ol Taŋrı mı yigdür yoḫsa bu putlar mı yigdür. Yiri gögi yaradan (13) cümle ʿāleme rızıḳ viren kimi öldürüp kimi dirilden ol bir Taŋrıdur. Ol putlara ki siz ṭaparsız her birisi

[77b]

(1) çekic zaḫmından ḳurtulmadı, size ne aṣṣısı doḳunsun?" didi. Bunlar eytdiler: "Biz n'idelüm Allah Taʿālā (2) ḳullarınuŋ kimini azdurur, kimini oŋarur." Yūsuf buyurdı ki: "Taŋrı'dan (3) ayrıġa ṭapmaŋ." Bunlar eytdiler: "Ol putlardan bīzār olduḳ, Yūsuf dīnine döndük." (4) didiler. Andan ṣoŋra bunlaruŋ düşlerin taʿbīr

---

[1426] B: belki şeyṭāndan ḳaçuram ḥāşā ki benüm keremümden ol virdigim ḫilʿatları giri alam belkim ḳıyāmet güninde ʿaẕametile A: şeyṭāndan ḳaçurdum ḥāşā benüm keremümden kim verdügüm ḫilʿatları yine alam belki ḳıyāmet gününde ʿaẕametle 38a-8/9

[1427] B: dīẕārum gösterem A: dīẕārım aŋa gösterem 38a-10

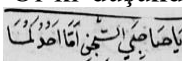
[1428] B: ḫālī A: ḳalıçalar 38a-11

[1429] B: bir kürsī A: gümüşden bir kürsī 38a-11

[1430] B: üzere A: üzerinde 38a-12

[1431] B: anuŋıla iki yigit bile getürdiler idi A: Yūsufı iki yigidi bile getürdiler 38a-14

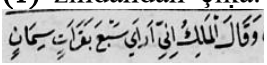
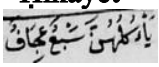
[1432] B: Velīd İbn Reyyānuŋ sāḳīsiyidi ve birisi muṭbıḫıyıdı A: Velīd bin [Reyyā]nuŋ birisi şaḳişıydı ve birisi maşlaḥatçısıydı 38a-14/15

itdi. “Ol ki düşünde süci şıḳardı (5) yarın zindāndan çıḳaralar gine sāḳīlıḳ vireler.” didi. (6) “Ol kim ṣufra ile etmegi başına getürdi ḳuşlar havāda gelüp dağıtdığı, anı ṣalb ideler (7) ḳuşlar etin yiyeler.” Ol kişi ki bu düşi gördi eytdi: “Ben düş görmedüm.” Yūsuf (8) eytdi: “Çünki düş söylendi tamāmdur.” Ḳaçanki irtesi oldı ol iki kişi geldiler zindāndan (9) çıḳardılar. Birin ʿaṣā ḳodılar ve birine sāḳīlıḳ virdiler. Çıḳarurken ol sāḳīye Yūsuf (10) demişidi: “Beni pādişāh ḳatında aŋġıl beni suçsuz zindāna ḳoydılar digil.” demişidi. (11) İblīs ʿaliye’l-laʿne bu sözi sāḳīye unutdurdı. Bunuŋ üzerine çoḳ zamān geçdi. Ḥaḳ Taʿālā (12) gine Yūsuf’a ʿitāb itdi eytdi: “Yā Yūsuf Reyyānı ḳo, dön. Reyyān’dan mı ḫalāṣ istersin?” dedi. (13) “ʿİzzüm celālum ḥaḳḳıçun ben vaʿde itdüm ki yidi yıl zindān çekesin, andan ḫalāṣ bulasın.” Çün

[78a]

(1) Yūsuf anı eşitdi, aġladı. Cebrā’īl geldi eytdi: “Yā Yūsuf bu aġlamaġı sen ḫālıḳı ḳoyup (2) maḫlūḳdan meded istemedin gerekidi. Şimdi ḥükm oldı ki yidi yıl zindān çekseŋ gerek.” Andan (3) Yūsuf eytdi: “Yidi yıl zindān çeküp yazıġımı Ḥaḳ Taʿālā baŋa bağışlarsa rāżıyam.” didi. Andan Cebrā’īl (4) eytdi: “Yā Yūsuf ġuṣṣa yime ki bu zindān senüŋ mertebeŋ artırıcıdur Taŋrı ḳatında.” Yūsuf eytdi: “Bu zindān (5) arısız yirdür nice ideyin?” Eytdi: “Ḥaḳ Taʿālā yiri arı yaratdı.” Yūsuf eytdi: “Yā Cebrā’īl Taŋrı Taʿālā (6) beni niçün zindāna ḳoydı?” Cebrā’īl eytdi: “Yā Yūsuf sen kendüzüŋi zindāna lāyıḳ gördüŋ baŋa bu işden (7) zindān yigdür, didüŋ. Taŋrı’yı aŋmaduŋ, kendüzüŋi aŋa ışmarlamaduŋ.” Yūsuf eytdi: “Yā Cebrā’īl atamdan (8) ḫaberüŋ var mı?” Eytdi: “Aġlamaḳdan gözsüz oldı.” Yūsuf eytdi: “Ḳādiridi beni ṣatdurmayayıdı, (9) atamı aġlamaḳdan gözsüz ḳılmayayıdı.” Cebrā’īl eytdi: “Ḥaḳ Taʿālā dilemedi kim Yaʿḳūb kendüden artuġı (10) seve.” Bunuŋ üstine yidi yıl geçdi. Zelīḫā dāyim aġlardı, günden güne artardı ʿışḳı. Ol biş (11) ʿavrat daḫı Yūsuf’ı sevmişleridi, dürlü dürlü ṭaʿāmlar bişirirlerdi her birisi viribirdi. (12) Yūsuf ol ṭaʿāmlardan hīç yimezdi, zindān ḳavmına ulaşdururdı. Kendüsi dāyim namāza meşġūlıdı. (13) Hem daḫı düş ʿilmin Cebrā’īl’den ögrenmişidi. Çünki Ḥaḳ Taʿālā’nuŋ vaʿdesi yirine geldi, ḥükm olundı ki:[1433] “Yūsuf

[78b]

(1) zindāndan çıḳa.”[1434] **Ḥikāyet**[1435] Pes Velīd İbn Reyyān[1436] bir gice düş gördi. (2) Yaʿnī düşinde gördi ki yidi semiz ṣığır yidi arıḳ ṣığırı yir ve daḫı yidi yaş (3) buġday başı yidi ḳuru buġday başıyı yir.[1437] Çünki ol düşi gördi, uyandı, vezīrlerin divşirdi. (4) Eytdi: “İşbu resme düş gördüm. Gelüŋ bu düşümi baŋa taʿbīr eylen.” dedi. Ol vezīrler eytdiler: (5) “Yā Mālik, bu düş bize yüze

---

[1433] B: 76b-10/ 78B: A-.
[1434] B: Yūsuf zindāndan çıḳa A: Yūsuf çıḳa 38b-1
[1435] A:ḥikāyet: 38b-1: B-
[1436] B: pes Velīd İbn Reyyān A: Velīd bin Reyyān 38b-1
[1437] B: yaʿnī düşinde gördi ki yidi semiz ṣığır yidi arıḳ ṣığırı yir ve daḫı yidi yaş buġday başı yidi ḳuru buġday başıyı yir A: yaʿnī yedi öküz geldüribdi yedi arıḳ öküzi yedi yaş buġday ḳuru buġday yir 38b-3/4

gülmekdür. Biz yüze gülmegi ne bilelüm?" didiler.[1438] Pes dükelisi[1439] ol düşüŋ taʿbīrinde (6) ʿāciz ḳaldılar. Nāgāh sāḳīnuŋ Yūsuf ögine düşdi.[1440] Pes sāḳī zindāndayıken düş görüp (7) Yūsuf anı taʿbīr ḳıldıġın Velīd İbn Reyyān'a ḫaber virdi. Eytdi:[1441] "Tīz varuŋ, getürüŋ, göreyin." didi.[1442] (8) Durdı[1443] sāḳī Yūsuf ḳatına geldi. Yūsuf'dan çoḳ[1444] ʿözür diledi. Eytdi: "Unutdum, maʿẕūr dut." (9) didi.[1445] Yūsuf eytdi: "Ol senden degüldür,[1446] Taŋrı ḥükmi eyle olsa gerekidi."[1447] Sāḳī eytdi:[1448] "İy ṭoġrı (10) söyleyici kişi. Velīd ibn Reyyān düş görmiş. Düşinde[1449] yidi semiz ṣıġır yidi arıḳ ṣıġırı yidi (11) ve daḫı yidi yaş buġday yidi ḳurı buġday başıyı yidi.[1450] İmdi bu düşüŋ taʿbīrini (12) eydivir.[1451] Varam melike diyem"[1452] Andan Yūsuf eytdi: "Yidi yıl taḫıl eyü ola[1453] andan ṣoŋra yidi[1454] yıl daḫı (13) ḳatı ḳızlıḳ[1455] ola, taḫıl hergiz bitmeye, ʿālem ḳaḥṭ ola."[1456] Çünki sāḳī bu sözi eşitdi tīz geldi melike ḫaber virdi.[1457]

[79a]

(1) Çünki melik anı eşitdi, ʿacabladı hem daḫı ġuṣṣalandı. Eytdi: "Varuŋ ṣoruŋ ol yigide nice itmek gerek?"[1458] (2) Pes sāḳī gine Yūsuf'a geldi eytdi: "Yā Yūsuf Melik ol taʿbīri eşitdi, ʿacabladı, hem daḫı (3) ġuṣṣalandı. Eytdi, varuŋ ṣoruŋ kim anuŋ yaraġın nice idelüm, eyitsün. Tā ki ol yidi yıllıḳ (4) ḳızlıḳdan ḳurtılavuz."[1459] Yūsuf eytdi: "Bu yidi yıl kim ucuzlıḳdur biten taḫılı dökmedin başıla (5) yıġa ḳoŋ, yıldan yıla yiyecek dökesiz. Tā yidi yıla degin ve daḫı her bir ṭaʿāmdan anbārlar eyleŋ ki (6)

[1438] B: çünki ol düşi gördi uyandı vezīrlerin divşirdi eytdi işbu resme düş gördüm gelüŋ bu düşümi baŋa taʿbīr eylen dedi ol vezīrler eytdiler yā Mālik bu düş bize yüze gülmekdür biz yüze gülmegi ne bilelüm didiler A: çün pādişāh bu düşden uyandı vezirlerin cemīʿ eytdi siz ʿāḳil kişilersiz uş bu resme düş gördüm imdi bu resmi taʿbīr edemeziz dediler 38b-5/7

[1439] B: pes dükelisi A: pes bu dükeli olur 38b-7

[1440] B: nāgāh sāḳīnuŋ Yūsuf ögine düşdi A: ta ki sāḳīnuŋ ögine Yūsuf düşdi 38b-8/9

[1441] B: pes sāḳī zindāndayıken düş görüp Yūsuf anı taʿbīr ḳıldıġın Velīd İbn Reyyāna ḫaber virdi eytdi A: sāḳī düş gördügin Yūsuf anı taʿbīr etdügin Velīd bin Reyyāna eytdi 38b-9/10

[1442] B: tīz varuŋ getürüŋ göreyin didi A: vardı çün Reyyān anı eşitdi eytdi ṭuruvar bu düşün taʿbīrin ṣor dedi 38b-11/12

[1443] B: durdı A: ṭurdı 38b-12

[1444] B: Yūsufdan çoḳ: A-

[1445] B: unutdum maʿẕūr dut didi A: taŋrı çün maʿzūr dut unutmışun 38b-14

[1446] B: degüldür A: degildür 38b-15

[1447] B: eyle olsa gerekidi A: böyle olsa gerek idi 39a-1

[1448] B: sāḳī eytdi A: sāḳī Yūsuf ḳatına geldi eytdi: 39a-1

[1449] B: Velīd ibn Reyyān düş görmiş düşinde A: Melik ziyyāde düş gördi gördi kim 39a-2/3

[1450] B: yidi semiz ṣıġır yidi arıḳ ṣıġırı yidi ve daḫı yidi yaş buġday yidi ḳurı buġday başıyı yidi A: yedi semüz öküz ve yedi arıḳ öküz ve yedi yaş buġday ve yedi baş ḳurı buġday yedi 39a-3/4

[1451] B: taʿbīrini eydivir A: taʿbīrin baŋa iydiver 39a-5

[1452] B: varam melike diyem A: Melik Reyyān baŋa girü 39a-6

[1453] B: andan Yūsuf eytdi yidi yıl taḫıl eyü ola A: Yūsuf eytdi yedi yıl bereke[t] eyü ola 39a-6

[1454] B: yidi A: yedi 39a-7

[1455] B: ḳatı ḳızlıḳ A: ḳızlıḳ 39a-7

[1456] B: taḫıl hergiz bitmeye ʿālem ḳaḥṭ ola A: taḫıl eküp bitmeye 39a-7/8

[1457] B: çünki sāḳī bu sözi eşitdi tīz geldi melike ḫaber virdi: A-

[1458] B: çünki melik anı eşitdi ʿacabladı hem daḫı ġuṣṣalandı eytdi varuŋ ṣoruŋ ol yigide nice itmek gerek A: çün sāḳī var ṣor eytki anuŋ çāresi nedür ol yılda ne itmek gerek 39a-8/9

[1459] B: pes sāḳī gine Yūsufa geldi eytdi yā Yūsuf Melik ol taʿbīri eşitdi ʿacabladı hem daḫı ġuṣṣalandı eytdi varuŋ ṣoruŋ kim anuŋ yaraġın nice idelüm eyitsün tā ki ol yidi yıllıḳ ḳızlıḳdan ḳurtılavuz A: sāḳī yine geldi eytdi yā Yūsuf Melik taʿbīr etdüŋi ʿacabladı ve hem ġuṣṣalandı eytdi var ṣor kerem etsün desin ne etmek gerekdür ol yedi yıl içün 39a-9/12

size gerek ola.” didi.[1460] Pes sāḳī anı işitdi, döndi melik ḳatına geldi. Her ne kim Yūsuf’dan (7) eşitdiyise ḫaber virdi. Melik eytdi: “Yā begler, vezīrler, işbu söz ʿāḳil kişiler sözidür. Ol (8) kişiyi getürüŋ anı vezīr idineyin.” didi. Döndi[1461] sāḳīye ṣordı kim: “Bunı te’vīl iden kimdür?”[1462] Sāḳī (9) eydür: “Bir ḫūb ṣūretlü gökcek yigitdür kimse anı vaṣf idemez.[1463] Daḫı ṣordum bildüm ki ʿazīz (10) ḳulıdur, anı Melik İbn Daġar’dan ṣatun almış.”[1464] Melik ṣordı ki: “Yā anı[1465] niçün zindāna ḳoydılar?” Sāḳī (11) eytdi: “Yā Mālik ol yigit eydür[1466] benüm suçum[1467] yoḳdur ve daḫı dir kim ben ḳul degülven.[1468] Ḳardaşlarum (12) ḥased itdiler, ṣatdılar.[1469] Hem aṣlum peyġāmberdür.”[1470] Melik İbn Reyyān anı eşitdi buyurdı,[1471] zindāncıyı ḳıġırdılar,[1472] (13) zindāncı geldi.[1473] Melik ṣordı ki: “Ol kişi nice kişidür?[1474] Eytdi: “Bir yigitdür kim hergiz naẓīri yoḳdur

[79b]

(1) dünyāda.[1475] Andan ṣoŋra dāyim namāz ḳılur,[1476] her ne kim getürdülerse kendü yimez dervīşlere virür[1477] (2) ve hem peyġāmber aṣlıymış.[1478] Günüŋ ekṣerini oruc dutar dünin irteye degin ṭāʿate meşġūl olur.”[1479] Melik ṣordı: (3) “Anı kim bisler?” Eytdi: “Zelīḫā bisler, biş ʿavrat daḫı ḳulluḳ iderler.”[1480] Melik eytdi: “Anı (4) zindāna Zelīḫā’dan ötürü mi ḳoydılar?” “Belī.” didiler.[1481] Melik kişi veribidi Zelīḫā’nuŋ erini[1482] ḳıġırdı. (5) Eytdi: “Yā ʿAzīz-i Mıṣr[1483] ṣunuŋ gibi kişi kim[1484]

[1460] B: bu yidi yılkim ucuzlıḳdur biten taḫılı dökmedin başıla yıġa ḳoŋ yıldan yıla yiyecek dökesiz tā yidi yıla degin ve daḫı her bir ṭaʿāmdan anbārlar eyleŋ ki size gerek ola didi A: bu yılda bitenlerniŋ başın dökmedin ḳoŋ bir yıl yetiçek ḳadar dükeli ḳalanın yaşıl ḳoŋ ta ḳızlıḳ olınça ḳaçan kim ḳızlıḳ ola ol yaşıl buġday dökesiz daḫı dürlü yazdan ve ṭatlulardan anbārlar eyleŋ 39a-13/39b-1

[1461] B: pes sāḳī anı işitdi döndi melik ḳatına geldi her ne kim Yūsufdan eşitdiyise ḫaber virdi Melik eytdi yā begler vezīrler işbu söz ʿāḳil kişiler sözidür ol kişiyi getürüŋ anı vezīr idineyin didi döndi A: andan sāḳī Melik ḳatına geldi ne kim Yūsufdan işitmişidi dedi Melik bu sözleri ʿacabladı eytdi işbu sözler ʿāḳil kişi sözidür ol benüm vezīrüm olmaḳ gerekdür 39b-1/4

[1462] B: sāḳīye ṣordı kim bunı te’vīl iden kimdür A: sāḳīye ṣordı ki niçe kişidür 39b-5

[1463] B: sāḳī eydür bir ḫūb ṣūretlü gökcek yigitdür kimse anı vaṣf idemez A: eytdi bir ḫūb yigitdür hīç kimse anuŋ gibi görmemişdi 39b-5/6

[1464] B: daḫı ṣordum bildüm ki ʿazīz ḳulıdur anı Melik İbn Daġardan ṣatun almış: A-

[1465] B: Melik ṣordı ki yā anı A: Melik eytdi 39b-6

[1466] B: yā Mālik ol yigit eydür: A-

[1467] B: suçum A: günāhum 39b-7

[1468] B: ve daḫı dir kim ben ḳul degülven A: ve hem ben ḳul degülüm 39b-8

[1469] B: ḳardaşlarum ḥased itdiler ṣatdılar A: ḳardaşlarum beni ṣatdılar 39b-8

[1470] B: hem aṣlum peyġāmberdür: A-

[1471] A:Melik İbn Reyyān anı eşitdi buyurdı 39b-9: B-

[1472] B: ḳıġırdılar A: çaġırdı 39b-9

[1473] B: zindāncı geldi: A-

[1474] B: melik ṣordı ki ol kişi nice kişidür A: pādişāh ṣordı ol yigit niçe kişidür 39b-9/10

[1475] B: bir yigitdür kim hergiz naẓīri yoḳdur dünyāda: A-

[1476] B: andan ṣoŋra dāyim namāz ḳılur A: dāyimā namāz ḳılar 39b-10

[1477] B: getürdülerse kendü yimez dervīşlere virür A: getürdiler yimez dervişlere verür 39b-11

[1478] B: ve hem peyġāmber aṣlıymış 39b-11/12

[1479] B: günüŋ ekṣerini oruc dutar dünin irteye degin ṭāʿate meşġūl olur: A-

[1480] B: melik ṣordı anı kim bisler eytdi Zelīḫā bisler biş ʿavrat daḫı ḳulluḳ iderler A: pādişāh ṣordı ki anı kim besler eytdi kim Zelīḫāve daḫı beş ʿavrat aŋa nesne getürdiler 39b-12/13

[1481] B: melik eytdi anı zindāna Zelīḫādan ötürü mi ḳoydılar belī didiler: A-

[1482] B: melik kişi veribidi Zelīḫānuŋ erini A: Melik ʿazīzi 39b-14

[1483] B: yā ʿazīz-i Mıṣr A: yā ʿazīz 39b-14

[1484] B: kişi kim A: kişi ki 39b-15

vaṣf iderler. Neden ötürü[1485] zindāna ḳoyduŋ?” (6) ʿAzīz-i Mıṣr eydür: “Yā melik[1486] ben anı Melik İbn Daġar’dan[1487] ṣatun aldum ki oġul idinem (7) ki[1488] baŋa yavuzlığı degmeye. Yavuzlığı degdi didiler zindāna ḳoydum.[1489] Bilmezem ṣuçı var mıdur yoḳ mıdur?[1490] Andan (8) melik Reyyān eytdi: “Varuŋ anı getürüŋ.” didi.[1491] Geldiler eytdiler: “Yā Yūsuf seni Melik (9) gelsün dir.”[1492] Yūsuf eytdi:[1493] “Varuŋ Melike eydün,[1494] ben zindāndan çıḳmazam tā benüm ṣuçsuzluġum (10) bilmeyince daḫı[1495] ʿazīzün benden gümānı gidmeyince[1496] Eger dilerse ki[1497] benüm ṣuçum yoġuduġın bile[1498] ol biş (11) ʿavratı kim ellerin doġradılar ḳıġırsun, ṣorsun.” didi.[1499] Yūsuf’uŋ bu ḫaberin gelüp Melike didiler, (12) melik buyurdı,[1500] ol biş ʿavratı ḥāżır getürdiler, Zelīḫā’yı bile getürdiler.[1501] فَلَمَّا جَاءَهُ الرَّسُولُ (13) ارْجِعْ إِلَىٰ رَبِّكَ Andan bir kişi gine Yūsuf’a eytdi: “Ne dirsin işde dükeli ḥāżır geldiler.”[1502] Yūsuf

[80a]

(1) eytdi: “Melik ṣorsun ol biş ʿavrata kim ne oldı size ellerüŋüzi kesdüŋüz?” didi.[1503] فَاسْأَلْهُ (2) مَا بَالُ النِّسْوَةِ اللَّاتِي Melik ol ʿavratlardan ṣordı ki: “Yūsuf’ı göricek niçün eliŋüz kesdiŋüz,[1504] (3) turuncı kesmedüŋüz?”[1505] Ol ʿavratlar eytdiler: “Yā melik[1506] biz ādem oġlanından[1507] hīç anuŋ gibi gördügümüz yoḳ.” (4) didiler.[1508] Çünki anı[1509] gördük ʿaḳlumuz gitmiş ellerimüzi kesmişüz ḫaberimüz yoḳ.” Çünki[1510] Zelīḫā (5) anı eşitdi iş nice[1511] olduġın bildi. Zelīḫā eytdi: “Yā melik bir işe ṭanıḳ ol vaḳtın gerek kim (6) inkār ola. Ben ḫōẕ iḳrār iderem[1512] her ne itdümise ben

---

[1485] B: ötürü A: ötüri 39b-15
[1486] B: ʿazīz-i Mıṣr eydür yā melik A: ʿazīz eytdi 40a-1
[1487] B: Melik İbn Daġardan A: Melik bin Daġardan 40a-1
[1488] B: ki oġul idinem ki A: oġlum gibi dutdum tā ki 40a-2
[1489] B: yavuzlığı degdi didiler zindāna ḳoydum A: hem degmedi ammā zindāna ḳoydum 40a-3
[1490] B: bilmezem ṣuçı varmıdur yoḳmıdur: A-
[1491] B: andan melik Reyyān eytdi varuŋ anı getürüŋ didi A: andan pādişāh anı getürüŋ dedi 40a-3
[1492] B: seni Melik gelsün dir A: Melik seni oḳur 40a-4
[1493] B: Yūsuf eytdi A: Yūsuf 40a-4
[1494] B: eydün A: eydün ki 40a-5
[1495] B: ṣuçsuzluġum bilmeyince daḫı A: ṣuçsuzluġım bilmeyinçe 40a-5/6
[1496] B: gidmeyince A: gitmeyince 40a-6
[1497] B: eger dilerse ki A: eger derlerse 40a-6
[1498] B: bile A: pādişāh bile 40a-7
[1499] B: ol biş ʿavratı kim ellerin doġradılar ḳıġırsun ṣorsun didi A: ol beş ʿavratlar ellerin kesdiler anlardan ḫaber alsunlar 40a-7/8
[1500] B: Yūsufuŋ bu ḫaberin gelüp Melike didiler melik buyurdı A: Melike dediler buyurdı 40a-8
[1501] B: ol biş ʿavratı ḥāżır getürdiler Zelīḫāyı bile getürdiler A: ʿavratları getürdiler ve Zelīḫāyı daḫı bile 40a-9
[1502] B: andan bir kişi gine Yūsufa eytdi ne dirsin işde dükeli ḥāżır geldiler A: yine Yūsufa geldiler 40a-10
[1503] B: ol biş ʿavrata kim ne oldı size ellerüŋüzi kesdüŋüz didi A: ki ne geldi size ellerüŋüz 40a-11
[1504] B: melik ol ʿavratlardan ṣordı ki Yūsufı göricek niçün eliŋüz kesdiŋüz A: pes pādişāh ol ʿavratlara ṣordı ki Yūsufı göriçek niçün ellerüŋüz ṭoġraduŋuz 40a-12/13
[1505] B: turuncı kesmedüŋüz: A-
[1506] B: yā melik: A-
[1507] B: oġlanından A: oġlanında 40a-14
[1508] B: gördügümüz yoḳ didiler A: görmedi[k] 40a-15
[1509] B: anı: A-
[1510] B: çünki A: çün 40b-1
[1511] B: iş nice A: iş ne 40b-2
[1512] B: Zelīḫā eytdi yā melik bir işe ṭanıḳ ol vaḳtın gerek kim inkār ola ben ḫōẕ iḳrār iderem A: Zelīḫā iytdi pādişāha ṭanıḳ ol vaḳt gerek ki inkār ideler uş ben iḳrār iderüm ki 40b-2/3

itdüm. Yūsuf'uŋ ṣuçı yoḳ.[1513] ʿAzīze daḫı (7) ben eytdüm anı zindāna ḳoy.[1514] İmdi yā melik[1515] anuŋ ʿışḳına her ne cezā virürseŋ[1516] baŋa revādur." (8) Ḳaçan kim Zelīḫā bunı dedi ol duran ḫalāyıḳuŋ özleri göyündi[1517] ʿazīzüŋ başı[1518] aşaġa oldı. (9) Andan melik gine kişi veribidi,[1519] geldiler, eytdiler: "Yā Yūsuf ṣuçuŋ yoġuduġı bilindi ʿAzīz-i Mıṣrī ḥacīl (10) oldı." Yūsuf eytdi: "Benüm ṣuçum yoḳ didigim ol degil kim ʿazīz ḥacīl ola. Ġarażum buyudı kim ben (11) aŋa ḫāyınlıḳ idmedügüm bile."[1520] Ol demde Cebrā'īl ḥāżırıdı Yūsuf eytdi: "Ben günāhsuzvan." (12) وَمَا أُبَرِّئُ نَفْسِي didi.[1521] Yūsuf aġladı, ben kendü nefsüm günāhsuz itdüm ki[1522] nefs kişiyi (13) yavuz yire yilter.[1523] Velīkin Ḥaḳ Taʿālā ṣaḳlayıcıdur."[1524] **NÜKTE** Pes[1525] Zelīḫā'nun ʿışḳı evvel şehvetileydi

[80b]

(1) kendü günāhın Yūsuf'a bıraḳdı,[1526] Yūsuf suçsuzıdı.[1527] Ammā[1528] Zelīḫā'nuŋ ʿışḳı ḥaḳīḳate döndi (2) eytdi: "Günāhı ben itdüm Yūsuf'uŋ suçı yoḳdur." didi.[1529] **Beşāret**[1530] Ḥaḳ Taʿālā didigi[1531] olur ki: "İy (3) ḳulum, benüm dōstluġum senüŋle ḥaḳīḳatdur. Çünki[1532] ḳıyāmet güni ola, ḫalāyıḳlar ayaġı üzere (4) ṭuralar, ḥisāb vireler,[1533] günāh deŋizine ġarḳ olalar. Eydeler kim: "İy ḫudāya, bizüm günāhumuz (5) bizi Ṭamu'ya lāyıḳ eyledi." diyeler.[1534] Andan ḫiṭāb-ı ʿizzet irişe kim: "İy ḳulum[1535] nevmīẕ olmaŋ ki (6) günāhlaruŋuzı size baġışladum." didi.[1536] Zīrāki ol günāhları benüm taḳdīrümile işledüŋüz, (7) benüm ḥükmümile niçün menʿ

[1513] B: ṣuçı yoḳ A: günnāhı yoḳdur 40b-4
[1514] B: ʿazīze daḫı ben eytdüm anı zindāna ḳoy A: ʿazīze eytdüm ki zindāna ḳodı 40b-4
[1515] B: imdi yā melik: A-
[1516] B: virürseŋ A: verürlerse 40b-5
[1517] B: ḳaçankim Zelīḫā bunı dedi ol duran ḫalāyıḳuŋ özleri göyündi A: Zelīḫā anı suçuŋ oḳumaḳ üzere gitdi 40b-6
[1518] B: başı A: paşı 40b-6
[1519] B: andan melik gine kişiveribidi A: pādişāh ādem veribdi 40b-7
[1520] B: didigim ol degil kim ʿazīz ḥacīl ola ġarażum buyudı kim ben aŋa ḫāyınlıḳ idmedügüm bile A: dedigümden murādum ol degüldi kim ʿazīz ḥacīl olaydı ʿarżum buyudı kim ben ḫıyānet itmedügüm bildüreyidi oldı 40b-10/12
[1521] B: Yūsuf eytdi ben günāhsuzvan didi A: Yūsuf diyeçegüŋ bunı eydürdü ki Yūsuf ben günnāhsızın der 40b-13/14
[1522] Vitdüm ki A: etdüm 40b-15
[1523] B: yilter A: buyurucıdur 41a-1
[1524] B: ṣaḳlayıcıdur A: ṣaḳlayıçıdur 41a-1
[1525] B: pes: A-
[1526] B: şehvetileydi kendü günāhın Yūsufa bıraḳdı A: şehvetileydügin günnāh 41a-2
[1527] B: suçsuzıdı A: suçsız idi 41a-3
[1528] B: ammā A: ve illā 41a-3
[1529] B: eytdi günāhı ben itdüm Yūsufuŋ suçı yoḳdur didi A: eytdi ben etdüm 41a-4
[1530] A:pes 41a-4: B-
[1531] B: didigi A: dedigi 41a-4
[1532] B: çünki A: çün 41a-6
[1533] B: ḫalāyıḳlar ayaġı üzere ṭuralar ḥisāb vireler A: ḫalāyıḳ dükeli ḥisāb üzere ṭuralar ḥisāb vereler 41a-6/7
[1534] B: günāh deŋizine ġarḳ olalar eydeler kim iy ḫudāya bizüm günāhumuz bizi ṭamuya lāyıḳ eyledi diyeler A: ve günnāhların iŋen ḫavf göreler eydeler iy yārī ḫudā bu ʿameller ki biz işledük lāyıḳ oldı ki ṭamuya girevüz 41a-8/10
[1535] B: andan ḫiṭāb-ı ʿizzet irişe kim iy ḳulum A: ḥaḳ Taʿālā eyide iy ḳullarum 41a-10/11
[1536] B: ki günāhlaruŋuzı size baġışladum didi A: gināhuŋızı baġışladum 41a-11

olduŋuz?”[1537] Çünki Zelīḫā daḫı[1538] kendü günāhına iḳrār eyledi[1539]ʿAzīz-i Mıṣr (8) eytdi: “Yā Zelīḫā sen benden boş ol, var, aŋa git. Andan giri[1540] sen baŋa lāyıḳ degilsin.” (9) didi. Pes Zelīḫā evine[1541] geldi on sekiz yıl oturdı. Yūsuf ʿışḳından dāyim aġlardı. Mālını (10) üleşdürdi. ʿĀḳıbet Ḥaḳ Taʿālā Yūsuf’ı Zelīḫā’ya irişdirdi.[1542] **Nükte** Her kim dōstlıḳ (11) daʿvīsin eyleye andan bahā dileyeler.[1543] Şöyle kim Yaʿḳūb Yūsuf’ıla sevgüsi şol ḳadarıdı bir dem (12) görmezise cihān başına ṭar olurdı. Andan ṣoŋra Yaʿḳūb’dan bahā dilediler iki gözin bahā (13) virdi. Ol uçdan Taŋrı Taʿālā gine Yūsuf’a irişdürdi iki gözleri ṣaġ oldı.[1544] Zelīḫā daḫı Yūsuf’ı

[81a]

(1) sevdi, bahā di[le]diler, mālın görkin virdi, gözin virdi.[1545] Pes Ḥaḳ Taʿālā didigi olur:[1546] “İy mü’minler (2) çünki beni sevmek dilersiŋiz göŋlüŋüz ʿaşḳuma virüŋ, cānuŋuz ʿAzrā’īle virüŋ, māluŋuz miskinlere (3) virüŋ, tenüŋüzi ṭāʿatuma virüŋ, tā ki beni bulasız[1547] ḳaçan kim beni bulasız [1548]tenüŋizi[1549] bāḳī ḳılam göŋlüŋüzi[1550] naẓargāhum (4) ḳılam mālıŋuzçün Uçmaḳ virem, cān virdiŋüzçün[1551] dīẕārum gösterem.” Girü söz başına gelelüm.[1552] (5) Pes melik kendü bindigi atı veribidi ṭonıla.[1553] Vardılar anı geydürüp[1554] Yūsuf’ı[1555] zindāndan çıḳardılar, getürdiler.[1556] (6) Melik Reyyān ḳarşu yürüdi,[1557] saçu saçdı.[1558] Melik ʿazīze baḳdı[1559] eytdi: “Bu yigit çünki[1560] peyġāmber aşlıdur (7) dirler, gel bu yigidi baŋa vir.”[1561] ʿAzīz meliküŋ

[1537] B: zīrā ki ol günāhları benüm taḳdīrümile işledüŋüz benüm ḥükmümile niçün menʿ olduŋuz A: zīrā ki ol taḳdīrümle işledüŋüz benüm ḥükmüme niçe baḳdıŋuz 41a-12
[1538] B: çünki Zelīḫā daḫı A: çün Zelīḫā 41a-13
[1539] B: iḳrār eyledi A: iḳrār etdi 41a-13
[1540] B: var aŋa git andan giri A: yüri [gi]t oŋa var şimdi girü 41a-15
[1541] B: didi pes Zelīḫā evine A: çün Zelīḫā boş evine 41b-1
[1542] B: ʿışḳından dāyim aġlardı mālını üleşdürdi ʿāḳıbet ḥaḳ taʿālā Yūsufı Zelīḫāya irişdirdi A: ʿışḳundan aġlardı mālı üleşdürdi ʿāḳıbet olısar ḥaḳ Taʿālā yine Zelīḫāya Yūsufa erişdi 41b-2/4
[1543] B: her kim dōstlıḳ daʿvīsin eyleye andan bahā dileyeler A: her ki dōstlıḳ daʿvī eyleye bahā dilediler 41b-4/5
[1544] B: Yaʿḳūb Yūsufıla sevgüsi şol ḳadarıdı bir dem görmezise cihān başına ṭar olurdı andan ṣoŋra Yaʿḳūbdan bahā dilediler iki gözin bahā virdi ol uçdan taŋrı taʿālā gine Yūsufa irişdürdi iki gözleri ṣaġ oldı A: Yūsuf sözin dedi Yaʿḳūb daʿvī eytdi bahā dilediler iki gözin verdi lācerem gine Yūsufa erişdi gözin buldı 41b-5/7
[1545] B: mālın görkin virdi gözin virdi A: tīz mālın gözin Yūsufa verdiler Yūsuf bile-çoḳ gözin mālın yine verdiler 41b-8/9
[1546] B: didigi olur A: dedigi olur ki 41b-10
[1547] B: çünki beni sevmek dilersiŋiz göŋlüŋüz ʿaşḳuma virüŋ cānuŋuz ʿazrā’īl e virüŋ māluŋuz miskinlere virüŋ tenüŋüzi ṭāʿatuma virüŋ tā ki beni bulasız A: çün beni sevmege daʿvī etdüŋüz göŋüli ʿışḳuma ver cānıŋı ʿAzrā’īle ver di mālıŋı miskinlere vir tenüŋi ṭāʿatuma vir tā ki sen daḫı beni bulasen 41b-11/13
[1548] B: ḳaçan kim beni bulasız: A-
[1549] B: tenüŋizi A: fānī tenüŋi41b-14
[1550] B: göŋlüŋüzi A: göŋlüŋi 41b-14
[1551] B: mālıŋuzçün uçmaḳ virem cān virdiŋüzçün A: mālıŋıçun uçmaġum cān verdiŋüz içün 41b-14/15
[1552] B: girü söz başına gelelüm: A-
[1553] B: pes melik kendü bindigi atı veribidi ṭonıla A: melik Reyyān bindügi atın ve geydügi ṭonın Yūsufa veribidi 42a-1
[1554] A:anı geydürüp 42a-2: B-
[1555] B: Yūsufı: A-
[1556] B: getürdiler: A-
[1557] B: Melik Reyyān ḳarşu yürüdi A: Melik daḫı aŋa ḳarşu vardılar 42a-2
[1558] B: saçu ṣaçdı A: niṣārlar ṣaçdılar 42a-3
[1559] A: baḳdı 42a-3: B-
[1560] B: çünki: A-

ḳulı olıcaḳ ol kimüŋdür?” Eytdi:[1562] “Yūsuf[1563] benden āzād (8) olsun.” dedi. Pes Yūsuf’ı[1564] ʿizzetile getürdiler. Niçeler[1565] Yūsuf’ı görüp delü oldılar.[1566] Andan bir altun (9) kürsī ḳodılar altına, oturdı.[1567] Yūsuf ḳırḳ dürlü dil bilürdi. ʿİbrī dilince melike duʿā ḳıldı. Melik (10) şordı ki: “Bu nice dildür?” Yūsuf eytdi: “ʿİbrī dilidür.”[1568] فَلَمَّا كَلَّمَهُ قَالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ أَمِينٌ (11) Melik eytdi:[1569] “Yā Yūsuf, bugün[1570] benüm ḳatumda senden ʿazīz kimse yoḳdur. Şimden girü[1571] sen benüm vezīrüm ol.” Yūsuf eytdi: (12) “Olmazam.” “Niçün?” Eytdi:[1572] “Āḫireti dünyāya şatmazın.”[1573] Melik eytdi:[1574] “Ḥācibim ol.” Yūsuf eytdi: “Olmazın.” Melik eytdi: “Niçün (13) olmazsın?”[1575] Yūsuf eytdi: “Taŋrı’nuŋ ḳullarını incidmek olmaz.”[1576] Melik eytdi: “ʿAzīz yirin saŋa virdüm,

[81b]

(1) şubaşı ol.”[1577] Yūsuf eytdi:[1578] “Revā degildür ki[1579] ʿazīzüŋ benüm üzerümde[1580] çoḳ ḥaḳḳı vardur.[1581] Ol gine (2) subaşılıġında olsun.”[1582] Melik:[1583] “Yā benden ne dilersin?”[1584] Yūsuf eydür: “Eger virürseŋ baŋa il (3) vilāyet virgil. Anbārdārlıġın vir.[1585] Ben anı başaruram,[1586] ol ḳızlıḳ zaḥmetinden[1587] seni[1588] ḳurtaram, (4) raʿiyyet içinde ʿadl idem.” Ol zamānda ʿādet eyleyidi[1589] her kişi taḫıl alsa yarısın beg (5) alırdı,[1590] raʿiyyete güç olurdı.[1591] قَالَ اجْعَلْنِي عَلَىٰ خَزَائِنِ الْأَرْضِ Yūsuf eytdi: “Raʿiyyeti

---

[1561] B: dirler gel bu yigidi baŋa vir A: dediler kerem eyleyüp baŋa ver 42a-4
[1562] B: ʿazīz meliküŋ ḳulı olıcaḳ ol kimüŋdür eytdi A: ʿazīz eytdi ben meliküŋ ḳulı olıçaḳ ol kimüŋ olur 42a-5
[1563] B: Yūsuf: A-
[1564] B: pes Yūsufı A: Yūsufı ki 42a-6
[1565] B: niçeler A: bir niçeler 42a-6
[1566] B: oldılar A: oldı 42a-7
[1567] B: andan bir altun kürsī ḳodılar altına oturdı A: bir kürsī ḳodılar Yūsuf andan oturdı 42a-7
[1568] B: Yūsuf ḳırḳ dürlü dil bilürdi ʿİbrī dilince melike duʿā ḳıldı melik şordı ki bu nice dildür Yūsuf eytdi ʿİbrī dilidür: A-
[1569] B: melik eytdi A: Yūsufı görüp çün melik söyledi eytdi 42a-8
[1570] A:bugün 42a-9: B-
[1571] A:şimden girü 42a-10: B-
[1572] A:olmazam niçün eytdi 42a-11: B-
[1573] B: şatmazın A: şatmazam 42a-12
[1574] B: Melik eytdi A: eytdi 42a-12
[1575] B: Yūsuf eytdi olmazın melik eytdi niçün olmazsın: A-
[1576] B: taŋrınuŋ ḳullarını incidmek olmaz A: taŋrı ḳullarını incitmezem 42a-13
[1577] B: ʿazīz yirin saŋa virdüm şubaşı ol A: ʿazīzlik saŋa şubaşı ben olayın 42a-13/14
[1578] B: Yūsuf eytdi A: ol eytdi 42a-14
[1579] B: ki: A-
[1580] B: üzerümde A: üzerimde 42a-15
[1581] B: vardur A: var 42a-15
[1582] B: ol gine subaşılıġında olsun A: anı daḫı gerekmez 42a-15
[1583] B: melik A: pādişāh eytdi 42a-15
[1584] B: yā benden ne dilersin A: yā ne gerek benden ne dilersin 42b-1
[1585] B: Yūsuf eydür eger virürseŋ baŋa il vilāyet virgil anbārdārlıġın vir A: Yūsuf eytdi baŋa il vilāyet anbārculıġın ver 42b-1/2
[1586] A:dedi ve hem seni 42b-2: B-
[1587] B: zaḥmetinden A: zaḥmından 42b-3
[1588] B: seni: A-
[1589] B: eyleyidi A: şöyle[y]di ki 42b-4
[1590] B: her kişi taḫıl alsa yarısın beg alırdı A: her kimse ki tereke ekse yarusın Melik alurdı 42b-4/5
[1591] B: raʿiyyete güç olurdı: A-

(6) bir zamān baŋa ışmarla.” Melik eytdi: “Işmarladum.” dedi.[1592] Yūsuf’a gine ḫilʿat bağışladı.[1593] (7) Yūsuf ol raʿiyyeti ḫōş dutmağa başladı. Melik buyurdı Yūsuf’a sarāylar yapdılar. Andan (8) melik Yūsuf’a ḳaravaşlar bağışladı.[1594] Vardı ol taḫıl başından anbārlar ṭoldurdı. Andan (9) Yūsuf bir laḥẓa ayrı olmazıdı.[1595] Günde üç kez meliküŋ ḳatına varurdı.[1596] Çünki bunuŋ üzerine[1597] (10) üç yıl geçdi ʿAzīz-i Mışr öldi.[1598] Yūsuf’ı çeribaşı eylediler.[1599] Melik eytdi: “Ben şimden girü ḳocaldum,[1600] (11) ḳamu işüm sen başar.”[1601] Pes ḫazīnesin, leşkerin, tükeli işin gücün ısmarladı.[1602] Andan ucuzlıḳ yıllar (12) geçdi ḳızlıḳ yıllar geldi.[1603] Yūsuf şol ḳadar taḫıl divşirdi ḥisābın Taŋrı bile. Melik evine, begler evine (13) virürdi. Raʿiyyetlere üleşdürürdi.[1604] Zīrā taḫıl Yūsuf’dan artıḳ kimesnede bulunmazdı.[1605] Tā şöyle oldı kim

[82a]

(1) bir baṭman etmek Mışr baṭmanıla biŋ altuna çıḳdı.[1606] Yūsuf dāyimā durmışıdı ṣatardı.[1607] Daḫı daşra (2) vilāyetlerden gelürlerdi, alırlardı.[1608] Mışır ḳavmi Yūsuf’a[1609] eytdiler: “Daşradan gelen ḫalḳa taḫıl ṣatma.” (3) didiler.[1610] “Şehre gerekdür.” didiler.[1611] Yūsuf eytdi: “Çoḳ söylemeŋ, ben bu işi ʿāmme-i ḫalāyıḳ içün (4) ḳıldum.[1612] Ola kim anlara virmeyem[1613] baŋa ḳatı ʿaẕāb ola.[1614] Her kim gelse ṣatarıdı.[1615] Şol ḳadar māl (5) cemʿ eyledi ki[1616] ḥisābın Allah[1617] bile. Yūsuf daḫı şuŋa irmişidi kim[1618] ḳırḳ ḳapucısı varıdı ve daḫı (6) ḳırḳ biŋ begi varıdı.[1619] Mışır

---

[1592] B: dedi: A-
[1593] B: Yūsufa gine ḫilʿat bağışladı: A-
[1594] B: melik buyurdı Yūsufa sarāylar yapdılar andan melik Yūsufa ḳaravaşlar bağışladı A: pes Yūsuf bir sarāy yapdurdı andan ḳullara ḳaravaşlara bağışladı 42b-7/8
[1595] B: vardı ol taḫıl başından anbārlar ṭoldurdı andan Yūsufı bir laḥẓa ayrı olmazıdı A: Yūsuf yaşdan ḳurudan anbārlar eyledi ṭoldurdı Melik Yūsufı bir laḥẓa ṣaḥasından ḫālī eylemezdi 42b-9/11
[1596] B: günde üç kez meliküŋ ḳatına varurdı: A-
[1597] B: çünki bunuŋ üzerine A: andan 42b-11
[1598] B: ʿazīz-i Mışr öldi: A-
[1599] B: Yūsufı çeribaşı eylediler A: Yūsuf ʿaskerbaşı oldı 42b-11/12
[1600] B: ḳocaldum A: pīr oldum 42b-12/13
[1601] B: ḳamu işüm sen başar A: ḳamu işe pādişāh ol 42b-13
[1602] B: pes ḫazīnesin leşkerin tükeli işin gücün ısmarladı: A-
[1603] B: andan ucuzlıḳ yıllar geçdi ḳızlıḳ yıllar geldi A: andan ṣoŋra yıl uçuzlıḳ geçdi ḳızlıḳ geldi 42b-13/14
[1604] B: Yūsuf şol ḳadar taḫıl divşirdi ḥisābın taŋrı bile melik evine begler evine virürdi raʿiyyetlere üleşdürürdi A: Yūsuf ol ḳadar tereke yıġmışıdı ki ḥisābı ṣıġmazdı her güni begler evine verürdi miskinlere ṣadaḳa iderdi 42b-14/43a-1
[1605] B: zīrā taḫıl Yūsufdan artıḳ kimesnede bulunmazdı A: tereke Yūsufdan ġayrı kimsede yoġudı 43a-1
[1606] B: tā şöyle oldı kim bir baṭman etmek Mışr baṭmanıla biŋ altuna çıḳdı: A-
[1607] B: Yūsuf dāyimā durmışıdı ṣatardı A: Yūsuf gereginçe ṣatarıdı 43a-2
[1608] B: daḫı daşra vilāyetlerden gelürlerdi alırlardı A: daşra vilāyetden gelürlerdi tereke alurlardı 43a-2/3
[1609] B: Yūsufa A: Yūsufı 43a-3
[1610] B: daşradan gelen ḫalḳa taḫıl ṣatma didiler A: ṭaşradan gelene ṣatma dediler 43a-3/4
[1611] B: şehre gerekdür didiler: A-
[1612] B: ʿāmme-i ḫalāyıḳ içün ḳıldum A: mü’minler ḥaḳında etdüm 43a-5
[1613] B: ola kim anlara virmeyem A: şimdi niçe ola kim anlara vermeyim 43a-5
[1614] B: baŋa ḳatı ʿaẕāb olA: A-
[1615] B: her kim gelse ṣatarıdı A: her kim ki gelse ṣataram dedi 43a-6
[1616] B: cemʿ eyledi ki A: cemʿ etdi ki 43a-6
[1617] B: Allah A: taŋrı 43a-7
[1618] B: irmişidi kim A: irişdi ki 43a-7
[1619] ve daḫı ḳırḳ biŋ begi varıdı A: ve ḳırḳ biŋ ḳulı varıdı 43a-8

begleri tamām Yūsuf[1620] ḥükmindeyidi. Çünki o ḳızlıḳ bir yıl geçdi (7) ikinci yıl ḳavminde[1621] ne ḳadar altun gümiş varısa hep virdiler, buġday aldılar.[1622] Üçünci yıl (8) ne ki nesneleri vardur hep virdiler, buġday aldılar. Dördünci yıl ne kim ılḳıları, ḳatırları (9) varısa virdiler, buġday aldılar. Beşinci yıl ne ki mülkleri varısa virdiler, bāġdan bāġçadan (10) buġday aldılar.[1623] Altıncı yıl evlerin, ḳumaşların virdiler[1624] buġday aldılar. Tā ki Mışır yöresinde (11) nesne ḳalmadı, hep Yūsuf'uŋ mülki oldı.[1625] Melik-i Reyyān[1626] Yūsuf'ıla ḳavl itmişidi kim biş yıla degin (12) ṣatılan benüm olsun, andan girü ṣatılan senüŋ olsun demişidi.[1627] Ol iki yıla degin olan (13) ḥāṣıl Yūsuf'uŋidi.[1628] Pes ḳızlıḳ varduḳça artdı,[1629] ḳızlıḳ artduḳça ṭamar açıldı, yidüklerince

[82b]

(1) acıḳdılar.[1630] Çoḳlar oldı kim yidi gün bulumadı nesne yimediler.[1631] Mışır ḳavmi danışdılar kim: "Bizde (2) ayruḳ nesne[1632] ḳalmadı ki virevüz[1633] buġday alavuz meger ki Yūsuf bizi evimüzle oġlumuzla ḳızımuzla (3) ṣatun ala, buġday vire.[1634] Yoḳsa hep[1635] helāk oluruz." Ol ḳavm geldiler, bu sözi Yūsuf'a dediler.[1636] (4) Yūsuf eytdi: "Yarın cümleŋüz[1637] ṭaşra gelüŋ ben daḫı çıḳam,[1638] sizi andan ṣatun alam." dedi.[1639] İrte[1640] oldı, Mışr ḫalḳı (5) hep oġlı ḳızıla daşra çıḳdılar,[1641] aġlaşdılar. Yūsuf bunlara naẓar itdi,[1642] gördi ki mecmūʿı (6) aġlamaḳda. Yūsuf daḫı bile aġladı,[1643] kendüsi ṣatıldıġın[1644] aŋdı. Eytdi: "İlāhī çün Mışr ḫalḳın (7) baŋa[1645] ḳul

---

[1620] A:Yūsuf 43a-9: B-
[1621] B: ḥükmindeyidi çünki o ḳızlıḳ bir yıl geçdi ikinci yıl ḳavminde A: çün o ḳızlıġıŋ bir yıl geçdi çün ikinci yıl oldı Mışır ḳavminden 43a-9/10
[1622] B: virdiler buġday aldılar A: verdiler buġday aldı 43a-11
[1623] B: üçünci yıl ne ki nesneleri vardur hep virdiler buġday aldılar dördünci yıl ne kim ılḳıları ḳatırları varısa virdiler buġday aldılar beşinci yıl ne ki mülkleri varısa virdiler bāġdan bāġçadan buġday aldılar: A-
[1624] B: evlerin ḳumaşların virdiler A: evlerinde ḳumaşların verdiler 43a-12
[1625] B: hep Yūsufuŋ mülki oldı: A-
[1626] B: Melik-i Reyyān A: Melik öldi 43a-13/14
[1627] B: itmiş-idi kim biş yıla degin ṣatılan benüm olsun andan girü ṣatılan senüŋ olsun demişidi A: itmiş idi beş yıl ne ḳadar buġday ṣatarısaŋ benüm olsun 43a-14/15
[1628] B: itmiş idi beş yıl ne ḳadar buġday ṣatarısaŋ benüm olsun ve ol iki yıl ki Yūsufuŋ: ve ol iki yıl ki Yūsufuŋ idi 43a-15
[1629] B: pes ḳızlıḳ varduḳça artdı A: ḳızlıḳ daḫı artuḳ oldı 43b-1
[1630] B: ḳızlıḳ artduḳça ṭamar açıldı yidüklerince acıḳdılar: A-
[1631] B: çoḳlar oldı kim yidi gün bulumadı nesne yimediler A: çoḳ kişi oldı ki yedi gün ṭaʿām yimedi 43b-1/2
[1632] B: kim bizde ayruḳ nesne A: ki bizde hīç nesne 43b-2
[1633] B: virevüz: A-
[1634] B: evimüzle oġlumuzla ḳızımuzla ṣatun ala buġday vire A: evümüz oġlanlarımuz ile ṣatun alsa buġday vere 43b-3
[1635] B: hep: A-
[1636] B: dediler A: eytdiler 43b-4
[1637] A:cümleŋüz 43b-5: B-
[1638] A:ben daḫı çıḳam 43b-5: B-
[1639] B: sizi andan ṣatun alam dedi A: sizi ṣatun alayum 43b-6
[1640] B: irte A: yarındası 43b-6
[1641] B: hep oġlı ḳızıla daşra çıḳdılar A: oġulları ḳızları çıḳdılar 43b-6/7
[1642] B: bunlara naẓar itdi A: anlara baḳdı 43b-7
[1643] B: gördi ki mecmūʿı aġlamaḳda Yūsuf daḫı bile aġladı: A-
[1644] B: kendüsi ṣatıldıġın A: kendü ṣatulduġın 43b-7
[1645] B: çün Mışr ḫalḳın baŋa A: baŋa Mışır ḳavmin baŋa 43b-8

idiserdüŋ n'oladı[1646] beni ḳullıġa ṣatdurmayaduŋ?"[1647] Ḥaḳ Taʿālā'dan nidā geldi ki:[1648] "Yā Yūsuf (8) eger seni ḳul itmeyeydüm bugün[1649] ḳullar ḳadrini ne bileydüŋ?"[1650] Yūsuf niyyet itdi ki bunları ṣatun ala, (9) gine āzād eyleye.[1651] Pes Mıṣr ḫalḳın tamām ṣatun aldı, herbirine buġday virdi. Çünki bunlar buġdayı (10) aldılar ki girü döneler, gideler.[1652] Yūsuf bir dem: "Ṭurun." didi.[1653] Bunlar eytdiler: "İyvāh, meger[1654] Yūsuf peşīmān (11) oldı, buġdayı gine[1655] alısar bizden. Eyle olsa biz açlıḳdan ḳırılırız." didiler, döndiler, eytdiler:[1656] (12) "Ne buyurur bize?" didiler.[1657] Yūsuf eydür: "Bilen bilsün, bilmeyen daḫı bilsüŋ kim ben Yūsufvan (13) Yaʿḳūb peyġāmber oġlı. Siz daḫı ʿavratlarıŋuz daḫı ḳızlarıŋuz ḳulum, ḳaravaşumdur. Siz iḳrār

[83a]

(1) eyler misiz?"[1658] Bunlar mecmūʿ çaġrışdılar: "Mecmūʿumuz senüŋ esīriŋüz[1659] ne gerekise it." didiler.[1660] (2) Yūsuf eytdi: "İmdi benden āzād oluŋ bugünden girü." didi. Ol ḳavm şād oldılar. (3) Ṣoŋra atasıla buluşıcaḳ daḫı mecmūʿını āzād ḳıldı, şükr itdi. Bildiler ki Yūsuf Taŋrı (4) dōstımış.[1661] **Nükte:** Yūsuf bir maḫlūḳıdı. Mıṣr ḫalḳı cümle iḳrār eylediler[1662] (5) ki: "Biz[1663] senüŋ ḳuluŋuz." didiler. Böyle deyicek[1664] Yūsuf revā görmedi kim anları[1665] ḳul edine. Anları āzād eyledi. (6) Ḥaḳ Taʿālā ḫōd cümle keremlülerüŋ yigregidür ve biz ḫōd ḳadīmde iḳrār eyledük[1666] anuŋ birligine, (7) varlıġına.[1667] Ḥāşā[1668] anuŋ kereminden ki ḳıyāmet güninde[1669] seni[1670] Ṭamu

---

[1646] B: noladı A: nolaydı ki 43b-8
[1647] B: ṣatdurmayaduŋ A: düşürmeyeydüŋ 43b-9
[1648] B: ḫaḳ taʿālādan nidā geldi ki A: ḫiṭāb irdi kim 43b-9
[1649] A:bugün 43b-10: B-
[1650] B: ne bileydüŋ A: niçe biledüŋ 43b-10
[1651] B: Yūsuf niyyet itdi ki bunları ṣatun ala gine āz̤ād eyleye A: pes Yūsuf daḫı niyyet etdi ki bunları ṣatun alayın yine az̤ād ideyin 43b-10/11
[1652] B: pes Mıṣr ḫalḳın tamām ṣatun aldı herbirine buġday virdi çünki bunlar buġdayı aldılar ki girü döneler gideler A: vardı birkezden ṣatun aldı oġıl ḳızıla buġday verdi pes dilerdi ki gideler 43b-12/13
[1653] B: Yūsuf bir dem ṭurun didi A: Yūsuf eytdi bir dem ṭuruŋ 43b-13
[1654] B: meger A: meger ki 43b-14
[1655] B: gine A: yine 43b-15
[1656] B: bizden eyle olsa biz açlıḳdan ḳırılırız didiler döndiler eytdiler A: aç olısaruz deyüp eytdiler 43b-15
[1657] B: ne buyurur bize didiler A: ne buyurursun 43b-15
[1658] B: Yūsuf eydür bilen bilsün bilmeyen daḫı bilsüŋ kim ben Yūsufvan Yaʿḳūb peyġāmber oġlı siz daḫı ʿavratlarıŋuz daḫı ḳızlarıŋuz ḳulum ḳaravaşumdur siz iḳrār eylermisiz A: Yūsuf eytdi bilen kişi ḫōd bilür bilmeyen kişi daḫı bilsüŋ ben Yūsufum Yaʿḳūb peyġāmber oġlına siz iḳrār idermisüz ki oġluŋuz ile ḳızlaruŋuz ile benüm ḳullarumsız 44a-1/3
[1659] B: bunlar mecmūʿ çaġrışdılar mecmūʿumuz senüŋ esīriŋüz A: bunlar eytdiler iḳrār iderüz ki senüŋ ḳullaruŋuz 44a-3/4
[1660] B: ne gerekise it didiler: A-
[1661] B: Yūsuf eytdi imdi benden āzād oluŋ bugünden girü didi ol ḳavm şād oldılar ṣoŋra atasıla buluşıcaḳ daḫı mecmūʿını āz̤ād ḳıldı şükr itdi bildiler ki Yūsuf taŋrı dōstımış A: Yūsuf taŋrı dōstıdur 44a-4
[1662] B: Mıṣr ḫalḳı cümle iḳrār eylediler A: Mıṣır ḫalḳı cümlesi iḳrār etdiler 44a-5
[1663] B: biz: A-
[1664] B: didiler böyle deyicek: A-
[1665] B: görmedi kim anları A: görmedi ki bunları 44a-6
[1666] B: keremlülerüŋ yigregidür ve biz ḫōd ḳadīmde iḳrār eyledük A: keremlüsidür çün demin de iḳrār etdük 44a-8
[1667] B: varlıġınA: A-
[1668] B: ḫāşā A: ḫāşā ki 44a-9
[1669] B: ki ḳıyāmet güninde: A-

odından āzād itmeye. **Beşāret (8)** oldur ki yarın ḳıyāmet güni olıcaḳ bir niceleri[1671] tamuya süreler ve bir niceleri[1672] Uçmaġa süreler. **(9)** Andan nidā gele ki "Duruŋ!" diye.[1673] Eydeler kim: "İy dirīġ, ʿacab bizi de Ṭamu'ya mı süreler ki?"[1674] Pes Ḥaḳ Taʿālā'dan[1675] **(10)** nidā gele ki: "Yūsuf bir ḳulumdı[1676] Mıṣr ḳavmin hep āzād eyledi.[1677] Ben ki pādişāhlar pādişāhıvan,[1678] bugün[1679] **(11)** ḥabībüm dōstlıġına Ṭamu'dan āzād oluŋ,[1680] Uçmaġa varuŋ." diyem.[1681] Ne ʿacab ola[1682] çün gine[1683] Mıṣr ḫalḳınuŋ **(12)** taḫılı dükendi. Yūsuf'uŋ taḫılı az ḳaldı[1684] ammā taḫıl erişmege az ḳaldı.[1685] Mıṣr ḫalḳı iŋen açlıḳdan buŋaldılar. **(13)** Geldiler Yūsuf'a ẕārılıḳ itdiler:[1686] "Bize meded eyle." dediler.[1687] Pes Yūsuf Ḥaḳ Taʿālā'ya eytdi:[1688] "İlāhī kerīmsin, raḥīmsin.[1689]

[83b]

(1) Ḳullaruŋ acıḳdılar."[1690] Ḥaḳ Taʿālā Cebrā'īl'i viribidi ki: "Ya Yūsuf, biz senüŋ ṣūretüŋ bunlara niʿmet **(2)** virdük. Yüzüŋden niḳābuŋı götürgil, bunlara cemālüŋi göstergil;[1691] açlıḳları ṭoysun, ḳarınları **(3)** açmasun."[1692] Yūsuf Cebrā'īl'den bunı eşitdi[1693] vardı bir yüksek yire çıḳdı,[1694] niḳābın cemālinden **(4)** götürdi, yüzüni açdı.[1695] Mıṣr ḳavmi tamām Yūsuf'uŋ cemāline baḳdılar, ḳarınları acıken ṭoydı, ṣusızıken
(5) ṣulandı.[1696] **Beşāret** Yūsuf bir maḫlūḳıdı, ṣūreti Mıṣır ḫalḳına ʿaṭā oldı; acıken ṭoydılar, **(6)** ṣusuzıken ṣulandılar, żaʿīfken ḳuvvetlendiler.[1697] İmdi iy mü'minler bilir

---

[1670] A:seni 44a-9: B-
[1671] B: niceleri A: niçeleri 44a-11
[1672] B: ve bir niceleri A: bir niçeleri 44a-11
[1673] B: andan nidā gele ki duruŋ diye A: andan ḫaḳ Taʿālā ṭuruŋ 44a-11/12
[1674] B: eydeler kim iy dirīġ ʿacab bizi de ṭamuya mı süreler ki A: eydeler iy dirīġā ʿacab bizi ṭamuya mı buyurısarlar 44a-12/13
[1675] B: pes ḫaḳ taʿālādan: A-
[1676] B: ki Yūsuf bir ḳulumdı A: kim Yūsuf benüm ḳulum idi 44a-13
[1677] B: hep aẕād eyledi A: aẕād etdi 44a-14
[1678] B: pādişāhıvan A: pādişāhıyın 44a-14
[1679] A:sizi 44a-15: B-
[1680] B: aẕād oluŋ A: aẕād ḳıldum 44a-15
[1681] B: diyem A: diye 44b-1
[1682] B: ne ʿacab ola: A-
[1683] B: çün gine A: çünki 44b-1
[1684] B: taḫılı az ḳaldı A: daḫı anbārlarında taḫıl ḳalmadı 44b-2
[1685] B: ammā taḫıl erişmege az ḳaldı A: ḳırḳ gün ḳaldı ki taḫıl erişe 44b-2/3
[1686] B: Mıṣr ḫalḳı iŋen açlıḳdan buŋaldılar geldiler Yūsufa ẕārılıḳ itdiler A: ḫalāyıḳ iŋen açıḳdılar Yūsufı yalvardılar 44b-3/4
[1687] B: bize meded eyle dediler: A-
[1688] B: pes Yūsuf ḫaḳ taʿālāya eytdi: eytdi 44b-4
[1689] B: İlāhī kerīmsin raḥīmsin A: kerīmā raḥīmā nedeyin 44b-4
[1690] B: acıḳdılar A: açıḳdılar 44b-5
[1691] B: ṣūretüŋ bunlara niʿmet virdük yüzüŋden niḳābuŋı götürgil bunlara cemālüŋi göstergil A: ṣūretüŋi bunlara ḫūb etdük niḳābuŋ yüzüŋden gider yüziŋi görsünler 44b-6/7
[1692] B: ḳarınları açmasun: A-
[1693] B: Yūsuf Cebrā'īlden bunı eşitdi A: çün Yūsuf bu nidāyı 44b-8
[1694] B: yire çıḳdı A: yere çıḳardı 44b-9
[1695] B: niḳābın cemālinden götürdi yüzüni açdı A: niḳābın giderürdi 44b-9
[1696] B: Mıṣr ḳavmi tamām Yūsufuŋ cemāline baḳdılar ḳarınları acıken ṭoydı ṣusızıken ṣulandı A: Mıṣır ḫalḳı baḳarlardı ḳarınları ṭoyup ḳuvvetlenürlerdi 44b-10

misiz ki[1698] Taŋrı (7) dīẕārı Yūsuf'dan yigrekdür.[1699] Ḳaçan ḳıyāmet güni olsa ḳorḳudan ḫalāyıḳ ṣusuz ve żaʿīf (8) ḳalalar.[1700] Pes[1701] Ḥaḳ Taʿālā kendü ḳudreti nūrından ḫalāyıḳa[1702] göstere; ṣusuzıken ṣusalığı (9) ḳana, żaʿīfleriken ḳuvvetlene.[1703] Uçmaḳ daḫı anlara ḳarşu gele.[1704] Bir gün bir gözsüz oġlanı Yūsuf (10) ḳatına getürdiler.[1705] "Eytdi: Yā Yūsuf Taŋrı dōstısın duʿā ḳıl işbu oġlanuŋ gözleri açılsun."[1706] Yūsuf aŋa duʿā ḳıldı: "İnşallah gözi açıla." didi.[1707] Ḥaḳ Taʿālā Cebrā'īl'i viribidi: (11) "Yā Yūsuf ol oġlana ḳarşu yüzüŋi aç, nūruŋ gözine doḳunsun." didi.[1708] Çünki Yūsuf cemālinden[1709] (12) niḳābın götürdi yüzi nūrı ol oġlana doḳundı, derḥāl gözi açıldı.[1710] **Beşāret** (13) Yarın ḳıyāmet güninde Ḥaḳ Taʿālā kendü ḳudreti nūrın ʿāṣīlerüŋ gözine[1711] ḳarşu duta, şol dem[1712]

[84a]

(1) ʿāṣīlerüŋ göŋli gözi[1713] açıla. Allah'uŋ niteliksiz dīẕārın[1714] göreler, Uçmaġa gireler. **Yaʾḳūb Ḥikāyeti ʿaleyhi's-selām**. Yine sözüme gelelüm.[1715] Çünki YaʿḳūbYūsuf'dan ayrılalı (2) yigirmi yıl olmışıdı.[1716] Ol ḳızlıḳ Kenʿān'a dek yetişdi.[1717] Yaʿḳūb ḫaber eşitdi[1718] kim Mışır'da buġday ṣatarlar. (3) Oġlanlarına eytdi: "Siz daḫı[1719] varuŋ Mışır'dan buġday aluŋ." Anı işidüp yaraḳ itdiler, her birisi[1720] ikişer deve (4) yüki yaġ dutdılar.[1721] Yaʿḳūb eytdi:[1722] "Her ne yire[1723] varursaŋuz Yūsuf'uŋ ḫaberin[1724] ṣoruŋ." (5) Eytdiler: "Yā ata, daḫı Yūsuf sözin

---

[1697] B: Yūsuf bir maḫlūḳıdı ṣūreti Mışır ḫalḳına ʿaṭā oldı acıken ṭoydılar ṣusuzıken ṣulandılar żaʿīfken ḳuvvetlendiler A: Yūsuf maḫlūḳıdı ṣūreti ḫalḳa ʿaṭādan açıken ṭoydılar żaʿīfiken ḳuvvetlenürler 44b-11/13
[1698] B: imdi iy mü'minler bilirmisiz ki: A-
[1699] B: yigrekdür A: yegdür 44b-14
[1700] B: ḳaçan ḳıyāmet güni olsa ḳorḳudan ḫalāyıḳ ṣusuz ve żaʿīf ḳalalar A: ḳaça kim ḳıyāmet güni ola ḫalāyıḳ ḳorḳudan ac ve ṣusuz yayan ḳalalar 44b-14/15
[1701] B: pes: A-
[1702] B: nūrından ḫalāyıḳa A: nūrın bunlara 45a-1
[1703] B: ṣusuzıken ṣusalığı ḳana żaʿīfleriken ḳuvvetlene A: ṣusuzluġı ḳana żaʿīflerü ḳuvveti ḳavī ola 45a-2/3
[1704] B: uçmaḳ daḫı anlara ḳarşu gele A: cennet daḫı bunlara ʿaṭā ola 45a-3/4
[1705] B: bir gün bir gözsüz oġlanı Yūsuf ḳatına getürdiler A: bir kez daḫı Yūsufa gözsüz oġlan getürdiler 45a-4/5
[1706] A:Yūsuf taŋrı dōstısın duʿā ḳıl işbu oġlanuŋ gözleri açılsun 45a-5/6: B-
[1707] B: Yūsuf aŋa duʿā ḳıldı inşallah gözi açıla didi: A-
[1708] B: ḫaḳ taʿālā Cebrā'īli viribidi yā Yūsuf ol oġlana ḳarşu yüzüŋi aç nūruŋ gözine doḳunsun didi A: Yūsuf birez durdı Cebrā'īl geldi eytdi yā Yūsuf 45a-7/8
[1709] B: çünki Yūsuf cemālinden A: anı eşitdi yüzinden 45a-8
[1710] B: yüzi nūrı ol oġlana doḳundı derḥāl gözi açıldı A: cemālin aŋa gösterdi duʿā ḳıldı ḫaḳ Taʿālā ol oġlanuŋ gözine nūr virdi açıldı 45a-9/10
[1711] B: gözine A: göŋül gözine 45a-13
[1712] B: şol dem A: ol-dem 45a-13
[1713] B: göŋli gözi A: göŋli 45a-14
[1714] B: niteliksiz dīẕārın A: bī-şükūfe dīẕārın 45a-14
[1715] A:Yaʾḳūb Ḥikāyeti ʿaleyhi's-selām yine sözüme gelelüm 45a-15: B-
[1716] B: çünki Yaʿḳūb Yūsufdan ayrılalı yigirmi yıl olmışıdı A: çün Yūsuf Yaʿḳūbdan ayrılalı yigirmi yedi yıl oldı 45b-1/2
[1717] B: ol ḳızlıḳ Kenʿāna-dek yetişdi A: ḳızlıḳ daḫı Kenʿāna irişdi 45b-3
[1718] B: eşitdi A: eşitmiş 45b-3
[1719] B: siz daḫı: A-
[1720] B: anı işidüp yaraḳ itdiler her birisi A: pes oġlanları vardılar yaraḳ etdiler her biri pes 45b-6/7
[1721] B: dutdılar A: ṭutdılar 45b-7
[1722] B: YaʿḳūB eytdi A: Yaʿḳūb geldi Yūsufı oġlanlarına ışmarladı ki 45b-7/8
[1723] B: yire A: yere 45b-9
[1724] B: Yūsufuŋ ḫaberin A: Yūsufdan ḫaber 45b-9

söyler misin?"[1725] Çünki Mışr'a gitdiler, yaḳın geldiler.[1726] Yūsuf herbir ḳapuda[1727] (6) adamlar ḳomışıdı. Her kişi kim gelse:[1728] "Ne yirden geldüŋ?" diyü şorarlardı,[1729] varurlardı Yūsuf'a ḫaber virürlerdi.[1730] (7) Yūsuf gelen kimseyi görürdi.[1731] Çünki Yūsuf ḳardaşları ol ḳapuya geldiler, ol ḳapucılar bunlaruŋ ḥālini bildiler, vardılar Yūsuf'a (8) ḫaber virdiler. Yūsuf'a: "Kenʿān'dan işbu resme kişiler geldi." diyü ḫaber virdiler. Yūsuf bildi ki gelen kişiler (9) ḳardaşlarıdur. Şāẕ oldı,[1732] eytdi: "Atamdan ḫaber[1733] şorayın."dedi.[1734] Ḫaberde şöyledür kim, Yūsuf atasına çoḳ kez (10) ḫaber viribimişidi. Ḥaḳ Taʿālā ḥükmile ol ḫaberüŋ hīçbirisi de Yaʿḳūb'a degmemişidi. Yūsuf buyurdı,[1735] (11) ḳardaşları içerü girdiler. فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَىٰ يُوسُفَ Çün Yūsuf gördi, bildi. Anlar Yūsuf'ı (12) bilmediler.[1736] **Su'āl** şorarlar ki[1737] Yūsuf bunlardan ayrılıcaḳ[1738] güccük idi,[1739] ol ḳardaşları büyügidi. (13) Yūsuf kiçiken anları bildi, bunlar büyügidi[1740] bilmediler. **Cevāb** oldurur; yavuzlıḳ anlara ḥicāb olmışıdı, bilmediler.[1741]

[84b]

(1) Yūsuf günāhsuzdı,[1742] bunları bildi. Yūsuf ḳaḳıdı. Diledi kim bunlara bir iş ide ki bunlar (2) kendüler itdigin unıda.[1743] Fi'l-ḥāl[1744] Cebrā'īl geldi, eytdi: "Yā Yūsuf bunlar yavuzlıḳ itdiler, eger sen daḫı (3) idecek olursaŋ seniŋile bunlaruŋ arasında ne farḳ ola."[1745] Pes[1746] Yūsuf diledi ki bunlara bilişlik (4) vire, virmedi.[1747] "Eytdi: "Bunlar baŋa ḥācete geldi.[1748] Eger bilişlik virürsem[1749] bunlar dileklerin

[1725] B: eytdiler yā ata daḫı Yūsuf sözin söyler misin A: oġlanları eytdiler yā [ba]ba henüz daḫı Yūsuf sözin söylersin 45b-9/11
[1726] B: çünki Mışra gitdiler yaḳın geldiler A: andan Mışıra getdiler geldiler Mışıra 45b-11
[1727] B: herbir ḳapuda A: ḳapuda 45b-12
[1728] B: her kişi kim gelse A: her kim gelse ḳapuya 45b-12
[1729] B: ne yirden geldüŋ diyü şorarlardı: A-
[1730] B: varurlardı Yūsufa ḫaber virürlerdi A: ḫaber verürlerdi 45b-13
[1731] B: Yūsuf gelen kimseyi görürdi 45b-13/14
[1732] B: Çünki Yūsuf ḳardaşları ol ḳapuya geldiler ol ḳapucılar bunlaruŋ ḥālini bildiler vardılar Yūsufa ḫaber virdiler Yūsufa Kenʿāndan işbu resme kişiler geldi diyü ḫaber virdiler Yūsuf bildi ki gelen kişiler ḳardaşlarıdur şāẕ oldı A: çünki Yūsufuŋ ḳardaşları geldiler ḳapuya ḳapuçı aldı bunları Yūsufı getürdi anları görüp Yūsuf şāẕ eyledi 45b-14/46a-1
[1733] B: atamdan ḫaber A: atam ḫaberin 46a-2
[1734] A:dedi 46a-2: B-
[1735] B: atasına çoḳ kez ḫaber viribimişidi ḥaḳ taʿālā ḥükmile ol ḫaberüŋ hīçbirisi de Yaʿḳūba degmemişidi Yūsuf buyurdı A: iki kez atasına ḫaber vermişidi taŋrı ḥikmetile birisi Yaʿḳūba degmedi buyurı Yūsuf 46a-3/5
[1736] B: çün Yūsuf gördi bildi anlar Yūsufı bilmediler A: Yūsuf bunları görücek bildi bunlar bilmediler 46a-7
[1737] B: suʿāl şorarlar ki A: suʿāl 46a-7
[1738] B: ayrılıcaḳ A: ayrılıçaḳ 46a-8
[1739] B: güccük idi A: kiçiydi 46a-8
[1740] B: bunlar büyügidi A: büyükken bilmediler 46a-10
[1741] B: cevāb oldurur yavuzlıḳ anlara ḥicāb olmışıdı bilmediler A: zīrā ki yavuzlıḳ ḳardaşlarından olmışıdı ol yavuzlıḳlar anlarun bilmemegine ḥicāb eyledi 46a-10/12
[1742] B: günāhsuzdı A: günnāhsuzdı 46a-12
[1743] B: Yūsuf ḳaḳıdı diledi kim bunlara bir iş ide ki bunlar kendüler itdigin unıda A: çün bunlar gördiler ki ḳaḳıya bir iş işleye bunlar baŋa etdüklerinden daḫı artuḳ 46a-13/15
[1744] B: Fi'l-ḥāl A: derḥāl 46a-15
[1745] B: bunlar yavuzlıḳ itdiler eger sen daḫı idecek olursaŋ seniŋile bunlaruŋ arasında ne farḳ ola A: eger bunlar yavuz[lıḳ] etdilerse sen etme bunlaruŋla berāber olma 46b-1/2
[1746] B: pes: A-
[1747] B: vire virmedi A: verürsem 46b-3
[1748] B: baŋa ḥācete geldi A: ḥācete geldiler 46b-3/4

dileyümeyeler, (5) yüzleri ḳara ola, utanalar.” didi Hem[1750] senüŋ keremüŋ belürmeye. Pes ḳo ki[1751] maḳṣūdları neyise (6) dilesinler.”[1752] Beşāret oldur ki[1753] Ḥaḳ Taʿālā yarın[1754] ḳıyāmet güninde ḳażī oluçaḳ[1755] ʿāṣīleri getüreler eyde:[1756] “Şimdi bunlaruŋ (7) günāhların yüzlerine vurursam benden dilek dilemeyeler. Zīrā benden raḥmet uma geldiler,[1757] ḥażretümden maḥrūm (8) gidmesünler.[1758] Tā ḳamu ʿālem bileler kim günāhları ʿafv idici benven.[1759] Ḳamu[1760] cevmerdler benüm ḳatumda hīçdür. Çün Yūsuf (9) bunları gördi, geydükleri kir olmış.[1761] Ṣordı ki: “Ne kişilersiz? Ḳandan gelürsiz ve kimüŋ neyisiz?”[1762] Eytdiler: “Kenʿān’dan geliriz.[1763] Anda[1764] Yaʿḳūb (10) peyġāmber oġlanlarıyız.[1765] Yūsuf eytdi: “Ataŋuz dura mıdur, ne işdedür?”[1766] “Taŋrı’ya ṭāʿat ḳılmaḳdan artuḳ iş güç bilmezüz”[1767] Yūsuf eytdi: “Kime peyġāmberlıġa (11) geldi?” Eytdiler: “Taŋrı ḳullarına.” Yūsuf eytdi: “Mışır ḫalḳı[1768] Taŋrı ḳulları degil midür,[1769] niçün gelüp[1770] bu ḳavmi daʿvet (12) itmedi?” Eytdiler: “Kenʿānda bir ulu varıdı, hem daḫı ulu ḳocadur, daḫı gözsüzdür.”[1771] Yūsuf (13) ṣordı ki: “Ne sebebden gözsüz oldı?” Eytdiler: “Bir[1772] oġlı varıdı Yūsuf adlu. Anı ḳatı severdi.

[85a]

(1) Dünyāyı anuŋla görürdi ve dükeli oġlanlarından anı yeg severdi.[1773] Bir gün ol oġlan ortadan yavu vardı.[1774] Ol vaḳtden berü aġlamaḳdan (2) gözsüz oldı.”[1775] Çün Yūsuf bu sözi işitdi niḳāb altından[1776] aġladı. Döndi Yūsuf eytdi: “Bir (3) kişiniŋ

[1749] B: virürsem A: vere vermedi 46b-4
[1750] B: dileyümeyeler yüzleri ḳara ola utanalar didi hem A: demeyeler yüzleri ḳara maḥrūm ḳalalar 46b-5
[1751] B: ḳo ki A: ḳodı 46b-6
[1752] B: dilesinler A: göreler 46b-7
[1753] B: oldur ki: A-
[1754] A:yarın 46b-7: B-
[1755] A:ḳażī oluçaḳ 46b-8: B-
[1756] B: eyde: ḫaḳ Taʿālā eyide 46b-9
[1757] B: şimdi bunlaruŋ günāhların yüzlerine vurursam benden dilek dilemeyeler zīrā benden raḥmet uma geldiler A: şimdi bunlar günnāhları raḥmeti uma geldiler ḥażretümden nevmīd gitmesünler 46b-9/10
[1758] B: maḥrūm gidmesünler A: nevmīd gitmesünler 46b-10
[1759] B: kim günāhları ʿafv idici benven A: ki günnāhları ʿafv edici benüm 46b-11
[1760] B: ḳamu: A-
[1761] B: geydükleri kir olmış A: yol tozına bulaşmışlardı kir olmuşlar 46b-13/14
[1762] A:ḳandan gelürsiz ve kimüŋ neyisiz: 46b-14/15: B-
[1763] B: Kenʿāndan geliriz A: Kenʿān elinden gelürüz 46b-15
[1764] B: anda: A-
[1765] B: oġlanlarıyız A: oġlanlarıyuz 47a-1
[1766] A:Yūsuf eytdi ataŋuz duramıdur ne işdedür 47a-1/2: B-
[1767] B: taŋrıya ṭāʿat ḳılmaḳdan artuḳ iş güç bilmezüz A: eytdiler atamuz peyġāmberdür iş güç bilmez taŋrı ʿibādetine meşġūl olmışdur 47a-2/4
[1768] B: ḫalḳı A: ḳavmi 47a-5
[1769] B: degil midür A: degül midür 47a-6
[1770] B: gelüp: A-
[1771] B: Kenʿānda bir ulu varıdı hem daḫı ulu ḳocadur daḫı gözsüzdür: ḫaḳ Taʿālā anı Kenʿāna veribdi hem ulu biridür hem daḫı gözsüzdür 47a-7/8
[1772] B: bir: A-
[1773] A:ve dükeli oġlanlarından anı yeg severdi 47a-11: B-
[1774] B: ol oġlan ortadan yavu vardı A: oġlanı yavuḳladı 47a-12
[1775] B: aġlamaḳdan gözsüz oldı A: aʿmā oldı 47a-12
[1776] B: çün Yūsuf bu sözi işitdi niḳāb altından A: çün anı eşitdi niḳābın altında 47a-13

siziŋ gibi oġlu ola bir oġlandan ötürü niçün aġlaya?”[1777] Eytdiler:[1778] “Ol iŋen ḫūbıdı, hem[1779] anuŋ altı (4) ḳız ḳardaşı[1780] vardur, anı atamuza dāyim aŋdururlar.[1781] Bir ev yapdurdı, anuŋ adına Beytü’l Aḫzan dirler,[1782] yaʿnī ġuṣṣa evi.[1783] Her gün[1784]ol (5) eve girür, dāyim aġlar, oturur. Yūsuf’uŋ firāḳından.”[1785] Yūsuf eydür: “Meger sizden artuḳ hüneri varıdı ola.”[1786] (6) Eytdiler: “Yā emīr, ol bizden yegidi, hem daḫı gey ḫūbıdı, hem ḳatı ʿaḳl issiyidi, hem gey zāhid idi.”[1787] Çünki Yūsuf[1788] (7) bunlardan kendü ḥaḳında bunuŋ gibi söz eşitdi, kendü kendüye[1789] eytdi: “İmdi bunları aġırlayayın, ben bunlaruŋ (8) yavuzlıġına ḳalmayayın. Egerçi bunlar benüm ḥaḳḳumda yavuzlıḳ itdilerse ben bunlara eylik ideyin. Taŋrı ṭanıḳ olsun.” (9) didi.[1790] **Nükte:** Çün ḳardaşları Yūsuf’a yavuzlıḳ iddiler,[1791] ardınca anı ögdiler. Yūsuf niyyet itdi ki[1792] (10) ṣuçların baġışlaya. Ḥaḳ Taʿālā eydür:[1793] “Yūsuf benüm ḳulumdur.[1794] Ḳardaşları aŋa şol ḳadar yavuzlıḳ itdiler,[1795] (11) Yūsuf anlara[1796] ṣuçların baġışladı. Benki cümle kerem ehlinüŋ keremlisiyem, senüŋ yavuzlıġıŋa ben yavuzlıḳ mı (12) ideyin,[1797] belki iḥsān idem, ʿafv eyleyem.[1798] Zīrā ki benüm ḫazīnemden nesne eksilmez.” Pes Yūsuf buyurdı (13) ḳullarına:[1799] “Bunlar ġarīblerdür. Benüm ḳatumda oda virüŋ.[1800] Ne ki ḫāṭırları dilerse virüŋ.[1801] Andan ṣoŋra gözike kim

[85b]

(1) şehrde yol azmasunlar,[1802] benüm ḳatumda olsunlar.” Pes buyurdı ḳatına getürdiler.[1803] **Nükte:** (2) Yūsuf ḳardaşların kendüden ayru ḳomaġa dilemedi aŋa şol

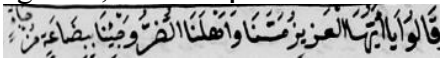
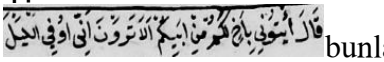
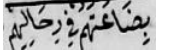

[1777] B: kişiniŋ siziŋ gibi oġlu ola bir oġlandan ötürü niçün aġlaya A: bir kişinüŋ ki sizün gibi ḫūb ṣūretlü oġlanları ola bir oġlından ötüri böyle aġlaya 47a-14/15
[1778] B: eytdiler A: bunlar eytdiler 47b-1
[1779] B: hem A: ve hem daḫı 47b-1
[1780] B: ḳardaşı A: ḳardaşları 47b-2
[1781] B: anı atamuza dāyim aŋdururlar A: dāyimā atamuza aŋdururlar 47b-2/3
[1782] B: yapdurdı anuŋ adına Beytü’l Aḫzān dirler A: yapdı adını Beytü’l Aḫzān demişdür 47b-3/4
[1783] A:yaʿnī ġuṣṣa evi 47b-4: B-
[1784] A:her gün 47b-4: B-
[1785] B: dāyim aġlar oturur Yūsufuŋ firāḳından A: yā Yūsuf der aġlar 47b-5
[1786] B: Yūsuf eydür meger sizden artuḳ hüneri varıdı ola A: pes Yūsuf eytdi meger ki ol oġlanuŋ artuḳ hüneri vardı bilmekde veyāḫūd ṣūreti gökçek idi anuŋıçun severdi 47b-5/7
[1787] B: eytdiler yā emīr ol bizden yegidi hem daḫı gey ḫūbıdı hem ḳatı ʿaḳl issiyidi hem gey zāhididi A: eytdiler belī ol bizden belki ayrı ve hem gey ʿāḳildi ve zāhid idi 47b-7/9
[1788] B: çünki Yūsuf A: Yūsuf çün 47b-9
[1789] B: kendü kendüye A: kendüye 47b-10
[1790] B: bunları aġırlayayın ben bunlaruŋ yavuzlıġına ḳalmayayın egerçi bunlar benüm ḥaḳḳumda yavuzlıḳ itdilerse ben bunlara eylik ideyin taŋrı ṭanıḳ olsun didi A: aġırlamaḳ gerek eyi ḥükim bunlar benüm ḥaḳımda yavuzlıḳ etdiler ammā ardumca beni ögerler 47b-11/12
[1791] B: iddiler A: etdiler 47b-13
[1792] B: Yūsuf niyyet itdi ki A: Yūsuf daḫı niyet etdi ki 47b-14
[1793] B: ḥaḳ taʿālā eydür A: pādişāh-ı ʿālem eytdi 47b-15
[1794] B: ḳulumdur A: ḳullarumdan bir ḳuldur 47b-15/48a-1
[1795] B: itdiler A: etmişler iken 48a-1
[1796] B: Yūsuf anlara A: döndi yine 48a-2
[1797] B: cümle kerem ehlinüŋ keremlisiyem senüŋ yavuzlıġıŋa ben yavuzlıḳ mı ideyin A: keremler ediciven senüŋ yavuzlıġuŋ baŋa ziyānı yoḳ ben nite revā görem ki yavuzlıġa yavuzlıḳ ḳılam 48a-2/4
[1798] B: iḥsān idem ʿafv eyleyem A: iḥsān idüp ʿafv idem 48a-5
[1799] B: buyurdı ḳullarına A: buyurdı ki 48a-6
[1800] B: ḳatumda oda virüŋ A: evüm ḳatında oda verüŋ 48a-7
[1801] B: ne ki ḫāṭırları dilerse virüŋ: A-
[1802] B: andan ṣoŋra gözike kim şehrde yol azmasunlar A: mebādāki yol azalar ve hem 48a-7/8

işi itmişleriken.[1804] İmdi iy mü’minler, (3) siz ki suç idesiz ḫāşā kim ol pādişāhlar pādişāhından kim seni kendiden ıraḳ eyleye.[1805] Pes[1806] Yūsuf (4) buyurdı anlaruŋ ṭonın yudurdı.[1807] Dilersen seniŋ daḫı günāhların yuyı vire,[1808] maʿrifet nūrıyla içiŋi[1809] (5) ṭoldura. Pes Yūsuf revā görmedi ḳardaşlarını yād kişi ḳatında ḳoya. Ḥaḳ Taʿālā nice revā göre ki mü’minleri (6) kāfirler ḳatında ḳoya.[1810] Pes Yūsuf yarındası gün[1811] ṣordı ki: “Neye geldüŋüz?”[1812] Eytdiler: “İlimüz ḳatı ḳızlıḳ (7) oldı.[1813] İşitdük ki Mıṣır’da buġday ṣatarlarmış. Geldik ki buġday alavuz.” Yūsuf eytdi: “Ne getürdüŋüz (8) göreyin, size buġday vireyin.” didi.[1814] Pes iki yüz altunlıḳ nesne çıḳardılar.[1815] Yūsuf’uŋ öŋinde ḳodılar.[1816] (9) Yūsuf eytdi: “Ol getürdügüŋüz nesneyi alayın az çoḳ. Siz ġarīblersiz ḫāṭıruŋuz ḫōş olsun.”[1817] (10) Beşāret ḳaçanki[1818] ḳıyāmetgüni ola mü’minler ḥaşr yirine dirileler[1819] Ḥaḳ Taʾālādan nidā gele ki[1820] eyde: “Neye geldüŋüz (11) iy mü’minler?” diye. Mü’minler diye ki:[1821] “İlāhī Uçmaḳ ḫaberin işitdük, geldük.” diyeler.[1822] Nidā gele kim: “Yā ümmet-i Muḥammed (12) ne getürdüŋüz?”[1823] Bunlar eydeler: “İŋen az nesne getürdük.” diyüp[1824] ol[1825] şikeṣtebeste ʿamellerin ʿarż ideler. Ḥaḳ Taʿālā’dan (13) nidā gele ki bu benüm ḫazīneme lāyıḳ durur, illā azdur. Ben anı çoġa dutaram,[1826] daḫı ne ḳadar ki ʿaybıŋuz varısa ʿafv eyleyem.

[86a]

[1803] B: pes buyurdı ḳatına getürdiler A: pes ne kim Yūsuf buyurdı yerine getürdiler 48a-8/9
[1804] B: ayru ḳomaġa dilemedi aŋa şol işi itmişleriken A: ayırmaḳ dilemedi şunca aŋa cefā etmişlerken 48a-10/11
[1805] B: imdi iy mü’minler siz ki suç idesiz ḫāşā kim ol pādişāhlar pādişāhından kim seni kendiden ıraḳ eyleye A: iy mü’min sen ki seni şuç edesün ḫāşā ki pādişāhuŋ luṭfundA ki seni ḳıyāmet gününde kendü ḳonşuluġından ıraḳ ide 48a-11/13
[1806] B: pes: A-
[1807] B: anlaruŋ ṭonın yudurdı A: ḳardaşlarınuŋ ṭonın ve ḳaftānların yudular 48a-14/15
[1808] B: dilersin seniŋ daḫı günāhların yuyı vire A: ḥaḳ Taʿālā daḫı senüŋ aʿżaŋdan günāhların kirin gidere 48a-15/48b-1
[1809] B: içiŋi: A-
[1810] B: pes Yūsuf revā görmedi ḳardaşlarını yād kişi ḳatında ḳoya ḥaḳ taʿālā nice revā göre ki mü’minleri kāfirler ḳatında ḳoya A: Yūsuf revā görmedi ki ḳardaşları yād kişi ḳatında olmaġa yā ḥaḳ Taʿālā niçe revā göre ki mü’minleri kāfirlerle ḳoŋşı ḳıla 48b-2/4
[1811] B: pes Yūsuf yarındası gün A: pes yarındası Yūsuf 48b-4
[1812] B: neye geldüŋüz A: nene geldiŋüz 48b-5
[1813] B: eytdiler ilimüz ḳatı ḳızlıḳ oldı A: bunlar eytdiler elimüz ḳızlıḳ 48b-5
[1814] B: işitdük ki Mıṣırda buġday ṣatarlarmış geldik ki buġday alavuz Yūsuf eytdi ne getürdüŋüz göreyin size buġday vireyin didi: A-
[1815] B: pes iki yüz altunlıḳ nesne çıḳardılar A: nesne çıḳardılar 48b-6
[1816] B: Yūsufuŋ öŋinde ḳodılar: A-
[1817] B: ol getürdügüŋüz nesneyi alayın az çoḳ siz ġarīblersiz ḫāṭıruŋuz ḫōş olsun A: bu getürdügiŋüz ḫazīneme ḳoyayın niçe ki azısa lāyıḳ degilse 48b-7/8
[1818] B: ḳaçanki A: çünki 48b-8
[1819] B: ḥaşr yirine dirileler A: ḥaşir [maḥ]şer yerine derileler 48b-9
[1820] B: nidā gele ki: A-
[1821] B: diye mü’minler diye ki A: eytdiler 48b-10
[1822] B: uçmaḳ ḫaberin işitdük geldük diyeler A: uçmaḳı ḫaberden eşitdük geldük 48b-11
[1823] B: nidā gele kim yā ümmet-i Muḥammed ne getürdüŋüz A: ḥaḳ Taʿālā eyide ne getürdiŋüz 48b-12
[1824] A:diyüp 48b-13: B-
[1825] B: ol: A-
[1826] B: ḥaḳ taʿālādan nidā gele ki bu benüm ḫazīneme lāyıḳdurur illā azdur ben anı çoġa dutaram A: andan ḥaḳ Taʿālā eyide girçek bu benüm her çi-ne ḫazīneme lāyıḳ degilise ben anı çoġa ṭutarın 48b-14/49a-1

(1) Ol az ʿamelleriŋ ḳabūl idem."[1827] Yaʿnī Yūsuf ḳardaşlarına didi ki: "Olur kim bu virdigim nesne sizüŋ (2) virdigüŋüz çün degüldür, belki benüm keremümdür."[1828] Nitekim mü'minlere bildire ki: "Sizüŋ ʿamelüŋüz baŋa lāyıḳ (3) degildür, biz daḫı virdigümüz niʿmet ʿamelüŋüzden ötürü degüldür, belki luṭfumuzdan ötürüdür.[1829] Delīl (4) aŋa kim Ḳur'ān içinde buyura:[1830] (5) Yūsuf'uŋ ḳardaşları[1831] eytdiler: "Yā[1832] emīr, biz daḫı ḳavmümüz[1833] daḫı ḳızlıḳ buŋaltdı,[1834] bizi luṭfuŋdan[1835] gönder gidelüm. Yūsuf eytdi: "Olsun." diyüp her birine bir yük buġday verdi, gönderdi. Eytdi: "Yine[1836] (6) gelesi olursaŋuz[1837] ol kiçi ḳardaşuŋuzı bir[1838] duta gelüŋ. Maḳṣūdum budur ki sizi bir kezden[1839] görem[1840] hem aŋa daḫı (7) buġday virem."[1841] bunlar eytdiler: "Eger[1842] atamuz destür (8) virürse getürevüz." Pes Yūsuf buyurdı eytdi ḳullarına:[1843] "Ol getürdüklerin (9) gine yüklerine ḳoyuŋ, ola kim gine geleler." Pes ol virdükleri mālları gine yüklerine ḳoydılarİ gitdiler.[1844] (10) Yolca giderken biri birine eytdiler:[1845] "ʿAzīz-i Mışr bize ne ʿacab ḳullıḳ itdi. Bunca eylüginden artuḳ imdi (11) gümānumuz oldurur şāyed[1846] Yūsuf ola." Bir niçesi eytdiler: "Eger ol Yūsufmıssa bize bu ḳadar ʿizzet itmezdi,[1847] (12) bizden cefāyı çoḳ gördiyidi.[1848] Yāḫūd olumıssa atasını aŋayıdı.[1849] Eger bizümle şefāʿatı yoḳmıssa ḳardaşuŋuz (13)

[1827] B: daḫı ne ḳadar ki ʿaybıŋuz varısa ʿafv eyleyem ol az ʿamelleriŋ ḳabūl idem A: zīrā ki ʿaybluları ḳabūl ḳılucı benven bugün ol az ʿamelleriŋüz çoġarın ben olayın 49a-1/2

[1828] B: yaʿnī Yūsuf ḳardaşlarına didi ki olur kim bu virdigim nesne sizüŋ virdigüŋüz çün degüldür belki benüm keremümdür A: Yūsuf anuŋıçun dedi ne getürdüŋüzdi yaʿnī ki ḳardaşlarına bildürdi ki olar ki boyın verdügüm size getürdüŋüzden ötürü degildür 49a-3/5

[1829] B: nitekim mü'minlere bildire ki sizüŋ ʿamelüŋüz baŋa lāyıḳ degildür biz daḫı virdigümüz niʿmet ʿamelüŋüzden ötürü degüldür belki luṭfumuzdan ötürüdür A: pes mü'minler ḥisāb etdükleri budur ki mü'minlere bildüre ki sizün ʿameliŋüz baŋa lāyıḳ degül ol size verdügümüz niʿmet ʿameliŋüzden ötürü degildür bizüm luṭfımuzdandur 49a-5/8

[1830] B: delīl aŋa kim ḳur'ān içinde buyura: A-

[1831] A:Yūsufuŋ ḳardaşları 49a-9: B-

[1832] B: yā: iy 49a-9

[1833] B: ḳavmümüz A: ḳavmümüzi 49a-10

[1834] B: ḳızlıḳ buŋaltdı A: ḳızlıḳ ṭutıbdır 49a-10

[1835] B: bizi luṭfuŋdan A: kerem eyle bizi 49a-10

[1836] A:olsun diyüp her birine bir yük buġday verdi gönderdi eytdi yine 49a-11/12: B-

[1837] B: olursaŋuz A: olursaŋız 49a-12

[1838] B: ḳardaşuŋuzı bir A: ḳardaşıŋuzı 49a-13

[1839] B: bir kezden A: bir kez daḫı 49a-14

[1840] A:ve 49a-14: B-

[1841] B: virem A: verem 49a-15

[1842] A:eger 49b-1: B-

[1843] B: eytdi ḳullarına A: ḳullarına eytdiler 49b-3

[1844] B: ol getürdüklerin gine yüklerine ḳoyuŋ ola kim gine geleler pes ol virdükleri mālları gine yüklerine ḳoydılar gitdiler A: ol getürdüklerin yine geleler pes yüklerin yükledüp getdiler 49b-3/4

[1845] B: yolca giderken biri birine eytdiler A: yolda birbirile söyleşürlerdi ki 49b-4/5

[1846] B: ʿazīz-i Mışr bize ne ʿacab ḳullıḳ itdi bunca eylüginden artuḳ imdi gümānumuz oldurur şāyed A: bize taʿaccüp ḳullıḳ etdi daḫı bize niçe eylik etdi biz gümān alaturur ki ol 49b-5/6

[1847] B: Yūsufmıssa bize bu ḳadar ʿizzet itmezdi A: Yūsufmışsa bunça ikrām itmeyeyidi 49b-7/8

[1848] B: bizden cefāyı çoḳ gördiyidi: A-

[1849] B: yāḫūd olumıssa atasını aŋayıdı A: ve yāḫūd atası aŋardı 49b-8

duta gelüŋ dimeyeyidi. Pes böyle didiginden maʿlūmdur ol Yūsuf'dur."[1850] Çünki bunlar Kenʿān'a yaḳın

[86b]

(1) geldiler Yaʿḳūb buyurdı,[1851] "Kenʿān ḳavmi şāẕılıḳ itdiler[1852] ḳarşu çıḳdılar. Çün Yaʿḳūb oġlanlarıla (2) buluşdı: "Ḥāliŋüz nite?" diyü şordı.[1853] Eytdiler: "Yā ata ʿAzīz-i Mıṣr bizi iŋen ḫōş dutdı." didiler.[1854] (3) Daḫı Yaʿḳūb şordı ki:[1855] "Hīç Yūsuf'dan ḫaber şorduŋuz mı?"[1856] Eytdiler: "Bir kişi ki öleli yigirmi yidi yıl ola (4) anuŋ gine ḫaberin şorarsın."[1857] Yine eytdiler: "Hīç ʿazīz sizi ḳatına oḳudı mı, size ḫaber şordu mı?" Bunlar eytdiler: "Şordı."[1858] Andan ʿAzīz-i Mıṣr ne ki itdise atalarına bir bir ḫaber virdiler.[1859] (5) Daḫı ʿAzīz-i Mıṣr eytdi ki: "Eger gine gelecek olursaŋuz ol kiçi ḳardaşuŋuzı bile duta gelüŋ, aŋa daḫı (6) buġday vireyin." didi.[1860] Çün[1861] Yaʿḳūb anı eşitdi, döndi[1862] ʿavratına baḳdı, eytdi: "ʿAcabdur (7) eger Yūsuf degülse. Eger ol degülmisse böyle şormayadı."[1863] Gine Yaʿḳūb eydür: "Daḫı ne didi"[1864] (8) Bunlar eytdiler: "Ol kiçi ḳardaşuŋuzı bir duta gelüŋ hep göreyin sizi." didi.[1865] قَالُوا يَا أَبَانَا (9) مُنِعَ مِنَّا الْكَيْلُ فَأَرْسِلْ مَعَنَا أَخَانَا الْكَيْلَ Eytdiler: "Yā baba, bu kez gidicek İbni Yāmin'i bizimile viribi. (10) Alalum, gidelüm. Hem ʿazīzüŋ daḫı sözi yirince olsun, hem buġday daḫı çoḳ alalum." didi.[1866] (11) "Biz anı saġ esen[1867] getürevüz." Yaʿḳūb eytdi: "Ḥaḳ Taʿālā saġ esen viribiye, varsun." didi.[1868] (12) وَلَمَّا فَتَحُوا مَتَاعَهُمْ وَجَدُوا بِضَاعَتَهُمْ رُدَّتْ إِلَيْهِمْ Çünki ol buġdayların şeşdiler (13) çuvalların almaḳ istediler. Gördiler ki ol Yūsuf'a virdükleri altun gümiş çuval içinden çıḳa

---

[1850] B: eger bizümle şefāʿatı yoḳmıssa ḳardaşuŋuz duta gelüŋ dimeyeyidi pes böyle didiginden maʿlūmdur ol Yūsufdur A: döndi yehudā eytdi şol kiçi ḳardaşıŋuzı duta gelüŋ dedüginden bilmedüŋüz mi ve hem avāzından daḫı beŋzer demedüŋüz mi 49b-9/11

[1851] B: Yaʿḳūb buyurdı A: ḫaber etdiler Yaʿḳūba buyurdı 49b-12

[1852] B: şāẕılıḳ itdiler A: şāẕlıḳ etdiler 49b-13

[1853] B: ḥāliŋüz nite diyü şordı A: ḥāllerin şordı 49b-14

[1854] B: yā ata ʿazīz-i Mıṣr bizi iŋen ḫōş dutdı didiler: A-

[1855] B: daḫı Yaʿḳūb şordı ki: A-

[1856] B: hīç Yūsufdan ḫaber şorduŋuz mı A: hīç Yūsuf ḫaberin bildüŋüz mi 49b-15

[1857] B: ki öleli yigirmi yidi yıl ola anuŋ gine ḫaberin şorarsın A: kim yigirmi altı yıl ola anı ḳurt yeyeli biz anuŋ ḫaberin niçe bulalum 50a-1/2

[1858] B: yine eytdiler hīç ʿazīz sizi ḳatına oḳudı mı size ḫaber şordu mı bunlar eytdiler şordı 50a-2/3: B-

[1859] B: andan ʿazīz-i Mıṣr ne ki itdise atalarına bir bir ḫaber virdiler A: ne ḳadar ki Yūsuf ile keleçi etmişlerdi Yaʿḳūba aydı 50a-4/5

[1860] B: daḫı ʿazīz-i Mıṣr eytdi ki eger gine gelecek olursaŋuz ol kiçi ḳardaşuŋuzı bile duta gelüŋ aŋa daḫı buġday vireyin didi A: ḳardaşıŋuzı ṭuta gelüŋ size çoḳ buġday verem eger getürmezseŋüz vernezin dedi 50a-5/6

[1861] B: çün A: ḳaça kim 50a-6

[1862] B: döndi: A-

[1863] B: ʿacabdur eger Yūsuf degülse eger ol degülmisse böyle şormayadı A: ol Yūsuf olasıdur eger ol degilseyidi şormayaydı 50a-8/9

[1864] B: gine Yaʿḳūb eydür daḫı ne didi A: Yaʿḳūb eytdi sizi neçesi ḫōş dutdı 50a-9/10

[1865] B: bunlar eytdiler ol kiçi ḳardaşuŋuzı bir duta gelüŋ hep göreyin sizi didi A: yüzümüz aŋa ḫōş geldi anıŋıçun dükeliŋüz gelün bile göreyin dedi 50a-10/12

[1866] B: yā baba bu kez gidicek İbni Yāmini bizimile viribi alalum gidelüm hem ʿazīzüŋ daḫı sözi yirince olsun hem buġday daḫı çoḳ alalum didi A: yā İbn Yāmin bizümle bile viribi hem ʿazīzüŋ sözi yerine gelsün hem daḫı buġday çoḳ alalum 50a-13/15

[1867] B: saġ esen A: saġ 50b-1

[1868] B: ḫaḳ taʿālā saġ esen viribiye varsun didi A: ṣaġ getürile varsun 50b-2

[87a]

(1) geldi.[1869] Eytdiler: “İy baba, İbni Yāmin[1870] ḥaḳḳında girçek söyledügümüzçün gine bizüm yükümüz arasında virdügümüz (2) nesneyi gizlemişler.” didi.[1871] Döndi[1872] Yaʿḳūb eytdi: “Gelüŋ and içüŋ ki İbni Yāmin’e mekr itmeyesiz. Eger ḥaḳdan (3) ölüm gele ne çāre.”[1873] Çün bunlar ʿahd itdiler: “Taŋrı ṭanuḳ olsun biz buŋa nesne itmeyevüz.” didiler.[1874] (4) Pes Yaʿḳūb eytdi: “Ol çuvalıŋuzda bulunan nesneyi aluŋ, varuŋ. Ola kim unudılmış ola[1875] veyāḫūẕ (5) sizi ṣınamaḳdan ötürü ola kim ḥelāl ḥarām seçerler mi yoḫsa seçmezler mi görelüm olalar.”[1876] Pes ataları (6) sözin dutdılar yola girdiler.[1877] Yaʿḳūb eytdi: وَقَالَ يَا بَنِيَّ لَا تَدْخُلُوا مِنْ بَابٍ وَاحِدٍ وَادْخُلُوا (7) مِنْ أَبْوَابٍ مُتَفَرِّقَةٍ Yaʿnī:[1878] “İy oġlanlarum, ḳamuŋuz bir ḳapudan girmek olmaz.[1879] Her ikiŋüz bir ḳapudan giriŋ.[1880] (8) Ḳorḳaram ki[1881] size göz dege. Egerçi Taŋrı ḥükmidür[1882] artmaz, eksilmez.[1883] Ben Taŋrı’ya ṣıġındum, siz daḫı aŋa ṣıġınuŋ.” (9) didi. Çünki birḳaç gün gitdiler Mıṣra yaḳın geldiler.[1884] Ataları sözin ṭutup her ikisi bir ḳapuya yöneldiler.[1885] (10) Yehūda ile İbni Yāmīn bir ḳapudan girdiler. ÇünYūsuf’a ḫaber virdiler. Eydürler: “Ol Kenʿānlu yigitler gine (11) geldiler.” diyü.[1886] Yūsuf ṣordı ki:[1887] “Ḳaç kişidür?” Eytdiler: “On bir kişidür.” Yūsuf buyurdı, ḳondurdılar.[1888] Birazdan Yūsuf (12) ḳatına ḳıġırdı.[1889] Bunlar daḫı[1890] Yaʿḳūb nāmesin ve İbrāhīm imāmesin ki Yaʿḳūba degmişidi anı alup gelmişlerdi.[1891] (13) Çün Yūsuf’ıla görişdiler, anları öŋine[1892] ḳodılar.[1893] “Atamuz size selām itdi.” didiler.[1894] “İşbu dülbend dedem[1895] İbrāhīm

---

[1869] B: çünki ol buġdayların şeşdiler çuvalların almaḳ istediler gördiler ki ol Yūsufa virdükleri altun gümiş çuval içinden çıḳa geldi A: ol getürdükleri çözdiler ki ol Yūsufı verdikleri nesne çuvallarından durur 50b-3/4
[1870] B: İbni Yāmin A: Yāmin 50b-5
[1871] B: girçek söyledügümüzçün gine bizüm yükümüz arasında virdügümüz nesneyi gizlemişler didi A: gerçek söyledügümüze uş ṭanuḳlıḳ etdügümüz yine yükümüze ḳoymışlar 50b-5/6
[1872] B: döndi: A-
[1873] B: eger ḥaḳdan ölüm gele ne çāre A: ölüm ḫōd taŋrıdandur 50b-8
[1874] B: çün bunlar ʿahd itdiler taŋrı ṭanuḳ olsun biz biz buŋa nesne itmeyevüz didiler A: pes bunlar ʿahd idüp taŋrıyı ṭanıḳ dutdılar ki biz buŋa taḳṣīrlıḳ itmeyevüz 50b-8/9
[1875] B: nesneyi aluŋ varuŋ ola kim unudılmış ola A: nesneleri yine eledüŋ ola kim yaŋlış düşmiş 50b-10/11
[1876] B: veyāḫūẕ sizi ṣınamaḳdan ötürü ola kim ḥelāl ḥarām seçerler mi yoḫsa seçmezler mi görelüm olalar A: yāḫūd sizi ṣınamaġıçun ḳoydılar ola kim görelüm ḥarām ḥelālı seçerler mi olalar 50b-11/13
[1877] B: dutdılar yola girdiler A: dutup yine yüklerin dutdılar yine yola gitdiler 50b-13/14
[1878] A:yaʿnī: B-
[1879] B: girmek olmaz A: girmeŋ 51a-2
[1880] B: her ikiŋüz bir ḳapudan giriŋ: A-
[1881] B: ḳorḳaram ki A: ḳorḳarum ki 51a-2
[1882] B: taŋrı ḥükmidür: A-
[1883] B: artmaz eksilmez A: artmazda ḥüḳm artmazda der eksilmez 51a-3
[1884] B: didi çünki birḳaç gün gitdiler Mıṣra yaḳın geldiler A: çün ol aradan gitdiler Mıṣıra geldiler 51a-4/5
[1885] B: ataları sözin ṭutup her ikisi bir ḳapuya yöneldiler A: atalar sözin dutup ḳapulara ṭaġıldılar 51a-5
[1886] B: çün Yūsufa ḫaber virdiler eydürler ol Kenʿānlu yigitler gine geldiler diyü A: çünki Yūsuf sarāyına yaḳın geldiler Yūsufa muṣtucı vardı ki ol Kenʿān yigitlerü yine geldiler 51a-6/8
[1887] B: Yūsuf ṣordı ki A: ṣordı Yūsuf ki 51a-8
[1888] B: Yūsuf buyurdı ḳondurdılar A: Yūsuf ṣāẕ oldı buyurdı ḳondurdular 51a-8
[1889] B: birazdan Yūsuf ḳatına ḳıġırdı A: andan buyurdı ḳatına çaġırdılar 51a-10
[1890] B: bunlar daḫı A: çünki gelürdiler 51a-10
[1891] B: anı alup gelmişlerdi A: alup geldiler 51a-12
[1892] B: çün Yūsufıla görişdiler anları öŋine A: muʿānaka edüp Yūsuf öŋinde51a-12
[1893] A: eytdiler 51a-13: B-
[1894] B: size selām itdi didiler A: size selām etdi 51a-13

[87b]

(1) peyġāmberüŋdür, ḳabūl itsün.”didi. Yūsuf anı[1896] gördi şāẕ oldı, bildi ki[1897] peyġāmberlıḳ degiserdür. (2) Ol dülbend ḳanḳı kişiye kim degdi[1898] peyġāmber olısardur.[1899] Pes buyurdı ol çuvaldan çıḳan terekeyi ortaya (3) getürdiler,[1900] eytdiler:[1901] “İşbunı çuvalumuzda bulduḳ, bilmezüz ki niçe olmışdur, ḳaşdıla ḫōẕ almaduḳ.” (4) didiler.[1902] Yūsuf eytdi: “Benüm aŋa[1903] iḫtiyācum yoḳdur. Siz alıŋ yol ḫarclıġı idiniŋ.”[1904] Yūsuf eytdi göŋlinden:[1905] “Bunı (5) babam gönderüp durur.” didi.[1906] Pes andan çeşnigīrlere eytdiler: “Duruŋ yimeŋ.”[1907] Yūsuf eytdi: “Bunda (6) yisinler,[1908] hem[1909] atalarından ḫaber ṣorayın.” didi. Pes vardılar[1910] altı sini yiyecek getirdiler.[1911] Yūsuf İbni (7) Yāmīn’i niḳāb altından[1912] gözleridi. Her kişi kim ata ana bir ḳardaşdur[1913] bir siniye oturdılar.[1914] İbni Yāmīn yaluŋuz[1915] (8) ḳaldı daḫı[1916] aġladı. Yūsuf ṣordı ki: “Neye[1917] aġlarsın?” Eytdi: “Anları[1918] gördüm özüm göyündi,[1919] aġladum. (9) Zīrā ata ana bir ḳardaşum[1920] bir siniye oturdılar. Benüm daḫı ata ana bir ḳardaşum[1921] varıdı, yavuḳladum.[1922] Eger bunda olsa (10) ben anuŋıla bir siniye otururdum.[1923] Pes[1924] Yūsuf ḳardaşlarına eytdi: “Aŋa destūr virüŋ, gelsün, (11) benümile yisün.”[1925] “E ytdiler: “Anuŋıla yimek yimek ulu mertebedür.”[1926] Yūsuf eytdi: “Ben Ādemiler ḳatında yiyesi (12) yimezin.”didi.[1927]

[1895] B: dedem A: dedemüz 51a-14
[1896] B: didi Yūsuf anı A: dedi Yūsuf çün anı 51a-15
[1897] B: bildi ki A: ki 51a-15
[1898] B: ol dülbend ḳanḳı kişiye kim degdi A: her kişiye ki ol degdi 51b-1
[1899] B: olısardur A: oldı 51b-1
[1900] B: pes buyurdı ol çuvaldan çıḳan terekeyi ortaya getürdiler A: pes İbrāhīm buyurdı ṭavarları getürdiler 51b-2
[1901] B: eytdiler: A-
[1902] B: niçe olmışdur ḳaşdıla ḫōẕ almaduḳ didiler A: ḥāli nice oldı ḳaşdıla ḫōd ḳoymaduḳ 51b-3/4
[1903] A:aŋa 51b-4: B-
[1904] B: siz alıŋ yol ḫarçlıġı idiniŋ A: sizün ḫarc edinüŋ 51b-5
[1905] B: Yūsuf eytdi göŋlinden A: Yūsuf göŋlinden eytdi 51b-5
[1906] B: bunı babam gönderüp durur didi A: yine atam veribimişdi 51b-5/6
[1907] B: pes andan çeşnigīrlere eytdiler duruŋ yimeŋ A: çün çeşnigerler geldiler eytdiler duruŋ yeyesi yimege varuŋ 51b-6/7
[1908] B: yisinler A: yesünler 51b-8
[1909] B: hem: A-
[1910] B: didi pes vardılar: A-
[1911] B: yiyecek getirdiler A: ṭaʿām getürdiler 51b-8/9
[1912] B: Yūsuf İbni Yāmīni niḳāb altından A: Yūsuf niḳāb altında İbni Yāmīni 51b-9
[1913] B: her kişi kim ata ana bir ḳardaşdur A: her iki ḳardaş 51b-10
[1914] A:pes 51b-10: B-
[1915] B: yaluŋuz A: yalıŋuz 51b-10
[1916] B: daḫı: A-
[1917] B: ṣordı ki neye A: eytdi niçün 51b-11
[1918] B: anları A: şunları 51b-12
[1919] B: özüm göyündi: A-
[1920] B: zīrā ata ana bir ḳardaşum A: ana bir iki ḳardaş 51b-12
[1921] B: ata ana bir ḳardaşum A: bir ḳardaşım 51b-13
[1922] A:yavuḳladum 51b-13: B-
[1923] B: bunda olsa ben anuŋıla bir siniye otururdum A: şimdi bolmasa ben daḫı bile otururdum 51b-14
[1924] B: pes: A-
[1925] B: aŋa destūr virüŋ gelsün benümile yisün A: eydüŋ aŋa gelsün benümle yesün 51b-15
[1926] B: anuŋıla yimek yimek ulu mertebedür A: aŋa sizüŋ-ile yimek olmaz edebdür 52a-1
[1927] B: Yūsuf eytdi ben ādemīler ḳatında yiyesi yimezin didi A: andan Yūsuf eytdi ben ādemler ḳatında ṭaʿām yimezem 52a-1/2

“Ol siniyi ḫalvete iledüŋ.” Çünki ḫalvete iletdiler.[1928] Yūsuf İbni Yāmin’ile otururken Yūsuf niḳābın (13) götürdi.[1929] İbni Yāmin naẓar itdi, düşdi, ʿaḳlı getdi. Derḥāl yüzine ṣu ṣaçdılar kendüye geldi.[1930] Yūsuf

[88a]

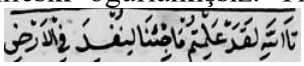
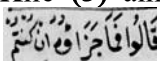
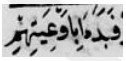
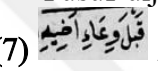
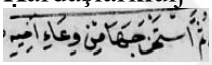
(1) eydür:[1931] “Delü mi olduŋ?” İbni Yāmin eytdi: “Biz peyġāmber oġlanlarıyuz, biz delü olmazuz. Ammā sizi ol yavu varan (2) ḳardaşuma beŋzeddüm.”[1932] Eytdi: “Ol ḳardaşuŋ Yūsuf beniven.” didi.[1933] Anı işitdi gine ʿaḳlı gitdi, gine (3) gülāb ṣuyın ṣaçdılar, ʿaḳlı geldi.[1934] Yūsuf İbni Yāmin’i[1935] baġrına başdı, ḳoçdı, aġlaşdılar.[1936] Yūsuf (4) ṣordı ki: “Babam ḥāli nicedür?”[1937] İbni Yāmin eytdi:[1938] “Bir ev yapdurmışdur aŋa Beytü’l-aḥzan dirler.[1939] “Dāyim aŋa girir (5) aġlar. Senüŋ ġuṣṣaŋdan gözsüz olmışdur.”[1940] Çünki Yūsuf anı eşitdi zārı zārı aġladı,[1941] eytdi: “İy (6) ḳardaşum yoldan geldüŋ, hele yiyesi yigil.[1942] Atama daḫı Taŋrı ḳavışdura.” Yūsuf eytdi:[1943] “Gördüŋ mi[1944] ḳardaşlarum baŋa neler (7) itdi[1945] sen bilirsin.”[1946] Andan ḳuyuya bıraḳdıkların, on yidi dirhem gümişe ṣatduḳların, zindāna girdigin (8) ṣoŋra ḫōşlıġa nice irişdigin hepisini İbni Yāmine ḫaber virdi.[1947] Yūsuf eytdi: “Yā İbni Yāmin, bu benüm (9) sırrum ḳardaşlarumdan gizle. Yūsuf’mış dime. Ben dilerem ki bunlaruŋla ḥīle idem.” didi.[1948] İbni Yāmīn: “Olsun.” dedi.[1949] Pes ḳardaşlarına (10) buyurdı gine yirlü yirine vardılar.[1950] Pes üç gün ḳonuḳluḳ[1951] eyledi, herbirine birer yük taḫıl virdi.[1952] (11) Andan[1953] Melik Reyyān’uŋ bir

---

[1928] B: ol siniyi ḫalvete iledüŋ çünki ḫalvete iletdiler A: ol siniyi ḫalvete iletdiler 52a-2
[1929] B: Yūsuf İbni Yāminile otururken Yūsuf niḳābın götürdi A: vardı Yūsuf içerü girdi İbni Yāmīn bile oturdılar Yūsuf niḳābın götürdi 52a-3/4
[1930] B: naẓar itdi düşdi ʿaḳlı gitdi derḥāl yüzine ṣu ṣaçdılar kendüye geldi A: Yūsufu gördi ʿaḳlı gitdi çaġırdı düşdi çün ʿaḳlı yine geldi 52a-4/5
[1931] B: eydür A: eytdi 52a-6
[1932] B: oġlanlarıyuz biz delü olmazuz ammā sizi ol yavu varan ḳardaşuma beŋzeddüm A: aṣlıyuz bizde delülük olmaz evet sizi gördüm ol kim ölen ḳardaşumı ṣandum 52a-7/8
[1933] B: eytdi ol ḳardaşuŋ Yūsuf beniven didi A: Yūsuf eytdi ol ḳardaşuŋ benin 52a-9
[1934] B: anı işitdi gine ʿaḳlı gitdi gine gülāb ṣuyın ṣaçdılar ʿaḳlı geldi A: İbni Yāmīn diledi ki yine düşe 52a-9
[1935] B: İbni Yāmini: A-
[1936] B: ḳoçdı aġlaşdılar A: ḳoçışdılar aġlaşdılar 52a-10
[1937] B: Yūsuf ṣordı ki babam ḥāli nicedür A: Yūsuf eytdi babamuŋ ḥāli niçe 52a-10/11
[1938] B: İbni Yāmin eytdi A: eytdi 52a-11
[1939] B: aŋa Beytü’l-aḥzan dirler A: ġuṣṣa evidür 52a-11/12
[1940] B: dāyim aŋa girir aġlar seniŋ ġuṣṣaŋdan gözsüz olmışdur A: varur aŋa girür aġlar tā ki gözsüz oldı 52a-12
[1941] B: çünki Yūsuf anı eşitdi zārı zārı aġladı A: Yūsuf anı eşidiçek aġladı 52a-12/13
[1942] B: hele yiyesi yigil A: yimek yeyesi yegil 52a-14
[1943] B: Yūsuf eytdi: A-
[1944] A:gördüŋ mi 52a-15: B-
[1945] B: neler itdi A: netdiler 52a-15
[1946] B: sen bilirsin: A-
[1947] B: andan ḳuyuya bıraḳdıkların on yidi dirhem gümişe ṣatduḳların zindāna girdigin ṣoŋra ḫōşlıġa nice irişdigin hepisini İbni Yāmine ḫaber virdi A: beni dutup ḳuyuya bıraḳdılar dedi başladı oldan āḫir ne kim ḥāli vāḳi’ olmuşdı: 52a-15/52b-1
[1948] B: yā İbni Yāmin bu benüm sırrum ḳardaşlarumdan gizle Yūsufmış dime ben dilerem ki bunlaruŋla ḥīle idem didi A: bunlardan bu ḥāli gizle ben bunlara bir ḥile ediserem 52b-2
[1949] A:İbni Yāmīn olsun dedi 52b-3: B-
[1950] B: pes ḳardaşlarına buyurdı gine yirlü yirine vardılar A: Yūsuf eytdi duruŋ imdi yine evüŋüze varuŋ 52b-3/4
[1951] B: ḳonuḳluḳ A: ḳonıḳlıḳ 52b-4
[1952] B: birer yük taḫıl virdi A: bir yük buġday verdi 52b-4
[1953] B: andan: A-

altundan kilesi[1954] varıdı, incülerile muraṣṣaʿ düzmişlerdi.[1955] Buyurdı ol kileyi İbni Yāmin'üŋ yükinde gizlediler.[1956] (12) Çünki bunlar yüklerin yükletdiler,[1957] bir menzil gitdiler. Pes ardlarınca ādem ṣaldılar[1958] geldiler (13) eytdiler: "İy ḳavm, siz oġrılarmışsız. "Eytdiler: "Nice nesneŋ oġurladuḳ?"

[88b]

(1) eytdiler: "Pādişāhuŋ kilesin oġurlamışsız. Tīz virüŋ size nesne dimeyevüz." Bunlar eytdiler:[1959] (2) Yūsuf'uŋ ḳardaşları Taŋrı'ya and içdiler ki: "Kile (3) almaduḳ, alanı daḫı görmedük. İmdi siz bilirsiz ki biz oġrı degiliz.[1960] (4) Yūsuf'uŋ ḳulları eytdiler: "Eger siz almış olursaŋız[1961][…] ḳardaşlarınızda çıḳarsa[1962] (5) nice[1963] itmek gerek anı siz ḥükm idüŋ."[1964] Bunlar eytdiler: "Her kimüŋ yükinde çıḳarsa ṭavarı anuŋ olsun (6) anı ḳul idinsün."[1965] Yūsuf'uŋ ḳulları eytdiler: "Biz daḫı bu ḳavle rāżıyuz." didiler. [1966] (7) Andan her birinüŋ yükin dökdiler aradılar[1967]ol kileyi[1968] İbni Yāmin yükinde buldılar. (8) Pes anı dutdılar, Yūsuf'uŋ ḳatına getürdiler. Ḳardaşlarınuŋ elinden nesne gelmedi, zīrā ḳavli kendiler (9) idmişlerdi.[1969] Nesne dimediler, ṭanışdılar: "Yā nice idelüm?"[1970] (10) Eytdiler: "Gelüŋ dönelüm birkezden varalum İbni Yāmin'i alalum. Yā ʿazīz." diyelüm ki bizden birimüzi alsun (11) İbni Yāmini bize virsün. Biz atamuza ansuz

---

[1954] B: altundan kilesi A: altun kilecisi 52b-5/6
[1955] A:incülerile muraṣṣaʿ düzmişlerdi 52b-6: B-
[1956] B: buyurdı ol kileyi İbni Yāminüŋ yükinde gizlediler A: Yūsuf buyurdı ol kileçeyi İbni Yāmin yüketdi gizlediler 52b-6/7
[1957] B: yükletdiler A: yüketdiler 52b-8
[1958] B: gitdiler pes ardlarınca ādem ṣaldılar A: varmadın Yūsuf ardlarınça kişi veribdi ki 52b-8/9
[1959] B: iy ḳavm siz oġrılarmışsız eytdiler nice nesneŋ oġurladuḳ eytdiler pādişāhuŋ kilesin oġurlamışsız tīz virüŋ size nesne dimeyevüz bunlar eytdiler A: melikün kileçesi bulınmaz her ki gördüyise elinde nesne demeyeler bir yük buġday verelüm 52b-10/12
[1960] B: ki kile almaduḳ alanı daḫı görmedük imdi siz bilirsiz ki biz oġrı degiliz A: eytdiler yüzüŋe biz oġrı degilüz oġrılıġa daḫı gelmedük 52b-13/14
[1961] B: almış olursaŋız A: alduŋuzısa 53a-1
[1961] B: ki kile almaduḳ alanı daḫı görmedük imdi siz bilirsiz ki biz oġrı degiliz A: eytdiler yüzüŋe biz oġrı degilüz oġrılıġa daḫı gelmedük 52b-13/14
[1961] B: almış olursaŋız A: alduŋuzısa 53a-1
[1962] B: ḳardaşlarınızda çıḳarsa A: yā ayruḳ kişi almış çıḳarısa 53a-1
[1963] B: nice A: niçe 53a-2
[1964] B: gerek anı siz ḥükm idüŋ A: gerekiser ḳul edüp ḥükm eyleŋ 53a-2
[1965] B: her kimüŋ yükinde çıḳarsa ṭavarı anuŋ olsun anı ḳul idinsün A: her ki almış olursa ol ṭavarını ḳul edinsün 53a-3
[1966] B: biz daḫı bu ḳavle rāżıyuz didiler A: biz ḳavle rāżıyuz 53a-4
[1967] B: yükin dökdiler aradılar A: döküp yüklerin aradılar 53a-5
[1968] B: ol kileyi A: kileçeyi 53a-6
[1969] B: yükinde buldılar pes anı dutdılar Yūsufuŋ ḳatına getürdiler ḳardaşlarınuŋ elinden nesne gelmedi zīrā ḳavli kendiler idmişlerdi A: yükünde çıḳardılar dutup Yāmīn Yūsufa eletdiler ḳardaşları virmeye bilürlerdi ve ilā ḥükmi kendüleri eytmişlerdi 53a-6/8
[1970] B: yā nice idelüm A: ki nidelüm 53a-9

varmayalum.”[1971] Bunı danışup gine döndiler yüklerin kārubāna (12) ışmarladılar. Mecmūʿı gine pādişāha[1972] geldiler. Yūsuf eydür:[1973] “Neye geldüŋüz?” Bunlar eydür: “Pādişāhuŋ kilesi ḳardaşımuz (13) yükinde[1974] bulundı. İmdi siz bizi[1975] evvelden ḫōş duta geldüŋüz. Kerem idüŋ gine bizüm ol ḳadar suçumuza ḳalmaŋ,

[89a]

(1) İbni Yāmin’i bize virüŋ.”[1976] Yūsuf eytdi: “Siz[1977] peyġāmber oġlanlarısız, ḳavl itdiŋiz ki kile kimüŋ yükinde çıḳarsa (2) yüki sizüŋ olsun daḫı kendüsi ḳulıŋuz olsun.” didiŋüz. “İmdi siz gey erenlersiz, sizüŋ gibi erenlere revā (3) degildür ki oġru ola.[1978] Eytdiler: “ol oġurlıḳ itdigi ʿacab degül.[1979] Anuŋ[1980] bir ḳardaşı daḫı varıdı (4) Yūsuf adlu[1981] ol daḫı oġrıyıdı.” didiler.[1982] Çünki Yūsuf ol sözi eşitdi bunlara hīç meyli ḳalmadı.[1983] (5) Eytdi: “İşde[1984] bir yalan daḫı söylediler. إِنْ يَسْرِقْ فَقَدْ سَرَقَ أَخٌ لَّهُ Andan Yūsuf İbni Yāmin’i virse (6) gerekidi, ḳaḳıdı virmedi. Bunlar eytdiler:[1985] “İy ʿazīz, anuŋ bir gözsüz atası vardur. Anuŋ ḫōd kendüye yiter[1986] (7) ġuṣṣası vardur. Kerem it, vir, alalum gidelüm.[1987] Eger bunı daḫı işidürse zaḥmeti daḫı artar.[1988] Bārī gel bizden (8) birimüzi al, sen ḳul idin.[1989] Hem andan biz daḫı ḳuvvetlüyüz hem işiŋe biz yararız.[1990] إِنَّا نَرَىٰكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ (9) Biz senden eylük uma geldük. İmdi kerem it bu eyligi daḫı eyle.”[1991] Yūsuf eytdi: “Revā mıdur ki suçluyı (10) ḳoyalar, suçsuzı ḳul ideler?” didi, virmedi. Pes ne ḳadar ki cehd itdiler[1992] Yūsuf rāżı olmadı. Durdılar

---

[1971] B: eytdiler gelüŋ dönelüm birkezden varalum İbni Yāmini alalum yā ʿazīz diyelüm ki bizden birimüzi alsun İbni Yāmini bize virsün biz atamuza ansuz varmayalum A: gelüŋ yine dönelüm cehd idelüm İbni Yāmīni ʿazīz ḳatından dilek idelüm bizden birimüz al ḳul edin e[v]imüze ansız varmayalum 53a-9/88

[1972] B: danışup gine döndiler yüklerin kārubāna ışmarladılar mecmūʿı gine pādişāha A: ṭanışup yine yüklerin kārubān ḳavmine ışmarladılar ʿazīz ḳatına 53a-11/12

[1973] B: eydür A: eytdi 53a-12

[1974] B: eydür pādişāhuŋ kilesi ḳardaşımuz yükinde A: eytdi neye geldüŋüz bunlar eytdiler Melik kilecesi ḳardaşımuzuŋ 53a-13

[1975] B: siz bizi A: siz ök 53a-14

[1976] B: gine bizüm ol ḳadar suçumuza ḳalmaŋ İbni Yāmini bize virüŋ A: İbni Yāmīn yine bize 53a-15

[1977] B: siz A: siz ök 53b-1

[1978] B: ḳavl itdiŋiz ki kile kimüŋ yükinde çıḳarsa yüki sizüŋ olsun daḫı kendüsi ḳulıŋuz olsun didiŋüz imdi siz gey erenlersiz sizüŋ gibi erenlere revā degildür ki oġrı ola A: ḫükm etdüŋüz ki oġrı kimse ol ḳul ola sizüŋ gibi erenler revāmıdur ki oġrı ola 53b-1/3

[1979] B: eytdiler ol oġurlıḳ itdigi ʿacab degül A: bunlar eytdi ʿacab degül ki ol oġrıluḳ etdi 53b-3/4

[1980] B: anuŋ: A-

[1981] B: Yūsuf adlu: A-

[1982] B: didiler: A-

[1983] B: çünki Yūsuf ol sözi eşitdi bunlara hīç meyli ḳalmadı: A-

[1984] B: eytdi işde A: eytdi uş 53b-5

[1985] B: andan Yūsuf İbni Yāmini virse gerekidi ḳaḳıdı virmedi bunlar eytdiler A: Yūsuf İbni Yāmin veriserdi ol söze ḳaḳıdı vermedi 53b-7

[1986] B: anuŋ ḫōd kendüye yiter: A-

[1987] B: kerem it vir alalum gidelüm: A-

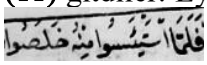
[1988] B: işidürse zaḥmeti daḫı artar A: eşidürse daḫı beter olursa 53b-9/10

[1989] B: al sen ḳul idin A: ol ḳula edin 53b-10

[1990] B: hem andan biz daḫı ḳuvvetlüyüz hem işiŋe biz yararız A: hem biz andan ḳuvvetlüyüz her işe güçe yararuz 53b-11

[1991] B: eylük uma geldük imdi kerem it bu eyligi daḫı eyle A: eylik gördük işbu eylük daḫı bizümle eyle 53b-12/13

[1992] B: Yūsuf eytdi revāmıdur ki suçluyı ḳoyalar suçsuzı ḳul ideler didi virmedi pes ne ḳadar ki cehd itdiler: A-

(11) gitdiler. Eytdiler: “Nice varalum, ne yüzile varalum Atamuz ḳatına?” didiler.[1993] Zīrā ki (12) bizimile[1994] ḳavl itdi ki atamuz anı[1995] gey ṣaḳlayavuz. Eger eylügile virmezise gücile alırız. Ḳuvvetimiz ḫōd yiter,[1996] (13) Mışır ḳavmine cevāb iderüz.” didiler.[1997] Yehūda eytdi: “Yaluŋuz[1998] ʿİmlāḳ’ı ben depeledüm. Mışır ḳavminden[1999]

[89b]

(1) ne ġuṣṣa yirsiz?” didi.[2000] Böyle diyip[2001] ceng yaraġın itdiler. Danışdılar[2002] ki: “Her birimüz bir ḳapuya varalum.”[2003] (2) Hem eyle itdiler. Her biri bir ḳapuya[2004] yüridiler, ḫamle itdiler. Bu ḫaber Yūsuf’a irdi.[2005] Yūsuf’uŋ ḳırḳ biŋ ḳulı varıdı, anlar daḫı (3) cümlesi ḫamle itdiler. Andan melik Reyyān’a ḫaber irişdi ki:[2006] “Ol Kenʿān’dan gelen yigitler oġrulıḳ[2007] itmişler, bu kez (4) dönüp ṣavaş iderlermiş.”[2008] Melik eytdi: “Çeri viribiyeyin. Yūsuf’a yardım itsünler.” didi.[2009] Yūsuf eytdi:[2010] (5) “Yoḳ, ben bunlara yiterin.” didi.[2011] Pes Yehūdā eytdi: “Ḳomaŋ yā ḳardaşlar.” diyüp bir kez çaġırdı iki biŋ (6) kişi Mışır ḳavminden cān virdiler.[2012] Şemʿūn daḫı şöyle çaġırdı ki ḫalāyıḳ[2013] sınıḳdılar. Yūsuf’un (7) ḳırḳ biŋ ḳulı sarāy ḳapusında dururlardı bunlar daḫı Mışır ḳavmin ṣıyıp Yūsuf’uŋ üstine bıraḳdılar. (8) Ol ḳırḳ biŋ ḳul anı görüp ḳaçdılar.[2014] Yehūdā ol sarāya bir ṭaş atdı, bir yanın yıḳdı.[2015] Çün[2016] Yūsuf (9) anı gördi bildi kim[2017] Mışr ḳavmi anlarıŋla çıḳışmazlar.[2018] Pes Yūsuf[2019] İbrāhīm peyġāmber dülbendin çıḳardı anlara (10) ḳarşu dutdı. Derḫāl anları

[1993] B: durdılar gitdiler eytdiler nice varalum ne yüzile varalum atamuz ḳatına didiler A: durup ṭaşra çıḳdılar ṭanışıḳ etdiler eytdiler yüzümüz yoḳdur atamuza ansuz varmaġa 53b-14/15
[1994] B: bizimile A: bizümle 54a-1
[1995] B: atamuz anı: A-
[1996] B: virmezise gücile alırız ḳuvvetimiz ḫōd yiter A: vermez-ise güçile alalum ḳuvvetümüz yiter 54a-2
[1997] B: cevāb iderüz didiler A: cevāb virevüz 54a-3
[1998] B: yaluŋuz A: yalıŋuz 54a-3
[1999] B: ḳavminden A: ḫalḳına 54a-4
[2000] B: yirsiz didi: A-
[2001] B: böyle diyip A: pes 54a-4
[2002] B: ceng yaraġın itdiler danışdılar A: yaraġın etdiler ṭanışdılar 54a-4/5
[2003] B: bir ḳapuya varalum A: şehrüŋ bir ḳapusına ḫamle idelüm 54a-5/6
[2004] B: hem eyle itdiler her biri bir ḳapuya A: pes bu ittifāḳıla şehrün dört yanına 54a-6
[2005] A:bu ḫaber Yūsufa irdi 54a-7: B-
[2006] B: Yūsufuŋ ḳırḳ biŋ ḳulı varıdı anlar daḫı cümlesi ḫamle itdiler andan melik Reyyāna ḫaber irişdi ki A: ve ḳırḳ biŋ ḳul bir kezden ḫamle etdiler birezden ḫaber melike geldi ki 54a-7/8
[2007] B: yigitler oġrulıḳ A: kişiler oġrılıḳ 54a-9
[2008] B: bu kez dönüp ṣavaş iderlermiş A: ṣavaş iderler 54a-9/10
[2009] B: viribiyeyin Yūsufa yardım itsünler didi A: veribiyeyin dedi 54a-10
[2010] B: Yūsuf eytdi A: Yūsuf anı işitdi eytdi 54a-10/11
[2011] B: yoḳ ben bunlara yiterin didi A: ben bunlara yeterin 54a-11
[2012] B: pes Yehūdā eytdi ḳomaŋ yā ḳardaşlar diyüp bir kez çaġırdı iki biŋ kişi Mışır ḳavminden cān virdiler A: Yehūdā cenk ideriken bir kez çaġırdı ki kişinüŋ zehresi çak oldı 54a-11/13
[2013]B: ḫalāyıḳ A: ol ḫalāyıḳ anuŋ avāzından 54a-13/14
[2014] B: Yūsufun ḳırḳ biŋ ḳulı sarāy ḳapusında dururlardı bunlar daḫı Mışır ḳavmin ṣıyıp Yūsufuŋ üstine bıraḳdılar ol ḳırḳ biŋ ḳul anı görüp ḳaçdılar A: ol ḳırḳ biŋ ḳul ḳaçup Yūsufun üsdine düşdiler 54a-14/15
[2015] B: Yehūdā ol sarāya bir ṭaş atdı bir yanın yıḳdı: Yehūdā bir ṭaş getürdi ḳapuya yorıdı urdı ol ḳapuyı yıḳdı 54a-15/54b-1
[2016] B: çün: A-
[2017] B: bildi kim A: bildi ki 54b-2
[2018] B: anlarıŋla çıkışmazlar A: bunlara cevāb viremez 54b-2
[2019] B: Yūsuf: A-

ṣıdılar,[2020] ḳuvvetleri ḳalmadı. Andan Yūsuf ḥamle ḳıldı ḳardaşların dutdı.[2021] (11) Pes[2022] Yehūda çaġırdıġı[2023] vaḳtın melik Reyyān[2024] ḳaçup ḥiṣāra girmişidi. Andan ṣoŋra melike ḫaber virdiler ki:[2025] (12) "Yūsuf ol yigitleri dutdı."[2026] didiler Melik şāẕ oldı.[2027] Yūsuf ḳardaşlarına eytdi: Siz Mıṣır'da er yoḳ mı (13) ṣanduŋuz?" didi. Anlar eytdiler: "Bize Taŋrı ḳażāsıdur, yoḫsa bize kimse mi durur?" didiler.[2028] Pes[2029] Yūsuf buyurdı

[90a]

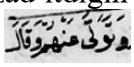
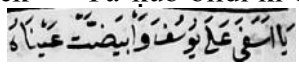
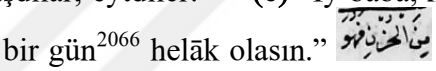
(1) bunlaruŋ ol yüklerini gine[2030] döndürdiler. Mışır ḫalḳı ṣandılar ki: "Dükelin öldürür." didiler. Yūsuf ḳardaşları (2) eydür:[2031] "Ne geldi bize ki şöyle[2032] olduḳ? Meger ki bizüm aṣlımuzdan bunda kimse var ola."[2033] Yehūdā eytdi: "Bellü oldu ki[2034] (3) bu kişi Yūsuf'dur." Bunlar eytdiler: "Eger Yūsuf'mıssa bizi baġlamazdı, derḥāl öldürürdi.[2035] Zīrā biz (4) Yūsuf'a şol iş mi itdük ki bizi diri ḳoya?"[2036] Andan Yūsuf anları zindāna ḥükm itdi. Çünki ḫalāyıḳuŋ (5) ġavġāsı birez sākin oldı. Yūsuf buyurdı ki: "Varuŋ gine getiriŋ." didi. Vardılar, getirdiler. Yūsuf eytdi:[2037] (6) "Benüm şefāʿatüm siziŋiledür. Melik Reyyān sizi öldürmez, zīrā siz gey erenlersiz. Ben gey erenleri (7) severem. İmdi sizi āzād ideyin; varuŋ, gidüŋ.[2038] Ataŋuza gine bir yalan ḫaber virüŋ.[2039] ارجعوا (8) إِنَّكُمْ لَسَارِقُونَ يَا أَبَانَا إِنَّ ابْنَكَ فَقُولُوا يَا أَبَانَا إِنَّ ابْنَكَ سَرَقَ Varuŋ, eydüŋ kim[2040] 'Oġluŋ oġrulıḳ eyledi.' diŋ."Pes[2041] (9) Yehūda eytdi: "Ben bunda durayın. Varuŋ,[2042] görüŋ, atamuz ne buyurur?" İttifāḳ idüp[2043] Yehūda'yı İbni Yāmin'i anda

---

[2020] B: anları ṣıdılar A: ṣınıḳdılar 54b-4
[2021] B: ḥamle ḳıldı ḳardaşların dutdı A: anlara ḥamle etdi yetüp ḳardaşları ṭutdı 54b-5/6
[2022] B: pes: A-
[2023] B: çaġırdıġı A: çaġırdı 54b-6
[2024] B: melik Reyyān A: melik 54b-6
[2025] B: andan ṣoŋra melike ḫaber virdiler ki A: melike ḫa[be]r etdiler 54b-7
[2026] B: dutdı A: ṭutdı 54b-8
[2027] B: didiler melik şāẕ oldı A: sevinüp şāẕ oldı 54b-8
[2028] B: Yūsuf ḳardaşlarına eytdi siz Mışırda er yoḳmı ṣanduŋuz didi anlar eytdiler bize taŋrı ḳażāsıdur yoḫsa bize kimse mi durur didiler A: Yūsuf ḳardaşları eytdiler sizüŋ gibi Mışırda er yoġıdı anlar eytdiler bize bu nesne taŋrı ḳażāsın yoḳsa bize ḳarşu kimse ṭuramaz 54b-8/11
[2029] B: pes: A-
[2030] B: ol yüklerini gine A: yüklerin yine 54b-11
[2031] B: dükelin öldürür didiler Yūsuf ḳardaşları eydür A: ḳamusın öldüre Yūsufuŋ ḳardaşları eytdiler 54b-12/13
[2032] B: şöyle A: böyle 54b-13
[2033] B: bunda kimse var ola A: kimse vardur 54b-14
[2034] B: bellü oldu ki: A-
[2035] B: baġlamazdı derḥāl öldürürdi A: baġlamayaydı derḥāl öldüreydi 55a-1
[2036] B: zīrā biz Yūsufa şol iş mi itdük ki bizi diri ḳoya: A-
[2037] B: andan Yūsuf anları zindāna ḥükm itdi çünki ḫalāyıḳuŋ ġavġası birez sākin oldı Yūsuf buyurdı ki varuŋ gine getiriŋ didi vardılar getirdiler Yūsuf eytdi A: pes Yūsuf bunları zindāna buyurdı biraz ḫalḳuŋ ġalebesi sākin olıçaḳ Yūsuf anları oḳutdı eytdi 55a-1/3
[2038] B: benüm şefāʿatüm siziŋiledür Melik Reyyān sizi öldürmez zīrā siz gey erenlersiz ben gey erenleri severem imdi sizi azād ideyin varuŋ gidüŋ A: eytdi melik siz ök öldürmek diler ve illā benüm şefāʿatüm sizüŋiledür zīrā ki sizi gey erenleri gördüm imdi sizi azād iderüm varuŋ gidüŋ 55a-3/5
[2039] B: ataŋuza gine bir yalan ḫaber virüŋ: A-
[2040] B: varuŋ eydüŋ kim A: eydüŋ babaŋuza ki 55a-6/7
[2041] B: diŋ pes: A-
[2042] B: ben bunda durayın varuŋ A: ben durayın siz ök varı gidüŋ 55a-8
[2043] B: ittifāḳ idüp: A-

(10) ḳodılar. Ol[2044] ṭoḳuz ḳardaş sürdiler, Kenʿān'a[2045] geldiler. Yaʿḳūb daḫı ḳatı ġuṣṣa içinde idi. "ʿAcab niçün (11) böyle eglendiler?" diridi."[2046] Pes muştucı geldi.[2047] "Y Yaʿḳūb, uş oġlanlarun geldiler." diyü. "Ammā gelen ṭoḳuzdur, (12) iki oġluŋ bile degildür,[2048] hem yükleri daḫı bile[2049] yoḳ." Yaʿḳūb ol ḥāli bildi, zārılıḳ itdi.[2050] Oġlanlarıyla (13) görüşdi, ol iki oġlını[2051] ṣordı: "Bunlaruŋ ḥāli nice olduġın ḫaber virüŋ." dedi.[2052] Bunlar eytdiler:[2053] "Bizüm

[90b]

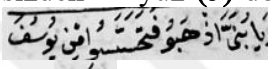
(1) bu itdügümüz ḥikāyete kārubān ḳavmi ṭanıḳdur, bizüm bu işde suçumuz yoḳdur."[2054] Yaʿḳūb eytdi: (2) "Gerçeksiz,[2055] baŋa ṣabr gerek. Ḥaḳ Taʿālā biri birimüze ṣabrıla buluşdura."[2056] İllā bu oġlanlar Yūsuf'ıla ṣavaş idüp (3) dutduḳların, zindāna ḳoyup āzād itdigin diyicek[2057] Yaʿḳūb bildi ki ol[2058] Yūsuf'dur. Daḫı ümīẕü artuḳ oldı.[2059] (4) bu kez[2060] bunlardan yüz döndürdi. "Vay Yūsuf diyü ġuṣṣasından[2061] (5) gözin yumdı, gözleri aġardı,[2062] bili[2063] büküldi. Çün oġlanları anı gördiler, aġlaşdılar, eytdiler:[2064] (6) "İy baba, nice dek[2065] Yūsuf diyesin, aġlayasın. Ḳorḳarız kim bir gün[2066] helāk olasın." (7) Yaʿḳūb eytdi: "Benüm aġladuġumdan size ne? Ben kendüzümi aġlaram."[2067] Ol ḳavm çün (8) anı işitdiler, aġlaşdılar. Yaʿḳūb'uŋ daḫı gözi yumuldı, yüzi buruşdı, beli büküldi.[2068] Bir kişi ṣordı ki (9) "Yā Yaʿḳūb, gözüŋ nūrı neden gitdi?"[2069] Eytdi: "Yūsuf'ı aġlamaḳdan." Bilüŋ niçün büküldi?"[2070] Eytdi: (10) "Yehūda ġuṣṣasından."

[2044] B: ḳodılar ol A: ḳoyup 55a-9
[2045] B: sürdiler Kenʿāna A: sürüp Kenʿānı 55a-9/10
[2046] B: aceb niçün böyle eglendiler diridi A: ki bunça niçün eglendiler 55a-11
[2047] B: pes muştucı geldi A: nāgāh bir kişi geldi 55a-11
[2048] B: yā Yaʿḳūb uş oġlanlarun geldiler diyü ammā gelen ṭoḳuzdur iki oġluŋ bile degildür A: kimmiş işite oġlanlarun geldiler illā ṭoḳuz kişi daḫı gözükmez 55a-11/12
[2049] B: bile: A-
[2050] B: Yaʿḳūb ol ḥāli bildi zārılıḳ itdi A: Yaʿḳūb zārılıḳ etdi vardı 55a-13
[2051] B: ol iki oġlını A: İbni Yāmin ve Yehūdāyı 55a-14
[2052] B: bunlaruŋ ḥāli nice olduġın ḫaber virüŋ dedi: A-
[2053] B: eytdiler A: daḫı ḥiḳāyet eydivirdiler 55a-15
[2054] B: bizüm bu itdügümüz ḥikāyete kārubān ḳavmi ṭanıḳdur bizüm bu işde suçumuz yoḳdur A: daḫı bu itdügümüze kārıbān ḳavmi daḫı ṭanıḳdur ki bizüm bu arada günāhumuz yoḳ 55b-1/3
[2055] B: Yaʿḳūb eytdi gerçeksiz A: Yaʿḳūba eytdiler gerçeksin 55b-3
[2056] B: ḥaḳ taʿālā biri birimüze ṣabrıla buluşdura A: ki ḥaḳ Taʿālā ṣabrıla biri bire ḳavuşdura 55b-4
[2057] B: dutduḳların zindāna ḳoyup āzād itdigin diyicek A: bunları dutduġın deyiçek 55b-5
[2058] B: ol: A-
[2059] A: daḫı ümīẕü artuḳ oldı 55b-6: B-
[2060] B: bu kez: A-
[2061] B: vay Yūsuf diyü ġuṣṣasından A: vay Yūsuf ġuṣṣası dedi 55b-8/9
[2062] B: aġardı A: aġrıdı 55b-9
[2063] B: bili A: ve beli 55b-9
[2064] B: aġlaşdılar eytdiler A: eytdi 55b-10
[2065] B: iy baba nice dek A: niçe-degin 55b-10
[2066] B: ḳorḳarız kim bir gün A: ḳorḳaruz ki 55b-11
[2067] B: kendüzümi aġlaram A: kendüzüm aġlarum 55b-13
[2068] B: ol ḳavm çün anı işitdiler aġlaşdılar Yaʿḳūbuŋ daḫı gözi yumuldı yüzi buruşdı beli büküldi A: ol dem ki Yaʿḳūbuŋ gözleri aġrıdı 55b-13/14
[2069] B: gözüŋ nurı neden gitdi A: gözlerin aġrıdı nurı niden gitdi 55b-14/15
[2070] B: bilüŋ niçün büküldi A: eytdi bilüŋ noldı büküldi 56a-1

Daḫı şordı ki: “Yüzüŋ ne oldı buruşdı.” Eytdi:[2071] “İbni Yāmīn derdinden.” Ḫaberde (11) şöyle[2072] gelmişdür ki Yaʿḳūb yigirmi yidi yıl Yūsuf’dan ayru oldı. Dāyim aġlardı.[2073] Ne vaḳt ki ḳarnı (12) açsa, yā ṣuṣasa bir kez “Yā Yūsuf!” dirdi,[2074] ḳarnı doyarıdı, ṣusuzlıġı ḳanarıdı.[2075] Pes irteden giceye (13) degin aġlardı.[2076] Andan[2077] Cebrā’īl geldi eytdi: “Yā Yaʿḳūb, Ḥaḳ Taʿālā saŋa selām ider. Eydir,[2078] bir daḫı Yūsuf’uŋ

[91a]

(1) adın aŋası olursaŋ aduŋı peyġāmberlıḳ dīvānından yuyarın, didi.”[2079] Pes gine Yūsuf’a gelelüm.[2080] (2) **Su’āl** şordılar ki:[2081] “İbni Yāmīn kendünüŋ sevgülü ḳardaşıydı oġrı[2082] adın aŋa niçün daḳdı.” (3) **Cevāb**: “Anıŋuçun ki İbni Yāmin’den yüz döndüreler, ḳardaşı kendüyile ḳala diyü, andan aŋa ziyān yoḳdur.”[2083] (4) **Beşāret** Ḥaḳ Taʿālā didigi olur ki: “Mü’minler günāhkārlıḳ adın size[2084] daḳdum, tā ki İblīs sizden[2085] yüz (5) döndüre, siz benümle ḳalasız.[2086] Ol addan size[2087] ziyān yoḳdur.

(6) Pes[2088] Yaʿḳūb eytdi:[2089] “Oġlanlarum, varuŋ şol[2090] ḳardaşuŋuzı isdeŋ. Taŋrı’dan ümīẕiŋüz kesmeŋ.

(7) Kimesne[2091] andan ümīẕin kesmek olmaz.[2092] Sürüŋ[2093] ʿazīz ḳatına varuŋ, benden aŋa[2094] selām idüŋ.” Oġlanları (8) eytdiler: “Varalum ammā[2095] siz bir nāme[2096] yazuŋ. Ol ḫōş kişidür hem cevmerd kişidür.”[2097] Yaʿḳūb ol nāmeyi[2098]

[2071] B: daḫı şordı ki yüzüŋ ne oldı buruşdı eytdi A: şordı ki niçün yüzüŋ buruşdı 56a-2
[2072] B: şöyle: A-
[2073] B: yigirmi yidi yıl Yūsufdan ayru oldı dāyim aġlardı A: yigirmi beş yıl Yūsuf içün aġladı 56a-3/4
[2074] B: açsa yā ṣuṣasa bir kez yā Yūsuf dirdi A: açsa olsa veyā ṣuṣasa bir kez ah yā Yūsuf derdi 56a-4/5
[2075] B: ḳarnı doyarıdı ṣusuzlıġı ḳanarıdı: A-
[2076] B: pes irteden giceye degin aġlardı A: irteden giçeye-degin giçeden erteye dek aġlardı 56a-5/6
[2077] B: andan A: bir gün 56a-6
[2078] B: ḥaḳ taʿālā saŋa selām ider eydir: A-
[2079] B: bir daḫı Yūsufuŋ adın aŋası olursaŋ aduŋı peyġāmberlıḳ dīvānından yuyarın didi A: aġlarısarsan ḥaḳ Taʿālā eytdi daḫı oġul yasın olursa andan peyġāmberler defterlerinden yuyarın 56a-8/9
[2080] B: pes gine Yūsufa gelelüm: A-
[2081] B: şordılar ki A: şordılar 56a-10
[2082] kendünüŋ sevgülü ḳardaşıydı oġrı A: Yūsufuŋ sevdük ḳardaşı idi oġurılıḳ 56a-10/11
[2083] B: döndüreler ḳardaşı kendüyile ḳala diyü andan aŋa ziyān yoḳdur A: döndürdiler ḳardaşları andan ayrula kendü ḳala ol İbni Yāmīn ziyān yoḳ 56a-12/14
[2084] B: didigi olur ki mü’minler günāhkārlıḳ adın size A: eydür yā mü’min günāhkār adın saŋA: 56a-14/15
[2085] B: sizden A: senden 56a-15
[2086] B: siz benümle ḳalasız: A-
[2087] B: size: A-
[2088] B: pes: A-
[2089] A: iy 56b-2: B-
[2090] B: şol: A-
[2091] B: kimesne A: kimse 56b-4
[2092] B: kesmek olmaz A: kesmez illā meger ki kāfirler 56b-4
[2093] B: sürüŋ A: yürüŋ 56b-4
[2094] B: aŋa: A-
[2095] B: ammā A: ve 56b-6
[2096] B: nāme A: biti 56b-6
[2097] B: hem cevmerd kişidür A: cevmerddür pes 56b-7
[2098] B: nāmeyi A: nāme 56b-7

yazdı ki: (9) “Ben Yaʿḳūb’am. İsḥāḳ peyġāmber oġlıyam.[2099] Senüŋ ḳatuŋda benüm oġlum neyler? Sen ʿazīz-i Reyyān’sın[2100] oġlum ki (10) gözüm nūrudur ve baġrum pāresidür. Ben andan ayru düşdüm, anuŋ ḥasretinden yaḳıluram.[2101] Anuŋ bir ḳardaşı (11) varıdı,[2102] şimdiki ḥālde[2103] sizüŋ ḳatuŋuzda dutsaḳ olmış, oġurlıḳdan ötürü dutmışsız.[2104] İmdi (12) ḥaḳīḳat bilesin ki[2105] ben oġrı degilem ve daḫı benüm aşlumdan oġurlıḳ gelmedi, oġlum daḫı oġru degüldür.[2106] (13) Kerem eyleyesin, nāme saŋa degicek anı ḳoyu viresin. Tā ki iki cihānda ṣevāb bulasın.” didi.[2107] Çün ol nāmei alup yola girdiler.Yūsuf bunuŋ ḳatına erdiler, çaġırıp nāme’i Yūsuf’uŋ öŋinde ḳodılar. Çünki ol nāme’i açdı, oḳudı. Daḫı niḳāb altından aġladı, yine ol nāmenüŋ cevābın yazdı ki: “Benüm ḳatımdan ki ʿazīz Reyyān’um, senüŋ ḳatuŋdan ki Yaʿḳūb peyġāmbersen, İbrāhīm aşlısun. Nāme içinde oġlanı dilemişsin. Her ki ṣabr ide ʿāḳıbeti ṣāẕ ola. Nitekim İbrāhīm Nemru’duŋ ḳahrına ṣabır etdi, ʿāḳıbeti ṣāẕ oldı. Çün Yūsuf’uŋ nāmesin Yaʿḳūb’a irişdi. Açdı nāme’i oḳudı, eytdi: “Bu söz Reyyān ḳavmi sözi degildür. Bilüŋ peyġāmper sözidür.”[2108] Pes Yaʿḳūb eytdi:

[91b]

(1) “İsdeŋ Yūsuf’ı ki Yūsuf ḳoḳusı sizde var. Ancaḳ eytdi:[2109] “Zinhār melik-i ʿazīz[2110] ḳatında alçaḳ söyleŋ,[2111] (2) yalvaruŋ, İbni Yāmin’i dileŋ, yüklerüŋüzi daḫı bile dileŋ.[2112] Ola ki vire, ḳızlıḳdan iŋen buŋalduḳ,[2113] (3) yaḳın oldı ki ḳavmümüz ḳızlıḳdan helāk ola.”[2114] Çün Yaʿḳūb oġlanları gine Mıṣr’a erişdiler.[2115] (4) Yehūda aldı bunları Yūsuf ḳatına geldiler. Eytdi:[2116] “İy ʿazīz, biz bunda atamuz anda ġuṣṣada. (5) Ḳızlıḳdan ʿāciz olmışlardur. Bize luṭf u kerem it.[2117] Şol nesne ki getirdik; azısa çoġa (6) dut, bize buġday vir, daḫı şol ḳardaşımuzı vir.[2118] Cümlesi

---

[2099] B: ki ben Yaʿḳūbam İsḥāḳ peyġāmber oġlıyam A: ben ki Yaʿḳūb İsḥāḳ oġlı İsḥāḳ İbrāhīm peyġāmber oġulı ʿaleyhiṣṣalati vesselām 56b-8/9

[2100] B: ḳatuŋda benüm oġlum neyler sen ʿazīz-i Reyyānsın A: ḳatuŋdan ʿAzīzi Reyyānsın 56b-9/10

[2101] B: oġlum ki gözüm nūrudur ve baġrum pāresidür ben andan ayru düşdüm anuŋ ḥasretinden yaḳıluram A: oġlum iki gözüm nūrı ben andan irişdüm anuŋ ḥasretinden aġlarıken 56b-10/11

[2102] B: varıdı A: çoġ daḫı vardı 56b12

[2103] B: şimdiki ḥālde A: işitdüm ki 56b-12

[2104] B: dutmışsız: A-

[2105] B: ḥaḳīḳat bilesin ki A: ḥaḳīḳatı bilesüŋ 56b-13

[2106] B: ben oġru degilem ve daḫı benüm aşlumdan oġurlıḳ gelmedi oġlum daḫı oġru degüldür A: ben oġrı degülem ve oġlum daḫı oġrı degildür 56b-14

[2107] B: kerem eyleyesin nāme saŋa degicek anı ḳoyuviresin tā ki iki cihānda ṣevāb bulasın didi A: kerem eyle ol oġlumı ḳoyuvir ki iki cihānuŋ ṣevābın bulasın 56b-14/15

[2108] A: 57a-1/11: B-

[2109] B: pes Yaʿḳūb eytdi isdeŋ Yūsufı ki Yūsuf ḳoḳusı sizde var ancaḳ eytdi A: Yaʿḳūb oġlanlarına biti yazdı gele 57a-11/12

[2110] B: melik-i ʿazīz A: ʿazīz 57a-12

[2111] B: söyleŋ A: oluŋ ve aŋa yalvaruŋ 57a-13

[2112] B: yüklerüŋüzi daḫı bile dileŋ A: ve yüklerüŋüzi dileŋ 57a-13

[2113] B: ola ki vire ḳızlıḳdan iŋen buŋalduḳ A: ola kim vire ḳızlıḳ bizi iŋen żaʿīf eyledi 57a-14

[2114] B: ḳavmümüz ḳızlıḳdan helāk ola A: ḳavm açlıḳdan helāk olalar 57a-15

[2115] B: yaʿḳūb oġlanları gine Mıṣra erişdiler A: çün Yaʿḳūbuŋ oġlanları yine Mıṣıra irişdiler 57a-15/57b-1

[2116] B: eytdi A: eytdiler 57b-2

[2117] B: atamuz anda ġuṣṣada ḳızlıḳdan ʿāciz olmışlardur bize luṭf u kerem it A: raḥmünden atamuz andan ġuṣṣadan ve ḳızlıḳdan ʿāciz olmış bize luṭf eyle 57b-3/4

[2118] B: şol nesne ki getirdik azısa çoġa dut bize buġday vir daḫı şol ḳardaşımuzı vir A: şol nesne kim getürdük azısa buġday daḫı şol ḳardaşımuz ki ver 57b-4/5

ʿazīzüŋ ḳulıdur. Ne olısar (7) anlaruŋ ḳullıġında varalum, ḳocayı sevindürelüm.[2119] Bunlaruŋ ʿivażın Taŋrı vire dünyāda, āḫiretde.[2120] (8) Şol ḳadar yalvardılar Yūsuf bunları esirgedi. Bunlar Yūsuf'dan ḳorḳdılar.[2121] Kimisi eydür: "Bu Yūsuf'dur." (9) Kimisi eydür: "Yūsuf degildür." Kimisi eydür: "Yūsuf'mıssa bizi cezāyıla öldürürdi."[2122] Yehūda eydür:[2123] (10) "Görseŋüz İbni Yāmīn'e nice muraṣṣaʿ ṭonlar geydürdi, taḫt üstinde oturur."[2124] Çün Yūsuf'ı bunlar (11) bilimediler. "Yūsuf mı ki yoḫsa degil mi ki?" dirleridi.[2125] قَالَ هَلْ عَلِمْتُمْ مَا فَعَلْتُمْ بِيُوسُفَ وَأَخِيهِ Eytdi: "Siz ḫōd (12) bilirsiz ne itdüŋüz, Yūsuf'a ve ḳardaşına daḫı neyledüŋüz?[2126] قَالُوا أَإِنَّكَ لَأَنْتَ يُوسُفُ قَالَ أَنَا يُوسُفُ (13) وَهَٰذَا أَخِي Bunlar eytdiler: "Sen Yūsuf mısın?"[2127] Eytdi:[2128] "Evet ben Yūsuf'am, bu ḳardaşumdur. Her ki

[92a]

(1) Taŋrı ḳażāsına[2129] ṣabr ide[2130] üşendürmeye, ʿāḳıbet ʿaṭāsı budur. Ḥaḳ Taʿālā[2131] kimsenüŋ iḥsānın (2) żāyiʿ itmez." Pes Yūsuf'uŋ ḳardaşları dizlerin çöküp aġlaşdılar, ʿözürlerin dilediler,[2132] (3) eytdiler: "Yā Yūsuf[2133] Ḥaḳ Taʾālā bizden seni yigledi.[2134] İmdi[2135] uş biz günāhumuza iḳrār iderüz, tevbe (4) itdik. Yazuġumuzı bize bağışla, kerem eyle."[2136] قَالَ لَا تَثْرِيبَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ يَغْفِرُ اللَّهُ لَكُمْ وَهُوَ (5) أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ Yūsuf eytdi: "Bugün size zaḥmet ve melāmet yoḳdur. Suçuŋuz ʿafv itdüm, size daḫı (6) yigrek idici Taŋrıdur."[2137] **Nükte**[2138] Ḥaḳ Taʿālā ḳıyāmet güninde mü'minlere eyde: "Bilür misiz ki neler (7) itdiŋiz dürlü dürlü günāhlardan?"[2139] Mü'minler eytdiler: "İy pādişāh biz

---

[2119] B: ne olısar anlaruŋ ḳullıġında varalum ḳocayı sevindürelüm A: ne gelürse anuŋ ḳullıġından varalum atamuza bizi sevindür ḳavmi 57b-5/6
[2120] B: vire dünyāda āḫiretde A: size vere 57b-7
[2121] B: Yūsuf bunları esirgedi bunlar Yūsufdan ḳorḳdılar A: ki Yūsuf bunlar ök esirgedi ḫāṭırı içinde eytdi vaḳt oldı ki bilişlik verem ve illā ḳardaşları ḳatı ḳorkalardı 57b-8/10
[2122] B: kimisi eydür bu Yūsufdur kimisi eydür Yūsuf degildür kimisi eydür Yūsufmıssa bizi cezāyıla öldürürdi A: kimisi derdi ki Yūsuf der kimisi derdi ki ol degildür eger Yūsuf olsayıdı bize cezālarla ḳor dedi: 57b-10/12
[2123] B: Yehūda eydür A: birisi eydür 57b-12
[2124] B: İbni Yāmīne nice muraṣṣaʿ ṭonlar geydürdi taḫt üstinde oturur A: İbni Yāmīn niçe muraṣṣaʿṭonlar giyüp taḫtı üzere oturur ve şefāʿatıla niçe süre 57b-12/14
[2125] B: çün Yūsufı bunlar bilimediler Yūsuf mıki yoḫsa degilmiki dirleridi A: Yūsuf gördi ki bunlar iŋen ḳorḳdılar 57b-14/15
[2126] B: eytdi siz ḫōd bilirsiz ne itdüŋüz Yūsufa ve ḳardaşına daḫı neyledüŋüz A: siz daḫı bilürsiz ki Yūsufı netdüŋüz ve ḳardaşına netdüŋüz 58a-1
[2127] B: Yūsuf mısın A: Yūsuf mısun 58a-4
[2128] B: eytdi: A-
[2129] B: ḳażāsına A: belāsına58a-5
[2130] A: kimseyi 58a-6: B-
[2131] B: ḥaḳ taʿālā A: taŋrı 58a-7
[2132] B: pes Yūsufuŋ ḳardaşları dizlerin çöküp aġlaşdılar ʿözürlerin dilediler A: Yūsufuŋ ḳardaşları anı görüp ʿözür dilediler 58a-7/8
[2133] B: yā Yūsuf: A-
[2134] B: bizden seni yigledi A: seni bizden yegledi 58a-9
[2135] B: imdi: A-
[2136] B: tevbe itdik yazuġumuzı bize bağışla kerem eyle A: imdi tevbe itdük günāhumuz ʿafv eyle 58a-10
[2137] B: Yūsuf eytdi bugün size zaḥmet ve melāmet yoḳdur suçuŋuz ʿafv itdüm size daḫı yigrek idici taŋrıdur A: Yūsuf eytdi size yigrek ʿafv edici taŋrıdur 58a-12
[2138] B: Nükte: A-
[2139] B: ḥaḳ taʿālā ḳıyāmet güninde mü'minlere eyde bilürmisiz ki neler itdiŋiz dürlü dürlü günāhlardan: A-

biliriz çoḳ günāh itdük. Velī (8) ol günāhlara biz uşda iḳrār ideriz. Hem ümīẕ daḫı dutarız senüŋ raḥmetüŋden. Dükenmez ḫazīnedür (9) bize raḥmet idesin, yarlaġayasın."[2140] Ḥaḳ Taʿālā: "Yūsuf şol żaʿīflıġıla[2141] ḳardaşlarınuŋ yazıġın[2142] baġışladı (10) günāhlarına iḳrār itdükleriçün[2143] ben ḫōẕ keremi çoḳ kerīm pādişāhın." diye.[2144] Pes Yūsuf eytdi: "İtdügüŋüzi (11) başuŋuza ḳaḳmazın, ümīẕüm[2145] var ki atam yüzin görem." didi. Gine eytdi:[2146] "Atam ne sebebden gözsüz[2147] oldı?" Eytdiler: (12) "Göŋleginı alır yüzine gözine sürer, aġlar.[2148] Şol sebebden göz[süz][2149] oldı." اذهبوا بقميصي هذا فالقوه (13) على وجه أبي Yūsuf eydür:[2150] "Ol göŋlekile gözi nūrı gitdise işbu göŋlegile gözi açıla.[2151] Hem

[92b]

(1) ḳavmümüzi hep alı geliŋ." didi.[2152] Hem birer birer ḳardaşlarına[2153] laṭīf ṭonlar geydirdi, eytdi:[2154] "İlerü
(2) varuŋ, atama kişi şalıŋ. Varsunlar, muştılasınlar, ġuṣṣadan emīn olsun." didi. Pes Yehūda (3) eytdi: "Ben varayın, muştılayayın." didi.[2155] Pes Yūsuf bir ḳaftān daḫı geydirdi, göŋlegin virdi. (4) Eytdi:[2156] "Yehūda yola çıḳıcaḳ göŋlegüm yile ḳarşu silk." Eytdi:[2157] "Olsun." didi. Andan yola çıḳdı, Yehūda (5) Yūsuf'uŋ göŋlegin silkdi.[2158] Şol sāʿat Ḥaḳ Taʿālā yile buyurdı, Yūsuf'uŋ ḳoḳusını Yaʿḳūb'a iletdi. (6) Ol vaḳtın Yaʿḳūb ḳızlarıla otururdı. Eytdi: "İy ḳızlarum, burnuma Yūsuf ḳoḳusı geldi."[2159] Ol ḳızlar[2160] (7) eytdiler: "İy baba, daḫı[2161] Yūsuf'ı unutmaduŋ mı?"[2162]

[2140] B: mü'minler eytdiler iy pādişāh biz biliriz çoḳ günāh itdük velī ol günāhlara biz uşda iḳrār ideriz hem ümīẕ daḫı dutarız senüŋ raḥmetüŋden dükenmez ḫazīnedür bize raḥmet idesin yarlaġayasın A: ne ki ḥaḳ Taʿālāya ḳıyāmet gününde müminler eyideler iy bizüm pādişāhumuz çoḳ günāhlar etdük velī iḳrār ederüz ki günāhlarumuz inen çoḳdur ve hem ümīẕ dutaruz ki raḥmetüŋle bizi yarlıġayasın 58a-13/58b-1
[2141] B: ḥaḳ taʿālā Yūsuf şol żaʿīflıġıla A: ḥaḳ Taʿālā eyide Yūsuf żaʿīflıġı birle 58b-2
[2142] B: yazıġın: günāhın 58b-3
[2143] B: günāhlarına iḳrār itdükleriçün A: iḳrār idüp kendü ṣuçların bildükleri içün 58b-3/4
[2144] B: ben ḫōẕ keremi çoḳ kerīm pādişāhın diye A: ben ki ḳavī pa[di]şahun çün sen günāhuŋa iḳrār edesin ben daḫı anı 'afv idem 58b-4/5
[2145] B: pes Yūsuf eytdi itdügüŋüzi başuŋuza ḳaḳmazın ümīẕüm A: Yūsuf ḳardaşalarına eytdi ben siz etdüŋüzi itmeyem ümīẕ 58b-5/6
[2146] B: didi gine eytdi A: Yūsuf eytdi 58b-7
[2147] B: gözsüz A: aʿmā 58b-7
[2148] B: göŋleginı alır yüzine gözine sürer aġlar A: göŋlegüŋ alurdı yüzine sürerdi aġlardı 58b-8
[2149] B: göz[süz] A: aʿmā 58b-9
[2150] B: Yūsuf eydür A: eger 58b-10
[2151] B: göŋlegile gözi açıla A: göŋlegi iledüŋ babam gözine süresin tāki açıla 58b-11/12
[2152] B: hem ḳavmümüzi hep alı geliŋ didi A: ve hem ḳavmi birkezden aluŋ gelüŋ 58b-12
[2153] B: hem birer birer ḳardaşlarına A: her bir ḳardaşına 58b-13
[2154] B: geydirdi eytdi A: geyürdiler atalarına gönderdi eytdi 58b-13/14
[2155] B: ilerü varuŋ atama kişi şalıŋ varsunlar muştılasınlar ġuṣṣadan emīn olsun didi pes Yehūda eytdi ben varayın muştılayayın didi A: ben ilerü varayın 58b-14
[2156] B: pes Yūsuf bir ḳaftān daḫı geydirdi göŋlegin virdi eytdi A: Yūsuf eytdi bir eyü at getürüŋ ve bir eyü ṭon Yehūdāya virdi 58b-14/15
[2157] B: Yehūda yola çıḳıcaḳ göŋlegüm yile ḳarşu silk eytdi A: me işbu göŋlegimi yola çıḳıcaḳ yele ḳarşu silk 59a-1
[2158] B: olsun didi andan yola çıḳdı Yehūda Yūsufuŋ göŋlegin silkdi A: pes Yehūdā çünki çıḳdı çaġırdı ol göŋlegi yele ḳarşu silkdi 59a-1/2
[2159] B: burnuma Yūsuf ḳoḳusı geldi A: Yūsuf ḳoḳusı gelür 59a-5
[2160] B: ol ḳızlar A: ḳızları 59a-5
[2161] B: daḫı A: henüz daḫı 59a-6
[2162] B: unutmaduŋ mı A: unutmadıŋ mı 59a-6

dediler. Pes birezden muştıcılar geldi ki:[2163] “Beşāret olsun ki (8) oğlanlaruŋ saġ esen uş geldiler. Ammā ol ʿAzīz-i Mışr dedikleri kişi oğluŋ Yūsuf’mış.” dediler. (9) “Ol kileyi de oğurladın kendüsi ḳoydurmışmış çuvallarına.[2164] Maḳṣūdı olumış ki[2165] İbni Yāmin’i alı ḳoya.”[2166] (10) قَالَ أَلَمْ أَقُل لَّكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ Yaʿḳūb ḳızlarına eytdi: “Ben size dimedüm mi burnuma Yūsuf ḳoḳusı (11) geldi diyü?”[2167] Ol muştucı eytdi: “Uş[2168] Yehūda Yūsuf’uŋ göŋlegin getiri yorur.”[2169] Daḫı didi ki:[2170] “Babamı ḳavmi (12) ḳableyi[2171] birkezden aluŋ gelüŋ,[2172] ḳızlıḳdan ḳurtuluŋ.” didi.[2173] Yaʿḳūb eytdi: “Yūsuf’ı ḳanḳı dinde bulduŋuz?” (13) Eytdiler: “Senüŋ dīnüŋde bulduḳ.” Yaʿḳūb secdeye vardı. Allaha şükr eyledi. Pes birezden Yehūdā[2174]

[93a]

(1) Yūsuf’uŋ göŋlegin getirdi.[2175] Yaʿḳūb aldı, gözine[2176] sürdi. Ḥaḳ Taʿālā luṭfından[2177] gözi nūrın gine[2178] virdi, (2) gözleri açıldı.[2179] **Su’āl:** “Ne ḥikmetdür Yūsuf yiyisin[2180] Yaʿḳūb bildi göŋlekde ayruḳlar[2181]bilmedi?” **Cevāb (3)** oldur ki[2182] dōst ḳoḳusın dōst bilür. Yaʿḳūb daḫı dōst idi ırakdan ḳoḳusın aldı, görmez gözi (4) gördi.[2183] Hemçünān Taŋrı Taʿālā’nuŋ maʿrifet nūrın mü’minler bildiler, kāfirler niçün bilmediler?[2184] Ḥaḳ Taʾālā anuŋ maʿrifet nūrın mü’minlere bildürdi. Taŋrı dōstıyıdı ezel menzilde, (5) kāfirler dōstı degilidi, bilmediler.[2185] Ḳaçan ki mü’minler[2186] cān nezʿine düşicek Ḥaḳ Taʿālā feriştelerile[2187] İslām (6) nūrın viribiye. Çünki mü’minler anı görüp cān acısın duymayup şāẕ olalar.[2188] Andan

[2163] B: pes birezden muştıcılar geldi ki A: bir zamāndan ṣoŋra muştıcı geldi eytdi 59a-7
[2164] B: ki oğlanlaruŋ saġ esen uş geldiler ammā ol ʿazīz-i Mışr dedikleri kişi oğluŋ Yūsufmış dediler ol kileyi de oğurladın kendüsi ḳoydurmışımış çuvallarına A: uş oğlanlaruŋ saġ esen geldiler ol ʿazīz dedükleri oğluŋ Yūsufmış ḳaṣdıla ol kile kendüsi buyurmış çuvallarına ṣaḳlayup bunlaruŋ oğurluġı yoḳmış 59a8/11
[2165] B: olumış ki A: olımış ki 59a-11
[2166] B: alı ḳoya A: alu ḳoya 59a-12
[2167] B: burnuma Yūsuf ḳoḳusı geldi diyü A: Yūsuf ḳoḳusı gelür 59a-14
[2168] B: uş A: işde 59a-14
[2169] B: getiriyorur A: getürdi 59a-15
[2170] B: daḫı didi ki: A-
[2171] B: ḳableyi A: ḳabīle 59a-15
[2172] B: gelüŋ A: bunda gelüŋ 59b-1
[2173] B: didi: A-
[2174] B: pes birezden Yehūdā A: andan Yehūdā eytdi 59b-4
[2175] B: getirdi A: getürdi 59b-5
[2176] B: gözine A: gözinlerine 59b-5
[2177] B: luṭfından A: kendü luṭfından 59b-6
[2178] B: gözi nūrın gine A: gözlerin yine 59b-6
[2179] B: gözleri açıldı: A-
[2180] B: yiyisin A: ḳoḳusın 59b-7
[2181] B: ayruḳlar A: ayrıḳlar 59b-7
[2182] B: oldur ki A: zīrā ki 59b-8
[2183] B: görmez gözi gördi A: gözi açıldı 59b-10
[2184] A: taŋrı Taʿālānuŋ maʿrifet nūrın mü’minler bildiler kāfirler niçün bilmediler 59b-10/11: B-
[2185] ḥaḳ taʿālā anuŋ maʿrifet nūrın mü’minlere bildürdi taŋrı dōstıyıdı ezel menzilde kāfirler dōstı degilidi bilmediler A: zīrāki mü’min taŋrı dōstı idi ol bezminde maʿrifet nūrın bildi kāfirler lācerem dōst degildi bilmedi 59b 12/14
[2186] B: ḳaçan ki mü’minler A: ḳaçan mü’min daḫı 59b-14
[2187] B: feriştelerile A: feriştelere 59b-15
[2188] B: çünki mü’minler anı görüp cān acısın duymayup şāẕ olalar A: çün mü’min anı göre acıġından ḳurtulup 60a-1

Yūsuf ḳırḳ (7) deve yüki buġday Kenʿān'a veribidi.[2189] Ol gelen niʿmetleri mālı[2190] Kenʿān ḳavmine üleşdürdiler.[2191] Şol şükrāneye ki atama ḳavışursam, didi.[2192] (8) Birḳaç gün durdılar.[2193] Yūsuf demişidi kim:[2194] "Yā mālik[2195] ḳardaşlarumuŋ bir ḳaçın[2196] babama veribidüm."[2197] Mālik daḫı demişidi:[2198] (9) "Ne ḳadar māl gerekise al, bunları gelince yaraḳ eyle."[2199] Yūsuf daḫı[2200] atasına ḳardaşlarına eyü yaraḳlar eyledi.[2201] (10) Dāyim Yūsuf'uŋ gözi yola baḳardı.[2202] Nāgāh[2203] muştucı geldi ki: "Uş ataŋ, ḳardaşlaruŋ, ḳavmlerüŋ geldiler.[2204] (11) Çün Yūsuf anı işitdi, buyurdı şehr ḳavmine ki[2205] "Envāʿi ʿizzetile anlara[2206] ḳarşu çıḳuŋ." didi (12) Daḫı[2207] kendünüŋ ḳırḳ nāyibi varıdı ve daḫı ḳırḳ biŋ ḳulı[2208] ʿalemler götürdiler. Ne ḳadar ki ġalebe (13) kös neḳāre çaldılar,[2209] anlara ḳarşu çıḳdılar.[2210] Çünki Mışr'a yaḳın geldiler.[2211] Yūsuf'uŋ üstine[2212] bir çadır-ı hümāyun

[93b]

(1) dutmışlarıdı.[2213] Melik Yūsuf'a ışmarlamışıdı: "Egerçi ataŋdur[2214] sen atdan inmegil.[2215] Sulṭānlar yayaḳ[2216] (2) olmaḳ revā degüldür."[2217] Yūsuf bu fikrile ḳalmışıdı:[2218] "ʿAcab melik sözin mi dutayın yoḫsa[2219] atama atdan (3) ineyin mi?"[2220] dirken gördi ki atası inmegi revā gördi. Derḥāl[2221] atdan indi, iki rekʿat namāz ḳıldı, secdeye (4) vardı. Ḥaḳ Taʿālā Yūsuf'a uyḳu virdi, düşi içinde eytdiler:

[2189] B: buġday Kenʿāna veribidi A: altun gümiş bin yük buġday verdi 60a-3
[2190] A: ol gelen niʿmetleri mālı 60a-5:B-
[2191] B: üleşdürdiler A: üleşdürüŋ 60a-4
[2192] B: ḳavışursam didi A: ḳavuşuram 60a-4
[2193] B: durdılar A: durup 60a-6
[2194] B: kim A: melike ki 60a-6
[2195] B: yā mālik: A-
[2196] B: bir ḳaçın A: bir niçesin 60a-7
[2197] B: babama veribidüm A: atama gönder 60a-7
[2198] B: mālik daḫı demişidi A: melik daḫı demiş-idi ki 60a-7
[2199] B: ne ḳadar māl gerekise al bunları gelince yaraḳ eyle A: ḫōş etdün daḫı māl ne ḳadar eksik olursa anlar gelinçe yaraḳ etdük 60a-8/9
[2200] B: Yūsuf daḫı A: uş pes Yūsuf 60a-9
[2201] B: eyü yaraḳlar eyledi A: şol ḳadar yaraḳ etdük ki ḥad ü ḳıyās yoḳ 60a-10/11
[2202] B: dāyim Yūsufuŋ gözi yola baḳardı A: Yūsuf dāyimā yol gözlerdi 60a-11
[2203] B: nāgāh A: bir gün 60a-11
[2204] B: uş ataŋ ḳardaşlaruŋ ḳavmlerüŋ geldiler A: uş geldiler 60a-12
[2205] B: çün Yūsuf anı işitdi buyurdı şehr ḳavmine ki A: Yūsuf buyurdı şeher ḳavmi 60a-12/13
[2206] B: anlara: A-
[2207] B: didi daḫı A: ve daḫı 60a-13
[2208] B: kendünüŋ ḳırḳ nāyibi varıdı ve daḫı ḳırḳ biŋ ḳulı A: ḳırḳı kendüde nāyib ve ḳırḳ biŋ ḳulıla ve daḫı ḳırḳ melik nāyibi ve ḳırḳ biŋ ḳulıla 60a-14/15
[2209] B: neḳadar ki ġalebe kös neḳāre çaldılar A: niḳāre nefīr çaldılar 60b-1
[2210] B: anlara ḳarşu çıḳdılar: A-
[2211] A: Yūsuf daḫı ḳırḳ biŋ erile ḳarşu çıḳdılar yine 60b-1/2: B-
[2212] B: üstine A: üsdine 60b-3
[2213] B: bir çadır-ı hümāyun dutmışlarıdı A: çadır dutmışlardı 60b-3
[2214] B: egerçi ataŋdur A: ki egerçiki ataŋ uludur 60b-4
[2215] A: zīrāki 60b-4: B-
[2216] B: yayaḳ A: yayan 60b-5
[2217] B: revā degüldür A: eyü degüldür 60b-5
[2218] B: bu fikrile ḳalmışıdı A: fikr ider ki 60b-5
[2219] B: dutayın yoḫsa A: ṭutayın 60b-6
[2220] B: ineyin mi A: inse mi 60b-6
[2221] B: dirken gördi ki atası inmegi revā gördi derḥāl A: yigregi ḳanḳı ola deyüp ʿāciz ḳalmışıdı çünki atası iŋen yaḳın 60b-6/9

“Yā Yūsuf ḥaḳ sözin dutmaḳ gerekdür.” (5) didiler.[2222] Yūsuf ol uyḳudan uyandı derḥāl atına bindi, yüridiler.[2223] Yaʿḳūb ḳanḳı nāyibi görse: “Yūsuf (6) bu mıdur?” dirdi,[2224] eydürlerdi: “Biz Yūsuf’uŋ ḳulıyuz.” dirleridi.[2225] Andan soŋra Yūsuf’uŋ ʿalemi göründi,[2226] (7) çadır altında gelürdi ʿaẓametile, ṭanṭanayıla.[2227] Yaʿḳūb bir[2228] deveye binmişidi. Anuŋ daḫı üstine bir nesne (8) itmişleridi.[2229] Çün anı gördi andan yaŋa yürüdi.[2230] Yaʿḳūb daḫı Yūsuf’ı gördi, ilerü yürüdi, (9) selām virdi.[2231] Yaʿḳūb[2232] deveden indi, Yūsuf’ı at üstinden ḳucaḳladı. Görüşdiler, aġlaşdılar.[2233] (10) Andan[2234] Yūsuf aldı atasın[2235] şehre döndi. Mıṣr’uŋ ulusı, kiçisi hepYaʿḳūb’ıla Yūsuf (11) üstine ṣaçu ṣaçdılar.[2236] Yaʿḳūb Yūsuf’ı ol görüçek geldi Yūsuf aġladı niçün? Anuŋıçun ki Yaʿḳūb çoḳ aġlamışıdı.[2237] Andan Yūsuf ḳardaşlarına oda virdi, ḳondurdı.[2238] Yūsuf atasıyla (12) altun taḫta bile oturdılar.[2239] Delīl aŋa kim Ḳur’ān içinde buyurdı:[2240] وَرَفَعَ أَبَوَيْهِ عَلَى الْعَرْشِ (13) Taŋrı’ya şükr itdiler.[2241] Yūsuf eytdi: “İy baba ol düş kim gördüm idi[2242] uş Ḥaḳ Taʾālā iriştürdi.[2243]

[94a]

(1) Çünki yarındası oldı, Mıṣır ḫalḳı gine geldiler.[2244] Yaʿḳūb’a şol ḳadar aġırlıḳ[2245] getürdiler ki ḥisābın Allah bile.[2246] (2) Meger ki melik Reyyān Yaʿḳūb’ı göre geldi.[2247] Ḥaḳ Taʿālā melik Reyyān’a[2248] İslām rūzī ḳıldı, müsülmān (3) oldı.[2249] Sebeb bu oldı ki Yaʿḳūb’ı göricek göŋli ḫōş oldı, müsülmān ʿarża ḳıldı.[2250] Melik (4)

[2222] B: ḫaḳ taʿālā Yūsufa uyḳu virdi düşi içinde eytdiler yā Yūsuf ḫaḳ sözin dutmaḳ gerekdür didiler A: ʿafv itmek yoḳdur 60b-9
[2223] B: Yūsuf ol uyḳudan uyandı derḥāl atına bindi yüridiler A: derḥāl uyḳudan uyandı atına bindi 60b-9/10
[2224] B: bu mıdur dirdi A: bu mudur diyü ṣorardı 60b-11
[2225] B: biz Yūsufuŋ ḳulıyuz dirleridi A: bu ḳuldur 60b-12
[2226] B: andan soŋra Yūsufuŋ ʿalemi göründi A: Yūsufuŋ andan ʿalemleri göründi 60b-12/13
[2227] B: çadır altında gelürdi ʿaẓametile ṭanṭanayıla A: ḫayme altında Yūsufʿaẓimetile gelürdi 60b-13/14
[2228] B: bir A: daḫı 60b-14
[2229] B: anuŋ daḫı üstine bir nesne itmişleridi A: Yūsuf aŋa ḫayme vermiş-idi üsdine dutmışlardı 60b-14/61a-1
[2230] B: çün anı gördi andan yaŋa yürüdi A: çün Yūsuf ilerü yürüdi 61a-1
[2231] B: ilerü yürüdi selām virdi A: Yūsuf Yaʿḳūba selām virdi 61a-2
[2232] A: ʿaleyke aldı 61a-3: B-
[2233] B: Yūsufı at üstinden ḳucaḳladı görüşdiler aġlaşdılar A: Yūsuf daḫı indi Yaʿḳūb ḳoçdı aġladılar cümle begler indiler 61a-4/5
[2234] B: andan: A-
[2235] B: aldı atasın A: atasın aldı 61a-5
[2236] B: hep Yaʿḳūbıla Yūsuf üstine ṣaçu ṣaçdılar A: ṣaçular ṣaçdılar 61a-6
[2237] A: Yaʿḳūb Yūsufı ol görüçek geldi Yūsuf aġladı niçün anuŋıçun ki Yaʿḳūb çoḳ aġlamışıdı 61a-7/8: B-
[2238] B: oda virdi ḳondurdı A: odalar düzdürmiş-idi anlar ḳondurdular 61a-10
[2239] B: altun taḫta bile oturdılar A: taḫta oturdı 61a-11
[2240] B: delīl aŋā kim ḳur’ān içinde buyurdı: A-
[2241] B: taŋrıya şükr itdiler A: taŋrıya şükr eyle 61a-12
[2242] B: gördüm idi A: gördümdi 61a-13
[2243] B: iriştürdi A: rast getürdi 61a-14
[2244] B: çünki yarındası oldı Mıṣır ḫalḳı gine geldiler A: çün yarındasın oldı Mıṣır ḳavmi hep geldiler 61a-15
[2245] B: aġırlıḳ A: māl niʿmet 61b-1
[2246] B: Allah bile A: taŋrı bilür 61b-1
[2247] B: meger ki melik Reyyān Yaʿḳūbı göre geldi A: melik Reyyān daḫı Yaʿḳūbı görmege geldi 61b-2
[2248] B: melik Reyyāna A: kendü lüṭfından aŋa 61b-2/3
[2249] B: müsülmān oldı A: müslīmān oldı 61b-3
[2250] B: sebeb bu oldı ki Yaʿḳūbı göricek göŋli ḫōş oldı müsülmān ʿarża ḳıldı A: sebeb buyıdı kim Yaʿḳūbı görmege geliçek alnında bir nūr ẓāhir oldı gördi ki göge iledi61b-4/5

Reyyān dedi: “Yā Nebiyyu’llah, bu oġlanlar dükelisi oġluŋ mıdur?”[2251] Eytdi: “Belī.”[2252] Melik eytdi: “Ben Yūsuf’dan rażıyam (5) dükeli memleketümi bu başarur.” Yūsuf’uŋ sarāyında birḳaç degirmen ṭaşı itmişleridi altundan. Her birisi (6) beşer yüz baṭmanıdı.[2253] Çün melik destūr diledi gitmege,[2254] ayaġı ol ṭaşa[2255] doḳundı, düşdi. Yūsuf (7) yügüri[2256] geldi, ol ṭaşı şöyle bıraḳdı.[2257] Melik anı gördi ʿacabladı.[2258] Bildi ki Yūsuf ḳuvvetlüdür.[2259] Yūsuf melike ḳardaşlarınuŋ ḳuvvetin demişidi. Melik eytdi: “Gelsünler ḳuvvetlerin imtiḥān ideyin.”[2260] Andan (8) Yūsuf ḳardaşları ḳatına geldi, eytdi: “Varuŋ her biriŋüz melike birer nesne gösterüŋ.” didi.[2261] Şemʿūn ileri (9) vardı,[2262] beş yüz[2263] baṭman ṭaşı havāya dügdürdi.[2264] İnerken Yehūdā anı dutdı. Daḫı biri bir (10) arslanı dutdı pādişāhuŋ öŋine getürdi, dutdı, durdı.[2265] Andan ṣoŋra her birisi melike birer hüner (11) gösterdiler,[2266] melik anlara taḥsīn itdi.[2267] Yūsuf’uŋ ḳardaşları melik ḳatında gey[2268] ḫāṣeki oldılar. Melik eytdi: (12) “Yā Yūsuf, ḳardaşlaruŋa çeri vir, varsunlar il açsunlar.”[2269] Yūsuf eytdi ki ḳardaşlarına: “Melik diler ki çevre eli açasız.”[2270] Anlar eytdiler: “Olsun.” didiler.[2271] Vardı biri (13) bir kāfir ḳalʿāsın aldı.[2272] Biri vardı[2273] on iki biŋ erile uġraşdı melik Reyyān[2274] tamām vilāyetini Yūsuf’a

[94b]

(1) ışmarlamışıdı.[2275] Ḳardaşlarına daḫı Mışır yöresinde melik yurt virdi.[2276] Anda ḳaldılar andan ṣoŋra (2) Yaʿḳūb yigirmi yidi[2277] yıl[2278] diri oldı, andan öldi.[2279] Melik

---

[2251] B: melik Reyyān dedi yā Nebiyyu’llah bu oġlanlar dükelisi oġluŋ mıdur A: melik ṣordı ki iy taŋrı peyġāmberi bu yigitler dükeli senüŋ oġuluŋ mıdur 61b-5/6
[2252] B: belī A: evet 61b-7
[2253] B: birḳaç degirmen ṭaşı itmişleridi altundan her birisi beşer yüz baṭmanıdı A: yedi degirmen ṭaşı vardı 61b-9
[2254] B: çün melik destūr diledi gitmege A: ki gide 61b-9
[2255] B: ṭaşa A: degirmen ṭaşına 61b-9/10
[2256] B: yügüri A: yügürü 61b-10
[2257] B: şöyle bıraḳdı A: götürdi yabana atdı 61b-11
[2258] B: ʿacabladı A: taʿaccüb etdi 61b-12
[2259] B: Yūsuf ḳuvvetlüdür A: gey ḳuvvetlüdür 61b-12
[2260] A: Yūsuf melike ḳardaşlarınuŋ ḳuvvetin demişidi melik eytdi gelsünler ḳuvvetlerin imtiḥān ideyin 61b-12/14: B-
[2261] B: andan Yūsuf ḳardaşları ḳatına geldi eytdi varuŋ her biriŋüz melike birer nesne gösterüŋ didi A: Yūsuf ḳardaşlarına eytdi melik ḳatına her biriŋüz ḳuvvetüŋüzden nesne gösterüŋ 61b-14/15
[2262] B: ileri vardı A: ilerü geldi 62a-1
[2263] B: beş yüz A: on beş biŋ 62a-1
[2264] B: dügdürdi A: degdürdi 62a-2
[2265] B: inerken Yehūdā anı dutdı daḫı biri bir arslanı dutdı pādişāhuŋ öŋine getürdi dutdı durdı A: Yehūdā inerken anı ṭutdı [yaḳa]ladı bir arslanı boynundan ṭutdı melik öŋine getürdi 62a-2/3
[2266] B: andan ṣoŋra her birisi melike birer hüner gösterdiler A: her bir ḳardaşlarına buyurdı her biri bir hüner gösterdi 62a-3/4
[2267] B: taḥsīn itdi A: taḥsīnler itdi 62a-5
[2268] B: gey: A-
[2269] B: ḳardaşlaruŋa çeri vir varsunlar il açsunlar A: eyt ḳardaşlarıŋa çevre eli vilāyetler açsınlar 62a-7
[2270] A: Yūsuf eytdi ki ḳardaşlarına melik diler ki çevre eli açasız 62a-8/9: B-
[2271] B: anlar eytdiler olsun didiler A: anlar olsun dediler 62a-9
[2272] B: vardı biri bir kāfir ḳalʿāsın aldı A: vardı bir ḳardaşı kāfir elinde bir ḳalʿā aldı 62a-10
[2273] B: biri vardı A: birisi bir başına 62a-10
[2274] B: melik Reyyān A: melik 62a-11
[2275] B: ışmarlamışıdı A: virdi 62a-12
[2276] B: ḳardaşlarına daḫı Mışır yöresinde melik yurt virdi A: ḳardaşları daḫı Mışır yöresinde yurt dutdılar 62a-12/13
[2277] B: yidi A: yedi 62a-14

Reyyān daḫı Yaʿḳūb'dan ṣoŋra sekiz (3) yıl ṭoḳuz ay diri oldı. Melik Reyyān'uŋ[2280] bir oġlı varıdı, adına Maʿṣab dirlerdi.[2281] Firʿavn (4) laʿīnüŋ atasıdur.[2282] Maʿīṣab[2283] ṭoḳuz yaşında atasından öksüz ḳaldı.[2284] Melik anı Yūsuf'a ışmarlamışıdı. (5) قَالُوا يَا أَبَانَا اسْتَغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا إِنَّا كُنَّا خَاطِئِينَ Yaʿḳūb'uŋ oġlanları demişleridi kim:[2285] (6) "Biz Yūsuf'a çoḳ cefā itdük, ol suçı bize bağışlasun." dediler.[2286] Yaʿḳūb eytdi: "Dileyem." didi.[2287] (7) "Kişinüŋ ḫaşmı rāżı ola andan duʿā ḳılalar."[2288] Andan[2289] Yaʿḳūb eytdi: "Yūsuf'a ṣorayın, göreyin ki sizden (8) rāżı oldı mı yoḫsa olmadı mı?"[2290] **Ḥikāyet-i Zelīḫā**[2291] Ol vaḳtın ki[2292] Zelīḫā[2293] kendü günāhına iḳrār (9) itdi.[2294] ʿAzīz-i Mıṣr[2295] daḫı ṭalāḳ virmişidi.[2296] Çoḳlar Zelīḫā'yı dilediler, kimseye varmadı.[2297] Yūsuf (10) ʿışḳından şeyẕā olmışıdı. On sekiz yıl aġladı.[2298] Her kim gelüp[2299] Yūsuf ḫaberin söyledi,[2300] (11) aŋa altundan gümişden virürdi.[2301] Yūsuf cemālin bir dīvāre taṣvīr itdirmişidi,[2302]aŋa baḳup (12) dāyim aġlardı.[2303] Tā ki gözsüz oldı,[2304] beli büküldi, ḳamu dōstları andan yüz döndürdiler.[2305] (13) Anı ḫōrladılar. Yūsuf atası diriken demişidi kim Zelīḫā'yı al ammā melikden utanurdı. Pes bunuŋ

[95a]

(1) üzerine on sekiz yıl geçdi, hem melik daḫı öldi.[2306] Zelīḫā ḳatı ḳarı olmışıdı.[2307] Yūsuf Zelīḫā'yı almaġa[2308] (2) ḫāṭırı yoġıdı.[2309] Bir gün Yūsuf eve çıḳmışıdı.

[2278] A: yıl 62a-14: B-
[2279] B: diri oldı andan öldi: durdı öldi 62a-14/15
[2280] B: melik Reyyānuŋ: meliküŋ 62b-1
[2281] B: varıdı adına Maʿṣab dirlerdi: ḳaldı adı Maʿīṣab 62b-1/2
[2282] B: atasıdur: atası 62b-2
[2283] A: Maʿīṣab 62b-2: B-
[2284] B: atasından öksüz ḳaldı A: ḳalmışıdı 62b-2:
[2285] B: kim A: ki 62b-4
[2286] B: Yūsufa çoḳ cefā itdük ol suçı bize bağışlasun dediler A: Yūsuf ḫaḳında şuç etdük 62b-4/5
[2287] B: Yaʿḳūb eytdi dileyem didi A: yā ata bizi taŋrıdan dile Yaʿḳūb daḫı dileyem demişidi 62b-5/6
[2288] B: kişinüŋ ḫaşmı rāżı ola andan duʿā ḳılalar A: yāḫūd demişdi ki ḫaşmuŋuz rāżı olıçaḳ dileyem 62b-6/7
[2289] A: andan 62b-7: B-
[2290] B: Yūsufa ṣorayın göreyin ki sizden rāżı oldı mı yoḫsa olmadı mı A: ṣorayın ki Yūsuf sizden [rāżı]mıydı yā yoḳ 62b-8
[2291] B: Ḥikāyet-İ Zelīḫā A: ḫaberde şöyledür kim 62b-8/9
[2292] B: ol vaḳtın ki A: ol vaḳit kim 62b-9
[2293] A: Zelīḫā 62b-9: B-
[2294] B: itdi A: etdi 62b-10
[2295] B: ʿazīz-i Mıṣr A: ʿazīz 62b-10
[2296] B: virmişidi A: virdi 62b-10
[2297] B: çoḳlar Zelīḫāyı dilediler kimseye varmadı A: çoḳ kişiler dilediler varmadı 62b-10/11
[2298] B: şeyẕā olmışıdı on sekiz yıl aġladı A: aġlardı şöyle olmışdı on sekiz yıl tamām aġladı 62b-11/12
[2299] B: her kim gelüp A: her ki gelse 62b-13
[2300] B: söyledi A: getürse 62b-13
[2301] B: aŋa altundan gümişden virürdi A: māl verürdi 62b-13
[2302] B: Yūsuf cemālin bir dīvāre taṣvīr itdirmişidi A: Yūsufun ṣūretin naḳşını dīvāre yazdurmışıdı 62b-14
[2303] B: aŋa baḳup dāyim aġlardı A: dāyimā aŋa baḳup yā Yūsuf deyüp aġlardı 62b-15
[2304] B: tā ki gözsüz oldı A: tā ṣol ḳadar aġladı ki gözleri aʿmā oldı 63a-1
[2305] A: döndürdiler 63a-2: B-
[2306] B: Yūsuf atası diriken demişidi kim Zelīḫāyı al ammā melikden utanurdı pes bunuŋ üzerine on sekiz yıl geçdi hem melik daḫı öldi: A-
[2307] B: Zelīḫā ḳatı ḳarı olmışıdı A: ol vaḳt ḳarı olmuşıdı 63a-3
[2308] B: almaġa A: almaḳda 63a-3
[2309] B: yoġıdı A: yoġudı 63a-4

Zelīḫāya ḫaber virdiler:[2310] “Uş Yūsuf geli yorur.”[2311] (3) didiler. Anı eşitdi, eytdi:[2312] “Yetirün,[2313] beni anuŋ yolına iledüŋ.” Pes Zelīḫā iki bükilmişidi. Yol üstine (4) getürdiler, oturdı. Eytdiler: “Yā Zelīḫā, bunca cefā ki sen Yūsuf’a itdüŋ andan ḳorḳmaz mısın?” didiler. (5) Zelīḫā eytdi: “Ḥāşā Yūsuf’dan, ol Taŋrıdan ḳorḳar.” Pes Zelīḫā ol ḳavmile söyleşürken Yūsuf (6) ḳullarıla çıḳa geldi. Eytdiler: “Yā Zelīḫā uş Yūsuf saŋa geldi ne ki sözüŋ varısa söyle.” didiler. (7) Pes Zelīḫā çaġırdı ki: “Ṣabr idüp kendüzin saḳınan kişi ḳul iken sulṭān olur, başı şehvet (8) sevgüsi kişiyi sulṭāniken ḳul eylermiş.” Çünki Yūsuf bu sözi eşitdi, ṣordı ki: “Bu ne kişidür?” Eytdiler: (9) Zelīḫā’dur. Pes atı başın çekdi, durdı. Eytdi: “Yā Zelīḫā, nitesin, ḫōşmısın? didi. Zelīḫā eytdi: (10) “Āh yā Yūsuf!” didi, düşdi, ʿaḳlı gitdi. Çün gine kendüye geldi, eytdi: “Yā Yūsuf, senüŋ derdüŋden (11) bir gözsüz ḳarı oldum.” Yūsuf eytdi: “Gözüŋ n’oldı?” Eytdi: “Seni aŋup aġlamaḳdan gözsüz oldum.” Yūsuf (12) eytdi: “Māluŋ ḳanı?” Eytdi: “Kim ki senden baŋa ḫaber getürürse senüŋ ʿışḳuŋa üleşdürürem.” didi. Yūsuf eytdi: (13) “Bilüŋ neden büküldi?” Eytdi: “Senüŋ ġuṣṣaŋdan.” Yūsuf eytdi: “Benden ne dilersin, dile.” didi. Eytdi: “Gözümi dilerin

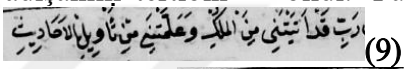
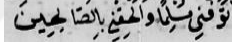
[95b]

(1) gine yüzüŋe baḳam.” Yūsuf ʿacabladı, eytdi: “Yā Zelīḫā, iş bunca ʿaẕāb içinde benüm ʿışḳumı unutmaduŋ mı?” (2) Zelīḫā eytdi: “Yā Yūsuf eger dilerseŋ kim benüm içümdeki ʿışḳı bilesin şol elüŋdeki ḳamçuŋı baŋa ṣunı vir.” (3) didi. Pes Yūsuf ṣunı virdi, Zelīḫā aġzına dutdı, bir kez āh itdi. Ol ḳamçıyı od dutdı, (4) yandı. Yūsuf ḳamçıyı elinden bıraḳdı. Zelīḫā eytdi: “Yā Yūsuf, ben bunca yıldur ʿavratluġumıla senüŋ (5) oduŋı içümde ṣaḳlaram, sen erligiŋle birez vaḳt ol odumuza ṣabr idemedüŋ.” Çünki Yūsuf (6) anı eşitdi özi göyündi. Buyurdı Zelīḫā’yı sarāya iletdiler.[2314] Andan Cebrā’īl geldi eytdi:[2315] “Yā Yūsuf, (7) ṣor Zelīḫā’ya ki senden[2316] ne ister?” Yūsuf ṣordı ki: “Yā Zelīḫā, ne istersin?” Eytdi: “Yigitlik isterem, (8) daḫı görküm, gözlerüm isterem. Tā ki gine bayaġı gibi olam, daḫı dilerem ki senüŋ ḥelāluŋ olam.”[2317] Andan[2318] (9) pes Yūsuf duʿā ḳıldı, Ḥaḳ Taʿālā anuŋ duʿāsın ḳabūl ḳıldı.[2319] Zelīḫā on yidi yaşında ḳız oġlan (10) oldı.[2320] Şol dem[2321] Yūsuf Zelīḫā’yı kābin itdi, aldı.[2322] Ol dem müsülmān oldı.[2323] Yūsuf Zelīḫā’yı kendü (11) dininde ṣanurdı. Yūsuf eytdi:[2324] “Yā Zelīḫā, müsülmān olmaḳ

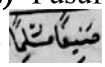
[2310] B: virdiler A: getürdiler 63a-5
[2311] B: uş Yūsuf geliyorur A: uş Yūsuf evde 63a-5
[2312] B: didiler anı eşitdi eytdi A: yine döndi Zelīḫā eytdi 63a-5/6
[2313] A: yetirün 63a-6: B-
[2314] B: 95a-3/95b-6: A-
[2315] B: andan Cebrā’īl geldi eytdi A: eytdiler 63a-6
[2316] B: ki senden: A-
[2317] B: yigitlik isterem daḫı görgüm gözlerüm isterem tā ki gine bayaġı gibi olam daḫı dilerem ki senüŋ ḥelāluŋ olam A: yigitlügüm ve gözüm ve göŋlümi ḫaḳ Taʿālā yine verse daḫı senüŋ ḥelāluŋ olsam 63a-8/10
[2318] B: andan: A-
[2319] B: anuŋ duʿāsın ḳabūl ḳıldı A: duʿāsın ḳabūl eyledi 63a-10/11
[2320] B: Zelīḫā on yidi yaşında ḳız oġlan oldı A: her ne kim diledise durı ḳıldı 63a-11/12
[2321] B: şol dem A: andan 63a-12
[2322] B: kābin itdi aldı A: nikāḥ eyledi idüp aldı 63a-12/13
[2323] B: ol dem müsülmān oldı A: Zelīḫā müslīmān oldı 63a-13
[2324] B: Yūsuf Zelīḫāyı kendü dininde ṣanurdı Yūsuf eytdi A: Yūsuf bir gün eytdi 63a-13/14

gerek.”[2325] Zelīḫā eytdi: “Yā Yūsuf bilmez misin 12) ki[2326] maʿşūḳa[2327] ne dindeyise ʿāşıḳ daḫı ol dinde gerekdür.”[2328] Yūsuf anı eşitdi şāẕ oldı.[2329] (13) Andan Zelīḫā’ya şerīʿat ögretdi.[2330] Buġur [2331] Ḥaḳ Taʿālā Zelīḫā ʿışḳın Yūsuf’a virdi.[2332] Bu kez Zelīḫā ʿışḳını Allah’a eyledi.[2333]

[96a]

(1) Yūsuf eytdi: “Ne ʿacabdur ki sevgüŋi benden giderdüŋ.” Zelīḫā eydür: “Ḫālıḳ sevgüsi şol ḳadar ṭolmışdur ki (2) maḫlūḳ ʿışḳına hīç yir ḳalmadı.” Pes bir gün Yūsuf diledi kim Zelīḫā’ya ʿışḳbāzlıḳ ide. Zelīḫā dilemedi kim (3) ʿışḳbāzlıḳ eyleye, ḳaçdı. Yūsuf Zelīḫā’ya yitdi, çekdi etegin yırtdı.[2334] Döndi Zelīḫā eytdi:[2335] “Yā Yūsuf (4) gönlegümi senüŋ gönlegüŋe dönderdüŋ.” didi.[2336] Bundan şoŋra Yūsuf Taŋrı buyruġıla aldı,[2337] on sekiz (5) yıl bile oldılar.[2338] Yūsuf’uŋ andan yidi oġlı, ḳızı oldı. Beşi er, ikisi ḳız idi.[2339] Yaʿḳūb’dan şoŋra (6) peyġāmberlıḳ Yūsuf’a degdi. Yūsuf şāẕ oldı. Sulṭānlıḳ Reyyān oġlı Maʿṣab’uŋ idi[2340] ammā[2341] ḥükm-i (7) ḥükūmāt Yūsuf’uŋudı.[2342] Çünki[2343] ol oġlan büyüdi, pādişāhlıḳ tertībin[2344] bildi. Yūsuf’uŋ daḫı ʿömri (8) aḫire irdi, ölüm vaḳtında eytdi: (9) “İlāhī baŋa pādişāhlıḳ virdüŋ, daḫı düş ʿilmin virdüŋ.[2345] (10) Naẕīrsin[2346], bu dünyāda selāmetlıġıla ölüm vir.[2347] Āḫiretde[2348] peyġāmberler ile ḥaşr eyle.” dedi.[2349] Yūsuf bunı anuŋıçun didi ki[2350] (11) ḳardaşları eytdiler: “Yūsuf sulṭān oldı[2351] yine sulṭānlarıla ḥaşr olur, peyġāmberlerile ḥaşr olmaz.” didiler.[2352]

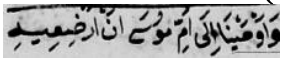
[2325] B: müsülmān olmaḳ gerek A: ḥaḳ Taʿālā senüŋ maḳṣūduŋı revā ḳıldı sen daḫı müslīmān olmaḳ gereksin 63a-14/63b-1
[2326] B: yā Yūsuf bilmez misin ki A: bilmez misün ki 63b-1
[2327] B: maʿşūḳa A: maʿşūḳı 63b-1
[2328] B: daḫı ol dinde gerekdür A: olıvan 63b-2
[2329] B: Yūsuf anı eşitdi şāẕ oldı A: Yūsuf şāẕ oldı 63b-2
[2330] B: andan Zelīḫāya şerīʿat ögretdi A: şerīʿat ögretdi 63b-3
[2331] A: buġur 63b-3: B-
[2332] B: virdi A: verdi 63b-4
[2333] B: bu kez Zelīḫā ʿışḳını Allaha eyledi A: Zelīḫā namāz ṭāʿate meşġūl oldı Yūsuf ʿışḳın unutdı 63b-4/5
[2334] B: 96a-1/3: A-
[2335] B: döndi Zelīḫā eytdi A: ḳaça kim Zelīḫā eytdi 63b-5
[2336] B: didi: A-
[2337] B: bundan şoŋra Yūsuf taŋrı buyruġıla aldı: A-
[2338] B: oldılar A: oldı 63b-7
[2339] B: Yūsufuŋ andan yidi oġlı ḳızı oldı beşi er ikisi ḳız idi A: Yūsufuŋ yedi oġlı oldı beş erkek iki ḳız 63b-7/8
[2340] B: peyġāmberlıḳ Yūsufa degdi Yūsuf şāẕ oldı sulṭānlıḳ Reyyān oġlı Maʿṣabuŋ idi: peyġāmperlik Yūsuf sulṭānlıḳ Reyyān Muʿṣabuŋ idi 63b-8/9
[2341] B: ammā A: illā 63b-9
[2342] B: Yūsufuŋudı A: Yūsufuŋ idi 63b-10
[2343] B: çünki: A-
[2344] B: tertībin A: tertībi 63b-11
[2345] B: pādişāhlıḳ virdüŋ daḫı düş ʿilmin virdüŋ A: meliklik verdüŋ daḫı düş ʿilmini ögretdüŋ 63b-14
[2346] A: nāẕirsin 63b-15: B-
[2347] B: vir A: ver 64a-1
[2348] B: āḫiretde A: āḫirinden 64a-1
[2349] B: eyle dedi A: iyle 64a-2
[2350] B: didi ki A: dedi kim 64a-2
[2351] B: Yūsuf sulṭān oldı A: oldı 64a-3
[2352] B: ḥaşr olur peyġāmberlerile ḥaşr olmaz didiler A: ḥaşr olısardı demişlerdi 64a-4

Yūsuf bunı eşidüp dedi ki: “İlāhī beni peyġāmberlerle ḳopar.” dedi.[2353] (12) Yūsuf eşitdi bu sözi, İbrāhīm aşlına Taŋrı Taʿālā müslim dedi nitekim buyurdı:[2354] didi. (13) Ammā bundan maḳṣūd İbrāhīm’dür. Yūsuf eytdi:[2355] “İlāhī beni İbrāhīm aşlından ḳopar, Reyyān aşlından ḳoparma.”

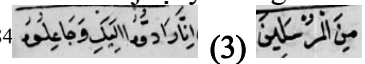
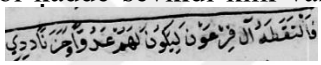
[96b]

(1) demişidi.[2356] Pes Yūsuf’dan ṣoŋra[2357] ḳardaşları biri biri ardınca peyġāmber[2358] oldılar tā Mūsā (2) zamānına degin. Andan ṣoŋra on iki bölük oldılar. Tā Firʿavn zamānına degin. Çünki Firʿavn zamānı (3) oldı Benī İsrā’īl ḳavmi[2359] masḫaraya dutarlardı: “Yūsuf bizüm ḳulumuz.” dirlerdi ve “Ḳardaşları ḫizmetkārlarımuz.” (4) dirlerdi. “Bizüm dedelerimüz niʿmetile bislendiler,[2360] siz daḫı gelüŋ bizüm niʿmetümüz yiŋ, içüŋ, bize ḫizmet idüŋ.” dirlerdi (5) va’llahu aʿlem. **Ḳıṣṣa-i Mūsā ʿAleyhi’s-selām** Çünki Firʿavn zamānı oldı.[2361] Taŋrılıḳ daʿvāsın iderdi.[2362] Bir gün (6) Firʿavn otururdı, müneccimler eytdiler:[2363] “Yā melikü’z-zamān, felek ʿilminde şöyle gördük kim[2364] Benī İsrā’īl[2365] (7) ḳavminden bir oġlan ḳopısardur,[2366] senüŋ pādişāhlıġuŋ anuŋ elinde ḫarāb[2367] olısardur.” Çünki Firʿavn (8) anı eşitdi[2368] ādemler ḳodı ki [2369] her ḳanda ki er oġlan doġsa[2370] öldürürleridi. Tā Mūsā doġınça bunda (9) iḫtilāf itmişlerdi.[2371] Mūsā İbni Yāmin oġlanlarındandur.[2372] Baʿżılar eydür: “Yehūdā aşlındandur.”[2373] (10) Ammā[2374] Mūsā ʿİmrān oġlıdur. Mūsā diyü anuŋçun didiler kim ṣuyıla[2375] aġaç içinde bulundı. Mūsā (11) dimek[2376] ʿİbrī dilincedür.[2377] Çünki Mūsā’nuŋ[2378] anası ḫāmile oldı. Ṭoġacaḳ vaḳt oldı,[23792380] Mūsā

[2353] A: Yūsuf bunı eşidüp dedi ki İlāhī beni peyġāmberlerle ḳopar dedi 64a-4/5: B-
[2354] B: Yūsuf eşitdi bu sözi İbrāhīm aşlına taŋrı taʿālā müslim dedi nitekim buyurdı A: ve hem Yūsuf eşitmişidi ki İbrāhīm evveline müslim derler nite kim buyurur 64a-5/6
[2355] B: ammā bundan maḳṣūd İbrāhīmdür Yūsuf eytdi A: bundan maḳṣūdı İbrāhīmdür eyitdi 64a-7
[2356] B: demişidi: A-
[2357] B: pes Yūsufdan ṣoŋra A: Yūsuf ardınça 64a-9
[2358] B: peyġāmber A: peyġāmberler 64a-9
[2359] B: ḳavmi A: ḳavmin 64a-12
[2360] B: Yūsuf bizüm ḳulumuz dirlerdi ve ḳardaşları ḫizmetkārlarımuz dirlerdi bizüm dedelerimüz niʿmetile bislendiler A: Yūsuf bizüm ḳulımuzdur ḳardaşları bizüm niʿmetlerümüzle beyüdiler dirlerdi 64a-13/14
[2361] B: çünki Firʿavn zamānı oldı A: çünki Firʿavnı laʿīn pādişāh oldı 64a-15/64b-1
[2362] A: taŋrılıḳ daʿvāsın iderdi 64b-1: B-
[2363] B: bir gün Firʿavn otururdı müneccimler eytdiler A: bir gün müneccimler eytdiler 64b-1/2
[2364] B: yā melikü’z-zamān felek ʿilminde şöyle gördük kim: A-
[2365] B: Benī İsrā’īl A: Benī İsrāyil 64b-2
[2366] B: ḳopısardur A: doġısardur 64b-2
[2367] B: ḫarāb A: helāk 64b-4
[2368] B: çünki Firʿavn anı eşitdi: A-
[2369] B: ādemler ḳodı ki A: pes Firʿavn ādemler ḳodı 64b-4
[2370] B: her ḳanda ki er oġlan doġsa A: oġlan doġarsa 64b-5
[2371] B: tā Mūsā doġınça bunda iḫtilāf itmişlerdi A: tā ki Mūsā İbni ṭoġınça ʿulemā bunda iḫtilāf etdiler ki: 64b-5/6
[2372] B: oġlanlarındandur A: oġlanlarındandı 64b-7
[2373] B: baʿżılar eydür Yehūdā aşlındandur A: bir ḳavlde Yehūdā oġlanlarındandı 64b-7/8
[2374] B: ammā A: ve illā 64b-8
[2375] B: Mūsā diyü anuŋçun didiler kim ṣuyıla A: Mūsā anuŋıçun dediler ki suyla 64b-9
[2376] B: dimek A: demek 64b-10
[2377] B: dilincedür A: dilinçedür 64b-10
[2378] B: çünki Mūsānuŋ A: Mūsā 64b-10
[2379] B: ṭoġacaḳ vaḳt oldı A: doġurası vaḳt giçe vaḳtında 64b-11
[2380] A: çünki 64b-12: B-

ṭoġdı, (12) anası ġuṣṣalandı. Eytdi: “Ben kendü ʿayālum nice öldüreyim?[2381] “Eger öldürmezsem ḳorḳarın ki Firʿavn ikimüz bile öldüre.” (13) didi.[2382] Bu ġuṣṣayıla yatdı. Ḫiṭāb-ı ʿizzet irişdi ki ḳulaġına

[97a]

(1) Düşinde gördi ki Ḥaḳ Taʿālā Mūsā’nuŋ anasına vaḥy itdi ki:[2383] “Oġluŋı emzür daḫı ṣuya bıraḳ, ġuṣṣalanma. (2) Ben anuŋ ḳaydını görem ḳudretümle. Nitekim Kelām-ı Mecīd içinde yād ḳıldı:[2384] (3) “Biz anı ṣaġ selāmet saŋa degirevüz,[2385] hem daḫı peyġāmber ḳılavuz.” Çünki[2386] anası anı (4) eşitdi, durı geldi, emzürdi. Mūsā’yı[2387] ḫurmā yapraġına ṣardı. ʿUlemā bunda iḫtilāf iderler.[2388] (5) Baʿżılar ḳavlinde[2389] bir ṣanduġa ḳoydı, daḫı ṣuya bıraḳdı.[2390] Taŋrı’ya ışmarladı. Pes Nil ırmaġı (6) iki bölük aḳardı. Birezi Firʿavn’uŋ sarāyı altına giderdi.[2391] Geldi Cebrā’īl Mūsā’nuŋ ṣandıġını[2392] ḳanadıla (7) urdı, Firʿavn’uŋ sarāyı altına iletdi. İrteye dek ol ṣu içinde yatdı.[2393] İrte oldı ol ṣu Mūsā’yı (8) aldı, Firʿavn’uŋ taḫt altından geçüp ol ḥavża vardı ki Firʿavn’uŋ ḳolluḳçıları altun maşrabayla suyı (9) andan alırlardı. Çünki kenāra geldi Firʿavn’uŋ ḳolluḳçıları[…] gördiler ki[2394] ḥavż içinde (10) bir ṣanduḳ yatur.” Eytdiler:[2395] “ʿAcab bu ne nesne ola?[2396] Tīz yüzici bıraḳdılar, ṣanduġı açdılar.İçinde gördiler bir oġlan. (11) Yüzinüŋ nūrı ʿarşa çıḳar.[2397] Āsiye ṣol ḥadde sevindi kim vaṣfa gelmez, eytdi:[2398] “Bunı baŋa Taŋrı virdi.” (12) didi[2399] Firʿavn ḳavmi Mūsā’yı (13) getürdiler Mūsā ḫōẕ bunlara düşmen olısardur.[2400] Āsiye Ḫātun Şām iḳliminden idi, ʿaẓīm görklüyidi.

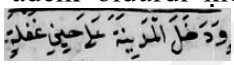
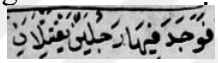
[97b]

[2381] B: ʿayālum nice öldüreyim A: ʿayālumı niçe öldüreyin 64b-13
[2382] B: ḳorḳarın ki Firʿavn ikimüz bile öldüre didi A: ḳorḳarum ki Firʿavn duya ikimüzi daḫı öldüre 64b-14
[2383] B: ḫiṭāb-ı ʿizzet irişdi ki ḳulaġına düşinde gördi ki ḥaḳ taʿālā Mūsānuŋ anasına vaḥy itdi ki A: düşinde Allahu Taʿālā Mūsānuŋ anasına daḫı eytdi 64b-15/65a-1
[2384] B: ben anuŋ ḳaydını görem ḳudretümle nitekim Kelām-ı Mecīd içinde yād ḳıldı: A-
[2385] B: ṣaġ selāmet saŋa degirevüz A: girü saŋa degürürüz saġ selāmet 65a-3/4
[2386] B: peyġāmber ḳılavuz çünki A: peyġāmper ḳıluruz pes 65a-4
[2387] B: anası anı eşitdi durı geldi emzürdi Mūsāyı A: anası ṭurı geldi emzürdi bir 65a-5
[2388] B: ʿulemā bunda iḫtilāf iderler A: bunda ḫalāyıḳ vardur 65a-6
[2389] B: baʿżılar ḳavlinde A: baʿżı ḳavlde 65a-6
[2390] B: ḳoydı daḫı ṣuya bıraḳdı A: bıraḳdı 65a-7
[2391] B: pes Nil ırmaġı iki bölük aḳardı birezi Firʿavnuŋ sarāyı altına giderdi A: ol ṣunuŋ birezi Firʿavn sarāyına giderdi 65a-7/8
[2392] B: Mūsānuŋ ṣandıġını: A-
[2393] B: Firʿavnuŋ sarāyı altına iletdi irteye dek ol ṣu içinde yatdı A: Firʿavn öninden iletdi erte olınca Mūsā ol ṣuda ḳaldı 65a-9/10
[2394] B: irte oldı ol ṣu Mūsāyı aldı Firʿavnuŋ taḫt altından geçüp ol ḥavża vardı ki Firʿavnuŋ ḳolluḳçıları altun maşrabayla suyı andan alırlardı çünki kenāra geldi Firʿavnuŋ ḳolluḳçıları […] gördiler ki A: ve çünki erte oldı ḳolluḳçılar vardılar ki ol ḥavżundan ṣu alalar ol ṣanduḳı gördiler 65a-10/12
[2395] B: ḥavż içinde bir ṣanduḳ yatur eytdiler: A-
[2396] B: bu ne nesne ola A: bu ne olası 65a-12
[2397] B: tīz yüzici bıraḳdılar ṣanduġı açdılar içinde gördiler bir oġlan yüzinüŋ nūrı ʿarşa çıḳar A: alup Firʿavn ḫātunı ḳatına getürdiler çün ḫātunı anı gördiler çün gördi ʿacabladı ṣanduġı açdı içinde bir oġlan yüzinüŋ nūrı yıraḳ urur 65a-12/65b-1
[2398] B: Āsiye ṣol ḥadde sevindi kim vaṣfa gelmez eytdi A: ḫātun ṣunuŋ gibi sevindi ki ḳıyāsı yoḳ 65b-1
[2399] B: didi: A-
[2400] B: Mūsā ḫōẕ bunlara düşmen olısardur A: ki Mūsā bunlara düşmen ola 65b-4

(1) Lūṭ aṣlından idi.[2401] Firʿavn'a ʿavrat olmışıdı ammā ḳız oġlanıdı.[2402] Firʿavn aŋa ḳatı ḥürmet (2) iderdi.[2403] Āsiye ol ṣanduġı aldı, Firʿavn'uŋ ḳatına getürdi.[2404] Eytdi: "Yā Mālik,[2405] senüŋ (3) devletüŋde dükeli nesne ḥāṣıldur, daḫı ḫalāyıḳlar bize[2406] ṭaʿn iderler; oġlumuz, ḳızımuz olmaduġıçun.[2407] (4) İmdi Taŋrı Taʿālā[2408] bize bir oġlan virdi,[2409] sulṭānzādeye beŋzer. Gel[2410] biz bunı oġul[2411] idinelüm. (5) Hem ḫalāyıḳ sözinden ḳurtılalum."[2412] Firʿavn eytdi: "Olmasın kim ol[2413] beni helāk iden oġlan[2414] bu ola?" (6) Āsiye eytdi: "Ol ḥükm vaḳtı geçdi. Gel bunı oġıl idinelüm." Andan[2415] Firʿavn rāżı oldı, yaḳasından (7) geçirüp[2416] oġul idindiler.[2417] Emzürmege ṭāyeler getürdiler.[2418] Her kim emzürmege geldiyse[2419] hīçbirinüŋ (8) emcegin[2420] emmedi. Pes Mışır'da ḳıġırdılar ki:[2421] "Her ḳanḳı ʿavratuŋ emcegin[2422] emerse günde yüz (9) aḳçe ṭonlıḳ aluruz." didiler.[2423] Çün Mūsā anası anı işitdi, eytdi: "Varayın, göreyin; ola ki beni eme."[2424] Geldi, (10) emcegin virdi, derḥāl emdi.[2425] Çün Āsiye anı gördi, Mūsā'nuŋ anasına çoḳ māl virdi.[2426] (11) Pes Mūsā'yı ḳıymetī ṭonlar geydürdiler.[2427] Andan[2428] Ḥaḳ Taʿālā Firʿavn'uŋ[2429] göŋline Mūsā'nuŋ muḥabbetin bıraḳdı. Şöyle kim (12) Mūsā'yı görmek dileridi. Tīz tīz isterdi, ḳarārı ḳalmazıdı. Bir gün Firʿavn Mūsā'yı eline aldı, (13) oḫşadı. Mūsā[2430] Firʿavn'uŋ saḳalına yapışdı. Şöyle çeker ki çoḳ ḳıl elinde ḳaldı.[2431] Firʿavn ḳaḳıdı,

[98a]

[2401] B: Āsiye ḫātun Şām iḳlīminden idi ʿaẓīm görklüyidi Lūṭ aṣlından idi A: Firʿavn ḫātunı Lūṭ peyġāmper ḳızlarından doġmışıdı 65b-4/5
[2402] B: Firʿavna ʿavrat olmışıdı ammā ḳız oġlanıdı A: Firʿavn anı ʿavrat edinmişdi ammā daḫı bikr-idi 65b-5/6
[2403] B: Firʿavn aŋa ḳatı ḥürmet iderdi A: otuz yıl bile oldı Firʿavn ḥürmet iderdi 65b-6/7
[2404] B: Āsiye ol ṣanduġı aldı Firʿavnuŋ ḳatına getürdi A: pes Asiye ṣanduḳ aldı Firʿavn öŋine getürdi 65b-7/8
[2405] B: yā Mālik: A-
[2406] B: dükeli nesne ḫāṣıldur daḫı ḫalāyıḳlar bize A: dükeli iş tamāmdur ammā ḫalḳ bize 65b-9
[2407] B: oġlumuz ḳızımuz olmaduġıçun A: de ki bizüm ʿayālumuz olmaduġıçun 65b-10
[2408] B: imdi taŋrı taʿālā A: ḥaḳ Taʿālā 65b-10
[2409] B: virdi A: verdi ki ġāyibden 65b-11
[2410] B: gel A: imdi pādişāh gel 65b-12
[2411] B: oġul A: oġıl 65b-12
[2412] B: sözinden ḳurtılalum A: dilinden ḳurtulalum 65b-13
[2413] B: olmasın kim ol A: olmasun ki 65b-14
[2414] B: oġlan: A-
[2415] B: andan: A-
[2416] B: geçirüp A: geçürdi 66a-1
[2417] B: oġul idindiler A: oġıl edindiler 66a-2
[2418] B: ṭāyeler getürdiler A: dāyeler istediler 66a-2
[2419] B: emzürmege geldiyse A: geldiyse 66a-2
[2420] B: hīçbirinüŋ emcegin: A-
[2421] B: pes Mışırda ḳıġırdılar ki A: Mışırda çaġırtdılar 66a-3
[2422] B: emcegin A: emçegin 66a-3
[2423] B: günde yüz aḳçe ṭonlıḳ aluruz didiler A: kendüye yüz ḳızıl altun 66a-4
[2424] B: çün Mūsā anası anı işitdi eytdi varayın göreyin ola ki beni eme A: pes Mūsānuŋ anası 66a-4
[2425] B: emcegin virdi derḥāl emdi A: emçegin verdi Mūsā anı imdi 66a-5
[2426] B: çün Āsiye anı gördi Mūsānuŋ anasına çoḳ māl virdi A: Firʿavn ve Asiye şāẕ oldı Mūsānuŋ anasına ḫilʿatlar baġışladılar 66a-5/6
[2427] B: pes Mūsāyı ḳıymetī ṭonlar geydürdiler: A-
[2428] A: andan 66a-7: B-
[2429] B: Firʿavnuŋ A: o laʿīnüŋ 66a-7
[2430] B: şöyle kim Mūsāyı görmek dileridi tīz tīz isterdi ḳarārı ḳalmazıdı bir gün Firʿavn Mūsāyı eline aldı oḫşadı Mūsā: A-
[2431] B: şöyle çeker ki çoḳ kıl elinde ḳaldı A: şöyle çekdi ki yolından 66a-9

(1) eytdi: “Hā ben didigim olmadı mı? Ol beni öldüren oġlan budur.”[2432] Buyurdı ki Mūsā’yı öldüreler.[2433] (2) Āsiye eytdi: “Hey bu oġlancuḳdur,[2434] senüŋ ḥürmetüŋ bilmez.”[2435] Firʿavn eytdi: “Ḳaṣdıla itdi.”[2436] Āsiye (3) eytdi: Anuŋ ḳaṣdıla itdigin itmedügin bilesin. İki ṭabaḳ getürsünler; birine od ḳoysunlar, birine (4) altun ḳoysunlar. Daḫı öŋine getürsünler.[2437] Eger altuna ṣunarsa bilesinki[2438] ḳaṣdıla itdi,[2439] (5) eger[2440] oda ṣunarsa biliŋ ki[2441] oġlandur bilmez.” Pes vardılar, iki ṭabaḳ getürdiler.[2442] Mūsā’nuŋ iki yanında (6) ḳodılar. Birine od ḳoydılar, birine altun ḳoydılar.[2443] Mūsā ḳaṣd itdi ki[2444] altuna ṣuna. Derḥāl Cebrā’īl (7) geldi, ḳanadıla urdı, Mūsā’nuŋ elini[2445] oda iletdi. Mūsā ōdı aldı, aġzına ḳoydı,[2446] dili (8) yandı. Ol uçun dili[2447] beltek oldı. **Su’āl** ṣorarlarısa ki: “Eli göyünmedi dili niçün göyündi?”[2448] (9) **Cevāb** oldur ki Mūsā Firʿavn’uŋ ṣaḳalına yapışup ḳoparmışıdı.[2449] Dili ya[n]duġına sebeb buyıdı kim Firʿavn’ı baba demişidi.[2450] El-ḥāṣıl[2451] Firʿavn Mūsā’yı (10) bisledi.[2452] Şol ḳadar Firʿavn’ile seyrāna çıḳar oldı[2453] ki dört yüz ḳul bilesince seyrān iderdi. (11) Muraṣṣaʿ ṭonlar giyib yürürdi.[2454] Tā şol vaḳte degin ki Mūsā ḳaçdı, bir ādem öldürdi ḳıbṭilerden.[2455] (12) Çıḳdı[2456] şehrden gitdi. Sebeb buyıdı kim[2457] bir gün Mūsā naẓarından (13) çıḳdı bāzār teferrücine geldi. Gördi iki kişi urışur.[2458] Gine[2459] bir gün

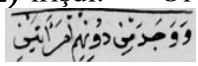
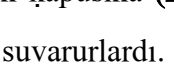
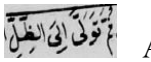
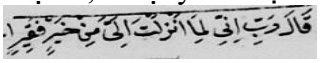
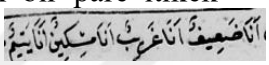
[98b]

[2432] B: hā ben didigim olmadı mı ol beni öldüren oġlan budur A: vah gördüŋ mi o dedükleri oġlan hemān budur 66a-10/11
[2433] B: buyurdı ki Mūsāyı öldüreler A: ben bunı öldüreyin deyü söyledi 66a-11
[2434] B: oġlancuḳdur A: oġlandur 66a-12
[2435] B: senüŋ ḥürmetüŋ bilmez A: bu ʿizzeti ḥurmeti ne bilsün 66a-12
[2436] B: ḳaṣdıla itdi A: bu bunı ḳaṣdıla etdi 66a-13
[2437] B: anuŋ ḳaṣdıla itdigin itmedügin bilesin iki ṭabaḳ getürsünler birine od ḳoysunlar birine altun ḳoysunlar daḫı öŋine getürsünler A: ḳaṣdıla etdügi ve etmedügin şol vaḳt bilesün ki iki yanına ḳoyuŋ 66a-14/15
[2438] B: bilesin ki A: bilesün ki 66a-15
[2439] B: itdi A: eder 66b-1
[2440] B: eger A: ve eger 66b-1
[2441] B: biliŋ ki A: bilesün ki 66b-1
[2442] B: iki ṭabaḳ getürdiler A: Asiye didügi gibi etdiler 66b-2
[2443] B: Mūsānuŋ iki yanında ḳodılar birine od ḳoydılar birine altun ḳoydılar: A-
[2444] B: ḳaṣd itdi ki A: diledi ki 66b-2
[2445] B: derḥāl Cebrā’īl geldi ḳanadıla urdı Mūsānuŋ elini A: Cebrā’īl ʿaleyhi’s-selām urdı ḳanadıla elin 66b-3
[2446] B: aldı aġzına ḳoydı A: dutdı aġzına iletdi 66b-4
[2447] B: ol uçun dili A: ol sebebden 66b-4
[2448] B: Suāl ṣorarlarısa ki eli göyünmedi dili niçün göyündi A: Suāl ṣordılar ki niçün eli yanmaya dili yana 66b-5
[2449] B: cevāb oldur ki Mūsā Firʿavnuŋ ṣaḳalına yapışup ḳoparmışıdı A: cevāb budur ki elile Firʿavnıŋ ṣaḳalına yapışmışdı 66b-6
[2450] A: dili ya[n]duġına sebeb buyıdı kim Firʿavnı baba demişidi 66b-7: B-
[2451] B: el-ḥāṣıl A: andan 66b-8
[2452] B: bisledi A: besledi 66b-8
[2453] B: şol ḳadar Firʿavnile seyrāna çıḳar oldı A: yigid oldı 66b-8
[2454] B: ki dört yüz ḳul bilesince seyrān iderdi muraṣṣaʿ ṭonlar giyib yürürdi A: raʿnā ruybalar giyüp yürürdi her vaḳt ata bindükçe dört yüz ḳulıla yürüdi 66b-8/9
[2455] B: Mūsā ḳaçdı bir ādem öldürdi ḳıbṭilerden: Mūsā ḳıpṭilerüŋ birisin öldürdi 66b-10
[2456] A: çıḳdı 66b-11: B-
[2457] B: sebeb buyıdı kim A: Mūsā gitdügüne Mışırdan sebeb 66b-11
[2458] B: bir gün Mūsā naẓarından çıḳdı bāzār teferrücine geldi gördi iki kişi urışur: A-
[2459] B: gine: A-

(1) Mūsā Firʿavn sarāyından[2460] çıḳdı kim ḫalvete gide.[2461] Gördi kim iki kişi biri biriyile urışur.[2462] Birisi (2) Benī İsrā'īl'den[2463] birisi ḳıbṭilerden.[2464] Ol ḳıbṭi Benī İsrā'īl'e[2465] güç eyler.[2466] Mūsā ilerü geldi, (3) eytdi:[2467] "Ḳoġıl anı ki Benī İsrā'īl ḳavmidür."[2468] فَوَكَزَهُ مُوسَىٰ فَقَضَىٰ عَلَيْهِ قَالَ هَٰذَا مِنْ عَمَلِ (4) الشَّيْطَانِ Mūsā ḳaḳıdı,[2469] ol ḳıbṭiyi öldürdi. Döndi gine ġuṣṣalandı. Eytdi ki: "Bu Şeyṭān işidür." didi.[2470] (5) Pes evine geldi.[2471] Firʿavn ol ḳıbṭinüñ öldügin[2472] eşitdi, ammā[2473] bilmedi ki kim öldürdi. Çünki[2474] (6) irte[2475] oldı, Mūsā gine atına[2476] bindi. Teferrüc iderken gine gördi kim Benī İsrā'il ḳavmi gine urışur.[2477] (7) Mūsā ilerü vardı, eytdi: "Dāyim niçün urışırsız?"[2478] Ol kişi eydür:[2479] "Dün öldürdüñ birimüzi, (8) bugün baña mı geldüñ öldürmege?" didi.[2480] اَتُرِيدُ اَنْ تَقْتُلَنِي كَمَا قَتَلْتَ نَفْسًا بِالْاَمْسِ (9) Pes: "Ol dünkini Mūsā öldürmiş." diyü ḫaber Firʿavn'a degdi.[2481] Firʿavn kāfiridi illā ki ʿādilidi.[2482] (10) Buyurdı: Tīz getiriñ öldüreyim,[2483] ḳana ḳan olsun." didi.[2484] وَجَاءَ مِنْ اَقْصَى الْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَسْعَىٰ (11) Pes şehr ḳavminden bir kişi yügürü geldi, eytdi:[2485] "Yā Mūsā, Firʿavn seni öldürür; ḳaç, git." dedi.[2486] (12) Mūsā anı eşitdi; ḳaçdı, gitdi.[2487] Mūsā aña degin[2488] yayan yürüdügi yoġudı. Yola girdi, (13) gitdi. وَلَمَّا تَوَجَّهَ تِلْقَاءَ مَدْيَنَ قَالَ عَسَىٰ رَبِّي اَنْ يَهْدِيَنِي Mūsā[2489] Medyen'den yaŋa yöneldi,

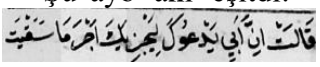
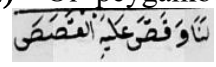
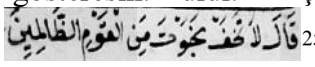
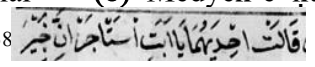
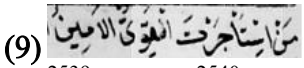
[99a]

[2460] B: sarāyından A: evinden 66b-12
[2461] B: kim ḫalvete gide: A-
[2462] B: gördi kim iki kişi biri biriyile urışur A: gördi iki kişi şavaş ederler 66b-13
[2463] B: Benī İsrā'īl'den A: İsrāyīlden 66b-13
[2464] B: birisi ḳıbṭilerden A: ve birisi ḳıbṭilerdendür 66b-14
[2465] B: Beni İsrā'īle A: Beni İsrāyil ḳavmine 66b-14
[2466] B: güç eyler A: güç iderdi 66b-14
[2467] B: Mūsā ilerü geldi eytdi A: Mūsā eytdi 66b-14/15
[2468] B: ḳoġıl anı ki Beni İsrā'īl ḳavmidür A: ḳo anı ol Beni İsrāyil ḳavmindendür güç etme ḳıbṭi ḳomadı 66b-15
[2469] A: Mūsā ḳaḳıdı 67a-2: B-
[2470] B: döndi gine ġuṣṣalandı eytdi ki bu şeyṭān işidür didi: A-
[2471] B: pes evine geldi A: andan eve geldi 67a-2
[2472] B: ol ḳıbṭinüñ öldügin A: ḳıbṭiyi öldürdügin 67a-3
[2473] B: ammā A: ve illā 67a-3
[2474] B: çünki: A-
[2475] B: irte A: yarındası 67a-3
[2476] B: gine atına A: yine ata 67a-4
[2477] B: teferrüc iderken gine gördi kim benī İsrā'il ḳavmi gine urışur A: ol erte geldi kim ol beni İsrāyillü kişi bir kişi ile daḫı şavaş eder 67a-4/5
[2478] B: Mūsā ilerü vardı eytdi dāyim niçün urışırsız A: pes Mūsā eytdi her gün niçün böyle şavaş edersiz 67a-5/6
[2479] B: eydür: eytdi 67a-6
[2480] B: dün öldürdüñ birimüzi bugün baŋa mı geldüñ öldürmege didi A: diler-misin ki beni daḫı öldüresin nite ki dün öldürdüñ 67a-7/8
[2481] B: pes ol dünkini Mūsā öldürmiş diyü ḫaber Firʿavna degdi A: ol ḳavm bileler ki dünki ḳıbṭi'i Mūsā öldürmiş pes varup Firʿavnı ḫaber etdiler 67a-8/9
[2482] B: Firʿavn kāfiridi illā ki ʿādilidi A: egerçi ki Firʿavn kāfirdi ve illā ki ġāyet ʿādilidi 67a-10
[2483] B: tīz getiriñ öldüreyim A: getürüñ öldüreyin 67a-11
[2484] B: didi A: dedi 67a-11
[2485] B: pes şehr ḳavminden bir kişi yügürü geldi eytdi A: bir kişi ḳavminden geldi eytdi 67a-12/13
[2486] B: dedi: A-
[2487] B: ḳaçdı gitdi A: ḳaçdı 67a-14
[2488] B: Mūsā aŋa degin A: hergiz 67a-14
[2489] B: Mūsā A: ammā 67b-1

(1) gitdi.[2490] “Ola kim Ḥaḳ Taʿālā bir yol göstere. dedi.[2491] Üç gün gitdi. Hīç ṭaʿām yimedi.[2492] Çünki Medyen ḳapusına (2) irişdi.[2493] Ol ḳuyuya geldi kim[2494] Medyen ḫalḳı[2495] anda ṭavarların suvarurlardı. (3) Pes[2496] Mūsā gördi ki iki ḳız dururlar, bir bölük ḳoyunı egiri ḳomışlar.[2497] (4) Herbir kişi geldiler, ṭavarların suvarurlar, gider. Bu iki ḳız suvarmazlar, baḳup dururlar.[2498] Pes Mūsā (5) eydür: “Siz neye suvarmazsız?”[2499] Bunlar eytdiler: “Biz ḳuyudan şu çekemeziz.” Daḫı bir rivāyet de budur ki (6) ol ḳuyu aġzınuŋ bir ḳapaġı varıdı, anı ḳırḳ kişi getürürdi. Meger ol gün ḳuyu ḳapaḳlıyıdı, (7) ol iki ḳız anı götürümedi. Meger ol gün giç gelmişidi, ʿāciz ḳalmışlarıdı.[2500] Mūşā eytdi: “Kimseŋüz yoḳ mı ki siz gelürsiz?”[2501] Eydürleridi kim: “Atamuz ḳocadur, (8) bizüm daḫı gücümüz yitmez, şuyı çıḳarımazuz.” didiler.[2502] Mūşā bunları esirgedi. Götürdi ol ḳapaġı (9) şöyle bir elile ḳodı, ol ḳuyudan şuvardı.[2503] Andan vardı[2504] bir gölgede (10) oturdı. “İlāhī ḫācetüm bir pāre itmek[2505] anı ṭaʿām idinem. (11) Benüm ġarīblıġım baŋa yiter.” didi.[2506] Mūsā’nuŋ ḳulaġına āvāz (12) geldi kim:[2507] “Ġarīb oldur ki benüm gibi anuŋ ḳavmi yoḳdur.[2508] Żaʿīf oldur kim benüm gibi ḳuvvetcisi yoḳdur. Miskīn (13) oldur kim benüm gibi anuŋ yardımcısı yoḳdur.”[2509] Andan[2510] bu ḳızlar sevinü[2511] atalarına geldiler, Mūsā’nuŋ ḫaberi Şuʿayb peyġāmbere

[99b]

[2490] B: gitdi: A-
[2491] B: ola kim ḥaḳ taʿālā bir yol göstere dedi A: eytdi ol ki Allahu Taʿālā baŋa ṭoġrı yolı göstere 67b-2
[2492] B: hīç ṭaʿām yimedi: A-
[2493] B: çünki Medyen ḳapusına irişdi A: Medyene erişdi 67b-3
[2494] B: geldi kim A: geldiler 67b-3
[2495] B: ḫalḳı A: ḳavmi 67b-4
[2496] B: pes: A-
[2497] B: iki ḳız dururlar bir bölük ḳoyunı egiri ḳomışlar A: iki ʿavrat bir bölük ḳoyunla dururlar 67b-5/6
[2498] B: herbir kişi geldiler ṭavarların suvarurlar gider bu iki ḳız suvarmazlar baḳup dururlar: A-
[2499] B: pes Mūsā eydür siz neye suvarmazsız A: Mūsā şordı niçün ṭurursız 67b-6
[2500] B: bunlar eytdiler biz ḳuyudan şu çekemeziz daḫı bir rivāyet de budur ki ol ḳuyu aġzınuŋ bir ḳapaġı varıdı anı ḳırḳ kişi getürürdi meger ol gün ḳuyu ḳapaḳlıyıdı ol iki ḳız anı götürümedi meger ol gün giç gelmişidi ʿāciz ḳalmışlarıdı A: eytdiler biz ḳovayı ṭartamazuz daḫı bir ḳavlde derler ki ṭavarların şuvaraçaḳ ḳırḳ kişi getüreçek bir ḳapaġı vardı üsdine ḳorlar giderlerdi ol gün ol ṭaş ol ḳuyu içindeyidi ol ki ʿavratlar ʿāciz ḳalmışlardı 67b-7/10
[2501] A: Mūşā eytdi kimseŋüz yoḳ mı ki siz gelürsiz 67b/10/11:B-
[2502] B: eydürleridi kim atamuz ḳocadur bizüm daḫı gücümüz yitmez şuyı çıḳarımazuz didiler A: eydürleridi kim atamuz ḳocadur bizüm daḫı gücümüz yitmez şuyı çıḳarımazuz didiler 67b-11/12
[2503] B: götürdi ol ḳapaġı şöyle bir elile ḳodı ol ḳuyudan şuvardı A: ilerü vardı ol ṭaşı [tuttuġu] gibi yabana atdı ol ḳırḳ kişi çeḳdi ḳovayı çekdi ol ḳoyunçaḳları şuvardı andan vardı 67b-13/15
[2504] B: andan vardı A: andın Mūsā vardı 68a-1
[2505] B: itmek A: etmek ki 68a-2
[2506] B: idinem benüm ġarīblıġım baŋa yiter didi A: edinem ki ġarībem yoḳsūlam şayruyam 68a-2
[2507] B: Mūsānuŋ ḳulaġına āvāz geldi kim A: bir āvāz eşitdüm ki yā Mūsā 68a-3
[2508] B: anuŋ ḳavmi yoḳdur A: yaḳını yoḳ 68a-3/4
[2509] B: żaʿīf oldur kim benüm gibi ḳuvvetcisi yoḳdur miskīn oldur kim benüm gibi anuŋ yardımcısı yoḳdur A: yoḳsul oldur ki benüm gibi ḥükmi yoḳ 68a-4
[2510] B: andan: A-
[2511] B: sevinü A: sevinüp 68a-4

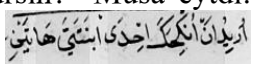
(1) eydivirdiler.[2512] Şuʿayb[2513] eytdi: “Ol nice kişidür?”[2514] Ḳızlar Mūsā’nuŋ vaṣfın atalarına didiler.[2515] Şuʿayb anı eşitdi:[2516] (2) “Ol peyġāmberdür. Varuŋ, oḳuŋ, gelsün.” didi.[2517] (3) Pes[2518] ol ḳızlaruŋ birisi durdı, Mūsā ḳatına geldi.[2519] Edebile selām virdi,[2520] (4) eytdi: “Sizi babam ister.”[2521] Mūsā eytdi: “N’ider?” Ol[2522] ḳız eytdi: “Ol eylük ki sen[2523] bize itdüŋ[2524] anuŋ ʿivażın (5) itmek ister.”[2525] Mūsā durdı.[2526] Ol ḳız öŋine düşdi kim gide.[2527] Mūsā eytdi: “Yā[2528] ḳız sen benüm ardumca gel tā ki ben[2529] seni (6) görmeyem. Eger yol yaŋılursam gösteresin.” didi.[2530] Çün Mūsā Şuʿayb ḳatına geldi, kendü ḥālini söyledi.[2531] (7) [2532] Şuʿayb eytdi: “Ḳorḳma[2533] yā Mūsā ki ẓālim[2534] elinden ḳurtılduŋ. Bunlar[2535] (8) Medyen’e ḥükm idmezler.”[2536] Pes Mūsā’ya[2537] ṭaʿām getürdiler, yidi.[2538] (9) Ol ḳızlaruŋ birisi eydür: “Baba n’ola bu kişi çobanlıġa dutasın.[2539] Bu kişi[2540] (10) ġarībdür, hem daḫı bizüm[2541] kimsemüz yoḳdur. Ḳoyunumuz güdsün,[2542] daḫı[2543] emānete yarar.” didi. “Emīndür.” didi.[2544] Şuʿayb (11) eytdi: “Ḳuvvetin ḫōd gördüŋüz, emīnligin ḳanda gördüŋüz?” Ol ḳız eytdi: “Ol vaḳt ki oḳumaġa (12) vardum, beni ardınca yürütdi. Eytdi ki: ‘Gözüm saŋa doḳunmasun, tā ki senüŋ uçundan günāhkār olmayam.’ (13) didi.” Şuʿayb anı ḥaḳīḳat bildi ki

---

[2512] B: Mūsānuŋ ḫaberi Şuʿayb peyġāmbere eydivirdiler A: Mūsā ḥikāyetin deyüverdiler 68a-5
[2513] A: Şuʿayb 68a-5: B-
[2514] B: ol nice kişidür A: niçe kişidür ol 68a-6
[2515] B: didiler A: iydiverdiler 68a-7
[2516] B: eşitdi A: işitdi eytdi 68a-7
[2517] B: ol peyġāmberdür varuŋ oḳuŋ gelsün didi: ol peyġāmber olıçaḳdur oḳuŋ gelsün 68a-7/8
[2518] B: pes: A-
[2519] B: durdı Mūsā ḳatına geldi A: geldi 68a-10
[2520] B: selām virdi: A-
[2521] B: babam ister A: bapam oḳur 68a-11
[2522] B: Mūsā eytdi nider ol A: niden 68a-11
[2523] B: sen A: sin 68a-11
[2524] B: bize itdüŋ A: etdüŋ saŋa 68a-11
[2525] B: itmek ister A: eder 68a-12
[2526] B: durdı A: ṭurugeldi 68a-12
[2527] B: kim gide A: getdiler 68a-13
[2528] A: yā 68a-13: B-
[2529] B: ben: A-
[2530] B: gösteresin didi A: yol yanına ṭaş atasun eve tā ki yürüyem 68a-14
[2531] B: kendü ḥālini söyledi A: vaṣfı ḥālin eytdi 68a-15
[2532] A: andan 68b-1: B-
[2533] B: ḳorḳma: A-
[2534] B: ki ẓālim A: ẓālimler 68b-2
[2535] B: ḳurtılduŋ bunlar: ḳurtulduŋ anlar 68b-2
[2536] B: idmezler A: etmezler 68b-3
[2537] B: pes Mūsāya A: andın Şuʿayb buyurdı öŋine 68b-3
[2538] B: yidi A: yedi 68b-3
[2539] B: ol ḳızlaruŋ birisi eydür baba nola bu kişi çobanlıġa dutasın A: Şuʿaybuŋ bir ḳızı eytdi yā baba nola ki 68b-5
[2540] B: bu kişi A: ol kişi 68b-6
[2541] B: hem daḫı bizüm A: hem bizüm daḫı 68b-6
[2542] B: güdsün A: gütsün 68b-6
[2543] B: daḫı A: hem daḫı 68b-7
[2544] B: didi emīndür didi A: gey emīn kişidür 68b-7

peyġāmberdür.[2545] Şuʿayb Mūsā'ya şordı ki:[2546] "Namāz ḳılır mısın? "Eytdi: "Ḳılırum."[2547]

[100a]

(1) Şuʿayb eytdi: "Nice namāz ḳılursın?" Mūsā eytdi:[2548] "Aṣlum ceddüm ḳılduġı namāzı ḳılıram." dedi.[2549] (2) Şuʿayb eytdi: "Ben dilerem ki bir ḳızım saŋa virem."[2550] Mūsā eytdi: (3) "Benüm saŋa ḳalıŋ virmege nesnem yoḳdur." didi.[2551] Şuʿayb eytdi: "Sekiz yıl ḳoyunum güt. Çünki sekiz yıl tamām idesin (4) ḳızı alasın." didi. Andan[2552] vardı Mūsā[2553] sekiz yıl Şuʿayb'uŋ ḳoyunın[2554] gütdi. Andan ṣoŋra Mūsā Şuʿayb'uŋ (5) bir ḳızın aldı. Andan iki oġlı oldı.[2555] Mūsā eydür:[2556] "Ḳavmüm, ḳablem görsem. İki [yıl] daḫı durayın ancaḳ." (6) didi.[2557] Şuʿayb eytdi: "Bu yıl ḳuzulayan ḳuzınuŋ[2558] başı aḳ, gevdesi ḳara olanı[2559] senüŋ olsun." didi.[2560] (7) Ḥaḳ Taʿālā ḥükmile[2561] ol yıl ne ḳadar ki ḳoyun ḳuzuladı hep[2562] başı aḳ, gevdesi ḳara oldı.[2563] İkinci yıl gine Şuʿayb (8) eytdi:[2564] "Bu yıl ṭoġan ḳuzı gevdesi aḳ, başı ḳara olanı senüŋ olsun." didi.[2565] Ol yıl daḫı hep gevdesi (9) aḳ, başı ḳara oldı.[2566] Şuʿayb bildi ki: "Bunuŋla Taŋrı'nuŋ[2567] ʿināyeti vardur." Çünki ol ikiyıl daḫı tamām oldı. (10) Mūsā bir gün vardı, yola binmege **revān** bir merkeb[2568] aldı. Şuʿayb daḫı iki yüz ḳoyun virdi.[2569] Mūsā ʿavratı (11) Ṣaġurā daḫı oġlancuḳların aldı,[2570] Mışır'dan yaŋa gitdiler.[2571] Çünki dört gün tamām oldı, gitdiler. Nāgāh (12) bir gice ḳatı ḳaraŋu oldı, yil çıḳdı,[2572] gök gürledi,[2573] ıldırım

---

[2545] B: ḳuvvetin ḫōd gördüŋüz emīnligin ḳanda gördüŋüz ol ḳız eytdi ol vaḳt ki oḳumaġa vardum beni ardınca yürütdi eytdi ki gözüm saŋa doḳunmasun tā ki senüŋ uçundan günāhkār olmayam didi Şuʿayb anı ḥaḳīḳat bildi ki peyġāmberdür A: ḳuvvetin 68b-8

[2546] B: ki A: kim 68b-8

[2547] B: ḳılırum A: bilürem 68b-9

[2548] B: Şuʿayb eytdi nice namāz ḳılursın Mūsā eytdi: A-

[2549] B: ḳılduġı namāzı ḳılıram dedi A: ḳılduġın ḳıluram 68b-9

[2550] B: dilerem ki bir ḳızım saŋa virem A: ben dilerüm ki ḳızlarumuŋ birin saŋa verem 68b-11/12

[2551] B: ḳalıŋ virmege nesnem yoḳdur didi A: verecegüm yoḳdur ne-vereyim 68b-12

[2552] B: çünki sekiz yıl temām idesin ḳızı alasın didi andan A: çün yıl tamām olasın 68b-13

[2553] A: rāżı 68b-14: B-

[2554] B: Şuʿaybuŋ ḳoyunın A: ḳoyun 68b-14

[2555] B: andan ṣoŋra Mūsā Şuʿaybuŋ bir ḳızın aldı andan iki oġlı oldı A: bir ḳızın andın bir oġlı oldı 68b-14/15

[2556] B: Mūsā eydür A: bir zamāndan ṣoŋra Mūsā eytdi 68b-15

[2557] B: ḳavmüm ḳablem görsem iki [yıl] daḫı durayın ancaḳ didi A: ben ḳavmüm göresim geldi giderin dedi 69a-1

[2558] B: ḳuzulayan ḳuzınuŋ A: ḳoyunuŋ 69a-2

[2559] B: olanı A: doġanuŋ ḳuzusı 69a-2

[2560] B: didi: A-

[2561] A: ḥükmile 69a-3: B-

[2562] B: ol yıl ne ḳadar ki ḳoyun ḳuzuladı hep A: ol ḳoyun ḳuzuladı 69a-3

[2563] B: oldı A: ola 69a-4

[2564] B: ikinci yıl gine Şuʿayb eytdi A: çün ikinci yıl oldı Şuʿayb eytdi 69a-4

[2565] B: bu yıl ṭoġan ḳuzı gevdesi aḳ başı ḳara olanı senüŋ olsun didi A: bu yıl çünki ḳuzı doġa başı ḳara gevdesi aḳ cümlesi senüŋ olsun dedi 69a-5/6

[2566] B: ol yıl daḫı hep gevdesi aḳ başı ḳara oldı A: ol yıl yine öyle oldı 69a-6

[2567] B: bunuŋla taŋrınuŋ A: anuŋla taŋrı 69a-7

[2568] B: bir gün vardı yola binmege revān bir merkeb A: merkeb 69a-8

[2569] B: Şuʿayb daḫı iki yüz ḳoyun virdi A: dört yüz dāne ḳoyun verdi 69a-8/9

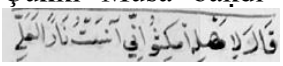
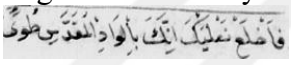
[2570] B: ṣaġurā daḫı oġlancuḳların aldı A: ṣaġurāyı aldı oġlancuḳlarıla 69a-9

[2571] B: Mışırdan yaŋa gitdiler A: Mışıra yaŋa revān oldı 69a-10

[2572] B: çünki dört gün tamām oldı gitdiler nāgāh bir gice ḳatı ḳaraŋu oldı yil çıḳdı A: dört gün getdi nāgāh bir ḳatı yil oldı 69a-10/11

şaḳıdı. Ol ḳoyunlar ṭaġıldılar her birisi bir yaŋa gitdiler.[2574] (13) Mūsā giderken[2575] yol azdı. ʿAvratı aŋa dimişidi kim:[2576] "Ḳış günüdür, şimdi[2577] gitmeyelüm. Hem daḫı ḥāmileyin." demişidi.[2578]

[100b]

(1) Mūsā eytdi:[2579] "Ḳış güni olıcaḳ n'ider? Uş benüm ḳavum, çaḳmaġum var. Od yaḳavuz." didi.[2580] Çün (2) ol gice ḳatı gün oldı.[2581] ʿAvratınuŋ burusı dutdı, ṭoġurmaġa başladı.[2582] Mūsā[2583] niçe kim çaḳmaḳ[2584] çaḳdı hergiz[2585] (3) od çıḳmadı. Şöyle oldı kim Mūsā çaḳmaġın yabana atdı.[2586] Mūsā[2587] ʿāciz ḳaldı. Pes[2588] Ḥaḳ Taʿālā (4) kendü ḳudretinden bir pāre nūr[2589] ṭaġa bıraḳdı. Aŋa Ṭūr-ı Sīnā dirlerdi.[2590] Çünki Mūsā baḳdı ol (5) nūrı[2591] gördi, od ṣandı. Yürüdi, ol ṭaġa çıḳdı.[2592] (6) Pes[2593] Mūsā ḳavmine eytdi: "Siz bunda duruŋ.[2594] Ben varayın, od getüreyin." didi. Çün Mūsā (7) ḳaṣd itdi ki ol ṭaġa çıḳa.[2595] Ḥaḳ Taʿālā yire emr itdi,[2596] ṭayy-ı zemīn oldı.[2597] Mūsā[2598] ṭaġa çıḳdı. (8) Bir aġaç eline aldı. Ṣundı ki od ala.[2599] Ol gitdi andan bir yire daḫı vardı.[2600] Mūsā[2601] ʿāciz ḳaldı. Bir āvāz (9) işitdi ki:[2602] "Yā Mūsā,[2603] çıḳar naʿlinüŋ, çıḳar sen pāk ol." (10) didi.[2604] Yaʿnī didigi olur ki: "ʿAvratuŋ, oġlanuŋ ġuṣṣasıŋ içiŋden

---

[2573] A: gök gürledi 69a-11: B-
[2574] B: ıldırım şaḳıdı ol ḳoyunlar ḳoyunlar ṭaġıldılar her birisi bir yaŋa gitdiler A: ıldurım şaḳıdı ḳoyun ṭaġıldı 69a-11
[2575] B: giderken: A-
[2576] B: dimiş-idi kim A: demiş-idi 69a-12
[2577] B: şimdi: A-
[2578] B: hem daḫı ḥāmileyin demişidi A: ben daḫı ṭoġurçaḳ vaḳt yaḳındur 69a-13
[2579] B: Mūsā eytdi A: Mūsā daḫı demişidi 69a-13/14
[2580] B: ḳış güni olıcaḳ nider uş benüm ḳavum çaḳmaġum var od yaḳavuz didi A: çaḳmaġım ḳavım var çaḳam od yaḳam 69a-14
[2581] B: çün ol gice ḳatı gün oldı A: gördi kim ol giçe ṣovıḳ oldı 69a-14/15
[2582] B: ʿavratınuŋ burusı dutdı ṭoġurmaġa başladı A: ʿavratınuŋ daḫı aġrusı ṭutıbdı 69a-15
[2583] A: Mūsā 69b-1: B-
[2584] B: çaḳmaḳ A: çaḳmaġı 69b-1
[2585] B: hergiz A: hīç 69b-1
[2586] B: şöyle oldı kim Mūsā çaḳmaġın yabana atdı A: pes yil çaḳmaġuŋ elinden aldı niçe ki istedi bulmadı 69b-2/3
[2587] B: Mūsā: A-
[2588] B: pes: A-
[2589] B: ḳudretinden bir pāre nūr A: ḳudreti nūrın ol 69b-3
[2590] B: dirlerdi A: derler 69b-4
[2591] B: çünki Mūsā baḳdı ol ol nūrı A: ḳaça ki Mūsā anı: 69b-4/5
[2592] B: yürüdi ol ṭaġa çıḳdı: A-
[2593] B: pes: A-
[2594] B: bunda duruŋ A: bundan ṭuruŋ 69b-6
[2595] B: çün Mūsā ḳaṣd itdi ki ol ṭaġa çıḳa A: ḳaṣd etdi ki ṭaġa vara 69b-7
[2596] B: ḥaḳ taʿālā yire emr itdi: A-
[2597] B: oldı A: etdi 69b-8
[2598] B: Mūsā A: derḥāl 69b-8
[2599] B: eline aldı ṣundı ki od ala A: öŋinde vardı ki od ala 69b-8/9
[2600] B: ol gitdi andan bir yire daḫı vardı A: ol nūr bir yerden vardı Mūsā ardınca vardı ṣundı ki andan od ala ol nūr andın daḫı getdi 69b-9/10
[2601] A: Mūsā 369b-11: B-
[2602] B: işitdi ki A: eşitdi kim 69b-11
[2603] B: yā Mūsā: A-
[2604] B: çıḳar naʿlinüŋ çıḳar sen pāk ol didi A: sen pāk yerdesin 69b-12/13

çıḳar.” didi.[2605] Pes[2606] Mūsā anı eşitdi, (11) naʿlinin çıḳardı. Bunda ḳavl çoḳdur ammā eṣṣaḥ[2607] ḳavl budur ki fāḫlaʿ didiginden murād oldur ki:[2608] (12) “Yā Mūsā, çıḳar gönlüñden ʿavratuñ, oġlanuñ ġuṣṣasın[2609] ki bu maḳām yaḳınlıḳ maḳāmıdur, ıraḳlıḳ (13) maḳāmı degildür.”didi.[2610] وَأَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَى “Yā Mūsā, Benī İsrā’il içinde seni[2611] uyurdladum,[2612]

[101a]

(1) peyġāmber ḳıldum. Kimi dilersem peyġāmberlıḳ virem, kimden dilersem alam. Evvel benüm, āḫir benüm.[2613] Benden artuḳ Taŋrı (2) yoḳdur.” فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي Pes[2614] Ḥaḳ Taʿālā Mūsā’ya buyurdı ki: “Namāz ḳıl!” Derḥāl Mūsā[2615] namāza durdı. Namāzdan fāriġ (3) olıcaḳ[2616] Ḥaḳ Taʿālā didi ki:[2617] وَمَا تِلْكَ بِيَمِينِكَ يَا مُوسَىٰ قَالَ هِيَ عَصَايَ Eytdi: “Yā Mūsā, nedür ṣaġ elüñdeki?” (4) Mūsā eydür:[2618] “ʿAṣāmdur. Hem[2619] tekye ururam yaʿnī nirede olursa yire ururam pürlenür, yapraḳlanur, dibinde yaturam, rāḥat (5) oluram. Daḫı benümile iki ḳardaş gibi danışur, yayan yürütmez. Ḳaçan binsem yig atlar gibi gider, ḳarnum açsa envāʿ (6) dürlü ṭaʿāmlar aġzından aġzıma ḳoyar.”[2620] Su’āl ṣorarlarısa ki:[2621] “Ḥaḳ Taʿālā Mūsā’nuñ elindekin ḫōd[2622] (7) bilürdi niçün ṣordı: Cevāb oldur ki Mūsā ḳuvvetlenürdi,[2623] yāḫūd[2624] bu su’āl Muḥammed ümmetlerinedür.[2625] (8) Ḳıyāmet güninde[2626] Ḥaḳ Taʿālā bildigin ḳullarına ṣorar ki gine suçın baġışlamaḳdan ötürü.[2627] Tā ki Ḥaḳ Taʿālā (9) luṭfın, keremin bildürmegiçün.[2628] Pes[2629] Ḥaḳ Taʿālā eytdi: “Yā Mūsā ol benüm didigüñ nesneyi[2630]

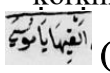
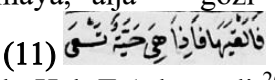
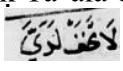
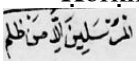
[2605] B: yaʿnī didigi olur ki ʿavratuñ oġlanuñ ġuṣṣasıñ içiñden çıḳar didi: A-
[2606] B: pes A: çün 69b-13
[2607] B: eṣṣaḥ A: ḥaḳīḳat 68b-14
[2608] B: didiginden murād oldur ki A: dedigi oldur kim 68b-15
[2609] B: ʿavratuñ oġlanuñ ġuṣṣasın A: ol ġuṣṣasın oġlanuñ 69b-15/70a-1
[2610] B: ki bu maḳām yaḳınlıḳ maḳāmıdur ıraḳlıḳ maḳāmı degildür didi: A-
[2611] B: benī İsrā’il içinde seni A: seni beni İsrāyil içinde 70a-1/2
[2612] B: uyurdladum A: ügürtledüm 70a-2
[2613] B: peyġāmber ḳıldum kimi dilersem peyġāmberlıḳ virem kimden dilersem alam evvel benüm āḫir benüm A: peyġāmberlıḳ verdüm ne ki saŋa verdüm gey bilgil ki seni yaradan taŋrı 70a-2/3
[2614] A: pes 70a-4: B-
[2615] A: Mūsā 70a-5: B-
[2616] B: namāzdan fāriġ olıcaḳ A: çünki namāzdan fāriġ oldı 70a-6
[2617] B: didi ki: A-
[2618] B: Mūsā eydür: eytdi 70a-8
[2619] B: hem A: baŋa 70a-8
[2620] B: yaʿnī nirede olursa yire ururam pürlenür yapraḳlanur dibinde yaturam rāḥat oluram daḫı benümile iki ḳardaş gibi danışur yayan yürütmez ḳaçan binsem yig atlar gibi gider ḳarnum açsa envāʿ dürlü ṭaʿāmlar aġzından aġzıma ḳoyar A: ḳoyuna yapraḳ silkerem daḫı ḥaḳ Taʿālā ḫācetüm vardur bunuŋıla 70a-9/10
[2621] ṣorarlarısa ki A: ṣordılar ki 70a-10
[2622] B: ḫōd: A-
[2623] B: ḳuvvetlenürdi A: ḳuvvetlenür 70a-12
[2624] B: yāḫūd A: ve yāḫūd 70a-12
[2625] B: ümmetlerinedür A: ümmetiʿ āṣīlerine der ki 70a-13
[2626] B: güninde A: günin 70a-13
[2627] B: ḥaḳ taʿālā bildigin ḳullarına ṣorar ki gine suçın bağışlamaḳdan ötürü A: ḳullarına ṣoru ṣordı ki gine baġışlar 70a-13/14
[2628] B: tā ki ḥaḳ taʿālā luṭfın keremin bildürmegiçün A: zīrā ki ḥaḳ Taʿālānuŋ keremi bilürmegiçün 70a-14
[2629] B: pes A: andan 70a-15
[2630] B: didigüŋ nesneyi A: dedüŋi 70b-1

elüŋden bıraḳ.” (10) Mūsā ʿaṣāsın elinden bıraḳdı, derḥāl[2631] ejderhā oldı. Mūsā anı gördi, ḳaçdı.[2632] Ḥaḳ Taʿālā (11) eytdi: “Yā Mūsā, benüm didigüŋ[2633] nesneden niye[2634] ḳaçarsın?” Bu sözde ḥikmet budur ki hīç kimesne dimeye ki[2635] (12) bu nesne benümdür.[2636] Nitekim Mūsā ʿaṣāsın, benüm, didi[2637] elinde ʿaṣā[2638] ejderhā oldı, kendüye düşmen oldı, (13) ḳodı, ḳaçdı. İmdi[2639] iy mü’minler siz daḫı bāġ benüm, bāġça benüm, māl, rızḳ benüm diyecek olursaŋuz

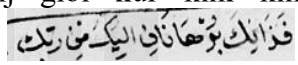
[101b]

(1) ḥaḳ yolına ḫarc itmezseŋüz[2640] ḳorḳudur ki[2641] sin içinde ılan çiyan ola saŋa dolaşa. Su’āl (2) ṣorarlarısa ki:[2642] “Mūsā niçün ejdehādan[2643] ḳorḳdı, İbrāhīm oddan ḳorḳmadı? Cevāb oldur ki[2644] (3) ol Nemrūd fiʿliyidi,[2645] peyġāmberler ādem fiʿlinden ḳorḳmazlar. ʿAṣā ejderhā olduġı Taŋrı’nuŋ (4) ḳudretidür.[2646] Cümle maḫlūḳāt Taŋrı ḳudretinden ḳorḳarlar. Bir daḫı[2647] ol kim Ādem peyġāmber[2648] (5) ılan sebebinden[2649] Taŋrı’dan ıraḳ olup Uçmaḳ’dan[2650] çıḳdı.[2651] Mūsā anı bilüp ḳorḳdı: “Baŋa daḫı anuŋ gibi fitnesi dege.” didi.[2652] (6) Anıŋıçun[2653] ḳaçdı. Su’āl ṣorarlar[2654] ki “ʿAṣā dōst[2655] elinde ejdehā[2656] oldı. Mūsā andan ḳorḳdı.” Cevāb[2657] egerçi (7) peyġāmberidi, ejdehādan ḳaçdı. Zīrā görmedigi nesneyidi.[2658] Eger Mūsā evvel görmeyedi düşmān[2659] (8) öŋinde ejdehā olıcaḳ Mūsā ḳorḳayıdı.[2660] Firʿavn daḫı Mūsā’yıla dōstluġı yoġıdı. (9) Bir düşmān Firʿavn idi, bir düşmān daḫı

[2631] B: ʿaṣāsın elinden bıraḳdı derḥāl A: ʿaṣāyı bıraḳdı 70b-1
[2632] B: Mūsā anı gördi ḳaçdı A: Mūsā ḳaçdı ḳorḳdı 70b-2
[2633] B: didigüŋ A: dedigüŋ 70b-3
[2634] B: niye A: neye 70b-3
[2635] B: ki hīç kimesne dimeye ki A: kim hīç kimse dimeye kim 70b-4
[2636] B: bu nesne benümdür A: bu benüm ol benüm 70b-4/5
[2637] B: ʿaṣāsın benüm didi A: benüm dedi 70b-5
[2638] A: ʿaṣā 70b-5: B-
[2639] B: kendüye düşmen oldı ḳodı ḳaçdı imdi: A-
[2640] B: iy mü’minler siz daḫı bāġ benüm bāġça benüm māl rızḳ benüm diyecek olursaŋuz ḥaḳ yolına ḫarc itmezseŋüz A: iy mü’min sen daḫı eger māl benüm deyüp taŋrı yolına ḫarc itmezseŋ 70b-6/7
[2641] A: ki 70b-7: B-
[2642] B: suāl ṣorarlarısa ki A: suāl 70b-8
[2643] B: ejdehādan A: ejderhādan 70b-9
[2644] B: cevāb oldur ki A: cevāb 70b-10
[2645] B: ol Nemrūd fiʿliyidi A: zīrā ki od Nemrūd ḫalkıdı 70b-10
[2646] B: taŋrınuŋ ḳudretidür A: taŋrı ḳudretiledür 70b-12
[2647] B: bir daḫı A: ve bir daḫı 70b-13
[2648] B: ādem peyġāmber A: ādem 70b-13
[2649] B: ılan sebebinden A: ılana sebebden 70b-13
[2650] A: taŋrıdan ıraḳ olup uçmaḳdan 70b-14: B-
[2651] B: çıḳdı A: çıḳdıyıdı 70b-14
[2652] B: anuŋ gibi fitnesi dege didi A: fitnesi dege dedi 70b-15
[2653] A: anıŋıçun 71a-1: B-
[2654] B: ṣorarlar A: ṣordılar 71a-1
[2655] B: dōst A: dōstı 71a-1
[2656] B: ejdehā A: ejderhā 71a-2
[2657] A: cevāb 71a-2: B-
[2658] B: egerçi peyġāmberidi ejdehādan ḳaçdı zīrā görmedigi nesneyidi A: egerçi ki ḳorḳdı zīrā ki görünmedükdür 71a-2/3
[2659] B: görmeyedi düşmān A: görmeseydi düşmen 71a-3/4
[2660] B: ejdehā olıcaḳ Mūsā ḳorḳayıdı A: ejderhā olaydı Mūsā daḫı ḳorḳaydı 71a-4

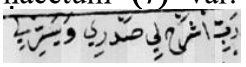
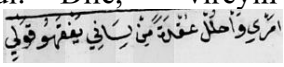
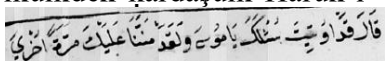
ejdehāyıdı.[2661] Ḥaḳ Taʿālā Mūsā'ya evvel[2662]gösterdi (10) tā ki Firʿavn öŋinde ejdehā olıcaḳ[2663] ḳorḳmaya, aŋa[2664] gözi ögrene. Nitekim[2665] Ḥaḳ Taʿālā Mūsā'ya[2666] dedi:[2667] (11) "Bıraḳ eliŋdekini." didi. Bıraḳdı ejdehā oldı.[2668] Mūsā (12) ḳorḳdı, Ḥaḳ Taʿālā eytdi:[2669] "Ḳorḳma, dut." didi. Döndi[2670] dutdı, giri[2671] bayaġı aġaç[2672] oldı. (13) Yaʿnī: "Yā Mūsā, peyġāmberler[2673] benden artuḳdan[2674] ḳorḳmazlar. İmdi sen daḫı

[102a]

(1) benden artuḳ kimseden ḳorḳma." Pes[2675] Ḥaḳ Taʿālā gine ḫiṭāb-ı ʿizzet itdi ki:[2676] "Yā Mūsā, eliŋi ḳoyununa ṣoḳ, (2) girü çıḳar.[2677] ʿAṣādan ne geldiyse[2678] benden daḫı ol gele." Pes Mūsā[2679] elin ḳoynına[2680] ṣoḳdı, gine[2681] çıḳardı. (3) Bir nūr elinde peydā oldı. Şunuŋ gibi nūr kim kim gözler ḳamaşurdı, ammā Mūsā'nuŋ ḳamaşmadı.[2682] (4) Ḥaḳ Taʿālā eytdi: "Yā Mūsā,[2683] bu iki muʿciz ile her işi gerek işleyesin. Kimsenüŋ medḫali (5) olmaya."[2684] Çünki Mūsā anı eşitdi, eytdi:[2685] "İlāhī baŋa ululuḳ bağışladuŋ, peyġāmberlıḳ virdüŋ. Baŋa[2686] ne (6) buyurursın?" Nidā geldi ki[2687] "Yā Mūsā, var Firʿavnı dīne oḳı."[2688] dedi. "Baŋa ʿāṣī oldı, dünyā niʿmetlerine [d]aldı."[2689] Mūsā eytdi: "İlāhī senüŋ[2690] ḳatuŋda

---

[2661] B: Firʿavn daḫı Mūsāyıla dōstluġı yoġıdı bir düşmān Firʿavn idi bir düşmān daḫı ejdehāyıdı A: Firʿavn daḫı ḳorkdı pes Firʿavnıla Mūsā arasında farḳ olmayaydı 71a-5/6
[2662] B: evvel: A-
[2663] B: ejdehā olıcaḳ: A-
[2664] B: aŋA: A-
[2665] B: nitekim A: çünki 71a-7
[2666] A: ḥaḳ Taʿālā Mūsāya 71a-8: B-
[2667] B: dedi A: eytdi 71a-8
[2668] B: eliŋdekini didi bıraḳdı ejdehā oldı A: elündeki ʿaṣāyı dedi derḫāl bıraḳdı ejderhā oldı 71a-9/10
[2669] B: ḥaḳ taʿālā eytdi A: eytdi 71a-11
[2670] B: didi döndi: A-
[2671] B: giri A: yine 71a-12
[2672] A: aġaç 71a-12: B-
[2673] B: peyġāmberler A: peyġāmperler 71a-13
[2674] B: artuḳdan: A-
[2675] B: imdi sen daḫı benden artuḳ kimseden ḳorḳma pes: A-
[2676] B: gine ḫiṭāb-ı ʿizzet itdi ki A: yine ḫiṭāb etdi ki 71a-14/15
[2677] B: girü çıḳar A: yine çıḳardı 71a-15/71b/1
[2678] B: ʿaṣādan ne geldiyse A: ʿaṣādın 71b-1
[2679] B: Mūsā: A-
[2680] B: ḳoynına A: ḳoyununa 71b-2
[2681] B: gine A: yine 71b-2
[2682] B: bir nūr elinde peydā oldı şunuŋ gibi nūr kim gözler ḳamaşurdı ammā Mūsānuŋ ḳamaşmadı A: bir nūr-ı ziyā vardıki 71b-2
[2683] A: ḥaḳ Taʿālā eytdi yā Mūsā 71b-3: B-
[2684] B: bu iki muʿcizile her işi gerek işleyesin kimsenüŋ medḫali olmaya A: uşda saŋa iki muʿcize verdüm ki hīç kimseye vermedüm seni bunuŋla kimse yeŋmeye 71b-4/5
[2685] B: çünki Mūsā anı eşitdi eytdi A: Mūsā eytdi 71b-5
[2686] B: baŋa ululuḳ bağışladuŋ peyġāmberlıḳ virdüŋ baŋa A: beni uldı eyledüŋ baŋa muʿcize verdüŋ 71b-5/6
[2687] B: nidā geldi ki A: eytdi 71b-6
[2688] B: oḳı A: daʿvet et 71b-7
[2689] A: dedi baŋa ʿāṣī oldı dünyā niʿmetlerine [d]aldı 71b-7/8: B-
[2690] B: senüŋ: A-

ḥācetüm (7) var. Eytdi: “Dile,[2691] vireyin ne ḥācetüŋ varısa.” Mūsā eytdi:[2692] (8) Eytdi:[2693] “İlāhī,[2694] göŋlümi ʿilmile doldur, daḫı göŋül (9) darlığın[2695] benden gider, ṣabrıla yavaşlıḳ vir.[2696] Her ne kim olur anı[2697] baŋa geŋez eyle. Daḫı peltekligim dilimden[2698] (10) gider. Tā ki sözüm aŋlana.[2699] Daḫı benüm[2700] ḳavmümden ḳardaşum Hārūn’ı[2701] baŋa iş vir tā ki ben saŋa çoḳ ḳullıḳ idem.”[2702] (11) Ḥaḳ Taʿālā eytdi: “Yā Mūsā[2703] (12) benüm senüŋ üzeründe[2704] çoḳ ḥaḳlarum vardur.[2705] Sen[2706] anlaruŋ baŋa şükrin[2707] itmek gerekesin.[2708] Evvel senüŋ[2709] sevgüŋi (13) Firʿavn[2710] göŋline bıraḳdum, seni öldürmege göŋli varmadı.[2711] Seni düşmen evinde dürlü dürlü ṭaʿāmlarıla[2712]

[102b]

(1) bisletdüm.[2713] Sen ādem öldürücek Firʿavn[2714] ḳaṣd itdi ki seni öldüre. Ben seni[2715] ḳurtardum.” (2) Andan[2716] Mūsā ʿavratın, oġlancuḳların[2717] aŋup[2718] ḳatı[2719] ġuṣṣalandı. Diledi ki gide. Ḥaḳ Taʾālā eytdi: (3) “Yā Mūsā, ehl-i beytüŋi, oġlancuḳlaruŋı[2720] içüŋden çıḳar ki ben anları ṣaḳlayam.” didi.[2721] “Daḫı ḳurdlara buyurdum ki ḳoyunlaruŋı ṣaḳlayalar. Arslanlara buyurdum ki evüŋi ṣaḳlayalar, oġlanlaruŋı bekleyeler. Geyiklere buyurdum ki oġlanlaruŋa sevdüreler.[2722] Daḫı

[2691] B: eytdi dile A: dile 71b-10
[2692] B: vireyin ne ḥācetüŋ varısa Mūsā eytdi: A-
[2693] B: eytdi: A-
[2694] A: İlāhī 71b-11: B-
[2695] B: göŋlümi ʿilmile doldur daḫı göŋül darlığın A: göŋlümü aç ʿilmüŋle ḥikmet-ile ve göŋil ṭarlığın 71b-11/12
[2696] B: yavaşlıḳ vir A: sükūnet ver 71b-12
[2697] B: her ne kim olur anı A: ne kim buyurduŋsa 71b-12/13
[2698] B: daḫı peltekligim dilimden A: ve peltekligüm dilümden 71b-13
[2699] B: aŋlana A: aŋlayalar 71b-14
[2700] A: benüm 71b-14: B-
[2701] B: ḳardaşum hārūnı A: hārūnı 71b-14
[2702] B: ben saŋa çoḳ ḳullıḳidem A: ol işleri yerine getürem 71b-15
[2703] B: ḥaḳ taʿālā eytdi yā Mūsā A: yā Mūsā ḥaḳ Taʿālā eytdi 72a-1
[2704] B: üzerüŋde A: üzerüŋe 72a-3
[2705] B: çoḳ ḥaḳlarum vardur A: ḥaḳlarum çoḳdur 72a-3
[2706] A: sen 72a-3: B-
[2707] B: baŋa şükrin A: şükrin baŋa 72a-3
[2708] B: gerekesin A: gereksin 72a-3
[2709] B: senüŋ 72a-4
[2710] B: Firʿavn A: Firʿavnuŋ 72a-4
[2711] B: seni öldürmege göŋli varmadı: A-
[2712] B: ṭaʿāmlarıla A: ṭonlarla niʿmetlerle 72a-5
[2713] B: bisletdüm A: besledüm 72a-5
[2714] B: sen ādem öldürücek Firʿavn: A-
[2715] B: ben seni A: seni andan 72a-6
[2716] B: andan: A-
[2717] B: oġlancuḳların A: oġlanın 72a-7
[2718] A: aŋup 72a-7: B-
[2719] B: ḳatı: A-
[2720] B: ehl-i beytüŋi oġlancuḳlaruŋı A: ehl-i beytüŋ ġuṣṣasın 72a-8
[2721] B: ṣaḳlayam didi A: ṣaḳlayıcıyam 72a-9
[2722] A: daḫı ḳurdlara buyurdum ki ḳoyunlaruŋı ṣaḳlayalar arṣlanlara buyurdum ki evüŋi ṣaḳlayalar oġlanlaruŋı bekleyeler geyiklere buyurdum ki oġlanlaruŋa sevdüreler 72a-9/12: B-

ḳatlarında (4) bir şu çıḳardum, aḳar.[2723] ʿAvratuŋ her gice yatur, irte durı gelür.[2724] Başı ucında dürlü dürlü niʿmetler (5) bulur."[2725] Mūsā çoḳ şükr itdi. Pes ḳaṣd itdi ki[2726] Firʿavn'a vara, ḳardaşı Hārūn'ı (6) bile aldı.[2727] Eytdi: "İlāhī Firʿavn saŋa[2728] ʿāṣī oldı, hem çerisi daḫı çoḳdur. Ben daḫı (7) ḳatında suç itdüm, gitdüm. Delīl aŋa kim وَلَهُمْ عَلَيَّ ذَنْبٌ فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ didi. Ḳorḳaram ki (8) beni duta, öldüre."[2729] قَالَ لَا تَخَافَا إِنَّنِي مَعَكُمَا أَسْمَعُ وَأَرَىٰ Ḥaḳ Taʿālā eydür:[2730] "Ben senüŋileyin, (9) ḳorḳmaġıl."[2731] وَيَضِيقُ صَدْرِي وَلَا يَنْطَلِقُ لِسَانِي Mūsā eydür:[2732] "Gönlüm dardur,[2733] dilüm daḫı[2734]beltekdür. (10) Ḳardaşum Hārūn benden dillidür."[2735] Ḥaḳ Taʿālā eytdi: "Yā Mūsā, bu dükeli didigüŋ[2736] begendüm. Zīre[2737] (11) ʿaḳlı olan kişi kendüyi ögmez." Ḥaḳ Taʿālā eytdi: "Yā Mūsā Firʿavn ne ḳadar yavuz ise ben anı (12) zebūn idem." Taŋrı emrile derḥāl Cebrā'īl geldi eytdi: "Yā Mūsā,[2738] فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَيِّنًا لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ (13) وَيَخْشَىٰ bu endīşe kim itdüŋ, idme.[2739] Dur[2740] anuŋ ḳatına var, aŋa arḳun arḳun söyle.

[103a]

(1) Zīre ol daḫı zamānında eşref geçer, sen benden ilçilige varursın. İlçi olan kişi (2) keremile, luṭfile söyler. İlçiler cevmerd gerek."[2741] **Su'āl:** "Ne ḥikmetdür ki Ḥaḳ Taʿālā düşmenine arḳun (3) söyle diye?[2742] **Cevāb** oldur ki mü'minler anı bileler, nevmīẕ olmayalar. Ne ḳadar ki günāh iderse[2743] bir mü'min[2744] (4) Firʿavn günāhınca[2745] olmaya. **Nükte:** Ḥaḳ Taʿālā Mūsā'ya buyurdı ki: "Firʿavn'a yumşaḳ söyle, ḳatı (5) söyleme." didi.[2746] Ḳaçan ki mü'min sine gire,[2747] Ḥaḳ Taʿālā iki ilçi viribir.[2748] Yaʿnī Münkir ve Nekir. Allahu Taʿālā eyde:[2749] (6) "Ol benüm ḳuluma

---

[2723] B: daḫı ḳatlarında bir şu çıḳardum aḳar A: ve yanlarında bir çeşme aḳıtdum 72a-12/13
[2724] B: her gice yatur irte durı gelür A: giçe yatar erte 72a-13
[2725] B: dürlü dürlü niʿmetler bulur A: pişmiş ḳuşlar ḥāżır bulur 72a-13/14
[2726] B: Mūsā çoḳ şükr itdi pes ḳaṣd itdi ki A: çün Mūsā ḳaṣd etdi ki 72a-14
[2727] B: ḳardaşı Hārūnı bile aldı: A-
[2728] B: saŋA: A-
[2729] B: hem çerisi daḫı çoḳdur ben daḫı ḳatında suç itdüm gitdüm delīl aŋa kim didi ḳorḳaram ki beni duta öldüre A: anuŋ ʿaskerinden ḳorḳarum ki beni dutar hem ben daḫı ādem öldürdüm ḳorḳarum ki beni duta 72b-1/2
[2730] B: eydür A: eytdi 72b-3
[2731] B: senüŋileyin ḳorḳmaġıl A: sizüŋleyim ḳorḳmaŋ 72b-4
[2732] B: eydür A: eytdi 72b-5
[2733] B: dardur A: ṭa[r]dur 72b-5
[2734] B: daḫı 72b-5: B-
[2735] B: ḳardaşum Hārūn benden dillidür A: ḳardaşım dillidür 72b-5/6
[2736] B: didigüŋ A: eytdüŋ 72b-6
[2737] B: zīre A: zīrā ki 72b-7
[2738] B: ʿaḳlı olan kişi kendüyi ögmez ḥaḳ taʿālā eytdi yā Mūsā Firʿavn ne ḳadar yavuz ise ben anı zebūn idem taŋrı emrile derḥāl Cebrā'īl geldi eytdi yā Mūsā: A-
[2739] B: kim itdüŋ idme A: etdüküŋ etme 72b-8
[2740] B: dur A: tez 72b-8
[2741] B: aŋa arḳun arḳun söyle zīre ol daḫı zamānında eşref geçer sen benden ilçilige varursın ilçi olan kişi keremile luṭfile söyler ilçiler cevmerd gerek A: daḫı cevmerd olmaḳ gerek 72b-8/9
[2742] B: ḥaḳ taʿālā düşmenine arḳun söyle diye A: ḥaḳ Taʿālāya düşmendi yumşaḳ söyle 72b-9/10
[2743] B: ne ḳadar ki günāh iderse A: ne ḳadar günnāhı çoḳ olursa 72b-11
[2744] B: bir mü'min: A-
[2745] B: günāhınca A: günnāhı ḳadar 72b-12
[2746] B: ḥaḳ taʿālā Mūsāya buyurdı ki Firʿavna yumşaḳ söyle ḳatı söyleme didi: A-
[2747] B: mü'min sine gire A: Mūsāyı ḳabre ḳoyalar 72b-12/13
[2748] B: ilçi viribir A: elçi viribiye 72b-13

ḳatı söyleme, arḳun söylegil.” diye.[2750] Andan Mūsā ṣordı ki:[2751] “Yā Rabbi, Firʿavn’a arḳun (7) dimeŋden ḥikmet neyidi?” Eytdi:[2752] “Yā Mūsā, Firʿavn’uŋ[2753] senüŋ üzeriŋde ḥaḳḳı çoḳdur.[2754] (8) Zīrā seni ol bisledi.[2755] Duz, etmek ḥaḳḳı vardur.[2756] Sen[2757] ḳatı söylemegil. Senüŋ sözüŋ üstün olsun. (9) Hem ol daḫı ʿāṣīlıġın bilsün.” didi.[2758] إِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ Ḥaḳ Taʿālā[2759] dutduġın ḳatı dutar. (10) Daḫı eytdi: “Yā Mūsā, eger seni ururs̱a, dögerse[2760] aŋa ḳaḳımaġıl.[2761] Niʿmetlerin söylerse görmedüm (11) dimegil. Ol niʿmetin söylerse sen daḫı[2762] benüm ṣıfatum söylegil.”[2763] Su’āl ṣorarlarısa ki:[2764] “Ḥaḳ Taʿālā ḫōd bilür (12) īmāna gelecek degüldür. Ne bunca didigi?[2765] لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَىٰ Cevāb oldur ki[2766] eger Mūsā nevmīz itseyidi (13) Mūsā kāhil[2767] olurdı.[2768] Nübüvvet içinde eyidiserdi. Çünki Firʿavn[2769] īmāna gelecek degildir,[2770] zaḥmet çeküp

[103b]

(1) Taŋrım ḫaberin yoḳ yire niçe söyleyeyin diyiserdi.[2771] Bir daḫı diledi ki Mūsā işinde ḳavī[2772] ola. Hem peyġāmberler[2773] (2) müzdin bula. ʿAzm itdi[2774] Mūsā Mıṣr’a gele. Pes kārubān[2775] ḳavmi geldiler, Hārūn’a ḫaber virdiler[2776] ki: (3) “Uş ḳardaşuŋ Mūsā geli yorur.” didiler.[2777] Hārūn anı işidüp ṣāẕ oldı,[2778] durdı bir menzil yol[2779] (4) Mūsā’ya ḳarşu geldi. Yolda uġraşup, görüşdiler. Bir niçeler eydürler:

[2749] B: Allahu taʿālā eyde A: ʿaleyhi’s-selāmı gönderüp eyide 72b-14
[2750] B: ḳatı söyleme arḳun söylegil diye A: yumşaḳ söyle deye 72b-14/15
[2751] B: andan Mūsā ṣordı ki A: andan ṣoŋra Mūsā eytdi 72b-15
[2752] B: Firʿavna arḳun dimeŋden ḥikmet neyidi eytdi A: Firʿavnı niçün böyle idersin ḫiṭāb geldi ki 73a-1
[2753] B: Firʿavnuŋ A: Firʿavnıŋ 73a-2
[2754] B: üzeriŋde ḥaḳḳı çoḳdur A: üzeriŋe çoḳ vardır 73a-2
[2755] B: zīrā seni ol bisledi A: seni ʿayāli gibi besledi 73a-2/3
[2756] B: duz etmek ḥaḳḳı vardur A: ṭuz itmek ḥaḳın başmaġıl 73a-3
[2757] B: sen A: aŋa 73a-3
[2758] B: hem ol daḫı ʿāṣīlıġın bilsün didi A: anuŋ ġāyet ʿāṣīliġı bilürsin 73a-5
[2759] B: ḥaḳ taʿālā A: zīrā ki ḥaḳ 73a-6
[2760] B: dögerse A: sögerse 73a-7
[2761] B: aŋa ḳaḳımaġıl A: ḳaḳıma 73a-7
[2762] B: görmedüm dimegil ol niʿmetin söylerse sen daḫı A: deme ki etdügüŋü mi söylersin ol vaḳtın söylersin ki çerisinden söyle 73a-8/9
[2763] B: söylegil A: eyt 73a-9
[2764] B: suāl ṣorarlarısa ki A: suāl ṣorarlar ki 73a-9
[2765] B: ḫōd bilür īmāna gelecek degüldür ne bunca didigi A: bilürdi Firʿavn īmānı gel[mey]eçegin bilürdi eydürdi ki ola ki beni aŋa yaḫūd ḳorḳa 73a-10/12
[2766] B: cevāb oldur ki A: cevāb 73a-12
[2767] B: Kāhel yazılmış
[2768] B: olurdı A: olsa gerekdi 73a-13
[2769] B: çünki Firʿavn A: çün 73a-14
[2770] B: gelecek degildir A: geliçek degil nideyin deyiserdi 73a-14
[2771] B: zaḥmet çeküp taŋrım ḫaberin yoḳ yire niçe söyleyeyin diyiserdi A: geliçek degil nideyin deyiserdi 73a-14
[2772] A: ḳavī 73a-15: B-
[2773] B: peyġāmberler A: peyġāmber 73b-1
[2774] B: ʿazm itdi A: andan 73b-1
[2775] B: pes kārubān A: kārıbān 73b-1
[2776] B: ḫaber virdiler A: ḫaber verdi 73b-2
[2777] B: ki uş ḳardaşuŋ Mūsā geliyorur didiler: A-
[2778] B: hārūn anı işidüp ṣāẕ oldı A: hārūn ṣāẕ olup 73b-2
[2779] B: durdı bir menzil yol: A-

“Mūsā’nuŋ gelecegin Hārūn[2780] (5) düşde gördi, ḳarşu çıḳdı.” didiler. Niçeler eydürler ki:[2781] Benī İsrā’il ḳavmi Firʿavn’dan (6) ḳatı incinmişlerdi.[2782] Ḥaḳ Taʿālā dergāhına[2783] yalvardılar, eytdiler: “İlāhī n’ola bize zaḥmetden (7) ḳurtarup raḥmet ḳapusın açarsaŋ?”[2784] Pes ittifāḳ idüp Hārūn’a[2785] eytdiler: “Var ḳardaşuŋı (8) iste, ola ki sen daḫı biz daḫı bu miḥnetden ḳurtılavuz.[2786] Zīrā ki peyġāmberlıḳ sizüŋ[2787] evüŋüzden (9) çıḳasıdur.” Çünki[2788] Hārūn anı eşitdi, durdı, Mūsā’yı isteyü gitdi. Nāgāh[2789] giderken uġraşdılar. (10) Gördi bir ʿaṣā elinde[2790] Mūsā Hārūn’ı bildi, Hārūn bilmedi.[2791] Hārūn eytdi: “Ḳanca gidersin, (11) ne yirden gelürsin?”[2792] Mūsā eytdi: “Taŋrı ḳatından gelirem, gine Taŋrı ḳatına giderem.”[2793] Hārūn anı[2794] eşidicek (12) ṣandı ki ḳuldur. Ṣordı ki:[2795] “Kimüŋ ḳulısın?” Mūsā eydür: “Ben bir kişinüŋ ḳulıyam ki mecmūʿı ḫalḳ anuŋ ḳulıdur.”[2796] (13) Hārūn eydür:[2797] “Adı nedür?’ Eydür:[2798] “Allahdur.” Hārūn anı eşitdi,[2799] düşdi, uşı gitdi.[2800] Ṣandı ki bu kişi zāhiddür. Pes

[104a]

(1) Ol aradan durdılar, kārubān ḳavmine geldiler.[2801] Ol ḳavm Benī İsrā’il ḳavminden idi.[2802] (2) Durup[2803] aġlaşdılar. Hārūn ṣordı ki: “Ne yirden[2804] gelürsiz?” Mūsā eydür: “Medyen’den (3) gelürem.”[2805] Hārūn eydür: Anda benüm[2806] bir ḳardaşum[2807] vardur, hīç anı bilürmisin?”[2808] Mūsā eydür:[2809] “Ḳardaşuŋ[2810] nice[2811] (4) kişidür

---

[2780] B: bir niçeler eydürler Mūsānuŋ gelecegin Hārūn A: baʿżılar eytdiler ki Hārūn Mūsānuŋ geleçegin 73b-4
[2781] B: ḳarşu çıḳdı didiler niçeler eydürler ki A: ḳarşu vardı baʿżılar eytdiler ki 73b-5
[2782] B: ḳatı incinmişlerdi A: ziyāde ʿācizlerdi 73b-6
[2783] B: ḫaḳ taʿālā dergāhına A: taŋrıya 73b-6
[2784] B: eytdiler İlāhī n’ola bize zaḥmetden ḳurtarup raḥmet ḳapusın açarsaŋ A: ki n’olayıdı bize raḥmet erişibdi 73b-7
[2785] B: pes ittifāḳ idüp Hārūna A: andan Hārūnı 73b-7
[2786] B: sen daḫı biz daḫı bu miḥnetden ḳurtılavuz A: seni daḫı bizi daḫı gele ḳurtara miḥnetdin 73b-8/9
[2787] B: peyġāmberlıḳ sizüŋ A: peyġāmperlıḳ siziŋ 73b-9
[2788] B: çıḳasıdur çünki A: çıḳısar çün 73b-10
[2789] B: isteyü gitdi nāgāh A: istedi çıḳdı 73b-11
[2790] B: uġraşdılar gördi bir ʿaṣā elinde A: Mūsāya uġradı elinde bir ʿaṣā 73b-11/12
[2791] B: Mūsā Hārūnı bildi Hārūn bilmedi A: Mūsā Hārūnı bildi 73b-12
[2792] B: ḳanca gidersin ne yirden gelürsin A: ḳanda gelürsin ve ḳanda gidersin 73b-13
[2793] B: taŋrı ḳatından gelirem gine taŋrı ḳatına giderem A: çalapum ḳatından gelürüm ve çalapum ḳatına varuram 73b-14
[2794] B: anı: A-
[2795] B: ṣordı ki A: dedi ki 73b-15
[2796] B: Mūsā eydür ben bir kişinüŋ ḳulıyam ki mecmūʿı ḫalḳ anuŋ ḳulıdur A: Mūsā eytdi ol kişinüŋ ḳuluyın ki ḳamu ḫalāyıḳı ol yaratmışdur 74a-1/2
[2797] B: Hārūn eydür A: Hārūn eytdi 74a-2
[2798] B: eydür: A-
[2799] B: eşitdi A: eşidicek 74a-3
[2800] A: düşdi uşı gitdi 74a-3: B-
[2801] B: pes ol aradan durdılar kārubān ḳavmine geldiler A: biraz ol arada durdılar kārubān ḳavmi daḫı geldi 74a-4/5
[2802] B: ol ḳavm benī İsrā’il ḳavminden idi: A-
[2803] B: durup A: Hārūnı görüp 74a-5
[2804] B: ne yirden A: nireden 74a-6
[2805] B: Mūsā eydür Medyenden gelürem A: eytdiler Medyenden 74a-6
[2806] B: eydür anda benüm A: Hārūn eytdi benüm anda 74a-7
[2807] B: ḳardaşum A: ḳardaşım 74a-7
[2808] B: hīç anı bilür misin A: andan ḫaber bilürmisüz 74a-7
[2809] B: eydür A: eytdi 74a-8

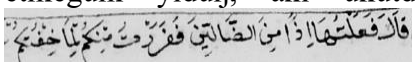
ve[2812] adı nedür?" Hārūn eydür:[2813] "Uzun boylu, gökçek yüzlü ve[2814] ḳuvvetlü ammā[2815] dilinde beltekligi vardur. (5) Şuʿayb ḳatında ḳoyun güderdi.[2816] Adı Mūsā'dur. Benī İsrāyil ḳavmindendür. Anasınuŋ, ḳız ḳardaşlarınuŋ anı göresiler, geldiler. Ben anı isteyi giderin." Mūsā anı eşitdi, eytdi: "Eger sin görürseŋ bilürmisün?" Hārūn anı eytdi: "Bilürem." Mūsā eytdi:[2817] "Eger anı ṣorarsaŋ[2818] ol ḳardaşuŋ Mūsā (6) benven.[2819] Sen ḳardaşum Hārūn'sın.[2820] Çünki[2821] Hārūn anı eşitdi ʿaḳlı zāyil oldı. Çün ʿaḳlı (7) gine geldi,[2822] eytdi: "Ḳanı ḳavmüŋ, oġlancuḳlaruŋ?"[2823] Mūsā eytdi: "Taŋrı amānında durur.[2824] Uş baŋa (8) Ḥaḳ Taʿālā[2825] peyġāmberlıḳ virdi.[2826] Firʿavnı eyd, dedi.[2827] Firʿavn'a seni[2828] baŋa yoldaş virdi.[2829] Yüri, varalum. Firʿavn'ı (9) dīne daʿvet idelüm."[2830] Hārūn eytdi:[2831] إِنَّنَا نَخَافُ أَن يَفْرُطَ عَلَيْنَا أَوْ أَن يَطْغَىٰ "Firʿavn ḳavmin (10) bölük bölük eylemişdür. Herbirin birinde ḳomışdur."[2832] Çün[2833] Mūsā'yıla Hārūn anı eşitdi, (11) ḳorḳdılar,[2834] duʿā ḳıldılar. قَالَ لَا تَخَافَا إِنَّنِي مَعَكُمَا أَسْمَعُ وَأَرَىٰ Adan[2835] Ḥaḳ Taʿālā eytdi: (12) "Ḳorḳmaŋ, ben siziŋleyin. Her ne kim gösterem siz anı ḳıluŋ."[2836] Hārūn eytdi: "Yā Mūsā, Taŋrı Taʿālā (13) saŋa ḳuvvet virsün."[2837] Mūsā ol ʿaṣāyı gösterdi ḫaberin virdi,[2838] Hārūn[2839] birez eglendi.

[104b]

[2810] A: ḳardaşuŋ 74a-8: B-
[2811] B: nice A: niçe 74a-8
[2812] A: ve 74a-8: B-
[2813] B: eydür A: eytdi 74a-9
[2814] A: ve 74a-9: B-
[2815] A: ammā 74a-9: B-
[2816] B: güderdi A: güder 74a-10
[2817] A: 74a-11/14: B-
[2818] B: eger anı ṣorarsaŋ: A-
[2819] B: benven A: benüm 74a-15
[2820] B: sen ḳardaşum Hārūnsın: A-
[2821] B: çünki A: çün 74a-15
[2822] B: ʿaḳlı zāyil oldı çün ʿaḳlı gine geldi A: ʿaḳlı gitdi yine ʿaḳlı başına geldi 74a-15/74b-1
[2823] B: oġlancuḳlaruŋ A: oġlanlaruŋ 74b-1
[2824] B: amānında durur A: ammānındadur 74b-2
[2825] B: uş baŋa ḥaḳ taʿālā A: ammā ḥaḳ Taʿālā baŋa 74b-2
[2826] B: virdi A: verdi 74b-3
[2827] A: Firʿavnı eyd dedi 74b-3: B-
[2828] B: Firʿavna seni A: ve seni 74b-3
[2829] B: yoldaş virdi A: yār verdi 74b-3
[2830] B: idelüm A: edelüm 74b-4
[2831] B: Hārūn eytdi A: Hārūn 74b-4
[2832] B: Firʿavn ḳavmin bölük bölük eylemişdür herbirin birinde ḳomışdur: A-
[2833] B: çün A: o vaḳtın 74b-5
[2834] B: anı eşitdi ḳorḳdılar A: ḳorḳup 74b-6
[2835] B: andan: A-
[2836] B: gösterem siz anı ḳıluŋ A: diyem anı ḳılasız 74b-8
[2837] B: Hārūn eytdi yā Mūsā taŋrı taʿālā saŋa ḳuvvet virsün: A-
[2838] B: Mūsā ol ʿaṣāyı gösterdi ḫaberin virdi A: çün Hārūnı anı gösterdi ḥikāyetin eydüverdi 74b-8/9
[2839] B: Hārūn: A-

(1) Çün Mışır'dan yaŋa yöneldiler, çünki şehre geldiler[2840] Hārūn eytdi: "Gel, eve varalum, ṭonumuz (2) deŋşirelüm[2841] ve hem ḳavmümüzi[2842] görelüm. Andan ṣoŋra[2843] Firʿavn ḳatına varalum." didi.[2844] Mūsā eytdi: (3) "Bizi Taŋrı veribidi ki işe varuruz. Anuŋ ḥükminsüz nesne idemezem. Varalum, Taŋrı ḫaberin (4) Firʿavn'a virelüm.[2845] Andan eve varavuz.[2846] Eger yoḳ dirseŋ sen eve var, ḫaber ilet."[2847] Pes Hārūn geldi (5) anasına, ḳavmine ḫaber virdi. Pes Mūsā ayaġı tozıla Firʿavn ḳapusına geldi. Firʿavn'uŋ (6) ḳırḳ ḳapucısı varıdı. Mūsā eytdi: "Gidüŋ, gireyin, ebu'l-vālide ḫaber vireyin." Ol ḳapucılar (7) eytdiler: "Ebu'l-vālid kimdür, biz bilmezüz, bu yir Taŋrı'sıdur." didiler. Mūsā'yı çoban ṣandılar. Mūsā (8) bir kez çaġırdı ki: "Eger siz yol virmezseŋüz ben sizden yolı alayın." didi. Ol ḳapucılar (9) ḳaṣd itdi ki Mūsā'yı dögeler. Mūsā ʿaṣāsın getürdi, ḳapunuŋ ḫalḳasına urdı. Ol ḳapucılaruŋ (10) ʿaḳlı gitdi. Çünki Mūsā Firʿavn ḳatına girdi. Firʿavn'uŋ ḳaddi yitmiş arşunıdı. Taḫt üstinde (11) oturmışıdı. Nil Irmaġı altından geçerdi. Biŋ ḳaravaş Benī İsrā'il ḳızlarından ṣaf baġlayup (12) taḫt ardında dururlarıdı. Çünki Firʿavn Mūsā'yı görür bir kişi ʿabā geymiş gelür. Ḥaḳ Taʿālā Mūsā'nuŋ (13) heybetin Firʿavn'uŋ göŋline bıraḳdı. Firʿavn'ı ditremek dutdı, eytdi: "Ne kişisin ki ḳapudan destūr

[105a]

(1) virmedin girdüŋ? Mūsā eydür: "Ben Taŋrı'nuŋ ḫabercisiyem. Geldüm ki anuŋ ḥükmin saŋa bildirem, daḫı Benī (2) İsrā'īl ḳavminden elüŋi çekesin, bunları ḳul idinmeyesin, āzād idesin. Zīre bunlar peyġāmber (3) ẕādelerdür." dedi. Ḫaberde şöyle gelmişdür kim çünki Mūsā Firʿavn'uŋ ḳatına girdi ṣordı ki: "Ne kişisin?" (4) Mūsā eytdi: "Bilmez misin ben ol Mūsā'yın ki niçe zamān evüŋde bislendüm." Çünki Mūsā'yı Firʿavn (5) bildi, eytdi: "Bunca zamān ḳatumda durduŋ; duzum, etmegüm yidüŋ, anı unutduŋ mı?" didi. Mūsā eytdi: (6) "Gerçeksin. Senden ḳaçdum, (7) ḳorḳdum. Şimdi baŋa peyġāmberlıḳ virdi Taŋrı. Seni dīne daʿvet itmege geldüm." didi. Firʿavn anı (8) eşitdi, ḳullarına eytdi: "Dutuŋ bunı, ol itdügi ḳanıçun öldüreyin." didi. Derḥāl Mūsā ol elindeki (9) ʿaṣāyı yire bıraḳdı, bir ejdehā oldı. Başın ḳaldurdı, aġzın açdı, odlar ṣaçdı. (10) Yürüdi, ḳaṣd itdi ki Firʿavn'ı yuda. Firʿavn ḳorḳup kendüzin taḫtdan aşaġa bıraḳdı. Bir ayaġı (11) taḫta ildi, başı aşaġa aşıldı. Mūsā anı görüp güldi. Firʿavn'uŋ ḳulları ḳaṣd itdi ki Mūsā'yı (12) dutalar. Derḥāl Mūsā elin ḳoynına ṣoḳdı, gine çıḳardı, ay güneş gibi elinde balḳ urdı. Ol ḳullaruŋ (13) gözleri ḳamaşdı, ḳaçdılar. Firʿavn'uŋ ardına geçdiler. Firʿavn yalvarmaġa başladı, aġladı. Pes Mūsā

[105b]

[2840] çün Mışırdan yaŋa yöneldiler çünki şehre geldiler A: çün pes Mışıra dönüp Mışırdan yaŋa ʿazm idüpler çün şehre erişdiler 74b-9/10
[2841] B: ṭonumuz degşirelüm A: ṭonlarumuz degişdürelüm 74b-11
[2842] B: ḳavmümüzi A: ḳavm-i ḳabīleyi 74b-12
[2843] B: andan ṣoŋra A: ṣoŋra 74b-12
[2844] B: varalum didi A: varavuz 74b-13
[2845] B: bizi taŋrı veribidi ki işe varuruz anuŋ ḥükminsüz nesne idemezem varalum taŋrı ḫaberin Firʿavna virelüm A: ben taŋrı buyruġına kāhil olmazın ol taŋrı buyruġın ṭutalum 74b-13/14
[2846] B: varavuz A: varalum 74b-15
[2847] B: eger yoḳ dirseŋ sen eve var ḫaber ilet A: yāḫūd sen var ben ṣoŋra varam dedi 74b-15

(1) ʿaṣāyı dutdı, gine aġaç oldı. Firʿavn eytdi: “Yā Mūsā, ʿaẕīm ḥüccet getürdüŋ. İmdi sen (2) bunı kimden ögrendüŋ?” Mūsā eytdi: “Bunı baŋa Taŋrım ögretdi.” Firʿavn eytdi: “Ne dirsin, ḫaberüŋ nedür?” (3) Mūsā eydür: “Eyü ḫaberüm var. Ḫaberüm budur ki sen Taŋrı’ya dönesin, īmān getüresin. Zīre benümle (4) maḫlūḳāta rızḳ viren oldur.[2848] Sen bir żaʿīf ḳulsın. Ne yaratmaḳ elüŋden gelür ne rızḳ virmek eliŋden (5) gelür.[2849] Saŋa Taŋrı Taʿālā dört yüz yıl ʿömr virdi.[2850] Sen herze söyleyüp, Taŋrı benven, didigüŋden maḳṣūd (6) nedür? İmdi gel, tevbe eyle. Ḳulluġuŋa iḳrār eyle. Eytki: “Taŋrı birdür.” لا شريك له ولا نظير له ولا وزير (7) digil. Eger bu sözüm dutarısaŋ, īmāna gelirseŋ, tevbeŋ ḳabūl ola. Ne ḳadar ki itdüŋise saŋa (8) baġışlaya. Daḫı ol dört yüz yıl yaşuŋ ḫōşlıġıla geçe kim dört biŋ yılca ola.[2851] Çünki[2852] Firʿavn (9) bu sözleri işitdi,[2853] eytdi: “Senüŋ Taŋrı’ŋuŋ çerisi ne ḳadardur?” Mūsā eydür: “Benüm Taŋrı’muŋ çerisini (10) gine kendü bilür.” didi.[2854] “İmdi yā Mūsā sen var, ḳavmüŋe ḳableŋe var, gör.[2855] Ben daḫı vezīrlerimle[2856] (11) danışayın. İrte gelesin ḳavmimle[2857] saŋa īmān getürem.[2858] Sen ne ki dirseŋ anı dutam.” didi.[2859] Çünki Mūsā[2860] (12) anı eşitdi, durdı ḳavmine[2861] geldi. Benī İsrā’īl[2862] ḳavmi anı gördiler,[2863] şāẕ oldılar, ḳonuḳlıḳ eylediler.[2864] (13) Çün irte[2865] oldı, Mūsā durdı[2866] gine Firʿavn ḳapusına geldi.[2867] Firʿavn’ıla birez ṣoḥbet oldı.[2868] Firʿavn

[106a]

(1) diledi kim[2869] īmāna gele. Vezīrler ḳomadılar.[2870] Her ki[2871] Reyyān aşlındandur anlara Firʿavnlar derdiler ve her ki Reyyān aşlı ḳatında vezīr ola anlara Hāmānīler

---

[2848] B: 104b-4/105b-4 arası: A-

[2849] B: sen bir żaʿīf ḳulsın ne yaratmaḳ elüŋden gelür ne rızḳ virmek eliŋden gelür A: pes ol taŋrıdur sen żaʿīf ḳulsun ki bir miskin daḫı yaradma[z]sın ve anuŋ rızḳın viremezsin 75a-1/2

[2850] B: saŋa taŋrı taʿālā dört yüz yıl ʿömr virdi A: ve daḫı ḥaḳ Taʿālā eytdi eyt Firʿavn ol etdügi günnāhlara tevbe etsün dört yüz yıl ʿömr virdüm başını aġrıtmadum 75a-2/4

[2851] B: sen herze söyleyüp taŋrı benven didigüŋden maḳṣūd nedür imdi gel tevbe eyle ḳulluġuŋa iḳrār eyle eytki taŋrı birdür digil eger bu sözüm dutarısaŋ īmāna gelirseŋ tevbeŋ ḳabūl ola ne ḳadar ki itdüŋise saŋa baġışlaya daḫı ol dört yüz yıl yaşuŋ ḫōşlıġıla geçe kim dört biŋ yılca ola A: şimdi herze söyleyüp taŋrıyın demek ne fāyidesi vardur imdi gel baŋa īmān getür daḫı ʿömrüŋi mālıŋı daḫı ziyāde ide saŋa uçmaḳdan vire 75a-5/7

[2852] B: çünki A: çün 75a-7

[2853] B: işitdi A: eşitdi 75a-8

[2854] B: eytdi senüŋ taŋrıŋuŋ çerisi ne ḳadardur Mūsā eydür benüm taŋrımuŋ çerisini gine kendü bilür didi A: eytdi gerçeksin senüŋ taŋrıŋuŋ güçisi yeter eytdi saŋa bunuŋ gibi ḫüccetler getürdük 75a-8/9

[2855] B: imdi yā Mūsā sen var ḳavmüŋe ḳableŋe var gör A: imdi bugün baŋa mühlet ver sen daḫı ḳavmüŋ içine var seni görsünler 75a-10/11

[2856] B: vezīrlerimle A: vezīrlerümle 75a-11

[2857] B: irte gelesin ḳavmimle A: erte ḳavmümle 75a-12

[2858] B: getürem A: getüreyin 75a-12

[2859] B: sen ne ki dirseŋ anı dutam didi: A-

[2860] B: çünki Mūsā A: Mūsā çün 75a-12

[2861] B: ḳavmine A: evlerine 75a-13

[2862] B: Benī İsrā’īl A: Benī İsrāyil 75a-13

[2863] B: anı gördiler A: Mūsāyı görüp 75a-13/14

[2864] B: ḳonuḳlıḳ eylediler A: ol giçe yediler içdiler 75a-14

[2865] B: çün irte A: çünki erte 75a-15

[2866] B: durdı A: ṭurdı 75a-15

[2867] B: gine Firʿavn ḳapusına geldi A: Firʿavnı vardı 75b-1

[2868] B: Firʿavnıla birez ṣoḥbet oldı: A-

[2869] B: diledi kim A: diledi ki 75b-1

[2870] B: vezīrler ḳomadılar A: Hāmmān ḳomadı 75b-1/2

[2871] B: her ki A: anlar ki 75b-2

derler.[2872] Çünki Firʿavn Hāmān'ıla danışdı. Eydür:[2873] (2) "Ben varuram, Mūsā Taŋrı'sına inanuram." didi. "Zīre ol ḥaḳ Taŋrı'dur."[2874] Hāmān eydür: "Dört yüz yıldur kim (3) sen Taŋrılıḳ daʿvīsin idersin, ḳulun mı dirsin? Uluma. Berāber işdür bunca zamāndur kim biz saŋa (4) ḳuluz, bu kez sen bizi bir kişiye daḫı ḳul eylersin.[2875] Cemīʿ ʿālem bize gülerler, rüsvāy oluruz." didi. "Hem (5) daḫı revā degüldür kim bunca salṭanat ki senüŋdür, bunca çeri ḥükmüŋdedür. Mūsā'nuŋ ne miḳdārı vardur ki (6) sen aŋa uyasın, kendüzüŋ ḳurtarımaduŋ anuŋ şerrinden emīn olasın. Gücile dut, öldür. Yā iliŋden (7) sür, gitsüŋ." didi. Çünki Firʿavn anı eşitdi, eytdi: "Yā Hāmān, ben daḫı bilirem ne kişidür. İllā ʿaṣāsı (8) ejdehā olur, iŋen heybetlü, ḳorḳuludur. Beni tācum taḫtum birle yutmaġa ḥamle ider. Bilirem ki yüz biŋ ādem yudar. (9) Ve daḫı elin ḳoynuna ṣoḳar, bir nesne çıḳarur ki cemīʿ ʿālem aydın olur. Ādem'üŋ gözleri ḳamaşur, ḳaçarlar. (10) Sen anuŋ gibi nesneye çāre idemezsin." Hāmān eydür: "Cāẕūlıḳdur, ögrenmişdür. Bizüm niçe cāẕūlarımuz (11) vardur ki bunca zamāndur ki ṭonlıḳ yirler, tā ki bize gerek ola diyü anlara ḫaber idelüm gelsünler, (12) Mūsā'yıla ceng itsünler, dutsunlar, öldirelüm." dir. Firʿavn eytdi: "Ben ḳavl itdüm ki irte gelesin, (13) īmān getürevüz." didüm. İmdi siz daḫı duruŋ, yaraḳ idüŋ." didi. Çünki yarındası oldı Mūsā Hārūn'ıla

[106b]

(1) bile geldiler ol ümīẕe ki Firʿavn īmān getüre, daḫı Benī İsrā'īl ṣalı vire. Çün Firʿavn (2) gördi kim Mūsā'yıla Hārūn bile geldiler. Firʿavn eytdi: "Yā Mūsā, bu kez ḳardaşıŋıla mı geldüŋ?" (3) Mūsā eytdi: "Dünki gün ḳavl itdüm ki īmān getüresin, anuŋıçun geldük." Firʿavn eytdi: "Yā Mūsā, (4) bu ḳardaşuŋ daḫı cāẕūlıḳ bilür mi?" didi. Mūsā bildi ki dünki ḳavlden dönmiş. Eytdi: "Biz (5) cāẕū degülüz, peyġāmberlerüz. Uş geldük ki seni Taŋrı'ya oḳuruz. Daḫı şol ḳavli iderüz kim Benī (6) İsrā'īl ḳavmin üşendürmeyesin."[2876] فَأَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ قَالَ فِرْعَوْنُ وَمَا رَبُّ الْعَالَمِينَ (7) Ḥaḳ Taʿālā beni viribidi,[2877] sen bunlara zaḥmet idmeyesin.[2878] Uşda Taŋrı Taʿālā'dan ḥüccet getürdüm."[2879] Hāmān (8) diledi kim[2880] cevāb vire. Mūsā bir kez çaġırdı kim:[2881] "Sen[2882] dek dur, biz saŋa gelmedük. Firʿavn kendüsi söylesin."[2883] (9) Pes[2884] Hāmān Mūsā'nuŋ üninden[2885] ditredi, ḳorḳdı, dınmadı.[2886] Mūsā ol geliçek

---

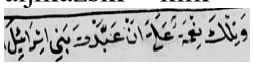
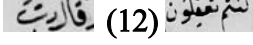
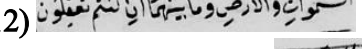
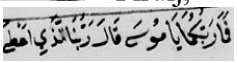
[2872] A: anlara Firʿavnlar derdiler ve her ki Reyyān aşlı ḳatında vezīr ola anlara Hāmānīler derler 75b-2/3: B-
[2873] B: çünki Firʿavn Hāmānıla danışdı eydür A: pes Firʿavn eytdi ki 75b-4
[2874] B: ben varuram Mūsā taŋrısına inanuram didi zīre ol ḥaḳ taŋrıdur A: göŋlüm oldı ki Mūsāya inanam ol kişi ḥaḳ Taʿālā 75b-4/5
[2875] B: Hāmān eydür dört yüz yıldur kim sen taŋrılıḳ daʿvīsin idersin ḳulun mı dirsin uluma berāber işdür bunca zamāndur kim biz saŋa ḳuluz bu kez sen bizi bir kişiye daḫı ḳul eylersin A: Hāmān eytdi niçe zamāndur ki taŋrılıḳ eylersin şimdi varup ḳul olmaḳ iŋen ḫörlıḳdur dedi niçe yıldan berü biz saŋa ḳuluz şimden girü varalum bir kişiye daḫı ḳul mi olalum 75b-5/8
[2876] B: 106a-4/106b-6 arası: A-
[2877] B: ḥaḳ taʿālā beni viribidi A: uş ḥaḳ Taʿālā bizi beni İsrāyil ḳavmine verdi ki 75b-9/10
[2878] B: idmeyesin A: virmeyesin dedi 75b-10/11
[2879] B: uşda taŋrı taʿālādan ḥüccet getürdüm: A-
[2880] B: Hāmān diledi kim A: diledi Hāmān 75b-11
[2881] B: kim: ki 75b-12
[2882] B: sen: A-
[2883] B: Firʿavn kendüsi söylesin A: ḳo ol söylesün 75b-12
[2884] B: pes: A-
[2885] B: üninden A: āvāzından 75b-13
[2886] B: ḳorḳdı dınmadı A: nefesi baġlandı ʿāciz ḳaldı 75b-13/14

Firʿavn'ı sellām verüridi.[2887] Firʿavn gördi ki Mūsā ḳaḳımış.[2888] (10) Firʿavn eytdi: "Yā Mūsā, ḳaḳıma.[2889] Çün bize selām virdüŋ, selām emīnlik nişānudur.[2890] Mūsā eytdi: "N'olayıdı sen ḳavlüŋe durup īmāna gelüp müsülmān olayıduŋ?[2891] (11) Biz ol kişilere selām virürüz kim ol müsülmāndur.[2892] وَالسَّلَامُ عَلَىٰ مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَىٰ Ḥaḳ Taʿālā (12) eydür: "Benüm selāmum ol kişileredür ki ṭoġrı yolda ola[2893] ve[2894] her kim size yalan dirse[2895] ḳatı[2896] ʿaẕābum aŋadur." (13) Firʿavn'a eydür: "Yā melʿūn,[2897] sen ne dirsin ki ben Taŋrı'yam, dirsin."[2898] Mūsā eydür: "Benüm daḫı cümle maḫlūḳātuŋ

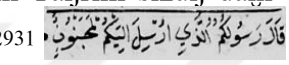
[107a]

(1) daḫı Taŋrısı benüm Taŋrı'mdur ki mecmūʿı ḫalḳ anuŋ ḥükminde zebūndur."[2899] فَمَنْ رَبُّكُمَا يَا مُوسَىٰ Firʿavn eytdi: (2) "Bizüm geçmiş ḳardaşlarımuz begleridi, sizüŋ ḳardaşlarıŋuz bizüm ḳulımuzdı[2900] Yūsuf gibi ve ḳardaşları gibi."[2901] Mūsā eytdi: "Anı Taŋrı bilür nice oldılar?"[2902] Ḳardaşlaruŋuz ve dedelerüŋüz dōstıydı, gelüp bir dürlü sebeb ile anları doġrı yola çaġırdı."[2903] (3) قَالَ فَمَا بَالُ الْقُرُونِ الْأُولَىٰ قَالَ عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي Mūsā eytdi: "Benüm Taŋrım oldur kim[2904] yiri,[2905] gögi yaratdı. Yiri (4) size döşek ḳıldı, ṭoġrı yol gösterdi.[2906] Gökden şu indürdi,[2907] bu yiri anuŋıla diri ḳıldı.[2908] Yirde, (5) gökde dürlü nesneler yaratdı ki biri birine beŋzemez."[2909] مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَىٰ (6) "Pes[2910] ḥüccetdür ʿāḳil kişilere Taŋrı Taʿālā sizi yirden yaratdı gine yire ḳoyar, gine çıḳarur."[2911] (7) Çün Firʿavn bu sözleri eşitdi:[2912] "Ben daḫı eyle idem."

[2887] A: Mūsā ol geliçek Firʿavnı sellām verüridi 75b-14: B-
[2888] B: Firʿavn gördi ki Mūsā ḳaḳımış A: gördi ki Firʿavn Mūsā iŋen ḳaḳıdı 75b-15
[2889] B: Firʿavn eytdi yā Mūsā ḳaḳıma: A-
[2890] A: çün bize selām virdüŋ selām emīnlik nişānudur 76a-1: B-
[2891] B: Mūsā eytdi n'olayıdı sen ḳavlüŋe durup īmāna gelüp müsülmān olayıduŋ A: Mūsā eytdi saŋa selām virdigüm oldur ki şandum ki dünki ḳavlüŋde ṭurasın bugün müselmān olasın 76a-1/3
[2892] B: virürüz kim ol müsülmāndur A: verürüz ki anlar müselmān olalar 76a-3/4
[2893] B: ṭoġrı yolda ola A: doġrı yolda olalar 76a-5/6
[2894] A: ve 76a-6: B-
[2895] B: yalan dirse A: yalandur der-ise 76a-6
[2896] B: ḳatı A: ziyāde 76a-6
[2897] B: Firʿavna eydür yā melʿūn: A-
[2898] B: sen ne dirsin ki ben taŋrıyam dirsin A: sen dersin ki ben taŋrıyın 76a-7
[2899] B: Mūsā eydür benüm daḫı cümle maḫlūḳātuŋ daḫı taŋrısı benüm taŋrımdur ki mecmūʿı ḫalḳ anuŋ ḥükminde zebūndur A: ben deriŋ ki senüŋ daḫı benüm daḫı cümle ʿālemüŋ taŋrısı evvel bir taŋrıdur andan artuḳ taŋrı yoḳdur 76a-7/9
[2900] B: bizüm geçmiş ḳardaşlarımuz begleridi sizüŋ ḳardaşlarıŋuz bizüm ḳulımuzdı A: bizüm atamuz ulu begleridi sizüŋ ḳardaşlaruŋuz anlaru[ŋ ḳulıydı 76a-10/11
[2901] A: Yūsuf gibi ve ḳardaşları gibi 76a-11/12: B-
[2902] B: nice oldılar A: niçe oldı 76a-13
[2903] B: ḳardaşlaruŋuz ve dedelerüŋüz dōstıydı gelüp bir dürlü sebeb-ile anları doġrı yola çaġırdı 76a-13/15: B-
[2904] B: taŋrım oldur kim A: taŋrum oldur ki 76b-1
[2905] B: yiri A: yeri 76b-1
[2906] B: yiri size döşek ḳıldı ṭoġrı yol gösterdi: A-
[2907] B: gökden şu indürdi A: yere şu indürdi 76b-2
[2908] B: bu yiri anuŋla diri ḳıldı A: yeri anuŋla dirü ḳıldı ve 76b-2
[2909] B: yirde gökde dürlü nesneler yaratdı ki biribirine beŋzemez A: ve yerde gökde dürlü dürlü nesneler birbirine müşabih degil 76b-2/3
[2910] B: pes: A-
[2911] B: ʿāḳil kişilere taŋrı taʿālā sizi yirden yaratdı gine yire ḳoyar gine çıḳarur A: ʿāḳil kişiler ki ḥaḳ Taʿālā sizi yaratdı yine yere ḳor ve yine yerden ḳoparısardur 76b-4/5

deyümedi.[2913] Hāmān eytdi: “Degil eyledür ille bu yirüŋ, (8) gögüŋ yaradıcısını bilmezüz.[2914] Biz bunı ḳadīm bilürüz. Anı ki sen dirsin bilmezüz.[2915] Ammā ben saŋa çoḳ eylük eyledüm.” didi.[2916] (9) Mūsā eytdi: “Bu dükelisini aŋarsın[2917] bunı niçün aŋmazsın kim[2918] Benī İsrā’īl’i[2919] ḳul idüp işledürsin?” didi.[2920] (10) eytdi:[2921] “Benī İsrā’īl’üŋ[2922] niᶜmetlerin yirsin, kendülerin[2923] ḫōr (11) dutārsın.” Firᶜavn eytdi: “Bu cihānuŋ Taŋrı’sı ne kişidür?[2924] Göster görelüm.” dedi.[2925] Mūsā eydür:[2926] (12) “Yirüŋ,[2927] gögüŋ içinde ne ki var mecmūᶜınuŋ Taŋrı’sı birdür.”[2928] (13) Firᶜavn ḳatında kişiler eytdiler: “Biz senüŋ Taŋrı’ŋı bilmezüz.”[2929] Mūsā eytdi:[2930]

[107b]

(1) Eytdi: “Benüm Taŋrım sizüŋ daḫı Taŋrı’ŋuzdur, daḫı ataŋuz anaŋuz, Taŋrı’sıdur. (2) Ol birdür.”[2931] Hāmān eytdi:[2932] “Ol sizi peyġāmperlıġa veribiyen (3) kişi delüyimiş.” didi.[2933] Mūsā eytdi: “Herze söyleme.[2934] Ol bir Taŋrı’dur kim güneşi maşrıḳdan ḫükmiyle maġribe (4) iledür.[2935] Andan artuḳ kimüŋ ḫükmi vardur kim anı eyle ḳıla?[2936] Eger ᶜaḳluŋuz[2937] varısa gey aŋlaŋ.[2938] Ol Taŋrı’yın (5) diyip daᶜvī iden kişi daḫı itsün[2939] görelüm. Ol ḳatındaġı

[2912] B: sözleri eşitdi A: sözi diŋledi 76b-6
[2913] B: eyle idem deyümedi A: öyle edem diyemedi 76b-6
[2914] B: degil eyledür ille bu yirüŋ gögüŋ yaradıcısını bilmezüz A: degil ki böyledür ve illā pu yerüŋ gögiŋ yaradıcısın biz bilmezüz 76b-7
[2915] B: anı ki sen dirsin bilmezüz: A-
[2916] B: çoḳ eylük eyledüm didi A: eylük etdüm seni kendü sarāyumda ḳodum 76b-9
[2917] B: bu dükelisini aŋarsın A: gerçeksin ammā 76b-9
[2918] B: kim A: ki 76b-10
[2919] B: Beni İsrā’īli A: Beni İsrāyil 76b-10
[2920] B: işledürsin didi A: işledisin 76b-10
[2921] B: eytdi: A-
[2922] B: Benī İsrā’īl’üŋ A: Benī İsrāyil ḳavminüŋ 76b-11
[2923] B: yirsin kendülerin A: yersin anları 76b-12
[2924] B: bu cihānuŋ taŋrısı ne kişidür A: hele anları ḳo işbu cihānuŋ taŋrı[sı] niçe kişidür 76b-13
[2925] B: göster görelüm dedi: A-
[2926] B: Mūsā eydür A: Mūsā eytdi 76b-14
[2927] B: yirüŋ A: yerüŋ 76b-15
[2928] B: ne ki var mecmūᶜınuŋ taŋrısı birdür A: kişinüŋ taŋrısın Allahdur 76b-15/77a-1
[2929] ḳatında kişiler biz senüŋ taŋrıŋı bilmezüz A: ḳatındaġılar eytdiler biz seni daḫı taŋruŋı bilmezüz Mūsāya eytdiler 77a-2/3
[2930] B: Mūsā eytdi: A-
[2931] B: eytdi benüm taŋrım sizüŋ daḫı taŋrıŋuzdur daḫı ataŋuz anaŋuz taŋrısıdur ol birdür A: benüm taŋrum sizüŋ taŋrıŋuz daḫı atalaruŋuz taŋrısı ol bir taŋrıdur 77a-3/5
[2932] B: Hāmān eytdi A: Firᶜavn eytdi 77a-5
[2933] B: ol sizi peyġāmperlıġa veribiyen kişi delüyimiş didi A: ol sizü peyġāmperlıġa virübiyen delüyimiş 77a-6
[2934] B: söyleme: söylersin 77a-7
[2935] B: ol bir taŋrıdur kim güneşi maşrıḳdan ḫükmiyle maġribe iledür A: bizi yaradan oldur ki güneşi maşrıḳdan maġribe eledür 77a-7/8
[2936] B: andan artuḳ kimüŋ ḫükmi var dur kim anı eyle ḳıla: A-
[2937] B: ᶜaḳluŋuz A: sizüŋ ᶜaḳlıŋuz 77a-8
[2938] B: gey aŋlaŋ A: aŋlaŋ 77a-8
[2939] B: diyip daᶜvī iden kişi daḫı itsün A: diyen daḫı eyle etsün 77a-9

kişiler[2940] eytdiler: “Mūsā eyi söyler.”[2941] (6) Çünki Hāmān anı eşitdi gördi ki[2942] iş ziyāna gider Firʿavn’a eytdi: “Hā, gördüŋ mi Mūsā’nuŋ sözi bu ḳavme (7) nice eṣer eyledi?[2943] Mebādāki işimüz ziyāna vara.”[2944] Firʿavn eytdi: قَالَ لَئِنِ اتَّخَذْتَ إِلَٰهًا غَيْرِي لَأَجْعَلَنَّكَ (8) مِنَ الْمَسْجُونِينَ “Daḫı bunuŋ gibi keleci idme. Eger iderseŋ seni ḫarāb iderven, belki seni zindāna ururven.”[2945] (9) Döndi, gine eytdi:[2946] “Yā Hāmān,[2947] olmasun ki ʿaṣāsın yire bıraġa.”[2948] Hāmān eydür:[2949] “Şāh-ı ʿālem (10) bu cāẕūlıḳdur.[2950] Ne vaḳt[2951] gerekse olmaz. Ol gün anı[2952] düzüp gelmişidi, anuŋ gibi düzülmez degme (11) sāʿat.”[2953] Mūsā eytdi: “Yā melʿūn,[2954] benüm işüm rāstdur.[2955] Sen anı bilmezsin ne işlersem Taŋrı buyrıġıla işlerem.” (12) didi.[2956] Firʿavn Hāmān sözine maġrūr oldı eytdi kim:[2957] “Cāẕūlıḳ ne vaḳt[2958] gerekise olmaz.” Firʿavn Mūsā’ya (13) eytdi[2959] قَالَ أَوَلَوْ جِئْتُكَ بِشَيْءٍ مُبِينٍ “Eger gerçek peyġāmberseŋ bir muʿcizāt göster, görelüm.” didi.[2960]

[108a]

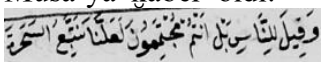
(1) فَأَلْقَىٰ عَصَاهُ Derḥāl[2961] ʿaṣāsın yire bıraḳdı,[2962] bir ejdehā[2963] oldı. Cümle ʿālem anı gördiler.[2964] (2) Aġzın açup cemīʿ ādeme ḫamle ḳılır.[2965] Pes elin de[2966] koynına ṣoḳdı gine[2967] çıḳardı. Eli nūrından cümle ḫalāyıḳuŋ[2968] (3) gözleri ḳamaşdı. Firʿavn ʿāciz ḳaldı, çaġırdı ki:[2969] “Yā Mūsā, ol niʿmet ki benüm evümde yidüŋ anuŋ (4)

[2940] B: ol ḳatındaġı kişiler A: ol Firʿavn ḳatındaġıkiler 77a-9
[2941] B: Mūsā eyi söyler A: Mūsānuŋ sözi eyi söz 77a-9
[2942] B: çünki Hāmān anı eşitdi gördi ki A: Hāmān anı gördi ki 77a-10/11
[2943] B: Firʿavna eytdi hā gördüŋmi Mūsānuŋ sözi bu ḳavme nice eṣer eyledi A: oġrılayın Firʿavnı gördüŋ mi bu ḳavme Mūsānuŋ sözi iṣer ider 77a-11/12
[2944] B: mebādā ki işimüz ziyāna vara A: mābādi ki işimüz daḫı ziyāde 77a-12/13
[2945] B: daḫı bunuŋ gibi keleci idme eger iderseŋ seni ḫarāb iderven belki seni zindāna ururven A: eger bir daḫı benüm ḳatumda bu sözi dersiŋ seni ḫōr idüp zindāna ḳoyarum dedi 77a-14/15
[2946] B: gine eytdi A: yine Hāmānı baḳdı eytdi 77b-1
[2947] B: yā Hāmān: A-
[2948] B: ʿaṣāsın yire bıraġa A: yine ʿaṣāsın bıraġa 77b-1/2
[2949] B: eydür A: eytdi 77b-2
[2950] B: şāh-ı ʿālem bu cāẕūlıḳdur A: iy ḫudāvendi bu cāẕūlıḳ 77b-2
[2951] B: ne-vaḳt A: ne vaḳtın 77b-3
[2952] B: ol gün anı A: ol vaḳtın 77b-3
[2953] B: anuŋ gibi düzülmez degme sāʿat A: şimdi niçesi eyle ediser 77b-4
[2954] B: yā melʿūn: A-
[2955] B: rāstdur A: ṭoġrudur 77b-5
[2956] B: sen anı bilmezsin ne işlersem taŋrı buyrıġıla işlerem didi A: sin bilmez misin ki ben cāzū degilem 77b-5
[2957] B: kim: A-:
[2958] B: ne vaḳt A: ne vaḳtın 77b-7
[2959] B: Firʿavn Mūsāya eytdi A: Firʿavn eytdi 77b-7
[2960] B: eger gerçek peyġāmberseŋ bir muʿcizāt göster görelüm didi A: muʿcize getür eger [ger]çekisen 77b-8
[2961] B: derḥāl A: çün Mūsā anı eşitdi 77b-9
[2962] B: yire bıraḳdı A: elinden bıraḳdı 77b-9
[2963] B: bir ejdehā A: ejderha 77b-10
[2964] B: anı gördiler A: aşikāre gördiler 77b-10
[2965] B: aġzın açup cemī ʿādeme ḫamle ḳılır A: aġzın açdı yürüdi 77b-10
[2966] B: pes elinde A: andan elin 77b-11
[2967] B: gine A: yine 77b-11
[2968] B: eli nūrından cümle ḫalāyıḳuŋ A: elinde bir nūr yapdı oldı balḳ urdı cümle ṭurup kişilerüŋ 77b-12/13
[2969] B: çaġırdı ki A: ḳorḳdı çaġırdı 77b-14

ḥaḳḳıçün dut ʿaṣāŋı.”[2970] Derḥāl Mūsā dutdı gine[2971] aġaç oldı. Hāmān Firʿavn’a[2972] eytdi: “Bu daḫı (5) cāẕılıḳdur.”[2973] قَالَ الْمَلَأُ مِن قَوْمِ فِرْعَوْنَ Firʿavn bildi ki çevresindeki begler ḳorḳdılar,[2974] eytdiler: (6) “Olmasun kim[2975] Mūsā’ya döneler.” Firʿavn eytdi: “Yā Mūsā, bular[2976] cazılıḳdur. Ben buŋa iḳrār itmezin.” Çaġırdı ki (7) eydür:[2977] “Yā ḳavm[2978] bilmiş oluŋ bu kişi cāzūlıgıla gerek vilāyetümüzi ala.[2979] Ḳıbṭileri Benī İsrā’īl’e[2980] ḳul ide. (8) İmdi siz[2981] ne dirsiz?” Bunlar eytdiler: “Hāmān[2982] ne dirse biz anı dutaruz.”[2983] أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَرْسِلْ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ (9) يَأْتُوكَ بِكُلِّ سَحَّارٍ عَلِيمٍ Hāmān eytdi: “Anı ḳardaşıyla bile[2984] zindāna ḳoymaḳ gerek, tāki biz daḫı cāzūlarımuz (10) divşirevüz.[2985] Geleler[2986] bunları cāzılıġıla yiŋeler.”[2987] Firʿavn eytdi: “Eger zindāna girmezse biz anı nice zebūn (11) idevüz,[2988] elinde muʿcizātı vardur?”[2989] Hāmān eytdi:[2990] “Meger anuŋıla bir ḳavl idevüz.”[2991] Firʿavn eydür:[2992] “Yā Mūsā bize mühlet ver,[2993] biz daḫı cāzūlarımuz (12) divşirelüm,[2994] senünle muḳābīl olalum.[2995] Sen bizi ilden çıḳarmaḳ istersin. Seniŋile ḳavl idelüm, (13) ḳavlümüzden dönmeyelüm sen daḫı ben daḫı.[2996] Mūsā eytdi: “Ḳavl ne vaḳt ola?”[2997] Firʿavn eytdi:[2998] “Sizüŋ

[108b]

[2970] B: ol niʿmet ki benüm evümde yidüŋ anuŋ ḥaḳḳıçün dut ʿaṣāŋı A: ol niʿmet haḳı ki benüm evümde yedüŋ ʿaṣāŋı dut 77b-15
[2971] B: derḥāl Mūsā ʿdutdı gine A: Mūsā ʿaṣāyı dutdı yine bayaġı 78a-1
[2972] B: Hāmān Firʿavna A: Hāmmān Firʿavnı 78a-2
[2973] B: cāẕılıḳdur A: cāẕūlıḳdur 78a-2
[2974] B: ḳorḳdılar A: hep ḳorḳdılar 78a-4
[2975] B: olmasun kim A: olmasun ki 78a-4
[2976] B: bular A: bu daḫı 78a-5
[2977] B: itmezin çaġırdı ki eydür A: etmezin çaġırup eytdi 78a-5/6
[2978] B: yā ḳavm A: iy melikler 78a-6
[2979] B: bilmiş oluŋ bu kişi cāzūlıgıla gerek vilāyetümüzi ala A: Mūsā diler ki cāzūlıgıla mülkimüzi elümüzden ala 78a-6/7
[2980] B: ḳıbṭileri Benī İsrā’īl’e A: Benī İsrāyil ḳavmine bizi 78a-7
[2981] B: siz A: siz daḫı 78a-8
[2982] B: Hāmān A: Hāmmān 78a-9
[2983] B: biz anı dutaruz A: biz aŋa anuŋ sözinden çıḳmazuz dutaruz dediler 78a-9
[2984] B: ḳardaşıyla bile A: ḳardaşları ḳavmi ḳabīleşiyle 78a-11/12
[2985] B: cāzūlarımuz divşirevüz A: cāzūlarumuzı deŋşürelüm 78a-13
[2986] B: geleler: A-
[2987] B: cāzılıġıla yiŋeler A: cāzūluġıla yeŋsünler 78a-13
[2988] B: eger zindāna girmezse biz anı nice zebūn idevüz A: niçe zindāna ḳoyalum 78a-14
[2989] B: vardur A: var 78a-15
[2990] A: Hāmān eytdi 78a-15: B-
[2991] B: meger anuŋıla bir ḳavl idevüz A: eger ḳoyamazsaŋ ḳavl et 78a-15
[2992] B: eydür A: eytdi 78b-1
[2993] A: bize mühlet ver 78b-1: B-
[2994] B: cāzūlarımuz divşirelüm A: cāzūlarımuzı deŋşürelüm 78b-2
[2995] B: senünle muḳābīl olalum: A-
[2996] B: sen bizi ilden çıḳarmaḳ istersin seniŋile ḳavl idelüm ḳavlümüzden dönmeyelüm sen daḫı ben daḫı A: sin cāzūlıġula bizi elden çıḳaru mı ṣırsın bizüm daḫı senüŋ gibi cāzūlarumuz va[r] gel ḳavl idelüm ki dönmeyüz ḳavlümüzden 78b-2/4
[2997] B: ḳavl ne vaḳt ola A: imdi ne vaḳtın ola 78b-5
[2998] B: Firʿavn eytdi A: Hāmmān eytdi 78b-5

(1) bayramuŋuzda ola.[2999] Yaʿnī kiçi bayram güni ola.[3000] Biz siḥrimüz divşirelüm ḥāżır olalum.”[3001] (2) Pes Firʿavn cāzūların divşirüp geldi.[3002] Andan[3003] Mūsā’ya ḫaber oldı.[3004] Mūsā daḫı meydāna çıḳdı.[3005] Firʿavn (3) çerisine eytdi: didi.[3006] “Bugün bayram günidür,[3007] savaş alanında (4) oluŋ. Yaraġıla, heybetile çıḳalum.[3008] Mūsā bizden ḳorḳsun.” Vardılar dört yüz cāzū divşürdiler.[3009] Ol cāẕūlar (5) eytdiler:[3010] “Gelüŋ biz daḫı ol itdigi cāzılıġı idelüm.”[3011] Her birinüŋ birer yüŋ ʿaṣāsı ve birer yüŋ bükülmiş urġanı (6) varıdı. Ol ʿaṣālaruŋ için oydılar, jiva ṭoldurdılar,[3012] başlarını yeligile bağladılar.[3013] Jivanuŋ ḫāṣiyyeti (7) budur kim[3014] ıssı doḳunucaḳ deprenür, ḥarekete gelür.[3015] Cümle ḫalāyıḳlar cemʿ oldılar, cāẕūlar cāẕūlıḳların (8) düzdiler.[3016] Daḫı Firʿavn’uŋ ḳırḳ biŋ atlu, ṭoŋlu eri varıdı, ḳırḳ biŋ daḫı yayan divşürdiler, ṣaf ṣaf (9) durdılar.[3017] Firʿavn’a[3018] bir ḳızıl altun taḫt[3019] ḳodılar. Vezīri Hāmān’ıla çıḳdılar oturdılar.[3020] Pes Benī İsrā’īl[3021] (10) ḳavmi hep ṭaşra çıḳdılar.[3022] Firʿav[n]’dan oġurlayınTaŋrı’ya yalvarurladı.[3023] Cāzūlar eytdiler:[3024] “Yā Hāmān (11) eger biz Mūsā’yı yiŋersevüz[3025] bize Firʿavn ne viriserdür?”[3026] Hāmān bu sözi Firʿavn’a dedi[3027] Firʿavn eytdi: (12) “Eger[3028] Mūsā’yı yiŋerlerse[3029] bunları ḫāṣeki edinem,[3030] baŋa secde idenlerden olalar.” Çün cāzūlar ol[3031] sözi (13) eşitdiler şāẕ oldılar, eytdiler:[3032]

[2999] B: bayramuŋuzda ola A: bayramuŋuzda ḳırḳ gün ḳalı 78b-6
[3000] B: ola A: geleler 78b-6
[3001] B: biz siḥrimüz divşirelüm ḥāżır olalum: A-
[3002] B: cāzūların divşirüp geldi A: cāzūları deŋşürdi 78b-7/8
[3003] B: andan A: andın 78b-8
[3004] B: ḫaber oldı A: ḫaber etdiler 78b-8
[3005] B: Mūsā daḫı meydāna çıḳdı A: ol daḫı Benī İsrāyil ḳavmin derdi andan 78b-8/9
[3006] B: didi: A-
[3007] B: günidür A: güni 78b-11
[3008] B: savaş alanında oluŋ yaraġıla heybetile çıḳalum A: ṣavaş āletin getürüŋ heybetile çı[ḳa]lum 78b-11
[3009] B: dört yüz cāzū divşürdiler A: ol gün dört biŋ dört yüz cāzüyı derdiler 78b-12/13
[3010] B: ol cāẕūlar eytdiler A: eytdiler 78b-13
[3011] B: gelüŋ biz daḫı ol itdigi cāzılıġı idelüm A: imdi gelüŋ cümle güni Mūsā cāzūlıġını idelüm 78b-14
[3012] B: herbirinüŋ birer yüŋ ʿāṣāsı ve birer yüŋ bükülmiş urġanı varıdı ol ʿaṣālaruŋ için oydılar jiva ṭoldurdılar A: idelüm pes herbirinüŋ ʿāṣālaruŋ açuḳ oyup jiva ṭoldurmışlardı 78b-14/15
[3013] B: yeligile bağladılar A: yüŋle bağlamışlardı 79a-1
[3014] B: kim A: ki 79a-1
[3015] B: doḳunucaḳ deprenür ḥarekete gelür A: doḳunıcaḳ deprenürdi 79a-2
[3016] B: cümle ḫalāyıḳlar cemʿ oldılar cāzūluḳlar cāẕūlıḳların düzdiler A: bunlaruŋ ol cāzūluḳları tamām oldı 79a-2
[3017] B: daḫı Firʿavnuŋ ḳırḳ biŋ atlu ṭoŋlu eri varıdı ḳırḳ biŋ daḫı yayan divşürdiler ṣaf ṣaf durdılar A: ḳırḳ biŋ er izderdilerve ḳırḳ biŋ ṣaf bağlayup derdiler 79a-3/4
[3018] B: Firʿavna A: Firʿavn için 79a-4
[3019] B: altun taḫt A: taḫt 79a-4
[3020] B: ḳodılar vezīri Hāmānıla çıḳdılar oturdılar A: bağlayup vezirler ile oturdular 79a-4/5
[3021] B: pes Benī İsrā’īl A: bir kezden Benī İsrāyil 79a-5
[3022] B: çıḳdılar A: çıḳmışlardı 79a-6
[3023] B: Firʿav[n]dan oġurlayın taŋrıya yalvarurladı A: Firʿavn Firʿavnı oġrılayın baḳarlardı taŋruya yalvarurladı 79a-6
[3024] B: cāzūlar eytdiler A: ol cāzūlar eytdi 79a-7
[3025] B: yiŋersevüz A: yeŋersevüz 79a-8
[3026] B: viriserdür A: veriser 79a-8
[3027] B: Hāmān bu sözi Firʿavna dedi: A-
[3028] B: eger: A-
[3029] B: yiŋerlerse A: yeŋerlerse 79a-8
[3030] B: ḫāṣeki edinem A: benüm yanumda ḥaṣṣa idem daḫı 79a-9
[3031] B: ol A: bu 79a-10

“Biz anuŋ ḳatında nāyibler[3033] olavuz, dāyim aŋa secde idevüz.” didiler.[3034] Andın cāzūlar eytdiler: “Firʿavn ʿizzetine biz Mūsā’yı yeŋerüz.” Beşāret: Ol cāzūlar faḫırlandılar ki “Biz Firʿavn’a secde idenlerden olavuz.” dediler. “Ol bir fānī kişidür iy mü’min sen ök bāḳī Taŋrı’ya

[109a] [A79b]

(1) secde idersin, niçün aŋa faḫır etmeyesin?” Andan cāzūlar (2) ṣaḥraya çıḳdılar. Mūsā daḫı Hārūn ile çıḳdılar. (3) Mūsā daḫı Hārūn ile çıḳdılar elinde bir ʿaṣā. Çün (4) cāzūlar anı gördiler, ʿacabladılar, Mūsā’ya eytdiler: (5) “Bu dem biz seni yeŋerüz.” Mūsā ol cāzūlara eytdi: “Siz baŋa (6) miʿārıż olup nesne idemezsiz. Bārī gelüŋ, Mūsā’ya Taŋrı- (7) sına inanuŋ, īmān getürüŋ, ben ḥaḳ peyġāmperin.” Ve ol (8) cāzūlar eytdiler: “Söz vaḳtı degil, cāzūluġı ol cāzūlar (9) evvel sen mi bıraġursın yoḳsa biz mi bıraġalum?” قَالَ بَلْ اَنْتُمْ (10) مُلْقُوْنَ فَاَلْقَوْا حِبَالَهُمْ Mūsā eytdi: “Evvel siz bıraġuŋ.” (11) Bir kezden evvel etdükleri cāẕūlıḳları bıraḳdılar. تَخَيَّلُ اِلَيْهِ (12) مِنْ سِحْرِهِمْ Şol ḫayāl gibi çünki gün doḳandı, jiva (13) ḥarekete geldi. Evvel ʿaṣālaruŋ ileri deprendi. Ḫalḳ (14) ṣandı ki yürür, aġaç içinde zuyūt[3035] vardı bilmediler. (15) فَاَوْجَسَ فِيْ نَفْسِهٖ Çün Mūsā anı gördi, ḳorḳdı,

[109b] [A80a]

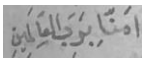
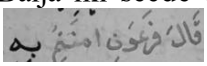
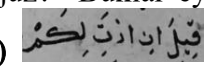
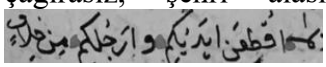
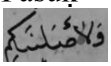
(1) ḳalbine endīşe düşdi. **Su’āl** ṣordılar ki: “Mūsā peyġāmper (2) idi, niçün ḳorḳdı cāẕūlıḳdan?” **Cevāb:** Mūsā ḳorḳduġı (3) buyıdı kim Benī İsrāyil ḳavmi anı bilmezlerdi. Daḫı anuŋ gibi (4) gördikleri yoġudı. Evvel cāzūlıġı görüp inanmışlardı. (5) Firʿavn’dan dönmeseler deyü anıŋıçun ḳorḳdı. فَاِنَّنَا بِمَا تَعِدُنَا (6) اِنَّكُمْ مِنَ الْغٰلِبِيْنَ Ḥaḳ Taʿālā eytdi: “Yā Mūsā, ḳorḳma. Sen (7) bunlardan yigreksin. وَاَلْقِ مَا فِيْ يَمِيْنِكَ تَلْقَفْ مَا صَنَعُوْا (8) Yā Mūsā, ṣaġ elündeki[ni] bıraḳ tā ki yürüsin, bunlaruŋ etdükleri (9) cāẕūlıḳları yutsun.” Pes Mūsā بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ (10) dedi, ʿaṣāyı bıraḳdı, ejderhā oldı. Dükeli eyledükleri (11) cāẕūlıḳları hep buyudı nite kim bir kişi bir loḳma yuddı (12) gibi aġzından dört yanına od ṣaçarıdı. Andan (13) Firʿavn çerisine ḳarşu yüridi, yutmaġa ḳaṣd eyledi. Ol (14) çeri anı görüp ḳaçdılar. Ol gün yüz biŋ ādem atıda (15) helāk oldı. Yüzin Firʿavn’dan yaŋa ṭutdı çün Firʿavn

[110a] [A80b]

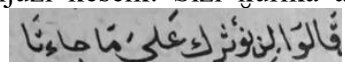
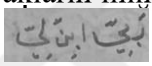
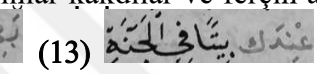
(1) anı gördi amā[n] diledi. Pes Allahu Taʿālā ḫiṭāb etdi ki: “Ṭut (2) ʿaṣāŋı.” Andan Mūsā ʿaṣāsın dutdı, döndi, bayaġı gibi (3) aġaç oldı. Ne uzun ve ne ḳıṣa oldı. Çün ol cāzūlar (4) anı gördiler eytdiler: “Bu kişi ḥaḳ peyġāmperdür.” dediler. (5) Pes bunlar

---

[3032] B: şāẕ oldılar eytdiler A: sevindiler ki 79a-11
[3033] B: nāyibler A: muḳarrebler 79a-11
[3034] B: dāyim aŋa secde idevüz didiler A: ve daḫı secde edenlerden olavuz 79a-11/12
[3035] B: Metinde “ziyū” yazılmış.

dek gönüllü niden secde itdiler? (6) Rabbi Mūsā ve Hārūn'a eytdiler: "Biz īmān getürdük ʿālemler (7) Taŋrı'sına, daḫı Mūsā ve Hārūn Taŋrı'sına." Firʿavn çün (8) anı gördi eytdi: "Baŋa mı secde etdüŋüz?" Bunlar eytdiler: (9) "Biz Mūsā Taŋrı'sına secde etdük." (10) Firʿavn eytdi: "Ben destūr vermezdin (11) iken Mūsā Taŋrı'sına secde mi edersiz. Ol ḫōd cāzū- (12) lıḳdan sizden üstāẕımış, bize ḥarāmẕādelıḳ da iş- (13) miş. Siz ki şehr ḳavmini çaġırasız, şehri alasız. Fāsūḳ (14) maʿlūmun tīz ola ki bulasız." (15) Firʿavn bunlara eytdi: "Elüŋüz kesem

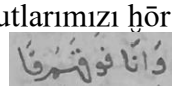
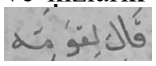
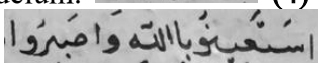
[110b] [A81a]

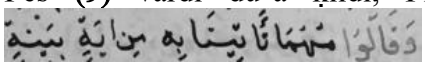
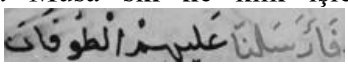
(1) ayaġuŋuzı kesem. Sizi ḫurmā aġacına aşam tā bileler (2) ḳanġımuzuŋ ʿaẕābı artuḳdur." (3) Bunlar eytdiler: "Her ne ederseŋ et ki günüŋ geçdi. İşde bu (4) kez ḥaḳı bildük. Muʿcizātları gördi[ŋ] müslīmān olmaduŋ ve anları (5) daḫı öldürdüŋ. Dersen ki Mūsā'yı öldüreyin şol elinden (6) Mūsā'ı besledük sen ḫōd anı bilürmişsin, anuŋ (7) dīnine girmişsin." Çün Āsiye anı eşitdi kendü (8) müslīmānlıġın āşikāre eyledi. Buyurdı Firʿavn Āsiye'yi (9) zindāna ḳoydılar, ḳırḳ gün aŋa ṭaʿām vermediler. Ziyāde ʿaẕāb (10) ederlerdi ki: "Gel yine Firʿavnı dön." dönmezdi. Vardılar (11) taḫtaya gerdiler, ayaḳların mıḫlar ḳaḳdılar ve ferçin açdılar, (12) dönmedi. Ol aẕāb içinde buŋı eytdi: (13) "İlāhī benüm içün Uçmaḳ'da (14) bir ev yabıverdi." Andan Ḥaḳ Taʿālā buyuru nūrdan bir ev (15) getürdiler, issi Āsiye'yi ṣaḳladı. Yarın ḳıyāmet

[111a] [A81b]

(1) güni olduḳda anı vereyim mi ḥażreti risāleti Muḥammedī Muṣṭafā'ya (2) veriserler. Andan Firʿavn ḳaḳıdığından ḳıptiler buyurdu ki ḳanda (3) bulursaŋuz Benī İsrāyil ḳavmin üşendürüŋ. Andan ṣoŋra her ḳanda (4) bulsalar dögerlerdi, üşendürürlerdi, ziyāde zaḫmet iderler- (5) di. Dāyimā Mūsā'ya gelüp ḳıbṭilerden şikāyet iderlerdi. (6) Mūsā eydürdi: "Ṣabr idüŋ." derdi. Yedi (7) yıl tamām daʿvet etdi çāre idemedi. Benī İsrāyil ḳavmi ʿāciz (8) ḳalup geldiler Mūsā'ya eytdiler: "Biz ṣanuŋçun ki sen geldüŋ (9) bize ṣan[dıḳ] rāḥat ola, diŋlenevüz. Sen geleli bizüm 'aẕābumuz (10) daḫı artuḳ oldı. İmdi Taŋrı'ya duʿā dile bunlara ʿaẕāb (11) versün, bizi bunlaruŋ şerrinden emīn olalum." Mūsā (12) eytdi: "Gel Taŋrı'ya dön, beni Ḥaḳ Taʿālā Benī İsrāyili ḳo ki (13) Cebrā'īl geldi eytdi: "Ḥaḳ Taʿālā uş ʿaẕāb veribir Firʿavn'ı (14) ḳavmile." Mūsā anı Benī İsrāyil ḳavmine dedi cümlesi şāẕ (15) oldılar. Ol yaŋadan Hāmān Firʿavn ḳatına geldi eytdi:

[111b] [A82a]

(1) "Mūsā'dan ve Benī İsrāyil ḳavminden el çekmeŋ eyü degildür. Eger biz anları (2) ḳorsavuz anlar bizi ve putlarımızı ḫōr iderler. Gelün şimden (3) oġlanların öldürelüm ve ḳızların esīr idelüm. (4) Hārūn'ı daḫı bunları fehm edici alalum." (5) Mūsā eytdi: "Yā ḳavm, yardum (6) Taŋrı'dandur, siz ṣabr idün. Benī İsrāyil ḳavmi eytdi: (7) "Yā Mūsā, bizüm senden

öŋdenki belāmuz ziyāde degil (8) ve ziyāde incüdürler ve ṣabrumuz daḫı ḳalmadı. Pes (9) vardı duʿā ḳıldı, Firʿavn'ı eytdi: "Aẕāb geliçek vaḳt (10) oldı." Eytdiler: (11) "Yā Mūsā sin ne kim işlersin cāzūluġıla işlersin. Biz saŋa (12) īmān getürmezüz." Pes Ḥaḳ (13) Taʿālā bunlara ṭūfān veribidi. Bir āẕīne ertesinden bir (14) āẕīne ertesine degin yaġmur yaġdı tā ki Mışır şehri (15) gök mānendi oldı, evleri ḫarāb olup yıḳıldı.

[112a] [A82b]

(1) Ḳaçup bunlar çıḳdılar, ʿāciz serge[r]dān ḳaldılar. Gelip Firʿavn'a (2) eytdiler: "Bizi işbu ʿaẕābdan ḳurtar." Firʿavn eytdi: "Ol iş (3) benüm elümden gelmez. Ol Mūsā Taŋrı'sındandur. Varuŋ aŋa yalvaruŋ. (4) Eyidüŋ ki bizi işbu aẕābdan bizi ḳurtar." Eytdiler: "Varalum." Pes (5) andan durdılar, Mūsā ḳatına geldiler. Mūsā şāẕ oldı, (6) ṣandı kim bunları īmāna gelürler. Vardı yine duʿā ḳıldı, (7) Ḥaḳ Taʿālā ol ʿaẕābı anlardan giderdi. Yine güneş doġdı, (8) yer yüzinde şu ḳalmadı. Şol ḥadde taḫıl bitti, ekinler oldı. (9) Mūsā: "Gelüŋ īmān getürüŋ." Bunlar eytdiler: "Biz ṣandıḳ ki yaġmur (10) bize ʿaẕābdur. Ol ḫōd bize aṣṣıymış, niçün īmān getürelüm?" (11) Mūsā bir aydan ṣoŋra yine duʿā ḳıldı, bu kez çekürge veribidi. (12) Mışır yöresini dutdı şöyle kim göritmez oldı. Evvel biten (13) ekinleri yedi, ṣuların içdi. Pes ḳaṣd etdi ki şehre. (14) Ḳıbṭiler dilediler, Firʿavn ḳatına geldiler, eytdiler: "Bize (15) meded eyle. "Bu kez şehir ululaŕın aluŋ, Mūsā'ya varuŋ,

[112b] [A83a]

(1) ʿöẕür dileŋ ve bir bahāne getürüŋ, eydün. Ol gelen ḳavm belürsiz kişiler (2) di. Anları ne ḳavli sözi olsun, gelüŋ buġaz bizümle ḳavl (3) eyleŋ. Eger bu kez bizi bu ʿaẕābın ḳurtarursaŋ saŋa ve senüŋ (4) Taŋrı'ŋa inanavuz ve Benī İsrāyil saŋa verevüz." Vardı yine Mūsā (5) duʿā ḳıldı. Ḥaḳ Taʿālā bir ıssı yil veribdi. "Ol çekürgeyi (6) ve ol çekürgedin bir yıl neçe ki taḫılumuz ve yemişümüz ḳurtuldı niçün (7) īmān getürelüm." Çün Mūsā anı eşitdi ḫāṭırı melūl (8) oldı. Ḳırḳ günden ṣoŋra yine ḳaldı Ḥaḳ Taʿālā yine (9) verdi. Ol ḳurtılan yemişi yediler. Ol ḳavm aġlayu Firʿavn'ı (10) geldiler. "Bize yine dermān eyle." dediler. Buġar Firʿavn beglerin (11) veribdi. Eytdi: "Siz varuŋ eydüŋ ki[3036] raʿiyyenüŋ sözi (12) n'olur? Biz o beglerüz geldük eger bu ʿaẕāb bizden giderü- (13) seŋ biz saŋa īmān getürürüz ve Benī İsrāyil sanā verürüz. (14) Mūsā'nuŋ göŋli yumşadı, duʿā ḳıldı. Ḥaḳ Taʿālā anlara (15) daḫı bir yil verdi ol gelenleri ṭaġıtdı, deŋize

[113a] [A83b]

(1) dökildi. Andan Mūsā anlara eytdi: "Gelüŋ īmān getürüŋ." Bunlar (2) eytdi: "Nemüz varsa hep bitdi, şimden girü nemüz yedüresin? (3) Var, elüŋden ne gelürse işle." dediler. Mūsā yine duʿā ḳıldı: (4) Ḥaḳ Taʿālā anlara daḫı bir yil verdi ol gelenleri ṭaġıtdı. (5) Ḥaḳ Taʿālā ḳurpaġa verdi. Deŋizden, ırmaḳdan, yazılardan (6) geldiler. Mışır ṭolu ḳurbaġa oldı ve çanaḳları ve çömlekleri (7) topṭolu ḳurbaġa oldı. Ol ḳavm durup yine Firʿavn ḳatına (8) geldiler, feryād etdiler ki: "Dükelinden bu

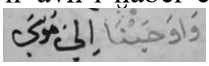
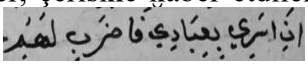
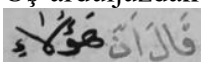
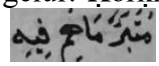
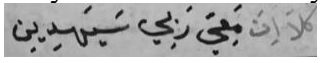
[3036] ki, iki defa yazılmış.

ziyāde afetdür, bizi bundan (9) ḳurtarasan.” Firʿavn durdı, kendüsi Mūsā ḳatına geldi, (10) eytdi: “Yā Mūsā, bu kez ben ḳavl iderüm. Sulṭānlaruŋ sözi (11) tamāmdur. Ben etdügüm ḳavle dedüm ve Benī İsrāyil saŋa virelüm.” (12) Vardı Mūsā yine duʿā ḳıldı, ṣandı ki gerçekdür. Ḥaḳ Taʿālā (13) emriyle ol ḳurbaġalar yine yerlü yerine gitdiler. Mūsā eytdi: (14) “Firʿavn gel imdi īmān getür.” Firʿavn eytdi: “Beni ḳavl olmaḳ (15) revā degildür zīrā ki niçe zamāndur Taŋrılıḳ ederin.

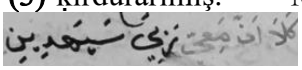
[113b] [A84a]

(1) Ammā Benī İsrāyil ḳavmin saŋa vireyin, al, git, benüm elümdedür. Mūsā (2) rāżı oldı. Geldi, Benī İsrāyil Ḳıbṭilerden ayırdı. Geldi (3) Mūsā Firʿavn’ı eytdi: “Getür bunlaruŋ duzların, ṭavarların (4) ver.” dedi. Firʿavn eytdi: “Vermezin. Şuŋa rāżıyısaŋ (5) alı git. Yoḳ derseŋ ḫōd bunlar benüm ḳullarumdur.” Mūsā (6) eytdi: “Taŋrı baŋa şöyle buyurdı.” Firʿavn eytdi: “Vermezim.” (7) Mūsā dört duʿā ḳıldı pes ḥażretden ḫıṭā[b] şöyle geldü ki: (8) “Al ḳavmüŋi.” Mūsā anı eşitdi, geldi Benī İsrāyil ḳavmine (9) ḫaber etdi: “Tīz dutıŋ, yıraḳ edüŋ, çıḳalum gidelüm.” (10) Benī İsrāyil ḫātunları durdılar Ḳıbṭilerüŋ ḫātunlarına (11) vardılar, eytdiler: “Uş bayramumuz yaḳın oldı, gelüŋ imdi (12) bize giyeçek libās verüŋ giyelüm. Zīrā ki bizüm varumuzı (13) Firʿavn almışdur.” Pes bu sözü ki anlaruŋ artadıḳları (14) ve daḳınduḳların ve giydikleri giysilerin aldılar, baġladılar, (15) boġçalara ṭoldurdılar evlerine getürdiler. Ol giçe

[114a] [A84b]

(1) yol yaraġın düzüp dün buçuġı Mışır’dan çıḳup yola gir diler. (2) Yolça gideriken ne ḳadar Firʿavnlar ṭavarın bildilerse (3) aldılar. Benī İsrāyil ḳavmi yüz ḳırḳ piŋ kişiydi (4) ve on iki bölük idi, ol giçe sürdiler. Çün ṣabāḥ (5) oldı, ḳıbṭiler Benī İsrāyil ḳavmin bilmediler, eytdiler: “Mūsā (6) bunları almış, ḳaçmış. Hīç birümüzde nesne ḳomamış bunlar. (7) Firʿavn’ı ḫaber etdiler, çerisine ḫaber etdiler. Üç günde (8) üç yüz piŋ ḳıbṭiyi atlatdı. (9) Ḥaḳ Taʿālā Mūsā’ya (10) vaḥiy etdi ki: “Eyt, Benī İsrāyil aŋıl gitmesünler, (11) tīz tīz gitsünler. Uş arduŋuzdan çeri gelür. Ḳorḳmaŋ, (12) ġarḳ olısarlardur.” Bu saŋa Firʿavn eytdi: (13) “Benī İsrāyil az ḳavmdür, gelüŋ varalum ḳavmıla, (14) Mūsā’yı dutalum. Anlar yedi günde vardıġın biz üç (15) günde varavuz.” dediler.

[114b] [A85a]

(1) Çün Firʿavn çerisi bunlara erişdi, Benī İsrāyil ḳavmi (2) anlaru görüp ḳorḳdılar. Eytdiler: “Yā Mūsā, bizi Firʿavn’a (3) ḳırdurarımış.”[3037] Mūsā eytdi: “Hīç ḳorḳmaŋ ki Taŋrı (4) bizüm ḥālimüzi bilür. Ola (5) ki bize ṭoġrı yolı göstere.” deyüp Necid’i sürdiler, yollar (6) deŋize urdı. Artlarından Firʿavn erişdi. Eytdiler: (7) “Yā Mūsā, uş bizi helāk etdürürsin.” Mūsā eytdi, (8) duʿā ḳıldı. Cebrā’īl ḥażretden geldi: “ʿAṣāŋı deŋize ur, (9) tā ki bizüm ḳudretümüzi göresin.” Pes Mūsā

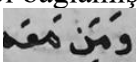
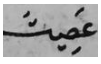
[3037] “ḳardurarımış” yazılmış

ʿaṣāsın deŋize (10) urdı, ol deŋiz iki pāre yarıldı: “Girüŋ, geçüŋ.” Ḳaçan (11) iyle dedi ol ṣu on iki bölük yol oldı. (12) Eytdiler: “Eger barçamuzı ṣu helāk edesi olursa (13) göremeyiserüz, bu ṣu delik dükeli olsa biri birimüzi (14) göre geçsevüz.” dediler. Pes Ḥaḳ Taʿālā ḳudretiyle ol (15) ṣudan pençereler açıldı, birin birin göre göre geçdiler.

[115a] [A85b]

(1) Firʿavn daḫı ardlarından erdi, gördi. Ol deŋiz pāre (2) pāre olmış. Bildi ki muʿçize Mūsā’nuŋdur. “Ammā ʿaskerüm (3) anı görüp Mūsā’ya inanalar.” dedi yüzin ʿaskerinden yaŋa döndi, (4) eytdi: “Hā benüm Taŋrılıġumı bilür bildüŋüz mi? Gelüŋ, görüŋ. (5) Bu deŋiz benüm heybetümden niçe pāre pāre olmış, ḳurumış.” (6) Pes bahāne etdi, yine dönmek eyledi, girmege ḳorḳdı. (7) Ḥaḳ Taʿālā Cebrā’īl’i giydürdi, bir ġarīb ṣūretinde bir ḳısraġa (8) binübi geldi. Firʿavn’uŋ öŋinçe deŋize erdi. Firʿavn anı (9) gördi kendü ʿaskerinden ṣandı ve hem Firʿavn’uŋ daḫı (10) bindügi aygırmış çünki ol ḳısraġı gördi ardınça çekindi. (11) Firʿavn’ı çeke gördi ardınça yeŋmedi. Firʿavn’ı alup deŋize (12) girdi. “Siz daḫı tīz girüŋ.” dediler. Çün ʿasākir anı (13) eşitdi, deŋize girdiler, ortasına vardılar. Ḥaḳ (14) Taʿālā fermānı ile ol ṣular bir kezden ol üç yüz biŋ (15) ḳıbṭi çerisi Firʿavn’la anda helāk oldı. Çünki Mūsā

[115b] [A86a]

(1) Benī İsrāyil ḳavmile geçdiler, bir depeye çıḳup baḳarlar ve ṣunuŋ (2) çaġıldusın eşitdilerdi Mūsā eytdiler: “Yā ḳavm (3) Taŋrı etdügi bunlar.” Eytdiler: “Yā Mūsā bunlar niçe helāk (4) olduġın görsevüz, andan şek ḳılsavuz.” Mūsā eytdi: “Dönüŋ (5) yine deŋiz ḳıraŋına varuŋ ki göresiz.” Andan durup deŋiz (6) ḳıraŋına geldiler ki ol ṣu ḫışmıla aḳar. Eytdiler: “Yā Mūsā, (7) bilmezüz öldüler mi yā ölmediler mi?” Cebrā’īl geldi, eytdi: (8) “Yā Mūsā, ʿaṣāŋı yine deŋize ur, ʿibreti göresin.” Çünki (9) ʿaṣāsın deŋize urdı, bir kezden ol baġlamış gör diler. (10) Benī İsrāyil ḳavmi bunlara yaşlar eytdiler. (11) Pes Ḥaḳ Taʿālā eytdi: “Biz Mūsā’nuŋ bilesindekilerin (12) ḳurtarduḳ, ḳalanı ġarḳ etdük.” (13) Ḫaberde şöyledür kim ol vaḳtın ki Firʿavn ġarḳ oldı, (14) Cebrā’īl bilesene ḥāżırdı. Firʿavn eytdi: (15) Yaʿnī: “İnandum.” Benī İsrāyil aytduġı kişiye

[116a] [A86b]

(1) “Ben müsülmānlardanven.” Derḥāl Cebrā’īl deŋiz dibinden (2) ṣıyup bir avuç ṭopraḳ aldı, sābıḳa[n] bundan aḳdem Cebrā’īl (3) ʿaleyhi’s-selām Firʿavn’ı gelüp: “Bir ḳulu efendisine ʿāṣī (4) olsa anuŋ cezāsı nedür?” Cevāb virdi ki: “Ol (5) ḳulı ṣuya ġarḳ olına.” deyü Firʿavnıdı, ḫōd bunı (6) ḥüccet verip. Cebrā’īl ol ḥücceti bir avuç ṭopraḳı aġzına (7) dıḳdı, ḳomadı sözin tamām itmege. Cānı cehenneme ışmarladı. (8) Benī İsrāyil’i Cebrā’īl eytdi: “Şimdi mi Müslīmān (9) olduŋ? Bundan ilerü ʿāṣīydüŋ, fessād idiciydün.” (10) Çünki Cebrā’īl ḫażreti vardı, ḫiṭāb ʿizzet geldi ki: (11) “Yā Cebrā’ī,l niçün ḳomaduŋ ol ḳulımı ki sözin tamām (12) söyleye, ben anı yarlıġayam?” dedi. Cebrā’īl eytdi: (13) “İlāhī ḳorḳdum ki bunça itlik

itmişiken vara peyġāmperler (14) ile Uçmaġa gire.” Ḫaberde şöyledür kim (15) Mūsā’nuŋ bir ṭayısı oġulı varıdı, adı Sāmirī’ydi.

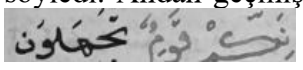
[116b] [A87a]

(1) Ol vaḳt ki Cebrā’īl atın deŋize dutdı, ol Cebrā’īl (2) idügin bilmişidi. Anuŋ atı ayaġı altında bir avuç (3) ṭopraḳ almışıdı. Bunuŋ ḥikāyeti ṣoŋra aŋladavuz. (4) Çünki Firʿavn leşkerile ġarḳ oldı. (5) Benī İsrāyil ḳavminüŋ ümīẕleri buyudı kim Mışır’a geleler, (6) ḳıbṭilerüŋ ol anda ḳalanından daḫı intiḳāmların (7) alalar. Ḫaḳ Taʿālā’dan emr şöyle geldi kim: “Şām’ı atalaruŋuz (8) yurdına anda varuŋ.” Pes Mūsā Benī İsrāyil aldı, (9) Şām’dan yaŋa yüridi. Ol vaḳtın Firʿavn’dan (10) ṣoŋra Hāmān yedi yıl Mışır’da beglik eyledi, öldi. (11) Hāmān’dan ṣoŋra ḳırḳ üç yıl Mışır’ı oġlanları (12) dutdı. Tā şuŋa degin ki Mūsā Benī İsrāyil birle Sina (13) yazusında sergerdān olunça. Çünki Mūsā (14) Şām ṭarafına üç gün gitdi. Pes Şām şehirlerinden (15) bir şehre irişdi. Mūsā gördi ki ol ḳavm puta

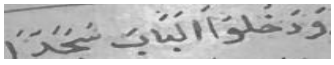
[117a] [A87b]

(1) ṭaparlar. Ṣordı ki: “Niçün puta ṭaparsız?” Bunlar eytdiler: (2) “Bu putlar Taŋrı’nuŋ ortaḳlarıdur şefāʿat (3) itmekde ve yārī ḳılmada.” Çün bu sözi Benī (4) İsrāyil ḳavmi eşitdiler, anlara iŋen ḫōş (5) geldi. Eytdiler: “Bizüm daḫı içimüzde putlar gerekdi (6) ki bize yārī ḳılalar.” Bu ittifāḳıla ṭurup Mūsā ḳatına (7) geldiler, eytdiler ki: “Yā Mūsā, işbunça eylük (8) ki bize itdüŋ. Biz senüŋ Taŋrı’ŋa inanuŋçun her (9) ḳanda öŋdürseŋ bile giderüz. Ammā bize daḫı (10) bir ḳaç ṣanemler olsa anlara daḫı ʿibādet (11) etsevüz, tā ki daḫı bize şefāʿatcı olalardı.” (12) Çün Mūsā anı eşitdi, ʿacāyibe ḳaldı. (13) Yüzin göge döndi, eytdi: “İlāhī bu ḳavm (14) bunça eylük ki ḥażretüŋden gördiler, buġar sinden (15) ayruġa ṭapmaḳ isterler.” Cebrā’īl ḥażretidin

[117b] [A88a]

(1) geldi, eytdi: “Yā Mūsā, bunlara ḳaḳıma ögit viresi. (2) Mūsā bunlara buyurdı ki ṭaşraya çıḳdılar. Mūsā (3) bir yüçe yere çıḳdılar. Velā başladı, Taŋrı’nuŋ vaḫdāniyetine (4) munça iḳrār eylediler. Andan anuŋ ʿaẓametine ve ulūhiyetin (5) söyledi. Andan geçmiş peyġāmperlerüŋ risāletin söyledi. (6) Puta ṭapanları ḫōrladı. (7) Eytdi: Putlara, putlar helāk olıçaḳdur ve oŋa ṭapanlar (8) helāk olıçaḳdur, Ṭamu’da ḳaynayaçaḳdur.” dedi. (9) Çün Benī İsrāyil ḳavmi anı eşitdiler, aġlaşdılar. (10) Dönüp yine Mūsā’dan ʿözür dilediler. Eytdiler: “Yā Mūsā, (11) bizi dile Taŋrıdan, helāk itmesün. Bize ʿibādet (12) buyursun, idelüm, tā ki bizden rāżı ola.” Pes (13) Mūsā anda duʿā ḳıldı, Cebrā’īl geldi, eytdi: (14) “Yā Mūsā, al Benī İsrāyil’i Şām’a ilet.” Anda (15) bunları aldı Mūsā, Şām’a geldi. Ḫaḳ Taʿālā’dan

[118a] [A88b]

(1) fermān geldi ki: “Şehir ḳapularına (2) girüŋ, secde idüŋ, ʿöẕür dileŋ. Günnāhuŋuza (3) tevbe ḳıluŋ tā ki ʿafv idem.” Pes ol ḳavm bir kezden (4) secde vardılar, eytdiler: “İy Çalab’um, günāh etdük, (5) evvel putlara ṭapmaḳdan bezdük, günnāhumuzı ʿafv et.” (6) Şehr ḫalḳı bunlaruŋ zaliġın(?) göstere

tā ki bunla[r] ayrıḳ (8) bāṭıl ise yayınma[ya]lar. Andan ol ḳavmuŋ ṣāliḥāları (8) vardılar, Mūsā ḳatına geldiler, eytdiler: “Bize bir ʿibādet (9) buyur, biz yerine getürelüm.” Yaʿḳūb şerīʿatından ıraḳ (10) ola tā ki Taŋrı Taʿālā bizden rāżı ola.” Çün (11) Mūsā anı eşitdi, durdı, Ṭūr Ṭaġı’na çıḳdı. (12) Bir āvāz geldi ki: “Yā Mūsā, evvel niçe ʿazīzseŋ (13) ḥażretümde şimdi daḫı yine ʿazīzsin, varı. (14) Ḥaḳ Taʿālā Mūsā’ya tevrīt veribdi. (15) Eytdi: “Yā Mūsā, eyt: “Benī İsrāyil’i ḳalan ḫalāyıḳdan

[118b] [A89a]

(1) anları yegledüm. Seni anlara peyġāmper etdüm ve düşmenlerinden (2) ḳurtardum, şunuŋ gibi deŋizden geçürden siz [be]nimüle oluŋ, (3) ben daḫı sizüŋleyin. Eger benden ḫōşnūdlıḳ. Sizüŋ düşmenüŋüzdür, (4) varuŋ ġazā idüŋ. Ben size yārī ḳılıçıyın.” Çü[n] (5) Mūsā anı eşitdi, şāẕ oldı. Evvel ḫaberi geldi (6) Benī İsrāyil dedi, bunlar daḫı sevindiler. Eytdiler: (7) “Her nekim Taŋrı buyurdı ise dutaruz.” Pes gitmege ġazā yaraġın (8) eylediler, şeherden ṭaşra çıḳdılar. Evvel ʿAmāliḳ Yemen (9) iḳlimine yüridi. Anuŋ pādişāhıydı. Mūsā’nuŋ (10) Firʿavn ile ḥāli niçe olduġın eşitmişidi. (11) Çün bildü ki Mūsā anuŋ üstine vardu. ʿĀd ḳav- (12) miden iki uzun boylu büyük kişileri varıdı. (13) Ol ikisin getürdi, Mūsā’ya veribidi. (14) Geldiler, Mūsā ḳavmi görüp eytdiler: “Bu meliküŋ (15) ḳuvveti ziyādedür ve çerisi iŋen çoḳıdı.” Mūsā

[119a] [A89b]

(1) eytdi: “Varuŋ meliküŋüze eydüŋ ki andan ve çerisinden (2) hīç ḳorḳum yoḳdur. Zīrā ki Taŋrı bizümile, yelde beni (3) beni size Taŋrı veribidi. Gelüŋ, īmān getürüŋ, (4) Taŋrı’yı bir bilüŋ. Yoḳ derseŋüz sizi vārurun (5) helāk iderin.” Ol gelenler ḳorḳdılar, yoldan yine (6) Benī İsrāyīl ḳavmi evvel gelen kişilerüŋ ḳuvvetin ve boyların (7) gördiler. Birbirine eytdiler: “Biz żaʿīf, bunlar (8) iŋen ḳuvvetlü. Mūsā’nuŋ maḳṣūdı budur kim bizi (9) anlara ilede, ḳırdura evvel puta ṭapalum dedigümüz içün. (10) Andan ötürü gelüŋ ittifāḳ idelüm, ʿAmāliḳ’a varmayalum, (11) ṣaġ, selāmet yine dönelüm. Eger Mūsā yalıŋuz varurısa (12) evvel Taŋrı’sıyla ʿAmāliḳ helāk eylerler.” Pes bu ittifāḳıla (13) geldiler, eytdiler: “Yā Mūsā, pes va[r] biz anda varmazuz.” (14) dediler, ol yazıda ḳaldılar. Pes Ḥaḳ Taʿālā (15) bunları ol yazıda ḳırḳ yıl serge[r]dān eyledi.

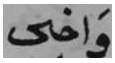
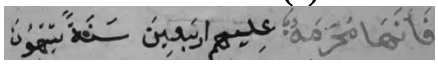
[119b] [A90a]

(1) Ḫaberde şöyledür kim ʿAmāliḳ beytü’l muḳaddesi almışıdı. (2) Ḥaḳ Taʿālā buyurdı Benī İsrāyili kim: “Varuŋ ʿAmāliḳ elinden (3) beytü’l muḳaddesi aluŋ. Evveli peyġāmperler yeriydi.” Çünki (4) ol ḳavm: “Gelüŋ beytü’l muḳaddese varalum, Taŋrı bizi (5) anda veribdi. Eger varmazsaŋuz size ziyāndur.” Anlar (6) eytdiler: “Yā Mūsā biz va[r]mazuz. (7) Anlar yipeklerdür, ḳutlulardur. Biz anlaruŋla çıḳışamazuz. (8) Benī İsrāyil içinde iki (9) kişi vardur. Taŋrı’dan ġāyet ḳorḳarlardı. (10) Ol[3038] ikiye Ḥaḳ Taʿālā minneti iydür. Pes ol (11) iki eyitdiler: “Gelüŋ biz varalum, Taŋrı’ya ṣaḳınalum.”

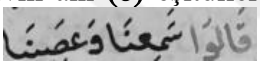
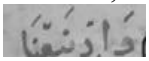
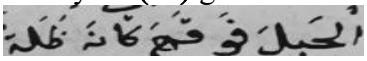
[3038] “evvel” yazılmış

(12) İki kişinüŋ birisi Yūşaʿ bin Nūn birisi (13) Ṭālūt Yuḳālūt oġlanlarından ibni Yāmin oġlanlarından (14) idi. Girü ḳalanı eytdiler: “Yā Mūsā, biz anda (15) varmazuz, hemān sin sözi azadur, biz bunda

[120a [A90b]

(1) dururuz.” Çün Mūsā bunlardan ol ḫaberi eşitdi, (2) ümīẕin kesdi. Eytdi: (3) “İlāhī, benim ḥükmim bu ḳavme geçmez. Ḥükmüm geçdügi nefamudī (4) ve ḳardaşumdur. Eger buyurursaŋ varalum, biz anlardan (5) ayrılalum. Bunlar saŋa muṭīʿ degillerdür.” pes Ḥaḳ Taʿālā (6) eytdi: “Yā Mūsā, saŋa bunlardan ayrılmaḳ yoḳdur. Bunlar (7) saŋa derlerse ki bunlar yine döne kim dönmezler. Zīrā ki ben (8) vaʿd etdüm ki bunlar bunda ḳırḳ yıl āvāre olsalar (9) gerek. (10) Hīç ġuṣṣa yime, bunları ṭaġıtma. Andan Benī İsrāyil (11) ḳavmi eytdiler: “Yā Mūsā, çün bu yazıda ḳalduḳ. (12) Ḥaḳ Taʿālā’dan dile. Evvelkine ne ki verecekdi (13) bize versin. Evvelkine bile faḫırlanavuz.” dediler. Pes Mūsā (14) bunlara ṣāliḥlerden didügin: “Oruç dutuŋ, namāz ḳıluŋ. (15) Taŋrı’dan kitāb şerīʿatı dileŋ.” dedi. Anlar daḫı

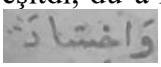
[120b] [A91a]

(1) dilediler. Andan Cebrā’īl geldi, eytdi: “Yā Mūsā, duʿā ḳabūl (2) oldı. Uş saŋa ṣevāb veribdi ʿİbrī dilinçe. Çün (3) Mūsā anı eşitdi, bir yüksek yere çıḳdı, eytdi: (4) “Yā Benī İsrāyil. Ḥaḳ Taʿālā baŋa Tevrāt’ı gönderdi ʿİbrī (5) dilinçe. Bu Tevrāt’da yedi biŋ emr vardur ṣevāba yelteçek (6) çek ve daḫı yedi biŋ nehyī vardur yıġlınaçaḳ, (7) ve daḫı yedi biŋ mevʿiẓe vardur.” Çün ol ḳavm anı (8) eşitdiler, eytdiler: “Yā Mūsā, biz bunı ṭutmazuz, gerekmez.” (9) dediler. Çün Mūsā anı eşitdi, (10) ḳaḳıdı, eytdi: “Niçe ādemīlersiz, kitāb istersiz yine (11) gerekmez dersiz? İlāhī ben bu ḳavmden eşitdüm.” (12) Pes Ḥaḳ Taʿālā Cebrā’īl’i buyurdı (13) bir ṭaġ getürdi, bunlaruŋ üstine aŋıl (14) aŋıl indürdi şol bir gölige iner gibi. Bir ḳavm (15) ṣandılar ki üstlerine düşer. Bir āvāz geldi ki:

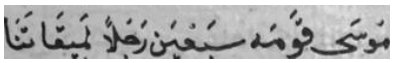
[121a] [A91b]

(1) “Ṭutuŋ Tevrātı gerçege.” Çün bu ḫalḳ gördiler ki bu ṭaġ (2) iŋen yaḳın geldi bu, bunlaruŋ küllisi[3039] secde etdiler. (3) Yüzlerinüŋ bir yanı üstine ve bir yanı yuḳaru baḳardı. (4) Yaʿnī: “Görelüm ol ṭaġı üstümüze düşüre mi?” Yüz gözleri (5) yuḳaru baḳarlardı. Yaʿnī: “Görelüm ṭaġ üstimüze düşer mi?” (6) Bir gözleri yuḳaru baḳarlardı. Şimdi daḫı (7) Yahūdīler bizüm secde etdükleri andandur. Bir gün (8) Benī İsrāyil ḳavmi derilüp Mūsā ḳatına geldiler, eytdiler: (9) “Yā Mūsā, sen eytdüŋ ki Ḥaḳ Taʿālā size bir ʿaṭā ve bir (10) baḫşāyişi veriser ki dükeli ümmetden yigrek olısar. (11) İmdi vaḳtdür, dile.” Mūsā duʿā ḳıldı, bunlar eytdiler: (12) “Yā Mūsā, biz daḫı her birimüz peyġāmperẕādelerüz. Ḥaḳ (13) Taʿālā senüŋle niçe söyleşir?

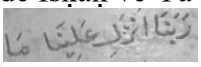
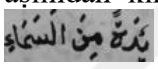
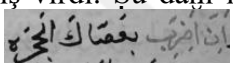
[3039] “kilesi” yazılmış

Eşidsevüz tā ki (14) inanuruḳ.” Mūsā anı eşitdi, duʿā ḳıldı. Ḫiṭāb geldi ki: (15) “Yā Mūsā, ḳavmüŋ eyülerin ügürtle, duta gel.”

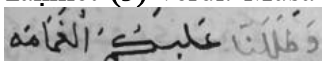
[121b] [A92a]

(1) Çün anı eşitdi, (2) yetmiş kişi kendü ḳavminden ügürtledi, Ṭūr’a bile vardılar. (3) Anda münācāt itdi, ol kişiler daḫı eşitdiler. (4) Anda Mūsā bunlaruŋıla üç gün durdı. Ol ḳavm eytdi: (5) “Biz niçeye degin bu yazıda oturısaruz? Gel bizi bu yazıda al (6) çıḳ, yā bize destūr ver. Yoḳ derseŋ biz bunda (7) helāk oluruz.” dediler. Ol ḳavm bunı diyüp Mūsā’dan (8) ayrıldılar, ölgin geçide gine getdiler. Çünki geçe oldı, (9) gördiler ki bayaġı yerde ṭurdılar. Dört ay tamām giçe (10) oldı. Gördiler ki gündüz zaḫmet çekdiler. Gündüz gice (11) yine bayaġı yerlerinde bulunurlardı. Ne kim ṭaʿām, mā[l]ları ve ılḳıları (12) vardı yediler hīç nesneleri ḳalmadı. (13) Ḳanaz vardı, ʿāciz ḳaldılar, Mūsā’ya şikāyet etdiler. (14) Mūsā eytdi: “Yā Benī İsrāyil, bu sözü ki şomluġuŋuz dandur, (15) benüm sözümi dutmazsız.” Eytdiler: “Bu kez daḫı duʿā ḳıl,

[122a] [A92b]

(1) ayruḳ saŋa muḫālifet ḳılmayavuz.” Pes Mūsā duʿā ḳıldı, eytdi: (2) “İlāhī Benī İsrāyil senüŋ ḳullaruŋdur. Eger bunları helāk (3) iderseŋ yeryüzinde İsḥāḳ ve Yaʿḳūb aşlından kimesne (4) ḳalmaz saŋa ʿibādet ide.” Mūsā eytdi: (5) “İlāhī bunlara rızḳ ver, yesünler.” Pes Ḥaḳ (6) Taʿālā bunlara selvā veribdi, yaʿnī terengübīn daḫı (7) bıldurcın pişmiş virdi. Şu daḫı istediler. (8) Ḥaḳ Taʿālā Mūsā’ya buyurdı ki: “Aşāŋı ṭaşa (9) ur.” Ol ṭaş bir ṭaşıdı (10) ki Ādem’e anuŋla muʿcizāt gösterdi. Bir çetük başı (11) ḳadar ṭaşıdı. Mūsā peyġāmper aŋa bir tennur etmişidi (12) ol ṭaşı aŋa ḳoyup getürdi. Ṣabāḥ çıḳarurdı, ol ṭaş (13) bir yere ḳorıdı. ʿAṣāsın aŋa ururdı on iki (14) çeşme çıḳardı. Ol ḳavm andan içerlerdi, ṭavarların (15) ṣuvarurlardı, ḳatarların ve ol yazı ortasında otdan

[122b] [A93a]

(1) öçekler[3040] etmişlerdi, anda olurlardı. Rūzgār (2) ol otı kendü de içerü girdi. Güneş bunlara zaḫmet (3) verdi. Mūsā’ya eytdiler: “Duʿā ḳıl, senüŋ Taŋrı (4) bize gölge verse.” Vardı (5) Mūsā duʿā ḳıldı, Ḥaḳ Taʿālā bunlaruŋ üstine (6) bir bulıt veribidi. Üstlerinde ṭurdı, kölige etdi (7) tā giçe olunça. Giçe olıçaḳ yine giderdi. Bir zamāndan (8) ṣoŋra ṭonları daḫı eskidü, giyeçekleri ḳalmadı. (9) Durdılar yine Mūsā ḳatına geldiler, eytdiler: “Ṭonumuz daḫı (10) eskidi.” Mūsā yine duʿā ḳıldı, Ḥaḳ Taʿālā bunlara (11) yüŋden ṭon veribdi, giydiler. Ḳaçan kim oġlanları daḫı (12) doġsa aŋa daḫı gelürdi. Ol oġlanlar büyürdükçe (13) ṭonlar daḫı büyürdi. Baʿżılar ḳavlinde Mūsā Sina (14) yazusında ḳılduġı balġım yā

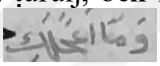
[3040] yanlış yazılmış

ʿavrad sesiydi, der (15) ammā bu dürüst degildür. Bilkim anda ötrü ḳıldılar kim Ḥaḳ Taʿālā

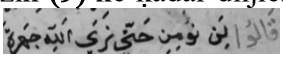
[123a] [A93b]

(1) bunlara ġazā buyurdı, ġazāya va[r]madılar, anıŋuçun serge[r]dān (2) oldılar. Daḫı Benī İsrāyil ḳavmi Mūsā'ya demişdi ki: Ṭūr Ṭaġı'na (3) biz bile varalum, Taŋrı sözin eşidelüm." Mūsā daḫı bunlardın (4) yetmiş kişi bile almışdı. Şöyle kim dedik evvel daḫı Benī İsrāyil (5) ḳavmi Mūsā'ya emri şöyle olmışdu kim: "Bir ay orıç dutsunlar. (6) Ḳavm olduġı şükir issi. **Su'āl** ṣorarlar ki: "Orıç gündüz mi (7) olur Ḳur'an'da, giçe-mi?" lafẓıla aŋdı. **Cevāb:** "A[nı]ŋıçun (8) ki yimek giçe olur." Mūsā ʿizzetiyle niʿmet vaḳtında aŋdı. (9) **Su'āl** ṣorarlar ki: "Ḥikmeti neyidi ki on gün daḫı buyur." (10) dedi. **Cevāb** oldur ki Mūsā ilk oruçın ṣıdı, andan (11) ḥażrete vardı. Ḥaḳ Taʿālā ṣordı ki: "Yā Mūsā niçün oruçuŋ (12) ṣıduŋ." Eytdi Ḥaḳ Taʿālā eytdi: "Yā Mūsā sen (13) bilmez misin ki orıç dutanlaruŋ aġzı ḳoḳusı benüm (14) ḳatumda miskden ʿanberden yigrekdür." Eytdi: "Yā Mūsā var, on (15) gün daḫı ṭut. Oruçuŋ ṣımadın ḳatıma gel tā ki senüŋile

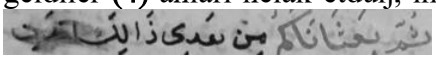
[123b] [A94a]

(1) söyleyem." Baʿżılar ḳavlinde budur kim Mūsā oruçın buyruġıla (2) dutdıyıdı, ṣıduġı vaḳtın destūrsız ṣıdı. Anıŋuçun (3) Ḥaḳ Taʿālā eytdi: "Var on gün daḫı." Ṣevābı çoḳdur dutanlara. (4) Zīrā ki Mūsā dutduġı zilḳaʿde ayınuŋ ilk güniydi. (5) Zilḥicce ayınuŋ otuzu tamām oldı. Pes Mūsā ol yetmiş (6) kişile ṭurdı, Tūr Ṭaġı'na çıḳdı, bunlara eytdi: "Siz (7) ṭuruŋ, ben ilk varayın. Siz aŋıl aŋıl ardumça gelesiz." Mūsā (8) eve, ol ṭaġa çıḳdı. Ḫiṭāb geldi ki: "Yā Mūsā, (9) ne eversin? Ḳanı ümmetlerüŋ?" Eytdi: "İlāhī anıŋuçun evdüm ki (10) senüŋ rıżāŋı bulam, andan bunlar ardumça geleler." Çünki anlar (11) daḫı geldiler, Ḥaḳ Taʿālā bunlara bīçüküne? söyledi. Ol (12) ḳavm hīç eşidemediler. Ḥaḳ Taʿālā Mūsā'ya eytdi: (13) "Aṣāŋı ol yetmiş kişi arasında dike ḳo." Ol ʿaṣā muʿcizātile (14) eşitdiler. Vardı Mūsā ol ḳavm arasında (15) ʿaṣāsın dike ḳodı, ḳamusı eşitdiler. İblīs ʿaleyhilaʿne

[124a] [A94b]

(1) geldi bunlara vesvese eyledi. Eytdi: "Ne bildüŋüz (2) ki ol söyleyen Taŋrı mıdur ola ki ayrıḳ kişi ola." Döndiler (3) eytdiler: "Yā Mūsā, yā Mūsā eşitdük ve illā bilmezüz Taŋrı (4) sözi midür degil midür?" Anı eşideçek Mūsā ḳaḳıdı, eytdi: (5) "Ādem sözi Taŋrı sözine beŋzemez. Ādem sözi bir yaŋadan (6) eşidülür, ḫālıḳ sözi dört yaŋadan gelür, eşidilür. Ādem (7) sözi bir defʿada söyleriken kesilür, Allah sözi kesilmez. (8) Varam sözin çoḳ eşidiçek üşenürler ḫālıḳ sözin (9) ne ḳadar diŋleseler üşenmezler." Çün Mūsā bu sözi dedi (10) bunlar eytdiler: "Yā Mūsā, (11) biz Taŋrı görmeyinçe inanmazuz." Mūsā eytdi: "Bu ḳavm baŋa (12) uymazlar, sözüme inanmazlar. Uş ʿāciz oldum, eşitdüm." (13) Andan Ḥaḳ Taʿālā bir āvāz veribdi, geldi, ol yetmiş kişi (14) göyündürdi. Mūsā çün anı gördi eytdi: "Yā Rab, bunlar (15) benüm ümmetlerümüŋ ulularıydı ve her birinüŋ oġlanları

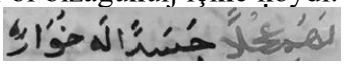
[124b] [A95a]

(1) ve ḳardaşları varayın eyide niçesi varayın? Eydeler ki (2) yā Mūsā atalarumuzı ve ḳardaşlarumuzı alduŋ, gitdüŋ ki (3) yā Mūsā varalar, Taŋrı sözin eşideler. Yine geldiler (4) anları helāk etdüŋ, imdi senüŋ cümle sözün yalanmış (5) dediler." dedi. (6) Ḥaḳ Taʿālā bunları yine derdi andan Mūsā ol ḳavme (7) eytdi: "Buġar inanduŋuz mı?" Eytdiler: "İnanduḳ, sözün (8) doġrıdur." Pes Mūsā ḥażretden diledi, eytdi: "İlāhī bunlara (9) kerāmet vir, ne kim ḳavmleri içine bir dürlü münāṣible varalar. (10) Ḥaḳ Taʿālā eytdi: "Bunları ḫalīfe ḳıldum, peyġāmper (11) etdüm, bunlara fehm verdüm ki tevrīt oḳıyanlar andan döndiler." (12) Benī İsrāyilʿālimleri eytdiler: "Ol kerāmet vaʿdesi (13) olmadu mı bizüm günāhumuz şomlıġı ola. İmdi ne varasın (14) Ḥaḳ Taʿālā ḥażretinden diliyesin. Ol vereçekin bize (15) vir." Çün anı eşitdi Mūsā Benī İsrāyil cemʿ etdi,

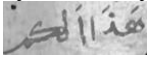
[125a] [A95b]

(1) ve naṣīḥat verdi. Bunları ḳardaşı Hārūn'ı ışmarladı (2) eytdi: "Yā Hārūn, benim yerümde ḫalīfe ol, bunları ṣalaḥına (3) daʿvet et, ḳassād ediciler yolın dutma." Bu naṣīḥatı aydı, (4) getdi. Ḫaberde şöyledür kim, ol vaḳtın Mūsā getdi (5) Sāmurī Mūsā'nuŋ ḳız ḳardaşı oġılıydı ve hem şākirdi (6) idi fetā[3041] zīrā ki adı evvel dedügidi ki Firʿavn helāk (7) olduġı vaḳtın Sāmurī bulur Cebrā'īl atı ayaġı altında (8) ṭopraḳ almışıdı. Çünki Mūsā Ṭūr Ṭaġı'na getdi. (9) Ol geldi Benī İsrāyile eytdi: "Şol ḳıbṭilerden (10) alduġuŋuz māl size ḥarāmdur." dedi. Ol ḳavm eşidiçek (11) ne ḳadar ki kendüler mālı varıdı çıḳardılar. Sāmurī (12) eytdi: "Eger dilerseŋiz ki Taŋrı'ı size göstereyin." (13) Sāmirī'nüŋ ʿarżı buyudu kim ol ḥarām mālı şol bāġı (14) her kim size Taŋrı'ı göstermez. İmdi gelüŋ Mūsā (15) gelmedin size Taŋrı'ı göstereyin." Sāmurī'nüŋ ʿarżı buyıdı kim

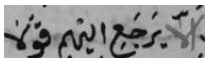
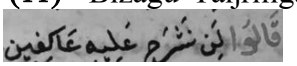
[125b] [A96a]

(1) bunlardan ol mālı ala. Bunlar eytdiler: "Biz daḫı kendü mālımuzı (2) virelüm, tek Taŋrı'yı bir görelüm." Pes Sāmurī'yi (3) ol mālı deŋşirdi, aldı. Ol ki altundan artadı (4) ve hem kendüsi daḫı ḳuyumcı idi. Vardı bir altun (5) dan bızaġu doḳıdı, içi boş. Ol ṭopraḳı ki Cebrā'īl (6) atı ayaġından almışıdı ol bızaġunuŋ içine ḳoydı. (7) Derḥāl ol buzaġu cānlandı, deprendi, meledi. (8) "Uş sizüŋ Taŋrıŋuz (9) daḫı Mūsā Taŋrısı. Kendüzin işde gösterdi." (10) Çün anı gördiler, ol ḳavm ṭoḳuzı nāḥaḳ yolda getdi, (11) aŋa ṭapdılar. Sāmurī'yi eytdiler: "Eyt bu Taŋrı'ya ayruḳ (12) benden gidmesün. Dāyimā anı göre duralum, buŋa ʿibādet (13) idelüm. Ol vaḳtın ki Mūsā gele bile kim duʿāsı ile (14) biz maḳṣūdı ol vaḳtın erişdük." Sāmurī eytdi: (15) "Ben ḥāceti sizden ötürü diledüm. Onu Mūsā geliçek

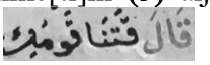
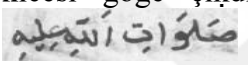
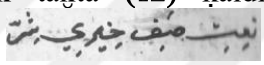
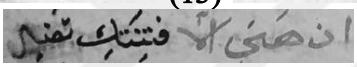
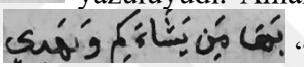
[126a] [A96b]

(1) ben buyuram ki bu kendüyi Mūsā'ya göstermez. Zīrā ki Mūsā (2) heybetlü kişidür." Ol ḳavmı aldadı. (3) Mūsā ol ḳavmüŋ ʿāḳilleri ançaḳıydı.(4) Eger ol Taŋrı'yısaydı bunlara söyleseydi, (5) bir ṭāʿat buyurayıdı,

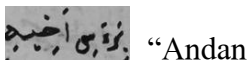
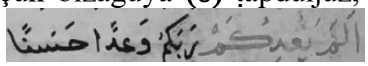
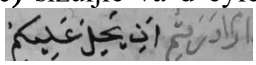
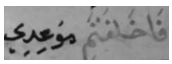
[3041] "feti" yazılmış

yaramaz işden menʿ ide (6) idi. Hīç söyleyi hemān (7) öküz gibi meledi. Hārūn anı görüp ziyāde (8) ġuṣṣalandı. İŋen yavaş kişiydi. Ol iki bıçuḳ (9) bölik ḳavm ki bızaġuya ṭapmadılar Yūsuf peyġāmper (10) ve İbni Yāmin ve oġlanlarundan idi. Bunlar eytdi: (11) "Bızaġu Taŋrılıġa yaramaz, aŋa ṭapmaŋ." Ol Hārūn sözin (12) eslemediler. Eytdiler: (13) "İşbu resme olısaruz. Yā Mūsā gelinçe eger ol ṭap (14) derise ṭapavuz, ṭapmaŋ derise ṭapmavuz." Pes Hārūn (15) bunlaruŋ bu işine ʿāciz ḳaldı. Ol iki bölik

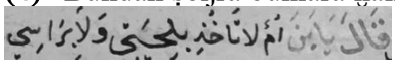
[126b] [A97a]

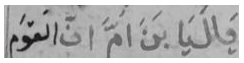
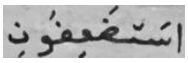
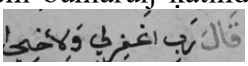
(1) īmānı Hārūn birle ḳaldı. **Ḥikāyet:** Mūsā peyġāmper (2) ʿaleyhi's-selām münācāt ideriken Ḥaḳ Taʿālā Muḥammed ümme[ti]ni (3) aŋdı. Mūsā eytdi: "İlāhī, benim ümmetüm daḫı eyü ümmetdür." (4) Ḥaḳ Taʿālā eytdi: "Yā Mūsā, şimdi (5) senüŋ ümmetüŋ dīnden döndiler, azdular. Sen gideçek (6) Sāmurī bunları azdurdı." Çün Mūsā anı (7) eşitdi, ġuṣṣalandı. Pes ḥażretden destūr istedi, (8) ṭurdı, eve ḳavmine geldiler. Gördi ki azmışlar, (9) bızaġuya ṭaparlar. Mūsā ʿaleyhi's-selāmʿaẕābı artdı. (10) Elinde tevrīt taḫtaları vardı. Getürdi, (11) yere urdı, atdı. Bir nicesi göge çıḳdı, on taḫta (12) ḳaldı. Andan Muḥammed'ül Muṣṭafā'nuŋ (13) yazuluyudı. Anları daḫı (14) yere urdı, eytdi: (15) "İlāhī, bu dükeli senüŋ ḳatuŋdandur kim

[127a] [A97b]

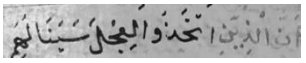
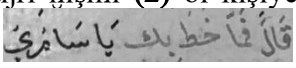
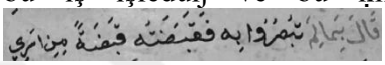
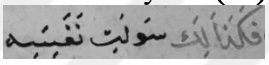
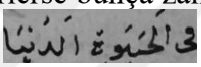
(1) kim dilemeziseŋ azdurursuŋ ve kim dilerseŋ ikisini." (2) "Andan Mūsā yügrü söyledi, Hārūn'uŋ saçına (3) yapışdı, çekdi, yüzin yere urdı. Eytdi: "Sen bunlaruŋ (4) arasında degül miydüŋ ki bunlar azdılar? Sen bunlaruŋ (5) arasından niçün çıḳduŋ, getdüŋ? Ol kişiler ki (6) senüŋleyidi alup ben didügim yere niçün iletmedüŋ?" (7) Döndi Mūsā ol ḳavme eytdi: "Niçün bızaġuya (8) ṭapduŋuz, kāfir olduŋuz? Ben vardum ki size ululıḳ (9) getürem. Ḥaḳ Taʿālā (10) sizüŋle vaʿd eylemedi mi andan niçün yüz döndürdüŋüz?" (11) Bunlar eytdiler: "Anıŋuçun (12) ki sen ḳavli artaduŋ, biz daḫı ḳavlimüzden döndi." (13) Mūsā eytdi: "Diler misüz ki Taŋrı ḫışmı size (14) ire?" Bu sözi bunlara melāmet olsun, dedi. (15) "Yaʿnī benüm ḳavlümdin yüz döndüŋüz mi?"

[127b] [A98a]

(1) Bunlar eytdiler: "Bizüm ḫaberümüz yoġıdı, bu dükeli ol māl (2) uçundan oldı ve hem daḫı Sāmirī bizi aldadı." (3) Mūsā döndi Hārūn'a eytdi: (4) "Bundan ṣoŋra bunlara ḫalīfelıḳ etdüŋ mi, Taŋrı buyruġın bunlara (5) dedüŋ mi?" "İy ḳardaşum, (6) hīç mi ṣaḳalı dutmayın. Bunlaruŋ içinden gitmedüm. Senden (7) ḳorḳdum ki eydesin: "Benī İsrāyil arasında ayrulıḳ (8)

bir ḳadem benüm sözimi ṣaḳlamaduŋ.” (9) “İy ḳardaşım bunlar beni żaʿīf ṭutdılar. (10) Bunlar iŋen çoġıdı, yeŋemedüm. Beni öldürmek eylediler. (11) Benüm düşmānlarumı yine şād idersin ve baŋa neye ḳaḳırsın (12) ve beni bunlaruŋ ḳatında ẓālimlerden eyleme.” Pes birez Mūsā- (13) nuŋ göŋüli yatıştı. “İlāhī (14) beni daḫı ḳardaşım daḫı yarlıġa.” dedi. Aġlayıp Hārūn’ı (15) ḳoçdı, eytdi: “İy ḳarındaşım, her kim buzaġuya Taŋrı

[128a] [A98b]

(1) dedi Taŋrı ḫışmı (2) ol kişiye erişe. Her kim bi’lḥal iş düzdi.” Döndi Sāmurī’ye (3) eytdi: “Yā Sāmurī,[3042] niçün (4) bu iş işledüŋ ve bu ḫīle’i ne yerden getürdüŋ ki altun (5) söyleye? (6) Sāmurī eytdi: “Ben gördügüm siz görmedüŋüz. Ben Cebrā’īl (7) gördüm ki bir ata binmişidi. Vardum atı ayaġı altından bir avuç (8) ṭopraḳ aldum. Ol altundan eyledügüm buzaġu içine ḳoydum, (9) sıġır gibi meledi. Bu ḳavmi anuŋıla azdurdum.” Mūsā eytdi: (10) “Bunları azdurdımaḳdan maḳṣūduŋ ne idi?” (11) Sāmurī eytdi: “Oldı kim (12) saŋa Benī İsrāyil ḳavmi niçe ʿizzet iderlerse bunça zamā- (13) ndan berü baŋa daḫı ʿizzi ideler.” Mūsā eytdi: (14) “Senden bīzār oldum. Yüri, git (15) bundan ve ḳavmümden ayru.” Ki Sāmurī eytdi: “Senden

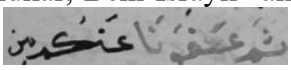
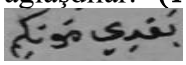
[128b] [A99a]

(1) artuḳ çihānda adım maḳāmdur. Her ne yere varu[r]sam baŋa ʿizzet iderler.” (2) Mūsā eytdi: “İlāhī, bunı ḫalḳ arasından hīç [et].” Derḥāl (3) Cebrā’īl geldi, eytdi: “Yā Mūsā, Ḥaḳ Taʿālā duʿāŋı ḳapul (4) etdi. Eytdi: ‘Sāmurī ḳavmi içinde sürsün bir renc verdüm (5) aŋa ki yaratduġum ḫalḳdan kimse anuŋla oturup ṭurmaya.’” (6) Pes Mūsā Sāmurī’ye eytdi: “Ben seni öldürmezin, (7) ḫışımlıġı ṣaḳlarum. Ölünçe ve daḫı sin içinde (8) ins de cemīʿ yaradılmışlar da ḳatuŋa gelmesünler.” dedi. (9) Mūsā ol taḫtaları yere arduġına ġuṣṣalandı. (10) Zīrāki Tevrāt anuŋ içinde gizlüyidi ve Hārūn’ı (11) ol iki buçıḳ bölik ḳavmile ṣınan taḫtları (12) deŋşirdiler. Bir ṣandıḳ içine ḳoydılar. Mūsā gelinçek (13) Sāmurī demiş idi kim: “Sinden dükeli taŋrı’yı göresin (14) ki niderüm?” dedi. İmdi buyurdı ol buzaġuyı (15) getürdiler, ṣandu[ġ]ıla doġradılar. Oda bıraḳdı,

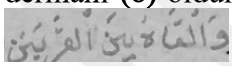
[129a] [A99b]

(1) eritdi. Çün Benī İsrāyil anı gördiler, eytdiler: “Yā Mūsā, (2) biz andan bīzār olduḳ ve tevbe etdük. Duʿā ḳıl, tevbemüz ḳabūl (3) olsun.” Pes Mūsā duʿā ḳıldı, Cebrā’īl geldi, eytdi: “Yā Mūsā, (4) bunlaruŋ tevbesin ḳabūl etdügim şol vaḳtın ola kim yazuya çıḳalar, (5) oturalar. Sin ve Hārūn daḫı ve ol iki buçıḳ bölük ḳavm (6) ḳılıçların dartsunlar, bunlaruŋ boyunların ura. Siz daḫı (7) başlarını dizlerine

[3042] “yā samuri” iki defa yazılmış

ḳoyası[z]. Her ki buŋa boyın vermezse ḳabūl (8) etmezin.” dedi. Rāżı oldılar, eytdiler: “Bu dünyāda ʿaẕābumuz (9) az ola, Taŋrı’muz bizden ḫōşnūd ola.” Pes Mūsā buyurdı, (10) ṭaşra çıḳdılar, ḳıbleye ḳarşu oturdılar, başların dizlerine (11) urdılar. Mūsā ve Hārūn ḳavmlerile erteden tā ikindüye (12) degin ḳılıçları ellerinde boyunların urdılar ve ol ḳavmi (13) ḳorumadı. ʿAciz ḳaldılar, Benī İsrāyil ʿālimleri aġlaşdılar. (14) Zārı ḳıldılar, yüzlerin yere urdılar. (15) Andan Cebrā’īl geldi eytdi: “Yā Mūsā, elüŋüzi çekiŋ

[129b] [A100a]

(1) bunlardan. Ḥaḳ Taʿālā rāżı oldı bunlardın. Ḥaḳ Cebrā’īl (2) gelinçe yetmiş biŋ kişi olmışıdı. **Ḥikāyet-i Baḳaranun Ḥikāyeti** (3) **Şöyledür kim** İsrāyil’de bir kişi varıdı. Aŋa ʿĀm beni Yāḫīl derlerdi. (4) Mālı iŋen çoġıdı ammā oġılı, ḳızı yoġıdı. (5) Er ḳardaşınuŋ oġlanları varıdı. Anuŋ ölmesine münteẓir olmışlardı. (6) “Ne vaḳtın öle, biz mīrāsın alavuz?” dediler. Ol (7) kişi ölmez, ḳaṣd etdiler ki öldüreler. “Pes anuŋ dermānı (8) oldur ki bir furṣatıla öldürevüz.” Nāgāh bir gün buldılar, öldürdiler. (9) İki köyüŋ arasına bıraḳdılar. Andan (10) gelüp bir köyüŋ ḳavmine eytdiler: “Köyüŋüzde atamuz ḳardaşın (11) öldürdüŋüz. Gözüŋüz ḳanı bahā verüŋ.” Ol köy ḳavmi vardılar, (12) bir köy ḳavmine daḫı yapışdılar, eytdiler: “Ol kişi’i öldürdüŋüz.” (13) dediler. İki köyüŋ ḳavmi bir birine düşdiler, aralarına cidāl düşdi. (14) Sürdiler, Mūsā ḳatına geldiler, eytdiler: “Yā Mūsā, duʿā ḳıl. Taŋrı aŋa cān (15) versün, ol kişi’i kim öldürdi muʿayyen olsun.” Pes Mūsā duʿā ḳıldı. Cebrā’īl

[130a] [A100b]

(1) ʿaleyhi’s-selām geldi, eytdi: “Bir öküz boġazlasunlar, bir pāre etle ursunlar, (2) dirile. Kendüyi kim öldürdi eydi vire.” Bundan maḳṣūd (3) budur kim Ḥaḳ Taʿālā bir nesne veriçek bir nesne’i sebeb eyler. (4) Ḫaberde şöyledür kim Benī İsrāyil’de bir yigit varıdı, iŋen Ṣāliḥ (5) idi. Anuŋ bir anası varıdı. Ol yigit kendü bir arḳa yüki odun (6) getürürdi, anı ṣatarıdı. Bahāsın üç bölük eyler idi. (7) Bir baḫşın taṣadduḳ iderdi, bir baḫşın oġlanlarına iledürdi (8) ve bir baḫşın daḫı anasına verürdi. Ve giçe’i daḫı (9) üç bölük eylemiş idi. Bir baḫşında anasıyla tesbīḥ ederdi (10) ve bir baḫşında oġlanlarıyla otururdı ve bir baḫşında namāz (11) ḳılurdı. Bir güni anası eytdi: “Oġıl her gün odun ṭartarsın, (12) żaʿīf olduŋ. Saŋa özüm göynür.” Eytdi: “Hey ana, artuḳ (13) işim yoḳ ki işleyem.” Eytdi: “İy oġıl, ataŋ senüŋ (14) niyetüŋe bir öküz ḳomışıdı. Filān yerde otlar, ertingi ṣaru- (15) dur, hīç iş eylemedükdür. Her kim anı görürse sever. Ataŋ ḳatına

[130b] [A101a]

(1) varasın eydesin ki: “İbrāhīm, İsḥāḳ ve Yaʿḳūb ḥürmetiçün (2) iy civān ḳatuma gel, degil. Çünki ḳatuŋa gele, aŋa boynuna ip ṭaḳ, (3) getür, ṣat. Sermāye edin. Bu zaḫmetden ḳurtul.” dedi. Ol yigit (4) anı işitdi, durdı, ol yola düşdi. Üç günde ol dedigi çayıra (5) erişdi. Öküzi gördi ki yürür. Anı on gündi ḳaçdı. Yigit (6) anası ögretdügin dedi. Anı eşitdi, yigidüŋ ḳatına geldi, (7) eyitdi: “Benü mi isdeyü geldüŋ? Gel gidelüm.” Yigit (8) eytdi: “Anamı destūr vermedüm.” Yigit anası ḳatına (9) getürdi. Eytdi: “Oġıl var, pājara ilet, ṣat. Ammā (10) üç altuna ver. Artuḳ verürlerse verme.” Yigit (11) ökizi aldı, bāzāra iletdi. Bir kişi geldi, dört (12) altuna verürdi.

Yigit eytdi: “Anam üç altuna ver, dedi.” (13) Ol kişi eyitdi: “Hā üç altuna.” Yigit eytdi: (14) “Anama ṭanışayın.” dedi. Durdı, anası ḳatına geldi, (15) aḥvāli eytdi. Anası eytdi: “Oġıl ol kişi ferişteḏür

131a [A101b]

(1) ve aŋa eyt, di ki: “Sin.” eytdi. “Kime ṣat derseŋ ben (2) aŋa ṣatarın, degil. Ṭurdı yigit yine ol kişi ḳatına (3) geldi, eytdi: “Sin kime derseŋ aŋa ṣatarın.” dedi. Ol (4) kişi eytdi: “Mūsā peyġāmperden artuḳ kimseye ṣatmaġıl ve daḫı (5) şol şarṭıla ṣatġıl ki derisi ṭolu altun vereler.” dedi. (6) Ol kişi ġāyib oldı. Yigit öküzi yine evlerine götürdi. (7) Pes öküzi Mūsā buyurdı, istediler, bulmadılar. ʿĀciz ḳaldılar. (8) Ṭurdılar, Mūsā ḳatına vardılar, eytdiler: قَالُوا ادْعُ (9) لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ Mūsā duʿā ḳıldı. Neçe (10) duʿā; öküz gerek beyān etsün. قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا (11) بَقَرَةٌ صَفْرَاءُ فَاقِعٌ Mūsā eytdi: “Ḥaḳ Taʿālā buyurdı (12) ki bir ṣaru öküzü gören kişi sözi إِذْ نَهَا تَرُّ النَّاظِرِينَ (13) قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا” Eytdiler: “Yā Mūsā, duʿā ḳıl (14) öküzi Taŋrı muʿayyen etsün. Biz anı bilmezüz, (15) ümiẓür ki doġrı yola varavuz.” إِنَّ الْبَقَرَ تَشَابَهَ عَلَيْنَا

[131b] [A102a]

(1) وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللَّهُ لَمُهْتَدُونَ Mūsā eytdi: “Bir öküz ne (2) arıḳ ve ne semüz ve ne kimsenüŋ bindügi var.” Bunı eşidecek (3) قَالُوا الْآنَ جِئْتَ بِالْحَقِّ فَذَبَحُوهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ (4) bu sözi ḥaḳ bildiler, ʿāṣī olmadılar. Ol öküzi istediler, (5) ol yigitde buldılar. Velḥāṣıl iki derisi ṭolu altuna (6) ṣatdı, aldılar, boġazladılar. Bir pāre et ile ol ölen kişiyi (7) urdılar. Ol ölü Taŋrı emriyle söyledi, eytdi: (8) “Beni ḳardaşım oġlanları öldürdi.” Bu ḥāli Benī İsrāyil (9) maʿlūm eytdi. Pes peyġāmper ʿaleyhi’s-selām buyurdı, döndiler. (10) Taŋrı emri neyise yerine ge[T.]ürdiler. وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَ (11) ادَّارَأْتُمْ فِيهَا Ḥaḳ Taʿālā eydür: “Bir kişiyi diledüŋüz, ben (12) dükeli gizlüleri āşikāre ediçiyin.” Daḫı bu nesne meşhūr dur. (13) Peyġā[mper]ler dāyim çekerler. Mūsā peyġāmper Ḥaḳ Taʿālā Firʿavn (14) zaḫmetinden ḳurtardı. Bu kez Ḳārūn zaḫmetine uġradı. (15) **Ḳıṣṣa-i Ḳārūn** Ḳārūn Mūsā’nuŋ ḳız ḳardaşı oġlı

[132a] [A102b]

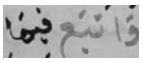
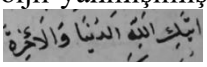
(1) idi hem Mūsā aŋa gey ḥürmet ederdi ve ʿilm ögredürdi. (2) Daḫı aŋa kimyā ʿilmi ögretmişdi. Mūsā kimyā ögretdügine (3) sebeb buyıdı kim ol iŋen dürüşidi. Pes Ḥaḳ Taʿālā Cebrā’īl’ile (4) bir ot veribidi: “Bunı neye çalarısaŋ altun ola.” dedi. (5) Ol ot kimyā otıydı. Mūsā aŋa meşġūl olmadı. (6) Zīrā ki dünyāya meşġūl olmaḳ eyü degildür. Mūsā (7) anı Ḳārūn’a gösterdi, vardı işlemege meşġūl oldı. (8) Tā şuŋa erdi ki ḫazīneler edindi. Her ḫazīnesinüŋ miftāḥın (9) gey ḳutlu iki kişi getürdi, mālı nihāyetsüz oldı. (10) Mūsā eytdi: “Zekātın çıḳar, Taŋrı buyruġın yerine getür.” dedi. (11) Vardı Ḳārūn ḥisāb etdi. Gördi iŋen ḳıyāssız (12) māl döküp çıḳarmış. Vermege ḳıyamadı. “Bīzārım (13) senden.” Mūsā bir gün Benī İsrāyil vaʿẓ iderdi. Ḳārūn (14)

buyurdı, bir altun taḫtı urdılar, Mūsā'ya ṭurdılar. (15) Muġannīler çaldılar, eylendiler. Mūsā ḳaḳıdı. Bunça kim Mūsā

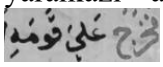
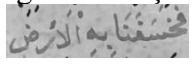
[132b] [A103a]

(1) vaʿaẕ ide, Ḳārūn şöyle iderdi. Mūsā aŋa taḥammül iderdi. (2) Ol zamā[n] bir fāḥişe varıdı. Ḳārūn aŋa yüz altun verdi, (3) eytdi: "İşbu yüz altunu saŋa virdüm. Ḳaçan ki Mūsā (4) vaʿẕ ide ṭūrurken gel, eyt. 'Yā Mūsā, senüŋ bu vaʿazuŋ (5) ḫalḳa neçe eşer etsün sin ṭutmaduġıŋdan (6) gerü. Dün baŋa yüz altun verdüŋ, bana ne gerekise (7) etdüŋ. Şimdi ṭurduŋ ḫalāyıḳa vaʿẕ mı edersin? (8) Degil." dedi. Ol Ḳārūn sözine rāżı olup Ṭūr'a gitdi. (9) Bir gün yine Mūsā naṣīḥata meşġūl olmışıdı. (10) ʿAvrat ilerü vardı ki Ḳārūn dedügin deye. Pes ḫaḳ (11) Taʿālā ol ʿavratuŋ göŋline raḥmet naẕarın etdi. (12) ʿAvrat eytdi: "Yā Benī İsrāyil, bunça zamāndur ki (13) yaramaz işdeyin,[3043] ümīẕ dutarun ki Mūsā peyġāmper (14) duʿāsıyla yarlıġanam. Bu peyġāmperi incitmiş olam. (15) Baŋa ḫōd ayruḳ raḥmet olmayaydı andan.

[133a] [A103b]

(1) Yā Benī İsrāyil, Ḳārūn baŋa yüz altun verdü ki Mūsā'ya bühtān (2) eyledi." Etmege çıkıp Mūsā eytdi, ḳaḳıdı. Ḥaḳ Taʿālādan (3) Cebrā'īl geldi eytdi: "Yā Mūsā, yer senüŋ emrüŋde. (4) Niçe dilersüŋ işle." Çün Mūsā anı eşitdi, ḳavmini (5) ḳoşardı. Durdı Ḳārūn ḳatına geldi, eytdi: "İy Ḳārūn, (6) utanmazsın niçe bir kāfirlıḳ ve dinde aldanmaḳlıḳ geldi. (7) Tevbe eyle ve zekāt ver." Ḳārūn eytdi: "Ne zekāt verürem (8) ne saŋa inanurım." Mūsā eytdi: "Yā yer, ṭut! Ḳārūn'uŋ taḫtınuŋ (9) dört ayaġı yere batdı. Ḳārūn ḳaḳıdı. yine çaġırdı (10) ki: "Yā yer dut Ḳārūn'ı." Derine degin dutdı buġar yalvarmaġa (11) başladı. Mūsā eytdi: "Yā yer ṭut Ḳārūn'ı." Eytdi: "Yā (12) Mūsā, tevbe etdüm." Mūsā'nuŋ göŋli yanmışımışdı zīrāki (13) Ḳārūn'uŋ cefāsından cānına geçmişdi. (14) Yaʿnī Mūsā eytdi: "Niçün dinden (15) döndüŋ, Taŋrı'yı unutduŋ? Taŋrı verdügin āḫiret

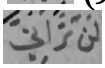
[133b] [A104a]

(1) azuġın etmediŋ? Ḥaḳ saŋa eylik eyledi, sen fesād edenlerdenseŋ. (2) Taŋrı yaramazı ʿāṣī olurlar, bu mālı baŋa Taŋrı (3) vermedi, ben kendüm ḳazandum. Ol vaḳtın Ḳārūn (4) tertībile bir bunı ṭaşra çıḳardı. Benī İsrāyil ḳavmi görüp eydürlerdi: (5) "Keşke bizüm daḫı niʿmetlerümüz Ḳārūn gibi (6) olaydı." derlerdi. Çünki yer yapduġın gördiler: "Şükür ki (7) mālımuz yoḳdur, yoḫsa bizi daḫı yir, yudarıdı." dediler. (8) Pes Ḥaḳ Taʿālā Muḥammed ṣalavātı'r-raḥman (9) ḫaber verdi ki "Biz Ḳārūn mālıla yere batururıḳ, hīç kimse (10) dōstlarından meded idemediler, anı bizüm aẕābumuzdan (11) ḳurtaramadılar. Yā Muḥammed ümmeti mālġurra olmasunlar ve ölümi (12) unutmasunlar." Benī İsrāyil bir niçesi eytdiler: Mūsā Ḳārūn'ı (13) yere yut[tur]duġına sebeb oldur ki: "Māl baŋa

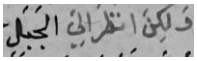
[3043] "isdeyin" yazılmış

ḳalsun deyü (14) etdi.” dediler. Duʿā ḳıldı, māl daḫı yere ġarḳ [oldı]. Andan Ḥaḳ (15) Taʿālā Mūsā’ya ʿitāb etdi: “Yā Mūsā, Ḳārūn senden

[134a] [A104b]

(1) yetmiş kez amān diledi, vermedüŋ. Celālum ḥaḳḳıçun (2) benden bir kez dilese ʿafv idüp yarlıġayısardum. **Ḥikāyeti (3) Mūsā zindān diledügine sebeb buyıdı kim** Benī İsrāyil (4) ulularından bir kişi geldi, eytdi: “Yā Mūsā, Ḫudā’i Taʿālā (5) saŋa ḥaḳ ʿināyetler etmişdür, dīẕār da gösterürse (6) dükeli peyġāmperlerdin fażīletüŋ artuḳ olısardur.” (7) Çün Mūsā anı eşitdi, vardı, ṭonın yudı, Ṭūr (8) Ṭaġı’na geldi, zārılıḳ etdi, göz yaşıla eytdi: (9) Yaʿnī: “Yā Rab, dīẕāruŋı göster göreyin.” dedi. Ḥaḳ Taʿālā (10) eytdi: “Görmeyesin yā Mūsā. Her ki görse (11) beni ölür.” Mūsā eytdi: “İlāhī, seni görüp baŋa ölmek (12) eylikdür, görmedin diri ḳalmaḳdan. Ḥaḳ Taʿālā eytdi: (13) “Yā Mūsā var, şol ṭaġdaġı ṭaş üzerine otur. (14) Tā ki ʿacāyib göresin.” Mūsā ṭaġda ol ṭaş üzere oturdı, (15) Ḥaḳ Taʿālā emretdi: “Dünyā gögi ferişteleri varsun,

[134b] [A105a]

(1) Mūsā anları görsün.” Ol ferişteler Allah emrile (2) geldiler, dört yanı ʿalpalıḳ[3044] oldı. Mūsā ḳorḳdı, (3) başın aşaġa bıraḳdı, eytdi: “Yā Rab, beşīmān oldum (4) dīẕār dilemekden.” İkinci gök ferişteleri arslan (5) şūretinden olup geldiler. Üçünci gök ferişteleri (6) dördünci gögi tesbīḥ idüp geldiler, beşinci gök (7) ferişteleri saçar od saça geldiler. Altıncı gök ferişteleri (8) laʿlden çomaḳlar ṭutup geldiler. Yedinci (9) gök ferişteleri dörder yüzleri var tesbīḥ (10) idüp geldiler. Çün Mūsā anları gördi, ġāyet (11) ḳorḳdı, eytdi: “İlāhī yetti, tevbe etdüm.” dedi. Andan (12) Ḥaḳ Taʿālā kendü ḳudretile nūrından bıraḳdı. (13) Ol ṭaġ pāre pāre oldı, Mūsā’nuŋ ʿaḳlı gitdi, (14) düşdi. Ḫiṭābı erişdi ki: (15) “Yā Mūsā, ṭaġa naẓar eyle. Eger ṭaġı yerinde görürseŋ ola ki beni daḫı göresin.”

[135a] [B109a]

(1) Pes Allah maḳṣūdı varıken ḳuluŋ maḳṣūdı olmaya. Ve daḫı[3045] eydürler ki Ḥaḳ Taʿālā neden ötürü[3046] (2) görmeyesin, didi.[3047] Bu ḫaberden bilirüz ki[3048] bir gün Şeyḫ-i Şibli raḥmetu’llah eydür: “Bir gün Kaʿbe’yi (3) ṭavāf iderdüm.[3049] Gördüm ki bir gözlü bir ḳocacuḳ Kaʿbe’yi ṭavāf ider. Eydür ki:[3050] ‘İlāhī, ayrılmaḳlıḳ (4) oḳından saŋa ṣıġınıram.’ dir.[3051] İlerü vardum ben, eytdüm:[3052] İy pīr, niçün şöyle

---

[3044] Fenike dilinde alfa 'sığır, davar' anlamında kullanılmıştır. alfa<alpa https://www.hurriyet.com.tr/gundem/alfa-ne-demek-alfa-nedir-alfa-tdk-kelime-anlami-41418467: 03.11.2021

[3045] B: pes Allah maḳṣūdı varıken ḳuluŋ maḳṣūdı olmaya ve daḫı: A-

[3046] B: ötürü A: ötüri 105b-2

[3047] B: didi A: dedi 150b-2

[3048] B: bu ḫaberden bilirüz ki: A-

[3049] B: raḥmetu’llah eydür bir gün Kaʿbe’yi ṭavāf iderdüm A: raḥmetu’llahi ʿaleyh Kaʿbe’yi ṭavāf eyler eytdi 105b-3

[3050] B: gördüm ki bir gözlü bir ḳocacuḳ Kaʿbe’yi ṭavāf ider eydür ki: A-

[3051] B: saŋa ṣıġınıram dir A: ṣıġınurum saŋa 105b-4

[3052] B: ilerü vardum ben eytdüm A: ilerü varam eytdüm 105b-4

dirsin? (5) didüm.[3053] Döndi, baŋa eytdi:[3054] ‘Yā dervīş,[3055] bir gün iş bunda[3056] ṭavāf iderdüm. Bir ʿavrat (6) gördüm, bir gözüm ucıla aŋa naẓar itdüm.[3057] Derḥāl bir oḳ geldi, ol[3058] gözüme ṭoḳundı, (7) çıḳardı. Ol oḳı çekdüm, demreninde yazılmış ki: ‘Sen şehvet odıla baḳduŋ[3059] biz[3060] edeb (8) oḳıyla vurduḳ.[3061] Eger göŋül[3062] göziyle baḳarsaŋ ayrılmaḳ[3063]oḳıyla ururuz.’ didiler.”[3064] Pes imdi[3065] (9) Mūsā bir göziyle ayruḳ yire[3066] baḳardı. Döndi: “Seni göreyin, ḫalḳa edeb ola.” didi.[3067] Baʿżılar eytdi. Ḥaḳ Taʿālā eger Mūsā’ya kendüzin gösterse mū’minler ʿāṣī oldı Mūsā gibi kim ola ki dīẓār göre pes bizüm işimüz helākilik işimiş deyiserlerdi.[3068] Bir niçeler (10) eydür ki:[3069] Mūsā Taŋrı’yla münācāt iderken[3070] iblīs-iʿaleyhillaʿne geldi, eytdi: “Yā Mūsā, kimüŋile[3071] (11) söyleşürsin?” Eytdi: “Taŋrı’yla.”[3072] Eytdi:[3073] “Ne bildüŋ ki ol söyleyen Taŋrıdur, çün göremezsin? (12) Ola ki ayruḳ kişi ola.”[3074] Mūsā bundan ötürü didi ki:[3075] رَبِّ أَرِنِي أَنظُرْ إِلَيْكَ “İlāhī,[3076] dīẓāruŋı (13) baŋa göster.” didi.[3077] Ḥaḳ Taʿālā eytdi:[3078] لَن تَرَانِي يَا مُوسَىٰ Yaʿnī: “Göremezsin[3079] benüm dīẓārumı

[135b] [B109b]

(1) ki Şeyṭān vesvesiyile diledüŋ.” Su’āl ṣorarlar ki: “Şeyṭān ol arada niçe yol buldı?” Cevāb: Resūl Ḥażreti ʿaleyhi’s-selām buyurdı ki: “Namāzı ḳılıçaḳ kişi namāza başlasa ol kişi Taŋrı’yıla cevāb eydür kibidür. İblīs orada niçe yol bilürse ol araya

---

[3053] B: şöyle dirsin didüm A: böyle idersin 105b-5
[3054] B: eytdi A: eydür 105b-5
[3055] B: yā dervīş: A-
[3056] B: iş bunda A: bunda Kaʿbe’yi 105b-6
[3057] B: gözüm ucıla aŋa naẓar itdüm A: gözimüŋ uçıla aŋa baḳdum 105b-6/7
[3058] B: ol: A-
[3059] B: şehvet odıla baḳduŋ A: şehvet-i naẓarıla naẓar etdüŋ 105b-9
[3060] B: biz A: biz daḫı 105b-9
[3061] B: vurduḳ A: urduḳ 105b-10
[3062] B: eger göŋül A: göŋil 105b-10
[3063] B: ayrılmaḳ A: ayrılmaḳlıḳ 105b-10
[3064] B: ururuz didiler A: uravuz 105b-11
[3065] B: pes imdi A: pes 105b-11
[3066] B: ayruḳ yire A: kim ayrıḳ yere 105b-11/12
[3067] B: döndi seni göreyin ḫalḳa edeb ola didi A: seni göreyin dedi ḥaḳ Taʿālā eytdi görmeyesin ta ḳamu edeb ola 105b-12/13
[3068] A: baʿżılar eytdi ḥaḳ Taʿālā eger Mūsāya kendüzin gösterse mū’minler ʿāṣī oldı Mūsā gibi kim ola ki dīẓār göre pes bizüm işimüz helākilik işimiş deyiserlerdi 105b-13/106a-1: B-
[3069] B: bir niçeler eydür ki A: baʿżılar eydürler ki 106a-1
[3070] B: Mūsā taŋrıyla münācāt iderken A: Mūsā taŋrıya münācāt ederiken 106a-2
[3071] B: yā Mūsā kimüŋile A: kimle 106a-3
[3072] B: eytdi taŋrıyla: A-
[3073] B: eytdi A: iblīs-i ʿaleyhil laʿne eytdi 106a-3/4
[3074] B: ol söyleyen taŋrıdur çün göremezsin ola ki ayruḳ kişi ola A: taŋrıduġın görmezmisin yā şu ki āḫir kimsene ola 106a-4/5
[3075] B: bundan ötürü didi ki A: anuŋıçun dedi ki 106a-5
[3076] B: İlāhī: A-
[3077] B: didi: A-
[3078] B: eytdi: A-
[3079] B: yaʿnī göremezsin A: görmeyesin 106a-6

daḫı öyle bilür.”[3080] Su’āl ṣorarlarısa ki: “Neden ötürü görmeye?” (2) On iki nesneden ötürü, görmeyesin, didi.[3081] Evvel buyıdı kim dīẕārı vaḳtsız (3) diledi.[3082] Zīrā ki[3083] dīẕār cemīʿ niʿmetlerüŋ ulusıdur, ol ulu nesneyi[3084] dōstluġuŋ evvelinde (4) diledi. İkinci, Mūsā’nuŋ gözi fānīyidi, bāḳī dīẕārı nice[3085] göreyidi? Üçünci oldur kim[3086] Mūsā (5) dīẕār diledi, evvel İblīs’e baḳdı.[3087] Bir göz ki düşmen yüzine baḳa[3088] ol dōst yüzin (6) nice göre?[3089] Dördünci oldur kim[3090] Mūsā dīẕārı ḥabībsiz diledi. Neḳadar ʿazīz[3091] nesne olsa (7) kişi ḥabībden dirīġ itmez.[3092] Yaʿnī Ḥaḳ didigi olur[3093] ki: “Yā Mūsā, Muḥammed Muṣṭafā ʿaleyhi’s-selām[3094] benüm (8) ḥabībümdür. Ben dīẕārumı andan dirīġ itmezem,[3095] ṣabr it.[3096] Ḥabībüm ümmetiyle göresin, ne dilerseŋ (9) daḫı anlarıŋıla göresin.”[3097] Beşinci oldur kim bir kişi[3098] bir nesneyi rāygān bulsa ḳatında ḳıymeti olmaz. (10) Yaʿnī Ḥaḳ Taʿālā didigi olur ki:[3099] “Yā Mūsā, ḳandayıduŋ?” Eytdi: “Şuʿayb ḳatındayıdum.”[3100] Dükeli nesneyi (11) bilür ammā ṣorar.[3101] Eytdi: “Neylerdüŋ?” Eytdi: “İlāhī, ḳoyun güderdüm.”[3102] Eytdi: “Ḳaç yıl ḳoyun[3103] gütdüŋ?” (12) Eytdi: “On yıl ḳoyun[3104] gütdüm.” Eytdi: “Yā Mūsā, saŋa ne virdi?”[3105] Eytdi: “İlāhī[3106] bir ḳızın baŋa[3107] virdi.”[3108] (13) Eytdi: “Yā Mūsā, sen bir[3109] nefsüŋ dilegiyiçün on yıl ḳoyun gütdüŋ, şimdi bir sāʿatda geldüŋ,

[136a] [B110a]

[3080] A: Suāl ṣorarlar ki şeyṭān ol arada niçe yol buldı cevāb resūl ḥażreti ʿaleyhi’s-selām buyurdıki namāzı ḳılıçaḳ kişi namāza başlasa ol kişi taŋrıyıla cevāb eydür kibidür İblīs orada niçe yol bilürse ol araya daḫı öyle bilür 106a-7/11: B-

[3081] B: Su’āl ṣorarlarısa ki neden ötürü görmeye on iki nesneden ötürü görmeyesin didi: A-

[3082] B: evvel buyıdı kim dīẕārı vaḳtsız diledi A: evveli buyudı Mūsā vaḳtsız dīẕārı diledi 106a-11/12

[3083] A: zīrā ki 106a-12: B-

[3084] B: ol ulu nesneyi A: ol nesneyi 106a-13

[3085] B: nice: A-

[3086] B: kim A: ki 106a-14

[3087] B: Mūsā dīẕār diledi evvel İblīse baḳdı A: evvel İblīsi baḳdı döndi dīẕār diledi ki 106a-14/15

[3088] B: yüzine baḳa A: yüzin göre 106a-15/106b-1

[3089] B: ol dōst yüzin nice göre A: ol dōst yüzine [niçe] baḳar 106b-1

[3090] B: kim A: ki 106b-1

[3091] A: ʿazīz 106b-2: B-

[3092] B: itmez A: olmaz 106b-3

[3093] B: didigi olur A: dedigi oldur 106b-3

[3094] B: ʿaleyhi’s-selām 106b-4: B-

[3095] B: itmezem A: itmezin 106b-5

[3096] B: ṣabr it A: ṣabr etgil 106b-5

[3097] B: göresin ne dilerseŋ daḫı anlarıŋıla göresin A: görsün sen de daḫı bile göresin 106b-5/6

[3098] B: kim bir kişi A: ki her kim her kimse kim 106b-6

[3099] B: ḳatında ḳıymeti olmaz: yaʿnī ḥaḳ taʿālā didigi olur ki: A-

[3100] B: eytdi Şuʿayb ḳatındayıdum A: Şuʿayb ḳatındayıdum eytdi 106b-8

[3101] B: dükeli nesneyi bilür ammā ṣorar: A-

[3102] B: İlāhī ḳoyun güderdüm A: ḳoyunın güderidüm 106b-9

[3103] B: ḳoyun: A-

[3104] B: ḳoyun: A-

[3105] B: yā Mūsā saŋa ne virdi A: ne verdi 106b-10

[3106] B: İlāhī: A-

[3107] A: baŋa 106b-11: B-

[3108] B: virdi A: verdi 106b-11

[3109] A: bir 106b-11: B-

(1) benden dīẕār mı dilersin? Görmeyesin yā Mūsā.” didi.[3110] Altıncı oldur kim Mūsā’ya[3111] Ḥaḳ Taʿālā münācāt (2) içinde Muḥammed’üŋ şol ḳadar naʿtın ṣıfatın eytdi ki[3112] Mūsā aŋa[3113] ʿāşıḳ oldı, eytdi: “İlāhī Muḥammed’i[3114] baŋa (3) göster, göreyin.” didi.[3115] Ḥaḳ Taʿālā aŋa vaʿde itmişidi, gösterem dimişidi. Ḥaḳ Taʿālā eydür: “Ḥabībüm (4) dīẕārın unutduŋ mı göster baŋa didiŋidi? Bir kişi ki ḫālıḳ dīẕārın göre, döne maḫlūḳ (5) dīẕārın göre ol maḫlūḳ dīẕārı ḫōr olur.[3116] İmdi ḥāşā kim ben ḥabībüm dīẕārın (6) ḫōr idem. Evvel ḥabībüm dīẕārın göresin, beni görmegile anı görmeyesin. Anı görmegile beni (7) göresin.”[3117] Yedinci oldur kim[3118] Ḥaḳ Taʿālā eytdi: “Yā Mūsā, her göz ki beni göre[3119] bāḳī ḳala. Ben vaʿde (8) itdüm ki bu dünyā fānīdür. İmdi[3120] ḳatlan ki bu dünyādan gidesin.[3121] Bāḳī dünyāya[3122] gelesin. Bāḳī[3123] (9) dīẕārı göresin.” Sekizinci oldur kim Ḥaḳ Taʿālā eytdi: “Peyġāmberler[3124] ġayret issi olur. (10) Eger saŋa dīẕār[3125] gösterürsem girü ḳalan mürsel peyġāmberler ġuṣṣa yiyeler.[3126] Bize ʿacab[3127]niçün göstermedi, (11) diyeler.[3128] Ṣabr it, dükeli peyġāmperler[3129] dirilsünler[3130] bile göresin.” Ṭoḳuzuncı oldur kim[3131] bir cevmerd kişi (12) ḳonuḳlıḳ ḳılsa[3132] cümle dōstlar ḥāżır olmayınca[3133] ol ṭaʿām ilerü getürmez. Ve’l-bāḳī maʿlūmdur.[3134] (13) Onuncı oldur kim eger Mūsā dīẕār diledigi vaḳtın gösterseyidi,[3135] Mūsā söziyle göstermiş olurdı.

[136b] [B110b]

(1) Ammā dīẕār ol vaḳt ʿazīz olur ki dileyip[3136] alalar. Her kişi ki ʿışḳa daʿvī itdi dīẕār (2) diledi.[3137] Ḥaḳ Taʿālā anı[3138] ṭaġa ḥavāle itdi.[3139] Çün Mūsā ṭaġa baḳdı,

---

[3110] B: bir sāʿatda geldüŋ benden dīẕār mı dilersin görmeyesin yā Mūsā didi A: geldüŋ bir sāʿatda benden dīẕārum istersin dedi 106b-12/13
[3111] B: kim Mūsāya A: ki 106b-13
[3112] B: şol ḳadar naʿtın ṣıfatın eytdi ki A: niʿmeti vaṣfın şol ḳadar ögdü ki 106b-14/15
[3113] A: aŋa 106b-15: B-
[3114] B: Muḥammedi A: anı 106b-15
[3115] B: didi: A-
[3116] B: ḥaḳ taʿālā aŋa vaʿde itmişidi gösterem dimişidi ḥaḳ taʿālā eydür ḥabībüm dīẕārın gunutduŋ mı göster baŋa didiŋidi bir kişi ki ḫālıḳ dīẕārın göre döne maḫlūḳ dīẕārın göre ol maḫlūḳ dīẕārı ḫōr olur A: döndi yine dīẕār diledi ḥaḳ Taʿālā eytdi yā Mūsā ḥabībüm dīẕārın gör anuŋ dīẕārı ḫōr olur 107a-1/2
[3117] B: beni görmegile anı görmeyesin anı görmegile beni göresin A: ṣoŋra benüm dīẕārımuz göresin 107a-4
[3118] B: kim A: ki 107a-5
[3119] B: göre A: göreydi 107a-5
[3120] B: imdi A: andan 107a-6
[3121] B: ḳatlan ki bu dünyādan gidesin: A-
[3122] B: dünyāya A: dünyāda 107a-7
[3123] B: bāḳī: A-
[3124] B: peyġāmberler A: peyġāmperler 107a-8
[3125] A: dīẕār 107a-9: B-
[3126] B: girü ḳalan mürsel peyġāmberler ġuṣṣa yiyeler A: ḳanı peyġāmperler ġuṣṣa birle 107a-9/10
[3127] A: ʿacab 107a-10: B-
[3128] B: diyeler A: derler 107a-10
[3129] A: peyġāmperler 107a-11: B-
[3130] B: dirilsünler A: cemiʿ olsunlar daḫı 107a-11
[3131] B: kim A: ki 107a-12
[3132] B: ḳılsa A: eylese 107a-13
[3133] B: cümle dōstlar ḥāżır olmayınca A: cümle dōstları içün ḳamusı ḥāżır olmayınça 107a-13/14
[3134] B: getürmez ve’l-bāḳī maʿlūmdur A: getürüp yemezler 107a-14
[3135] B: eger Mūsā dīẕār diledigi vaḳtın gösterseyidi A: eger 107a-15
[3136] B: dīẕār ol vaḳt ʿazīz olur ki dileyip A: dīẕāru kim ol vaḳtın azīz olurdı ki dileyüp 107a-15/107b-1
[3137] B: her kişi ki ʿışḳa daʿvī itdi dīẕār diledi: A-
[3138] B: anı: A-

eytdi:[3140] “Görmeyesin.” didi.[3141] **(3)** Eger ḥaḳīḳat sen benüm dīẕārumı severmisseŋ[3142] ṭaġa baḳmayayduŋ.” Nitekim[3143] Miʿrāc Gicesi Muḥammed[3144] Uçmaġuŋ[3145] **(4)** niʿmetlerin, maḳāmların, köşklerin[3146]ʿarż itdiler. Resūl Ḥażreti, ben Taŋrı’ma muḥtācvan ve iştiyāḳum **(5)** aŋadur.[3147] Bunlara müştāḳ degülem, didi.[3148] Söz başına gelelüm.[3149] Çün Mūsā gördigi ṭaġ[3150] pāre pāre **(6)** olmış, düşdi, ʿaḳlı gitdi.[3151] On birinci[3152] bir nice ʿālimler eydür:[3153] Mūsā’nuŋ ʿaḳlı gitdügine[3154] sebeb **(7)** bu idi, Taŋrı’la münācāt itdigine göŋli ulaldı, eytdi:[3155] “Taŋrı’nuŋ benüm gibi ne ḳulı ola?” Ḥaḳ Taʿālā **(8)** dilemedi kim Mūsā kendüzin göre.[3156] Zīrā Ḥaḳ Taʾālā[3157] tekebbürleri sevmez. Pes Ḥaḳ Taʾālā[3158] ʿarş nūrıyla **(9)** Mūsā nūrın birikdirdi,[3159] ṭaġa bıraḳdı. Çün Mūsā ṭaġa naẓar itdi[3160] gördi ki kendü **(10)** gibi biŋ biŋ Mūsā[3161] her bir ṭaş dibinde ṭurur.[3162] ʿAṣāsı elinde, çaġrışup eydürler:[3163] **(11)** dirler.[3164] Çün Mūsā anları[3165] gördi, utandı, eytdi: “İy Bārī Ḫudāyā,[3166] her bir ṭaş dibinde **(12)** biŋ biŋ benüm bigi Mūsāŋ varımış.[3167] İmdi tevbe itdüm.” didi. Secdeye düşüp[3168] aġladı. **(13)** Ḥaḳ Taʿālā ḫiṭāb ḳılup eytdi ki:[3169] “Yā Mūsā başuŋı secdeden[3170] götür ki benüm[3171] senden artuḳ Mūsā’m yoḳdur. Ol gördügüŋ nūr[3172]

[137a] [B111a]

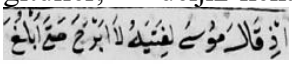
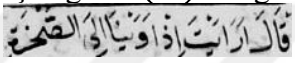
[3139] B: itdi A: etdi 107b-2
[3140] B: eytdi: A-
[3141] B: didi A: dedi 107b-3
[3142] B: eger ḥaḳīḳat sen benüm dīẕārumı severmisseŋ A: eger sin benüm ḥaḳīḳat dīẕārum istermişseŋ 107b-3
[3143] B: nitekim 107b-4: B-
[3144] B: Muḥammed A: ḥażreti resūl ṣallallahu ʿaleyhi vesellem 107b-4/5
[3145] B: uçmaġuŋ A: cennetiŋ 107b-4
[3146] B: maḳāmların köşklerin A: ve köşklerin hep 107b-5/6
[3147] B: resūl ḥażreti ben taŋrıma muḥtācvan ve iştiyāḳum aŋadur A: eytdi taŋrıya müştāḳın 107b-6
[3148] B: degülem didi A: degilen dedi 107b-7
[3149] B: söz başına gelelüm: A-
[3150] B: gördigi ṭaġ A: ṭaġa naẓar eyledi ṭaġ 107b-7/8
[3151] B: gitdi A: getdi 107b-8
[3152] A: on birinci 107b-9: B-
[3153] B: bir nice ʿālimler eydür A: ʿālimlerüŋ eytdiler ki 107b-9
[3154] B: gitdügine A: getdügine 107b-9
[3155] B: sebeb bu idi taŋrıla münācāt itdigine göŋli ulaldı eytdi A: göŋli olmadı eytdi 107b-10
[3156] B: ḥaḳ taʿālā dilemedi kim Mūsā kendüzin göre A: dedi diledi ki Mūsāya kendüzin göre 107b-11
[3157] B: zīrā ḥaḳ taʿālā A: zīrā ki Allahu Taʿālā 107b-11/12
[3158] B: ḥaḳ taʿālā A: Allahu Taʿālā 107b-12
[3159] B: birikdirdi A: birledi 107b-13
[3160] B: çün Mūsā ṭaġa naẓar itdi A: çünki baḳdı 107b-13
[3161] B: gördi ki kendü gibi biŋ biŋ Mūsā: Mūsā biŋ kendü gibi 107b-14
[3162] B: dibinde ṭurur A: dübinde ṭururdı 107b-14
[3163] B: ʿaṣāsı elinde çaġrışup eydürler A: beyżā ve ʿaṣālarından çaġrışup 107b-15
[3164] B: dirler A: derler 107b-15
[3165] B: anları A: anı 108a-1
[3166] B: ḫudāyā A: ḫuẓā 108a-1
[3167] B: biŋ biŋ benüm bigi Mūsāŋ varımış A: yüz biŋ Mūsā varmış 108a-2
[3168] B: imdi tevbe itdüm didi secdeye düşüp A: İlāhī tevbe etdüm dedi secde edüp 108a-2/3
[3169] B: ḫiṭāb ḳılup eytdi ki A: ḫiṭāb etdi ki 108a-3
[3170] A: secdeden 108a-4: B-
[3171] B: ki benüm A: kim benim 108a-4
[3172] A: nūr 108a-5: B-

(1) dükeli[3173] senüŋ nūruŋdandur.[3174] Anı saŋa gösterdigim oldur kim[3175] ʿālem ḫalḳı bileler ki[3176] ḳul ben dimek[3177] eyü (2) degüldür,[3178] ḳula miskinlik gerek,[3179] maḳṣūdına erişe." Bir niceler eydür ki Mūsā'nuŋ[3180] ʿaḳlı gidüp secdeye (3) düşdügi oldur kim[3181] eytdi: "Hīç benüm gibi[3182] Taŋrı dīẕārına müştāḳ yoḳdur." didi göŋli içinde.[3183] (4) Andan Ḥaḳ Taʿālā eytdi: "Yā Mūsā,[3184] baŋa müştāḳ çoḳdur." Pes[3185] bir kez ḳudret āvāzıyla: "Yā ümmet-i (5) Muḥammed!" didi,[3186] her ne kim erden ʿavratdan[3187] dünyāya gelecek[3188] varıdı hep bir kezden:[3189] "Lebbeyk!" diyü[3190] (6) cevāb virdiler.[3191] "İy bizüm pādişāhımuz,[3192] dīẕāruŋı bize göster." didiler.[3193] Ḥaḳ Taʿālā anlaruŋ āvāzın (7) Mūsā'nuŋ ḳulaġına degürdi.[3194] Çün ol āvāzı Mūsā eşitdi[3195] daḫı وَخَرَّ مُوسَىٰ صَعِقًا (8) secdeye düşdi, eytdi: "İlāhī, ben ṣandum ki saŋa yalıŋuz[3196] müştāḳ benven. İlāhī, tevbe itdüm." (9) didi.[3197] Bir niçeler[3198] eydürler ki üç nesneden ötürü Ḥaḳ Taʾālā[3199] Mūsā'ya dīẕār göstermedi. Pes (10) dünyāda gösterse[3200] ḳıyāmet güninde[3201] kāfirler ḥüccet iderlerdi ki: "Anlar[3202] dīẕār gördiler, (11) inandılar. Bize daḫı görterseyidüŋ īmān getürürdük." diyeler.[3203] Eger kāfirlere mūʿminlere[3204] bile[3205] gösterse (12) revā degülidi.[3206] Zīrā mü'minler kāfire berāber olısardı.[3207] Eger[3208] kāfirler görseler, mü'minler görmeseler[3209] (13) bu ḫōẕ[3210] muḫāldur ki kişi dōstın ḳoya[3211] ulu ḫilʿatin düşmene mi vire? Düşmān ḳatında dōst

---

[3173] B: dükeli: A-
[3174] B: nūruŋdandur A: nūrıŋdan 108a-5
[3175] B: gösterdigim oldur kim A: gösterdügüm olıdı 108a-5
[3176] B: ʿālem ḫalḳı bileler ki: A-
[3177] B: dimek A: demek 108a-6
[3178] B: degüldür A: degildür 108a-6
[3179] B: miskinlik gerek A: miskīn yaraşur tā ki 108a-6
[3180] B: bir niceler eydür ki Mūsānuŋ A: baʿżılar eydürler Mūsā 108a-7
[3181] B: oldur kim A: olıdı kim 108a-8
[3182] B: eytdi hīç benüm gibi A: benüm gibi hīç 108a-8/9
[3183] B: didi göŋli içinde A: dedi 108a-9
[3184] B: yā Mūsā: A-
[3185] B: pes: A-
[3186] B: didi A: dedi 108a-11
[3187] B: ʿavratdan A: ʿavratdın 108a-12
[3188] B: gelecek A: geliçek 108a-12
[3189] B: hep bir kezden: A-
[3190] B: diyü A: deyü 108a-12
[3191] B: virdiler A: veripdiler 108a-13
[3192] B: pādişāhımuz A: pādişāhım 108a-13
[3193] B: didiler: A-
[3194] B: degürdi A: degirdi 108a-15
[3195] B: ol āvāzı Mūsā eşitdi A: Mūsā anı eşitdi 108a-15
[3196] A: yalıŋuz 108b-2: B-
[3197] B: İlāhī tevbe itdüm didi A: dedi tevbe etdi 108b-3
[3198] B: bir niçeler A: baʿżılar 108b-3
[3199] B: nesneden ötürü ḥaḳ taʿālā A: nesneyiçün taŋrı Taʿālā 108b-3/4
[3200] B: pes dünyāda gösterse A: dünyāda eger göstereydi 108b-4/5
[3201] B: güninde A: gününde 108b-5
[3202] B: kāfirler ḥüccet iderlerdi ki anlar A: kāfir eydiserlerdi ki müslīmānlar 108b-5
[3203] B: bize daḫı görterseyidüŋ īmān getürürdük diyeler A: biz daḫı görseyidük īmān getürüridük 108b-6/7
[3204] B: kāfirlere mūʿminlere A: kāfire mūʿmine 108b-7
[3205] B: bile: A-
[3206] B: degülidi A: degildür 108b-7
[3207] B: zīrā mü'minler kāfire berāber olısardı A: zīrā ki mū'minle kāfir berāber olısar degülidi 108b-8
[3208] B: eger 108b-8

[137b] [B111b]

(1) maḥrūm ḳala.[3212] Pes maʿlūm oldı kim[3213] dīẕār Uçmaḳ'da ola dōst düşmenden ayrılıcaḳ.[3214] **Ḥikāyet-i (2) Mūsā Ḫıżr Ḳatına Varduġı**[3215] Çünki Mūsā peyġāmberüŋ düşmānları[3216] helāk oldı, nübüvvet ḳarār (3) itdi.[3217] Dünyā dükeli Mūsā[3218] şerīʿatına boyun virdiler.[3219] Bir gün Benī İsrā'īl ḳavmi su'āl itdiler ki:[3220] (4) "Yā Mūsā, şimdiki zamānda senden uluraḳ ʿallamıraḳ kimse[3221] varmıdur?" Mūsā eydür: "Taŋrı'mdan (5) şorayın."[3222] Pes Mūsā bu sözi Cebrā'īl'e didi, ḥażrete vardı gine geldi,[3223] eytdi: "Yā Mūsā (6) Ḥaḳ Taʿālā eydür: 'Benüm ḳulum vardur ki ol senden ʿallamıraḳdur.'"[3224] Mūsā eytdi: "İlāhī anı baŋa (7) göster, göreyin. Varayın andan ʿilm ögreneyin." didi.[3225] Ḥaḳ Taʿālā eytdi: "Deŋiz kenārına var ki bulasın." (8) didi.[3226] Çün Mūsā anı eşitdi, bir şākirdi varıdı[3227] aŋa Yūşaʿ bin Nūn dirlerdi.[3228] Anı bile aldı. (9) Hem ulu ḫalīfesiydi. Birez yimek ve birez bişmiş balıḳ aldılar gitdiler,[3229] deŋiz kenārına geldiler. Bir dem (10) oturdılar, durup gine gitdiler.[3230] Mūsā eytdi: "Yā Yūşaʿ getür (11) azıġımuzdan yiyelüm,[3231] ḳarnumuz açdı, yoldan[3232] ḳalmayalum. Yūşaʿ eytdi: (12) "Yā Mūsā, sen bu ṭaş üstine oturu dur[3233] ben azıġı unutmuşın.[3234] Varayın,

---

[3209] B: kāfirler görseler mü'minler görmeseler A: kāfir görse mū'minler görmese 108b-8/9
[3210] B: ḫōẕ A: ḫōd 108b-9
[3211] B: kişi dōstın ḳoyA: A-
[3212] B: düşmene mi vire düşmān ḳatında dōst maḥrūm ḳala A: düşmene vere düşmen ḳatında dōstı maḥrūm ede 108b-10/11
[3213] B: kim A: ki 108b-11
[3214] B: dōst düşmenden ayrılıcaḳ: A-
[3215] B: Ḥikāyet-i Mūsā Ḫıżr Ḳatına Varduġı A: Mūsā Ḫıżrla Getdügi Ḥikāyet 108b-11/12
[3216] B: peyġāmberüŋ düşmānları A: peyġāmperüŋ düşmenler ök 108b-12/13
[3217] B: nübüvvet ḳarār itdi A: nüpüvvet ḳarār ṭutdı 108b-13
[3218] B: Mūsā: A-
[3219] B: virdiler A: verdiler 108b-14
[3220] B: Benī İsrā'īl ḳavmi su'āl itdiler ki A: Benī İsrāyil ʿālimleri suāl ḳıldılar eytdiler 108b-14/15
[3221] B: uluraḳ ʿallamıraḳ kimse A: ʿālim kimsene 109a-1
[3222] B: Mūsā eydür taŋrımdan şorayın A: eytdi yā Mūsā ḥaḳ Taʿālādan şorayın 109a-1/2
[3223] B: pes Mūsā bu sözi Cebrā'īle didi ḥażrete vardı gine geldi A: pes Cebrā'īl geldi 109a-2
[3224] B: ḥaḳ taʿālā eydür benüm ḳulum vardur ki ol senden aʿllamıraḳdur A: ḥaḳ Taʿālānuŋ bir ḳulı varıdı ol senüŋ şerīʿatıŋa fermāndur ammā senden ʿalimraḳdur 109a-3/4
[3225] B: Mūsā eytdi İlāhī anı baŋa göster göreyin varayın andan ʿilm ögreneyin didi: A-
[3226] B: ḥaḳ taʿālā eytdi deŋiz kenārına var ki bulasın didi A: eytdi ol yerdedür eytdi deŋiz kenārındadur varup bulasın dedi 109a-4/6
[3227] B: çün Mūsā anı eşitdi bir şākirdi varıdı A: Mūsānuŋ bir şākirdi vardı 109a-6
[3228] B: Yūşaʿ bin Nūn dirlerdi A: Yūşaʿ ibn Nūn derlerdi 109a-6/7
[3229] B: hem ulu ḫalīfesiydi birez yimek ve birez bişmiş balıḳ aldılar gitdiler A: ve hem ḥakībesine birez etmek aldı ve birez pişmiş balıḳ aldı yola girüp giderdiler 109a-7/9
[3230] B: deŋiz kenārına geldiler bir dem oturdılar durup gine gitdiler A: fi'l cümle deŋiz kenārına vardılar birez oturdılar andan ḳalḳup getdiler 109a-9/10
[3231] B: azıġımuzdan yiyelüm A: şol azuḳdan yeyelüm 109a-11/12
[3232] B: yoldan A: yolda 109a-
[3233] B: bu ṭaş üstine oturudur A: işbu bunda otur 109a-14
[3234] B: azıġı unutmuşın A: azuġı unutdum 109a-14

bulayın.[3235] Mūsā eytdi: “Bile (13) dönelüm mebāẕā ki yol azasın.” didi. Pes gine döndiler,[3236] ol bıŋar[3237] ḳatına geldiler, Ḫıżr’ı anda gördiler.

[138a] [B112a]

(1) Durmış namāz ḳılur. Ṣabr itdiler, namāzın tamām ḳıldı.[3238] Mūsā ilerü geldi, eytdi: “Es-selāmu ʿaleyke[3239] yā Ḫıżr.” (2) ʿ”Aleyke’s-selām yā nebiyyu’llah.” didi.[3240] Mūsā eytdi:[3241] “Beni ne bildüŋ ki ben Mūsā’yın?”[3242] Ḫıżr eytdi: “Ol Taŋrı ki (3) seni baŋa viribidi,[3243] baŋa daḫı seni bildürdi.”[3244] Pes Ḫıżr: “Niye geldüŋ? Söyle işideyin.” (4) didi.[3245] Mūsā eytdi: “Geldüm ki senden[3246] ʿilm ögrenem, şākirdiŋ[3247] olam. Ḫıżr eytdi: “Yā Mūsā, her ne ṣorarsaŋ (5) ṣor, gine[3248] dön. Tā ki ben daḫı Taŋrı ḳullıġından ḳalmayam.[3249] Hem sen daḫı Taŋrı peyġāmberisin.[3250] Eger maḳṣūduŋ yirine (6) gelmezse[3251] ḳorḳaram ki Ḥaḳ Taʿālā[3252] baŋa ʿitāb ide.” قَالَ هَلْ أَتَّبِعُكَ عَلَىٰ أَن تُعَلِّمَنِ مِمَّا عُلِّمْتَ رُشْدًا (7) Mūsā eytdi: “Dönmezem,[3253] gerek ki[3254] bir zamān senüŋle yüriyem,[3255] senden[3256] ʿilm ögrenem. قَالَ إِنَّكَ لَن تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا (8) Ḫıżr eytdi: “Sen benüm işime[3257] ṣabr idemezsin.” سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ (9) وَلَا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا Mūsā eytdi: “Ṣabr idem,[3258] her ne kim buyurursın dutam,[3259] saŋa ḳarşu olmayam.” didi.[3260] (10) قَالَ فَإِنِ اتَّبَعْتَنِي فَلَا تَسْأَلْنِي عَن شَيْءٍ Ḫıżr[3261] eytdi: “Dilerseŋ ki benümile bile olasın[3262] ben her ne kim[3263] işleyem (11) anı[3264] benden ṣormaġıl.[3265] İşbu işi niçün işledüŋ, dimegil.[3266]

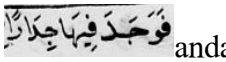
[3235] B: bulayın A: getüreyin 109a-14
[3236] B: bile dönelüm mebāẕā ki yol azasın didi pes gine döndiler A: Mūsā eytdi bile bende bile varayın kim bilür yolı yaŋılasın deyü döndiler 109a-15/109b-1
[3237] B: bıŋar A: pıŋar 109b-1
[3238] B: durmış namāz ḳılur ṣabr itdiler namāzın tamām ḳıldı A: namāz ḳıldılar ṣabır itdiler ḫıżr namāzı ḳıldı 109b-2
[3239] B: es-selāmu ʿaleyke A: es-selāmu ʿaleyküm 109b-3
[3240] B: ʿaleyke’s-selām yā nebiyyu’llah didi A: dedi hıżīr eytdi ʿaleyke’s-selām yā nebi 109b-3
[3241] B: Mūsā eytdi: A-
[3242] B: Mūsāyın A: Mūsāyum 109b-4
[3243] B: baŋa viribidi A: yaratmışıdı 109b-4
[3244] B: baŋa daḫı seni bildürdi A: baŋa daḫı bildürdi ki sen Mūsāsın 109b-5
[3245] B: pes ḫıżr niye geldüŋ söyle işideyin didi A: bunda niye geldüŋ 109b-5
[3246] B: senden: A-
[3247] B: şākirdiŋ A: saŋa şākird 109b-6
[3248] B: gine A: girü 109b-7
[3249] B: tā ki ben daḫı taŋrı ḳullıġından ḳalmayam A: git ki ben taŋrı ḳullıġında ḳalam 109b-8
[3250] B: taŋrı peyġāmberisin A: taŋrınuŋ Resūl’ısın 109b-8/9
[3251] B: yirine gelmezse A: yerine gelmeye 109b-9
[3252] B: ḥaḳ taʿālā: A-
[3253] B: dönmezem A: gitmezem 109b-11
[3254] B: ki: A-
[3255] B: yüriyem A: olam 109b-11
[3256] B: senden: A-
[3257] B: işime A: işüme 109b-13
[3258] B: idem A: ederüm 109b-14
[3259] B: buyurursın dutam A: buyurasın ṭutam 109b-15
[3260] B: olmayam didi A: olmayayum 109b-15
[3261] B: ḫıżr A: ḥıżīr 110a-1
[3262] B: benümile bile olasın A: benümle olasın 110a-2
[3263] A: her ne kim 110a-2: B-
[3264] B: anı: A-

Meger ki ben saŋa diyem.” Mūsā bu ḳavle rāżı (12) oldı. Andan[3267] Yūşaʿa eytdi: “Sen gine dön, Benī İsrā’il içine var, anlara ʿilm ögret. Ben bir zamān (13) bunda Ḫıżr’ıla ḳalısaram.” didi. Yūşaʿı gönderdi.[3268] Mūsā Ḫıżr’ıla durdılar,[3269] deŋiz kenārına geldiler.[3270]

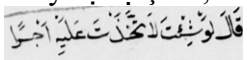
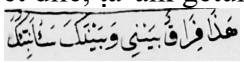
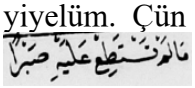
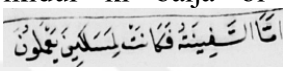
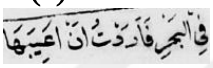
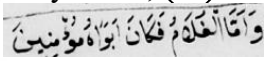
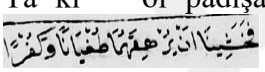
[138b] [B112b]

(1) Bir gemi bulup bindiler, فَانْطَلَقَا حَتَّىٰ إِذَا رَكِبَا فِي السَّفِينَةِ gitdiler.[3271] Ḫıżr dutdı ol[3272] (2) gemiyi deldi. Mūsā eytdi: “Bu gemiyi niçün deldüŋ? Dilersin ki bizi ġarḳ idesin.”[3273] (3) قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا Ḫıżr[3274] eytdi: “Ben dimedüm mi sen (4) benüm işime[3275] ṣabr idemezsin?” Mūsā: “Unutdum, bu suçumu baŋa bağışla.” didi.[3276] Çünki ol gemiden[3277] (5) çıḳdılar, giderken bir oğlana uġradılar oğlancuḳlarıla oynar.[3278] Ḫıżır vardı, ol (6) oğlanı oğlancuḳlar arasından çıḳardı,[3279] boġazladı, öldürdi.[3280] Çün Mūsā anı (7) gördi, ḳaḳıdı, eytdi: “Niçün bī-günāh ḳan idersin?” dedi.[3281] Ḫıżır eytdi: “Hā[3282] ben (8) dimedüm mi[3283] sen benüm işime ṣabr idemezsin?” didi.[3284] Mūsā eytdi: قَالَ إِنْ سَأَلْتُكَ عَنْ شَيْءٍ بَعْدَهَا فَلَا تُصَاحِبْنِي قَدْ بَلَغْتَ (9) “Ayruḳ[3285] bundan ṣoŋra ṣorarsam beni (10) yoldaş idinmeyesin. Bu ṣuçum daḫı ʿafv eyle.” didi.[3286] Çünki andan daḫı geçdiler, gitdiler.[3287] (11) حَتَّىٰ إِذَا أَتَيَا أَهْلَ قَرْيَةٍ اسْتَطْعَمَا أَهْلَهَا فَأَبَوْا أَنْ يُضَيِّفُوهُمَا Pes bir köye erişdiler.[3288] (12) Ol gün ol köy ḳavminden[3289] ṭaʿām dilediler: “Yā bizi ḳonuḳ idiniŋ ṭaʿām viriŋ.” didiler.[3290] (13)

[3265] B: ṣormaġıl A: ṣorma 110a-2
[3266] B: işbu işi niçün işledüŋ dimegil: A-
[3267] B: andan: A-
[3268] B: sen gine dön Benī İsrā’il içine var anlara ʿilm ögret ben bir zamān bunda ḫıżrıla ḳalısaram didi Yūşaʿı gönderdi A: imdi varasın Benī İsrāyil içinde ḥükm eyle anlara pend ü naṣīḥat eyle bir zamān ḫıżrıla oluram Yūşaʿ getdi 110a-4/6
[3269] B: Mūsā ḫıżrıla durdılar A: ḫıżrıla ṭurdılar 110a-6
[3270] B: geldiler A: vardılar 110a-6
[3271] B: bindiler gitdiler A: girdiler getdiler 110a-7
[3272] B: ḫıżr dutdı ol A: ḥıżīr ṭutdı 110a-8
[3273] B: bu gemiyi niçün deldüŋ dilersin ki bizi ġarḳ idesin A: gemiyi niçün delersin ki cümlemüzi ġarḳ idersin ne işdür ki 110a-8/9
[3274] B: ḫıżr A: ḫıżır 110a-10
[3275] B: işime A: işüme 110a-11
[3276] B: Mūsā unutdum bu suçumu baŋa bağışla didi A: Mūsā eytdi unutdum bu suçumu baŋa bağışla 110a-11/12
[3277] B: gemiden A: deŋizden 110a-12
[3278] B: giderken bir oğlana uġradılar oğlancuḳlarıla oynar A: yola gideriken gördi ki bir bölük oğlançıḳlar oynarlar 110a-12/13
[3279] B: ḫıżır vardı ol oğlanı oğlancuḳlar arasından çıḳardı A: ḫıżr ilerü vardı bir oğlanı aralarından çıḳardı 110a-13/14
[3280] B: boġazladı öldürdi A: depeledi 110a-14
[3281] B: çün Mūsā anı gördi ḳaḳıdı eytdi niçün bī-günāh ḳan idersin dedi A: Mūsānuŋ ṣabrı ḳalmadı ḳaḳıdı eytdi günāhsuzı ḳan etdüŋ bir oğlançuġı öldürdüŋ dedi 110a-15/110b-1
[3282] B: hā: A-
[3283] A: ki 110b-2: B-
[3284] B: didi: A-
[3285] B: ayruḳ: A-
[3286] B: ʿafv eyle didi A: bağışla ki baŋa ʿözrüm degmiş olur 110b-5
[3287] B: çünki andan daḫı geçdiler gitdiler A: andan giçeye degin getdiler 110b-6
[3288] B: pes bir köye erişdiler A: bir gün köye getdiler 110b-7/8
[3289] B: ol gün ol köy ḳavminden: A-

Ol köy ḳavmi bunları ḳonuḳluġa almadılar.[3291] Çün irte oldı andan[3292] bir yıḳıḳ[3293]

[139a] [B113a]

(1) dīvār buldılar. Ḫıżır diledi kim ol dīvārı yapa. Buyurdı, Mūsā'ya şu ṭaşıtdı, balçıḳ itdürdi. (2) Kendüsi ol yıḳuḳ dīvārı yapdı.[3294] Mūsā eytdi: (3) Mūsā eytdi: "İy Ḫıżır, çün bu dīvārı yapduḳ, var bunlardan ücret dile, ṭaʿām getür (4) yiyelüm. Çün bizi ḳonuḳlıġa almadılar.[3295] Ḫıżır eytdi:[3296] (5) "Yā Mūsā, senüñile benüm aramda ayrılmaḳ gerek.[3297] Ben saña evvel didüm ki (6) yürimezsin,[3298] benüm işime ṣabr idemezsin." Mūsā eytdi: "Revā mıdur ki baña ol işleri (7) ki sen işledüñ, niçün idi?"[3299] Ḫıżır eytdi: (8) "Yā Mūsā,[3300] ol gemi ki deldüm[3301] bir yoḳsuluñ idi.[3302] Dirlikleri andan (9) idi.[3303] Ol gemi Loḳmān şehrine varurdı. Ol şehrde bir ẓālim melik varıdı.[3304] Ḳanḳı gemi kim (10) ol şehre[3305] vara, ʿaybı olmaya,[3306] ol melik güc iderdi, alurdı. Ben ol gemi'yi ʿayblu eyledüm, (11) deldüm. Tā ki[3307] ol pādişāh güç idüp almaya, ʿayblu ola.[3308] (12) Yā Mūsā, daḫı ol oġlan kim depeledüm[3309] anuñ atası, anası (13) müsülmānıdı. Ol oġlan kāfiridi. Diledi kim atasın, anasın öldüre.[3310] Ben anı öldürdüm[3311] tā ki anuñ

[3290] B: yā bizi ḳonuḳ idiniñ ṭaʿām viriñ didiler: A-
[3291] B: ḳonuḳluġa almadılar A: ḳonuḳ itmediler ṭaʿām daḫı vermediler 110b-8/9
[3292] A: andan 110b-10: B-
[3293] B: yıḳıḳ A: yıḳuḳ 110b-10
[3294] B: ḫıżır diledi kim ol dīvārı yapa buyurdı Mūsāya şu ṭaşıtdı balçıḳ itdürdi kendüsi ol yıḳuḳ dīvārı yapdı A: ḫıżır Mūsāya südlü aşı bişürdi 110b-11
[3295] B: bu dīvārı yapduḳ var bunlardan ücret dile ṭaʿām getür yiyelüm çün bizi ḳonuḳlıġa almadılar A: dīvārı yapduñ bunlardaŋ ücret iste ṭaʿām dile ḫıżır bunlardan ṭaʿām diledi vermediler 110b-13/15
[3296] B: ḫıżır eytdi: A-
[3297] B: senüñile benüm aramda ayrılmaḳ gerek A: senüñile [ayrılmaḳ gerek] 111a-1
[3298] B: ben saŋa evvel didüm ki yürimezsin: A-
[3299] B: revāmıdur ki baŋa ol işleri ki sen işledüñ niçün idi A: revādur imdengirü ayrulalum ammā şol etdüginiŋ işleri niçün işledüñ baŋa bildür deyü cevāb 111a-1/3
[3300] A: yā Mūsā 111a-5: B-
[3301] B: ol gemi ki deldüm A: ol gemi kim 111a-5
[3302] B: bir yoḳsuluñ idi A: bir gey öksüziŋdi 111a-5
[3303] B: andan idi A: anuŋılayıdı 111a-6
[3304] B: ol gemi Loḳmān şehrine varurdı ol şehrde bir ẓālim melik varıdı A: ve o gemi Loḳmān şehrinüñ bir begi varıdı ol şehrüñ begi ẓālimdür 111a-6/7
[3305] B: ol şehre A: anuñ şehrine 111a-8
[3306] B: ʿaybı olmaya A: anuñ gemiyi ʿaybı olmaya 111a-8
[3307] B: melik güç iderdi alurdı ben ol gemi'yi ʿayblu eyledüm deldüm tā ki A: pādişāh ġażab ider pes ol gemiyi ʿaybıla ḳıldum ki 111a-9/10
[3308] B: ʿayblu ola A: istida ḳıla 111a-10/11
[3309] B: daḫı ol oġlan kim depeledüm A: ol oġlanı kim öldürdüm 111a-12/13
[3310] B: atasın anasın öldüre A: atası anası öldüreler 111a-14
[3311] B: öldürdüm A: öldürdim 111a-15

[139b][B113b]

(1) şerri atasına, anasına[3312] degmeye. Ḥaḳ Taʿālā anlara daḫı[3313] bir Ṣāliḥ oġul vire.[3314] وَأَمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ (2) لِغُلَامَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِي الْمَدِينَةِ Daḫı ol dīvār kim ben yapdum,[3315] iki yetim oġlanuŋ idi. Ol dīvār altında mālı vardur. Ol[3316] oġlanlaruŋ bir eyü[3317] (3) ataları varıdı. Andaġı mālı[3318] anlaruŋ içün ṣaḳlamışıdı.[3319] Eger ol[3320] dīvār yıḳılsa ol māl (4) açılurdı, żāyiʿ olurdı.[3321] Ben[3322] anı yapdum ki[3323] ol māl żāyiʿ olmaya,[3324] oġlanlara[3325] dege. Ḳaçan ol oġlanlar büyüyeler, (5) anı alalar, yiyeler." didi.[3326] Eytdi:[3327] "Yā Mūsā, bu işleri ben kendüzümden işlemezin,[3328] beni Ḥaḳ (6) Taʿālā işbu işiçün yüridür."[3329] Pes[3330] Mūsā on sekiz gün bile oldı,[3331] döndi, gine Benī İsrā'īl'e[3332] (7) geldi. Mūsā'yı ḳavmi görüp şāẕ oldılar.[3333] Andan ṣoŋra Mūsā otuz yıl, yidi ay diri oldı.[3334] Andan vefāt oldı.[3335] (8) Mūsā'nuŋ on iki ḫalīfesi oldı.[3336] Dükelinden Yūşaʿ uluyıdı, hem peyġāmberlıḳ[3337] daḫı Mūsā'dan (9) ṣoŋra[3338] Yūşaʿa degdi. **Ḥikāyet-i Yūşaʿ ʿİbni Nūn**[3339] Yūşaʿ[3340] Yaʿḳūb[3341] (10) oġlanlarından idi, hem[3342] Mūsā'nuŋ atası ḳardaşı oġlıyıdı.[3343] Tevrīt'i Mūsā'dan tamām[3344] (11) oḳumışıdı. Benī İsrā'īl[3345] içinde andan fāżıl[3346] yoġıdı, hem gey ġāzīyidi, daḫı zāhid (12) idi.[3347] Daḫı[3348] biŋ[3349] ay oruc[3350] aġzın kāfire ḳılıc

---

[3312] B: atasına anasına A: anlara 111a-15
[3313] B: daḫı: A-
[3314] B: oġul vire A: oġlan vere 111b-1
[3315] B: kim ben yapdum A: ki yapduḳ 111b-3
[3316] A: oġlanuŋ idi ol dīvār altında mālı vardur ol 111b-3/4: B-
[3317] B: eyü A: ṣāliḥ 111b-4
[3318] B: andaġı mālı A: ol mālı 111b-5
[3319] B: ṣaḳlamışıdı A: gizlerdi 111b-5
[3320] B: ol: A-
[3321] B: açılurdı żāyiʿ olurdı A: açılsa ol mālı alısarlardı 111b-6
[3322] B: ben: A-
[3323] B: ki: A-
[3324] A: żāyiʿ olmaya 111b-7: B-
[3325] B: oġlanlara A: oġlanlarına 111b-7
[3326] B: ḳaçan ol oġlanlar büyüyeler anı alalar yiyeler didi: A-
[3327] B: eytdi A: imdi 111b-7
[3328] B: bu işleri ben kendüzümden işlemezin A: ben işbu işleri taŋrı emrinsiz işlemedüm 111b-8
[3329] B: beni ḥaḳ taʿālā işbu işiçün yüridür A: ḥaḳ Taʿālā beni işbu işleriçün yaratdı 111b-8/9
[3330] B: pes: A-
[3331] B: on sekiz gün bile oldı A: sekiz gün ḫızırla oldı 111b-9/10
[3332] B: gine Benī İsrā'īl'e A: yine ḳavmine 111b-10
[3333] B: Mūsāyı ḳavmi görüp şāẕ oldılar A: Mūsāyı görüp şāẕ itdiler 111b-11
[3334] B: yidi ay diri oldı A: yedi [ay] durdı 111b-12
[3335] A: andan vefāt oldı 111b-12: B-
[3336] B: oldı A: varıdı 111b-13
[3337] B: peyġāmberlıḳ A: peyġāmperlıḳ 111b-14
[3338] B: ṣoŋra: A-
[3339] B: Ḥikāyet-i Yūşaʿ ʿİbni Nūn A: Ḥikāyet-i Yūşaʿ ʿaleyhi's-selām 111b-15
[3340] B: Yūşaʿ A: Yūşaʿ İbni Nūn 111b-15
[3341] B: Yaʿḳūb A: Yaʿḳūb peyġāmper 112a-1
[3342] B: idi hem: A-
[3343] B: oġlıyıdı A: oġlıdur hem şākird 112a-2
[3344] B: tevrīti Mūsādan tamām A: tevrātı tamām anuŋ Mūsādan 112a-2
[3345] B: Benī İsrā'īl A: Benī İsrāyil 112a-3
[3346] B: fāżıl A: fāżılraḳ kimse 112a-3/4
[3347] B: hem gey ġāzīyidi daḫı zāhid idi A: ġāzīydi ve hem ẕāhid idi 112a-4
[3348] B: daḫı: A-

urmışıdı. Giceden irteye[3351] degin ṭāʿat iderdi. (13) Ḫaberde şöyle gelmişdür[3352] kim bizüm peyġāmberimüz[3353] eytdi: “İy kāşke[3354] benüm ümmetümde[3355] anuŋ gibi bir[3356] ġāzī

[140a] [B114a]

(1) olayıdı ki biŋ ay oruc aġzın ġazā ideydi.” Eytdi: “Benüm (2) ümmetüm ol ṣevābı nice bulalardı?”[3357] Pes[3358] derḥāl Cebrā’īl geldi,[3359] (3) eytdi: “Yā Muḥammed Ḥaḳ Taʿālā eytdi, benüm ḥabībüm hīç ġuṣṣa yimesün ki (4) anuŋ[3360] ümmetine[3361] bir gice virdüm ki her ḳanḳı kişi kim[3362] ol giceyi ʿibādetile geçüre[3363] (5) Yūşaʿ ol biŋ ayda ne ḳadar ṣevāb bulursa ol kişiye ol ḳadar (6) ṣevāb virem.” Yaʿnī Ḳadr gicesi’dür.”[3364] Ḫaberde şöyledür kim Yūşaʿ gey ʿādilidi. (7) Bir gün bir kişi geldi, eytdi:[3365] “Senüŋ ḳavmüŋden bir yād er bir ʿavratıla şol (8) eve girdi.”[3366] Yūşaʿ vardı,[3367] ol eve girdi. Ol erile ʿavratı yatur (9) gördi, ḥarbeyile[3368] urdı, öldürdi. Benī İsrā’īl içinde gezdürdi,[3369] tā ki dükeli (10) ḫalḳa[3370] ʿibret oldı.[3371] Daḫı dembedem ata binerdi. Çıḳardı her ḳanda ki (11) bir kāfir bulsa depelerdi.[3372] Dāyim[3373] Benī İsrā’il[3374] ḳavmine Tevrīt ögredürdi.[3375] (12) Mūsā şerīʿatın dutardı.[3376] Bir gün[3377] kāfirler Yūşaʿ ı ṣıdılar. Yūşaʿ eytdi:[3378] (13) “Yā Benī İsrā’īl ḳavmi geliŋ,[3379] ṭoġrı söyleŋ kim günāh itmiş ādem vardur.

[140b] [B114b]

[3349] B: biŋ A: piŋ 112a-4
[3350] B: oruc A: oruç 112a-5
[3351] B: urmışıdı giceden irteye A: ururdı giçeye erteye 112a-5
[3352] B: şöyle gelmişdür A: şöyledür 112a-6
[3353] B: peyġāmberimüz A: peyġāmperimüz 112a-6
[3354] B: kāşke A: kāşike 112a-7
[3355] B: ümmetümde A: ümmetümdin 112a-7
[3356] B: bir: A-
[3357] B: ki biŋ ay oruc aġzın ġazā ideydi eytdi benüm ümmetüm ol ṣevābı nice bulalardı: A-
[3358] B: pes: A-
[3359] B: Cebrā’īl geldi A: Cebrā’īl ḥażretinden geldi 112a-8
[3360] B: hīç ġuṣṣa yimesün ki anuŋ: A-
[3361] A: daḫı 112a-9: B-
[3362] B: gice virdüm ki her ḳanḳı kişi kim A: giçe verdüm her kim 112a-10
[3363] B: ol giceyi ʿibādetile geçüre A: ol giçe ʿibādeti 112a-10
[3364] B: Yūşaʿ ol biŋ ayda ne ḳadar ṣevāb bulursa ol kişiye ol ḳadar ṣevāb virem yaʿnī ḳadr gicesidür A: Yūşaʿa ol biŋ ayda ne ḳadar ṣevāb verdümse aŋa daḫı ol ḳadar ṣevāb verdüm ol giçe Kadir giçesidür 112a-10/12
[3365] B: eytdi A: eytdi Yūşaʿa 112a-14
[3366] B: girdi A: girdiler 112a-15
[3367] B: Yūşaʿ vardı A: pes Yūşaʿ daḫı 112a-15/112b-1
[3368] B: ol erile ʿavratı yatur gördi ḥarbeyile A: buldı yatarlar ḥarbe ile 112b-1
[3369] B: Benī İsrā’īl içinde gezdürdi A: Benī İsrāyil içinde gezdürdiler 112b-2
[3370] B: ḫalḳa A: ḫalayıġa 112b-2
[3371] B: ʿibret oldı A: ʿibret ve naṣīḥat oldı 112b-2/3
[3372] B: daḫı dembedem ata binerdi çıḳardı her ḳanda ki bir kāfir bulsa depelerdi A: dembedem kāfirlerile çeng iderdi 112b-3
[3373] B: dāyim: A-
[3374] B: Benī İsrā’il A: Benī İsrāyil 112b-4
[3375] B: Tevrīt ögredürdi A: Tevrātı eydürdi 112b-4
[3376] B: dutardı A: ṭutarıdı 112b-5
[3377] B: bir gün A: bir gün ittifāḳ şöyle oldı kim 112b-5
[3378] B: Yūşaʿ eytdi A: eytdiler 112b-6
[3379] B: yā Benī İsrā’īl ḳavmi geliŋ A: yā Benī İsrāyil gelüŋ 112b-6

(1) Biz günāh ucından şınduḳ.” didi.[3380] Pes vardılar,[3381] istediler, ol günāh ideni (2) buldılar. Meger ki bir kişinüŋ yüz dirhem gümişi oġurlanmış buldılar.[3382] Yūşaʿ buyurdı, (3) nice kim Mūsā şerīʿatıdur itdiler,[3383] anı oda yaḳdılar. Yūşaʿ buyurdı leşkerine:[3384] “Bu kez[3385] iŋiledin.” (4) Bindiler, vardılar ol leşkeri ṣıdılar.[3386] Daḫı bir gün İsrā’īl[3387] içinde ḳatı ḳızlıḳ (5) oldı, ḫalāyıḳ buŋaldılar.[3388] Yūşaʿa ḫaber itdiler; durdı, minbere[3389] çıḳdı,[3390] duʿā ḳıldı. (6) Eytdi: “Yā Benī İsrā’il ḳavmi,[3391] Ḥaḳ Taʿālā sizi dükeli ḫalḳdan yigledi.[3392] İmdi (7) gelüŋ sizden ḳanḳıŋuz günāh itdise istiġfār idüp ṭāʿate meşġūl (8) olsun ki işbu ḳızlıḳ sizüŋ günāhuŋuzdan oldı. Doġrı eydüŋ ki (9) ḳanḳıŋuz itdi?” Pes[3393] bir kişi geldi, eytdi: “Yā Yūşaʿ, ol günāhı ben itdüm,[3394] (10) zinā eyledüm.” didi.[3395] Yūşaʿ[3396] buyurdı ol kişiyi ṭaşıla depelediler. Andan ḳızlıḳ götürüldi.[3397] (11) Ol zamānda ki Yūşaʿ peyġāmberidi[3398] dörd biŋ dörd yüz ʿālim varıdı,[3399] (12) anlara naṣīḥat iderdi. Mūsā’dan ṣoŋra ṭoḳsan yıl, sekiz ay diri oldı.[3400] (13) On ḫalīfesi varıdı. Yūşaʿdan ṣoŋra Benī İsrā’īl ḳavmi yitmiş bölük oldılar,[3401]

[141a] [B115a]

(1) Her birisi bir meẕheb dutdılar,[3402] birbirine beŋzemezdi. Tevrāt’ı kendü dillerinçe dönderdiler.[3403] Aralarıda ṣavaş düşdi. Andan Ḥaḳ Taʿālā Dāvūd (2) peyġāmberi veribidi, yir yüzine[3404] ḫalīfe eyledi. Mūsā’yıla Dāvūd[3405] arasında yüz (3) ḳırḳ peyġāmber[3406] geldi. **Ḳıṣṣa-i Şuʿayb ʿAleyhi’s-selām** (4) Şuʿayb Ṣāliḥ

[3380] B: kim günāh itmiş ādem vardur biz günāh ucından şınduḳ didi A: ḳanġıŋuz günnāh işledi ki anuŋ şomlıġı bizi bugün şındurdı 112b-7
[3381] B: vardılar A: buyurdı 112b-8
[3382] B: ol günāh ideni buldılar meger ki bir kişinüŋ yüz dirhem gümişi oġurlanmış buldılar A: bildiler bir kişiymiş yüz dirhem gümişi oġurlamış 112b-8/9
[3383] B: Yūşaʿ buyurdı nice kim Mūsā şerīʿatıdur itdiler A: buyurdı taŋrı emrini yerine getürdiler 112b-9
[3384] B: anı oda yaḳdılar Yūşaʿ buyurdı leşkerine: A-
[3385] A: bu kez 112b-10: B-
[3386] B: vardılar ol leşkeri ṣıdılar A: derḫāl kāfiri ṣıdılar 112b-10
[3387] B: daḫı bir gün İsrā’il A: ve daḫı Benī İsrāyil 112b-10/11
[3388] B: buŋaldılar A: ziyāde buŋaldı 112b-11/12
[3389] B: Metinde “menbere” olarak harekelenmiş.
[3390] B: Yūşaʿa ḫaber itdiler durdı minbere çıḳdı A: Yūşaʿ minbere çıḳdı 112b-12
[3391] B: Benī İsrā’il ḳavmi A: Benī İsrāyil 112b-12/13
[3392] B: sizi dükeli ḫalḳdan yigledi A: ḥaḳ Taʿālā dükeli ḳullarından sizi diledi 112b-13
[3393] B: imdi gelüŋ sizden ḳanḳıŋuz günāh itdise istiġfār idüp ṭāʿate meşġūl olsun ki işbu ḳızlıḳ sizüŋ günāhuŋuzdan oldı doġrı eydüŋ ki ḳanḳıŋuz itdi pes A: gelüŋ doġrı söyleŋ günāhı ḳanḳıŋuz etdi tevbe ḳıluŋ tā ki bu ḳızlıḳ [üs]tümüzden gide 112b-14/15
[3394] B: yā Yūşaʿ ol günāhı ben itdüm: A-
[3395] B: zinā eyledüm didi A: zinā etdüm bu ḳızlıḳ anuŋ şem’alıdur 113a-1
[3396] A: Yūşaʿ 113a-1: B-
[3397] B: andan ḳızlıḳ götürüldi A: ol ḳızlıḳ defʿ oldı: 113a-2-3
[3398] B: peyġāmberidi A: peyġāmperdi 113a-3
[3399] B: dörd biŋ dörd yüz ʿālim varıdı A: dört biŋ yüz Benī İsrāyil içinde ʿālim varıdı 113a-3/4
[3400] B: diri oldı A: durdı öldi 113a-6
[3401] B: on ḫalīfesi varıdı Yūşaʿdan ṣoŋra Benī İsrā’īl ḳavmi yitmiş bölük oldılar A: kendüden ṣoŋra on ḫalīfesi ḳaldı çünki Yūşaʿ öldi ol ḳavm yetmiş dört bölük oldı 113a-6/8
[3402] B: dutdılar A: ṭutdılar 113a-8
[3403] A: birbirine beŋzemezdi Tevrātı kendü dillerinçe dönderdiler 113a-8/9: B-
[3404] B: peyġāmberi veribidi yir yüzine A: peyġāmperi veribdi yer yüzinde 113a-10/11
[3405] B: Mūsāyıla Dāvūd A: Mūsā ile Dāvūd 113a-11
[3406] B: peyġāmber A: peyġāmper 113a-12

peyġāmber[3407] ḳızı oġlanlarından idi. Ṣāliḥ peyġāmberden Şuʿayb'a degin[3408] (5) biŋ üç yüz yigirmi biş yıl geçmişidi.[3409] Anası Lūṭ peyġāmber ḳızındandur.[3410] Müfessirler (6) eytdiler:[3411] "Ne ḥikmetdür ki[3412] Şuʿayb'ı Ḳur'ān'da kāfirlerile ḳardaş diyü[3413] aŋdı? (7) وَإِلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا İbn ʿAbbās rażiyallahu ʿanha[3414] eytdi: "Yemenīler lüġatında ḳoŋşıya da[3415] aḫı[3416] dirler.[3417] Yaʿnī ḳardaş dimek olur."[3418] (8) Ḳatāde eytdi: "Anuŋıçun aḫı dedi kim kāfirlerüŋ göŋli ḫōş ola.[3419] Nitekim bizüm (9) peyġāmberimüz didi[3420] لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ İy kāfirler size peyġāmber verdük[3421] gine sizüŋ ḳavmüŋüzden (10) ola,[3422] maḳṣūd oludu[3423] kim anlaruŋ göŋli ḫōş ola."[3424] Medyen[3425] ḳavmi İbrāhīm (11) dininde olurlardı,[3426] ṣoŋra kāfir oldılar. Sebeb bu oldı[3427] kim kileyi kiçi eylediler.[3428] Şuʿayb (12) anları yıġdı:[3429] "Taŋrı'dan ḳorḳuŋ." didi. Şuʿayb sözin dutmadılar,[3430] eytdiler: "Ol Taŋrı ki bizi (13) ne işlersevüz menʿ ide,[3431] anı bize gerekmez. Biz varavuz bir Taŋrı bulavuz kim biz ne işlersevüz

[141b] [B115b]

(1) bizi menʿ idmeye." didiler.[3432] Çün kāfir oldılar, azdılar, puta ṭapdılar.[3433] Şuʿayb ne ḳadar ki[3434] (2) daʿvet itdi,[3435] dutmadılar, anı üşendürdiler.Şuʿayb eytdi: "İy ḳavm kileyi ve terāziyi eksük ṭutman."[3436] Biş yıl tamām daʿvet itdi, hīç kimse boyun virmediler.[3437] (3) Şuʿayb melūl oldı. Cebrā'īl geldi, eytdi: "Yā Şuʿayb Ḥaḳ Taʿālā

[3407] B: peyġāmber A: peyġāmper 113a-13
[3408] B: ṣāliḥ peyġāmberden Şuʿayba degin A: ṣāliḥden Şuʿaybe degin 113a-14
[3409] B: biŋ üç yüz yigirmi beş yıl geçmişidi A: üç yüz yigirmi beş yıl geçdi 113a-15
[3410] B: peyġāmber ḳızındandur A: peyġāmper ḳızından idi 113a-15/113b-1
[3411] B: eytdiler A: eytdi 113b-1
[3412] A: ki 113b-1: B-
[3413] B: diyü A: dedi 113b-2
[3414] A: rażiyallahu ʿanha 113b-3: B-
[3415] B: ḳoŋşıya da A: ḳoŋşuya 113b-4
[3416] A: aḫı 113b-4: B-
[3417] B: dirler A: derlerdi 113b-4
[3418] A: yaʿnī ḳardaş dimek olur 113b-4/5:B-
[3419] B: ḳatāde eytdi anuŋıçun aḫı dedi kim kāfirlerüŋ göŋli ḫōş ola: A-
[3420] B: nitekim bizüm peyġāmberimüz didi A: netekim bizüm peyġāmper dedi 113b-5
[3421] A: verdük 113b-6: B-
[3422] B: ḳavmüŋüzden ola A: nefsüŋüzden 113b-7
[3423] B: oludu A: oldur 113b-7
[3424] B: göŋli ḫōş ola A: göŋülleri ola 113b-8
[3425] B: Medyen A: Medīne 113b-8
[3426] B: dininde olurlardı A: dīnin ṭutarıdı 113b-8
[3427] B: bu oldı A: oludı 113b-9
[3428] B: kileyi kiçi eylediler A: kileçelerin kiçi etdiler 113b-9/10
[3429] B: anları yıġdı A: bunları ök ol işden yıġdı 113b-10
[3430] B: didi Şuʿayb sözin dutmadılar A: dedi bunlar Şuʿaybuŋ sözin ṭutmadılar 113b-11/12
[3431] B: ol taŋrı ki bizi ne işlersevüz menʿ ide A: şol taŋrı bizi işledügümüzden yıġa 113b-12/13
[3432] B: biz varavuz bir taŋrı bulavuz kim biz ne işlersevüz bizi menʿ idmeye didiler A: biz bir taŋrıya ṭaparuz ki her ne işlerüz bize rāżı ola dediler 113b-13/14
[3433] B: çün kāfir oldılar azdılar puta ṭapdılar A: bu nesne ile azdılar kāfir oldılar puta ṭapdılar 113b-14/15
[3434] B: neḳadar ki A: niçe ki 113b-15
[3435] B: itdi A: etdi 114a-1
[3436] A: anı üşendürdiler Şuʿayb eytdi iy ḳavm kileyi ve terāziyi eksük ṭutman 114a-1/2: B-
[3437] B: biş yıl tamām daʿvet itdi hīç kimse boyun virmediler A: peş yıl bu sözi dedi kimesne boyın vermedi 114a-2/3

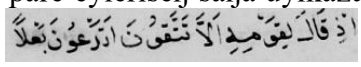
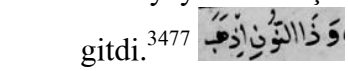
eydür ki (4) anlara[3438] ʿaẕāb viribiyeyin.” قَالُوا يَا شُعَيْبُ أَصَلَاتُكَ تَأْمُرُكَ Kāfirler eytdiler:[3439] (5) “Yā Şuʿayb, sen bunca namāz ki ḳılırsın biz saŋa aldanavuz mı dirsin?[3440] Atalarımuz ṭapduġı (6) dīni ḳoyavuz saŋa mı uyavuz ṣanursın?[3441] Biz kendü mālumuz nice gerekise ideriz. Bunuŋ (7) gibi ḥükmi ḳandan getürdüŋ?” didilerdi.[3442] يَا شُعَيْبُ مَا نَفْقَهُ كَثِيرًا “İşbu söz ki dirsin (8) yā Şuʿayb biz anı bilmeziz.[3443] Sen bizüm aramuzda[3444] bir żaʿīf ḳocasın,[3445] hem aramuzda ḫışımlıḳ (9) vardur. Yoḫsa seni[3446] ṭaşıla depelerdük.” didiler. Çün ol sözleri anlardan işitdi,[3447] (10) duʿā ḳıldı. Cebrā’īl ḥażretden[3448] geldi, eytdi: “Yā Şuʿayb, uş aẕāb gelecekdür. Ḳavmüŋüŋ saŋa (11) uyanların al, git.” didi.[3449] Pes Şuʿayb biŋ yidi yüz kişi aldı, şehrden gitdiler. Mālların, (12) ṭavarların bile aldılar gitdiler.[3450] Ol kāfirler bunlaruŋ gitdigine gülerlerdi. Cebrā’īl’i Ḥaḳ Taʿālā (13) veribidi. Seḥer vaḳtında geldi,[3451] bir kez çaġırdı, bunlar bir kezden hep[3452] helāk

[142a] [B116a]

(1) oldılar. Andan Şuʿayb eytdi: “İlāhī ben ḳavmümi alup ḳanda varayın?” didi.[3453] Ḥaḳ Taʿālā eytdi: (2) “Yā Şuʿayb, gine yiriŋe gel.” didi.[3454] Pes Şuʿayb gine yirine[3455] geldi, ṭāʿate meşġūl oldılar.[3456] Ol ḳavm helāk olup (3) īmānsuz gitdiler.[3457] Andan Şuʿayb on yıl diri oldı. Andan ṣoŋra ömri āḫire (4) irdi, öldi.[3458]

Ḳıṣṣa-i Yūnus ʿAleyhi’s-selām[3459] (5) Yūnus peyġāmber[3460] Hūd oġlanlarından[3461] idi. Ḥaḳ Taʿālā Yūnus’u[3462] Ṣemūd ḳavmine peyġāmberlıġa (6) viribimişidi.[3463] Ḳırḳ

[3438] B: anlara A: bunlara 114a-5
[3439] B: eytdiler A: eytdi 114a-6
[3440] B: bunca namāz ki ḳılırsın biz saŋa aldanavuz mı dirsin A: niçe ki namāz ḳılursın ṣanursanki biz aŋa aldanavuz 114a-6/7
[3441] B: atalarımuz ṭapduġı dīni ḳoyavuz saŋa mı uyavuz ṣanursın: A-
[3442] B: biz kendü mālumuz nice gerekise ideriz bunuŋ gibi ḥükmi ḳandan getürdüŋ didilerdi A: biz kendümize māliküz niçe gerekise iş işleyevüz sen bu ḫükmi ḳandan getürdüŋ 114a-7/8
[3443] B: işbu söz ki dirsin yā Şuʿayb biz anı bilmeziz A: işbu sözleri sen dersin biz anı bilmezüz 114a-9/10
[3444] B: sen bizüm aramuzda A: aramuzda 114a-10
[3445] B: ḳocasın A: ḳoçasın 114a-10
[3446] B: vardur yoḫsa seni A: var yoġusa 114a-11
[3447] B: didiler çün ol sözleri anlardan işitdi A: Şuʿayb çün bu sözi eşitdi 114a-11/12
[3448] A: ḥażretden 114a-12: B-
[3449] B: uş aẕāb gelecekdür ḳavmüŋüŋ saŋa uyanların al git didi A: geleçekdür saŋa inananlaruŋı al git 114a-13
[3450] B: pes Şuʿayb biŋ yidi yüz kişi aldı şehrden gitdiler mālların ṭavarların bile aldılar gitdiler A: Şuʿayb yolı çıḳdı ve 114a-14
[3451] B: gitdigine gülerlerdi Cebrā’īli ḥaḳ taʿālā veribidi seḥer vaḳtında geldi A: getdügüne gülerdi pes ḥaḳ Taʿālā Cebrā’īli veribidi ṣabāḥ vaḳtında 114a-14/114b-1
[3452] B: hep: A-
[3453] B: İlāhī ben ḳavmümi alup ḳanda varayın didi A: İlāhī ne yere buyurursan anda varayın dedi 114b-2/3
[3454] B: ḥaḳ taʿālā eytdi yā Şuʿayb gine yiriŋe gel didi A: ḥaḳ Taʿālā buyurdı ki var gene 114b-3/4
[3455] B: gine yirine A: yine evine 114b-4
[3456] A: ṭāʿate meşġūl oldılar 114b-4/5: B-
[3457] B: ol ḳavm helāk olup īmānsuz gitdiler: A-
[3458] B: andan ṣoŋra ömri āḫire irdi öldi: A-
[3459] B: Ḳıṣṣa-i Yūnus ʿaleyhi’s-Selām: A-
[3460] B: Yūnus peyġāmber A: Yūnıs ʿaleyhisselām 114b-5
[3461] B: oġlanlarından A: oġlanlarından 114b-6
[3462] B: Yūnusu A: Yūnusı 114b-6
[3463] B: peyġāmberlıġa viribimişidi A: peyġāmperlıġa veribdi geldi 114b-7

yıl anları dīne daʿvet itdi, hīç kimesne Yūnus'a uymadılar.[3464] (7) Eytdiler:[3465] "Eger sen bizi pāre pāre eylerisen saŋa uymazuz." didiler.[3466] Çün[3467] Yūnus (8) bunlardan nevmīẕ oldı, (9) eytdi: "İy ḳavm,[3468] niçün puta ṭaparsız, yaradan Taŋrı'ya ṭapmazsız ki[3469] cümle yaradılmışlara rızḳun ol virür?[3470] Bunlar (10) Yūnus'uŋ sözin işitmediler.[3471] Pes Yūnus bunlardan üşendi,[3472] yavuz[3473] duʿā ḳıldı. (11) Ḥaḳ Taʿālā duʿāsın ḳabūl itdi, eytdi:[3474] "Yā Yūnıs,[3475] ben bunlara ʿaẕāb viribiyeyin."[3476] Çün (12) Yūnus anı işitdi, ḳavmi arasından çıḳdı, destūrsuz gitdi.[3477] (13) Yūnus Ḥaḳ Taʿālā destirinsiz gitdigiyiçün ḳaḳıyup eytdi: "Balıḳ yāri gitdi." dedi.[3478]

[142b] [B116b]

(1) Su'āl ṣorarlarısa: "Ḥikmet neyidi ki Yūnus'a balıḳ yāri dedi?"[3479] Cevāb (2) budur ki Ḥaḳ Taʿālā eydür:[3480] "Yūnus'ı mürsel peyġāmber ḳıldum, ol[3481] benüm (3) destūrumsuz ḳavmi arasından çıḳdı, gitdi.[3482] Ben daḫı anı balıġa yutdurdum. (4) Tā bileler ki her kim benümiledür ben daḫı anuŋlayam."[3483] Pes Ḥaḳ Taʿālā bu sözi ʿörfi (5) ʿādetce didi.[3484] Nite kim ḫalḳ içinde biri birine dirler ki: "Ol ebleh ṣanur, benüm (6) aŋa gücüm yitmez." Çünki[3485] Yūnus ḳavmi arasından çıḳdı, gitdi.[3486] Ol ḳavmüŋ (7) ḫāṭırları Yūnus'a melūl oldı. Ḥaḳ Taʿālā anlaruŋ göŋli melūl olduġı (8) sebebden ötürü Yūnus'a zindān veribidi. Çünki[3487] deŋiz kenārına geldi, (9) Yūnıs gemiye bindi,[3488] üç gün gitdi.[3489] Dördünci gün ḳuşluḳ vaḳtında bir ḳaraŋulıḳ (10)

[3464] B: daʿvet itdi hīç kimesne Yūnusa uymadılar A: daʿvet etdi uymadılar 114b-8
[3465] B: eytdiler: A-
[3466] B: eger sen bizi pāre pāre eylerisen saŋa uymazuz didiler A: bizi eger pāre pāre ederisen biz saŋa uymazuz dediler bizi eger 114b-8/9
[3467] B: çün: A-
[3468] A: iy ḳavm 114b-10: B-
[3469] A: yaradan taŋrıya ṭapmazsız ki 114b-11: B-
[3470] B: cümle yaradılmışlara rızḳun ol virür A: cümle ruzḳuŋuz andandur 114b-11/12
[3471] B: işitmediler A: laġa aldılar 114b-12
[3472] B: pes Yūnus bunlardan üşendi A: Yūnus melūl oldı 114b-12/13
[3473] B: yavuz: A-
[3474] B: ḳabūl itdi eytdi A: ḳabūl etdi 114b-13
[3475] A: yā Yūnıs 114b-14: B-
[3476] B: ʿaẕāb viribiyeyin A: ʿaẕāb veriserin 114b-14
[3477] B: anı işitdi ḳavmi arasından çıḳdı destūrsuz gitdi A: bunı eşitdi aralarından çıḳdı getdi ḫaḳ Taʿālā emr etsün 114b-15/115a-1
[3478] B: Yūnus ḫaḳ taʿālā destirinsiz gitdigiyiçün ḳaḳıyup eytdi balıḳ yāri gitdi dedi A: ḫaḳ Taʿālā Yūnısa ʿitāb etdi destūrsız gitdigüne balıġa yazdı 115a-1/2
[3479] B: su'āl ṣorarlarısa ḫikmet neyidi ki Yūnusa balıḳ yāri dedi A: cevāb nite-ḫikmet idi ki balıġa yazdı 115a-2/3
[3480] B: cevāb budur ki ḫaḳ taʿālā eydür A: suāl zīrā ki ḫaḳ Taʿālā eytdi 115a-3/4
[3481] B: Yūnusı mürsel peyġāmber ḳıldum ol A: ben Yūnısı mürsel ḳıldum 115a-4
[3482] B: destūrumsuz ḳavmi arasından çıḳdı gitdi A: destūrımsız ḳavminden çıḳdı getdi 115a-4/5
[3483] B: benümiledür ben daḫı anuŋlayam A: benümle olsa ben daḫı anuŋıla olurvan 115a-6
[3484] B: pes ḫaḳ taʿālā bu sözi ʿörfi ʿādetce didi A: baʿżılar eytdiler ẕünnūn anıŋıçun dediler ki balıġa cezā verdi ḫaḳ Taʿālā Yūnısdan ḫaber verdi kim 115a-6/8
[3485] B: nite kim ḫalḳ içinde biribirine dirler ki ol ebleh ṣanur benüm aŋa gücüm yitmez çünki A: ṣandı ki benüm aŋa güçüm yetmez 115a-9
[3486] B: çıḳdı gitdi: getdi 115a-9
[3487] B: ol ḳavmüŋ ḫāṭırları Yūnusa melūl oldı ḫaḳ taʿālā anlaruŋ göŋli melūl olduġı sebebden ötürü Yūnusa zindān veribidi çünki A: anlaruŋ göŋli yazu olduġından ötüri Yūnıs balıḳ ḳarnında zindānladı çün 115a-14/15
[3488] B: gemiye bindi A: bir gemiye girdi 115b-1

belürdi.[3490] Gördiler ki bir balıḳ baş götürmiş,[3491] ol gemiye ḥamle ḳılır.[3492] Çün anı (11) gördiler, ol gemiyi bir yaŋa daḫı dönderdiler.[3493] Ol balıḳ[3494] gemiden yaŋa yürüdi. (12) Ol ḳavm ʿāciz ḳaldılar.[3495] Pes aralarında bir ḳoca varıdı ki ʿömri (13) gemide geçmişidi. Eytdi: "Yā ḳavm, bizüm aramuzda suçlu kişi vardur.[3496] Tīz isdeŋ,[3497]

[143a] [B117a]

(1) buluŋ, bu balıġa virelüm.[3498] Eger anı bulmazsaŋuz[3499] gemi helāk olur." dedi.[3500] Yūnus (2) çün anı eşitdi,[3501] duru geldi,[3502] eytdi: "Yā[3503] ḳavm, ol suçlu kişi benem." didi.[3504] Ol gemidekiler (3) eytdiler:[3505] "Ḥāşā[3506] biz senden zāhidlıḳ gördük.[3507] Günāhlu, suçlu biziz." didiler.[3508] Ol (4) gemi ḳavmi eytdiler: "Geliŋ herbirimüz[3509] ol balıġuŋ[3510] öŋine varalum. Her ki ṣuçluyısa (5) anı yuda." didiler, hem eyle itdiler. Birer birer[3511] ol balıġuŋ öŋine vardılar. (6) Hhīç kimseyi[3512] almadı. Hemāndem Yūnus vardı, balıḳ ḥamle itdi. Yūnus daḫı götürdi (7) kendüzin[3513] ol balıġuŋ aġzına atdı. فَالْتَقَمَهُ الْحُوتُ وَهُوَ مُلِيمٌ Çün ol (8) balıḳ Yūnus'ı[3514] yutdı, kendü nefsin melāmet eyledi. Pes balıḳ[3515] ḥāl (9) diliyle söyledi ki:[3516] "Yā Yūnus,[3517] Ḥaḳ Taʿālā baŋa buyurdı ki, Yūnus'ı helāk itme,[3518] ṣaḳla, (10) didi. Beni saŋa zindān eyledi.[3519] Sen her neyire dirseŋ seni iledeyin.[3520] (11) Daḫı[3521] benüm göŋlümden[3522] arı yirüm

---

[3489] B: gitdi A: getdiler 115b-1
[3490] B: belürdi A: oldı 115b-2
[3491] B: baş götürmişA: baş getürdi 115b-2/3
[3492] B: ḥamle ḳılır A: ḥamle eyledi 115b-3
[3493] B: çün anı gördiler ol gemiyi bir yaŋa daḫı dönderdiler A: eyledi ol-gemi anuŋ öŋinden döndiler 115b-3/4
[3494] B: ol balıḳ A: pes balıḳ 115b-4
[3495] B: yürüdi ol ḳavm ʿāciz ḳaldılar A: ḥamle etdi gemi ḳavmi ʿāçiz ḳaldılar 115b-4/5
[3496] B: pes aralarında bir ḳoca varıdı ki ʿömri gemide geçmişidi eytdi yā ḳavm bizüm aramuzda suçlu kişi vardur A: andan bir ʿāḳil ḳoça varıdı ki aramuzda gemide geçmişdi eytdi yā ḳavm ki ʿömri ṣuçlu kişi vardur 115b-5/7
[3497] B: isdeŋ A: isteŋ 115b-7
[3498] B: virelüm A: verelüm 115b-7
[3499] B: bulmazsaŋuz A: iyle etmezseŋüz 115b-8
[3500] B: gemi helāk olur dedi A: balıḳ gemiyi yudar 115b-8
[3501] B: Yūnus çün anı eşitdi A: çün Yūnus anı eşitdi 115b-8
[3502] B: duru geldi A: ṭuru geldi 115b-9
[3503] B: yā A: iy 115b-9
[3504] B: ol suçlu kişi benem didi A: ol kişi benü[m] 115b-9
[3505] B: ol gemidekiler eytdiler A: eytdiler 115b-9
[3506] B: ḥāşā A: vallahi 115b-9
[3507] B: gördük A: görürüz 115b-10
[3508] B: günāhlu ṣuçlu biziz didiler A: günāhlu ve ṣuçlu bizüz dediler 115b-10/11
[3509] B: gemi ḳavmi eytdiler geliŋ herbirimüz A: ḳavm eytdiler 115b-11
[3510] B: ol balıġuŋ A: gelüŋ biz bu ol balıġuŋ 115b-11
[3511] B: her ki ṣuçluyısa anı yuda didiler hem eyle itdiler birer birer A: her kim ṣuçlu ise anı ala rāżı olup 115b-12
[3512] B: kimseyi A: kimseneyi 115b-13
[3513] B: hemāndem Yūnus vardı balıḳ ḥamle itdi Yūnus daḫı götürdi kendüzin A: hemādem ki Yūnıs ilerü vardı ol balıḳ daḫı aŋa ḥamle etdi Yūnıs kendüzin 115b-14/15
[3514] B: Yūnusı A: Yūnısı 116a-2
[3515] B: pes balıḳ: A-
[3516] B: ki: A-
[3517] B: Yūnus A: Yūnıs 116a-3
[3518] B: Yūnusı helāk itme A: Yūnısı helāk etme 116a-4
[3519] B: ṣaḳla didi beni saŋa zindān eyledi A: ṣaḳla beni saŋa Yūnıs zindān etdi 116a-4
[3520] B: sen her ne yire dirseŋ seni iledeyin A: her ne yere dilerseŋ iledi 116a-4/5
[3521] B: daḫı A: ve daḫı 116a-5

yoḳdur, zīrā ben Taŋrım'ı anıŋıla buldum.[3523] İmdi (12) göŋlüm[3524] secdegāhuŋ olsun." Ol miskīn balıḳ ne müzd ne günāh bilür ki[3525] (13) göŋül[3526] Ḥaḳḳ'uŋ naẓargāhıdur, anı arı dutdı, Yūnus'a[3527] lāyıḳ gördi? İy ādem oġlanı

[143b] [B117b]

(1) sen daḫı ṣol ʿameli işle ki[3528] göŋlüŋ Yūnus[3529] Taŋrı'sına lāyıḳ ola. فَنَادَىٰ فِي الظُّلُمَاتِ (2) Allah Taʿālā[3530] ḫiṭāb itdi balıḳ ḳarnında Yūnus'a ki: "Benüm destūrumsuz nireye giderdiŋ?" (3) didi. Yūnus dört[3531] ḳaraŋulıḳ içindeyidi: Biri[3532] günāh ḳaraŋuluġı ve biri[3533] deŋiz (4) ḳaraŋuluġı ve biri balıḳ ḳarnı ḳaraŋuluġı. Andan Yūnus balıḳ ḳarnında ḳırḳ gün ḳaldı.[3534] (5) Ol balıḳ ḳırḳ gün içinde aġzın yummadı, şöyle durdı hīç nesne yimez, içmezdi.[3535] (6) Yūnus[3536] nefesin alsın diyü aġzın açup dururdı.[3537]

Ammā Yūnus balıḳ ḳarnında tesbīḥ (7) iderdi.[3538] لَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ Ḥaḳ Taʿālā eytdi: "Eger Yūnıs[3539] tesbīḥ idicilerden degülmisseydi (8) tā ḳıyāmete degin balıḳ ḳarnında ḳoyusardum."[3540] Ne ḥikmetdür kim[3541] Ḥaḳ Taʿālā[3542] Yūnus'ı balıġa yutdurdı, (9) balıḳdan artuḳ ḫōd cānavarlar varıdı?[3543] Sebeb neyidi ki balıġa yutdurdı?[3544] Sebeb budur ki (10) balıḳlar deŋizde ṣayru olurlardı, tesbīḥden ḳalurlardı.[3545] Bunlar dāyim dirlerdi ki:[3546] (11) "İlāhī, ādem oġlanlarına ṣayrulıḳ virirsin gine dermān daḫı virürsin.[3547] Biz ṣayru oluruz bize niçün dermān itmezsin? N'ola senüŋ raḥmetüŋden bize daḫı bir dermān veresin, bizüm daḫı ṣayrulıġumuz

---

[3522] B: göŋlümden A: göŋlümdin 116a-5
[3523] B: zīrā ben taŋrımı anıŋıla buldum A: zīrā ki ben taŋrumı anuŋla bulurum tesbīḥi anuŋıla ḳıluram 116a-6
[3524] B: göŋlüm: A-
[3525] B: ol miskīn balıḳ ne müzd ne günāh bilür ki A: o miskīn balıġuŋ ne müzdi var ne yazuġı var 116a-7/8
[3526] B: göŋül A: göŋil 116a-8
[3527] B: Yūnusa A: Yūnısa 116a-9
[3528] B: ṣol ʿameli işle ki A: şöyle ʿamel işlegil ki 116a-10
[3529] B: Yūnus A: Yūnıs 116a-10
[3530] B: Allah taʿālā A: ḥaḳ Taʿālā 116a-11
[3531] B: ḫiṭāb itdi balıḳ ḳarnında Yūnusa ki benüm destūrumsuz nireye giderdiŋ didi Yūnus dört A: ḫiṭāb etdiki Yūnısa balıḳ ḳarnında ki ola dört dürlü 116a-11/12
[3532] B: biri A: bir 116a-13
[3533] B: ve biri A: bir 116a-13
[3534] B: ve biri balıḳ ḳarnı ḳaraŋuluġı andan Yūnus balıḳ ḳarnında ḳırḳ gün ḳaldı A: bir balıḳ ḳarnında ḳır[ḳ] gün tamām Yūnıs anda ḳaldı 116a-14
[3535] B: ol balıḳ ḳırḳ gün içinde aġzın yummadı şöyle durdı hīç nesne yimez içmezdi A: ol balıḳ aġzın açdı ṭurdı hīç yummadı 116a-15
[3536] B: Yūnus A: Yūnıs 116a-15
[3537] B: aġzın açup dururdı A: ṭaʿām daḫı yimedi ve şu içmedi şöyle bir yerde ṭurdı 116b-1/2
[3538] B: ammā Yūnus balıḳ ḳarnında tesbīḥ iderdi A: Yūnıs ol balıġuŋ ḳarnında tesbīḥ oḳurdı 116b-2
[3539] A: ḥaḳ Taʿālā eytdi eger Yūnıs 116b-3/4: B-
[3540] B: tesbīḥ idicilerden degülmisseydi tā ḳıyāmete degin balıḳ ḳarnında ḳoyusardum A: tesbīḥ idici degilmişse dükeli tā ḳıyāmete degin balıḳ ḳarnında ḳoyarum dedi 116b-4/5
[3541] B: ne ḥikmetdür kim A: ḥikmeti neydi kim 116b-5
[3542] A: ḥaḳ Taʿālā 116b-6: B-
[3543] B: balıḳdan artuḳ ḫōd cānavarlar varıdı A: andan artıḳ daḫı cānavara yutdurmadı 116b-6/7
[3544] B: sebeb neyidi ki balıġa yutdurdı: A-
[3545] B: sebeb budur ki balıḳlar deŋizde ṣayru olurlardı tesbīḥden ḳalurlardı: bunda ḥikmet buyıdı kim yılda bir kez balıḳlar deŋiz ṣayruluġı olur ḳaçan kim bunları ol bunları ol ḫāl olsa tesbiḥden ḳalurlardı 116b-7/9
[3546] B: bunlar dāyim dirlerdi ki A: pes vardılar duʿā ḳıldılar 116b-9/10
[3547] B: virirsin gine dermān daḫı virürsin A: verürsin yine dermān edersin 116b-11

anuŋla şifā bula.”[3548] Ḥaḳ Yūnus’u (12) anlara taḳdīr itmişidi ki ḳırḳ gün balıḳ ḳarnında ḳala.[3549] Andan Ḥaḳ Taʿālā’dan nidā geldi ki: (13) “İy balıḳlar, şimden girü her ḳanḳıŋuz ṣayru olursa tesbīḥden ḳalmaŋ. Varuŋ ol Yūnus’u

[144a] [B118a]

(1) yudan balıġı yiyleŋ,[3550] anı ziyāret idin, şifā buluŋ.”[3551] Ol vaḳtdan[3552] tā ḳıyāmete degin ol balıḳ (2) aṣlından gelen balıġa ṣayru olan gelirler, ziyāret iderler, şifā bulurlar.[3553] **Nükte:** (3) Ḳırḳ gün Yūnıs balıġa yoldaş oldı.[3554] Ol balıġuŋ ṣuyı ḳalan balıḳlara şifā (4) oldı, tā ḳıyāmete degin[3555] ol balıġuŋ adı ḳaldı. Sen ki mü’min muvaḥḥidsin, ʿömrüŋ Taŋrı (5) ẕikriyle Muḥammed Muṣṭafā şefāʿatıla[3556] geçerse[3557] saŋa gerek ola, ʿibādetüŋ tiryāḳı günāhlaruŋ zehrine devā ola.[3558] Bir niçeler[3559] (6) eytdiler Yūnus’u[3560] balıḳ ḳarnına ḳoyduġına sebeb budur ki[3561] balıḳlar eytdiler: “Biz tesbīḥ idiciyüz, (7) ādemler daḫı nice tesbīḥ iderler görsevüz. Anlar mı müsebbihlerdür yoḫsa biz mi?” dirlerdi.[3562] Ḥaḳ Taʿālā (8) diledi kim göstere. Ammā ṣāẕılıḳda niʿmete şükr itmek saġlıḳda tesbīḥ itmek çoḳ degüldür. Yaʿnī Ḥaḳ Taʿālā (9) didigi olur kim: “Ḳaraŋulıḳ zindān içinde nice tesbīḥ ider ḳullarum, eşidesiz.” didi. (10) Yūnus tesbīḥi şun ḳadar iderdi ki deŋiz cānavarları, feriştehler kendüleri unudurlardı.[3563] (11) فَنَبَذْنَاهُ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ سَقِيمٌ Pes ḳırḳ günden ṣoŋra Ḥaḳ Taʿālā ikindi vaḳtında balıġa (12) emr itdi ki: “Deŋiz kenārına var, Yūnus’u anda bıraḳ.” Pes balıḳ geldi, Yūnus’u anda bıraḳdı.[3564] (13) Yūnus[3565] iŋen żaʿīf olmışıdı, açlıḳdan gevdesi daḫı çamçaġa etidi.[3566] Ḥaḳ Taʿālā derḥāl

[144b] [B118b]

[3548] A: biz ṣayru oluruz bize niçün dermān itmezsin n’ola senüŋ raḥmetüŋden bize daḫı bir dermān veresin bizüm daḫı ṣayrulıġumuz anuŋla şifā bula 116b-11/14: B-

[3549] B: ḥaḳ Yūnusu anlara taḳdīr itmişidi ki ḳırḳ gün balıḳ ḳarnında ḳala A: ḥaḳ Taʿālā anı taḳdīr etmişdi ki Yūnısı balıġı yutdurıbdı 116b-14/15

[3550] B: andan ḥaḳ taʿālādan nidā geldi ki iy balıḳlar şimden girü her ḳanḳıŋuz ṣayru olursa tesbīḥden ḳalmaŋ varuŋ ol Yūnusu yudan balıġı yiyleŋ A: eytdi balıḳlar şimden girü ḳanḳıŋuz kim ṣayru ola tesbīḥden ḳala vara ol yunıs balıġı yeyle 116b-15/117a-1

[3551] B: anı ziyāret idin şifā buluŋ A: anı ziyāret eden ḫastalıḳdan şifā bula 117a-2/3

[3552] B: ol vaḳtdan A: ol vaḳtından 117a-3

[3553] B: ṣayru olan gelirler ziyāret iderler şifā bulurlar A: vardılar ziyāret ederler tā şifā bulurlar 117a-4

[3554] B: Yūnıs balıġa yoldaş oldı A: Yūnıs balıġıla muṣāḥib oldı 117a-5

[3555] B: ol balıġuŋ ṣuyı ḳalan balıḳlara şifā oldı tā ḳıyāmete degin: A-

[3556] A: Muḥammed Muṣṭafā şefāʿatıla 117a-7: B-

[3557] B: geçerse A: geçdiyse 117a-7

[3558] B: saŋa gerek ola ibādetüŋ tiryāḳı günāhlaruŋ zehrine devā ola A: günāhlaruŋ zehrine olısar 117a-7/8

[3559] B: bir niçeler A: baʿżılar 117a-8

[3560] B: Yūnusu A: Yūnısı 117a-8

[3561] B: ḳoyduġına sebeb budur ki A: bıraḳdıġına sebeb buyudı kim 117a-9

[3562] B: ādemler daḫı nice tesbīḥ iderler görsevüz anlar mı müsebbihlerdür yoḫsa biz mi dirlerdi A: ādemīler daḫı niçe tesbīḥ ederler görsevüz dediler 117a-10/11

[3563] B: ḥaḳ taʿālā diledi kim göstere ammā ṣāẕılıḳda niʿmete şükr itmek saġlıḳda tesbīḥ itmek çoḳ degüldür yaʿnī ḥaḳ taʿālā didigi olur kim ḳaraŋulıḳ zindān içinde nice tesbīḥ ider ḳullarum eşidesiz didi Yūnus tesbīḥi şun ḳadar iderdi ki deŋiz cānavarları feriştehler kendüleri unudurlardı A: pes ḥaḳ Taʿālā dedi ki zindān ḳaraŋulıḳ ġuṣṣa içindeyiken tesbīḥ eyledi kim deŋiz cānavarları ve feriştehler eytdiler 117a-11/13

[3564] B: balıġa emr itdi ki deŋiz kenārına var Yūnusu anda bıraḳ pes balıḳ geldi Yūnusu anda bıraḳdı A: emr etdi ki balıḳ deŋiz kenārına vardı Yūnısı ol arada bıraḳdı 117a-14/15

[3565] B: Yūnus A: Yūnıs 117a-15

[3566] B: gevdesi daḫı çamçaġa etidi: A-

(1) ḳabaḳ aġacın bitürdi, yapraḳlandı.[3567] Yūnus[3568] ḳırḳ gün ol yapraḳ gölgesinde yatdı. (2) Ol yaş ḳabaḳdan yidi.[3569] Andan[3570] Ḥaḳ Taʾālā'dan destūr geldi ki:[3571] "Yā Yūnus gine ḳavmüŋ (3) ḳatına var ki ḳavmüŋ[3572] ḳatı ġuṣṣadadur." Ḫaberde şöyledür kim çün Yūnus[3573] ol (4) ḳavm içinden gitmişidi[3574] ol ḳavme Ḥaḳ Taʿālā ʿaẕāb viribidi. Yaʿnī gökden bulut (5) gibi od geldi, bunlaruŋ başı üzerine durdı.[3575] Üç bölük oldılar; ḳocalar ayru, (6) yigitler ayru, ʿavratlar ayru durdılar. Yazıya çıḳdılar,[3576] başların açdılar, Ḥaḳḳ'a (7) yalvardılar. Eytdiler:[3577] "İy bizüm ilāhumuz,[3578] inanduḳ saŋa ayruḳ ʿāṣī olmayavuz. Yūnus'ı[3579] (8) üşendürmeyevüz, uşda tevbe itdük.[3580] Eger biz günāha[3581] mübtelā olduġısa işbu (9) ḥayvān, cānavarlar yazuḳsuzdur. Bunlara raḥmet it." didiler. Pes[3582] Ḥaḳ Taʿālā anlaruŋ (10) tevbesin ḳabūl ḳıldı, ol ʿaẕābı götürdi.[3583] فَلَوْلَا كَانَتْ قَرْيَةٌ آمَنَتْ فَنَفَعَهَا (11) إِيمَانُهَا إِلَّا قَوْمَ يُونُسَ Ḥaḳ Taʿālā eytdi: "Yūnus[3584] ḳavmi īmān getürdiler, biz daḫı ʿaẕābı (12) anlardan götürdük."[3585] Ol ḳavm derilüp Yūnus'ı istediler,[3586] eytdiler: "İlāhī Yūnus'ı bize gine (13) veribi."[3587] Ḥaḳ Taʿālā emriyle Yūnus gine[3588] ḳavmine geldi. Yūnus'a ḳarşu çıḳdılar, şāẕılıḳ

[145a] [B119a]

(1) eylediler, şehre girdiler.[3589] Andan ṣoŋra Yūnus[3590] otuz yıl diri oldı, ḳavmine[3591] (2) şerīʿat ögretdi, daḫı[3592] dünyādan naḳl itdi.[3593] **Ḳıṣṣa-i Eyyūb ʿAleyhi's-selām** (3)

[3567] B: ḥaḳ taʿālā derḥāl ḳabaḳ aġacın bitürdi yapraḳlandı A: pes ḥaḳ Taʿālā ol arada bir ḳabaḳ aġacı bitürdi 117b-1/2
[3568] B: Yūnus A: Yūnıs 117b-2
[3569] B: ol yaş ḳabaḳdan yidi A: ol biten ḳabaḳdan yedi 117b-3
[3570] B: andan: A-
[3571] B: ki: A-
[3572] B: gine ḳavmüŋ ḳatına var ki ḳavmüŋ A: ṭur yine ḳavmüŋ içine var ki anlar 117b-4/5
[3573] B: çün Yūnus A: çünki Yūnıs 117b-6
[3574] B: içinden gitmişidiA: arasından gitdi 117b-6
[3575] B: ol ḳavme ḥaḳ taʿālā ʿaẕāb viribidi yaʿnī gökden bulut gibi od geldi bunlaruŋ başı üzerine durdı A: ḥaḳ Taʿālādan ol ḳavme ʿaẕāb verdi gökden bir bulıt gibi od veribdi geldi başları üzere ṭurdı 117b-6/8
[3576] B: on bölük oldılar ḳocalar ayru yigitler ayru ʿavratlar ayru durdılar yazıya çıḳdılar A: üç bölük oldı bir bölügi ḳoçalar ve bir bölügi yigitler ve bir bölügi ʿavratlar pes bunlar ṭurup ziyārete çıḳdılar 117b-8/10
[3577] B: başların açdılar ḥaḳḳa yalvardılar eytdiler: A-
[3578] B: iy bizüm ilāhumuz A: iy Çalabumuz 117b-10
[3579] B: Yūnusı A: ve Yūnısı 117b-11
[3580] B: uşda tevbe itdük A: işde tevbe etdük 117b-12
[3581] B: günāha A: günāhı 117b-12
[3582] B: işbu ḥayvān cānavarlar yazuḳsuzdur bunlara raḥmet it didiler pes A: daḫı işbu ḥayvān aġlaşdılar 117b-13
[3583] B: ḳabūl ḳıldı ol ʿaẕābı götürdi A: ḳabūl etdi ʿaẕābı götürüldi 117b-14
[3584] B: Yūnus A: Yūnısa 118a-1
[3585] B: ʿaẕābı anlardan götürdük A: ʿaẕābını götürdük 118a-2
[3586] B: Yūnusı istediler A: Yūnısa ṭaleb etdiler 118a-2/3
[3587] B: gine verib A: ver dediler 118a-3
[3588] B: gine A: yine 118a-4
[3589] B: Yūnusa ḳarşu çıḳdılar şāẕılıḳ eylediler şehre girdiler A: ḳoşdı çıḳdılar şāzılığıla alup şehre geldiler 118a-4/5
[3590] B: Yūnus: A-
[3591] B: ḳavmine A: ol ḳavme 118a-6
[3592] B: daḫı A: āḫir 118a-7
[3593] B: naḳl itdi A: naḳl etdi 118a-7

Eyyūb peyġāmber[3594] Yaʿḳūb oġlanlarından idi.[3595] Hūd peyġāmber aṣlından idi.[3596] (4) Yemen şehrinde[3597] olurdı. Gey zāhid idi. Mālı iŋen çoġıdı. Açları ṭoyurmayınca[3598] (5) kendüsi yimezdi. Yalıncaḳlar ṭonatmayınca kendüsi geymezdi.[3599] Anuŋ ḥikāyeti şöyledür kim (6) bir gün[3600] ferişteler Eyyūb'uŋ ṭāʿatın, ʿibādetin[3601] söylediler. Bir niçesi eydürler:[3602] "Eyyūb'uŋ (7) Taŋrı'ya ṭāʿat ʿibādet itdügine sebeb budur kim[3603] Ḥaḳ Taʿālā aŋa çoḳ māl virdi,[3604] (8) hem ṣaġlıḳ hem oġlanlar virdi." didiler.[3605] Ḥaḳ Taʿālā eytdi: "Yā ferişteler, ol (9) didigüŋüz[3606] nesneleri elinden alayın. Görüŋ ol ʿibādetin bayaġı gibi ḳılur mı yoḫsa (10) ḳılmaz mı?" didi.[3607] Ol belā ki Eyyūb'a geldi[3608] bir sāʿat Taŋrı ḳorḳusından[3609] (11) fāriġ olmadı. Bir niçeler eytdiler ki[3610] bir gün Eyyūb bir kişiyi gördi ki bir belāya (12) giriftār olmış.[3611] Eyyūb eytdi: "Sen bu belāya lāyıḳduŋ, anuŋıçun bu belāya uġraduŋ." (13) didi.[3612] Ḥaḳ Taʿālā Eyyūb'uŋ ol sözin revā görmedi, Eyyūb'a belā virdi. Bir niçeler eytdiler

[145b] [B119b]

(1) Eyyūb bir gün eytdi: "Kişi belāya ṣabr itmek yigrekdür niʿmete şükr itmekden." (2) didi. Ḥaḳ Taʿālā anı ol belāya uġratdı. Bir niçeler eytdiler, Eyyūb belāya (3) uġraduġı buyudı kim bir gün aŋa eytdiler: "Taŋrı saŋa çoḳ māl virüb durur." (4) didiler. Eyyūb eytdi: "Ben daḫı Taŋrı'ya çoḳ ʿibādet ve çoḳ şükr iderem." didi. (5) Ḥaḳ Taʿālā kendünüŋ ʿibādetini ḫōş gördügün dilemedi, ol belāyı virdi. (6) Külli mālı gitdi ve oġlanları ḳırıldı. Ḳırḳ süri ḳoyunı varıdı, her süri (7) biŋ idi. Ḥaḳ Taʿālā bir sil veribidi, ol ḳoyunı hep helāk itdi. Eyyūb (8) miḥrāb içinde otururdı. Çobanlar geldiler, eytdiler: "Hep ḳoyunuŋ sil aldı, (9) helāk oldı." dediler. Eyyūb eytdi: "Sizde de ḫayr varımıssa siz daḫı helāk (10) olurduŋuz." dedi. "Taŋrı virdi, Taŋrı aldı." didi. Yidi günden ṣoŋra çiftlerine, (11) develerine od düşdi, yandı. Ol vaḳt Eyyūb namāz ḳılırdı; çiftciler, (12) deveciler geldiler: "Öküzlerüŋ, develerüŋ oda yandı." dediler. Eytdi: "Taŋrı (13) virdi, Taŋrı aldı." Yidi günden ṣoŋra anbār dutanlar geldiler, eytdiler: "Anbārlaruŋa

---

[3594] B: peyġāmber A: peyġāmper 118a-8
[3595] B: oġlanlarından idi A: oġlanlarındanıdı 118a-8
[3596] B: Hūd peyġāmber aṣlından idi A: Hūd peyġāmper aṣlındanıdı 118a-8/9
[3597] B: şehrinde A: vilāyetinde 118a-9
[3598] B: ṭoyurmayınca A: ṭoyurmayınça 118a-10
[3599] B: yalıncaḳlar ṭonatmayınca kendüsi geymezdi: A-
[3600] B: bir gün: A-
[3601] B: ʿibādetin A: ṭāʿatın 118a-12
[3602] B: eydürler A: eytdiler 118a-12
[3603] B: Eyyūbuŋ taŋrıya ṭāʿat ʿibādet itdügine sebeb budur kim A: Eyyūb taŋrı emrine muṭīʿ oldılar sebeb oldur ki 118a-12/13
[3604] B: virdi A: vermişdür 118a-14
[3605] B: hem ṣaġlıḳ hem oġlanlar virdi didiler: A-
[3606] B: yā ferişteler ol didigüŋüz A: ol eytdüŋüz 118a-14
[3607] B: ol ʿibādetin bayaġı gibi ḳılur mı yoḫsa ḳılmaz mı didi A: bayaġı gibi olur mı yoḫsa dedi 118a-15/118b-1
[3608] B: ol belā ki Eyyūba geldi A: ol ḳadar belā aŋa geldi ki 118b-1
[3609] B: ḳorḳusından A: ṭāʿatından 118b-1
[3610] B: bir niçeler eytdiler ki A: baʿżılar eytdiler 118b-2
[3611] B: bir gün Eyyūb bir kişiyi gördi ki bir belāya giriftār olmış A: Eyyūb bir gün gördi bir kişi rence müptelā olmış 118b-2/3
[3612] B: Eyyūb eytdi sen bu belāya lāyıḳduŋ anuŋıçun bu belāya uġraduŋ didi A: eytdi sen buŋa lāyıḳ idüŋ anıŋıçun uġraduŋ dedi 118b-3/4

[146a] [B120a]

(1) bit düşdi, hep yidi." dediler. Eyyūb eytdi: "Taŋrı virdi, Taŋrı aldı." (2) didi, namāza durdı. Yidi günden ṣoŋra ortaḳları geldiler, eytdiler: (3) "Taḫıllarıŋı hep yil çaldı." didiler. Aŋa daḫı ol ḫaberi virdi, namāza durdı. (4) Yidi günden ṣoŋra evine od düşdi, neyi varısa yandı. Geldiler eytdiler: (5) "Evün ocaġa yandı." didiler. Gine ol sözi dedi. Yidi günden ṣoŋra (6) ḫazīnesinde ne ḳadar altun, gümiş varısa hep ṭaş oldı. Eyyūb eytdi: (7) "Ol ki işe yaramazdı, gitdi. Ol ki ḥāṣılı bu idi bizümle ḳaldı." dedi. (8) Pes yidi günden ṣoŋra dört oġlı, üç ḳızı varıdı mektebḫānede (9) önürürlerdi, mektebḫāne yıḳıldı, oġlanların başdı. Muʿallim geldi, eytdi: (10) "Yā Eyyūb, oġlanlaruŋı mektebḫāne başdı, ḳırdı." Eyyūb eytdi: "Yā muʿallim eger sende daḫı (11) ḫayr varımıssa sen daḫı bile şehīd olurduŋ." didi. Aġlamadı, ṣabr eyledi. ʿAvratına (12) ögüt virdi.[3613] Yidi günden ṣoŋra Eyyūb namāz ḳılırken burnı gicidi, şişdi,[3614] (13) baş oldı. Gövdesi daḫı şişdi. Yidi ay ʿibādet idemedi ammā tesbīḥ iderdi.[3615]

[146b] [B120b]

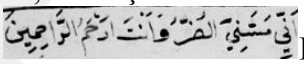
(1) Bu kez[3616] döşege düşdi, tesbīḥin ḳomadı.[3617] Dört yıl şöyle ḳaldı, tā ki tenine ḳurd düşdi. (2) Cemīʿ dōstları yüz dönderdiler.[3618] Eyyūb'uŋ üç ʿavratı varıdı, boşandılar.[3619] (3) Ammā Raḥime dirleridi bir ʿavratı varıdı,[3620] Yūsuf peyġāmber[3621] ḳızlarından idi. (4) Eytdi: "Yā Eyyūb ben yüz döndermezin. Zīrā ki niʿmet vaḳtında bileyidüm miḥnet vaḳtında (5) gideyin mi?" dedi.[3622] Eyyūb'dan ayrılmadı. Eyyūb'a niçe ki dermān iderlerdi, aṣṣı itmezdi.[3623] (6) On sekiz yıl bu resme ḳaldı. Gevdesinde hīç et ḳalmadı, ḳurt yedi.[3624] Ol (7) durduġı köy ḳavmi Eyyūb'ı köyden sürdiler: "Var, git." dediler.[3625] Eyyūb'uŋ iki şākirdi (8) varıdı. Anı zenbilile götürdiler. Aldılar[3626] bir köye daḫı gitdiler.[3627] Raḥime aġladı, zārılıḳ (9) itdi.[3628] Eytdi: "Ḳanı bizüm ol her yirde[3629] ʿazīz olduġumuz? Şimdi gör nice (10) ḫōrı ẕelīl olduḳ."[3630] Ol

---

[3613] B:119a13/120a-12 arası: A-
[3614] B: yidi günden ṣoŋra Eyyūb namāz ḳılırken burnı gicidi şişdi A: pes ḥaḳ Taʿālā Eyyūb namāz ḳılurdı burnı giçidi 118b-4/5
[3615] B: gövdesi daḫı şişdi yidi ay ʿibādet idemedi ammā tesbīḥ iderdi A: yedi ay namāz ḳılmadı ammā tesbīḥin ḳomadı 118b-6
[3616] B: bu kez A: Eyyūb andan ṣoŋra 118b-7
[3617] B: tesbīḥin ḳomadı A: ḳa[vm] dōstlar anı göre geldiler 118b-7/8
[3618] B: cemīʿ dōstları yüz dönderdiler A: dōstları Eyyūbdan yüz döndürdiler 118/b-9
[3619] B: boşandılar A: ikisi boşadı 118b-10
[3620] B: raḥime dirleridi bir ʿavratı varıdı A: bir ʿavratınuŋ adı Raḥimeyidi 118b-10/11
[3621] B: Yūsuf peyġāmber A: ol Yūsuf peyġāmper 118b-11
[3622] B: yüz döndermezin zīrā ki niʿmet vaḳtında bileyidüm miḥnet vaḳtında gideyin mi dedi A: senden yüz döndermezem niʿmetde bileydüm miḥnetde daḫı bileyin dedi 118b-12/13
[3623] B: Eyyūba niçe ki dermān iderlerdi aṣṣı itmezdi A: niçe ki Eyyūbı tımār iderdi fā'ide etmezdi 118b-13/14
[3624] B: on sekiz yıl bu resme ḳaldı gevdesinde hīç et ḳalmadı ḳurt yedi A: tā ki on sekiz yıl şöyle ḳaldı teninde et ḳomadı ḳurtlar yidi 118b-14/15
[3625] B: ol durduġı köy ḳavmi Eyyūbı köyden sürdiler var git dediler A: ol ṭurdıḳları köyden ḳovdılar 118b-15/119a-1
[3626] B: anı zenbilile götürdiler aldılar A: bir zenbile ḳoydılar alup 119a-1/2
[3627] B: gitdiler A: getdiler 119a-2
[3628] B: zārılıḳ itdi: A-
[3629] B: bizüm ol her yirde A: ol bizüm herbir yerde 119a-3
[3630] B: şimdi gör nice ḫōrı ẕelīl olduḳ A: uş şimdi niçe ḫōr olduḳ 119a-4

köy ḳavmi daḫı Eyyūb'ı ḳovdılar tā ki yidi köye degin sürdiler, (11) giderdiler.[3631] Pes iki şākirdleri daḫı ʿāciz ḳaldılar. Pes vardılar, bir ısızlıḳ (12) yirde bir gölgelik idivirdiler. Anlar daḫı Eyyūb'dan yüz dönderdiler.[3632] Raḥime (13) yalıŋız Eyyūb'a tımār iderdi. Köylerde her kimüŋ ki işi olsa işlerdi, ṭaʿām

[147a] [B121a]

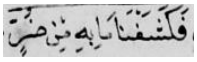
(1) alırdı, getirüp Eyyūb'a yidirirdi.[3633] Bir gün Raḥime köyleri geze gördi, (2) ḥīç kimesne iş virmedi ki işleye.[3634] Raḥime ḳatı[3635] ġuṣṣalandı, eytdi: "Yārum (3) aç yatur, ben anuŋ ḳatına nice varayın?" dedi, aġladı.[3636] Meger ki bir cuhūd (4) varıdı, Raḥime durdı, aŋa geldi. Eytdi: "Ṭaʿām vir, ḥelālum Eyyūb'a iledeyin. (5) Yarın olıcaḳ gelem, işiŋ işleyem.[3637] Ḫastam aç yatmasun." didi.[3638] Ol cuhūd eytdi: (6) "Benüm ḥīç işüm yoḳ durur. Evet şol bir bölük saçıŋı keseyin, alayın, saŋa çoḳ (7) ṭaʿām vireyin." didi.[3639] Raḥime eytdi: "N'ideyin, ol ḫastam saçıma yapışur, durur." (8) didi. Bu saçım anuŋ yapışup duracaġıdur. Hem daḫı Eyyūb benüm saçımı sever." didi.[3640] (9) aġladı. Ol cuhūd[3641] anı esirgemedi, Raḥime daḫı eli boş varımadı. Özi (10) göyünüp rāżı oldı. "Gel, kes." didi. Ol cuhūd ʿavratı bıçaġıla ol saçı (11) kesdi,[3642] aldı, ṭaʿām verdi.[3643] Derḥāl şeyṭān-ı laʿīn ādem ṣūretine girip Eyyūb'a geldi, eytdi:[3644] (12) "Yā Eyyūb, ʿavratuŋı erile dutdılar,[3645] saçını kesdiler." Çün Eyyūb anı işitdi,[3646] (13) bir kez āh itdi,[3647] iŋiledi. Eytdi: "İlāhī

[147b] [B121b]

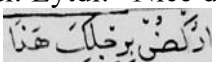
[3631] B: Eyyūbı ḳovdılar tā ki yidi köye degin sürdiler giderdiler A: ḳovdılar şöyle rivāyet eydürler kim yedi köyi degin ḳovdılar 119a-4/5
[3632] B: pes iki şākirdleri daḫı ʿāciz ḳaldılar pes vardılar bir ısızlıḳ yirde bir gölgelik idivirdiler anlar daḫı Eyyūbdan yüz dönderdiler A: ol iki şākirdleri ʿāciz ḳaldılar bir ısızlıḳ yere iletdiler Eyyūba otdan bir gölgelik ediverdiler ḳodılar getdiler 119a-5/7
[3633] B: Raḥime yalıŋız Eyyūba tımār iderdi köylerde her kimüŋ ki işi olsa işlerdi ṭaʿām alırdı getirüp Eyyūba yidirirdi A: Raḥime yalıŋuz ḳaldı varurdı köylerden nesne getürürdi aŋa yedürürdi 119a-8/9
[3634] B: köyleri gezegördi ḥīç kimesne iş virmedi ki işleye A: gezdi gördi işleyiçek iş bulamadı 119a-9/10
[3635] B: ḳatı: A-
[3636] B: yārum aç yatur ben anuŋ ḳatına nice varayın dedi aġladı A: yārum Eyyūba ne iledeyin dedi 119a-11
[3637] B: meger ki bir cuhūd varıdı Raḥime durdı aŋa geldi eytdi ṭaʿām vir ḥelālum Eyyūba iledeyin yarın olıcaḳ gelem işiŋ işleyem A: bir bay ʿavrata vardı aŋa geldi eytdi baŋa bugün ṭaʿām ver ḥelālum aç yatmışdur yarın işüŋ olıçaḳ gelem işleyem 119a-11/13
[3638] B: ḫastam aç yatmasun didi: A-
[3639] B: ol cuhūd eytdi benüm ḥīç işüm yoḳdurur evet şol bir bölük saçıŋı keseyin alayın saŋa çoḳ ṭaʿām vireyin didi A: ol ʿavrat eytdi benüm işüm yoḳ işleyiçek evet gel saçuŋı keseyin saŋa ṭaʿām vereyin 119a-13/15
[3640] B: ol ḫastam saçıma yapışur durur didi bu saçım anuŋ yapışup duracaġıdur hem daḫı Eyyūb benüm saçımı sever didi A: erüm Eyyūb ol bölük saçumı iŋen sever hem saçum anuŋ ʿasāsıdur dedi 119b-1/2
[3641] B: ol cuhūd A: ol ʿavrat 119b-3
[3642] B: eli boş varımadı özi göyünüp rāżı oldı gel kes didi ol cuhūd ʿavratı bıçaġıla ol saçı kesdi A: boş elile gidemedi eytdi rāżıyın kes ol ʿavrat Raḥimenüŋ saçın kesdi 119b3-5
[3643] A: aldı ṭaʿām verdi 119b-5: B-
[3644] B: şeyṭānı laʿīn ādem ṣūretine girib Eyyūba geldi eytdi A: şeyṭān ādem ṣūretinde olup Eyyūb ḳatına geldi eytdi 119b-5/6
[3645] B: dutdılar A: ṭutdılar 119b-7
[3646] B: işitdi A: eşitdi 119b-7
[3647] B: bir kez āh itdi: A-

(1) her ne belā ki baŋa virdüŋ ṣabr itdüm.[3648] İmdi[3649] bu kez ʿavrat ġayreti ṣayrılığı (2) geldi, ṣabr idemezin. Raḥmet idicileriŋ yigregisin.” dedi.[3650] Raḥime’nüŋ ġuṣṣası (3) Eyyūb’a eṣer itdi.[3651] Eytdi: “Raḥime gelicek ben aŋa yüz aġaç ḫōd uram.” didi.[3652] Baʿde’z-zamān Raḥime geldi, Eyyūb saçına yapışdı, ṭuru geldi. Gördi kim saçın kesmişler. Eytdi: “Yā Raḥime, bu ṭaʿām saŋa kim verdi?” Raḥime ḳażiyyeyi irürdi eytdi: “İşitdüm ki zinā iylemişsin. Anıŋıçun kesmişler. And içdüm ki eger ḫōş olursam saŋa yüz aġaç uram.” Raḥime eytdi: “Yā Eyyūb sen ḫōş ol baŋa yüz aġaç urasın urma. feemmā ben zinā ḳıldum Allah bilür.” dedi. Andan ṣoŋra Eyyūb eytdi: “İlāhī ne günāh işledüm ki senden ırak düşdüm. İlāhī öldür. Baŋa ölüm yigdür ḥayātdan. Baŋa belālar geldi, ulaşdı, seni aradum er-rāḥimīn, seniİ” dedi. Ḥaḳ Taʿālā eytdi: “Yā Eyyūb, sözin̨i eşitdüm. Eger seni bu ḥāli müptelā eylesem ve ol belāya sen ṣabr eylemeseŋ ecrinden ve ṣevābından saŋa nesne vermezdüm ve daḫı şöyle bilgil kim ben Raḥime’den rāżı oldum.” dedi. Eyyūb anı eşitdi, fārig̈ oldı. Andan ṣoŋra bir gün anuŋ yārenleri müptelā olduġıçun anı melāmet eylediler. Eyyūb başını göge dutdı, eytdi: “İlāhī saġ eyle. Eger bir sāʿat daḫı olursa zīrā ki benüm ʿadūlarum beni melāmet iderler. Yā Rab, benden yüzüŋi döndürmegil ve ben bulardan ötüri senden yüzümi döndürmezin.”[3653] Bir niçeler (4) ḳavlinde Eyyūb iŋiledi, sebeb olıdı kim iki ṣākirdi varıdı, anuŋ ḫışımıyıdı.[3654] (5) Bir gün[3655] Eyyūb’ı göre geldiler, birbiriyle söyleşdiler ki:[3656] “Eyyūb günāh itmeseydi bu rence (6) uġramazdı.”[3657] Çün Eyyūb anı eşitdi, ḳatı güldi, iŋiledi. Bir niçeler eytdiler.[3658] (7) Eyyūb iŋiledigi[3659] buyıdı kim aʿżāsından iki ḳurt düşmişidi.[3660] Eyyūb ol (8) iki ḳurdı aldı, gine yirine ḳodı, eytdi: “Rızḳuŋ bendendür, neye düşersin?” dedi.[3661] (9) Ol iki ḳurt[3662] şöyle ışırdı ki on sekiz yıl eyle zaḥmet çekmemişidi.[3663] Ol iki (10) ḳurtdan incindi,[3664] iŋiledi. Andan Cebrā’īl geldi, eytdi: “Niçün iŋilersin?” dedi.[3665] (11) Eyyūb eytdi: “İki ḳurt ḳatı zaḥmet virdi,[3666] anuŋıçun iŋiledüm.” dedi.[3667] Cebrā[‘īl] eytdi: (12) “Sen ol ḳurdı kendü eliŋile ḳoduŋ.[3668] Ḳuluŋ dilegi Taŋrı ḳatında hebādur.” didi.[3669] (13)

[3648] B: her ne belā ki baŋa virdüŋ ṣabr itdüm A: her ne kim belā geldiyise ṣabr etdim 119b-8/9
[3649] B: imdi: A-
[3650] B: ʿavrat ġayreti ṣayrılığı geldi ṣabr idemezin raḥmet idicileriŋ yigregisin dedi A: ʿavrat ġayretin ṣayrulığına düşdüm ṣabr idemezüm raḥmet ediçilerüŋ yigregisin 119b-9/10
[3651] B: Eyyūba eṣer itdiA: Eyyūbı eṣer etdi 119b-11
[3652] B: eytdi Raḥime gelicek ben aŋa yüz aġaç ḥad uram didi A: saġ olursam Raḥimeye yüz aġaç uram 119b-11/12
[3653] A: 120a-9/120b-13: B-
[3654] B: bir niçeler ḳavlinde Eyyūb iŋiledi sebeb olıdı kim iki şākirdi varıdı anuŋ ḫışımıyıdı A: baʿżı ʿulemā ḳavlinde Eyyūb iŋiledügi oldur kim iki şākirdi ḫışımlarıdı 119b-12/13
[3655] A: bir gün 119b-13: B-
[3656] B: ki A: eger 119b-14
[3657] B: bu rence uġramazdı A: işbu rençe uġramayayıdı 119b-14/15
[3658] B: çün Eyyūb anı eşitdi ḳatı güldi iŋiledi bir niçeler eytdiler A: Eyyūb bunı işidüp iŋiledi baʿżı ʿulemā eydür ki 119b-15/120a-1
[3659] B: iŋiledigi A: iŋiledügi 120a-1
[3660] B: ḳurt düşmüşidi A: ḳurd 120a-1
[3661] B: Eyyūb ol iki ḳurdı aldı gine yirine ḳodı eytdi rızḳuŋ bendendür neye düşersin dedi: A-
[3662] B: ol iki ḳurt: A-
[3663] B: eyle zaḥmet çekmemişidi A: ol ḳadar rencdeyidi açımadı 120a-2/3
[3664] B: incindi: A-
[3665] B: niçün iŋilersin dediA: yā Eyyūb niye iŋilersin 120a-4
[3666] B: Eyyūb eytdi iki ḳurt ḳatı zaḥmet virdi A: eytdi işbu iki ḳurd ġāyet zaḥmet verdi 120a-4/5
[3667] B: dedi: A-
[3668] B: Cebrā[‘īl] eytdi sen ol ḳurdı kendü eliŋile ḳoduŋ A: eytdi ol iki ḳurd sin kendü elüŋile ḳoduŋ 120a-5/6
[3669] B: taŋrı ḳatında hebādur didi A: taŋrı dilegi ḳatında hebādur dedi 120a-6/7

Andan ṣoŋra Ḥaḳ Taʿālā Eyyūb'a raḥmet erişdi,[3670] Cebrā'īl geldi, eytdi:

[148a] [B122a]

(1) "Dur yā Eyyūb." didi. Eytdi: "Nice durayın, ḳuvvetüm yoḳ?" dedi. Cebrā'īl eline yapışdı, (2) durdı.[3671] Eytdi: "Ayaġuŋı yire ur." dedi.[3672] Eyyūb ayaġın (3) yire[3673] urdı, bir laṭīf āb-ı revān ṣu çıḳdı.[3674] Cebrā'īl eytdi: "Gir ṣu ṣuya, (4) ġusl eyle.[3675] Taŋrı'nuŋ ḳudretin göresin." dedi. Pes[3676] Eyyūb ṣuya[3677] girdi, yundı. (5) Cisminde baş bart ḳalmadı, ḫōş oldı.[3678] Birez daḥı içdi, ḳuvveti beŋzi (6) yirine geldi.[3679] Derḥāl Uçmaḳ'dan ḥulle geldi, geydi, durdı.[3680] Eyyūb bir yüksek (7) yire[3681] çıḳdı, oturdı. Birezden[3682] Raḥime geldi, Eyyūb'ı yerinde bulımadı. Çaġırdı ki[3683] (8) vāveylā: "Ḳanı benüm ṣayrım?" dedi.[3684] Eyyūb çaġırdı ki: "İy ʿavrat ne istersin?"[3685] (9) Raḥime eydür:[3686] "İşbu arada ṣayrum otururdı, çoḳdan berü ḫastayıdı. Bilmezem (10) ne yire gitmiş.[3687] Eyyūb eytdi: "Nice kişiyidi?"[3688] Raḥime eytdi: "Taŋrı peyġāmberiyidi.[3689] Eger ḫasta (11) degilmisse[3690] saŋa beŋzerdi." dedi.[3691] Eyyūb'uŋ cismini ḳurt şol resme yemişidi kim hīç et (12) ḳalmamışıdı. Güneş bir yanından bir yanına geçerdi.[3692] Eyyūb eytdi: "Ol istedügüŋ benven." (13) dedi.[3693] Raḥime anı eşidip[3694] şāẕ oldı. Geldi, Eyyūb'ı ḳoçdı, elin öpdi. Taŋrı'ya

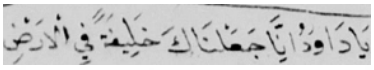
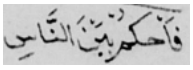
[148b][B122b]

(1) şükr itdi.[3695] Andan[3696] Cebrā'īl geldi, eytdi: "Yā Eyyūb, dur ol oġlanlaruŋı (2) başan eve var." didi. Andan vardı,[3697] Ḥaḳ Taʿālā ḳudretiyle ol oġlanlar (3) gine[3698]

[3670] B: andan ṣoŋra ḥaḳ taʿālā Eyyūba raḥmet erişdi: A-
[3671] B: Cebrā'īl geldi eytdi dur yā Eyyūb didi eytdi nice durayın ḳuvvetüm yoḳ dedi Cebrā'īl eline yapışdı durdı A: Cebrā'īl eytdi ṭur yā Eyyūb eytdi niçe ṭurayın Cebrā'īl elin ṭutdı ṭururdı 120b-14/15
[3672] B: yire ur dedi A: yere ur pes 121a-1
[3673] B: yire A: yere 121a-2
[3674] B: āb-ı revān ṣu çıḳdı A: abu'r revān çıḳdı 121a-2
[3675] B: şu ṣuya ġusl eyle A: şu ṣuda yun 121a-3
[3676] B: dedi pes: A-
[3677] B: ṣuya A: ol ṣuya 121a-4
[3678] B: cisminde baş bart ḳalmadı ḫōş oldı A: gövdesinde hīç baş eseri ḳalmadı ṣıḥḥat buldı 121a-4/5
[3679] B: ḳuvveti beŋzi yirine geldi A: ḳuvveti ve beŋzi yerine geldi 121a-5/6
[3680] B: derḥāl uçmaḳdan ḥulle geldi geydi durdı A: Cebrāil geydürdi 121a-6
[3681] B: yire A: yere 121a-7
[3682] B: birezden A: bir zamāndan ṣoŋra 121a-7
[3683] B: bulımadı çaġırdı ki A: bulamadı çaġırdı 121a-8
[3684] B: ṣayrım dedi A: ḥelālum 121a-9
[3685] B: Eyyūb çaġırdı ki iy ʿavrat ne istersin A: Eyyūb anı eşitdi eytdi ne istersin 121a-9
[3686] B: eydür A: eytdi 121a-10
[3687] B: ṣayrum otururdı çoḳdan berü ḫastayıdı bilmezem ne yire gitmiş A: bir ṣayru varıdı bulmazum 121a-10
[3688] B: Eyyūb eytdi nice kişiyidi A: eytdi ne kişi 121a-11
[3689] B: peyġāmberiyidi A: peyġāmperi idi 121a-11
[3690] B: ḫasta degilmisse A: ṣayru degülmisse 121a-12
[3691] B: dedi: A-
[3692] B: Eyyūbuŋ cismini ḳurt şol resme yemişidi kim hīç et ḳalmamışıdı güneş bir yanından bir yanına geçerdi A: ve daḫı rivāyet ederler kim Eyyūbuŋ tenin şol ḳadar yemişlerdi ki güneş bir yanından bir yanına geçerdi 120a-7/9
[3693] B: istedügüŋ benven dedi A: istedügüŋ ṣayru benven 121a-13
[3694] B: eşidip A: eşitdi 121a-13
[3695] B: geldi Eyyūbı ḳoçdı elin öpdi taŋrıya şükr itdi: A-

diri oldı. Her ne ḳadar ki mālı, taḫılı, ṭavarı varıdı gine yerine geldi. (4) Ol ʿavratlar kim boşanmışıdı geldiler, Eyyūb'uŋ ayaġına düşdiler: "Bizi gine (5) ḳabūl it." dediler. Vardı Eyyūb anları gine aldı.[3699] Andan Eyyūb eytdi:[3700] "Ben (6) and içdüm ki[3701] Raḥime'ye yüz aġaç uram." didi. Derḥāl[3702] Cebrā'īl geldi, Raḥime'nüŋ (7) pākligine ṭanıḳlıḳ virdi, eytdi: "Yā Eyyūb, ol saŋa gelen Şeyṭān idi. (8) Yaramaz sözi saŋa söyledi, Raḥime'ye bühtān itdi. Eytdi ki erile dutdılar, ṣaçın (9) kesdiler. İmdi bilesin ki Raḥime pākdür.[3703] Ammā and içdüŋ ki Raḥime'ye yüz aġaç (10) urasın. Var indi yüz buġday ṣapın bir deste eyle, anıŋıla ur. Andın (11) sına, ḥāniṣ olmayasın." Vardı Eyyūb eyle itdi.[3704] Andan ṣoŋra[3705] ḳırḳ sekiz yıl (12) diri oldı. **Ḳıṣṣa-i Dāvūd ʿAleyhi's-selām** Dāvūd peyġāmber ʿaleyhi's-selām (13) Benī İsrā'il'de Yehūdā aşlından idi. Dört ḳardaşı varıdı.[3706] İlle Ḥaḳ Taʿālā

[149a] [B123a]

(1) Dāvūd'ı iḫtiyār itdi, eytdi:[3707] (2) "Yā Dāvūd, biz seni yir yüzine[3708] ḫalīfe ḳılduḳ. Ādemīler arasında (3) ḥükm eyle, ḥaḳı ḥaḳa sor, hevāŋa mutābaʿat itme."[3709] Çün Dāvūd büyüdi ḳuvvetlendi[3710] ḳardaşlarınuŋ (4) ḳoyunın güderdi. Dāyimā tesbīḥ iderdi ve ʿibādet eylerdi.[3711] Tā Cālūt ṣavaşı olunca[3712] (5) Cālūt ʿİmlāḳ[3713] oġlanlarından idi. Benī İsrā'īl'den peyġāmberlıḳ gitmedi. (6) Daḫı Benī İsrā'īl dāyimā çeri ṣıyıp muẓaffer olurdı. Andan ötürü ki bunlaruŋ (7) arasında tābūt varıdı.[3714] Anuŋ kerāmetinden her ḳancaru[3715]

[3696] B: andan: A-

[3697] B: yā Eyyūb dur ol oġlanlaruŋı başan eve var didi andan vardı A: ṭuruŋ yine maḳāmuŋuza varuŋ ṭurdı Eyyūb yine evine geldi 121a-14/15

[3698] B: gine A: yine 121b-1

[3699] B: her neḳadar ki mālı taḫılı ṭavarı varıdı gine yerine geldi ol ʿavratlar kim boşanmışıdı geldiler Eyyūbuŋ ayaġına düşdiler bizi gine ḳabūl it dediler vardı Eyyūb anları gine aldı A: mālı ṭavarı getmişidi yine virdi ol ʿavratı Eyyūbdan yüz dönderdimişidi geldi Eyyūbuŋ ayaġına düşdi beni ḳabūl eyle dedi Eyyūb ol ʿavratı yine aldı 121b-1/4

[3700] B: andan Eyyūb eytdi A: eytdi 121b-4

[3701] B: and içdüm ki A: and içdüm oldı ki 121b-4

[3702] B: didi derḥāl: A-

[3703] B: ṭanıḳlıḳ virdi eytdi yā Eyyūb ol saŋa gelen şeyṭān idi yaramaz sözi saŋa söyledi Raḥimeye bühtān itdi eytdi ki erile dutdılar ṣaçın kesdiler imdi bilesin ki Raḥime pākdür A: ṭanıḳ verdi ve şeyṭān vesvese etdi deyü bildürdi 121b-5/6

[3704] B: ammā and içdüŋ ki Raḥimeye yüz aġaç urasın var indi yüz buġday ṣapın bir deste eyle anıŋıla ur andıŋ sına ḥāniṣ olmayasın vardı Eyyūb eyle itdi A: ammā anduŋ ṣınmamaġıçun yüz buġday ṣapın devşürüp bir deste iyle anuŋıla Raḥimeyi bir kerre ur ḥāniṣ olma 121b-6/8

[3705] B: andan ṣoŋra A: andan Eyyūb 121b-9

[3706] B: Dāvūd peyġāmber ʿaleyhi's-selām Benī İsrā'ilde Yehūdā aşlından idi dört ḳardaşı varıdı A: Dāvūd peyġāmper Benī İsrā'īl Yehūdā aşlından dört ḳardaşı vardı 121b-10/11

[3707] B: Dāvūdı iḫtiyār itdi eytdi A: anı iḫtiyār etdi peyġāmperlıġa 121b-12

[3708] B: yir yüzine A: yer yüzinde 121b-13

[3709] B: ḥaḳı ḥaḳa sor hevāŋa mutābaʿat itme: A-

[3710] B: çün Dāvūd büyüdi ḳuvvetlendi A: pes Dāvūd 121b-14

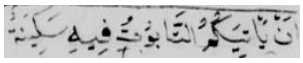
[3711] B: tesbīḥ iderdi ve ʿibādet eylerdi A: ḳanda yürüse tesbīḥ iderdi 121b-15/122a-1

[3712] B: tā Cālūt ṣavaşı olunca A: cülūs ṣavaşı olunça 122a-1

[3713] B: ʿimlāḳ A: ʿimlāḳī 122a-2

[3714] B: peyġāmberlıḳ gitmedi daḫı Benī İsrā'īl dāyimā çeri ṣıyıp muẓaffer olurdı andan ötürü ki bunlaruŋ arasında tābūt varıdı A: peyġāmperler kesilmedi ve dāyimā bunlar muẓaffer düşüp çeri ṣınduġı oldur kim bunlaruŋ arasında bir tābūt vardı 122a-2/4

[3715] B: her ḳancaru A: her ḳanda 122a-5

varsalar uġraşduḳları (8) çeriyi şırlardı. Nitekim buyurur: "Benī İsrā'īl (9) ḳavmine bir tābūt virdiŋ ki içinde bizüm ḳudretümüz vardur."[3716] **Ḥikāyet-i Tābūt (10) Budur Ki**[3717] Çünki Mūsā'nuŋ ʿömri āḫire irdi,[3718] Mūsā duʿā ḳıldı, eytdi:[3719] "İlāhī (11) Benī İsrā'īl senüŋ ḳullaruŋdur, daḫı[3720] bunlaruŋ düşmenleri çoḳdur. İmdi[3721] bunlara bir nesne (12) vir ki[3722] anuŋıla düşmenlerin şıyalar, daḫı bunca ḫācetleri revā ola."[3723] Pes Ḥaḳ Taʿālā buyurdı (13) Mūsā'ya: "Bir ṣandıḳ eyle, benüm ulu adlarumdan anuŋ içine ḳoy. Tā ki benüm ḳudretümi göresin."

[149b] [B123b]

(1) didi.[3724] Çün Mūsā anı eşitdi. Vardı; altunı, gümüşi, demüri, baḳırı, tucı, ḳurşunı (2) biribirine ḳatdı, ḳaynatdı. Andan bir ṣandıḳ itdi. Aŋa muḥkem mıḫlarıla urdı. Daḫı (3) ol taḫtalar ki andadur Tevrīt yazılmış idi. Anuŋ içine ḳoydı ve kendü ʿaṣāsın (4) ve Hārūn imāmesin içine ḳoydı, berkitdi. Ol ṣanduġı anlara ışmarladı.[3725] (5) Eytdi: "Her ne vaḳtın ki bir işleri ola, yā bir ulu düşmenleri ola ol (6) ṣanduġı çıḳarırlardı, ol gelen leşkere ḳarşu dutarlardı. Ol leşker hezīmet (7) olurdı. Benī İsrā'īl ḳavmi ṣāẕ olurdı.[3726] Her kim[3727] ol ḳavm içinde peyġāmber olsa (8) ol ṣanduḳ anuŋ ḥükminde olurdı.[3728] Çünki[3729] Cālūt çeri dirdi,[3730] geldi. (9) Taḳdīr şöyle oldı kim Benī İsrā'īl ḳavmini ṣıdılar, ol ṣanduġı bunlardan (10) aldılar. Pes yidi yıl ol ṣandıḳ ʿİmlāḳ oġlanları arasında ḳaldı. (11) Çünki ol ṣandıḳ Benī İsrā'īl arasından gidicek Benī İsrā'īl ḳavmi ilen fürū- (12) mānde ḳaldı. Durup peyġāmberleri ḳatına geldiler, eytdiler: "Taŋrıdan dile ki bize bir melik virsün, (13) anı beg idinevüz, anuŋıla düşmene ẓafer bulavuz." Zīrā ki bunlar bölük bölük olmışlardı,

---

[3716] B: nitekim buyurur Benī İsrā'īl ḳavmine bir tābūt virdiŋ ki içinde bizüm ḳudretümüz vardur A: Benī İsrā'īl'e bu tābūtı verdüm ki anuŋ içinde benüm ḳudretüm 122a-6/7

[3717] B: Ḥikāyet-i Tābūt Budur Ki A: Ol Tābūt Ḥikāyeti Budur Kim 122a-8

[3718] B: āḫire irdi A: aḫırına erdi 122a-8/9

[3719] B: Mūsā duʿā ḳıldı eytdi A: eytdi 122a-9

[3720] B: ḳullaruŋdur daḫı A: ḳullaruŋdan 122a-9

[3721] B: imdi: A-

[3722] B: vir ki A: ver-ök 122a-10

[3723] B: düşmenlerin şıyalar daḫı bunca ḫācetleri revā ola A: düşmenleri şıyalar ve daḫı bir ḫācetleri olsa anuŋıla ḫācetleri ola 122a-11/12

[3724] B: pes ḥaḳ taʿālā buyurdı Mūsāya bir ṣandıḳ eyle benüm ulu adlarumdan anuŋ içine ḳoy tā ki benüm ḳudretümi göresin didi A: ḥaḳ Taʿālā Mūsāya buyurdı ki var bir ṣandıḳ eyle adlarumdan içine ḳoy tā ki ḳudretümi göresin 122a-12/14

[3725] B: çün Mūsā anı eşitdi vardı altunı gümüşi demüri baḳırı tucı ḳurşunı biribirine ḳatdı ḳaynatdı andan bir ṣandıḳ itdi aŋa muḥkem mıḫlarıla urdı daḫı ol taḫtalar ki andadur Tevrīt yazılmış idi anuŋ içine ḳoydı ve kendü ʿaṣāsın ve Hārūn imāmesin içine ḳoydı berkitdi ol ṣanduġı anlara ışmarladı A: pes Mūsā vardı altun gümişi ḳurşunı ḳalayı ḳaynatdı bir ṣandıḳ itdi altundan mıḫlarıla berkitdi ol Tevrīt yazılu taḫtaları anuŋ içine ḳoydı Mūsā ʿaṣāsını Hārūn imāmesini bile ḳoydı getürdi ol ṣanduġı bunları ışmarladı 122a-14/122b-3

[3726] B: her ne vaḳtın ki bir işleri ola yā bir ulu düşmenleri ola ol ṣanduġı çıḳarırlardı ol gelen leşkere ḳarşu dutarlardı ol leşker hezīmet olurdı Benī İsrā'īl ḳavmi ṣāẕ olurdı A: vaḳtāki bir iş ola yā bir düşmen gele ol ṣanduġı çıḳaralar düşmene ḳarşu ṭutalar ol ṣandıḳ birle [dü]keli çeriyi şırlardı her ne ḫācetleri varısa revā ola 122b-4/6

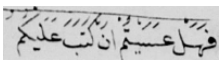
[3727] A: her kim 122b-6: B-

[3728] B: ol ḳavm içinde peyġāmber olsa ol ṣanduḳ anuŋ ḥükminde olurdı A: Benī İsrā'īl'de peyġāmper olursa ol ṣanduġı anda ḳorlarıdı 122b-7/8

[3729] B: çünki: A-

[3730] B: dirdi A: derdi 122b-8

[150a] [B124a]

(1) biri birin begenmezlerdi.[3731] Ol peyġāmber[3732] eytdi: (2) “Ḳorḳaram ki melik viricek Taŋrı size[3733] anuŋ buyruġın dutmayasız,[3734] kāhel (3) olasız.”[3735] Bunlar eytdiler: “Her ne kim dirse sözin dutavuz.”[3736] Andan[3737] ol peyġāmber[3738] (4) duʿā ḳıldı, duʿāsı müstecāb oldı.[3739] Ṭālūt’ı Ḥaḳ Taʿālā[3740] bunlara melik veribidi.[3741] (5) Ṭālūt ʿIyṣ oġlanlarından idi.[3742] Ḳatı[3743] ḳuvvetlüyidi hem boyı uzunudı.[3744] Nāgāh[3745] (6) bir gün Ṭālūt atın yitirdi,[3746] istemege çıḳmışıdı.[3747] Andan[3748] Ḥaḳ Taʿālā ol peyġāmbere bir ḳamış (7) virmişidi kim her kişinüŋ boyı işbu ḳamış uzunınca ola[3749] anı size melik virdüm.”[3750] (8) demişidi. Pes[3751] ol ḳamışı tamāmet Benī İsrā’īl’i gezdürdiler,[3752] hīç kimsenüŋ boyı (9) aŋa rāst gelmedi.[3753] Andan[3754] Ṭālūt daḫı atı isteyü geldi.[3755] Çün ol peyġāmber[3756] (10) Ṭālūt’ı gördi ḳatına oḳudı.[3757] Ol ḳamışı anuŋ boyına ölçdi.[3758] Gördi ki tamām boyınca. (11) Vardı[3759] ol peyġāmper[3760] Benī İsrā’īl ḳavmin cemʿ itdi, eytdi: “Yā ḳavm,[3761] işde size melik buldum. Geliŋ (12) buŋa uyuŋ, melik idiniŋ.” dedi.[3762] Ol kişiler ki

---

[3731] B: taḳdīr şöyle oldı kim Benī İsrā’īl ḳavmini ṣıdılar ol ṣanduġı bunlardan aldılar pes yidi yıl ol ṣandıḳ ʿİmlāḳ oġlanları arasında ḳaldı çünki ol ṣandıḳ Benī İsrā’īl arasından gidicek Benī İsrā’īl ḳavmi ilen fürūmānde ḳaldı durup peyġāmberleri ḳatına geldiler eytdiler taŋrıdan dile ki bize bir melik virsün anı beg idinevüz anuŋıla düşmene ẓafer bulavuz zīrā ki bunlar bölük bölük olmışlardı biribirin begenmezlerdi A: uġraşdı ṣındı taḳdīr şöyle oldı ki ol-ṣanduġı aldı bir yıl bunlaruŋ arasında ḳaldı ol ṣandıḳ getdikden ṣoŋra Benī İsrāyil ḳavmi iŋen miskin oldıḳı duʿā ḳıl taŋrıdan bize melik edinelüm anuŋıla bir gelür düşmene ṭoġrılalum zīrā ki bunlaruŋ ol vaḳtın melikleri yoġıdı bölük bölük olmışlardı birbirine uymazlardı 122b-8/14

[3732] B: peyġāmber A: peyġāmper 122b-14

[3733] B: melik viricek taŋrı size A: taŋrı size melik veriçek 122b-15/123a-1

[3734] B: dutmayasız A: ṭutmayasız 123a-1

[3735] B: kāhel olasız: A-

[3736] B: her ne kim dirse sözin dutavuz A: ne derse sözin ṭutavuz 123a-1/2

[3737] B: andan A: vardı 123a-2

[3738] B: peyġāmber A: peyġāmper 123a-2

[3739] B: duʿāsı müstecāb oldı: A-

[3740] B: ṭālūtı ḥaḳ taʿālā A: ḥaḳ Taʿālā ṭālūtı 123a-2/3

[3741] B: veribidi A: verdi buyurdı 123a-3

[3742] B: oġlanlarından idi A: oġlanlarından 123a-3

[3743] B: ḳatı A: iŋen 123a-4

[3744] B: hem boyı uzunudı A: boyı daḫı uzun idi 123a-4

[3745] B: nāgāh: A-

[3746] B: yitirdi A: yavuḳladı 123a-5

[3747] B: istemege çıḳmışıdı A: isteyi yorurdı 123a-5

[3748] B: andan: A-

[3749] B: peyġāmbere bir ḳamış virmişidi kim her kişinüŋ boyı işbu ḳamış uzunınca ola A: peyġāmpere vaḫy etdi bir ḳamış veribidi pes her kimsenüŋ boyı o ḳamış uzunıça ola 123a-6/7

[3750] B: virdüm A: verdüm 123a-7

[3751] B: pes: A-

[3752] B: Benī İsrā’īli gezdürdiler A: Benī İsrā’īl’de gezdürmişlerdi 123a-8

[3753] B: rāst gelmedi A: berāber olmamışıdı 123a-9

[3754] B: andan A: nāgāh 123a-9

[3755] B: atı isteyü geldi A: atını isteyüp anda geldi 123a-9/10

[3756] B: çün ol peyġāmber A: ol peyġāmper 123a-10

[3757] B: oḳudı A: çıġırdı 123a-10

[3758] B: ḳamışı anuŋ boyına ölçdi A: boyuna ölçdiler 123a-11

[3759] B: tamām boyınca vardı A: berāberdür 123a-11

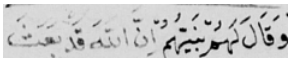
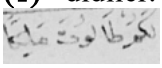
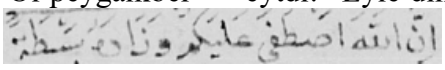
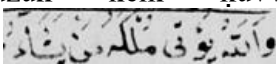
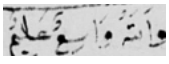
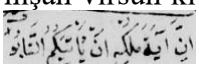
[3760] A: ol peyġāmper 123a-11: B-

[3761] B: Benī İsrā’īl ḳavmin cemʿ itdi eytdi yā ḳavm A: Benī İsrāyil ḳavmin ḳatına cemʿ etdi 123a-12

[3762] B: geliŋ buŋa uyuŋ melik idiniŋ dedi A: gelüŋ siz buŋa müntābaʿat ḳıluŋ dedi 123a-13

evvelden melik oġlanlarıyıdı[3763] (13) bu nesne anlara ḳatı geldi.[3764] Eytdiler: “Biz melikzādeleriz, hem meliklik bize lāyıḳdur.”

[150b] [B124b]

(1) didiler. “Ṭālūt bir yoḳsul kişidür.” didiler.[3765] (2) Ol peyġāmber[3766] eytdi: “Eyle dimeŋ. Ḥaḳ Taʿālā Ṭālūt’ı size (3) melik veribidi.[3767] Ḥaḳ Taʿālā iḫtiyār itdi (4) Ṭālūt’ı[3768] sizüŋ üzeriŋüze. hem boyı sizden uzun[3769] hem[3770] ḳuvveti sizden artuḳ. (5) Ṣavaş keyfiyetin ol sizden yig bilür.[3771] Ḥaḳ Taʿālā ḳādirdür, (6) pādişāhlıġı kime gerekise virür.[3772] Ḥaḳ Taʿālā ḳullarına ne geregin[3773] bilür.” (7) Benī İsrā’il ḳavmi eytdiler: “Taŋrı’dan dile ki ol melik bir nişān virsün ki bu kişi (8) meliklige lāyıḳ ola.” Pes[3774] ol peyġāmber[3775] duʿā ḳıldı: (9) Andan[3776] Ḥaḳ Taʿālā eytdi: “Nişān ol ola kim Cālūt alduġı tābūtı size gine virem.”[3777] Çün (10) anı eşitdiler, şāẕ oldılar.[3778] Vardılar Ṭālūt’ı melik idindiler. Anuŋ emrine muṭīʿ oldılar. Bir gün (11) Benī İsrā’il ḳavmi Ṭālūt’ıla durdılar, bir yazıya çıḳdılar, duʿā ḳıldılar, eytdiler: “İlāhī bize (12) gine ol Mūsā’dan ḳalan tābūtı veribi. Düşmene ẓafer bulalum. Nāgāh gördiler (13) ol tābūt bulut arasından gelür. Pes Taŋrı’ya şükr ḳıldılar, ḳurbānlar eylediler. Andan[3779] Ṭālūt

[151a] [B125a]

[3763] B: melik oġlanlarıyıdı A: aṣıl big oġlanlarından 123a-14
[3764] B: bu nesne anlara ḳatı geldi: A-
[3765] B: biz melikzādeleriz hem meliklik bize lāyıḳdur didiler ṭālūt bir yoḳsul kişidür didiler A: aṣıl big oġlanlarından eytdiler bu kimdü[r] ki biz bunı melik idinelüm dediler ṭālūt hem ġarībidi ve hem ki dürüstidi 123a-14/15
[3766] B: peyġāmber A: peyġāmper 123b-1
[3767] B: veribidi A: verdi 123b-2
[3768] B: ḥaḳ taʿālā iḫtiyār itdi ṭālūtı: A-
[3769] B: hem boyı sizden uzun A: ve hem boyı daḫı sizüŋ [boyıŋızdan] uzun 123b-3
[3770] B: hem: A-
[3771] B: ol sizden yig bilür A: sizden ol yeg bilür 123b-4
[3772] B: virür A: vere daḫı 123b-5
[3773] B: ne geregin A: [ne] gerekise 123b-6
[3774] B: taŋrıdan dile ki ol melik bir nişān virsün ki bu kişi meliklige lāyıḳ ola pes A: taŋrıdan bir nişān dile melik versin tā ki bu meliklige lāyıḳ ola 123b-6/7
[3775] B: peyġāmber A: peyġāmper 123b-8
[3776] B: andan: A-
[3777] B: Cālūt alduġı tābūtı size gine virem A: Cālūt alduġın ṣanduġı girü size verem 123b-9
[3778] A: şāẕ oldılar 123b-10: B-
[3779] B: vardılar ṭālūtı melik idindiler anuŋ emrine muṭīʿ oldılar bir gün Benī İsrā’il ḳavmi ṭālūtıla durdılar bir yazıya çıḳdılar duʿā ḳıldılar eytdiler İlāhī bize gine ol Mūsādan ḳalan tābūtı veribi düşmene ẓafer bulalum nāgāh gördiler ol tābūt bulut arasından gelür pes taŋrıya şükr ḳıldılar ḳurbānlar eylediler andan A: ṭālūt pādişāhı eytdi hep muṭīʿ oldılar ṭurdılar bir gün yazıya çıḳdılar ol peyġāmper eytdi gelüŋ ben duʿā ḳılayın siz amīn deyüŋ ḥaḳ Taʿālā ol tābūtı ola ki yine bize vire andan duʿā ḳıldı bunlara amīn dediler gördiler ki hava üzerinden ol tābūt geldi görip şāẕ olup şükir aydı andın 123b-10/15

(1) buyurdı: “Cālūt savaşına yaraḳ eyleŋ.” dedi. Pes cümlesi yaraḳ itdiler.[3780] فلما فصل طالوت (2) بالجنود قال ان الله مبتليكم Çün[3781] Ḥaḳ Taʿālā ol peyġāmbere[3782] eytdi: “Eyit Benī İsrā’īl’e (3) kim ben anları bir ırmaġa uġradıram. Her kim andan içe ol benden degül, her kim içmeye (4) ol benümdür. İllā meger kim bir avuç içeler. Çün Benī İsrā’il ḳavmi cemʿ olup gitdiler.[3783] Birḳaç (5) gün ṣu bulımadılar. Nāgāh bir ırmaġa erişdiler. Ol peyġāmber[3784] buyurdı ki: “Bir avuçdan artuḳ içmeŋ.” (6) الا من اغترف غرفة بيده dedi. Pes anuŋ sözin dutmadılar,[3785] içdiler. Ol çeride (7) yüz yitmiş kişi içmedi, giri ḳalanı hep içdi.[3786] فلما جاوزه هو والذين معه Ol kişiler ki (8) peyġāmber sözin dutmadılar,[3787] eytdiler: “Bizüm Cālūt’a gücümüz yitmez, anlar[3788] ḳırḳ biŋ erdür. Biz iŋen (9) azız.” dediler ol aradan gine döndiler. Ḳalanı eytdiler: “Biz az ḳaldık.” didiler.[3789] Ol (10) peyġāmber eytdi:[3790] “Ḳorḳmaŋ, كم من فئة قليلة غلبت فئة كثيرة باذن الله niçe azacıḳ (11) çeri[3791] niçe çoḳ çeriyi ṣır Taŋrı emriyle. Çün Taŋrı bize yarıcıdur, ne ġuṣṣa yiriz.”[3792] ولما برزوا (12) لجالوت وجنوده Ṭālūt ḳavmi eytdiler:[3793] “İlāhī başıvir bize kāfirleri sen zebūn eyle.” dediler.[3794] (13) **Ḥikāyet**[3795] Tālūt leşkerile geçerken Dāvūd ol arada ḳoyun güderdi.[3796]

[151b][B125b]

(1) Pes[3797] Dāvūd’uŋ ḳardaşları yaraḳlandı ki Ṭālūt’ıla[3798] bile gideler. Dāvūd eytdi: (2) “Ben daḫı bile giderin, varurın, ġazā ḳılırın.” dedi.[3799] Bunlar eytdiler: “Biz bahādırlarız, sen (3) var ḳoyun git,[3800] biz varalum.” didiler.[3801] Pes Dāvūd gine

---

[3780] B: Cālūt savaşına yaraḳ eyleŋ dedi pes cümlesi yaraḳ itdiler A: buyurdı çeri yaraḳlansun varalum Cālūtıla uġraşalum Benī İsrā’īl ḳavmi yaraḳlandılar 124a-1/2
[3781] B: çünA: çünki 124a-3
[3782] B: peyġāmbere A: peyġāmpere 124a-3
[3783] B: eyit Benī İsrā’īl’e kim ben anları bir ırmaġa uġradıram her kim andan içe ol benden degül her kim içmeye ol benümdür illā meger kim bir avuç içeler çün Benī İsrā’il ḳavmi cemʿ olup gitdiler A: eyd Benī İsrā’īl’e ki bir ırmaġā uġrayısarın illā meger ṣuvından kim bir avuç içe çünki çeri düşerdi gitdiler 124a-3/5
[3784] B: peyġāmber A: peyġāmper 124a-6
[3785] B: pes anuŋ sözin dutmadılar A: sözin ṭutmadılar 124a-7
[3786] B: yüz yitmiş kişi içmedi giri ḳalanı hep içdi A: üç yüz altmış kişi içmedi ḳalanı içdiler 124a-8
[3787] B: ol kişiler ki peyġāmber sözin dutmadılar A: o leşker ki peyġāmper sözin ṭutmadılar 124a-9
[3788] B: bizüm Cālūta gücümüz yitmez anlar A: bizüm güçümüz yetmez 124a-10
[3789] B: azız dediler ol aradan gine döndiler ḳalanı eytdiler biz az ḳaldık didiler A: azuz dediler andan döndiler 124a-10/11
[3790] B: ol peyġāmber eytdi A: ol peyġāmper yine ḳalan çeriye eytdi 124a-11
[3791] B: niçe azacıḳ çeriA: ki azaçuḳ çeri 124a-13
[3792] B: yarıcıdur ne ġuṣṣa yiriz A: yarıcı ola hīç ġuṣṣa yimeŋ 124a-14
[3793] B: ṭālūt ḳavmi eytdiler A: Benī İsrā’īl ḳavmi eytdi 124a-15
[3794] B: İlāhī başıvir bize kāfirleri sen zebūn eyle dediler A: ilāhī bize şır ver kāfirleri bize zebūn eyle 124a-15/124b-1
[3795] B: Ḥikāyet: A-
[3796] B: tālūt leşkerile geçerken Dāvūd ol arada ḳoyun güderdi A: pes tālūt çeriyle gideriken Dāvūd ḳoyun güderdi 124b-1/2
[3797] B: pes: A-
[3798] B: yaraḳlandı ki ṭālūtıla A: daḫı yaraḳlandılar ki çeriyle 124b-2
[3799] B: giderin varurın ġazā ḳılırın dedi A: giderüm 124b-3
[3800] B: Metinde “git” olarak harekelenmiştir.
[3801] B: bunlar eytdiler biz bahādırlarız sen var ḳoyun güt biz varalum didiler A: bunlar eytdi sen daḫı şavaş gördigüŋ yoḳ dediler varasın ḳoyunuŋı gü[t] biz yeterüz dediler anlar getdi Dāvūd menʿ etdiler 124b-3/5

döndi, vardı, ṭaġa çıḳdı, (4) ḳoyunı[3802] bir çobana ışmarladı. Kendüsi[3803] ṭaġdan ṭaġa ḳardaşlarınuŋ ardına düşdi. (5) Dāvūd giderken[3804] mıġnaṭīs ṭaşına uġradı. Ol ṭaşdan āvāz geldi ki:[3805] (6) "Yā Dāvūd, Cālūt'uŋ ölümi benümiledür; Taŋrı emriyle beni bileŋe al." didi. Pes Dāvūd şundı (7) ol ṭaşdan[3806] üç ṭaş aldı, gitdi. Çün iki leşker biri birine ḳarşı (8) ṭurdılar.[3807] Dāvūd daḫı geldi, ıraḳdan durdı.[3808] Çün Cālūt Ṭālūt çerisin (9) gördi, eytdi: "Ben bunlara yiterven." didi. "Siz dek duruŋ, savaşı ben ideyin." didi. (10) Kendüsi yürüdi, meydāna girdi. Çaġırdı ki: "Cenge ḳanı gelir var mı?" didi. Hīç (11) kimesne aŋa ḳarşu varmadı, zīre ki Cālūt ulu pehlüvānıdı.[3809] Ṭālūt leşkerine (12) eytdi: "Her kim bunuŋıla uġraşursa mülkümüŋ[3810] üç baḫşında bir baḫşın aŋa virem, (13) daḫı güyegü idinem." didi. Çün Dāvūd leşker içine yüridi,[3811] ḳardaşları anı gördiler,

[152a] [B126a]

(1) eytdiler: "Hey, neye geldüŋ?" didiler.[3812] Dāvūd eytdi: "Cālūt'ı öldürmege geldüm." Eytdiler: (2) "Yüri, git. Sen Cālūt ḥerīfi degülsin." Ṭālūt çün bu sözi eşitdi, (3) eytdi:[3813] "Eger sen[3814] Cālūt'ı öldürürseŋ ben daḫı dedigim ḳavle duram."[3815] Pes Dāvūd (4) Cālūt'a ḳarşu yürüdi.[3816] Cālūt daḫı Dāvūd'ı gördi, eytdi: "Hey[3817] neye geldüŋ?" (5) Eytdi: "Senüŋle ceng itmege geldüm."[3818] Cālūt eytdi: "Var, ṣavaş āletiŋ getirgil, (6) benümile andan urış." Çün Dāvūd ol sözi eşitdi, ṣapanın çıḳardı.[3819] Ol (7) üç ṭaşıŋ[3820] birin ṣapana ḳoydı, atdı. Eytdi: "Benüm āletüm budur." dedi.[3821] Pes Cālūt'ı (8) alnında urdı, hemāndem at boynına düşdi. Bir ṭaşıla daḫı atdı, atı başını (9) urdı, atıla yıḳdı. Pes müsülmān çerisi kāfir[3822] leşkerini şıdılar,

---

[3802] B: gine döndi vardı ṭaġa çıḳdı ḳoyunı A: yine döndi geldi ḳoyunın 124b-6
[3803] B: kendüsi: A-
[3804] B: Dāvūd giderken A: gideriken 124b-7
[3805] B: ol ṭaşdan āvāz geldi ki A: ol ṭaş Dāvūda senledi eytdi 124b-8/9
[3806] Vemriyle beni bileŋe al didi pes Dāvūd şundı ol ṭaşdan A: ḥikmetiyle beni al dedi Dāvūd andan 124b-9/10
[3807] B: çün iki leşker biri birine ḳarşı ṭurdılar A: çünki leşker biri birine irişdiler ṣaf baġlayup götürdiler 124b-11
[3808] B: ıraḳdan durdı A: ıraḳda ṭurdı 124b-12
[3809] B: eytdi ben bunlara yeterven didi siz dek duruŋ savaşı ben ideyin didi kendüsi yürüdi meydāna girdi çaġırdı ki cenge ḳanı gelir var mı didi hīç kimesne aŋa ḳarşu varmadı zīre ki Cālūt ulu pehlüvānıdı A: kendü çerisine söyleyüp ben bunları yeterven siz ṭuruŋ dedi meydāna girdi çaġırdı benümle çeng itmegi kim gelür gelsün dedi hīç kimsene aŋa varamadı zīrā ki Cālūt ulu heybetlü idi 124b-13/125a-1
[3810] B: bunuŋıla uġraşursa A: girüp bunuŋla çeng iderse mülkimüŋ125a-2/3
[3811] B: aŋa virem daḫı güyegü idinem didi çün Dāvūd leşker içine yüridi A: aŋa verem daḫı anı güyegü edinem Dāvūd daḫı anı eşitdi ḳaleniŋ öŋine vardı 125a-3/4
[3812] B: hey neye geldüŋ didiler A: neye geldüŋ 125a-5
[3813] B: eytdiler yüri git sen Cālūt ḥerīfi degülsin ṭālūt çün bu sözi eşitdi eytdi A: bunlar eytdiler hey sin Cālūt ḥerīfi degilsin ṭālūt Dāvūduŋ ol sözin eşitdi eytdi 125a-6/7
[3814] B: sen A: sin 125a-6
[3815] B: dedigim ḳavle duram A: ol sözin dedügüm ḳavle ṭuram 125a-8
[3816] B: pes Dāvūd Cālūta ḳarşu yürüdi A: andan Dāvūd Cālūtı ḳarşu vardı 125a-9
[3817] B: hey: A-
[3818] B: eytdi senüŋle ceng itmege geldüm A: Dāvūd eytdi seni öldürmege geldüm 125a-10
[3819] B: Cālūt eytdi var ṣavaş āletiŋ getirgil benümile andan urış çün Dāvūd ol sözi eşitdi ṣapanın çıḳardı A: Cālūt hey delümüsin çeng āletüŋ yoḳ var yaraġıla gel-dedi Dāvūd eytdi uş benüm yaraġum deyüp ṣapanın çıḳardı 125a-10/12
[3820] B: ṭaşıŋ A: ṭaşuŋ 125a-13
[3821] B: eytdi benüm āletüm budur dedi: A-
[3822] B: Metinde "kāfer" olarak harekelenmiş.

ḳırdılar.[3823] Ṭālūt (10) buyurdı, Dāvūd'a ḫil'atlar geydirdiler.[3824] Daḫı her ne ḳadar kim mülki varıdı üçde (11) birin Dāvūd'a virdi.[3825] Andan Benī İsrā'īl ḳavmi Dāvūd'a yüz dutdılar.[3826] Zīrā ki Dāvūd (12) bunlaruŋ ḳavminden idi.[3827] Vardı Ṭālūt'uŋ ḳızın aldı.[3828] Ṭālūt gördi ki ol ḳavm hep aŋa yüz dutdılar. (13) Virdigine peşīmān oldı. Ḳaṣd itdi ki gine ala, ammā alımadı.[3829] Bir zamāndan ṣoŋra

[152b] [B126b]

(1) Ṭālūt öldi,[3830] pādişāhlıḳ anda[3831] Dāvūd'a degdi. Andan ṣoŋra peyġāmberlıḳ (2) degdi. Cebrā'īl Zebūr'ı getürdi, ḫalḳ içinde ḥükm ḳıldı.[3832] Andan Ḥaḳ Taʿālā (3) Dāvūd'a üç ʿaṭā virmişidi:[3833] Evvel ḫūb āvāz ḳaçan kim Zebūr'ı oḳusa (4) ḫalāyıḳ deng ü ḥayrān[3834] olurlarıdı. Ḳuşlar havāda ḳanad ḳanada virüp dururlarıdı.[3835] (5) İkinci beġāyet ḳuvvet virmişidi, şöyle kim demür elinde mum olmışıdı.[3836] Demüri (6) barmaġına geçirirdi, zırh iderdi.[3837] Üçünci hīç kimseden ḳorḳmazdı.[3838] (7) Niçe pādişāhları öldürmişidi. Tevrīt ḥükmile Mūsā şerīʿatın ṭutardı.[3839] (8) Ṭoḳsan ṭoḳuz ʿavratı varıdı.[3840] Bir gicede dükeline varurdı, gine Taŋrı'ya ʿibādet (9) iderdi.[3841]

Ḥikāyet-i Uriya[3842] Bir gün Dāvūd ʿaleyhi's-selām Taŋrı'ya çoḳ taẕarruʿ eyledi.[3843] (10) Eytdi: "İlāhī, bir nesneden ġuṣṣalanıram. Dilerem ki anı ḥaẕretüŋe ṣoram."[3844] Ḥaḳ Taʿālā ḫōẕ bilir, ḫiṭāb (11) geldi ki:[3845] "Yā Dāvūd, ṣor." Eytdi: "Kitābda İbrāhīm ve Yaʿḳūb'ı İsḥāḳ'ı ẕikr itdiŋ ammā beni (12) hīç ẕikr itmediŋ.[3846] İmdi

---

[3823] B: pes Cālūtı alnında urdı hemāndem at boynına düşdi bir ṭaşıla daḫı atdı atı başını urdı atıla yıḳdı pes müsülmān çerisi kāfir leşkerini ṣıdılar ḳırdılar A: Cālūt alnına urdı beynisi ṭaşraya çıḳdı bir daḫı urdı gögsine urdı arḳasından çıḳdı şol sāʿat düşdi öldi Benī İsrā'īl ḳavmi Cālūt çerisin ṣındılar: 125a-13/125b-1

[3824] geydirdiler A: geydürdiler 125b-1

[3825] B: daḫı her ne ḳadar kim mülki varıdı üçde birin Dāvūda virdi A: daḫı ne ḳadar ki vardı [e]rbaʿīn Dāvūda verdiler 125b-2

[3826] B: andan Benī İsrā'īl ḳavmi Dāvūda yüz dutdılar: A-

[3827] B: ḳavminden idi A: ḳavmindenidi 125b-3

[3828] B: vardı ṭālūtuŋ ḳızın aldı 125b-3: B-

[3829] B: ṭālūt gördi ki ol ḳavm hep aŋa yüz dutdılar virdigine peşīmān oldı ḳaṣd itdi ki gine ala ammā alımadı: A-

[3830] B: bir zamāndan ṣoŋra ṭālūt öldi A: bir zamān bunuŋ üstine geçdi ecel irdi ṭālūt öldi 125b-3/4

[3831] B: anda 125b-5

[3832] B: andan ṣoŋra peyġāmberlıḳ degdi Cebrā'īl zebūrı getürdi ḫalḳ içinde ḥükm ḳıldı A: andan Cebrā'īl zebūr getürdi nüpüvvet degdi ḫalīfe oldı yer yüzünde ḥükm eyledi 125b-5/6

[3833] B: virmişidi A: eyledi 125b-7

[3834] B: Metinde "dengi ḥayrān" olarak harekelenmiş.

[3835] B: evvel ḫūb āvāz ḳaça kim zebūrı oḳusa ḫalāyıḳ dengi ḥayrān olurlarıdı ḳuşlar havāda ḳanad ḳanada virüp dururlarıdı A: evvel ḫūb āvāz idi ne vaḳtın zebūrı oḳusa ādemīler ḥayrān ḳalurlardı ḳuşlar ḳanad ḳanada urdılar diŋlerlerdi 125b-7/9

[3836] B: ikinci beġāyet ḳuvvet virmişidi şöyle kim demür elinde mum olmışıdı A: ikinci ḳuvvetlü etdi demür elinde mum gibi olurdı 125b-9/10

[3837] B: demüri barmaġına geçirirdi zırh iderdi: A-

[3838] B: üçünci hīç kimseden ḳorḳmazdı A: üçünçi hīç ḳorḳmazdı 125b-10

[3839] B: tevrīt ḥükmile Mūsā şerīʿatın ṭutardı A: Mūsā şeriʿātın dutarıdı 125b-11

[3840] B: varıdı A: vardı 125b-12

[3841] B: bir gicede dükeline varurdı gine taŋrıya ʿibādet iderdi: A-

[3842] B: Ḥikāyet-i Uriya: A-

[3843] B: bir gün Dāvūd ʿaleyhi's-selām taŋrıya çoḳ taẕarruʿ eyledi A: bir kez Dāvūd ʿaleyhi's-selām ḥaḳ Taʿālā ḥaẕretine yalvardı 125b-12/13

[3844] B: bir nesneden ġuṣṣalanıram dilerem ki anı ḥaẕretüŋe ṣoram eytdi A: bir nesne ḥaẕretiŋe dilerin ki ṣoram 125b-13/14

[3845] B: ḥaḳ taʿālā ḫōẕ bilir ḫiṭāb geldi ki: A-

[3846] B: kitābda İbrāhīm ve Yaʿḳūbı İsḥāḳı ẕikr itdiŋ ammā beni hīç ẕikr itmediŋ A: İbrāhīm İsḥāḳ ve Yaʿḳūbı ḳur'ān'da ẕikr etdüŋ beni aŋmaduŋ 125b-14/15

dilerin ki[3847] beni daḫı bir belāya mübtelā ḳılasın,[3848] ben aŋa ṣabr idem. (13) Nitekim anlar ṣabr itdiler tā ki ben daḫı bunlardan olam." Ḥaḳ Taʿālā eytdi: "Yā Dāvūd, saŋa bir yıl belā virdüm."[3849]

[153a] [B127a]

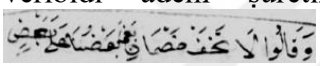
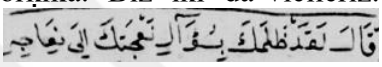
(1) Dāvūd[3850] eytdi: "İlāhī çoḳdur, dilemezim.[3851] Ḥaḳ Taʿālā eytdi: "Yā Dāvūd saŋa bir gün belā virdüm."[3852] (2) Dāvūd eytdi: "İlāhī[3853] bir güne rāżıyam ammā ol güni baŋa bildür tā[3854] ki ben daḫı yaraġum idinem." (3) Nidā geldi ki: "Yā Dāvūd ol belā gelecek bugündür, yaraġıŋıla ol." didi. Çün[3855] Dāvūd (4) anı eşitdi, vardı,[3856] miḥrāba girdi. Kitābların ḳatına divşirdi,[3857] ḳavmilerin giderdi, (5) ḳapuların baġladı, oturdı.[3858] Tesbīḥe meşġūl oldı. Nāgāh öyle[3859] vaḳtında dereceden[3860] (6) bir ḳuş içeri girdi. Geldi Dāvūd'uŋ öŋine ḳondı. Dāvūd diledi ki ol ḳuşı (7) duta. Uçdı, andan dereceye ḳondı.[3861] Dāvūd durdı, ardınca[3862] vardı. (8) Diledi ki duta. Ol ḳuş uçdı, dereceden daşra çıḳdı. Dāvūd ʿacabladı, (9) diledi ki ne yire gitdigin bile.[3863] Çün naẓar itdi, gördi ki Uriya ʿavratı ʿuryān olmış, (10) ṣuya girdi. Çün Dāvūd'uŋ gölgesi anuŋ üstine düşdi. Ol ʿavrat daḫı Dāvūd'ı (11) gördi. Diledi ki ṣaçıla gevdesin örte. Çün Dāvūd anı gördi, biŋ cānı dilile (12) aŋa ʿāşıḳ oldı.[3864] Yidi gün şöyle ḥayrān oldı, ṭāʿatdan ḳaldı. Andan (13) Dāvūd eytdi: "N'idem ki bu ʿavrat benüm ola?" Ol ʿavratuŋ erini ḳıġırdı, eytdi:[3865]

[153b] [B127b]

[3847] B: dilerin ki A: dilerin kim 126a-1
[3848] B: belāya mübtelā ḳılasın A: rence müptelā idesin 126a-1
[3849] B: virdüm A: verirem 126-3
[3850] B: Dāvūd: A-
[3851] A: dilemezim 126a-3: B-
[3852] B: ḥaḳ taʿālā eytdi yā Dāvūd saŋa bir gün belā virdüm A: bir gün belā verdüm 126a-4
[3853] B: İlāhī: A-
[3854] B: ol güni baŋa bildür tā A: ḳanḳı olur anı bildür 126a-4/5
[3855] B: nidā geldi ki yā Dāvūd ol belā gelecek bugündür yaraġıŋıla ol didi çün A: ḫiṭāb geldi kim uş bu gündür gey ṣaḳın 126a-5/6
[3856] B: vardı A: durdı 126a-6
[3857] B: divşirdi A: devşürdi 126a-7
[3858] A:oturdı 126a-8: B-
[3859] B: öyle A: ikindü 126a-9
[3860] B: dereceden A: dereçedin 126a-9
[3861] B: içeri girdi geldi Dāvūduŋ öŋine ḳondı Dāvūd diledi ki ol ḳuşı duta uçdı andan dereceye ḳondı A: içerü girdi Dāvūd öŋinde ḳondı diledi ki duta uçdı dereçeye ḳondı 126a-9/10
[3862] B: ardınca A: ardınça 126a-11
[3863] B: diledi ki duta ol ḳuş uçdı dereceden daşra çıḳdı Dāvūd ʿacabladı diledi ki ne yire gitdigin bile A: elin dereçeye ṣundı ol ḳuş uçdı dereçeden çıḳdı getdi hīç bunun gibi ḳuş gördügüm yoḳ diyüp ol dereçedin başın ṣoḳdı taşra baḳdı 126a-11/14
[3864] B: çün naẓar itdi gördi ki Uriyaʿavratı ʿuryān olmış ṣuya girdi çün Dāvūduŋ gölgesi anuŋ üstine düşdi ol ʿavrat daḫı Dāvūdı gördi diledi ki ṣaçıla gevdesin örte çün Dāvūd anı gördi biŋ cānı dilile aŋa ʿāşıḳ oldı A: gözi Uriyaʿavratına ṭūş oldı ol ʿavrat daḫı başın yuyayorıdı Dāvūduŋ baḳdıġın gördi Dāvūd biŋ cān u dilile ʿāşıḳ oldı 126a-14/126b-1
[3865] B: yidi gün şöyle ḥayrān oldı ṭāʿatdan ḳaldı andan Dāvūd eytdi nidem ki bu ʿavrat benüm ola ol avratuŋ erini ḳıġırdı eytdi A: andın yerine geldi eytdi imdi nedem ki ol ʿavrat benüm elüme gire vardı ʿavratuŋ eri Uriyayı eve oḳıdı 126b-1/3

(1) “Yā Uriya, var ʿavratuŋa ṭalāḳ vir. Her ḳanḳı ʿavrat ki dirseŋ Benī İsrā’il’den (2) anı saŋa vireyin.” dedi.[3866] Uriya eytdi: “Yā Dāvūd, ben anuŋ yalıŋız bir ḳılını dünyādaki (3) ʿavratlara virmezin.” dedi. Ol ʿavratuŋ adı Baṭşāyıʿıdı. Yūsuf peyġāmber (4) ḳızlarından idi. Benī İsrā’īl içinde Baṭşāyıʿ görkile, cemālile meşhūrıdı.[3867] Vardı, (5) ʿışḳ eṣer itdi. Dün gün ārāmı ḳalmadı.[3868] Bir gün Cebrā’īl geldi, eytdi:[3869] “Yā Dāvūd, (6) kāfir çerisi ġālib oldı. Leşker veribi, anları helāk itsün.” dedi. Vardı[3870] (7) Dāvūd Uriya’yı çeri başı ḳıldı, ġazāya veribidi.[3871] Vardılar ol kāfer leşkerile (8) uġraşdılar. Anda çoḳ müsülmān şehīd oldı.[3872] Çün Dāvūd anı eşitdi, vardı Uriya (9) ʿavratın diledi. Ol ḫātun rāżı olmadı. Andan[3873] Cebrā’īl geldi eytdi: “Yā Dāvūd (10) bu belāya kim sen[3874] uġraduŋ brāhīm İsḥāḳ uġramadılar. Çün Dāvūd anı eşitdi, (11) bildi. Başını aşaġa itdi. Gine bunuŋ üstüne birḳaç gün geçdi. Gine Dāvūd’uŋ (12) ṣabrı ḳalmadı, gine kişi veribidi. Uriya ʿavratın diledi,[3875] ol ʿavrat eytdi: “Ben aŋa varmazam. (13) Varursam şol şarṭıla varurın ki eger oġlum olası olursa cemīʿi milki anuŋ ḥükminde

[154a] [B128a]

(1) ola. Daḫı her gice süknā benüm ḳatumda ola.” didi.[3876] Vardı Dāvūd bu sözlere rāżı oldı, (2) anı nikāḥ idüp aldı.[3877] Ṭoḳuz aydan ṣoŋra bir oġlı ṭoġdı, adını Süleymān virdi.[3878] (3) Bir gün Dāvūd miḥrābda otururdı. Ḥaḳ Taʿālā iki ferişte veribidi ādem ṣūretinde.[3879] (4) Çün Dāvūd anları gördi,[3880] ḳorḳdı. (5) Eytdiler: “Yā Dāvūd, ḳorḳma. Biz iki daʿvīcileriz. Ortamuzda ḥükm eyle, bize doġru (6) yol göster.”[3881]

[3866] B: yā Uriya var ʿavratuŋa ṭalāḳ vir her ḳanḳı ʿavrat ki dirseŋ Benī İsrā’ilden anı saŋa vireyin dedi A: Uriya ʿavratuŋ ṭalaḳ ver her kim derseŋ saŋa alıvireyin 126b-3/4

[3867] B: yalıŋız bir ḳılını dünyādaki ʿavratlara virmezin dedi ol ʿavratuŋ adı Baṭşāyıʿıdı Yūsuf peyġāmber ḳızlarından idi Benī İsrā’īl içinde Baṭşāyıʿ görkile cemālile meşhūrıdı A: yalıŋuz saçın cemīʿi dünyādaki ʿavratlara vermezin dedi ol ʿavrat Yūsuf aşlından idi U[rı]ya ibni yāmin aşlından idi Benī İsrā’īl içinde meşhūrlardı görkli cemālile ẕībā idi 126b-4/8

[3868] B: vardı ʿışḳ eṣer itdi dün gün ārāmı ḳalmadı A: vardı ʿışḳı Dāvūda eṣer etdi güni günün ārām ḳılmadı 126b-8/9

[3869] B: Cebrā’īl geldi eytdi A: Cebrā’īl eytdi 126b-9

[3870] B: kāfir çerisi ġālib oldı leşker veribi anları helāk itsün dedi vardı A: kāfir çerisin bilürdi leşker veribi anları helāk etsünler 126b-9/10

[3871] B: veribidi A: veribdi 126b-11

[3872] B: vardılar ol kāfer leşkerile uġraşdılar anda çoḳ müsülmān şehīd oldı A: anda şehīd etdiler 126b-11

[3873] B: çün Dāvūd anı eşitdi vardı Uriya ʿavratın diledi ol ḫātun rāżı olmadı andan A: bu ḫaber Dāvūda geldi bir zamāndan Uruyanuŋ ʿavratın diledi ʿavrat rāżı olmadı ne ki Uruyanuŋ anda 126b-12/13

[3874] B: kim sen A: sen kim 126b-14

[3875] B: İbrāhīm İsḥāḳ uġramadılar çün Dāvūd anı eşitdi bildi başını aşaġa itdi gine bunuŋ üstüne birḳaç gün geçdi gine Dāvūduŋ ṣabrı ḳalmadı gine kişi veribidi Uriya ʿavratın diledi A: İbrāhīm ve İsḥāḳ uġramadı Dāvūd çün bu nükte’i bildi eytdi bir ḳaç gün gine geçdi Dāvūd bīḳarār oldı yine kişi veribidi 126b-14/127a-2

[3876] B: ol ʿavrat eytdi ben aŋa varmazam varursam şol şarṭıla varurın ki eger oġlum olası olursa cemīʿ-i milki anuŋ ḥükminde ola daḫı her gice süknā benüm ḳatumda ola didi A: veribidi ol ʿavrat diledi eytdi ben şol şarṭ ile varurA ki eger oġlum olursa cemīʿ mülki anuŋ ola daḫı her giçe benüm ḳatumda ola 127a-2/4

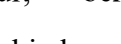
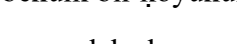
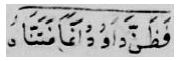
[3877] B: sözlere rāżı oldı anı nikāḥ idüp aldı A: şarṭlara boyın verdi Uriya ḫātunın aldı 127a-5

[3878] B: ṭoġdı adını Süleymān virdi A: oldı adı Süleymān ḳodı 127a-6/7

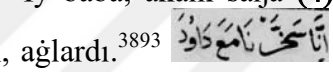
[3879] B: miḥrābda otururdı ḥaḳ taʿālā iki ferişte veribidi ādem ṣūretinde A: miḥrāba oturdı ḥaḳ Taʿālā aŋa ferişteler ādemī ṣūretinde ḳılup veribdi 127a-7/8

[3880] B: gördi A: görüp 127a-9

[3881] B: biz iki daʿvīcileriz ortamuzda ḥükm eyle bize doġru yol göster A: biz daʿvīcilerüz bizüm aramuza ḥükim eyle ṭoġru yolı göster 127a-11/12

Ol birisi eytdi: “Yā Dāvūd (7) işbu benüm ḳardaşumdur.[3882] Bunuŋ ṭoḳsan ṭoḳuz ḳoyunı vardur,[3883] benüm bir ḳoyunum vardur.[3884] (8) İmdi bu baŋa güç ider, eydür ki getür sen ol bir ḳoyunı daḫı baŋa vir, dir.”[3885] (9) Dāvūd eytdi: “Bu inṣāfsuzımış,[3886] ṭoḳsan ṭoḳuz ḳoyuna (10) ḳanāʿat idemez diler ki ol bir keçiyi daḫı ala.”[3887] Çün iki ferişte[3888] gülüşüp göriŋmez oldılar. (11) Dāvūd[3889] bildi ki Uriya ʿavratın başına ḳaḳarlar. Pes suçunı bildi, (12) ḳırḳgün aġladı, ḥükm-i ḥükūmāt eylemedi. Andan Dāvūd ṭaġlara düşdi. Bir vezīri 13( ) varıdı, aŋa Āṣaf bin Berżiyā dirleridi, ḫalāyıḳa ḥükmi ol iderdi.[3890] Andan

[154b] [B128b]

(1) Dāvūd aġlardı, eydürdi: “N’olaydı benümile bir kişi olaydı, baŋa yoldaş olup (2) bile aġlayadı.” dirdi.[3891] Pes Ḥaḳ Taʿālā Benī İsrā’īl’den dört yüz kişi veribdi. Buyurdı ki: “Varuŋ Dāvūd ile bile aġlaŋ.” dedi.[3892] Andan Ḥaḳ Taʿālā emr itdi, ṭaġlar aġaçlar ki Dāvūd’ıla bile aġladılar. Havādaġı (3) ḳuşlar, cānavarlar bile aġlaşdılar. Vaḳtehā bir Süleymān gelirdi, eydürdi: “İy baba, anam saŋa (4) ne belā vü ġuṣṣa olmış dirdi.” Dāvūd Süleymān’ı ḳoçardı, aġlardı.[3893] (5) Ṭaġ, ṭaş, ḳuşlar Dāvūd’ıla bile[3894] tesbīḥ iderlerdi. Süleymān anları diŋlerdi. (6) Herbiriniŋ dilin[3895] aŋlardı. Dāvūd on iki yıl şöyle ḳaldı. Bir gün Dāvūd ṭaşlar götürüp (7) başına ururdı. Ḥaḳ Taʿālā’dan nidā geldi ki:[3896] “Yā Dāvūd, ḥācet dile, revā ḳılayın.”[3897] Dāvūd (8) eytdi: “İlāhī,[3898] buyur; yirde gökde kimse[3899] ḥācet dilemesün, ben

---

[3882] B: ol birisi eytdi yā Dāvūd işbu benüm ḳardaşumdur A: ol biri eytdi iy Dāvūd işbu kişi benü[m] ḳardaşumdur 127a-12/13
[3883] B: vardur A: var 127a-14
[3884] B: vardur A: var 127a-15
[3885] B: imdi bu baŋa güç ider eydür ki getür sen ol bir ḳoyunı daḫı baŋa vir dir A: kendünüŋ ṭoḳsan ṭoḳuzına ḳāniʿ olmaz getür anı daḫı baŋa ver deyü güç ider 127a-15/127b-1
[3886] B: Dāvūd eytdi bu inṣāfsuzımış A: çün Dāvūd anı eşitdi eytdi bu inṣāfsuz imiş dedi 127b-2/3
[3887] B: ṭoḳsan ṭoḳuz ḳoyuna ḳanāʿat idemez diler ki ol bir keçiyi daḫı ala: A-
[3888] B: çün iki ferişte A: ol iki ferişteler 127b-3
[3889] A: Dāvūd 127b-4: B-
[3890] B: pes suçunı bildi ḳırḳ gün aġladı ḥükm-i ḥükūmāt eylemedi andan Dāvūd ṭaġlara düşdi bir vezīri varıdı aŋa āṣaf bin Berżiyā dirleridi ḫalāyıḳa ḥükmi ol iderdi A: suçını bildiler ḳırḳ gün tamām aġladı ṣaḥraya ṭaġa düşdi ḥükmi ḥükümeti terk etdi vezīri ḥükm iderdi ol vezīrüŋ adı Berḫiyā ibni Enkiyā derlerdi 127b-5/8
[3891] B: andan Dāvūd aġlardı eydürdi n’olaydı benümile bir kişi olaydı baŋa yoldaş olup bile aġlayadı dirdi A: Dāvūd yalıŋuz ṭaġlara aġlardı iyder ki ne olaydı ki benümle bir kişi daḫı olaydı bile aġlaya deridi 127b-8/10
[3892] A: pes ḫaḳ Taʿālā Benī İsrā’īl’den dört yüz kişi veribdi buyurdı ki varuŋ Dāvūd ile bile aġlaŋ dedi 127b-10/12: B-
[3893] B: emr itdi ṭaġlar aġaçlar ki Dāvūdıla bile aġladılar havādaġı ḳuşlar cānavarlar bile aġlaşdılar vaḳtehā bir Süleymān gelirdi eydürdi iy baba anam saŋa ne belā vü ġuṣṣa olmış dirdi Dāvūd Süleymānı ḳoçardı aġlardı A: buyurdı ṭaġlar Dāvūdıla bile aġladılar ve daḫı ḳuşlar ṭaġ cānavarları dört yanına derilüp bile aġlaşdılar dembedem Süleymān gelürdi eytdi iy baba anam saŋa ġuṣṣa ve belā geledi deridi Dāvūd daḫı Süleymānı ḳoçup aġlardı 127b-13/128a-2
[3894] B: ṭaġ ṭaş ḳuşlar Dāvūdıla bile A: ṭaġ ve ṭaş Dāvūdıla 128a-2/3
[3895] B: her biriniŋ dilin A: cümlesinüŋ dillerin 128a-4
[3896] B: ṭaşlar götürüp başına ururdı ḫaḳ taʿālādan nidā geldi ki A: Dāvūd ṭaşlarıla ve ṭaġlarıla bile aġlarıken ḫiṭāb-ı ʿizzet geldi ki 128a-5/6
[3897] B: ḳılayın A: ḳılam 128a-7
[3898] B: İlāhī: A-
[3899] B: yirde gökde kimse A: yerde gö[k]de hīç kimsene 128a-7

dileyeyin.” didi.[3900] Pes Ḥaḳ Taʿālā (9) ḫalḳı duʿādan menʿ idmedi. Meger ki ol demde Dāvūd ḫāṭırıçun[3901] andan Dāvūd durdı, (10) bir depeye çıḳdı. Üç kez āh itdi. Taŋrı ḳorḳusından başını secdeye ḳodı, aġladı. Şol (11) ḳadar yatdı ki gözleri yaşından otlar bitdi. Geldi başından yuḳaru çıḳdı, başı ot (12) arasında ḳaldı. Ṭaʿām yimedi, şu içmedi. Pes Ḥaḳ Taʿālā ferişteler veribidi,[3902] geldiler, eytdiler: (13) “Yā Dāvūd, ne dilersin? Dile.”[3903] Ḥaḳ Taʿālā dir ki: “Açısaŋ ṭoyurayın, yalınçaḳ iseŋ ṭonadayın.” dir. Dāvūd

[155a] [B129a]

(1) anı işidicek aġladı, eytdi: “Yarlıġa beni.” dedi. Eytdi: “Yarlıġayayın, (2) raḥmet ideyin.” dedi. Dāvūd bir kez āh itdi, aġzından bir pāre od çıḳdı. (3) Yöresinde bitmiş otları hep yaḳdı.[3904] فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ وَخَرَّ رَاكِعًا (4) Andan Ḥaḳ Taʿālā Cebrā’īli viribidi.[3905] Geldi, eytdi: “Yā Dāvūd Taŋrı[3906] seni yarlıġadı, (5) dur[3907] yuḳaru.” didi.[3908] Dāvūd eytdi: “Ṭavarın kim ḳatı żaʿīf olmışam.” Andan Cebrā’īl ṭururdı. Dāvūd oturdı, üç gün tesbīḥ etdi. “Dur, imdi girü evüŋe var.” Destūr aldı,[3909] Dāvūd eytdi: “Yā Cebrā’īl, Uriya[3910] ḳıyāmet güninde benümile (6) daʿvī iderse nice ideyin?”[3911] Eytdi: “Dergāha vara.” didi, vardı, gine geldi. (7) Eytdi: “Yā Dāvūd Ḥaḳ Taʿālā eydür: “Ḳıyāmet güninde seni Uriya eline virem, ala, baŋa (8) gele. Ben seni ondan dileyem. Senüŋ ʿivażuŋa aŋa raḥmet idem. Tā ki senden ḫōşnūd (9) ola.” Pes Dāvūd şükr itdi, sevindi. Andan durup evine geldi, ḫalḳ (10) içinde gine ḥükme meşġūl oldı.[3912] On oġlı varıdı, dükeliden (11) Süleymān’ı artuḳ severdi. Hem gey ʿāḳilidi.[3913] Bir gün iki kişi gelüp[3914] daʿvī (12) itdiler. Birisi daʿvī itdi, eytdi:[3915] “Yā

[3900] B: ben dileyeyin didi: A-
[3901] B: pes ḥaḳ taʿālā ḫalḳı duʿādan menʿ idmedi meger ki ol demde Dāvūd ḫāṭırıçun A: beni ḥaḳ Taʿālā duʿādan menʿ itmedi meger ki Dāvūd ḫāṭırıçun 128a-8/9
[3902] B: andan Dāvūd durdı bir depeye çıḳdı üç kez āh itdi taŋrı ḳorḳusından başını secdeye ḳodı aġladı şol ḳadar yatdı ki gözleri yaşından otlar bitdi geldi başından yuḳaru çıḳdı başı ot arasında ḳaldı ṭaʿām yimedi şu içmedi pes ḥaḳ taʿālā ferişteler veribidi A: durdı taŋrı ḳorḳusundan başın secdeye ḳodı durdı bir depeye çıḳdı üç gün ah ah ah dedi taŋrıya aġladı ḳırḳ gün tamām ṭaʿām yimedi şu içmedi gözi yaşından otlar bitdi başı ot arasında ḳaldı ḥaḳ Taʿālā ferişteleri veribdi 128a-9/13
[3903] A: dile 128a-14: B-
[3904] B: ḥaḳ taʿālā dir ki açısaŋ ṭoyurayın yalınçaḳ iseŋ ṭonadayın dir Dāvūd anı işidicek aġladı eytdi yarlıġa beni dedi eytdi yarlıġayayın raḥmet ideyin dedi Dāvūd bir kez āh itdi aġzından bir pāre od çıḳdı yöresinde bitmiş otları hep yaḳdı A: ḥaḳ Taʿālā der ki açısaŋ ṭaʿām vireyin şusuz iseŋ şu vireyin yalınçaġısaŋ ṭon vireyin Dāvūd bu derdile bir kez ah etdi şöyle kim aġzından bir pāre od çıḳdı ol yöresindeki bitmiş otları göyündürdi 128a-14/128b-3
[3905] B: viribidi A: veribdi 128b-4
[3906] B: taŋrı A: ḥaḳ Taʿālā 128b-5
[3907] B: durA: ṭur 128b-5
[3908] B: didi A: dedi 128b-5
[3909] A: Dāvūd eytdi ṭavarın kim ḳatı żaʿīf olmışam andan Cebrā’īl ṭururdı Dāvūd oturdı üç gün tesbīḥ etdi dur imdi girü evüŋe var destūr aldı 128b-5/8: B-
[3910] B: Uriya A: Uriya ʿavratı 128b-9
[3911] B: benümile daʿvī iderse nice ideyin A: benümle daʿvā ederise niçe ideyin 128b-9/10
[3912] B: eytdi dergāha vara didi vardı gine geldi eytdi yā Dāvūd ḫaḳ taʿālā eydür ḳıyāmet güninde seni Uriya eline virem ala baŋa gele ben seni ondan dileyem senüŋ ʿivażuŋa aŋa raḥmet idem tā ki senden ḫōşnūd ola pes Dāvūd şükr itdi sevindi andan durup evine geldi ḫalḳ içinde gine ḥükme meşġūl oldı A: ḥażretdin nidā geldi ki yā Dāvūd Uruya ḳıyāmetde Uruya seni benüm alup ḳatumda geleçekdür ben andan seni dileyem aŋa anuŋ ʿivażın verem senden ḫoşnūd ola çün Dāvūd anı eşitdi şāẕ oldı şükür idüp durdı evine geldi ḫalḳı içinden ḥikm etdi ʿibādete meşġūl oldı 128b-10/15
[3913] B: dükeliden Süleymānı artuḳ severdi hem gey ʿāḳilidi A: dükeliden Süleymān ulıyıdı ʿāḳilidi vezīrüŋ etdi 129a-1/2

Dāvūd, benüm ekilmiş taḫılum varıdı.[3916] İşbu (13) kişi geldi, taḫıluma[3917] ḳoyun ṣalıvirdi, yidirdi.[3918] Çün Dāvūd anı eşitdi, eytdi:[3919]

[155b] [B129b]

(1) "Var, sen daḫı ḳoyun ṣalıvir, yidir." didi.[3920] Hemān ol iki kişi çıḳdılar, gitdiler. (2) Meger sarāy ḳapusında Süleymān oturmışıdı, ṣordı bunlara ki: "Babam nice ḥükm (3) itdi?"[3921] Eytdiler: "İşbu resme."[3922] Süleymān eytdi: "Eger ben ḥükm itsem böyle buyurmayısardum."[3923] (4) Geldiler, bu sözi Dāvūd'a didiler,[3924] Dāvūd Süleymān'ı içerü getürdi, eytdi: "Yā oġul, sen (5) nice buyururduŋ? Eyit, eşideyin." dedi.[3925] Süleymān eytdi: "Bu yıl ḳoyundan ne ḥāṣıl (6) olursa taḫıl issine buyur. Ol taḫıldan ḳalanın ḳoyun issine vir. Ol ḳoyun (7) ḥāṣılın yisün, taḫıl yirine girü biten toḫumca toḫum eksün. Andan gine ḳoyun issine virsün."[3926] (8) Çün Dāvūd Süleymān'uŋ bu ḥükmin[3927] eşitdi, eytdi: "Yā Süleymān, eyü ḥükm itdüŋ. Beni (9) bu maẓlemeden ḳurtarduŋ." didi. Çün Dāvūd Süleymān'dan bu zīrekligi gördi, bildi ki[3928] (10) kendüden ṣoŋra milk, nübüvvet bunuŋ olısardur.[3929] Pes Dāvūd milki aŋa ışmarladı, (11) ḳalan oġlanlarından anı yigledi. Daḫı ol yüzük ḳaşı kim Ādem'den[3930] ḳalmışıdı, (12) on iki ad anda yazluyıdı. Dördi ʿİbrī dilince dördi Süryānice dördi (13) ʿArab dilince. Pes Dāvūd getürdi, ol yüzügi oġlanlarınuŋ öŋinde ḳodı.

[156a] [B130a]

(1) Eytdi: "Yā oġlanlarum, her ki şol yüzük ḳaşındaġın oḳuya benden ṣoŋra (2) peyġāmberlıḳ anuŋdur." didi. Aldılar, hīç birisi ol yazıyı oḳuyımadılar. Pes (3) Süleymān yazıyı eline aldı, derḥāl oḳudı. Vardı Dāvūd ol yüzük ḳaşını (4) Süleymān'a virdi. Kendi ṭāʿate, ʿibādete meşġūl oldı. Her gice irteye degin (5) uyumazdı. Eydürdi ki: "Yā Süleymān, ben Taŋrı'mıla ʿahd itdüm ki miḥrāb benden daḫı (6) aṣlumdan ḫālī olmaya. İndi bu gice ben birez yatayın, sen ṭāʿate dur." didi.

[3914] B: gelüp A: geldi 129a-2
[3915] B: birisi daʿvī itdi eytdiA: birisi eytdi 129a-3
[3916] B: benüm ekilmiş taḫılum varıdı: A-
[3917] B: geldi taḫıluma A: benüm taḫıluma 129a-3
[3918] B: yidirdi: A-
[3919] B: çün Dāvūd anı eşitdi eytdi A: eytdi 129a-4
[3920] B: var sen daḫı ḳoyun ṣalıvir yidir didi A: sen daḫı var anuŋ taḫılın yedür dedi 129a-4
[3921] B: meger sarāy ḳapusında Süleymān oturmışıdı ṣordı bunlara ki babam nice ḥükm itdi A: meger ki Süleymān sarāy ḳapusından oturdılar bunlara ṣordı babam size niçe ḥükim etdi 129a-5/7
[3922] B: işbu resme A: uş şöyle ḥükim etdi dedi: 129a-7/8
[3923] B: buyurmayısardum A: buyurmayaydum 129a-8
[3924] B: bu sözi Dāvūda didilerA: Dāvūda eytdiler Süleymān sözin 129a-9
[3925] B: Dāvūd Süleymānı içerü getürdi eytdi yā oġul sen nice buyururduŋ eyit eşideyin dedi A: Dāvut çıġırdı eytdi yā oġıl sen niçe ḥükim iderdüŋ anı eyt 129a-9/10
[3926] B: taḫıl issine buyur ol taḫıldan ḳalanın ḳoyun issine vir ol ḳoyun ḥāṣılın yisün taḫıl yirine girü biten toḫumca toḫum eksün andan gine ḳoyun issine virsün A: taḫıl yerine ol biten toḫumça taḫılı alsun andan ḳoyun gine issine versün 129a-12/13
[3927] B: çün Dāvūd Süleymānuŋ bu ḥükmin A: Dāvūd çün Dāvūd bu ḥükmi 129a-13/14
[3928] B: yā Süleymān eyü ḥükm itdüŋ beni bu maẓlemeden ḳurtarduŋ didi çün Dāvūd Süleymāndan bu zīrekligi gördi bildi ki: A-
[3929] B: kendüden ṣoŋra milk nübüvvet bunuŋ olısardur A: benden ṣoŋra taḫt ve peyġāmperlıḳ bunuŋ olısar Dāvūd mülki anuŋ 129a-14/15
[3930] B: metnin 11.satırındaki ādemden ve ḳalmışıdı kelimeleri arasında ve satırın aşağısına yazılmış "peyġāmbere" kelimesi vardır. Bunun sonradan eklendiği kanaatindeyiz.

(7) Süleymān eytdi: “İy baba, bir gice ḳadar çoḳdur ben durımayayım.” Dāvūd eytdi: “Ḳuşluḳ (8) vaḳtı ḳadarınca dur.” Pes Süleymān rāżı oldı, Dāvūd uyḳuya meşġūl oldı. (9) Çün Dāvūd birez uyudı, gine durdı, gördi ki Süleymān durmış ṭāʿat ḳılır. Dāvūd (10) duʿā ḳıldı, eytdi: “Nitekim sen benüm sözüm dutduŋ, yaradılmış maḫlūḳāt senüŋ (11) ḥükmüŋde olsun.” didi. Ḥaḳ Taʿālā Dāvūd’uŋ duʿāsın ḳabūl ḳıldı, cümle maḫlūḳātı (12) anuŋ ḥükminde ḳodı. Dāvūd tevbe itdiginden yemīnile rızḳ yirdi. Demürden zırh (13) düzerdi. وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَّكُمْ Ḥaḳ Taʿālā eytdi: “Biz Dāvūd’a zırh ögretdük.”

[156b] [B130b]

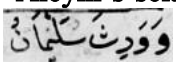
(1) didi. Eytdi: “İy bārīḫuẕāya, Uçmaḳ’da benüm vezīrüm kim ola?” Andan ḫiṭāb-ı (2) ʿizzet geldi kim: “Yā Dāvūd, Anṭākiyye’de bir ṣıġırtmac vardur. Ol senüŋ vezīrüŋ (3) olısar.” Çün Dāvūd anı eşitdi, vardı, anı isteyü gitdi. (4) Sürdi, Anṭākiyye’ye geldi. Ṣora ṣora anuŋ evin buldı. Dāvūd ilerü yürüdi, sıġırtmaç (5) Dāvūd’ı gördi, Dāvūd selām virdi. Eytdi: “Ḳonuḳ sever misin?” Eytdi: “Vallahi bu şehrde (6) benden faḳīr kişi yoḳdur. Eger baŋa ḳanāʿat iderseŋ ḫōş geldiŋ.” dedi. Dāvūd eytdi: (7) “Ḳanāʿat iderem.” Pes ol kişi her gün iki etmek getürürdi; birin ṣadaḳa virürdi, (8) birin kendüsi yirdi. “Aldı, Dāvūd’ı evine getirdi, ol bir etmegi öŋine ḳodı. (9) Dāvūd yidi, kendüsi aç yatdı. Çün irte oldı, sıġırtmaç durdı, gine sıġırın (10) gütmege gitdi. Dāvūd daḫı bile gitdi. Bir çalıda vardılar, oturdılar. Çün şu vaḳtı (11) oldı, sürüp ol sıġırları suya getirdi, sıvardı. Çün gice oldı, döndiler, (12) gine eve geldiler. Gine bir etmek ṣadaḳa virdi, birin getirdi Dāvūd öŋinde ḳodı. (13) Andan Dāvūd eytdi: “İy kişi, beni bilir misin?” Eytdi: “Yoḳ, bilmezin.” Eytdi: “Ben Dāvūd

[157a] [B131a]

(1) peyġāmberin.” Ṣıġırtmac ṣordı ki: “Ne işe geldiŋ?” Eytdi: “Baŋa Taŋrı bildirdi ki (2) Uçmaḳ’da sen benüm vezīrüm olısarsın.” Çün ol kişi anı eşitdi, şāẕ oldı. (3) Dāvūd anı esenledi, gine döndi, eytdi: “İy Bārī Ḫudāya, ben bunuŋ gibi ḳuluŋ (4) varın bilmezem.” didi. Andan Dāvūd dāyim aġlardı: “İlāhī, beni ol ḳażāya mübtelā ḳılmasaŋ (5) n’olaydı?” Ḫitāb irdi ki: “Yā Dāvūd, günāh itmedin mescide begler gibi varurduŋ. Şimdi (6) suç itmiş ḳullar gibi gelürsin.” dedi. Çünki Dāvūd’uŋ eceli yaḳın geldi, ʿAzrā’īl (7) ādem ṣūretine girdi, geldi, göründi. Dāvūd ʿavratı ḳatında yoġudı. Andan Süleymān (8) anası ṣordı ki: “Ne kişisin?” Eytdi: “Geldüm ki senüŋile söyleşem, zīrā ki senüŋ sözüŋ (9) baŋa ḫōş gelir.” Süleymān anası eytdi: “Senüŋ daḫı sözüŋ baŋa ḫōş geldi, illā ki ben (10) yād ere söyledügüm yoḳdur. Dāvūd gelmedin ṭaşra çıḳ, seni gelip benüm ḳatumda görmesin.” (11) ʿAzrā’īl anı eşitdi, güldi, eytdi: “Ben bunda işe geldüm, gitmezem. Hem Dāvūd’dan daḫı (12) ḳorḳmazam.” Bu söz deyigen Dāvūd geldi. ʿAzrā’īl ilerü yürüdi, Taŋrı’dan selām degürdi, (13) cānını ḳabż itdi. ʿAvrat bildi ki ol gelen ʿAzrā’īl’imiş. Andan Süleymān ḳalan oġlanlarına

[157b] [B131b]

(1) ḫaber itdi, geldiler, ataların ölü buldılar, ẕārılıḳ itdiler, aġlaşdılar. Atası öldügi (2) gün Süleymān buyurdı ki ḳuşlara: “Ḳanatlaruŋuzı açıŋ, ḫalāyıḳa gölge olsun.” Zīrā ki

(3) o gün ḳatı ıssıyıdı ve bir nice ḳuşlar uçup Hindistān'a vardılar, müşk getirdiler, (4) Dāvūd'uŋ kefenine ḳoydılar. Şimdi ol sebebdendür ki Dāvūd'uŋ ḳabrinden müşk ḳoḳusı[3931] (5) geldigi.[3932] Daḫı ḳıyāmete degin geliserdür.[3933] **Ḳıṣṣa-i Süleymān ʿAleyhi's-selām**[3934] (6) Süleymān'uŋ[3935] pādişāhlıġı atasından mīrāṯ idi.[3936] Dāvūd öldi,[3937] (7) Süleymān taḫta oturdı. Benī İsrā'il ulukarın cemʿ eyledi,[3938] eytdi: "Atam sizüŋ uluŋuzdı, (8) hem meliküŋüzüdi.[3939] Bugün atam neyise ben daḫı[3940] olvan." didi. "Ammā ben atam milkine ḳanāʿat degilven." (9) didi. "Ḥaḳ Taʿālā baŋa pādişāhlıḳ virdi, benden ilerü gelenlere virmemişdür ve benden (10) şoŋra gelenlere daḫı virmeyiserdür." Süleymān'uŋ pādişāhlıġı şuŋa irmişidi kim ḳuşlar cāsūsıdı. (11) Tamāmet dünyāda ne ḳadar iş olsa bir günde Süleymān'a getürürleridi. Bir gün Süleymān (12) Ḥaḳ Taʿālā'ya eytdi: "Mülküm daḫı artur." Eytdi: "Yā Süleymān dünyāda ne ḳadar pādişāh varısa (13) ḳamusınuŋ cānın aldum. Senden artuḳ pādişāh ḳalmadı." Āṣaf vezīriyidi. Hīç kimse Āṣaf'dan

[158a] [B132a]

(1) artuḳ Tevrīt'i ezber bilmezdi. Vardı yitmiş gice ṭāʿat ve ʿibādet itdi, (2) eytdi: "İlāhī, pādişāhlıġımı artır." "Berr ü baḥr[3941] senüŋ ḥükmüŋde olsun." (3) Eytdi: "İlāhī daḫı artur." Ḫiṭāb irdi ki: "Yeli senüŋ emrüŋde ḳodum, daḫı yir altındaġı (4) yir üstündeki maḫlūḳātı senüŋ emrüŋde ḳıldum. Daḫı ṭaġlar ṭaşlar yirler ve otlar dükeli (5) Süleymān'a söylerdi, eydürlerdi ki: "Biz işbu nesneye dermānuz." dirlerdi. Andan perriler divşirüp (6) ʿimāretler itmege başladı. Buyurdı, dünyāda ne ḳadar maʿdenler ve ḳānlar varısa altunın, (7) gümişin hep çıḳardılar. Andan Süleymān buyurdı Āṣaf ibni Berḫıyā'ya kim: "Benümiçün bir meydān (8) eyleŋ. On iki ferseŋ iniyidi, on iki ferseng uzunıyıdı. Bir kiremidi altundan, (9) bir kiremidi gümişden idi. Anuŋ içine döşediler. Daḫı buyurdı ki: "Cinniler, divler (10) ol meydāna ḳarşu bir sırçadan şehr yapdılar. Ol şehr yitmiş biŋ arşun (11) uzunıdı. Süleymān buyurdı ol şehrüŋ dört bucaġında çeşmeler, köşkler (12) yapdılar. Herbirinüŋ üstine birer ḳubbe eylediler sırçadan. Her ḳubbenüŋ üstine (13) birer ʿalem dikdiler laʿlden. Ol ʿālemlerüŋ şavḳı ol şehri aydın iderdi, gice

[158b] [B132b]

(1) gice çirāġa muḥtāc olmazlardı.[3942] Andan Süleymān buyurdı, ol şehir öŋinde bir (2) taḫt eylediler. Pil dişinden daḫı altından muraṣṣaʿ ṭaşlarıla bezediler. Anuŋ uzunı

[3931] B: 129b-10/131b-4: A-
[3932] B: geldigi A: gelür 129b-1
[3933] B: daḫı ḳıyāmete degin geliserdür A: tā ḳıyāmete degin daḫı geliser 129b-1
[3934] B: Ḳıṣṣa-i Süleymān ʿAleyhi's-Selām A: Ḳıṣṣa-i Süleymān 129b-1
[3935] B: Süleymānuŋ: A-
[3936] B: mīrāṯ idi A: mīrāṯıdı 129b-2
[3937] B: Dāvūd öldi A: ol zamān kim 129b-2
[3938] B: Benī İsrā'il ulukarın cemʿ eyledi A: Benī İsrā'īli cemʿ etdi 129b-3
[3939] B: uluŋuzdı hem meliküŋüzüdi A: melikiŋüz[d]i 129b-4
[3940] B: ben daḫı A: ben 129b-4
[3941] B: berri baḥr şeklinde harekelenmiş.
[3942] B: 131b-8/132b-1: A-

(3) dört ferseng idi.[3943] Ol taḫtuŋ çevresine bir baḫçe eylediler.[3944] Dört dīvārınuŋ (4) bir kerpici altundan, bir kerpici gümişden[3945] ve ḳum yerine içine inci dökdiler[3946] ve ol taḫtuŋ (5) iki yanına iki aġaç dikdiler[3947] ḳızıl altundan, başı zebercetden, yapraḳlar eylediler[3948] ve ol iki aġaç üzere altundan ṭāvus eylediler ve iki kerkes daḫı iki budaġına eylediler. Muraṣṣaʿ altundan ve ol taḫtuŋ[3949] iki yanına (6) iki arslan eylediler altundan ve ol aġaçlar üzerine zebercetden zümürrütden[3950] (7) üzüm çıbıḳları eylediler. Ol aġaçlar üzerine aġdurdılar[3951] ve ol taḫta altmış ayaḳ (8) nerdubān eylediler altundan, gümişden.[3952] Çün Süleymān ol taḫta ayaḳ başdı; ol taḫt (9) degirmen gibi dönerdi, ḳuşlar ḳanatların açarlardı ve ol arslanlar pençelerin gererlerdi, (10) dört yaŋa egrerlerdi, çevre dönerlerdi. Ḳaçan ki bir daʿvīci gelse, anı görse, yalan (11) yire daʿvī itmezdi, ḳorḳarıdı. Süleymān taḫta çıḳıp oturucaḳ iki ṭāvus itmişlerdi (12) gelirleridi, Süleymān'uŋ tācını başından götürürleridi. Ol ṭāvuslaruŋ üzerinde bir ḥarīr (13) gerilip dururdı. Ol ḥarīr üzerine iki gögercin eylemişlerdi muraṣṣaʿ incüden. Ol iki

[159a] [B133a]

(1) gögercin raḥleyle Zebūr'ı getürüp Süleymān öŋine ḳorlardı. Süleymān (2) oḳuduḳca anlar açarlardı, ol oḳurdı. Süleymān'dan ol taḫt şöyle (3) muʿaṭṭal ḳaldı, kimse aŋa oturmadı. Andan ṣoŋra Puḫte'n-naṣr pādişāh olıcaḳ (4) ol diledi ki otura. Taḫtuŋ ṣaġ yanındaġı arslan urdı, Puḫte'n-naṣr'uŋ bir ayaġın (5) ṣıdı. Daḫı bir rivāyetde Puḫte'n-naṣr'uŋ bir ʿādil vezīri varıdı. Ol oturdı (6) ʿadl-i berekātında andan ṣoŋra Anṭākiyye'de şöyle ḳaldı. Andan Beytü'l-muḳaddis'e iletdiler. (7) Anda ḳaldılar. Biz gine sözümüze gelelüm.[3953] Andan[3954] Süleymān'uŋ ḳarşusına dört biŋ ṣaf ādem (8) dururlardı. Anlaruŋ ardında dört biŋ ṣaf dīvler, perriler dururdı.[3955] Öyle vaḳtı (9) olıcaḳ[3956] Süleymān evine gelirdi, namāz ḳılırdı.[3957] Her muṭbaḫına yidi ḳaŋlı ṭuz aşına girirdi. (10) Daḫı[3958] Süleymān divlere buyurdı, dört biŋ ṭaġı yirinden ḳopardılar, bir yire[3959] daḫı ḳodılar. Daḫı (11) dört yüz ṭılsım eylediler. Ḳaçan ki

---

[3943] B: andan Süleymān buyurdı ol şehir öŋinde bir taḫt eylediler pil dişinden daḫı altından muraṣṣaʿ ṭaşlarıla bezediler anuŋ uzunı dört ferseng idi A: altundan ve iki yüzi gümişden Benī İsrā'il ʿālimleri ol kürsīde oturdılardı 129b-5/6

[3944] B: bir baḫçe eylediler A: bāġlar ve baḫçeler dikdiler 129b-7

[3945] B: dört dīvārınuŋ bir kerpici altundan bir kerpici gümişden A: dört dīvārunı altundan ve gümişden etdiler 129b-7/8

[3946] B: içine inci dökdiler A: inçü dökdiler 129b-8

[3947] B: iki yanına iki aġaç dikdiler A: ekser yanında iki sırçaḳ dikdiler 129b-9

[3948] B: başı zebercetden yapraḳlar eylediler A: özdekin ve yapraḳların yaşıl zebercedden etdiler 129b-10/11

[3949] A: ve ol iki aġaç üzere altundan ṭāvus eylediler ve iki kerkes daḫı iki budaġına eylediler muraṣṣaʿ altundan 129b-11/13:B-

[3950] B: ve ol aġaçlar üzerine zebercetden zümürrütden: A-

[3951] B: eylediler ol aġaçlar üzerine aġdurdılar A: aġdurdılar 129b-15

[3952] B: ve ol taḫta altmış ayaḳ nerdubān eylediler altundan gümişden A: ve ol taḫtuŋ altmış ayaḳ nerdibānı varıdı muʿaṭṭal ḳıldı 129b-15/130a-1

[3953] B: 132b-8/133a-7: A-

[3954] B: andan A: andın 130a-1

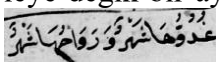
[3955] B: dört biŋ ṣaf ādem dururlardı anlaruŋ ardında dört biŋ ṣaf dīvler perriler dururdı A: bir ṣaf ādem ṭurudı ve bir ṣaf cīnler ṭurdı ve bir ṣaf dīvler ṭurudı 130a-1/3

[3956] B: olıcaḳ A: olıçaḳ 130a-3

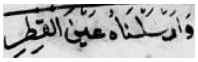
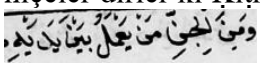
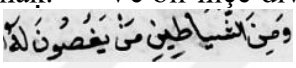
[3957] B: gelirdi namāz ḳılırdı A: gelürdi namāz ḳılurdı 130a-4

[3958] B: her muṭbaḫına yidi ḳaŋlı ṭuz aşına girirdi daḫı A: ve her gün maṭbaḫında yedi yüz ḳaŋlı duz aşına girerdi andan 130a-4/5

[3959] B: yirinden ḳopardılar bir yire A: yerinden giderdiler bir yere 130a-6/7

taḫta çıḳar otururdı, ḳuşlar üstine gölge eylerleridi.[3960] (12) Ol taḫtı yil götürüp ḳanda dilese anda iledürdi. Öyleye degin bir aylıḳ yol iledürdi. (13) Öyleden giceye degin bir aylıḳ yol giderdi.[3961] Ol Ḳıṭr Çeşmesi

159b [B133b]

(1) Süleymān'ıla bile giderdi.[3962] Ol Ḳıṭr Çeşmesi Ḫorāsān Ṭaġı'ndayıdı.[3963] (2) Anuŋ kerāmeti oludu kim yir yüzinde[3964] ne ḳadar kim cānavar[3965] varısa, ṣayrı[3966] olsa, ol (3) Ḳıṭr ṣuyından içse, ḫōş olurlarıdı.[3967] Ve bir niçeler dirler ki Ḳıṭr bir ṣuyıdı, andan (4) altun çıḳardı. Süleymān'ıla bile yürürdi.[3968] Her ne kim (5) Süleymān dilese divler ḥāżır olurlardı.[3969] Dört nesne ileri yoġudı[3970] Süleymān'dan (6) berü oldı: Bir ḥamām, bir degirmen, bir kireç yaḳmaḳ, bir demür ḳaynatmaḳ.[3971] Ve bir niçe divleri baġlamışlarıdı[3972] (7) zīrā ki iş işlemekden ḳaçarlardı.[3973] Ol divlerüŋ (8) bir niçesi deŋize ṭalarlardı.[3974] Andan[3975] bir gün Süleymān eytdi: "İlāhī, dilerem senden işbu (9) yaratduġuŋ maḫlūḳātuŋ rızḳını bir gün ben virem, zīrā bunuŋ gibi iş benden artuḳ (10) hīçkimse elinden gelmez."[3976] Ḥaḳ Taʿālā eytdi ki:[3977] "Yā Süleymān şöyle bilesin ki benüm yaratduġum ḫalḳuŋ (11) rızḳını benden artuḳ hīç kimse virmez."[3978] Süleymān eytdi:[3979] "İlāhī ol pādişāhlıġı baŋa virdüŋ, (12) hīç kimseye virmedüŋ ola." Ḥaḳ Taʿālā eytdi: "Var, yaraġuŋ eyle, virdüm." dedi.[3980] Andan Ḥaḳ Taʿālā

[3960] B: daḫı dört yüz ṭılsım eylediler ḳaçanki taḫta çıḳar otururdı ḳuşlar üstine gölge eylerleridi A: dört ṭılsım eylediler ne vaḳtın taḫta çıḳup otururdı ḳuşlar gelürdi havā yüzinde gölge eylerlerdi 130a-7/9

[3961] B: ol taḫtı yil götürüp ḳanda dilese anda iledürdi öyleye-degin bir aylıḳ yol iledürdi öyleden giceye degin bir aylıḳ yol giderdi A: ol taḫtuŋ altına yil girürdi ḳanda dilese anda iletürdi ṣabāḥdan öyle degin bir aylıḳ yolı giderdi 130a-9/11

[3962] B: ol ḳıṭr çeşmesi Süleymānıla bile giderdi A: ve daḫı ḥaḳ Taʿālā ḳıṭr çeşmesin Süleymān bile ḳanda varsa bile iletürdi 130a-12/13

[3963] B: ṭaġındayıdı A: daġındayıdı 130a-15

[3964] B: oludu kim yir yüzinde A: olıdı kim yer yüzinde 130a-15

[3965] B: cānavar A: cānlu 130b-1

[3966] B: ṣayrı A: ṣayru 130b-1

[3967] B: ṣuyından içse ḫōş olurlarıdı A: çeşmesinden ṣu içe ḫōş olurdı 130b-1/2

[3968] B: bir niçeler dirler ki ḳıṭr bir ṣuyıdı andan altun çıḳardı Süleymānıla bile yürürdi A: bir niçeler eydürler ki bir çeşminden ḳalaydan ve baḳır ikisi ḳarışup yüzerdi ve bir niçeler eydürlerdi ki ḳıṭr bir ṣudur ki andan altun çıḳardı ol peygār-ı Süleymān aḳardı 130b-2/5

[3969] B: divler ḥāżır olurlardı A: dīvleri ḥāżır iderdi 130b-6

[3970] B: ileri yoġudı A: ilerü yoġıdı 130b-6/7

[3971] B: bir ḥamām bir degirmen bir kireç yaḳmaḳ bir demür ḳaynatmaḳ A: biri ḥamām ve biri degirmen biri daḫı kirec biri daḫı demür ḳaynadmaḳ 130b-7/8

[3972] B: baġlamışlarıdı A: baġlamışdı 130b-8

[3973] B: zīrā ki iş ilemekden ḳaçarlardı: A-

[3974] B: ṭalarlardı A: ṭalardı 130b-10

[3975] B: andan A: ḥikāyet 130b-10

[3976] B: İlāhī dilerem senden işbu yaratduġuŋ maḫlūḳātuŋ rızḳını bir gün ben virem zīrā bunuŋ gibi iş benden artuḳ hīç kimse elinden gelmez A: İlāhī dilerüm ki yaratduġuŋ maḫlūḳātda hīç kimsene vermedüŋ 130b-11/12

[3977] B: eytdi ki A: eytdi 130b-12

[3978] B: şöyle bilesin ki benüm yaratduġum ḫalḳuŋ rızḳını benden artuḳ hīç kimse virmez A: ulu daʿvā ḳılduŋ benden artuḳ yaratduġumuŋ rızḳın kimsene viremez 130b-13/14

[3979] B: Süleymān eytdi A: eytdi 130b-14

[3980] B: İlāhī ol pādişāhlıġı baŋa virdüŋ hīç kimseye virmedüŋ ola ḥaḳ taʿālā eytdi var yaraġuŋ eyle virdüm dedi A: İlāhī baŋa daḫı māl niʿmet çoḳ verdüŋ ola ki elümdin gele ḥaḳ Taʿālā eytdi destūr verdüm 130b-14/131a-1

(13) nidā ḳıldı ki: “İy yaradılmış maḫlūḳāt! Fulān[3981] gün rızḳuŋuzı varuŋ, Süleymān’dan isdeŋ.”

[160a] [B134a]

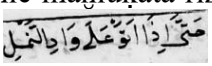
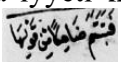
(1) didi.[3982] Çün bu işi işledi, vardı Süleymān deŋiz kenārına bir yir varıdı (2) sekiz aylıḳ yol ol yazınuŋ uzunuyudı.[3983] Andan Süleymān buyurdı, ol yazıya (3) ṭaʿām ḳaydın yıydılar. Maġribden maşrıḳa degin ne kim yinir ṭaʿām varısa ol (4) yazıya ṭaşıdılar.[3984] Daḫı[3985] Süleymān buyurdı dīvlere[3986] ṭaşdan çölmekler eylediler yidişer yüz (5) arşun uzunı ve yidişer yüz arşun ini varıdı. Getirdiler ol yazı (6) içinde ḳodılar.[3987] Andan[3988] Süleymān buyurdı divlere taḫtın deŋizde muʿallaḳ dutdılar. (7) Süleymān ol derilen ṭaʿāmı teferrüc iderdi, daḫı buyurdı Süleymān yiyesiler ḥāżır (8) itdiler.[3989] Daḫı buyurdı kim[3990] maġribden maşrıḳa degin ne ḳadar rızḳ yir kişi varısa (9) cinni ve ins vuḥūş ṭuyūr hep ol yazıya cemʿ olsunlar.”[3991] Pes nāgāh deŋiz (10) çalḳandı, bir balıḳ baş ḳaldırdı,[3992] eytdi: “Yā Süleymān, bugün Ḥaḳ Taʿālā benüm[3993] rızḳum (11) senden ṣaldı. İmdi ḫalḳ derilince ben küymezem, rızḳumı vir gideyin.” dedi.[3994] Süleymān (12) güldi, eytdi: “İy balıḳ, eger iverseŋ var ucından ṭoyınca yi, daḫı var git, ḳalan (13) ḫalāyıḳ daḫı geleler yiyeler.” didi.[3995] Andan ol balıḳ baş ḳaldırdı, ol ṭaʿāmdan

[160b] [B134b]

(1) hep yidi. Ol bişen ṭaʿāmları ḳabuyıla ḳacaġıla hep yutdı.[3996] Çün Süleymān (2) anı gördi ḥayrān oldı,[3997] eytdi: “Yā balıḳ, ben[3998] maġribden maşrıḳa yitecek[3999]

[3981] B: andan ḥaḳ taʿālā nidā ḳıldı ki iy yaradılmış maḫlūḳāt fulān A: pes ḥaḳ Taʿālā eytdi yā yaradılmış maḫlūḳ filān 131a-1/2
[3982] B: didi: A-
[3983] B: çün bu işi işledi vardı Süleymān deŋiz kenārına bir yir varıdı sekiz aylıḳ yol ol yazınuŋ uzunuyudı A: vardı Süleymān daḫı deŋiz kenārına geldi anda bir yazı vardı sekiz aylıḳ ol yazınuŋ eni uzun 131a-3/5
[3984] B: ol yazıya ṭaʿām ḳaydın yıydılar maġribden maşrıḳa degin ne kim yinir ṭaʿām varısa ol yazıya ṭaşıdılar A: araya ṭaʿām ḳaynatdılar maġribden maşrıḳdan ne ḳadar yir ṭaʿām varısa hep anda deŋşürdiler 131a-5/7
[3985] B: daḫı A: pes 131a-7
[3986] A: dīvlere 131a-8: B-
[3987] B: ṭaşdan çölmekler eylediler yidişer yüz arşun uzunı ve yidişer yüz arşun ini varıdı getirdiler ol yazı içinde ḳodılar A: ṭaşdan çömlekler eyleŋ dedi eylediler her birinüŋ bü[yü]klügi yedi biŋ yetmiş arşıdı ve yedi yüz arş eytdi getürüp ol yazınuŋ üzeresinde ḳodılar 131a-8/11
[3988] B: andan: A-
[3989] B: Süleymān buyurdı divlere taḫtın deŋizde muʿallaḳ dutdılar Süleymān ol derilen ṭaʿāmı teferrüc iderdi daḫı buyurdı Süleymān yiyesiler ḥāżır itdiler A: Süleymān buyurdı taḫtın havā üzere dutdılar anları teferrüc ederdi çünki ol ṭaʿāmlar tamāmı bişdi 131a-11/13
[3990] B: daḫı buyurdı kim A: buyurdı ki 131a-13
[3991] B: ne ḳadar rızḳ yir kişi varısa cinni ve ins vuḥūş ṭuyūr hep ol yazıya cemʿ olsunlar A: her cinsden ne ḳadar ki rızḳ yer nesne var baŋa getürüŋ dedi 131a-14/15
[3992] B: pes nāgāh deŋiz çalḳandı bir balıḳ baş ḳaldırdı A: nākā[h] deŋizden bir balıḳ paş ḳaldurdı 131a-15
[3993] A: benüm 131b-1: B-
[3994] B: imdi ḫalḳ derilince ben göymezem rızḳumı vir gideyin dedi A: ve fulān maḫlūḳātuŋ daḫı bile imdi benüm rızḳumı baŋa ver ben aŋlara göymez giderün 131b-2/3
[3995] B: iy balıḳ eger iverseŋ var ucından ṭoyınca yi daḫı var git ḳalan ḫalāyıḳ daḫı geleler yiyeler didi A: var işde ne ḳadar yeye bilürseŋ uçından ye işüŋe get ve ḳalan ḳavim daḫı bir geleler 131b-4/5
[3996] B: andan ol balıḳ baş ḳaldırdı ol ṭaʿāmdan hep yidi ol bişen ṭaʿāmları ḳabuyıla ḳacaġıla hep yutdı A: balıḳ bir kez nefes çekdi ol düzülen ṭaʿāmları hep yedi çanaġıyla çömlegiyle 131b-5/6
[3997] B: ḥayrān oldı A: ḥayrān ḳaldı 131b-7
[3998] B: yā balıḳ ben A: iy balıḳ 131b-7
[3999] B: yitecek A: dek yetiçek 131b-8

ṭaʿām itdüm, (3) sen hep yutduŋ.”[4000] Ol balıḳ eytdi: “Yā Süleymān, benüm Ḥaḳ Taʿālā’dan günde üç loḳma rızḳum (4) vardı, uş bir loḳmasın yidüm. İki loḳma daḫı ḳaldı. Getir, yiyeyin. Rızḳum tamām olsun, (5) bugün ḳonuḳluġuŋda aç ḳaldum. Çün benüm ḳarnum ṭoyurmaġa gücüŋ yitmez idi ḫalḳı (6) boynuŋa alup niderdüŋ?”[4001] Çün Süleymān anı eşitdi, ʿaḳlı gitdi. Pes gine (7) kendiye geldi,[4002] secdeye vardı, eytdi: “İlāhī tevbe itdüm. Daḫı bir bunuŋ gibi söz (8) söylemeyem.[4003] Bildüm ki cümle maḫlūḳāta rızḳ, sen ġanīsin ben bir yoḳsulam.” didi.[4004] **Ḥikāyet-i Ḳarınca**[4005]

(9) Bir gün Süleymān’uŋ taḫtın yil götürüp giderdi. (10) Altunda atlular yürürdi. Bir niçeler eytdiler ki[4006] Süleymān daḫı ata binerdi. Giderken ḳarıncalaruŋ (11) ulusı eytdi: “Ḳaçuŋ, inüŋüze giriŋ tā ki Süleymān çerisi gelip sizi başmasun.” didi.[4007] (12) Ḥaḳ Taʿālā yile emr itdi: “Ḳarınca sözin Süleymān ḳulaġına ilet.” diyü. “Süleymān daḫı bile ki (13) raʿiyyeti nice ʿadl iderler.”[4008] Çünki ḳarınca[4009] sözin Süleymān eşitdi tebessüm itdi,

[161a] [B135a]

(1) ḳarınca sözine güldi. Andan duʿā ḳıldı,[4010] eytdi: “İlāhī baŋa bir devlet virdüŋ ki (2) ḳarınça sözin bilirem. Daḫı baŋa şol devleti ver ki bir iş işleyem ki anuŋla seniŋ (3) rıżāŋı bulam,[4011] tā ḳıyāmete degin peyġāmberlerile ḥaşr olam.” dedi. Andan Süleymān (4) yile buyurdı ki taḫtın yirde ḳodı.[4012] Andan ḳarıncalar ulusını buyurdı, getirdiler.[4013] Eytdi ki:[4014] (5) “Yā ḳarınca, niçün ḳarıncaları benüm çerimden

---

[4000] B: sen hep yutduŋ A: hep yedüŋ 131b-8

[4001] B: benüm ḫaḳ taʿālādan günde üç loḳma rızḳum vardı uş bir loḳmasın yidüm iki loḳma daḫı ḳaldı getir yiyeyin rızḳum tamām olsun bugün ḳonuḳluġuŋda aç ḳaldum çün benüm ḳarnum ṭoyurmaġa gücüŋ yitmez idi ḫalḳı boynuŋa alup niderdüŋ A: ḫaḳ Taʿālā ḫażretindin benüm üç loḳma günde rızḳum vardı uş bir loḳması bugün senüŋ ḳonıḳluġıŋa geldüm aç ḳaldum çünki bir beni ṭoyurmaġa güçüŋ yetmez idi niçün boynuŋa aluruŋ 131b-9/13

[4002] B: pes gine kendiye geldi A: yine ʿaḳlı başına geldi 131b-14

[4003] B: İlāhī tevbe itdüm daḫı bir bunuŋ gibi söz söylemeyem A: İlāhī tevbe etdüm ki daḫı bunuŋ gibi söz demeyem 131b-15

[4004] B: cümle maḫlūḳāta rızḳ sen ġanīsin ben bir yoḳsulam didi A: cümle ʿāleme rızḳı veren sensin ben bir yoḳsulun dedi 132a-1/2

[4005] B: Ḥikāyet-i Ḳarınca A: Ḥikāyet-i Ḳarınça 132a-2

[4006] B: Süleymānuŋ taḫtın yil götürüp giderdi altunda atlular yürürdi bir niçeler eytdiler ki A: Süleymān buyurdı yel taḫtın getürdi hava yüzinde giderdi aşaġasında atlular gezerlerdi bir niçeler daḫı derler ki 132a-3/4

[4007] B: Süleymān daḫı ata binerdi giderken ḳarıncalaruŋ ulusı eytdi ḳaçuŋ inüŋüze giriŋ tā ki Süleymān çerisi gelip sizi başmasun didi A: Süleymān ol vaḳt ata bindi giderdi ḳarınça deresine uġradı pes ol ḳarınçalar ḳaçuŋ inüŋüze girüŋ Süleymān çerisi [baş]masun 132a-5/7

[4008] B: ḫaḳ taʿālā yile emr itdi ḳarınca sözin Süleymān ḳulaġına ilet diyü Süleymān daḫı bile ki raʿiyyeti nice ʿadl iderler A: pes ḫaḳ Taʿālā böyle buyurdı ḳarınçanuŋ üni Süleymānuŋ ḳulaġına girdi ḫaḳ Taʿālā eytdi Süleymān bilsün ki reʿayaya niçe ʿadl itmek gerek tā ki kendü bilse ġarra’ olmaya 132a-7/10

[4009] B: ḳarınca A: ḳarınça 132a-11

[4010] B: tebessüm itdi ḳarınca sözine güldi andan duʿā ḳıldı A: güldi 132a-11

[4011] B: ki ḳarınça sözin bilirem daḫı baŋa şol devleti ver ki bir iş işleyem ki anuŋla seniŋ rıżāŋı bulam A: ḳarınça dilin baŋa ögretdüŋ daḫı şol devlet verdüŋ ki senüŋ rıżāŋı bulam 132a-13/14

[4012] B: ḫaşr olam dedi andan Süleymān yile buyurdı ki taḫtın yirde ḳodı A: aŋılam dedi pes Süleymān buyurdı taḫtın aşaġa ḳodı 132b-1

[4013] B: andan ḳarıncalar ulusını buyurdı getirdiler A: eytdi varuŋ getürüŋ ol ḳarınçalar ulusını varup getürdiler 132b-1/2

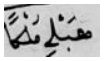
[4014] B: eytdi ki A: Süleymān eytdi 132b-2/3

ḳaçırduŋ? Ben ẓālim pādişāhmıyın?” dedi.[4015] (6) Ḳarınca eytdi: “Yā Süleymān ḳaḳıma. Sen nice pādişāhısaŋ ben daḫı pādişāham.”[4016] (7) Süleymān eytdi: “Nice pādişāhsın, söyle eşideyin.” dedi. Eytdi: “Yā Süleymān,[4017] (8) Ḥaḳ Taʾālā[4018] ḳırḳ biŋ mevżiʿuŋ melikligin virüp durur.[4019] Degme mevżiʿde ḳırḳ biŋ[4020] (9) vezīrüm var. Her bir[4021] vezīrüm ḥükminde ḳırḳ biŋ sınf ḳarınca var.[4022] Eger Ḥaḳ Taʿālā (10) bir żaʿīfümüze buyursa ne ḳadar çoḳ çerilü düşmen olursa anı helāk itmek elinden (11) gelir.[4023] Andan Süleymān eytdi: “Yā niçün ḳaçuŋ didüŋ?”[4024] Ḳarınca eytdi: “Anuŋıçun (12) didüm ki bu yirde altun vardur, ādem oġlanları iŋen ṭamaʿkardur, ḳorḳaram ki[4025] bu[4026] yeri (13) ḳazalar benüm leşkerüm[4027] ayaḳda yite. Zīrāki bu ʿaẓamet ki Ḥaḳ Taʿālā saŋa virdi, hīç kimseye virmedi.”[4028]

[161b] [B135b]

(1) Süleymān eytdi: “Yā sen[4029] niçün ḳaçmaduŋ?” Ḳarınca[4030] eytdi: “Ben bunlaruŋ pādişāhıyın.[4031] (2) Pādişāh raʿiyyete müşfiḳ gerek, belā vaḳtında kendüsin ilerü dutmaḳ gerek.” dedi.[4032] Andan (3) Süleymān eytdi: “Sen[4033] bu ʿilmi ḳandan[4034] ögrendüŋ?” Ḳarınca[4035] eytdi: “Yā Süleymān dünyāda (4) ʿilm issi ancaḳ sen misin?[4036] Dükeli ʿilmi Taŋrı[4037] bir kişiye virmedi.[4038] Eger dilerseŋ saŋa (5) bir ḳaç mes’ele[4039] ṣorayın ve hem ögredeyin. Ol vaḳtın benüm ʿilm ehlidügümi bilesin.[4040] Andan[4041] (6) Süleymān eytdi: “Ṣor yā ḳarınca.” dedi.[4042] Eytdi: “Yā Süleymān,[4043]

[4015] B: yā ḳarınca niçün ḳarıncaları benüm çerimden ḳaçırduŋ ben ẓālim pādişāhmıyın dedi A: yā ḳarınça benden ve çerimden çerüŋi ḳaçırduŋ ben ẓālim 132b-3/4
[4016] B: ḳarınca eytdi yā Süleymān ḳaḳıma sen nice pādişāhısaŋ ben daḫı pādişāham A: pādişāhısaŋ ben daḫı öyle pādişāhın 132b-4
[4017] B: Süleymān eytdi nice pādişāhsın söyle eşideyin dedi eytdi yā Süleymān: A-
[4018] B: ḥaḳ taʿālā A: ḥaḳ taʿālā baŋa daḫı 132b-5
[4019] B: melikligin virüp durur A: pādişāhlıġın ve[r]mişdür 132b-5
[4020] B: biŋ A: piŋ 132b-6
[4021] B: her bir A: degme 132b-6
[4022] B: ḳırḳ biŋ sınf ḳarınca var A: ḳırḳ piŋ sı[n]f ḳarınça vardur 132b-7
[4023] B: bir żaʿīfümüze buyursa ne ḳadar çoḳ çerilü düşmen olursa anı helāk itmek elinden gelir A: iŋen żaʿīfimüze buyura ne ḳadar çoḳ çeriolurusa helāk itmek elinden gelür 132b-8/9
[4024] B: yā niçün ḳaçuŋ didüŋ A: neniçün ḳaçuŋ gedüŋ 132b-10
[4025] B: ḳarınca eytdi anuŋıçun didüm ki bu yirde altun vardur ādem oġlanları iŋen ṭamaʿkardur ḳorḳaram ki A: ḳarınça eytdi anıŋıçun dedüm ki bu yere altun vardur ādem oġlanı iŋen ṭamaʿ issi olurlar ḳorḳdum ki 132b-10/12
[4026] B: bu: A-
[4027] B: benüm leşkerüm A: çerüm 132b-12
[4028] B: virdi hīç kimseye virmedi A: verdi hīç kimseneye vermedi 132b-13/14
[4029] B: sen A: sin 132b-14
[4030] B: ḳarınca A: ḳarınça 132b-15
[4031] B: pādişāhıyın A: meliki 132b-15
[4032] B: dedi: A-
[4033] B: sen: A-
[4034] B: ḳandan A: ḳanda 133a-2
[4035] B: ḳarınca A: ḳarınça 133a-2
[4036] B: ancaḳ sen misin A: ançaḳ sen degülsin 133a-3
[4037] B: taŋrı A: ḥaḳ Taʿālā 133a-4
[4038] B: virmedi A: vermedi 133a-4
[4039] B: mes’ele A: nesne 133a-5
[4040] B: ol vaḳtın benüm ʿilm ehlidügümi bilesin A: tā sen daḫı ʿilm ehlidügümi bilesin dedi 133a-5/6
[4041] B: andan: A-
[4042] B: ṣor yā ḳarınca dedi A: ne ṣorarsaŋ 133a-6
[4043] B: eytdi yā Süleymān A: ḳarınça eytdi 133a-7

Taŋrıdan ne diledüŋ?” (7) Süleymān: “Pādişāhlıḳ diledüm ki benden ṣoŋra kimse benüm gibi olmaya.”[4044] Ḳarınca[4045] (8) eytdi: “Bu sözde[4046] ḥased ḳoḳusı gelir.[4047] Her ki peyġāmber olur ḥased itmek revā olmaya. (9) N’ola cihānda sencileyin pādişāh olursa?” dedi.[4048] Bu söz Süleymān’a[4049] ḳatı geldi. Ḳarınca (10) eytdi: “Doġrı söz hemīşe Ādem’e ḳatı gelir.”[4050] Ḳarınca[4051] eytdi: “Daḫı ne diledüŋ?” dedi.[4052] Süleymān (11) eytdi: “Bir yüzük ḳaşın diledüm, anuŋla cihān milkini tamām dutam.” Ḳarınca eytdi: “Anuŋ maʿnisin (12) bilirmisin ne dimekdür?”[4053] Süleymān eytdi:[4054] “Bilmezem.” Ḳarınca eytdi: “Maʿnisi oldur kim her ne ki (13) gök altında ve yir üstinde vardur hep saŋa virdüm.[4055] Dükelisi bir ṭaş bahāsıdur.

[162a] [B136a]

(1) Daḫı[4056] bu dünyānuŋ ḳıymeti benüm ḳatumda bir ṭaşca[4057] yoḳdur.” dimek olur. Ḳarınca[4058] eytdi: “Daḫı ne diledüŋ?” (2) Süleymān eytdi: “Yil benüm ḥükmümde olmaḳ diledüm.”[4059] Ḳarınca eytdi: “Yeli senüŋ ḥükmüŋde ḳıldıġınuŋ (3) sebebi nedür bilir misin?” didi. Süleymān eytdi: “Bilmezem.”[4060] Ḳarınca[4061] eytdi: “Ḥaḳ Taʿālā didigi[4062] (4) olur ki işbu yili senüŋ emrüŋde ḳodum,[4063] ol saŋa[4064] işāretdür ki işbu yil nice[4065] esüp (5) geçerse senüŋ pādişāhlıġuŋ daḫı şöyle geçiserdür.” Ḳarınça[4066] eytdi: “Daḫı ne diledüŋ?” Süleymān (6) eytdi: “Dīvler, perriler[4067] baŋa muṭīʿ olmaḳ diledüm.” Ḳarınca[4068] eytdi:[4069] “Eyü nesne dilemedüŋ. Eger anı

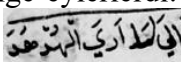
[4044] B: Süleymān pādişāhlıḳ diledüm ki bendan ṣoŋra kimse benüm gibi olmaya A: Süleymān eytdi pādişāhlıḳ diledüm ki benden ṣoŋra benüm gibi olmaya 133a-8/9
[4045] B: ḳarınca A: ḳarınça 133a-9
[4046] B: sözde A: sözden 133a-9
[4047] B: gelir A: gelür 133a-10
[4048] B: peyġāmber olur ḥased itmek revā olmaya n’ola cihānda sencileyin pādişāh olursa dedi A: peyġāmper ola ḥased ḳılmaḳ revā degildür n’ola eger seni pādişāh eyleyen bir kişiyi daḫı senden ṣoŋra pādişāh eylerse 133a-10/12
[4049] B: bu söz Süleymāna A: Süleymāna bu söz 133a-12
[4050] B: ḳarınca eytdi doġrı söz hemīşe ādeme ḳatı gelir: A-
[4051] B: ḳarınca A: ḳarınça 133a-13
[4052] B: dedi: A-
[4053] B: yüzük ḳaşın diledüm anuŋla cihān milkini tamām dutam ḳarınca eytdi anuŋ maʿnisin bilirmisin ne dimekdür A: yüzük ḳaşı diledüm ki mülk elümde ola ḳarınça eytdi maʿnisi bilür misin anuŋ ne demek olur 133a-14/15
[4054] B: Süleymān eytdi A: eytdi 133a-15
[4055] B: ḳarınca eytdi maʿnisi oldur kim her ne ki gök altında ve yir üstinde vardur hep saŋa virdüm A: ḳarınça eytdi maʿnisi oldur ki her ne kim gök altında yer üstüde var saŋa verdüm 133b-1/2
[4056] A: daḫı 133b-2: B-
[4057] B: benüm ḳatumda bir ṭaşca A: bizüm ḳatumuzda bir ṭaşça 133b-3
[4058] B: ḳarınca A: ḳarınça 133b-4
[4059] B: ḥükmümde olmaḳ diledüm A: emrümde diledüm 133b-5
[4060] B: ḳarınca eytdi yeli senüŋ ḥükmüŋde ḳıldıġınuŋ sebebi nedür bilir misin didi Süleymān eytdi bilmezem: A-
[4061] B: ḳarınca A: ḳarınça 133b-5
[4062] B: didigi A: dedügi 133b-6
[4063] B: ḳodum A: ḳıldım 133b-6
[4064] B: saŋa A: şuŋa133b-6
[4065] B: işbu yil nice A: yil niçe 133b-7
[4066] B: şöyle geçiserdür ḳarınça A: eyle geçer ḳarınça 133b-8
[4067] B: dīvler perriler A: dīv perileri 133b-9
[4068] B: ḳarınca : A-
[4069] A: eytdi 133b-10: B-

dilemeseŋ (7) ferişteler senüŋ ḥükmüŋde olısarlardı[4070] tā āḫir zamāna degin.[4071] Ammā āḫir zamānda bir (8) peyġāmber gelecekdür,[4072] ol bunuŋ gibi nesneler dilemeyiser.[4073] Ḥaḳ Taʿālā ferişteleri anuŋ ḥükminde ḳoyısar."[4074] (9) Süleymān şordı ki: "Ol nice[4075] kişidür?" Ḳarınca: "Muḥammedi Muṣṭafā'dur. Daḫı ol peyġāmberlerüŋ (10) mühridür."[4076] Andan ḳarınca[4077] şordı ki: "Yā Süleymān adunuŋ maʿnisi nedür, bilir misin?" Eytdi: (11) "Bilmezem."[4078] Ḳarınca eytdi: "Selīm göŋülli, dimek olur. Şol ḳadar selīmü'l-ḳalb kişisin ki göŋlüŋi (12) bir geçer nesneye baġladuŋ." didi.[4079] Andan Süleymān eytdi: "Yā ḳarınca, baŋa ögüt vir." dedi.[4080] (13) Ḳarınca eytdi: "Eliŋ altındaġı kişileri ḫōş dut, bunlaruŋ dem dem ḥālin şor." dedi.

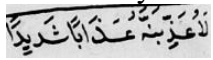
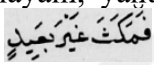
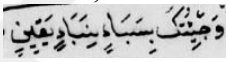
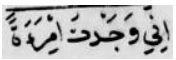
[162b] [B136b]

(1) "Ben her gice daşra çıḳaram, kendü ḳavmümüŋ, elüm altındaġı kişilerüŋ ḥālin görürürem.[4081] (2) Eger biri birine ẓulm itseler, ben ʿadl iderem. Eger şayru olsalar şoraram." didi.[4082] (3) Pes Süleymān diledi kim gide, ḳarınca eytdi:[4083] "Revā mıdur ki[4084] yā Süleymān sen bizüm[4085] ḳonuḳluġumuz (4) görmedin gider misin?"[4086] Süleymān eytdi: "Beni neyile ḳonuḳlarsın?" dedi.[4087] Ḳarınca eytdi: "Taŋrı (5) virdigile." Andan Süleymān eytdi: "Getir, görelüm." Ol ḳarıncalar pādişāhı buyurdı ki bir çekirge (6) budın getirdiler:[4088] Süleymān anı gördi güldi: "Bu çoḳ çeri ki benümiledür bunı ḳanḳı (7) birisi yisün?" dedi. Ḳarınca eytdi: "Sen azlıġına baḳma, berekātına baḳ." dedi. Çün bi-smi'l-lāh (8) deyip şundılar. Tamāmet Süleymān leşkeri yediler, ṭoydılar. Taŋrı faẓlıla bir zerre andan (9) eksilmedi.[4089] Çün[4090]

[4070] B: olısarlardı A: ḳalısardur 133b-11
[4071] B: tā āḫir zamāna degin: A-
[4072] B: ammā āḫir zamānda bir peyġāmber gelecekdür A: yā Süleymān āḫir zamānda bir peyġāmper geliçekdür 133b-11/12
[4073] B: dilemeyiser A: dilemeyiserdür 133b-12
[4074] B: ḥükminde ḳoyısar A: ḥükminde ḳılısardur 133b-13
[4075] B: nice A: niçe 133b-14
[4076] B: ḳarınca Muḥammedi Muṣṭafādur daḫı ol peyġāmberlerüŋ mühridür A: ḳarınça eytdi peyġāmperler ḫatemi Muḥammedī Muṣṭafādur ʿaleyhi's-selām 133b-14/15
[4077] B: andan ḳarınca A: andın ḳarınça 133b-15
[4078] B: adunuŋ maʿnisi nedür bilir misin eytdi bilmezem A: anuŋ maʿnisin bilürmisen eytdi bilmezim sen eyt 134a-1/2
[4079] B: ḳarınca eytdi selīm göŋülli dimek olur şol ḳadar selīmü'l-ḳalb kişisin ki göŋlüŋi bir geçer nesneye baġladuŋ didi A: ḳarınça eytdi selīm dimek olur şol ḳadar selīm göŋüllü kişisen bir geçer nesne göŋliŋi baġladı 134a-2/4
[4080] B: yā ḳarınca baŋa ögüt vir dedi A: iy ḳarınça baŋa ögüt ver 134a-4/5
[4081] B: eliŋ altındaġı kişileri ḫōş dut bunlaruŋ dem dem ḥālin şor dedi ben her gice daşra çıḳaram kendü ḳavmümüŋ elüm altındaġı kişilerüŋ ḥālin görürem A: elüŋ altındaġıları ḫōş ṭutġıl bunlaruŋ ḥālin şora dururın 134a-5/6
[4082] B: didi: A-
[4083] B: diledi kim gide ḳarınca eytdi A: eytdi ki ḳaṣd etdi ki göçe gide ḳarınça eytdi 134a-8
[4084] B: ki: A-
[4085] B: sen bizüm: A-
[4086] B: gider misin A: gidesin 134a-9
[4087] B: ḳonuḳlarsın dedi A: ḳonuḳlursan 134a-10
[4088] B: ḳarınca eytdi taŋrı virdigile andan Süleymān eytdi getir görelüm ol ḳarıncalar pādişāhı buyurdı ki bir çekirge budın getirdiler A: ḳarınça eytdi taŋrı verdügi nesneyile eytdi getür göreyüm ol ḳarınçalar begi buyurdı çekürge budın getürdiler Süleymān öŋinde ḳodılar 134a-10/13
[4089] B: gördi güldi bu çoḳ çeri ki benümiledür bunı ḳanḳı birisi yisün dedi ḳarınca eytdi sen azlıġına baḳma berekātına baḳ dedi çün bi-smi'l-lāh deyip şundılar tamāmet Süleymān leşkeri yediler ṭoydılar taŋrı faẓlıla bir

Süleymān anı gördi,[4091] secdeye vardı eytdi: “İy ḳādir-i salṭanat, (10) memleket senüŋdür. Biz bir żaʿīf ḳuluz.” Andan Süleymān bir eve girdi,[4092] ḳırḳ gün çıḳmadı. **(11) Ḥikāyet-i Belḳıs bā Hüdhüd**[4093] Bir gün Süleymān sefere çıḳdı.[4094] Ḳuşlar havā üzerine (12) ḳanat ḳanada urup Süleymān üstine gölge eylerlerdi. Pes geldi bir yire ḳondı.[4095] Süleymān (13) baḳdı, hüdhüdi göremedi. “Ne geldi baŋa kim hüdhüdi

[163a] [B137a]

(1) göremezem?” Zīrā ki hüdhüdüŋ iki dürlü ḫāṣiyyeti varıdı: Biri bu ki gölge eylerdi, biri daḫı (2) bu ki her ne yirde ki ṣu vardur yir altında bilirdi. Ol vaḳtın Süleymān’a su gerek oldı. (3) Pes baḳdı, hüdhüdi yirinde göremedi. İstediler, bulunmadı. Süleymān ḳaḳıdı, eytdi:[4096] (4) “Ben aŋa ḳatı ʿaẕāb idem,[4097] yāḫūẕ boġazlayam, yāḫūẕ benden (5) ayrıldıġına ḥüccet getire, ne yire varduġını eyide.[4098]„ Andan[4099] birez eglendi, hüdhüd (6) geldi, Süleymān’uŋ ḳarşusına durdı.[4100] Süleymān çün anı gördi ṣordı ki: “Ḳandayıduŋ?” (7) Diledi ki ʿaẕāb ide. Hüdhüd eytdi: “Ben bir nesne buldum, sen anı bilmezsin.”[4101] Çün (8) anı eşitdi, Süleymān eytdi: “Ne bulduŋ?”[4102] Hüdhüd: (9) “Şimdi ben Sabā şehrinden gelirem, bir dōst ḫaberin getirdim.[4103] (10) Bir ʿavrat pādişāhlıḳ eyler;[4104] mülki, niʿmeti iŋen çoḳ taḫtında oturur. Kendüsi ve çerisi[4105] (11) güneşe ṭaparlar, Taŋrı’ya ṭapmazlar.”[4106] Çün Süleymān’anı eşitdi,

---

zerre andan eksilmedi A: görip güldi bu saġışsız çeri kim benümle var bunı ḳanḳı birine baḳ çün bi-smi’l-lāh deyip faẕlile bir zerre eksilmedi 134a-13/15

[4090] B: çün: A-

[4091] B: gördi: görüp 134a-15

[4092] B: biz bir żaʿīf ḳuluz andan Süleymān bir eve girdi A: ben bir ḳulın dedi döndi yine evine geldi miḥrāba girdi 134b-2/3

[4093] B: Ḥikāyet-i Belḳıs ba Hüdhüd A: Ḥikāyet-i Hüdhüd 134b-3

[4094] B: sefere çıḳdı A: sefere gitmişidi 134b-4

[4095] B: ḳuşlar havā üzerine ḳanat ḳanada urup Süleymān üstine gölge eylerlerdi pes geldi bir yire ḳondı A: ḳuşlar havā üzere ḳanat gerüp gölige eylerleridi bir yere gelüp ḳondılar 134b-4/5

[4096] B: ne geldi baŋa kim hüdhüdi göremezem zīrā ki hüdhüdüŋ iki dürlü ḫāṣiyyeti varıdı biri bu ki gölge eylerdi biri daḫı bu ki her ne yirde ki ṣu vardur yir altında bilirdi ol vaḳtın Süleymāna su gerek oldı pes baḳdı hüdhüdi yirinde göremedi istediler bulunmadı Süleymān ḳaḳıdı eytdi A: iy n’oladı baŋa hüdhüdi göremedüm zīrā ki her yerde ṣu varısa hüdhüd bilürdi ol vaḳt Süleymānı anda ṣu gerek oldı hüdhüdi istedi bulınmadı Süleymān ḳaḳıdı 134b-7/10

[4097] B: ʿaẕāb idem A: ʿaẕāb eyleyem 134b-11

[4098] B: yāḫūẕ benden ayrıldıġına ḥüccet getire ne yire varduġını eyide A: benüm ḳatumda niçün ayrıldı ḥüccet getüre ḳanda varursa eyde 134b-11/13

[4099] A: andan 134b-13: B-

[4100] B: Süleymānuŋ ḳarşusına durdı A: bayaġı yerde durdı 134b-14

[4101] B: Süleymān çün anı gördi ṣordı ki ḳandayıduŋ diledi ki ʿaẕāb ide hüdhüd eytdi ben bir nesne buldum sen anı bilmezsin A: Süleymān ṣordı ki ḳanda idüŋ diledüm ki sen anı bilmezsin böyle dedügiçün daḫı ḳaḳıdı 134b-14/135a-1

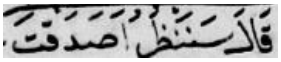
[4102] B: çün anı eşitdi Süleymān eytdi ne bulduŋ: A-

[4103] B: hüdhüd şimdi ben Sabā şehrinden gelirem bir dōst ḫaberin getirdim A: hüdhüd eydür ben uş Sapā melikinden gelürüm bir dōs ḫaberin getürdüm 135a-2/3

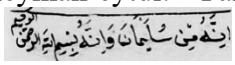
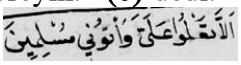
[4104] B: bir ʿavrat pādişāhlıḳ eyler A: bir ʿavrat bildüm ki pādişāhlıḳ ider 135a-3/4

[4105] B: kendüsi ve çerisi A: kendüsi çerisi 135a-5

[4106] B: taŋrıya ṭapmazlar: A-

yirinden ṣıçradı, eytdi: (12) “Eyü ḫaber getürdüŋ.” Süleymān eytdi: “Göreyin, girçek midür (13) yoḫsa yalan mıdur?”[4107] Pes[4108] vezīri Āṣaf’ı oḳudı, eytdi: “İy Āṣaf,[4109] hüdhüd bir ʿacab ḫaber getürdi

[163b] [B137b]

(1) sen ne dirsin?”[4110] Āṣaf eytdi: “Ḥaḳ Taʿālā ḳādirdür ki[4111] ne dilerse işleye, (2) mülki kime girekise vire. Eger gey bileyin dirseŋ bir biti yaz, hüdhüde vir, varsun, (3) anı dīne daʿvet itsün. Eger müsülmān olursa ḫōd oldı, eger olmazısa leşkeriŋle (4) bile var, ḳamusın ḳahr eyle.” dedi.[4112] Süleymān eytdi: “İmdi bir heybetlü biti yaz.”[4113] Āṣaf (5) eytdi: “Ben Tevrīt’de bir ulu ad buldum, anı yazayın.” dedi. Süleymān eytdi: “Yaz, göreyin.” (6) dedi.[4114] Andan Āṣaf nāmenüŋ evvelinde yazdı ki: (7) “Benüm ḳatumdan ki Süleymānvan,[4115] senüŋ ḳatuŋdan kim[4116] (8) Belḳıssın. Eşitdüm ki sen[4117] güneşe ṭaparmışsın. İmdi saŋa biti degicek müsülmān olasın, (9) Taŋrı’yı bir bilesin, beni ḫaḳ peyġāmber bilesin.” dedi. Nāmeyi yazdı, hüdhüde virdi, eytdi: (10) “Var, bunı ol ʿavrata ilet.” didi.[4118] Su’āl: “Ne ḥikmetdür ki Süleymān kendü adın Taŋrı adından[4119] (11) yuḳaru yazdı niçün?” Cevāb oldur ki ol ḳavm kāfirleridi, güneşe ṭaparlarıdı.[4120] Süleymān (12) fikr itdi ki bitim açıp,[4121] oḳuyup sögerlerse benüm aduma sögsünler diyü kendü adın öŋdin[4122] yazdı. (13) Ol nāme’i hüdhüd aldı, eytdi:[4123] “Taŋrı peyġāmberi seniŋ gibi[4124] ulu pādişāhuŋ ilçisi[4125] yaluŋuz olmaḳ

[164a] [B138a]

[4107] B: göreyin girçek midür yoḫsa yalan mıdur A: göreyin sözüŋ doġrımıdur 135a-7/8
[4108] B: pes: A-
[4109] B: eytdi iy aṣaf: A-
[4110] B: sen ne dirsin A: işbunuŋ gibi sözden daḫı ne dersin 135a-9
[4111] A: ki 135a-10: B-
[4112] B: eger gey bileyin dirseŋ bir biti yaz hüdhüde vir varsun anı dīne daʿvet itsün eger müsülmān olursa ḫōd oldı eger olmazısa leşkeriŋle bile var ḳamusın ḳahr eyle dedi A: eger ḥaḳīḳatı bileyin derseŋ biti yazuŋ hüdhüd anı dīne daʿvetüŋ idüŋ eger müsilmān olursa eyü eger olmazsa çeri ver biŋ yaḫūd bile varuŋ ḳamusın ḳahr idüŋ 135a-11/14
[4113] B: yaz A: yazuŋ 135a-15
[4114] B: ben Tevrītde bir ulu ad buldum anı yazayın dedi Süleymān eytdi yaz göreyin dedi A: ben bir ulu ad gördüm anı yazayın Süleymān eytdi yaz 135b-1/2
[4115] B: Süleymānvan A: Süleymānın 135b-4
[4116] B: senüŋ ḳatuŋdan kim A: ve senüŋ ḳatuŋdA ki 135b-5
[4117] A: sen 135b-5: B-
[4118] B: imdi saŋa biti degicek müsülmān olasın taŋrıyı bir bilesin beni ḫaḳ peyġāmber bilesin dedi nāmeyi yazdı hüdhüde virdi eytdi var bunı ol ʿavrata ilet didi A: imdi biti degiçek müsülmān oluŋ taŋrıyı bir bilüŋ ve beni ḫaḳ peyġāmper bilüŋ hüdhüd eline nāmeyi verdi eytdi ol ʿavrata ilet dedi 135b-6/8
[4119] B: taŋrı adından A: taŋrıdan 135b-9
[4120] B: ṭaparlarıdı A: ṭapardı 135b-11
[4121] B: bitim açıp A: bitüm açup 135b-11/12
[4122] B: öŋdin A: evvel 135b-13
[4123] B: ol nāmeyi hüdhüd aldı eytdi A: hüdhüdüŋ ḳanadına baġladı hüdhüd eytdi 135b-13/14
[4124] B: peyġāmberi seniŋ gibi A: peyġāmperi senüŋ gibi 135b-14/15
[4125] B: ilçisi A: elçisi 135b-15

(1) revā degüldür. Dilerem ki baŋa yoldaş ḳoşasın ki ben anuŋla esirgenem.”[4126] Çün Süleymān (2) anı eşitdi, eytdi: “Revādur ki aŋa bir yoldaş ḳoşavuz.”[4127] Pes Süleymān buyurdı ki[4128] (3) ṭoġanı aŋa yoldaş ḳoşdılar, ṭoġanıla ikisi bile havā yüzine uçdılar, gitdiler. Ammā[4129] ṭoġan (4) hüdhüdüŋ altınca uçardı. Çün hüdhüd anı gördi ki aşaġa uçar, eytdi: “Yā ṭoġan, ben (5) seni yoldaş diledigümden maḳṣūd budur ki benüm üstümce uçasın. Dünyāda kimse düşmānsuz (6) olmaz. Yanumdan bir kimse gelip beni helāk iderse senüŋ yoldaşlıġuŋdan fāyide (7) olmamış olur.” Ṭoġan eytdi: “Ben daḫı anı bilirem ammā seniŋ bileŋe Taŋrı’nuŋ ulu adı vardur. (8) Benüm ne miḳdārum ola ki ol aduŋ üstünce uçam? Üşenme, yüri, gidelüm. Ol ad issi (9) seni, beni daḫı ṣaḳlar.” dedi.[4130] Andan Ḥaḳ Taʿālā’dan ṭoġana nidā geldi ki: “ʿizzim celālüm (10) ḥaḳḳıçun çünki sen benüm aduma ḥürmet itdüŋ, üstünce uçmaduŋ ben daḫı seniŋ yeriŋi dünyāda pādişāhlar (11) ḳolında ḳıldum,[4131] tā ḳıyāmete degin.” dedi. Çünki ol ikisi uçdılar, Belḳıs’ıŋ[4132] sarāyına geldiler, hüdhüd (12) dereceden içerü girdi,[4133] ol nāmeyi Belḳıs’uŋ ṣaġ eline ṣundı.[4134] Çün Belḳıs anı gördi, (13) gey ʿacabladı. Hüdhüd uçdı, gine dereceye ḳondı. Belḳıs nāmeyi açdı, oḳudı. Evvel Süleymān

[164b] [B138b]

(1) adın gördi, eytdi: “Seni kim veribidi?”[4135] Andan Ḥaḳ Taʿālā hüdhüde dil verdi, söyledi,[4136] (2) eytdi: “Bunı şol kişi veribidi kim ādemüŋ, dīvüŋ, perrinüŋ, ḳuşlaruŋ ve[4137] yilüŋ pādişāhıdur.” (3) Çün Belḳıs anı eşitdi; ḫāṣekilerin, beglerin ḳatına divşirdi, yüzinden niḳābın götürdi, (4) eytdi:[4138] “Yā begler, vezīrler.[4139] “Baŋa bir ulu pādişāhdan nāme[4140] geldi. İçinde bir ulu ad var. (5) Anuŋ ilçisi ḳuşdur.” Bitide yazılanı anlara dedi. Eytdi: “İy vezīrler, fikr idüŋ. (6) ʿAḳluŋuz benümden artuḳdur.”

[4126] B: yaluŋuz olmaḳ revā degüldür dilerem ki baŋa yoldaş ḳoşasın ki ben anuŋla eşirgenem A: daḫı ʿaẓametlü ulu gerek ben bir żaʿīf cānavarın baŋa bir heybetlü cānavar daḫı ḳoşuŋ tā ki anuŋıla iḫtiyārsuz gidem 136a-1-3

[4127] B: çün Süleymān anı eşitdi eytdi revādur ki aŋa bir yoldaş ḳoşavuz: A-

[4128] B: pes Süleymān buyurdı ki A: Süleymān buyurdı 136a-3

[4129] B: ṭoġanıla ikisi bile havā yüzine uçdılar gitdiler ammā A: andan uçup havā yüzine degdiler 136a-4

[4130] B: altınca uçardı çün hüdhüd anı gördi ki aşaġa uçar eytdi yā ṭoġan ben seni yoldaş diledigümden maḳṣūd budur ki benüm üstümce uçasın dünyāda kimse düşmānsuz olmaz yanumdan bir kimse gelip beni helāk iderse senüŋ yoldaşlıġuŋdan fāyide olmamış olur ṭoġan eytdi ben daḫı anı bilirem ammā seniŋ bileŋe taŋrınuŋ ulu adı vardur benüm ne miḳdārum ola ki ol aduŋ üstünce uçam üşenme yüri gidelüm ol ad issi seni beni daḫı ṣaḳlar dedi A: altınça uçardı hüdhüd eytdi gelüp havādan ururlarısa sen aşaġadan baŋa ne edebilürsin gil benüm üstimçe uç ki beni ṣaḳlayasın ṭoġan eytdi senün ḳanatuŋda taŋrınuŋ ulu adı vardur benüm ne ḳudretüm var ki senüŋ üstüŋçe uçam ammā beni ṣaḳlayan Allahdur 136a-5/10

[4131] B: andan ḥaḳ taʿālādan ṭoġana nidā geldi ki ʿizzim celālüm ḥaḳḳıçun çünki sen benüm aduma ḥürmet itdüŋ üstünce uçmaduŋ ben daḫı seniŋ yeriŋi dünyāda pādişāhlar ḳolında ḳıldum A: çünki ṭoġan bu sözi söyledi ḫiṭāb-ı ʿizzet geldi ki yā ṭoġan niçe ki sin benüm adumı ʿizzetledüŋ ḥürmet etdüŋ ʿizzetüm celālüm ḥaḳḳıçun ben daḫı senüŋ yerüŋ ulular pādişāhlar yeŋi ḳıldum 136a-11/14

[4132] B: çünki ol ikisi uçdılar Belḳısıŋ A: andan uçup Belḳısuŋ 136a-15

[4133] B: dereceden içerü girdi A: dereçeden içerü girdiler 136b-1

[4134] B: ṣaġ eline ṣundı A: eline ṣundılar 136b-2

[4135] B: çün Belḳıs anı gördi gey ʿacabladı hüdhüd uçdı gine dereceye ḳondı Belḳıs nāmeyi açdı oḳudı evvel Süleymān adın gördi eytdi seni kim veribidi A: çün Belḳıs açdı nāmeyi Süleymān adın gördi hüdhüde eytdi kim veribdi 136b-2/4

[4136] B: söyledi A: andan söyledi 136b-5

[4137] B: ve 136b-6: B-

[4138] B: çün Belḳıs anı eşitdi ḫāṣekilerin beglerin ḳatına divşirdi yüzinden niḳābın götürdi eytdi A: Belḳıs anı eşidüp beglerin meliklerin ḳatına deŋşürdi eytdi 136b-7/8

[4139] B: vezīrler: A-

[4140] B: nāme A: nāmesi 136b-9

dedi.[4141] Ol ulular eytdiler: “Bizde māl çoḳdur, ceng āleti (7) çoḳdur, hem ḳavmümüz daḫı bize doġrıdur. Biz seniŋ emrüŋe muṭīʿuz. Sen ne dirseŋ biz anı (8) ideriz.”[4142] Belḳıs eytdi: “Ol meliküŋ dedigin dutmaḳ gerek. Anı vilāyete getürmek olmaz[4143] çünki (9) ol[4144] bunda gele, şehri ala, ili ḫarāb ide.[4145] Hem bizi daḫı üşendüre.”[4146] “Yigrek oldur kim aŋa teberrükler (10) veribiyevüz,[4147] göŋlin ḫōş idevüz.” didiler.[4148] Pes Belḳıs biti cevābın yazdı, eytdi: “Her ne kim nāmede (11) vardur oḳudum. Uş ḫażretüŋe kişi veribidüm; teberrikler, tuḥfeler ḳabūl idesiz.”[4149] Biŋ at çaḳır (12) gözlü;[4150] her atı bir ḳul yider. Her birinüŋ eyeri, oyanı altundan muraṣṣaʿ ṭaşlarıla (13) bezenmiş. Oyanları altunıla dikilmiş ve çulları daḫı ol resme. Daḫı dört altun kerpiç

[165a] [B139a]

(1) kesdirdi, anı daḫı bile virdi.[4151] Anlar gelmezden öŋdün Süleymān’a ol ḥāl[4152] maʿlūm (2) oldı. Buyurdı, dört yüz altun kerpiç kesdiler. Daḫı dört biŋ ḳul ṭonları (3) muraṣṣaʿ, her bir ḳul eline birer at ol resme meydāna gelip durdılar. Çün ol yaŋadan (4) Belḳıs ilçisi geldiler,[4153] meydānda ol ʿaẓameti[4154] gördiler, her ne kim getirmişlerdi biŋ (5) ol ḳadar buldılar. Ol kendüler getürdügüni göstermege utandılar, eytdiler:[4155] (6) “Biz bunı aŋa[4156] ne yüzile iledelüm?” dediler. “Deŋize şu getürmiş gibi olduḳ.” dediler.[4157] Pes gördiler ki (7) Süleymān dört kerpiç yirini açuḳ ḳodurmış. utanduḳlarından ol dört kerpüci (8) ol açuḳ yire ḳodılar, gitdiler, hem eytdiler: “Mebādā Süleymān ḳulları bu kerpiçleri (9) bizde göreler, eydeler: “Bunı

[4141] B: anuŋ ilçisi ḳuşdur bitide yazılanı anlara dedi eytdi iy vezīrler fikr idüŋ ʿaḳluŋuz benümden artuḳdur dedi A: elçisi ḳuşdur ol biti içinde ne varısa bunlara ʿarż itdi iy begler ʿaḳl issilersiz ʿaḳlıŋuz benüm ʿaḳlumdan artuḳdur 136b-10/12

[4142] B: ol ulular eytdiler bizde māl çoḳdur ceng āleti çoḳdur hem ḳavmümüz daḫı bize doġrıdur biz seniŋ emrüŋe muṭīʿuz sen ne dirseŋ biz anı ideriz A: artuḳdur ol melikler eytdiler sin ne derseŋ emrüŋe muṭīʿuz 136b-12/13

[4143] B: ol meliküŋ dedigin dutmaḳ gerek anı vilāyete getürmek olmaz: A-

[4144] B: ol A: ol kişi 136b-15

[4145] B: şehri ala ili ḫarāb ide A: şehri ḫarāb ide 136b-15/137a-1

[4146] B: hem bizi daḫı üşendüre A: bizi üşendüre 137a-1

[4147] B: veribiyevüz A: vireyüm 137a-2

[4148] B: göŋlin ḫōş idevüz didiler A: kerimü’l-ḥaccāne getürür eger tebrigümi ḳabūl ederse bilekim mālıŋa onar māl verem eger ḳabūl ḳılmazısa anı daḫı eyle görevüz 137a2/4

[4149] B: pes Belḳıs biti cevābın yazdı eytdi her nekim nāmede vardur oḳudum uş ḫażretüŋe kişi veribidüm teberrikler tuḥfeler ḳabūl idesiz A: andan Belḳıs bitiye cevābın yazdı ki her-ne kim bitide demişsiz oḳudum bildüm işde ḫażretüŋe biti verdüm teberrügi ḳabūl buyurasız 137a-4/6

[4150] B: gözlü A: gözli 137a-7

[4151] B: her atı bir ḳul yider herbirinüŋ eyeri oyanı altundan muraṣṣaʿ ṭaşlarıla bezenmiş oyanları altunıla dikilmiş ve çulları daḫı ol resme daḫı dört altun kerpiç kesdirdi anı daḫı bile virdi A: her birin biŋ ḳul yeder ve her birinüŋ egeri oyanı muraṣṣaʿaltundan ve yularları gümiş ipligile doḳunmış ve çulları altun ipligile olmış daḫı dört altundankerpiç gönderdi anı daḫı bile137a-7/10

[4152] B: anlar gelmezden öŋdün Süleymāna ol ḥāl A: bunlar gelmezden ilerü bu ḥāl Süleymāna 137a-11

[4153] B: daḫı dört biŋ ḳul ṭonları muraṣṣa´her bir ḳul eline birer at ol resme meydāna gelip durdılar çün ol yaŋadan Belḳıs ilçisi geldiler A: ve dört biŋ ḳul dört biŋ muraṣṣa´ṭon geldiler her bir ḳul eline birer altun çevgānlar verdiler meydān içinde dururlardı çünki Belḳıs elçileri daḫı geldiler 137a-12/137b-1

[4154] B: ʿaẓameti A: heybeti 137b-1

[4155] B: her ne kim getirmişlerdi biŋ ol ḳadar buldılar ol kendüler getürdügüni göstermege utandılar eytdiler A: ol kendülerüŋ getürdüklerini unutdular 137b-2

[4156] B: aŋa: A-

[4157] B: gibi olduḳ dediler A: oldılar 137b-4

ḳandan alduŋuz?” diyeler diyü anda bıraḳdılar.[4158] Çün ol aradan (10) geçdiler, Süleymān ʿaẕametin gördiler ki taḫtın yil getürmiş havāda muʿallaḳ durur. (11) Dört biŋ ḳuş Süleymān üstine gölge eylemişler; ādemīler, dīvler, perriler saġdan (12) ṣoldan durmışlar. Süleymān bunuŋ gibi ʿaẕametile oturmışıdı. Çün Belḳıs ḳavmi (13) anı gördiler, ḳorḳdılar.[4159] Süleymān anlaruŋ ḥālini bildi, eytdi: “Hey, siz beni māl mı alır ṣanursız?[4160]

[165b] [B139b]

(1) Ḥaḳ Taʿālā baŋa şol ḳadar māl niʿmet virmişdür ki anuŋ saġışın meger gine ol bile.[4161] (2) Ben sizi Taŋrı’ya daʿvet iderem. Eger īmān getiresiz ḫōş dutam, eger getürmeyesiz şol ḳadar (3) leşker veribiyem ki sizi ḫōrlıġıla getireler. Varuŋ ol melikiŋüze diŋ.” didi.[4162] Pes ol ilçiler (4) döndiler, Belḳıs ḳatına geldiler, eşitdiklerin, gördüklerin Belḳısa ḫaber virdiler. Pes (5) ol sözi eşitdi, eytdi:[4163] “Yā begler, vezīrler. Ben bu ṣıfatlu kişiye cevāb vermezin.[4164] (6) Yigrigi oldur ki anuŋ dīnine girem, īmān getirem.” dedi. Buyurdı, yaraḳ itdiler Süleymān’dan (7) yaŋa gitmege.[4165] Bu yaŋadan Süleymān hüdhüdi gine Belḳıs’a veribidi.[4166] Eytdi: “Her ne yire ḳonarlarsa (8) bile ol, anlardan[4167] ayrılma. Her ne[4168] söylerlerise gel, baŋa eyt.” dedi.[4169] Hüdhüd geldi, bunlara (9) ḳarışdı, bile oldı.[4170] Belḳıs gitmege yaraḳ itdi. Dört yüz ḫūb ḳaravaş getirdiler, (10) ḫōş bezediler. Daḫı dört yüz yük armaġanlar, teberrükler, tuḥfeler aldı. Daḫı biŋ ḳız oġlan (11) yoldaşı varıdı, irte gice bile olurdı. Eytdi: “Ola ki beni ala.” dedi. Bu nesne daḫı (12) öginden geçdi. Dört yüz ṣubaşısını

[4158] B: pes gördiler ki Süleymān dört kerpiç yirini açuḳ ḳodurmış utanduḳlarından ol dört kerpüci ol açuḳ yire ḳodılar gitdiler hem eytdiler mebādā Süleymān ḳulları bu kerpiçleri bizde göreler eydeler bunı ḳandan alduŋuz diyeler diyü anda bıraḳdılar A: dört kerpiç yerin açıḳ [ko]durmışıdı çünki bunlar dört kerpiçin yere bıraḳdılar ve hem daḫı ḳorḳdular eytdiler mebāzā ki Süleymān ḳulların bu kerpüç bizde göreler niçün bunı etdüŋüz diyeler 137b-4/7

[4159] B: çün ol aradan geçdiler Süleymān ʿaẕametin gördiler ki taḫtın yil getürmiş havāda muʿallaḳ durur dört biŋ ḳuş Süleymān üstine gölge eylemişler ādemīler dīvler perriler saġdan ṣoldan durmışlar Süleymān bunuŋ gibi ʿaẕametile oturmışıdı çün Belḳıs ḳavmi anı gördiler ḳorḳdılar A: anda görü geçüp Süleymān heybetin gördiler ki taḫtı havāda durur dört biŋ ḳuş havāda gölge eylerler ādemīler perīler saġında ṣolında durmışlar Süleymān nebī ol taḫt üzere otururdı ol elçilerüŋ ʿāḳılları şaşdı miskin 137b-7/12

[4160] B: eytdi hey siz beni māl mı alır ṣanursız A: hey beni mālıla aldanam ṣanursız 137b-13

[4161] B: māl niʿmet virmişdür ki anuŋ saġışın meger gine ol bile A: māl mülk vermişdür ki meger gine ḥisābın taŋrı bilür 137b-13/15

[4162] B: ben sizi taŋrıya daʿvet iderem eger īmān getiresiz ḫōş dutam eger getürmeyesiz ṣol ḳadar leşker veribiyem ki sizi ḫōrlıġıla getireler varuŋ ol melikiŋüze diŋ didi A: ben sizi taŋrıya daʿvet iderdi īmān getüresiz ḫōş eger getürmeyeçek olusaŋuz ṣol ḳadar çeri kim verem sizi ḫōrluġıla getüreler varuŋ pādişāha 137b-15/138a-3

[4163] B: pes ol ilçiler döndiler Belḳıs ḳatına geldiler eşitdiklerin gördüklerin Belḳısa ḫaber virdiler pes ol sözi eşitdi eytdi A: geldiler Belḳıs ḳatına geldiler Belḳıs anı eşidiçek eytdi 138a-3/4

[4164] B: yā begler vezīrler ben bu ṣıfatlu kişiye cevāb vermezin A: ben bu ṣıfatlu kişiye cevāb vermezem 138a-4/5

[4165] B: yigrigi oldur ki anuŋ dīnine girem īmān getirem dedi buyurdı yaraḳ itdiler Süleymāndan yaŋa gitmege A: yigrek budur aŋa mütābeʿat idem dīnine girem dedi yaraḳ buyurdı gitmege bu yaŋa 138a-5/6

[4166] B: bu yaŋadan Süleymān hüdhüdi gine Belḳısa veribidi A: hüdhüd yine vardı 138a-6

[4167] B: anlardan: A-

[4168] B: her ne A: ne 138a-7

[4169] B: dedi: A-

[4170] B: hüdhüd geldi bunlara ḳarışdı bile oldı A: hüdhüd bunlaruŋla bile oldı 138a-8

bile aldı.[4171] Hüdhüd Belḳıs'uŋ taḫtını Süleymān'a (13) demişidi, ol daḫı aŋa göŋül baġlamışıdı.[4172] **Ḥikāyet-i Taḫt-ı Belḳīs**[4173] Ol taḫt ḫam gümişden idi ve dörtayaġında

[166a] [140a]

(1) dört arslan ḫam gümişden. Ol taḫtuŋ dört bucaġında dört ṭāvūs (2) varıdı gözleri yerine yāḳūt ḳomışlardı. Ol taḫtuŋ altmış arış uzunı (3) varıdı, ḳırḳ arış eni varıdı.[4174] Ol taḫtuŋ ardına bir dīvār itmişleridi[4175](4) sırçadan. Ol dīvār ardına[4176] biş[4177] yüz direk dikmişleridi sırçadan. Her direk (5) ḳalıŋlıġı otuz arşunıdı, ini aralıġı biş arşunıdı.[4178] Ol direkler üstine evler (6) yapdılar sırçadan. Ol evleri biribirine berkitdiler. Ol evler üstine ḳubbeler baġladılar[4179] (7) biri altundan, biri gümişden. Ol ḳubbeler üstine[4180] yāḳūtlar örtündiler[4181] tā ki ol ḳubbelere (8) şuʿle virürdi, ol şehre doḳunurdı, ol şehir aydın olurdı.[4182] Andan Süleymān'dan (9) ve Ẕü'l-ḳarneyn'den, Nemrūddan ve Firʿavn'dan ġayrı pādişāhlardan Belḳıs'uŋ (10) pādişāhlıġı artuḳ idi[4183] On iki biŋ ṣubaşısı varıdı,[4184] her ṣubaşı ḥükminde on (11) biŋ kişi binerdi.[4185] Biz gine Belḳıs sözine gelelüm.[4186] Çün Belḳıs bir menzil gitdi, Süleymān (12) bu yaŋadan eytdi: "Dilerem ki Belḳıs gelmedin anuŋ taḫtın baŋa gösteresin."[4187] Eytdi: "Anı kim (13) getire?" قَالَ عِفْرِيتٌ مِنَ الْجِنِّ Perriler ulusı ʿifrīt anda ḥāżır idi,[4188] eytdi: "Ben varayın."[4189]

[166b] [B140b]

[4171] B: 166a-9/12: A-

[4172] B: hüdhüd Belḳısuŋ taḫtını Süleymāna demişidi ol daḫı aŋa göŋül baġlamışıdı A: Belḳısuŋ muḫabbetin Süleymāna vaṣf etmişti 138a-9

[4173] A: Ḥikāyet-i Taḫt-ı Belḳıs 138a-9/10: B-

[4174] B: dört ayaġında dört arşlan ḫam gümişden ol taḫtuŋ dört bucaġında dört ṭāvūs varıdı gözleri yerine yāḳūt ḳomışlardı ol taḫtuŋ altmış arış uzunı varıdı ḳırḳ arış eni varıdı A: dört ayaġı varıdı dört ayaġında dört arṣla[n] vardı gör her şeb çerāġ ḳomışlardı ve altmış arşun uzunudı ve ḳırḳ arşun idi 138a-10/13

[4175] B: bir dīvār itmişleridi A: dīvār eylemişlerdi 138a-14

[4176] B: ol dīvār ardına A: ve ol dīvār ardında 138a-14

[4177] B: biş A: beş 138a-15

[4178] B: ini aralıġı biş arşunıdı A: ve anuŋ araluġı biş arşun 138b-1

[4179] B: ol direkler üstine evler yapdılar sırçadan ol evleri biribirine berkitdiler ol evler üstine ḳubbeler baġladılar A: ol direklerüŋ ardına ṭamlar yapmışlardı serçadan ve her direk üstine ḳuppeler baġladılar 138b-2/3

[4180] B: ḳubbeler üstine A: ḳuppeler üsdine 138b-4

[4181] B: örtündiler A: oturtmışlar 138b-4

[4182] B: tā ki ol ḳubbelere şuʿle virürdi ol şehre doḳunurdı ol şehir aydın olurdı A: ol ḳuppeleri şuʿle verürdi ol taḫta doḳınurdı aydın eylerdi 138b-5/6

[4183] B: ġayrı pādişāhlardan Belḳısuŋ pādişāhlıġı artuḳ idi A: artuḳ gene kālan pādişāhlardan Belḳıs pādişāhlıġı artuġıdı 138b-7/8

[4184] B: on iki biŋ ṣubaşısı varıdı A: dört yüz ṣupaşısı varudı 138b-8/9

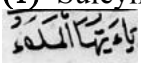
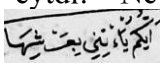
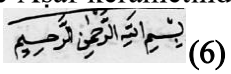
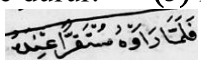
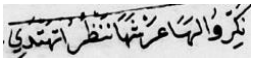
[4185] B: her ṣubaşı ḥükminde on biŋ kişi binerdi A: her bir ṣupaşı ḥükminde on iki biŋ er varıdı 138b-9/10

[4186] B: biz gine Belḳıs sözine gelelüm: A-

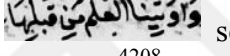
[4187] B: çün Belḳıs bir menzil gitdi Süleymān bu yaŋadan eytdi dilerem ki Belḳıs gelmedin anuŋ taḫtın baŋa gösteresin A: çünki Belḳıs şeherden birḳaç menzil ilerü getdi Süleymān eytdi Belḳıs gelmezin dilerem ki getüriveresiz anuŋ benüm üzerime minneti olmaya eger ol gelüp taḫtın duta gelürse taḫtın elinden almaġa ana yaramaz tezçek getürdiverüŋ 138b-10/15

[4188] B: perriler ulusı ʿifrīt anda ḫāżır idi A: anda ḫażırdı 138b-15

[4189] B: varayın A: varayın getüreyin 139a-1

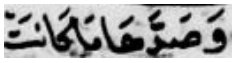
(1) Süleymān eytdi: “Ne vaḳtın getiresin?” Eytdi: “Sen meclisden ṭurunca.”[4190] (2) Gine[4191] Süleymān eytdi: “Kimdür sizden ol taḫtı getire?” ʿİfrīt (3) eytdi: “Getireyin ben siz daḫı yiriŋizden durmadın.” dedi.[4192] Āṣaf eytdi: “Yā resūlu’llah (4) yum gözüŋi.” Yumdı. “Aç.” dedi, açdı.[4193] Gördi ki Belḳıs taḫtı öŋünde durur.[4194] Bu nesne Āṣaf kerāmetinde durur.[4195] (5) Allah’uŋ ulu adın oḳudı. Ol oḳuduġı ad budur:[4196] (6) Çün Süleymān ol taḫtı gördi, eytdi: “Bu yaŋa Taŋrı (7) faẓlındandur.” dedi. Pes Belḳıs daḫı erişdi, diledi ki Süleymān ḳatına gire. (8) Süleymān eytdi: “Taḫtı örtüŋ, görelüm bilir mi?” (9) dedi. Örtdiler[4197] çün Belḳıs içerü girdi. Bir tāc başında altundan[4198] ḳıymetī ṭaşlarıla bezenmiş.[4199] Çünki naẓar itdi, (10) Süleymān’uŋ taḫtı ḳatında kendü taḫtın gördi.[4200] Süleymān’uŋ maḳṣūdı buyıdı kim Belḳıs’uŋ (11) zīrekligin bileydi. Belḳıs çün ol taḫta baḳdı, Süleymān Āṣafa[4201] baḳdı, eytdi: (12) “Ṣor görelüm, bilir mi?” dedi.[4202] Āṣaf eytdi: “Yā Belḳıs, taḫtuŋ ḳanı?” dedi.[4203] Belḳıs eytdi: (13) “Benüm taḫtum şuŋa beŋzer.” dedi. “Ṣanasın ki budur.”[4204] Süleymān eytdi: “Belḳıs’da meliklik nişānı vardur.[4205]

[167a][B141a]

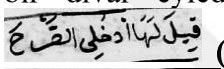
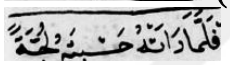
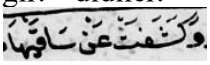
(1) Eger Taŋrı Taʿālā müsülmānlıḳ rūzī ḳılursa eyüdür.” dedi.[4206] Belḳıs anı eşitdi eytdi: (2) “Niçün müsülmān bilmezin,[4207] seni bilmedin bildüm ki Taŋrı birdür, cümle (3) maḫlūḳātı yaradan oldur.”[4208] Andan Belḳıs taḫtını bildi,

---

[4190] B: ne vaḳtın getiresin eytdi sen meclisden ṭurunca A: ne getüresin eytdi sen meçlisinde ṭurınca 139a-1/2
[4191] B: gine: yine 139a-3
[4192] B: kimdür sizden ol taḫtı getire ʿifrīt eytdi getireyin ben siz daḫı yiriŋizden durmadın dedi A: kimdür sizden ki taḫtı tezcek getüre bir ʿifrit daḫı eytdi siz yerüŋüzden ṭurmadan 139a-3/5
[4193] B: yum gözüŋi yumdı aç dedi açdı A: yum gözüŋi dedi yumdı açdı 139a-6
[4194] B: durur A: ṭurur 139a-7
[4195] B: bu nesne Aṣaf kerāmetinde durur A: ol Aṣāfuŋ kerāmetinde idi 139a-7
[4196] B: ol oḳuduġı ad budur A: ve oḳuduġı buyıdı kim 139a-8
[4197] B: çün Süleymān ol taḫtı gördi eytdi bu yaŋa taŋrı faẓlındandurdedipes Belḳıs daḫı erişdi diledi ki Süleymān ḳatına gire Süleymān eytdi taḫtı örtüŋ görelüm bilir mi dedi örtdiler A: Süleymān çün taḫtı gördi eytdi bu taŋrı faẓlundandurḫaberde geldi ki uş Belḳıs daḫı geldi dediler içerü gire Süleymān taḫtına nesne örtüŋ görelüm bilür mi 139a-10-14
[4198] A: bir tāc başında altundan 139a-14/15: B-
[4199] B: çün Belḳıs içerü girdi ḳıymetī ṭaşlarıla bezenmiş A: Belḳıs daḫı içerü girdi bir tāc başında altundan ḳıymetī ṭaşlarla yüzine rengi düşmişidi 139a-14/15
[4200] B: çünki naẓar itdi Süleymānuŋ taḫtı ḳatında kendü taḫtın gördi A: Belḳıs taḫtın gördi 139b-1
[4201] B: buyıdı kim Belḳısuŋ zīrgeligin bileydi Belḳıs çün ol taḫta baḳdı Süleymān Aṣafa A: bu[y]dı ki anuŋ zīrgeligin bildi gördi Belḳıs taḫtına baḳdı Aṣafı Süleymān Aṣafı 139b-1/3
[4202] B: bilir mi dedi A: bilür mi 139b-3
[4203] B: yā Belḳıs taḫtuŋ ḳanı dedi A: taḫtuŋ ḳanı 139b-4
[4204] B: benüm taḫtum şuŋa beŋzer dedi ṣanasın ki budur A: işbu taḫta beŋzer ṣanasA ki budur dedi 139b-4/5
[4205] B: Belḳısda meliklik nişānı vardur A: bunda pādişāhlıḳ nişānı vardur Belḳısda 139b-5/6
[4206] B: dedi: A-
[4207] B: Belḳıs anı eşitdi eytdi niçün müsülmān bilmezin A: çün Belḳıs bunı eytdi niçü[n] müsülmānlıḳ ḳılmazam 139b-7/8
[4208] B: seni bilmedin bildüm ki taŋrı birdür cümle maḫlūḳātı yaradan oldur A: seni bulmaḳ bildüm ki beni yaradan oldur aŋa secde idüp eytmişdüm 139b-8/9

eytdi:[4209] “ ḳanda bulduŋuz, (4) yā bunuŋ gibi taḫtum varını ne bildüŋüz?” Süleymān eytdi: “Ḥaḳ Taʿālā[4210] baŋa peyġāmberlıḳdan öŋdin (5) ʿilm virmişdür.” Andan Belḳıs didi kim:[4211] “Ben müsülmānam.” Süleymān ṣordı ki:[4212] “Ne sebebden (6) müsülmān olduŋ?” Eytdi: “Baŋa biti yazduġuŋda bitide bir ulu ad yazmışsın. Ol (7) ad berekātında ben īmāna geldüm.” Süleymān eytdi: “Nice addur?” Eytdi:[4213] Bi-smi’l-lāhı bildüm ki (8) birdür, eylükdür. [4214] sevisidür ki göŋlümde ve[4215] adum milkidür[4216] baŋa virmişdür. Çün (9) Süleymān anı[4217] eşitdi, ʿacabladı. Belḳıs ilerü geçen ʿömrine (10) peşīmān oldı. Andan Süleymān Belḳıs’ı evine veribidi ki ʿavrat idine.[4218] Süleymān’uŋ (11) yitmiş dört ʿavratı varıdı, dört yüz daḫı ḳırnaġı[4219] varıdı. Andan[4220] Belḳıs’ı Süleymān’uŋ (12) ḳız ḳardaşı ḫōş dutardı.[4221] Bunuŋ üstine ḳırḳ gün geçdi. Süleymān’a eytdiler: (13) “Belḳıs ḫūbdur illā baldırı ḳıllıdur.” didiler.[4222] Andan Süleymān diledi ki ol didükleri

[167b] [B141b]

(1) girçek midür yoḫsa yalan mıdur göre. Pes dīvlere buyurdı ki: “Bir ḥīle idüŋ, ben anuŋ baldırın (2) göreyin.” dedi. Vardılar dīvler sırçadan bir ırmaḳ eylediler, öŋine bir dīvār eylediler (3) sırçadan. Geldi Süleymān anuŋ ardında durdı.[4223] (4) Andan Belḳıs’a eytdiler:[4224] “Gel, işbu köşke gir.” didiler.[4225] (5) Çün Belḳıs anı gördi, ṣandı ki ırmaḳdur.[4226] Ṭonın ṣıġadı, (6) çermendi, baldırların açdı.[4227] Süleymān dīvār ardından gördi,

---

[4209] B: andan Belḳıs taḫtını bildi eytdi A: daḫı bir maʿnī budur ki Belḳıs çün dediler kim taḫtuŋ ḳanda dur eytdi işbu benüm taḫtumdur Süleymān buyurdı örtüsüni götürdiler gördi ki kendü taḫtında eytdi 139b-10/13

[4210] B: ḥaḳ taʿālā A: taŋrı Taʿālā 139b-14

[4211] B: peyġāmberlıḳdan öŋdin ʿilm virmişdür andan Belḳıs didi kim A: peyġāmperlıḳdan öŋdin ʿilm vermişidi çün Belḳıs dedi kim 139b-14/15

[4212] B: Süleymān ṣordı ki A: Süleymān eytdi 140a-1

[4213] B: eytdi baŋa biti yazduġuŋda bitide bir ulu ad yazmışsın ol ad berekātında ben īmāna geldüm Süleymān eytdi nice addur A: Belḳıs eytdi baŋa biti yazduŋdı anuŋ içinde bir ulu ad yazılmış ol [a]d berekātına müsilmān oldum dedi Süleymān niçe addır 140a-2/4

[4214] B: Bi-smi’l-lāhı bildüm ki birdür eylükdür A: Bi-smi’l-lāhı bildüm ki birdür 140a-4

[4215] B: ve A: dedüm 140a-5

[4216] B: adum milkidür A: mülkidür 140a-5

[4217] B: anı A: Belḳısdan ol sözi 140a-6

[4218] B: andan Süleymān Belḳısı evine veribidi ki ʿavrat idine: A-

[4219] B: ḳırnaġı A: cāriyesi 140a-9

[4220] B: andan: A-

[4221] A: ta ki 140a-10: B-

[4222] B: Belḳıs ḫūbdur illā baldırı ḳıllıdur didiler A: Belḳıs iŋen ḫūbdur ve illā baldurı ḳılludur 140a-11/12

[4223] B: andan Süleymān diledi ki ol didükleri girçek midür yoḫsa yalan mıdur göre pes dīvlere buyurdı ki bir ḥīle idüŋ ben anuŋ baldırın göreyin dedi vardılar dīvler sırçadan bir ırmaḳ eylediler öŋine bir dīvār eylediler sırçadan geldi Süleymān anuŋ ardında durdı A: andan Süleymāna eytdiler Belḳısı diledi ki anı bile dīvlere eytdi bir ḥīle edüŋ baldırın göreyin pes buyurdı dīvlere sırçadan bir ırmaḳ eylediler altına bir dīvār çekdiler Süleymān ol dīvār ar[dın]dan durdı 140a-12/15

[4224] B: Belḳısa eytdiler A: eytdiler 140b-2

[4225] B: didiler: A-

[4226] B: çün Belḳıs anı gördi ṣandı ki ırmaḳdur A: Belḳıs baḳdı anı gördi ırmaḳ ṣandı 140b-3

[4227] B: ṭonın ṣıġadı çermendi baldırların açdı A: ṭonın çemredi baldurların açdı 140b-3/4

Belḳıs'uŋ baldırlarında (7) hīç ḳıl yoḳ.[4228] Belḳıs yürüdi, gördi ki şu degildir.[4229] Bildi ki ḥīledür, serçadan düzmişler.[4230] قَالَتْ رَبِّ إِنِّي (8) ظَلَمْتُ نَفْسِي Belḳıs eytdi: "Ben nefsüme ẓulm itmişem[4231] böyle." didi, müsülmān (9) oldı.[4232] Süleymān Belḳıs'ı ʿavrat idindi.[4233] Cümle ḫātunlarından[4234] anı ḫōş (10) dutardı. Ol taḫtını gine virdi,[4235] ol daḫı çıḳdı oturdı.[4236] Her gün Süleymān (11) Tevrīt'den on āyet oḳurdı, andan taḫta otururdı,[4237] ʿadl dād itmege meşġūl (12) olurdı.[4238] **Ḥikāyet:** Dīv Süleymān'uŋ yüzügin alduġıçun memleket (13) Süleymān[4239] elinden çıḳdı. Sebeb buyıdı kim Süleymān'uŋ pādişāhlıġı ol yüzük ḳaşında idi.[4240]

[168a] [B142a]

(1) Ol yüzük ḳaşını Ādem peyġāmber[4241] ʿaleyhi's-selām Uçmaḳ'dan çıḳarmışıdı. Cümle ʿālemi ol yüzük (2) ḳaşıyla[4242] müseḫḫer etmişidi. Ol ad berekātında ki ol yüzük ḳaşında yazluyıdı[4243] ne ḳadar ki (3) Süleymān ābdest alsa ol yüzügi çıḳarur, bir emīni varıdı aŋa virürdi. Bir gün nāgāh (4) ol anda bulunmadı.[4244] Bir dīv ol ḫādim ṣūretie girdi,[4245] ol yüzügi aldı, barmaġına (5) geçürdi, vardı, Süleymān'uŋ taḫtına geçdi, oturdı. Dīvler, cinniler aŋa muṭīʿ oldılar. (6) Süleymān geldi gördi ki ol dīv taḫta çıḳmış, oturur. "Ben Süleymān'am." dimege ḳorḳdı, yürüdi, (7) şehrden ṭaşra çıḳdı.[4246] Her kime kim "Ben Süleymān'am." dise gülerdi.[4247] "Bu kişi delü olmış." (8) dirlerdi.[4248] Pes Süleymān sürdi,[4249] bir deŋiz kenārına geldi, ḳarnı açdı. Gördi ki birḳaç (9) kişiler durmışlar, balıḳ avlarlar.[4250] Süleymān eytdi: "Beni ḳabūl idiŋ, size ḫiẓmet ideyin." (10) didi. Anlar daḫı olsun, didiler.[4251] Günde buçuḳ aḳçeye bir balıġa Süleymān'ı ḳabūl itdiler. (11) Vardı anlara ḫiẓmet itmege yanaşdı, anda

---

[4228] B: gördi Belḳısuŋ baldırlarında hīç ḳıl yoḳ A: baḳdı gördi ki hīç ḳıl yoḳ baldırlarında 140b-4/5
[4229] B: Belḳıs yürüdi gördi ki şu degildir A: Belḳıs daḫı yürüdi ki gördi şu degil 140b-5/6
[4230] A: serçadan düzmişler 140b-6/7: B-
[4231] B: itmişem A: etmişem 140b-8
[4232] B: böyle didi müsülmān oldı A: müsilmān oldum inandum Süleymān ile ʿālemleri besleyen taŋrıya 140b-8/9
[4233] B: Süleymān Belḳısı ʿavrat idindi A: andan şoŋra Belḳısı Süleymān ile ʿavrat edindi 140b-9/10
[4234] B: cümle ḫātunlarından A: ḳamu ʿavratlarından 140b-10
[4235] B: gine virdi A: girü verdi 140b-11
[4236] B: ol daḫı çıḳdı oturdı: A-
[4237] B: taḫta otururdı A: taḫtına binerdi 140b-13
[4238] B: ʿadl dād itmege meşġūl olurdı A: meşġūl olurdı 140b-13
[4239] B: dīv süleymānuŋ yüzügin alduġıçun memleket Süleymān A: çün memliketi Süleymānuŋ 140b-15
[4240] B: pādişāhlıġı ol yüzük ḳaşında idi A: pādişāhlıḳı yüzügi ḳaşındayıdı141a-1
[4241] B: ādem peyġāmber A: ādem 141a-2
[4242] B: ol yüzük ḳaşıyla A: anuŋıla 141a-3
[4243] B: ol ad berekātında ki ol yüzük ḳaşında yazluyıdı A: ol anda yazuludur 141a-3
[4244] B: ol yüzügi çıḳarur bir emīni varıdı aŋa virürdi bir gün nāgāh ol anda bulunmadı: A-
[4245] B: bir dīv ol ḫādim ṣūretine girdi A: bir emīn ḫādim ṣūretinde olup 141a-4/5
[4246] B: Süleymān geldi gördi ki ol dīv taḫta çıḳmış oturur ben Süleymānam dimege ḳorḳdı yürüdi şehrden ṭaşra çıḳdı A: Süleymān gördü ki ol dīv taḫtına geçmiş oturur ben Süleymān demege ḳorḳdı çıḳdı şehrdin ṭaşra yürüdi 141a-7/9
[4247] B: her kime kim ben Süleymānam dise gülerdi A: her kimi görse ben Süleymānın derdi aŋa gülerlerdi 141a-9/10
[4248] B: dirlerdi A: derlerdi 141a-11
[4249] B: pes Süleymān sürdi bir A: Süleymān ġuṣṣalu melūl andan durdı 141a-11
[4250] B: gördi ki birḳaç kişiler durmışlar balıḳ avlarlar A: durdı balıḳ avlardı 141a-12
[4251] B: Süleymān eytdi beni ḳabūl idiŋ size ḫiẓmet ideyin didi anlar daḫı olsun didiler: A-

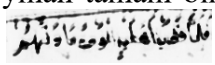
ḳaldı, ammā ʿibādetin terk itmedi.[4252] Ol balıḳçılaruŋ işleri öŋdi, iŋen çoḳ māllar yine gördi ve evleri balıġıla ṭoldı. Ve ol balıḳçınuŋ bir ḫūb ḳızı vardı, ʿavratına eytdi: "Yā ʿavrat, işbu kişinüŋ ḳaddi bize müpārekdür oldı. Bu bize geleŋ yavrıçaḳ dünyā avlumuza girdi ve hem daḫı iŋen ḳutlu kişi. İşbu ḳızımuzı buŋa verelüm, bunı baġrımuza başalum." dedi. İttifāḳ idüp ḳızı Süleymān'a verdi, bende ḳıldı.[4253] Çün (12) ḳırḳ gün Süleymān anda ḳaldı.[4254] Biz bu yana Süleymān'uŋ ḳavm sözine gelelüm.[4255] Bir gün Āṣaf eytdi: "İşbu taḫta oturan hīç[4256] Süleymān'a (13) beŋzemez, hem sözi daḫı ayruḳsı,[4257] hem[4258] ʿavratları daḫı eyle dirler."[4259] Çün[4260] bu ḫaber Benī İsrā'īl içine[4261] yayıldı.

[168b] [B142b]

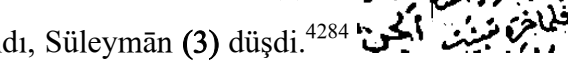
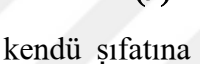
(1) Dükeli bildiler ki Süleymān degildür.[4262] Pes ol dīv daḫı bu sözi eşitdi, ḳorḳdı, ödi (2) gitdi.[4263] Ol yüzügi deŋize bıraḳdı. Geldi bir[4264] balıḳ anı yutdı. Ḥaḳ Taʿālā emrile ol balıḳ (3) avcılaruŋ aġına düşdi, dutdılar.[4265] Çün aḫşam yaḳın oldı, Süleymān'a bir balıḳ buçuḳ (4) aḳçe virdiler. Süleymān durdı, ol balıġuŋ ḳarnını yardı, bişire, yiye. Ol yüzük çıḳa (5) geldi.[4266] Süleymān anı görüp şāẕ oldı, şükr ḳıldı.[4267] Ol yüzügi[4268] barmaġına geçürdi, Ḥaḳ Taʿālā (6) pādişāhlıġını gine virdi.[4269] Ol balıḳçılar bildiler ki ol kişi Süleymān'mış.[4270] Pes sürdi, (7) gine taḫtına geldi, geçdi, ārām ḳıldı. Ol kendüye olan ḥāli beglerine Āṣaf'a ḫaber (8) virdi.[4271] Daḫı[4272] Süleymān'uŋ üç ḳızı varıdı, yidi[4273] oġlı varıdı. Gice[4274] gündüz ʿibādete meşġūl (9) oldı.[4275] Sebeb bu idi kim ol deŋizde bir gemi ġarḳ olmışıdı. Süleymān ḳaḳıdı. (10) Yile emr itdi, taḫtın götürdi, bir ṭaġ üstine ḳodı. Dīvlere buyurdı ki: "Bu ṭaġı kesiŋ,

---

[4252] B: günde buçuḳ aḳçeye bir balıġa Süleymānı ḳabūl itdiler vardı anlara ḥiẕmet itmege yanaşdı anda ḳaldı ammā ʿibādetin terk itmedi A: anlaruŋ ḳatına geldi günde bir balıġa buçuḳ aḳçeye ḥiẕmet etmege meşġūl oldı ve hem ʿibādet iderdi 141a-13/15
[4253] A: 141a-15/141b-8: B-
[4254] B: çün ḳırḳ gün Süleymān anda ḳaldı: A-
[4255] A: biz bu yana Süleymānuŋ ḳavm sözine gelelüm 141b-8/9: B-
[4256] B: işbu taḫta oturan hīç A: işbu oturan kişi 141b-9
[4257] B: hem sözi daḫı ayruḳsı A: bunuŋ sözi ayruḳsı 141b-10
[4258] B: hem A: ve hem 141b-11
[4259] B: dirler A: dedi 141b-11
[4260] B: çün A: vardı 141b-11
[4261] B: içine A: ḳavmine 141b-12
[4262] B: dükeli bildiler ki Süleymān degildür: A-
[4263] B: pes ol dīv daḫı bu sözi eşitdi ḳorḳdı ödi gitdi A: ol dīv anı eşitdi ḳorḳdu vardı 141b-12/13
[4264] B: bir: A-
[4265] B: ḥaḳ taʿālā emrile ol balıḳ avcılaruŋ aġına düşdi dutdılar A: pes ḥaḳ Taʿālā emretdi ol balıġı avçılaruŋ aġına 141b-14/15
[4266] B: çün aḫşam yaḳın oldı Süleymāna bir balıḳ buçuḳ aḳçe virdiler Süleymān durdı ol balıġuŋ ḳarnını yardı bişire yiye ol yüzük çıḳa geldi A: çünki giçe oldı Süleymāna bayaġılayın yine bir balıḳ verdiler aldı getürdi ol balıġı yardı ḳarnında yüzügi çıḳa geldi 142a-1/3
[4267] şükr ḳıldı A: şükr etti 142a-3
[4268] ol yüzügi A: yüzügi 142a-4
[4269] B: gine virdi A: gene verdi 142a-5
[4270] B: ol balıḳçılar bildiler ki ol kişi Süleymānmış A: ol balıḳçılar eytdiler bu Süleymān imiş dediler 142a-5/6
[4271] B: pes sürdi gine taḫtına geldi geçdi ārām ḳıldı ol kendüye olan ḥāli beglerine Aṣafa ḫaber virdi A: durup taḫtına geldi ol olan ḥikāyetleri Aṣafa eydiverdi 142a-6/7
[4272] B: daḫı: A-
[4273] B: yidi A: yedi 142a-8
[4274] B: gice A: giçe 142a-8
[4275] B: ʿibādete meşġūl oldı A: ṭāʿate meşġūl olmışıdı 142a-9

(11) bu deŋize döküŋ, ṭolsun.” didi.[4276] Bir gün Süleymān ḫasta oldı, başı aġrıdı. Dört (12) ay, yidi gün yatdı. Gördü ki ḫastalıġı artdı,[4277] ʿaṣāsını dayandı, durdı. ʿAzrā’īl (13) geldi, cānını ḳabż itdi.[4278] Süleymān tamām bir yıl ʿaṣāsına ṭayandı, durdı.[4279] Hīç kimse anuŋ öldügün[4280] bilmedi.

[169a] [B143a]

(1) Ḥaḳ Taʿālā eytdi:[4281] Çün Süleymān’a ölüm veribidüm[4282] hīç kimseye bildürmedüm,[4283] ʿaṣāyı ḳudretile (2) saḳladum.” Pes soŋra aḳ ḳarınca ʿaṣāyı yidi, andan ʿaṣā şındı, Süleymān (3) düşdi.[4284] Pes ins ü cin ü dīv ü perri vuḥūş u ṭuyūr bildiler ki (4) Süleymān öldi. Pes bundan maʿlūmdur ki dīvler, cinniler ġayb bilmezler. Eger bilselerdi (5) biş yıl ṭaġ kesmeyelerdi. Süleymān ölümün bilelerdi.[4285] Pes öldüginden şoŋra ḳavmi (6) Şām’a iletdiler.[4286] Ol vaḳtın Benī İsrā’īl içinde yidi biŋ peyġāmber varıdı, (7) yigirmi biŋ ʿālim varıdı.[4287] Andan Ḥaḳ Taʿālā[4288] Zekeriyyā’yı bunlara peyġāmber veribidi. (8) **Ḳıṣṣa-i Zekeriyyā ʿAleyhi’s-selām** Zekeriyyā Dāvūd peyġāmber[4289] ḳızlarından (9) idi. Gey ʿābid idi, dāyimā vaʿẓ iderdi.[4290] Ḥaḳ Taʿālā Zekeriyyā’yı kendü ṣıfatına ḳoşdı. (10) İbn ʿAbbās dir ki:[4291] “Ḥaḳ Taʿālā didigi[4292] olur ki ḳullarıma rızḳ virmege (11) ben yiterem.[4293] Azmışlara yol göstermege ben yiterem. Ne ki yaratdum yaradısaram (12) ʿālimven, ḥāllerin bilirem. Ṣādıḳvan vaʿdeme.[4294] Taŋrıluġum

---

[4276] B: sebeb bu idi kim ol deŋizde bir gemi ġarḳ olmışıdı Süleymān ḳaḳıdı yile emr itdi taḫtın götürdi bir ṭaġ üstine ḳodı dīvlere buyurdı ki bu ṭaġı kesiŋ bu deŋize döküŋ ṭolsun didi A: ins vuḫūş ve ṭayūrlar ki Süleymān ḳaḳıdı tīz bu deŋize ṭaşuŋ döküŋ ol ṭaġ kesüŋ içine bıraġuŋ 142b-4/6

[4277] B: Süleymān ḫasta oldı başı aġrıdı dört ay yidi gün yatdı gördü ki ḫastalıġı artdı A: bir gün Süleymānuŋ baş aġrısı ṭutdı dört ay yedi gün ḫasta oldı dödincine ʿaṣası ṭayandı durdı 142a-10/13

[4278] B: itdi A: etdi 142a-14

[4279] A: Süleymān tamām bir yıl ʿaṣasına ṭayandı durdı 142a-14/15:B-

[4280] B: öldügün A: ölümini 142a-15

[4281] B: eytdi A: eydür 142b-1

[4282] B: veribidüm A: verdüm 142b-2

[4283] B: bildürmedüm A: bildürmedi 142b-2

[4284] B: ʿaṣāyı ḳudretile saḳladum pes şoŋra aḳ ḳarınca ʿaṣāyı yidi andan ʿaṣā şındı Süleymān düşdi A: ʿaṣa[s]ı şındı Süleymān daḫı düşdi 142b-2/3

[4285] B: pes ins ü cinn ü dīv ü perri vuḥūş u ṭuyūr bildiler ki Süleymān öldi pes bundan maʿlūmdur ki dīvler cinniler ġayb bilmezler eger bilselerdi biş yıl ṭaġ kesmeyelerdi Süleymān ölümün bilelerdi A: ins vuḫūş ve ṭayūrlar 142b-4

[4286] B: pes öldüginden şoŋra ḳavmi Şāma iletdiler A: Süleymān öldükden şoŋra Şāma iletdiler 142b-6

[4287] B: Benī İsrā’īl içinde yidi biŋ peyġāmber varıdı yigirmi biŋ ʿālim varıdı A: Benī ʿālim varıdı 142b-7

[4288] B: andan ḫaḳ taʿālā: ḫaḳ Taʿālā vardı 142b-7

[4289] B: peyġāmber A: peyġāmper 142b-9

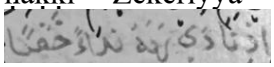
[4290] B: vaʿẓ iderdi A: vaʿaẓ iderdi 142b-10

[4291] B: İbn ʿAbbās dir ki A: İbn ʿAbbās rażiyallahu anha eydür 142b-12

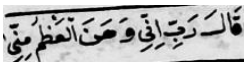
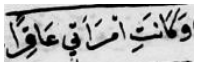
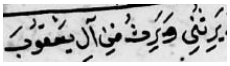
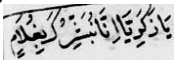
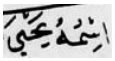
[4292] B: didigi A: dedigi 142b-12

[4293] B: ḳullarıma rızḳ virmege ben yiterem A: ḳullaruma rızḳın vermege [be]n yiterin 142b-13/14

[4294] B: azmışlara yol göstermege ben yiterem ne ki yaratdum yaradısaram ʿālimven ḥāllerin bilirem ṣādıḳvan vaʿdeme A: bil körlerüŋ yarıcısı benin cümle yaratduġuma ʿālimen ḥāllerin bilürem vaʿdeme ṣadıḳum142b-14/143a-1

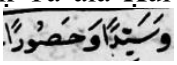
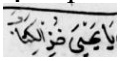
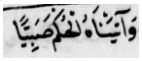
ḥaḳḳı Zekeriyyā ḫāṣ ḳulumdur. (13) Benüm[4295] raḥmetüme lāyıḳdur.” Bir gün Zekeriyyā ḫalāyıḳdan

[169b] [B143b]

(1) iḫfāyıla[4296] duʿā ḳıldı, başını secdeye ḳodı. Eytdi: (2) “İlāhī saçum aġardı ve hem[4297] sünüklerüm eskidi. Bir ʿavratum var oġlan (3) eylemez, baŋa[4298] bir oġlan baġışla ki velī ola. Benden daḫı (4) Yaʿḳūb aşlından daḫı mīrāṯ yiye,[4299] hem peyġāmber[4300] ola, ʿilm-i ḥikmet bile, daḫı[4301] şerīʿat bile.” (5) didi. Vardı[4302] Ḥaḳ Taʿālā Zekeriyyā’nuŋ duʿāsın ḳabūl ḳıldı.[4303] (6) Ḥaḳ Taʿālā eytdi:[4304] “Yā Zekeriyyā, saŋa bir oġul baġışladuḳ adı Yaḥyā’dur.” (7) didi.[4305] Pes ḳırḳ günden ṣoŋra Zekeriyyā’nuŋ[4306] ʿavratı ḫāmile oldı, ṭoḳuz aydan ṣoŋra Yaḥyā vücūda (8) geldi.[4307] Zekeriyyā yigirmi yıl daḫı diri oldı.[4308] Ölüme sebeb bu oldı kim cuhūdlar Zekeriyyā’yı (9) öldürmek dilediler.[4309] Zekeriyyā anı[4310] bildi, ḳaçdı. Cuhūdlar[4311] ardına düşdiler. Zekeriyyā bir aġaca (10) irdi,[4312] eytdi: “Yā aġaç, beni gizle.” dedi. Aġaç iki yarıldı, Zekeriyyā içine girdi.[4313] İmāmesi (11) ucı daşra[4314] ḳaldı. Cuhūdlar irdiler, gördiler imāmesi ṭaşra durur. Vardılar, bir bıçġu getirdiler. (12) Ol aġaçıla Zekeriyyā’yı iki biçdiler.[4315] Çün bıçġu Zekeriyyā’nuŋ gögsine irdi Zekeriyyā (13) iŋiledi.[4316] Bir āvāz geldi ki: “Yā Zekeriyyā, bir daḫı iŋilerseŋ[4317] seni peyġāmberler[4318] zümresinden çıḳarıram.”

[4295] B: ḫāṣ ḳulumdur benüm A: benüm ḫāṣ ḳulumdur 143a-1
[4296] B: ḫalāyıḳdan iḫfāyıla A: ḫalḳıdan aġırlayın 143a-3
[4297] A: ve hem 143a-5: B-
[4298] A: baŋa 143a-7: B-
[4299] B: yiye A: yeye 143a-9
[4300] B: peyġāmber A: peyġāmper 143a-9
[4301] B: daḫı: A-
[4302] B: didi vardı A: pes 143a-10
[4303] B: ḳabūl ḳıldı A: ḳabūl etdi 143a-11
[4304] B: ḥaḳ taʿālā eytdi: A-
[4305] B: oġul baġışladuḳ adı Yaḥyādur didi A: oġıl baġışladum adı Yaḥyā 143a-12/13
[4306] A: Zekeriyyānuŋ 143a-14: B-
[4307] B: ṭoḳuz aydan ṣoŋra Yaḥyā vücūda geldi A: çün ṭoḳuz ay tamām oldı ʿavratı Yaḥyāyı vücūda getürdi 143a-14/15
[4308] B: Zekeriyyā yigirmi yıl daḫı diri oldı: andan ṣoŋra Zekeriyyā yigirmi yedi yıl durdı öldi 143b-1/2
[4309] B: ölüme sebeb bu oldı kim cuhūdlar Zekeriyyāyı öldürmek dilediler A: Zekeriyyā ölmesine sebeb buyıdı kim çuhūdlar çün Zekeriyyāyı öldürmege ḳaṣd etdiler 143b-2/4
[4310] A: anı 143b-4: B-
[4311] B: cuhūdlar A: anlar daḫı 143b-4
[4312] B: Zekeriyyā bir aġaca irdi A: Zekeriyyā ḳaça vardı bir aġaça irdi 143b-5/6
[4313] B: dedi aġaç iki yarıldı Zekeriyyā içine girdi A: ol aġaç iki pāre oldı Zekeriyyāyı içine ḳoydı 143b-6/7
[4314] B: ucı daşra A: uçı ṭaşra 143b-8
[4315] B: cuhūdlar irdiler gördiler imāmesi ṭaşra durur vardılar bir bıçġu getirdiler ol aġaçıla Zekeriyyāyı iki biçdiler A: çuhūdlar ḳovalayu ol araya irişdiler imāmesi uçın gördiler bıçġu bile Zekeriyyāyı ikiye biçdiler 143b-8/10
[4316] B: Zekeriyyā iŋiledi A: iŋledi 143b-12
[4317] B: bir daḫı iŋilerseŋ A: daḫı iŋlersen 143b-12/13
[4318] B: peyġāmberler A: peyġāmperler 143b-13

[170a] [B144a]

(1) dedi. Çün[4319] Zekeriyyā anı eşitdi inilemedi,[4320] cān cennete[4321] ışmarladı. **Ḳıṣṣa-i (2) Yaḥyā Peyġāmber ʿAleyhi's-selām**[4322] Ḥaḳ Taʿālā Ḳur'ān'da Yaḥyā'dan artuġa seyyīd dimedi, illā (3) Yaḥyā'ya dedi.[4323] Ḫaberde şöyledür kim İbrāhīm'den ṣoŋra (4) Benī İsrā'īl'de seksen biŋ peyġāmber geldi.[4324] Yaḥyā'dan maʿṣūm yoġudı. Dükeli maʿṣūm ammā ʿaẓīm pākidi,[4325] (5) az ʿömr içinde Taŋrı'ya çoḳ ʿibādet itmişidi. Ḥaḳ Taʿālā eytdi: (6) Eytdi: "Yā Yaḥyā, dut kitābı kendü ḳuvvetüŋle." Zīrā peyġāmberlıḳ[4326] Yaḥyā'ya dört (7) yaşında gelmişidi, her bir mürsele ki[4327] ġayrı mürsele ḳırḳ yaşında geldi.[4328] Yaḥyā (8) dört kerre Tevrīt'i ezberlemişidi, maʿnisin daḫı bilmişidi.[4329] (9) Yaʿnī: "Oġlanlıġı ʿaleminde Yaḥyā'ya ḥikmet virdük."[4330] Yaḥyā Meryem'ile ḳardaşlarıdı. (10) Çün[4331] Meryem yüklü oldı, ḫalḳdan gizleridi.[4332] Bir gün Yaḥyā anası durdı, Meryem (11) ḳatına geldi.[4333] Yaḥyā anası ḳarnında şöyle döndi, ṣanasın ki bir kimse[4334] ṭapu ḳılur gibi. (12) Pes geldi,[4335] Zekeriyyā'ya ḫaber virdi. Zekeriyyā eytdi: "Şöyledür ki ḳarnıŋdaġı peyġāmber (13) olısardur.[4336] Zekeriyyā eytdi: "Neden bildüŋ?" Eytdi: "Ne vaḳtın ki Meryem ḳatına varuram ḳarnumdaġı oġlan şöyle döner ki biregüye ṭapu ḳılur gibi."[4337] Andan[4338] ḳırḳ günden ṣoŋra ʿĪsā doġdı. Yaḥyā'nuŋ ʿömri ḳırḳından bir yıl eksük idi.[4339]

[170b][B144b]

(1) Dāyim aġlardı Ṭamu ḳorḳusından.[4340] Bir gün aŋa ṣordılar ki:[4341] "Yā Yaḥyā, sen (2) hīç[4342] günāh itmedüŋ bunca neye[4343] aġlarsın? İrte gice ṭāʿate meşġūlsın."

[4319] B: çıḳarıram dedi çün A: çıḳaram çünki 143b-14
[4320] B: inilemedi A: ayruḳ inlemedi 143b-14/15
[4321] B: cennete A: behişte 143b-15
[4322] B: Ḳıṣṣa-i Yaḥyā Peyġāmber ʿaleyhisselām A: Ḳıṣṣa-i Yaḥyā ʿaleyhisselām 143b-14/144a-1
[4323] B: ḥaḳ taʿālāḳur'āndaYaḥyādan artuġa seyyīd dimedi illā Yaḥyāya dedi A: Yaḥyādan artuġa ḥaḳ ḳur'ānda seyyid dimedi ve illā seyyid dedi 144a-1/2
[4324] B: peyġāmber geldi A: peyġāmper ḳopdı 1444a-4/5
[4325] A: dükeli maʿṣūm ammā ʿaẓīm pākidi 1444a-5/6: B-
[4326] B: eytdi yā Yaḥyā dut kitābı kendü ḳuvvetüŋle zīrā peyġāmberlıḳ: A-
[4327] B: mürsele ki A: mürsel ve 144a-10
[4328] B: geldi A: gelmişidi 144a-10
[4329] B: Yaḥyā dört kerre Tevrīti ezberlemişidi maʿnisin daḫı bilmişidi A: daḫı dört yaşında Yaḥyāya Tevrīti ezber oḳudı ve anuŋ maʿnisin bilmişidi 144a-11/12
[4330] B: yaʿnī oġlanlıġı ʿaleminde Yaḥyāya ḥikmet virdük: A-
[4331] B: Yaḥyā Meryemile ḳardaşlarıdı çün A: Yaḥyānuŋ anası Meryem-ile ḳız ḳardaşlarıdı çünki 144a-12/13
[4332] B: ḫalḳdan gizleridi A: ḫalāyıḳdan gizlendi 144a-14
[4333] B: bir gün Yaḥyā anası durdı Meryem ḳatına geldi A: Yaḥyā anası geldi Meryem ḳatına 144a-14/15
[4334] B: bir kimse A: kimseye 144b-1
[4335] B: pes geldi A: ʿavrat geldi 144b/2
[4336] B: Zekeriyyā eytdi şöyledür ki ḳarnıŋdaġı peyġāmber olısardur A: Zekeriyyā ʿacabdur eger Meryem yüklü degülüse ʿavrat şöyledür kim ol ḳarnındaġı oġlan peyġāmper olısar 144b-2/4
[4337] A: Zekeriyyā eytdi neden bildüŋ eytdi ne vaḳtın ki Meryem ḳatına varuram ḳarnumdaġı oġlan şöyle döner ki biregüye ṭapu ḳılur gibi 144b-4/7: B-
[4338] B: andan: A-
[4339] B: Yaḥyānuŋ ʿömri ḳırḳından bir yıl eksük idi A: Yaḥyānuŋ ḳırḳından bir yıl eksük ʿömri oldı 144b-8/9
[4340] B: ṭamu ḳorḳusından A: taŋrı ḳorḳusından 144b-9
[4341] B: bir gün aŋa ṣordılar ki A: bir gün ṣordı ki 144b-10

didiler.[4344] Yaḥyā (3) eytdi: “Benüm ṭāʿatüm n’ola, İblīs ṭāʿatından daḫı mı çoḳ ola?[4345] Ḥaḳ Taʿālā anı[4346] Ṭamulıḳ itdi, (4) ḳorḳaram ki beni daḫı ancılayın[4347] eyleye.” Daḫı dükeli peyġāmberler[4348] ḫalḳı sözile, muʿcizātıla daʿvet (5) iderlerdi,[4349] Yaḥyā aġlamaġıla daʿvet iderdi. Benī İsrā’īl ḳavminden yitmiş ʿālim kişi (6) bile yürürlerdi.[4350] Yaḥyā üç günde bir ṭaʿām yirdi.[4351] Ṣordılar ki: “Yā Yaḥyā nişe[4352] üç günde (7) bir ṭaʿām yirsin?”[4353] Yaḥyā eytdi:[4354] “Ol vaḳtın ki Ḥaḳ Taʿālā beni atama[4355] viriserdi, atama muştıladı. (8) Ol ṣāẕılıḳdan atam üç gün söz söylemedi, eytdi:[4356] ‘İlāhī ol baŋa virecegüŋ (9) oġlan peyġāmber olur mı? Anı maʿlūm eyle.’ dedi.[4357] Ḥaḳ Taʿālā eytdi: أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ (10) ثَلَٰثَ لَيَالٍ سَوِيًّا “Daḫı gelüp durur Yaḥyā’dan. Ṣerīʿatında oruç dutıcaḳ üç gün (11) söylemek yoġıdı. Allahu Taʿālā[4358] Yaḥyā’yı medḥ ider. وَحَنَانًا مِّن لَّدُنَّا Yaʿnī: “Yaḥyā ṣefāʿatlu (12) kişidür, atasına anasına ḥürmet idicidür, daḫı baŋa ʿāṣī olmadı.”[4359] وَسَلَامٌ عَلَيْهِ (13) يَوْمَ وُلِدَ Yaʿnī Ḥaḳ Taʾālā eydür:[4360] “Yaḥyā’ya benden selām olsun. Ṣol gün ki doġdı,

[171a][B145a]

(1) ṣol gün ki öldi, daḫı ṣol gün ki ḳopa.”[4361] Ḫaberde ṣöyledür ki ḳıyāmet güninde[4362] (2) dükeli enbiyā[4363] ḥisāb vaḳtında yaluŋuz[4364] duralar, Yaḥyā peyġāmberüŋ çevre yanında yitmiş (3) ferişte aŋa ḫiẕmet iderlerdi.[4365] Ḫaberde ṣöyledür kim Yaḥyā atasından destür (4) almayınca kimseye söz söylemezdi.[4366] Bir

---

[4342] B: hīç: A-
[4343] B: bunca neye A: bunça niçün 144b-10/11
[4344] B: irte gice ṭāʿate meşġūlsın didiler A: dāyim ṭāʿatda ve ʿibādetdesün 144b-11
[4345] B: daḫı mı çoḳ ola A: çoḳ mı ola 144b-13
[4346] A: anı 144b-13: B-
[4347] B: ancılayın A: ṭamulıḳdan 144b-14
[4348] B: peyġāmberler A: nebiler 144b-14
[4349] B: sözile muʿcizātıla daʿvet iderlerdi A: muʿcizātıla ve sözile daʿvet iderler 144b-15
[4350] B: Benī İsrā’īl ḳavminden yitmiş ʿālim kişi bile yürürlerdi A: Benī İsrā’īl ʿālimlerinden yetmiş kişi bilesi gibi yürürlerdi 145a-1/2
[4351] B: Yaḥyā üç günde bir ṭaʿām yirdi: A-
[4352] B: ṣordılar ki yā Yaḥyā nişe A: Yaḥyā 145a-2
[4353] B: yirsin A: yersin 145a-3
[4354] B: Yaḥyā eytdi A: Yaḥyā eytdi anıŋıçun üç günde bir ṭaʿām 145a-3
[4355] B: ḥaḳ taʿālā beni atama A: beni atama ḥaḳ Taʿālā 145a-4
[4356] B: atama muştıladı ol ṣāẕılıḳdan atam üç gün söz söylemedi eytdi A: geldiler muştıladılar atam ṣāẕlıḳdan üç gün ṭaʿām yimedi söylemedi andan eytdi 145a-4/6
[4357] B: İlāhī ol baŋa virecegüŋ oġlan peyġāmber olur mı anı maʿlūm eyle dedi A: İlāhī baŋa verdügüŋ oġlan peyġāmper olısar mı anı baŋa maʿlūm eyle 145a-6/7
[4358] B: daḫı gelüp durur Yaḥyādan ṣerīʿatında oruç dutıcaḳ üç gün söylemek yoġıdı Allahu taʿālā A: Yaḥyā peyġāmper ṣerīʿatında gelüpdür ḳaçan oruç dutmaḳ dileseler üç gün söz söylemezlerdi pes ḥaḳ Taʿālā 145a-9/11
[4359] B: Yaḥyā ṣefāʿatlu kişidür atasına anasına ḥürmet idicidür daḫı baŋa ʿāṣī olmadı A: Yaḥyā eyü kişidür ṣefāʿatlu kişidür ve atasına ḥürmetlü kişidür baŋa ʿāṣī olmaduḳdur 145a-12/13
[4360] B: ḥaḳ taʿālā eydür A: Allahu Taʿālā eytdi 145a-15
[4361] B: daḫı ṣol gün ki ḳopa A: ṣol gün ḳopa 145b-1/2
[4362] B: ki ḳıyāmet güninde A: kim ḳıyāmet gününde 145b-2
[4363] B: enbiyā A: peyġāmperler 145b-2
[4364] B: yaluŋuz A: yalıŋuz 145b-3
[4365] B: Yaḥyā peyġāmberüŋ çevre yanında yitmiş ferişte aŋa ḫiẕmet iderlerdi A: Yaḥyā peyġāmpere yetmiş ferişteh vara ḥisāb yerine aŋa ḥürmet eyleyeler 145b-3/5
[4366] B: almayınca kimseye söz söylemezdi A: olmayınça söylemezdi 145b-6

gün Zekeriyyā eytdi: “Yā oġul[4367] baŋa senden yig[4368] (5) kim ola kim baŋa söylemezsin?”[4369] Eytdi: “İy baba, ḳorḳaram ki[4370] sözüm size ḫōş gelmeye, (6) ol sebebden[4371] Ḥaḳ Taʿālā baŋa ʿitāb ide.”[4372] Dāyim[4373] atası anası ḳatına gelicek[4374] iki dizi (7) üzere[4375] otururdı. Her kime kim söylerdi[4376] adın dimezdi, aŋa bir laḳabıla söylerdi.[4377] (8) Ḥaberde şöyledür ki Yaḥyā doġdıġı gün ferişteler Yaḥyā’yı ḥażretden göre geldiler,[4378] (9) Taŋrı selāmın degirdiler.[4379] Ve daḫı Zekeriyyā her ḳaçan ki vaʿẕ eydürdi[4380] Benī İsrā’īl (10) ʿālimleri ḥāżır olurlardı. Zekeriyyā minbere aġardı, çevre gözlerdi.[4381] Yaḥyā anda (11) olmayıcaḳ Ṭamu ʿaẕābından söylerdi. Yaḥyā anda olıcaḳ Uçmaḳ vaṣfın iderdi.[4382] (12) Bir gün Benī İsrā’īl ʿālimleri eytdiler: “Yā Zekeriyyā, uş bunca zamāndur kim (13) hīç Ṭamu ʿaẕāblarından eyitmedüŋ imdi dilerüz kim andan söyleyesin.” didiler.[4383] Zekeriyyā

[171b] [B145b]

(1) eytdi: “İy ʿazīzler, siz bilirsiz kim[4384] ben Yaḥyā’yı arzularıla buldum. İmdi[4385] Taŋrı ḳorḳusı[4386] (2) aŋa ġālib olmışdur, ben anuŋ ḳatında Ṭamu evṣāfın vaṣf idersem ḳorḳaram (3) kendüzin helāk ide.[4387] Eger gelmeyicek olursa ben size tamu vaṣfın eydivirem.”[4388] Pes ol (4) ʿālimler durdılar,[4389] Yaḥyā ḳatına geldiler, eytdiler: “Yā Yaḥyā, bugün dileriz kim ʿibādete meşġūl olasın[4390] tā ki (5) ataŋ bize Ṭamu vaṣfın eyde.” dediler.[4391] Yaḥyā anlaruŋ sözin ḳabūl itdi, vardı, ṭāʿate (6) meşġūl oldı.[4392] Çün diledi ki tecdīdi vużū ide, durdı, ṭaşra çıḳdı.[4393] İşitdi ki (7) atası Ṭamu vaṣfına

---

[4367] B: oġul A: oġıl 145b-6
[4368] B: yig A: yeg 145b-7
[4369] B: kim baŋa söylemezsin A: niçün söylemezsin 145b-7
[4370] B: ḳorḳaram ki A: ḳorḳarum ki 145b-8
[4371] B: ol sebebden A: andan ötüri 145b-8/9
[4372] B: ʿitāb ide A: ʿitāb eyleye 145b-9
[4373] B: dāyim A: ve daḫı 145b-9
[4374] B: gelicek A: geliçek 145b-10
[4375] B: üzere A: üstine 145b-10
[4376] B: söylerdi A: söyledi 145b-11
[4377] B: aŋa bir laḳabıla söylerdi A: anı bir laḳabıla çaġırırdı 145b-12
[4378] B: feriştelerYaḥyāyı ḥażretden göre geldiler A: ferişteler ḥaḳ Taʿālā dergāhından destūr dilediler Yaḥyāyı görmege geldiler 145b-13/14
[4379] B: degirdiler A: degürdiler 145b-15
[4380] B: her ḳaçan ki vaʿẕ eydürdi A: ne vaḳtın ki vaʿẕ iderdi 145b-15/146a-1
[4381] B: çevre gözlerdi A: çevre yaŋa gözedürdi 146a-2
[4382] B: Yaḥyā anda olmayıcaḳ ṭamu ʿaẕābından söylerdi Yaḥyā anda olıcaḳ uçmaḳ vaṣfın iderdi A: Yaḥyā anda ḥāżır olmayıçaḳ ṭamu ʿaẕāblarından söyler andan olıçaḳ uçma[ḳ] [va]ṣfın iderdi 146a-3/4
[4383] B: uş bunca zamāndur kim hīç ṭamu ʿaẕāblarından eyitmedüŋ imdi dilerüz kim andan söyleyesin didiler A: yā Zekeri[yā] çoḳ zamāndur ki ṭamu ḳorḳularından eytdügüŋ yoḳ dilerüz kim eydesin 146a-5/6
[4384] B: bilirsiz kim A: bilürsiz ki 146a-7
[4385] A: imdi 146a-8: B-
[4386] B: ḳorḳusı A: ḳorḳusın 146a-8
[4387] B: ben anuŋ ḳatında ṭamu evṣāfın vaṣf idersem ḳorḳaram kendüzin helāk ide A: anuŋ ḳatında eydem ḳorḳaram ki kendüzin helāk ede 146a-9/10
[4388] B: gelmeyicek olursa ben size tamu vaṣfın eydivirem A: eger gelmezise sizök tamu vaṣfın ideyin 146a-10/11
[4389] B: ʿālimler durdılar A: ʿālimlerüŋ bir ḳaçı durup 146a-11/12
[4390] B: yā Yaḥyā bugün dileriz kim ʿibādete meşġūl olasın A: sen ʿibādete meşġūl olasın 146a-12/13
[4391] B: ṭamu vaṣfın eyde dediler A: ṭamu ṣıfatlarından eydivire 146a-13/14
[4392] B: Yaḥyā anlaruŋ sözin ḳabūl itdi vardı ṭāʿate meşġūl oldı A: Yaḥyā rāżı olup sözlerin ḳabūl etdi vardı bir zamān ṭāʿate meşġūl oldı 146a-14/15
[4393] B: çün diledi ki tecdīdi vużū ide durdı ṭaşra çıḳdı A: çünki namāz vaḳtı oldı abdest almaġa ṭaşra çıḳdı 146b-1/2

meşġūl olmış. Cümle ḫalāyıḳ aŋa ḳulaḳ dutmışlar,[4394] aġlaşırlar. Yaḥyā daḫı (8) vardı,[4395] diŋledi. ne didigin. Bunı eşitdi ki: “Ṭamu içinde bir ḳuyu vardur, aŋa Ġayyā dirler[4396] ol dereden kimesne (9) ḳurtılmaz.[4397] Meger Taŋrı ḳorḳusından çoḳ aġlayalar.” dedi.[4398] Çün bu ḫaberi Yaḥyā eşitdi[4399] naʿra urdı. (10) Geydügi ṭonı palas idi, paraladı.[4400] Yazıya düşdi, aġlardı. Eydürdü ki:[4401] “Ṭamu içinde bir dere vardur, (11) adına Ġayyā dirler.” dirdi, feryād iderdi.[4402] Pes geldiler[4403] ol ḥāli Zekeriyyā’ya didiler. Çün anı (12) eşitdi, Zekeriyyā’nuŋ ʿaḳlı gitdi, eytdi: “ʿAyālum helāk eylemişem.” didi. Pes atası anası anı (13) isteyü durdılar, yazıya çıḳdılar.[4404] Giderken bir çobana uġradılar.[4405] Ṣordılar ki: “İşbu resme bir oġlana

[172a] [B146a]

(1) uġraduŋ mı, Ṭamu ḳorḳısından aġlar.” didiler.[4406] Ol çoban eytdi: “Uş üç gündür işbu (2) ṭaġ ardında bir zārılıḳ āvāz gelür ammā bilmezem ki ne kişidür, nedür.” dedi.[4407] Pes sürdiler (3) ol ṭaġ ardına vardılar.[4408] Gördiler ki Yaḥyā başını bir ṭaş üzerine ḳomış, aġlar.[4409] (4) Aŋılcaḳ atası geldi, elin Yaḥyā’nuŋ başı üzere ḳodı.[4410] Yaḥyā çaġırdı ki: “Yā ferişte,[4411] (5) Taŋrı emrile baŋa ʿaẕāb itmege mi geldüŋ?” dedi.[4412] Zekeriyyā eytdi: “Yā oġul, benven.” (6) didi. Eytdi:[4413] “Yā ata, ol Taŋrı ḫaḳḳıyçun ki beni yaratdı, ben ṣandum ki ʿaẕāb ferişteside̊r, (7) beni Ṭamu’ya ḳoymaġa geldi dedüm.”[4414] Andan anası eytdi: “Yā oġul, benüm senüŋ üzerüŋde (8) ḫaḳḳum çoḳdur. Senden iki dilegüm vardur, anı revā ḳıl.” dedi.[4415] Yaḥyā eytdi: “Yā

[4394] B: aŋa ḳulaḳ dutmışlar: A-
[4395] A: vardı 146b-3: B-
[4396] B: ne didigin bunı eşitdi ki ṭamu içinde bir ḳuyu vardur aŋa ġayyā dirler A: bu araya geliçek ki ṭamu içinde bir dere vardur ki ġayyā derler 146b-4/5
[4397] B: kimesne ḳurtılmaz A: kimsene ḳurtulamaz 146b-5
[4398] B: meger taŋrı ḳorḳusından çoḳ aġlayalar dedi A: illā meger taŋrı ḳorḳusında aġlayalar 146b-5/6
[4399] B: çün bu ḫaberi Yaḥyā eşitdi A: çünki Yaḥyā anı eşitdi 146b-6
[4400] B: geydügi ṭonı palas idi paraladı A: ol geydügi palası pāre pāre eyledi 146b-7
[4401] B: aġlardı eydürdü ki A: aġlayup eydürdi ki 146b-8
[4402] B: adına ġayyā dirler dirdi feryād iderdi A: aŋa ġayyā derler 146b-9
[4403] B: geldiler A: gelüp 146b-9
[4404] B: Zekeriyyāya didiler çün anı eşitdi Zekeriyyānuŋ ʿaḳlı gitdi eytdi ʿayālum helāk eylemişem didi pes atası anası anı isteyü durdılar yazıya çıḳdılar A: Zekeriyyāya eytdiler eşidüp Zekeriyyā düşdi ʿaḳlı getdi çün ʿaḳlı başına gelüp eytdi vāveylā ʿayālum yavu ḳılmışum pes bu ḫaberi anasına daḫı geldiler ol daḫı ah eyledi zarıla yazıya düşdiler 146b-10/13
[4405] B: giderken bir çobana uġradılar A: Yaḥyāyı isterlerdi o gün tamām istediler dördünci gün yazı ortasında bir çobana uġradı 146b-14/15
[4406] B: bir oġlana uġraduŋ mı ṭamu ḳorḳısından aġlar didiler A: oġlana hīç uġradıŋuz mı 147a-1
[4407] B: uş üç gündür işbu ṭaġ ardında bir zārılıḳ āvāz gelür ammā bilmezem ki ne kişidür nedür dedi A: uş iki üç gündür ki şol ḳarşuġı ṭaġ ardında bir āvāz ve bir zārılıḳ ve bir aġlamaḳ āvāzı gelürdi bilmedük ki kimdür 147a-2/4
[4408] B: pes sürdiler ol ṭaġ ardına vardılar A: pes ol kişiler zārıyla anda vardılar 147a-4
[4409] B: Yaḥyā başını bir ṭaş üzerine ḳomış aġlar A: başını dizine urmış aġlar 147a-5
[4410] B: aŋılcaḳ atası geldi elin Yaḥyānuŋ başı üzere ḳodı A: aġlar kendü ḥālinden bī-ḫaber aŋılçaḳ aŋladı atası elin başına urdı 147a-5/6
[4411] B: ferişte A: feriştehler 147a-7
[4412] B: taŋrı emrile baŋa ʿaẕāb itmege mi geldüŋ dedi A: taŋrı emrile geldüŋüz ḳatı baŋa ʿaẕāb mı edersin 147a-7/8
[4413] B: Zekeriyyā eytdi yā oġul benven didi eytdi A: gördi atasın 147a-8
[4414] B: ben ṣandum ki ʿaẕāb ferişteside̊r beni ṭamuya ḳoymaġa geldi dedüm A: ṣandum ki baŋa ʿaẕāb itmege feriştele̊r geldiler 147a-9/10
[4415] B: benüm senüŋ üzerüŋde ḫaḳḳum çoḳdur senden iki dilegüm vardur anı revā ḳıl dedi A: oġul benüm çoḳ derdüm ammā senden bir ḫācatum vardur anı revā ḳıl 147a-10/11

ana,[4416] (9) baŋa yoḳdur ki senüŋ sözüŋ ṣıyam[4417] ammā baŋa destūr virseŋ[4418] işbu ṭaġ cānavarlarıla (10) işbu ṭaġda ḳalsam,[4419] Taŋrı'ya ʿibādet ḳılsam.[4420] Ola kim Ṭamu odından āzād oladum." dir.[4421] (11) Anası eytdi: "Bu kezlige daḫı benümile bile eve gel. Benī İsrā'īl ḳavmi seni görsünler, bir gice bizimile bile ol, (12) hem bir iki loḳma ṭaʿām yi, andan nice ki ḫāṭırıŋdur idesin." dedi.[4422] Çün Yaḥyā anası sözine rāżı (13) oldı, durdılar, şehre geldiler.[4423] Benī İsrā'īl ḳavmi anı görüp şāẕ oldılar. Evlerine girip birez

[172b] [B146b]

(1) loḳma ṭaʿām yidi. Çünki aḫşam yatdı, uyudı.[4424] Ḳulaġına bir āvāz degdi ki: "Yā Yaḥyā, Taŋrı ṭāʿatın (2) ḳoduŋ, Ṭamu ḳorḳusın ḳoduŋ, uyḳuya mı meşġūl olduŋ?" dedi.[4425] Çün bu āvāzı (3) eşitdi, naʿra urdı, evden çıḳdı, yazıya düşdi.[4426] Andan ṣoŋra Zekeriyyā vefāt (4) itdi. Ḥaḳ Taʿālā'dan Yaḥyā'ya emr oldı ki Benī İsrā'īl ḳavmine peyġāmberlıġa vara, anlaruŋ (5) içinde ola.[4427] Pes Yaḥyā Benī İsrā'īl'e geldi,[4428] yidi[4429] yıl peyġāmberlıḳ itdi.[4430] Ol zamānda[4431] (6) Benī İsrā'īl içinde bir melik[4432] varıdı, aŋa Ṣayḥūn dirlerdi.[4433] Yaḥyā'yı ḳatı severdi,[4434] (7) ḫōş dutardı, ḳatında Yaḥyā'dan muḳarreb yoġıdı. Ol pādişāhuŋ bir ögey (8) ḳızı varıdı, anı ḳatı severdi. Diledi ki ol ḳızını ala.[4435] Yaḥyā eytdi: "Yā melik, ol ḳız (9) saŋa ḥarāmdur, Taŋrı buyurmadı." dedi. "Menʿ itdi."[4436] Pes bu ḫaber ḳızuŋ anasına degdi.[4437] (10) Vardı, ḳızın dürlü ṭonlarıla bezedi. Altuna incüye ġarḳ eyledi, pādişāha veribidi. (11) Pādişāh daḫı serḫōş olmışıdı. Ol ḳız geldi, pādişāh meclisine durdı. Süci aldı, (12)

[4416] B: ana A: māzir 147a-12
[4417] B: baŋa yoḳdur ki senüŋ sözüŋ ṣıyam A: baŋa senüŋ sözüŋ ṣımaḳ yoḳdur 147a-12
[4418] B: ammā baŋa destūr virseŋ A: onı destūr verseŋ 147a-13
[4419] B: işbu ṭaġ cānavarlarıla işbu ṭaġda ḳalsam A: işbu ṭaġ ḥayvānları arasındsa ḳalsam 147a-13/14
[4420] B: ʿibādet ḳılsam A: ʿibādet itsem 147a-14
[4421] B: dir: A-
[4422] B: bu kezlige daḫı benümile bile eve gel Benī İsrā'īl ḳavmi seni görsünler bir gice bizimile bile ol hem bir iki loḳma ṭaʿām yi andan nice ki ḫāṭırıŋdur idesin dedi A: iy oġıl bu-kez daḫı benümle eve gel ḳavm seni görsünler bir giçe benümle yat hem iki loḳma ṭaʿām yegil andan ḫāṭıruŋ neçe dilerse edesin 147b-1/3
[4423] B: çün Yaḥyā anası sözine rāżı oldı durdılar şehre geldiler A: Yaḥyā eytdi yā ana muṭīʿ oldım sözüŋe dedi anasıyla şehre geldiler 147b-3/4
[4424] B: evlerine girip birez loḳma ṭaʿām yidi çünki aḫşam yatdı uyudı A: çünki evlerine girdi oturdı bir loḳma ṭa[ʿā]mı iftār etdi yatsıdan ṣoŋra birez uyumaġa meşġūl oldı 147b-5/7
[4425] B: ḳulaġına bir āvāz degdi ki yā Yaḥyā taŋrı ṭāʿatın ḳoduŋ ṭamu ḳorḳusın ḳoduŋ uyḳuya mı meşġūl olduŋ dedi: A-
[4426] B: çün bu āvāzı eşitdi naʿra urdı evden çıḳdı yazıya düşdi A: Yaḥyā ol uyḳudan uyanu geldi aġladı gene yazıya çıḳdı 147b-7/8
[4427] B: ḥaḳ taʿālādan Yaḥyāya emr oldı ki Benī İsrā'īl ḳavmine peyġāmberlıġa vara anlaruŋ içinde ola A: ḥaḳ Taʿālā emretdi ki Yaḥyāya gene Benī İsrā'īl'e vara 147b-9/10
[4428] B: pes Yaḥyā Benī İsrā'īl'e geldi A: andan Yaḥyā vardı ḳavm içine geldi 147b-10
[4429] B: yidi A: yedi 147b-10
[4430] B: peyġāmberlıḳ itdi A: peyġāmperlıḳ etdi 147b-10/11
[4431] B: zamānda A: zamān 147b-11
[4432] B: melik A: pādişāh 147b-11
[4433] B: dirlerdi A: derlerdi 147b-12
[4434] B: ḳatı severdi: A-
[4435] B: ol pādişāhuŋ bir ögey ḳızı varıdı anı ḳatı severdi diledi ki ol ḳızını ala A: ol pādişāh bir ögey ḳızı yetdi ol ḳızı baŋa nikāḥ it alayım 147b-13/14
[4436] B: yā melik ol ḳız saŋa ḥarāmdur taŋrı buyurmadı dedi menʿ itdi A: Yaḥyā eytdi revā degildür dedi pādişāhı menʿ itdi 147b-14/15
[4437] B: pes bu ḫaber ḳızuŋ anasına degdi A: bu ḫaberi ḳızuŋ anası eşitdi ol ʿavrat Yaḥyāya kin gizledi ḳaçan kim pādişāh içmege oturdı meşġūl oldı içmege 147b-15/148a-1/2

sāḳīlıḳ eyledi,[4438] kendüzin melike ʿarż itdi. Anası demişidi kim: “Ḳaçan melik saŋa meyl eylese (13) sen eyit ki: ‘Senüŋ maḳṣūduŋ ḥāṣıl olmaz, tā Yaḥyā’nuŋ başın kesüp öŋüme getürmeyince

[173a] [B147a]

(1) degil.’” demişidi. Ol ḳız daḫı eyle dedi.[4439] Pādişāh[4440] içe içe esridi. Baḳa baḳa ḳıza (2) ʿışḳı ġālib oldı, ḳızdan yaŋa el uzatdı.[4441] Ḳız kendüzin çekdi, pādişāh[4442] (3) eytdi: “Niçün benden ḳaçarsın?” dedi.[4443] Ḳız eytdi: “Evvel sen benüm dilegüm yirine getir, (4) tā ki ben daḫı seniŋ dilegüŋ yirine getirem.” dedi.[4444] Ol pādişāh[4445] eytdi: “Senüŋ dilegüŋ nedir?”[4446] Ḳız eytdi: (5) “Yaḥyā’nuŋ başını kesdir,[4447] şol legene ḳoyalar, öŋüme getireler, ben anı gözümile görem. Saŋa andan (6) boyın virem.” didi.[4448] Pādişāhuŋ bir ʿışḳ esrügi, bir süci esrigi buyurdı,[4449] Yaḥyā’nuŋ mübārek (7) başını kesdiler, legene ḳoydılar, ol melʿūnuŋ öŋine getirdiler.[4450] Yaḥyā’nuŋ dili[4451] söylerdi: (8) “Ol ḳız saŋa ḥarāmdur.” deridi.[4452] Çün ol gice geçdi, irte oldı. Yaḥyā’nuŋ ḳanı aḳdı, (9) ḳaynadı, ṭaşdı.[4453] Nice ki[4454] ṭopraḳ ṣaçdılar, yiŋemediler. Ol şehrüŋ burcına dek vardı.[4455] (10) Çün bu ḫaber Bābil pādişāhına degdi. Diledi ki çeri viribiye. Pes Puḫte’n-naṣr anuŋ ḳatında (11) subaşıyıdı. Eytdi: “Yā melik, beni viribi. Ben ol vilāyeti bilirin.” dedi. Vardı, ol (12) melik Puḫte’n-naṣr’ı veribidi. Ol daḫı[4456] geldi, Beytü’l-Muḳaddis’i egirtdi, çoḳ zaḥmet çekdi, (13)

[4438] B: vardı ḳızın dürlü ṭonlarıla bezedi altuna incüye ġarḳ eyledi pādişāha veribidi ādişāh daḫı serḫōş olmışıdı ol ḳız geldi pādişāh meclisine durdı süci aldı sāḳīlıḳ eyledi A: ol ʿavrat ḳızını altuna inciye ġarḳ eyleyüp düzdi ḳoşdı şol serḫōşlıḳ vaḳtinde getürdi geldi içerü girdi bir ḳadeḥ aldı pādişāha ṣaḳilıḳ etdi 148a-3/5
[4439] B: kendüzin melike ʿarż itdi anası demişidi kim ḳaçan melik saŋa meyl eylese sen eyit ki senüŋ maḳṣūduŋ ḥāṣıl olmaz tā Yaḥyānuŋ başın kesüp öŋüme getürmeyince degil demişidi ol ḳız daḫı eyle dedi: A-
[4440] B: pādişāh: A-
[4441] B: baḳa baḳa ḳıza ʿışḳı ġālib oldı ḳızdan yaŋa el uzatdı A: içe içe esridi ḳızdan yaŋa ʿışḳ ġālib oldı ḳıza pādişāh el uzatdı 148a-5/6
[4442] B: pādişāh: A-
[4443] B: niçün benden ḳaçarsın dedi A: niçün ḳaçarsın 148a-7
[4444] B: evvel sen benüm dilegüm yirine getir tā ki ben daḫı seniŋ dilegüŋ yirine getirem dedi A: sen ol ben dedügümi eyle andan şoŋra ben daḫı sen dedügin ṭutam 148a-8/9
[4445] A: ol pādişāh 148a-9: B-
[4446] B: senüŋ dilegüŋ nedir A: benden öligüni mi dilersin eyt yoḫsa ne gerek 148a-9/10
[4447] B: kesdir A: keseler getüreler 148a-10/11
[4448] B: öŋüme getireler ben anı gözümile görem saŋa andan boyın virem didi A: ben anı görem dedi 148a-11
[4449] B: pādişāhuŋ bir ʿışḳ esrügi bir süci esrigi buyurdı A: pādişāh bir ʿışḳ esrügi buyurdı 148a-11/12
[4450] B: Yaḥyānuŋ mübārek başını kesdiler legene ḳoydılar ol melʿūnuŋ öŋine gertirdiler A: vardılar Yaḥyānuŋ müpārek başını kesdiler ol melʿūn ögünde legene ḳoydılar 148a-12/13
[4451] B: dili A: başı 148a-14
[4452] B: ḥarāmdur deridi A: ḥelāl degildür ḥarāmdur 148a-14/15
[4453] B: çün ol gice geçdi irte oldı Yaḥyānuŋ ḳanı aḳdı ḳaynadı ṭaşdı A: çün ol giçe yatdılar erte olınca Yaḥyānuŋ ḳanı ḳaynadı aḳdı ṭaşdı 148a-15/148b-1
[4454] B: nice ki A: niçe ki 148b-1
[4455] B: dek vardı A: degin aḳdı vardı 148b-2
[4456] B: çün bu ḫaber Bābil pādişāhına degdi diledi ki çeri viribiye pes Puḫte’n-naṣr anuŋ ḳatında subaşıyıdı eytdi yā melik beni viribi ben ol vilāyeti bilirin dedi vardı ol melik Puḫte’n-naṣrı veribidi ol daḫı A: çün Bābil eşitdi ki şayḫūn Yaḥyāyı boġazladı ol Puḫte’n-naṣr anuŋ ṣubaşısıyıdı vardı Puḫte’n-naṣrı şayḫūnuŋ üstine veribidi 148b-2/5

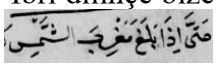
şehrüŋ[4457] alamadı. Çerisi acıḳdı.[4458] Puḥte'n-naṣr diledi ki döne, gide. Ol şehrden bir ḳarı çıḳdı, geldi.[4459]

[173b][B147b]

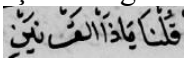
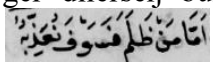
(1) Puḥte'n-naṣr'a eytdi: "Şehri almadın gider misin?" didi.[4460] Puḥte'n-naṣr[4461] eytdi: "Çerim iŋen açıḳdı, hem ben daḫı (2) çāre idemezin, üşendüm." dedi.[4462] Ol ḳarı eytdi: "Eger ben didigimi[4463] dutarsaŋ bu şehri saŋa (3) alıvireyin." dedi.[4464] Puḥte'n-naṣr eytdi: "Ne dirsin?"[4465] Ol ḳarı eytdi: "Öldür [de]dügüm öldür ḳo dedügüm ḳoġıl." Puḥte'n-naṣr bu ḳavle rāżı oldı.[4466] Ḳarı eytdi: "Çeriŋi dört bölük eyle. Andan ellü (4) elüŋüzi yuḳaru götürüŋ, eyidüŋ:[4467] اللهم إنا نستفتحك بدم يحيا ابن زكريا Çün bunı deyicek[4468] (5) burc yıḳıla. Siz[4469] şehre giresiz." Pes ne kim ḳarı dedi, eyle itdiler.[4470] Burc[4471] yıḳıldı, cümle leşker[4472] (6) şehre girdiler. Ḳarı eytdi: "Bulduġuŋuzı ḳırıŋ."[4473] Ol gün yitmiş biŋ kişi[4474] ḳırdılar. Andan (7) Yaḥyā peyġāmber[4475] ḳanı sākin oldı. Ḳarı çaġırdı ki:[4476] "Ayrıḳ[4477] ḳırmaŋ." Ḳırmadılar, ḳodılar. Zīrā[4478] ḳaçan (8) peyġāmber[4479] depeleseler Taŋrı ḫışmı sākin olmaz tā öldiren kişiler ölmeyince.[4480] Andan buyurdı, Beytü'l (9) muḳaddis'i ḫarāb eylediler, içini ṭopraġıla ṭoldurdılar.[4481] Andan ṣoŋra Benī İsrā'īl meliki[4482] Ṣayḥūn (10) öldi. yirine[4483] Puḥte'n-naṣr pādişāh oldı, dünyāyı başdan başa dutdı.[4484] **Ḳıṣṣa-i (11) Ẕü'l-Ḳarneyn Rāżıyallahu ʿanh**[4485] Ẕü'l-ḳarneyn anuŋıçun didiler ki[4486] dünyāyı başdan

---

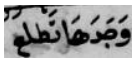
[4457] A: şehrüŋ 148b-6: B-
[4458] B: acıḳdı A: açıḳdı 148b-7
[4459] B: Puḥte'n-naṣr diledi ki döne gide ol şehrden bir ḳarı çıḳdı geldi: A-
[4460] B: Puḥte'n-naṣra eytdi şehri almadın gider misin didi A: Puḥte'n-naṣra derdi ki gidermisin 148b-7
[4461] A: Puḥte'n-naṣr 148b-7: B-
[4462] B: çerim iŋen açıḳdı hem ben daḫı çāre idemezin üşendüm dedi A: giderüm ve hem ḳavmim daḫı üşendiler ben daḫı çāre edemedüm 148b-8/9
[4463] B: didigimi A: dedügümi 148b-9
[4464] B: alıvireyin dedi A: alıvireyim 148b-10
[4465] B: Puḥte'n-naṣr eytdi ne dirsin A: eytdi sen ne dersin148b-10/11
[4466] A: ol ḳarı eytdi öldür [de]dügüm öldür ḳo dedügüm ḳoġıl Puḥte'n-naṣr bu ḳavle rāżı oldı 148b-11/12: B-
[4467] B: ḳarı eytdi çeriŋi dört bölük eyle andan ellü elüŋüzi yuḳaru götürüŋ eyidüŋ A: ol ḳarı eytdi tīzçek çeri dört bölük eyle andan ṣoŋra elüŋüzi yuḳaru gökden yaŋa ṭutuŋ eydüŋ 148b-12/14
[4468] B: deyicek A: diyesin 148b-15
[4469] B: burc yıḳıla siz A: burc yıḳıldı 149a-1
[4470] B: ne kim ḳarı dedi eyle itdiler A: ne ki ol ḳarı dedi işlediler 149a-1/2
[4471] B: burc A: ol burc 149a-2
[4472] B: leşker A: çeri 149a-2
[4473] B: ḳarı eytdi bulduġuŋuzı ḳırıŋ: A-
[4474] B: yitmiş biŋ kişi A: yetmiş biŋ kişiyi 149a-3
[4475] B: peyġāmber: A-
[4476] B: çaġırdı ki A: eytdi 149a-4
[4477] B: ayrıḳ A: ayruḳ 149a-4
[4478] B: zīrā A: zīrāki 149a-5
[4479] B: peyġāmber A: bir peyġāmperi 149a-5
[4480] B: kişiler ölmeyince A: kişileri öldürmeyinçe 149b-6
[4481] B: andan buyurdı Beytü'l muḳaddisi ḫarāb eylediler içini ṭopraġıla ṭoldurdılar A: andın Puḥte'n-naṣr buyurdı Beytü'l muḳaddisi ḫarāb iderler içini ṭoprak ṭoldurdılar 149a-6/8
[4482] B: andan ṣoŋra Benī İsrā'īl meliki A: andan Benī İsrā'īl pādişāhları 149a-8
[4483] B: yirine A: anuŋ yerine 149a-9
[4484] B: dutdı A: ṭutdı 149a-10
[4485] B: Ḳıṣṣa-i Ẕü'l-Ḳarneyn Rāżıyallahu ʿanh A: Ḳıṣṣa-i Ẕü'l-Ḳar-neyn 149a-10
[4486] B: didiler ki A: dediler 149a-11

başa[4487] gezdi. “ʿİbrī dilinçe bize Ḳarni derler ki andan doġarken doġduġı yere Ḳarni derler.”[4488] (12) Gün batdıġı yire[4489] erişdi, daḫı bir niçeler Sikender dirler.[4490] (13) Ḥaḳ Taʿālā buyurur kim[4491] “Biz Ẕü’l-ḳarneyn’i yir yüzinde yol virdük, ḳanda ki diledi vardı.[4492] Ol

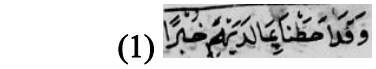
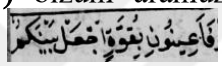
[174a] [B148a]

(1) yir[4493] kim gün batar[4494] bir ḳuyudur ḳara ḳaynar. Çün maġrib ḳavmi Ẕü’l-ḳarneyn’i gördiler,[4495] boyun virüp (2) ṭapu ḳıldılar.[4496] Ḥaḳ Taʿālā eytdi: “Yā Ẕü’l-ḳarneyn,[4497] eger dilerseŋ bunları (3) öldür, diler ḳo, ʿafv it.” dedi.[4498] Ẕü’l-ḳarneyn eytdi: (4) Eytdi: “Anlar ki müsülmān olmayalar depelerem, ʿaẕāb iderem; anlar ki müsülmān olalar (5) ḫōş dutaram.”[4499] İbni ʿAbbās eytdi: “Ẕü’l-ḳarneyn mülki tamām dutdı.[4500] Maġribde bir kişi müsülmān[4501] (6) oldı, giri ḳalanı kāfir ḳaldılar.[4502] Cümlesin ḳırdı, helāk itdi.[4503] Maġribde bir şehre (7) uġradı hīç ḳapusı yoġıdı. Burcına kemend atdılar, bir kişi çıḳdı, gelmedi. Bir kişi daḫı çıḳardılar, (8) ol daḫı gelmedi. Üç kişi çıḳardılar gelmedi. Ẕü’l-ḳarneyn ol şehri ḳodı gitdi.[4504] Andan (9) Hindistān’a geldi. İlçi veribidi, eytdi:[4505] ‘Geliŋ,[4506] baŋa muṭīʿ oluŋ. Yoḳ dirseŋiz leşkerile (10) geldüm şehrüŋüzi yaḳaram, iliŋizi ḫarāb iderem.’[4507] Andan Hindistān meliki Ẕü’l-ḳarneyn’e ḳarşu (11) vardı,[4508] bir ḫōş yire[4509] ḳondurdı. Aŋa belgiler, niʿmetler virdi.[4510]

[4487] B: başdan başa A: ḳafadan ḳafa 149a-11/12
[4488] A: ʿibri dilinçe bize ḳarni derler ki andan doġarken doġduġı yere ḳarni derler 149a-12/13: B-
[4489] B: batdıġı yire A: batduġı yere 149a-14
[4490] B: daḫı bir niçeler Sikender dirler A: bir niçeler andan ötürü İskender dediler 149a-15
[4491] B: buyurur kim A: buyurdı kim 149b-1
[4492] B: biz Ẕü’l-ḳarneyni yir yüzinde yol virdük ḳanda ki diledi vardı A: Ẕü’l-ḳarneyn yer yüzinden yol verdi girü döndi andan maşrıḳa vardı 149b-2/3
[4493] B: yir A: yer 149b-3
[4494] B: gün batar A: gün ṭolanur 149b-3
[4495] B: Ẕü’l-ḳarneyni gördiler A: Ẕü’l-ḳarneynüŋ bu heybetin 149b-4
[4496] B: boyun virüp ṭapu ḳıldılar A: boyın verüp ṭapı ḳıldılar 149b-5
[4497] B: yā Ẕü’l-ḳarneyn: A-
[4498] B: diler ḳo ʿafv it dedi A: eger dilerseŋ aẕāt it 149b-6/7
[4499] B: anlar ki müsülmān olmayalar depelerem ʿaẕāb iderem anlar ki müsülmān olalar ḫōş dutaram A: her ki müsilman olmaya depelerüm anlar ki īmān getürdi eylük iderüm 149b-7/8
[4500] B: Ẕü’l-ḳarneyn mülki tamām dutdı A: ḳamu mülki Ẕü’l-ḳarneyn dutdı 149b-9
[4501] B: müsülmān A: müsilmān 149b-10
[4502] B: giri ḳalanı kāfir ḳaldılar A: girü ḳalanı kāfirlerdi 149b-10
[4503] B: helāk itdi A: helāk etdi 149b-11
[4504] B: maġribde bir şehre uġradı hīç ḳapusı yoġıdı burcına kemend atdılar bir kişi çıḳdı gelmedi bir kişi daḫı çıḳardılar ol daḫı gelmedi üç kişi çıḳardılar gelmedi Ẕü’l-ḳarneyn ol şehri ḳodı gitdi: A-
[4505] B: ilçi veribidi eytdi A: elçi veribdi 149b-12
[4506] B: geliŋ A: gelüŋ 149b-12
[4507] B: yoḳ dirseŋiz leşkerile geldüm şehrüŋüzi yaḳaram iliŋizi ḫarāb iderem A: yoḳ derseŋ varurım sizi helāk iderim 149b-13
[4508] B: andan Hindistān meliki Ẕü’l-ḳarneyne ḳarşu vardı A: andan Ẕü’l-ḳarneyne Hindistān meliki ḳarşu geldi 149b-14
[4509] B: yire A: yere 149b-15

Andan ol araya vardı kim (12) gün çıḳardı.[4511] Ol maşrıḳ ḳavmi yabanlarda olurlarıdı, ṭamları[4512] (13) olmazdı, daḫı ṭon geymezleridi. Ṭaʿāmları ṭaşradan gelirdi,[4513] biri biri ḳatında[4514] ḥayvān gibi cimāʿ iderlerdi.

[174b] [B148b]

(1) Daḫı[4515] maşrıḳdan yaŋa bir yire erişdiler. Gördiler ki[4516] iki ulu ṭaġ var. (2) Ol ṭaġuŋ arası ṭopṭolu ḥakīmler Ẕü'l-ḳarneyn'e ḳarşu geldiler,[4517] müsülmān oldılar. Ẕü'l-ḳarneyn (3) bunları ḫōş dutdı.[4518] Ol[4519] ṭaġ ardında ādem aşlından bir dürlü ḳavm varıdı. Anlar (4) Ye'cūc ve Me'cūc idi.[4520] Ḳardaşları[4521] Yāfeṯ oġlanlarından idi, ṭūfāndan ṣoŋra ol (5) ṭaġ ardına düşmişleridi.[4522] Dişisinden biŋ oġlan doġardı, derḥāl dişisile irkegi berāber (6) olurdı. Ṣūretleri ādem ṣūreti gibi ammā boyları bir arış idi,[4523] ḳulaḳları yirde[4524] sürinürdi. Dāyimā (7) ʿuryān yürürleridi, ṭaʿāmları ṣimsimidi.[4525] Dīn diyānet bilmezleridi. Taŋrı peyġāmper bilmezlerdi.[4526] Ol ṭaġdan çıḳarlarıdı, (8) müsülmānlara zaḥmet iderleridi, her kimi bulsalar öldürürleridi,[4527] ṭaʿāmların alırlarıdı.[4528] Ol ḥakīmler (9) Ẕü'l-ḳarneyn'e geldiler, bunlaruŋ çoḳ fesādın didiler.[4529] Ẕü'l-ḳarneyn eytdi: "N'eyleyevüz ki sizi bunlaruŋ çoḳ fesādın eytdiler emīn olasız?"[4530] "Eger dilerseŋ biz saŋa ḫarāc virevüz, bunlaruŋla (10) bizüm aramuza bir sed eyle. Kim bunlar geçip bize zaḥmet virmeyeler.[4531] (11) Ẕü'l-ḳarneyn eytdi: "Baŋa yardım idiŋ tā ki

---

[4510] B: aŋa belgiler niʿmetler virdi A: aŋa dürlü ḳonıḳlıḳlar eyledi çoḳ māl ve genc verdi gönderdi 149b-15/150a-1

[4511] B: andan ol araya vardı kim gün çıḳardı: A-

[4512] B: ṭamları A: evleri 150a-2

[4513] B: daḫı ṭon geymezleridi ṭaʿāmları ṭaşradan gelirdi A: ve ṭonları olmazdı ve ṭaʿāmları ġayrı şeherden gelürdi 150a-3

[4514] B: ḳatında A: ḳatına 150a-4

[4515] B: daḫı: A-

[4516] B: bir yire erişdiler gördiler ki A: bir yere erişdi gördi ki 150a-5

[4517] B: iki ulu ṭaġ var ol ṭaġuŋ arası ṭopṭolu ḥakīmler Ẕü'l-ḳarneyne ḳarşu geldiler A: iki ulu ṭaġ bir yazı ḥakimler çün Ẕü'l-ḳarneyni gördiler geldiler ḫizmet etdiler 150a-6/7

[4518] B: bunları ḫōş dutdı A: buları ḫōş ṭutdı 150a-8

[4519] B: ol: A-

[4520] B: anlar Ye'cūc ve Me'cūc idi A: anlara Ye'cūc ve Me'cūc derlerdi şol ḳadar çoġıdı kim ḥisābın tānrı bile 150a-9/11

[4521] B: ḳardaşları A: Ye'cūc iki ḳardaşlarıdı 150a-11

[4522] B: düşmişleridi A: düşmüşler idi 150a-13

[4523] B: dişisinden biŋ oġlan doġardı derḥāl dişisile irkegi berāber olurdı ṣūretleri ādem ṣūreti gibi ammā boyları bir arış idi A: ṭūfān dişisi biŋ oġlan doġururdı doġıçaḳ anası alurdı ṣūretleri ādem ṣūretine beŋzerdi ve boyları bir arşındı 150a-13/15

[4524] B: yirde A: yerde 150b-1

[4525] B: ṣimsimidi A: ṣūm idi 150b-2

[4526] A: peyġāmper bilmezlerdi 150b-2/3: B-

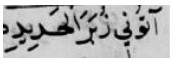
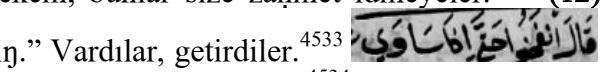
[4527] B: müsülmānlara zaḥmet iderleridi her kimi bulsalar öldürürleridi A: bildükleri ādemleri öldürürlerdi 150b-3/4

[4528] B: ṭaʿāmların alırlarıdı: A-

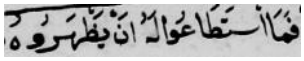
[4529] B: ol ḥakīmler Ẕü'l-ḳarneyne geldiler bunlaruŋ çoḳ fesādın didiler A: ol ḥakīmler bunlaruŋ çoḳ fesādın eytdiler 150b-4/5

[4530] A: Ẕü'l-ḳarneyn eytdi neyleyevüz ki sizi bunlaruŋ çoḳ feṣādın eytdiler emīn olasız 150b-5/6:B-

[4531] B: eger dilerseŋ biz saŋa ḫarāc virevüz bunlaruŋla bizüm aramuza bir sedd eyle kim bunlar geçip bize zaḥmet virmeyeler A: ol ḥakimler eytdi bunlaruŋla bizüm aramuzda bir sed eyle tā ki bize zaḥmet degürmeyeler bize ve hem daḫı size ḫarçlıḳ verevüz 150a-7/9

buŋa sed çekem, bunlar size zaḥmet idmeyeler.[4532] (12) Her biriŋüz demir getiriŋ.” Vardılar, getirdiler.[4533] Şol (13) kerpüc yapar gibi yapdılar, tā ki ol ṭaġa berāber çıḳdı.[4534] Buyurdı, ḳalay getirdiler, ḳurşun

[175a] [B149a]

(1) getirdiler. Od urdılar, ḳaynatdılar. Ol demürden sed üzerine dökdiler. Ol iki ṭaġ arası (2) demürden sed oldı.[4535] Ye’cūc ve Me’cūc ol ṭaġ ardında ḳaldı. Ol müsülmānlar emīn (3) oldılar.[4536] Yaʿnī[4537] Ẕü’l-ḳarneyn eytdi: “Bu sed benüm ḳuvvetümle (4) degüldür,[4538] belki Allah birle olmışdur.[4539] Çün emr[4540] yerine gele, bu seddi deleler. Ol vaḳtın tā[4541] şimdiye degin (5) her gün geldiler,[4542] dilleriyle ol seddi yalarlardı.[4543] Zīrā[4544] bunlarda demür āleti olmaz.[4545] Şol (6) ḳadar yalarlar ki bir ṣoġan ḳabıġı ḳadarınca ḳalır. “İrte gelevüz, açavuz.” dirler, giderler.[4546] Taŋla gelirler (7) gine bayaġı gibi bulurlar.[4547] Tā ḳıyāmete degin[4548] işleri budur. Çün Ḥaḳ Taʿālā’nuŋ emri yerine gele, içlerinden (8) biri müsülmān ola,[4549] eyde: “İnşallah taŋla gelevüz, açavuz.” diye. İrtesi geleler bir ṣoġan (9) ḳabı gibi bulalar, açalar, çıḳalar. Tamāmet dünyāyı dutalar. Yir yüzinde her ne ki bulsalar yiyeler, (10) dünyā ḳatı ḳızlıḳ ola.[4550] **Ẕü’l-ḳarneyn Āb-ı Ḥayāt İsteyü Gitdigi ḥikāyet[4551]: (11)** Ẕü’l-ḳarneyn ḳaraŋulıġa girdiginüŋ sebebi bu idi kim[4552] ferişteblerden bir ferişte[4553] Ẕü’l-ḳarneyn’le (12) dōst olmışıdı. Dāyim ol ferişte anuŋ

[4532] B: baŋa yardım idiŋ tā ki buŋa sed çekem bunlar size zaḥmet idmeyeler A: siz daḫı baŋa yardum edüŋ bir iki sed ideyin hīç size zaḥmet virmesünler 150a-10/11

[4533] B: demir getiriŋ vardılar getirdiler A: demür dögüŋ pes vardılar demür getürdiler 150a-12

[4534] B: kerpüc yapar gibi yapdılar tā ki ol ṭaġa berāber çıḳdı A: demürden kerpiç kesdiler buyurdı ol ṭaġ arasını yardılar yapdılar tāki ol ṭaġa berāber çıḳdı 150a-13/15

[4535] B: buyurdı ḳalay getirdiler ḳurşun getirdiler od urdılar ḳaynatdılar ol demürden sed üzerine dökdiler ol iki ṭaġ arası demürden sed oldı A: andan eytdiler pedreki ḳalayı ve ḳurşunı getürdiler bulardı eritdiler ol ṭaġ üsdine çıḳup dökdiler bir demürden sed oldı 150a-15/151a2

[4536] B: ol müsülmānlar emīn oldılar: A-

[4537] B: yaʿnī: A-

[4538] B: degüldür A: degildür 151a-4

[4539] B: Allah birle olmışdur A: taŋrı emriyledür 151a-4

[4540] B: çün emr A: çünki taŋrı emri 151a-4/5

[4541] B: tā: A-

[4542] B: geldiler A: gelürler 151a-6

[4543] B: ol seddi yalarlardı A: yalarlar 151a-6

[4544] B: zīrā A: zīrā ki 151a-6

[4545] B: olmaz A: yoḳdur 151a-7

[4546] B: şol ḳadar yalarlar ki bir ṣoġan ḳabıġı ḳadarınca ḳalır irte gelevüz açavuz dirler giderler A: ammā dillerile yalarlar tā ṣoġan gibi ḳalur zarı ṣabāḥ gelelüm derler 151a-7/8

[4547] B: taŋla gelirler gine bayaġı gibi bulurlar A: inşāallah demürler taŋla gelürler bayaġı gibi olur 151a-8/9

[4548] B: ḳıyāmete degin A: ḳıyāmete degin gelince 151a-9/10

[4549] B: çün ḥaḳ taʿālānuŋ emri yerine gele içlerinden biri müsülmān ola A: çünki ḳıyāmet yaḳın gele ḥaḳ Taʿālā bularuŋ içinden birisine müsülmānlıḳ rūzī ḳıla 151a-10/12

[4550] B: eyde inşallah taŋla gelevüz açavuz diye irtesi geleler bir ṣoġan ḳabı gibi bulalar açalar çıḳalar tamāmet dünyāyı dutalar yir yüzinde her ne ki bulsalar yiyeler dünyā ḳatı ḳızlıḳ ola A: taŋla gelelüm bi-smi’l-lāh diye taŋla geliçek delerler dünyāyı başdı başa dutalar yer yüzinden her ne bulsalar yirler tā ḳıyāmete degin ḳızlıḳ ola 151a-12/15

[4551] B: Ẕü’l-ḳarneyn Ab-ı Ḥayāt İsteyü Gittigi ḥikāyet A: Ḥikāyet-i Ab-ı Ḥayāt 151a-15

[4552] B: Ẕü’l-ḳarneyn ḳaraŋulıġa girdiginüŋ sebebi bu idi kim A: Ẕü’l-ḳarneyn ab-ı ḥayāt istedi gitdigine sebeb oldı kim 151a-15/151b-1

[4553] B: ferişteblerden bir ferişte A: ferişteblerden birisi 151b-1/2

ḳatına gelirdi. Ol feriştenüŋ adı Ruḳā’īl idi.[4554] (13) Bir gün Ẕü’l-ḳarneyn eytdi: “Yā Ruḳā’īl, baŋa eyit ki gök yüzinde Taŋrı’ya sizüŋ ḳulluġuŋuz nedür?”[4555]

[175b] [B149b]

(1) Ruḳā’īl eytdi: “Yā nebiyyu’llah,[4556] gök ehli ṭā‘atı ḳatında siziŋ[4557] ṭā‘atuŋuz hīçdür.” Çün (2) Ẕü’l-ḳarneyn anı işitdi, aġladı, eytdi: “Ben dilerem ki[4558] ‘ömrüm uzun ola, ol uzun ‘ömrile (3) dāyimā ‘ibādet ḳılam.”[4559] Ruḳā’īl eytdi: “Diler misin ki[4560] ‘ömrüŋ uzun ola?” Eytdi: “Belī.” Ruḳā’īl eytdi:[4561] (4) “Yir yüzinde Taŋrı’nuŋ bir bıŋarı vardur aŋa āb-ı ḥayāt[4562] dirler. Her ne kim andan bir şerbet içse (5) bāḳī ḳalır,[4563] ölmez tā kendü ölümün istemeyince.” Ẕü’l-ḳarneyn anı eşitdi, eytdi: “Yā Ruḳā’īl, (6) sen ol bıŋarı bilür misin?[4564] Ruḳā’īl eytdi: “Bilmezem, evet gökde ferişteler söyleşürler ki Ḥaḳ Ta‘ālā’nuŋ (7) yir yüzinde ḳaraġuluḳda bir bıŋarı vardur ki hīç ādem oġlanı anda varmış degüldür.”[4565] Andan (8) Ẕü’l-ḳarneyn buyurdı, yir yüzinüŋ ‘ālimleri bir araya cem‘ oldılar. Daḫı ulular, begler, vezīrler (9) dirildiler bir araya Ẕü’l-ḳarneyn ḳatına geldiler.[4566] Ẕü’l-ḳarneyn eytdi: “İy ulular, begler, ‘ālimler. Baŋa ḫaber (10) virüŋ ki oḳuduġuŋuz kitāblarda bildiŋüz mi kim Ḥaḳ Ta‘ālā’nuŋ yir yüzinde bir bıŋar yaratmışdur (11) aŋa ‘Aynü’l-ḥayāt dirler?”[4567] Ol ‘ālimler eytdiler: “Bizüm aŋa hīç naẓarımuz erişmedi, bilmeziz.” didiler.[4568] (12) Aralarından bir ‘ālim baş götürdi, eytdi:[4569] “Yā melik,[4570] Ādem peyġāmber vaṣiyyetnāmesinde ben gördüm, (13) vardur[4571] kim hīç āferīde ayaḳ başmamışdur ammā ol bıŋar ḳaraŋuluḳdadur.[4572] Ẕü’l-ḳarneyn eytdi: “Ḳanḳı

[176a] [B150a]

[4554] B: dāyim ol ferişte anuŋ ḳatına gelirdi ol ferişтenüŋ adı Ruḳā’īl idi A: olferişte dāyimā anuŋ ḳatına varurdı ve ol ferişte adı Rūḳāyildi 151b-3/4
[4555] B: sizüŋ ḳulluġuŋuz nedür A: ḳulluġuŋuz nite 151b-5
[4556] B: Ruḳā’īl eytdi yā nebiyyu’llah A: eytdi yā taŋrı peyġāmperi 151b-5/6
[4557] B: siziŋ A: sizüŋ 151b-6
[4558] B: aġladı eytdi ben dilerem ki A: çoḳ aġladı eytdi ki ben severüm 151b-8
[4559] B: ol uzun ‘ömrile dāyimā ‘ibādet ḳılam A: taŋrıya ‘ibādet eyleyem 151b-8/9
[4560] B: dilermisin ki A: dilermisen 151b-9
[4561] B: Ruḳā’īl eytdi: A-
[4562] B: Metinde ābu ḥayāt şeklinde yazılmış.
[4563] B: her ne kim andan bir şerbet içse bāḳī ḳalır A: her kim andan bir içim şerbet içerse bāḳī ḳalur 151b-11/12
[4564] B: Ẕü’l-ḳarneyn anı eşitdi eytdi yā Ruḳā’īl sen ol bıŋarı bilürmisin A: Ẕü’l-ḳarneyn eytdi ol bıŋar ḳandalığın bilürmisin 151b-12/13
[4565] B: Ruḳā’īl eytdi bilmezem evet gökde ferişteler söyleşürler ki ḥaḳ ta‘ālānuŋ yir yüzinde ḳaraġuluḳda bir bıŋarı vardur ki hīç ādem oġlanı anda varmış degüldür A: eytdi ferişтelerden eşitdüm ḳaraġuluḳda olur dediler aŋa hīç ādem oġlanı uġramış degül 151b-13/15
[4566] B: andan Ẕü’l-ḳarneyn buyurdı yir yüzinüŋ ‘ālimleri bir araya cem‘ oldılar daḫı ulular begler vezīrler dirildiler bir araya Ẕü’l-ḳarneyn ḳatına geldiler A: pes bu sözile Ẕü’l-ḳarneyn yir yüzinüŋ ‘ālimlerin deŋşürdi 152a-1/2
[4567] B: Ẕü’l-ḳarneyn eytdi iy ulular begler ‘ālimler baŋa ḫaber virüŋ ki oḳuduġuŋuz kitāblarda bildiŋüz mi kim ḥaḳ ta‘ālānuŋ yir yüzinde bir bıŋar yaratmışdur aŋa ‘Aynü’l ḥayāt dirler A: eytdi iy ‘ālimler hīç oḳuduġuŋuzda yerde kitāblarda varmıdur ki taŋrınuŋ yir yüzinde bir bıŋarı vardır aŋa ab-ı ḥayāt derlerimiş 152a-2/4
[4568] B: bizüm aŋa hiç naẓarımuz erişmedi bilmeziz didiler A: bizüm naẓarumuz aŋa düşmemişdi 152a-5
[4569] B: aralarından bir ‘ālim baş götürdi eytdi A: andan birisi eytdi 152a-5/6
[4570] B: yā melik A: yā taŋrı peyġāmperi 152a-6
[4571] B: ādem peyġāmber vaṣiyyetnāmesinde ben gördüm vardur A: ben ādem vaṣiyyetnāmesinde gördüm vardur 152a-6/7
[4572] B: kim hīç āferīde ayaḳ başmamışdur ammā ol bıŋar ḳaraŋuluḳdadur A: ḳaraŋuluḳda ola aŋa hīç ādem varmamışdur 152a-7/8

(1) ṭarafdadur?”[4573] Ol ʿālim eytdi: “Gün doġısına yaḳındur.” dedi.[4574] Vardı, İskender (2) beglerini, vezīrlerini divşirdi. Ol ṭarafa sefer itdi, gitdi. Pes on yıl dünyāyı (3) gezdi, andan ḳaraŋulıġa irdi.[4575] Gördiler ki ol ḳaraŋulıḳ dütün gibi ḳaynar,[4576] dün ḳaraŋulıġı[4577] (4) gibi degil. Ẕü’l-ḳarneyn ol arada leşkerin ʿarż itdi, andan[4578] ʿālimlerine eytdi: “Uş (5) ḳaraŋulıġa irişdük, dilerem ki buŋa girem.”[4579] Ol ʿālimler eytdiler: “Yā pādişāh, revā degüldür.[4580] Senden (6) ilerü peyġāmberler melikler[4581] girmediler, sen daḫı[4582] girme. Olmasın kim[4583] saŋa bir nesne uġraya, yir yüzini (7) fesāda vire.” dediler.[4584] Ẕü’l-ḳarneyn eytdi: “Elbette varsam gerek.”[4585] Eytdiler: “Fermān pādişāhuŋdur. (8) Nice dilerse itsün.” didiler.[4586] Andan Ẕü’l-ḳarneyn eytdi:[4587] “Dünle ḳanḳı ṭavar yig görür?” dedi.[4588] (9) Eytdiler: “Ḳısraḳ.” Eytdi: “Ḳanḳı ḳısraḳ?” Eytdiler: “Aygır görmedigi.”[4589] Ẕü’l-ḳarneyn buyurdı[4590] (10) leşkerinden altı biŋ kişi uyurtladılar[4591] dükeli iş görmiş, rūzigār şınamış. Buyurdı bu (11) altı biŋ kişi ḳısıraġa bindiler,[4592] Ḫıżr peyġāmber[4593] iki biŋ kişiyile öŋince yürürdi,[4594] kendüsi (12) dört biŋ kişiyile[4595] ardınca yürürdi.[4596] Giri ḳalanın ol ḳaraŋulıḳ ucında ḳodılar, (13) eytdiler:[4597] “Yā ḳavm, bunda duruŋ aŋa dek ki biz bunda gelevüz. Gelmeyecek olursavuz illü iliŋüze ṭaġılasız.”

[176b] [B150b]

(1) dedi.[4598] Ḫıżr eytdi: “Yā mālik, uş ḳaraŋulıġa giriseriz. Ḳanḳı yaŋa gidecegümüz bilmezüz. Biri birimüzden (2) ayrılırsavuz nice idevüz?” dedi.[4599] Andan Ẕü’l-

---

[4573] B: ḳanḳı ṭarafdadur A: ol ḳaraŋulıḳ ḳanda olur 152a-8/9
[4574] B: dedi: A-
[4575] B: vardı İskender beglerini vezīrlerini divşirdi ol ṭarafa sefer itdi gitdi pes on yıl dünyāyı gezdi andan ḳaraŋulıġa irdi A: pes Ẕü’l-ḳarneyn yaraḳ etdi ki ḳaraŋulıġa gide ʿazm etdi fi’l-cümle ḳaraŋulıġa geldiler 152a-10/11
[4576] B: gördiler ki ol ḳaraŋulıḳ dütün gibi ḳaynar A: gördiler ṭuman gibi ḳaynar 152a-11/12
[4577] B: ḳaraŋulıġı A: ḳaraŋusı 152a-12
[4578] B: ol arada leşkerin ʿarż itdi andan A: ol araya vardı 152a-13
[4579] B: uş ḳaraŋulıġa irişdük dilerem ki buŋa girem A: uşda geldük dilerim ki girem 152a-13/14
[4580] B: ol ʿālimler eytdiler yā pādişāh revā degüldür A: maşlaḥat degildür 152a-14
[4581] B: peyġāmberler melikler A: gey pādişāhlar melikler 152a-14/15
[4582] B: sen daḫı A: sen de 152a-15
[4583] B: olmasın kim A: olmasun ki 152a-15
[4584] B: dediler: A-
[4585] B: varsam gerek A: girsem gerek 152b-2
[4586] B: nice dilerse itsün didiler: A-
[4587] B: andan Ẕü’l-ḳarneyn eytdi A: Ẕü’l-ḳarneyn ṣordı ki
[4588] B: dünle ḳanḳı ṭavar yig görür dedi A: dünle ḳanḳı cānavār yeg görür 152b-3
[4589] B: eytdiler ḳısraḳ eytdi ḳanḳı ḳısraḳ eytdiler aygır görmedigi A: eytdiler ḳısraḳ ḳısraḳlarda ḳanḳısı yigrekdür eytdi aygır görmedügi 152b-5/6
[4590] B: buyurdı: A-
[4591] B: uyurtladılar A: ügürtledi 152b7
[4592] B: dükeli iş görmiş rūzigār şınamış buyurdı bu altı biŋ kişi ḳısıraġa bindiler A: her biri iş görmiş üzere yormış birer ḳısraġa bindiler 152b-7/8
[4593] B: ḫıżr peyġāmber A: ve ḫıżr peyġāmper 152b-8
[4594] B: öŋince yürürdi A: öŋine ṭutdı 152b-9
[4595] B: kişiyile A: erile 152b-9
[4596] B: yürürdi A: ḳaldı 152b-10
[4597] B: giri ḳalanın ol ḳaraŋulıḳ ucında ḳodılar eytdiler A: girü ḳalan leşkerine eytdi 152b-10
[4598] B: yā ḳavm bunda duruŋ aŋa dek ki biz bunda gelevüz gelmeyecek olursavuz illü iliŋüze ṭaġılasız dedi A: siz işbu ḳaraŋulıḳ uçında duruŋ iki yıl işbu arada küyüŋ aŋa dek gelürsevüz geldük eger gelmezsevüz evlü evüŋüze gidü[ŋ] esen oġır eytdi getdi 152b-10/13

ḳarneyn Ḫıżr’a bir boncuḳ virdi ḳızıl.[4600] Daḫı[4601] bir (3) rivāyetde bir gevher virdi.[4602] Eytdi: “Ḳaçan ki biri biriŋüzden ayrılasız boncuġı atasız.[4603] Bu (4) boncuḳdan[4604] āvāz gele. Siz ol āvāzdan yaŋa yüriyesiz.”[4605] Ḫıżr ol boncuġı[4606] aldı, tevekkül Taŋrı’ya (5) ḳıldılar, gitdiler. Ḫıżr bir menzil[4607] göçerdi, Ẕü’l-ḳarneyn anuŋ yerine ḳonardı. Bir zamān bu resme (6) gitdiler, Ḫıżr’uŋ yolı bir dereye irdi.[4608] Gögline bu düşdi ki āb-ı ḥayāt[4609] ṣuyı bunda ola.[4610] (7) Yoldaşlarına[4611] eytdi: “Siz işbu arada duruŋ.” dedi.[4612] Kendüsi ilerü yürüdi, ol boncuġı ol (8) dere içine atdı.[4613] Ol boncuḳdan[4614] āvāz geldi.[4615] Ḫıżr āvāzdan yaŋa yürüdi,[4616] geldi, ol boncuġı[4617] (9) bir bıŋar ḳatında buldı. Ḫıżr ṭonın çıḳardı, ol bıŋara girdi, yundı. Andan birez içdi.[4618] (10) Baldan ṭatlu idi ve südden aḳıdı.[4619] Andan ābdest aldı,[4620] gine[4621] ṭonın geydi. Boncuġı (11) aldı, yoldaşlarından yaŋa yürüdi, yoldaşlarına geldi. Andan gitdiler,[4622] Ẕü’l-ḳarneyn’e geldiler. (12) Ol suyı bulumadılar. Gitdiler, yol azdılar.[4623] Pes[4624] ḳırḳ gün yürüdiler,[4625] andan öte bir aydınlıġa[4626] (13) çıḳdılar. Ammā ay gün aydınlıġına beŋzemez.[4627] Yirinüŋ rengi ḳızıl, ṭopraġı[4628] ḫaşḫāş toḫmı[4629] gibi. Daḫı

[177a] [B151a]

[4599] B: yā mālik uş ḳaraŋulıġa giriseriz ḳanḳı yaŋa gidecegümüz bilmezüz biribirimüzden ayrılırsavuz nice idevüz dedi A: işde ḳaraŋulıġa girdük niçe yörişemiz bilmezüz eger birbirimüzden ayrulursavuz dağılalum 152b-13/15
[4600] B: ḫıżra bir boncuḳ virdi ḳızıl A: bir bonçuḳ verdi 153a-1
[4601] B: daḫı A: ve 153a-1
[4602] B: virdi A: verdi 153a-1
[4603] B: ḳaçan ki biri biriŋüzden ayrılasız boncuġı atasız A: ḳaçan biriŋüzden azasız işbu bonçuġı yire bıraġasız 153a-2/3
[4604] B: bu boncuḳdan A: bonçuḳdan 153a-3
[4605] B: ol āvāzdan yaŋa yüriyesiz A: ol āvāza derilesiz 153a-3/4
[4606] B: boncuġı A: bonçuġı 153a-4
[4607] B: bir menzil A: ol menzilden 153a-5
[4608] B: bir zamān bu resme gitdiler ḫıżruŋ yolı bir dereye irdi A: böyle gitdiler bir dereye erdiler 153a-7
[4609] B: Metinde ābu ḥayāt şeklinde yazılmış.
[4610] B: göŋline bu düşdi ki āb-ı ḥayāt ṣuyı bunda ola A: ḫıżr eytdi āb-ı ḥayāt ṣuyı işbundadur der 153a-7/8
[4611] B: yoldaşlarına A: ḳavmine 153a-8
[4612] B: duruŋ dedi A: ṭuruŋ 153a-9
[4613] B: kendüsi ilerü yürüdi ol boncuġı ol dere içine atdı A: ben varayın deyüp ol bonçuġı ol dereye atdı 153a-9/10
[4614] B: boncuḳdan A: bonçuḳdan 153a-10
[4615] B: geldi A: geldi ki 153a-10
[4616] B: ḫıżr āvāzdan yaŋa yürüdi A: ḫıżr eytdi ol āvāzdan yaŋa yörürdi 153a-11
[4617] B: boncuġı A: boncuḳ 153a-12
[4618] B: andan birez içdi A: ve ṭoyınça içdi 153a-13
[4619] B: ṭatlu idi ve südden aḳıdı A: baldan ṭatluyıdı 153a-13/14
[4620] B: andan abdest aldı: A-
[4621] B: gine A: yine 153a-14
[4622] B: boncuġı aldı yoldaşlarından yaŋa yürüdi yoldaşlarına geldi andan gitdiler A: bonçuġı atdı bilmişdi ḫıżr ardınça getdi 153a-14/15
[4623] B: Ẕü’l-ḳarneyne geldiler ol suyı bulumadılar gitdiler yol azdılar: A-
[4624] B: pes: A-
[4625] B: yürüdiler A: getdiler 153a-15
[4626] B: bir aydınlıġa A: öte aydınlıġa 153b-1
[4627] B: beŋzemez A: peŋzemez 153b-2
[4628] B: ṭopraġı: A-
[4629] B: toḫmı A: dānesi 153b-2

(1) gördiler ki ol arada bir yüce köşk yapılmış; bir ferseng ini, bir ferseng uzunı, (2) bir ferseng yüksegi ḳapusı açıḳ.[4630] Ẕü'l-ḳarneyn sürdi,[4631] ol köşke geldi. Bi-smi'l-lāh (3) diyip içeri[4632] girdi. Gördi ki[4633] ol köşküŋ iki dīvārına bir demüriŋ iki ucını[4634] berkitmişler. (4) Bir ḳarlaġıç ḳadar[4635] ḳara ḳuşuŋ burnunı ol demürüŋ ortasında[4636] mıḫlamışlar. Başı aşaġa, (5) iki ayaġı yuḳaru durur.[4637] Ol ḳuş çaġırıp eytdi:[4638] "Gelen kimdür?" Eytdi ki: "Benem."[4639] Ol ḳuş eytdi: (6) "Yā Ẕü'l-ḳarneyn, dünyā milki saŋa yitmedi, gözüŋ ṭoymadı mı ki bunda geldüŋ?" dedi.[4640] Daḫı[4641] ol (7) ḳuş eytdi: "Yā Ẕü'l-ḳarneyn, baŋa ḫaber vir." Eytdi: "Ne ṣorarsın?"[4642] Ol eytdi:[4643] "Yā Ẕü'l-ḳarneyn,[4644] yir yüzinde (8) kireç, kiremid[4645] bünyādı çoḳ ḳaldı mı?"[4646] Eytdi Ẕü'l-ḳarneyn: "Belī."[4647] Ol ḳuş bir[4648] silkindi, büyüdi, ol demüriŋ (9) üç ulusından[4649] bir ulusına irişdi. Gine[4650] eytdi: "Yā Ẕü'l-ḳarneyn,[4651] yir yüzinde dōstlar arasında (10) nifāḳ belürdi mi?" Eytdi: "Belī."[4652] Gine[4653] ol ḳuş silkindi, büyüdi, ol demüriŋ iki ulusına (11) erişdi. Gine[4654] ṣordı ki: "Yā Ẕü'l-ḳarneyn, yir yüzinde yalan ṭanıḳ çoḳ ḳaldı mı?"[4655] "Eytdi: "Belī."[4656] (12) Pes[4657] ol ḳuş gine[4658] silkindi, büyüdi, ol demüri başdan başa dutdı. Ẕü'l-ḳarneyn (13) ḳorḳdı.[4659] Bir āvāz geldi ki: "Ḳorḳma ki[4660] ol Şeyṭān'dur." Ol ḳuş eytdi: "Yā Ẕü'l-ḳarneyn,[4661] ḳorḳma, ḫaber vir."[4662] Eytdi:[4663] "Daḫı ne ṣorarsın?"

[4630] B: daḫı gördiler ki ol arada bir yüce köşk yapılmış bir ferseng ini bir ferseng uzunı bir ferseng yüksegi ḳapusı açıḳ A: Ẕü'l-ḳarneyn ilerü yüridi bir köşk gördi yapılmış bir ferseŋ ve ḳapusı açıḳ 153b-3/4
[4631] B: sürdi A: vardı 153b-4
[4632] B: diyip içeri A: diyüp içerü 153b-5
[4633] B: gördi ki A: gördi 1536b-6
[4634] B: demüriŋ iki ucını A: demür iki ucın 153b-6
[4635] B: ḳarlaġıç ḳadar A: ḳırlaġaç ḳarārı 153b-7
[4636] B: ortasında A: ortasına 153b-8
[4637] B: yuḳaru durur A: yuḳaru 153b-8
[4638] B: ol ḳuş çaġırıp eytdi A: çün ḳuş Ẕü'l-ḳarneyni gördi ki çaġırdı 153b-9
[4639] B: benem A: benven 153b-10
[4640] B: yā Ẕü'l-ḳarneyn dünyā milki saŋa yitmedi gözüŋ ṭoymadı mı ki bunda geldüŋ dedi A: ki dünyā mülki yetmedi mi ki bunda geldüŋ 153b-10/11
[4641] B: daḫı A: andan 153b-11
[4642] B: ne ṣorarsın A: ne ḫaber ṣorarsan ṣor 153b-12
[4643] B: ol eytdi A: ol ḳuş eytdi 153b-13
[4644] A: yā Ẕü'l-ḳarneyn 153b-13: B-
[4645] B: kiremid A: kiremit 153b-14
[4646] B: çoḳ ḳaldı mı A: çoġlulmatı 153b-14
[4647] A: Ẕü'l-ḳarneyn belī 153b-14/15: B-
[4648] B: bir A: bir kez 153b-15
[4649] B: üç ulusından A: üç ulusınç 154a-1
[4650] B: gine A: yine 154a-1
[4651] A: elbun 154a-2: B-
[4652] B: eytdi belī A: belürdi 154a-3
[4653] B: gine: A-
[4654] B: gine A: yine 154a-4
[4655] B: çoḳ ḳaldımı A: çoġaldımı 154a-5
[4656] B: belī A: çoġaldı 154a-6
[4657] B: pes: A-
[4658] B: gine A: yine 154a-6
[4659] B: ḳorḳdı A: ḳatı ḳorḳdı 154a-7
[4660] B: ḳorḳma ki A: ḳorḳmaġıl 154a-8
[4661] A: yā Ẕü'l-ḳarneyn 154a-9: B-
[4662] B: ḫaber vir A: cevāb ver 154a-9
[4663] A: eytdi 154a-9: B-

[177b] [B151b]

(1) Ḳuş eytdi: “Lā ilahe illallah, kelimesin[4664] dirler mi?” Ẕü’l-ḳarneyn[4665]eytdi: “Dirler.” Ol ḳuş[4666] kendüzin (2) dirdi, ol demürüŋ üç ulusından bir[4667] ulusına geldi. Ḳuş eytdi: “Yā Ẕü’l-ḳarneyn, ādemler[4668] farīza (3) namāzın ḳılırlar mı?”[4669] Eytdi: “Ḳılırlar.”[4670] Gine ol ḳuş[4671] kendüzin dirdi, ol demürüŋ bir ulusı ḳaldı. Gine (4) eytdi:[4672] “Yā Ẕü’l-ḳarneyn,[4673] ādemīler cenābetden yunurlar mı?” Eytdi: “Yunurlar.”[4674] Ol ḳuş derildi, gine[4675] bayaġı gibi oldı. (5) Andan ol ḳuş eytdi: “Yā Ẕü’l-ḳarneyn, işbu nerdubāndan yuḳaru çıḳ ki daḫı ʿacāyib göresin.” dedi.[4676] (6) Çün Ẕü’l-ḳarneyn yuḳarı çıḳdı, ol köşk üzerinde bir yigit gördi ki aḳ ṭonlar geymiş,[4677] (7) yüzin göge dikmiş, iki elin aġzına urmış.[4678] Çün Ẕü’l-ḳarneyn’i gördi, eytdi: “Kimsin?” Eytdi: (8) “Ẕü’l-ḳarneynem. Sen kimsin?” Eytdi:[4679] “İsrāfīl’em,[4680] ḳıyāmet yaḳın geldi mi ki ben Allah emrine muntaẓırvan (9) ki[4681] ṣūrı uram.” Ẕü’l-ḳarneyn bildi ki ṣur issi İsrāfīl’miş.[4682] Andan İsrāfīl ṣundı, öŋinden bir ṭaş (10) aldı, Ẕü’l-ḳarneyn’e ṣundı[4683] bir ḳuzı başınca varıdı.[4684] Eytdi: “Yā[4685] Ẕü’l-ḳarneyn, al bunı yelikçe[4686] götür,[4687] (11) ḳaçan ki[4688] bu ṭaş ṭoya sen daḫı ṭoyasın; ḳaçan ki bu ṭaş aça, sen daḫı açasın.”[4689] Ẕü’l-ḳarneyn (12) ol ṭaşı aldı,[4690] çerisine geldi, ʿālimlerin divşirdi, ol ṭaşı gösterdi. İsrāfīl didigi (13) ḫaberi virdi. Ol ʿālimler anda ne sır vardıġın bilmediler.[4691] “Geliŋ bu ṭaşı ṭartalum.” didiler.[4692]

[178a] [B152a]

[4664] B: kelimesin: A-
[4665] B: Ẕü’l-ḳarneyn: A-
[4666] B: ol ḳuş A: ḳuş 154a-11
[4667] B: bir A: iki 154a-12
[4668] B: ādemler A: ādemīler 154a-13
[4669] B: namāzın ḳılırlar mı A: namāzların ḳılurlar mı 154a-13/14
[4670] B: ḳılırlar A: belī 154a-14
[4671] B: gine ol ḳuş: A-
[4672] B: gine eytdi A: ol ḳuş eytdi 154a-15
[4673] B: yā Ẕü’l-ḳarneyn 154a-15: B-
[4674] B: cenābetden yunurlar mı eytdi yunurlar A: cenābetden yunmaġı terk eylediler mi eytdi eylemediler 154b-1/2
[4675] B: derildi gine A: gine dirildi 154b-2
[4676] B: işbu nerdübāndan yuḳaru çıḳ ki daḫı ʿacāyib göresin dedi A: gel dedi 154b-3
[4677] B: çün Ẕü’l-ḳarneyn yuḳarı çıḳdı ol köşk üzerinde bir yigit gördi ki aḳ ṭonlar geymiş A: Ẕü’l-ḳarneyn geldi çıḳdı gördi ol köşküŋ üzere bir yigit oturur aḳ ṭonları var 154b-4/5
[4678] B: urmış A: ṭutmış 154b-6
[4679] B: çün Ẕü’l-ḳarneyni gördi eytdi kimsin eytdi Ẕü’l-ḳarneynem sen kimsin eytdi A: çün Ẕü’l-ḳarneyn geldi görüp kimsiz eytdi 154b-6/7
[4680] B: İsrāfīlem A: ben İsrāfīlem 154b-7
[4681] B: Allah emrine muntaẓırvan ki A: Allaha muntaẓırın 154b-8
[4682] B: ṣur issi İsrāfīlmiş A: ṣur issidür 154b-9
[4683] B: Ẕü’l-ḳarneyne ṣundı A: Ẕü’l-ḳarneyni buyurdı 154b-10
[4684] B: başınca varıdı A: başınça ola 154b-11
[4685] B: yā: A-
[4686] A: yelikçe 154b-12: B-
[4687] B: götür A: götür git 154b-12
[4688] B: ki: A-
[4689] B: ḳaçan ki bu ṭaş aça sen daḫı açasın A: ḳaçan ṣanduġı açasın 154b-13
[4690] B: Ẕü’l-ḳarneyn ol ṭaşı aldı A: pes aldı 154b-13
[4691] B: ʿālimlerin divşirdi ol ṭaşı gösterdi İsrāfīl didigi ḫaberi virdi ol ʿālimler anda ne sır vardıġın bilmediler A: ol gördükleri eydivirdi ve ol ṭaşı gösterdi kimsene bilmediler ne sırdır 154b-14/155a-1
[4692] B: geliŋ bu ṭaşı ṭartalum didiler A: eytdiler gelüŋ bu ṭaşı dartalu[m] 155a-1

(1) Pes bir terāzū getirip dartdılar,[4693] ṭaş[4694] aġır geldi. Bir ol ḳadar daḫı ṭaş ḳodılar. Ol ṭaş daḫı (2) aġır geldi. Ne ḳadar ḳodılarsa aġır geldi. Anda ne sırr varıduġın bilmediler.[4695] Ḫıżr ilerü geldi,[4696] (3) eytdi: “Ben bu ʿilmi bilirin.” dedi.[4697] Terāziyi eline aldı, bir kefesine bir ol ṭaşı ḳodı bir kefesine (4) ol getirdigi ṭaşı ḳodı. Bir avuç ṭopraḳ ol ṭaşuŋ üstine ḳodı. Ol terāzū (5) bu kez berāber geldi.[4698] Ḫıżr eytdi: “Yā mālik, Ḥaḳ Taʿālā’nuŋ sulṭānlıġı cümle ʿālemi ḳahreyler.[4699] (6) Anuŋ ḥükmi yirde, gökde işlenür.” Ẕü’l-ḳarneyn eytdi: “Yā Ḫıżr, bunuŋ sırrın baŋa bildür.”[4700] (7) Eytdi:[4701] “Bunuŋ sırrı oldur kim[4702] yā Ẕü’l-ḳarneyn göziŋi[4703] hīç nesne ṭoldurmaz illā ṭopraḳ (8) didigi olur.”[4704] Çün Ẕü’l-ḳarneyn ol ḥāli bildirdi, leşkerin dirdi, döndi gine[4705] (9) ḳaraŋulıġa girdi, gitdiler.[4706] Giderken zeberced[4707] deresine uġradılar. Atlar ayaġı altında zeberced (10) çaġşadı.[4708] “Eytdiler: “ʿAcab[4709] bu çaġşayan[4710] neyiki?” dediler.[4711] Ẕü’l-ḳarneyn eytdi: “Anı alan daḫı (11) peşīmān olur, almayan daḫı peşīmān olur.” dedi.[4712] Pes ol ṭaşdan kimisi aldı ve kimisi almadı.[4713] Çünki aydınlıġa çıḳdılar, gördiler ki (12) ol aldıḳları[4714] zeberced imiş.[4715] Alan peşīmān oldı daḫı alsam diyü, almayan daḫı peşīmān, (13) n’olaydı alaydum, diyü.[4716] Pes imdi bilmek gerek kim[4717] bu dünyā bir ḳāndur zeberced deresi[4718] gibi,

[178b] [B152b]

(1) ġaflet ḳaraŋulıġı gibi.[4719] Ol ḳāndan ḫaberi yoḳ, nāgāh ölüm gele,[4720] ġaflet uyḳusından[4721] uyana, (2) elin boş bula, ḥasret barmaġın ışıra. Eyde: “Şunuŋ gibi

---

[4693] B: pes bir terāzū getirip dartdılar A: pes vardılar terāzü getürdiler ol ṭaşı dartdılar 155a-1/2
[4694] B: ṭaş A: ol ṭaş 155a-2
[4695] B: bir ol ḳadar daḫı ṭaş ḳodılar ol ṭaş daḫı aġır geldi ne ḳadar ḳodılarsa aġır geldi anda ne sır varıduġın bilmediler A: niçe kim ṭaş ḳodılar yine aġır geldi ʿacaba ḳaldılar 155a-3
[4696] B: ḫıżr ilerü geldi A: andan ḫıżr geldi 155a-4
[4697] B: bilirin dedi A: bilürem 155a-4
[4698] B: terāziyi eline aldı bir kefesine bir ol ṭaşı ḳodı bir kefesine ol getirdigi ṭaşı ḳodı bir avuç ṭopraḳ ol ṭaşuŋ üstine ḳodı ol terāzū bu kez berāber geldi A: ol terāzüyi ol ṭaşı bir kefesine bir ol ḳadar ṭaş daḫı kefesine ḳodı dartdılar berāber geldi 155a-4/6
[4699] B: yā mālik ḥaḳ taʿālānuŋ sulṭānlıġı cümle ʿālemi ḳahr eyler A: yā melik taŋrınuŋ sulṭānlıġı cümle ḫalāyıġı ḳahr eylemişdür 155a-7/8
[4700] B: baŋa bildür A: taŋrı bildürür 155a-9/10
[4701] B: eytdi A: ḫıżr eytdi 155a-10
[4702] A: yaʿnī dedigi olur ki 155a-10/11: B-
[4703] B: göziŋi A: senüŋ gözüŋi 155a-11
[4704] B: ṭoldurmaz illā ṭopraḳ didigi olur A: doldurmaz illā ki bir avuç ṭopraḳ 155a-12
[4705] B: ol ḥāli bildirdi leşkerin dirdi döndi gine A: anı eşitdi çerisin aldı yine 155a-13
[4706] A: gitdiler 155a-14: B-
[4707] B: zeberced A: zeberc 155a-14
[4708] B: atlar ayaġı altında zeberced çaġşadı A: atlar ayaġında ol zeberçeden çaġşaşdı 155a-15/155b-1
[4709] A: ʿacab 155b-1: B-
[4710] B: çaġşayan A: çaġşaşan 155b-1
[4711] B: dediler: A-
[4712] B: anı alan daḫı peşīmān olur almayan daḫı peşīmān olur dedi A: alan peşīmān olur almayan daḫı peşīmān 155b-2/3
[4713] A: pes ol ṭaşdan kimisi aldı ve kimisi almadı 155b-3/4: B-
[4714] B: ol aldıḳları: A-
[4715] B: zeberced imiş A: zebercedmiş 155b-5
[4716] B: alan peşīmān oldı daḫı alsam diyü almayan daḫı peşīmān n’olaydı alaydum diyü A: almayan peşīmān oldı niçün bundan çoḳ almadum 155b-5/6
[4717] B: pes imdi bilmek gerek kimA: pes ādem oġlanı bilmek gereksen ki 155b-6
[4718] B: zeberced deresi A: ol zeberced deresi 155b-7
[4719] B: ġaflet ḳaraŋulıġı gibi A: ġaflet ḳaraŋulıġı ādem oġlanı gözin uzatup ṭurur 155b-8/9

ḳāndan yükler dutmadum,[4722] (3) elüm boş çıḳdum." diye. "İlāhī, faẕluŋ birle herbirimüzi ġaflet uyḳusından sen (4) uyar." dedi.[4723] Andan Ẕü'l-ḳarneyn gine maḳāmına geldi,[4724] adı Demetü'l-celdāde idi.[4725] Vardı, (5) anda ʿibādete[4726] meşġūl oldı. Ḳaçan kim ʿömri āḫire vardı, vefāt itdi.[4727] Aldılar İskenderiye'ye (6) getirdiler, atası ḳatında defn itdiler.[4728] Adı İskender idi, laḳabı Ẕü'l-ḳarneyn idi. Atası (7) Feyleḳūş idi.[4729] İsḥāḳ peyġāmber[4730] oġlı ʿIyşuŋ ḳızı oġlanlarından idi. Otuz (8) doḳuz yaşında idi, daḫı bir rivāyetde dirler ki vefātı daḫı otuz altı yaşında idi.[4731] On (9) üç yıl cihānı gezdi. Ye'cūc ve Me'cūc'e sed baġladı. Daḫı dirler ki ol İskender ayrıḳdur. (10) Va'llahu aʿlem bī-ġaybihi[4732] **Ḳıṣṣa-i Loḳmān Raẕiya'llahu ʿAnha**

Ḥaberde şöyledür (11) ki[4733] Loḳmān Dāvūd zamānında idi. Daḫı dirler ki bir kişinüŋ ḳulıyıdı Ḥabeşi.[4734] Ol kişi vardı,[4735] (12) anı āzād eyledi. Üç biŋ yüz yıl ʿömri olmışıdı.[4736] Ḥaḳ Taʿālā aŋa iki ferişte[4737] veribidi. Geldiler, (13) eytdiler: "Yā Loḳmān, seni[4738] Ḥaḳ Taʿālā muḫayyer ḳıldı. Dilerseŋ nübüvvet ḳabūl it, dilerseŋ ḥikmet ḳabūl it."[4739]

[179a] [B153a]

(1) Loḳmān anı işitdi, vardı, ḥikmet ḳabūl itdi. Ol ferişteler eytdiler: "Niçün peyġāmberlıġı (2) ḳabūl itmedüŋ?"[4740] Eytdi: "Ḥaḳ Taʿālā, ḳanḳı peyġāmberile ṭanışdı peyġāmberlıḳ virdi? Benümile (3) danışır." dedi.[4741] Ḥaberde şöyledür kim ḫalḳa ḥikmet iderdi. Benī İsrāyil'den andan bir kişi geçerdi, Loḳmān'a eytdi: "Sen bu mertebeyi andan bildüŋ?" Loḳmān eytdi: "Emānet ṣaḳladum, daḫı doġrı

[4720] B: nāgāh ölüm gele A: ki ekserden ölüm ere 155b-9/10
[4721] B: uyḳusından A: uyḳusında 155b-10
[4722] B: ṣunuŋ gibi ḳāndan yükler dutmadum A: seniŋ gibi kāndan dehī çinke yükler ṭutmadum 155b-12/13
[4723] B: ilāhī faẕluŋ birle herbirimüzi ġaflet uyḳusından sen uyar dediA: imdi ilāhī faẕluŋ birle ġaflet uyḳusından bizi sen uyar 155b-13/14
[4724] B: gine maḳāmına geldiA: leşkerile evine geldi 155b-15
[4725] B: adı demetü'l-celdāde idi: A-
[4726] B: vardı anda ibādete A: andan ṭāʿāte 155b-15
[4727] B: ḳaçan kim ʿömri āḫire vardı vefāt itdi A: ḳaçan ʿömri aḫire erdi öldi 156a-1
[4728] B: aldılar İskenderiyeye getirdiler atası ḳatında defn itdiler: A-
[4729] B: adı İskender idi laḳabı Ẕü'l-ḳarneyn idi atası Feyleḳūş idi A: İskender laḳabı Ẕü'l-ḳarneyn Feyleḳūş oġlıydı 156a-1/2
[4730] B: peyġāmber A: peyġāmper 156a-3
[4731] B: otuz doḳuz yaşında idi daḫı bir rivāyetde dirler ki vefātı daḫı otuz altı yaşında idi A: otuz altı yaşında öldi 156a-4
[4732] B: daḫı dirler ki ol İskender ayrıḳdur Va'llahu aʿlem bī-ġaybihi A: ve bir niçeler derler ki ol İskender ayruḳdur 156a-6
[4733] B: ki A: kim 156a-7
[4734] B: daḫı dirler ki bir kişinüŋ ḳulıyıdı ḥabeşi A: birinüŋ ḳulıydı ḥabeşdi 156a-8
[4735] B: vardı: A-
[4736] B: üç biŋ yüz yıl ʿömri olmışıdı A: üç biŋ beş yüz yıl ʿömr sürdiler 156a-9/10
[4737] B: ferişte A: melek 156a-10
[4738] A: seni 156a-11: B-
[4739] B: dilerseŋ nübüvvet ḳabūl it dilerseŋ ḥikmet ḳabūl it A: gerekise nüpüvvet ḳabūl eyle dilerseŋ ḥikmet ḳabūl 156a-12/13
[4740] B: ol ferişteler eytdiler niçün peyġāmberlıġı ḳabūl itmedüŋ A: ol ferişteler vardılar ʿacablaşdılar eytdiler yā Loḳmān niçün peyġāmperlıḳ ḳabūl eylemedüŋ 156a-14/156b-1
[4741] B: eytdi ḥaḳ taʿālā ḳanḳı peyġāmberile ṭanışdı peyġāmberlıḳ virdi benümile danışır dedi A: eytdi ḳanḳı peyġāmper ṭanışıġıla başarmayam dedüm ve bir daḫı ol kim Loḳmān eytdi peyġāmper veribdiler kim baŋa ṭanışır dedi 156b-1/3

söyledüm."[4742] Bir gün Loḳmān'a bir kişi geldi, eytdi: "Baŋa biŋ aḳçe vir ödünç." (4) dedi. Virdi, ol kişi niyyet itmiş ki ol aḳçeyi virmeye.[4743] Aldı, aḳçeyi keseye ḳoydı, (5) gitdi. Giderken bir suya uġradı. Diledi ki geçe, gide.[4744] Ḫaberi yoḳ, keseyi ol suya düşürdi.[4745] (6) Birezden aḳçeyi ister, görür ki aḳçeyi düşürmiş. Ol kişi eydür:[4746] "Ben yoz niyyet itdimidi. Lācerem (7) uş ol aḳçeyi yavu ḳıldum." didi.[4747] Pes ol kişi döndi, gine Loḳmān ḳatına geldi. Loḳmān (8) daḫı durdı, ḥayadına çıḳdı. Diledi ki ṭahāret ide,[4748] meger ki ol su Loḳmān'uŋ ḥayadından geçerdi.[4749] (9) Gördi ki ol kişiye virdigi kese su içinde gider. Ṣundı, aldı, gine evine girdi.[4750] Loḳmān (10) bunı taʿaccüb iderken gördi ki ol kişi geldi.[4751] Eytdi: "Yā Loḳmān, kerem it. Biŋ aḳçe daḫı gerek (11) oldı. İkisin daḫı bile virem." dedi.[4752] Pes Loḳmān biŋ daḫı verdi.[4753] Bu kez niyyeti doġrı itdi.[4754] Eytdi: "İlāhī, baŋa sen vir (12) tā ki ben daḫı buŋa[4755] virem." didi. Ol biŋ aḳçe işledi, iki biŋin Loḳmān ḳatına getirdi. Çün Loḳmān (13) ḳatına getirdi, çün Loḳmān anı gördi, ol aḳçenüŋ biŋin aldı biŋini gine issine virdi. Ol

[179b] [B153b]

(1) ol suda bulduġını aŋa ḥikāyet eyledi. Pes ol eyü niyyet berekātında şunuŋ gibi niʿmete (2) irişdi.[4756] Ḫaberde şöyledür ki bir gün Loḳmān efendisi ḳullıġındayıdı. Eytdi:[4757] "Yā Loḳmān, (3) var bir ḳoyun boġazla. Ne yeri eyüyise anı getir."[4758] dedi. Vardı, Loḳmān bir ḳoyun boġazladı, (4) yüregile dilin getirdi. Gine bir gün efendisi eytdi: "Yā Loḳmān, var bir ḳoyun boġazla. Ne yeri (5) yaramazısa anı getir."

[4742] A: ḫalḳa ḥikmet iderdi Benī İsrāyilden andan bir kişi geçerdi Loḳmāna eytdi sen bu mertebeyi andan bildüŋ Loḳmān eytdi emānet ṣaḳladum daḫı doġrı söyledüm 156b-4/7: B-

[4743] B: bir gün Loḳmāna bir kişi geldi eytdi baŋa biŋ aḳçe vir ödünç dedi virdi ol kişi niyyet itmiş ki ol aḳçeyi virmeye A: bir gün bir kişi geldi benden biŋ aḳça ödünç diledi verdüm ol kişi niyyet etdi ki girü virmeye 156b-7/9

[4744] B: aldı aḳçeyi keseye ḳoydı gitdi giderken bir suya uġradı diledi ki geçe gide: A-

[4745] B: ḫaberi yoḳ keseyi ol suya düşürdi A: giderken aḳçeyi ṣuya düşürdi 156b-9/10

[4746] B: birezden aḳçeyi ister görür ki aḳçeyi düşürmiş ol kişi eydür A: revān yine döndi eytdi 156b-10

[4747] B: ben yoz niyyet itdimidi lācerem uş ol aḳçeyi yavu ḳıldum didi A: ben yoz niyyet etdüm lācerem ol aḳçeyi düşürüp yavu ḳıldı 156b-10/11

[4748] B: pes ol kişi döndi gine Loḳmān ḳatına geldi Loḳmān daḫı durdı ḥayadına çıḳdı diledi ki ṭahāret ide: A-

[4749] B: meger ki ol su Loḳmānuŋ ḥayadından geçerdi A: ḳudretle ol aḳçe düşürdügi ṣu Loḳmānuŋ ev içinden geçerdi 156b-11/13

[4750] B: gördi ki ol kişiye virdigi kese su içinde gider ṣundı aldı gine evine girdi A: Loḳmān daḫı ṭaşra çıḳmışıdı gördi ki ol verdügi kese ṣu içinde yüzer 156b-13/14

[4751] B: Loḳmān bunı taʿaccüb iderken gördi ki ol kişi geldi A: andan ol ol kişi utanu bozaru gine Loḳmān ḳatına geldi 156b-14/15

[4752] B: yā Loḳmān kerem it biŋ aḳçe daḫı gerek oldı ikisin daḫı bile virem dedi A: yā Loḳmān biŋ daḫı ver gelem iki biŋ daḫı tīzçek verem 157a-1/2

[4753] A: pes Loḳmān biŋ daḫı verdi 157a-2: B-

[4754] B: bu kezniyyeti doġrı itdi A: buġar ol kişi eyü niyyet eyledi 157a-3

[4755] B: Metinde baŋa şeklinde yazılmış.

[4756] B: eytdi İlāhī baŋa sen vir tā ki ben daḫı buŋa virem didi ol biŋ aḳçe işledi iki biŋin Loḳmān ḳatına getirdi çün Loḳmān ḳatına getirdi çün Loḳmān anı gördi ol aḳçenüŋ biŋin aldı biŋini gine issine virdi ol suda bulduġını aŋa ḥikāyet eyledi pes ol eyü niyyet berekātında şunuŋ gibi niʿmete irişdi A: eytdi Loḳmāndan utlu olmayayın becid işleyeyin iki biŋ aḳçesini aŋa degüreyin dedi geldi gitti işine meşġūl oldı az zamāndan üç biŋ aḳçe ḳazandı iki biŋ aldı Loḳmāna getürdi biŋin kendü aldı Loḳmān ol biŋi aldı biŋin göndürdi ol aḳçeyi bulduġını aŋa deyüverdi eytdi yā yigit muʿameleŋi ve niyyetüŋi doġru ṭut ḫalḳa tā ki niʿmetüŋ arta ḫōşlıġa erişesin 157a-3/11

[4757] B: bir gün Loḳmān efendisi ḳullıġındayıdı eytdi A: bir gün Loḳmān ḳulluġı vaḳtinde efendi bunı aŋa eytdi 157a-11/12

[4758] B: getir A: getür 157a-14

dedi. Vardı, gine yüregile dilin getirdi.[4759] Efendisi eytdi: “Yā Loḳmān, ne (6) ʿacabdur; eyüsin getir[4760] didüm, yüregiyle dilin getirdiŋ.[4761] Yaramazın getir didim yüregiyle dilin getirdiŋ.”[4762] (7) Loḳmān eytdi: “Yā efendi,[4763] dükeli yozlıḳ daḫı, eylük daḫı[4764] yüregile dilden ḳopar.” didi. Pes[4765] (8) bir gün Loḳmān aḳçesin almaġıçun oġlunı köye veribidi.[4766] (9) Eytdi: “İy oġul, giderken saŋa bir pīr yoldaş olası olursa[4767] anuŋ sözinden çıḳmaġıl, (10) daḫı aġaç dibinde yatmaġıl, daḫı ol varduġuŋ köyde ʿavrat virürlerse almaġıl,[4768] daḫı (11) alımuŋ alıcaḳ[4769] ol köyde yatmaġıl.” Çün oġlan ol naṣīḥatı işitdi, çıḳdı, gitdi. (12) Yolca giderken bir ḳocaya uġradı, bile gitdiler. Birez yüridiler, bir aġaç dibine irdiler.[4770] Ol ḳoca (13) eytdi: “Yā oġlan, gel işbu arada yatalum.”[4771] Oġlan eytdi: “Atam yatmaġıl.” dedi.[4772] Ḳoca eytdi: “Ḳayırmaz,

[180a] [B154a]

(1) gel yatalum.” dedi.[4773] Çün ol arada yatdılar, bir ılan geldi ki oġlanı ṣoḳa. Ol ḳoca (2) anı gördi, ılanı öldürdi, başını kesdi, gizledi.[4774] Çünki şehre irdiler, ol oġlana (3) bir ʿavrat gösterdiler, eytdiler: “Bu ḫātunı saŋa alıvirelüm.” didiler.[4775] Oġlan eytdi: “Atam (4) almaġıl, dedi.” Ol ḳoca eytdi:[4776] “Al, illā ben cimāʿ it dimeyince itme.” dedi.[4777] Oġlan aŋa rāżı (5) oldı, vardı ʿavratı aldı.[4778] Ḳoca eytdi: “Tīz dutuŋ, od getiriŋ.” dedi. Andan getürdiler.[4779] (6) Ḳoca, ol ılan başını ki kesüp almışıdı çıḳardı, ol oda yaḳdı, tütüzdürdi. (7) Ḳoca eytdi: “Var, ol ʿavratıla yat.” dedi. Tā ki ol ʿavrat ḥikāyet ide,[4780] ḥikāyeti anuŋ şöyledür[4781] kim ol (8) ʿavrat bir ılan yutmışıdı. İnüp

---

[4759] B: vardı Loḳmān bir ḳoyun boġazladı yüregile dilin getirdi gine bir gün efendisi eytdi yā Loḳmān var bir ḳoyun boġazla ne yeri yaramazısa anı getir dedi vardı gine yüregile dilin getirdi: A-

[4760] B: getir A: getür 157a-15

[4761] B: yüregiyle dilin getirdiŋ A: yüregin dilin getürdüŋ 157a-15

[4762] B: yaramazın getir didim yüregiyle dilin getirdiŋ A: yozın getür [di]düm yine yüregin dilin getürdüŋ 157b-1

[4763] B: Loḳmān eytdi yā efendi: A-

[4764] B: dükeli yozlıḳ daḫı eylük daḫı A: eyülik daḫı yozlıḳ daḫı 157b-2

[4765] B: pes A: ḥikāyet 157b-3

[4766] B: bir gün Loḳmān aḳçesin almaġıçun oġlunı köye veribidi A: bir gün Loḳmān oġluna eytdi yā oġıl şol fulān köyde bir kişi vardur anı götürdi oġlan yaraḳ itdi ki gide 157b-3/5

[4767] B: eytdi iy oġul giderken saŋa bir pīr yoldaş olası olursa A: Loḳmān eytdi ki iy oġıl yola çıḳıçaḳ eger bir pīr saŋa yoldaş olursa 157b-6/7

[4768] B: daḫı ol varduġuŋ köyde ʿavrat virürlerse almaġıl A: ol köye varıçaḳ ʿavrat verdilerse almaġıl 157b-8/9

[4769] B: daḫı alımuŋ alıcaḳ A: alımuŋ alıçaḳ 157b-9

[4770] B: ol naṣīḥatı işitdi çıḳdı gitdi yolca giderken bir ḳocaya uġradı bile gitdiler birez yüridiler bir aġaç dibine irdiler A: Loḳmānuŋ bu naṣīḥatı eşitdi durdı andan yola girdi giderken gördi ki bir ḳoça gider oġlan eytdi selām virdi ḳoça ʿaleykümü’s- selām dedi yoldaş olup getdiler gide gide bir aġaç dipine erdiler 157b-10/15

[4771] B: ol ḳoca eytdi yā oġlan gel işbu arada yatalum A: ḳoça eytdi gel işbu aġaç dipinde yatalum 157b-15/158a-1

[4772] B: atam yatmaġıl dedi A: atam destūr virmedi 158a-1

[4773] B: ḳoca eytdi ḳayırmaz gel yatalum dedi A: ḳoça eytdi gel yatalum ḳayırmaz 158a-2

[4774] B: bir ılan geldi ki oġlanı ṣoḳa ol ḳoca anı gördi ılanı öldürdi başını kesdi gizledi A: bir efʿī ılan vardı geldi oġlanı ura ṣoḳa ol ḳoça o ılanı öldürdi başın gizledi 158a-3/4

[4775] B: çünki şehre irdiler ol oġlana bir ʿavrat gösterdiler eytdiler bu ḫātunı saŋa alıvirelüm didiler A: çünki andan getdiler köye erdiler ol köyde bir ḫūb ʿavrat vardı gösterdiler eytdiler gel iş bunı saŋa virelüm 158a-5/7

[4776] B: ol ḳoca eytdi A: pīr eytdi 158a-8

[4777] B: al illā ben cimāʿ it dimeyince itme dedi A: al ben cimāʿ it demeyinçe itmegil dedi 158a-8/9

[4778] B: oġlan aŋa rāżı oldı vardı ʿavratı aldı A: pes oġlan ʿavratı aldı 158a-9

[4779] B: ḳoca eytdi tīz dutuŋ od getiriŋ dedi andan getürdiler A: pīr eytdi bir od getürüŋ vardılar getürdiler 158a-9/10

[4780] B: ḳoca ol ılan başını ki kesüp almışıdı çıḳardı ol oda yaḳdı tütüzdürdi ḳoca eytdi var ol ʿavratıla yat dedi tā ki ol ʿavrat ḥikāyet ide A: ol ilanuŋ başını oda ḳoyup ol ʿavratuŋ fercine tutuşurdılar ol pīr eytdi var cimāʿ it tā ki ʿacāyib göre 158a-10/12

fercine ḳarār dutmışıdı.[4782] Her kim aŋa cimā´ itse (9) ol ılan anı ṣoḳardı, öldürürdi.[4783] Çünki ol ılan başını dütüzdürdi, ol (10) ılan aşaġa düşdi,[4784] ʿavrat ḳurtuldı. Vardı, ol ʿavrat oġlana çoḳ nesne (11) virdi. Andan durdı, alımluları evine geldi. Ol alımlusı kişi eytdi: “Gice bunda yat, (12) irte ḥaḳḳuŋı vireyin.” dedi. Oġlan eytdi: “Babam yatmaġıl dedi.” Pīr eytdi: “Yatalum, ḳayırmaz.” (13) Çünki gice yatacaḳ vaḳt oldı, döşek eylediler. Ol ev issinüŋ evi deŋiz kenārında idi.

[180b] [B154b]

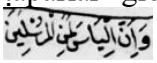
(1) Bunda yat didiginden sebeb bu idi kim: “Gice mevc gele, oġlanı yatduġı yirden ala, deŋize (2) bıraġa, helāk eyleye.” dirdi. Çünki dünüŋ bir baḫşı geçdi, ol ḳoca eytdi: “Dur, andan beri (3) gel, işbunda yat.” didi. Durdı, ol oġlan ol aradan gitdi. Meger ol ev issinüŋ (4) bir oġlanı varıdı. Durdı ṭaşra çıḳdı, gine geldi, kendü döşegi diyü ol oġlan (5) döşegine yatdı, uyudı. Pes bir ḳatı mevc geldi, ol ev issinüŋ (6) oġlunı deŋize aldı, öldürdi. Çün irte oldı, oġlan mālı aldı, ol ʿavratı aldı, yola (7) girdi, pīrle gitdiler. Çün oġlan şehre yaḳın geldi, ol pīr eytdi: “Uş bunca māl (8) benüm ucumdan saŋa ḥāṣıl oldı, bu māldan baŋa daḫı vir.” didi. Oġlan eytdi: “İşde, (9) māl seniŋdür. Ne ḳadar gerekise al.” dedi.[4785] Andan pīr eytdi: “Yā oġlan, ben Ḫıżr’van.[4786] Seni ṣınarıdum, (10) nesneŋ gerekmez.” dedi,[4787] ġāyb oldı. **Ḳıṣṣa-i Ḫıżr ve İlyās ʿAleyhi’s-selām**[4788] (11) Ḫıżr’uŋ adı Yesaʿ idi. Daḫı bir rivāyetde Ermiyānı Ḫalġıyā dirlerdi.[4789] Ḫıżr diyü (12) anuŋıçun dirler ki her ne yire yürise yaşarurıdı.[4790] Ḫıżr’ıla İlyās ikisi de[4791] tā[4792] ḳıyāmete degin (13) ölmeyiserler.[4793] Zīrā bunlar[4794] āb-ı ḥayāt ṣuyın içdiler. Ḫıżr deŋizde, İlyās ḳurıda olurlar.[4795]

[181a] [155a]

(1) Gice olıcaḳ[4796] İskender[4797] seddine gelirler,[4798] anda[4799] ʿibādet iderler. Ḫaberde şöyledür ki[4800] İlyāsdan (2) öŋdin on iki kişi herze söylediler, peyġāmberüz

---

[4781] A: ḥikāyeti anuŋ şöyledür 158a-12/13: B-
[4782] B: inüp fercine ḳarār dutmışıdı A: ol ılan anın fercinde ḳarār itmişidi 158a-14
[4783] B: her kim aŋa cimā´ itse ol ılan anı ṣoḳardı öldürürdi A: her ki aŋa cimā´eylese ṣoḳup öldürürdi 158a-14/15
[4784] B: çünki ol ılan başını dütüzdürdi ol ılan aşaġa düşdi A: ol ılanuŋ başını diri eylediler ol ılan aşaġa düşdi 158b-1/2
[4785] B: 154a-10/154b-9 arası: A-
[4786] B: andan pīr eytdi yā oġlan ben ḫıżrvan A: eytdi ben ḫıżrın 158b-2
[4787] B: dedi A: deyüp 158b-3
[4788] B: Ḳıṣṣa-i Ḫıżr ve İlyās ʿaleyhisselām A: Ḳıṣṣa-i Ḫażreti İlyās ʿaleyhisselām 158b-4
[4789] B: ḫıżruŋ adıYesaʿidi daḫı bir rivāyetde Ermiyānı ḫalġıyā dirlerdi A: ol ḫıżruŋ idi Yesaʿ adı ve bir rivāyetde Ermiyānı Berḫūyā dirlerdi 158b-4/6
[4790] B: ḫıżr diyü anuŋıçun dirler ki her ne yire yürise yaşarurıdı A: ḫıżr anıŋıçun dediler her ne yerde yürürse yaşarurdı 158b-6/7
[4791] B: ikisi de: A-
[4792] A: tā 158b-7: B-
[4793] B: ölmeyiserler A: ölmezler 158b-8
[4794] B: zīrā bunlar: A-
[4795] B: ḳurıda olurlar A: ḳuruda olur 158b-9
[4796] B: gice olıcaḳ A: ḳaça kim giçe ola 158b-9
[4797] B: İskenderA: Ẕü’lḳarneyn 158b-9
[4798] B: gelirler A: gelürler 158b-10
[4799] B: anda A: irteye degin 158b-10
[4800] B: ki: kim 158b-11

dediler,[4801] ol ḳavmi fesāda yiltediler. Ol şehrde (3) ʿādet şöyleyidi ki ḳaçan erenler sefere gidseler[4802] ʿavratları putlarıla yatırlardı.[4803] Ol şehr beginüŋ (4) bir ulu putı varıdı, Beʿil dirleridi. Ol ḳavm aŋa ṭaparlardı.[4804] Bir niçeler dirler ki[4805] Beʿil (5) bir ʿavratuŋ adıdur.[4806] Benī İsrā'il içinde andan ḫūb ʿavrat yoġudı, ḫalāyıḳ puta (6) ṭaparlar gibi aŋa ṭaparlardı.[4807] Geldi İlyās ol ḳavmi Taŋrı'ya daʿvet itdi.[4808] (7) İlyās mürsel peyġāmberidi.[4809] Hārūn oġlanlarından idi.[4810] Mūsā şerīʿatın dutarıdı.[4811] Vardı, (8) ol şehrüŋ pādişāhını Taŋrı'ya daʿvet itdi.[4812] Ol pādişāh daḫı müsülmān oldı,[4813] (9) şehr ḳavmi müsülmān olmadılar. Ol melik vardı, gine kāfir oldı.[4814] İlyās eytdi: "Ben ḥaḳ peyġāmperin, ol putlarılandur." dedi. "Ḥaḳ Taʿālā size ʿādāb veribir, gelüŋ anı ḳıluŋ ve aŋa ṭapu ḳıluŋ."[4815] Şehr ḳavmi dirilüp ol (10) melik[4816] ḳatına geldiler, eytdiler:[4817] "İşbu iki kişi peyġāmberlıḳ ḳılırlar.[4818] İmdi bunlar[4819] bize nişān göstersin, görelüm, (11) bunlara inanalum." didiler.[4820] Pes Ḫıżr İlyās'ı pādişāh ḳatına ḳıġırdı, eytdi:[4821] "Ḥaḳ peyġāmberseŋüz[4822] (12) gelüŋ, duʿā ḳıluŋ, ḳızım dirilsün. Ṭanıḳlıḳ virsün ki sizi peyġāmberlerdür, disün.[4823] Zīrā ki sizden ilerü niçe kişiler peyġāmperlıḳ daʿvasın itdiler, yalan çıḳdılar. Ola ki siz daḫı yalan olasız. Gerçekseŋüz gelüŋ, duʿā ḳıluŋ, ḳızum diri olsun, sizi peyġāmper [ol]duġuŋuza ṭanıḳlıḳ virsün."[4824] Pes[4825] (13) Ḫıżr'ıla İlyās vardılar, duʿā ḳıldılar, ol ḳız Taŋrı emrile diri oldı,[4826] eytdi: "İy baba,

[181b] [B155b]

[4801] B: peyġāmberüz dediler A: biz peyġāmperüz diyüp yalan söylerlerdi 158b-12/13
[4802] B: gidseler A: gitseler 158b-15
[4803] B: putlarıla yatırlardı A: putlarıla bile yaturdılardı 158b-15
[4804] B: ol şehr beginüŋ bir ulu putı varıdı Beʿil dirleridi ol ḳavm aŋa ṭaparlardı A: ol melik aŋa ṭapardı 159a-1
[4805] B: bir niçeler dirler ki A: rivāyet iderlerdi 159a-1
[4806] B: adıdur A: adı idi 159a-2
[4807] B: ḫalāyıḳ puta ṭaparlar gibi aŋa ṭaparlardı A: ḫalāyıḳ aŋa puta ṭaparlar gibi ṭaparlardı 159a-3/4
[4808] B: geldi İlyās ol ḳavmi taŋrıya daʿvet itdi A: ḥaḳ Taʿālā İlyāsı veribidi 159a-4
[4809] B: İlyās mürsel peyġāmberidi A: mürsel peyġāmper 159a-5
[4810] B: idi: A-
[4811] B: dutarıdı A: ṭutarıdı 159a-6
[4812] B: vardı ol şehrüŋ pādişāhını taŋrıya daʿvet itdi: A-
[4813] B: ol pādişāh daḫı müsülmān oldı A: ol şehr meliki müsülmān oldı ammā 159a-7
[4814] B: ol melik vardı gine kāfir oldı A: ol pādişāh daḫı dininden döndi kāfir oldı 159a-8/9
[4815] A: İlyās eytdi ben ḥaḳ peyġāmperin ol putlarılandur dedi ḥaḳ Taʿālā size ʿādāb veribir gelüŋ anı ḳıluŋ ve aŋa ṭapu ḳıluŋ 159a-9/12: B-
[4816] B: melik A: melikleri 159a-12
[4817] A: eytdiler 159a-13: B-
[4818] B: peyġāmberlıḳ ḳılırlar A: peyġāmperlik daʿvāsın ḳılur dediler 159a-13/14
[4819] B: bunlar: A-
[4820] B: nişān göstersin görelüm bunlara inanalum didiler A: bir nişān göstersinler inanalum 159a-15
[4821] B: pes ḫıżr İlyāsı pādişāh ḳatına ḳıġırdı eytdi A: pes melik anı eşitdi İlyāsı ḳatına oḳudı eytdi 159a-15/159bb-1
[4822] B: ḥaḳ peyġāmberseŋüz A: eger ḥaḳ Taʿālāsaŋuz 159b-1
[4823] B: ḳızım dirilsün ṭanıḳlıḳ virsün ki sizi peyġāmberlerdür disün A: gelüŋ duʿā ḳıluŋ ḳızum diri olsun ṭanıḳlıḳ versün ki siz ḥaḳ peyġāmpersiz 159b-2/3
[4824] A: zīrā ki sizden ilerü niçe kişiler peyġāmperlıḳ daʿvāsın itdiler yalan çıḳdılar ola ki siz daḫı yalan olasız gerçekseŋüz gelüŋ duʿā ḳıluŋ ḳızum diri olsun sizi peyġāmper [ol]duġuŋuza ṭanıḳlıḳ virsün 159b-3/7:B-
[4825] B: pes: A-
[4826] B: ol ḳız taŋrı emrile diri oldı A: ḳızı diri oldı 159b-8

(1) bu iki kişi ḥaḳ peyġāmberlerdür,[4827] bunlara īmān getir.” dedi.[4828] Ol melik aŋa[4829] inanmadı. Pes (2) Ḫıżr’ıla İlyās çıḳdılar, şehrden gitdiler. Duʿā ḳılıp eytdiler:[4830] “İlāhī bunları helāk (3) eylegil.” dediler.[4831] Ḥaḳ Taʿālā eytdi: “Nice helāk ideyin?”[4832] Eytdiler: “Bulıdı, yiri,[4833] bizüm ḥükmümüzde ḳıl.” dedi. Ḥaḳ Taʿālā anlaruŋ ḥükminde (4) ḳıldı. Bulıda eytdiler:[4834] “Yaġmur yaġdırma.” Yire eytdiler: “Ot, taḫıl bitirme.” dediler. Vardı (5) ḳızlıḳ oldı.[4835] Ol melik[4836] buyurdı putları[4837] ṣaḥraya çıḳardılar, dürlü dürlü bizlerile[4838] bezediler, (6) öŋünde secde itdiler. Çoḳ yaġmur yalvardılar hīç yaġmadı.[4839] Bilmediler ki Taŋrı’ya dönmediklerinden (7) yaġmadı.[4840] Pes Ḫıżr’ıla İlyās ṭaġdan ṭaġa yürürlerdi, ʿibādet iderlerdi. Pes ol (8) melik kişi veribidi, anlardan ʿözür diledi, eytdi: “Herne kim siz diyesiz sözüŋüzden çıḳmayavuz.” (9) Bunlar eytdiler: “Geliŋ, imdi īmān getiriŋ.”[4841] Ol ḳavm eytdiler: “Bize melikimüz destūr virmeyince (10) müsülmān olmazuz.” didiler. Bunlar duʿā ḳıldı, ol gelen kişiler helāk oldı. (11) **B**irisi ḳurtılup melik ḳatına geldi, ḫaber virdi.[4842] Çün melik anı eşitdi, eytdi: “Yigrek (12) oldur ki varavuz aŋa īmān getirevüz.” dediler.[4843] Ol şehr ḳavmi bir kezden geldiler, Ḫıżr’ıla (13) İlyās öŋinde müsülmān oldılar, yüz yire urdılar, aġlaşdılar, günāhlarına

[182a] [B156a]

(1) tevbe itdiler, bir kezden īmān getirdiler.[4844] Ḥaḳ Taʿālā anlara yaġmur veribidi. Andan Ḫıżr’ıla (2) İlyās şehre geldiler. Vardılar bir ʿavratdan ṭaʿām dilediler. Ol ʿavrat eytdi: (3) “ ḳanda bulayın?” didi. Bunlar eytdiler: “Kepegiŋ daḫı yoḳ mıdur?” “Var.” dedi. “Getir.” dediler. Ol ʿavrat (4) vardı, kepek getirdi. Ḫıżr duʿā ḳıldı, ol kepek bir yük un oldı. Ol ʿavrat (5) anı gördi, yügürü melike vardı, ḫaber itdi. Melik

---

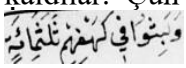
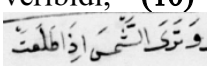
[4827] B: eytdi iy baba bu iki kişi ḥaḳ peyġāmberlerdür A: eytdi baba bunlar ne kim dirler ḫaḳdur 159b-9
[4828] B: īmān getir dedi A: īmān getür 159b-9
[4829] B: aŋa A: anlara 159b-10
[4830] B: pes ḫıżrıla İlyās çıḳdılar şehrden gitdiler duʿā ḳılıp eytdiler A: ḫıżrıla İlyās ṭaġa çıḳdılar duʿā ḳıldılar eytdiler 159b-10/11
[4831] B: İlāhī bunları helāk eylegil dediler A: İlāhī bunlara ʿaẕāb veribi 159b-11
[4832] B: nice helāk ideyin A: niçe ʿaẕāb vireyin 159b-12
[4833] B: eytdiler bulıdı yiri A: bulıdı 159b-12
[4834] B: dedi ḥaḳ taʿālā anlaruŋ ḥükminde ḳıldı bulıda eytdiler A: eytdiler 159b-13
[4835] B: yire eytdiler ot taḫıl bitirme dediler vardı ḳızlıḳ oldı: A-
[4836] B: ol melik A: melikleri 159b-13
[4837] B: putları A: putları ve ṣanemleri 159b-14
[4838] B: bizlerile A: nesneler ile anı 159b-15
[4839] B: öŋünde secde itdiler çoḳ yaġmur yalvardılar hīç yaġmadı A: ve anlara secde eylediler ve anlara ẕārı ḳılup yalvardılar yaġmur yaġmadı ḳaḥṭlıḳ oldı 159b-15/160a-2
[4840] B: bilmediler ki taŋrıya dönmediklerinden yaġmadı A: ol melik bildi ki kāfir olup azduġı içün oldı 160a-2/3
[4841] B: pes ḫıżrıla İlyās ṭaġdan ṭaġa yürürlerdi ʿibādet iderlerdi pes ol melik kişi veribidi anlardan ʿözür diledi eytdi herne kim siz diyesiz sözüŋüzden çıḳmayavuz bunlar eytdiler geliŋ imdi īmān getiriŋ: A-
[4842] B: ol ḳavm eytdiler bize melikimüz destūr virmeyince müsülmān olmazuz didiler bunlar duʿā ḳıldı ol gelen kişiler helāk oldı birisi ḳurtılup melik ḳatına geldi ḫaber virdi A: pes melik buyurdı ḫıżrıla İlyās duʿā ḳıldı kişi veribdi ʿöẕür dileyüp yalvardılar birisi ḳaçup melike geldi ḫaber getürdi melik destūrsız müsülmān olmazuz 160a-3/6
[4843] B: çün melik anı eşitdi eytdi yigrek oldur ki varavuz aŋa īmān getirevüz dediler: A-
[4844] B: ol şehr ḳavmi bir kezden geldiler ḫıżrıla İlyās öŋinde müsülmān oldılar yüz yire urdılar aġlaşdılar günāhlarına tevbe itdiler bir kezden īmān getirdiler A: ḫıżrıla İlyāsa īmān getürdiler uçızlıḳlar oldı ḫıżrıla İlyās anda ṭāʿate meşġūl oldılar 160a-6/8

eytdi: “Anlar ḥaḳ peyġāmberlerdür.” dedi. (6) “Varuŋ, siz daḫı anlara īmān getiriŋ.” dedi.[4845] **Ḳıṣṣa-i Aṣḥābü’l-Kehf** (7) Anıŋ ḥikāyeti şöyledür ki Rūmda bir melik varıdı. Aŋa Taḳyānūs dirleridi. Salṭanatı (8) iŋen çoġıdı. Bir gün ol Taḳyānūs otururken geldiler, eytdiler: “Ḥāżır ol, uş saŋa (9) düşmen leşkeri erişdi.” dediler. Çün ol ḫaberi eşitdi, leşkerin cemʿ eyledi, aŋa (10) ḳarşu ṭurdı, uġraşdılar. Ol gelen meliküŋ altı oġlı varıdı, ol leşkeri şıdılar, (11) altı oġlını dutdılar, ḳalan ḳavmin ḳodılar. Ol altı oġlanı aldılar, şehre geldiler. Herbirine (12) bir manṣıb virdiler. Aṣḥābü’l-Kehf didükleri ol altı ḳardaşdur. Birisini Taḳyānūs (13) kendü ḫiẕmetinde ḳomışıdı. Anuŋ ḫiẕmeti bu idi ki ol melik bir semiz gövdeli kişiyidi,

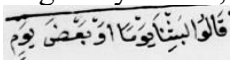
[182b] [B156b]

(1) ol yigit aŋa ṭahāret aldururdı. Taḳyānūs’uŋ ol işinden ol yigit üşenmişidi, (2) ḳaçacaḳ yir isterdi. Daḫı ol Taḳyānūs Taŋrılıḳ daʿvīsin iderdi, ḫalḳa dirdi: “Geliŋ, (3) baŋa secde idiŋ.” dirdi. Her kim itmese ḳatından sürerdi yāḫūẕ helāk iderdi. Bir gün (4) ol yigitler dirilip ittifāḳ itdiler, eytdiler: “İşbu kişi Taŋrı’yın, dir. Herze söyler. Taŋrılıġa yaramaz. Geliŋ (5) bunuŋ ḳatından ḳaçalum, gidelüm. Varalum, yiri gögi yaradan Taŋrı’yı isteyelüm, aŋa secde idelüm.” (6) didiler. Taḳyānūs’uŋ bir ʿādeti varıdı. Yılda bir kez daşra meydāna çıḳardı, ṭop oynarıdı. (7) Bu yigitler danışdılar ki “Biz daḫı meydāna çıḳalum, ṭop oynayalum, meydāndan çıḳalum, gidelüm.” (8) didiler. Ol altı ḳardaş bu ittifāḳı ḳıldılar, meydāna çıḳdılar. Birez oynar gibi oldılar, meydāndan (9) çıḳdılar, gitdiler. Giderek bir çobana uġradılar, ṭonların çıḳardılar, aŋa virdiler. Çoban şordı ki: (10) “Ne yire gidersiz?” Anlar eytdiler: “Bizi yaradanı isteyü gideriz.” didiler. Çoban eytdi: “Ben daḫı size yoldaş (11) bile giderin.” didi. Ol ḳoyun yirinde ḳodı, anlara uydı, bile gitdi. Çobana eytdiler: “İtiŋi ḳo gitsün. (12) Anuŋ üninden bizi ḳanda varursavuz bulurlar.” dediler. Pes çoban ol iti nece kim urdısa, ḳovdısa (13) gitmedi. Ḳaḳıdılar, bir ṭaşıla urdılar, ayaġını şıdılar, ol itcügez dönüp gitmedi. Yüzi üstine

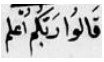
[183a] [B157a]

(1) sürinüp ardlarınca gitdi, gine ḳovdılar. Ḥaḳ Taʿālā ol ite dil virdi, söyledi ki: “Beni (2) niçün dögersiz, ḳovarsız. Ben daḫı ol siz istedügüŋüzi isterem.” didi. Çün bunlar anı (3) eşitdi, ʿacabladı. Geldiler ol itcügezi boyunlarına götürdiler, gitdiler, bir maġaraya irdiler. (4) Ol yaŋa Taḳyānūs gördi ki gice oldı, ol yigitler gelmedi. Anuŋ bir nāyibi varıdı. Vardı, anı anlaruŋ ardınca (5) veribidi. Geldi, ol nāyib anları istedi, ol maġarada buldı. Şordı ki: “Niçün pādişāh (6) ḳatından gitdüŋüz?” Bunlar ḥikāyeti eydivirdiler. Ol nāyib eytdi: “Uş ben daḫı size yoldaş.” didi. (7) **B**ir sāʿat anlaruŋla oturdılar. Ḥaḳ Taʿālā anlara bir uyḳu virdi, uyudılar, cānları gitdi, (8) şöyle ḳaldılar. Çün irte oldı, Taḳyānūs durdı, bunları istedi, bulımadı, gine döndi. (9) Ḥaḳ Taʿālā emrile üç yüz yıl maġarada yatdılar. Ḥaḳ Taʿālā Cebrā’īl veribidi, (10) yılda bir kez bunları gelirdi, saġından şolına dönderürdi. (11) Güneş maġaranuŋ şaġından girirdi, şolından çıḳardı. Dembedem yıl doḳunurdı. Tā ki (12) yir bunları çürütmeye, diyü. çünki Allah’uŋ

[4845] B: 156a-1/6 arası: A-

dilegi yirine geldi. Bir gün uyandılar, biri birine (13) eytdiler: “Biz bunda ne ḳadar oldı yatırız.” didiler. Eytdiler:

[183b][B157b]

(1) “Bir gün yā iki gün.” Eytdiler: “Taŋrı bilür ne ḳadardur ki biz bunda yatırız.” didiler. (2) Bir yoldaşların bāzāra veribidiler. Eline bir altun virdiler, eytdiler: “Birez bize ṭaʿām getir, yiyelüm.” (3) didiler. Ammā saḳın kim seni kimse görmesün.” Pes ol yigit şehre geldi. Gördi ki şehr bir dürlü daḫı (4) olmış. Diledi ki bir etmekçiden etmek ala. Ol altunı eline virdi, etmekci altuna baḳdı, eytdi: “Yā yigit, (5) sen ḫazīne mi bulduŋ? Baŋa daḫı vir, yoḳ dirseŋ varıram melike direm.” didi. Etmek almaġa varan Yemlīḫā idi. (6) Eytdi: “Yā kişi ne ḫazīne ne māl. Biz dün şehrden çıḳduḳ, bir maġarada yatduḳ. Uş uyanduḳ, beni bāzāra (7) veribidiler, etmek alam.” dedi. Etmekci Yemliḫā’yı ḳomadı, aldı, melik ḳatına geldi. Ṣordı ki: “Ne kişilersiz, (8) neye geldüŋüz, ḥālüŋüz nedür?” Etmekçi vāḳiʿ ḥāli eydivirdi. Çünki melik anı işitdi ʿacabladı. Anda (9) bir ʿālim varıdı, eytdi: “Ben anı kitābda gördüm, bu kişi doġrı söyler.” Andan ol ʿālim, melik bile Yemliḫāyı (10) aldılar, ol maġaraya geldiler. Yemliḫā eytdi: “Yā melik, sen dur ben gideyin, anlara bu ḥāli ḫaber vireyin.” dedi. (11) Yemliḫā içerü girdi, ol yigitlere bu ḥāli bildürdi, eytdiler: “Bize melik gerekmez.” didiler. Duʿā ḳıldılar, Ḥaḳ Taʿālā (12) gine uyḳu veribidi, anda uyudılar, ḳaldılar. Melik birez durdı, gördi ki hīç kimesne çıḳmadı, kimse daḫı içerü (13) girmediler, ḳorḳdılar. Ol melik buyurdı maġara ḳapusında bir ev yapdılar. Her kimüŋ ki ḥāceti olsa anda gelirdi

[184a] [B158a]

(1) ḳamusınuŋ maḳṣūdları ḥāṣıl olurdı, ḥācetleri ḳabūl olurdı.[4846] **Ḳıṣṣa-i ʿÜzeyr ʿAleyhi’s-selām** (2) ʿÜzeyr peyġāmber aṣlından idi, Tevrīt’i ezber bilürdi.[4847] Çün ḳavmi Yaḥyā peyġāmberi öldürdiler (3) bī-günāh yire,[4848] andan Ḥaḳ Taʿālā Puḫte’n-Naṣrı anlara ḥavāle ḳıldı. Geldi, Beytü’l Muḳaddis’i ḫarāb ḳıldı; ʿavratların, (4) ḳızların esīr eyledi. ʿÜzeyr ol zamānda oġlanıdı anı daḫı bile esīr itmişidi. Puḫte’n-Naṣr (5) ʿÜzeyr’i ḫōş dutardı Tevrīt’i ezber bidigiçün. Benī İsrā’īl’den vardı, Puḫte’n-Naṣr bir ʿavrat (6) aldı. İŋen ḫūbıdı.[4849] Ol ʿavrat Puḫte’n-Naṣr’a eytdi: “Yā melik[4850] dilerem ki[4851] ʿÜzeyr’i evlerine göndüresin.” (7) didi.[4852] Vardı, Puḫte’n-Naṣrʿ Üzeyri evlerine göndürdi.[4853] Çünki[4854] ʿÜzeyr evlerine geldi; ulaldı, büyüdi, (8) evlendi.[4855] Oġlı, ḳızı oldı. Bir gün durdı ʿÜzeyr,[4856] bāġına vardı incir dire.[4857]

[4846] B: 156a-6/158a-1 arası: A-
[4847] B: ʿÜzeyr peyġāmber aṣlından idi tevrīti ezberbilürdi A: ʿÜzeyr tevrīti ezberbilürdi 160a-9/10
[4848] B: çün ḳavmi Yaḥyā peyġāmberi öldürdiler bī-günāh yire A: çünki Benī İsrā’il ḳavmi 160a-10
[4849] B: 184a-3/6: A-
[4850] B: ol ʿavrat Puḫte’n-Naṣra eytdi yā melik A: nāgāh ol ʿavrat eytdi 160a-10/11
[4851] B: dilerem ki A: dilerüm ki 160a-11
[4852] B: göndüresin didi A: ḳoyu vir 160a-11
[4853] B: vardı Puḫte’n-Naṣr ʿÜzeyri evlerine göndürdi: A-
[4854] B: çünki A: ṣordı andan 160a-12
[4855] B: ulaldı büyüdi evlendi A: severdi evlendi 160a-12/13
[4856] B: durdı ʿÜzeyr A: ʿÜzeyr ṭurdı 160a-13

Bir dem oturdı, (9) eşegini bir aġaça baġladı. Gördi ki bir ādem sünügi yatır çürümiş. Eytdi: “İşbu nice ṣūrete gele?” didi. (10) Derḥāl Ḥaḳ Taʿālā ʿÜzeyr’e bir uyḳu viribidi, uyudı. Yüz yıl tamām anda yatdı. Ḥaḳ Taʿālā’nuŋ dilegi yirine (11) geldi. ʿÜzeyr uyandı, ḳulaġına bir āvāz geldi ki:[4858] انظروا إلى حمارك Yaʿnī:[4859] “Yā ʿÜzeyr,[4860] baḳ eşegüŋe gör sünükleri (12) nice ṭaġılmış yatır.” dedi.[4861] Pes ʿÜzeyr eşegine naẓar itdi. Gördi ki sünükleri çürümiş, yatır. Pes Ḥaḳ Taʿālā (13) iznile[4862] bir ferişte geldi, çaġırdı ki: “İy çürümiş sünükler, dirilüŋ bir yire gelüŋ.” dedi.[4863]

[184b] [B158b]

(1) Pes ol eşegiŋ sünükleri derildi, et bitdi, cānlandı, durı geldi.[4864] Çün ʿÜzeyr anı gördi, (2) eytdi: “İlāhī ol itdigim endīşeye tevbe olsun.” dedi.[4865] Durdı, evine geldi, ḳapusın ḳaḳdı. (3) Oġlı geldi, ḳapuyı açdı.[4866] ʿÜzeyr selām virdi, eytdi: “Yā oġul, nitesin, ḫōş mısın?” dedi. Oġlı (4) eytdi: “Sen ne kişisen?” Eytdi: “Ataŋ ʿÜzeyr’ven.” Oġlı eytdi: “Bu söz iŋen muḥāldur ki sen benüm atam olasın. (5) Ben ḳoca sen yigit.” didi. ʿÜzeyr başladı olan ḥāli oġlına ḫaber virdi. Anı eşidüp oġlı daşra (6) çıḳdı, bildigi pīrlere ḫaber virdi, derildiler, geldiler ʿÜzeyri gördiler. Eytdiler: “Sen gerçek ʿÜzeyr’iseŋ (7) Tevrīt’i ezber oḳı, görelüm.” dediler. “Saŋa inanalum.” dediler. Pes ʿÜzeyr başladı Tevrīt’i ezber oḳudı, (8) aġzından yazdılar. Andan ʿÜzeyr’e inandılar. Bir niçesi eytdiler: “Bir kişi ki öle, yüz yıldan soŋra nice (9) dirile? Bu ʿÜzeyr degüldür illā ki Taŋrı oġlıdur.” didiler. وقالت اليهود عزير ابن الله **Ḳıṣṣa-i Puḫte’n-Naṣr** (10) Puḫte’n-Naṣr ḥarāmzādedür. Ol Dāniyāl zamānında idi. Dāniyāl ḥekīm idi, hem müneccim idi. (11) Kitān’da bulmuşıdı. Beytü’l-muḳaddis’i ḫarāb ḳılısar. Ol kişiye Puḫte’n-Naṣr dirler. Çün ol vaḳt (12) oldı, durdı Dāniyāl Puḫte’n-Naṣrı isteyü vardı. Anı Bābil’de buldı. Evin ṣordı, girdi. (13) Gördi ki Puḫte’n-Naṣr evde degül. Birezden gördi ki Puḫte’n-Naṣr geldi, arḳasına bir yük odun götürmiş.

[185a] [B159a]

(1) Dāniyāl çıḳardı, üç aḳçe virdi. Eytdi: “Var, işbuŋa yiyecek getür.” dedi. Vardı (2) Puḫte’n-Naṣr birin itmege virdi, birin ete ve birin süciye virdi, aldı, geldi. Yidiler, içdiler. (3) Birḳaç gün Dāniyāl bu resme itdi. Bir gün Dāniyāl eytdi: “Benüm senüŋ ḳatuŋda bir ḥācetüm (4) vardur.” Eytdi: “Ḥācetüŋ nedür? Eyit, bileyin.” didi. Dāniyāl eytdi: “Sen bir ulu pādişāh olısarsın, (5) dünyāyı tamāmet dutısarsın. Sen baŋa amān bitisin vir.” dirin. Puḫte’n-Naṣr eytdi: “Sen bu kez benüm saḳaluma mı (6) gülersin?”

[4857] B: dire A: derdi 160a-14

[4858] B: eşegini bir aġaça baġladı gördi ki bir ādem sünügi yatır çürimiş eytdi işbu nice ṣūrete gele didi derḥāl ḥaḳ taʿālā ʿÜzeyre bir uyḳu viribidi uyudı yüz yıl tamām anda yatdı ḥaḳ taʿālānuŋ dilegi yirine geldi ʿÜzeyr uyandı ḳulaġına bir āvāz geldi ki A: eşegüni gördi eytdi ʿacab işbu gine ṣūrete 160a-15

[4859] B: yaʿnī: A-

[4860] A: yā ʿÜzeyr 160b-1: B-

[4861] B: nice ṭaġılmış yatır dedi A: çürümiş 160b-2

[4862] B: pes ʿÜzeyr eşegine naẓar itdi gördi ki sünükleri çürümiş yatır pes ḥaḳ taʿālā iznile: A-

[4863] B: çaġırdı ki iy çürümiş sünükler dirilüŋ bir yire gelüŋ dedi A: bir kez çaġırdı 160b-2

[4864] B: pes ol eşegiŋ sünükleri derildi et bitdi cānlandı durı geldi A: ol sünükler dirildi ṣaġ oldı sünü[k] ṣarıldı et bitdi üsdine deri çekildi eşek cānlanup durı geldi 160b-2/5

[4865] B: İlāhī ol itdigim endīşeye tevbe olsun dedi A: İlāhī sen her işe ḳādirsin pādişāhsın andan ol etdügim endişe tevbe etdüm dedi 160b-5/7

[4866] B: oġlı geldi ḳapuyı açdı A: oġlı ḳapuya 160b-8

dedi. Dāniyāl eytdi: “Yoḳ, girçek eydirin.” Anası eytdi: “Yā oġul, gel baŋa bir biti vir, neŋ eksile.” (7) didi. Vardı Puḫte’n-Naṣr aŋa bir nişān virdi. Dāniyāl eytdi: “Sen pādişāh olıcaḳ ḳatı ġalabalıḳ (8) olısar, ben saŋa nice irişiserem?” didi. Puḫte’n-Naṣr eytdi: “Bu virdigim berātı bir ḳamış ucuna baġla, yuḳaru (9) ḳaldur, ḳaçan ki ben ol nişānı görem seni getürdem.” didi. Andan Dāniyāl gitdi, vardı kendü ḥāline (10) meşġūl oldı. Durdı Puḫte’n-Naṣr ol şehrüŋ meliki ḳatına geldi, ḫizmet itdi. Birḳaç günden ṣoŋra (11) ḳatında muḳarreb oldı. Sözden çoḳ hele söz barı melik oldı, büyüdi, ol pādişāh oldı. Anuŋ yirine Puḫte’n-Naṣr (12) pādişāh oldı. Çün Beytü’l-muḳaddis’e geldi, Dāniyāl anı eşitdi, sürdi Puḫte’n-Naṣra geldi, ḥālin bildirdi. (13) Dāniyāl’ı ehli beytile ṣalıvirdi. Andan Puḫte’n-Naṣr iŋen ulu pādişāh oldı. Buyurdı Beytü’l-muḳaddis’i

[185b] [B159b]

(1) ḫarāb eylediler, yıḳdılar. İçin ṭopraġıla ṭoldurdılar. Cihānı başdan başa dutdı. Çünki ʿömri āḫire irdi. (2) Bir gice yatırken bir düş gördi. Gördi ki başı altundan olmış, gögsi gümişden, ḳarnı baḳırdan, (3) iki uyluḳları demürden, incikleri kiremitden olmış. Daḫı gördi ki gökden üstine bir ṭaş düşer, (4) maġrib ü maşrıḳ[4867] arası ṭolar. Daḫı görür ki yirde bir aġaç bitmiş budaḳları gökde. Ol (5) aġacuŋ üstinde bir kişi örü durur, bir balta elinde çaġırur ki: “Baltayıla aġacuŋ özdegin uruŋ, ol (6) ol budaġındaġı ḳuşları uçuruŋ, ol dibindeki cānavarları ṭaġıduŋ.” Ol aġaçuŋ köki (7) şöyle dursun çün Puḫte’n-Naṣr bu düşi gördi beliŋleyü durı geldi. Dāniyāl’i getirddi. (8) Ol gördügi düşi ḫaber virdi. Çün Dāniyāl anı eşitdi, eytdi: “Yā pādişāh, başuŋ altundan (9) olduġı aŋa delālet eyler ki sen meliklerden yigreksin, gögsüŋ gümişden olduġı aŋa delālet ider ki (10) oġluŋ senden aşaġa pādişāh ola, ḳarnuŋ baḳırdan olduġı aŋa delālet ider ki oġluŋdan ṣoŋra (11) gelen daḫı kemter ola, uyluġuŋ demirden olduġı aŋa delālet ider ki andan ṣoŋra gelen pādişāhlıḳ iki bölük (12) ola, ʿacemden daḫı bir melik ḳopa, iki incügüŋ kiremitden olduġı aŋa delālet ider ki pādişāhlıḳ ṣoŋı yatlu (13) ola. Ol ṭaş ki gökden yire düşdi aŋa delālet ider ki ʿArab’dan bir peyġāmber ḳopa maġribi maşrıḳı duta.

[186a] [B160a]

(1) Ol gördügüŋ aġaç ki budaġında ḳuşlar varıdı, dibinde cānavarlar durur aŋa delālet eyler ki (2) Ḥaḳ Taʿālā seni mesḫ eyleye. Ḳuşlar meliki kerkesdür, kerkes ṣūretinde ide. Andan arslan ṣūretine (3) döndüre. Yidi yıla degin işbu resme nesnelerile ḳalasın. Ammā göŋlüŋ hemān ādem göŋli gibi ola.” (4) Andan Ḥaḳ Taʿālā Puḫte’n-Naṣr’ı mesḫ eyledi, ol didigimiz ṣūretlere döndürdi. Mülki şöyle ḳaldı, (5) kimse almadı. Andan ṣoŋra gine bayaġı gibi oldı ādem ṣūretinde. Süddī rivāyetinde budur kim (6) çün Ḥaḳ Taʿālā Puḫte’n-Naṣr’ı gine ṣūretine döndürdi ve mülkin gine virdi. Vardı, Dāniyāl’ı ḫōş (7) dutdı, ḳatında andan muḳarreb yoġıdı. Ve mecūsīler derildiler, ḥased ḳıldılar. Eytdiler: “Dāniyāl (8) içicek yirine işer.” didiler. Bunlaruŋ ḳatında ḳatı ʿayb idi. Pes Puḫte’n-Naṣr buyurdı, ṭoy eylediler. (9) Dāniyāl’a ol sözi diyenleri ḳıġırdılar. Andan Puḫte’n-Naṣr ḳapucılar ḳodı. Her kişi kim işemege çıḳmaḳ dilese (10) anı amān virmeŋ, depeleŋ, öldürüŋ, eger benisem daḫı.” dedi. Andan Ḥaḳ Taʿālā Dāniyāl’uŋ bevlin dutdı. (11) Nāgāh Puḫte’n-Naṣr’uŋ işemesi

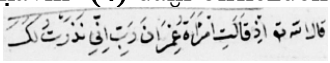
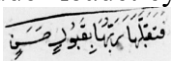
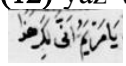
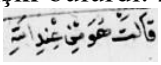
[4867] Metinde maġribi maşrıḳ şeklinde yazılmış.

geldi. Hem aḫşam daḫı olmışıdı, ḳaraŋuyıdı. Durdı, ṭaşra çıḳdı. (12) Pes ol ḳapucılar Puḫte'n-Naṣr'ı dutdılar ki öldüreler. Çaġırdı ki: "Hey, ben Puḫte'n-naṣr'am." (13) dedi. Hīç sözin eşitmediler, derḥāl öldürdiler. Va'llahu aʿlem.

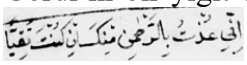
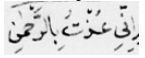
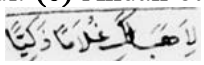
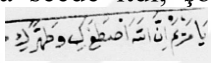
[186b] [B160b]

(1) **Ḳıṣṣa-i Tubbaʿ-i Aṣferi ʿAleyhi's-selām** Tubbaʿ-i Aṣfer anuŋçün didiler kim çevresi çoġıdı. Evvelki (2) adı anuŋ Saʿd bin Mālik idi. Yemen şehrinde ḳopmışıdı. Şehrler duta duta Medīne'ye geldi, (3) oġlunı anda ḳodı. Pes Medīne ḫalḳı oġlunı depelediler. Ol ḫaber melike yetişdi, gine döndi, eytdi: (4) "Varayın, Medīne şehrin ḫarāb ideyin." dedi. Döndi gine Medīne'ye giceye degin ṣavaş itdi. Pes Medīne ḳavmi (5) derildiler, ṭaʿāmlar, ḫūnlar getirdiler, amān dilediler. Benī İsrā'īl'den yidi kişi dirilip eytdiler: "Yā melik, (6) girü dön. Sen bu mülki yıḳamazsın. Bu āḫir zamānda Muḥammed bin ʿAbdu'l-lāh şehridür." didi. Tubbaʿ anı eşitdi, (7) gine döndi. Benī Huẕeyle ḳabīlesine geldi, ḳondı. Ol ḳavm eytdiler: "Dilerseŋ ki dünyāyı dutasın (8) Kaʿbeyi yıḳ." dediler. Gine Kaʿbe'den ādem geldi, eytdi: "Yā melik, andan beri ki İbrāhīm peyġāmber ol evi yapdı (9) hīç kimse aŋa yavuz ḳaṣd itmedi. Hem kim etdi ḫōr u ḫacīl oldı. Eger dilerseŋ ki iki cihānı dutasın ol (10) eve ʿizzet it." didiler. Pes Tubbaʿ buyurdı, ḳıymetī bizlerile Kaʿbe'yi örtdiler. Ol yigitler eytdiler: "İy melik, eger müsülmān (11) olursaŋ devletüŋ daḫı artuḳ ola." didiler. Pes Tubbaʿ anda müsülmān oldı. Bu ḫaber Tubbaʿuŋ şehrine (12) yetişdi. Vardı, ol şehr ḳavmi bir kezden yaġı oldılar. Aŋa ʿāṣī olup yüz döndürdiler. Putların (13) yazıya çıḳardılar. Tubbaʿ daḫı ol gün anda erişdi, geldi. Gördi ki şehr ḫalḳı putların ṭaşra çıḳarmışlar. Geldi, eytdi:

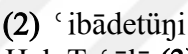
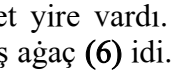
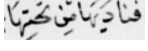
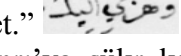
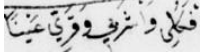
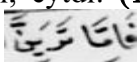
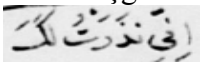
[187a] [B161a]

(1) "Yā ḳavm, gelüŋ siz daḫı īmān getiriŋ." dedi. Anlar eytdiler: "Bu bizüm putlarımuz ḥaḳdur, niye dīnimüzden dönelüm?" (2) dediler. Pes ol yigitler Tevrīt'den bir āyet oḳudılar. Ḥaḳ Taʿālā iznile gökden bir od geldi, (3) ol putları göyündürdi. Andan ol od ol ḳavme ḳaṣd itdi. Çünki ol ḫāli gördiler, ol ḳavm (4) daḫı birkezden müsülmān oldılar. **Ḳıṣṣa-i Meryem Raẕiya'llahu ʿAnha** (5) ʿİmrān'uŋ ʿavratı eytdi: "Çünki Meryem'e (6) ḫāmile oldum ʿahd itdüm ki eger işbu ḳarnımdaġı er oġlan doġarsa dünyā işlerinden āzād olsun, (7) Beytü'l-muḳaddis'e ḳullıḳ itsün." didüm. Çünki Meryem doġdı, anası eytdi ki: "Ben ṣandum ki er oġlum doġa, (8) mescidde ʿibādet eyleye, Tevrīt oḳuya. İmdi ḳız doġdı, nice ideyin?" dedi, ġuṣṣalandı. (9) "Düşde gördüm ki: "İy ḫātun ġuṣṣa yime, sen anı mescide viribi, (10) biz anı ḳabūl eyledük." Vardı Zekeriyyā aŋa kefīl oldı, eytdi: "Getir anı benüm ḳatumda ḳo." dedi. Çünki Meryem (11) mescidde ḳodılar, büyüdi, ʿibādete meşġūl oldı. Ne ḳadar ki Zekeriyyā Meryem ḳatına varurdı; (12) yaz varsa ḳış yimişin bulurdı, ḳış varsa yaz yimişin bulurdı. Zekeriyyā eydür ki: (13) "İş bunlar saŋa ḳandan gelir?" dedi. Eydürdi: "Taŋrı ḳatından gelir." dirdi.

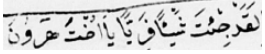
[187b] [B161b]

(1) Ḫaberde şöyledür kim çün Meryem ḳavm arasından çıḳdı, bir ḫalvet yire vardı. Diledi ki başın yuya, (2) ṭonın yuya. Çün işin bitirdi, başın ṭaradı, gine ṭonın geydi. Gördi ki bir yigit durur ḫūb ṣūretlü. (3) Çün Meryem anı gördi, ḳatına vardı, eytdi: Eytdi: "Ben (4) ṣıġınıram Allah'a eger sen Taḳı iseŋ?" dedi. Meger ki Benī İsrā'īl'de bir yigit varıdı, aŋa Taḳı dirlerdi. (5) Ḫalḳ ḳovlaşurlardı kim Taḳı Meryem'i sever diyü. Ḳaçan Meryem anı göricek ṣandı ki oldur, anuŋ ḳaṣdına geldi. (6) Andan ötürü dedi kim: Ol ḫōd Cebrā'īlidi. Geldi, eytdi: (7) "Yā Meryem, ben Taŋrı'dan muştıcıvan. Saŋa ʿaybsuz oġul muştılayu geldüm." dedi. (8) Meryem eytdi: "Ben hīç er görmedüm, nice oġlum olısardur?" Cebrā'īl eytdi: "Atasuz oġlan yaratmaḳ (9) Taŋrı'ya āsāndur ammā ol oġlan ʿibrī olısardur, renclülerüŋ rencine şifā bulısardur." Pes Cebrā'īl (10) Meryem'üŋ yeŋini dutdı, urdı. Ṣoloḳ sāʿat Meryem ḫāmile oldı Taŋrı emrile. Ammā bunda ḳavl (11) çoḳdur. Üç günden ṣoŋra Ḫaḳ Taʿālā nidā ḳıldı, anası ḳarnındayıken eytdi: "Yā ʿĪsā, ben kimven?" (12) dedi. Eytdi: "İlāhī, sen beni yaradan Taŋrı'sın." dedi. Anası ḳarnında secde itdi, şöyle ki Meryem bildi, (13) ġuṣṣalandı. Andan Cebrā'īl geldi, eytdi: "Ḫaḳ Taʿālā seni ḳamu ʿavratlardan

[188a] [B162a]

(1) yigledi, seni pāk itdi ʿibādetile." Andan Meryem Ṣād oldı. Cebrā'īl eytdi: "Yā Meryem, Ḫaḳ Taʿālā (2) ʿibādetüŋi daḫı arturdı." Andan ferişteler eytdiler: "Yā Meryem, Ḫaḳ Taʿālā (3) saŋa oġul virdi, adı mesīḥdür. Zīrā her ḫasteye ki elin yoḳaya saġ ola." Çün Meryem'üŋ (4) doġuracaḳ vaḳtı oldı, oġlan aġrısı oldı. Meryem utandı, durdı, bir ḫalvet yire vardı. (5) Pes ol ara bir ḫurmā aġacı dibiyidi, bir ḳurumış aġaç (6) idi. Derḫāl yeşerdi, salḳım ḫurmālar bitdi. Meryem ol aġaçı dutdı, ʿĪsā'yı anda ṭoġurdı (7) bayaġı oġlan yerinden. Baʿżılar eydürler ki aġzından doġdı. Bir niçeler eydür ki göbeginden doġdı. (8) Pes Meryem utanduġından eytdi: Cebrā'īl Meryem'üŋ ayaġından yaŋadın (9) eytdi: "Yā Meryem, ġuṣṣalanma ʿĪsādan ötürü. Şol ḳuru aġacı depret." Meryem (10) ol aġaçı depretdi, ḫurmālar döküldi. Meryem yidi Taŋrı'ya şükr ḳıldı, gine Cebrā'īl geldi, eytdi: (11) "Yā Meryem, işbu ḫurmādan yigil, şol sudan içgil. Eger seni (12) kimse göresi olursa, daḫı ṣorarsa eyit: "Bugün ʿahd itdüm, Taŋrı'ya oruc dutdum. (13) Niyyet itdüm ki üç gün söylemeyem, degil." Ol zamānda oruc dutan üç gün söylemezdi, dıŋsuz dururdı.

[188b] [B162b]

(1) ʿİbādet yirine geçerdi. Andan Meryem ʿĪsā'yı aldı, ḳavmine geldi. Ol ḳavmleri derildi, Zekeriyyā'ya (2) ʿitāb itdiler: "Sen Meryem'i yalıŋuz ḳoduŋ, zinā itdi." dediler. Zekeriyyā eytdi: "Ḫāṣā Meryem'den (3) anı hīç er görmedi." Eytdiler: "Yā bu ḫāmili ḳanda buldı." dediler. Zekeriyyā eytdi: "Anı Meryem'den ṣoruŋ." (4) dedi. Anlar eytdiler: "Yā Meryem." Eytdiler: "Ataŋ, anaŋ eyü

kişilerdi. (5) Sen bu oğlanı ḳanda bulduŋ?” فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ Andan Meryem ʿĪsā’dan yaŋa işāret itdi, eytdi: (6) “Şol oğlana ṣoruŋ, ol doġrı söyleye.” dedi. Eytdiler: كَيْفَ نُكَلِّمُ مَنْ كَانَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا “Şol (7) başıŋdaki oğlan bize nice söylesün?” dediler. Andan Ḥaḳ Taʿālā ʿĪsā’yı söze getürdi. Kendiniŋ peyġāmberlıġın, (8) Meryem’üŋ pākligin, Zekeriyyā’nuŋ ṭoġrılıġına ṭanıḳlıḳ virdi. إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَانِيَ الْكِتَابَ “Ben ḳulıyam, (9) baŋa kitāb geldi. Anam ḳarnında ögrendüm, وَجَعَلَنِي نَبِيًّا beni peyġāmber ḳıldı, وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا (10) beni mübārek ḳıldı. Her ḳanda varsam benüm ʿilmümden Taŋrı’ya yol bulalar, ḫāṣlardan olalar.” (11) وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ Ḥaḳ Taʿālā namāz, zekavet buyurdı niçe kim diri olam. وَبَرًّا بِوَالِدَتِي Daḫı (12) buyurdı baŋa kim anamı ḫōş dutam.” Ol vaḳtın ki ʿĪsā ṭoġdı ne ḳadar ki putlar, ṣanemler varıdı (13) başları aşaġa oldı. Dīvler ve cinniler derildiler İblīs ḳatına vardılar, ʿĪsā doġduġın ḫaber virdiler. “Bugün

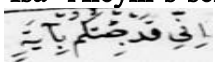
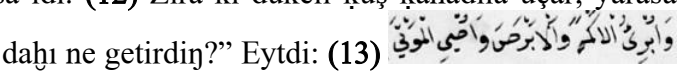
[189a] [B163a]

(1) bize bir heybet düşdi.” didiler. İblīs çıḳdı, ʿālemi gezdi. Bildi kim ʿĪsā doġmış. وَإِنِّي أُعِيذُهَا بِكَ وَذُرِّيَّتَهَا (2) Diledi kim vara, aŋa bir mekr ide. Ferişṭelerden aşaġa yuḳarı yol bulmadı. Çün tersālar gördiler,[4868] (3) bir oğlan doġdı atasız bunuŋ gibi kerāmetlü bilmediler kim ol Ḥaḳ Taʿālā’nuŋ ḳudretindendür. Vardılar (4) iki üç bölük oldılar. Bir bölügi eytdiler: “Taŋrı üçdür: Biri ʿĪsā’dur, birisi Meryem’dür, birisi Taŋrı’dur. (5) ʿĪsā geldi, bunuŋ gibi işler işledi.” didiler, herze sözler söylediler. Çün ʿĪsā bir aylıḳ oldı, (6) Meryem ʿĪsā’yı aldı şehrden gitdi. Sebeb bu idi kim cuhūdlar Tevrīt’de bulmışlardı kim: “Fulān yılda (7) fulān sāʿatda bir oğlan doġısar, eli mübārek olısar, ḳanḳı ṣayrıya ki naẓar ide şifā bula. (8) Ḥekīmler ʿāciz olduġı ṣayrılara elin yoḳasa ḫōş ola, ölüyi nefesile diri ḳıla ve cuhūdı ḳahr ide. (9) ʿĀḳıbet göge aġā, āḫir zamānda yire gine ine.” Çün anuŋ doġduġın eşitdiler, vardılar (10) pādişāhlarına ḫaber virdiler. Ol melik eytdi: “Varuŋ getürüŋ, öldürüŋ.” dedi. Pes Ḥaḳ Taʿālā Meryem’üŋ (11) göŋline ilhām itdi ki ʿĪsā’yı ala, Mıṣr’a gide. وَآوَيْنَاهُمَا إِلَىٰ رَبْوَةٍ ذَاتِ قَرَارٍ وَمَعِينٍ Ḥaḳ Taʿālā (12) ḫaber virdi kim: “Biz Meryem’i ʿĪsā’yı ḫalḳ içinde meṯel itdük çünki ʿĪsā ulaldı, büyüdi. Vardı (13) Meryem ʿĪsā’yı mektebe virdi. Muʿallime ışmarladı ki ʿilm ögrede. Muʿallim daḫı ʿĪsā’ya ebced yazdı,

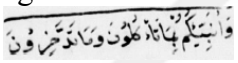
[189b] [B163b]

(1) virdi. ʿĪsā eytdi: “Bunuŋ maʿnisi nedür? Baŋa eydivir.” dedi. Muʿallim eytdi: “Sen oḳı, maʿnisin (2) ṣorma.” Eytdi: “Ben maʿnisin bilmeyince oḳumazam.” dedi. Niçe ki dögdi, oḳumadı. Andan Meryem geldi, eytdi: (3) “Yā ana, muʿallim ögüdüŋi dutmadı. Sen az dög, çoḳ ögret dediŋ; bu az ögredür, çoḳ döger.” dedi. Andan (4) ʿĪsā eytdi: “Yā üstāẕ, eger dilerseŋ ebcedüŋ maʿnisin ben saŋa ögredeyin. Ebced dört ḫarfdür: (5) Elif anuŋ ululıġıdur, bi anuŋ bāḳīlıġıdur, cim anuŋ celāletidür, dal anuŋ dāyimlıġıdur.” Andan muʿallim (6) eytdi: “Yā Meryem, baŋa ögretmek ḫācet degül.” dedi. Pes Ḥaḳ Taʿālā ʿĪsānuŋ ḳademi berekātında ol iḳlime ḫōş (7) ʿināyetler ḳıldı.

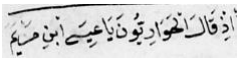
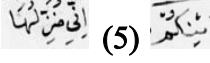
[4868] Metinde gördiger yazılmış.

Andan Meryem'e emr oldı ki Beytü'l-muḳaddis'e gele, ḫalḳı dīne Taŋrı'ya daʿvet ḳıla. (8) **Ḳıṣṣa-i Nübüvvet-i ʿĪsā ʿAleyhi's-selām** Çünki ʿĪsā Mıṣır'dan gine geldi, (9) Benī İsrā'īl ḳavmine eytdi: "Ben peyġāmberem, size Taŋrı'dan uş nişān getirdüm." (10) dedi. Eytdiler: "Nice nişān getirdiŋ?" "Balçıḳdan bir ṣūret idem (11) ḳuş gibi, ol ṣūrete duʿā ḳılam, uram. Taŋrı fermānıla uça." dedi. Ol ḳuş ki dedi yarasa idi. (12) Zīrā ki dükeli ḳuş ḳanadıla uçar, yarasa derisile uçar. Eytdiler: "Yā ʿĪsā, daḫı ne getirdiŋ?" Eytdi: (13) "Bir kişi kim anasından gözsüz ṭoġmış ola gözin açam, ölüyi diri ḳılam." didi.

[190a] [B164a]

(1) Eytdiler: "Ulu kerāmet getirmişsin. Gel, indi Nūḥ oġlı Sām'ı diri ḳıl, görelüm." dediler. ʿĪsā (2) rāżı oldı, cemiʿī ḫalāyıḳ Beytü'l-muḳaddis sinlesine çıḳdılar. Andan ʿĪsā Sām'uŋ sinlesine (3) geldi, duʿā ḳıldı. Bir kez çaġırdı ki: "Yā Sām ibni Nūḥ, dur Taŋrı iznile." dedi. Derḥāl sin yarıldı, (4) Sām çıḳa geldi. Ammā saḳalı aḳ. Çün anı gördiler, eytdiler: "Bu Sām degildür." didiler, inanmadılar. Zīrā (5) İbrāhīm'den öŋ ölenlerüŋ saḳalı aġarmazıdı, ḳara olurdı. "Ammā bunuŋ saḳalı aḳ, bu Sām (6) degildür." didiler. Pes ʿĪsā ṣordı ki: "Ne kişisin?" Eytdi: "Nūḥ oġlı Sām'van. Sen ʿĪsā peyġāmbersin." (7) didi. "Bunlar gerçek dirler. Şimdiye degin saḳalum ḳarayıdı. Şimdi ʿĪsā'nuŋ ünin eşitdüm, ḳıyāmet (8) ḳopdı ṣandum. Ol ḳorḳudan saḳalum aġardı." didi. Eytdiler: "Yā ʿĪsā, daḫı ne nişān getirdiŋ?" (9) Eytdi: "Ne kim siz yiyesiz ve ne ḳadar kim irteye ḳoyasız ben anı bilem, size (10) ḫaber virem." dedi. Andan ʿĪsā ne kim hep dediyse gösterdi, inanmadılar. On yıl tamām bunuŋ üzerine (11) geçdi. Gördi ki kimse uymazlar. Vardı, ʿĪsā maġribe sefer itdi. Ḥavāriyyūn didükleri on iki kişidür. (12) Anlar ʿĪsā'yıla bile gitdiler. Ḥavāriyyūn anlardur ki gezirlerdür, biz aġardırlar. Vardı, ʿĪsā anlara eytdi: (13) "Göŋlüŋüzi arıduŋ küfürden." dedi. Çün anı eşitdiler, vardılar ʿĪsāya uydılar. Her ḳanda gidse bile giderlerdi.

[190b] [B164b]

(1) Çünki ʿĪsā Endelüs şehrine geldiler, acıḳmışlardı, eytdiler: (2) "Yā ʿĪsā, Taŋrı bize ṭaʿām virmege güci yiter mi? Yiyevüz hem nefsümüz sākin ola. Duʿā ḳıl, bize ṭaʿām virsün, (3) yiyelüm. Hem ṭanıḳ olalum." dediler. Vardı, ʿĪsā duʿā ḳıldı. Eytdi: "İlāhī bize gökden ṭaʿām veribi, (4) yiyelüm. Daḫı senden nişān ola. Zīrā ki cümle ḫalāyıḳa rızḳ viren sensin." didi. (5) Ḥaḳ Taʿālā'dan ḫiṭāb geldi kim: "Yā ʿĪsā, anı ki sen dilersin vireyin. Ṣoŋra (6) her kim inanmazısa ʿazāb ḳılam." dedi. Andan ʿĪsā duʿā ḳıldı, bunlar āmīn dediler. Gördiler ki gökden (7) bir pāre bulut geldi orta yerinde bir ṣofra, üsti örtülü, cemīʿi niʿmet anda ḥāżır. İllā ki kendene yoġıdı, (8) sarmısaḳ yoġıdı, daḫı bir bişmiş balıḳ yoġıdı. Her ki andan yidi; rencūr ise şifā buldı, yoḳsul (9) ise bay oldı. Her taŋla gelirdi, giderdi. Ne ḳadar kişi olsa ṭoyarlardı. Pes bir nicesi eytdiler: "Bu (10) cāzūlıḳdur." didiler, inanmadılar. Ḥaḳ Taʿālā anlardan ol ḫūnı kesdi, viribimedi. Ol cāzūluḳdur diyenler (11) gice yatdılar, irte ṭurı geldiler, birkezden ṭoŋuz oldılar, meymūn oldılar. Üç günden ṣoŋra öldiler. Ḫaberde (12) şöyle gelmişdür ki bir zamān bunuŋ üzerine

geçdi ʿĪsā gine Beytü’l-muḳaddise geldi. Cuhūdlar vardılar, (13) beglerine eytdiler ki: “ʿĪsā gine geldi, her kişiye ki duʿā ḳılır derḥāl olur.” dediler. Ol melik anı eşidicek

[191a] [B165a]

(1) ḳorḳdı. Ḳaṣd itdi kim ʿĪsā’yı öldüre. Bu ḫaber ʿĪsā’ya degdi, ḳaçdı, bir eve girdi. Bir cuhūd ʿĪsā’nuŋ (2) ardınca girdi, adına Esṭūs dirlerdi. Daḫı bir rivāyetde Uşyūʿ dirlerdi. Ḥaḳ Taʿālā Cebrā’īl’i veribidi, (3) ʿĪsā’yı göge çıḳardı. Çün ol cuhūd içerü girdi, ol evi aradı, ʿĪsā’yı bulumadı. Ḥaḳ Taʿālā ol cuhūdı (4) ʿĪsā ṣūretinde ḳıldı, ṭaşra çıḳdı. Çün anı gördiler, ʿĪsā diyü anı dutdılar, öldürdiler, ʿaṣā ḳodılar. (5) Ṣoŋra biri birine eytdiler: “Eger bu ʿaṣā ḳoduġumuz ʿĪsā’yısa ʿUşyūʿ ḳanı, eger bu Uşyūʿ ise ʿĪsā ḳanı?” (6) dediler. Şol gümānıla ḳaldılar. Ḫaberde şöyledür kim ʿĪsā gine anasına geldi, ḥavāriyyūnları ḳatına ḳıġırdı, (7) eytdi: “Ḥaḳ Taʿālā beni ʿibādet itmegiçün yaratdı. Uş ben göge çıḳaram, size vaṣiyyet iderem. Bu dünyā (8) fānīdür, ʿibādet ide görüŋ. Benüm ṣerīʿatum ḫalḳa ögredüŋ. Dünyāya ṭaleb itmeŋ ki ʿavratlar mekrinden ḳurtılasız. (9) Daḫı her ki size ẓulm eyleye siz aŋa eylik idiŋ, ḫulḳıla ḫalḳı Taŋrı’ya daʿvet idiŋ.” didi. Vaṣiyyet itdiginden (10) ṣoŋra Ḥaḳ Taʿālā ʿĪsā’ya iki ḳanat virdi, ferişteleriле göge çıḳdı. Andan ṣoŋra Meryem altı ay diri (11) oldı, öldi. Ḥavāriyyūnlar ol ṭaġda ḳaldılar, ʿibādete meşġūl oldılar. Bir gün seḥer vaḳtında uyudılar, (12) çünki uyandılar herbirisi kendülerin birer şehrde buldılar. ʿĪsā sözin yirine getirdiler, ḫalḳı dīne daʿvet itdiler. (13) ʿĪsā ḳavmi azdığına sebeb bu idi: Yūnus adlu bir kişi varıdı, ol zamānuŋ meliki birle ḳatı dōst olmışıdı.

[191b] [B165b]

(1) Ol melik dāyim ʿĪsā ḳavmile ceng iderdi. Ol ḳavmile çıḳışımazdı. Ol Yūnus durdı, melik ḳatına (2) geldi, eytdi: “Yā melik, diler misin ki bunları yiŋesin? Baŋa destūr vir, Benī İsrā’il içinde bir fitne ḳurayın.” (3) dedi. Ol melik aŋa destūr virdi, pes Yūnus geldi, yol üstinde oturdı. Yüzine gözine ḳara dürtdi. (4) Üç gün dünü gün[4869] oturdı, andan ʿĪsā ḳavmine eytdi: “Beni bildüŋüz mi neye geldüm, ben kimem?” Eytdiler: “Bilmedük, (5) ne kişisin?” Eytdi: “Ben Yūnus’am.” Eytdiler: “Yā niçün böyle olduŋ?” Eytdi: “Dün gice ʿĪsā geldi, yüzüme (6) bir ṭapanca urdı, bir gözümi çıḳardı. ‘Cuhūdlıḳdan dön.’ dedi. İmdi siz biliŋ kim şimdiden girü ben cuhūdlıḳdan (7) döndüm, sizüŋ dīnüŋüze girdim. Ol işime tevbe itdüm.” dedi. “Uş yüzümdeki nişān anuŋ eli nişānıdur. İmdi (8) yā ḳavm ben bīzāram cuhūdlardan. Uş dururın; gerekise ḳoŋ, gerekise ḳomaŋ.” didi. Pes bunlar eytdiler: (9) “Biz senüŋ ḫaberüŋ işitdük idi ʿĪsā’dan.” didiler. Yūnus eytdi: “Ben bu ḫalḳ arasında olımazam, baŋa bir ḫalvet (10) yir gerek, tā ki ʿibādet idem.” didi. Pes vardılar, ṭaġda aŋa bir ev yapı virdiler.[4870] Anda ḳaldı, bir zamāndan (11) ṣoŋra eytdi:[4871] “Geçen gice baŋa ʿĪsā geldi, eytdi: ‘Eyit ümmetüme ki ṭoŋuz etin yisinler,[4872] anlara ḥarām olmasun.” (12) dedi.[4873] Çün anı eşitdiler, vardılar, ṭoŋuz etin yidiler.[4874] Bunuŋ üzerine bir

[4869] ü bağlacı vav harfi ile değil ötre ile gösterilmiş.
[4870] B: 158b-3/165b-10 arası: A-
[4871] B: anda ḳaldı bir zamāndan ṣoŋra eytdi A: girdi oturdı andan ṣoŋra yine eytdi 161a-1
[4872] B: geçen gice baŋa ʿīsā geldi eytdi eyit ümmetüme ki ṭoŋuz etin yisinle A: dün giçe baŋa ʿīsā eytdi benüm ümmetüme ṭoŋuz etin yesinler 161a-2/3
[4873] B: dedi: A-

zamān geçdi, birgün gine eytdi:[4875] (13) “Baŋa ʿĪsā geldi eytdi: ‘Cuhūd oġlanların sünnet ider, bunlar itmesinler,[4876] ḥac ṣuyıyla vaftīz eylesünler.’”[4877]

[192a] [B166a]

(1) Bir zamāndan ṣoŋra gine eytdi:[4878] “Bu gice baŋa ʿĪsā geldi, eytdi: ‘Güneş benüm ḳatumdan ṭoġar, (2) güneşe ḳarşu secde idüŋ.” dedi. “Tā ki güneş her gün bunlaruŋ selāmın baŋa degüre.” dedi.[4879] (3) Bir zamāndan ṣoŋra eytdi: “Hīç kimseʿīsā ḳıldıġın ḳılmadı.” didi.[4880] “Ol ölüyi diri (4) ḳıldı,[4881] gözsüze göz virdi,[4882] gökden yire[4883] indi. Meryem ḳarnında arı yir bulmadı. Anda bir zamān (5) oldı, gine daşra geldi.[4884] ʿAdl-i şerīʿat gösterdi, gine[4885] göge çıḳdı.” didi.[4886] Ol ḳavm biri birine bıraḳdı, (6) şol ḳadar ceng itdiler kim bunca ḫalāyıḳ ḳılıcdan geçdiler.[4887] Tā āḫir zamān peyġāmberine[4888] degin urışdılar.[4889] **(7) Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Resūl Muḥammed İbn ʿAbdullāh Ṣalavātu’llahi ʿAleyhi ve Selāmuhu** (8) Ḫaberde şöyledür ki[4890] ʿAbdu’l-Muṭṭalib bir gice[4891] düş gördi. Eytdiler:[4892] “Kaʿbe’yi arıt putlardan,[4893] zemzem (9) ḳuyusın arıt.” Tamām üç gice mütevātir bu düşi gördi.[4894] Pes[4895] ʿAbdu’l-Muṭṭalib Kaʿbe ḳavmin divşürdi,[4896] (10) eytdi: “Yā ḳavm, ben işbu resme düş gördüm. Baŋa yardım ḳılıŋ,[4897] Kaʿbe’yi arıdayın.” didi. Hīç kimse aŋa (11) yardım ḳılmadı,[4898] kendüsi arıtdı. Daḫı Taŋrı’yla ʿahd itdi ki: “On oġlum olacaḳ olursa (12) birin ḳurbān ḳılam senüŋ ʿışḳuŋa.” didi[4899] Andan Ḥaḳ Taʿālā[4900]

[4874] B: çün anı eşitdiler vardılar ṭoŋuz etin yidiler A: Yūnıs bu ḫaberi dedi ol ḳavm inandılar dükeli ṭoŋuz etin yediler 161a-3/4
[4875] B: bunuŋ üzerine bir zamān geçdi birgün gine eytdi A: bir zamāndan ṣoŋra yine eytdi 161a-4/5
[4876] B: baŋa ʿīsā geldi eytdi cuhūd oġlanların sünnet ider bunlar itmesinler A: dün giçe yine ʿīsā geldi eytdi çuhūdlar oġlanların sünnet eylerler itmesünler 161a-5/6
[4877] B: vaftīz eylesünler A: oġalar eyt anasına ve ḳıza etsünler 161a-7
[4878] B: gine eytdi A: yine geldi eytdi 161a-8
[4879] B: bu gice baŋa ʿīsā geldi eytdi güneş benüm ḳatumdan ṭoġar güneşe ḳarşu secde idüŋ dedi ṭa ki güneş her gün bunlaruŋ selāmın baŋa degüre dedi A: baŋa güneş benüm ḳatumda ṭuru güneşe ḳarşu sec[d]e ḳılsunlar dedi 161a-8/9
[4880] B: bir zamāndan ṣoŋra eytdi hīç kimse ʿīsā ḳıldıġın ḳılmadı didi A: ʿīsā ḳılduġın ḳılmadı 161a-10
[4881] B: diri ḳıldı A: diri ḳılurdı 161a-10
[4882] B: gözsüze göz virdi A: gözsüzi gözlü ḳılurdı 161a-11
[4883] B: yire A: aşaġa 161a-11
[4884] B: oldı gine daşra geldi A: durdı ṣoŋra ṭaşra çıḳdı 161a-12/13
[4885] B: gine A: yine 161a-13
[4886] B: didi: A-
[4887] B: ol ḳavm biribirine bıraḳdı şol ḳadar ceng itdiler kim bunca ḫalāyıḳ ḳılıçdan geçdiler A: ol ḳavm birbirine düşdiler şol ḳadar birbirin ḳırdı ki ʿālem ḳılıçdan geçdi 161a-13/15
[4888] B: peyġāmberine A: peyġāmperine 161a-15
[4889] B: urışdılar: A-
[4890] B: ki A: kim 161b-2
[4891] B: gice A: giçe 161b-2
[4892] B: eytdiler A: eydürler 161b-3
[4893] B: arıt putlardan A: arıt pūtları çıḳar 161b-3
[4894] B: tamām üç gice mütevātir bu düşi gördi A: üç giçe tamām bu düşi böyle gördi 161b-4
[4895] B: pes: A-
[4896] B: divşürdi A: oḳıdı 161b-5
[4897] B: eytdi yā ḳavm ben işbu resme düş gördüm baŋa yardım ḳılıŋ A: baŋa yardum edüŋ 161b-5
[4898] B: didi hīç kimse aŋa yardım ḳılmadı A: hīç kimsene yardum etmedi 161b-5/6
[4899] B: daḫı taŋrıyla ahd itdi ki on oġlum olacaḳ olursa birin ḳurbān ḳılam senüŋ ʿışḳuŋa didi A: taŋrıya ʿahd etdi ki eger oġlum olurısa ḳurbān idem161b-6/8
[4900] B: andan ḥaḳ taʿālā: pes 161b-8

ʿAbdu’l-Muṭṭalib’e on oġul virdi; (13) ṭoḳuzı bir ʿavratdan, biri bir ʿavratdan. Ol ʿAbdu’l-lāh idi.[4901] Ol ṭoḳuz oġluna ḳurʿa bıraḳdı, ḳurʿa anlara.

[192b] [B166b]

(1) Bu kez ʿAbdu’l-lāh’a bıraḳdı, ḳurʿa aŋa düşdi. ʿAbdu’l-lāh anasınuŋ ḳavmi, ḳabīlesi çoġıdı. Ḳurbān (2) itmege ḳomadılar. Ol zamānda Kaʿbe’de bir ʿālim varıdı, aŋa Varḳa İbni Nevfel dirlerdi. Durdı (3) anuŋ ḳatına geldi, eytdi: “Yā İbni Nevfel,[4902] ben ʿahd itdüm ki oġlanlarımuŋ birini[4903] ḳurbān eyleyem. (4) Ḳavmi, ḳabīlesi[4904] ḳomazlar. Sen ne dirsin?” dedi.[4905] Varḳa eytdi: “Var deve birle[4906] oġluŋa ḳurʿa (5) bıraḳ.” didi.[4907] Vardı ʿAbdu’l-Muṭṭalib on deveyile oġlına[4908] ḳurʿa bıraḳdı. Ol daḫı[4909] ʿAbdu’l-lāh’a düşdi. (6) Tā ki[4910] yüz deveye degin bıraḳdı[4911] çün yüz deve oldı, bu kez deveye düşdi.[4912] ʿAbdu’l-Muṭṭalib ol yüz deveyi (7) ḳurbān eyledi.[4913] Ol nūr ʿışḳına ki ʿAbdu’l-lāh alnında idi andan ol nūr ʿAbdu’l-lāh ʿavratı Āmine Ḫātun’a (8) vardı. Çünki[4914] ʿAbdu’l-lāh dünyādan geçdi, Muḥammed dünyāya geldi. ʿĀlemi münevver ḳıldı.[4915] Ev içi müşkü ʿabīr (9) ṭoldı.[4916] Daḫı ṭaġ ṭaş, şaḫralar,[4917] ferişteler āvāzı[4918] ṭoldı. Anası eytdi: “Ḳaçan kim Muḥammed benden ṭoġdı[4919] secde (10) eyledi. Baḳdum iki yaġrın arasında yazılmış ki:[4920] لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ” Daḫı ol gice kim Muḥammed doġdı Fārıs (11) şehrinüŋ küngüreleri yıḳıldı,[4921] daḫı[4922] ol od kim İbrāhīm zamānından berü[4923] yanardı, söyündi. Ḳamu putlar yüzün (12) ḳoyu yıḳıldı.[4924] Daḫı[4925] biŋ kilisenüŋ ḳubbesi[4926]

[4901] B: biri bir ʿavratdan ol ʿAbdullah idi A: ʿabdullah bir ʿavratdan 161b-9
[4902] B: ol ṭoḳuz oġluna ḳurʿa bıraḳdı ḳurʿa anlara bu kez ʿAbdullaha bıraḳdı ḳurʿa aŋa düşdi ʿAbdullah anasınuŋ ḳavmi ḳabīlesi çoġıdı ḳurbān itmege ḳomadılar ol zamānda Kaʿbede bir ʿālim varıdı aŋa Varḳa İbni Nevfel dirlerdi durdı anuŋ ḳatına geldi eytdi yā İbni Nevfel A: pes ʿAbdü’l-muṭṭalib diledi ki ḳurbān idem ḫışımları ḳomadı pes ʿAbdü’l-muṭṭalib durdı bir ʿālim ḳatına vardı eytdi 161b-9/11
[4903] B: oġlanlarımuŋ birini A: oġlum ʿabdullahı 161b-12
[4904] B: ḳavmi ḳabīlesi: A-
[4905] B: dedi: A-
[4906] B: birle A: ile 161b-13
[4907] B: didi: A-
[4908] B: deveyile oġlına A: deve ile oġluna 161b-14
[4909] B: ol daḫı A: ḳurʿa 161b-15
[4910] B: tā ki A: tā ḥadde 161b-15
[4911] A: bıraḳdı 161b-15: B-
[4912] B: çün yüz deve oldı bu kez deveye düşdi A: bu kez ḳurʿa deveye düşdi 162a-1
[4913] A: ʿAbdü’l-muṭṭalib ol yüz deveyi ḳurbān eyledi162a-1/2:B-
[4914] B: ol nūr ʿışḳına ki ʿAbdullah alnında idi andan ol nūr ʿAbdullah ʿavratı Āmine ḫātuna vardı çünki A: ol nūr ʿabdullah ʿavratı Amīnenüŋ raḥmine düşdi 162a-2/3
[4915] B: ʿālemi münevver ḳıldı A: ʿalem münevver oldı 162a-4
[4916] B: müşkü ʿabīr ṭoldı A: müşkile ʿabirile ṭoldı 162a-4
[4917] B: daḫı ṭaġ ṭaş şaḫralar A: şaḫra ve ṭaġ ṭaş 162a-4/5
[4918] B: āvāzı A: āvāzıyla 162a-5
[4919] B: ḳaçankim Muḥammed benden ṭoġdı A: benden ṭoġıçaḳ 162a-5/6
[4920] B: iki yaġrın arasında yazılmış ki A: yaġrın ortası bir mühr gördüm yazıluyıdı ol yazıılan buyıdı 162a-6/7
[4921] B: daḫı ol gice kim Muḥammed doġdı Fārıs şehrinüŋ küngüreleri yıḳıldı A: ve daḫı ol giçe Fārıs şehrinüŋ göli aşaġa geçdi 162a-8/9
[4922] B: daḫı: A-
[4923] B: İbrāhīm zamānından berü A: İbrāhīmden berü 162a-9
[4924] B: yüzün ḳoyu yıḳıldı A: yüzin ḳoyun yıḳıldılar162a-10
[4925] B: daḫı A: ve 162a-11
[4926] B: ḳubbesi A: ḳuppeleri 162a-11

aşaġa geçdi, ḳamu cāẕılıḳlar[4927] bāṭıl oldı. Andan bir nūr (13) peydā oldı,[4928] havāya dügdi, ʿālemi münevver eyledi.[4929] “Anası eytdi:[4930] “Vardum ki[4931] göbegin kesem. Gördüm ki göbegi[4932] kesilmiş.

[193a][B167a]

(1) Diledüm ki yuyam. Bir ün[4933] işitdüm ki: ‘Biz anı cihāna yuyup gönderüp dururuz.[4934] Andan yidi gün geçdi, (2) anası daḫı öldi. Muḥammed yetim ḳaldı.[4935] Ol vaḳtın[4936] ʿArabda bir ḳāʿide varıdı.[4937] Herkim ki oġlan (3) doġursa anı bislemege dāyeye virürleridi.[4938] Pes dilediler ki Muḥammed’i daḫı dāyeye vireler.[4939] (4) Benī Saʿd[4940] adlu bir ḳabīle varıdı. Anuŋ ḳavmi iŋen yoḳsulıdı.[4941] Dāyimā Mekke’ye gelirlerdi.[4942] (5) Her kimüŋ ki emzüreçek[4943] oġlanı olsa emzürmege alırlardı.[4944] Pes ol ḳabīlede[4945] Ḥalīme adlu bir ʿavrat[4946] (6) varıdı. Ol daḫı ol gün Kaʿbe’ye oġlan isteyü gelmişidi.[4947] Andan[4948] ʿAbdu’l-Muṭṭalib Muḥammed’i Ḥalīme’ye (7) ışmarladı. Aydan aya ḥaḳḳın ḳavil eyledi.[4949] Ḥalīme Muḥammed’i aldı[4950] evine getirdi.[4951] Ḥaḳ Taʿālā Ḥalīme’nüŋ (8) göŋline Resūl’uŋ muḥabbetin[4952] bıraḳdı. Ḳamu oġlanlarından Resūl’ı[4953] yigrek severdi. Ne ḳadar kim ṣol emcegin (9) virdi, resūl emmezdi. Saġ emcegi daḫı ṣoġulmışıdı, resūl kerāmetinde saġ emcegi südlendi.[4954] (10) Çün Ḥalīme ol kerāmeti gördi, muḥabbeti daḫı ġālib oldı.[4955]

[4927] B: ḳamu cāẕılıḳlar A: cümle cāzulıḳlar 162a-12
[4928] B: andan bir nūr peydā oldı A: andan yer yüzi ayrıldı 162a-12/13
[4929] B: ʿālemi münevver eyledi A: ʿālemler ol nurıla münevver oldı 162a-13/14
[4930] A: anası eytdi 162a-14: B-
[4931] B: vardum ki A: diledüm ki 162a-14
[4932] B: göbegi: A-
[4933] B: ün A: āvāz 162a-15
[4934] B: yuyup gönderüp dururuz A: yunmış veribidük 162b-1
[4935] B: Muḥammed yetim ḳaldı: A-
[4936] A: ol vaḳtın 162b-2: B-
[4937] B: varıdı: A-
[4938] B: herkim ki oġlan doġursa anı bislemege dāyeye virürleridi A: her kim ki oġlanı olsa dāyeye verürler 162b-3
[4939] B: pes dilediler ki Muḥammedi daḫı dāyeye vireler: A-
[4940] B: Benī Saʿd: Saʿd 162b-3
[4941] B: yoḳsulıdı A: yoḳsul idi 162b-4/5
[4942] B: dāyimā Mekkeye gelirlerdi A: dāyim Mekkeye gelürdi 162b-5
[4943] A: emzüreçek 162b-5: B-
[4944] B: emzürmege alırlardı A: alurlardı 162b-6
[4945] B: pes ol ḳabīlede: A-
[4946] B: ḥalīme adlu bir ʿavrat A: bir ḥalīme adlu ʿavrat 162b-6
[4947] B: ol daḫı ol gün Kaʿbeye oġlan isteyü gelmişidi A: durdı oġlan istedi ʿAbdü’l-muṭṭalib yanına Mekkeye geldi 162b-7/8
[4948] B: andan: A-
[4949] B: ḳavil eyledi A: ḳavil etdi 162b-9
[4950] B: Muḥammedi aldıA: aldı Muḥammedi 162b-10
[4951] B: getirdi A: getürdi 162b-10
[4952] B: göŋline resūlüŋ muḥabbetin A: ḳalbine Muḥammedüŋ sevgüsin 162b-11
[4953] B: oġlanlarından resūlı A: oġlanlardan Muḥammedi 162b-12
[4954] B: ne ḳadar kim ṣol emcegin virdi resūl emmezdi saġ emcegi daḫı ṣoġulmışıdı resūl kerāmetinde saġ emcegi südlendi A: ḥalīmenüŋ saġ emçeginden bunça zamāndan berü ṣoġulmışıdı Muḥammed getürüçek ol ṣol emçegin verdi resūl ḥażreti almadı ṣaġ emçegin verdi resūl ḥażreti emdi ḥaḳ Taʿālā resūl berekātında ḥalīmenüŋ ol ṣoġulmış emçegine süd virdi 162b-13/163a-3
[4955] B: ol kerāmeti gördi muḥabbeti daḫı ġālib oldı A: anı gördi eytdi bu oġlan ayruḳsıdur pes şefḳatı resūl üzerine daḫı artuḳ oldı 163a-3/5

Resūl'uŋ mübārek ayaġı Ḥalīme'ye (11) mübārek oldı.[4956] Ol yıl ne ḳadar ki[4957] ṭavarı varıdı semirdi, artdı.[4958] Ḥalīme'nüŋ vaḳtı iŋen ḫōş (12) oldı.[4959] Bunuŋ üstine bunca zamān geçdi,[4960] Resūl Ḥażreti büyüdi.[4961] Eytdi:[4962] "Yā ana, benüm ḳardaşlarum (13) ḳandadur? Göreyin." didi.[4963] Ḥalīme eytdi: "Yā oġul, daşra ḳoyun güderler." didi.[4964] Eytdi: "Bu kez ben daḫı

[193b] [B167b]

(1) bile varayın." didi.[4965] Pes birezden oġlanları geldiler. Ḥalīme eytdi: "Yā oġullar, Muḥammed siziŋle gele, ḳoyun güdmege (2) bile varayın, dir. İmdi bunı aluŋ, bile varuŋ. İş buyurmaŋ. Eger beni isteyicek olursa alıŋ, baŋa (3) geliŋ." dedi.[4966] Ol gün ol oġlanlarıla bile vardı.[4967] Her ḳanda ki[4968] mübārek ayaġın[4969] başardı, (4) ot biterdi, ol ḳoyunlar yirdi.[4970] Birgün gine oġlanlarıla bile vardı.[4971] Teferrüc iderken[4972] (5) üç kişiler geldiler, Resūl'ı ol oġlanlar arasından çıḳardılar, aldılar, gitdiler. Çün ol oġlanlar (6) anı gördiler, aġlaşdılar, durup Ḥalīme ḳatına geldiler. Resūl'ı aldıḳların ḫaber virdiler. Ḥalīme durdı, (7) Resūl'ı isteyü gitdi. Gördi ki Resūl bir bedr, aya dönmiş gelir. Eytdi: "Yā Muḥammed, seni alıp giden kişiler (8) ne kişilerdür?" didi. Eytdi: "Üç kişi geldi,[4973] beni aldılar, göge çıḳardılar. Daḫı[4974] gögsümi göbegüme degin (9) yardılar, yüregüm çıḳardılar, bir altun legene ḳoyup yudılar. Birisi şu ḳoydı, gine yirine ḳodılar, ḳarnumı (10) dikdiler ve göŋlümi ʿilmile ṭoldurdılar, mühürlediler, ḳodılar. Daḫı bir ḳara nesneyi göŋlüm içinden (11) çıḳardılar, hīç aġrımadı." didi.[4975] Andan Ḥalīme Resūl'ı aldı, evine geldi. Bu olan ḫāli erine (12) ḫaber virdi.[4976] Eri eytdi: "Yā ʿavrat, var şimden girü bu oġlanı

[4956] B: resūlüŋ mübārek ayaġı ḥalīmeye mübārek oldı A: resūluŋ ḳademi ḥalīmeye yaradı müpārek oldı 163a-5/6
[4957] B: ne ḳadar ki A: ne ḳadar 163a-6
[4958] B: artdı: A-
[4959] B: ḥalīmenüŋ vaḳtı iŋen ḫōş oldı A: vaḳtı ḫōş oldı 163a-7
[4960] B: bunuŋ üstine bunca zamān geçdi: A-
[4961] B: resūl ḥażreti büyüdi A: Muḥammed daḫı büyüçek oldı 163a-8
[4962] B: eytdi A: ḥalīmenüŋ oġlanları ḳoyun gütmege vardılar Muḥammed eytdi 163a-8/9
[4963] B: benüm ḳardaşlarum ḳanda dür göreyin didi A: her gün ḳardaşlarum ne yere varurlar 163a-9/10
[4964] B: yā oġul daşra ḳoyun güderler didi A: ḳoyun gütmege gitdiler 163a-10/11
[4965] B: bu kez ben daḫı bile varayın didi A: yā ana ben de varurın 163a-11
[4966] B: pes birezden oġlanları geldiler ḥalīme eytdi yā oġullar Muḥammed siziŋle gele ḳoyun güdmege bile varayın dir imdi bunı aluŋ bile varuŋ iş buyurmaŋ eger beni isteyicek olursa alıŋ baŋa geliŋ dedi A: ḥalīme oġlanlarına Muḥammedi ışmarladı ki bunı ḫōş ṭutuŋ eger beni isteyesi olursa biriŋüz baŋa getürüŋ 13a-11/13
[4967] B: ol gün ol oġlanlarıla bile vardı A: yine andan resūl ḥażreti ol oġlanlarıla ḳoyuna bile vardı 163a-13/15
[4968] B: ki: A-
[4969] B: mübārek ayaġın A: müpārek ḳadem 163a-15
[4970] B: ol ḳoyunlar yirdi A: ḥalīmenüŋ ḳoyunları dükelinden eyü oldı 163b-1
[4971] B: bir gün gine oġlanlarıla bile vardı A: bir gün resūl ḥażreti yine ḳoya bile vardı 163b-2
[4972] B: teferrüc iderken A: yürürken 163b-2
[4973] B: 193b-5/8: A-
[4974] B: beni aldılar göge çıḳardılar daḫı A: beni göge çıḳardılar 163b-3
[4975] B: bir altun legene ḳoyup yudılar birisi şu ḳoydı gine yirine ḳodılar ḳarnumı dikdiler ve göŋlümi ʿilmile ṭoldurdılar mühürlediler ḳodılar daḫı bir ḳara nesneyi göŋlüm içinden çıḳardılar hīç aġrımadı didi A: altun legen içine ḳoydılar ve göŋlüm ḥikmetle ṭoldurdılar 163b-4/5
[4976] B: andan ḥalīme resūlı aldı evine geldi bu olan ḫāli erine ḫaber virdi a: ḥalīme aldı resūlı evine getürdi ol olan ḥikāyeti erine dedi 163b-6/7

evlerine ilet ki bu oġlan delü (13) oldı. Buŋa tımār ideler.” didi.[4977] Pes Ḥalīme aldı Resūl’ı bir falcı kişiye vardı.[4978] Eytdi: “Ben[4979] işbu oġlanı

[194a] [B168a]

(1) Mekke’den getirdüm idi.[4980] İmdi bunı dīvler üşendürmişler, bize dürlü dürlü ḫaberler virür. (2) Ḳorḳaram ki delü ola.”[4981] Ol falçı[4982] eytdi: “Sen dime, ben buŋa ṣorayın her ne söylerse göreyin.”[4983] (3) Andan Resūl Ḥażreti’ne ṣordı ki: “Yā Muḥammed, ol gelen kişiler saŋa n’eylediler?”[4984] Pes ne kim Ḥalīme’ye dediyse Resūl ol falcıya daḫı ḫaber virdi. Çün ol falcı anı eşitdi, (4) ʿacabladı.[4985] Yirinden durdı, Resūl’ı ḳoçdı. Ḥalīme’ye eytdi:[4986] “Var üşenme, bu ol oġlan degildür ki (5) kimse bunı azdurıbile.[4987] Bu delü olmaya,[4988] delü oldur kim[4989] buŋa delü dir.[4990] Bu ol oġlandur kim (6) Ḥaḳ Taʿālā cümle maḫlūḳātı bunuŋ dōstlıġına yaratdı.” dedi.[4991] Bunuŋ üstine bir zamān geçdi, (7) Ḥalīme erine eytdi:[4992] Muḥammed büyüdi, var imdiden girü evlerine ilet.” didi.[4993] Pes[4994] aldı Resūl’ı (8) Mekke’ye geldi. Çün[4995] ʿAbdu’l-Muṭṭalib anı gördi, ḳaḳıdı. Eytdi: “Niçün getirdiŋ?”[4996] Ḥalīme eytdi: “Ḳorḳaram (9) ki delü ola.” dedi. Ol olan ḫāli ḫaber virdi.[4997] Ol falçı sözin daḫı eytdi. Andan[4998] ʿAbdu’l-Muṭṭalib eytdi: “Bu oġlan[4999] delü degildür, hīç kimse (10) daḫı[5000] buŋa kār idemez.” Ṣordılar ki: “Niçün kār idemez?”[5001] Eytdi: “Ben anasından eşitmişem ki eytdi:[5002] ‘Ben yüklü iken (11) bir gice uyumışam. Görürem[5003] üç kişi gökden indi, baŋa eytdi:[5004] ‘İşbu ḳarnıŋdaġı[5005] oġlan dükeli

---

[4977] B: yā ʿavrat var şimden girü bu oġlanı evlerine ilet ki bu oġlan delü oldı buŋa tımār ideler didi a: büyüdi imden gerü anı evlerine ilet eger delü olsa daḫı kim bilür dedi 163b-7/9
[4978] B: pes ḫalīme aldı resūlı bir falcı kişiye vardı a: ol ḳabīlede falçı vardı resūlı aldı aŋa geldi 163b-9/10
[4979] B: eytdi ben: A-
[4980] B: getirdüm idi a: getürdüm 163b-11
[4981] B: imdi bunı dīvler üşendürmişler bize dürlü dürlü ḫaberler virür ḳorḳaram ki delü ola A: anı dīvler üşendürmişlerdür dürlü ḫaberler söyler ḳorḳdum ki delü ola 163b-11/12
[4982] B: ol falcıA: falçı 163b-12
[4983] B: her ne söylerse göreyin A: ne kim gördise söylesün 163b-13
[4984] A: andan resūl ḫażretine ṣordı ki yā Muḥammed ol gelen kişiler saŋa neylediler 163b-14/15: B-
[4985] B: pes ne kim ḫalīmeye dediyse resūl ol falcıya daḫı ḫaber virdi çün ol falcı anı eşitdi ʿacabladı A: resūl ḫażreti ne kim görürse ol falcıya dedi çün falcı anı eşitdi ʿacaba ḳaldı 163b-15/164a-1
[4986] B: resūlı ḳoçdı ḫalīmeye eytdi A: resūlı eytdi 164a-3
[4987] B: var üşenme bu ol oġlan degildür ki kimse bunı azdurıbile A: yā ḫalīme bu oġlan ol kişidür cümle ʿālemüŋ faḫri olısar 164a-3/4
[4988] B: olmaya A: olmaz 164a-4
[4989] B: kim A: ki 164a-4
[4990] B: dir A: diye 164a-4
[4991] B: bu ol oġlandur kim ḫaḳ taʿālā cümle maḫlūḳātı bunuŋ dōstlıġına yaratdı dedi: A-
[4992] B: bunuŋ üstine bir zamān geçdi ḫalīme erine eytdi A: bir zamāndan ḫalīmenüŋ eri ki eytdi 164a-5
[4993] B: Muḥammed büyüdi var imdiden girü evlerine ilet didi A: varı dur Muḥammedi ḳavmine ilet büyük oldı dedi 164a-5/6
[4994] B: pes: A-
[4995] B: çün: A-
[4996] B: getirdiŋA: getürdüŋ
[4997] B: ḫalīme eytdi ḳorḳaram ki delü ola dedi ol olan ḫāli ḫaber virdi A: ḫalīmenüŋ eri eytdi ḳorḳdum ki delü ola pes resūle olan ḫikāyeti eydiverdi 164a-8/10
[4998] A: ol falçı sözin daḫı eytdi andan 164a-10/11: B-
[4999] B: bu oġlan A: bu 164a-11
[5000] B: hīç kimse daḫıA: ve daḫı kimse 164a-11/12
[5001] B: ṣordılar ki niçün kār idemez: A-
[5002] B: eytdi ben anasından eşitmişem ki eytdi A: eşitdüm ki 164a-12
[5003] B: ben yüklü iken bir gice uyumışam görürem A: aŋa yüklü oldum uyḳum geldi uyudum gördüm 164a-12/13

(12) maḫlūḳātuŋ ulusıdur ve yigregidür,[5006] ḳaçan doġa adın Muḥammed virgil. Çünkim[5007] arḳasında bir nūr (13) gördüm ki[5008] göge direk olmış. Baḳdum Şām küngereleri[5009] göründi. Ol oġlan çalḳ ḳoyun yatmış,

[194b] [B168b]

(1) barmaġıla göge işāret ider.[5010] Pes anuŋ gibi kişi delü olmaz.'" didi.[5011] Ḥalīme Resūl'ı[5012] ışmarladı, (2) gine döndi.[5013] Ol zamānda Ebū Ṭālib sefere[5014] varmışıdı. Anda bir cuhūdıla çekişmişidi. (3) Aşıl kök çekişdiler.[5015] Ol cuhūd eytdi:[5016] "Senüŋ ḳardaşuŋ oġlı dileniyorur,[5017] sen ululanur mısın?"[5018] (4) dedi. Ol melʿūn yalan söyledi, resūl[5019] hīç kimseden nesne dilemedi. Ebū Ṭālib ol sözden (5) ḳatı melūl oldı.[5020] Andan döndi, gine[5021] Mekke'ye geldi. Gördi ki oġlancuḳlarla Muḥammed oynar. Başını bir oġlanuŋ (6) dizine ḳomış. Bildi ki Muḥammed'dür.[5022] Şordı ki: "Ne kişisin?"[5023] Eytdi:[5024] "Bir öksüz oġlanvan." Ebū Ṭālib eytdi: (7) "Kimüŋ ḳavmindensin?"[5025] Eytdi: ʿAbdu'l-lāh oġlı Muḥammed'ven." dedi.[5026] Çün Ebū Ṭālib anı eşitdi,[5027] (8) devesinden aşaġa indi, geldi, ḳoçdı.[5028] Laṭīf ṭonlar geydürdi,[5029] öŋine ṭaʿām ḳodı. Eytdi: (9) "İy ciger gūşem, bu getirdigim yüŋi, ḳumaşı senüŋiçün getirdüm. Dile benden, ne dilersen?" dedi.[5030] Resūl (10) Ḥażreti eytdi: "Eger destūr virirseŋ, ben bu ṭaʿāmı yaluŋuz yimezin." dedi.[5031] Ebū Ṭālib eytdi: (11) "Al, ne yire dilerseŋ ilet." didi. Pes Resūl ol ṭaʿāmı etegine ḳoydı, birez aḳçe daḫı virdi.[5032] (12) Aldı, Resūl anı ʿAbdu'l-Muṭṭalib ḳatına geldi: "Yā Muḥammed, bunları saŋa kim virdi?" Resūl eytdi: (13) "Bir ḳoca virdi." ʿAbdu'l-

---

[5004] B: üç kişi gökden indi baŋa eytdi: A-
[5005] B: işbu ḳarnıŋdaġı A: ḳarnuŋdaġı 164a-13
[5006] B: maḫlūḳātuŋ ulusıdur ve yigregidür A: ḫalāyıḳuŋ ulusı olısar 164a-14
[5007] B: çünkim A: çünki doġurdum 164a-15
[5008] B: ki: A-
[5009] B: Şām küngereleri A: şāh köşkleri 164b-1
[5010] B: ol oġlan çalḳ ḳoyun yatmış barmaġıla göge işāret ider: A-
[5011] B: delü olmaz didi A: delü olmaya daḫı kimse anı öldürmeye 164b-2
[5012] B: resūlı A: anı 164b-3
[5013] B: gine döndi A: girü döndi 164b-3
[5014] B: sefere A: Şāma bāzirgānlıġa 164b-4
[5015] B: cuhūdıla çekişmişidi aşıl kök çekişdiler A: çuġudı[la] şavaşdılar 164b-4/5
[5016] B: ol cuhūd eytdi A: eytdi 164b-5
[5017] B: dileniyorur A: dilenir 164b-5
[5018] B: ululanur mısın A: ululanursan 164b-6
[5019] B: resūl A: ḥażreti risālet 164b-7
[5020] B: ḳatı melūl oldı: A-
[5021] B: andan döndi gine A: andan 164b-8
[5022] B: gördi ki oġlancuḳlarla Muḥammed oynar başını bir oġlanuŋ dizine ḳomış bildi ki Muḥammeddür A: giderken resūle uġradı girü oġlanlarıla oynar bildi ki Muḥammeddür ammā 164b-9/10
[5023] B: ne kişisin A: ne kişisün 164b-10
[5024] B: eytdi A: Muḥammed eytdi 164b-11
[5025] B: Ebū ṭālib eytdi kimüŋ ḳavmindensin A: Ebū ṭālib kimüŋ ḳavmindensin eytdi 164b-11/125
[5026] B: eytdi Abdullah oġlı Muḥammedven dedi A: Abdullah oġlı Muḥammed 164b-12/13
[5027] B: eşitdi A: bildi 164b-13
[5028] B: devesinden aşaġa indi geldi ḳoçdıA: deveden indi Muḥammed iki gözünde idi 164b-14
[5029] B: geydürdi ve: geyürdi 164b-15
[5030] B: iy ciger gūşem bu getirdigim yüŋi ḳumaşı senüŋiçün getirdüm dile benden ne dilersen dedi A: iy çiger gūşem bu getürdügüm ḳumaş senüŋ niteki getürdüm dile benden ne dilersen 165a-1/2
[5031] B: eger destūr virirseŋ ben bu ṭaʿāmı yaluŋuz yimezin dedi A: eger baŋa destūr verürseŋ baŋa verdügüŋ ṭaʿāmı vararun şol oġlançıḳlarıla yerin 165a-2/4
[5032] B: pes resūl ol ṭaʿāmı etegine ḳoydı birez aḳçe daḫı virdi A: ve birḳaç daḫı aḳçe verdi 165a-5/6

Muṭṭalib eytdi: “Ol senüŋ ʿammuŋdur.” dedi.[5033] Pes ʿAbdu’l-Muṭṭalib eytdi ki: “Eyt ʿammuŋa,

[195a] [B169a]

(1) baŋa tīmārcı gerek, ben nirede durayın?” di. Resūl vardı, dedi.[5034] Resūl’ı ʿAbdu’l-Muṭṭalib dört (2) yıl daḫı boynına aldı. Andan Ebū Ṭālib’e ışmarladı.[5035] Pes Ebū Ṭālib her ḳanda sefere (3) gidse Resūl’ı bile alırdı. Bir kez daḫı Şām seferin itdi,[5036] Resūl’ı gine aldı. Ol seferde (4) Ebū Bekr daḫı bile idi.[5037] Giderken geldiler, bir kilse yanında ḳondılar.[5038] Ol kilsede bir rāhib varıdı, (5) adına Buḥyarā dirlerdi. Kendi dīninde iŋen ʿālim idi. Resūl’uŋ naʿtın, ṣıfatın oḳuyup (6) bilmişidi. Geldi, kārubān ḳavmin evine oḳudı, ḳamusı anuŋ evine geldiler. Resūl’ı yükleri (7) ḳatında ḳodılar.[5039] Pes rāhib ṭurdı,[5040] ṭaşra çıḳdı. Gördi ki ol bulut Resūl üstünde gölge (8) eyler, Resūl’uŋ üstinde durur. Ol istedigi kişi anda ḳalmış.[5041] Ol rāhib Resūl’uŋ evṣāfın (9) kitābda oḳumuşıdı, nişānların bilirdi.[5042] Andan rāhib içerü girdi, ṣordı ki: “Hīç daḫı kimseŋüz (10) ḳavmüŋüzden var mıdur?”[5043] Ol kārubān ḳavmi eytdiler: “Anda deve oġlanı ḳalıp durur, yükler bekler.” didiler.[5044] (11) Rāhib eytdi:[5045] “Benüm ḫōẕ[5046] maḳṣūdum oldur.” dedi.[5047] Yügürü vardı,[5048] Resūl’ı baġrına başdı, öpdi. Aldı[5049] Resūl’ı bunlaruŋ ḳatına getirdi. (12) Kendisi[5050] ayaġın durdı, bunlara ḫiẕmet etdi.[5051] Gözlerdi ki: “Peyġāmberlıḳ nişānı nicedür?”[5052] Gördi ki yaġrınında

---

[5033] B: aldı resūl anı ʿAbdü’l-muṭṭalib ḳatına geldi yā Muḥammed nunları saŋa kim virdi resūl eytdi bir ḳoca virdi ʿAbdü’l-muṭṭalib eytdi ol senüŋ ʿammuŋdur dedi A: verdi aldı resūl ḥażreti aḳçeyi ʿAbdü’l-muṭṭalib eytdi ol aḳçe senüŋ ʿammuŋdur 165a-6/7

[5034] B: pes ʿAbdü’l-muṭṭalib eytdi ki eyt ʿammuŋa baŋa tīmārcı gerek ben nirede durayın di resūl vardı dedi A: andan ʿAbdü’l-muṭṭalib eytdi eger ʿammuŋa uġrarsaŋ eytdi aŋa baŋa tīmārcı gerek degil pes resūl ḥażreti ol sözi Ebū ṭālibe dedi 165a-7/10

[5035] B: resūlı ʿAbdü’l-muṭṭalib dört yıl daḫı boynına aldı andan Ebū ṭālibe ışmarladı A: Ebū ṭālib dört yıl daḫı andan ṣoŋra ben saŋa tīmār idem dedi çünki ol dört yıl tamām oldı ʿAbdü’l-muṭṭalib Muḥammedi Ebū ṭālibe ışmarladı 165a-10/13

[5036] B: pes Ebū ṭālib her ḳanda sefere gidse resūlı bile alırdı bir kez daḫı Şām seferin itdi A: andA-ṣoŋra Ebū ṭālib her ḳanda olsa Muḥammedi alup bile giderdi bir kez Şāma geldiler 165a-13/15

[5037] B: resūlı gine aldı ol seferde Ebū Bekr daḫı bile idi: A-

[5038] B: giderken geldiler bir kilse yanında ḳondılar A: yolda kilse ḳatına 165a-15

[5039] B: ol kilsede bir rāhib varıdı adına Buḥyarā dirlerdi kendi dīninde iŋen ʿālim idi resūluŋ naʿtın ṣıfatın oḳuyup bilmişidi geldi kārubān ḳavmin evine oḳudı ḳamusı anuŋ evine geldiler resūlı yükleri ḳatında ḳodılar A: ol kilsede bir ʿābīd incil oḳurdı geldi kārbān ḳavmin evine oḳudı cümlesin anda iletdi ammā resūl yük ḳatına ḳaldı 165a-15/165b-3

[5040] B: pes rāhib ṭurdı A: ʿābid 165b-3

[5041] B: ol bulut resūl üstünde gölge eyler resūluŋ üstinde durur ol istedigi kişi anda ḳalmış A: resūl üstine bir pāre bulıt gölge olmış ol kārubān ḳavmi ḳonduġı yere ṭaşra çıḳdı 165b-4

[5042] B: ol rāhib resūluŋ evṣāfın kitābda oḳumuşıdı nişānların bilirdi A: evṣāfın incilde bilmişidi anı dāyim ṣordı 165b-6

[5043]B: andan rāhib içerü girdi ṣordı ki hīç daḫı kimseŋüz ḳavmüŋüzden var mıdur A: çünki ol nişānı gördi ol ḳavme eytdi daḫı anda hīç kimseŋüz var mı 165b-6/8

[5044] B: ol kārubān ḳavmi eytdiler anda deve oġlanı ḳalıp durur yükler bekler didiler A: eytdiler kimse yoḳ ammā bir yetim oġlan var 165b-8/9

[5045] B: rāhib eytdi A: ʿābid eydür hey ne-dersiz 165b-9

[5046] B: ḫōẕ A: ḫōd 165b-9

[5047] B: dedi: A-

[5048] B: yügürü vardı A: ʿābid yügürü vardı 165b-10

[5049] A: resūlı baġrına başdı öpdi aldı 165b-10/11: B-

[5050] B: kendisi A: kendüsi 165b-12

[5051] A: bunlara ḫiẕmet etdi 165b-12: B-

[5052] B: gözlerdi ki peyġāmberlıḳ nişānı nicedür A: gözledi ki peyġāmperlıḳ nişānı niçedür 165b-13

yazılmış ki, Lā ilāhe (13) illallah muhammedür resūlu'llah. Ol rāhib çün anı gördi, vardı, ol mühre yüzin sürdi.[5053]

[195b] [B169b]

(1) Ebū Bekr'e eytdi: "Bu ḥaḳ peyġāmber olacaḳdur.[5054] Sen bunuŋ ḫalīfesi olacaḳsın." dedi.[5055] Andan Ebū Bekr (2) eşitdi, taʿaccüb itdi.[5056] Andan rāhib eytdi: "Yā Ebū Ṭālib, sen bunı gey ṣaḳla. Cuhūdlar ṭuymasunlar, (3) öldürürler." dedi.[5057] Pes ol aradan geçdiler, Mışra geldiler,[5058] ḳumaşların ṣatdılar,[5059] çoḳ[5060] aṣṣı itdiler. Andan gine (4) yük dutup Mekke'ye geldiler.[5061] Andan[5062] Ebū Ṭālib eytdi: "Yā Muḥammed, benüm mālum azdır.[5063] Hem ḳocaldum.[5064] Seni everimezin. (5) Şol Ḫuveylid ḳızı Ḫadīce ucı ḳutlu ḫātundur.[5065] Nice kişilere[5066] sermāye virüp durur.[5067] Gel, varalum. (6) Saŋa daḫı sermāye alı virelüm,[5068] sen daḫı sefere var, aḳçe ḳazan." didi.[5069] Pes[5070] Ebū Ṭālib durdı, Ḫadīce[5071] (7) ḳatına geldi, eytdi: "Yā Ḫadīce,[5072] sen bilürsin kim biz Muḥammed'i nice severüz, hem bilirsin kim ne ḳadar Muḥammed benümile (8) sefere bile varup durur.[5073] İmdi gel,[5074] buŋa birez sermāye vir, sefere varsun, ticāret itsün.[5075] (9) Ola kim senüŋ ucuŋdan göz baş ola." dedi.[5076] Andan Ḫadīce vardı, aŋa iki yük ḳumaş virdi. (10) Meysere adlu bir ḳulı varıdı, aŋa ḳoşdı, ışmarladı aŋa ḫōş ḳullıḳ ide.[5077] Çün yüklerin (11) dutdılar, yola çıḳdılar, gitdiler. Resūl Ḫażreti kendü devesin yiderdi. Çün şehrden çıḳdılar,[5078] (12)

[5053] B: gördi ki yaġrınında yazılmış ki Lā ilāheillallah muhammedür resūlu'llah ol rāhib çün anı gördi vardı ol mühre yüzin sürdi A: gör[di] ol ketefindeki mühre yüzin sürdi oḳudı Lā ilāhe illallah muhammedür resūlu'llah 165b-13/15

[5054] B: bu ḥaḳ peyġāmber olacaḳdur: A-

[5055] B: olacaḳsın dedi A: olısarsan

[5056] B: andan Ebū Bekr eşitdi taʿaccüb itdi: A-

[5057] B: andan rāhib eytdi yā Ebū ṭālib sen bunı gey ṣaḳla cuhūdlar ṭuymasunlar öldürürler dedi A: andan Ebū ṭālibe ışmarladı bunı çuhūdlardan gey ṣaḳlaŋ ṭuymasunlar olmasun ki öldüreler 166a-1/3

[5058] B: pes ol aradan geçdiler Mışra geldiler A: Mışra geldiler çünki andan geçüp 166a-3/4

[5059] ḳumaşların ṣatdılarA: ḳumaşların anda ṣatdılar 166a-4

[5060] çoḳ A: ʿaẕīm 166a-4

[5061] B: gine yük dutup Mekkeye geldiler A: yol dutup yine Mekkeye vardılar 166a-5

[5062] B: andan: A-

[5063] B: azdır A: azdur 166a-6

[5064] B: hem ḳocaldum A: hem ben daḫı ḳoçaldum ben 166a-/7

[5065] B: şol ḫuveylid ḳızı Ḫadīce ucı ḳutlu ḫātundur A: işbu ḫadīçenüŋ üç ḳatıdur ve devlet budur 166a-7/8

[5066] B: nice kişilere A: niçe kişileri 166a-8

[5067] B: virüp durur A: virüpdür 166a-9

[5068] B: gel varalum saŋa daḫı sermāye alıvirelüm A: saŋa daḫı andan sermāye alıvireyin hem 166a-9/10

[5069] B: aḳçe ḳazan didi: A-

[5070] B: pes: A-

[5071] B: Ḫadīce A: ḥadīçe 166a-11

[5072] B: Ḫadīce A: ḥadīçe 166a-11

[5073] B: bilürsin kim biz Muḥammedi nice severüz hem bilirsin kim ne ḳadar Muḥammed benümile sefere bile varup durur A: bilürsen ki ben Muḥammedi niçe severin ve hem niçe benümle sefere varup durur 166a-12/13

[5074] B: imdi gel A: bāzārgānlıḳ aḥvālin bilür kerem eyle 166a-13/14

[5075] B: sefere varsun ticāret itsün A: sefer itsün 166a-15

[5076] B: ola kim senüŋ üçüŋden göz baş ola dedi A: ola ki senüŋ içüŋdür aṣṣı ede göz baş eyleyevüz 166a-15/166b-1

[5077] B: andan Ḫadīce vardı aŋa iki yük ḳumaş virdi Meysere adlu bir ḳulı varıdı aŋa ḳoşdı ışmarladı aŋa ḫōş ḳullıḳ ide A: çün ḥadīçe anı eşitdi eytdi işde ḥāżır iki yük vardur ḳulum Meysere bile aŋa ḥiẓmet etsün dedi iki yük ḳumaş resūl ḥażretine ışmarladılar 166b-1/5

[5078] B: çün yüklerin dutdılar yola çıḳdılar gitdiler resūl ḥażreti kendü devesin yiderdi çün şehrden çıḳdılar A: aldı şehrden çıḳup deveyi bindi 166b-5/6

Meysere bir deveye binip resūluŋ ardından yitdi, eytdi:[5079] “Yā Muḥammed, revā degül ki sen yürüyesin ben binem.” (13) didi.[5080] Deveden indi Resūl’ı deveye[5081] bindirdi. Meysere deve yitdi, gitdiler. Meysere eytdi:[5082]

[196a] [B170a]

(1) “Yā Muḥammed, ben fal dutdum ki[5083] işbu deve yüki ḳumaşlar[5084] senüŋ olısar.” der.[5085] Çün[5086] Şām’a geldiler,[5087] bir kārubānsarāya[5088] (2) ḳondılar, bir ḥücreye yüklerin şeşdiler.[5089] Birḳaç gün içinde ḳumaşların[5090] ṣatdılar, çoḳ[5091] aṣṣı itdiler, (3) gine yüklerin dutdılar, yola girdiler.[5092] Çün Mekke’ye girdiler, Meysere eytdi:[5093] “Yā Muḥammed var, sen seni Ḫadīce’ye (4) muştıla.[5094] Ola ki seniŋ[5095] deveŋ aṣṣısın[5096] saŋa bağışlaya.” dedi.[5097] Pes resūl[5098] deve birle geldi.[5099] (5) Ḫadīce daḫı köşkinde oturup baḳardı.[5100] Pes[5101] Cebrā’īl geldi, deve mehārına yapışdı.[5102] (6) Göz yumup açınça Ḫadīce’ye irişdirdi.[5103] [Ḫadīce] dönmedi.[5104] Andan Mikā’īl bir nūrdan ḳubbe getirdi, Resūl’uŋ (7) üstüne dutdı. Andan Ḥaḳ Taʿālā Ḫadīce’nüŋ gözlerinden götürdi, baḳdı Resūl’ı gördi. (8) Gelirken ki bir nūrdan ḳubbe üzerine dutmışlar, uş geliyorur.[5105] Ḫadīce[5106] yügürü aşaġa indi, eytdi:[5107] (9) “Şāẕ geldüŋ yā Muḥammed.” didi.[5108] “Her ne ḳadar ki saŋa sermāye virdüm devesiyle hep senüŋ (10) olsun.” didi.[5109] “Dön, gine ol kārubāna[5110] var.” didi.[5111] Hem gine[5112] anlaruŋla

---

[5079] B: Meysere bir deveye binip resūluŋ ardından yitdi eytdi A: Meyṣere daḫı deveye biner ardından eytdi 166b-6/7
[5080] B: revā degül ki sen yürüyesin ben binem didi A: sen revā degüldür ki yürüyesin dir 166b-7/8
[5081] B: deveye: A-
[5082] B: Meysere deve yitdi gitdiler Meysere eytdi A: ol ḳul deveye bindi gitdiler 166b-9
[5083] B: ki: A-
[5084] B: ḳumaşlar A: ḳumaş 166b-11
[5085] A: der 166b-11: B-
[5086] B: çün A: çünki 166b-11
[5087] B: geldiler A: irdiler 166b-11
[5088] B: bir kārubānsarāya A: karvānsarāya 166b-12
[5089] B: bir ḥücreye yüklerin şeşdiler: A-
[5090] B: ḳumaşların: A-
[5091] B: çoḳ A: iŋen çoḳ 166b-13
[5092] B: gine yüklerin dutdılar yola girdiler A: yine develerine dutdılar girü yola girüp getdiler 166b-13/14
[5093] B: çün Mekkeye girdiler Meysere eytdi A: çünki Mekkeye yaḳın geldiler ol ḳul beşīr eytdi 166b-15
[5094] B: yā Muḥammed var sen seni Ḫadīceye muştıla A: var yā Muḥammed kendüzüŋi Ḫadīceye muştıla 167a-1/2
[5095] B: ola ki seniŋ A: ola kim senüŋ 167a-2
[5096] B: aṣṣısın A: yükin 167a-2
[5097] B: dedi: A-
[5098] B: resūl A: Muḥammed 167a-3
[5099] B: deve birle geldi A: deveye bindi geldi 167a-3
[5100] B: Ḫadīce daḫı köşkinde oturup baḳardı A: ḫadīçe daḫı ṭama çıḳmışdı 167a-3/4
[5101] B: pes: A-
[5102] B: deve mehārına yapışdı A: devenüŋ mehārın dutdı 167a-4/5
[5103] B: irişdirdi A: irişdi 167a-6
[5104] A: dönmedi 167a-6: B-
[5105] B: andan Mikā’īl bir nūrdan ḳubbe getirdi resūlüŋ üstüne dutdı andan ḥaḳ taʿālā Ḫadīcenüŋ gözlerinden götürdi baḳdı Resūl’ı gördi gelirken ki bir nūrdan ḳubbe üzerine dutmışlar uş geliyorur A: bildi ki Muḥammeddür 167a-7
[5106] B: Ḫadīce: A-
[5107] B: eytdi A: şükr itdi 167a-7/8
[5108] B: şāẕ geldüŋ yā Muḥammed didi A: yā Muḥammed şāẕ geldüŋ 167a-8
[5109] B: her ne ḳadar ki saŋa sermāye virdüm devesiyle hep senüŋ olsun didi A: ne ḳadar ki ḳumaş verdümse dükelin saŋa bağışladı 167a-8/9
[5110] B: kārubāna A: kārubān ḳavmine 167a-10

bile gel.” didi.[5113] Çün anı[5114] (11) eşitdi, döndi, gine kārubāna[5115] geldi. Andan şehre geldiler, yüklerin şeşdiler.[5116] Andan Ḫadīce (12) ḳonuḳluġa yaraḳ buyurdı.[5117] Resūl eytdi:[5118] “Var ʿammuŋ Nevfel’i[5119] ḳıġır, gelsün.” didi.[5120] Vardı, ḳıġırdı,[5121] geldi, oturdılar. (13) Dürlü niʿmetler yidiler.[5122] Ḫadīce Muḥammed’den ḳatı şākirlik getirdi. Nevfel: “Ṣaġ selāmet ol, yā Ḫadīce.” didi.[5123]

[196b] [B170b]

(1) Andan Ḫadīce Nevfel’e eytdi: “Muḥammed’üŋ baŋa ḳademi mübārek oldı. Bu yıl ticāretden çoḳ aşşı (2) itdüm.” dedi.[5124] Pes Resūl’e Ḫadīce demişdi kim:[5125] “Ḳavm ḳable ṭaġılıcaḳ[5126] ben atam[5127] ḳatına varısaram.[5128] (3) Sen daḫı ardımca gel.” dimişdi.[5129] Çünki ḳavm ṭaġıldılar,[5130] durdı, Ḫadīce atası ḳatına geldi. (4) Resūl daḫı anuŋ ardınca vardı,[5131] ḳapu ḫalḳasını çıḫşatdı.[5132] Eytdiler: “Kimiseŋ içerü gir.” (5) Çün resūl içeri girdi, gördi ki Ḫadīce’nüŋ atası esrimiş, yatur.[5133] Eytdi: “Yā Muḥammed, ḫōş (6) geldüŋ.[5134] Ḫadīce[5135] senden şākirlik getirdi.[5136] Hem ben daḫı seni severem. Benden ne dilersin? Dile vireyin. (7) Eger Ḫadīce’i daḫı dilerseŋ vireyin.” didi. Döndi, Ḫadīce eytdi: “Yā baba, ol daḫı beni dileyü (8) geldi.” didi.[5137] Ḫuveylid eytdi: “Siz ṭanuḳ oluŋ ki Ḫadīce’yi ben Muḥammed’e virdüm.”[5138] Ḫadīçe eytdi: “Yā Muḥammed,[5139] sen daḫı (9) ḳabūl ider misin?” didi. Eytdi: “İderem.”

[5111] B: didi: A-
[5112] B: hem gine: A-
[5113] B: didi: A-
[5114] B: çün anı A: çün resūl ḥażreti anı 167a-11
[5115] B: kārubāna A: kārubān ḳavmine 167a-12
[5116] B: andan şehre geldiler yüklerin şeşdiler A: şehre bile geldiler ol gelüp yüklerin çözdiler 167a-12/13
[5117] B: andan Ḫadīce ḳonuḳluġa yaraḳ buyurdı A: çün ertesi oldı ḫadīçe ḳonıḳlıġa yaraḳ eyledi 167a-13/14
[5118] A: resūl eytdi 167a-14: B-
[5119] B: Nevfeli A: Nevāfeli 167a-15
[5120] B: didi: A-
[5121] B: ḳıġırdı A: çaġırdı 167a-15
[5122] B: geldi oturdılar dürlü niʿmetler yidiler A: ol gün ḥadīçe ḳız ṭoyı eyledi dürlü dürlü ṭaʿāmlar bişürdiler yidiler içdiler 167b-1/2
[5123] B: Ḫadīce Muḥammedden ḳatı şākirlik getirdi Nevfel ṣaġ selāmet ol yā Ḫadīce didi: A-
[5124] B: andan Ḫadīce Nevfele eytdi Muḥammedüŋ baŋa ḳademi mübārek oldı bu yıl ticāretden çoḳ aşşı itdüm dedi A: ḥadīçenüŋ bir ammūsı varıdı adı Varaḳa idi eytdi yā ʿammu Muḥammedüŋ baŋa ḳutlu oldı iŋen çoḳ aşşı oldı 167b-2/5
[5125] B: pes resūle Ḫadīce demişdi kim A: ve ḥadiçe ışmarlamışdı kim 167b-5
[5126] B: ḳavm ḳable ṭaġılıcaḳ A: ḳavm ṭaġılıcuḳ 167b-5
[5127] B: atam A: ʿammum 167b-6
[5128] B: varısaram A: gidiserin 167b-6
[5129] B: sen daḫı ardımca gel dimişdi A ardumça gel 167b-6/7
[5130] B: ḳavm ṭaġıldılar A: ḳavm yediler içdiler her birisi serḫōş olup ṭaġıldılar 167b-7/8
[5131] B: durdı Ḫadīce atası ḳatına geldi resūl daḫı anuŋ ardınca vardı A: ḫadīçe daḫı içerü ʿammusı ḳatına resūl daḫı ardınça bile girdi 167b-8/9
[5132] B: ḳapu ḫalḳasını çıḫşatdı A: ḳapunuŋ ḫalḳasın çıŋratdı 167b-10
[5133] B: çün resūl içeri girdi gördi ki Ḫadīcenüŋ atası esrimiş yatur A: çünki resūl aldı 167b-11
[5134] B: ḫōş geldüŋ: A-
[5135] B: Ḫadīce A: ḫadīçe 167b-12
[5136] B: getirdi A: getürdi 167b-12
[5137] B: hem ben daḫı seni severem benden ne dilersin dile vireyin eger Ḫadīceyi daḫı dilerseŋ vireyin didi döndi Ḫadīce eytdi yā baba ol daḫı beni dileyü geldi didi: A-
[5138] B: ḫuveylid eytdi siz ṭanuḳ oluŋ ki Ḫadīceyi ben Muḥammede virdüm A: benüm daḫı saŋa verdüm 167b-13/14
[5139] A: ḫadīçe eytdi yā Muḥammed 167b-13: B-

didi.[5140] Çün Ḫadīce anı eşitdi, şāẕ oldı. (10) Buyurdı, ṭoy itdiler, neḳāreler çaldılar. Tā ki Kaʿbe ḳavmi bildiler, derḥāl kābin ḳıydılar.[5141] Çün (11) Ḥuveylid uyandı, ḳulaġına neḳāre āvāzı girdi. Ṣordı ki: "Bu ne neḳāredür çalarlar?"[5142] Eytdiler: (12) "Ḫadīce'yi Muḥammed'e virdüŋ, ol şāẕılıḳdur." didiler.[5143] Döndi Ḫadīce'ye eytdi:[5144] "Buŋa kābin sen (13) dürüst dutar mısın?" didi.[5145] Ḫadīce eytdi: "Belī, dutaram."[5146] Andan Ḫuveylid eytdi:[5147] "Ben Ḳayṣer-i Rūmi'ye

[197a] [B171a]

(1) dirdüm, hem dilemişidi, Ḫadīce varmamışıdı." Eytdi:[5148] "Şimdi durduŋ[5149] bir yetim oġlana mı varursın?" (2) didi.[5150] Ḫadīce eytdi: "Ben niçün buŋa rāżı olmayam ki aṣlı şerīf, nesebi ulu, kendü ʿaẕīm ḳuvvetlü?[5151] (3) Eger mālıçuŋ dirseŋ benüm ḫōẕ mālumuŋ ḥisābın Taŋrı bile, ol baŋa yiter." didi.[5152] Buyurdı Ḫadīce[5153] ḫazīne (4) açdılar; altun, gümiş yüklerile çıḳardılar.[5154] Dükelin Resūl'a[5155] bağışladı. Ol vaḳtın resūl[5156] on (5) biş yaşında idi. Ḫadīce'den[5157] üç oġlı oldı: İbrāhīm, Muṭahhar, Ḳāsım. Ve dört ḳızı oldı:[5158] (6) Ruḳiyye, Fāṭıma, Ümmügülṣüm, Zeyneb.[5159] Andan ṣoŋra Resūl Ḥażreti büyüdi. Az ḳaldı vaḥiy (7) gele. Ḳanda ki resūl yaluŋuz olsa āvāz gelirdi:[5160] "Yā Muḥammed!" diyü. Pes[5161] çevre yanına baḳardı, (8) hīç kimse[5162] görmezdi. Bir gün geldi, bu ḥāli Ḫadīce'ye ḫaber virdi.[5163] "İşbu resme āvāz işidirem, (9) ḳorḳaram." didi.[5164] Ḫadīce[5165] eytdi: "Ḳorḳma, Taŋrı

[5140] B: ḳabūl idermisin didi eytdi iderem didi A: ḳabūl idermisün iderüm 167b-14
[5141] B: çün Ḫadīce anı eşitdi şāẕ oldı buyurdı ṭoy itdiler neḳāreler çaldılar tā ki Kaʿbe ḳavmi bildiler derḥāl kābin ḳıydılar A: ḫadīçe buyurdı ol şāẕlıġa neḳāreler çaldılar ol şāẕlıġı Kaʿbe ehli hep duydılar İbrāhīm ʿaleyhisselam dinince kābin eylediler ḳıydılar 167b-14/168a-2
[5142] B: çün ḫuveylid uyandı ḳulaġına neḳāre avazı girdi ṣordı ki bu ne neḳāredür çalarlar A: Varaḳa ḳulaġına uyurken neḳare üni girdi eytdi hey 168a-2/3
[5143] B: eytdiler Ḫadīceyi Muḥammede virdüŋ ol şāẕılıḳdur didiler A: nişān şāẕlıḳı eytdiler sen ḫadīçeyi Muḥammede virdüŋ anuŋ şāẕlıġıdur 168a-3/5
[5144] B: Ḫadīceye eytdi A: ḫadīçeyi Muḥammedi eytdi 168a-5
[5145] B: buŋa kābin sen dürüst dutar mısın didi A: sen buŋa dürüst dutarmısun 168a-6
[5146] B: Ḫadīce eytdi belī dutaram A: ḫadiçe eytdi dutarın 168a-6/7
[5147] B: andan ḫuveylid eytdi A: Varaḳa eytdi 168a-7
[5148] B: ben ḳayṣer-i rūmiye dirdüm hem dilemişidi Ḫadīce varmamışıdı eytdi A: ben ḳayṣer-i rūm oġlına virmedüm 168a-7/8
[5149] B: şimdi durduŋ A: şimdi 168a-8
[5150] B: didi: A-
[5151] B: Ḫadīce eytdi ben niçün buŋa rāżı olmayam ki aṣlı şerīf nesebi ulu kendü ʿaẕīm ḳuvvetlü A: ḫadīçe eytdi eger ḳut dirseŋ varşıllu dirseŋ var 168a-8/10
[5152] B: benüm ḫōẕ mālumuŋ ḥisābın taŋrı bile ol baŋa yiter didi A: ḫōẕ malımuŋ ḥisābın yoḳ 168a-10/11
[5153] B: buyurdı Ḫadīce A: buyurdı 168a-11
[5154] B: yüklerile çıḳardılar A : çıḳardılar 168a-12
[5155] B: dükelin resūle A: dükelisin Muḥammedi 168a-12
[5156] B: resūl A: resūl ḫażreti 168a-13
[5157] B: Ḫadīceden A: ḫadīçeden resūluŋ 168a-14
[5158] B: İbrāhīm Muṭahhar ḳāsım ve dört ḳızı oldı: A-
[5159] B: Ruḳiyye Fāṭıma Ümmügülṣüm Zeyneb A: biri Rūḳiyye biri Fāṭıma biri Ümmügülṣüm ve biri Zeyneb 168a-15/168b-1
[5160] B: andan ṣoŋra resūl ḫażreti büyüdi az ḳaldı vaḥiy geleḳanda ki resūl yaluŋuz olsa āvāz gelirdi A: andan resūl ḫażreti ḳanda yürürdi āvāz gelürdi 168b-1/2
[5161] B: pes A: resūl ḫażreti 168b-3
[5162] B: hīç kimse A: kimse 168b-4
[5163] B: bir gün geldi bu ḥāli Ḫadīceye ḫaber virdi A: geldi bir gün ḫadīçeye eytdi 168b-4/5
[5164] B: işbu resme āvāz işidirem ḳorḳaram didi A: yürürken āvāz gelür ḳorḳaram 168b-5
[5165] B: Ḫadīce A: ḫadīçe 168b-5

seni ṣaḳlayıcıdur.[5166] Ümīẕdür ki işbu yaḳında[5167] (10) saŋa peyġāmberlıḳ[5168] dege." Bir gün gine[5169] Resūl Ḥażreti Ebū Ḳubeys Ṭaġı'na çıḳdı, yürürdi.[5170] (11) Cebrā'īl geldi, kendü ṣūretiyle göründi. Bir ḳanadı maşrıḳda, bir ḳanadı maġribde. Eytdi:[5171] (12) "Esselāmu ʿaleyküm yā resūlu'llah." Resūl eytdi: "ʿAleykümü's-selām."[5172] Cebrā'īl[5173] eytdi: "İḳrā'" Yaʿnī: "Oḳı." Resūl[5174] eytdi: (13) "Ne oḳıyayın?" Cebrā'īl[5175] ḳolına yapışdı, silkdi. Eytdi: اقرأ وربك الذي "Oḳı, ol Taŋrı adını ki seni yaratdı.

[197b] [B171b]

(1) Ādem'i[5176] uyuşmış ḳandan. Sen peyġāmbersin, ḫalḳı Taŋrı'ya daʿvet eyle.[5177] Ben Cebrā'īl'em.[5178] (2) Saŋa uş Ḳur'ān[5179] getürdüm." didi, ġāyb oldı. Andan Resūl durdı, Ḫadīce[5180] ḳatına (3) geldi. Eytdi:[5181] "Yā Ḫadīce, ol gelen[5182] Cebrā'īl'imiş. Uş baŋa Ḳur'ān getürdi, daḫı peyġāmberlıḳ (4) getirdi.[5183] Çün Ḫadīce anı eşitdi, durdı, ʿammusı Varaḳa ḳatına geldi. Eytdi:[5184] "Yā ʿammu, hīç kitābda (5) bildüŋ mi kim[5185] āḫir zamānda bir peyġāmber gele?"[5186] Varḳa eytdi: "Ben Tevrīt'de buldum ki çünki ʿĪsā göge aġa (6) andan ṣoŋra bir peyġāmber gele.[5187] Cümle ḫalāyıḳuŋ yegregi ola, gökden aŋa kitāb gele.[5188] Ammā anuŋ[5189] nişānları var.[5190] Ol gelicek Resūl saŋa (7) bildürsin. Uş Cebrā'īl geldi, disün. Çünki ol geldigin bilesin, sen başuŋı aç, (8) saçuŋı çöz.[5191] Ṣor Resūl'a ki: 'Cebrā'īl durur mı gitdi mi?'[5192] Eger

---

[5166] B: ṣaḳlayıcıdur A: ṣaḳlar 168b-6
[5167] B: ümīẕdür ki işbu yaḳında A: ümīẕ dutarum ki yaḳında 168b-6/7
[5168] B: peyġāmberlıḳ A: peyġāmperlıḳ 168b-7
[5169] B: gine: A-
[5170] B: çıḳdı yürürdi A: yürürdi 168b-8
[5171] B: bir ḳanadı maşrıḳda bir ḳanadı maġribde eytdi A: bir ḳanadı maġribde ve bir ḳanadı maşrıḳda geldi eytdi 168b-10/11
[5172] B: es selāmü ʿaleyküm yā resūlu'llah resūl eytdi ʿaleykümü's-selām A: selāmü ʿaleyküm yā resūlu'llah deyü ʿaleykümü's-selām 168b-11/12
[5173] A: Cebrā'īl 168b-12: B-
[5174] A: resūl 168b-13: B-
[5175] B: Cebrā'īl A: pes Cebrā'īl 168b-14
[5176] B: adını ki seni yaratdı ādemi A: atı eyt ki yaratdı ādemi 168b-15
[5177] B: sen peyġāmbersin ḫalḳı taŋrıya daʿvet eyle A: ḫaḳ Taʿālā peyġāmper ḳıldı dīne daʿvet itdi 168b-15
[5178] B: ben Cebrā'īlemA: uş ben Cebrā'īlüm 168b-15
[5179] B: uş ḳur'ān A: ḳur'ān 168b-15
[5180] B: Ḫadīce A: ḫadīçe 168b-15
[5181] B: eytdi: A-
[5182] B: yā Ḫadīce ol gelen A: yā ḫadīçe ol baŋa çaġıran 168b-15
[5183] B: daḫı peyġāmberlıḳ getirdi A: peyġāmperlıḳ getür[di] 169a-1
[5184] B: çün Ḫadīce anı eşitdi durdı ʿammusı Varaḳa ḳatına geldi eytdi A: andan ḫadīçe Varaḳaya eytdi 169a-1
[5185] B: bildüŋ mi kim A: bilmedüŋ mi ki 169a-2
[5186] B: peyġāmber gele A: peyġāmper ḳopa 169a-2/3
[5187] B: Varḳa eytdi ben Tevrītde buldum ki çünki īsā göge aġa andan ṣoŋra bir peyġāmber gele A: eytdi tevritde buldum vardur ol vaḳt ki ʿīsā göge aġa andan ṣoŋra bir peyġāmper ḳopa 169a-3/5
[5188] A: cümle ḫalāyıḳuŋ yigregi ola gökden aŋa kitāb gele 169a-5/6: B-
[5189] B: anuŋ A: ol peyġāmperüŋ 169a-6
[5190] B: var A: vardur eytdi 169a-6
[5191] B: ol gelicek resūl saŋa bildürsin uş Cebrā'īl geldi disün çünki ol geldigin bilesin sen başuŋı aç saçuŋı çöz A: aŋa ḳaça ki Cebrā'īl gele saŋa eytsün sen anuŋ ḳarşusına başuŋ aç saçuŋ ṭaʿat 169a-7/8
[5192] B: ṣor resūle ki Cebrā'īl durur mı gitdi mi: A-

durur dirse[5193] bilesin ki dīvdür, (9) eger gitdi dirse bilesin ki[5194] Cebrā’īldür.” Andan Ḫadīce gine evine geldi, ḳarār ḳıldı. Andan (10) Resūl daḫı eve geldi, Ḫadīce eytdi:[5195] “Yā Muḥammed, Cebrā’īl baŋa bildür.”[5196] Resūl eytdi:[5197] “Olsun.” (11) didi. Çün birez vaḳt geçdi,[5198] Cebrā’īl geldi. Resūl Ḫadīce’ye[5199] eytdi: “Uş Cebrā’īl geldi.” (12) Ḫadīce derḥāl başın açdı, ṣaçın çözdi.[5200] Cebrā’īl ġāyb oldı.[5201] Ṣordı ki: “Durur mı?” (13) Eytdi: “Gitdi.”[5202] Ḫadīce[5203] gine başını örtdi, Cebrā’īl gine[5204] geldi. Ṣordı ki: “Geldi mi?” Eytdi: “Geldi.”[5205]

[198a] [B172a]

(1) Pes Ḫadīce[5206] bildi ki Cebrā’īldür. Vardı ʿammusına ḫaber virdi.[5207] Varḳa eytdi: “Bu kişi ḥaḳ peyġāmberdür.” (2) dedi.[5208] Ḫadīce vardı, resūl öŋinde īmān getirdi.[5209] Evvel ʿavratlardan īmān getiren Ḫadīce idi.[5210] Andan (3) ṣoŋra Ḫadīce biş yıl diri oldı, öldi.[5211] Andan ṣoŋra resūl on üç yıl Kaʿbe’de durdı. (4) Üç yıl vaḥy geldügin gizledi.[5212] On yılın[5213] Kaʿbede āşikāre itdi.[5214] Andan destūr oldı, Mekke’den (5) Medīne’ye gele.[5215] Evvel erenlerden īmān getiren[5216] Ebū Bekr idi. Nitekim resūl eytdi: “Her kimi kim[5217] Taŋrı’ya (6) daʿvet itdimise[5218] birez[5219] fikr itdi, andan īmān getirdi,[5220] müsülmān oldı.[5221] Ammā Ebū Bekri Ṣıddīḳ endīşe etmedi, īmān getürdi.”[5222] Ḫaberde şöyledür kim (7) çünki Cebrā’īl geldi, eytdi ki: “Yā Muḥammed,[5223] ḫalḳı Taŋrı’ya[5224] daʿvet eyle.” Resūl eytdi kim:[5225] “Yā Cebrā’īl (8)

[5193] B: durur dirse A: durursa 169a-9
[5194] B: gitdi dirse bilesin ki A: ḳaçarısa 169a-9
[5195] B: andan Ḫadīce gine evine geldi ḳarār ḳıldı andan resūl daḫı eve geldi Ḫadīce eytdi: A-
[5196] B: yā Muḥammed Cebrā’īl baŋa bildür A: resūlu’llah ol Cebrā’īl gelicek baŋa ḫaber eyle 169a-10/11
[5197] B: resūl eytdi A: resūl ḫażreti 169a-11
[5198] B: çün birez vaḳt geçdi A: bir demden 169a-11
[5199] B: resūl Ḫadīceye A: resūl ḫażreti ḫadīçe[ye 169a-12
[5200] B: Ḫadīce derḥāl başın açdı ṣaçın çözdi A: ḫadīçe başın açdı 169a-13
[5201] B: ġayb oldı A: resūle görünmez oldı 169a-14
[5202] B: ṣordı ki durur mı eytdi gitdi: A-
[5203] B: Ḫadīce A: ḫadīçe 169a-14
[5204] B: gine A: yine 169a-15
[5205] B: geldi: A-
[5206] B: Ḫadīce A: ḫadīçe 169b-1
[5207] B: ʿammusına ḫaber virdi A: ʿammusına Varaḳaya ḫaber virdi ol kişi Cebrā’īldür 169b-1/2
[5208] B: bu kişi ḥaḳ peyġāmberdür dedi A: ḥaḳ Taʿālā peyġāmperdür ol 169b-3
[5209] B: Ḫadīce vardı resūl öŋinde īmān getirdi A: ḫadīçe andan īmān getürdi 169b-3/4
[5210] B: evvel ʿavratlardan īmān getiren Ḫadīce idi: A-
[5211] B: andan ṣoŋra Ḫadīce biş yıl diri oldı öldi A: on yıl durdı öldi 169b-4
[5212] B: andan ṣoŋra resūl on üç yıl Kaʿbede durdı üç yıl vaḥy geldügin gizledi A: ve üç yıl daḫı geldügin gizledi 169b-4/5
[5213] B: on yılın A: on yıl 169b-5
[5214] B: aşikāre itdi A: aşikāre oldı 169b-5
[5215] B: gele: A-
[5216] B: getiren A: getür[en] 169b-7
[5217] B: her kimi kim A: her kimi 169b-7
[5218] B: itdimise A: itdümise 169b-8
[5219] B: birez: A-
[5220] B: getirdi A: getürdi 169b-9
[5221] B: müsülmān oldı: A-
[5222] A: ammā Ebū Bekri ṣıddīḳ endīşe etmedi īmān getürdi 169b-9/10: B-
[5223] B: Cebrā’īl geldi eytdi ki yā Muḥammed A: Cebrā’īl eytdi 169b-11
[5224] B: taŋrıya A: dīne 169b-11

baŋa kim inana,[5226] cümle ḫalāyıḳ puta ṭaparlar?" Cebrā'īl eytdi:[5227] "Ḳapuŋdan çıḳ,[5228] her kime kim ilk uġrayasın[5229] gel īmān (9) getir,[5230] degil." Andan resūl daḫı şehre geldi,[5231] Ebū Bekr'e uġradı. Eytdi: "Yā Ebā Bekr baŋa vaḥy geldi, (10) Gel īmān getir."[5232] Ebū Bekr eytdi: "Gerçeksin yā Muḥammed." Eytdi: "Neden bildün?"[5233] Eytdi: "Şol nūrdan ki yüzüŋde (11) belürmişdür."[5234] Andan ikisi dururken ʿAli çıḳa geldi, Resūl eytdi:[5235] "Yā ʿAli, baŋa vaḥy geldi, gel īmān (12) getir."[5236] dedi. ʿAli eytdi: "Varayın atama danışayım."[5237] didi. Üç adım[5238] gitdi, döndi gine[5239] geldi, īmān getirdi.[5240] (13) Andan ṣoŋra daʿvete meşġūl oldı, Ḳureyş ulularından baʿżısın īmāna getirdiler.[5241]

[198b] [B172b]

(1) Bilāl-i Ḥabeşī, Ṣuheyb-i Rūmī müsülmān oldılar. Vardıġınca çoġaldılar, tā ki otuz ṭoḳuz kişi oldılar.[5242] (2) Andan ḫaber[5243] Ebū Cehl-i laʿīne degdi, Mekke ululaŋ divşirdi.[5244] Eytdi: "Yā ulular, çün Muḥammed (3) bu ḫaberi āşikāre itdi.[5245] Uş yaḳın oldı ki sizi ḫōr eyleye."[5246] Buyurdı, her ki Muḥammedi öldüre yüz (4) deve virem Mıṣrī, daḫı yüz nāfe müşk virem, yüz miṣḳāl altun virem." didi. Hīç kimesne[5247] aŋa rāżı (5) olmadı. Pes İblīs ʿaleyhi'l-laʿne bir ḳoca ṣūretine girdi, bunlaruŋ ḳatına geldi. Ṣordılar ki:[5248] (6) "Ne kişisin?" Eytdi: "Necd ilinden geldüm, baŋa Şeyḫ-i Necdī dirler.[5249] Bildim ki siziŋ[5250] bunuŋ gibi danışıġıŋuz (7) var.[5251]

[5225] B: resūl eytdi kim A: ben eytdüm 169b-12
[5226] B: kim inana A: kimesne uya mı 169b-12
[5227] B: Cebrā'īl eytdi A: eytdi 169b-13
[5228] A: ḳapuŋdan çıḳ 169b-13: B-
[5229] B: ilk uġrayasın A: evvel uġrarısaŋ 169b-14
[5230] B: getir A: getür 169b-14
[5231] B: andan resūl daḫı şehre geldi A: resūl ḫażreti evinden çıḳdı 169b-15
[5232] B: getir A: getür 170a-1
[5233] B: neden bildün: A-
[5234] B: belürmişdür A: belürmiş 170a-3
[5235] B: andan ikisi dururken ʿAli çıḳa geldi resūl eytdi A: andan ikisi bile dururken ʿAli[ye] uġradılar eytdi 170a-3/4
[5236] B: getir A: getür 170a-5
[5237] B: atama danışayım A: ṭanışayın 170a-5
[5238] B: üç adım A: bir iki üç adım 170a-6
[5239] B: gine: A-
[5240] B: īmān getirdi A: īmān getürdiler170a-6/7
[5241] B: andan ṣoŋra daʿvete meşġūl oldı ḳureyş ulularından baʿżısın īmāna getirdiler: A-
[5242] B: Bilāl-ı ḥabeşi ṣuheyb-i Rūmī müsülmān oldılar vardıġınca çoġaldılar tā ki otuz ṭoḳuz kişi oldılar A: Bilāl-ı ḥabeşi [ṣuheyb-i] Rūmī varduġınça müsülmānlıḳ artdı otuz ṭoḳuz kişi oldı 170a-7/8
[5243] B: ḫaber A: bu ḫaber 170a-9
[5244] B: Mekke ululaŋ divşirdi A: durdı Mekke ulularına vardı 170a-9/10
[5245] B: eytdi yā ulular çün Muḥammed bu ḫaberi āşikāre itdi A: eytdi Muḥammed işbunuŋ gibi sözler söylermiş 170a-10/11
[5246] B: uş yaḳın oldı ki sizi ḫōr eyleye A: imdi yaḳın oldı kim sizi ḫōrlaya imdi ben anı ḳomaz̧ın öldürürin 170a-11/12
[5247] B: buyurdı her ki Muḥammedi öldüre yüz deve virem Mıṣrī daḫı yüz nāfe müşk virem yüz miṣḳāl altun virem didi hīç kimesne A: her kim anı öldüre yüz deve verem daḫı yüz nāfe müşk ve yüz miṣḳāl ḳızıl altun daḫı verem hīç kimse 170a-13/15
[5248] B: ḳoca ṣūretine girdi bunlaruŋ ḳatına geldi ṣordılar ki A: ḳoça ṣūretinde olup geldi bunlaruŋ ḳatına girdi ṣordılar 170a-15/170b-2
[5249] B: Necd ilinden geldüm baŋa şeyḫi Necdī dirler A: Necd ilindenven 170b-2
[5250] B: bildim ki siziŋ A: bildüm ki sizüŋ 170b-2/3
[5251] B: danışıġıŋuz var A: ṭanışıġıŋuz vardur 170b-3

Söyleŋ,[5252] ben ḫükm ideyin.” didi. Pes[5253] her biri bir tedbīr itdiler,[5254] Şeyḫ-i Necdī[5255] ḳabūl itmedi. (8) Bu kez Ebū Cehl eytdi: “Benüm daḫı bir tedbīrüm vardur, eydeyin, eşidüŋ.” Eytdiler: “Söyle, eşidelüm.” (9) Eytdi:[5256] “Geliŋ, varalum evinde öldürelüm.[5257] Ḳan bahā dilerlerise evden eve birer deve virevüz.[5258] (10) İblīs[5259] eytdi: “Hā söz budur.” didi.[5260] Pes[5261] Cebrā’īl geldi, eytdi: “Ḥaḳ Taʿālā şöyle emr itdi ki[5262] (11) Medīneye varasın.”[5263] Resūl bu sözi[5264] Ebū Bekr’e didi, ol daḫı bu sözi revā gördi.[5265] Pes (12) ol yaraḳda oldılar.[5266] Çünki gice[5267] oldı, kāfirler resūl leşkerin ortaya aldılar, oturdılar.[5268] (13) Andan Ḥaḳ Taʿālā kāfirlere uyḳu veribidi, uyudılar.[5269] Tā ki İblīs[5270] daḫı uyudı, aŋa degin hīç[5271] uyuduġı yoġıdı. Resūl Ḥażreti ʿAli’yi yerinde yaturdı. Yerden eline birez ṭopraḳ aldı, ol kāfer üzere

[199a] [A171a]

(1) ṣaçdı. Devesine bindi, dosdoġrı geçdi, getdi. (2) Birezden İblīs ʿaleyhillaʿne uyandı. Gördi ki Muḥammed (3) getmiş, feryād idüp çaġırdı ki: “Muḥammed ḳaçmış.” Eytdiler: (4) “Ne bildüŋ?” Eytdi ki: “İşbu gözüm ṭopraḳ ṣaçmış.” Çünki (5) içerü girdiler, ʿAli’i yerinde buldılar. Eytdiler: “Yā ʿAli, (6) ḳanı Muḥammed?” Eytdi: “Ebū Bekr’le getdiler. Çün anı (7) eşitdiler, ardınça sürdiler. Resūl Ḥażreti daḫı (8) giderken bir maġaraya uġradılar, derḫāl içine girdiler. (9) Ḥaḳ Taʿālā emr etdi ki gögerçine geldi ḳapusında (10) yumurdladı ve örümçek aġ gerdi. Cebrā’īl (11) daḫı ḫiṭāb geldi ki: “Tīz eriş dōstuma.” Cebrā’īl ḳapuya (12) geldi gördi ki gögerçin yumurtlamış ve örümçek (13) aġ germiş. Örümçek eytdi: “Neye geldüŋ?” Eytdi: “ʿĀlem (14) faḫrı Muḥammed Muṣṭafa ʿaleyhi’s-selām bundadur, içerü[de]dür. (15) Geldüm ki anı bekleyem düşmenden.” Örümçek eytdi: “Yā Cebrā’īl,

[199b] [A171b]

(1) bugünki gün Ḥaḳ Taʿālā perdedārlıġı biz żaʿīflere (2) cānver.” “Senüŋ güçüŋ neye yeter ki bekleyesin?” Örümçek (3) eytdi: “Sen benüm żaʿīflıġıma baḳma. Sen ki şunuŋ (4) gibi ʿaẓametlü ferişte cehd itdi, bir ḳılını (5) üzemedi.” Pes kāfirler

---

[5252] B: söyleŋ A: siz söyleŋ 170b-3
[5253] B: didi pes: A-
[5254] B: bir tedbīr itdiler A: tedbīr eylediler 170b-4
[5255] B: Şeyḫ-i NecdīA : Necdī 170b-4
[5256] B: benüm daḫı bir tedbīrüm vardur eydeyin eşidüŋ eytdiler söyle eşidelüm eytdi: A-
[5257] B: geliŋ varalum evinde öldürelüm A: gelüŋ varalum öldürelüm 170b-5
[5258] B: virevüz A: virelüm 170b-6
[5259] B: İblīs A: İblīs ʿaleyhillaʿne 170b-7
[5260] B: hā söz budur didi A: işbu söz eyüdür 170b-7
[5261] B: pes: A-
[5262] B: ḫaḳ taʿālā şöyle emr itdi ki A: yā Muḥammed ḫaḳ Taʿālā emreder ki 170b-8
[5263] B: varasın A: gidesin 170b-9
[5264] B: resūl bu sözi A: bu sözi resūl 170b-9
[5265] B: ol daḫı bu sözi revā gördi A: Ebū Bekr ḫōş gördi 170b-9/10
[5266] B: pes ol yaraḳda oldılar A: gitmege yaraḳ itdiler 170b-10
[5267] B: gice A: giçe 170b-10
[5268] B: kāfirler resūl leşkerin ortaya aldılar oturdılar A: kāfirler ol işi ṭapdılar resūlüŋ evin ortaya aldılar 170b-11/12
[5269] B: andan ḫaḳ taʿālā kāfirlere uyḳu veribidi uyudılar A: ḫaḳ Taʿālā o giçe kāfirlere ḳatı uyḳu veribidi 170b-12
[5270] B: İblīs A: İblīs ʿaleyhillaʿne 170b-13
[5271] B: hīç: A-

izleyü maġara ḳapusına (6) vardılar. Gördiler ki örümçek aġ germiş ve gögerçin (7) yumurtlamış. Çün anı gördiler, girü döndiler. Resūl (8) ḥażreti başın Ebū Bekr'üŋ dizine ḳodı, baydı, uyudı. (9) Nāgāh bir ılan maġara delüginden başın çıḳardı. (10) Ebū Bekr anı gördi, ḳaftānından bir pāre kesdi, (11) ol delügi dıḳadı. Bir delüginden daḫı baş çıḳardı, (12) aŋa daḫı bir nesne dıḳadı. Bir delüginden daḫı baş (13) çıḳardı, Ebū Bekr aŋa ökçesin dıḳadı. Ol ılan (14) ökçesinden ṣoḳdı. Ebū Bekr anuŋ acısına ḳatlandı. (15) Gözlerinde yaş Resūl Ḥażreti'nüŋ mübārek yüzine

[200a] [A172a]

(1) ṭamdı. Eytdi. Gördi ki Ebā Bekr aġlar, eytdi: (2) "Neye aġlarsın?" Ol ılan ṣoḳduġını eydüverdi. (3) Pes Resūl Ḥażreti mübārek yarından ol ṣoḳduġı (4) yere derdi, aġrısı sākin oldı. Çün Ebū Cehl (5) bildi ki: "Muḥammed Medīneye ḳaçdı." Ebū Cehl Serāḳa'ya (6) yüz deve veriçek aldı. "Tīz artlarından yet, öldür." Serāḳa (7) ḳatı sürdi. Anları Ebū Bekr anlara eytdi: "Yā resūlallah, (8) uş Serāḳa yetdi, n'idelüm?" Resūl eytdi: (9) "İlāhī bunuŋ şerinden sen ḳurtar." Ḥaḳ Taʿālā eytdi: (10) "Yā yer, ṭut." Serāḳa'yı devesiyle dizine degin yer (11) dutdı. Serāḳa gördi ki devesiyle ġarḳ olur, eytdi: (12) "İnandum saŋa yā resūlu'llah, ḥaḳ peyġāmpersin." Resūl (13) anı eşitdi, çün duʿā ḳıldı, yer gine ḳodı. Serāḳa (14) Resūl Ḥażreti'nüŋ ayaġına düşdi. Terkeşden bir oḳ (15) çıḳardı, Ebū Bekr'e verdiler. Kendüsi gine döndi.

[200b] [A172b]

(1) Resūl Ḥażreti Medīne'ye yaḳın geldi. Medīne ḳavmi daḫı (2) ḳarşu çıḳdılar. Cümle daşra aldılar, alup şehrine geldiler. (3) Her birisi Resūl Ḥażreti'n evlerine daʿvet etdiler. (4) Resūl Ḥażretin: "Her ḳanġıŋuzuŋ eve varursam baŋa ḫātırıŋuz (5) ḳala. Gelüŋ mehārın boynına ṣaralum, deve ḳanġı ev ḳapusına (6) varursa ben anda [ḳ]onayın. Hem baŋa daḫı buyruḳ (7) böyledür." Pes ol devenüŋ mehārın boynına ṭoladılar, (8) ṣalıverdiler. Ol deve Eyyūb el-Enṣārī (9) ḳapusına geldi, durdı. Ol kişi iŋen faḳīrlerden (10) idi. Resūl Ḥażreti deveden indi, ol(11) eve girdi. Eyyūb olnı görüp şāẕ oldı. Ol (12) eve geçiçek ev resūl muʿcizāt berekātında bayıdı, (13) dürlü niʿmetlerile ṭoldı. Resūl Ḥażreti anda (14) sākin oldı. **Ḳıṣṣa-i Bedr-i Kebir-i Çengi** Resūl (15) Ḥażreti Medīne'de ḳarār ṭutdı. Bir gün Cebrā'īl

[201a] [A173a]

(1) geldi, ḫaber getürdi ki: "Uş Şām'dan kārbān gelür. (2) Yükleri arpa, buġday." Buyurdı: "Aṣḥāb ol gelen (3) kārubān ursunlar." Ol vaḳtın aṣḥābuŋ silāḥı (4) yoġıdı. Birer aġaç alup anlara ḳarşu getdiler. Ol kārūbāndan (5) bir kişi çıḳdı, Ebū Cehl ḫaber etdi: "Her kim (6) benümle gelmezse odda yaḳısaram." dedi. Pes üç yıl (7) ol kārubāna ḳarşu çıḳdılar. Cebrā'īl eytdi: "Yā Resūlallah, (8) eyt aṣḥāba ṣavaş eylesünler." Kārbān getdi, (9) bunlar eytdiler: "Bu ḫaberi bize evvelden gerekdi, tā ki ṣavaş (10) yaraġın ederdük." Ebū Cehl leşkeri Sūdan yanına (11) ḳonmışlardı. Ol giçe anlara iḫtilām vāḳiʿ oldı. (12) Çün irte oldı, teyemmüm alup namāz ḳıldılar. İblīs ʿaliyellaʿne (13) bunlaruŋ göŋlüne endīşe bıraḳdı: (14) "Cünüble namāz

ḳılduŋuz. Sizüŋ niçe dīnüŋüz var?” (15) Pes Ḥaḳ Taʿālā bir ḳatı yaġmur veribdi. Cihān ṣuyla ṭoldı, seyller aḳdı, aṣḥāb kendülerin meşġūl oldılar.

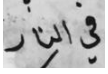
[201b] [B173a]

(1) Ḥamza eytdi: “Başuŋuzı ṭop urmaġa geldüm, tā ki ġāzī olavuz.” didi, biri birine ḥamle itdiler. (2) Bir zamān leşker ceng eylediler, pes kāfer çerisi ṣındı. Resūl buyurdı, bir avuc ṭopraḳ getirdiler, (3) ol leşkeriŋ üstine ṣaçdı. Ḥaḳ Taʿālā emrile ol ṭopraḳ gözlerine girdi, ol gün yitmiş kişi öldiler (4) ve yitmiş kişi daḫı başlu oldı. Ḥaberde şöyledür ki Resūl Ḥażreti ne ḳadar ki ġazāya binse (5) ferişteler gelirlerdi, bile savaş iderlerdi. Ol gün Mikā’īl bir ādem ṣūretinde geldi. Ebū Cehl’i (6) bir kez urdı, aḳtardı. Derḥāl ʿAbdullāh bin Mesʿūd irişi geldi. Gördi ki Ebū Cehil atdan ayrılmış. (7) Derḥāl üstine düşdi. Nice ki cehd itdi, başını kesemedi. Ebū Cehl eytdi: “Benim ḳılıcımla başımı kes.” (8) didi. İbni Mesʿūd ḳılıcın çekdi, çıḳarımadı. Ebū Cehl eytdi: “Ben çıḳarı vireyin.” didi. Ḳabżasın (9) eline aldı, çekdi, çıḳardı. İbni Mesʿūd’a virdi. Başını kesdi, aldı Resūl ḳatına geldi. (10) Ṣaḥābeler anı görüp şāẕ oldılar. Ol kāferlerüŋ ḳalan mālını, ṭavarını üleşdürdiler. Eytdiler: (11) “Yā Resūlu’llah, bu esīrleri n’idelüm?” ʿÖmer eytdi: “Baŋa virüŋ, oda yaḳayın.” didi. Ebū Bekr eytdi: “Ṣatalum, (12) bahāların çeriye üleşdürelüm.” Pes Ebū Bekr sözin revā gördiler. Ṣatdılar, bahāların çeriye üleşdürdiler. (13) Andan İbni ʿAbbās eytdi: “Benden niçün çoḳ bahā dilersiz?” Eytdiler: “Sen bize ḫaṣmıken çoḳ cefā eyledüŋ.”

[202a] [A173b]

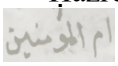
(1) ʿAbbās eytdi: “Benüm mālum yoḳdur.” Resūl eytdi: “Şol māl ki Ümmü’l-faẕla virdüŋ, ol māldan vir.” didi. (2) ʿAbbās eytdi: “Ben anı aŋa virdigimde hīç kimse bile yoġıdı. Sen anı neden bildüŋ?” Resūl eytdi: “Anı (3) Ḥaḳ Taʿālā baŋa bildirdi.” ʿAbbās eytdi: “Yā Muḥammed. Taŋrı’ŋ ġayb bilir mi?” dedi. Eytdi: “Bilür.” Pes İbni (4) ʿAbbās derḥāl īmān getirdi, müsülmān oldı. (5) “Yā ʿammu, sen beni ṣatun (6) alġıl. Hem ḳarındaşuŋ oġlanı[yı]n. ʿAmmi sen ʿUḳay[l] bin (7) Ebī Ṭālib’i ṣatun alġıl, esīrlikden ḳurtarġıl. ʿAbdu’l-Muṭṭalib’i (8) daḫı ṣatun alġıl. Zīrā ki senüŋ māluŋ (9) vardur, sen Mekke’nüŋ baylarındansın.” dedi. (10) ʿAbbās eytdi: “Yā ibni aḫi, benüm ne mālum ḳaldı? (11) Ne kim vardı, bu seferde tārāc etdiler.” dedi. Resūl (12) Ḥażreti: “Yā ʿammu, eger ben eydürsem kim ne ḳadar māluŋ vardur, (13) daḫı ne yerde gizledüŋ, kime vaṣiyyet eyledüŋ, (14) anuŋla ḳoma. Ebū Leheb Rāfiʿi ki üstine

[202b] [A174b]

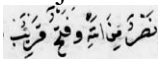
(1) çekdi, daḫı dögmege başladı. Miskin Ebū (2) Rāfiʿ żaʿīf kişiydi. Ḳımıldanı gördi, Ebū Leheb’üŋ (3) altından ḳurtuldı. ʿAbbās’uŋ ḫātunı Ümmü’l Faẕl eline (4) bir muḥkem aġaçı eline gördi. Ebū Leheb’i başra urdı, (5) başını yardı. Ola ki ḳatı yardı. Ümmü’l Faẕl eytdi: “İy (6) melʿūn ḫōcası, ʿAbbās dutulup esīr olduġıçun (7) ḳulı öldürür müsiz?” dedi. Ebū Leheb ḳana bulaşdurdı. (8) Ebū Leheb Ebū Rāfiʿuŋ üstinden götürdiler. (9) Ebū Leheb ol zaḫm üstine yedi gün diri oldı. (10) Resūl Ḥażreti buyurdı kim ʿUḳbe ibni Ebī Muʿayṭ ḥāżır eylediler. (11) Enṣārīye buyurdı kim ʿUḳbe’nüŋ boynın ura çekerdiler. ʿUḳbe (12) eydür: “Yā Muḥammed, ben öliçek ne yere varuram?” Resūl (13) Ḥażreti eytdi: dedi. Derḥāl ʿĀṣım

ʿUḳbe’nüŋ (14) boynın urdı. Andan geçdiler, Roma menziline geldiler. (15) Medīne ḫalḳı Resūl’ı ḳarşulamışlardı. Geldiler,

[203a] [A175a]

(1) Resūl Ḥażretin ziyāret eylediler, aṣḥābla görişdiler. (2) Resūl’uŋ aṣḥābına duʿālar ḳılurlardı. Ol esīrleri (3) gözlerdi. Ġāzīleri ögerlerdi: “Taḳṣīr ḳılmaduŋuz, (4) erlik eyledüŋü[z].” derlerdi. Resūl’uŋ aṣḥābında (5) birisi aŋa Seleme bin Selāme derlerdi. Adı Ebū (6) Hindī idi. Ol üdürdi, Ebū Hindi Ḥaccām Bedr (7) ġazāsında bile bulundı, bāḳī ġazālarda bileydi. Ol (8) Ebū Hindī Roma menzilinde öldi raẕiya’llahu ʿanha. (9) Süheyl bin ʿAmr’ı anuŋ evine verdi. Henüz ḫātun kişiler, (10) er kişilerden ḫātun eytdi: “Yā ebā bir ay delim (11) esīrü delīl alup dutḳun geldüŋüz. Bārī (12) ḥürmetlü olayduŋuz.” dedi. Resūl Ḥażreti ev içinden (13) eşitdi, eytdi: (14) Sevde ḫātun evvel eytdi: “Yā Resūlallah (15) ol Allah ḥürmetiçün kim siz Ḥaḳ Taʿālā

[203b] [B175b]

(1) ve Ḳureyş rāżı olalar.” dediler. Maṭlab bin (2) Ebī Varāġa nesne dilenmedi. “Neʿam, öyle olsun.” dedi. (3) Giçe olıçaḳ birez olsun aḳçe getürdi. Dün (4) içinde Mekke’den çıḳdı, sürdi, Medīne’ye geldi. (5) Henüz kimsene Mekke’den gelüp esīr ṣatun (6) alup gitmemişidi. Maṭlab bin Ebī Varāġa (7) Mekke’den gelürken Resūl Ḥażreti anuŋ geldüginden (8) ḫaber virdi. Mekke müşrikleri daḫı her ne ki cevāb (9) söyledilerse: “Beçid olmaŋ, Muḥammed’üŋ ṣaḥābe- (10) si daḫı esīrlerden ʿāciz alsunlar.” dedüginden (11) ḫaber virdi. Çün Ḳureyş muṭṭalī gördiler kim atası dört (12) biŋ aḳçeye ṣatun aldı. Geldi anlara daḫı dört biŋ (13) aḳçe aldılar, esīrlerin ġanī[met] aldılar. **Ḳıṣṣa-i Uḥud** Çün kāferler Bedr Cengi’nde ṣındılar, gine Mekke’ye vardılar, çeri dirdiler. Daḫı çoḳ ʿavratlar bile aldılar anlaruŋ kiminüŋ eri kiminüŋ ḳardaşı ölmişidi. Pes Cebrā’īl geldi, Resūl’a eytdi: “Yā Muḥammed, uş Mekke ḳavmi üstüŋe geldiler.” Eytdi: “Biz daḫı anlara ḳarşu varalum.” didi. Resūl eytdi: “Ben düşümde görürem, zırıh geymişem. İmdi ben Medīne’i ṣaḳlaram.” Andan buyurdı Medīne’i berkitdiler. ʿAbdullāh ibni Ubeyy eytdi: “Her ki bu şehre gele ṣınur.” Bir niçesi eytdiler: “Gelüŋ, Uḥud Ṭaġı’na varalum, anları ḳarşulayalum. Bizi ḳorḳar ṣanmasunlar.” didiler. Andan Resūl zırıh geydi, ḳılıc baġlandı. Zübeyr’e eytdi: “Sen yitmiş kişi al.” didi. Ẕülfiḳārı anuŋ eline virdi, eytdi: “Bunuŋ ḫaḳḳın yirine getir. Yaʿnī ḫaḳḳı oldur kim kāferlerüŋ boynın ur.” Anuŋ ardınca Ebū Dücāne bir taḳye geydürdi ki anuŋ üzerinde iki satır yazluyıdı: Biri ve birisi

[204a] [B174a]

(1) bu idi kim: “Ṣavaşdan her kim yüz döndürür ol erlik degildür daḫı Taŋrı ḫışmından emīn olmaya.” (2) Andan Resūl Ḥażreti ḫamle eyledi, birez ceng itdiler. Kāfer leşkeri ṣınıḳdılar. Pes ʿAbdullāh bin Zübeyr (3) yaġmaya meşġūl oldı. Ol ṭarafdan Ḫālid bin Velīd ḫamle ḳıldı. Pes müsülmān çerisi ṣınıḳdılar. (4) Ol gün yitmiş kişi öldi, yitmiş daḫı zaḫmlu oldı. Resūl’uŋ mübārek alnı yarıldı, iki dişi (5) çıḳdı. İblīs ʿaleyhi’l-laʿne çaġırdı kim: “Muḥammed’i öldürdiler.” Çün aṣḥāb anı eşitdiler, ṣındılar. Aṣḥāb (6) geldiler, Resūl’ı gördiler ki aġzından ḳızıl ḳan aḳar. Ol ḳanı alır yüzine sürer.” Eytdiler: “Yā resūlu’llah (7) niçün şöyle idersin?” Eytdi:

“Ḳorḳaram ki bir ḳaṭre ḳan yire dama, tā ḳıyāmete degin yirde ot bitmeye.” (8) didi. Çün aṣḥāb anı eşitdiler Resūl ḳatına cemʿ oldılar, şükr ḳıldılar. Andan Uḥud Ṭaġı’na çıḳdılar. (9) Ḫālid bin Velīd anları gördi, ḥamle ḳıldı. ʿAbbās Resūl’uŋ atın dutardı. Selmānı Fārisi kendüzüŋi (10) Resūl’a ḳarşu dutardı, ne ḳadar ki oḳ gelirdi kendüzüŋi aŋa dutardı, hīç irilmezdi. Her ne gelse (11) aŋa ṭoḳunurdı. Andan ʿAli ḥamle itdi, kāfiri gine ṣıdılar. Çün kāfer leşkerinden Ebū Süfyān anı gördi, (12) eytdi: “Bir ṣavaşumuz daḫı ḳaldı.” didi, ḳaçdı. Çün anı gördiler ol ṭaġdaġı ṣaḥābeler aşaġa indiler, 13) yaġmaya meşġūl oldılar. ʿAli gördi ki Ḥamza’ı yitmiş pāre eylemişler. Ḥamza’yı Ubeyy ibni Ḫālfe’nüŋ ḳulı öldürmiş idi.

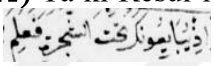
[204b] [B174b]

(1) Anuŋ adına Vaḫş dirlerdi, ḳaçan ki Ḥamza’nuŋ ölüsün duydılar, aġır yas itdiler. Resūl Ḥażreti (2) buyurdı, Ḥamza’ı daḫı ol şehīdleri daḫı bilesine getirdiler, namāzın ḳıldılar. Eytdi: “Eger ḳız ḳardaşları (3) degülmisse idi işbu ara ḳayadaḳtaki cānavarlar yiyelerdi.” Andan ʿAli’ye buyurdı ki: “Medīne’ye ṣaġlıġımuz (4) ḫaberin bildiriŋ.” ʿAli Medīne’ye geldi, gördi ki Fāṭıma aġlar, daḫı ʿavratlar aġlaşdılar. Kiminüŋ eri, (5) kiminüŋ ḳardaşı, kiminüŋ oġlı ölmişidi. Ammā cümlesi Resūl içün aġlaşırlardı. Çün Resūl’uŋ (6) ṣaġlıġın bildiler, şāẕ oldılar. Andan Ḥamza ölümün eşitdiler, gine aġlaşdılar. Şimdi daḫı (7) Medīne’de ḳāʿide budur ki ḳaçan bir kişi ölse evvel Ḥamza’ı aġlarlar, andan kendü ölülerin aġlaşırlar. (8) **Ḳıṣṣa-i Ḥarb-i Ḫandaḳ** Çünki kāfirler Uḥud Ṭaġı’ndan aşaġa indiler, (9) ol ṣınan çerile gine Mekke’ye geldiler. Leşker divşirdiler, gördiler on biş biŋ er derilmiş. ʿAzm (10) idüp gine Medīne’ye geldiler. Andan Resūl Ḥażreti danışdı ki: “Nice idelüm?” Selmānı Fārsi (11) eytdi: “Yā resūlu’llah, gelüŋ ḫandaḳ ḳazalum. Bizüm vilāyetümüzde şöyle iderler.” Resūl anı işidüp (12) ḳatı maṣlaḥat gördi. Resūl buyurdı, ḳazmaġa başladılar. Nāgāh ḳazarken bir ṭaş çıḳdı, nice ki (13) dürüşdiler çıḳarımadılar. Pes Resūl buyurdı, su getürdiler, ol ṭaş üzerine ṣaçdılar. Ol ṭaş uvandı,

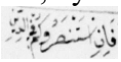
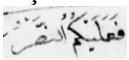
[205a] [B175a]

(1) pāre pāre oldı. Selmān-ı Fārsi eydür: “Gördüm ki ol ṭaşdan bir nūr çıḳdı, dünyāyı dutdı. (2) Üç pāre şehr göründi. Andan Resūl eytdi: “Üç pāre şehrüŋ biri Ḫorāsān, biri Hindistān (3) biri Türkistān’dur. Ol üç ıḳlīm açılısardur. Baŋa inanup müsülmān olısardur.” didi. (4) **Ḳıṣṣa-i Ḥarb-i Beni Ḳureyża:** Çün Benī Ḳureyża ḳavmi Resūl’ıla ḳavl itmişlerdi, (5) anuŋla ṣavaş itmeyelerdi. Daḫı ibni Aḫṭāb Benī Nuẕayr ḳabīlesinden idi. Bir gün Ebū Süfyān (6) eytdi: “Varayın, Benī Ḳureyża’ı bize döndereyin.” didi. gitdi. Sürdi, dün buçuġında ol ḳalʿā (7) ḳapusına geldi. Yuḳarudan çaġırdılar ki: “Kimsin?” Eytdi: “Ebū Süfyān’am, size geldüm. Gelüŋ (8) Muḥammed’den yüz dönderüŋ, baŋa uyuŋ.” Bunlar eytdiler: “Görelüm siz mi ġālib olursız yoḫsa anlar mı?” (9) Çün bu sözi Ḫuẕeyf eşitdi, geldi, Resūl’a ḫaber virdi. ʿÖmer eytdi: “Ḫuẕeyf yalan söyler.” didi. (10) Andan Ḫuẕeyf: “Girçegin.” dedi. Resūl eytdi: “Ṭoġrı söyler.” didi. Kāferlıġı vaḳtında Taŋrı’ya didi. (11) Hā yalan budur. Naʿīm ibni Mesʿūd eytdi: “Ben varayın, ḫaber bileyin.” didi. Sürdi ol ḳalʿāya geldi. (12) Eytdi: “Resūl’dan yüz döndürdüŋüz mi?” didi. Bunlar eytdiler: “Döndürdük.” didiler. “Ya n’idelüm?” İbni Mesʿūd (13) eytdi: “Yarın Ebū Süfyān kişi viribirse varmaŋ.” didi. Hem yarındası Ebū Süfyān’dan kişi geldi, varmadılar.

[205b] [B175b]

(1) Pes ṣabāḥ vaḳtında bir ḳatı yil geldi, bunları helāk eyledi. Şöyle kim hīç kimse ḳalmadı. Buyurdı (2) ol ḳalʿāyı yaġmaladılar. Andan kendüsi başın yumaġa eve gitdi. Derḥāl Cebrā'īl geldi, eytdi: "Yā resūlu'llah, (3) ferişteler ḳanadı henüz toz içindedür. Buyur çeri dirilsün, Benī Ḳureyża'la uġraşmaġa var. (4) Anları yaġmala, ḳavmin esīr eyle." didi. Çün Resūl anı eşitdi, buyurdı, bindiler Ḳureyża'nuŋ ḳalʿāsın egritdiler. (5) Anda Maʿāẕ'a oḳ doḳundı. Eytdi: "İlāhī benüm Ḳureyża'dan dādumı alıvir, alayın andan ṣoŋra ölürsem el-ḥükmi'llāh." (6) didi. Çünki ḳatı ceng itdiler. Bu kez Benī Ḳureyża'da ʿāciz olup amān dilediler. Resūl eytdi: "Maʿāẕ (7) ḥükm iderse virdüm." Ol ḳavm durdılar, Maʿāẕ ḳatına geldiler, ayaġına düşdiler. Maʿāẕ eytdi: "Duruŋ, (8) ṭaşra çıḳuŋ. Ben ḥükm idem. Andan ol ḳavm durdılar, yazıya çıḳdılar. Maʿāẕ buyurdı ki: "Hep ḳırıŋ, pes ḳamusınuŋ (9) boynun urdılar. Andan buyurdı ol ḳalʿāyı yaġmaladılar, oġlın ḳızın esīr itdiler. **Ḳıṣṣa-i Ḥarb-i Ṣuġra** (10) Çün Resūl Ḥażreti buyurdı ki Kaʿbe'ye vara ḥacc eyleye. Pes Kaʾbe ḳavmine ḫaber oldı, üç biŋ er ḳarşu çıḳdılar. (11) Tā ki Resūl'ı ḳomayalar. Resūl buyurdı, ḳondılar. Bir aġaç dibinde ḳavl eylediler. Yaʿnī Allah Taʿālā (12) rāżı oldı şol kişilerden kim ḳavline durdılar. Ebū Bekr, ʿÖmer, ʿOṯmān, ʿAli, Saʿdu bin Maʿāẕ bunlar idi. Ol ḳavli itdiler, (13) resūl ṣāẕ oldı, eytdi: "Enṣārīler bendendür." didi. Çün bu ḳavli berkitdiler, ḥareme degin vardılar, anda ḳondılar.

[206a] [B176a]

(1) Çün kāfirler anı gördiler, savaş itdiler. Ṣaḥābeler ṭaşıla kāfiri ṣıdılar. Kāferler gördiler ki çerileri ṣındı. (2) Dirildiler, eytdiler: "Kişi viribiyelüm, görelüm ki neye geldiler." Pes Sehdī ʿÖmeri viribidiler. Geldi, eytdi: "Yā Muḥammed, (3) bu yıl ḳızlıḳdur, ṣabr eyle. Gelesi yıl gelesin, ḥacc idesin." didi. Resūl eytdi: "Olsun." didi. Döndi, gine Medīne'ye (4) gitdi. **Ḳıṣṣa-i Feṯḥ-i Mekke Şerrefa'llahu** Çünki Resūl Mekke ḳavmine yiglendi, ol yıl ki ḥuẕeyf ḳavmi (5) ḳavl itdiler ki: "Her kim bunlardan Resūl'a gele, gine viribiye." Benū Bekri Resūl ḳavminden idi. Daḫı birḳaç kişi Beni Ḫuzāʿdan (6) Resūl ḳatına geldiler, eytdiler: "İşde Benū Bekri ḳavlin ṣıdı, bizim ḳavimden birḳaç kişi depelediler." (7) Şoloḳ dem bu āyet nāzil oldı: "Eger sizden yārī ḳılmaḳ ṭaleb iderlerse yārī ḳılıŋ." (8) Resūl buyurdı, yārī ḳıldılar. Çün Ebū Süfyān anı eşitdi, durdı Medīneye geldi. Ebū Bekr'e eytdi: "Resūl ḳatında (9) senden muḳarreb kimse yoḳdur, baŋa amān vir." Ebū Bekr eytdi: "Resūl destūrınsız ben kimseye amān virmezin." (10) Andan ʿÖmer ḳatına geldi, ol daḫı amān virmedi. ʿOṯmān ḳatına geldi, ol daḫı eyle dedi. ʿAli ḳatına geldi, (11) ol daḫı amān virmedi. Andan ʿAbbās ḳatına geldi, ʿAbbās aŋa amān virdi. Resūl Ḥażreti'nden daḫı destūr (12) diledi. Resūl eytdi: "Ebū Süfyān gitmesün çeri gitmeyince." Pes Ebū Süfyān durdı, ol çeri göçdi. Çünki (13) Resūl gördi, eytdi: "Yā ʿAbbās, ben buncayın hīç ādem görmedüm. Tīz buŋa İslām ʿarż eyle." dedi. Ol dem

[206b] [B176b]

(1) Ol dem Ebū Süfyān müsülmān oldı. ʿAbbās sevindi, geldi, Resūl'a ḫaber virdi. Resūl eytdi: "Her ne ki bizden (2) ise āzād ola." Pes ḳıġırdılar ki eytdiler: "Her kim Ebū Süfyān evine gele, yaġmadan ḳurtıla." Resūl eytdi: "Beni Ḫuzāʾa'ya (3) destūr virdüm ki Benū Bekr'i depeleye. Girü ḳalan ḳavme amān virdüm." didi. Pes resūl Mekke'de muḳīm oldı, (4) ḫalāyıḳı gine daʿvet itmege başladı. Her gün ḳavm bölük bölük gelip īmān getirdiler. **Ḳıṣṣa-i Ehl-i Rūm ve Fārs (5) ve Ḥabeşistān ve Diyār-ı**

Mışr Çün Resūl Ḥażreti Mekke'i aldı, buyurdı, üç biti yazdılar. Birin Ḳayṣer-i Rūmi'ye (6) ve birin Ḥabeş melikine birin Mışır melikine viribidi. Çün biti Ḳayṣer'e geldi, açdı, oḳudı, ḥāli bildi. Beglerin (7) cemʿ ḳıldı, eytdi: "Yā begler, Mūsā peyġāmber eytdi ki, benden ṣoŋra ʿĪsā peyġāmber geliser, ʿĪsā eytdi, (8) benden ṣoŋra Ahmed geliserdür, imdi uş geldi. Bizi dīne daʿvet ider. Ne dirsiz?" Eytdiler: "Yā melik (9) biz ṭanıḳlıḳ viririz ki ol ḥaḳ peyġāmberdür, ammā ʿĪsā'dan utanırız, anuŋ dīnin ḳoyup aŋa mutābaʿat itmeziz. (10) Ḥaḳ Taʿālā anı ʿazīz yaratmışdur." didiler, gine Resūl'a cevāb yazdılar. Ol biti ki Mışr melikine geldi ol daḫı (11) açdı, oḳudı, ḳażiyyeyi bildi. Derḥāl Mışr meliki müsülmān oldı, Resūl'a armaġan bıraḳdılar. Ḳaravaş (12) viribidi, bir biti melik-i Necāşi'ye geldi. Ol daḫı açdı, oḳudı, ḥāli bildi. Yoḳ, evet dimedi, müsülmān (13) oldı. Cevāb yazdı ki: "Yā resūlu'llah saŋa inanduḳ, eger buyurursaŋ varalum, yüzümüzi ayaġuŋuza sürelüm.

[207a] [B177a]

(1) Yoḳ dirseŋüz bunda duralum." didi. Çün ol biti Resūl'a geldi, resūl daḫı Caʿferi Ṭayyār'ı aŋa viribidi. Anı (2) kāferler ṭuydılar, eytdiler: "Geliŋ melik-i Necāşi'ye varalum, tuḥfeler iledelüm, Caʿfer'i dutsun, bize viribisün. (3) Tā ki ol sebebile esīrlerimüz gine alalum." Andan buyurdı bir nāme yazdılar ki: "Yā melik, biz saŋa ögüt viriciyiz. Gine (4) ögüt viririz ki bizim aramuzdan bir kişi ḳopdı, peyġāmberlıḳ daʿvīsin ider. Bizüm dīnümüze bāṭıldur, dir. (5) Putlarımuza söger. İmdi işde ḳardaşı oġlı Caʿfer'i size viribidi. Tā ki sizi daḫı azdura. Zinhār (6) varıcaḳ dut, anı bize viribi, tā ki biz daḫı öcümüzi anlardan alavuz." Ol biti ʿAmru bin ʿĀṣ'a virdiler. (7) Aldı, gitdi üç aydan ṣoŋra melik-i Necāşi'ye geldi, bitisin virdi. Çün melik bitiyi açdı, oḳudı. Eytdi: (8) "Ol didigüŋüz kişi daḫı bize geldi. Gelicek görevüz." didi. Birḳaç günden ṣoŋra Caʿfer'e geldi, (9) destūr diledi. ʿAmru bin ʿĀṣ ol vaḳtın içerü otururdı. Eytdi: "Yā melik işde ol kişi ṭaşra geldi. (10) Çün melik anı eşitdi, destūr virdi. İçerü girdi, selām virmedi. ʿAmru bin ʿĀṣ eytdi: "Yā melik, (11) hā gördiŋ mi size selām virmedi, secde itmedi?" Andan Caʿferi Ṭayyār eytdi: "Yā melik Ḥaḳ Taʿālā bize peyġāmberlıḳ (12) viribidi, dükeli enbiyānuŋ göziyindür." Ol peyġāmber eytdi: "Müsülmāndan ayruġa selām virmek revā degildür. (13) Daḫı Taŋrı'dan ayrıġa secde itmek yoḳdur." didi. Çün melik anı eşitdi, durdı, bit ṭomar çıḳardı ki anda Resūl'uŋ

[207b] [B177b]

(1) naʿtı şıfatı yazluyıdı. Caʿfer anı aldı, oḳudı. Pes Resūl'uŋ melik şıfatından şordı, Caʿfer aŋa (2) ḫaber virdi. Ol melik anı eşidicek aġladı. Caʿfer eytdi: "Yā melik, şimdiye degin ne dīne ṭapardıŋ?" (3) Eytdi: "Şeyṭān'a ṭapardum, uş müsülmān oldum." Melik eytdi: "Yā Caʿfer, ol vaḳten[5272] berü ki müsülmān (4) olduŋuz, hīç girü döndüŋüz mi?" Eytdi: "Yoḳ." Eytdi: "Evvel kim müsülmān oldı?" Caʿfer eytdi: "Dervīşler, (5) żaʿīfler." didi. Andan melik ʿAmru bin ʿĀṣ'a eytdi: "Dur, ol getirdifiŋi al, git. Taŋrı'm baŋa pādişāhlıḳ (6) virdi, hīç benden rişvet almadı. ben daḫı senden nesne almazın." didi. daḫı melik eytdi: "Yā Caʿfer, (7) ol peyġāmbere gelen Ḳur'ān'dan bilür misin?" Eytdi: "Bilirin." didi, başladı Benī İsrā'īl sūresini oḳudı. (8) Ol kāferler dilediler ki uralar, dögeler. Melik çaġırdı ki: "Hey, epsem oluŋ.

[5272] vaktden olmalı

Yoḳ dirseŋüz sizi depelerem.” **(9)** **Ç**ün ol ʿitābı eşitdiler, sākin oldılar. Bu kez Caʿfer’le ʿAmru bin ʿĀṣ baḫṣ eylediler. Ne ḳadar bunlar **(10)** baḫṣ eyledilerse geldi Cebrā’īl Resūl’a ḫaber virdi. Bir gün ḫaber oldı ki aġır düşmen geldi, melik Necāşi **(11)** buyurdı ki aŋa ḳarşu vardılar, anları ḳırdılar. Melik daḫı ʿAmr bin ʿĀṣ’ı ḫōr itdi, ḳovdı. Giderdi daḫı ol gün ki **(12)** melik dünyādan naḳl itdi, Cebrā’īl geldi, eytdi: “Yā resūlu’llah, melik Necāşi vefāt itdi, dur namāzın ḳıl.” didi. **(13)** Cebrā’īl anda imām oldı, namāzın ḳıldılar. **Ḳıṣṣa-i ʿĀyişe Raẓiya’llāhu ʿanha (14)** Salemeyn ve gānmeyn niçe eyyāmlar şādlıḳda ve ṣafālar ḳıldılar. **(15)** Temmetü’l kitāb biʿavnil melikü’l vehhāb.

3. DİZİN

-A-

ʿabā [Ar.] kaba kumaş
ʿa. 104b/12

abanos [Yun.] Kıymetli bir ağaç.
a.+ dan 044a/9

āb [Far.] su

āb-ı ḥayāt [Far.+Ar.] ölümsüzlük suyu
ā. 175a/10, 175b/4, 176b/6, 180b/13

āb-ı revān [Far.] akarsu
ā. 148a/3

āb-ı zemzem [Far.+Ar.] Kâbe yanındaki meşhur kuyudan çıkan kutsal su
ā. 061b/2

ābu revān [Far.] akarsu krş. āb-ı revān
ā. 021a/10

ābdest [Far.] abdest

ābdest al - [Far.+T.] abdest almak
ā.- dı 031a/5, 176b/10
ā.- dılar 022b/11
ā.- sa 168a/3

ʿābid [Ar.] İbadet eden, Allah'a kulluk eden
ʿā. 169a/9
ʿā.+ idi 028a/4

ʿāc [Ar.] fildişi, baga
ʿā. 044a/9

ʿacab [Ar.] Şüphe, tereddüt, hayret ifâde eden soru zarfı, acaba
ʿa. 046a/7, 052b/4, 057b/13, 064b/8,
072b/6, 076a/9, 083a/9, 086a/10, 089a/3, 90a/10
093b/2, 097a/10, 136a/10, 163a/13, 178a/10
ʿa.+ dur 005a/5, 086b/6, 096a/1, 179b/6

ʿacab ol - [Ar.+T.] şaşılmak
ʿa.- a 083a/11

ʿacaba ḳal - [Ar.+T.] şaşırmak, hayret etmek
ʿa.- dı 039a/8, 045a/11, 059a/2
ʿa.- dılar 012b/11, 053b/3

ʿacabla - [Ar.+T.] şaşırmak, hayrete düşmek
ʿa.- dı 036b/1, 043a/12, 046a/5, 048b/8,
049a/13, 079a/1, 079a/2, 094a/7, 095b/1,
153a/8, 164a/13, 167a/9, 183a/3, 183b/8,
194a/4
ʿa.- dılar 010a/13, 013b/11, 076b/11, 109a/4
ʿa.- rmısın 060b/3

ʿacāyib [Ar.] Hayret verici, şaşırtıcı
ʿa. 044a/4, 046b/4, 046b/13, 177b/5
ʿa.+ ler 036b/13

ʿacāyibe ḳal - [Ar.+T.] şaşırmak, hayrete düşmek
ʿa.- dı 117a/12

ʿacāyib gör - [Ar.+T.] ilginç şeyler görmek
ʿa.- esin 134a/14

acı [T.] acı krş. acıḳ
a.+ sı 059b/1
a.+ sın 028b/11, 059a/13, 076a/6, 076a/8, 093a/6
a.+ sına 199b/14
a.+ sınca 018a/13
a.+ yı 025b/2

acıḳ [T.] acı krş. acı
acığın 059b/2

acıḳ - [T.] acıkmak krş. açıḳ -
a.- dı 173a/13
a.- dılar 082b/1, 083b/1
a.- mışlardı 190b/1

acıḳdur - [T.] aç bırakmak
a.- dılar 054a/13

ʿacībraḳ [Ar.+T.] daha tuhaf, daha ilginç
ʿa. 038a/4

ʿāciz [Ar.] Güçsüz, kudretsiz, zayıf.
ʿā. 053b/7, 076b/4, 112a/1, 203b/10

ʿāciz ḳal - [Ar.+T.] Aciz kalmak, gücü yetmemek, çaresiz duruma düşmek.
ʿā.- dı 054a/6, 054a/7, 055b/6, 059a/5, 072a/9, 074b/12, 100b/3, 100b/8, 108a/3, 126a/15
ʻā.- dılar 055b/13
ʿā.- dılar 051b/7, 078b/6, 121b/13, 129a/13, 131a/7, 142b/12, 146b/11
ʿā.- mışlarıdı 099a/7
ʿā.- up 111a/7

ʿāciz ol - [Ar.+T.] Güçsüz, çaresiz bir duruma düşmek
ʿā.- dılar 055b/1
ʿā.- duġı 189a/8
ʿā.- dum 124a/12
ʿā.- mışlardur 091b/5
ʿā.- up 205b/6

aç - [T.] açmak, fethetmek
a. 083b/11, 166b/4, 197b/7
a.- a 003b/4, 177b/11
a.- alar 175a/9
a.- am 075a/5, 189b/13
a.- amadılar 066a/5
a.- ar 006b/10
a.- arlardı 158b/9, 159a/2
a.- arsaŋ 103b/7
a.- asın 177b/11
a.- avuz 175a/6, 175a/8
a.- dı 010b/11, 026a/4, 033b/8, 034a/10, 083b/4, 091a/13, 105a/9, 137b/11, 164a/13, 166b/4, 167b/6, 184b/3, 197b/12, 206b/6, 206b/11, 206b/12, 207a/7
a.- dılar 097a/10, 110b/11, 144b/6, 197a/4
a.- ınça 196a/6
a.- ıŋ 157b/2
a.- ıp 163b/12
a.- masun 083b/3
a.- sa 101a/5
a.- up 056a/13, 108a/2, 143b/6

açı-vir - [T.] hemencecik açmak
a.- di 073b/12

aç [T.] karnı aç olan
a. 147a/3, 147a/5, 156b/9
a.+ ıken 083b/4, 083b/5
a.+ ısaŋ 154b/13
a.+ lar 045a/12
a.+ ları 145a/4

aç ḳal -[T.] aç kalmak
a.- dum 160b/5

açıḳ [T.] açık
a. 177a/2
a.+ dur 006b/12

açıḳ - [T.] acıkmak krş. acıkmak
a.- dı 173b/1

açıl - [T.] Kapalı, örtülü, kilitli, bağlı, toplu veya katlı durumdan çıkarılmak, açık hâle getirilmek.
a.- a 083b/10, 084a/1
a.- aydı 068a/1
a.- dı 082a/13, 083b/12, 114b/15
a.- ısardur 205a/3
a.- sun 068a/13, 083b/10
a.- urdı 139b/4

açlıḳ [T.] açlık
a.+ dan 083a/12, 144a/13
a.+ ları 083b/2

açlıḳdan ḳırıl - [T.] açlık yüzünden büyük sıkıntı çekmek
a.- ırız 082b/11

açuḳ [T.] açık bkz. açıḳ
a. 073b/13, 074a/10, 165a/7, 165a/8
a.+ ıdı 031b/8 (açuġıdı)

ad [T.] ad, isim
a. 155b/12, 163b/5, 164a/8, 164b/4, 166b/5, 167a/6, 167a/7, 168a/2
a.+ dan 091a/5
a.+ dur 167a/7
a.+ ı 004a/3, 004a/4, 004a/5, 004a/6, 004a/10, 004a/12, 004a/13, 004b/1, 004b/2, 004b/6, 004b/9, 004b/10, 004b/13, 005a/1, 005a/4, 005a/5, 005b/4, 005b/5, 006a/5, 006a/7, 006a/8, 006a/9, 006a/11, 006a/12, 006b/1, 006b/2, 006b/3, 006b/5, 007b/9, 007b/10, 007b/11, 007b/12, 007b/13, 008a/3, 008a/7, 009b/4, 009b/5, 009b/6, 009b/7, 009b/8, 029a/7, 029a/8, 030b/11, 035b/7, 035b/8, 035b/11, 035b/12, 035b/13, 036a/5, 036a/8, 036a/9, 040a/2, 041a/10, 041b/13, 042a/11, 043b/9, 044a/2, 045a/8, 047b/13, 053b/6, 056b/9, 103b/13, 104a/4, 104a/5, 116a/15, 125a/6, 144a/4, 153b/3, 164a/7, 169b/6, 175a/12, 178b/4, 178b/6, 180b/11, 186b/2, 188a/3, 203a/5
a.+ ıdur 181a/5
a.+ ım 128b/1
a.+ ın 029a/10, 031b/12, 031b/13, 091a/1, 091a/2, 091a/4, 163b/10, 163b/12, 164b/1, 166b/5, 171a/7, 194a/12
a.+ ına 031b/12, 032a/2, 036a/10, 038a/13, 053b/6, 085a/4, 094b/3, 171b/11, 191a/2, 195a/5, 204b/1
a.+ ından 012b/9, 163b/10
a.+ ını 012a/10, 012b/10, 023b/5, 023b/11, 023b/12, 025a/6, 026a/2, 034a/3, 036b/9, 154a/2, 197a/13
a.+ ları 015b/12, 032a/12
a.+ ların 015b/13
a.+ larumdan 149a/13
a.+ um 029a/10, 167a/8
a.+ uma 163b/12, 164a/10
a.+ unuŋ 162a/10
a.+ uŋ 164a/8

a.+ uŋı 091a/1

ad ur - [T.] ad vermek
a.- dılar 066b/9

ʿādāb [Ar.] edep, erkân, usul
ʿā. 181a/9

adam [T.] insan
a.+ lar 084a/6

ʿadāvet [Ar.] düşmanlık, hasımlık, husûmet
ʿa. 042b/11

ʿadāvet dut - [Ar.+T.] düşmanlık etmek
ʿa.- dı 011a/2

ʿadāvet düş - [Ar.+T.] düşmanlık ortaya çıkmak
ʿa.- di 024a/10

ādem [Ar.] insan
ā. 003a/1, 006b/6, 029b/10, 038b/5,
056a/8, 057b/9, 060a/6, 073a/8, 073b/9,
075b/2, 098a/11, 101b/3, 102b/1, 106a/8,
109b/14, 124a/5, 124a/6, 140a/13, 147a/11,
154a/3, 157a/7, 159a/7, 174b/3, 174b/6,
184a/9, 186a/3, 186a/5, 186b/8, 201b/5,
206a/13
ā.+ isin 043b/10
ā.+ iyile 043b/10
ā.+ ler 096b/8, 144a/7, 177b/2
ā.+ üŋ 106a/9, 164b/2

ādemī [Ar.] İnsan, insanoğlu, kişi
ā. 070a/2
ā.+ ler 001b/8, 032a/11, 087b/11, 149a/2, 165a/11, 177b/4
ā.+ lersiz 120b/10

ādem oğlanı [Ar.+T.] insanoğlu
ā. 143a/13, 175b/7
ā.+ ndan 080a/3
ā.+ van 070a/2

ādem oğlanları[Ar.+T.] insanoğulları
ā. 161a/12
ā.+ na 143b/11

ādem şal - [Ar.+T.] Adam göndermek
ā.- dılar 088a/12

ʿādet [Ar.] Usul, görenek
ʿā. 081b/4, 181a/3
ʿā.+ çe 142b/5
ʿā.+ i 182b/6

adım [T.] adım
a. 198a/12

ʿādil [Ar.] Adalet edici, adaletli
ʿā. 159a/5
ʿā.+ i 051a/12
ʿā.+ idi 051a/11, 098b/9, 140a/6

ʿadl [Ar.]Adalet, doğruluk, hakkaniyet
ʿa.+ i 192a/5

ʿadl dād it - [Ar.+T.] adaletle yönetmek
ʿa.- mege 167b/11

ʿadl-i berekāt [Ar.] Adalet sayesinde
ʿa.+ ında 159a/6

ʿadl it - [Ar.+T.] adil olmak, adil davranmak

ʿa.- em 081b/4 (ʿadl idem)
ʿa.- erem 162b/2 (ʿadl iderem)
ʿa.- erler 160b/13 (ʿadl iderler)

adlu [T.] adlı, isimli
a. 060b/1, 084b/13, 089a/4, 191a/13,
193a/4, 193a/5, 195b/10

āferīde [Far.] Yaratılmış, mahlûk, yaratık
ā. 175b/13

āfet [Ar.]bela
ā.+ dür 113a/8

ʿafv [Ar.] af

ʿafv et -[Ar.+T.] affetmek krş. ʿafv it -
ʿa. 118a/5

ʿafv eyle - [Ar.+T.] affetmek, bağışlamak
ʿa. 138b/10
ʿa.- yem 085a/12, 085b/13

ʿafv it - [Ar.+T.] affetmek krş.ʿafv et -
ʿa. 174a/3
ʿa.- düm 092a/5
ʿa.- e 073a/3 (ʿafv ide)
ʿa.- em 118a/3 (ʿafv idem)
ʿa.- ici 084b/8 (ʿafv idici)
ʿa.- üp 134a/2 (ʿafv idüp)

aġ - [T.] yükselmek, çıkmak
a.- dılar 066b/4

aġ ger -[T.] ağ germek
a.- di 199a/10
a.- miş 199a/13, 199b/6

aġaç [T.] ağaç
a. 016a/13, 016b/3, 016b/4, 016b/5,
037a/1, 054a/11, 060b/2, 096b/10, 100b/8,
109a/14, 147b/3, 148b/6, 148b/9, 158b/5,
169b/10, 179b/10, 179b/12, 185b/4, 188a/5,
201a/4, 205b/11
a.+ a 016b/8, 017a/3, 169b/9, 184a/9
a.+ dan 054a/11
a.+ ı 017b/8, 029a/8, 188a/5, 188a/6,
188a/9, 188a/10, 202b/4
a.+ ıdur 018b/11
a.+ ıla 031a/4, 169b/12
a.+ ın 014b/12, 144b/1, 186a/1
a.+ ına 014a/4, 110b/1
a.+ ından 017a/9
a.+lar 008a/11, 017b/5, 036b/5, 154b/2,
158b/6, 158b/7
a.+ lardan 017b/5
a.+ ları 038a/1, 038b/12
a.+uŋ 016b/7, 016b/9, 016b/10, 017a/3,
185b/5, 185b/6

aġaç ol - [T.] ağaç haline dönüşmek
a.- dı 101b/12, 105b/1, 108a/4, 110a/3

aġaçlu [T.] ağaçlı
a. 039a/7

aġar - [T.] ağarmak, beyazlaşmak
a.- a 026a/9
a.- dı 090b/5, 169b/2, 190a/8
a.- mazıdı 190a/5

aġart - [T.] ağartmak, beyazlatmak
a.- ırlar 190a/12

aġdur - [T.] yükseltmek
a.- dılar 063a/2, 158b/7

aġır [T.] değerli, kıymetli,şatafatlı
a. 071a/12, 204b/1, 207b/10

ağır gel - [T.] ağır gelmek
a.- di 178a/1, 178a/2

ağırla - [T.] ağırlamak, konuk etmek
a.- rlarıdı 037a/13
a.- yayın 085a/7

ağırlıḳ [T.] kıymetli, değerli eşya, hediye
a. 094a/1

ağız [T.] ağız
a.+ ı 009b/11, 123a/13 (aġzı)
a.+ ıda 109b/14 (aġzıda)
a.+ ıma 101a/6 (aġzıma)
a.+ ın 003b/4, 105a/9, 108a/2, 139b/12, 140a/1, 143b/5, 143b/6 (aġzın)
a.+ ına 018b/13, 095b/3, 098a/7, 116a/6, 143a/7, 177b/7
a.+ ında 009b/11 (aġzında)
a.+ ından 016a/8, 016b/3, 033a/10, 101a/6, 109b/12, 155a/2, 184b/8, 188a/7, 204a/6 (aġzında)
a.+ ınuŋ 099a/6 (aġzınuŋ)
a.+ uma 015b/11(aġzuma)
a.+ uŋ 016a/7 (aġzuŋ)

aġla - [T.] ağlamak
a.- dı 026b/12, 058b/11, 068b/13, 069a/6, 069b/5, 070b/13, 078a/1, 080a/12, 085a/2, 087b/8, 091a/13, 093b/11, 094b/10, 105a/13, 136b/12, 146b/8, 147a/3, 147a/9, 154a/12, 154b/10, 155a/1, 175b/2, 207b/2
a.- duġumdan 090b/7
a.- dum 087b/8
a.- madı 146a/11
a.- maġa 066a/2
a.- maġı 078a/1
a.- maġıl 026b/13
a.- maġıla 170b/5
a.- maġından 026b/11
a.- maḳ 059a/10
a.- maḳda 082b/6
a.- maḳdan 078a/8, 078a/9, 085a/1, 090b/9, 095a/11
a.- maŋ 025a/4
a.- masın 058b/10
a.- mayayın 058b/12
a.- mazdı 043b/4
a.- mışıdı 093b/11
a.- r 074a/11, 085a/5, 088a/5, 092a/12, 172a/1, 172a/3, 200a/1, 204b/4
a.- ram 090b/7
a.- rdı 059a/9, 078a/10, 080b/9, 090b/11, 090b/13, 094b/12, 154b/1, 154b/4, 157a/4, 170b/1, 171b/10
a.- rıdı 039a/12, 072a/8
a.- rıken 039a/12
a.- rın 039b/4
a.- rlar 204b/7
a.- rsın 039b/3, 058b/12, 087b/8, 170b/2, 200a/2
a.- ya 085a/3
a.- yalar 171b/9
a.- yasın 090b/6
a.- yı 069b/1
a.- yıp 127b/14
a.- yu 112b/9

aġlaş - [T.] beraber ağlamak
a.- dılar 021a/5, 022b/10, 082b/5, 088a/3, 090b/5, 090b/8, 092a/2, 093b/9, 104a/2, 117b/9, 129a/13, 157b/1, 181b/13, 193b/6, 204b/4, 204b/6
a.- ırlar 171b/7, 204b/7
a.- ırlardı 204b/5

aġlaşu-ḳal - [T.] belli bir müddet ağlamaya devam etmek
a.- dılar 061a/7

aġrı [T.] ağrı,sızı,sancı
a.+ sı 047b/10, 188a/4, 200a/4

aġrı - [T.] ağrımak, sızlamak
a.- dı 168b/11
a.- madı 193b/11
a.- masun 069a/9

aġsur - [T.] aksırmak
a.- dı 011a/3

aġu [T.] ağu, zehir
a. 004b/5, 073a/1
a.+ sı 016b/11, 020b/6

āh [F.] feryat
ā. 095a/10

āh eyle -[F.+T] Feryat etmek, inlemek, sızlanmak
ā.- di 022a/11

āh it - [F.+T] Feryat etmek, inlemek, sızlanmak
ā.- di 071a/4, 095b/3, 147a/13, 154b/10, 155a/2

ʿahd [Ar.] yemin, söz
ʿa. 017a/7
ʿa.+ ıla 019a/6
ʿa.+ i 027b/8, 028b/4
ʿa.+ ümi 014b/8
ʿa.+ üŋ 017b/11

ʿahdin şı - [Ar.+T.] sözünden dönmek, caymak
ʿa.- dı 021a/1

ʿahd it - [Ar.+T.] sözleşmek, anlaşmak
ʿa.- di 192a/11
ʿa.- diler 087a/3
ʿa.- düm 156a/5, 187a/6, 188a/12, 192b/3
ʿa.- eyin 027b/9 (ʿahd ideyin)
ʿa.- mişem 075a/6

ʿahd ḳıl - [Ar.+T.] sözleşmek
ʿa.- dı 017b/1

aḫı [Ar.] kardeş
a. 068a/13, 141a/7, 141a/8

āḫir [Ar.] Sonunda, âkıbet, nihâyet, son
ā. 005a/8, 019a/11, 026a/6, 035b/4, 057a/1, 058a/13, 064a/3, 068b/6, 101a/1, 192a/6
ā.+ e 025a/11

āḫire ir - [Ar.+T.] sonlanmak, tükenmek
ā.- di 096a/8, 185b/1

āḫir zamān [Ar.] Son zaman, dünyânın sonunun yaklaştığı, kıyâmetin kopmasının yakın olduğu kabul edilen zaman bölümü
ā.+ a 162a/7
ā.+ da 162a/7, 186b/6, 189a/9, 197b/5

āḫiret [Ar.] ahiret
ā. 019b/4, 019b/5, 133a/15
ā.+ de 091b/7, 096a/10
ā.+ i 081a/12

aḫlām [T.] Rüyâlar, açık saçık, karmakarışık rüyâlar
a. 045b/12

aḫsente[Ar.]"Güzel oldu, bravo!" anlamında Arapça ifade.
a. 014a/13, 026b/6

aḫşam [T.] akşam
a. 168b/3, 172b/1, 186a/11

aḥvāl [Ar.] "hal, durum, vaziyet" kelimelerini karşılayan çokluk bildiren kelime

a.+ i 130b/15

aḳ - [T.] akmak
a.- ar 002a/11, 052b/7, 102b/4, 115b/6,
204a/6
a.- ardı 061b/6, 097a/6
a.- dı 022a/10, 052b/2, 173a/8, 201a/15
a.- duġın 059a/13
a.- maġa 061b/3
a.- up 061b/4

aḳ [T.] ak, beyaz
a. 003a/13, 006a/11, 006b/2, 006b/12,
007b/9, 007b/12, 011b/1, 012b/13, 013a/2,
022b/13, 023a/1, 024a/13, 037a/3, 037b/5,
039a/13, 045b/8, 048a/6, 100a/6, 100a/7,
100a/8, 100a/9, 169a/2, 177b/6, 190a/4,
190a/5
a.+ dur 009a/5
a.+ ıdı 017a/6,176b/10 (ağıdı)
a.+ ına 168b/3 (ağına)

aḳçe [T.] Para, gümüş para
a. 097b/9, 168b/4, 179a/3, 179a/10,
179a/12, 185a/1, 194b/11, 195b/6, 203b/3,
203b/13
a.+ nüŋ 179a/13
a.+ si 070a/8
a.+ sin 179b/8
a.+ sine 071b/2
a.+ ye 071b/3, 168a/10, 203b/12
a.+ yi 179a/4, 179a/6, 179a/7

aḳdem [Ar.] Önce,evvel
a. 116a/2

ʿāḳıbet [Ar.] İşin sonu, neticede, sonuçta
ʿā. 065a/1, 080b/10, 092a/1, 189a/9
ʿā.+ i 091a/13

aḳıt - [T.] akıtmak
a.- dılar 044a/10

ʿāḳil [Ar.] akıllı
ʿā. 077a/4, 077a/12, 079a/7, 107a/6
ʿā.+ idi 155a/11
ʿā.+ leri 126a/3

ʿaḳīm yili [Ar.+T.] yağmur getirmeyen rüzgar
ʿa. 004a/10

ʿaḳl [Ar.] akıl
ʿa. 008b/8, 060b/1, 074b/7, 085a/6
ʿa.+ dan 005b/12
ʿa.+ ı 005b/10, 029b/7, 104a/6
ʿa.+ ın 076b/11
ʿa.+ ına 059a/2
ʿa.+ uŋuz 107b/4, 164b/6

ʿaḳlı gel -[Ar.+T.] bilinci yerine gelmek
ʿa.- di 088a/3

ʿaḳlı get - [Ar.+T.] bilincini kaybetmek krş. ʿaḳlı git -
ʿa.- di 087b/13

ʿaḳlı git -[Ar.+T.] bilincini kaybetmek krş. ʿaḳlı get -
ʿa.- di 088a/2, 095a/10, 104b/10, 134b/13, 136b/6, 160b/6, 171b/12
ʿa.- dügine 136b/6
ʿa.- erdi 031a/2 (ʿaḳlı giderdi)
ʿa.- üp 137a/2 (ʿaḳlı gidüp)

ʿaḳlı ol - [Ar.+T.] akıl sahibi olmak
ʿa.- an 102b/11

ʿaḳlı zāyil ol - [Ar.+T.] aklını kaybetmek, bilincini yitirmek
ʿa.- dı 104a/6

ʿaḳl irme - [Ar.+T.] kavrayamamak
ʿa.- z 002b/3

ʿaḳreb [Ar.] akrep, çıyan
ʿa.+ ler 004b/2, 032b/2

aḳsur - [T.] aksırmak
a.- an 011a/6

aḳtar - [T.] yere sermek, devirmek, alt etmek
a.- dı 201b/6

ʿāḳu'l-vālideyn ol - [Ar.] Anne baba sözü dinlemeyen
ʿā.- anuŋ 004b/12

aḳvā [Ar.] daha kuvvetli
a.+ dur 057b/4

al - [T.] almak, elde etmek
a. 015b/10, 036b/1, 050b/8, 053a/10,
089a/8, 093a/9, 094b/13, 113b/1, 113b/8,
117b/14, 121b/5, 141b/11, 177b/10, 180a/4,
180b/9, 194b/11, 203b/15, 207b/5
a.- a 017b/5, 043a/3, 068a/11, 071b/12,
076a/9, 100b/8, 108a/7, 125b/1, 152a/13,
154a/10, 155a/7, 164b/9, 165b/11, 172b/8,
180b/1, 183b/4, 189a/11
a.- alar 116b/7, 136b/1, 139b/5
a.- alum 086b/10, 088b/10, 089a/7, 111b/4,
207a/3
a.- am 066a/10, 076b/6, 101a/1, 183b/7
a.- amadı 173a/13
a.- an 178a/10, 178a/12
a.- anı 088b/3
a.- asın 027b/4, 028a/8, 042b/13, 100a/4
a.- asız 110a/13
a.- avuz 082b/2, 085b/7, 129b/6, 207a/6
a.- aydum 178a/13
a.- ayın 057b/7, 070a/7, 085b/9, 104b/8,
147a/6, 205b/5
a.- dı 008a/8, 012b/13, 014a/11, 016a/2,
016a/7, 018a/4, 018b/11, 021a/8, 022a/8,
022b/2, 024b/1, 029a/7, 029b/3, 030b/8,
030b/11, 031b/5, 035a/6, 036b/2, 039b/6,
039b/10, 041b/3, 043a/12, 044a/1, 044a/3,
045a/8, 047b/12, 048a/9, 051a/2, 053b/10,
054a/13, 057b/8, 057b/13, 058b/11, 059b/8,
060a/4, 061a/2, 061a/4, 062a/8, 062b/5,
063a/11, 063a/13, 064a/9, 066a/13, 069b/4,
069b/6, 071b/2, 082a/10, 091b/4, 093a/1,
093a/3, 093b/10, 094a/13, 095b/10, 096a/4,
097a/8, 097b/2, 097b/12, 098a/7, 100a/5,
100a/10, 100a/11, 100b/8, 116a/2, 116b/8,
117b/15, 125b/3, 130b/11, 141b/11, 145b/8,
145b/10, 145b/13, 146a/1, 147a/11, 147b/8,
148b/5, 151b/7, 152a/12, 154a/2, 156a/3,
156b/8, 163b/13, 165b/10, 168a/4, 172b/11,
176b/4, 176b/11, 177b/10, 177b/12, 178a/3,

178a/11, 179a/4, 179a/9, 179a/13, 180a/5, 180b/6, 183b/7, 184a/6, 185a/2, 188b/1, 189a/6, 193a/7, 193b/11, 193b/13, 194a/7, 194b/12, 195a/3, 195a/11, 198b/13, 200a/6, 201b/9, 206b/5, 207a/7, 207b/1
a.- dıḳları 178a/12
a.- dıḳların 193b/6
a.- dılar 038a/2, 043b/6, 050a/5, 062a/1, 063a/9, 082a/7, 082a/8, 082a/9, 082a/10, 082b/10, 113b/14, 114a/3, 131b/6, 137b/9, 146b/8, 149b/10, 156a/2, 178b/5, 182a/11, 183b/10, 193b/5, 193b/8, 200b/2, 203b/13
a.- duġı 150b/9
a.- duġıçun 167b/12
a.- duġuŋuz 125a/10
a.- dum 015b/4, 072a/1, 128a/8
a.- duŋ 124b/2
a.- duŋuz 165a/9
a.- ġıl 032a/8
a.- ıcaḳ 179b/11
a.- ımadı 152a/13
a.- ıŋ 087b/4, 193b/2
a.- ıp 193b/7
a.- ır 092a/12, 165a/13, 204a/6
a.- ırdı 081b/5, 147a/1
a.- ırız 089a/12
a.- ırlardı 082a/2, 097a/9, 193a/5
a.- ırlarıdı 174b/8
a.- ısar 082b/11
a.- madı 143a/6, 178a/11, 186a/5, 207b/6
a.- madılar 139a/4
a.- madın 173b/1
a.- maduḳ 087b/3, 088b/3
a.- maġa 095a/1, 183b/5
a.- maġıçun 179b/8
a.- maġıl 179b/10, 180a/4
a.- maḳ 086b/13
a.- maya 139a/11
a.- mayalar 071b/3
a.- mayan 178a/11, 178a/12
a.- maz 071b/9
a.- mazdı 028a/12
a.- mazın 207b/6
a.- mazuz 056a/13
a.- mış 088b/4, 114a/6
a.- mışdur 113b/13
a.- mışıdı 072a/5, 116b/3, 119b/1, 125a/8, 125b/6, 180a/6
a.- sa 081b/4
a.- sam 178a/12
a.- sın 143b/6
a.- sun 088b/10
a.- sunlar 203b/10
a.- uŋ 056a/12, 062a/1, 084a/3, 087a/4, 092b/12, 112a/15, 119b/3, 193b/2
a.- up 015b/11, 056b/2, 087a/12, 091a/13, 115a/11, 127a/6, 142a/1, 200b/2, 201a/4, 203a/11
a.- ur 007a/10, 048b/4, 057a/12, 071a/13, 071b/7, 071b/8
a.- uram 024a/7, 028a/10
a.- urdı 139a/10
a.- urdum 029a/12
a.- urlarıdı 035b/2
a.- uruz 065b/12, 097b/9

alı-gel - [T.] Alıp gelmek.
a.- iŋ 092b/1

alı-git - [T.] alıp gitmek
a. 113b/5

alı-ḳoy - [T.] Bir süre için bir yerde tutmak
a.- a 092b/9

alı-vir -[T.] Acele bir şekilde almak
a. 205b/5

a.- elüm 180a/3, 195b/6
a.- em 054b/12
a.- eyin 173b/3

ʿalāmet [Ar.] İşâret, belirti, nişan, emâre.
ʿa.+ i 032b/11, 064b/6
ʿa.+ leri 005a/2

alan [T.] alan, meydan
a.+ ında 108b/3

alav [T.] Alev, ateş, kıvılcım
ʿa.+ ı 052a/4

alçaḳ [T.] alçak, yüksek olmayan
a. 033b/7
a.+ a 002a/11
a.+ ıdı 033b/7

alçaḳ söyle - [T.] alçak sesle söylemek, saygıyla söylemek
a.- ŋ 091b/1

alçaḳlıḳ [T.] alçak gönüllülük
a.+ da 071b/5

alda - [T.] aldatmak, kandırmak
a.- dı 126a/2, 127b/2
a.- duŋ 069a/2

aldan - [T.] aldanmak, kandırılmak
a.- avuzmı 141b/5
a.- maḳlıḳ 133a/6
a.- up 017a/2

ʿalem [Ar.] İşâret, alâmet, nişan, sembol
ʿa. 158a/13
ʿa.+ i 093b/6
ʿa.+ ler 048b/7, 093a/12

ʿālem [Ar.] dünya, cihan; kâinat, evren
ʿā. 070b/4, 071a/5, 076a/4, 078b/13,
084b/8, 106a/4, 106a/9, 108a/1, 137a/1
ʿā.+ e 063b/8, 077a/13
ʿā.+ i 168a/1, 178a/5, 189a/1, 192b/8, 192b/13
ʿā.+ inde 170a/9
ʿā.+ ler 110a/6
ʿā.+ lere 075a/8
ʿā.+ lerüŋ 158a/13

ʿālem faḫrı [Ar.] alemin övüncü
ʿā. 199a/13

ālet [Ar.] Bir işi yapmak için kullanılan nesne, araç, makine, aygıt
ā.+ i 048a/1, 164b/6, 175a/5
ā.+ iŋ 152a/5
ā.+ üm 152a/7

ʿaleyhi'l-laʿne [Ar.] lanet onun üzerine olsun krş. ʿaleyhilaʿne
ʿa. 008a/5, 010b/4, 011a/2, 015a/3,
027a/7, 040a/1, 041a/7, 048b/6, 048b/10,
077b/11, 198b/5, 199a/2, 201a/12, 204a/5

ʿaleyhi's-selām [Ar.] "Ona selam olsun" anlamında Arapça ifade.
ʿa. 006b/13, 007a/1, 020a/9, 025a/10,
026b/9, 028a/2, 028a/3, 029a/6, 034a/4,
036b/3, 038b/13, 041b/8, 047a/10, 048a/1,
053b/11, 057b/1, 057b/4, 062b/12, 062b/13,
065a/3, 066b/8, 084a/1, 096b/5, 116a/3,
126b/2, 126b/9, 130a/1, 131b/9, 135b/1,
135b/7, 141a/3, 142a/4, 145a/2, 148b/12,
152b/9, 157b/5, 168a/1, 169a/8, 170a/2,
180b/10, 184a/1, 186b/1, 189b/8, 199a/14
ʿa.+ ı 041b/7

ʿa.+ uŋ 057a/2

ʿaleyhi-laʿne [Ar.] lanet onun üzerine olsun krş. ʿaleyhi'l-laʿne
ʿa. 123b/15

ʿaleyke's-selām [Ar.] "Sana selam olsun" anlamında Arapça ifade.
ʿa. 034b/13, 138a/2

ʿaleykümü's-selām [Ar.] "Size selam olsun" anlamında Arapça ifade.
ʿa. 012a/13, 197a/12

alım [T.] alacak, borç
a.+ uŋ 179b/11

alımlu [T.] alacaklı
a.+ ları 180a/11
a.+ sı 180a/11

alın [T.] alın, yüzün, kaşlarla saçlar arasındaki bölümü
a.+ ı 204a/4 (alnı)
a.+ ında 057a/2, 059a/8, 152a/8, 192b/7 (alnında)
a.+ uŋda 064b/5 (alnuŋda)

ʿālī [Ar.] Yüce, ulu
ʿā. 028b/10

ʿālim [Ar.] İlimli, bilen, bilgili, bilgiç
ʿā. 140b/11, 169a/7, 170b/5, 175b/12, 176a/1, 183b/9, 192b/2, 195a/5
ʿā.+ ler 136b/6, 171b/4, 175b/9, 175b/11, 176a/5, 177b/13
ʿā.+ leri 124b/12, 129a/13, 171a/10, 171a/12, 175b/8
ʿā.+ lerin 177b/12
ʿā.+ lerine 176a/4
ʿā.+ ven 169a/12

ʿallamıraḳ [T.] daha akıllı
ʿa. 137b/4
ʿa.+ dur 137b/6

Allahu Ekber [Ar.] "Allah en büyüktür" manasında Arapça ifade
A. 059b/10

ʿalpalıḳ [Fen.] Öküzle çevrili yer
ʿa. 134b/2

alt [T.] Alt, aşağı
a.+ ına 005a/9, 005a/12, 005b/1, 005b/4, 013b/2, 066b/2, 071b/6, 081a/9, 097a/6, 097a/7
a.+ ınca 164a/4
a.+ ında 004a/10, 029a/3, 093b/7, 116b/2, 125a/7, 139b/2, 178a/9
a.+ ındağı 158a/3
a.+ ından 047b/3, 061b/1, 085a/2, 087b/7, 091a/13, 097a/8, 104b/11, 128a/7, 202b/3
a.+ unda 160b/10

altı [T.] altı sayısı
a. 033b/4, 037b/1, 085a/3, 087b/6, 182a/10, 182a/11, 182a/12, 182b/8, 191a/10

altı biŋ [T.] altı bin sayısı
a. 067a/4, 176a/10, 176a/11

altın [T.] altın krş. altun
a.+ dan 009a/3, 009a/8, 072b/4, 158b/2
a.+ ıla 044a/12, 072b/3

altıncı [T.] altıncı sıradaki
a. 004a/5, 005a/1, 006b/2, 007b/12, 009a/11, 009b/7, 032b/1, 082a/10, 134b/7, 136a/1

altı yüz [T.] altı yüz sayısı
a. 006b/9

altmış [T.] altmış sayısı
a. 025b/6, 037a/8, 158b/7, 166a/2

altun [T.] altın krş. altın
a. 038b/6, 038b/7, 081a/8, 082a/7,
086b/13, 093b/12, 097a/8, 098a/4, 098a/6,
108b/9, 128a/4, 131a/5, 132a/4, 132a/14,
132b/2, 132b/6, 133a/1, 146a/6, 159b/4,
161a/12, 164b/13, 165a/2, 183b/2, 193b/9,
197a/4, 198b/4
a.+ a 071b/10, 082a/1, 098a/4, 098a/6,
130b/10, 130b/12, 130b/13, 131b/5, 172b/10,
183b/4
a.+ dan 003a/13, 009a/2, 029b/12, 044a/8,
044a/9, 044b/5, 044b/7, 075a/11, 088a/11,
094a/5, 094b/11, 125b/3, 125b/4, 128a/8,
158a/8, 158b/4, 158b/5, 158b/6, 158b/8,
164b/12, 166a/7, 166b/9, 185b/2, 185b/8
a.+ dandur 007b/12
a.+ dandurur 006a/13
a.+ ı 149b/1, 183b/4
a.+ ıla 164b/13
a.+ ın 158a/6
a.+ u 132b/3

altunlıḳ [T.] altın mikdarınca
a. 085b/8

amān [Ar.] Eminlik, korkusuzluk, bağış.
ā.+ ındadurur 104a/7

amān dile - [Ar.+T.] Yardım istemek, yalvarmak
a.- di 134a/1
a.- diler 186b/5, 205b/6

ammān dile - [T.] Yardım istemek, yalvarmak
a.- di 110a/1

amān vir - [Ar.+T.] Canını bağışlamak, öldürmemek, merhamet etmek
a. 206a/9
a.- di 206a/11
a.- düm 206b/3
a.- medi 206a/10, 206a/11
a.- meŋ 186a/10
a.- mezin 206a/9

ʿamel [Ar.] amel,iş,insanların beden ve kalpleriyle yaptıkları her şey
ʿa.+ i 143b/1
ʿa.+ lerin 085b/12
ʿa.+ leriŋ 086a/1
ʿa.+ üŋüz 086a/2
ʿa.+ üŋüzden 086a/3

ʿamel it - [Ar.+T.] (Gereğince) Hareket etmek
ʿa.- erlerdi 027b/1 (ʿamel iderlerdi)

āmīn [Ar.] Duâlardan ve hayır temennîlerinden sonra, “Allah kabul etsin, öyle olsun!” anlamında kullanılan söz.
ā. 063a/13, 190b/6

ammā [Ar.] "Ama, fakat, lakin, ancak" anlamlarında bir bağlaç
a. 002a/10, 012a/11, 015a/7, 015b/1,
015b/8, 016b/11, 019a/10, 020b/7, 022a/7,
025a/8, 027b/9, 028a/11, 028b/5, 032a/2,
034b/6, 034b/10, 035b/6, 035b/10, 037a/12,

037b/3, 039b/3, 046a/12, 046b/4, 048b/12,
048b/13, 057b/1, 063a/2, 065b/1, 066a/11,
068b/1, 068b/3, 070a/7, 072a/7, 074a/10,
080b/1, 083a/12, 088a/1, 090a/11, 091a/8,
092b/8, 094b/13, 096a/6, 096a/13, 096b/10,
097b/1, 098b/5, 100b/11, 102a/3, 104a/4,
107a/8, 113b/1, 115a/2, 117a/9, 122b/15
129b/4, 130b/9, 135b/11, 136b/1, 143b/6,
144a/8, 146a/13, 146b/3, 148b/9, 152a/13,
152b/11, 153a/2, 157b/8, 162a/7, 164a/3,
164a/7, 168a/11, 170a/4, 172a/2, 172a/9,
174b/6, 175b/13, 176b/13, 183b/3, 186a/3,
187b/9, 187b/10, 190a/4, 190a/5, 197b/6,
198a/6, 204b/5, 206b/9

ʿāmme-i ḫalāyıḳ [Ar.] halkın hepsi, herkes
ʿā. 082a/3

ʿammu [Ar.] amca
ʿa. 197b/4, 202a/5, 202a/6, 202a/12
ʿa.+ ŋ 036b/1, 196a/12
ʿa.+ ŋa 194b/13
ʿa.+ ŋdur 194b/13
ʿa.+ sı 036b/2, 197b/4
ʿa.+ sıdur 053a/9
ʿa.+ sına 198a/1

an [T.] zaman, devir
a. 041b/5

ana [T.] anne, ana
a. 026b/12, 029b/5, 036b/12, 049a/3, 057b/1, 061a/10, 061b/7, 071a/1, 087b/7,
087b/9, 130a/12, 172a/8, 189b/3, 193a/12
a.+ m 077a/8, 130b/12, 154b/3, 188b/9
a.+ ma 058b/9, 130b/14
a.+ mı 130b/8, 188b/12
a.+ ŋ 188b/4
a.+ ŋuz 107b/1
a.+ sı 029b/3, 029b/5, 036b/11, 036b/13,
040a/4, 040b/13, 046b/10, 047a/8, 047b/3,
047b/5, 048a/3, 048a/6, 048a/12, 049a/2,
049a/3, 050a/5, 050b/7, 067a/3, 070b/13,
096b/11, 096b/12, 097a/3, 097b/9, 130a/5,
130a/11, 130b/6, 130b/8, 130b/14, 130b/15,
139a/12, 141a/5, 157a/8, 157a/9, 170a/10,
170a/11, 171a/6, 171b/12, 172a/7, 172a/11,
172a/12, 172b/12, 185a/6, 187a/7, 187b/11,
187b/12, 192b/9, 192b/13, 193a/2
a.+ sın 139a/13
a.+ sına 048a/2, 097a/1, 097b/10, 104b/5,
130a/8, 139b/1, 170b/12, 172b/9, 191a/6
a.+ sından 189b/13, 194a/10
a.+ sınuŋ 048a/9, 067a/3, 070b/13, 104a/5,
192b/1
a.+ sıyla 130a/9

anbār [Far.] Ambar; genellikle tahıl saklanan yer
a. 145b/13
a.+ lar 079a/5, 081b/8
a.+ laruŋa 145b/13

anbārdārlıḳ [Far.+T.] ambar memuru
a.+ ın 081b/3 (anbārdārlıġın)

ʿanber [Ar.] Ada balığının bağırsaklarında toplanan yumuşak, yapışkan ve misk gibi kokan, kül renginde bir madde; güzel koku.
ʿa. 015b/6, 019a/3
ʿa.+ den 123a/14

anca [T.] öyle, o şekilde
a. 072a/4

ancaḳ [T.] Ama, fakat, lakin, sadece
a. 091b/1, 100a/5, 161b/4

ancılayın [T.] Onun gibi
a. 170b/4

ançaḳ [T.] o kadar, öyle
a.+ ıydı 126a/3

and [T.] söz, yemin
a.+ ıŋ 148b/10

and iç -[T.] Bir şeyi yapmaya veya yapmamaya söz vermek, yemin etmek
a.- di 015a/11, 015a/12, 015a/13, 018a/11
a.- diler 088b/2
a.- düm 148b/6
a.- dümki 147b/3
a.- düŋ 148b/9
a.- er 017b/13
a.- mişidi 050b/12
a.- üŋ 087a/2

and vir - [T.] Söz vermek, yemin etmek
a.- mişidi 062a/11

anda [T.] orada, o zamanda krş. ol
a. 002b/3, 004a/12, 004a/13, 004b/1, 004b/2, 004b/6, 004b/7, 004b/9, 004b/11, 004b/13, 005a/2, 005a/4, 005a/6, 005a/9, 006a/6, 006a/8, 006a/10, 006a/12, 006a/13, 006b/2, 006b/4, 006b/5, 009a/1, 009a/4, 026b/10, 026b/12, 027b/8, 028b/12, 029a/5, 035a/13, 035b/3, 035b/5, 038a/6, 039a/6, 039a/7, 039a/10, 039b/8, 042a/4, 044a/2, 044b/6, 045a/8, 045b/2, 047a/7, 047b/11, 047b/12, 048a/1, 048a/10, 053a/12, 054b/10, 061a/3, 061a/5, 061a/7, 061a/9, 063a/12, 070a/11, 071a/3, 073a/13, 084b/9, 090a/9, 091b/4, 094b/1, 099a/2, 104a/3, 115a/15, 116b/6, 116b/8, 117b/13, 117b/14, 119a/13, 119b/5, 119b/14, 121b/3, 121b/4, 122b/1, 122b/15, 137b/13, 144a/12, 152b/1, 153b/8, 155b/12, 159a/7, 159a/12, 165a/9, 166a/13, 168a/4, 168a/11, 168a/12, 171a/10, 171a/11, 175b/7, 177b/13, 178a/2, 178b/5, 181a/1, 183b/8, 183b/12, 183b/13, 184a/10, 186b/3, 186b/11, 186b/13, 188a/6, 190b/7, 191b/10, 192a/4, 194b/2, 195a/8, 195a/10, 200b/6, 200b/13, 205b/5, 205b/13, 207a/13, 207b/13
a.+ dur 149b/3
a.+ yıdı 050b/7

andaġı [T.] Oradaki, o yerdeki
a. 139b/3

andan [T.] Ondan, ondan sonra, o sebepten krş. ol
a. 001b/6, 002a/1, 002a/2, 002a/5,
002a/8, 002b/2, 002b/6, 002b/8, 003b/12,
004a/2, 004a/8, 005a/11, 005b/2, 005b/3,
005b/4, 005b/8, 005b/9, 006a/2, 008a/8,
008a/9, 008b/12, 008b/13, 010a/2, 010a/4,
010a/6, 010a/7, 010b/11, 010b/13, 011a/3,
011a/4, 011a/6, 011b/2, 011b/3, 012a/1,
012b/1, 012b/9, 013b/1, 013b/3, 013b/8,
014a/2, 014a/5, 014a/7, 014a/10, 014a/11,
014b/1, 014b/2, 014b/13, 015a/3, 015a/13,
015b/2, 016a/1, 017b/5, 018a/3, 018a/4,
018a/8, 018a/11, 018b/1, 018b/6, 018b/7,
019b/9, 021a/2, 021a/10, 021a/13, 021b/12,
022a/2, 022a/3, 022a/5, 022a/6, 022a/7,
022a/9, 023a/2, 023a/5, 023a/8, 023a/9,
023a/10, 023a/11, 023b/5, 023b/7, 023b/9,
024a/4, 024b/9, 026a/7, 026a/11, 026a/13,
026b/3, 026b/4, 026b/5, 026b/7, 027a/6,
027a/8, 027a/13, 028b/1, 028b/7, 029a/2,
029a/4, 029a/8, 029b/3, 029b/5, 029b/7,
030b/6, 030b/9, 030b/11, 032a/3, 032b/3,
033a/11, 033b/8, 034a/3, 034b/1, 036a/11,
036b/9, 037b/5, 038a/3, 038a/4, 041b/4,
042a/7, 042b/2, 042b/3, 042b/12, 043a/3,
043b/5, 043b/13, 044a/3, 044b/10, 046a/5,
046b/2, 047a/5, 051a/5, 052b/11, 054a/4,
054a/9, 054a/10, 054b/13, 055b/4, 057b/3,
057b/9, 058a/1, 058a/4, 058a/11, 058b/1,
059a/2, 059a/5, 060a/3, 061a/4, 061a/8,
061a/12, 062a/4, 062a/8, 062a/13, 063a/4,
063a/5, 063a/12, 063b/1, 063b/2, 063b/3,
063b/4, 063b/6, 063b/7, 064a/9, 065a/2,
066b/1, 066b/5, 066b/6, 066b/9, 067b/7,
067b/11, 067b/13, 068b/6, 068b/9, 069a/1,
069a/11, 069b/1, 069b/5, 069b/9, 069b/11,
071b/6, 071b/12, 072b/5, 073a/7, 073b/8,
074a/8, 074a/13, 074b/7, 075a/12, 075b/13,
076b/7, 077a/6, 077b/13, 078a/2, 078a/3,
078b/12, 079b/7, 079b/13, 080a/9, 080b/5,
080b/8, 080b/11, 081a/8, 081b/7, 081b/8,
081b/11, 082a/12, 082b/4, 083a/9, 086b/4,
087b/5, 088a/7, 088a/11, 088b/7, 089a/5,
089a/8, 089b/3, 089b/10, 090a/4, 090b/13,
091a/3, 091a/7, 091a/10, 092b/4, 093a/6,
093b/8, 093b/10, 093b/11, 094a/7, 094b/2,
094b/7, 094b/12, 095a/4, 095b/6, 095b/8,
095b/13, 096a/5, 097a/9, 097b/6, 097b/11,

099a/9, 099a/13, 100a/4, 100a/5, 100b/8,
101b/6, 102b/2, 103a/6, 104a/11, 104b/4,
107b/4, 108b/2, 109a/1, 109b/12, 110a/2,
110b/14, 111a/2, 112a/5, 113a/1, 115b/4,
115b/5, 117b/4, 117b/5, 118a/7, 119a/1,
120a/10, 120b/1, 122a/14, 123a/10, 123b/10,
124a/13, 124b/6, 124b/11, 126b/12, 127a/2,
127a/10, 129a/2, 129a/15, 129b/9, 132b/15,
133b/14, 134b/11, 135b/8, 137a/4, 137b/7,
138a/12, 138b/10, 138b/13, 139a/8, 139b/7,
139b/11, 140b/10, 141a/1, 142a/1, 142a/3,
143b/4, 143b/12, 144b/2, 147b/10, 148b/1,
148b/2, 148b/5, 149b/2, 150a/3, 150a/6,
150a/9, 150b/9, 150b/13, 151a/3, 152a/6,
152a/11, 152b/2, 153a/7, 153a/12, 153b/9,
154a/12, 154a/13, 154b/2, 154b/9, 155a/4,
155a/5, 155a/9, 155b/7, 156b/1, 156b/13,
157a/4, 157a/7, 157a/13, 158a/5, 158a/7,
158b/1, 159a/6, 159a/7, 159b/3, 159b/8,
159b/12, 160a/2, 160a/6, 160a/13, 161a/1,
161a/3, 161a/4, 161a/11, 161b/2, 161b/5,
162a/10, 162a/12, 162b/5, 162b/8, 162b/10,
163a/5, 163b/6, 164a/9, 164b/1, 166a/8,
167a/3, 167a/5, 167a/10, 167a/11, 167a/13,
167b/4, 167b/11, 169a/2, 169a/7, 170a/13,
171a/13, 172a/7, 172a/12, 173a/5, 173b/3,
173b/6, 173b/8, 173b/11, 174a/8, 174a/10,
174a/11, 175b/4, 175b/7, 176a/3, 176a/4,
176a/8, 176b/2, 176b/9, 176b/10, 176b/11,
176b/12, 177b/5, 177b/9, 178b/4, 179a/3,
180a/5, 180a/11, 180b/2, 180b/9, 181a/5,
182a/1, 183b/9, 184a/3, 184b/8, 185a/9,
185a/13, 186a/2, 186a/4, 186a/7, 186a/9,
186a/10, 186b/8, 187a/3, 187b/13, 188a/1,
188a/2, 188b/1, 188b/5, 188b/7, 189b/2,
189b/3, 189b/5, 189b/7, 190a/2, 190a/10,
190b/6, 190b/8, 191b/4, 192a/12, 192b/7,
192b/12, 193a/1, 193a/6, 193b/11, 194a/3,
194a/9, 194b/5, 195a/2, 195a/9, 195b/1,
195b/2, 195b/3, 195b/4, 195b/9, 196a/6,
196a/7, 196a/11, 196b/1, 196b/13, 197b/2,
197b/9, 198a/2, 198a/4, 198a/6, 198a/9,
198a/11, 198b/2, 198b/13, 201b/13, 202b/14,
203b/13, 204a/2, 204a/8, 204a/11, 204b/3,
204b/6, 204b/7, 204b/10, 205a/2, 205a/10,
205b/2, 205b/8, 205b/9, 206a/10, 206a/11,
207a/3, 207a/11, 207b/5
a.+ dur 035b/5, 061b/11, 071a/8, 121a/7

andan beri [T.] o zamandan bugüne kadar krş. ol
a. 186b/8

andan ötürü [T.] Bu yüzden, bu sebeple krş. ol
a. 010a/2, 052a/5, 119a/10, 149a/6,
187b/6

andan şoŋra [T.] ondan sonra, akabinde, arkasından, bir süre sonra krş. ol
a. 002b/7, 002b/10, 008a/3, 010b/8,
010b/9, 018b/3, 021a/5, 021b/11, 022a/4,
022b/6, 022b/7, 022b/12, 023b/11, 023b/13,
027a/1, 027b/13, 028a/1, 028a/2, 028a/13,
029b/1, 030b/10, 036a/1, 037a/3, 038a/7,
041b/4, 041b/7, 043b/13, 044a/1, 044b/2,
046a/12, 048b/5, 050b/9, 055a/6, 060a/5,
062b/11, 065a/1, 066b/6, 068b/8, 071a/11,
072a/2, 076a/8, 077b/4, 078b/12, 079b/1,
080b/12, 085a/13, 089b/11, 093b/6, 094a/10,
094b/1, 096b/2, 100a/4, 104b/2, 111a/3,
139b/7, 142a/3, 145a/1, 147b/3, 147b/13,
148b/11, 152b/1, 159a/3, 159a/6, 172b/3,
173b/9, 185b/11, 186a/5, 191a/10, 197a/6,
197b/6, 198a/3, 198a/13, 205b/5

andın [T.] sonra krş. ol
a. 108b/13

anduḳ [T.] belirtilen, zikredilen (kişi, nesne) anduk kişi
a. 071b/12

anı [T.] onu krş. ol
a. 004a/11, 006b/10, 008b/5, 011b/5,
011b/9, 013a/5, 014a/6, 014a/11, 014a/12,
015a/1, 015a/4, 015b/4, 015b/7, 016a/5,
016b/1, 017a/6, 017b/2, 017b/3, 020b/8,
021b/2, 022a/5, 024a/6, 024a/10, 024b/2,
025a/1, 025a/12, 025b/1, 026b/13, 027a/3,
027a/8, 027b/11, 030a/2, 030a/9, 030b/4,
030b/8, 031a/3, 031a/10, 032a/1, 032b/7,
033a/1, 033b/13, 034a/10, 034a/11, 036b/1,
038b/7, 039a/3, 039a/5, 039b/1, 040a/2,
040a/6, 042a/9, 043a/9, 043a/12, 043b/3,
043b/5, 043b/6, 044a/2, 044a/3, 044a/6,
044b/8, 045a/3, 045a/4, 045b/3, 045b/4,
046b/12, 047a/4, 047a/12, 048b/3, 050a/9,
051a/8, 051a/13, 051b/12, 052b/8, 052b/9,
053a/3, 053a/8, 053a/10, 054a/3, 054b/7,
055a/2, 055a/11, 055b/1, 056a/8, 056b/7,
056b/11, 058a/3, 058a/5, 058a/6, 058b/3,
059a/12, 059b/8, 060a/2, 060b/12, 061a/2,
061b/2, 062b/4, 062b/10, 063a/7, 064a/3,
064b/2, 064b/9, 065a/10, 065b/7, 067a/6,

067a/7, 068b/6, 069b/4, 069b/10, 070a/1,
070a/11, 070b/5, 070b/6, 070b/8, 071b/5,
072a/3, 072b/11, 073a/9, 073b/9, 074a/1,
074a/8, 076a/9, 076a/11, 076b/4, 077b/6,
078a/1, 078b/7, 079a/1, 079a/6, 079a/8,
079a/9, 079a/10, 079a/12, 079b/3, 079b/6,
079b/8, 080a/4, 080a/5, 080a/7, 081a/5,
081b/3, 084a/3, 084b/13, 085a/1, 085a/4,
085a/9, 085b/13, 086b/6, 086b/11, 087a/12,
087b/1, 088a/2, 088a/5, 088b/5, 088b/6,
088b/8, 089a/12, 089b/8, 089b/9, 090b/5,
090b/8, 091a/13, 093a/6, 093a/11, 093b/8,
094a/7, 094a/9, 094b/4, 094b/13, 095a/3,
095b/6, 095b/12, 096b/8, 097a/3, 097b/9,
097b/10, 098b/3, 098b/12, 099a/6, 099a/7,
099a/10, 099b/1, 099b/13, 100b/10, 101a/10,
101b/5, 102a/5, 102a/9, 102b/11, 103a/3,
103b/3, 103b/9, 103b/11, 103b/13, 104a/3,
104a/5, 104a/6, 104a/10, 104a/12, 105a/5,
105a/7, 105a/11, 105b/11, 105b/12, 106a/7,
107a/2, 107a/8, 107b/4, 107b/6, 107b/10,
107b/11, 108a/1, 108a/8, 108a/9, 108a/10,
109a/4, 109a/15, 109b/3, 109b/14, 110a/1,
110a/4, 110a/8, 110b/6, 110b/7, 111a/1,
111a/14, 112b/7, 113b/8, 115a/3, 115a/8,
115a/12, 116a/12, 117a/12, 117b/9, 118a/11,
118b/5, 120b/3, 120b/7, 120b/9, 121a/14,
121b/1, 124a/4, 124a/14, 124b/15, 125b/10,
125b/12, 126a/7, 126b/6, 129a/1, 130a/6,
130a/15, 130b/4, 130b/5, 130b/6, 131a/14,
132a/7, 133a/4, 133b/10, 134a/7, 136a/6,
136b/2, 137a/1, 137b/6, 137b/8, 138a/11,
138b/6, 139a/13, 139b/4, 139b/5, 140b/3,
141a/13, 141b/2, 141b/8, 142a/12, 142b/3,
142b/10, 143a/1, 143a/2, 143a/5, 143a/13,
144a/1, 145b/2, 146b/8, 147a/9, 147a/12,
147b/3, 147b/6, 148a/13, 149b/1, 149b/13,
150a/7, 150b/10, 151b/13, 152b/10, 153a/4,
153a/11, 153b/2, 153b/8, 153b/10, 154a/2,
155a/1, 155a/13, 155b/11, 156b/3, 157a/2,
157a/3, 157a/11, 158b/10, 160b/2, 160b/6,
161a/10, 162a/6, 162b/6, 162b/9, 163a/6,
163a/7, 163a/8, 163a/11, 163b/3, 163b/5,
164a/2, 164a/4, 164a/7, 164a/12, 164b/3,
164b/7, 164b/8, 165a/1, 165a/13, 166a/12,
167a/1, 167a/9, 167b/5, 167b/9, 168b/2,
168b/5, 169b/9, 170a/1, 170b/3, 170b/9,
171b/11, 171b/12, 172a/8, 172a/13, 172b/8,

173a/5, 175b/2, 175b/5, 178a/10, 178b/12,
179a/1, 179a/13, 179b/3, 179b/5, 180a/2,
180a/9, 181a/9, 181b/11, 182a/5, 183a/2,
183a/4, 183b/8, 183b/9, 184a/4, 184b/1,
184b/5, 184b/12, 185a/12, 185b/8, 186a/10,
186b/6, 187a/9, 187a/10, 187b/3, 187b/5,
188b/3, 190a/4, 190a/9, 190a/13, 190b/5,
190b/13, 191a/4, 191b/12, 193a/1, 193a/3,
193b/6, 194a/3, 194a/8, 194b/7, 194b/12,
195a/13, 196a/10, 196b/9, 197b/4, 199a/6,
199a/15, 199b/7, 199b/10, 200a/13, 201b/10,
202a/2, 204a/5, 204a/8, 204a/11, 204a/12,
204b/11, 205b/4, 206a/1, 206a/8, 206b/10,
207a/1, 207a/6, 207a/10, 207a/13, 207b/1,
207b/2

anıŋ [T.] onun krş. ol
a. 159b/2, 182a/7

anıŋıçun [T.] onun için, bunun için, bu nedenle krş. ol
a. 101b/6, 109b/5, 123a/7, 147b/3

anıŋıla [T.] onunla krş. ol
a. 026a/13, 143a/11, 148b/10

anıŋuçun [T.] onun için, bunun için, bu nedenle krş. anıŋıçun
a. 013a/8, 091a/3, 123a/1, 123b/2,
123b/9, 127a/11

anlar [T.] onlar krş. ol
a. 002b/11, 002b/12, 005a/1, 005a/4,
005a/5, 019a/11, 019a/12, 027a/12, 035b/4,
035b/5, 035b/12, 037b/4, 037b/6, 043a/4,
054b/1, 060b/10, 063a/13, 065a/9, 065b/12,
068b/11, 077a/5, 077a/7, 077a/8, 077a/11,
084a/11, 089b/2, 089b/13, 094a/12, 111b/2,
114a/14, 119b/5, 119b/7, 120a/15, 123b/10,
137a/10, 146b/12, 151a/8, 152b/13, 159a/2,
165a/1, 168a/10, 174a/4, 174b/3, 182a/5,
182b/10, 187a/1, 188b/4, 190a/12
a.+ a 003a/3, 005a/8, 006a/8, 006a/10,
006b/1, 006b/3, 006b/4, 022b/8, 022b/11,
029a/3, 037b/5, 046b/3, 062a/3, 062a/4,
065a/4, 082a/4, 083b/9, 084a/13, 085a/11,
089b/9, 093a/11, 093a/13, 094a/11, 106a/1,
106a/11, 112b/14, 113a/1, 113a/4, 117a/4,
117a/10, 118b/1, 119a/9, 139b/1, 140b/12,
141b/4, 143b/12, 149b/4, 150a/13, 164b/5,
168a/11, 182a/1, 182a/6, 182b/11, 183b/10,
184a/3, 190a/12, 191b/11, 192a/13, 200a/7,
201a/4, 201a/11, 203b/12, 203b/13
a.+ da 183a/7
a.+ dan 008a/6, 036a/12, 076a/10, 112a/7,
120a/4, 141b/9, 144b/12, 165b/8, 181b/8,
190b/10, 207a/6

a.+ dur 063b/12, 190a/12
a.+ ı 005a/7, 019b/5, 029a/1, 030a/10,
038a/4, 063b/1, 063b/4, 063b/5, 065b/12,
083a/5, 084a/13, 087a/13, 087b/8, 089b/10,
090a/4, 102b/3, 107a/2, 110b/4, 111b/1,
112b/2, 118b/1, 124b/4, 126b/13, 134b/1,
134b/10, 136b/11, 141a/12, 142a/6, 148b/5,
151a/3, 153b/6, 154a/4, 154b/5, 183a/5,
200a/7, 203b/13, 204a/9, 205b/4, 207b/11
a.+ ıdı 027a/11
a.+ ıŋıla 008b/8, 029a/1, 135b/9
a.+ ıŋla 089b/9
a.+ mı 144a/7, 205a/8
a.+ u 114b/2
a.+ uŋ 004b/13, 007a/11, 008b/8, 030a/3,
035b/13, 038b/11, 040a/10, 060a/8, 065a/6,
075a/5, 085b/4, 091b/7, 102a/12, 113b/13,
137a/6, 139b/3, 141a/10, 142b/7, 144b/9,
159a/8, 165a/13, 171b/5, 172b/4, 181b/3,
183a/4, 203b/13
a.+ uŋıla 035b/3, 070a/3
a.+ uŋla 008b/5, 016a/5, 119b/7, 183a/7,
196a/10

ansuz [T.] onsuz, o olmadan krş. ol
a. 088b/11

anuŋ [T.] onun krş. ol
a. 002a/5, 002b/2, 002b/5, 003a/2,
004a/6, 004b/5, 005a/12, 005a/13, 006a/7,
006a/8, 006a/11, 006b/1, 006b/3, 006b/9,
006b/10, 007a/7, 007b/4, 008a/1, 008a/3,
008a/8, 008b/7, 011b/6, 017b/7, 018b/9,
019a/12, 020a/10, 020b/7, 024a/11, 026a/2,
027a/7, 028a/11, 031a/7, 031a/10, 031b/9,
033b/8, 034a/3, 036a/10, 038a/13, 038b/7,
039b/6, 041b/13, 043a/5, 043a/6, 045b/3,
049a/5, 051b/3, 052b/9, 053a/9, 053a/11,
053b/6, 055a/11, 059a/2, 059a/8, 061a/1,
063a/3, 063b/13, 064a/1, 064b/6, 065a/5,
066b/13, 068a/6, 070b/10, 071a/8, 071a/9,
072a/10, 072b/3, 073b/13, 074b/12, 075a/3,
079a/3, 080a/3, 080a/7, 083a/6, 083a/7,
085a/3, 085a/4, 086b/4, 088b/5, 089a/3,
089a/6, 091a/10, 093a/4, 093b/7, 095a/3,
095b/9, 096b/7, 097a/2, 098a/3, 099a/12,
099a/13, 099b/4, 101b/5, 102b/13, 103b/12,
104b/3, 105a/1, 106a/6, 106a/10, 107a/1,
107b/10, 108a/3, 108b/13, 109b/3, 110b/6,
116a/4, 116b/2, 117b/4, 118b/9, 118b/11,
128b/10, 129b/5, 129b/7, 130a/5, 139a/12,
139a/13, 139b/13, 140a/4, 145a/5, 147a/3,
147a/8, 147b/3, 147b/4, 149a/7, 149a/13,
149b/3, 149b/8, 150a/2, 150a/10, 150b/10,

151a/6, 153a/10, 153b/2, 153b/13, 156a/12,
156b/4, 158a/9, 158b/2, 161b/11, 162a/8,
164b/5, 165b/1, 165b/6, 166a/12, 167b/1,
167b/3, 168b/13, 171b/2, 173a/10, 175a/12,
176b/5, 178a/6, 179b/9, 180a/7, 182a/13,
182b/12, 183a/4, 185a/11, 186b/2, 187b/5,
189a/9, 189b/5, 191b/7, 192b/3, 193a/4,
194b/1, 195a/6, 196b/4, 197b/6, 199b/14,
203a/9, 203b/7, 203b/15, 204b/1, 206b/9
A. 008a/3
a.+ dur 156a/2

anuŋçun [T.] onun için, bunun için, bu nedenle krş. ol
a. 012a/8, 039b/4, 072a/12, 096b/10,
186b/1

anuŋıçun [T.] onun için, bunun için, bu nedenle krş. ol
a. 016a/13, 024a/8, 033b/13, 035a/10,
048a/2, 050a/1, 051b/5, 053a/8, 057a/6,
066b/9, 093b/11, 096a/10, 106b/3, 141a/8,
145a/12, 147b/11, 161a/11, 173b/11, 180b/12

anuŋıla [T.]onunla krş. ol
a. 004a/11, 027b/1, 054b/12, 055b/9,
055b/11, 056a/8, 063a/3, 072a/10, 076b/9,
087b/10, 087b/11, 107a/4, 108a/11, 128a/9,
149a/12, 149b/13

anuŋla [T.]onunla
a. 006b/11, 007a/3, 018b/12, 067b/10,
085a/1, 122a/10, 128b/5, 143b/11, 161a/2,
161b/11, 164a/1, 202a/14, 205a/5
a.+ yam 142b/4

anuŋ üzerine [T.] ondan sonra krş. ol
a. 013b/4

aŋ - [T.] anmak, hatırlamak
a.- arsın 107a/9
a.- ası 091a/1
a.- ayıdı 086a/12
a.- dı 022a/11, 082b/6, 123a/7, 123a/8,
126b/3, 141a/6
a.- ġıl 077b/10
a.- madı 007a/1
a.- maduŋ 078a/7
a.- mazsın 107a/9
a.- up 095a/11, 102b/2

aŋa [T.] ona krş. ol
a. 006b/8, 006b/11, 007a/5, 009a/6,
009b/4, 009b/5, 009b/6, 009b/7, 009b/8,
011a/3, 013b/7, 015a/2, 015a/12, 015b/10,
016b/1, 018b/9, 020a/1, 024a/9, 024b/11,
025a/8, 025b/7, 026b/7, 027a/4, 027b/11,
028a/6, 028a/12, 029b/9, 031a/7, 032b/10,
033b/10, 036a/10, 038a/7, 038b/8, 038b/10,
038b/11, 039a/11, 042a/3, 043b/3, 043b/12,
044b/5, 045a/9, 045b/4, 045b/5, 046a/8,
046a/10, 048a/11, 048b/10, 049a/12, 049b/10,
049b/13, 052b/9, 052b/13, 053a/3, 053a/6,

053b/8, 056a/1, 056b/9, 059b/1, 059b/2,
060b/9, 060b/13, 066b/9, 069b/6, 071a/12,
072a/10, 072b/8, 073a/1, 073b/11, 075a/9,
075a/10, 075b/5, 077a/6, 078a/7, 080a/11,
080b/8, 083b/10, 085a/10, 085b/2, 086a/4,
086a/6, 086b/5, 087a/8, 087b/4, 087b/10,
088a/4, 091a/2, 091a/3, 091a/7, 093b/12,
094b/11, 097b/1, 098b/12, 100a/13, 100b/4,
101b/10, 102b/7, 102b/13, 103a/10, 106a/6,
108b/13, 109a/1, 110b/9, 112a/3, 122a/11,
122a/12, 122a/13, 122b/12, 125b/11, 126a/11,
128b/5, 129b/3, 129b/14, 130b/2, 131a/1,
131a/2, 131a/3, 132a/1, 132a/2, 132a/5,
132b/1, 132b/2, 135a/6, 136a/2, 136a/3,
137b/8, 142b/6, 145a/7, 145b/3, 146a/3,
147a/4, 147b/3, 149b/2, 150a/9, 151b/11,
151b/12, 152a/12, 152b/12, 153a/12, 153b/12,
154a/13, 155a/8, 155b/10, 159a/3, 163a/4,
164a/2, 164a/3, 164b/9, 165a/6, 165b/12,
168a/3, 168a/5, 170b/1, 171a/3, 171a/7,
171b/2, 171b/7, 171b/8, 172b/6, 174a/11,
175b/4, 175b/11, 176a/13, 178b/12, 179b/1,
180a/4, 180a/8, 181a/4, 181a/6, 181a/9,
181b/1, 181b/12, 182a/7, 182a/9, 182b/1,
182b/5, 182b/9, 185a/7, 185b/9, 185b/10,
185b/11, 185b/12, 185b/13, 186a/1, 186b/9,
186b/12, 187a/10, 187b/4, 189a/2, 191a/9,
191b/3, 191b/10, 192a/10, 192b/1, 192b/2,
195b/9, 195b/10, 197b/6, 198b/4, 198b/13,
199b/12, 199b/13, 202a/2, 203a/5, 204a/10,
204a/11, 206a/11, 206b/9, 207a/1, 207b/1,
207b/11
a.+ dur 106b/12, 136b/5

aŋdur - [T.] Andırmak, hatırlatmak
a.- urlar 085a/4

aŋıl [T.] yavaş, sakin
a. 114a/10

aŋıl aŋıl [T.] yacaş yavaş, sakin sakin
a. 120b/13, 123b/7

aŋılcaḳ [T.] yavaşça, usulca
a. 172a/4

aŋla - [T.]
a.- ŋ 107b/4
a.- rdı 154b/6

aŋlan - [T.] anlanmak
a.- a 102a/10

aŋlat - [T.] anlatmak
a.- avuz 116b/3

ara [T.] Ara, iki şeyin arası, iki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, mesâfe, İki kişi arasındaki ilişki, ilgi, alaka
a. 074a/1, 204b/3
a.+ da 015a/6, 041b/6, 176b/7, 179b/13
a.+ larına 129b/13

a.+ larında 141a/1, 142b/12
a.+ larından 175b/12
a.+ ma 057a/7
a.+ mda 139a/5
a.+ muza 174b/10
a.+ muzda 141b/8, 142b/13
a.+ muzdan 207a/4
a.+ muzdasın 031a/12
a.+ ŋdadur 020b/2
a.+ sı 046a/1, 174b/2, 175a/1, 185b/4
a.+ sına 129b/9
a.+ sında 005b/3, 007a/4, 010a/3, 015b/9,
016a/2, 017b/2, 024a/10, 024b/3, 031b/3,
041b/6, 042b/11, 084b/3, 087a/1, 123b/13,
123b/14, 127a/4, 127b/7, 141a/2, 149a/2,
149a/7, 149b/10, 154b/12, 177a/9, 191b/9,
192b/10
a.+ sındadur 020b/6
a.+ sından 001b/8, 012a/2, 050b/6, 127a/5,
128b/2, 138b/6, 142a/12, 142b/3, 142b/6,
149b/11, 150b/13, 187b/1, 193b/5
a.+ sındayıdı 038a/12
a.+ ya 042a/8, 072b/4, 175b/8, 175b/9

ara - [T.] Bulmaya, anlamaya, bilmeye çalışmak, taharri etmek.
a.- dı 191a/3
a.- dılar 088b/7
a.- dum 147b/3

ara [T.] Mahal, mevki, mekân, yer
a. +da 148a/9

aralıḳ [T.] ara, aralık, boşluk
a.+ ı 009a/2, 009b/1, 040b/10, 166a/5
a.+ ından 045b/8 (aralığından)

ārām [Far.] huzur, istirahat

ārāmı ḳalma - [Far.+T.]huzuru kalmamak
ā.- dı 153b/5

ārām ḳıl - [Far.+T.] Durmak, istirahat etmek
ā.- dı 168b/7

ārāyiş [Far.] Süs, zînet, bezek
ā. 017a/12
ā.+ ile 015a/4

art [T.] arka, sırt
a.+ ımca 196b/3 (ardımca)
a.+ ına 019a/4, 066a/11, 105a/13, 166a/3, 166a/4, 172a/3, 174b/5 (ardına)
a.+ ında 074b/4, 104b/12, 159a/8, 167b/3, 172a/2, 174b/3, 175a/2 (ardında)
a.+ ından 068b/12, 167b/6, 195b/12 (ardından)
a.+ ındanısa 074b/2 (ardındanısa)
a.+ larınca 088a/12, 183a/1
a.+ larından 114b/6, 115a/1, 200a/6
a.+ umca 099b/5 (ardumca)
a.+ umça 123b/7, 123b/10 (ardumça)
a.+ uŋuzdan 114a/11 (arduŋuzdan)

ardına düş - [T.] Peşine düşmek. Arkasından gitmek, izlemek; bir isteğin gerçekleşmesini sağlamaya çalışmak.
a.- di 027a/7, 060a/1, 073b/11, 151b/4
a.- diler 169b/9

ardınca [T.] Arkasından, arkası sıra, peşinden
a. 024b/4, 073b/13, 085a/9, 096b/1,

099b/12, 153a/7, 176a/12, 183a/4, 191a/2,
196b/4, 203b/15

ardınca git - [T.] Arkasından gitmek, takip etmek
a.- di 039b/6

ardınça [T.] Arkasından, arkası sıra, peşinden krş. ardınca
a. 115a/10, 115a/11, 199a/7

ʿarefe [Ar.] Dinî bayramların bir gün öncesi, Kurban bayramından bir gün önce
ʿa. 021a/7, 021a/8

arı 1 [T.] arı
a. 019a/3
192a/4

arı 2 [T.] temiz, kirli olmayan
b. 078a/5, 143a/11, 143a/13,

arıḳ [T.] zayıf, çelimsiz
a. 078b/2, 078b/10, 131b/2

arısız [T.] Temiz olmayan, kirli
a. 078a/5

arış [T.] uzunluk birimi, arşın, dokumalarda tezgaha uzunlamasına gerilen ip
a. 166a/2, 166a/3, 174b/6
a.+ ıdı 040b/10

arıt - [T.] Yıkamak, temizlemek
a. 192a/8, 192a/9
a.- ayın 192a/10 (arıdayın)
a.- dı 192a/11
a.- uŋ 190a/13 (arıduŋ)

arḳa [T.] Sırt, arka
a. 130a/5
a.+ ŋda 039a/4
a.+ sı 039a/13
a.+ sına 014a/11, 024b/10, 184b/13
a.+ sında 194a/12
a.+ sından 026a/6, 026a/7, 046a/1, 046a/8

arḳun [T.]sakin, yavaş
a. 103a/6

arḳun arḳun [T.] yavaş yavaş
a. 010b/8

arḳun arḳun söyle -[T.] sakin sakin konuşmak
a. 102b/13

arḳun söyle - [T.] sakin konuşmak, yavaş söylemek
a. 103a/2
a.- gil 103a/6

armaġan [T.] Armağan, hediye
a. 206b/11
a.+ lar 165b/10

arpa [T.] arpa
a. 022b/5, 201a/2

arslan [T.] arslan
a. 134b/4, 158b/6, 159a/4, 166a/1,
186a/2
a.+ ı 094a/10
a.+ lar 032b/2, 045a/7, 158b/9
a.+ lara 102b/3

ʿarş [Ar.] İslâm inancına göre göğün en yüksek katı, âlem tasavvurunda en yüksek nokta
ʿa. 002b/3, 003a/5, 003a/10, 007a/11,
008b/4, 012b/7, 029a/3, 136b/8
ʿa.+ a 010b/12, 048b/7, 097a/11
ʿa.+ da 026a/2, 034b/10
ʿa.+ dadurur 007a/4
ʿa.+ dur 002b/7
ʿa.+ durur 015a/7
ʿa.+ ı 003a/4

ʿa.+ ı 002b/2, 002b/9, 002b/10, 003a/12
ʿa.+ uŋ 003a/6, 003a/12, 009b/9

arşun [T.] Arşın.
a. 029b/11, 031b/10, 031b/11, 038b/3,
044a/8, 158a/10, 160a/5
a.+ ıdı 033b/3, 033b/4, 037a/8, 037a/9,
038b/2, 038b/3, 104b/10, 166a/5

art - [T.] çoğalmak
a.- ar 089a/7
a.- ardı 040b/5, 078a/10
a.- arıdı 031b/2
a.- dı 024a/2, 033a/13, 039a/5, 044b/1,
055b/8, 055b/11, 055b/12, 082a/13, 126b/9,
168b/12, 193a/11
a.- duḳça 082a/13
a.- maz 087a/8

arta - [T.] çoğaltmak, artırmak, biriktirmek, yapmak
a.- dı 125b/3
a.- dıḳları 113b/13
a.- duŋ 127a/12

artıḳ [T.] başka krş. artuḳ
a. 081b/13

artır - [T.] Çoğaltmak, arttırmak krş. artur -
a. 158a/2

artırıcı [T.] Artıran, çoğaltan
a.+ dur 078a/4

artuḳ [T.]fazla, çok, başkası krş. artıḳ
a. 001b/5, 003b/1, 006b/9, 009a/7,
030b/2, 035b/2, 046b/7, 050a/9, 057b/13,
061a/12, 065a/10, 065b/1, 065b/11, 066b/12,
067a/1, 070a/9, 077a/6, 084b/10, 085a/5,
086a/10, 101a/1, 102a/1, 107b/4, 128b/1,
130a/12, 130b/10, 131a/4, 136b/13, 143b/9,
150b/4, 151a/5, 155a/11, 157b/13, 158a/1,
159b/9, 159b/11, 166a/10
a.+ a 170a/2 (artuġa)
a.+ dan 064b/10, 101b/13
a.+ dur 007b/4, 023a/1, 038b/1, 059b/5,
110b/2, 164b/6
a.+ ı 078a/9 (artuġı)

artuġı ol - [T.]daha fazla olmak
a.- dı 067a/3

artuḳ ol - [T.] Fazla olmak.
a.- a 186b/11
a.- dı 008b/9, 090b/3, 111a/10
a.- ısardur 134a/6

artur - [T.] Çoğaltmak, arttırmak krş. artır -
a. 019b/13, 020a/1, 157b/12, 158a/3
a.- a 040a/10, 052b/11
a.- dı 188a/2

ʿarż [Ar.] Sunma, bir büyüğe takdim etme, sunu, istek
ʿa.+ ı 125a/13, 125a/15

ʿarża ḳıl - [Ar.+T.] Sunmak, arz etmek, hürmetle anlatmak
ʿa.- dı 094a/3

ʿarż eyle - [Ar.+T.] anlatmak, bildirmek
ʿa. 206a/13

ʿarż it - [Ar.+T.] anlatmak, bildirmek

ʿa.- di 076a/4, 172b/12, 176a/4
ʿa.- diler 012b/2, 136b/4
ʿa.- eler 085b/12 (ʿarż ideler)

ʿarż ol - [Ar.+T.] sunulmak, sunmak, göstermek, takdim etmek.
ʿa.- dı 013b/9

arzu [Far.] İnsanın bir şeye karşı duyduğu istek, dilek
a.+ larıla 171b/1

aş - [T.] asmak, sallandırmak, takmak
a.- am 110b/1
a.- dı 051a/3

aşa ḳo -[T.] Asıp bırakmak
a.- dılar 077b/9, 191a/4
a.- duġumuz 191a/5

ʿaṣā [Ar.] Uzun sopa, değnek, baston
ʿa. 032a/11, 032a/12, 101a/12, 101b/3,
101b/6, 103b/10, 109a/3, 123b/13, 169a/2
ʿa.+ dan 102a/2
ʿa.+ laruŋ 108b/6, 109a/13
ʿa.+ mdur 101a/4
ʿa.+ ŋı 108a/4, 110a/2, 114b/8, 115b/8,
122a/8, 123b/13
ʿa.+ sı 018b/11, 106a/7, 108b/5, 136b/10
ʿa.+ sın 040a/11, 101a/10, 101a/12, 104b/9, 108a/1
107b/9, 110a/2, 114b/9, 115b/9, 122a/13,
123b/15, 149b/3
ʿa.+ sına 168b/13
ʿa.+ sını 168b/12
ʿa.+ yı 104a/13, 105a/9, 105b/1, 109b/10,
169a/1, 169a/2

ʿasākir [Ar.] askerler
ʿa. 115a/12

āsān [Far.] kolay
ā.+ dur 187b/9

āsānlıḳ [Far.+T.] kolaylık
ā.+ ıla 048a/3 (āsānlıġıla)

āṯār [Ar.] eserler
ā.+ da 051a/12

aṣḥāb [Ar.] Hazret-i Peygamber Aleyhisselâtü ve's-selâm Efendimizi görüp şeref-i sohbetleriyle teşerrüf etmiş olan müminler.
a. 201a/2, 201a/15, 204a/5, 204a/8
a.+ a 201a/8
a.+ ına 203a/2
a.+ ında 203a/4
a.+ la 203a/1
a.+ uŋ 201a/3

aṣıl - [T.] Asılmak, ayaklarından sallanmak
a.- dı 105a/11
a.- mışlardur 019a/12

aṣıl [Ar.] Asıl, esas, temel krş. aṣıl
a. 194b/3

ʿāṣī [Ar.] Baş kaldıran, isyan eden (kimse), isyankâr
ʿā. 012a/7, 017b/6, 017b/10, 018a/3,
018b/4
ʿā.+ dür 050a/13
ʿā.+ lerden 014b/13
ʿā.+ leri 084b/6
ʿā.+ lerüŋ 083b/13, 084a/1
ʿā.+ ydüŋ 116a/9

ʿāṣī ḳıl - [Ar.+T.] İsyan etmek, başkaldırmak
ʿā.- ur 014a/2

ʿāṣī ol [Ar.+T.] İsyan etmek, başkaldırmak

ʿā.- dı 017b/3, 017b/6, 058b/7, 102a/6, 102b/6, 135a/9
ʿā.- duŋuz 019b/3
ʿā.- madı 170b/12
ʿā.- madılar 131b/4
ʿā.- mayavuz 144b/7
ʿā.- mazuz 010b/2
ʿā.- sa 007a/3, 116a/3
ʿā.- up 186b/12
ʿā.- urlar 133b/2

ʿāṣīlıḳ [Ar.+T.] Âsî olma, baş kaldırma, isyankârlık
ʿā.+ ın 103a/9

āṣim ol -[Ar.+T.] Suçlu, kabahatli, günahkâr olmak
ā.- asın 058b/8

ʿasker [Ar.] asker
ʿa.+ inden 115a/3, 115a/9
ʿa.+ üm 115a/2

aṣl [Ar] asıl, soy krş.aṣıl
a.+ ı 010a/6, 035b/5, 106a/1, 197a/2
a.+ ıdur 081a/6
a.+ ımuz 053b/3, 077a/9
a.+ ımuzda 070b/9
a.+ ımuzdan 090a/2
a.+ ımuzı 053a/7
a.+ ına 096a/12
a.+ ından 070b/10, 096a/13, 097b/1, 122a/3,
144a/2, 145a/3, 148b/13, 169b/4, 174b/3,
184a/2
a.+ ındandur 096b/9, 106a/1
a.+ ısun 091a/13
a.+ ıymış 079b/2
a.+ um 079a/12, 100a/1
a.+ umdan 064a/3, 091a/12, 156a/6
a.+ umuzdan 072a/9
a.+ uŋdan 034a/13
a.+ uŋı 040b/2

aṣṣı [T.] Fayda, yarar
a. 055b/8, 196b/1
a.+ sı 012a/6, 072a/1
a.+ sın 196a/4
a.+ ymış 112a/10

aṣṣı it -[T.] Fayda vermek, işe yaramak
a.- diler 195b/3, 196a/2
a.- ersiz 051b/11 (aṣṣı idersiz)
a.- iser 011b/12 (aṣṣı idiser)
a.- mezdi 146b/5

aṣṣısı doḳun - [T.] yararı dokunmak, fayda sağlamak
a.- sun 077b/1

aş [T.] yemek, taam
a.+ ına 159a/9

aş it - [T.] yemek yapmak
a.- üp 034a/1 (aş idüp)

aşaġa [T.] Aşağı, aşağı taraf
a. 005b/8, 016b/2, 017b/2, 032b/8,
043a/6, 054a/12, 054b/4, 054b/6, 054b/8,
054b/9, 061b/5, 061b/6, 066b/5, 070b/13,
105a/10, 105a/11, 134b/3, 153b/11, 164a/4,
177a/4, 180a/10, 185b/10, 189a/2, 194b/8,
196a/8, 204a/12, 204b/8

aşaġa al - [T.] yıkmak, değirmek
a.- asın 030a/10

aşaġa geç - [T.] yıkılmak, devrilmek
a.- di 192b/12

ʿāşıḳ [Ar.] Aşık, seven kişi
ʿā. 095b/12
ʿā.+ am 072a/11
ʿā.+ ıdı 075b/12

ʿāşıḳ ol - [Ar.+T.] aşık olmak, sevgi beslemek
ʿā.- dı 072a/3, 136a/2, 153a/12
ʿā.- dılar 028a/6
ʿā.- urdı 028a/12

āşikāre [Far.] görünür, belli

āşikāre ediçi [Far.+T.] görünür kılan
ā.+ yin 131b/12

āşikāre eyle - [Far.+T.] Görünür kılmak, belli etmek
ā.- di 110b/8

āşikāre it - [Far.+T.] Görünür kılmak, belli etmek
ā.- di 072a/10, 198a/4, 198b/3

āşikāre ol - [Far.+T.] Ortaya çıkmak, belli olmak, görünür olmak
ā.- dı 072a/9

āşinā [Ar.] Bildik, tanıdık, dost
ā.+ yıdı 072a/10

ʿaşḳ [Ar.] Bir kimse veya bir şeye karşı duyulan çok kuvvetli sevgi ve bağlılık, aşırı muhabbet
ʿa.+ ına 012b/8
ʿa.+ uma 081a/2

at [T.] at
a. 008a/12, 014a/6, 014a/8, 036a/6,
038b/6, 093b/9, 152a/8, 164b/11, 165a/3
a.+ a 014a/12, 014b/1, 014b/2, 071b/11,
140a/10
a.+ dan 093b/1, 093b/2, 093b/3, 201b/6
a.+ ı 036a/5, 081a/5, 095a/9, 116b/2,
125a/7, 125b/6, 128a/7, 150a/9, 152a/8,
164b/12
a.+ ıla 152a/9
a.+ ın 116b/1, 150a/6, 204a/9
a.+ ına 093b/5, 098b/6
a.+ lar 101a/5, 178a/9
a.+ larıdur 004b/1
a.+ uŋ 036a/5

at - [T.] Bir şeyi bir hedefe veya bir tarafa doğru fırlatmak
a.- ar 007a/10
a.- ardı 060a/2
a.- asız 176b/3
a.- dı 054b/5, 057b/13, 089b/8, 126b/11,
143a/7, 152a/7, 152a/8, 176b/8
a.- dılar 052a/2, 174a/7
a.- maḳ 060a/2

ata [T.] Ata, baba
a. 050a/6, 050a/11, 050a/13, 050b/2,
053a/6, 058a/9, 068a/11, 084a/5, 086b/2,
087b/7, 087b/9, 128a/7, 160b/10, 172a/6
a.+ ları 068a/12, 087a/5, 087a/9, 139b/3
a.+ larımuz 141b/5
a.+ ların 035a/13, 157b/1
a.+ larına 068a/11, 069b/1, 086b/4, 099a/13,
099b/1
a.+ larından 087b/6
a.+ larumuzı 124b/2
a.+ laruŋuz 116b/7
a.+ m 027b/4, 049a/4, 057b/11, 057b/12,
077a/8, 092a/11, 157b/7, 157b/8, 170b/8,
179b/13, 180a/3, 184b/4, 196b/2
a.+ ma 088a/6, 092b/2, 093a/7, 093b/2,
170b/7, 198a/12
a.+ mdan 077a/11, 078a/7, 084a/9
a.+ mı 078a/9

a.+ muz 031a/8, 068a/6, 086a/7, 087a/13,
089a/11, 089a/12, 090a/9, 091b/4, 099a/7,
129b/10
a.+ muza 068a/7, 069a/3, 069a/12, 085a/4,
088b/11
a.+ muzı 057a/10, 069a/2
a.+ ŋ 035a/9, 057b/10, 061a/11, 062b/2,
062b/9, 077a/8, 093a/10, 130a/13, 130a/15,
171b/5, 184b/4, 188b/4
a.+ ŋdur 049a/4, 093b/1
a.+ ŋı 027b/7
a.+ ŋuz 084b/10, 107b/1
a.+ ŋuza 090a/7
a.+ sı 029b/2, 029b/6, 031a/3, 034a/6,
034a/7, 040a/4, 043b/12, 045a/11, 046b/10,
047a/8, 050a/4, 050b/7, 068b/2, 089a/6,
093b/3, 094b/13, 139a/12, 139b/10, 157b/1,
171a/6, 171b/7, 171b/12, 172a/4, 178b/6,
196b/3, 196b/5, 203b/11
a.+ sıdur 035b/10, 035b/11, 035b/12, 036a/1,
043b/13, 049a/7, 094b/4
a.+ sıla 083a/3
a.+ sın 093b/10, 139a/13
a.+ sına 067a/8, 084a/9, 093a/9, 139b/1,
170b/12
a.+ sından 029b/3, 094b/4, 157b/6, 171a/3
a.+ sını 086a/12
a.+ sıyla 093b/11

atasız [T.] babasız krş. atasuz
a. 189a/3

atasuz [T.] babasız krş. atasız
a. 187b/8

atlat - [T.] atlı birlik oluşturmak
a.- dı 114a/8

atlu [T.] Ata binmiş olan (kimse), süvâri
a. 108b/8
a.+ lar 160b/10

ʿaṭā [Ar.] Cömertçe verme, ihsan, bağış
ʿa. 121a/9
ʿa.+ sı 092a/1

ʿaṭā ol - [Ar.+T.] Bağışta, ihsanda bulunmak
ʿa.- dı 083b/5

ʿaṭā vir -[Ar.+T.] İhsanda bulunmak, bağış yapmak
ʿa.- mişidi 152b/3

āvāre ol - [Ar.+T.] Başı boş gezer olmak II perişan hale gelmek
ā.- salar 120a/8

āvāz [Far.] ses
ā. 017b/2, 036a/13, 037b/3, 039a/1,
040a/5, 044b/12, 045a/2, 046a/1, 046b/11,
047a/2, 100b/8, 124a/13, 152b/3, 172b/1,
197a/8
ā.+ dan 176b/4, 176b/8
ā.+ ı 014a/9, 021a/2, 023a/1, 036a/6,
137a/7, 172b/2, 192b/9, 196b/11
ā.+ ıla 014b/11
ā.+ ın 020b/7, 059b/11, 066b/5, 137a/6
ā.+ ıyla 137a/4
ā.+ um 063b/8
ā.+ uŋ 063b/8

āvāz gel - [Far.+T.] ses gelmek
ā.- di 037b/6, 045a/10, 048b/9, 059a/5,

099a/11, 118a/12, 120b/15, 151b/5, 169b/13, 176b/8, 177a/13, 184a/11
ā.- e 176b/4
ā.- irdi 197a/7
ā.- ür 172a/2

āvāze [Far.] Yüksek ses, çığlık
ā.+ si 062a/5

avcı [T.] avcı
a. 042b/5, 043a/1
a.+ laruŋ 168b/3
a.+ yıdı 021b/7, 042a/12

avla - [T.]avlamak
a.- rdı 042b/1
a.- rlar 168a/9

avlu [Yun.] Bir yapının veya yapı grubunun ortasında kalan üstü açık, duvarla çevrili alan, hayat
a.+ muza 168a/11

ʿavrad [Ar.] eş, kadın krş. ʿavrat
ʿa. 122b/14

ʿavrat [Ar.] eş, kadın krş. ʿavrad
ʿa. 027b/2, 029a/7, 030b/10, 030b/12, 035a/9, 039b/1, 039b/3, 039b/4, 039b/7, 042b/1, 042b/4, 042b/9, 043a/7, 043a/9, 043b/5, 047b/2, 047b/9, 049a/6, 062b/3, 062b/4, 062b/5, 072a/10, 072a/12, 072a/13, 072b/1, 072b/2, 075a/3, 075a/8, 078a/11, 079b/3, 097b/1, 132b/10, 132b/12, 135a/5, 147b/1, 148a/8, 153a/10, 153a/13, 153b/1, 153b/12, 157a/13, 163a/10, 168a/11, 179b/10, 180a/3, 180a/7, 180a/8, 180a/10, 181a/5, 182a/2, 182a/3, 182a/4, 184a/5, 184a/6, 193a/5, 193b/12
ʿa.+ a 042b/2, 046b/7, 072b/2, 080a/1, 163b/10
ʿa.+ dan 038a/11, 048b/12, 137a/5, 182a/2, 192a/13
ʿa.+ dur 048b/13, 058a/1
ʿa.+ ı 035a/11, 039a/11, 042b/1, 043b/2, 046b/13, 047a/7, 062a/12, 062b/1, 062b/6, 062b/9, 065b/5, 065b/8, 066b/11, 079b/11, 079b/12, 100a/10, 100a/13, 140a/8, 146b/2, 146b/3, 147a/10, 152b/8, 153a/9, 157a/7, 167a/11, 169b/7, 180a/5, 180b/6, 187a/5, 192b/7
ʿa.+ ıdı 030b/8
ʿa.+ ıla 035a/8, 035a/10, 039b/8, 042b/6, 043a/7, 049a/11, 140a/7, 180a/7
ʿa.+ ın 027b/3, 047b/9, 102b/2, 153b/9, 153b/12, 154a/11
ʿa.+ ına 046b/13, 086b/6, 146a/11, 168a/11
ʿa.+ ınuŋ 100b/2
ʿa.+ lar 020a/8, 032a/13, 075a/13, 075b/5, 075b/7, 075b/11, 075b/13, 076a/6, 076a/8, 080a/3, 144b/6, 148b/4, 191a/8, 203b/13, 204b/4
ʿa.+ lara 153b/3
ʿa.+ lardan 063b/4, 080a/2, 187b/13, 198a/2
ʿa.+ ları 065a/13, 075a/10, 168a/13, 181a/3

ʿa.+ ların 063a/13, 184a/3
ʿa.+ larıŋuz 082b/13
ʿa.+ um 169b/2
ʿa.+ uŋ 039b/7, 042b/5, 047b/13, 066a/10, 097b/8, 100b/10, 100b/12, 102b/4, 132b/11, 153a/13, 153b/3, 181a/5
ʿa.+ uŋa 047a/3, 153b/1
ʿa.+ uŋı 147a/12

ʿavrat idin - [Ar.+T.] eş edinmek
ʿa.- di 167b/9
ʿa.- e 167a/10

ʿavratluḳ [Ar.+T.] kadınlık
ʿa.+ umıla 095b/4 (ʿavratluġumıla)

avuç [T.] Avuç, elin iç kısmı
a. 031b/5, 116a/2, 116a/6, 116b/2, 128a/7, 151a/4, 178a/4, 201b/2
a.+ dan 151a/5

ay [T.] kamer, mah, yaklaşık olarak 30 günlük zaman parçası
a. 023a/13, 033b/4, 044b/8, 047a/12, 049b/6, 049b/7, 052a/3, 062a/4, 065b/4, 067a/10, 069a/2, 075a/8, 094b/3, 105a/12, 121b/9, 123a/5, 139b/7, 139b/12, 140a/1, 140b/12, 146a/13, 168b/12, 176b/13, 191a/10, 203a/10
a.+ a 036a/2, 050a/1, 050a/2, 193a/7, 193b/7
a.+ da 140a/5
a.+ dan 112a/11, 154a/2, 169b/7, 193a/7, 207a/7
a.+ ı 007a/11
a.+ ınuŋ 123b/4, 123b/5

ay - [T.] söylemek
a.- dı 125a/3

ayaḳ [T.] ayak
a. 158b/7
a.+ da 161a/13
a.+ ı 003a/5, 005a/11, 005b/1, 005b/4, 005b/7, 007a/6, 007a/10, 015b/6, 038b/6, 040b/10, 047b/3, 061b/1, 094a/6, 105a/10, 116b/2, 125a/7, 128a/7, 133a/9, 177a/5, 178a/9, 193a/10 (ayaġı)
a.+ ıla 007a/10 (ayaġıla)
a.+ ımı 058b/5 (ayaġımı)
a.+ ın 021a/10, 058b/4, 060a/3, 148a/2 (ayaġı) 159a/4, 193b/3
a.+ ına 041a/11, 043a/5 (ayaġına)
a.+ ında 033b/12, 076b/2, 165b/13 (ayaġında)
a.+ ından 125b/6, 188a/8 (ayaġından)
a.+ ını 182b/13 (ayaġını)
a.+ ları 006b/12, 007a/3, 011a/7, 015b/5, 035b/13, 039a/13
a.+ ların 038b/6, 110b/11
a.+ larına 011a/9
a.+ larında 011a/12
a.+ um 058b/6 (ayaġum)
a.+ uŋı 021a/9, 148a/2 (ayaġuŋı)
a.+ uŋuza 206b/13(ayaġuŋuza)
a.+ uŋuzı 110b/1 (ayaġuŋuzı)

ayaḳ baṣ - [T.] Bir yere girmek, varmak
a.- dı 158b/8
a.- mamışdur 175b/13

ayaġına düş - [T.] Ayağına kapanmak, yalvarmak
a.- di 069a/4, 200a/14

a.- diler 148b/4, 205b/7

ayaġın dur - [T.] Ayakta durmak
a.- dı 195a/12

ayaġı tozıyla [T.] Uzak bir yerden veya yoldan gelir gelmez, henüz dinlenmeden ve yerleşmeden
a. 104b/5

ayaġı üzere ṭur - [T.] dirilmek
a.- alar 080b/3

ayaḳsız [T.] ayağı olmayan
a. 018b/7

ʿayāl [Ar.] evlat, çocuk
ʿa.+ um 096b/12, 171b/12

ʿayb [Ar.] Noksan, kusur, eksiklik
ʿa. 186a/8
ʿa.+ ı 139a/10
ʿa.+ ıla 070a/7
ʿa.+ ıŋuz 085b/13

ʿayblu [Ar.+T.] Kusurlu, hatâlı, eksik.
ʿa. 071b/8, 139a/10, 139a/11

ʿaybsuz [Ar.+T.] Eksiği ve kusûru olmayan, hatâsız
ʿa. 187b/7

aydın [T.] ışıklı, parlak

aydın it - [T.] aydınlatmak ışık tutmak
a.- erdi 158a/13 (aydın iderdi)

aydın ol - [T.] Aydınlanmak, parıldamak
a.- ur 106a/9
a.- urdı 166a/8

aydınlıḳ [T.] Işık, nur, ziya
a. 047a/12
a.+ a 176b/12, 178a/11(aydınlıġa)
a.+ ına 176b/13 (aydınlığına)

āyet [Ar.] 1. Kur'ân-ı Kerim'deki sûreleri meydana getiren kelime veya cümlelerden her biri. 2. Kimsenin inkâr edemeyeceği alâmet, işâret, nişan.
ā. 003a/8, 167b/11, 187a/2, 206a/7

āyete'l kürsī [Ar.] Kur'an- ı Kerim'de, Bakara Suresi'nin 255. ayetidir
ā. 003a/8

ayġır [T.] aygır (at)
a. 176a/9
a.+ mış 115a/10

ayır - [T.] ayırmak, ayrı düşürmek
a.- dı 113b/2
a.- dılar 077a/11
a.- mağıçun 069b/4

āyīne [Far.] ayna
ā.+ ye 070a/13

aylıḳ [T.] "Ay olarak" anlamında zarf, aylık,otuz günlük süre
a. 047b/3, 047b/6, 073a/13, 074b/1,
075a/7, 159a/12, 159a/13, 160a/2, 189a/5

ʿaynü'l ḥayāt [Ar.] Ölümsüzlük pınarı.
ʿa. 175b/11

ayrı [T.] ayrı krş. ayru
a. 081b/9

ayrıḳ [T.] 1.Başka, gayri, maada, diğer. 2. Artık, bundan sonra, bir daha krş. ayruḳ
a. 118a/6, 124a/2, 173b/7

a.+ a 077b/3, 207a/13 (ayrıġa)
a.+ dur 178b/9

ayrıl - [T.] Ayrı olma, birbirinden uzak düşme durumu, firak krş. ayrul-
a.- alı 084a/1
a.- alum 120a/5
a.- asız 176b/3
a.- dı 006a/3
a.- dığına 163a/5
a.- dılar 061a/7, 061a/8, 121b/8
a.- dum 069a/8
a.- ıcaḳ 084a/12, 137b/1
a.- ırsavuz 176b/2
a.- ma 165b/8
a.- madı 146b/5
a.- maḳ 120a/6, 135a/8, 139a/5
a.- mazıdı 057a/5
a.- mış 201b/6

ayrılmaḳlıḳ [T.] ayrılık
a. 135a/3

ayru [T.] ayrı krş. ayrı
a. 038a/11, 085b/2, 128a/15, 144b/5,
144b/6

ayru düş - [T.] ayrı kalmak, uzak düşmek, ayrılmak
a.- düm 091a/10
a.- erüz 053a/4

ayru ol - [T.] Uzak kalmak, ayrı düşmek
a.- dı 090b/11

ayruḳ [T.] 1.Başka, gayri, maada, diğer. 2. Artık, bundan sonra, bir daha. krş. ayrıḳ
a. 027b/9, 028b/11, 043a/6, 072a/6,
082b/2, 122a/1, 125b/11, 132b/15, 135a/9,
135a/12, 138b/9, 144b/7
a.+ a 044b/10, 051b/10, 117a/15, 207a/12 (ayruġa)
a.+ lardan 076b/4

ayruḳlar [T.] Başkaları, diğer kimseler.
a. 093a/2

ayruḳsı [T.] Başka, başka türlü, ayrı, apayrı, farklı
a. 168a/13

ayrul - [T.] ayrılmak, uzak kalmak krş. ayrıl-
a.- urdı 059a/10

ayrulıḳ [T.] ayrılık
a. 127b/7

ayt - [T.] söylemek, demek
a.- duġı 115b/15

ʿayyār [Ar.] Hîlekâr, hîleci, düzenbaz
ʿa.+ dur 064b/13

az - [T.] Azmak, yoldan çıkmak, çığırından çıkmak
a.- dığına 191a/13
a.- dılar 023a/3, 036a/1, 065b/4, 126b/5,
127a/4, 141b/1
a.- mışlar 126b/8
a.- mışlara 169a/11

az [T.] az
a. 071a/5, 083a/12, 085b/9, 085b/12,
086a/1, 114a/13, 129a/9, 151a/9, 170a/5,
189b/3, 197a/6
a.+ dır 195b/4
a.+ dur 085b/13
a.+ ıdı 040b/13
a.+ ısa 091b/5
a.+ ız 151a/9

aza-dur -[T.] azaltmak, kısa kesmek
a. 119b/15

aʿżā [Ar.] uzuv

a.+ sı 056b/6
a.+ sından 147b/7

aʿẓā [Ar.] uzuv krş. aʿżā
a.+ larına 011a/7

ʿaẕāb [Ar.] Azap, Allah'ın gazabı, işkence, ceza, bela, felaket
ʿa. 004a/12, 009b/3, 019b/3, 032b/11,
037b/12, 041a/13, 050b/2, 053b/11, 054a/8,
066a/4, 076a/1, 095b/1, 110b/12, 111a/13,
111b/9, 112b/12, 141b/4, 141b/10, 142a/11,
144b/4, 172a/6
ʿa.+ dan 037a/7, 040b/1, 112a/2, 112a/4
ʿa.+ dın 112b/3
ʿa.+ dur 112a/10
ʿa.+ ı 004a/13, 019b/5, 066a/7, 110b/2,
112a/7, 126b/9, 144b/10, 144b/11
ʿa.+ ın 019b/3, 019b/4
ʿa.+ ından 030a/7, 171a/11
ʿa.+ larından 171a/13
ʿa.+ um 106b/12
ʿa.+ umuz 111a/9, 129a/8
ʿa.+ umuzdan 133b/10

ʿaẕāb çek - [Ar.+T.] Eziyet çekmek, üzüntü içinde olmak
ʿa.- erler 019a/12

ʿaẕāb et - [Ar.+T.] Eziyet etmek, işkence etmek krş. ʿaẕāb it -
ʿa.- erlerdi 110b/9 (ʿaẕāb ederlerdi)

ʿaẕāb eyle - [Ar.+T.] Eziyet etmek, işkence etmek
ʿa. 074a/4, 074b/13

ʿaẕāb it - [Ar.+T.] Eziyet etmek, işkence etmek krş. ʿaẕāb et -
ʿa.- e 163a/7 (ʿaẕāb ide)
ʿa.- ecegüme 005b/11 (ʿaẕāb idecegüme)
ʿa.- em 163a/4 (ʿaẕāb idem)
ʿa.- erem 174a/4 (ʿaẕāb iderem)
ʿa.- erse 073a/2 (ʿaẕāb iderse)
ʿa.- megemi 172a/5

ʿaẕāb ḳıl - [Ar.+T.] Eziyet etmek, işkence etmek
ʿa.- am 190b/6
ʿa.- ayın 052a/7
ʿa.- dum 054a/8
ʿa.- ur 052a/6

ʿaẕāb ol - [Ar.+T.] Acı, ızdırap olmak (Âhiret azabı çekmek bağlamında); sıkıntıya, kedere uğramak.
ʿa.- a 082a/4
ʿa.- duġın 056a/7

ʿaẕāb ver - [Ar.+T.] Eziyet, sıkıntı vermek
ʿa.- sün 111a/10

ʿaẕāb viribi - [Ar.+T.] azap göndermek
ʿa.- gil 037a/10

azacıḳ [T.] Azıcık, biraz, birazcık
a. 151a/10

āzād [Ar.] serbest, özgür

āzād eyle -[Ar.+T.] Serbest, özgür bırakmak
ā.- di 083a/5, 083a/10, 178b/12
ā.- ye 082b/9

āzād it - [Ar.+T.] Serbest, özgür bırakmak
ā.- digin 090b/3
ā.- esin 105a/2 (āzād idesin)

ā.- eyin 090a/7 (āzād ideyin)
ā.- meye 083a/7

āzād ḳıl -[Ar.+T.] Serbest, özgür bırakmak
ā.- dı 083a/3
ā.- dılar 054a/3
ā.- dum 054a/3
ā.- ur 011b/7

āzād ol - [Ar.+T.] Serbest kalmak, hürriyetine kavuşmak; uzaklaşmak, ayrılmak
ā.- a 206b/2
ā.- adum 172a/10
ā.- sun 081a/7, 187a/6
ā.- uŋ 083a/2, 083a/11

ʿazā ḳıl - [Ar.+T.] yas tutmak
ʿa.- dılar 026b/5

ʿaẓamet [Ar.] Büyüklük, ululuk, yücelik, celâl
ʿa. 161a/13
ʿa.+ i 012b/5, 165a/4
ʿa.+ ile 010a/10, 076b/6, 093b/7, 165a/12
ʿa.+ in 045a/2, 165a/10
ʿa.+ ine 117b/4

ʿaẓametlü [Ar.+T.] Büyük, ihtişamlı, muhteşem
ʿa. 048b/8, 199b/4

azdır - [T.] azdırmak, yoldan çıkartmak krş. azdur -
a.- dı 018a/10

azdur - [T.] azdırmak, yoldan çıkartmak krş. azdır -
a.- a 027b/6, 207a/5
a.- alar 075b/10
a.- am 058a/1
a.- dı 065a/5, 126b/6
a.- duġuŋ 020a/5
a.- dum 128a/9
a.- duŋ 020a/3
a.- madın 073b/5
a.- maduŋ 075b/4
a.- maġa 010b/1
a.- maġıl 033a/4
a.- mayam 033a/5
a.- ur 077b/2
a.- urın 013a/5
a.- ursuŋ 127a/1

azdurı-bil - [T.]azdırmaya gücü yetmek
a.- e 194a/5

azdurt - [T.] Azmasına sebep olmak
a.- maḳdan 128a/10

ażġāṣu [Ar.] karışık rüyalar
a. 045b/12

azıḳ [T.] Azık, yiyecek, erzak, gıda krş. azuḳ
a.+ ı 137b/12 (azığı)
a.+ ımuzdan 137b/11 (azığımuzdan)

ʿaẕīm [Ar.] büyük
ʿa. 014b/2, 060b/10, 097a/13, 105b/1,
170a/4, 197a/2

āẕīne [Ar.] cuma
ā.+ nüŋ 007b/4

āẕīne ertesi [Ar.+T.] cumartesi
ā.+ nden 111b/13
ā.+ ne 111b/14

āẕīne irtesi [T.] cumartesi
ā. 007b/1

ʿazīz [Ar.] Saygın ve hürmetli kişi, sevgili
ʿa. 073a/12, 079a/9, 080a/10, 081a/7,
081a/13, 086b/4, 088b/10, 089a/6, 091a/7,
091a/13, 091b/1, 091b/4, 135b/6, 206b/10
ʿa.+ dür 050a/4, 058b/5

ʿa.+ e 080a/6, 081a/6
ʿa.+ i 091a/9
ʿa.+ ler 171b/1
ʿa.+ seŋ 118a/12
ʿa.+ sin 014b/7, 118a/13
ʿa.+ ün 079b/10
ʿa.+ üŋ 080a/8, 081b/1, 086b/10, 091b/6

ʿazīz ol - [Ar.+T.] değerli, izzetli olmak
ʿa.- duġumuz 146b/9
ʿa.- ur 136b/1

azlıḳ [T.] çok olmama, az olma
a.+ ına 162b/7 (azlığına)

ʿazm it - [T.] Çalışmak, uğraşmak
ʿa.- di 103b/2
ʿa.- üp 204b/9 (ʿazm idüp)

azuḳ [T.] Azık, yiyecek, erzak, gıda krş. azıḳ
a.+ ın 133b/1 (azuġın)
a.+ larından 034a/1

-B-

bā [Far.] ve
b. 162b/11

baba [T.] baba, ata
b. 029a/3, 058b/1, 058b/4, 058b/12, 058b/13, 059a/4, 067a/8, 068b/3, 068b/7, 069a/7, 069b/1, 086b/9, 087a/1, 090b/6, 092b/7, 093b/13, 098a/9, 099b/9, 154b/3, 156a/7, 171a/5, 181a/13, 196b/7
b.+ m 068b/1, 069a/1, 087b/5, 088a/4, 099b/4, 155b/2, 180a/12
b.+ ma 069a/7, 093a/8
b.+ mı 092b/11

bāc [Far.] vergi
b. 056a/13
b.+ ıŋuz 056a/12

bāccı [Far.+T.] vergi memuru
b.+ lar 056a/11

baʿde'z-zamān [Far.] Bir zaman sonra
b. 147b/3

bāġ [Far.] bağ, bahçe
b. 052b/1, 101a/13
b.+ dan 082a/9
b.+ ı 125a/13
b.+ ına 065a/6, 184a/8
b.+lar 023a/11, 042a/10, 044a/10
b.+ ları 065a/5
b.+ uŋuzda 065a/9

bāġça [T.] küçük bahçe
b. 101a/13
b.+ dan 082a/9
b.+ lar 042a/10, 044a/10
b.+ larında 024b/2

baġır [T.] Göğüs, sine
b.+ um (baġrum) 091a/10

baġrına baş - [T.] Birini sevgi ve şefkatle yanına alıp korumak, ilgi göstermek
b.- dı 088a/3, 195a/11
baġrımuza b.-alum 168a/11

baġışla - [T.] affetmek
b. 092a/4, 138b/4, 169b/3
b.- dı 056b/12, 057a/5, 081b/6, 081b/8, 085a/11, 092a/9, 197a/4
b.- duḳ 169b/6
b.- dum 025b/7, 074b/9, 080b/6
b.- duŋ 025b/10, 102a/5
b.- ġıl 063b/1, 063b/2, 063b/3, 063b/4, 063b/5
b.- maḳdan 101a/8

b.- rsa 078a/3
b.- sun 094b/6
b.- ya 060a/13, 085a/10, 105b/8, 196a/4
b.- yam 020b/2

bağla - [T.] Bağlamak
b. 058b/5, 185a/8
b.- dı 054b/8, 058b/4, 061b/4, 073a/6,
153a/5, 184a/9
b.- dılar 045a/7, 054a/11, 054a/12, 108b/6,
113b/14, 166a/6
b.- duŋ 162a/12
b.- mazdı 090a/3
b.- mış 115b/9
b.- mışlarıdı 159b/6

bağlu 1[T.] bağlı
b. 053a/12
b.+ dur 004a/10

bağlu 2 [T.] kapalı
b.+ dur 066a/12

bahā [Far.] Kıymet, değer, bedel
b. 071b/12, 080b/12
b.+ ların 201b/12
b.+ sıdur 161b/13
b.+ sın 130a/6
b.+ ya 070a/9

bahā dile - [Far.+T.] karşılık olarak istemek, bedel
b.- diler 080b/12, 081a/1
b.- rlerise 198b/9
b.- rsiz 201b/13
b.- yeler 080b/11

bahā ver - [Far.+T.] fiyat, değer vermek
b.- üŋ 129b/11

bahā yitür- [Far.+T.] parayı denkleştirmek, para vermek
b.- eyidi 070b/1

bahāya çıḳ- [Far.+T.] değer biçilmek
b.- dı 071b/11

bahāya çıḳar- [Far.+T.] değer biçmek
b.- duŋ 070b/3

bahādır [Far.] Yiğit, cesur, kahraman
b.+ larız 151b/2

bahāne [Far.] bahane

bahāne et - [Far.+T.] bahane etmek
b.- di 115a/6

bahāne getür - [Far.+T.] sebep yapmak, sebep bulmak
b.- üŋ 112b/1

baḫçe [T.] bahçe
b. 158b/3
b.+ ler 023a/11

baḥr-ı mescūd [Ar.] Secde edilmiş deniz
b.+ a 012a/3

baḥş [Ar.] Karşılıklı konuşma, söz, sohbet, lakırdı

baḥş eyle - [Ar.+T.] Söz etmek, konuşmak, anlatmak
b.- diler 207b/9
b.- dilerse 207b/10

baḥş it -[Ar.+T.] Söz etmek, konuşmak, anlatmak, tartımak
b.- diler 067b/4

baḫş [Far.] bölüm, kısım
b.+ ı 180b/2
b.+ ın 130a/7, 130a/8, 151b/12
b.+ ında 130a/9, 130a/10, 151b/12

baḫşāyiş [Far.]merhamet, şefkat, af

b. +i 121a/10

baḫtlu [Far.+T.] bahtlı, talihli
b. 049b/7, 049b/10

baḳ - [T.] Bakma, bakmak eylemi
b. 054b/4, 162b/7, 184a/11
b.- a 135b/5, 173a/1
b.- am 095b/1
b.- ardı 093a/10, 121a/3, 135a/9, 196a/5,
197a/7
b.- arlar 115b/1
b.- arlardı 121a/5, 121a/6
b.- arsaŋ 135a/8
b.- dı 010b/12, 026a/4, 035a/4, 044a/13,
054b/4, 059b/11, 070a/13, 072b/10, 072b/11,
072b/12, 074a/13, 074b/5, 081a/6, 086b/6,
100b/4, 135b/5, 136b/2, 162b/13, 163a/3,
166b/11, 183b/4, 196a/7
b.- dılar 008b/10, 052b/6, 083b/4
b.- dum 192b/10, 194a/13
b.- duŋ 135a/7
b.- ma 162b/7, 199b/3
b.- maya 066a/11, 072b/10
b.- mayayduŋ 136b/3
b.- maz 072a/13
b.- mazsın 072b/12
b.- up 094b/11

baḳup dur - [T.] bakmaya devam etmek
b.- urlar 099a/4

baḳara [Ar.] sığır, inek, öküz
b.+ nun 129b/2

baḳır [T.] bakır
b.+ dan 055b/2, 055b/3, 185b/2, 185b/10
b.+ ı 149b/1

bāḳī [Ar.] Ebedî, sonsuz
b. 108b/13, 135b/4, 136a/8, 203a/7
b.+ dür 004a/6

bāḳī ḳal - [Ar.+T.] dâimi, kalıcı olmak
b.- a 136a/7
b.- ır 175b/5

bāḳī ḳıl - [Ar.+T.] kalıcı kılmak
b.- am 081a/3

bāḳīlıḳ [Ar.]kalıcılık
b.+ ıdur 189b/5 (bāḳīlıġıdur)

bal [T.] bal
b. 019a/3, 048a/8
b.+ dan 009a/6, 017a/6, 044a/11, 176b/10

balçıḳ [T.] Balçık, çamur
b. 010b/12, 139a/1
b.+ dan 189b/10
b.+ ıdı 011a/8 (balçıġıdı)

baldır [T.] Diz ile ayak arasındaki uzvun kaba eti
b.+ ı 167a/13
b.+ ın 167b/1
b.+ ların 167b/6
b.+ larında 167b/6

balġım [T.] belki
b. 122b/14

balıḳ [T.] balık
b. 005b/5, 020b/10, 020b/11, 021a/3,
054b/9, 137b/9, 142a/13, 142b/1, 142b/10,
142b/11, 143a/6, 143a/8, 143a/12, 143b/2,
143b/4, 143b/5, 143b/6, 143b/8, 143b/12,
144a/1, 144a/6, 144a/12, 160a/10, 160a/12,
160a/13, 160b/2, 160b/3, 168a/9, 168b/2,

168b/3, 190b/8
b.+ a 021a/3, 054b/6, 054b/11, 059a/5,
142b/3, 143a/1, 143b/8, 143b/9,
144a/2, 144a/3, 144a/11, 168a/10 (balıġa)
b.+ dan 035b/2, 143b/9
b.+ ı 005b/7, 054b/5, 054b/6, 144a/1
b.+ ıla 168a/11(balığıla)
b.+ lar 143b/10, 143b/13, 144a/6
b.+ lara 020b/10, 144a/3
b.+ uŋ 005b/5, 005b/6, 054b/10, 143a/4,
143a/5, 143a/7, 144a/3, 144a/4, 168b/4 (balıġuŋ)

balıḳçı [T.] balıkçı
b.+ lar 168b/6
b.+ laruŋ 168a/11
b.+ nuŋ 168a/11

bāliġ ol - [T.] yetişkin olmak, büyümek
b.- dı 025a/7
b.- unca 072a/2

balḳ ur - [T.]parlamak, ışık saçmak
b.- dı 105a/12

balta [T.] balta
b. 022a/2, 051a/2, 051b/3, 185b/5
b.+ yı 051a/3
b.+ yıla 185b/5

bana [T.] bana krş. baŋa
b. 132b/6

bandur - [T.] batırmak, bulaştırmak
b.- uŋ 010b/8

baŋa [T.] bana krş. bana
b. 010b/4, 013b/1, 014a/2, 014b/6,
015a/6, 016b/7, 016b/10, 018a/5, 019b/8,
020a/5, 020a/12, 021b/3, 022a/11, 027b/4,
028a/8, 030a/7, 030a/13, 033a/4, 038b/4,
042a/5, 043a/2, 044b/8, 046a/7, 046b/13,
047b/6, 049b/7, 050a/11, 053a/1, 057a/4,
057b/12, 058a/1, 058b/9, 058b/13, 060a/13,
060b/5, 060b/12, 063b/1, 063b/2, 063b/3,
063b/4, 063b/5, 063b/10, 064b/2, 065b/2,
067a/10, 068b/10, 069a/2, 069b/10, 070a/7,
070b/1, 070b/3, 072b/12, 074a/2, 074a/5,
074a/7, 074a/11, 074b/10, 074b/13, 075b/9,
075b/10, 077a/2, 077a/3, 077a/10, 078a/3,
078a/6, 078b/4, 079b/7, 080a/7, 080b/8,
081a/7, 081b/2, 081b/6, 082a/4, 082b/7,
084b/4, 086a/2, 088a/6, 090b/2, 095a/12,
095b/2, 096a/9, 097a/11, 099a/11, 101b/5,
102a/5, 102a/6, 102a/9, 102a/10, 102a/12,
104a/7, 104a/8, 105a/7, 105b/2, 108b/12,
109a/5, 113b/6, 120b/4, 124a/11, 127b/11,
128a/13, 128b/1, 132b/6, 132b/15, 133a/1,
133b/2, 133b/13, 134a/11, 135a/5, 135a/13,
135b/12, 136a/2, 136a/4, 137a/4, 137b/6,
138a/3, 138a/6, 138b/4, 139a/6, 143a/9,
147b/1, 147b/3, 153a/2, 154a/8, 154b/1,

155a/7, 156b/6, 157a/1, 157a/9, 157b/9,
159b/11, 161a/1, 161a/2, 162a/6, 162a/12,
162b/13, 164a/1, 164b/4, 165b/1, 165b/8,
166a/12, 167a/4, 167a/6, 167a/8, 169b/3,
170b/8, 170b/12, 171a/4, 171a/5, 171a/6,
172a/5, 172a/9, 174a/9, 174b/11, 175a/13,
175b/9, 177a/7, 178a/6, 179a/3, 179a/11,
180b/8, 182b/3, 183b/5, 185a/5, 185a/6,
188b/9, 188b/12, 189b/1, 191b/2, 191b/9,
191b/11, 191b/13, 192a/1, 192a/2, 192a/10,
193b/2, 194a/11, 195a/1, 196b/1, 197a/3,
197b/3, 197b/10, 198a/8, 198a/9, 198a/11,
198b/6, 200b/4, 200b/6, 201b/11, 202a/3,
205a/3, 205a/8, 206a/9, 207b/5
b.+ mı 098b/8, 110a/8

baŋla - [T.] ezan okumak
b.- dı 048a/6

barça [T.] bütün, hep
b.+ muzı 114b/12

barı [T.] varlığınca, hepsi, var
b. 185a/11

bārī [Far.] Bari, hiç olmazsa.
b. 054a/6, 058a/1, 089a/7, 109a/6,
203a/11

barḳ [T.] ev
b.+ ından 061a/8

barmaḳ [T.] parmak
b.+ da 010a/5
b.+ ıla 194b/1(barmaġıla)
b.+ ın 048b/2, 073a/12, 178b/2(barmaġın)
b.+ ına 152b/6, 168a/4, 168b/5 (barmaġına)
b.+ ından 048a/7 (barmaġından)
b.+ ındayıdı 012b/5 (barmaġındayıdı)

baṣ - [T.] basmak
b.- a 074a/3
b.- an 148b/2
b.- ardı 193b/3
b.- dı 042b/8, 058b/11, 146a/9, 146a/10
b.- ġıl 058b/7
b.- masun 160b/11

başı-vir - [T.] Alt etmek, yenmek
b. 151a/12

basḳu [T.] Altına konan maddeyi basıp ezen veya sıkan şey

basḳu ḳo -[T.] üzerine koymak
krş. basġu ḳo -
b.- dı 003b/13

basġu ḳo - [T.] üzerine koymak
krş. basḳu ḳo -
b.- dı 004a/2

baş [T.] baş, temel, esas, üst taraf, önder
b. 017a/4
b.+ ı 002a/6, 003a/13, 007a/4, 007a/6,
009b/11, 013a/10, 014a/7, 032a/6, 039a/13,
044b/13, 047a/11, 053b/2, 056a/3, 073b/13,
078b/3, 095a/7, 100a/6, 100a/7, 100a/8,
100a/9, 102b/4, 105a/11, 122a/10, 144b/5,
154b/11, 158b/5, 168b/11, 172a/4, 177a/4,

185b/2
b.+ ıla 079a/4
b.+ ımı 201b/7
b.+ ın 042b/8, 062b/7, 095a/9, 105a/9,
134b/3, 172b/13, 187b/1, 187b/2, 197b/12,
199b/8, 199b/9, 205b/2
b.+ ına 024b/6, 068a/2, 077b/6, 154b/7
b.+ ınca 177b/10
b.+ ında 002a/6, 009b/11, 011a/11, 013a/10,
033b/3, 076a/12, 076b/1, 166b/9
b.+ ından 017a/10, 073b/12, 081b/8, 154b/11,
158b/12
b.+ ındayıdı 012b/4
b.+ ını 017a/4, 017a/5, 032a/6, 034a/9,
041a/11, 055b/9, 055b/13, 057b/7, 062b/9,
147b/3, 152a/8, 153b/11, 172a/3, 173a/5,
173a/7, 180a/2, 180a/6, 180a/9, 194b/5,
197b/13, 201b/7, 201b/9, 202b/5
b.+ ıŋdaki 188b/7
b.+ ıyı 078b/3, 078b/11
b.+ lar 057b/4
b.+ ların 064a/8, 129a/10, 144b/6
b.+ larını 108b/6, 129a/7
b.+ ra 202b/4
b.+ uma 046b/1, 076b/13
b.+ uŋ 074a/10, 185b/8
b.+ uŋı 136b/13, 197b/7
b.+ uŋuzı 201b/1

baş çıḳar - [T.] Belirmek, ortaya çıkmak, görünmek
b.- dı 199b/11, 199b/12

başdan başa [T.] Başından sonuna kadar, bir uçtan bir uca
b. 173b/10, 173b/11, 177a/12, 185b/1

baş götür - [T.]baş kaldırmak, başını kaldırmak
b.- di 175b/12
b.- miş 142b/10

başı aşaġa ol -1 [T.] yıkılmak,
b.- dı 046b/12
b.- mış 047b/8

başı aşaġa ol - 2 [T.] Başını öne eğmek; çok utanmak, mahcup olmak
b.- dı 080a/8
başları.- dı 019a/11, 188b/13
başları.- mış 047a/6

başına ḳaḳ - [T.] Yapılan bir iyiliği yüzüne vurarak birini üzmek
b.- arlar 154a/11
b.- arlarıdı 019a/5
başuŋuza.- mazın 092a/11

başını aşaġa ḳıl - [T.] Başını öne eğmek; çok utanmak, mahcup olmak
başların.- dılar 051b/7

başını secdeye ḳo -[T+Ar.+T.] İbadet veya ta'zîm kastıyla yere baş koyma
b.- dı 154b/10, 169b/1

baş ḳaldır - [T.] Belirmek, ortaya çıkmak, görünmek
b.- dı 160a/10, 160a/13

baş ol -[T.] yaralanmak
b.- dı 146a/13

baş bart [T.] Yara bere
b. 148a/5

başar - [T.] Başarmak, üstesinden gelmek, bir işi istenilen bir biçimde bitirmek, muvaffak olmak.
b. 081b/11
b.- ur 094a/5
b.- uram 081b/3

başla - [T.] başlamak
b.- dı 007b/1, 007b/2, 016a/8, 022b/2,
037a/3, 044a/8, 046b/8, 055b/6, 056a/6,
061b/3, 066a/3, 081b/7, 100b/2, 105a/13,
117b/3, 133a/11, 158a/6, 184b/5, 184b/7,
202b/1, 206b/4, 207b/7
b.- dılar 066a/5, 204b/12
b.- ya 002b/5

başlan - [T.]başlanmak
b.- dı 022b/3

başlu [T.] yaralı, mecruh
b. 201b/4

bat - 1 [T.] Ufkun altına inmek
b.- ar 174a/1
b.- dığı 173b/12

bat - 2 [T.] Gark olmak, gömülmek, batmak
b.- dılar 038a/3

batur -1[T.] bulaştırmak
b.- dılar 069a/13

batur -2 [T.] yere batırmak
b.- urıḳ 133b/9

bāṭıl [Ar.]Doğru ve sahih olmayan, gerçekle ilgisi bulunmayan
b. 040a/3, 040a/5, 046b/11, 118a/7
b.+ dur 030b/2, 050a/7, 207a/4

bāṭıl it - [Ar.+T.] geçersiz kılmak, boşa çıkarmak
b.- gil 073b/5

bāṭıl ol - [Ar.+T.]geçersiz, hükümsüz olmak
b.- dı 046a/2, 192b/12

baṭman [Soğ.] İki ile sekiz okka arasında değişen bir ağırlık ölçüsü
b. 082a/1, 094a/9
b.+ ıdı 094a/6
b.+ ıla 082a/1

bay - [T.] bayılmak
b.- dı 199b/8

bay [T.] zengin
b.+ larındansın 202a/9

bay ol - [T.] zengin olmak, zenginleşmek
b.- asız 041a/8
b.- dı 190b/9
b.- duŋuz 041a/8

bayaġı [T.] eskisi gibi, önceki
b. 063a/9, 064a/13, 095b/8, 101b/12,
110a/2, 121b/9, 121b/11, 145a/9, 175a/7,
177b/4, 186a/5, 188a/7

bayı - [T.]zengin olmak, zenginleşmek
b.- dı 200b/12
b.- dılar 041a/7

bayram [T.] bayram
b. 040a/12, 108b/3
b.+ ı 050b/13
b.+ ları 050b/11
b.+ umuz 113b/11
b.+ umuzdur 030b/5
b.+ uŋuzda 108b/1

bayram dut - [T.] Bayram etmek
b.- arlar 007b/3

bayram it - [T.] Bayram etmek
b.- diler 007b/2

bāzār [Far.] pazar
b. 098a/13
b.+ a 130b/11, 183b/2, 183b/6

baʿżılar [Far.+T.] Bazı kimseler
b. 096b/9, 097a/5, 122b/13, 123b/1,
135a/9, 188a/7

baʿżısı [Far.+T.] "Birtakımı, kimi, kimisi" anlamlarında belgisiz zamir
b.+ n 198a/13

bāzirgān [Far.] Tüccar, tâcir
b.+ ıdı 021b/6

bāzirgānlıḳ ḳıl - [Far.+T.] Tüccarlık yapmak
b.- urdı 036b/10

bāzū [Far.] Kolun omuzla dirsek arasındaki kısmı, pazı
b.+ da 010a/4

bebr [Far.] Hindistan ve Afrika'da yaşayan, kaplana benzer, üstü benekli, derisi pek makbul tutulan, çok yırtıcı memeli hayvan
b.+ ler 045a/6

beçid ol - [Ar.+T.] Çabuk davranmak; acele etmek
b.- maŋ 203b/9

bedbaḫt ol - [Far.+T.] talihsiz olmak
b.- an 002a/3

bedr 1 [Ar.] ay
b. 193b/7, 203a/6
b.+ i 200b/14

bedr 2 [Ar.] Bedr Savaşı
b. 203a/6
b.+ i 200b/14

beg [T.] Buyruğu yürüyen, sözü geçen kimse, bey.
b. 056b/7, 081b/4, 149b/13
b.+ i 082a/6
b.+ inüŋ 181a/3
b.+ ler 044a/5, 046a/7, 055b/13, 079a/7,
081b/12, 108a/5, 157a/5, 164b/4, 165b/5,
175b/8, 175b/9, 206b/7
b.+ lere 076a/10
b.+ leri 082a/6
b.+ leridi 107a/2
b.+ lerile 044a/13, 047b/8
b.+ lerim 046a/10
b.+ lerin 046a/6, 112b/10, 164b/3, 206b/6
b.+ lerine 168b/7, 190b/13
b.+ lerini 176a/2
b.+ lerüz 112b/12

beġāyet [Far.+Ar] Son derece, pek çok, fazlasıyla
b. 152b/5

begen - [T.] beğenmek, hoşa gitmek
b.- di 042a/4
b.- düm 102b/10
b.- mezlerdi 150a/1

beglik [T.] beylik
b. 056a/6

beglik eyle - [T.]hükmetmek, bey olmak
b.- di 116b/10

behlüvān [Far.] İri yapılı, kuvvetli kimse, yiğit, cesur, kahraman
b. 042b/3

bekle - [T.] beklemek, muhafaza etmek
b.- di 027a/1
b.- diler 048a/11
b.- r 004a/11, 195a/10
b.- sün 062b/10
b.- süŋ 062b/8

b.- yeler 102b/3
b.- yem 199a/15
b.- yesin 199b/2

bel [T.] bel
b.+ inden 064a/1

beli bükül - [T.] Yaşlanmak,
b.- di 090b/8, 094b/12

belā [Ar.] İnsana büyük bir sıkıntı veren, içinden çıkılması güç durum, bâdire, dert, gam, keder b. 049a/10, 145a/10, 147b/1, 153a/3, 154b/4, 161b/2
b.+ lar 147b/3
b.+ muz 111b/7
b.+ sın 060b/11
b.+ ya 145a/11, 145a/12, 145b/1, 147b/3, 152b/12, 153b/10
b.+ yı 145b/5
b.+ yiçün 057a/10

belā vir - [Ar.+T.] Dert, bela vermek
b.- di 145a/13
b.- düm 152b/13, 153a/1

belāya uġra - [Ar.+T.] kötü bir durumla karşılaşmak, musibete maruz kalmak
b.- duġı 145b/2
b.- duŋ 145a/12

belāya uġrat - [Ar.+T.] Belaya ver, bela göndermek
b.- dı 145b/2

belgi [T.]işaret, belirti
b.+ ler 174a/11

belī [Ar.] evet
b. 079b/4, 094a/4, 175b/3, 177a/8, 177a/10, 177a/11, 196b/13

beliŋle - [T.] Korku ile birden sıçramak, irkilmek
b.- di 045b/7
b.- yü 185b/7

belki [Ar.+Far.] Belki, bir ihtimal
b. 037a/7, 075a/5, 076a/13, 076b/5, 085a/12, 086a/2, 086a/3, 107b/8, 175a/4

belkim [Ar+T] Belki, bir ihtimal
b. 010b/6, 076b/6

bellü [T.] Belli, açık, aşikâr
b. 090a/2

beltek [T.] peltek
b. 098a/8
b.+ dür 102b/9

belteklik [T.]pelteklik
b.+ i 104a/4 (beltekligi)

belür - [T.] Belirmek, ortaya çıkmak
b.- di 142b/10
b.- dimi 177a/10
b.- e 064b/5
b.- meye 084b/5
b.- mişdür 198a/11

belürsiz [T.] sıradan, sözü geçmeyen
b. 112b/1

ben [T.] ben; 1. tekil kişi zamiri
b. 010b/3, 010b/4, 011b/9, 011b/11, 011b/12, 013a/5, 013b/1, 015a/7, 015a/9, 015a/13, 015b/4, 015b/9, 015b/10, 015b/11, 015b/12, 015b/13, 016a/8, 016a/10, 016a/11, 016b/8, 016b/13, 017b/12, 018a/3, 018b/12, 019b/8, 020b/2, 020b/12, 021b/2, 024a/3,

024a/7, 026a/2, 027b/4, 027b/5, 027b/9,
028b/4, 028b/5, 028b/10, 029a/1, 029a/4,
029a/12, 029b/1, 030a/13, 030b/3, 032a/5,
033a/2, 033a/3, 033a/8, 035a/1, 036b/13,
037a/1, 037a/4, 037a/7, 042b/4, 042b/10,
042b/13, 044b/7, 045b/10, 046a/8, 046a/11,
048b/9, 049a/10, 049b/4, 049b/13, 050b/5,
050b/12, 051a/1, 051a/13, 052a/6, 052b/10,
053a/2, 053a/9, 054a/1, 054a/8, 054a/9,
055a/5, 056b/11, 058a/5, 058a/8, 058a/9,
058b/6, 059a/1, 060a/13, 060b/2, 060b/4,
060b/11, 061b/9, 062b/4, 064b/3, 064b/5,
065a/8, 065b/12, 067a/9, 069b/7, 070a/4,
070b/1, 070b/5, 070b/12, 071a/7, 071a/10,
071b/5, 072b/1, 072b/6, 073a/1, 073a/8,
073b/8, 073b/10, 074a/6, 074a/8, 074a/10,
074b/13, 075a/4, 075a/6, 076a/13, 076b/4,
076b/5, 076b/13, 077b/7, 077b/13, 079a/11,
079b/6, 079b/9, 080a/6, 080a/7, 080a/10,
080a/11, 080a/12, 080b/2, 081b/3, 081b/10,
082a/3, 082b/4, 082b/12, 083a/10, 085a/7,
085a/8, 085a/11, 085b/13, 087a/8, 087b/10,
087b/11, 088a/9, 089a/13, 089b/5, 090a/6,
090a/9, 090b/7, 091a/9, 091a/10, 091a/12,
091b/13, 092a/10, 092b/3, 092b/10, 094a/4,
095b/4, 096b/12, 097a/2, 098a/1, 099b/5,
100a/2, 100b/6, 102a/10, 102b/1, 102b/3,
102b/6, 102b/8, 102b/11, 103b/12, 104a/5,
104a/12, 104b/8, 105a/1, 105a/4, 105b/10,
106a/2, 106a/7, 106a/12, 106b/13, 107a/7,
107a/8, 108a/6, 108a/13, 109a/7, 110a/10,
113a/10, 113a/11, 116a/1, 116a/12, 118b/3,
118b/4, 120a/7, 120b/11, 123b/7, 125b/15,
126a/1, 127a/6, 127a/8, 128a/6, 128b/6,
131a/1, 131b/11, 133b/3, 135a/4, 135b/8,
136a/5, 136a/7, 136b/4, 137a/1, 137a/8,
137b/12, 138a/2, 138a/5, 138a/10, 138a/11,
138a/12, 138b/3, 138b/7, 139a/5, 139a/10,
139a/13, 139b/2, 139b/4, 139b/5, 140b/9,
142a/1, 142a/11, 142b/3, 142b/4, 143a/11,
145b/4, 146b/4, 147a/3, 147b/3, 148b/5,
151a/3, 151b/2, 151b/9, 152a/3, 152b/12,
152b/13, 153a/2, 153b/2, 153b/12, 154b/8,
155a/8, 155b/3, 156a/5, 156a/6, 156a/7,
156b/13, 157a/3, 157a/9, 157a/11, 157b/8,
159b/9, 160a/11, 160b/2, 160b/8, 161a/5,
161a/6, 161b/1, 162b/1, 162b/2, 163a/4,
163a/7, 163a/9, 163b/5, 164a/1, 164a/4,

164a/7, 164a/10, 165b/2, 165b/5, 166a/13,
166b/3, 167a/5, 167a/7, 167b/1, 167b/8,
168a/6, 168a/7, 169a/11, 171b/1, 171b/2,
171b/3, 172a/6, 173a/4, 173a/5, 173a/11,
173b/1, 173b/2, 175b/2, 175b/12, 177b/8,
178a/3, 179a/6, 179a/12, 180a/4, 180b/9,
181a/9, 182b/10, 183a/2, 183a/6, 183b/9,
183b/10, 184b/5, 185a/8, 185a/9, 186a/12,
187a/7, 187b/3, 187b/7, 187b/8, 187b/11,
188b/8, 189b/2, 189b/4, 189b/9, 190a/9,
191a/7, 191b/4, 191b/5, 191b/6, 191b/8,
191b/9, 192a/10, 192b/3, 193a/13, 193b/13,
194a/2, 194a/10, 194b/10, 195a/1, 195b/12,
196a/1, 196b/2, 196b/6, 196b/8, 196b/13,
197a/2, 197b/1, 197b/5, 198b/7, 200b/6,
201b/8, 202a/2, 202a/12, 202b/12, 203b/13,
205a/11, 205b/8, 206a/9, 206a/13, 207b/6
b.+ de 028a/10, 070a/7
b.+ den 018a/2, 020b/2, 024a/8, 025a/12,
028b/5, 031b/13, 035a/9, 052a/10, 056b/6,
056b/13, 058b/9, 059a/1, 060a/13, 060b/2,
063b/9, 069b/4, 079b/10, 080b/8, 081a/7,
081b/2, 083a/2, 084b/7, 091a/7, 095a/13,
096a/1, 101a/1, 101b/13, 102a/1, 102a/2,
102a/9, 102b/10, 103a/1, 118b/3, 134a/2,
136a/1, 138a/11, 147b/3, 151a/3, 156a/1,
156a/5, 156b/6, 157b/9, 159b/9, 159b/11,
161b/7, 163a/4, 169b/3, 170b/13, 173a/3,
192b/9, 194b/9, 196b/6, 201b/13, 206b/7,
206b/8, 207b/6
b.+ dendür 147b/8, 205b/13
b.+ em 042a/10, 143a/2, 177a/5
b.+ i 008b/4, 011b/9, 011b/10, 015a/8,
015b/10, 016b/6, 016b/7, 018a/2, 018a/3,
018a/10, 019a/7, 019b/8, 020a/3, 020a/4,
020b/4, 021a/3, 026a/10, 026b/1, 027b/3,
027b/8, 029b/5, 029b/6, 030a/6, 031a/11,
032a/5, 033a/5, 037a/4, 040a/13, 042b/10,
045b/9, 048a/2, 049a/12, 049b/1, 053b/8,
053b/9, 054b/9, 055a/4, 057b/11, 060b/6,
061b/9, 064b/3, 068b/13, 069a/1, 069a/5,
069b/8, 071a/1, 071b/1, 072a/13, 072b/7,
074a/7, 074a/12, 075a/4, 075b/3, 075b/9,
075b/10, 077a/10, 077b/10, 078a/6, 078a/8,
081a/2, 081a/3, 082b/7, 095a/3, 096a/11,
096a/13, 097b/5, 097b/9, 098a/1, 099b/12,
102b/8, 106a/8, 106b/7, 111a/12, 113a/14,
119a/2, 119a/3, 127b/9, 127b/10, 127b/12,
127b/14, 131b/8, 134a/11, 134b/15, 136a/6,

136a/7, 138a/2, 138b/9, 139b/5, 143a/10,
147b/3, 151b/6, 152b/11, 152b/12, 155a/1,
155b/8, 156b/13, 157a/4, 162b/4, 163b/9,
164a/6, 164a/9, 165a/13, 165b/11, 168a/9,
169b/10, 170b/4, 170b/7, 172a/6, 172a/7,
173a/11, 183a/1, 183b/6, 187b/12, 188b/9,
188b/10, 191a/7, 191b/4, 193b/2, 193b/8,
196b/7, 202a/5
b.+ im 074a/6, 120a/3, 125a/2, 201b/7
b.+ imçün 058b/10
b.+ imüle 118b/2
b.+ isem 186a/10
b.+ iven 088a/2
b.+ üm 008b/6, 008b/8, 011a/5, 013a/13,
014b/7, 016a/4, 019b/9, 020a/6, 020a/7,
020a/10, 020b/4, 020b/6, 022a/12, 023a/10,
024a/9, 025b/6, 025b/9, 026a/10, 027a/9,
027b/9, 028b/13, 029a/10, 029b/6, 030b/3,
034b/1, 037a/7, 042b/3, 044a/6, 044b/3,
046b/1, 046b/6, 049a/3, 050a/12, 051b/12,
052a/6, 052a/12, 053a/9, 054a/1, 054a/5,
054a/10, 054b/10, 055a/4, 055a/9, 056b/9,
057a/7, 059a/8, 060a/9, 061b/10, 062b/12,
063b/7, 064a/3, 064a/9, 069a/7, 070b/5,
072b/8, 072b/12, 073b/4, 073b/8, 074a/6,
074a/9, 074a/13, 075a/4, 076b/4, 076b/6,
079a/11, 079b/9, 079b/10, 080a/10, 080b/3,
080b/6, 080b/7, 081a/11, 081b/1, 082a/12,
084b/8, 085a/8, 085a/10, 085a/12, 085a/13,
085b/1, 085b/13, 086a/2, 087b/4, 087b/9,
088a/8, 090a/6, 090b/7, 091a/9, 091a/12,
091a/13, 095b/1, 095b/2, 099a/11, 099a/12,
099a/13, 099b/5, 100a/3, 100b/1, 101a/1,
101a/9, 101a/11, 101a/12, 101a/13, 102a/10,
102a/12, 103a/6, 103a/11, 104a/3, 105b/9,
106b/12, 106b/13, 107a/1, 107a/3, 107b/1,
107b/11, 108a/3, 110b/13, 112a/3, 113b/1,
113b/5, 115a/4, 115a/5, 121b/15, 123a/13,
124a/15, 126b/3, 127a/15, 127b/8, 127b/11,
135a/13, 135b/7, 136b/3, 136b/7, 136b/12,
136b/13, 137a/3, 137b/6, 138a/8, 138b/4,
138b/8, 139a/5, 139a/6, 139b/13, 140a/1,
140a/3, 142b/2, 142b/5, 143a/11, 143b/2,
147a/6, 147a/8, 148a/8, 149a/13, 152a/7,
153a/13, 154a/1, 154a/7, 155a/12, 156a/10,
156b/1, 157a/2, 157a/10, 158a/7, 159b/10,
160a/10, 160b/3, 160b/5, 161a/5, 161a/13,
161b/5, 161b/7, 162a/1, 162a/2, 163b/7,
163b/12, 164a/5, 164a/8, 164a/10, 166b/13,
169a/13, 170b/3, 172a/7, 173a/3, 175a/3,

180b/8, 184b/4, 185a/3, 185a/5, 187a/10,
188b/10, 191a/8, 192a/1, 193a/12, 195a/11,
195b/4, 197a/3, 198b/8, 199b/3, 202a/1,
202a/10, 205b/5
b.+ ümçün 063b/10
b.+ ümçündür 020a/11
b.+ ümden 164b/6
b.+ ümdür 101a/12, 151a/4
b.+ ümi 130b/7
b.+ ümile 020b/2, 027b/8, 028a/10, 039b/5,
047b/11, 055a/6, 057a/6, 064b/4, 066a/12,
070a/8, 072a/8, 087b/11, 101a/5, 138a/10,
152a/6, 154b/1, 155a/5, 172a/11, 179a/2,
195b/7
b.+ ümiledür 142b/4, 151b/6, 162b/6
b.+ ümle 015b/11, 017b/11, 072b/13, 074a/2,
074a/7, 091a/5, 105b/3, 201a/6
b.+ ümledür 015b/13
b.+ ümʿadūlarum 147b/3
b.+ ümsize 068b/13
b.+ ven 084b/8, 104a/6, 105b/5, 137a/8,
148a/12, 172a/5

bencileyin [T.] Benim gibi, bana benzer
b. 052a/11

bende ḳıl - [Far.+T.] Kul, köle etmek
b.- dı 168a/11

beŋiz [T.] beniz, surat, çehre
b.+ i 148a/5 (beŋzi)
b.+ in 072b/12 (beŋzin)
b.+ üŋ 072a/11, 074a/10 (beŋzüŋ)

beŋzi şarar - [T.] Sıkıntıdan, üzüntüden veya korkudan yüzünün rengi değişmek
b.- dı 072a/7

beŋze - [T.] benzemek
b.- mez 009b/3, 074a/4, 107a/5, 124a/5,
168a/13, 176b/13
b.- mezdi 141a/1
b.- mezsin 058a/5
b.- r 014b/5, 014b/6, 025a/6, 097b/4,
166b/13
b.- rdi 011b/1, 027b/11, 028a/3, 042a/2,
148a/11

beŋzed - [T.]benzetmek
b.- düm 088a/2

berāber [Far.]birlikte
b. 106a/3, 174b/13, 178a/5

berāber ol - 1 [Far.+T.] denk, eşit olmak
b.- ısardı 137a/12

berāber ol - 2 [Far.+T.] cinsi münasebete girmek
b.- urdı 174b/5

berāt [Ar.] ferman, buyruk, kurtuluş
b.+ ı 185a/8

berekāt [Ar.]bereket, ihsanlar
b.+ ına 162b/7

berekātında [Ar.+T.] sayesinde
b. 167a/7, 168a/2, 179b/1, 189b/6, 200b/12

berhīz it - [Far.+T.]uzak durmak
b.- enlerüŋdür 009a/12 (berhīz idenlerüŋdür)

beri [T.] bu tarafa
b.+ 180b/2,

berkit - [T.] sağlamlaştırmak
b.- di 149b/4
b.- diler 166a/6, 203b/13, 205b/13
b.- mişler 177a/3

berr ü baḥr [Ar.] kara ve deniz
b. 158a/2

berü [T.] –dan/den beri,
b. 024b/8, 025b/13, 033b/12, 034a/8,
052b/12, 059b/12, 060a/2, 085a/1, 128a/13,
159b/6, 192b/11, 207b/3

besle - [T.] beslemek
b.- dük 110b/6

beş [T.] beş sayısı
b.+ i 096a/5

beşāret [Ar.] müjde, iyi haber
b. 059b/1, 076a/1, 076a/13, 080b/2,
083a/7, 083b/5, 083b/12, 084b/6, 085b/10,
091a/4, 092b/7, 108b/13

beşāret eyle - [Ar.+T.] müjdelemek, iyi haber vermek
b.- di 003b/6

beşer yüz [T.] ayrı ayrı beş yüz, beş yüzer
b. 094a/6

beşik [T.] beşik
b.+ den 073b/1, 074b/1

beşīmān ol - [Far.+T.] pişman olmak
b.- dum 134b/3

beşinci [T.] beşinci sıra
b. 004a/5, 004b/10, 006a/12, 007b/11,
009a/11, 009b/6, 032b/1, 082a/9, 134b/6,
135b/9

beş yüz [T.] beş yüz sayısı
b. 001b/7, 094a/9

bevl [Ar.] Sidik, çiş, idrar
b.+ in 186a/10

beyān [Ar.] Açıklama, anlatma

beyān et - [Ar.+T.] bildirmak, açıklamak krş. beyān it -
b.- sün 131a/10

beyān it - [Ar.+T.] bildirmak, açıklamak krş. beyān et -
b.- er 062b/12 (beyān ider)

beyān ḳıl - [Ar.+T.] bildirmak, açıklamak
b. 063a/7

beyin [T.] beyin
b.+ ine 055b/5

beyni [T.] beyin
b.+ lerin 055a/13
b.+ si 056a/3
b.+ sini 055b/6, 056a/1

bez - [T.]sıkılmak, bunalmak
b.- dük 118a/5

beze - [T.] süslemek
b.- di 172b/10
b.- diler 158b/2, 165b/10, 181b/5
b.- mişleridi 038b/6
b.- ridi 072a/4

bezek [T.] süs
b.+ i 017a/12 (bezegi)

bezen - [T.] süslenmek
b.- miş 013a/10, 015a/4, 039b/1, 164b/13,

166b/9
b.- mişidi 012b/4, 015b/6

bıçaḳ [T.]bıçak
b. 022a/2, 057b/8, 059a/2, 059a/5,
059a/13, 075a/12
b.+ ı 054b/11, 058b/4, 058b/11, 059a/3,
059a/4, 059a/11, 059b/9 (bıçaġı)
b.+ ıla 147a/10 (bıçaġıla)

bıçaḳ çal - [T.] Kesmek maksadıyla bıçağı vurmak
b.- maḳ 058b/12
b.ı- dı 059a/2

bıçġu [T.] Bıçkı, testere
b. 169b/11, 169b/12

bıçuḳ [T.] yarım, buçuk
b. 126a/8

bıldurcın [T.] bıldırcın kuşu
b. 122a/7

bınar [T.] pınar, çeşme
b. 137b/13, 175b/10, 175b/13, 176b/9
b.+ a 176b/9
b.+ ı 175b/4, 175b/6, 175b/7
b.+ lar 008a/11, 044a/10, 052b/7
b.+ lardan 036b/6

bıraḳ - [T.] bırakmak, atmak
b. 043b/2, 074a/5, 097a/1, 101a/9,
109b/8, 144a/12
b.- a 107b/9, 180b/2 (bıraġa)
b.- alum 068a/6, 068a/9, 109a/9 (bıraġalum)
b.- dı 022a/9, 024b/7, 024b/8, 043a/6,
043b/3, 053b/1, 057a/3, 059a/12, 063a/8,
063a/11, 068b/7, 070b/13, 080b/1, 094a/7,
095b/4, 097a/5, 097b/11, 100b/4, 101a/10,
101b/11, 104b/13, 105a/9, 105a/10, 108a/1,
109b/10, 134b/3, 134b/12, 136b/9, 144a/12,
168b/2, 192a/5, 192b/1, 192b/6, 193a/8
b.- dıkların 088a/7
b.- dılar 043a/11, 066b/5, 069b/3, 069b/12,
089b/7, 097a/10, 109a/11, 129b/9, 165a/9,
206b/11
b.- dum 102a/13
b.- mazdı 069b/8
b.- uŋ 069a/5, 109a/10 (bıraġuŋ)
b.- ursın 109a/9 (bıraġursın)

bızaġu [T.] buzağı
b. 125b/5, 126a/11
b.+ nuŋ 125b/6
b.+ ya 126a/9, 126b/9, 127a/7

bi [T.] Arap alfabesindeki “b” harfi
b. 189b/5

bi’lḥal [Ar.] Düşünemeyecek kadar hayret ve şaşkınlık içinde kalmak; şaşkınlıktan düşünemez duruma gelmek.
b. 128a/2

biç - [T.]kesmek, ikiye ayırmak
b.- di 022b/4

bīçüküne [T.] sessizce, sırlı bir şekilde?
b. 123b/11

bidnūs [Yun.] horoz
b. 022b/13, 023a/1, 032a/7

big [T.] bey
b.+ e 026b/3

bigi [T.] gibi
b. 072b/12, 136b/12

bī-günāh [Far.]günahsız
b. 138b/7, 184a/3

bil - [T.] bilmek, tanımak
b. 014b/11, 026a/9, 055a/4, 122b/15
b.- di 025a/3, 043a/1, 060a/9, 068a/3,
069b/10, 071b/3, 076a/11, 080a/5, 084a/8,
084a/11, 084a/13, 084b/1, 087b/1, 089b/9,
090a/12, 090b/3, 093a/2, 094a/7, 096a/7,
099b/13, 100a/9, 103b/10, 105a/5, 106b/4,
108a/5, 115a/2, 153b/11, 154a/11, 155b/9,
157a/13, 165a/13, 167a/3, 167b/7, 169b/9,
177b/9, 187b/12, 189a/1, 194b/6, 198a/1,
200a/5, 206b/6, 206b/11, 206b/12
b.- digi 184b/6
b.- digiçün 184a/5
b.- digin 101a/8
b.- diler 068b/3, 076a/11, 083a/3, 084a/7,
093a/4, 131b/4, 168b/1, 168b/6, 169a/3,
196b/10, 204b/6
b.- dilerse 114a/2
b.- dim 198b/6
b.- diŋüzmi 175b/10
b.- dü 118b/11
b.- dük 110b/4
b.- düm 053b/7, 079a/9, 160b/8, 167a/2,
167a/7
b.- dün 198a/10
b.- düŋ 135a/11, 138a/2, 170a/13, 179a/3,
199a/4, 202a/2
b.- düŋmi 197b/5
b.- düŋüz 124a/1, 167a/4
b.- düŋüzmi 115a/4, 191b/4
b.- e 015a/11, 052b/9, 079b/10, 080a/11,
081b/12, 082a/5, 125b/13, 153a/9, 160b/12,
165b/1, 169b/4, 197a/3
b.- eler 024b/9, 050b/13, 064b/10, 070b/4,
070b/8, 070b/10, 071b/5, 084b/8, 103a/3,
110b/1, 137a/1, 142b/4
b.- elerdi 169a/5
b.- elüm 016a/12, 078b/5
b.- em 190a/9
b.- en 082b/12
b.- esin 074b/2, 091a/12, 095b/2, 098a/3,
098a/4, 148b/9, 159b/10, 161b/5, 163b/9,
197b/7, 197b/8, 197b/9
b.- eydi 166b/11
b.- eydüŋ 082b/8
b.- eyidüm 146b/4
b.- eyin 064b/4, 163b/2, 185a/4, 205a/11
b.- gil 147b/3
b.- imediler 091b/11
b.- iŋ 098a/5, 191b/6
b.- ir 152b/10
b.- irdi 012a/11, 163a/2, 195a/9
b.- irem 106a/7, 106a/8, 161a/2, 164a/7,
169a/12
b.- irin 026b/2, 173a/11, 178a/3, 207b/7
b.- iriz 092a/7
b.- irmi 166b/8, 166b/12
b.- irmisin 156b/13, 161b/12, 162a/3, 162a/10
b.- irmisiz 083b/6
b.- irsin 088a/7, 195b/7
b.- irsiz 088b/3, 091b/12, 171b/1
b.- irüz 135a/2
b.- medi 015a/12, 015b/8, 027a/8, 039a/8,

043b/12, 060a/6, 093a/2, 098b/5, 103b/10, 168b/13
b.- mediler 016a/1, 036a/2, 036b/7, 084a/12, 084a/13, 093a/4, 093a/5, 109a/14, 114a/5, 177b/13, 178a/2, 181b/6, 189a/3
b.- medin 167a/2
b.- medük 018a/11, 191b/4
b.- medüm 017b/13
b.- mek 178a/13
b.- meye 015b/13
b.- meyen 082b/12
b.- meyince 079b/10, 189b/2
b.- mez 001b/5, 003b/1, 071b/2, 098a/2, 098a/5
b.- mezdi 026b/10, 072a/6, 158a/1
b.- mezem 045a/1, 047a/1, 074a/10, 079b/7, 148a/9, 157a/4, 161b/12, 162a/3, 162a/11, 172a/2, 175b/6
b.- mezin 031b/12, 039b/3, 156b/13, 167a/2
b.- meziz 141b/8, 175b/11
b.- mezler 169a/4
b.- mezlerdi 065a/7, 109b/3, 174b/7
b.- mezleridi 024b/11, 070a/10, 174b/7
b.- mezmisin 016a/8, 051b/8, 075a/1, 095b/11, 105a/4, 123a/13
b.- mezsin 107b/11, 163a/7
b.- mezüz 016a/13, 037a/12, 084b/10, 087b/3, 104b/7, 107a/8, 107a/13, 115b/7, 124a/3, 131a/14, 176b/1
b.- mezven 027b/4
b.- miş 021a/1, 053a/6, 108a/7
b.- mişidi 116b/2, 170a/8, 195a/6
b.- selerdi 169a/4
b.- sün 082b/12, 103a/9
b.- üŋ 031a/11, 037a/4, 040a/1, 055a/1, 090b/9, 091a/13, 095a/13
b.- üp 101b/5
b.- ür 005a/1, 005a/13, 010a/9, 044a/6, 093a/3, 103a/11, 105b/10, 107a/2, 114b/4, 115a/4, 135b/1, 135b/11, 143a/12, 147b/3, 150b/5, 150b/6, 183b/1, 202a/3
b.- ürdi 060b/5, 081a/9, 101a/7, 184a/2
b.- ürdüm 011b/11
b.- ürem 053a/9, 070b/12, 071b/5, 104a/5
b.- ürmi 106b/4
b.- ürmisin 026b/1, 057b/9, 104a/3, 175b/6, 207b/7
b.- ürmisiz 016a/13, 092a/6
b.- ürmisün 104a/5
b.- ürmişsin 110b/6
b.- ürse 135b/1
b.- ürsin 024a/4, 056b/6, 195b/7
b.- ürüz 037b/2, 040b/2, 107a/8
b.- ürven 074a/12

bil [T.] bel
b.+ inde 076b/1
b.+ indedür 046b/10
b.+ inden 025b/3, 039a/1, 047a/8, 060b/10, 063b/13
b.+ indeyidi 045a/11
b.+ üŋdeki 047a/5
b.+ üŋden 047a/4

bili bükül - [T.] Yaşlanmak, bir iş yapamayacak hale gelmek
b.- di 090b/5

bildir - [T.] Herhangi bir şeyi haber vermek. Herhangi bir konuda bilgi vermek. Anlatmak, ifade etmek. krş. bildür-
b.- di 157a/1, 178a/8, 185a/12, 202a/3

b.- e 086a/2
b.- em 105a/1
b.- eyin 016a/11
b.- iŋ 204b/4

bildür -[T.] Herhangi bir şeyi haber vermek. Herhangi bir konuda bilgi vermek. Anlatmak, ifade etmek. krş. bildür-
b. 016a/12, 153a/2, 178a/6, 197b/10
b.- di 012a/10, 025b/8, 093a/4, 138a/3,
183b/11
b.- em 070b/4
b.- medüm 169a/1
b.- megiçün 101a/9
b.- mekiçün 022b/13
b.- sin 197b/7
b.- ür 050a/4

bile [T.]birlikte, beraber
b. 026b/1, 029a/4, 033a/1, 067b/13,
069b/6, 070a/12, 070b/6, 070b/7, 072a/6,
072a/13, 073b/5, 073b/7, 086b/5, 090a/12,
091b/2, 093b/12, 094a/1, 096b/12, 108a/9,
120a/13, 136a/11, 137a/11, 137b/12, 146a/11,
164a/3, 165a/1, 170b/6, 172a/11, 179a/11,
183b/9, 184a/4, 195a/4, 195b/8, 201b/5,
202a/2, 203a/7
b.+ ŋe 164a/7
b.+ sindekilerin 115b/11
b.+ sine 026a/13, 204b/2
b.+ ydi 032a/11, 032a/13, 203a/7

bile ağla - [T.] birlikte ağlamak
b.- dı 025a/4, 082b/6
b.- dılar 154b/2
b.- ŋ 154b/2
b.- yadı 154b/2

bile ağlaş - [T.] birlikte ağlaşmak
b.- dılar 154b/3

bile al - [T.] Yanına almak, beraberinde götürmek
b.- dı 102b/6, 137b/8, 165b/12
b.- dılar 141b/12, 203b/13
b.- ırdı 195a/3
b.- mışdı 123a/4
bilene.- 151b/6

bile gel - [T.] Birlikte gelmek.
b. 196a/10
b.- diler 106b/1, 106b/2
b.- mişidi 067b/8

bile getür - [T.] beraberinde getirmek
b.- diler 076b/9, 079b/12

bile git - [T.] Birlikte, beraber gitmek
b.- di 156b/10, 182b/11
b.- diler 179b/12, 190a/12
b.- eler 151b/1
b.- erdi 159b/1
b.- erin 151b/2, 182b/11
b.- erlerdi 190a/13
b.- erüz 117a/9
b.- eyin 057b/7

bile ol - 1[T.] Birlikte olmak, beraber olmak
b. b. 165b/8, 172a/11
b.- asın 138a/10
b.- dı 139b/6, 165b/9
b.- urdı 165b/11

bile ol - 2 [T.] cinsi münasebette bulunmak
b.- dılar 096a/5

bile tesbīḥ it - [T.] beraber Allah'ı zikretmek
b.- erlerdi 154b/5 (bile tesbīḥ iderlerdi)

bile var - [T.] beraber gitmek
b. 163b/4
b.- alum 123a/3
b.- ayın 193b/1, 193b/2
b.- dı 193b/3, 193b/4
b.- dılar 121b/2
b.- maġa 067a/5
b.- uŋ 193b/2

bile yürü - [T.] beraber yürümek
b.- rdi 159b/4

bilesince [T.] yanında, beraberinde
b. 098a/10

bilesine [T.] yanında, beraberinde
b. 115b/14

bile - [T.] keskinleştirmek
b. 059a/4
b.- di 059a/3, 059a/4

bilin - [T.] anlaşılmak
b.- di 080a/9

bilişlik vir - [T.] gerçeği ortaya çıkarmak, aşikar etmek
b.- e 084b/3
b.- ürsem 084b/4

bilke [T.] bel, omurga
b.+ de 010a/4

bin - [T.]binmek
b.- di 014a/12, 014b/2, 014b/3, 062b/8,
093b/5, 098b/6, 142b/9, 199a/1
b.- digi 081a/5
b.- diler 054a/13, 138b/1, 140b/4, 176a/11,
205b/4
b.- dügi 115a/10, 131b/2
b.- e 014b/1
b.- em 195b/12
b.- erdi 140a/10, 160b/10, 166a/11
b.- ip 195b/12
b.- mege 100a/10
b.- mişidi 093b/7, 128a/7
b.- sem 101a/5
b.- übi 115a/8

bī-namāz [Far.] Namaz kılmayan kimse
b.+ lar 009b/6

bindir - [T.] bindirmek krş. bindür -
b.- di 195b/13

bindür - [T.] bindirmek krş. bindir -
b.- diler 070b/12

biŋ [T.] bin sayısı
b. 020a/13, 025a/13, 025b/7, 025b/12,
029b/11, 031a/12, 031b/10, 044a/8, 060b/10,
063b/13, 071b/10, 071b/11, 082a/1, 104b/11,
139b/12, 140a/1, 140a/5, 145b/7, 153a/11,
164b/11, 165a/4, 165b/10, 174b/5, 179a/3,
179a/10, 179a/11, 179a/12, 192b/12
b.+ in 179a/13
b.+ ine 020a/13
b.+ ini 179a/13

biŋ biŋ [T.] bir milyon, binlerce
b. 136b/10, 136b/12

biŋ üç yüz elli [T.] bin üç yüz elli sayısı
b. 034b/5

biŋ üç yüz yigirmi biş [T.] bin üç yüz yirmi beş sayısı
b. 141a/5

biŋ yidi yüz [T.] bin yedi yüz sayısı
b. 029b/10, 141b/11

bir [T.]bir, her hangi bir

b. 002a/5, 002b/5, 003a/10, 003a/12,
004a/6, 004b/5, 004b/8, 005a/6, 005a/9,
005a/10, 005a/12, 005a/13, 005b/2, 005b/5,
006a/2, 006a/6, 006a/8, 006a/10, 006b/1,
006b/3, 006b/4, 006b/11, 007a/1, 007a/2,
007b/6, 008a/5, 008a/8, 008a/9, 008a/10,
008b/6, 008b/7, 008b/9, 008b/12, 009a/3,
009a/6, 009a/7, 009b/2, 009b/3, 009b/12,
010a/4, 010a/5, 010a/11, 010a/13, 012b/1,
012b/10, 013b/2, 014a/10, 014b/11, 015a/7,
016b/1, 016b/4, 016b/6, 017a/4, 017a/9,
018a/5, 018a/13, 018b/1, 018b/2, 018b/9,
018b/11, 018b/12, 018b/13, 019a/1, 019a/4,
019b/2, 020a/12, 020b/6, 020b/9, 020b/10,
020b/11, 020b/13, 021a/6, 021a/8, 021a/9,
021a/10, 021a/13, 021b/1, 021b/4, 021b/5,
022a/4, 022b/8, 022b/13, 023a/9, 023a/10,
023b/4, 023b/10, 024a/13, 024b/6, 024b/7,
025a/1, 025a/8, 025b/4, 026a/3, 027a/3,
027b/2, 027b/3, 027b/6, 028a/9, 028a/13,
028b/3, 028b/5, 028b/6, 028b/12, 029a/2,
029a/7, 029a/8, 029a/9, 029b/4, 029b/6,
029b/8, 029b/10, 029b/12, 030a/4, 030b/6,
030b/8, 030b/10, 031a/3, 031a/7, 031a/9,
031a/13, 031b/3, 031b/4, 031b/5, 031b/9,
031b/12, 031b/13, 032a/8, 032a/9, 032a/12,
032b/10, 033b/10, 034a/3, 034a/8, 034a/10,
034b/4, 035a/3, 035a/4, 035a/5, 035a/10,
035a/12, 035a/13, 035b/1, 035b/3, 036a/5,
036a/7, 036a/8, 036a/10, 036a/12, 036a/13,
036b/11, 037a/2, 037b/3, 037b/6, 037b/7,
038a/1, 038a/5, 038b/2, 038b/4, 038b/5,
038b/7, 038b/9, 038b/10, 038b/13, 039a/1,
039a/6, 039a/7, 039a/9, 039a/11, 039a/12,
039b/12, 040a/2, 040a/5, 040a/11, 040b/5,
040b/6, 040b/9, 040b/13, 041a/1, 041a/2,
041a/5, 041a/7, 041a/9, 041b/2, 041b/10,
041b/12, 041b/13, 042a/2, 042a/3, 042a/4,
042a/6, 042a/8, 042a/11, 042a/12, 042a/13,
042b/1, 042b/3, 042b/5, 042b/6, 042b/9,
042b/10, 043a/1, 043a/8, 043a/11, 043b/2,
043b/4, 043b/5, 043b/7, 044a/2, 044a/6,
044a/7, 044a/12, 044b/2, 044b/3, 044b/5,
044b/6, 044b/12, 045a/1, 045a/2, 045a/3,
045a/8, 045a/10, 045a/13, 045b/6, 045b/8,
045b/9, 045b/13, 046a/1, 046a/4, 046a/6,
046a/9, 046b/4, 046b/5, 046b/7, 046b/10,
046b/11, 047a/2, 047a/4, 047b/1, 047b/3,

047b/5, 047b/7, 047b/9, 047b/11, 048a/6,
048b/2, 048b/5, 048b/6, 048b/7, 048b/9,
049a/3, 049a/11, 049a/13, 049b/4, 050a/11,
050b/4, 050b/11, 050b/13, 051a/2, 051a/7,
051a/9, 052a/2, 052a/11, 052b/1, 052b/6,
052b/7, 052b/9, 053a/12, 053b/1, 053b/5,
053b/6, 054a/11, 054a/13, 054b/2, 054b/5,
054b/11, 055b/1, 055b/2, 055b/3, 055b/4,
055b/13, 056a/2, 056a/3, 056a/6, 056a/10,
056b/9, 057a/5, 057a/11, 057b/3, 057b/6,
057b/8, 057b/13, 058b/1, 058b/2, 058b/13,
059a/5, 060a/7, 060b/1, 060b/11, 061a/7,
061a/8, 061a/9, 061b/1, 061b/8, 061b/13,
062a/1, 062a/4, 062a/5, 062a/7, 062a/8,
062b/5, 062b/12, 063a/7, 063a/10, 063b/10,
064a/1, 064a/4, 064b/4, 064b/8, 064b/11,
065a/3, 065a/7, 065a/8, 065b/5, 066a/11,
066b/5, 066b/9, 067a/4, 067b/1, 067b/10,
067b/12, 068a/1, 068a/4, 068a/5, 068a/6,
068a/13, 068b/9, 069a/10, 069a/12, 069a/13,
069b/4, 070a/11, 070a/12, 070a/13, 070b/4,
070b/5, 070b/7, 070b/9, 071a/2, 071a/4,
071a/5, 071a/6, 071a/8, 071a/12, 071b/6,
071b/8, 072a/5, 072a/10, 072b/3, 072b/4,
072b/6, 073a/1, 073a/9, 073a/10, 073a/13,
073b/6, 074a/4, 074a/5, 074a/6, 074b/9,
075a/3, 075a/8, 075a/9, 075a/10, 075a/11,
075b/6, 075b/12, 076b/8, 077a/13, 078b/1,
079a/5, 079a/9, 079a/13, 079b/13, 080a/5,
080b/11, 081a/8, 081b/6, 081b/9, 082a/1,
082a/6, 082b/10, 083a/4, 083a/8, 083a/10,
083b/3, 083b/5, 083b/9, 084b/1, 084b/12,
084b/13, 085a/1, 085a/2, 085a/3, 085a/4,
086a/5, 086a/6, 086b/3, 086b/8, 087a/7,
087a/9, 087a/10, 087b/7, 087b/9, 087b/10,
088a/4, 088a/11, 088a/12, 089a/3, 089a/5,
089a/6, 089b/1, 089b/2, 089b/5, 089b/8,
090a/7, 090b/6, 090b/8, 090b/12, 090b/13,
091a/8, 091a/10, 092b/3, 093a/13, 093b/7,
094a/9, 094a/12, 094b/3, 094b/11, 095a/2,
095a/11, 095b/3, 096a/2, 096b/5, 096b/7,
097a/5, 097a/10, 097b/4, 097b/12, 098a/11,
098a/12, 098a/13, 098b/11, 099a/1, 099a/3,
099a/5, 099a/6, 099a/9, 099a/10, 100a/2,
100a/5, 100a/10, 100a/12, 100b/4, 100b/8,
101b/4, 101b/9, 102a/3, 102b/4, 103a/3,
103b/1, 103b/3, 103b/10, 103b/12, 104a/3,
104b/8, 104b/12, 105a/9, 105a/10, 105b/4,

106a/4, 106a/9, 106b/8, 107a/2, 107b/3,
107b/13, 108a/1, 108a/11, 108b/9, 108b/13,
109a/3, 109a/11, 109b/11, 110b/14, 111b/13,
112a/11, 112b/1, 112b/5, 112b/6, 112b/15,
113a/4, 115a/7, 115b/1, 116a/2, 116a/3,
116a/6, 116a/15, 116b/2, 116b/15, 117b/3,
118a/8, 118a/12, 119a/7, 120b/3, 120b/13,
120b/14, 120b/15, 121a/3, 121a/6, 121a/7,
121a/9, 122a/9, 122a/10, 122a/11, 122a/13,
122b/6, 122b/7, 123a/5, 124a/5, 124a/7,
124a/13, 124b/9, 125b/2, 125b/4, 126a/5,
126b/11, 127b/8, 128a/7, 128b/4, 128b/12,
129b/3, 129b/8, 129b/10, 129b/12, 130a/1,
130a/3, 130a/4, 130a/5, 130a/7, 130a/8,
130a/9, 130a/10, 130a/11, 130a/14, 130b/11,
131a/12, 131b/1, 131b/6, 131b/11, 132a/4,
132a/13, 132a/14, 132b/2, 132b/9, 133a/6,
133b/4, 134a/2, 134a/4, 135a/2, 135a/3,
135a/5, 135a/6, 135a/9, 135b/5, 135b/9,
135b/12, 135b/13, 136a/4, 136a/11, 136b/6,
136b/10, 136b/11, 137a/2, 137a/4, 137b/3,
137b/8, 137b/9, 138a/7, 138a/12, 138b/1,
138b/5, 138b/11, 138b/13, 139a/8, 139a/9,
139b/1, 139b/2, 139b/13, 140a/4, 140a/7,
140a/11, 140a/12, 140b/2, 140b/4, 140b/9,
141a/1, 141a/13, 141b/8, 141b/13, 142b/9,
142b/10, 142b/11, 142b/12, 143b/11, 145a/6,
145a/10, 145a/11, 145b/1, 145b/3, 145b/7,
146b/3, 146b/8, 146b/11, 146b/12, 147a/1,
147a/3, 147a/6, 147a/13, 147b/3, 147b/5,
148a/3, 148a/6, 148a/12, 148b/10, 149a/9,
149a/11, 149a/13, 149b/2, 149b/5, 149b/12,
150a/6, 150b/1, 150b/7, 150b/10, 150b/11,
151a/3, 151a/4, 151a/5, 151b/4, 151b/12,
152a/8, 152a/13, 152b/8, 152b/9, 152b/10,
152b/12, 152b/13, 153a/1, 153a/2, 153a/6,
153b/2, 153b/5, 154a/2, 154a/3, 154a/7,
154a/8, 154a/10, 154a/12, 154b/1, 154b/3,
154b/6, 154b/10, 155a/2, 155a/11, 156a/7,
156b/2, 156b/8, 156b/10, 156b/12, 157b/3,
157b/11, 158a/7, 158a/8, 158a/9, 158a/10,
158b/1, 158b/3, 158b/4, 158b/10, 158b/12,
159a/4, 159a/5, 159a/10, 159a/12, 159a/13,
159b/3, 159b/6, 159b/8, 159b/9, 160a/1,
160a/10, 160b/4, 160b/7, 160b/8, 160b/9,
161a/1, 161a/2, 161a/9, 161a/10, 161b/4,
161b/11, 161b/13, 162a/1, 162a/7, 162a/12,
162b/5, 162b/8, 162b/10, 162b/11, 162b/12,

163a/7, 163a/9, 163a/10, 163a/13, 163b/2,
163b/4, 163b/5, 164a/2, 164a/6, 164b/4,
164b/12, 165a/3, 166a/3, 166a/11, 166b/9,
167a/6, 167b/1, 167b/2, 168a/3, 168a/4,
168a/8, 168a/10, 168a/11, 168a/12, 168b/2,
168b/3, 168b/9, 168b/10, 168b/11, 168b/13,
169a/13, 169b/2, 169b/3, 169b/6, 169b/9,
169b/11, 169b/13, 170a/7, 170a/10, 170a/11,
170a/13, 170b/1, 170b/6, 170b/7, 171a/4,
171a/7, 171a/12, 171b/8, 171b/10, 171b/13,
172a/2, 172a/3, 172a/11, 172a/12, 172b/1,
172b/6, 172b/7, 173a/6, 173a/13, 174a/1,
174a/5, 174a/6, 174a/7, 174a/11, 174b/1,
174b/3, 174b/6, 174b/10, 175a/6, 175a/8,
175a/11, 175a/13, 175b/4, 175b/7, 175b/8,
175b/9, 175b/10, 175b/12, 176a/6, 176b/2,
176b/3, 176b/5, 176b/6, 176b/9, 176b/12,
177a/1, 177a/2, 177a/3, 177a/4, 177a/8,
177a/9, 177a/13, 177b/2, 177b/3, 177b/6,
177b/9, 177b/10, 178a/1, 178a/3, 178a/4,
178a/13, 178b/8, 178b/11, 179a/3, 179a/5,
179b/2, 179b/3, 179b/4, 179b/8, 179b/9,
179b/12, 180a/1, 180a/3, 180a/8, 180b/2,
180b/4, 180b/5, 180b/11, 181a/4, 181a/5,
182a/2, 182a/4, 182a/7, 182a/8, 182a/12,
182a/13, 182b/3, 182b/6, 182b/9, 182b/13,
183a/3, 183a/4, 183a/7, 183a/10, 183a/12,
183b/1, 183b/2, 183b/3, 183b/4, 183b/6,
183b/9, 183b/13, 184a/5, 184a/8, 184a/9,
184a/10, 184a/11, 184a/13, 184b/8, 184b/13,
185a/3, 185a/4, 185a/6, 185a/7, 185a/8,
185b/2, 185b/3, 185b/4, 185b/5, 185b/12,
185b/13, 187a/2, 187b/1, 187b/2, 187b/4,
188a/4, 188a/5, 189a/1, 189a/2, 189a/3,
189a/4, 189a/5, 189a/7, 189b/10, 189b/13,
190a/3, 190b/7, 190b/8, 190b/9, 190b/12,
191a/1, 191a/2, 191a/11, 191a/13, 191b/2,
191b/6, 191b/9, 191b/10, 191b/12, 192a/1,
192a/3, 192a/4, 192a/8, 192a/13, 192b/2,
192b/12, 193a/1, 193a/2, 193a/4, 193a/5,
193b/7, 193b/9, 193b/10, 193b/13, 194a/6,
194a/11, 194a/12, 194b/2, 194b/5, 194b/6,
194b/13, 195a/3, 195a/4, 195b/10, 195b/12,
196a/1, 196a/2, 196a/6, 196a/8, 197a/1,
197a/8, 197a/10, 197a/11, 197b/5, 197b/6,
198b/5, 198b/7, 198b/8, 199a/8, 199b/4,
199b/9, 199b/10, 199b/11, 199b/12, 200a/14,
200b/15, 201a/5, 201a/15, 201b/2, 201b/5,

201b/6, 202b/4, 203a/10, 203b/15, 204a/7,
204a/12, 204b/7, 204b/12, 205a/1, 205a/5,
205b/1, 205b/11, 206b/12, 207a/3, 207a/4,
207a/13, 207b/10
b.+ dür 035b/13, 053b/12, 105b/6, 107a/12,
107b/2, 167a/2, 167a/8
b.+ i 020a/11
b.+ in 010a/3, 152a/11
b.+ ine 020a/13

birine bir ol - [T.] bir tanesine karşılık bir vermek
b.- a 020b/1

birazdan [T.] az sonra
b. 087a/11

bir bir [T.] birer birer
b. 086b/4

birbiri [T.] Birbiri
b. 038a/2
b.+ le 027b/1
b.+ n 021a/5
b.+ nden 006a/3
b.+ ne 013b/2, 013b/4, 141a/1
b.+ yle 024b/13, 147b/5

birbirine düş - [T.]Aralarında anlaşmazlık çıkmak krş. biri birine düş -
b.- diler 129b/13

biri biri [T.] birbiri
b. 030a/5, 096b/1, 174a/13
b.+ le 008a/3, 035b/1, 042b/11
b.+ müzden 176b/1
b.+ müze 090b/2
b.+ müzi 114b/13
b.+ n 005a/1, 035b/2, 150a/1
b.+ nden 021a/6
b.+ ne 009b/3, 016a/2, 021a/4, 036b/4,
074a/4, 086a/10, 107a/5, 142b/5, 149b/2,
151b/7, 162b/2, 166a/6, 183a/12, 191a/5,
192a/5, 201b/1
b.+ ŋüzden 176b/3
b.+ yile 098b/1

biri birine düş - [T.] Araları açılmak, aralarında anlaşmazlık çıkmak krş. birbirine düş -
b.- di 069a/11
b.- diler 050b/7

birin birin [T.]birbirini
b. 114b/15

bir ol - [T.] birleşmek, cinsi münasebette bulunmak
b. 072a/8, 072b/13, 074a/7
b.- maḳ 074a/2

bir yire gel - [T.] toplanmak, bir araya gelmek, eski haline dönmek
b.- üŋ 184a/13

biregü [T.] Birisi, bir kimse
b.+ ye 170a/13

birer [T.] birer adet, bir bir
b. 003b/2, 007a/9, 062a/6, 066b/7,
068b/13, 075a/12, 088a/10, 094a/8, 094a/10,
108b/5, 158a/12, 158a/13, 165a/3, 191a/12,
198b/9, 201a/4

birer birer [T.] birer birer
b. 092b/1, 143a/5

birez [T.] biraz
b. 016a/4, 016a/5, 022a/9, 034a/9,
039a/9, 055b/7, 055b/10, 055b/12, 067b/10,

090a/5, 095b/5, 104a/13, 105b/13, 127b/12,
137b/9, 148a/5, 156a/6, 156a/9, 163a/5,
172a/13, 176b/9, 179b/12, 182b/8, 183b/2,
183b/12, 194b/11, 195b/8, 197b/11, 198a/6,
198b/13, 203b/3, 204a/2

birezi [T.] bir kaçı, çok azı
b. 097a/6

birezden [T.] Bir süre sonra
b. 047a/7, 049b/3, 049b/7, 062b/1,
092b/7, 092b/13, 148a/7, 179a/6, 184b/13, 193b/1,
199a/2

birgün [T.] Herhangi bir zaman
b. 024a/3, 024b/5, 040a/4, 067b/3,
191b/12, 193b/4

biri [T.] "Bir tanesi" anlamında belgisiz zamir
b. 007a/1, 024b/13, 034b/6, 034b/10,
034b/11, 035b/8, 035b/10, 035b/11, 035b/12,
035b/13, 036a/6, 036a/8, 036a/9, 037b/5,
037b/6, 047a/11, 048b/12, 048b/13, 049a/1,
057b/2, 073a/1, 094a/9, 094a/12, 094a/13,
143b/3, 143b/4, 163a/1, 166a/7, 175a/8,
189a/4, 192a/13, 203b/15, 205a/2, 205a/3
b.+ müz 045b/1, 045b/2
b.+ müzi 088b/10, 089a/8, 098b/7
b.+ n 019a/2, 019a/3, 024b/13, 054a/2,
054a/3, 077b/9, 152a/7, 156b/7, 156b/8,
156b/12, 185a/2, 192a/12, 206b/5, 206b/6
b.+ nde 104a/10
b.+ nden 048a/8
b.+ ne 009a/5, 036a/8, 045b/12, 077b/9,
098a/3, 098a/6, 119a/7
b.+ ni 192b/3
b.+ nüŋ 023b/12, 029a/7, 030b/11, 035b/7

birikdir - [T.] Toplayıp yığmak
b.- di 136b/9

birisi [T.] birisi
b. 003a/1, 003a/2, 010a/1, 016b/8,
045b/1, 048b/13, 061b/12, 068a/9, 076b/10,
076b/12, 076b/13, 098b/1, 098b/2, 099b/3,
099b/9, 119b/12, 154a/6, 155a/12, 162b/7,
181b/11, 189a/4, 193b/9, 203a/5, 203b/15
b.+ ni 182a/12

birḳaç [T.] birkaç, az sayıda
b. 023b/2, 026a/7, 054a/8, 055b/11, 060a/5,
072a/5, 087a/9, 093a/8, 094a/5, 117a/10,
151a/4, 153b/11, 161b/5, 168a/8, 185a/10,
196a/2, 206a/5, 206a/6, 207a/8
b.+ ın 093a/8, 185a/3

bir kezden [T.] Bir defada, bir anda
b. 036b/8, 038a/3, 053b/2, 086a/6,
088b/10, 092b/12, 115a/14, 115b/9, 118a/3,
137a/5, 141b/13, 181b/12, 182a/1, 186b/12,
187a/4, 190b/11

birle - [T.] kelime-i şehadet getirmek, Tanrının bir olduğunu söylemek
b.- yeler 008b/6

birle [T.] beraber, ile, birlikte
b. 013b/5, 044a/5, 062b/11, 063a/5,
066a/6, 072a/3, 106a/8, 116b/12, 126b/1,
175a/4, 178b/3, 191a/13, 192b/4, 196a/4

birlik [T.] bir, tel olma
b.+ ine 083a/6 (birligine)

bir niçeler [T.] Bazı kişiler
b. 030a/10, 033a/12, 057a/9, 057a/13,
059b/4, 067b/7, 067b/12, 073a/10, 073a/11,
073a/12, 073b/6, 103b/4, 135a/9, 137a/9,
144a/5, 145a/11, 145a/13, 145b/2, 147b/3,
147b/6, 159b/3, 160b/10, 173b/12, 181a/4,
188a/7

bir niçesi [T.] Bazı kişiler
b. 086a/11, 133b/12, 145a/6, 159b/8,
184b/8, 203b/13

bisle - [T.] beslemek
b.- di 024b/3, 098a/10, 103a/8
b.- mege 193a/3
b.- r 079b/3
b.- rdi 060a/7
b.- yem 028b/2

bislen -[T.] beslenmek
b.- diler 096b/4
b.- düm 105a/4

bislet - [T.] besletmek
b.- düm 102b/1

bi'smi'llāh [Ar.] rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla
b. 162b/7, 177a/2
b.+ ı 167a/7

biş [T.] beş sayısı
b. 007b/4, 010a/5, 017a/5, 018b/11,
035b/7, 035b/10, 048a/7, 075a/8, 078a/10,
079b/3, 079b/10, 079b/12, 080a/1, 082a/11,
141b/2, 166a/5, 169a/5, 197a/5, 198a/3

biş - [T.] pişmek
b.- en 160b/1
b.- miş 137b/9, 190b/8

bişir - [T.]pişirmek krş. bişür -
b.- di 060a/8
b.- e 168b/4
b.- irlerdi 078a/11

bişür - [T.]pişirmek krş. bişir -
b.- ürleridi 032b/10

biş yüz [T.] beş yüz sayısı
b. 005b/3, 014a/6, 031a/9, 040b/10,
055a/2, 166a/4

bit - [T.] Büyümek, yetişmek, ortaya çıkmak,
b.- di 022b/3, 022b/5, 022b/6, 052b/2,
113a/2, 154b/11, 184b/1, 188a/6
b.- en 079a/4, 112a/12, 155b/7
b.- er 021b/13, 061a/5
b.- erdi 193b/4
b.- mesün 061a/3
b.- meye 078b/13, 204a/7
b.- mez 033b/12, 061a/10
b.- miş 012b/13, 029a/8, 052b/8, 155a/3,
185b/4
b.- ti 112a/8

bit düş - [T.]bitlenmek
b.- di 146a/1

biti [Çin.] Mektup, yazı
b. 042b/12, 043a/1, 163b/2, 163b/4,
163b/8, 164b/10, 167a/6, 185a/6, 206b/5,
206b/6, 206b/10, 206b/12, 207a/1, 207a/6
b.+ de 164b/5, 167a/6
b.+ m 163b/12
b.+ sin 185a/5, 207a/7
b.+ yi 207a/7

bitir - 1[T.] Tamamlamak, yerine getirmek
b.- di 187b/2

bitir - 2[T.] yetiştirmek, ortaya çıkartmak krş. bitür -

b.- me 181b/4

bitür - [T.] yetiştirmek, ortaya çıkartmak krş. bitir -
b.- di 144b/1
b.- miş 056a/4

biz [T.] 1. çokluk şahıs zamiri, bez
b. 010b/2, 019b/1, 029a/3, 030b/3,
031a/8, 032a/4, 037a/12, 037b/2, 038b/1,
040b/2, 040b/6, 041a/2, 041a/3, 042a/7,
042a/8, 045b/1, 047b/1, 049a/7, 051a/9,
051b/10, 053a/4, 057a/10, 060a/10, 061a/13,
065b/1, 065b/10, 065b/12, 066a/1, 066a/3,
067a/13, 068a/13, 068b/6, 068b/8, 069a/3,
069a/12, 069b/2, 075b/5, 077a/6, 077a/11,
077b/1, 078b/5, 080a/3, 082b/11, 083a/5,
083a/6, 083b/1, 086a/3, 086a/5, 086b/11,
087a/3, 088a/1, 088b/3, 088b/6, 088b/11,
089a/8, 089a/9, 090a/3, 091b/4, 092a/3,
092a/7, 092a/8, 093b/6, 094b/6, 097a/3,
097b/4, 099a/5, 103b/8, 104b/7, 106a/3,
106b/4, 106b/8, 106b/11, 107a/8, 107a/13,
108a/8, 108a/9, 108a/10, 108a/11, 108b/1,
108b/5, 108b/11, 108b/13, 109a/5, 110a/6,
110a/9, 111a/8, 111b/1, 111b/11, 112a/9,
112b/12, 112b/13, 114a/14, 115b/11, 117a/8,
118a/9, 119a/7, 119a/13, 119b/6, 119b/7,
119b/11, 119b/14, 119b/15, 120a/4, 120b/8,
121a/12, 121b/5, 121b/6, 123a/3, 124a/11,
125b/1, 125b/14, 127a/12, 129a/2, 129b/6,
131a/14, 133b/9, 135a/7, 140b/1, 141a/13,
141b/5, 141b/6, 141b/8, 143a/3, 143b/11,
144a/6, 144b/8, 144b/11, 149a/2, 150a/13,
151a/8, 151a/9, 151b/2, 151b/3, 154a/5,
156a/13, 158a/5, 159a/7, 162b/10, 164b/7,
165a/6, 166a/11, 168a/12, 173b/13, 174b/9,
176a/13, 182b/7, 183a/13, 183b/1, 183b/6,
187a/10, 189a/12, 190a/12, 191b/9, 193a/1,
195b/7, 199b/1, 203b/13, 206b/9, 207a/3,
207a/6

b.+ de 026a/5, 082b/1, 164b/6, 165a/9
b.+ den 016b/1, 031a/8, 059a/7, 063a/3,
065b/11, 068a/7, 068a/9, 069a/3, 070a/4,
082b/11, 085a/6, 086a/12, 088b/10, 089a/7,
092a/3, 108b/4, 112b/12, 117b/12, 118a/10,
129a/9, 206b/1
b.+ e 017b/7, 022b/10, 023b/3, 034b/7,
037a/10, 037b/13, 038b/2, 038b/12, 042a/6,
045b/2, 046b/2, 049a/10, 061a/13, 061b/7,
062a/1, 062a/3, 065b/1, 066a/2, 067b/10,
068a/1, 068a/7, 068b/4, 069b/2, 072a/1,
078b/5, 082b/12, 083a/13, 086a/10, 086a/11,
088b/11, 089a/1, 089b/13, 090a/2, 091b/5,
091b/6, 092a/4, 092a/9, 094b/6, 096b/4,
097b/3, 097b/4, 099b/4, 103b/6, 106a/4,
106a/11, 106b/10, 108a/11, 108b/11, 110a/12,
111a/9, 112a/10, 112a/14, 112b/10, 113b/12,
114b/5, 117a/6, 117a/8, 117a/9, 117a/11,
117b/11, 118a/8, 120a/13, 121b/6, 122b/4,
124b/14, 136a/10, 137a/6, 137a/11, 141a/13,
143b/11, 144b/12, 149b/12, 150a/13, 150b/11,
151a/11, 151a/12, 154a/5, 164b/7, 168a/11,
171b/5, 173b/11, 174b/10, 181a/10, 181b/9,
183b/2, 183b/11, 188b/7, 189a/1, 190b/2,
190b/3, 194a/1, 201a/9, 201b/13, 205a/6,
207a/2, 207a/6, 207a/8, 207a/11
b.+ i 016a/12, 023b/9, 056a/1, 057b/6,
065b/11, 077a/5, 080b/5, 082b/2, 083a/9,
086a/5, 086b/2, 088b/13, 090a/3, 090a/4,
091b/9, 104b/3, 106a/4, 108a/12, 111a/11,
111b/2, 112a/2, 112a/4, 112b/3, 113a/8,
114b/2, 114b/7, 117b/11, 119a/8, 119b/4,
121b/5, 127b/2, 133b/7, 138b/2, 138b/12,
139a/4, 141a/12, 141b/1, 142a/7, 148b/4,
164b/9, 182b/10, 182b/12, 203b/13, 206b/8
b.+ im 206a/6, 207a/4
b.+ imçün 019b/2
b.+ imile 068a/11, 086b/9, 089a/12, 172a/11
b.+ iz 143a/3
b.+ lerile 181b/5, 186b/10
b.+ mi 109a/9, 144a/7
b.+ üm 012b/8, 029a/3, 030a/9, 030b/5,
031a/12, 033b/6, 037b/3, 037b/13, 038b/1,
050b/3, 051a/6, 053a/7, 053b/3, 056b/1,
061a/11, 067b/4, 067b/5, 070a/3, 070b/9,
071a/7, 072a/9, 077a/9, 080b/4, 087a/1,
088b/13, 090a/2, 090a/13, 090b/1, 096b/3,
096b/4, 099a/8, 099b/10, 106a/10, 107a/2,
111a/9, 111b/7, 113b/12, 114b/4, 114b/9,
117a/5, 121a/7, 124b/13, 127b/1, 133b/5,

133b/10, 135a/9, 137a/6, 139b/13, 141a/8,
141b/8, 142b/13, 143b/11, 144b/7, 146b/9,
149a/9, 151a/8, 162b/3, 174b/10, 175b/11,
181b/3, 187a/1, 204b/11, 207a/4
b.+ ümile 059a/8, 119a/2
b.+ ümle 017b/1, 023b/7, 068b/4, 068b/5,
086a/12, 112b/2, 146a/7
b.+ üz 042b/4

biz - [T.] Bezmek, bıkıp usanmak
b.- erler 043a/5
b.- erüz 065b/3

bīzār [Far.] bıkmış, usanmış
b.+ am 050b/5, 191b/8
b.+ ım 132a/12

bīzār ol - [Far.+T.] Bıkmak, usanmak; rahatsız olmak
b.- alummı 077a/11
b.- duḳ 077b/3, 129a/2
b.- dum 128a/14

boġ - [T.] Nefes almasına engel olarak öldürmek
b.- alar 053a/13

boġaz [T.] boğaz
b.+ ı 054b/2
b.+ ına 059a/2, 059a/11, 059b/9
b.+ ından 070b/2
b.+ ıŋa 058b/12

boġazla - [T.] Boğazlamak, boğazını keserek öldürmek
b. 059b/6, 061b/9, 064a/7, 064b/9,
179b/3, 179b/4
b.- dı 022a/5, 060a/3, 060a/7, 061b/10,
064a/11, 138b/6, 179b/3
b.- dılar 023a/6, 069a/13, 131b/6
b.- maġı 058a/13
b.- riken 058b/7
b.- sunlar 130a/1
b.- ya 058b/4
b.- yam 163a/4

boġazlan - [T.] boğazı kesilerek öldürülmek
b.- an 059a/9
b.- mış 057b/2

boġça [T.] Bohça; içine çamaşır, elbise vb. koyup sarılan dört köşe kumaş
b.+ lara 113b/15

boġun [T.] boğum, eklem
b.+ dur 004b/4
b.+ unda 004b/4

boncuḳ [T.] boncuk
b. 176b/2
b.+ dan 176b/4, 176b/8
b.+ ı 176b/3, 176b/4, 176b/7, 176b/8,
176b/10

boş [T.] boş
b. 125b/5, 178b/2, 178b/3

boş ol -[T.] Erkeğin karısını boşamak için söylediği söz
b. 080b/8

boşan -[T.] boşanmak, eşinden ayrılmak
b.- dı 062b/4
b.- dılar 146b/2
b.- mışıdı 148b/4

boy [T.] boy
b.+ ı 027b/10, 037a/8, 150a/5, 150a/7,
150a/8, 150b/4
b.+ ına 150a/10
b.+ ınca 150a/10

b.+ ları 174b/6
b.+ ların 119a/6

boyın [T.] boyun
b.+ ı 038b/5 (boynı)
b.+ ın 038b/5 (boynın)
b.+ ına 051a/3, 152a/8, 200b/5, 200b/7 (boynına)
b.+ ında 051b/3 (boynında)

boyın ver -[T.] Boyun eğmek, itaat etmek krş. boyın vir -
b.- mezse 129a/7

boyın vir - [T.] Boyun eğmek, itaat etmek krş. boyın ver -
b.- em 173a/6
b.- mez 075b/5

boynına al - [T.] bir şeyi borç veya ödev olarak üzerine almak, sorumlu olmak
b.- dı 014b/8, 195a/2
boynuŋa - up 160b/6

boynın ur - [T.] Başını keserek öldürmek boynun ur -
b. 203b/15
b.- a 202b/11
b.- dı 202b/14

boyun [T.] boyun
b. 010a/6, 073a/8
b.+ ı 010a/7 (boynı)
b.+ ların 129a/6, 129a/12
b.+ larına 183a/3
b.+ uma 015b/4 (boynuma)
b.+ una 040b/9, 130b/2 (boynuna)

boynun ur - [T.] Başını keserek öldürmek krş. boynın ur -
b.- dılar 205b/9

boyun vir - [T.] Boyun eğmek, itaat etmek
b.- diler 137b/3
b.- mediler 141b/2
b.- mezmi 072a/13
b.- se 058a/5
b.- sün 072a/13
b.- üp 174a/1

boylu [T.] boyu uzun
b. 104a/4, 118b/12

boynuz[T.] boynuz
b.+ ına 037b/9
b.+ u 005b/2
b.+ unuŋ 005b/3

boyunduruḳ [T.] Çift süren veya arabaya koşulan hayvanların birlikte yürümelerini sağlamak için boyunlarına geçirilen bir tür ağaç çemberi
b. 022a/4

bögrek [T.] böbrek
b.+ i 010a/3 (bögregi)

bölik [T.] Sınıf, grup, bölük, kısım krş. bölük
b. 126a/9, 126a/15, 128b/11

bölük [T.] Sınıf, grup, bölük, kısım krş. bölik
b. 012b/3, 013a/9, 096b/2, 097a/6,
099a/3, 114a/4, 114b/11, 129a/5, 130a/6,
130a/9, 140b/13, 144b/5, 147a/6, 173b/3,
185b/11, 189a/4
b.+ i 189a/4 (bölügi)

bölük bölük [T.] Grup grup, kısım kısım
b. 032a/10, 149b/13, 206b/4

bölük bölük eyle - [T.] Parça parça etmek, parçalamak
b.- mişdür 104a/10

böyle [T.] Böyle, bu şekilde

b. 001b/9, 019a/6, 022a/13, 027b/5,
031a/9, 041a/2, 041a/8, 046b/9, 055b/9,
059a/8, 065b/3, 073a/4, 083a/5, 086a/13,
086b/7, 089b/1, 090a/11, 155b/3, 167b/8,
191b/5
b.+ dür 200b/7
b.+ mi 069a/1

böyük [T.] büyük
b. 029b/6

bu [T.] "Bu" işaret zamiri
b. 004a/1, 004a/7, 005b/1, 006b/6,
008b/13, 010b/2, 010b/5, 011b/13, 013a/12,
013b/6, 013b/11, 014a/4, 014b/8, 014b/9,
014b/13, 015a/1, 015a/6, 015a/11, 016b/2,
016b/10, 016b/12, 017b/2, 019a/5, 019a/9,
019b/11, 019b/12, 020b/3, 020b/4, 021a/2,
021a/3, 021a/12, 021b/12, 021b/13, 022a/11,
022a/12, 022b/9, 022b/10, 023a/12, 025b/4,
025b/5, 025b/7, 026a/9, 027b/7, 028b/1,
030a/8, 030a/11, 030b/1, 030b/6, 031a/2,
031a/6, 032a/4, 033a/4, 033a/7, 033a/13,
033b/11, 034b/7, 034b/9, 035a/6, 035a/9,
036b/1, 036b/11, 038b/12, 041a/2, 042a/8,
042b/5, 042b/8, 043a/12, 043b/1, 043b/8,
045b/5, 045b/6, 045b/12, 046a/9, 046a/11,
047a/13, 047b/4, 047b/9, 047b/10, 048b/8,
049a/6, 049a/10, 049b/6, 049b/10, 050a/8,
050a/10, 050b/3, 051b/3, 051b/4, 051b/6,
051b/11, 052b/8, 053a/3, 053a/5, 054b/2,
054b/7, 055b/10, 055b/11, 055b/12, 056a/1,
056a/2, 056a/12, 057b/4, 057b/13, 058a/1,
059b/12, 060a/12, 060b/4, 061b/3, 061b/13,
062a/4, 062a/13, 062b/3, 062b/8, 062b/10,
063a/1, 063b/1, 063b/2, 063b/3, 063b/4,
063b/5, 064a/4, 064a/11, 064b/8, 064b/10,
065a/7, 065a/11, 065a/12, 065b/1, 066a/5,
067a/10, 067a/11, 067a/12, 067b/2, 067b/7,
067b/11, 068a/2, 068a/3, 068a/5, 068b/8,
069a/4, 069b/8, 070a/2, 070a/3, 070a/6,
070b/11, 070b/12, 071a/6, 071b/1, 071b/11,
072a/9, 072b/7, 072b/11, 073b/1, 074a/2,
074a/6, 074a/8, 074a/9, 074a/10, 074a/11,
074b/4, 074b/7, 074b/8, 074b/12, 075a/8,
075b/2, 076b/2, 077a/3, 077a/5, 077a/7,
077a/12, 077b/7, 077b/11, 078a/1, 078a/4,
078a/6, 078b/4, 078b/5, 078b/11, 078b/13,
079a/4, 079b/11, 081a/6, 081a/7, 081a/10,
082a/3, 082b/3, 084b/11, 085a/2, 085b/13,
086a/1, 086a/11, 086b/9, 088a/8, 088b/6,
089a/9, 089b/2, 089b/3, 090a/3, 090b/1,

090b/2, 090b/4, 091a/13, 091b/8, 091b/13,
093b/2, 094a/3, 094a/4, 094a/5, 095a/8,
095b/13, 096a/10, 096a/12, 096b/13, 097a/10,
097b/5, 098a/2, 098b/4, 099a/4, 099a/13,
099b/9, 100a/6, 100a/8, 100b/12, 101a/7,
101a/11, 101a/12, 102a/4, 102b/10, 102b/13,
103b/8, 103b/13, 104b/7, 105b/7, 105b/9,
106a/4, 106b/2, 106b/4, 107a/4, 107a/6,
107a/7, 107a/9, 107a/11, 107b/6, 107b/10,
108a/4, 108a/7, 108b/11, 109a/5, 110a/4,
110b/3, 112a/11, 112a/15, 112b/3, 112b/12,
113a/8, 113a/10, 113b/13, 114a/12, 114b/13,
115a/5, 117a/2, 117a/3, 117a/6, 117a/13,
118b/14, 119a/12, 120a/3, 120a/11, 120b/5,
120b/11, 121a/1, 121a/2, 121b/5, 121b/14,
121b/15, 122b/15, 124a/9, 124a/11, 125a/3,
125b/11, 126a/1, 126a/15, 126b/15, 127a/14,
127b/1, 128a/4, 128a/9, 129a/8, 130b/3,
131b/4, 131b/8, 131b/12, 131b/14, 132b/4,
132b/14, 133b/2, 135a/2, 136a/8, 136b/7,
137a/13, 137b/5, 137b/12, 138a/11, 138b/2,
138b/4, 138b/10, 139a/3, 139b/5, 140b/3,
141a/11, 142b/4, 143a/1, 145a/12, 146a/7,
146b/1, 147a/8, 147b/1, 147b/3, 147b/5,
150a/13, 150b/7, 152a/2, 153a/13, 153b/10,
154a/1, 154a/8, 154a/9, 155b/4, 155b/5,
155b/8, 155b/9, 156a/6, 156b/5, 157a/12,
160a/1, 161a/12, 161a/13, 161b/3, 161b/8,
161b/9, 162a/1, 162b/6, 163a/1, 163a/2,
165a/8, 165b/5, 165b/7, 165b/11, 166a/12,
166b/4, 166b/6, 168a/7, 168a/11, 168a/12,
168a/13, 168b/1, 168b/9, 168b/10, 168b/11,
169b/8, 171b/9, 172a/11, 172b/2, 172b/9,
173a/10, 173b/2, 173b/3, 175a/3, 175a/4,
175a/11, 176a/10, 176b/3, 177b/11, 177b/13,
178a/3, 178a/5, 178a/10, 178a/13, 179a/3,
179a/11, 180a/3, 180b/1, 180b/8, 181b/1,
182a/13, 182b/7, 182b/8, 183b/9, 183b/10,
183b/11, 184b/4, 184b/9, 185a/5, 185a/8,
185b/7, 186b/6, 186b/11, 187a/1, 188b/3,
188b/5, 189a/6, 189b/3, 190a/4, 190a/5,
190b/9, 191a/1, 191a/5, 191a/7, 191a/13,
191b/9, 192a/1, 192a/9, 192b/1, 192b/6,
193a/13, 193b/11, 193b/12, 194a/4, 194a/5,
194a/9, 194b/9, 194b/10, 195b/1, 196b/1,
196b/11, 197a/8, 198a/1, 198b/3, 198b/8,
198b/11, 201a/9, 201b/11, 202a/11, 203b/13,
204a/1, 205a/9, 205b/6, 205b/13, 206a/3,

206a/7, 207b/9
b.+ dur 013b/9, 019b/10, 020b/7, 028a/11,
030b/4, 031a/12, 034b/6, 034b/8, 038a/5,
045b/11, 049b/3, 049b/7, 049b/10, 057a/11,
057b/3, 058a/11, 058b/7, 059a/7, 059a/9,
064b/4, 064b/8, 064b/11, 073b/6, 086a/6,
092a/1, 098a/1, 099a/5, 100b/11, 101a/11,
105b/3, 108b/7, 119a/8, 123b/1, 130a/3,
142b/2, 143b/9, 144a/6, 145a/7, 149a/10,
152a/7, 164a/5, 166b/5, 166b/13, 175a/7,
186a/5, 198b/10, 204b/7, 205a/11
b.+ lardan 037b/2, 038a/1, 147b/3
b.+ mıdur 093b/6
b.+ mudur 074a/6
b.+ nda 057a/8, 074b/5, 096b/8, 097a/4,
100b/11, 187b/10
b.+ ndan 012b/6, 028b/8, 030b/2, 030b/10,
031a/2, 042b/10, 053a/4, 065a/10, 071a/3,
073a/8, 075b/3, 096a/4, 096a/13, 113a/8,
116a/2, 116a/9, 127b/4, 130a/2, 135a/12,
138b/9, 169a/4
b.+ nı 010b/1, 010b/3, 010b/4, 013a/5,
013a/12, 013a/13, 013b/1, 014b/1, 021b/2,
021b/3, 021b/4, 026b/7, 032b/3, 032b/4,
039b/5, 039b/13, 042a/4, 050a/12, 051a/6,
056b/2, 056b/12, 059b/10, 060a/1, 065a/12,
067b/6, 068a/11, 071b/12, 075a/10, 075b/3,
075b/4, 076a/13, 079a/8, 080a/8, 083b/3,
087b/4, 088b/11, 089a/7, 096a/10, 096a/11,
097a/11, 097b/4, 097b/6, 105a/8, 105b/2,
107a/8, 107a/9, 116a/5, 120b/8, 121b/7,
128b/2, 131b/2, 132a/4, 133b/4, 162b/6,
163b/10, 164b/2, 165a/6, 165a/9, 168a/11,
171b/8, 173b/4, 177b/10, 179a/10, 193b/2,
194a/1, 194a/5, 195b/2
b.+ nuŋ 012b/7, 015a/11, 015a/12, 016b/11,
030a/10, 030a/11, 046a/13, 046b/1, 048b/8,
049a/7, 049a/9, 049a/10, 050a/7, 052b/3,
052b/9, 053a/4, 055a/12, 055b/7, 056a/2,
056b/2, 061b/11, 062a/7, 065a/12, 065b/4,
071b/9, 072b/6, 074b/9, 075b/4, 077b/11,
078a/10, 081b/9, 085a/7, 091a/13, 094b/13,
107b/8, 116b/3, 141b/6, 153b/11, 154a/7,
155b/10, 157a/3, 159b/9, 160b/7, 162a/8,
165a/12, 167a/4, 167a/12, 178a/6, 178a/7,
182b/5, 189a/3, 189a/5, 189b/1, 190a/5,
190a/10, 190b/12, 191b/12, 193a/12, 194a/6,
195b/1, 198b/6, 200a/9, 203b/15
b.+ nuŋıla 151b/12
b.+ nuŋla 100a/9
b.+ ŋa 008b/11, 010b/3, 038b/9, 041a/3,

048b/9, 049a/13, 049b/3, 074a/11, 074b/13,
087a/3, 108a/6, 125b/12, 129a/7, 150a/12,
168a/11, 174b/11, 176a/5, 179a/12, 189b/6,
193b/13, 194a/2, 194a/5, 194a/10, 195b/8,
196b/12, 197a/2, 206a/13
b.+ ydı 125a/15
b.+ ydu 125a/13
b.+ yıdı 036b/11, 067b/3, 070a/13, 072a/4,
073a/8, 098a/9, 098a/12, 109b/3, 132a/3,
134a/3, 135b/2, 147b/7, 166b/10, 167b/13
b.+ yudı 075b/6, 080a/10, 109b/11, 116b/5,
145b/3

bucaḳ [T.] Kenar, köşe
b.+ ına 054a/11(bucağına)
b.+ ında 060a/11, 158a/11, 166a/1(bucağında)

buçıḳ [T.] yarım krş. buçuḳ
b. 128b/11, 129a/5

buçuḳ [T.] yarım krş. buçıḳ
b. 168a/10, 168b/3

budaḳ [T.] Dal; ağacın gövdesinden ayrılan kollardan her biri
b. 046a/9
b.+ ına 158b/5 (budağına)
b.+ ında 186a/1(budağına)
b.+ ındağı 185b/6 (budağındağı)
b.+ ından 017a/4 (budağından)
b.+ ları 017a/4, 185b/4

buġar [T.]bu kez, bu defa krş. buġaz
b. 112b/10, 117a/14, 124b/7, 133a/10

buġaz [T.] bu kez, bu defa krş. buġar
b. 112b/2

buġday [T.]buğday
b. 014a/4, 014b/12, 017a/5, 017a/8,
021b/1, 023a/2, 023a/3, 023a/5, 023a/6,
023a/8, 024a/12, 042a/2, 078b/3, 078b/11,
082a/7, 082a/8, 082a/9, 082a/10, 082b/2,
082b/3, 082b/9, 084a/2, 084a/3, 085b/7,
085b/8, 086a/5, 086a/7, 086b/6, 086b/10,
091b/6, 093a/7, 148b/10, 201a/2
b.+ dan 016a/12
b.+ ı 022b/3, 082b/9, 082b/11
b.+ ların 086b/12
b.+ uŋ 022b/5

buġur [T.] bu kez, bu defa krş. buġaz, krş. buġar
b. 038a/10, 049b/6, 054b/2

bugün [T.]bugün
b. 020b/11, 030b/5, 033b/2, 047a/1,
057b/6, 062b/2, 068a/11, 068a/13, 071b/5,
081a/11, 082b/8, 083a/10, 092a/5, 098b/8,
108b/3, 157b/8, 160a/10, 160b/5, 171b/4,
188a/12, 188b/13, 199b/1
b.+ dür 153a/3

bugünden girü [T.]bundan sonra
b. 083a/2

buḫar [T.]buhar
b.+ ından 003b/11, 006a/1

buḫūr [Far.] Tütsü
b.+ lar 072b/5

bul - [T.] bulmak

b.- a 178b/2
b.- alar 175a/9, 188b/10
b.- alardı 140a/2
b.- am 048b/9, 123b/10, 161a/3
b.- amazız 032a/4
b.- asın 137b/7
b.- asız 065a/9, 081a/3, 110a/14
b.- avuz 141a/13
b.- ayın 137b/12, 182a/3
b.- dı 024b/7, 029b/2, 033b/10, 039a/8,
043a/12, 135b/1, 156b/4, 176b/9, 183a/5,
184b/12, 188b/3
b.- dılar 050b/8, 088b/7, 129b/8, 131b/5,
139a/1, 140b/2, 157b/1, 165a/5, 191a/12,
199a/5
b.- duġını 179b/1
b.- duġuŋuzı 173b/6
b.- duḳ 087b/3, 092b/13
b.- dum 143a/11, 150a/11, 163a/7, 163b/5,
171b/1, 197b/5
b.- duŋ 052b/9, 163a/8, 183b/5, 188b/5
b.- duŋuz 061b/13, 092b/12, 167a/3
b.- duŋuzmı 045a/5
b.- ımadı 148a/7, 183a/8
b.- ımadılar 151a/5
b.- madı 024b/11, 189a/2, 192a/4
b.- madılar 039a/11, 131a/7
b.- mazsaŋuz 143a/1
b.- mışlardı 189a/6
b.- muşıdı 184b/11
b.- sa 140a/11
b.- salar 065a/11, 111a/4, 174b/8, 175a/9
b.- umadı 025a/2, 062b/2, 082b/1, 191a/3
b.- umadılar 176b/12
b.- uŋ 143a/1
b.- up 138b/1
b.- ur 102b/5, 125a/7
b.- uram 039b/4
b.- urdı 187a/12
b.- urlar 175a/7, 182b/12
b.- ursa 068a/11
b.- ursaŋ 020b/5, 027b/12
b.- ursaŋuz 111a/3

bular [T.] bunlar
b. 031a/11, 038b/1, 046b/4, 108a/6
b.+ a 040a/3
b.+ uŋ 031b/1, 031b/3, 038b/2, 040b/5,
041a/9, 050b/6

bulaş - [T.] Sürülmek, sıvaşmak, sıvaşıp yapışmak
b.- dı 054b/6

bulıt [T.] bulut krş. bulud, bulut
b. 122b/6
b.+ a 181b/4 (bulıda)
b.+ ı 181b/3 (bulıdı)

bulud [T.] bulut krş. bulıt, bulut
b. 024a/13

bulun - [T.] Bulunmak, yer almak, mevcut olmak
b.- an 087a/4
b.- dı 088b/13, 096b/10, 203a/7
b.- madı 163a/3, 168a/4
b.- mazdı 081b/13
b.- urlardı 121b/11

buluş- [T.] Buluşmak, bir araya gelmek, kavuşmak
b.- dı 027a/9, 086b/2
b.- dılar 021a/8
b.- ıcaḳ 083a/3

buluşdur- [T.] kavuşturmak, yakınlaştırmak
b.- a 090b/2

bulut [T.] bulut krş.bulud,bulıt
b. 037b/5, 037b/11, 063a/7, 063a/8,

071a/5, 144b/4, 150b/13, 190b/7, 195a/7
b.+ ı 037b/6, 037b/11 (buludı)

bunca [T.] bu kadar çok, böylesi krş. bunça
b. 011b/10, 016b/10, 029b/1, 030a/9,
035a/2, 035a/12, 037a/9, 053a/5, 074a/8,
075b/11, 086a/10, 095a/4, 095b/4, 103a/12,
105a/5, 106a/3, 106a/5, 106a/11, 141b/5,
149a/12, 170b/2, 171a/12, 180b/7, 192a/6,
193a/12

buncayın [T.]bunun gibi, böyle
b. 206a/13

bunça [T.] bu kadar çok, böylesi krş.bunca
b. 116a/13, 117a/14, 128a/12, 132a/15,
132b/12

bunda [T.]burada, bunda
b. 033a/1, 042a/6, 062a/2, 072b/6,
087b/5, 087b/9, 090a/2, 090a/9, 091b/4,
100b/6, 119b/15, 120a/8, 121b/6, 138a/13,
157a/11, 164b/9, 176a/13, 176b/6, 177a/6,
180a/11, 180b/1, 183a/13, 183b/1, 207a/1
b.+ dur 199a/14
b.+ sın 016b/10

bundan [T.] bundan
b. 125b/12, 128a/15

bunlar [T.] bunlar
b. 003a/6, 008a/3, 010b/2, 019b/4,
024a/4, 030b/13, 036b/7, 037a/4, 037b/4,
037b/12, 038a/2, 038a/10, 038a/11, 038a/12,
038b/12, 041a/6, 042b/5, 050a/3, 050a/6,
050a/7, 051b/8, 061a/7, 065a/7, 065a/11,
065a/13, 065b/3, 066a/1, 066a/12, 069a/1,
077a/4, 077b/1, 077b/3, 082b/9, 082b/10,
083a/1, 084a/13, 084b/1, 084b/2, 084b/4,
085a/8, 085a/13, 085b/12, 086a/7, 086a/13,
086b/4, 086b/8, 087a/3, 087a/12, 088a/12,
088b/1, 088b/5, 088b/12, 089a/6, 089b/7,
090a/3, 090a/13, 091b/8, 091b/10, 091b/13,
099a/5, 099b/7, 105a/2, 108a/8, 110a/5,
110a/8, 110b/3, 112a/1, 112a/9, 113a/1,
113b/5, 114a/6, 115b/3, 117a/1, 118a/6,
118b/6, 119a/7, 120a/5, 120a/6, 120a/7,
120a/8, 121a/11, 123b/10, 124a/10, 124a/14,
125b/1, 126a/10, 127a/4, 127a/11, 127b/1,
127b/9, 127b/10, 141b/13, 142a/9, 143b/10,
149b/13, 150a/3, 151b/2, 174b/10, 174b/11,
180b/13, 181a/10, 181b/9, 181b/10, 182a/3,
183a/2, 183a/6, 187a/13, 190a/7, 190b/6,
191b/8, 191b/13, 201a/9, 205a/8, 205a/12,
205b/12, 207b/9
b.+ a 004a/12, 006a/6, 019b/5, 027b/1,

029a/5, 030a/5, 031b/6, 036a/3, 038b/11,
041a/7, 041a/13, 045b/7, 050a/6, 052a/9,
065a/7, 066a/3, 082b/5, 083b/1, 083b/2,
084b/1, 084b/3, 085a/8, 089a/4, 089b/5,
097a/13, 106b/7, 110a/15, 111a/10, 111b/13,
114b/1, 115b/10, 117b/1, 117b/2, 120a/14,
122a/5, 122a/6, 122b/2, 122b/10, 123a/1,
123b/6, 123b/11, 124a/1, 124b/8, 124b/11,
126a/4, 127a/14, 127b/4, 136b/5, 142a/11,
144b/9, 149a/11, 150a/4, 151b/9, 155b/2,
165b/8, 169a/7, 181a/11, 181b/1, 195a/12
b.+ da 175a/5
b.+ dan 006b/9, 008a/6, 009a/7, 041b/10,
065a/1, 084a/12, 085a/7, 090b/4, 109b/7,
120a/1, 120a/6, 125b/1, 129b/1, 139a/3,
142a/8, 142a/10, 149b/9, 152b/13, 206a/5
b.+ dın 123a/3, 129b/1
b.+ ı 029a/4, 031b/1, 036b/7, 039b/10,
044b/11, 049b/1, 060a/6, 061a/3, 061a/4,
062a/7, 063a/4, 065b/12, 065b/13, 066a/13,
082b/8, 084b/1, 084b/9, 085a/7, 091b/4,
091b/8, 093a/9, 099a/8, 105a/2, 108a/10,
108b/12, 111b/4, 112a/6, 114a/6, 117b/15,
119a/15, 120a/10, 122a/2, 124b/6, 124b/10,
125a/1, 125a/2, 126b/6, 128a/10, 138b/13,
174a/2, 174b/3, 181b/2, 183a/8, 183a/10,
183a/12, 191b/2, 194b/12, 205b/1
b.+ ıŋıla 066a/11
b.+ uŋ 003a/5, 004b/1, 004b/9, 012b/7,
038a/12, 038a/13, 040a/12, 050b/10, 050b/13,
060b/11, 062a/6, 065a/5, 066a/7, 068b/7,
070b/7, 075b/10, 077b/4, 084a/7, 084b/3,
084b/6, 085a/7, 090a/1, 090a/13, 091b/7,
109b/8, 111a/11, 113b/3, 118a/6, 120b/13,
121a/2, 122b/5, 126a/15, 127a/3, 127a/4,
127b/6, 127b/12, 129a/4, 129a/6, 141b/12,
144b/5, 149a/6, 149a/11, 152a/12, 161b/1,
162a/13, 174b/9, 186a/8, 192a/2, 195a/11,
198b/5, 201a/13
b.+ uŋıla 121b/4
b.+ uŋla 072a/6, 088a/9, 174b/9

buŋal - [T.] bunalmak, sıkıntıya düşmek
b.- dı 060b/8
b.- dılar 037a/11, 037b/5, 083a/12, 140b/5
b.- duḳ 061a/13, 091b/2

buŋalt - [T.] bunaltmak, sıkıntı vermek
b.- dı 086a/5

buŋı [T.] bunu
b. 110b/12

burc [Ar.] burç
b. 173b/5
b.+ ına 173a/9, 174a/7

bu resme [T.] bu şekilde

b. 008b/11, 023a/4, 046b/8, 146b/6,
176b/5, 185a/3

burın [T.] burun
b.+ ı 005b/6, 043a/8, 043a/9, 146a/12 (burnı)
b.+ ına 055b/4, 055b/5 (burnına)
b.+ ından 056a/3 (burnından)
b.+ uma 092b/6, 092b/10 (burnuma)
b.+ unı 010a/8, 177a/4 (burnunı)

buru [T.] sancı, ağrı

burusı dut -[T.]sancısı olmak
b.- dı 100b/2

buruş - [T.] Düzgünlüğü bozulmak, üzerinde kırışıklar olmak
b.- dı 090b/8, 090b/10

būstān [Far.]sebze bahçesi, bağ
b. 052b/1
b.+ ına 065a/6
b.+ ları 065a/5
b.+ uŋuzda 065a/9

but [T.] but
b.+ ın 162b/6

buyrıḳ [T.] emir krş. buyruḳ
b.+ ıla 107b/11 (buyrığıla)

buyruḳ [T.] emir krş. buyrıḳ
b. 060b/13, 066a/11, 066b/2, 200b/6
b.+ ıla 096a/4, 123b/1 (buyruġıla)
b.+ ın 057b/12, 058a/6, 058b/8, 060b/3,
064b/3, 127b/4, 132a/10, 150a/2 (buyruġın)
b.+ umuz 059a/6 (buyruġumuz)
b.+ umuzula 032b/11(buyruġumuzula)
b.+ uŋ 017b/7 (buyruġuŋ)

buyruḳ ol - [T.] Buyrulmak, emrolunmak
b.- sa 012a/6

buyrul - [T.] Buyrulmak, emrolunmak, görevlendirilmek
b.- dı 012a/7
b.- sa 012a/5

buyur - [T.]emretmek, buyurmak
b. 075b/5, 118a/9, 123a/9, 154b/8,
155b/6, 205b/3
b.- a 086a/4
b.- am 050b/4, 055a/11, 126a/1
b.- ayıdı 126a/5
b.- dı 001b/10, 002b/8, 003b/10, 008b/2,
011b/1, 012a/4, 012a/11, 013b/7, 015a/2,
022a/13, 022b/11, 025b/13, 027a/6, 032a/7,
032b/6, 033a/11, 034a/3, 037b/7, 042a/5,
042a/10, 043a/11, 044a/6, 044b/6, 045a/6,
045a/12, 047b/2, 052a/2, 052b/6, 053a/11,
053a/13, 053b/10, 054a/2, 054a/10, 054a/12,
054b/10, 055b/2, 055b/7, 055b/9, 055b/10,
055b/11, 057a/3, 057b/11, 057b/12, 058a/4,
058a/5, 059b/7, 062b/11, 062b/12, 063a/3,
063a/8, 063b/7, 063b/10, 064a/11, 064b/9,
065b/2, 066a/9, 070b/12, 072b/2, 074b/6,
076a/10, 076a/11, 076b/7, 077b/2, 079a/12,
079b/12, 081b/7, 084a/10, 085a/12, 085b/1,

085b/4, 086a/8, 086b/1, 087a/11, 087b/2,
088a/10, 088a/11, 089b/13, 090a/5, 092b/5,
093a/11, 093b/12, 095b/6, 096a/12, 098a/1,
098b/10, 101a/2, 103a/4, 110b/8, 113b/6,
117b/2, 118b/7, 119b/2, 120b/12, 122a/8,
123a/1, 128b/14, 129a/9, 131a/7, 131a/11,
131b/9, 132a/14, 135b/1, 139a/1, 140b/2,
140b/3, 140b/10, 143a/9, 149a/12, 151a/1,
151a/5, 152a/10, 157b/2, 158a/6, 158a/7,
158a/9, 158a/11, 158b/1, 159a/10, 160a/2,
160a/4, 160a/6, 160a/7, 160a/8, 161a/4,
162b/5, 164a/2, 165a/2, 165b/6, 167b/1,
168b/10, 173a/6, 173b/8, 174b/13, 175b/8,
176a/9, 176a/10, 181b/5, 183b/13, 185a/13,
186a/8, 186b/10, 188b/11, 188b/12, 196a/12,
196b/10, 197a/3, 198b/3, 201a/2, 201b/2,
202b/10, 202b/11, 203b/13, 204b/2, 204b/3,
204b/12, 204b/13, 205b/1, 205b/4, 205b/8,
205b/9, 205b/10, 205b/11, 206a/8, 206b/5,
207a/3, 207b/11
b.- dıki 154b/2
b.- dıki 052a/3, 054b/5
b.- dısa 065b/3
b.- du 055b/13, 111a/2
b.- dum 102b/3
b.- duŋ 022a/11
b.- duŋısa 065b/1
b.- madı 024a/8, 027b/4, 172b/9
b.- madılar 071a/11
b.- maŋ 070b/12, 193b/2
b.- mayısardum 155b/3
b.- mışdur 057b/1
b.- sa 161a/10
b.- sun 117b/12
b.- unūrdan 110b/14
b.- ur 002a/13, 005a/3, 006a/4, 006b/11,
008a/2, 009b/8, 010a/10, 010a/11, 011a/8,
013b/12, 017a/1, 017a/7, 017a/11, 017b/11,
020a/8, 031b/6, 082b/12, 090a/9, 149a/8,
173b/13
b.- urduŋ 155b/5
b.- ursaŋ 120a/4, 206b/13
b.- ursın 102a/6, 138a/9

buzağı [T.] Sütten kesilmemiş inek yavrusu krş. buzağu
b. 060a/7

buzağu [T.] Sütten kesilmemiş inek yavrusu krş. buzağı
b. 125b/7, 128a/8
b.+ ya 127b/15
b.+ yı 128b/14

bühtān [Ar.] Yalan, iftira, asılsız söz
b.+ dur 074a/11

bühtān eyle - [Ar.+T.] İftira atmak, kara çalmak, asılsız ve kasıtlı olarak birisine suç yüklemek
b.- di 133a/1

bühtān it - [Ar.+T.] İftira atmak, kara çalmak, asılsız ve kasıtlı olarak birisine suç yüklemek
b.- di 148b/8
b.- üp 074a/7 (bühtān idüp)

bükül - [T.]yaşlanmak, bir iş yapamaz duruma gelmek, gücü tükenmek

b.- di 090b/9, 095a/13
b.- miş 060a/12, 108b/5

bünyād[Far.] Yapı, binâ
b. 044a/7, 044a/13, 063a/11
b.+ ı 177a/8
b.+ lar 042a/10
b.+ uŋ 044a/9

bünyād eyle - [Far.+T.] Temel, esas almak, inşa etmek
b. 044a/6

bünyād it - [Far.+T.] Temel, esas almak, inşa etmek
b.- mişlerdür 063a/7

bünyād ḳıl - [Far.+T.] Temel, esas almak, inşa etmek
b.- a 042a/5, 044a/4
b.- am 042a/6
bünyādın –ur 002b/5

büyü - [T.] büyümek
b.- di 025a/6, 036b/10, 042a/12, 043b/7,
049a/2, 055b/8, 057a/1, 062a/8, 096a/7,
149a/3, 177a/8, 177a/10, 177a/12, 184a/7,
185a/11, 187a/11, 189a/12, 193a/12, 194a/7,
197a/6
b.- diler 035a/13
b.- rdi 122b/13
b.- rdükçe 122b/12
b.- yeler 139b/4

büyük [T.] büyük
b. 024b/6, 038b/5, 056a/3, 118b/12
b.+ idi 084a/12, 084a/13
(büyügidi)

büyüklik [T.] (büyükligi)
b.+ i 063a/6

-C-

cāhil [Ar.] bilgisiz
c. 054a/7

cān [Far.] can, ruh
c. 007b/5, 008a/4, 008a/7, 008b/1,
010b/9, 010b/10, 010b/13, 011a/1, 011a/3,
011a/6, 011a/9, 011a/10, 011a/11, 018a/13,
025b/4, 025b/5, 041b/2, 056a/4, 058b/5,
059b/1, 059b/2, 072a/3, 076a/8, 093a/6,
129b/14
c.+ dan 008a/4, 008a/5
c.+ ı 008a/1, 010b/6, 010b/8, 028b/13,
029a/2, 116a/7
c.+ ıdur 025b/5
c.+ ıla 029a/5
c.+ ın 007a/10, 069b/6
c.+ ını 010b/7
c.+ lar 025b/4
c.+ ları 183a/7
c.+ larını 025b/3
c.+ umı 028a/8
c.+ uŋı 028a/9, 035a/1
c.+ uŋuz 081a/2

cān acıġı [Far.+T.] can acısı
c.+ ndan 058b/5

cān alıcı [T.] Azrail, ölüm meleği
c. 076a/2

cān cennete ışmarla - [Far.+Ar.] ölmek
c.- dı 170a/1

cān-ı dil [Far.] Gönülden
c.+ ile 153a/11

cānına geç - [Far.+T.] çok ağır gelmek, zor durumda kalmak

c.- mişdi 133a/13

cānın al - [Far.+T.] öldürmek
c.- dum 157b/13
c.- madum 069b/8

cānını ḳabż it - [Far.+Ar.+T.] öldürmek, canını almak
c.- di 157a/13, 168b/13

cānı teslīm ḳıl - [Far.+Ar.+T.] ölmek
c.- dı 026b/4, 035a/7

cān nezʿine düş - [Far.+Ar.+T.]can çekişmek
c.- icek 093a/5

cān vir - [Far.+T.] ölmek
c.- diler 089b/6
c.- diŋüzçün 081a/4
c.- mekden 059b/5
c.- ürdi 059b/4

cānavar [Far.] Canavar, varlık, vahşi baycan, yaratık
c. 003a/3, 032a/10, 042a/12, 159b/2,
199b/2
c.+ dan 032a/8
c.+ lar 004a/7, 021a/1, 031b/2, 032a/9,
032b/1, 034a/2, 042a/2, 044b/9, 048a/13,
048b/1, 143b/9, 144b/9, 154b/3, 186a/1,
204b/3
c.+ ları 036b/4, 144a/10, 185b/6
c.+ larıdı 032a/13
c.+ larıla 172a/9
c.+ larından 026b/10

cānlan - [Far.+T.]canlanmak, dirilmek
c.- dı 125b/7, 184b/1

cānsuz [Far.+T.]cansız, hareketsiz
c. 010a/11

cāsūs [Ar..] casus, ajan
c.+ ıdı 157b/10

cāẕılıḳ [Far.+T.] Büyücülük krş. cāẕūlıḳ, cāẕūluḳ
c.+ dur 108a/5, 108a/6
c.+ ı 108b/5 (cāẕılığı)
c.+ ıla 108a/10 (cāẕılığıla)
c.+ lar 192b/12

cāẕū [Far.] Büyücü
c. 031a/8, 106b/5, 108b/4
c.+ dur 031b/4, 040a/7, 053a/6
c.+ lar 108b/4, 108b/7, 108b/10, 108b/12,
108b/13, 109a/1, 109a/4, 109a/8, 110a/3
c.+ lara 109a/5
c.+ larımuz 106a/10, 108a/9, 108a/11
c.+ ların 108b/2
c.+ sın 040b/4

cāẕūlıḳ [Far.+T.] Büyücülük krş. cāẕılıḳ, cāẕūluḳ
c. 106b/4, 107b/12
c.+ dan 109b/2, 110a/11
c.+ dur 106a/10, 107b/10, 190b/10
c.+ ı 109b/4 (cāẕūlığı)
c.+ ıla 030a/10, 066a/6, 108a/7 (cāẕūlığıla)
c.+ ları 109a/11, 109b/9, 109b/11
c.+ ların 108b/7

cāẕūluḳ [Far.+T.] Büyücülük
c.+ dur 190b/10
c.+ ı 109a/8 (cāẕūluġı)
c.+ ıla 111b/11(cāẕūluġıla)

cebbārī [Ar.] cebreden, zor kullanan (kimse), zorba
c. 044b/1

c.+ ler 034a/13, 041b/11
c.+ lerden 029b/9, 042a/1
c.+ leridi 038a/12

ced [Ar.] ata
c.+ üm 100a/1(ceddüm)

cefā [Ar.] Eziyet, sıkıntı, ezâ, cevr
c. 095a/4
c.+ sından 133a/13
c.+ yı 086a/12

cefā dart - [Ar.+T.] sıkıntı çekmek
c.- a 075a/1

cefā eyle - [Ar.+T.] Üzmek, eziyet etmek, azap vermek
c.- düŋ 201b/13

cefā it - [Ar.+T.] Üzmek, eziyet etmek, azap vermek
c.- dük 094b/6

cehd it -[Ar.+T.] Çalışıp çabalamak, uğraşmak
c.- di 066a/2, 199b/4, 201b/7
c.- diler 089a/10
c.- düm 072a/13
c.- ersem 075b/5 (cehd idersem)

cehennem [T.]cehennem, tamu
c. 009a/13
c.+ dür 009b/4
c.+ e 007a/10, 041b/2, 056a/4, 116a/7
c.+ üŋ 009a/13

celāl [Ar.] Allah'ın "kahhar, cebbar, mütekebbir" gibi sertlik ve büyüklük ifade eden sıfatlarının tecellisi
c.+ um 071b/4, 077b/13, 134a/1
c.+ üm 070a/12, 164a/9

celālet [Ar.] Görkem, heybet; büyüklük, ululuk
c.+ idür 189b/5

cemāʿat [Ar.] Cemaat, topluluk
c.+ uŋ 066a/10

cemāl [T.] güzel yüz
c.+ de 014b/5
c.+ i 013a/9, 015a/4, 025a/5
c.+ ile 153b/4
c.+ in 094b/11
c.+ inden 083b/3, 083b/11
c.+ ine 083b/4
c.+ üŋi 083b/2

cemʿ [Ar.] Toplama, toplanma

cemʿ et - [Ar.+T.] toplamak, bir araya getirmek krş. cemʿ it-
c.- di 124b/15

cemʿ eyle - [Ar.+T.] toplamak, bir araya getirmek
c.- di 043a/13, 045a/7, 046a/6, 082a/5,
157b/7, 182a/9

cemʿ it - [Ar.+T.] toplamak, bir araya getirmek krş. cemʿ et-
c.- di 150a/11

cemʿ ḳıl - [Ar.+T.] toplamak, bir araya getirmek
c.- dı 206b/7

cemʿ ol - [Ar.+T.] toplanmak, bir araya gelmek
c.- dılar 013b/3, 108b/7, 175b/8, 204a/8
c.- sunlar 160a/9
c.- up 151a/4

cemīʿ [Ar.] Bütün, tüm, cümle
c. 002a/12, 009a/1, 013b/5, 030a/3,
063b/8, 106a/4, 106a/9, 108a/2, 128b/8,
135b/3, 146b/2
c.+ i 004a/2, 153b/13, 190a/2, 190b/7

cemīle [Ar.] güzel
c. 072a/13

cenābet [Ar.] Cünüp olma durumu
c.+ den 177b/4

ceng [Far.] Silâhlı çatışma, savaş, harp, muhârebe, kıtal
c. 054b/3, 089b/1, 164b/6
c.+ e 151b/10

ceng eyle - [Far.+T.] savaşmak
c.- di 027a/10
c.- diler 042b/11, 201b/2
c.- gil 026a/12

ceng it - [Far.+T.] savaşmak
c.- diler 192a/6, 204a/2, 205b/6
c.- düm 055a/1, 055a/6
c.- en 027a/11(ceng iden)
c.- erdi 191b/1(ceng iderdi)
c.- mege 152a/5
c.- sünler 106a/12

cennet sücisi [Ar.+T.] Cennette sunulan içecek, ab-ı kevser
c. 048a/8

cevāb [Ar.] karşılık, yanıt
c. 012a/4, 045a/9, 050a/1, 051b/5,
058a/11, 059a/9, 059b/3, 060b/5, 064b/2,
064b/4, 064b/7, 064b/11, 070a/10, 075b/12,
084a/13, 091a/3, 093a/2, 098a/9, 101a/7,
101b/2, 101b/6, 103a/3, 103a/12, 109b/2,
123a/7, 123a/10, 135b/1, 142b/1, 163b/11,
165b/5
c.+ ı 033a/7, 043a/1
c.+ ın 091a/13, 164b/10

cevāb eyt - [Ar.+T.] Bir soruya karşı söz söylemek, cevap vermek
c.- ür 135b/1(cevāb eydür)

cevāb it - [Ar.+T.] Bir soruya karşı söz söylemek, cevap vermek
c.- erüz 089a/13 (cevāb iderüz)

cevāb söyle - [Ar.+T.] Bir soruya karşı söz söylemek, cevap vermek
c.- dilerse 203b/8

cevāb vir - [Ar.+T.] Bir soruya karşı söz söylemek, cevap vermek
c.- di 116a/4
c.- diler 137a/6
c.- e 106b/8
c.- elüm 046b/2, 069a/12
c.- evüz 042a/7

cevāb yaz - [Ar.+T.] cevap vermek, cevabı yazı olarak beyân etmek
c.- dı 042b/13, 206b/13
c.- dılar 206b/10

cevāhir [Ar.] değerli taş, maden Elmas, zümrüt, pırlanta gibi değerli taşlar
c.+ den 013b/2
c.+ ile 036a/9

cevher [Ar.] Elmas, zümrüt, pırlanta gibi değerli taş
c. 043a/4
C. 035b/7
c.+ den 002b/2, 003b/2, 035b/8
c.+ dendür 001b/7, 007a/4, 009a/4

cevmerd [Far.] cömert, eli açık, ihsanda bulunan
c. 059b/3, 059b/4, 059b/5, 059b/6,

091a/8, 103a/2, 136a/11
c.+ di 059b/2
c.+ ler 084b/8
c.+ lerüŋdür 009a/10

cevmerdlıḳ [Far.+T.] cömertlik, eli açıklık
c.+ ı 075a/7 (cevmerdlığı)

cezā [Ar.] Suç işleyen bir kimseye suçunun derecesine göre verilen acı karşılık.
c.+ ŋ 031a/12
c.+ sı 074a/3, 116a/4
c.+ yıla 091b/9

cezā vir - [Ar.+T.] Ceza vermek, cezalandırmak
c.- ürseŋ 080a/7

cidāl düş - [Ar.+T.] kavga çıkmak
c.- di 129b/13

çiftlendür - [Far.] evlendirmek
c.- em 024a/4

cigergūşe [Far.] ciğerin köşesi, ciğer parem! manasında hitap ifadesi
c.+ m 194b/9

cihān [Far.] evren, kâinat, kosmos
c. 161b/11, 201a/15
c.+ a 193a/1
c.+ da 026a/4, 091a/13, 161b/9
c.+ ı 185b/1, 186b/9
c.+ uŋ 107a/11

cihān başına ṭar ol - [Far.+T.] Dara düşmek, felakete uğramak, umutlarını yitirmek, çok üzülüp acı çekmek
c.- urdı 080b/12

cihānı gez - [Far.+T.] Dünyayı dolaşmak
c.- di 178b/9

cim [Ar.] Arap alfabesinde bir harf
c. 189b/5

cimāʿ [Ar.] Cinsel münasebet

cimāʿ eyle - [Ar.+T.] cinsi münasebette bulunmak
c.- gil 047a/3

cimāʿ it - [Ar.+T.] cinsi münasebette bulunmak
c. 180a/4
c.- erlerdi 030a/5, 174a/13 (cimāʿ iderlerdi)
c.- se 180a/8

cimāʿ ḳıl - [Ar.+T.] cinsi münasebette bulunmak
c.- dı 023a/13, 035a/8, 035a/11, 039b/8, 043a/7, 056b/13
c.- dılar 008a/4

cimāʿcı [Ar.+T.] çok cinsel münasebette bulunan
c.+ dur 064b/13

cin [Ar.] cin
c. 008a/4, 169a/3
c.+ leri 008b/1

cinni [Ar.] cine mensup
c. 160a/9
c.+ ler 045b/6, 158a/9, 168a/5, 169a/4, 188b/13
c.+ lerde 008b/7
c.+ lerden 045b/6

cins [Ar.] tür
c.+ üm 028b/13

cism [Ar.] Beden, vücut
c.+ inde 148a/5
c.+ ini 148a/11

civān [Far.] Genç, yakışıklı, boyu posu yerinde erkek veya kadın
c. 130b/2

cuhūd [Far.] Yahudi
c. 147a/3, 147a/5, 147a/9, 147a/10,
191a/1, 191a/3, 191b/13, 194b/3
c.+ ı 189a/8, 191a/3
c.+ ıla 194b/2
c.+ lar 009b/7, 067b/4, 067b/6, 169b/8,
169b/9, 169b/11, 189a/6, 190b/12, 195b/2
c.+ lardan 191b/8

cuhūdlıḳ [Far.+T.] Yahudilik
c.+ dan 191b/6

cum'a [Ar..] Cuma günü
c. 007b/2, 007b/3, 007b/6, 011a/10,
011b/4, 023a/12, 026a/10, 026a/13, 036b/6,
039b/11, 048a/5

cülve [Ar.] edâlı davranış, kırıtma, naz, işve, edâ
c. 064b/12

cümle [Ar.] bütün, hep
c. 005b/6, 008b/13, 011b/3, 012a/10,
012b/1, 014b/7, 016b/7, 025a/7, 025b/2,
026b/1, 026b/4, 033b/5, 042a/5, 044b/9,
047a/12, 064a/1, 077a/13, 083a/4, 083a/6,
085a/11, 101b/4, 106b/13, 108a/1, 108a/2,
108b/7, 124b/4, 136a/12, 142a/9, 156a/11,
160b/8, 167a/2, 167b/9, 168a/1, 171b/7,
173b/5, 178a/5, 190b/4, 194a/6, 197b/6,
198a/8, 200b/2
c.+ ŋüz 082b/4
c.+ sin 174a/6
c.+ sinden 010b/6
c.+ sinüŋ 012b/10

cümlesi [Ar.+T.] hepsi, tamamı, bütün, hep
c. 044b/8, 053b/4, 066a/6, 089b/3,
091b/6, 111a/14, 151a/1, 204b/5

cünüb [Ar.] Cünüp, dinen temiz sayılmayan
c.+ le 201a/14

-Ç-

çadır [T.] çadır
ç. 093b/7

çadır-ı hümāyun [T+Far.] Mübarek çadır
ç. 093a/13

çaġ çaġ aḳ - [T.] şırıl şırıl akmak
ç.- ar 042a/4

çaġıldu [T.] Akan suyun taşlara, kayalara çarparak çıkardığı ses
ç.+ sın 115b/2

çaġır - [T.] Çağırmak, davet etmek, bağırmak, seslenmek
ç. 057a/12, 063b/7
ç.- asız 110a/13
ç.- dı 014a/8, 021a/1, 032a/9, 034a/11,
039b/7, 041b/2, 052b/8, 058a/1, 062a/12,
063b/9, 064a/12, 071b/7, 073b/1, 074a/1,
089b/5, 089b/6, 095a/7, 104b/8, 106b/8,
107a/2, 108a/3, 108a/6, 133a/9, 141b/13,
148a/7, 148a/8, 151b/10, 172a/4, 173b/7,

184a/13, 186a/12, 190a/3, 199a/3, 204a/5,
207b/8
ç.- dıġı 089b/11
ç.- dılar 205a/7
ç.- ıp 026b/12, 091a/13, 177a/5
ç.- maḳ 063b/8
ç.- up 014b/11, 040b/10
ç.- ur 057a/11, 185b/5
ç.- urdı 042a/12

çaġrış -[T.] Hep bir ağızdan bağırmak, yüksek sesle söyleşmek.
ç.- dılar 083a/1
ç.- up 136b/10
ç.- ur 071b/6

çaġşa - [T.] Şangırdamak
ç.- dı 178a/10
ç.- yan 178a/10

çaḳır [T.] mavi, hareli
ç. 164b/11

çaḳmaḳ [T.] Çakacak alet. çakmak taşı demirle veya birbirine şiddetle vurulduğu zaman kıvılcım çıkaran nîm-şeffâf ve gayet sert taş
ç.+ ın 100b/3 (çaḳmaġın)
ç.+ um 100b/1(çaḳmaġum)

çaḳmaḳ çaḳ - [T.] Çakmak yakmak, ateş yakmak
ç.- dı 100b/2

çal - [T.] Başkasına âit olan bir şeyi gizlice almak, bıçakla kesmek
ç.- ardı 059b/9
ç.- arısaŋ 132a/4
ç.- arlar 196b/11
ç.- arlardı 055b/7
ç.- dı 059a/3, 059a/5, 059a/11, 146a/3
ç.- dılar 055b/10, 093a/13, 132a/15, 196b/10
ç.- maḳ 055b/8

çalı [T.] Ağaçtan küçük, cılız, dalları çok sık ve çatallı, odunumsu bitki
ç.+ da 156b/10

çalḳan - [T.] Sallanmak, dalgalanmak
ç.- dı 003b/10, 160a/10

çalḳ ḳoyun [T.] sırt üstü
ç. 194a/13

çamçaġa [T.]çırılçıplak
ç. 144a/13

çanaḳ [T.] Pişirilmiş topraktan yapılma yayvan kâse
ç.+ ları 113a/6

çap - [T.] Koşmak, süratle hareket etmek
ç.- dı 055b/5

çāre [Far.] İlâç, devâ, tedbir
ç. 048b/9, 057b/13, 061a/12, 087a/3

çāre it - [Far.+T.] çare bulmak, çare olmak
ç.- emedi 111a/7 (çāre idemedi)
ç.- emezin 173b/2 (çāre idemezin)
ç.- emezsin 106a/10 (çāre idemezsin)

çāre ḳıl - [Far.+T.] çare bulmak, çare olmak
ç. 053a/11

çayır [T.] çimen,çayır
ç. 042a/3
ç.+ a 130b/4

çek - [T.] Bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doğru yürütmek
ç. 056b/6
ç.- di 018a/1, 031a/2, 038a/5, 061b/7,

073b/11, 095a/9, 096a/3, 127a/3, 173a/2,
201b/8, 201b/9, 202b/1
ç.- diler 060a/8
ç.- dügi 070a/12
ç.- düm 135a/7
ç.- e 018b/7
ç.- emeziz 099a/5
ç.- er 029a/9, 097b/13
ç.- erdiler 202b/11
ç.- erler 131b/13
ç.- eyin 060b/11
ç.- iŋ 129a/15
ç.- üp 078a/3

çeke-gör - [T.] Çekivermek
ç.- di 115a/11

çekiç [Far.] çekiç
ç. 022a/3, 077b/1
ç.+ ile 073b/9 (çekicile)

çekin - [T.] gitmek
ç.- di 115a/10

çekirge [T.] çekirge krş. çekürge
ç. 162b/5

çekiş - [T.] Anlaşmazlık içinde bulunmak, tartışmak, münâkaşa etmek
ç.- mişidi 194b/2

çekürge [T.] çekirge krş. çekirge
ç. 112a/11
ç.+ din 112b/6
ç.+ yi 112b/5

çel - [T.] kesmek, bağlantısını koparmak
ç.- diler 041a/12

çemen [T.] çimen, yeşil ot, çayır
ç.+ idi 042a/3

çeng [Far.] savaş
ç.+ i 200b/14

çengel [T.] pençe,el
ç.+ leri 005a/7

çepçevre [T.] dört bir taraf
ç. 044a/13

çeri [T.]asker, çeri
ç. 043a/3, 043b/13, 044a/1, 055a/10,
089b/4, 094a/12, 106a/5, 109b/14, 114a/11,
149a/6, 149b/8, 151a/11, 162b/6, 173a/10,
203b/13, 205b/3, 206a/12
ç.+ de 151a/6
ç.+ le 204b/9
ç.+ leri 206a/1
ç.+ m 054a/10, 173b/1
ç.+ mden 161a/5
ç.+ ŋi 173b/3
ç.+ si 102b/6, 105b/9, 114b/1, 115a/15,
118b/15, 152a/9, 153b/6, 160b/11, 163a/10,
173a/13, 201b/2, 204a/3
ç.+ sidür 055a/11
ç.+ sile 043b/11
ç.+ simidür 055a/11
ç.+ sin 042a/2, 055a/8, 055a/9, 151b/8
ç.+ sinden 119a/1
ç.+ sine 108b/3, 109b/13, 114a/7, 177b/12
ç.+ sini 055a/13, 105b/9
ç.+ ye 201b/12
ç.+ yi 149a/8, 151a/11

çeribaşı [T.] Alay beyi, ordu başı
ç. 081b/10, 153b/7

çerilü [T.] askeri bulunan
ç. 161a/10

çermen - [T.] kolu, paçayı, eteği sıvamak
ç.- di 167b/6

çeşme [Far.] çeşme
ç. 122a/14

ç.+ ler 052b/2, 158a/11

çeşnigīr [Far.] Efendisinin yiyeceğine içeceğine bakan hizmetkâr, mutfak emini, sofracı başı.
ç.+ lere 087b/5

çetük [T.] kedi
ç. 122a/10

çevre [T.] etraf, taraf, yan
ç. 035a/4, 094a/12, 158b/10, 171a/2,
197a/7
ç.+ si 001b/6, 186b/1
ç.+ sinde 003a/12
ç.+ sindeki 108a/5
ç.+ sine 075b/7, 158b/3

çevre gözle - [T.] etrafı kontrol etmek
ç.- rdi 171a/10

çıbıḳ [T.] Ağaç parçası, değnek, tahta parçası
ç.+ ları 158b/7

çıġşat - [T.] çığış çığış sesi çıkarttırmak
ç.- dı 196b/4

çıḳ - [T.] Çıkmak, erişmek, yükselmek, ayrılmak, terk etmek, uzaklaşmak
ç. 012a/2, 014a/8, 016a/3, 018a/12,
018b/4, 052b/12, 063b/7, 121b/6, 177b/5,
198a/8
ç.- a 021a/9, 047a/4, 061b/1, 078b/1,
100b/7
ç.- alar 129a/4, 175a/9
ç.- alum 066a/12, 108b/4, 113b/9, 182b/7
ç.- am 033b/3, 082b/4
ç.- an 033a/11, 087b/2
ç.- ar 045b/8, 046a/1, 046a/9, 047b/3,
047b/9, 097a/11, 159a/11
ç.- arlarıdı 050b/11, 174b/7
ç.- arsa 088b/4, 088b/5, 089a/1
ç.- asıdur 103b/9
ç.- asın 010b/10
ç.- dı 014a/9, 017a/10, 018a/8, 018b/6,
018b/11, 018b/12, 019b/7, 021a/10, 029a/9,
030b/6, 032a/9, 033a/9, 033b/13, 035a/12,
036b/6, 039a/1, 039a/6, 040b/9, 042a/3,
042b/7, 047b/8, 050b/6, 052a/10, 056a/3,
058a/7, 061b/1, 063a/13, 063b/9, 065b/8,
070a/1, 073b/13, 082a/1, 083b/3, 098a/12,
098a/13, 098b/1, 100a/12, 100b/5, 100b/7,
101b/5, 118a/11, 120b/3, 123b/6, 123b/8,
142a/12, 142b/3, 142b/6, 148a/3, 148a/7,
151b/3, 154b/10, 154b/11, 167b/10, 172b/3,
173a/13, 174a/7, 174b/13, 177b/6, 179a/8,
179b/11, 184b/6, 187b/1, 189a/1, 197a/10,
201a/5, 203b/4, 204a/5, 204b/12, 205a/1
ç.- dıġı 001b/8
ç.- dılar 019a/4, 033b/5, 108b/9, 109a/2,
109a/3, 112a/1, 117b/2, 117b/3, 138b/5,
144b/6, 150b/11, 155b/1, 171b/13, 176b/13,
178a/11, 181b/2, 182b/9, 190a/2, 195b/11,
204a/8, 205b/8
ç.- duġından 061b/2
ç.- duḳ 183b/6
ç.- dum 021b/2, 035a/4, 055a/1, 074a/8,
178b/3

ç.- duŋ 127a/5
ç.- ınca 033a/5
ç.- ıp 133a/2, 158b/11
ç.- ısar 032b/12
ç.- madı 162b/10, 183b/12
ç.- maġıl 179b/9
ç.- maḳ 186a/9
ç.- mayasın 016b/9
ç.- mayavuz 181b/8
ç.- mazam 079b/9
ç.- mış 020b/10, 062a/2, 168a/6
ç.- mışıdı 022a/1, 067b/13, 095a/2, 150a/6
ç.- salar 067a/5
ç.- sun 040b/6
ç.- up 016a/1, 045b/12, 052b/3, 052b/6, 062b/2, 114a/1, 115b/1

çıḳa-gel - [T.] Beklenmedik bir zamanda gelmek
ç.- di 073a/11, 086b/13, 095a/6, 168b/4, 190a/4, 198a/11
ç.- diler 070a/3

çıḳar - [T.] Birinin veya bir şeyin çıkmasını sağlamak, çıkmasına sebep olmak
ç. 100b/9, 100b/10, 100b/12, 102a/2, 102b/3, 132a/10
ç.- alar 069b/13, 077b/5
ç.- am 015a/1
ç.- an 070a/6
ç.- dı 008b/1, 018a/4, 019a/1, 026a/8, 027b/7, 034a/2, 066a/13, 066b/4, 089b/9, 100b/11, 102a/2, 105a/12, 108a/2, 122a/14, 133b/4, 135a/7, 138b/6, 140a/10, 152a/6, 159b/4, 174a/12, 176b/9, 180a/6, 183a/11, 185a/1, 191b/6, 199b/9, 200a/15, 201b/9, 207a/13
ç.- dıki 058b/4
ç.- dılar 013a/7, 077b/9, 081a/5, 085b/8, 125a/11, 158a/7, 174a/7, 174a/8, 181b/5, 182b/9, 186b/13, 193b/5, 193b/9, 193b/11, 197a/4
ç.- dum 102b/4
ç.- duŋ 019b/8
ç.- ımadı 201b/8
ç.- ımadılar 204b/13
ç.- ımazuz 099a/8
ç.- ıram 169b/13
ç.- ırlardı 149b/6
ç.- ısar 046b/6
ç.- maḳ 108a/12
ç.- mış 132a/12
ç.- mışıdı 168a/1
ç.- mışlar 186b/13
ç.- mışlardı 030a/3
ç.- ur 045b/9, 106a/9, 107a/6, 168a/3
ç.- urdı 122a/12
ç.- urken 077b/9

çıḳarı-vir - [T.] çıkarıvermek
ç.- eyin 201b/8

çıḳış - [T.] güç yetirmek
ç.- amazuz 119b/7
ç.- ımazdı 191b/1
ç.- mazlar 089b/9

çiçek [T.] çiçek
ç.+ ler 052b/7

çift 1 [T.] Bir erkek ve bir dişiden oluşan iki eş
ç. 032a/8

çift 2 [T.]tarla, bağ, bahçe
ç.+ lerine 145b/10

çiftçi [T.] Geçimini toprağı işleyip ekerek sağlayan kimse, ekinci, rençber, çifçi:
ç.+ ler 145b/11

çiftlen - [Far.+T.]evlenmek
ç.- di 008a/7, 029b/3

çigin [T.] omuz
ç. 003a/5
ç.+ inden 018a/1

çihān [Far.] Yaratılmış olan şeylerin bütünü, evren, kâinat, kosmos
ç.+ da 128b/1

çirāġ [Far.] Yağ kandili ve genellikle mum, meş'ale gibi ışık veren şey
ç.+ a 158b/1

çiyan [T.] akrep
ç. 101b/1
ç.+ lar 032b/2

çoban [Far.]çoban
ç. 043a/11, 043a/13, 043b/1, 043b/2,
104b/7, 172a/1, 182b/9, 182b/10, 182b/12
ç.+ a 151b/4, 171b/13, 182b/9, 182b/11
ç.+ ıdı 021b/8, 024a/12
ç.+ lar 145b/8

çobanlıḳ [Far.+T.] çobanlık
ç.+ a 099b/9 (çobanlıġa)

çoġal - [T.] çoğalmak, artmak
ç.- dılar 198b/1

çoḳ [T.] çok, fazla
ç. 008a/10, 011b/12, 019a/10, 024a/8,
028a/13, 028b/7, 028b/10, 028b/12, 034b/7,
034b/9, 036b/13, 039a/11, 041b/6, 045a/7,
046a/7, 046a/11, 046a/13, 050b/8, 051a/12,
054a/10, 056b/8, 061a/2, 062a/3, 063a/5,
064a/3, 067a/2, 067b/8, 070a/8, 072b/2,
073a/1, 075a/10, 077b/11, 078b/8, 081b/1,
082a/3, 084a/9, 085b/9, 086a/12, 086b/10,
092a/7, 092a/10, 093b/11, 094b/6, 097b/10,
097b/13, 102a/10, 102a/12, 102b/5, 107a/8,
124a/8, 144a/8, 145a/7, 145b/3, 145b/4,
147a/6, 151a/11, 152b/9, 153b/8, 161a/10,
162b/6, 163a/10, 168a/11, 170a/5, 171b/9,
173a/12, 174b/9, 177a/8, 177a/11, 180a/10,
181b/6, 185a/11, 189b/3, 195b/3, 196a/2,
196b/1, 201b/13, 203b/13
ç.+ dur 037b/10, 100b/11, 102b/6, 103a/7,
123b/3, 137a/4, 149a/11, 153a/1, 156a/7,
164b/6, 164b/7, 172a/8, 187b/11
ç.+ ıdı 017a/4, 067a/4, 118b/15, 127b/10,
129b/4, 145a/4, 182a/8, 186b/1, 192b/1(çoġıdı)
ç.+ lar 082b/1

çoḳ ol - [T.] Çok olmak, fazla olmak
ç.- a 040a/11, 170b/3
ç.- dı 008a/4, 008a/13, 024a/2, 036a/1
ç.- dılar 035b/5
ç.- urdı 065a/5

çoġa dut - [T.] karşılığında çok vermek, çoğa saymak
ç. 091b/5
ç.- aram 085b/13

çoḳa çıḳar - [T.] Çoktandır, uzun zamandır
ç.- ayın 071b/5

çoḳdan berü [T.] Çoktandır, uzun zamandır
ç. 148a/9

çoḳlar [T.] Çok kişiler, birçokları
ç. 094b/9

çoḳluḳ [T.] fazlalık, çokluk
ç.+ unı 005a/1 (çoḳluġum)

çomaḳ [T.] değnek, sopa
ç. 056a/2
ç.+ lar 134b/8
ç.+ larıla 055b/13

çögen [Far.] Çevgân denen oyun, ucu eğri sopa
ç. 072a/5

çölmek[T.] çömlek, toprak kap krş. çömlek
ç.+ ler 160a/4

çömlek [T.] çömlek, toprak kap krş. çölmek
ç.+ leri 113a/6

çöngel - [T.] Zayıflamak, kuvveti kaybolmak, körleşmek
ç.- ür 002b/3

çöz - [T.] çözmek
ç. 197b/8
ç.- di 197b/12

çuḳur [T.] Belli bir maksatla kazılmış veya oyulmuş yer
ç. 025a/1

çul [Ar.] Hayvanların üzerine konan kıl, kenevir veya yünden yapılmış örtü
ç.+ ları 164b/13

çulḫa [Far.] El tezgâhında bez dokuyan kimse, dokumacı
ç.+ yıdı 021b/9

çuval [Far.] çuval
ç. 086b/13
ç.+ dan 087b/2
ç.+ ıŋuzda 087a/4
ç.+ ların 086b/13
ç.+ larına 092b/9
ç.+ umuzda 087b/3

çün [Far.] Çünkü, mâdemki
ç. 012b/1, 012b/5, 016a/5, 016b/4,
016b/12, 017b/1, 019b/9, 021b/1, 024a/6,
024a/10, 026b/13, 027a/6, 027a/8, 030a/2,
031b/9, 033a/1, 034a/10, 034a/11, 035a/1,
036b/1, 039a/3, 039b/1, 039b/7, 040a/5,
043a/2, 043b/6, 045b/4, 045b/7, 046a/13,
047a/12, 049b/11, 050a/9, 051a/8, 051b/6,
051b/12, 053a/3, 053a/8, 054a/10, 056a/8,
057b/6, 058a/5, 058a/6, 058b/3, 059a/1,
059a/11, 059a/12, 059b/11, 059b/13, 060a/8,
060a/12, 060b/6, 060b/8, 060b/12, 061b/2,
061b/6, 061b/11, 062b/4, 062b/6, 063a/10,
064a/2, 065b/7, 066a/8, 067a/3, 067a/10,
068b/3, 070b/10, 074a/1, 075a/13, 077a/9,
077b/13, 082b/6, 083a/11, 084a/11, 084b/8,
085a/2, 085a/9, 086a/2, 086b/1, 086b/6,
087a/3, 087a/10, 087a/13, 089b/8, 090b/5,

090b/7, 091a/13, 091b/3, 091b/10, 093a/11,
093b/8, 094a/6, 095a/10, 097b/9, 097b/10,
099b/6, 100b/1, 100b/6, 104a/6, 104a/10,
104b/1, 105b/13, 106b/1, 106b/10, 107a/7,
108b/12, 109a/3, 109a/15, 109b/15, 110a/3,
110a/7, 110b/7, 112b/7, 114a/4, 114b/1,
115a/12, 117a/3, 117a/12, 117b/9, 118a/10,
118b/4, 118b/11, 120a/1, 120a/11, 120b/2,
120b/7, 120b/9, 121a/1, 121b/1, 124a/9,
124a/14, 124b/15, 125b/10, 126b/6, 129a/1,
133a/4, 134a/7, 134b/10, 135a/11, 136b/2,
136b/5, 136b/9, 136b/11, 137a/7, 137b/8,
138b/6, 138b/13, 139a/3, 139a/4, 141b/1,
141b/9, 142a/7, 142a/11, 142b/10, 143a/2,
143a/7, 144b/3, 147a/12, 147b/6, 149a/3,
149b/1, 150a/9, 150b/9, 151a/2, 151a/4,
151a/11, 151b/7, 151b/8, 151b/13, 152a/2,
152a/6, 153a/3, 153a/9, 153a/10, 153a/11,
153b/8, 153b/10, 154a/4, 154a/10, 155a/13,
155b/8, 155b/9, 156a/9, 156b/3, 156b/9,
156b/10, 156b/11, 157a/2, 158b/8, 160a/1,
160b/1, 160b/5, 160b/6, 162b/7, 162b/9,
163a/6, 163a/7, 163a/11, 164a/1, 164a/4,
164a/12, 164b/3, 165a/3, 165a/9, 165a/12,
166a/11, 166b/6, 166b/9, 166b/11, 167a/8,
167b/5, 168a/11, 168a/13, 168b/3, 169a/1,
169b/12, 170a/1, 170a/10, 171b/6, 171b/9,
171b/11, 172a/12, 172b/2, 173a/8, 173a/10,
173b/4, 174a/1, 175a/4, 175a/7, 175b/1,
177b/6, 177b/7, 178a/8, 179a/12, 179a/13,
179b/11, 180a/1, 180b/6, 180b/7, 181b/11,
182a/9, 183a/2, 183a/8, 184a/2, 184b/1,
184b/11, 185a/12, 185b/7, 185b/8, 186a/6,
187b/1, 187b/2, 187b/3, 188a/3, 189a/2,
189a/5, 189a/9, 190a/4, 190a/13, 191a/3,
191a/4, 191b/12, 192b/6, 193a/10, 193b/5,
194a/3, 194a/8, 194b/7, 195a/13, 195b/10,
195b/11, 196a/3, 196a/10, 196b/5, 196b/9,
196b/10, 197b/4, 197b/11, 198b/2, 199a/6,
199b/7, 200a/4, 200a/13, 201a/12, 203b/11,
203b/13, 204a/5, 204a/8, 204a/11, 204a/12,
204b/5, 205a/4, 205a/9, 205b/4, 205b/10,
205b/13, 206a/1, 206a/8, 206b/5, 206b/6,
207a/1, 207a/7, 207a/10, 207a/13, 207b/9

çünki [Far.] çünkü, zira
ç. 008a/4, 009b/13, 013a/3, 013a/4,
013a/6, 013a/11, 015b/7, 016b/2, 017a/6,
017a/8, 017b/4, 020b/3, 021a/7, 022b/9,

023a/3, 023a/4, 023a/7, 024b/10, 025a/1,
025a/6, 027a/3, 027a/11, 029a/6, 030a/1,
030a/9, 030b/4, 031a/9, 032a/6, 032b/5,
032b/13, 033a/9, 033b/10, 033b/13, 034b/12,
035a/7, 037b/1, 039a/5, 039a/7, 039b/10,
042a/9, 042a/12, 042a/13, 043a/7, 043a/9,
047a/4, 047b/5, 048a/4, 048a/12, 048b/5,
049b/9, 051a/4, 052a/7, 052a/10, 052b/8,
052b/13, 054b/7, 054b/8, 055a/2, 056a/2,
056b/5, 056b/11, 056b/13, 057b/12, 059b/1,
061a/10, 066b/10, 068a/2, 068b/7, 068b/11,
069a/4, 069b/3, 069b/10, 070a/1, 071a/13,
071b/3, 071b/4, 071b/11, 072b/5, 073a/3,
073a/9, 074a/8, 074b/4, 076a/11, 077b/8,
078a/13, 078b/3, 078b/13, 079a/1, 080a/4,
080b/3, 080b/7, 081a/2, 081a/6, 081b/9,
082a/6, 082b/9, 083b/11, 084a/1, 084a/5,
084a/7, 085a/6, 086a/13, 086b/12, 087a/9,
087b/12, 088a/5, 088a/12, 089a/4, 090a/4,
091a/13, 093a/6, 093a/13, 094a/1, 095a/8,
095b/5, 096a/7, 096b/2, 096b/5, 096b/7,
096b/11, 097a/3, 097a/9, 098b/5, 099a/1,
100a/3, 100a/9, 100a/11, 100b/4, 102a/5,
103a/13, 103b/9, 104a/6, 104b/1, 104b/10,
104b/12, 105a/3, 105a/4, 105b/8, 105b/11,
106a/1, 106a/7, 106a/13, 107b/6, 109a/12,
115a/10, 115a/15, 115b/8, 116a/10, 116b/4,
116b/13, 119b/3, 121b/8, 123b/10, 125a/8,
130b/2, 133b/6, 137b/2, 138b/4, 138b/10,
142b/6, 142b/8, 149a/10, 149b/8, 149b/11,
157a/6, 160b/13, 164a/10, 164a/11, 164b/8,
166b/9, 172b/1, 178a/11, 180a/2, 180a/9,
180a/13, 180b/2, 183a/12, 183b/8, 184a/7,
185b/1, 187a/3, 187a/5, 187a/7, 187a/10,
189a/12, 189b/8, 190b/1, 191a/12, 192b/8,
196b/3, 197b/5, 197b/7, 198a/7, 198b/12,
199a/4, 204b/8, 205b/6, 206a/4, 206a/12

çün kim [Far+T] Çünkü, nedeniyle
ç. 011a/3, 011a/13, 011b/7, 012b/13,
014a/11, 014b/10, 014b/13, 015b/3, 017a/2,
017a/11, 019b/7, 022b/1, 026a/1, 036b/10,
038a/2, 049a/2, 049a/12, 050a/4, 072b/9,
194a/12

çürü - [T.] çürümek
ç.- miş 184a/9, 184a/12, 184a/13

çürüt - [T.] çürütmek
ç.- meye 183a/12

-D-

da [T.] de bağlacı

d. 110a/12, 128b/8, 134a/5, 141a/7,
205b/6

dādın al - [T.] Hakkını almak
dādumı-ıvir 205b/5

daġıl - [T.] dağılmak, uzaklaşmak
d.- up 056a/5

daġıt - [T.] dağıtmak
d.- dığı 077b/6

daḫı [T.] "da, de" bağlacı "Bile, da/de" anlamlarına gelen kuvvetlendirme sözü
d. 001b/5, 002a/3, 002a/9, 002b/6,
002b/12, 003a/2, 003a/3, 003b/3, 004a/9,
004a/11, 004a/12, 004a/13, 004b/12, 005a/2,
006b/5, 006b/10, 007a/8, 007b/5, 007b/6,
007b/13, 008a/3, 008a/6, 008a/9, 008a/10,
008a/12, 008b/8, 009a/1, 009a/5, 009a/6,
009a/7, 010a/9, 010b/1, 010b/7, 010b/12,
011a/4, 011a/5, 011a/8, 011b/10, 012a/1,
012a/13, 012b/10, 013a/2, 013b/10, 014b/6,
015a/1, 015a/9, 015a/11, 015a/12, 015b/10,
016a/2, 016b/1, 016b/6, 016b/13, 017a/2,
017a/10, 018a/3, 018a/12, 018a/13, 018b/1,
018b/5, 018b/8, 018b/12, 019a/1, 019a/11,
019b/13, 020a/1, 020a/12, 020b/7, 020b/8,
021a/6, 021a/12, 021b/1, 021b/4, 021b/8,
021b/13, 022a/13, 022b/10, 023a/4, 023a/7,
023b/2, 023b/8, 024a/10, 024a/13, 024b/7,
025b/12, 026a/9, 026a/10, 026a/11, 026b/7,
026b/11, 027a/2, 027a/4, 027a/12, 027b/11,
027b/12, 028a/12, 028a/13, 028b/1, 028b/2,
028b/4, 028b/10, 029b/6, 029b/13, 030a/1,
030a/5, 030a/10, 030a/13, 030b/3, 030b/6,
030b/9, 030b/11, 031a/3, 031a/6, 031a/7,
031a/10, 031b/11, 032a/1, 032a/11, 033a/3,
033b/4, 033b/7, 034b/1, 034b/3, 034b/4,
035a/10, 035b/3, 035b/5, 035b/10, 035b/13,
036b/5, 036b/7, 037a/1, 037a/2, 037b/1,
037b/4, 038a/4, 038a/7, 038b/3, 038b/7,
039a/5, 040a/13, 040b/5, 040b/6, 040b/12,
040b/13, 041b/10, 042a/1, 042a/7, 042a/11,
042a/12, 042b/1, 043a/8, 043b/11, 043b/12,
044a/2, 044a/3, 044a/11, 044b/1, 044b/4,
044b/5, 045a/6, 045a/7, 045a/11, 045b/2,
045b/6, 046a/10, 046a/11, 046b/7, 046b/9,
046b/10, 046b/13, 047a/7, 047a/12, 049b/1,
049b/7, 049b/8, 049b/11, 050a/6, 050a/8,
050b/3, 050b/6, 051b/3, 052a/1, 052a/6,
052a/11, 052b/10, 052b/11, 053a/8, 053b/4,
054a/1, 054a/5, 054b/1, 054b/2, 054b/3,
054b/11, 055a/6, 055a/11, 055b/11, 055b/12,

056a/4, 056b/9, 056b/12, 057a/11, 057b/3,
057b/12, 058a/5, 058b/6, 058b/10, 059a/1,
059a/8, 059a/11, 059b/5, 059b/9, 060a/5,
060a/13, 060b/6, 060b/12, 061a/8, 061b/7,
062a/1, 062a/6, 062b/5, 063b/13, 064a/2,
064a/10, 064b/3, 064b/4, 064b/6, 064b/9,
064b/12, 065a/1, 065b/3, 065b/10, 065b/11,
066a/10, 066b/11, 067a/3, 067b/1, 067b/12,
068a/7, 068b/9, 069a/6, 069b/11, 070a/13,
070b/7, 070b/8, 071a/3, 072a/5, 072a/6,
072b/4, 072b/9, 073a/1, 073a/6, 073b/13,
074a/6, 074a/10, 074a/13, 075a/4, 075b/6,
075b/11, 075b/13, 076a/3, 076a/8, 076a/9,
076b/5, 076b/11, 076b/13, 077a/2, 078a/11,
078a/13, 078b/2, 078b/11, 078b/12, 079a/1,
079a/2, 079a/5, 079a/9, 079a/11, 079b/3,
079b/10, 080a/6, 080b/7, 080b/13, 082a/1,
082a/5, 082b/4, 082b/6, 082b/12, 082b/13,
083a/3, 083b/9, 084a/3, 084a/5, 084b/2,
084b/12, 085a/6, 085b/4, 085b/13, 086a/3,
086a/5, 086a/6, 086b/3, 086b/5, 086b/7,
086b/10, 087a/8, 087a/12, 087b/8, 087b/9,
088a/6, 088b/3, 088b/6, 089a/2, 089a/3,
089a/4, 089a/5, 089a/7, 089a/8, 089a/9,
089b/2, 089b/6, 089b/7, 090a/10, 090a/12,
090b/3, 090b/8, 090b/10, 090b/13, 091a/12,
091a/13, 091b/2, 091b/6, 091b/12, 092a/5,
092a/8, 092b/3, 092b/7, 092b/11, 093a/3,
093a/8, 093a/9, 093a/12, 093b/7, 093b/8,
094a/9, 094b/1, 094b/2, 094b/9, 095a/1,
095b/8, 095b/12, 096a/7, 096a/9, 096b/4,
097a/1, 097a/3, 097a/5, 097b/3, 098a/4,
099a/5, 099a/8, 099b/10, 100a/5, 100a/8,
100a/9, 100a/10, 100a/11, 100a/13, 100b/8,
101a/5, 101a/13, 101b/4, 101b/5, 101b/8,
101b/9, 101b/13, 102a/2, 102a/8, 102a/9,
102a/10, 102b/3, 102b/6, 102b/9, 103a/1,
103a/9, 103a/10, 103a/11, 103b/1, 103b/8,
105a/1, 105b/8, 105b/10, 106a/4, 106a/5,
106a/7, 106a/9, 106a/13, 106b/1, 106b/4,
106b/5, 106b/13, 107a/1, 107a/7, 107b/1,
107b/5, 107b/8, 108a/4, 108a/9, 108a/11,
108a/13, 108b/2, 108b/5, 108b/8, 109a/2,
109a/3, 109b/3, 110a/7, 110b/5, 111a/10,
111b/4, 111b/8, 112b/15, 113a/4, 115a/1,
115a/9, 115a/12, 116b/6, 117a/5, 117a/9,
117a/10, 117a/11, 118a/13, 118b/3, 118b/6,
120a/15, 120b/6, 120b/7, 121a/6, 121a/12,

121b/3, 121b/15, 122a/6, 122a/7, 122b/8,
122b/9, 122b/11, 122b/12, 122b/13, 123a/2,
123a/3, 123a/4, 123a/9, 123a/15, 123b/3,
123b/11, 125b/1, 125b/4, 125b/9, 126b/3,
126b/13, 127a/12, 127b/2, 127b/14, 128a/13,
128b/7, 129a/5, 129a/6, 129b/12, 130a/8,
131a/4, 131b/12, 132a/2, 133b/5, 133b/7,
133b/14, 134b/15, 135a/1, 135b/1, 135b/9,
137a/7, 137a/11, 138a/3, 138a/5, 138b/10,
139a/12, 139b/1, 139b/2, 139b/8, 139b/11,
139b/12, 140a/10, 140b/4, 142b/3, 142b/4,
142b/11, 143a/6, 143a/11, 143b/1, 143b/11,
144a/7, 144a/13, 144b/11, 145a/2, 145b/4,
145b/9, 146a/3, 146a/10, 146a/11, 146a/13,
146b/8, 146b/10, 146b/11, 146b/12, 147a/8,
147a/9, 147b/3, 148a/5, 149a/6, 149a/11,
149a/12, 149b/2, 150a/9, 151b/2, 151b/8,
151b/13, 152a/3, 152a/4, 152a/8, 152a/10,
152b/12, 152b/13, 153a/2, 153a/10, 154a/1,
154a/8, 154a/10, 155b/1, 155b/11, 156a/5,
156b/10, 157a/9, 157a/11, 157b/5, 157b/8,
157b/10, 157b/12, 158a/3, 158a/4, 158a/9,
158b/2, 158b/5, 159a/5, 159a/10, 160a/4,
160a/7, 160a/8, 160a/12, 160a/13, 160b/4,
160b/7, 160b/10, 160b/12, 161a/2, 161a/6,
161b/10, 162a/1, 162a/5, 162a/9, 163a/1,
164a/7, 164a/9, 164a/10, 164b/7, 164b/9,
164b/13, 165a/1, 165a/2, 165b/10, 165b/11,
165b/12, 166b/3, 166b/7, 167a/11, 167b/10,
168a/10, 168a/11, 168a/13, 168b/1, 168b/8,
169b/3, 169b/4, 169b/8, 169b/13, 170a/8,
170b/4, 170b/10, 170b/12, 171a/1, 171a/9,
171b/7, 172a/11, 172b/11, 173a/1, 173a/4,
173a/12, 173b/1, 173b/12, 174a/7, 174a/8,
174a/13, 174b/1, 175b/8, 176a/6, 176b/2,
176b/13, 177a/6, 177a/13, 177b/5, 177b/11,
178a/1, 178a/10, 178a/11, 178a/12, 178b/8,
178b/9, 178b/11, 179a/3, 179a/8, 179a/10,
179a/11, 179a/12, 179b/7, 179b/10, 180b/8,
180b/11, 181a/8, 181a/12, 182a/3, 182a/6,
182b/2, 182b/7, 182b/10, 183a/2, 183a/6,
183b/3, 183b/5, 183b/12, 184a/4, 185b/3,
185b/4, 185b/11, 185b/12, 186a/10, 186a/11,
186b/11, 186b/13, 187a/1, 187a/4, 188a/2,
188a/12, 188b/11, 189a/13, 189b/12, 190a/8,
190b/4, 190b/8, 191a/2, 191a/9, 192a/11,
192b/5, 192b/9, 192b/10, 192b/11, 192b/12,
193a/2, 193a/3, 193a/6, 193a/9, 193a/10,

193a/13, 193b/8, 193b/10, 194a/3, 194a/9,
194a/10, 194b/11, 195a/2, 195a/3, 195a/4,
195a/9, 195b/6, 196a/5, 196b/3, 196b/4,
196b/6, 196b/7, 196b/8, 197b/3, 197b/10,
198a/9, 198b/4, 198b/8, 198b/11, 198b/13,
199a/7, 199a/11, 199b/11, 199b/12, 200b/1,
200b/6, 201b/4, 202a/8, 202a/13, 202b/1,
203b/8, 203b/10, 203b/12, 203b/13, 204a/1,
204a/4, 204a/12, 204b/2, 204b/4, 204b/6,
205a/5, 206a/5, 206a/10, 206a/11, 206b/10,
206b/12, 207a/1, 207a/5, 207a/6, 207a/8,
207a/13, 207b/6, 207b/11
d.+ mı 170b/3

daḳ - [T.] ad vermek
d.- dı 091a/2
d.- dum 091a/4

daḳın - [T.] süslenmek yahut korunmak amacıyla bir şey takmak
d.- duḳların 113b/14

dal - [T.] Başka bir şeyle ilgilenmeyecek şekilde kendini bir şeye vermek
d.- dı 102a/6

dal [T.] Arap alfabesindeki dal harfi
d. 189b/5

dalaş - [T.] Kavga etmek
d.- dılar 024b/13

dam - [T.] damlamak
d.- a 204a/7

dāne [Far.] adet, tohum
d. 002a/5, 021b/1
d.+ si 023a/3

danış - [T.] danışmak, fikir sormak
d.- ayım 198a/12
d.- ayın 105b/11
d.- dı 106a/1, 204b/10
d.- dılar 068a/5, 076a/9, 082b/1, 089b/1,
182b/7
d.- ır 179a/3
d.- up 068a/11, 088b/11
d.- ur 101a/5

danışıḳ [T.] istişâre, meşveret, müzâkere.
d.+ ıŋuz 198b/6 (danışığıŋuz)

dar [T.] sıkıntı, kasvet
d.+ dur 102b/9

darlıḳ [T.] sıkıntı, kasvet içinde olma
d.+ ın 102a/9 (darlığın)

dart -1 [T.] taşımak
d.- dılar 052a/3,

dart - 2 [T.] ağırlığını ölçmek
d.- dılar 178a/1

dart -3 [T.] çekmek, çıkarmak
d.- sunlar 129a/6

daşra [T.] dışarı
d. 082a/1, 169b/11, 182b/6, 184b/5,
192a/5, 193a/13, 200b/2
d.+ dan 082a/2

daşra çıḳ - [T.]dışarı çıkmak, yazıya çıkmak
d. 075a/13
d.- aram 162b/1
d.- dı 052b/13, 073b/12, 075a/13, 153a/8
d.- dılar 051a/1, 068b/11, 082b/5

daʿvā [Ar.] dava
d.+ sın 096b/5, 181a/12

daʿvet [Ar.] davet, çağrı
d. 050a/3
d.+ e 031a/5, 198a/13
d.+ i 034a/7, 053b/11

daʿvet et - [Ar.+T.] davet etmek, çağırmak krş. daʿvet it -
d. 125a/3
d.- di 111a/7
d.- diler 200b/3

daʿvet eyle - [Ar.+T.] davet etmek, çağırmak
d. 030a/2, 197b/1, 198a/7
d.- di 028a/5
d.- medi 062a/13

daʿvet it - [Ar.+T.] davet etmek, çağırmak krş. daʿvet et -
d. 030b/1
d.- di 025a/9, 031b/1, 037a/9, 055a/7,
141b/2, 142a/6, 181a/6, 181a/8
d.- diler 072b/5, 191a/12
d.- dimise 198a/6
d.- dügüŋ 077a/5
d.- elüm 104a/9 (daʿvet idelüm)
d.- er 050a/9, 206b/8 (daʿvet ider)
d.- erdi 030b/13, 031a/1, 031b/1, 040b/5,
170b/5 (daʿvet iderdi)
d.- erem 165b/2 (daʿvet iderem)
d.- erlerdi 170b/4 (daʿvet iderlerdi)
d.- icegez 073b/3 (daʿvet idicegez)
d.- iŋ 191a/9 (daʿvet idiŋ)
d.- medi 084b/11
d.- medüŋmi 062b/2
d.- mege 037a/3, 105a/7, 206b/4
d.- sün 163b/3

daʿvet ḳıl - [Ar.+T.] davet etmek, çağırmak
d.- a 028b/9, 189b/7
d.- dı 031a/3, 031a/7, 031a/10
d.- sun 040a/9
d.- uŋ 053b/11

daʿvī [Ar.] dava
d. 155a/11
d.+ sin 044b/1, 057a/7, 074b/11, 080b/11,
106a/3, 182b/2, 207a/4

daʿvī it - [Ar.+T.]dava etmek
d.- di 136b/1, 155a/12
d.- en 107b/5 (daʿvī iden)
d.- erse 155a/6 (daʿvī iderse)
d.- mezdi 158b/11

daʿvīci [Ar.+T.] davacı
d. 158b/10
d.+ leriz 154a/5

dayan -[T.] yaslanmak, destek almak
d.- dı 168b/12

dāye [Far.] Sütnine, bir çocuğa süt veren ve bakan câriye, dadı, taya
d.+ ye 193a/3

dāyim [Ar.] Her vakit, her zaman, devamlı olarak, sürekli
d. 002a/10, 006b/4, 026a/12, 039a/12,
060b/3, 067a/6, 072a/4, 078a/10, 078a/12,
079b/1, 080b/9, 085a/4, 085a/5, 088a/4,
090b/11, 093a/10, 094b/12, 098b/7, 108b/13,
131b/13, 140a/11, 143b/10, 157a/4, 170b/1,
171a/6, 175a/12, 191b/1

dāyimā[Ar.] Her vakit, her zaman, devamlı olarak, sürekli
d. 005a/5, 036b/10, 036b/11, 038b/9,
056b/2, 082a/1, 111a/5, 125b/12, 149a/4,
149a/6, 169a/9, 174b/6, 175b/3, 193a/4

dāyimlıḳ [Ar.] Sürekli, devamlı
d.+ ıdur 189b/5 (dāyimlıġıdur)

de - [T.]söylemek, demek
d.- di 050a/10, 057b/10, 059a/5, 061a/6,
062a/1, 062b/8, 063b/3, 063b/5, 063b/6,
064a/3, 067b/1, 068b/11, 071a/2, 071a/3,
071b/8, 072b/1, 072b/9, 073a/4, 074b/1,
075a/1, 075a/3, 076b/5, 077a/2, 077b/12,
078b/4, 080a/8, 081a/8, 081b/6, 082b/4,
084a/9, 088a/9, 090a/13, 094a/4, 096a/10,
096a/11, 096a/12, 098b/11, 099a/1, 100a/1,
101b/10, 102a/6, 104a/8, 105a/3, 107a/11,
108b/11, 109b/10, 111a/14, 113b/4, 114b/11,
115a/3, 116a/12, 117b/8, 118b/6, 120a/15,
123a/10, 124a/9, 124b/5, 125a/10, 127a/14,
127b/14, 128a/1, 128b/8, 128b/14, 129a/8,
130b/3, 130b/6, 130b/12, 130b/14, 131a/3,
131a/5, 132a/4, 132a/10, 132b/8, 134a/9,
134b/11, 138b/7, 141a/8, 142a/13, 142b/1,
143a/1, 145b/10, 146a/5, 146a/7, 146b/5,
147a/3, 147b/2, 147b/3, 147b/8, 147b/10,
147b/11, 148a/1, 148a/2, 148a/4, 148a/8,
148a/11, 148a/13, 150a/12, 151a/1, 151a/6,
151b/2, 152a/7, 153b/2, 153b/3, 153b/6,
154b/2, 155a/1, 155a/2, 155b/5, 156b/6,
157a/6, 159b/12, 160a/11, 161a/3, 161a/5,
161a/7, 161b/2, 161b/6, 161b/9, 161b/10,
162a/13, 162b/4, 162b/7, 163b/4, 163b/5,
163b/6, 163b/9, 164a/9, 164a/11, 164b/5,
164b/6, 165b/6, 165b/8, 165b/11, 166b/3,
166b/4, 166b/7, 166b/9, 166b/12, 166b/13,
167a/1, 167b/2, 168a/11, 169b/10, 170a/1,
170a/3, 170b/9, 171b/9, 172a/2, 172a/5,
172a/12, 172b/2, 172b/9, 173a/3, 173a/4,
173a/11, 173b/2, 173b/3, 173b/5, 174a/3,
176a/1, 176a/8, 176b/1, 176b/2, 176b/7,
177a/6, 177b/5, 178a/3, 178a/11, 178b/4,
179a/3, 179a/4, 179a/11, 179b/3, 179b/5,
179b/13, 180a/1, 180a/4, 180a/5, 180a/7,
180a/12, 180b/9, 180b/10, 181a/9, 181b/1,
181b/3, 182a/3, 182a/5, 182a/6, 183b/7,
183b/10, 184a/12, 184a/13, 184b/2, 184b/3,
185a/1, 185a/6, 186a/10, 186a/13, 186b/4,
187a/1, 187a/8, 187a/10, 187a/13, 187b/4,

187b/6, 187b/7, 187b/12, 188b/4, 188b/6,
189a/10, 189b/1, 189b/2, 189b/3, 189b/6,
189b/10, 189b/11, 190a/3, 190a/10, 190a/13,
190b/6, 191b/3, 191b/6, 191b/7, 191b/12,
192a/2, 192b/4, 193b/3, 194a/6, 194a/9,
194b/4, 194b/7, 194b/9, 194b/10, 194b/13,
195a/1, 195a/11, 195b/1, 195b/3, 195b/9,
196a/4, 196b/2, 198a/2, 198a/12, 201a/6,
202a/3, 202a/9, 202a/11, 202b/7, 202b/13,
203a/12, 203b/2, 205a/10, 206a/10, 206a/13
d.- digi 130b/4
d.- digim 152a/3
d.- digin 164b/8
d.- digümüziçün 119a/9
d.- dik 123a/4
d.- dikleri 092b/8
d.- diler 059a/5, 060b/3, 062a/2, 063a/13,
070a/2, 071a/7, 071b/11, 082b/3, 083a/13,
092b/7, 092b/8, 094b/6, 108b/13, 110a/4,
112b/10, 113a/3, 114a/15, 114b/14, 115a/12,
119a/14, 120a/13, 120b/9, 121b/7, 124b/5,
129b/6, 129b/13, 133b/7, 133b/14, 145b/9,
145b/12, 146a/1, 146b/7, 148b/5, 151a/9,
151a/12, 165a/6, 171b/5, 176a/7, 178a/10,
181a/2, 181b/3, 181b/4, 181b/12, 182a/3,
182a/9, 182b/12, 184b/7, 186b/8, 187a/2,
188b/2, 188b/3, 188b/7, 190a/1, 190b/3,
190b/6, 190b/13, 191a/6, 203b/1
d.- diŋ 189b/3
d.- diyse 190a/10, 194a/3
d.- dügidi 125a/6
d.- dügin 132b/10
d.- düginden 203b/10
d.- dügüm 173b/3
d.- düm 113a/11, 172a/7
d.- düŋmi 127b/5
d.- gil 063b/7, 107a/7, 130b/2, 131a/2,
132b/8, 173a/1, 188a/13, 198a/9
d.- mek 066b/10
d.- mişdi 123a/2, 196b/2
d.- mişidi 128b/13
d.- mişidi 057a/10, 064b/5, 064b/6, 077b/10,
082a/12, 093a/8, 094a/7, 094b/13, 096b/1,
098a/9, 100a/13, 150a/8, 165b/12, 172b/12,
173a/1
d.- mişlerdür 011a/10
d.- mişleridi 094b/5
d.- ŋdüm 074a/6
d.- r 122b/14
d.- rçün 196a/1
d.- rdi 111a/6
d.- rdiler 106a/1
d.- ridi 173a/8
d.- riken 070a/2
d.- rise 058b/10, 061a/1, 126a/14
d.- rler 106a/1, 173b/11
d.- rlerdi 129b/3, 133b/6, 203a/4, 203a/5
d.- rlerse 120a/7
d.- rsen 110b/5
d.- rseŋ 113b/5, 121b/6, 131a/3
d.- rseŋüz 119a/4
d.- rsiz 120b/11
d.- ye 132b/10
d.- yevüz 069a/12
d.- yicek 051b/11, 060b/1, 083a/5, 173b/4
d.- yigen 157a/12
d.- yip 162b/8

d.- yiserlerdi 135a/9
d.- yü 109b/5, 116a/5, 133b/13
d.- yümedi 107a/7
d.- yüp 114b/5

de [T.] de bağlacı
d. 032a/5, 059a/5, 083a/9, 084a/10,
092b/9, 099a/5, 128b/7, 128b/8, 145b/9,
180b/12

debren - [T.]kımıldamak, hareket etmek
d.- em 058b/6

dede [T.] dede
d.+ lerimüz 096b/4
d.+ lerüŋüz 107a/2
d.+ m 087a/13
d.+ müz 053a/7
d.+ müzi 057a/10

def‘a [Ar.] kez, defa
d.+ da 124a/7

defn it -[Ar.+T.]toprağa gömmek, defnetmek
d.- diler 026b/8, 178b/6

deg - [T.] dokunmak, varmak, ulaşmak
d.- di 018b/13, 030a/1, 040a/8, 056a/2,
056a/6, 066b/10, 079b/7, 087b/2, 096a/6,
098b/9, 139b/9, 152b/1, 172b/1, 172b/9,
173a/10, 191a/1, 198b/2
d.- e 067a/3, 101b/5, 139b/4, 197a/10
d.- icek 056a/1, 091a/13, 163b/8
d.- iserdür 087b/1
d.- medi 025a/9
d.- memişidi 084a/10
d.- meye 079b/7, 139b/1
d.- mişidi 087a/12

degdür - [T.] yükseltmek, kaldırmak
d.- di 038a/1

degil [T.] değil krş. degül
d. 026b/12, 056b/12, 070b/9, 080a/10,
109a/8, 111b/7, 176a/4
d.+ dir 103a/13, 167b/7
d.+ dür 012a/5, 070a/2, 074b/7, 081b/1,
086a/3, 089a/3, 090a/12, 091a/13, 091b/9,
100b/13, 111b/1, 113a/15, 122b/15, 132a/6,
168b/1, 190a/4, 190a/6, 194a/4, 194a/9,
204a/1, 207a/12
d.+ em 091a/12
d.+ idi 093a/5
d.+ iz 088b/3
d.+ lerdür 120a/5
d.+ mi 091b/11
d.+ midür 084b/11, 124a/4
d.+ misse 148a/11
d.+ sin 080b/8
d.+ ven 157b/8

degin [T.] -e kadar, -e de, zamanına kadar
d. 002a/1, 009a/2, 013b/7, 013b/13,
019a/12, 020a/4, 020a/10, 023a/3, 023a/4,
023a/5, 023a/7, 024b/11, 027b/9, 031a/9,
031a/12, 031a/13, 032a/10, 033a/3, 033b/4,
038a/3, 040b/10, 041a/12, 044a/4, 059a/5,
061b/5, 062b/13, 063b/11, 066b/1, 067a/8,
068a/10, 071a/11, 079a/5, 079b/2, 082a/11,
082a/12, 090b/13, 096b/2, 098a/11, 098b/12,
111b/14, 116b/12, 121b/5, 129a/12, 133a/10,

139b/12, 141a/4, 143b/8, 144a/1, 144a/4,
146b/10, 156a/4, 157b/5, 159a/12, 159a/13,
160a/3, 160a/8, 161a/3, 162a/7, 164a/11,
175a/4, 175a/7, 180b/12, 186a/3, 186b/4,
190a/7, 192a/6, 192b/6, 193b/8, 198b/13,
200a/10, 204a/7, 205b/13, 207b/2

degir - [T.] ulaştırmak
d.- diler 171a/9
d.- evüz 097a/3

degirmen [T.] değirmen
d. 022b/7, 054b/2, 094a/5, 158b/9,
159b/6

degme [T.] Her, her bir, her hangi bir
d. 009b/1, 054a/11, 107b/10, 161a/8

degül [T.] değil krş. degil
d. 014b/12, 015b/12, 028b/13, 053a/5,
057b/13, 075b/2, 089a/3, 151a/3, 184b/13,
189b/6, 195b/12
d.+ di 026b/10, 062b/6
d.+ dür 006b/7, 010b/6, 035a/9, 054a/7,
062a/12, 063a/2, 070b/8, 078b/9, 086a/2,
086a/3, 091a/12, 093b/2, 103a/12, 106a/5,
137a/2, 144a/8, 164a/1, 175a/4, 175b/7,
176a/5, 184b/9
d.+ em 030b/3, 037a/7, 136b/5
d.+ idi 062a/10, 137a/12
d.+ imiş 053b/7
d.+ in 070a/5
d.+ midür 075b/4
d.+ misin 069a/2
d.+ misse 059b/5, 086b/7, 204b/3
d.+ misseydi 143b/7
d.+ miydüŋ 127a/4
d.+ se 086b/7
d.+ sin 042b/5, 043a/1, 152a/2
d.+ üz 037b/3, 106b/5
d.+ ven 027b/4, 027b/5, 070a/4, 079a/11

degür - [T.] ulaştırmak
d.- di 137a/7
d.- e 192a/2
d.- esin 055a/5

dek [T.] -e kadar, -e değin
d. 084a/2, 090b/6, 097a/7, 173a/9,
176a/13

dek dur - [T.] Uslu, sessiz, sakin durmak, susmak
d. 106b/8
d.- uŋ 151b/9

del - [T.]delmel
d.- di 138b/2
d.- düm 139a/8, 139a/11
d.- düŋ 138b/2
d.- eler 175a/4

delālet [Ar.] Yol göstermek, kılavuzluk

delālet eyle - [Ar.+T.] göstermek, anlatmak
d.- r 185b/9, 186a/1

delālet it - [Ar.+T.] göstermek, anlatmak
d.- er 185b/9, 185b/10, 185b/11, 185b/12, 185b/13 (delālet ider)

delik [T.] delik, deşik
d. 114b/13

delīl [Ar.] delil, yol gösteren, kılavuz, rehber
d. 013b/7, 015a/2, 072b/8, 086a/3,
093b/12, 102b/7, 203a/11

delīl aŋ - [Ar.+T.] kanıt göstermek
d.- alum 004b/12

delīl ḳıl - [Ar.+T.] Yol gösterici yapmak
d.- ur 045b/13, 047a/13

delim [T.] çok, hep
d. 203a/10

dellāl [Ar.] tellal
d.+ lar 057a/11, 071b/6, 071b/8
d.+ ları 071b/7

delü [T.] deli
d. 030b/3, 037a/7, 194a/5, 194a/9
d.+ dür 030a/11
d.+ mi 088a/1
d.+ sin 037a/5, 040b/3
d.+ yimiş 107b/3

delü ol - [T.] deli olmak
d.- a 194a/2, 194a/9
d.- amı 071b/1
d.- dı 193b/12
d.- dılar 081a/8
d.- maya 194a/5
d.- maz 194b/1
d.- mazuz 088a/1
d.- mış 168a/7
d.- mışsın 030b/3

delük [T.] delik
d.+ i 005a/13, 199b/11 (delügi)
d.+ inden 005a/13, 199b/9, 199b/11, 199b/12 (delüginden)
d.+ ine 005b/6, 043a/9 (delügine)

dem [Far.] zaman, çağ
d. 018a/5, 018b/1, 041b/2, 059a/9, 060a/11,
066b/5, 080a/11, 080b/11, 082b/10, 083b/13,
095b/10, 109a/5, 137b/9, 184a/8, 206a/7, 206b/1
d.+ de 019a/10, 154b/9
d.+ e 066b/1

dembedem [Far.] Her zaman, daima, her an
d. 028a/6, 049a/2, 140a/10, 183a/11

dem dem [Far.] Zaman zaman
d. 162a/13

demetü'l-celdāde [Ar.] İskender'in makamının adı
d. 178b/4

demir [T.] demir
d. 174b/12
d.+ den 185b/11
d.+ ile 021b/13

demren [T.] Ok, mızrak vb. şeylerin ucundaki sivri demir, peykân
d.+ inde 135a/7

demrenlü [T.] Temrenli
d. 019b/12, 023a/1

demür [T.] demir
d. 021b/12, 152b/5, 159b/6, 175a/5
d.+ den 032b/10, 038b/3, 156a/12, 175a/1,
175a/2, 185b/3
d.+ i 021b/13, 149b/1, 152b/5, 177a/12
d.+ in 022a/2
d.+ iŋ 177a/3
d.+ ise 052b/4
d.+ üŋ 177a/4, 177a/8, 177a/10, 177b/2,
177b/3

demürci [T.]demirci
d. 022a/3

deng ü ḥayrān ol - [Far.+Ar.+T.] Şaşkın, hayran, sersem ve şaşmış olmak
d.- urlarıdı 152b/4

deŋiz [T.] deniz
d. 005a/13, 006a/1, 020b/10, 035a/13,
114b/10, 115a/1, 115a/5, 115b/5, 116a/1,
137b/7, 137b/9, 138a/13, 142b/8, 143b/3,
144a/10, 144a/12, 160a/1, 160a/9, 168a/8,
180a/13
d.+ de 020b/12, 021a/3, 143b/10, 160a/6,
168b/9, 180b/13
d.+ den 113a/5, 118b/2
d.+ e 112b/15, 114b/6, 114b/8, 114b/9,
115a/8, 115a/11, 115a/13, 115b/8, 115b/9,
116b/1, 159b/8, 165a/6, 168b/2, 168b/11,
180b/1, 180b/6
d.+ i 004a/2
d.+ ine 080b/4
d.+ ler 004a/6
d.+ leri 005b/6
d.+ lerüŋ 004a/7
d.+ üŋ 004a/3, 004a/4, 004a/5, 004a/6

deŋşir - [T.] Bir şeyin yapısını veya niteliğini bozmak, tağyir etmek, değiştirmek
d.- di 125b/3
d.- diler 128b/12
d.- elüm 104b/2

dep - [T.] tekme atmak, tekmelemek
d.- diler 038a/3

depe 1 [T.] üstüne
d.+ sine 024b/8

depe 2 [T.] tepe
d.+ ye 115b/1, 154b/10

depele - [T.] Tepelemek, öldürmek
d.- diler 140b/10, 186b/3, 206a/6
d.- düm 089a/13, 139a/12
d.- ŋ 186a/10
d.- rdi 140a/11
d.- rdük 141b/9
d.- rem 174a/4, 207b/8
d.- rüz 065b/2
d.- seler 173b/8
d.- ye 206b/3

depren - [T.] Kımıldamak, hareket etmek
d.- di 109a/13, 125b/7
d.- mezidi 043b/4
d.- ür 020b/11, 108b/7

depret - [T.] Kımıldatmak, kıpırdatmak
d. 188a/9
d.- di 188a/10

der - [T.]dermek, toplamak
d.- di 044a/1, 124b/6, 200a/4

dere [T.] dere
d. 009b/2, 039a/7, 039a/8, 171b/10,
176b/8
d.+ de 009b/2
d.+ deki 039b/6
d.+ den 171b/8
d.+ ye 176b/6

derece [T.] pencere
d.+ den 153a/5, 153a/8, 164a/12
d.+ ye 153a/7, 164a/13

dergāh [Far.] Bir büyüğün, büyük bir yerin herkes için başvurma yeri olan kapısı, huzûru, eşiği

d.+ a 155a/6
d.+ ımdan 054b/5
d.+ ına 044b/9, 054b/9, 103b/6
d.+ uŋda 054b/9, 075b/11

derḥāl [Far.+Ar.] O anda, hemen, hiç vakit geçirmeksizin, süratle, âcilen
d. 049b/1, 055b/2, 056b/6, 059a/6,
061a/1, 061b/1, 061b/5, 067b/11, 069a/5,
071a/10, 074b/11, 083b/12, 087b/13, 089b/10,
090a/3, 093b/3, 093b/5, 097b/10, 098a/6,
101a/2, 101a/10, 102b/12, 105a/8, 105a/12,
108a/1, 108a/4, 116a/1, 125b/7, 128b/2,
135a/6, 140a/2, 144a/13, 147a/11, 148a/6,
148b/6, 156a/3, 174b/5, 184a/10, 186a/13,
188a/6, 190a/3, 190b/13, 196b/10, 197b/12,
199a/8, 201b/6, 201b/7, 202a/4, 202b/13,
205b/2, 206b/11

deri [T.] deri
d.+ si 131a/5, 131b/5
d.+ sile 189b/12

deril - [T.] toplanmak, bir araya gelmek
d.- di 177b/4, 184b/1, 188b/1
d.- diler 036b/8, 065a/6, 066a/13, 068a/5,
184b/6, 186a/7, 186b/5, 188b/13
d.- en 160a/7
d.- ince 160a/11
d.- miş 204b/9
d.- üp 065b/10, 071a/6, 121a/8, 144b/12

derin [T.] derin
d.+ e 133a/10

derle - [T.] toplamak
d.- di 022b/6

dermān [T.] İlâç, şifâ, devâ, çâre
d. 143b/11
d.+ ı 129b/7
d.+ uz 158a/5

dermān eyle - [Far.+T.] İyileştirmek, sıkıntısını gidermek, derdine çare bulmak
d. 112b/10

dermān it - [Far.+T.] İyileştirmek, sıkıntısını gidermek, derdine çare bulmak
d.- erlerdi 146b/5 (dermān iderlerdi)
d.- mezsin 143b/11

dermān ver - [Far.+T.] İyileştirmek, sıkıntısını gidermek, derdine çare bulmak
d.- esin 143b/11

dert [Far.] dert, sıkıntı
d.+ inden 090b/10 (derdinden)
d.+ üŋden 095a/10 (derdüŋden)

dervīş [Far.] Hakikat yolcusunun niteliklerini taşıyan, kanaatkâr, saf, alçak gönüllü, her şeyi hoş gören kimse
d. 042b/10, 135a/5
d.+ ler 207b/4
d.+ lere 079b/1

derzi [Far.] terzi
d.+ ydi 021b/6

deste [Ar.] deste, bağ, tutam
d. 148b/10
d.+ sin 024a/12

destir [Far.] İzin, ruhsat, müsâade krş. destūr
d.+ insiz 142a/13

destūr [Far.] İzin, ruhsat, müsâade krş. destir
d. 144b/2
d.+ ıla 028a/9, 028a/10, 039b/8, 056a/10
d.+ ınsız 206a/9
d.+ umsuz 142b/3, 143b/2

destūr al - [Far.+T.] izin almak
d.- dı 155a/5
d.- mayınca 171a/3

destūr dile - [Far.+T.] izin i stemek
d.- di 056a/9, 068b/2, 094a/6, 206a/11,
207a/9

destūr iste - [Far.+T.] izin istemek
d.- di 126b/7

destūr ol - [Far.+T.] İzin verilmek, müsaade edilmek
d.- dı 198a/4

destūr ver - [Far.+T.] izin vermek, müsaade etmek krş. destūr vir -
d. 121b/6
d.- medüm 130b/8
d.- mezdin 110a/10

destūr vir - [Far.+T.] izin vermek, müsaade etmek krş. destūr ver -
d. 191b/2
d.- di 055a/12, 068b/9, 191b/3, 207a/10
d.- düm 206b/3
d.- e 068b/1
d.- gil 047b/6
d.- irseŋ 194b/10
d.- medi 068a/12
d.- medin 104b/13
d.- meyince 181b/9
d.- seŋ 172a/9
d.- üŋ 087b/10
d.- ürse 086a/7

destūrsız [Far.+T.]izinsiz krş. destūrsuz
d. 123b/2

destūrsuz [Far.+T.]izinsiz krş. destūrsız
d. 142a/12

devā ol - [Ar.+T.] çare olmak, deva olmak
d.- a 144a/5

deve [T.] deve
d. 008a/12, 015b/5, 040b/6, 040b/9,
040b/10, 041a/1, 041a/5, 041a/11, 062a/5,
062a/10, 064a/4, 084a/3, 093a/7, 192b/4,
192b/6, 195b/13, 196a/1, 196a/4, 196a/5,
198b/4, 198b/9, 200a/6, 200b/5, 200b/8
d.+ den 062a/11, 062b/7, 070b/13, 093b/9,
195b/13, 200b/10
d.+ lerine 145b/11
d.+ lerüŋ 145b/12
d.+ nüŋ 040b/11, 040b/12, 200b/7
d.+ ŋ 196a/4
d.+ sin 195b/11
d.+ sinden 061a/6, 194b/8
d.+ sine 062b/8, 199a/1
d.+ siyle 196a/9, 200a/10, 200a/11
d.+ ye 014b/3, 056a/11, 070b/12, 093b/7,
192b/6, 195b/12, 195b/13
d.+ yi 014b/2, 041a/9, 041a/10, 041a/12,
192b/6
d.+ yile 192b/5

deve ḳuşı [T.] deve kuşu

d.+ nuŋ 023a/2

deve oğlanı [T.] deve çobanı
d. 195a/10

deveci [T.] Deve sürücüsü, deve kervanını güden kimse, sarvan
d.+ ler 145b/12

devlet [Ar.] devlet
d.+ i 161a/2
d.+ üŋ 186b/11
d.+ üŋde 097b/3

devlet vir - [T.] İhsanda bulunmak, nasip etmek
d.- düŋ 161a/1

devletsüz [Ar.+T.] Talihsiz; mevkisiz, makamsız
d.+ ler 043b/10

devlüŋki [T.] ertesi
d. 062b/5

dıḳ - [T.] tıkamak
d.- dı 116a/7

dıḳa - [T.] tıkamak
d.- dı 199b/11, 199b/12, 199b/13

dınma - [T.] Ses çıkarmamak, tınmamak
d.- dı 070a/5, 106b/9

dıŋsuz dur - [T.] sessiz durmak
d.- urdı 188a/13

dırnaḳ [T.] tırnak
d.+ ına 042a/2 (dırnaġına)
d.+ ları 042a/2

di - [T.] demek, söylemek
d. 048b/10, 057a/13, 195a/1
d.- di 006a/5, 008b/5, 010b/4, 010b/10, 011a/4, 011a/5, 011a/9, 013a/1, 013a/5, 014a/2, 014b/13, 015a/2, 015a/11, 015a/12, 015b/2, 015b/10, 016b/1, 016b/3, 016b/5, 017a/1, 018a/4, 018a/6, 018a/7, 019b/4, 019b/9, 020b/13, 021a/2, 021a/3, 021a/4, 023a/10, 024a/6, 025a/9, 025a/12, 025b/7, 025b/9, 025b/12, 026a/3, 026a/13, 026b/5, 026b/6, 027a/10, 027b/12, 028b/2, 028b/7, 028b/11, 029a/4, 030a/1, 030a/8, 030a/12, 030b/1, 030b/6, 031a/11, 032a/6, 032b/13, 033a/7, 033a/8, 033b/2, 033b/3, 034a/9, 037a/3, 037a/4, 039b/5, 039b/8, 040a/9, 042a/10, 045a/9, 045b/5, 045b/8, 045b/11, 048a/13, 049a/7, 049a/11, 049b/3, 049b/13, 050a/1, 050a/2, 051a/1, 051b/5, 051b/13, 052a/6, 053a/11, 054a/4, 056b/9, 056b/12, 056b/13, 057a/13, 057b/2, 057b/7, 058a/3, 058b/11, 059a/1, 059b/8, 059b/10, 060a/9, 061a/1, 061a/4, 061a/10, 061b/4, 061b/9, 062a/12, 062b/1, 062b/4, 062b/10, 063a/7, 063b/1, 063b/4, 063b/9, 063b/10, 063b/12, 064a/2, 064b/2, 064b/3, 064b/7, 064b/9, 065a/8, 067b/1, 068a/2, 068b/9, 068b/10, 069a/5, 069a/8, 069b/4, 070a/9, 070b/12,

071a/8, 071b/3, 072a/2, 072b/7, 072b/13,
073b/1, 073b/10, 074a/5, 074a/6, 074a/7, 075a/7,
075b/2, 076a/10, 076b/13, 077a/3, 077a/4,
077b/1, 077b/5, 078a/3, 078b/7, 078b/9,
079a/6, 079a/8, 079b/8, 079b/11, 080a/1,
080a/12, 080b/2, 080b/6, 080b/9, 082b/10,
083a/2, 083b/10, 083b/11, 084b/5, 085a/9,
085b/8, 086a/1, 086b/6, 086b/7, 086b/8,
086b/10, 086b/11, 087a/2, 087a/9, 087b/1,
087b/5, 087b/6, 087b/12, 088a/2, 088a/9,
089a/10, 089b/1, 089b/4, 089b/5, 089b/13,
090a/5, 091a/1, 091a/13, 092a/11, 092b/1,
092b/2, 092b/3, 092b/4, 092b/11, 092b/12,
093a/7, 093a/11, 094a/8, 094b/6, 095a/9,
095a/10, 095a/12, 095a/13, 095b/3, 096a/4,
096a/10, 096a/12, 096b/13, 097a/12, 098b/4,
098b/8, 098b/10, 099a/11, 099b/2, 099b/6,
099b/10, 099b/13, 100a/3, 100a/4, 100a/6,
100a/8, 100b/1, 100b/6, 100b/10, 100b/13,
101a/3, 101a/12, 101b/5, 101b/11, 101b/12,
102b/3, 102b/7, 103a/5, 103a/9, 104b/2,
104b/8, 105a/5, 105a/7, 105a/8, 105b/10,
105b/11, 106a/2, 106a/4, 106a/7, 106a/13,
106b/4, 107a/8, 107a/9, 107b/3, 107b/12,
107b/13, 108b/3, 135a/2, 135a/9, 135a/12,
135a/13, 135b/2, 136a/1, 136a/3, 136b/2,
136b/5, 136b/12, 137a/3, 137a/5, 137a/9,
137b/5, 137b/7, 137b/8, 137b/13, 138a/2,
138a/4, 138a/9, 138a/13, 138b/4, 138b/8,
138b/10, 139b/5, 140b/1, 140b/10, 141a/9,
141a/12, 141b/11, 142a/1, 142a/2, 142b/5,
143a/2, 143a/10, 143b/3, 144a/9, 145a/10,
145a/13, 145b/2, 145b/4, 145b/10, 146a/2,
146a/11, 147a/5, 147a/7, 147a/8, 147a/10,
147b/3, 147b/12, 148a/1, 148b/2, 148b/6,
149b/1, 151b/6, 151b/9, 151b/10, 151b/13,
154a/1, 154b/8, 155a/5, 155a/6, 155b/1,
155b/9, 156a/2, 156a/6, 156a/11, 156b/1,
157a/4, 157b/8, 157b/9, 160a/1, 160a/13,
160b/8, 160b/11, 162a/3, 162a/12, 162b/2,
163b/10, 165b/3, 167a/5, 167b/8, 168a/10,
168b/11, 169b/5, 169b/7, 171b/12, 172a/6,
173a/6, 173b/1, 179a/7, 179a/12, 179b/7,
180b/3, 180b/8, 182a/3, 182b/11, 183a/2,
183a/6, 183b/5, 184a/7, 184a/9, 184b/5,
185a/4, 185a/7, 185a/8, 185a/9, 186b/6,
189b/13, 190a/7, 190a/8, 190b/4, 191a/9,
191b/8, 191b/10, 192a/3, 192a/5, 192a/10,

192a/12, 192b/5, 193a/13, 193b/1, 193b/8,
193b/11, 193b/13, 194a/7, 194b/1, 194b/11,
195b/6, 195b/13, 196a/9, 196a/10, 196a/12,
196a/13, 196b/7, 196b/8, 196b/9, 196b/13,
197a/2, 197a/3, 197a/9, 197b/2, 197b/11,
198a/12, 198b/4, 198b/7, 198b/10, 198b/11,
201b/1, 201b/8, 201b/11, 202a/1, 203b/13,
203b/15, 204a/8, 204a/12, 205a/3, 205a/6,
205a/9, 205a/10, 205a/11, 205a/12, 205a/13,
205b/4, 205b/6, 205b/13, 206a/3, 206b/3,
207a/1, 207a/8, 207a/13, 207b/5, 207b/6,
207b/7
d.- digi 064b/13, 075a/3, 076a/1, 080b/2,
081a/1, 091a/4, 100b/10, 103a/12, 135b/7,
135b/10, 144a/9, 162a/3, 169a/10, 177b/12,
178a/8
d.- digim 080a/10, 098a/1
d.- digimi 173b/2
d.- digimiz 186a/4
d.- digin 015b/8, 171b/8
d.- diginden 086a/13, 100b/11, 180b/1
d.- digüm 064b/3
d.- digümüzden 059a/7
d.- digüŋ 101a/9, 101a/11, 102b/10
d.- digüŋden 105b/5
d.- digüŋüz 145a/9, 207a/8
d.- diler 010b/3, 012b/6, 013a/4, 013a/7,
013b/11, 017b/1, 017b/3, 017b/6, 017b/8,
018b/8, 022b/11, 023a/8, 025b/1, 026b/5,
029a/4, 030a/2, 030a/11, 031b/3, 033b/6,
040a/7, 041a/4, 042a/7, 043b/9, 044a/6,
045b/12, 047a/9, 051a/7, 053b/3, 056b/2,
058a/13, 061a/12, 065b/2, 065b/3, 065b/11,
066a/7, 066b/9, 067b/5, 067b/6, 067b/11,
068a/5, 068a/8, 069a/4, 070a/6, 071a/13,
071b/9, 071b/12, 075a/10, 075b/8, 076a/9,
077a/6, 077a/7, 077a/10, 077a/11, 077b/4,
078b/5, 079b/4, 079b/7, 079b/11, 080a/4,
082a/3, 082b/11, 082b/12, 083a/1, 083a/5,
086b/2, 087a/3, 087a/13, 087b/4, 088b/6,
089a/4, 089a/11, 089a/13, 089b/12, 089b/13,
090a/1, 093b/5, 094a/12, 095a/3, 095a/4,
095a/6, 096a/11, 096b/10, 097b/9, 099a/8,
099b/1, 103b/3, 103b/5, 104b/7, 108b/13,
135a/8, 137a/6, 138b/12, 141b/1, 141b/9,
142a/7, 143a/3, 143a/5, 144b/9, 145a/8,
145b/4, 146a/3, 146a/5, 150b/1, 151a/9,
151b/3, 152a/1, 155b/4, 164b/10, 167a/13,
167b/4, 168a/10, 170b/2, 171a/13, 171b/11,
172a/1, 173b/11, 174b/9, 175b/11, 176a/8,
177b/13, 180a/3, 181a/11, 181b/10, 182b/6,
182b/8, 182b/10, 183a/13, 183b/1, 183b/3,
183b/11, 184b/9, 186a/8, 186b/1, 186b/10,

186b/11, 189a/1, 189a/5, 190a/4, 190a/6,
190b/10, 191b/9, 195a/10, 196b/12, 203b/13,
205a/12, 206b/10
d.- dilerdi 141b/7
d.- dilersen 012a/2
d.- dim 179b/6
d.- diŋidi 136a/4
d.- diŋüz 089a/2
d.- diyse 004b/12
d.- dügi 051b/5
d.- dügim 127a/6
d.- dügimü 050a/12
d.- dügin 120a/14
d.- dügüŋ 021a/3
d.- dükleri 063a/2, 167a/13, 182a/12, 190a/11
d.- düm 016a/10, 046a/8, 106a/13, 135a/5,
139a/5, 161a/12, 179b/6, 187a/7
d.- düŋ 033a/3, 069a/3, 078a/7, 161a/11
d.- gil 077b/10, 105b/7
d.- me 049a/9, 057a/12, 067a/11, 088a/9,
194a/2
d.- medi 013b/11, 046a/12, 050a/2, 075a/7,
170a/2, 206b/12
d.- mediler 071a/11, 088b/9
d.- medimi 053a/6, 062b/3
d.- medümmi 071a/10, 092b/10, 138b/3, 138b/8
d.- medümmidi 017b/12
d.- medüŋ 016b/10
d.- mege 046b/4, 168a/6
d.- megil 047a/2, 103a/11, 138a/11
d.- mek 013a/2, 034a/4, 056b/12, 064a/10,
064b/12, 066b/10, 067b/2, 072b/8, 096b/11,
137a/1, 141a/7, 162a/1, 162a/11
d.- mekdür 161b/12
d.- meŋ 071b/8, 150b/2
d.- meŋden 103a/7
d.- meye 101a/11
d.- meyedi 059b/6
d.- meyevüz 088b/1
d.- meyeyidi 086a/13
d.- meyince 180a/4
d.- mezdi 171a/7
d.- mişdi 196b/3
d.- mişidi 100a/13, 136a/3
d.- mişiken 064b/2
d.- müşdür 032b/11
d.- ŋ 071b/8, 090a/8, 165b/3
d.- r 015a/6, 045b/10, 050a/9, 069b/6,
079a/11, 079b/9, 106a/12, 135a/4, 154a/8,
154b/13, 169a/10, 172a/10, 182b/4, 193b/2,
194a/5, 207a/4
d.- rdi 012a/13, 030b/8, 090b/12, 093b/6,
154b/2, 154b/4, 171b/11, 180b/2, 182b/2,
182b/3, 187a/13
d.- rdüm 197a/1
d.- rem 065b/2, 183b/5
d.- ridi 017b/9, 027b/6, 040b/11, 050a/7,
053b/3, 072a/8, 073a/8, 074a/5, 090a/11
d.- rin 185a/5
d.- riseŋ 056b/6
d.- rken 093b/3
d.- rler 006b/8, 007b/3, 009a/5, 009a/6,
009a/7, 015a/6, 025a/9, 033a/12, 033a/13,
044a/5, 051a/10, 059b/5, 061b/2, 065a/2,
067b/7, 081a/7, 085a/4, 088a/4, 136b/11,
141a/7, 142b/5, 159b/3, 168a/13, 171b/8,
171b/11, 173b/12, 175a/6, 175b/4, 175b/11,
177b/1, 178b/8, 178b/9, 178b/11, 180b/12,

181a/4, 184b/11, 190a/7, 198b/6
d.- rlerdi 038b/1, 038b/10, 039a/12, 041b/13,
042a/1, 042a/3, 044a/2, 053b/6, 064b/1,
094b/3, 096b/3, 096b/4, 100b/4, 137b/8,
143b/10, 144a/7, 158a/5, 168a/8, 172b/6,
180b/11, 187b/4, 191a/2, 192b/2, 195a/5,
204b/1
d.- rleridi 011a/2, 012a/13, 029b/9, 030b/8,
036a/10, 038b/13, 075b/6, 091b/11, 093b/6,
146b/3, 154a/13, 181a/4, 182a/7
d.- rlermi 177b/1
d.- rse 106b/12, 108a/8, 150a/3, 197b/8,
197b/9
d.- rseŋ 070a/5, 071b/9, 104b/4, 105b/11,
143a/10, 153b/1, 163b/2, 164b/7, 183b/5,
197a/3
d.- rseŋiz 174a/9
d.- rseŋüz 207a/1, 207b/8
d.- rsin 050a/10, 058a/8, 079b/13, 105b/2,
106a/3, 106b/13, 107a/8, 135a/4, 141b/5,
141b/7, 163b/1, 173b/3, 192b/4
d.- rsiz 108a/8, 206b/8
d.- rüz 069a/3
d.- se 168a/7
d.- sün 181a/12, 197b/7
d.- ye 026b/7, 058a/12, 070a/4, 076b/3,
083a/9, 085b/11, 092a/10, 103a/3, 103a/6,
175a/8, 178b/3
d.- yecek 030b/6, 101a/13
d.- yeler 011a/6, 046b/3, 053a/5, 080b/5,
085b/11, 136a/11, 137a/11, 165a/9
d.- yelüm 088b/10
d.- yem 078b/12, 083a/11, 138a/11
d.- yemez 002b/3
d.- yenler 190b/10
d.- yenleri 186a/9
d.- yesin 050b/4, 090b/6
d.- yesiz 030b/4, 181b/8
d.- yeyidi 047b/10
d.- yeyin 065a/8
d.- yicek 019a/9, 027b/5, 090b/3
d.- yince 053b/2
d.- yip 089b/1, 107b/5, 177a/3
d.- yiserdi 103b/1
d.- yü 024b/2, 031a/4, 033b/10, 036b/5,
043b/3, 056a/11, 058b/10, 060b/5, 062b/12,
066b/9, 071a/11, 072a/8, 076a/2, 076a/3,
077a/11, 084a/6, 084a/8, 086b/2, 087a/11,
090a/11, 090b/4, 091a/3, 092b/11, 096b/10,
098b/9, 106a/11, 137a/5, 141a/6, 143b/6,
160b/12, 163b/12, 165a/9, 178a/12, 178a/13,
180b/4, 180b/11, 183a/12, 187b/5, 191a/4,
197a/7
d.- yüp 056a/2, 069b/3, 085b/12, 086a/5,
089b/5, 121b/7

dik - 1 [T.] bağ, bahçe yapmak, ağaç dikmek
d.- diler 042a/10, 044a/10, 158b/5,

dik - 2 [T.] iğneyle dikmek, birleştirmek
d.- diler 193b/10
d.- erdi 028a/12

dik - 3 [T.] yukarı bakmak, göğe bakmak
d.- miş 177b/7
d.- mişleridi 166a/4

dik - 4 [T.] Koymak, yerleştirmek
d.- diler 158a/13,

dike ḳo - [T.] Dikmek, toprağa saplamak
d. 123b/13
d.- dı 123b/15

dikil - [T.] dikilmek, hazırlanmak
d.- miş 048b/7, 164b/13

dil [T.] dil
d. 081a/9, 183a/1
d.+ den 179b/7
d.+ dür 081a/10
d.+ i 002a/7, 007a/8, 009b/12, 010a/8,
098a/7, 098a/8, 098a/9, 173a/7
d.+ idür 012a/11
d.+ imden 102a/9
d.+ in 154b/6, 179b/4, 179b/5, 179b/6
d.+ ince 066b/10
d.+ inde 002a/7, 007a/8, 009b/12, 104a/4
d.+ ine 047b/10
d.+ iŋden 019b/13
d.+ ler 002b/3
d.+ lerinçe 141a/1
d.+ leriyle 175a/5
d.+ üm 102b/9

dile gel- [T.] önce söylemezken söylemeye başlamak
d.- üp 059a/5

dili dutul - [T.] Sevinç, korku, şaşkınlık vb. sebeplerle birdenbire söz söyleyemez olmak.
d.- dı 035a/2, 036a/13

dil ver - [T.] konuşma yeteneği vermek, konuşur hale getirmek
d.- di 164b/1

dile - [T.] Arzu etmek, istemek, talep etmek
d. 052a/11, 095a/13, 102a/7, 117b/11,
120a/12, 121a/11, 139a/3, 149b/12, 150b/7,
154b/13, 194b/9, 196b/6
d.- di 011a/8, 017b/9, 027b/7, 028b/9,
029b/3, 042a/4, 043b/2, 044a/4, 047b/9,
048a/12, 050b/1, 052a/5, 055b/4, 056b/11,
067a/2, 070b/8, 077a/4, 084b/1, 084b/3,
096a/2, 102b/2, 103b/1, 106a/1, 106b/8,
124b/8, 135b/3, 135b/4, 135b/6, 136b/2,
139a/1, 139a/13, 144a/8, 153a/6, 153a/8,
153a/9, 153a/11, 153b/9, 153b/12, 159a/4,
162b/3, 163a/7, 166b/7, 167a/13, 171b/6,
172b/8, 173a/10, 173a/13, 173b/13, 179a/5,
179a/8, 183b/4, 187b/1, 189a/2
d.- dikim 070a/4
d.- digümden 164a/5
d.- diler 042b/13, 051a/4, 065b/5, 071a/9,
094b/9, 112a/14, 120b/1, 138b/12, 169b/9,
182a/2, 193a/3, 207b/8
d.- dügine 134a/3
d.- dügüŋ 066a/10
d.- düm 125b/15, 161b/7, 161b/11, 162a/2,
162a/6, 193a/1
d.- düŋ 135b/1, 161b/6, 161b/10, 162a/1,
162a/5

d.- düŋüz 131b/11
d.- düŋüzce 062a/1
d.- medi 014b/9, 058a/12, 078a/9, 085b/2,
096a/2, 136b/8, 145b/5, 194b/4
d.- medüŋ 162a/6
d.- meseŋ 162a/6
d.- meyeler 084b/7
d.- meyiser 162a/8
d.- mezim 153a/1
d.- meziseŋ 127a/1
d.- mişidi 197a/1
d.- mişsin 091a/13
d.- ŋ 037b/4, 037b/6, 091b/2, 120a/15
d.- r 073a/5, 073a/6, 094a/12, 154a/10, 174a/3
d.- rem 028b/5, 028b/13, 088a/9, 095b/8,
100a/2, 152b/10, 159b/8, 164a/1, 166a/12,
175b/2, 176a/5, 184a/6
d.- remki 028b/11
d.- ridi 097b/12
d.- rin 016a/5, 016a/7, 018a/5, 020a/4,
095a/13, 152b/12
d.- rinki 042a/6
d.- riz 171b/4
d.- rmisin 039b/4, 175b/3, 191b/2
d.- rmisüz 127a/13
d.- rse 079b/10, 085a/13, 163b/1, 176a/8
d.- rsem 101a/1
d.- rsen 194b/9
d.- rseŋ 023b/4, 028b/6, 066a/9, 074b/1,
095b/2, 127a/1, 135b/8, 138a/10, 161b/4,
174a/2, 174b/9, 178b/13, 186b/7, 186b/9,
189b/4, 194b/11, 196b/7
d.- rseŋiz 125a/12
d.- rsin 069a/3, 081b/2, 085b/4, 095a/13,
136a/1, 138b/2, 154b/13, 190b/5, 196b/6
d.- rsiŋiz 081a/2
d.- rsiz 037b/4, 037b/6
d.- rsüŋ 133a/4
d.- rüm 053b/9
d.- rümki 024a/4
d.- rüz 069b/2, 171a/13
d.- rven 034a/9, 053b/8
d.- se 134a/2, 159a/12, 159b/5, 186a/9
d.- seŋ 033a/6
d.- sinler 084b/6
d.- yem 094b/6, 155a/8
d.- yesin 124b/14
d.- yeyin 154b/8
d.- yip 136b/1
d.- yü 196b/7
d.- yümeyeler 084b/4

dilek [T.] arzu, istek
d. 007b/7, 084b/7
d.+ i 147b/12, 183a/12, 184a/10 (dilegi)
d.+ idür 066b/1(dilegidür)
d.+ inden 009a/11(dileginden)
d.+ iyiçün 135b/13 (dilegiyiçün)
d.+ lerin 084b/4
d.+ üm 172a/8, 173a/3 (dilegüm)
d.+ üŋ 173a/4 (dilegüŋ)

dilen - [T.] dilenmek
d.- iyorur 194b/3
d.- medi 203b/2

dilli [T.] Konuşkan.
d.+ dür 102b/10

dilsüz [T.] konuşma yeteneği olmayan
d. 016b/11, 018b/7

dimāġ [Ar.] Beyin,şuur, bilinç, akıl
d.+ ından 010b/11, 011a/1

dīn [Ar.] Bir milletin itikatça umumen tuttuğu yol.
d. 036b/13, 174b/7

d.+ de 092b/12, 095b/12, 133a/6
d.+ den 133a/14
d.+ deyise 095b/12
d.+ dür 077a/6
d.+ e 028b/9, 030a/2, 030b/1, 030b/13,
031a/3, 031b/1, 037a/3, 040a/9, 053b/11,
102a/6, 104a/9, 105a/7, 142a/6, 163b/3,
189b/7, 191a/12, 206b/8, 207b/2
d.+ i 026a/2, 141b/6
d.+ imüzden 187a/1
d.+ in 206b/9
d.+ inde 095b/11, 141a/11, 195a/5
d.+ inden 031a/8
d.+ ine 077a/8, 077b/3, 110b/7, 165b/6
d.+ ümden 051b/12
d.+ ümüz 067b/4
d.+ ümüze 207a/4
d.+ üŋde 092b/13
d.+ üŋden 067b/4
d.+ üŋüz 201a/14
d.+ üŋüze 191b/7
d.+ üŋüzi 040a/3

dīnden dön - [Ar.+T.] Dini terk etme, bırakma
d.- di 030b/12
d.- diler 126b/5

diŋle - [T.] dinlemek, kulak vermek
d.- di 171b/8
d.- rdi 154b/5
d.- seler 124a/9

diŋlen - [T.]dinlenmek, istirahat etmek
d.- evüz 111a/9

dip [T.] dip, en alt
d.+ inde 008a/11, 016a/13, 016b/5, 017b/8,
021a/6, 024b/7, 037a/1, 069a/10, 101a/4,
136b/10, 136b/11, 179b/10, 186a/1, 205b/11(dibinde)
d.+ indeki 016b/3, 185b/6 (dibindeki)
d.+ inden 116a/1(dibinden)
d.+ ine 016b/4, 034a/3, 179b/12 (dibine)
d.+ iyidi 188a/5 (dibiyidi)

dir - [T.] toplamak, bir araya getirmek
d.- di 044a/1, 149b/8, 177b/2, 177b/3,
178a/8
d.- diler 203b/13
d.- e 184a/8

direk [T.] direk
d. 048b/8, 166a/4
d.+ ler 166a/5

dirhem [Ar.] Okkanın dört yüzde birine eşit eski bir ağırlık ölçüsü birimi (3,2075 gr.)
d. 088a/7, 140b/2

diri [T.] canlı, hayat sahibi
d. 028b/9
d.+ den 013a/8
d.+ ken 094b/13
d.+ le 068a/9, 069a/5
d.+ yken 033a/8

diri eyle - [T.]diriltmek, hayat vermek
d.- rsin 064b/2

diri ḳal - [T.] Yaşamak, canlı olmak, ölmemek
d.- am 027b/9
d.- maḳdan 134a/12
d.- ursa 068a/10

diri ḳıl - 1 [T.] Hayata döndürmek
d. 054a/6, 190a/1
d.- a 189a/8
d.- ayın 054a/1

d.- am 189b/13
d.- dı 192a/3
d.- ısaram 064b/7
d.- ur 054a/1

diri ḳıl - 2 [T.] Yaşatmak, sağ bırakmak, canlı kılmak
d.- asın 020a/4
d.- dı 107a/4
d.- dum 020a/5, 054a/3

diri ḳo -[T.] Yaşatmak, sağ bırakmak, canlı kılmak krş. diri ḳoy -
d.- duŋ 020a/10

diri ḳoy - [T.] Yaşatmak, sağ bırakmak, canlı kılmak krş. diri ḳoy -
d.- a 090a/4

diri ol - [T.] canlanmak, hayat bulmak
d.- a 028b/7
d.- am 188b/11
d.- dı 028b/8, 034b/4, 034b/5, 038a/7,
041a/12, 041b/4, 065a/2, 066b/7, 094b/2,
094b/3, 139b/7, 140b/12, 142a/3, 145a/1,
148b/3, 148b/12, 169b/8, 181a/13, 191a/10,
198a/3, 202b/9
d.- ısar 064a/5
d.- sun 181a/12

dirīġ [Far.] "Eyvah, çok yazık" anlamında ünlem
d. 083a/9

dirīġ it - [Far.+T.] Esirgemek, sakınmak
d.- mez 135b/7
d.- mezem 135b/8

diril - 1[T.] toplanmak, bir araya gelmek
d.- diler 031a/4, 038a/8, 043b/8, 051a/7,
175b/9, 206a/2
d.- ip 182b/4, 186b/5
d.- mişleridi 043b/10
d.- sün 205b/3
d.- üp 050a/8, 181a/9

diril - 2 [T.] canlanmak, hayat bulmak
d.- e 064b/9, 130a/2, 184b/9
d.- eler 085b/10
d.- sün 181a/12
d.- sünler 136a/11
d.- üŋ 184a/13

diril - 3 [T.] iyi geçinmek, anlaşmak
d.- mege 056a/6

dirilt - [T.] canlandırmak, hayat vermek
d.- e 064b/8
d.- en 077a/13

dirlik [T.] Hayat, yaşayış, nafaka, maaş. Geçinme, muaşeret
d.+ i 002b/1, 022a/13 (dirligi)
d.+ leri 139a/8

diş [T.] diş
d.+ i 004b/8, 020b/6, 204a/4
d.+ ile 022b/3
d.+ in 018b/12
d.+ inden 004b/8
d.+ ini 004b/8
d.+ leri 004b/3, 010a/8
d.+ üŋ 015b/9

dişi [T.] Dişi, kadın
d. 008a/5, 023b/10, 023b/11
d.+ sile 174b/5
d.+ sinden 174b/5
d.+ sine 035b/1

dişür - [T.] Toplayıp biriktirmek
d.- di 061b/4

ditre - [T.] titremek, kımıldamak
d.- di 002a/1, 106b/9

ditremek dut - [T.] Titremeye başlamak
d.- dı 104b/13

dīv [Far.] Şeytan, dev
d. 167b/12, 168a/4, 168a/6, 168b/1,
169a/3
d.+ dür 197b/8
d.+ ler 045b/6, 158a/9, 159a/8, 159b/5,
162a/6, 165a/11, 167b/2, 168a/5, 169a/4,
188b/13, 194a/1
d.+ lere 159a/10, 160a/4, 160a/6, 167b/1,
168b/10
d.+ leri 159b/6
d.+ lerüŋ 159b/7
d.+ üŋ 164b/2

dīvān [Far..] Büyük meclis
d.+ ından 073a/10, 091a/1

dīvār [Far.] duvar, engel
d. 073a/11, 139a/1, 139b/2, 139b/3,
166a/3, 166a/4, 167b/2, 167b/6
d.+ a 072b/10
d.+ e 094b/11
d.+ ı 139a/1, 139a/2, 139a/3
d.+ ına 044a/11, 177a/3
d.+ ını 072b/3
d.+ ınuŋ 009a/3, 158b/3

divşir - [T.] Toplamak, devşirmek krş. divşür -
d.- di 034a/1, 078b/3, 081b/12, 153a/4,
164b/3, 176a/2, 177b/12, 198b/2
d.- diler 204b/9
d.- elüm 108a/12, 108b/1
d.- evüz 108a/10
d.- üp 108b/2, 158a/5

divşür - [T.] Toplamak, devşirmek krş. divşir -
d. 066a/9
d.- di 027a/10, 038a/5, 192a/9
d.- diler 108b/4, 108b/8
d.- sin 055a/8

diyānet [Ar.] Dindarlık.
d. 174b/7

diyār [Ar.] Memleket, ülke, belde, el
d.+ ı 206b/5

diz [T.] diz
d.+ de 010a/5
d.+ i 171a/6
d.+ ine 033b/12, 034a/9, 194b/6, 199b/8,
200a/10
d.+ lerine 038a/3, 129a/7, 129a/10

dizlerin çök - [Ar.+T.] diz çükmek, çömelmek
d.- üp 092a/2

dīẕār [Ar.] Yüz, cemal
d. 134a/5, 135a/9, 135b/3, 136b/1,
137b/1
d.+ ı 083b/7, 135b/2, 135b/4, 135b/6,
136a/5, 136a/9
d.+ ın 084a/1, 136a/4, 136a/5, 136a/6
d.+ ına 137a/3
d.+ mı 136a/1
d.+ um 020a/13, 076b/7, 081a/4
d.+ umı 135a/13, 135b/8, 136b/3
d.+ uŋı 134a/9, 135a/12, 137a/6

dīẕār dile - [Ar.+T.] Allah'ın yüzünü görmek istemek
d.- di 135b/5
d.- digi 136a/13

d.- mekden 134b/4

dīẕār gör - [Ar.+T.] Allah'ın yüzünü temaşa etmek
d.- diler 137a/10

dīẕār göster - [Ar.+T.] Allah'ın yüzünü göstermesi
d.- medi 137a/9
d.- ürsem 136a/10

doġ - 1 [T.] doğmak, dünyaya gelmek
d.- a 187a/7, 194a/12
d.- amı 060b/2
d.- anın 046b/8
d.- ardı 174b/5
d.- arken 173b/11
d.- arsa 187a/6
d.- dı 008a/5, 025a/6, 027b/10, 028a/13, 028b/1, 029a/8, 035a/11, 036b/5, 036b/6, 036b/8, 040a/2, 042a/11, 047b/12, 057a/1, 066b/9, 170a/13, 170b/13, 187a/7, 187a/8, 188a/7, 189a/3, 192b/10
d.- dıġı 171a/8
d.- duġı 173b/11
d.- duġın 188b/13, 189a/9
d.- duŋ 037a/1
d.- ıcaḳ 023b/5
d.- ınça 096b/8
d.- ısar 046b/5, 047b/5, 189a/7
d.- mış 189a/1
d.- mışıdı 066b/8
d.- sa 096b/8, 122b/12

doġ - 2 [T.] ortaya çıkmak, gün doğumu, güneşin doğuşu
d.- dı049b/9, 112a/7

doġar - [T.] doğurmak, dünyaya getirmek krş. doġur -
d.- asın 018a/13

doġra - [T.] kesmek, parçalara ayırmak
d.- dılar 079b/11, 128b/15

doġrı [T.] doğru, gerçek
d. 030a/6, 040b/1, 046a/4, 069b/3, 107a/2, 131a/15, 140b/8, 161b/10, 179a/3, 179a/11, 183b/9, 188b/6
d.+ dur 124b/8, 164b/7

doġrı yol göster - [T.] rehberlik etmek krş. doġru yol göster -
d.- em 030b/1

doġru yol göster - [T.] rehberlik etmek krş.doġrı yol göster -
d. 049b/8, 154a/5

doġur - [T.] doğrmak, dünyaya getirmek krş. doġar -
d.- acaḳ 188a/4
d.- an 047b/13
d.- dı 035b/2
d.- duġı 060b/8
d.- ıcaḳ 037a/2
d.- sa 193a/3

doḳan - [T.] dokunmak, temas etmek krş. doḳın -, doḳun -
d.- dı 109a/12

doḳı - [T.] inşa etmek, yapmak
d.- dı 125b/5

doḳın - [T.] dokunmak, temas etmek krş. doḳan -, doḳun -
d.- a 058b/6

doḳu - [T.] dokumak
d.- dı 022a/6

doḳun - [T.] dokunmak, temas etmek krş. doḳan -, doḳın -
d.- dı 054b/6, 068b/13, 083b/12, 094a/6, 205b/5
d.- masun 099b/12
d.- sun 083b/11
d.- ucaḳ 108b/7

d.- urdı 166a/8, 183a/11

dol - [T.] dolmak, içini kaplamak
d.- mayadı 005b/6

dolaş - [T.] sarılmak, rahatsız etmek
d.- aşa 101b/1

doldur - [T.] doldurmak
d. 102a/8

dosdoġrı [T.] dosdoğru, dümdüz
d. 199a/1

dōst [Far.] dost
d. 057b/6, 058a/11, 069a/9, 075a/1,
093a/3, 101b/6, 135b/5, 137a/13, 137b/1,
163a/9
d.+ a 058a/11, 059a/10
d.+ dan 075a/1
d.+ ı 093a/5
d.+ ımış 083a/4
d.+ ın 137a/13
d.+ ısın 083b/10
d.+ ıydı 107a/2
d.+ ıyıdı 093a/4
d.+ lar 136a/12, 177a/9
d.+ ları 094b/12, 146b/2
d.+ larından 133b/10
d.+ um 064b/2
d.+ uma 199a/11
d.+ umdur 075a/3

dōst dut - [Far.+T.]dost olmak
d.- dılar 075a/4
d.- dum 064b/5

dōst ol -[Far.+T.] dost olmak
d.- mışam 016a/9
d.- mışıdı 175a/12, 191a/13
d.- ursa 053a/3

dōstlıḳ [Far.+T.] dostluk krş.dōstluḳ
d. 016a/2, 080b/10
d.+ ına 083a/11, 194a/6 (dōstlıġına)

dōstlıḳ eyle - [Far.+T.]dostluk etmek
d.- rleridi 027b/1

dōstluḳ [Far.+T.] dostluk krş.dōstlıḳ
d.+ ı 059a/8, 101b/8 (dōstluġı)
d.+ um 073b/4, 080b/3 (dōstluġum)
d.+ uŋ 135b/3 ((dōstluġuŋ)

dög - [T.] dövmek, hırpalamak
d. 064a/8, 189b/3
d.- di 022b/5, 064a/12, 070a/11, 189b/2
d.- diler 031a/4
d.- eler 104b/9, 207b/8
d.- er 189b/3
d.- erlerdi 031a/11, 055b/9, 111a/4
d.- erleridi 030b/13, 031a/1, 055b/13
d.- erse 103a/10
d.- ersiz 068b/13, 183a/2
d.- mege 066a/5, 202b/1

dögüş - [T.] dövüşmek
d. 031b/4

dök - [T.] dökmek
d.- diler 088b/7, 158b/4, 175a/1
d.- esiz 079a/5
d.- medin 079a/4
d.- üŋ 168b/11
d.- üp 053a/12, 132a/12

dökil- [T.] dökülmek krş. dökül-
d.- di 113a/1

dökül -[T.] dökülmekkrş.dökil-
d.- di 188a/10

dön - [T.] dönmek, vazgeçmek,
d. 048b/10, 077b/12, 110b/10, 111a/12,
138a/5, 138a/12, 191b/6, 196a/10

d.- di 016b/10, 034a/13, 043b/12, 046a/5,
048b/10, 049b/8, 051a/1, 059b/11, 072b/11,
074a/6, 074a/9, 074a/12, 074b/8, 079a/6,
079a/8, 085a/2, 086b/6, 087a/2, 093b/10,
096a/3, 098b/4, 101b/12, 107b/9, 110a/2,
115a/3, 117a/13, 127a/7, 127a/12, 127b/3,
128a/2, 135a/5, 135a/9, 139b/6, 151b/3,
157a/3, 170a/11, 178a/8, 179a/7, 183a/8,
186b/3, 186b/4, 186b/7, 194b/2, 194b/5,
196a/11, 196b/7, 196b/12, 198a/12, 200a/15,
206a/3
d.- diler 018b/3, 051b/9, 055a/3, 082b/11,
088b/11, 124a/2, 124b/11, 131b/9, 137b/13,
151a/9, 156b/11, 165b/4
d.- dük 077b/3
d.- düm 191b/7
d.- düŋ 133a/15
d.- e 120a/7, 136a/4, 173a/13
d.- eler 108a/6
d.- elüm 088b/10, 119a/11, 137b/13, 187a/1
d.- em 073a/3
d.- en 049b/5, 050a/3
d.- er 002b/6, 049b/11, 170a/13
d.- erdi 038a/6, 158b/9
d.- erler 050a/3
d.- erlerdi 158b/10
d.- esin 105b/3
d.- medi 110b/12, 196a/6
d.- mediklerinden 181b/6
d.- mege 051b/12
d.- meseler 109b/5
d.- meyelüm 108a/13
d.- mezdi 110b/10
d.- mezem 138a/7
d.- mezler 120a/7
d.- mezüz 031a/8
d.- miş 106b/4, 193b/7
d.- üŋ 115b/4
d.- üp 053a/5, 066a/11, 089b/4, 117b/10,
182b/13

dönmek eyle - [T.] geri dönmeyi istemek
d.- di 115a/6

dönder - 1[T.] tercüme etmek, çevirmek
d.- diler 141a/1

dönder - 2 [T.] döndürmek, yönünü çevirmek
d.- diler 142b/11
d.- eyin 205a/6
d.- ürdi 183a/10

dönder - 3 [T.] benzetmek, şekline getirmek
d.- düŋ 096a/4

döndür - 1[T.] geri göndermek
d.- diler 090a/1

döndür – 2 [T.] değiştirmek, şekil vermek
d.- di 186a/4, 186a/6
d.- düm 020b/7
d.- e 186a/3

döndür - 3 [T.] itaat ettirmek, boyun eğdirmek
d.- e 073a/5, 186a/3

döndür - 4 [T.] boşamak
d.- sin 062b/1, 062b/4

döndür - 5 [T.] reddetmek
d.- dük 205a/12
d.- ürsin 050b/3

döndürüci [T.] döndüren
d.+ si 049b/4

dönüci [T.] dönen kişi krş. dönücü
d.+ nüŋ 049b/4

dönücü [T.] dönen kişi krş. dönücü
d.+ yi 049b/4

dörder [T.] dört dört, dörder tane
d. 003a/1, 134b/9

dördünci [T.] dördüncü sıradaki
d. 004a/4, 004a/8, 004b/6, 006a/11, 007a/2
007b/11, 009a/11, 009b/5, 022b/5, 023b/8,
032b/1, 042a/7, 046b/3, 082a/8, 134b/6,
135b/6, 142b/9

dört [T.] dört sayısı
d. 002b/11, 006b/10, 010a/7, 010a/8,
032a/2, 033a/12, 037b/4, 038a/5, 044a/10,
044a/11, 047b/3, 048b/11, 048b/12, 052a/3,
054a/11, 054a/12, 060a/6, 062a/5, 063a/9,
064a/7, 064a/8, 064a/12, 064b/10, 065b/6,
065b/9, 072b/3, 100a/11, 109b/12, 121b/9,
124a/6, 130b/11, 133a/9, 134b/2, 143b/3,
146a/8, 146b/1, 148b/13, 158a/11, 158b/3,
158b/10, 159b/5, 164b/13, 165a/7, 165b/13,
166a/1, 168b/11, 170a/6, 170a/8, 173b/3,
189b/4, 195a/1, 197a/5
d.+ i 155b/12 (dördi)
d.+ üni 064a/11 (dördüni)

dört biŋ [T.] dört bin sayısı
d. 105b/8, 159a/7, 159a/8, 159a/10,
165a/2, 165a/11, 176a/12, 203b/11, 203b/12

dört biŋ dörd yüz [T.] dört bin dört yüz sayısı
d. 140b/11

dört yüz [T.] dört yüz sayısı
d. 031a/6, 098a/10, 105b/5, 105b/8,
106a/2, 108b/4, 154b/2, 159a/11, 165a/2,
165b/9, 165b/10, 165b/12, 167a/11

döşe - [T.] döşemek, yerleştirmek
d.- diler 072b/5, 076b/7, 158a/9

döşek [T.] yatak
d. 107a/4, 180a/13
d.+ i 180b/4 (döşegi)
d.+ ine 180b/5 (döşegine)
d.+ ler 047b/13

döşege düş - [T.] hastalanmak
d.- di 146b/1

döşen - [T.]serilmek, hazırlanmak
d.- mişidi 047b/13

duʿā [Ar.] dua, yakarış, niyaz
d. 120b/1, 131a/10
d.+ dan 154b/9
d.+ lar 011b/5, 203a/2
d.+ ŋ 019b/1
d.+ ŋı 128b/3
d.+ sı 031b/8, 125b/13, 150a/4
d.+ sın 063b/6, 095b/9, 142a/11, 156a/11,
169b/5
d.+ sıyla 132b/14

duʿā dile - [Ar.+T.] dua etmek, istemek
d. 111a/10

duʿā ḳıl - [Ar.+T.] dua etmek, istemek

d. 040b/6, 040b/8, 056b/7, 083b/10,
121b/15, 122b/3, 129a/2, 129b/14, 131a/13,
190b/2
d.- alar 094b/7
d.- am 189b/11
d.- dı 031b/6, 040b/8, 056b/8, 063a/13,
065b/6, 067b/11, 081a/9, 083b/10, 095b/9,
111b/9, 112a/6, 112a/11, 112b/5, 112b/14,
113a/3, 113a/12, 113b/7, 114b/8, 117b/13,
121a/11, 121a/14, 122a/1, 122b/5, 122b/10,
129a/3, 129b/15, 131a/9, 133b/14, 140b/5,
141b/10, 142a/10, 149a/10, 150a/4, 150b/8,
156a/10, 161a/1, 169b/1, 181b/10, 182a/4,
190a/3, 190b/3, 190b/6, 200a/13
d.- dılar 023b/4, 061a/12, 104a/11, 150b/11,
181a/13, 183b/11
d.- ıp 181b/2
d.- ır 190b/13
d.- maḳ 020b/2
d.- saŋ 019b/2
d.- uŋ 181a/12
d.- urdı 060b/5

dudaḳ [T.] dudak
d.+ ı 010a/8 (dudağı)

dur - [T.] durmak, dinlenmek, yaşamak
d. 039b/7, 039b/9, 052b/11, 063a/3,
064a/9, 102b/13, 148a/1, 148b/1, 155a/5,
156a/8, 180b/2, 183b/10, 190a/3, 207b/5,
207b/12
d.- acağıdur 147a/8
d.- alar 171a/2
d.- alum 207a/1
d.- amıdur 084b/10
d.- an 004a/12, 004b/1, 004b/6, 004b/9,
004b/13, 005a/4, 080a/8
d.- ası 005a/11
d.- ayın 090a/9, 100a/5, 148a/1, 195a/1
d.- dı 011a/12, 014a/9, 015a/3, 015b/2,
015b/7, 016b/12, 020b/10, 021a/3, 021a/7,
022a/7, 022b/1, 025a/2, 029a/9, 029b/2,
029b/12, 030a/2, 031a/7, 031a/10, 031b/4,
032a/9, 034b/4, 035b/3, 036a/12, 039a/3,
039a/8, 039b/1, 040a/4, 040a/8, 040a/12,
043a/5, 043a/13, 044a/7, 044b/13, 046a/4,
046b/10, 046b/12, 047a/4, 047b/4, 047b/7,
049a/8, 052b/13, 055a/3, 057b/6, 057b/8,
058a/7, 058b/3, 060a/7, 061b/8, 062a/10,
063a/8, 063a/12, 063b/9, 068b/2, 073b/10,
078b/8, 094a/10, 095a/9, 099b/3, 099b/5,
103b/3, 103b/9, 105b/12, 105b/13, 113a/9,
113b/7, 118a/11, 121b/4, 130b/4, 130b/14,
133a/5, 140b/5, 143b/5, 144b/5, 147a/4,
148a/2, 148a/6, 153a/7, 154b/9, 156a/9,
156b/9, 163a/6, 167b/3, 168b/4, 168b/12,
168b/13, 170a/10, 171b/6, 172b/11, 179a/8,
180a/11, 180b/3, 180b/4, 183a/8, 183b/12,

184a/8, 184b/2, 184b/12, 185a/10, 186a/11,
188a/4, 191b/1, 192b/2, 193b/6, 195b/6,
196b/3, 197b/2, 197b/4, 198a/3, 200b/9,
206a/8, 206a/12, 207a/13
d.- dılar 018b/6, 019a/13, 035b/4, 049a/11,
060a/8, 066b/5, 075a/8, 089a/10, 093a/8,
104a/1, 108b/9, 112a/5, 113b/10, 122b/9,
138a/13, 144b/6, 150b/11, 165a/3, 171b/4,
172a/13, 205b/7, 205b/8
d.- du 043a/2
d.- duġı 030a/8, 146b/7
d.- duŋ 105a/5, 197a/1
d.- ıcaḳ 007a/12
d.- ımadı 011a/8
d.- ımayayım 156a/7
d.- madın 166b/3
d.- maya 072b/1
d.- mış 138a/1, 156a/9
d.- mışdur 003b/2
d.- mışıdı 082a/1
d.- mışlar 165a/12, 168a/9
d.- sun 076a/12, 185b/7
d.- uŋ 083a/9, 087b/5, 100b/6, 106a/13,
176a/13, 176b/7, 205b/7
d.- up 104a/2, 113a/7, 115b/5, 137b/10,
149b/12, 155a/9, 193b/6
d.- ur 002b/4, 003a/5, 016a/6, 033b/6,
042b/6, 061b/8, 089b/13, 147a/7, 166b/4,
169b/11, 170b/10, 177a/5, 186a/1, 187b/2,
195a/8, 197b/8
d.- urdı 031b/3, 143b/6, 158b/13, 159a/8
d.- urın 191b/8
d.- urken 198a/11
d.- urlar 003a/5, 048b/2, 058b/6, 099a/3
d.- urlardı 089b/7, 159a/8
d.- urlarıdı 104b/12, 152b/4
d.- urmı 197b/8, 197b/12
d.- uruz 070a/6, 120a/1

dura-gel - [T.] Ayağa kalkmak
krş.durı-gel-,durugel-
d.- di 034a/11

durı-gel - [T.] Ayağa kalkmak
krş. durugel-
d.- di 011b/1, 097a/4, 184b/1, 185b/7
d.- e 011a/8
d.- ür 102b/4

duru-gel- [T.] Ayağa kalkmak
krş.durıgel-,duragel-
d.- di 040b/12, 042b/8, 143a/2

durak [T.] duracak yer
d.+ um 020a/6 (durağum)
d.+ uŋ 020a/8 (durağuŋ)

durut - [T.] durdurmak
d.- urlar 007a/12 (durudurlar)

dut - [T.] tutmak, yakalamak, esir etmek
d. 018a/3, 050a/12, 054a/7, 061b/9,
101b/12, 106a/6, 108a/4, 133a/10, 170a/6,
207a/6
d.- a 013a/13, 060a/1, 083b/13, 102b/8,
153a/7, 153a/8, 185b/13, 186b/2
d.- alar 105a/12, 175a/9
d.- alum 114a/14
d.- am 105b/11, 138a/9, 161b/11
d.- anlar 145b/13
d.- anlara 123b/3
d.- ar 007a/9, 045b/9, 046a/9, 047b/4,
103a/9
d.- aram 196b/13

d.- ardı 059b/9, 140a/12, 204a/9, 204a/10
d.- ardum 033a/2
d.- arduŋ 018a/3
d.- arıdı 066b/13, 181a/7
d.- arısaŋ 105b/7
d.- arız 092a/8
d.- arlardı 149b/6
d.- armısın 196b/13
d.- arsaŋ 173b/2
d.- arsaŋuz 037a/8
d.- aruz 108a/8, 118b/7
d.- asın 099b/9, 186b/9
d.- ayın 093b/2
d.- dı 005a/11, 023a/12, 027a/11, 033b/4, 044a/2, 044a/3, 047b/10, 053b/2, 054b/6, 060a/3, 061b/10, 072b/10, 089b/10, 089b/12, 094a/9, 094a/10, 095b/3, 101b/12, 105b/1, 108a/4, 110a/2, 112a/12, 116b/1, 116b/12, 133a/10, 138b/1, 143a/13, 147b/3, 173b/10, 174a/5, 177a/12, 185b/1, 186a/10, 187b/10, 188a/6, 196a/7, 200a/11, 205a/1
d.- dılar 027a/12, 043b/7, 056a/12, 084a/4, 088b/8, 141a/1, 147a/12, 148b/8, 160a/6, 168b/3, 182a/11, 186a/12, 191a/4, 195b/11, 196a/3
d.- dıyıdı 123b/2
d.- duġı 123b/4
d.- duġın 103a/9
d.- duḳ 065b/1
d.- duḳların 090b/3
d.- dum 064b/3
d.- duŋ 054b/10, 059a/6, 156a/10
d.- ısar 047b/5
d.- ısarsın 185a/5
d.- ma 018a/2, 125a/3
d.- madı 189b/3
d.- madılar 141b/2
d.- madum 178b/2
d.- maduŋ 019a/6
d.- maḳ 012a/6, 164b/8
d.- mamaḳ 012a/6
d.- mayasız 150a/2
d.- mayın 127b/6
d.- mazsız 121b/15
d.- mazuz 065b/1
d.- mışıdı 019a/4, 019a/5
d.- mışlar 196a/8
d.- mışlarıdı 093b/1
d.- mışsız 091a/11
d.- sun 207a/2
d.- sunlar 106a/12
d.- uŋ 010b/8, 047b/10, 065a/10, 105a/8
d.- up 028a/3, 065a/8

duta-çıḳ - [T.]yanında götürmek, alıp gitmek
d.- ayın 018b/12
d.- dı 018b/13

duta-gel - [T.]alıp gelmek, yanında getirmek
d. 121a/15
d.- üŋ 086a/6, 086a/13, 086b/5, 086b/8

duta-var - [T.]alıp gitmek, yanında götürmek
d.- mışıdı 073a/13
d.- urdı 073b/7

dutḳun [T.] tutsak
d. 203a/11

dutsaḳ ol - [T.] tutsak, esir olmak
d.- mış 091a/11

dutul - 1[T.] görünmez olmaz, kapanmak
d.- mış 026b/11

dutul - 2 [T.] esir olmak
d.- up 202b/6

dutuş - 1[T.] yanmak
d.- dı 052a/7

dutuş - 2 [T.] kavga etmek
d.- dılar 042b/8

duy - [T.] duymak, hissetmek
d.- dılar 204b/1
d.- madılar 076a/6
d.- masun 048b/4
d.- maya 059b/2
d.- mayup 093a/6
d.- mazlar 076a/8

duz [T.] tuz
d. 074a/3
d.+ ların 113b/3
d.+ um 105a/5

duz etmek ḥaḳḳı [T.] Birinin ekmek yedirip iyilik ettiği kimse üzerindeki manevi hakkı
d. 103a/8

düg - 1 [T.] yükselmek
d.- di 192b/13
d.- diler 054b/1

düg - 2 [T.] bağlamak
d.- di 073a/7

dügdür - [T.]kaldırmak, yükseltmek
d.- di 094a/9

dükeli [T.] Bütün, hep, hepsi
d. 006b/6, 014a/4, 017a/12, 033b/7,
033b/9, 034b/2, 040b/13, 051b/12, 052b/12,
055b/10, 057a/2, 064a/1, 073b/1, 075b/9,
076a/11, 079b/13, 085a/1, 094a/5, 097b/3,
102b/10, 109b/10, 114b/13, 121a/10, 126b/15,
127b/1, 128b/13, 131b/12, 134a/6, 135b/10,
136a/11, 137a/1, 137b/3, 140a/9, 140b/6,
158a/4, 161b/4, 168b/1, 170a/4, 170b/4,
171a/2, 176a/10, 179b/7, 189b/12, 194a/11,
207a/12
d.+ den 155a/10
d.+ n 014b/8, 090a/1, 197a/4
d.+ nden 049a/5, 049b/10, 067a/1, 067a/2,
113a/8, 139b/8
d.+ ne 152b/8
d.+ ni 107a/9
d.+ nüŋ 049a/6, 049a/9
d.+ si 078b/5, 094a/4, 161b/13
d.+ sin 012b/7

düken - [T.]tükenmek, bitmek
d.- di 083a/12

dükenmez [T.] tükenmez, bitmez, sonsuz
d. 092a/8

dülbend [Far.] Tülbent, başa örtülen ince ve seyrek dokunmuş bez
d. 087a/13, 087b/2
d.+ i 073b/12
d.+ in 089b/9

dün [T.] gece
d. 098b/7, 132b/6, 176a/3, 183b/6,
191b/5, 203b/3
d.+ üŋ 180b/2

dün buçuġı [T.] gece yarısı
d. 114a/1
d.+ nda 205a/6

dün gün [T.]gece gündüz
d. 153b/5

dün ü gün [T.] Gece ve gündüz, sürekli
d. 005a/5, 072a/7, 191b/4

dünin [T.]geceleyin
d. 079b/2

dünki [T.] dünkü, bir önceki günki
d. 106b/3, 106b/4
d.+ ni 098b/9

dünle [T.] Geceleyin
d. 176a/8

dünyā [Ar.] Dünya, yeryüzü, yer küresi, arz, cihan
d. 007a/5, 008b/1, 019b/3, 019b/4,
049b/9, 102a/6, 134a/15, 136a/8, 137b/3,
168a/11, 175a/10, 177a/6, 178a/13, 187a/6,
191a/7
d.+ da 021b/4, 026a/2, 039b/11, 044a/11,
079b/1, 091b/7, 096a/10, 129a/8, 137a/10,
157b/11, 157b/12, 158a/6, 161b/3, 164a/5,
164a/10
d.+ daki 153b/2
d.+ dan 027a/12, 136a/8
d.+ nuŋ 162a/1
d.+ ya 021a/12, 035a/3, 036a/13, 039a/1,
057a/10, 081a/12, 132a/6, 136a/8, 191a/8
d.+ yı 035a/3, 047b/4, 085a/1, 173b/10,
173b/11, 175a/9, 176a/2, 185a/5, 205a/1

dünyādan geç - [Ar.+T.] ölmek
d.- di 192b/8

dünyādan naḳl it - [Ar.+T.] ölmek
d.- di 145a/2, 207b/12

dünyāya gel - [Ar.+T.] doğmak
d.- di 036b/3, 036b/4, 039b/11, 060b/10,
066b/12, 192b/8
d.- dügi 048a/4, 048b/8
d.- ecek 137a/5
d.- mişdür 047b/1

dünyāyı dut - [Ar.+T.] Çok yayılmak, her yere dağılmak
d.- asın 186b/7

dürger [Far.] marangoz, dülger
d.+ idi 021b/6

dürlü [T.] türlü, çeşitli, farklı
d. 002a/7, 009b/3, 009b/12, 012a/11,
015a/4, 036a/5, 042a/3, 046a/9, 052b/7,
072a/3, 081a/9, 101a/5, 107a/2, 107a/5,
124b/9, 163a/1, 172b/10, 174b/3, 183b/3,
196a/13, 200b/13

dürlü dürlü [T.]türlü türlü, çeşit çeşit
d. 003b/2, 005a/2, 071a/12, 073a/2,
075a/12, 078a/11, 092a/7, 102a/13, 102b/4,
181b/5, 194a/1

dürr [Far.] inci
d. 036a/9

dürri cevāhir [Far.+Ar.] İnci ve cevher
d.+ den 014a/10

dürri cevher [Far.+Ar.] İnci ve cevher
d.+ ile 012b/4
d.+ le 013a/10

dürr ü cevāhir [Far.+Ar.] İnci ve cevher
d.+ ile 038b/6, 039b/1

d.+ iler 044b/7
d.+ le 015b/6

dürüst [Far.] Doğru, düzgün açıkça, sağlam
d. 063a/2, 122b/15, 196b/13
d.+ dür 063a/1
d.+ idi 132a/3

dürüş - [T.] Çalışmak, çabalamak
d.- di ki 028a/11
d.- diler 204b/13

düş - [T.] düşmek
d.- di 012a/3, 016b/4, 017b/2, 023b/2,
024b/3, 062b/5, 072a/12, 073b/12, 087b/13,
094a/6, 095a/10, 103b/13, 134b/14, 136b/6,
152a/8, 153a/10, 168b/3, 169a/3, 171b/10,
180a/10, 185b/13, 192b/1, 192b/5, 192b/6,
201b/7
d.- diler 030a/8
d.- e 059b/1, 068a/7
d.- er 042a/13, 120b/15, 185b/3
d.- ermi 121a/5
d.- ersin 147b/8
d.- miş 003a/10, 039a/4
d.- mişidi 056b/10, 057a/6, 147b/7
d.- mişler 046a/5
d.- mişleridi 174b/5
d.- sün 069a/8

düş [T.] düş, rüya
d. 045b/11, 045b/12, 046a/11, 077a/3,
077b/8, 078a/13, 078b/5, 093b/13, 096a/9
d.+ de 046a/8, 067a/9, 069a/2, 103b/5,
187a/9
d.+ den 077a/3
d.+ i 045b/12, 077b/7, 078b/3, 093b/4,
185b/7, 185b/8, 192a/9
d.+ in 045b/7, 047b/4, 068a/3
d.+ inde 013a/11, 078b/2, 078b/10, 097a/1
d.+ ler 046a/7, 046a/13
d.+ lerin 077b/4
d.+ ümde 203b/13
d.+ ümden 077a/2
d.+ ümi 078b/4
d.+ ümüz 077a/5
d.+ ünde 058a/10, 058a/13, 077b/4
d.+ üŋ 047b/4, 059a/5, 078b/5, 078b/11
d.+ üŋi 067a/11

düş gör - [T.]düş görmek, rüya görmek
d.- di 045b/7, 046a/1, 046a/6, 047b/3,
067a/8, 070b/7, 078b/1, 185b/2, 192a/8
d.- düm 076b/13, 078b/4, 192a/10
d.- medüm 077b/7
d.- miş 078b/10
d.- üp 078b/6

düşde gör - [T.] rüyada görnmek
d.- di 057b/5
d.- düm 058a/8

düşmān [Far.]düşman krş. düşmen
d. 101b/7, 101b/9, 137a/13
d.+ ları 137b/2
d.+ larumı 127b/11
d.+ um 020b/4

düşmānlıḳ [Far.+T.] düşmanlık
d. 024b/3

düşmānsuz [Far.+T.] düşmansız
d. 164a/5

düşmen [Far.]düşman krş. düşmān
d. 054b/9, 102a/13, 135b/5, 161a/10,
182a/9, 207b/10
d.+ den 137b/1, 199a/15

d.+ dür 014a/2, 017b/12, 027b/7, 046a/8
d.+ e 026a/8, 149b/13, 150b/12
d.+ emi 137a/13
d.+ ine 103a/2
d.+ leri 149a/11, 149b/5
d.+ lerin 149a/12
d.+ lerinden 118b/1
d.+ üm 019b/8, 020b/6
d.+ üŋüzdür 118b/3

düşmen ol - [Far.+T.] düşman olmak
d.- dı 101a/12
d.- ısardur 097a/13

düşür - [T.] düşürmek, indirmek
d.- di 023b/1, 042b/6, 179a/5
d.- emi 121a/4
d.- miş 179a/6

düşvār [Far.] Güç, müşkül, zor
d. 011a/6

dütün [T.] duman
d. 176a/3

dütüzdür - [T.] tüttürmek, tütsü yapmak
d.- di 180a/9

düz - [T.] Dizmek, hazırlamak
d.- di 022a/2, 022a/3, 022a/4, 032a/3, 032a/6, 056a/10, 071a/12, 073b/9, 128a/2
d.- diler 038b/7, 044b/6, 052a/9, 108b/8
d.- eler 044b/6
d.- erdi 027b/6, 156a/13
d.- gil 031b/9
d.- mege 032a/1
d.- mek 031b/13
d.- mişler 167b/7
d.- mişlerdi 088a/11
d.- üp 107b/10

düzdir- [T.] toplatmak, hazır hale getirtmek krş. düzdür-
d.- di 042a/2

düzdür- [T.] yaptırmak krş. düzdir-
d.- mişidi 072a/5

düzil - [T.] yapılmış, süslenmiş krş. düzül-
d.- miş 014a/10

düzül - [T.] Hazırlanmak, tertip edilmek krş. düzil-
d.- mez 107b/10

-E-

ebā [Ar.] Ey baba!
e. 203a/10

ebced [Ar.] Her harfi bir sayıyı karşılayan Arap harfleri ile yazılı sekiz kelimeden meydana gelen bir hesap sistemi.
e. 189a/13, 189b/4
e.+ üŋ 189b/4

ebed [Ar.] sonsuza kadar
e. 016b/9

ebleh [Ar.] Aklı kıt, ahmak, alık, bön (kimse)
e. 142b/5

ebrişim [Far.] Bükülmüş ipekten iplik
e. 019a/2

ecel [Ar.] ölüm anı, hayatın sonu, ölüm
e.+ i 025b/8, 026a/1
e.+ üŋ 026a/9, 027a/2

eceli gel - [Ar.+T.] Ölümü veya yok olması kaçınılmaz duruma gelmek
e.- di 042a/13

eceli yaḳın gel - [Ar.+T.] ölümü yaklaşmak
e.- di 157a/6

ecr [Ar.] Mükâfat, karşılık, sevap
e.+ inden 147b/3

edeb [Ar.] terbiye, nezâket, zarâfet
e. 135a/7
e.+ ile 099b/3

edeb ol - [T.] birinin iyi ahlakını benimsemek, örnek olmak
e.- a 135a/9

edin - [T.] sahip olmak
e. 130b/3
e.- di 132a/8
e.- em 108b/12

efendi [Yun.] Sâhip durumunda olan, buyruğu geçen, hükmünü yürüten, kendisine uyulan kimse, sâhip
e. 179b/7
e.+ si 179b/2, 179b/4, 179b/5
e.+ sine 116a/3

efżal [Ar.] fazîletli, çok üstün
e.+ dür 003a/8
e.+ i 008b/13, 012a/11

eger [Far.] Şart anlamını güçlendirmek için şart cümlelerinin başına getirilir, şâyet
e. 004b/8, 005b/6, 010b/4, 012a/7,
014b/7, 014b/13, 015b/11, 019b/2, 020b/1,
021a/12, 023b/3, 023b/4, 028b/1, 028b/6,
029a/12, 032a/5, 037a/7, 037a/10, 040a/2,
040b/6, 041a/8, 047b/4, 050b/3, 052b/4,
052b/10, 053b/11, 055a/5, 058a/2, 059b/5,
060b/5, 061b/3, 061b/5, 065a/1, 065a/8,
065b/3, 068a/9, 068a/10, 068b/8, 070a/5,
070b/1, 072b/1, 072b/7, 072b/8, 073a/2,
073a/10, 074b/1, 074b/2, 074b/3, 079b/10,
081b/2, 082b/8, 084b/2, 084b/4, 086a/7,
086a/11, 086a/12, 086b/5, 086b/7, 087a/2,
087b/9, 088b/4, 089a/7, 089a/12, 090a/3,
095b/2, 096b/12, 098a/4, 098a/5, 099b/6,
101b/7, 103a/10, 103a/12, 104a/5, 104b/4,
104b/8, 105b/7, 107b/4, 107b/8, 107b/13,
108a/10, 108b/11, 108b/12, 111b/1, 112b/3,
112b/12, 114b/12, 118b/3, 119a/11, 119b/5,
120a/4, 122a/2, 125a/12, 126a/4, 126a/13,
134b/15, 135a/8, 135a/9, 136a/10, 136a/13,
136b/3, 137a/11, 137a/12, 138a/5, 139b/3,
142a/7, 143a/1, 143b/7, 144b/8, 146a/10,
147b/3, 148a/10, 152a/3, 153b/13, 155b/3,
156b/6, 160a/12, 161a/9, 161b/4, 162a/6,
162b/2, 163b/2, 163b/3, 165b/2, 167a/1,
169a/4, 171b/3, 173b/2, 174a/2, 174b/9,
186a/10, 186b/9, 186b/10, 187a/6, 187b/4,
188a/11, 189b/4, 191a/5, 193b/2, 194b/10,
196b/7, 197a/3, 197b/8, 197b/9, 202a/12,
204b/2, 206a/7, 206b/13

egerçi [Far.] Her ne kadar, … ise de, gerçi
e. 049b/13, 051a/11, 069b/3, 075a/2,
085a/8, 087a/8, 093b/1, 101b/6

egin [T.]sırt, üst
e.+ inde 013a/10, 076a/12, 076b/1 (egninde)
e.+ inden 017a/10 (egninden)
e.+ indeyidi 012b/4 (egnindeyidi)

egir - [T.] (Yün, pamuk vb. şeyleri) İğ ile bükerek iplik durumuna getirmek
e.- di 022a/6

egiri ḳo - [T.] Eğirmek, bir yere veya bir şeyin etrafına toplamak, bekletmek
e.- mışlar 099a/3

egirt - [T.] Kuşatmak, sarmak
e.- di 173a/12

egle - [T.] oyalanmak, vakit geçirmek
e.- r 073a/7

eglen - 1[T.]durmak, beklemek, dinlenmek
e.- di 017b/8, 104a/13, 163a/5
e.- diler 090a/11

eglen - 2 [T.] Eğlenmek, hoşça vakit geçirmek
e.- di 055b/11,
e.- e 067b/10
e.- em 029a/1

egre - [T.] Durdurmak, bekletmek, nöbet tutturmak
e.- rlerdi 158b/10

egri 1 [T.]egri, düz olmayan
e. 010a/2, 043a/8,

egri 2 [T.] yalancı, hileci
074a/6

egrit - [T.] Eğriltmek, yıkmak
e.- diler 205b/4

ehl [Ar.] Ehil, bir işten anlayan
e.+ i 206b/4
e.+ ī 014b/11
e.+ idügümi 161b/5
e.+ üŋe 074a/3

ejdehā [Far.] Bin tane başı olan efsanevî, korkunç ve pek büyük bir hayvan, büyük yılan krş. ejderhā
e. 101b/6, 101b/8, 101b/10, 101b/11,
105a/9, 106a/8, 108a/1
e.+ dan 101b/2, 101b/7
e.+ yıdı 101b/9

ejderhā [Far.] Bin tane başı olan efsanevî, korkunç ve pek büyük bir hayvan, büyük yılan krş. ejdehā
e. 101a/10, 101a/12, 101b/3, 109b/10

ek - [T.] (Ürün elde etmek için) Toprağa tohum atmak veya gömmek
e.- di 022b/4
e.- dügi 023a/2
e.- erlerdi 023a/9
e.- mege 022a/7
e.- sün 155b/7

ekil - [T.] (Belli bir ürün elde edilmek amacıyle) Toprağa tohum atılmak veya fide dikilmek
e.- mez 061a/10
e.- miş 155a/12

ekin [T.] Buğday, arpa vb. tahılların, tohumlarının tarlada filizlenmesinden harmana kadarki durumlarına verilen isim
e. 022a/7, 061a/10
e.+ ler 112a/8
e.+ leri 040a/10, 112a/13

ekinci [T.] Ekin ekip biçmekle uğraşan kimse, çiftçi, rençper
e.+ ydi 024a/12
e.+ yidi 021b/5, 021b/7

ekiz [T.] Bir seferde doğan (iki kardeş)
e. 023b/1, 035a/11

ekşer [Ar.] Çok fazla, en çok, birçok
e.+ ini 079b/2

eksil - [T.] Eskisinden az duruma gelmek, azalmak, tenâkus etmek
e.- e 185a/6
e.- medi 162b/9
e.- mez 085a/12, 087a/8

eksük [T.] eksik, yetersiz
e. 032a/2, 052b/10, 141b/2, 170a/13

eksük ḳıl - [T.] Eksik etmek, noksan etmek
e.- dum 018a/13

el [T.] el, il, memleket
e. 055a/5, 173a/2
e.+ i 007a/9, 053a/12, 098a/8, 108a/2,
189a/7, 191b/7
e.+ ile 099a/9
e.+ im 058b/6
e.+ imi 058b/5
e.+ imüzden 069a/4
e.+ in 005a/10, 019a/4, 058b/3, 060a/3,
061b/6, 069a/5, 075b/13, 102a/2, 105a/12,
106a/9, 148a/13, 172a/4, 177b/7, 178b/2,
188a/3, 189a/8
e.+ inde 007a/9, 019a/2, 045b/3, 045b/8,
053a/9, 059b/10, 059b/11, 072a/5, 096b/7,
097b/13, 101a/12, 101b/6, 102a/3, 103b/10,
105a/12, 108a/2, 108a/11, 109a/3, 126b/10,
136b/10, 152b/5, 185b/5
e.+ indeki 105a/8
e.+ indekin 101a/6
e.+ inden 017a/6, 045a/4, 088b/8, 095b/4,
099b/7, 101a/10, 110b/5, 119b/2
e.+ ine 022a/8, 022b/2, 040a/11, 043a/12,
048a/6, 051a/2, 058b/11, 075a/12, 097b/12,
100b/8, 148a/1, 155a/7, 156a/3, 164a/12,
165a/3, 178a/3, 183b/2, 183b/4, 198b/13,
201b/9, 202b/3, 202b/4, 203b/15
e.+ ini 098a/7
e.+ iŋi 102a/1
e.+ iŋile 147b/12
e.+ iŋüz 080a/2
e.+ leri 014a/7
e.+ lerimüzi 080a/4
e.+ lerin 038a/2, 059a/13, 060a/8, 075b/2,
075b/11, 076a/1, 079b/11
e.+ lerinde 129a/12
e.+ lerini 076a/6
e.+ lerüŋüzi 080a/1
e.+ üm 178b/3
e.+ ümdedür 113b/1
e.+ ümden 027a/9
e.+ ümüzden 048b/4
e.+ ündekini 109b/8
e.+ üŋ 056b/6
e.+ üŋdeki 095b/2, 101a/3
e.+ üŋden 101a/9, 113a/3
e.+ üŋüz 110a/15
e.+ üŋüzi 129a/15, 173b/4

el aç - [T.] memleket fethetmek
eli - asız 094a/12
ellerin.- dılar 063a/13

el bir eyle - [T.] El birliği yapmak, birleşmek, anlaşmak

e.- yüp 051b/12

el çek - [T.] İlgisini kesmek, vazgeçmek
e.- meŋ 111b/1

el götür - [T.] Dua için ellerini, açmak
e.- üp 061a/12

eli altındaġı [T.] himayesindeki
e. 070b/6
eliŋ . 162a/13
elüm. 162b/1

eli boş [T.] istediğini elde edememe durumu
e. 147a/9

elinden al - [T.] Mahrum etmek, sahip olduğu şeyi ele geçirmek
e.- ayın 145a/9
e.- up 056b/3

elinden çıḳ - [T.] Kaybedilmek krş. elüŋden çıḳ -
e.- a 045b/13
e.- dı 167b/13

elinden gel - [T.] Yapabilmek, becermek, gücü dâhilinde olmak krş. elüŋden gel -
e.- ir 161a/10
e.- mez 159b/10
elümden.- mez 112a/3

elinden ḳurtar - [T.] Birinden kaçırmayı başarmak
e.- ġıl 056a/2

elin yüzine ur - [T.] çok şaşırmak
e.- dı 060b/2

elüŋden çıḳ - [T.] kaybetmek krş. elinden çıḳ -
e.- ar 058a/2

elüŋden gel -[T.] Yapabilmek,becermek, gücü dâhilinde olmak krş. elinden gel -
e.- ür 105b/4

elüŋi çek - [T.] karışmamak, uzaklaşmak
e.- esin 105a/2

el amān [Ar.] Meded, aman, imdâd (manasına olup yardım ve şikâyet edâtı olarak kullanılır)
e. 017b/9

elbette [Ar.] Şüphesiz, muhakkak, mutlaka
e. 049a/13, 058a/4, 176a/7

el-ḥamdüli'llāh [T.] Allah'a hamd olsun
e. 011a/4, 013a/1, 064a/3

el-ḥāṣıl[T.] Sonuç olarak, sözün kısası
e. 098a/9

el-ḥükmi'llāh [T.] Hüküm Allah'ındır krş. el-ḥükmüli'llāh
e. 205b/5

el-ḥükmüli'llāh [T.] Hüküm Allah'ındır krş. el-ḥükmi'llāh
e. 026b/5

elif [Ar.] Arap alfabesindeki birinci harf
e. 189b/5

elli [T.] elli sayısı krş.ellü
e. 027a/13

ellü [T.] elli sayısı krş.elli
e. 173b/3

em - [T.] Emmek, süt içmek
e.- di 097b/10
e.- e 097b/9
e.- er 048b/2
e.- erdi 048a/7, 048a/9
e.- erse 097b/8
e.- medi 097b/8
e.- mezdi 193a/9

emānet [Ar.] Güvenilir bir kimseye saklaması veya birine teslim etmesi için bırakılan şey veya kimse
e. 013b/8, 013b/9
e.+ e 099b/10
e.+ i 013b/13, 014a/5, 047a/5
e.+ in 019a/6
e.+ ümi 014b/8
e.+ üŋ 017b/11

emānet ṣaḳla - [T.] Birisine bir şeyi koruması için bırakma. Emniyet edilip inanılan şeye sonsuza kadar sahip çıkma.
e.- dum 179a/3

emcek [T.]meme
e.+ i 193a/9 (emcegi)
e.+ in 097b/8, 097b/10, 193a/8 (emcegin)

emīn [Ar.] Güvenilir, inanılır, îtimat edilir (kimse), inak
e. 074a/6, 175a/2
e.+ dür 099b/10
e.+ i 168a/3

emīn ol - [Ar.+T.] Emniyet içinde olmak.
e.- alum 111a/11
e.- asın 030a/7, 106a/6
e.- asız 174b/9
e.- maya 204a/1
e.- sun 092b/2
e.- urdı 055b/12

emīnlik [Ar.+T.] Emin olma durumu, masûniyet
e. 106b/10
e.+ in 099b/11 (emīnligin)

emīr [Ar.] Bir kavmin, bir memleketin reisi
e. 085a/6, 086a/5

emīrāne [Ar.] Beylere yakışacak şekilde. Emircesine, emire lâyık surette.
e. 071a/12

emr [Ar.] emir, buyruk
e. 116b/7, 120b/5, 175a/4
e.+ i 021a/7, 123a/5, 131b/10, 175a/7
e.+ ile 014a/8, 024b/9, 028b/8, 031a/5,
040b/8, 053b/5, 060a/6, 102b/12, 131b/7,
134b/1, 168b/2, 172a/5, 181a/13, 183a/9,
187b/10, 201b/3
e.+ in 058b/1, 059a/1
e.+ inden 001b/10, 033b/2
e.+ ine 026b/3, 150b/10, 177b/8
e.+ iyle 007a/12, 069a/10, 113a/13, 144b/13,
151a/11, 151b/6
e.+ üm 013a/13
e.+ üme 014b/7
e.+ üŋ 017b/7
e.+ üŋde 133a/3
e.+ üŋe 024a/4, 164b/7

emr et - [Ar.+T.] emretmek, buyurmak krş. emr it -
e.- di 134a/15, 199a/9

emr eyle - [Ar.+T.] emretmek, buyurmak
e.- di 001b/9, 010b/7, 013a/6

emri maʿrūf it - [Ar.+T.] İyiliğe, doğruluğa yönelten olmak
e.- enlerüŋdür 009a/11 (emri maʿrūf idenlerüŋdür)

emr it -[Ar.+T.] emretmek, buyurmak krş. emr et -
e.- di 002a/1, 029a/1, 041a/10, 061a/13,
069a/9, 100b/7, 144a/12, 154b/2, 160b/12,
168b/10, 198b/10

emr ḳıl - [Ar.+T.] emretmek, buyurmak
e.- dı 005b/1, 005b/3, 031b/8

emr ol - [Ar.+T.] Emredilmek
e.- dı 172b/4, 189b/7

emrüŋde ḳıl - [Ar.+T.] emrine vermek, kontrolünü vermek
e.- dum 158a/4

emrüŋde ḳo - [Ar.+T.] emrine vermek, kontrolünü vermek
e.- dum 158a/3, 162a/4

emzür - [T.] emzirmek, süt içirmek
e. 097a/1
e.- di 048a/6, 048b/3, 097a/4
e.- eçek 193a/5
e.- mege 097b/7, 193a/5
e.- ürdi 029b/5, 043b/5

en [T.]en, genişlik
e.+ i 166a/3

enbiyā [Ar.] Nebi'ler, peygamberler
e. 008b/13, 025b/3, 171a/2
E. 001b/1
e.+ nuŋ 064a/1, 207a/12

endīşe [Far.] Merak, kuruntu
e. 046a/12, 072b/9, 102b/13
e.+ ye 184b/2
e.+ yi 064a/4

endīşe bıraḳ - [Far.+T.] endişelendirmek
e.- dı 201a/13

endīşe düş - [Far.+T.] Tasaya kapılmak, kaygılanmak
e.- di 109b/1

endīşe et - [Far.+T.] Kaygılanmak krş. endīşe it -
e.- medi 198a/6

endīşe it - [Far.+T.] Kaygılanmak krş. endīşe et -
e.- di 073a/4
e.- medi 073a/5

enṣārī [Ar.] yerli, koruyucu
e.+ ler 205b/13
E.+ ye 202b/11

envāʿ [Ar.] Nev, çeşit, tür
e. 101a/5

envāʿi [Ar.] çeşitli, türlü
e. 042a/3, 093a/11

eŋlü [T.] yanaklı, benizli
e.+ yidi 042a/2

epsem ol - [T.] Hareketsiz olmak, kımıldamadan durmak, ses çıkarmamak, susmak
e.- uŋ 207b/8

er [T.] erkek, koca, yiğit
e. 038a/11, 046b/9, 066b/12, 089b/12,
096a/5, 096b/8, 140a/7, 187a/6, 187a/7,
204b/9, 205b/10
e.+ den 048b/11, 137a/5
e.+ dür 048b/12, 151a/8
e.+ e 157a/10
e.+ i 042b/5, 042b/8, 108b/8, 193b/12,
203b/13, 204b/4
e.+ ile 094a/13, 140a/8, 147a/12, 148b/8
e.+ ime 060a/13
e.+ imi 060b/6
e.+ inden 039a/12

e.+ ine 047b/6, 193b/11, 194a/7
e.+ ini 039b/7, 079b/4, 153a/13
e.+ iŋi 039b/4
e.+ üm 039b/3, 042b/3, 060a/13, 060b/2, 060b/4
e.+ üŋ 029a/11
e.+ üŋi 039b/5

er görme - [T.] bakire olmak, cinsi münasebette bulunmamış olmak
e.- di 188b/3
e.- düm 187b/8

er ḳardaş [T.] erkek kardeş
e.+ ınuŋ 129b/5

er kişi [T.] erkek,yiğit
e.+ lerden 203a/10

er - [T.] ulaşmak
e.- di 115a/1, 115a/8, 132a/8
e.- diler 091a/13

eren [T.] erkek
e.+ ler 181a/3
e.+ lerden 198a/5
e.+ lere 089a/2
e.+ leri 090a/6
e.+ lersiz 089a/2, 090a/6

eri - [T.] erimek
e.- di 002a/8, 052b/4

eriş - [T.] ulaşmak
e. 073b/4, 199a/11
e.- di 074a/1, 114b/1, 114b/6, 130b/5, 134b/14, 147b/13, 166b/7, 173b/12, 177a/11, 182a/9, 186b/13
e.- diler 091b/3, 138b/11, 151a/5, 174b/1
e.- dük 125b/14
e.- e 128a/2, 137a/2
e.- medi 175b/11
e.- mege 083a/12
e.- mezise̵ŋ 058a/2

erit - [T.] eritmek
e.- di 129a/1

erkān [Ar.] Âdet, yol yöntem, usûl, âdap
e.+ ın 063a/12

erlik [T.] Mertlik, yiğitlik
e. 204a/1
e.+ iŋle 095b/5 (erligiŋle)

erlik eyle - [T.] Erkeklik, yiğitlik etmek/göstermek
e.- düŋüz 203a/4

er-rāḥimīn [Ar.] Rahmet edicilerin en rahmetlisi
e. 147b/3

erte [T.] sabah
e. 201a/12
e.+ den 129a/11

ertingi [T.] Büyük, Fevkal'āde
e. 130a/14

es - [T.] (Hava için) Bir yönden bir yöne doğru hissedilir şekilde hareket etmek.
e.- di 034a/10
e.- üp 162a/4

eṣaḥ [Ar.] gerçek, doğru krş. eṣṣaḥ
e.+ dur 033a/13, 057b/2, 073b/2

esen [T.] Sağ sâlim, âfiyette, sıhhatte, selâmette, sıhhatli, sâlim
e. 048b/2, 068b/10

esen ḳal - [T.] Ruhsal ve bedensel olarak sağlıklı, sıhhatli ol/un anlamında bir temenni ifadesi
e. 069a/7

e.- ġıl 017a/13

esenle - [T.] Vedalaşmak
e.- di 157a/3
e.- yeyin 018b/2

eṣer [Ar.] tesir, etki

eṣer et - [Ar.+T.] Tesir etmek, etkilemek krş. eṣer it-
e.- sün 132b/5

eṣer eyle - [Ar.+T.] Tesir etmek, etkilemek
e.- di 107b/7

eṣer it -[Ar.+T.] Tesir etmek, etkilemek krş. eṣer et-
e.- di 147b/3, 153b/5

esīr [Ar.] tutsak
e. 202b/6, 203b/5
e.+ iŋüz 083a/1
e.+ lerden 203b/10
e.+ leri 201b/11, 203a/2
e.+ lerimüz 207a/3
e.+ lerin 203b/13
e.+ ü 203a/11

esīr eyle - [Ar.+T.]tutsak etmek
e. 205b/4
e.- di 027a/11, 184a/4

esīr it - [Ar.+T.] tutsak etmek
e.- diler 205b/9
e.- elüm 111b/3 (esīr idelüm)
e.- mişidi 184a/4

esīrlik [Ar.+T.] tutsaklık
e.+ den 202a/7

esirge - [T.]esirgemek, korumak
e.- di 091b/8, 099a/8
e.- diler 031b/2
e.- medi 147a/9

esirgen - [T.] korunmak
e.- em 164a/1

eski [T.] eski
e. 070a/8, 071b/2

eski - [T.] eskimek
e.- di 122b/8, 122b/10, 169b/2

esle - [T.] dinlemek, dikkate almak
e.- medi 056b/6
e.- mediler 126a/12

esri - [T.] Sarhoş olmak, kendinden geçmek
e.- di 173a/1
e.- miş 196b/5

esrik [T.] sarhoş krş. esrük
e.+ i 173a/6 (esrigi)

esrük [T.] sarhoş krş. esrik
e.+ i 173a/6 (esrügi)

eṣṣaḥ [Ar.] gerçek krş. eṣaḥ
e. 100b/11

es-selāmu ʿaleyke [Ar.] Sana selam olsun
e. 034b/12, 138a/1

es-selāmu ʿaleyküm [Ar.] Allah'ın selamı sizin üzerinize olsun
e. 012a/13, 026b/1, 197a/12

eş - [T.] kazmak
e.- di 025a/1

eş [T.] yoldaş, arkadaş
e. 102a/10

eşek [T.] eşek
e. 008a/12, 032b/12, 032b/13, 033a/2
e.+ ine 184a/12 (eşegine)
e.+ ini 184a/9 (eşegini)
e.+ iŋ 184b/1 (eşegiŋ)
e.+ üŋe 184a/11 (eşegüŋe)

eşit - [T.] işitmek, duymak

e.- di 014b/13, 015b/3, 016a/5, 024a/6,
026b/13, 053a/8, 060a/12, 060b/12, 061a/2,
062b/4, 064a/3, 067a/10, 069a/4, 071b/1,
073a/9, 074a/8, 074b/4, 074b/10, 076a/9,
078a/1, 078b/13, 079a/1, 079a/2, 079a/12,
080a/5, 083b/3, 084a/2, 085a/7, 086b/6,
088a/5, 089a/4, 095a/3, 095a/8, 095b/6,
095b/12, 096a/12, 096b/8, 097a/4, 098b/5,
098b/12, 099b/1, 100b/10, 102a/5, 103b/9,
103b/13, 104a/5, 104a/6, 104a/10, 105a/8,
105b/12, 106a/7, 107a/7, 107b/6, 110b/7,
112b/7, 113b/8, 115a/13, 117a/12, 118a/11,
118b/5, 120a/1, 120b/3, 120b/9, 121a/14,
121b/1, 124b/15, 126b/7, 130b/6, 133a/4,
134a/7, 137a/7, 137b/8, 143a/2, 147b/3,
147b/6, 149b/1, 152a/2, 152a/6, 153a/4,
153b/8, 153b/10, 155a/13, 155b/8, 156b/3,
157a/2, 157a/11, 160b/6, 163a/8, 163a/11,
164a/2, 164b/3, 165b/5, 167a/1, 167a/9,
168b/1, 170a/1, 171b/8, 171b/9, 171b/12,
172b/3, 175b/5, 181b/11, 182a/9, 183a/3,
185a/12, 185b/8, 186b/6, 194a/3, 194b/7,
195b/2, 196a/11, 196b/9, 197b/4, 200a/13,
203a/13, 205a/9, 205b/4, 206a/8, 207a/10,
207a/13
e.- diklerin 165b/4
e.- diler 108b/13, 117a/4, 117b/9, 120b/8,
121b/3, 123b/14, 123b/15, 150b/10, 189a/9,
190a/13, 191b/12, 199a/7, 204a/5, 204a/8,
204b/6, 207b/9
e.- dilerdi 115b/2
e.- diyise 079a/7
e.- dük 124a/3
e.- düm 120b/11, 124a/12, 147b/3, 163b/8,
190a/7
e.- ecek 131b/2 (eşidecek)
e.- eçek 124a/4 (eşideçek)
e.- eler 124b/3 (eşideler)
e.- elüm 123a/3, 198b/8 (eşidelüm)
e.- emediler 123b/12 (eşidemediler)
e.- esiz 144a/9 (eşidesiz)
e.- eyin 155b/5, 161a/7 (eşideyin)
e.- icek 045a/4, 051b/7, 103b/11, 190b/13, 207b/2 (eşidicek)
e.- içek 124a/8, 125a/10 (eşidiçek)
e.- ilür 124a/6 (eşidilür)
e.- ip 148a/13 (eşidip)
e.- mediler 186a/13
e.- medüm 074a/9
e.- mişem 194a/10
e.- mişidi 073b/3, 118b/10
e.- sevüz 121a/13
e.- ti 160b/13
e.- ülür 124a/6 (eşidülür)
e.- üŋ 198b/8 (eşidüŋ)
e.- üp 096a/11, 184b/5 (eşidüp)

eşref [Ar.] şerefli
e. 103a/1

et [T.] et
e. 011a/7, 128b/2, 131b/6, 146b/6,

148a/11, 184b/1
e.+ din 054b/8
e.+ e 054b/1, 185a/2
e.+ i 054b/1, 054b/8
e.+ idi 144a/13
e.+ in 020b/8, 041a/8, 077b/7, 191b/11,
191b/12
e.+ le 130a/1
e.+ ler 054a/12
e.+ leri 054b/7
e.+ lerini 064a/8
e.+ üŋ 054a/12

et - [T.] etmek, yapmak
e. 110b/3
e.- di 122b/6, 132b/11, 133b/14, 186b/9
e.- dügi 115b/3
e.- dügüm 113a/11
e.- dükleri 109a/11, 109b/8
e.- düŋ 132b/7
e.- düŋüz 069b/4
e.- erdük 201a/10 (ederdük)
e.- erin 113a/15 (ederin)
e.- erseŋ 110b/3 (ederseŋ)
e.- ersin 132b/7 (edersin)
e.- mediŋ 133b/1
e.- mege 133a/2
e.- mişdür 134a/5
e.- mişidi 122a/11
e.- mişlerdi 122b/1

etek [T.] Etek, giysinin alt kısmı
e.+ in 096a/3 (etegin)
e.+ ine 194b/11 (etegine)

etmek [T.] ekmek
e. 032b/10, 077a/1, 082a/1, 156b/7,
156b/12, 183b/4, 183b/5, 183b/7
e.+ den 077a/1
e.+ i 077b/6, 156b/8 (etmegi)
e.+ üm 105a/5 (etmegüm)

etmekçi [T.] ekmekçi
e. 183b/4, 183b/7, 183b/8
e.+ den 183b/4

ev [T.] ev
e. 021a/13, 035a/3, 036a/7, 038b/7,
047a/6, 055b/2, 060a/11, 062a/9, 062b/12,
063b/10, 071a/12, 085a/4, 088a/4, 110b/14,
180a/13, 183b/13, 191b/10, 192b/8, 200b/5,
200b/12, 203a/12
e.+ de 023a/1, 062a/10, 062a/12, 062b/6,
184b/13
e.+ den 172b/3, 198b/9
e.+ e 023a/1, 062b/1, 062b/2, 062b/9,
063b/1, 063b/2, 063b/4, 063b/5, 073b/3,
085a/5, 095a/2, 104b/1, 104b/4, 126b/8,
140a/8, 148b/2, 156b/12, 162b/10, 172a/11,
186b/10, 191a/1, 197b/10, 198b/9, 200b/4,
200b/11, 200b/12, 205b/2
e.+ egele 063b/3
e.+ i 029b/11, 067b/3, 085a/4, 180a/13,
186b/8, 191a/3
e.+ idür 010a/6, 061a/6
e.+ imüzle 082b/2
e.+ in 156b/4, 184b/12
e.+ inde 029b/2, 102a/13, 198b/9
e.+ inden 061a/7
e.+ ine 029b/12, 036a/12, 046a/5, 046b/12,
048a/10, 048b/3, 062a/13, 065b/7, 065b/9,
065b/10, 066a/3, 080b/9, 081b/12, 098b/5,
146a/4, 155a/9, 156b/8, 159a/9, 167a/10,
179a/9, 180a/11, 184b/2, 193a/7, 193b/11,
195a/6, 197b/9, 203a/9, 206b/2

e.+ ini 033a/12
e.+ ler 038b/2, 166a/5, 166a/6
e.+ leri 038a/3, 038b/2, 111b/15, 166a/6, 168a/11
e.+ lerin 082a/10
e.+ lerinde 041a/6
e.+ lerine 039b/10, 113b/15, 131a/6, 172a/13, 184a/6, 184a/7, 193b/12, 194a/7, 200b/3
e.+ ümde 108a/3
e.+ ün 146a/5
e.+ üŋ 055b/3, 062a/13, 062b/3, 062b/8, 062b/10
e.+ üŋde 075b/4, 105a/4
e.+ üŋe 155a/5
e.+ üŋi 102b/3
e.+ üŋüzden 103b/8

ev issi [T.] ev sahibi
e.+ nüŋ 180b/3, 180b/5

ev - [T.] evmek, acele etmek
e.- düm 123b/9
e.- e 123b/8
e.- ersin 123b/9

ever - [T.] evlendirmek
e.- di 025a/7
e.- imezin 195b/4

evet [T.] evet
e. 091b/13, 147a/6, 175b/6, 206b/12

evlād [Ar.] evlati çocuk
e.+ a 064a/11

evlen - [T.]evlenmek
e.- di 030b/8, 184a/8
e.- diginden 062a/9

evliyā [Ar.] evliya, veliler
e. 008b/13, 025b/3, 026a/4
e.+ lar 012b/2

evṣāf [Ar.] özellikler
e.+ ın 171b/2, 195a/8

evvel [Ar.] evvel, önce, birinci
e. 002b/5, 002b/6, 004a/3, 007b/5, 013a/2, 020b/9, 022a/2, 022b/4, 022b/12, 025b/12, 026a/5, 027a/11, 028a/3, 029b/9, 030b/8, 032a/10, 035a/12, 049b/11, 050b/6, 053b/10, 070b/6, 074b/13, 080a/13, 101a/1, 101b/7, 101b/9, 102a/12, 109a/9, 109a/10, 109a/11, 109a/13, 109b/4, 112a/12, 118a/5, 118a/12, 118b/5, 118b/8, 119a/6, 119a/9, 119a/12, 120a/12, 123a/4, 125a/6, 135b/2, 135b/5, 136a/6, 139a/5, 152b/3, 164a/13, 173a/3, 198a/2, 198a/5, 203a/14, 204b/7, 207b/4
e.+ inde 135b/3, 163b/6

evvelden [Ar.+T.] Çok eskiden beri
e. 061b/13, 088b/13, 150a/12, 201a/9

evveli [Ar.+T.] önceleri
e. 119b/3

evvelki [Ar.+T.]önceki
e. 004a/9, 006a/5, 007b/9, 009a/9, 009b/3, 186b/1
e.+ ne 120a/13

eyegü [T.] kaburga kemiği.
e. 010a/1
e.+ sinden 013a/7

eyer [T.] Binek hayvanlarının sırtına konulan, oturmaya yarayan nesne.

e. 014a/10
e.+ i 014a/10, 164b/12

eyi [T.] iyi, güzel krş.eyü
e. 057a/12, 071b/6, 107b/5

eyit - [T.] söylemek, demek
e. 014a/5, 055a/8, 151a/2, 155b/5,
172b/13, 175a/13, 185a/4, 188a/12, 191b/11
e.- di 004a/9, 005b/10, 025b/2, 130b/7,
130b/13
e.- diler 051b/8, 119b/11
e.- e 124b/1, 163a/5 (eyide)
e.- iserdi 103a/13 (eyidiserdi)
e.- medüŋ 171a/13
e.- sün 079a/3
e.- üŋ 112a/4, 173b/4 (eyidüŋ)

eyle - [T.] yapmak
e. 018a/3, 031b/12, 036b/1, 064a/8,
064a/11, 089a/9, 148b/10, 149a/13, 159b/12,
173b/3
e.- dedi 173a/1
e.- di 022a/6, 023a/11, 032a/7, 034a/5,
038a/4, 038b/11, 040a/1, 093a/9, 095b/13,
143a/10, 172b/12
e.- diler 022a/7, 034a/1, 035b/1, 045a/13,
055b/2, 055b/7, 055b/9, 055b/10, 061b/6,
072b/4, 081b/10, 118b/8, 141a/11, 158a/12,
158b/2, 158b/3, 158b/5, 158b/6, 158b/7,
158b/8, 159a/11, 160a/4, 167b/2, 180a/13,
205b/11
e.- dügüm 128a/8
e.- dükleri 109b/10
e.- düm 139a/10
e.- düŋ 019b/8
e.- gil 032a/1
e.- me 127b/12
e.- medükdür 130a/15
e.- mez 169b/3
e.- mişidi 130a/9
e.- mişler 204a/13
e.- mişlerdi 158b/13
e.- ŋ 079a/5, 158a/8
e.- r 002b/6
e.- rdi 029b/8
e.- ridi 130a/6
e.- rüz 038b/2
e.- ye 080b/11, 170b/4
e.- yem 028b/2

eyle [T.] öyle
e. 016b/3, 057a/12, 058a/4, 071b/7,
072a/7, 074b/7, 078b/9, 082b/11, 089b/2,
107a/7, 107b/4, 143a/5, 147b/9, 148b/11,
150b/2, 168a/13, 173b/5, 206a/10
e.+ dür 107a/7
e.+ yidi 081b/4

eylen - [T.] eğlenmek, hoş vakit geçirmek
e.- diler 132a/15

eylik [T.] iyilik krş. eylük
e.+ dür 134a/12
e.+ i 089a/9 (eyligi)
e.+ üme 074a/6 (eylügüme)

eylik eyle - [T.] iyilik etmek krş. eylük eyle -
e.- di 133b/1

eylik it - [T.] iyilik etmek
e.- eyin 085a/8 (eylik ideyin)
e.- iŋ 191a/9 (eylik idiŋ)

eylük [T.] iyilik krş. eylik
e. 089a/9, 099b/4, 117a/7, 117a/14,
179b/7

e.+ dür 167a/8
e.+ e 013b/9 (eylüge)
e.+ ile 089a/12 (eylügile)
e.+ inden 086a/10 (eylüginden)

eylük eyle - [T.] iyilik etmek
krş. eylik eyle -
e. 050a/6
e.- düm 107a/8

eylük it - [T.] iyilik etmek
e.- eler 013b/9, 013b/10 (eylük ideler)

eyt - [T.] demek, söylemek krş. eyit-, iyt-
e. 053b/12, 062a/13, 062b/3, 062b/8, 104a/8, 105b/6, 114a/10, 118a/15, 125b/11, 132b/4, 165b/8, 194b/13, 201a/8
e.- di 003a/8, 003a/9, 003b/6, 008b/4, 008b/5, 010b/1, 010b/3, 010b/9, 011b/8, 012b/6, 012b/9, 012b/10, 013a/5, 013a/12, 013a/13, 014a/3, 014a/5, 014a/8, 014a/12, 014b/4, 014b/5, 015a/1, 015a/6, 015a/7, 015a/10, 015a/13, 015b/4, 015b/8, 015b/9, 015b/11, 015b/12, 016a/3, 016a/4, 016a/6, 016a/10, 016a/11, 016a/12, 016a/13, 016b/2, 016b/5, 016b/9, 016b/10, 016b/13, 017b/11, 017b/12, 018a/2, 018a/3, 018a/4, 018a/9, 018b/1, 018b/4, 018b/12, 019a/7, 019b/2, 019b/8, 019b/9, 019b/12, 020a/1, 020a/3, 020a/6, 020a/7, 020a/9, 020b/4, 020b/6, 020b/11, 021a/9, 021a/11, 021b/2, 021b/3, 021b/12, 022a/11, 023a/9, 023b/4, 023b/6, 023b/7, 024a/6, 024a/7, 024a/8, 024a/10, 025b/5, 025b/6, 025b/7, 025b/9, 026a/1, 026a/8, 026a/10, 026a/11, 026b/1, 026b/2, 026b/3, 026b/6, 026b/12, 027a/9, 027b/3, 027b/4, 027b/7, 027b/8, 028a/8, 028a/10, 028b/1, 028b/4, 028b/6, 028b/9, 028b/10, 028b/13, 029a/4, 029a/10, 029a/11, 029a/12, 029a/13, 029b/1, 029b/5, 029b/13, 030a/1, 030a/5, 030a/13, 030b/2, 030b/3, 030b/5, 031b/4, 031b/10, 031b/12, 031b/13, 032a/4, 032a/5, 032b/8, 033a/1, 033a/2, 033a/4, 033a/5, 033a/7, 033b/2, 033b/3, 034a/8, 034a/12, 034a/13, 034b/1, 034b/12, 034b/13, 035a/2, 035a/3, 035a/6, 035a/9, 036a/4, 036b/11, 036b/12, 036b/13, 037a/3, 037a/6, 037a/11, 037b/4, 037b/8, 037b/9, 037b/10, 037b/12, 038b/9, 039a/4, 039b/1, 039b/2, 039b/3, 039b/4, 039b/5, 039b/9, 040a/1, 040a/8, 040a/13, 040b/1, 040b/2, 040b/4, 040b/7, 040b/11, 041a/4, 041a/5, 041a/7, 042a/5, 042a/9, 042b/3, 042b/4, 042b/9, 043a/4, 043a/10, 043b/1, 043b/2, 044a/6,

044b/3, 044b/4, 044b/7, 044b/10, 045a/1,
045a/5, 045a/12, 045b/5, 045b/12, 046a/4,
046a/7, 046a/8, 046a/10, 046a/13, 046b/1,
046b/4, 046b/5, 046b/6, 046b/13, 047a/1,
047a/2, 047a/5, 047b/4, 047b/6, 047b/9,
047b/11, 048a/2, 048a/4, 048b/4, 048b/8,
049a/3, 049a/4, 049a/5, 049a/6, 049a/7,
049a/8, 049a/9, 049a/11, 049a/13, 049b/2,
049b/4, 049b/7, 049b/10, 049b/11, 050a/5,
050a/6, 050a/10, 050a/11, 050a/13, 050b/1,
050b/2, 050b/3, 050b/5, 051a/1, 051a/8,
051a/12, 051b/2, 051b/4, 051b/10, 052a/6,
052a/10, 052a/11, 052b/4, 052b/9, 052b/10,
052b/11, 053a/8, 053a/10, 053b/7, 053b/8,
053b/9, 053b/12, 053b/13, 054a/1, 054a/2,
054a/3, 054a/4, 054a/6, 054a/7, 054a/8,
054b/3, 054b/4, 054b/7, 054b/9, 055a/1,
055a/4, 055a/5, 055a/8, 055a/9, 055a/10,
055a/11, 055b/1, 056a/12, 056b/5, 056b/7,
056b/8, 056b/11, 056b/12, 057a/6, 057a/12,
057b/5, 057b/6, 057b/9, 057b/10, 057b/11,
057b/12, 057b/13, 058a/1, 058a/2, 058a/3,
058a/4, 058a/7, 058a/8, 058b/1, 058b/2,
058b/9, 058b/11, 058b/12, 058b/13, 059a/3,
059a/6, 059b/10, 059b/12, 059b/13, 060a/9,
060a/11, 060a/12, 060b/2, 060b/9, 060b/11,
060b/12, 061a/1, 061a/3, 061a/6, 061a/9,
061a/10, 061a/11, 061b/3, 061b/7, 061b/9,
061b/13, 062a/1, 062a/13, 062b/1, 062b/2,
062b/3, 062b/4, 062b/7, 062b/9, 062b/10,
063a/2, 063a/4, 063a/6, 063b/1, 063b/2,
063b/3, 063b/4, 063b/7, 063b/12, 063b/13,
064a/6, 064b/2, 064b/8, 065a/7, 065a/9,
065a/12, 065b/2, 065b/8, 065b/11, 065b/13,
066a/3, 066a/7, 066a/8, 066a/12, 066a/13,
067a/8, 067a/11, 067a/12, 067b/13, 068b/1,
068b/6, 068b/9, 069a/5, 069a/6, 069a/7,
069b/4, 069b/5, 069b/6, 069b/7, 069b/8,
069b/9, 070a/5, 070a/7, 070a/12, 070b/1,
070b/9, 070b/13, 071a/7, 071a/10, 071b/1,
071b/3, 071b/7, 071b/13, 072a/11, 072a/12,
072a/13, 072b/1, 072b/6, 072b/12, 072b/13,
073a/2, 073b/8, 073b/9, 074a/1, 074a/6,
074a/7, 074a/11, 074a/12, 074a/13, 074b/1,
074b/5, 074b/6, 074b/8, 074b/10, 074b/11,
074b/12, 074b/13, 075a/6, 075a/13, 075b/3,
075b/4, 075b/8, 075b/10, 076a/9, 076a/12,
076b/4, 076b/13, 077a/2, 077a/4, 077a/7,

077a/8, 077a/9, 077a/10, 077a/12, 077b/7,
077b/8, 077b/12, 078a/1, 078a/3, 078a/4,
078a/5, 078a/6, 078a/7, 078a/8, 078a/9,
078b/4, 078b/7, 078b/8, 078b/12, 078b/9,
079a/1, 079a/2, 079a/3, 079a/4, 079a/7,
079a/11, 079a/13, 079b/3, 079b/5, 079b/8,
079b/9, 079b/13, 080a/1, 080a/5, 080a/10,
080a/11, 080b/2, 080b/8, 081a/6, 081a/7,
081a/10, 081a/11, 081a/12, 081a/13, 081b/1,
081b/5, 081b/6, 081b/10, 082a/3, 082b/4,
082b/6, 083a/2, 083a/13, 083b/10, 084a/3,
084a/4, 084a/9, 084b/2, 084b/4, 084b/10,
084b/11, 085a/2, 085a/7, 085b/7, 085b/9,
086a/5, 086a/8, 086b/5, 086b/6, 086b/11,
087a/2, 087a/4, 087a/6, 087b/4, 087b/5,
087b/8, 087b/10, 087b/11, 088a/1, 088a/2,
088a/4, 088a/5, 088a/6, 088a/8, 089a/1,
089a/5, 089a/9, 089a/13, 089b/4, 089b/5,
089b/12, 090a/2, 090a/5, 090a/9, 090b/1,
090b/7, 090b/9, 090b/10, 090b/13, 091a/6,
091a/13, 091b/1, 091b/4, 091b/11, 091b/13,
092a/5, 092a/10, 092a/11, 092b/1, 092b/3,
092b/4, 092b/6, 092b/10, 092b/11, 092b/12,
093b/13, 094a/4, 094a/7, 094a/8, 094a/11,
094a/12, 094b/6, 094b/7, 095a/3, 095a/5,
095a/9, 095a/10, 095a/11, 095a/12, 095a/13,
095b/1, 095b/2, 095b/4, 095b/6, 095b/7,
095b/11, 096a/1, 096a/3, 096a/8, 096a/13,
096b/12, 097a/11, 097b/2, 097b/5, 097b/6,
097b/9, 098a/1, 098a/2, 098a/3, 098b/3,
098b/4, 098b/7, 098b/11, 099a/7, 099b/1,
099b/4, 099b/5, 099b/7, 099b/11, 099b/12,
099b/13, 100a/1, 100a/2, 100a/3, 100a/6,
100a/8, 100b/1, 100b/6, 101a/3, 101a/9,
101a/11, 101b/12, 102a/4, 102a/5, 102a/6,
102a/7, 102a/8, 102a/11, 102b/2, 102b/6,
102b/10, 102b/11, 102b/12, 103a/7, 103a/10,
103b/10, 103b/11, 104a/5, 104a/7, 104a/9,
104a/11, 104a/12, 104b/1, 104b/2, 104b/6,
104b/13, 105a/4, 105a/5, 105a/8, 105b/1,
105b/2, 105b/9, 106a/7, 106a/12, 106b/2,
106b/3, 106b/4, 106b/10, 107a/1, 107a/2,
107a/3, 107a/7, 107a/9, 107a/10, 107a/11,
107a/13, 107b/1, 107b/2, 107b/3, 107b/6,
107b/7, 107b/9, 107b/11, 107b/12, 107b/13,
108a/4, 108a/6, 108a/9, 108a/10, 108a/11,
108a/13, 108b/3, 108b/11, 109a/5, 109a/10,
109b/6, 110a/8, 110a/10, 110a/15, 110b/12,

111a/12, 111a/13, 111a/15, 111b/5, 111b/6,
111b/9, 112a/2, 112b/11, 113a/1, 113a/2,
113a/10, 113a/13, 113a/14, 113b/3, 113b/4,
113b/6, 114a/12, 114b/3, 114b/7, 115a/4,
115b/4, 115b/7, 115b/11, 115b/14, 116a/8,
116a/12, 117a/13, 117b/1, 117b/7, 117b/13,
118a/15, 119a/1, 120a/2, 120a/6, 120b/1,
120b/3, 120b/10, 121b/4, 121b/14, 122a/1,
122a/4, 123a/12, 123a/14, 123b/3, 123b/6,
123b/9, 123b/12, 124a/1, 124a/4, 124a/11,
124a/14, 124b/7, 124b/8, 124b/10, 125a/2,
125a/9, 125a/12, 125b/14, 126a/10, 126b/3,
126b/4, 126b/14, 127a/3, 127a/7, 127a/13,
127b/3, 127b/15, 128a/3, 128a/6, 128a/9,
128a/11, 128a/13, 128a/15, 128b/2, 128b/3,
128b/4, 128b/6, 129a/3, 129a/15, 130a/1,
130a/11, 130a/12, 130a/13, 130b/8, 130b/9,
130b/12, 130b/13, 130b/15, 131a/1, 131a/3,
131a/4, 131a/11, 131b/1, 131b/7, 131b/9,
132a/10, 132b/3, 132b/12, 133a/2, 133a/3,
133a/5, 133a/7, 133a/8, 133a/11, 133a/14,
134a/4, 134a/8, 134a/10, 134a/11, 134a/12,
134b/3, 134b/11, 135a/5, 135a/9, 135a/10,
135a/11, 135a/13, 135b/10, 135b/11, 135b/12,
135b/13, 136a/2, 136a/7, 136a/9, 136b/2,
136b/7, 136b/11, 136b/13, 137a/3, 137a/4,
137a/8, 137b/5, 137b/6, 137b/7, 137b/10,
137b/11, 137b/12, 138a/1, 138a/2, 138a/4,
138a/7, 138a/8, 138a/9, 138a/10, 138a/12,
138b/2, 138b/3, 138b/7, 138b/8, 139a/2,
139a/3, 139a/4, 139a/6, 139a/7, 139b/5,
139b/13, 140a/1, 140a/3, 140a/7, 140a/12,
140b/6, 140b/9, 141a/7, 141a/8, 141b/2,
141b/3, 141b/10, 142a/1, 142a/9, 142a/11,
142a/13, 142b/13, 143a/2, 143b/7, 144b/11,
145a/8, 145a/12, 145b/1, 145b/4, 145b/9,
145b/12, 146a/1, 146a/6, 146a/9, 146a/10,
146b/4, 146b/9, 147a/2, 147a/4, 147a/5,
147a/7, 147a/11, 147a/13, 147b/3, 147b/8,
147b/10, 147b/11, 147b/13, 148a/1, 148a/2,
148a/3, 148a/10, 148a/12, 148b/1, 148b/5,
148b/7, 148b/8, 149a/1, 149a/10, 149b/5,
150a/1, 150a/11, 150b/2, 150b/9, 151a/2,
151a/10, 151b/1, 151b/9, 151b/12, 152a/1,
152a/3, 152a/4, 152a/5, 152a/7, 152b/10,
152b/11, 152b/13, 153a/1, 153a/2, 153a/13,
153b/2, 153b/5, 153b/9, 153b/12, 154a/6,
154a/9, 154b/8, 155a/1, 155a/4, 155a/5,

155a/6, 155a/7, 155a/12, 155a/13, 155b/3,
155b/4, 155b/5, 155b/8, 156a/1, 156a/7,
156a/10, 156a/13, 156b/1, 156b/5, 156b/6,
156b/13, 157a/1, 157a/3, 157a/8, 157a/9,
157a/11, 157b/7, 157b/12, 158a/2, 158a/3,
159b/8, 159b/10, 159b/11, 159b/12, 160a/10,
160a/12, 160b/2, 160b/3, 160b/7, 160b/11,
161a/1, 161a/4, 161a/6, 161a/7, 161a/11,
161b/1, 161b/3, 161b/6, 161b/8, 161b/10,
161b/11, 161b/12, 162a/1, 162a/2, 162a/3,
162a/5, 162a/6, 162a/10, 162a/11, 162a/12,
162a/13, 162b/3, 162b/4, 162b/5, 162b/7,
162b/9, 163a/3, 163a/7, 163a/8, 163a/11,
163a/12, 163a/13, 163b/1, 163b/4, 163b/5,
163b/9, 163b/13, 164a/2, 164a/4, 164a/7,
164b/1, 164b/2, 164b/4, 164b/5, 164b/8,
164b/10, 165a/13, 165b/5, 165b/7, 165b/11,
166a/12, 166a/13, 166b/1, 166b/2, 166b/3,
166b/6, 166b/8, 166b/11, 166b/12, 166b/13,
167a/1, 167a/3, 167a/4, 167a/6, 167a/7,
167b/8, 168a/9, 168a/11, 168a/12, 169a/1,
169b/1, 169b/6, 169b/10, 170a/5, 170a/6,
170a/12, 170a/13, 170b/3, 170b/7, 170b/8,
170b/9, 171a/4, 171a/5, 171b/1, 171b/12,
172a/1, 172a/5, 172a/6, 172a/7, 172a/8,
172a/11, 172b/8, 173a/3, 173a/4, 173a/11,
173b/1, 173b/2, 173b/3, 173b/6, 174a/2,
174a/3, 174a/4, 174a/5, 174a/9, 174b/9,
174b/11, 175a/3, 175a/13, 175b/1, 175b/2,
175b/3, 175b/5, 175b/6, 175b/9, 175b/12,
175b/13, 176a/1, 176a/4, 176a/7, 176a/8,
176a/9, 176b/1, 176b/3, 176b/7, 177a/5,
177a/7, 177a/8, 177a/9, 177a/10, 177a/11,
177a/13, 177b/1, 177b/2, 177b/3, 177b/4,
177b/5, 177b/7, 177b/8, 177b/10, 178a/3,
178a/5, 178a/6, 178a/7, 178a/10, 179a/2,
179a/3, 179a/10, 179a/11, 179b/2, 179b/4,
179b/5, 179b/7, 179b/9, 179b/13, 180a/3,
180a/4, 180a/5, 180a/7, 180a/11, 180a/12,
180b/2, 180b/7, 180b/8, 180b/9, 181a/9,
181a/11, 181a/13, 181b/3, 181b/8, 181b/11,
182a/2, 182a/5, 182b/10, 183a/6, 183b/4,
183b/6, 183b/9, 183b/10, 184a/6, 184a/9,
184b/2, 184b/3, 184b/4, 185a/1, 185a/3,
185a/4, 185a/5, 185a/6, 185a/7, 185a/8,
185b/8, 186b/3, 186b/8, 186b/13, 187a/5,
187a/7, 187a/10, 187b/3, 187b/6, 187b/8,
187b/11, 187b/12, 187b/13, 188a/1, 188a/8,

188a/9, 188a/10, 188b/2, 188b/3, 188b/5,
189a/10, 189b/1, 189b/2, 189b/4, 189b/6,
189b/9, 189b/12, 190a/6, 190a/9, 190a/12,
190b/3, 191a/7, 191b/2, 191b/4, 191b/5,
191b/9, 191b/11, 191b/12, 191b/13, 192a/1,
192a/3, 192a/10, 192b/3, 192b/4, 192b/9,
192b/13, 193a/12, 193a/13, 193b/1, 193b/7,
193b/8, 193b/12, 193b/13, 194a/2, 194a/4,
194a/7, 194a/8, 194a/9, 194a/10, 194a/11,
194b/3, 194b/6, 194b/7, 194b/8, 194b/10,
194b/12, 194b/13, 195a/11, 195b/1, 195b/2,
195b/4, 195b/7, 195b/12, 195b/13, 196a/3,
196a/8, 196a/12, 196b/1, 196b/5, 196b/7,
196b/8, 196b/9, 196b/12, 196b/13, 197a/1,
197a/2, 197a/9, 197a/11, 197a/12, 197a/13,
197b/3, 197b/4, 197b/5, 197b/10, 197b/11,
197b/13, 198a/1, 198a/5, 198a/7, 198a/8,
198a/9, 198a/10, 198a/11, 198a/12, 198b/2,
198b/6, 198b/8, 198b/9, 198b/10, 199a/4,
199a/6, 199a/13, 199a/15, 199b/3, 200a/1,
200a/7, 200a/8, 200a/9, 200a/11, 201a/7,
201b/1, 201b/7, 201b/8, 201b/11, 201b/13,
202a/1, 202a/2, 202a/3, 202a/10, 202b/5,
202b/13, 203a/10, 203a/13, 203a/14, 203b/13,
203b/15, 204a/7, 204a/12, 204b/2, 204b/11,
205a/2, 205a/6, 205a/7, 205a/9, 205a/10,
205a/11, 205a/12, 205a/13, 205b/2, 205b/5,
205b/6, 205b/7, 205b/13, 206a/2, 206a/3,
206a/8, 206a/9, 206a/12, 206a/13, 206b/1,
206b/2, 206b/7, 207a/7, 207a/9, 207a/10,
207a/11, 207a/12, 207b/2, 207b/3, 207b/4,
207b/5, 207b/6, 207b/7, 207b/12
e.- diki 058b/4
e.- diler 008b/10, 010a/13, 010b/2, 012a/1,
012b/6, 012b/8, 017a/12, 017b/6, 018b/8,
019b/1, 019b/6, 022b/10, 023a/7, 023b/3,
023b/9, 025a/13, 027a/2, 029a/2, 030a/9,
030a/10, 031a/8, 031b/2, 033b/6, 036b/8,
037a/4, 037a/5, 037a/9, 037a/12, 037b/2,
037b/6, 037b/9, 037b/10, 037b/11, 037b/12,
038b/1, 040a/6, 040a/13, 040b/3, 040b/5,
041a/1, 041a/3, 042a/6, 042a/8, 044a/5,
044b/9, 045a/5, 045b/11, 046b/2, 046b/5,
046b/9, 047a/13, 050a/8, 051a/6, 051b/1,
051b/10, 051b/13, 052b/4, 052b/5, 053a/3,
053a/4, 053b/2, 056a/1, 056a/13, 056b/1,
057a/13, 060a/11, 060b/1, 060b/2, 061a/13,
061b/13, 062a/1, 062a/2, 062a/3, 065a/9,

065a/13, 065b/3, 065b/10, 065b/12, 066a/1,
066a/6, 067b/4, 067b/9, 068a/4, 068a/5,
068a/6, 068a/11, 068a/12, 068b/1, 068b/3,
068b/7, 069a/1, 069a/12, 069b/1, 070a/3,
070a/6, 070a/8, 071a/6, 071a/8, 071b/9,
071b/12, 075b/2, 075b/4, 075b/5, 076a/12,
077a/5, 077a/7, 077a/8, 077a/9, 077a/11,
077b/1, 077b/3, 078b/4, 079b/8, 080a/3,
080a/9, 082a/2, 082b/10, 082b/11, 084a/5,
084b/9, 084b/11, 084b/12, 084b/13, 085a/3,
085a/6, 085b/6, 086a/5, 086a/7, 086a/10,
086a/11, 086b/2, 086b/3, 086b/4, 086b/8,
086b/9, 087a/1, 087a/11, 087b/3, 087b/5,
087b/11, 088a/13, 088b/1, 088b/4, 088b/5,
088b/6, 088b/10, 089a/3, 089a/6, 089a/11,
089b/13, 090a/3, 090a/13, 090b/5, 091a/8,
091b/13, 092a/3, 092a/7, 092a/11, 092b/7,
092b/13, 093b/4, 094a/12, 095a/4, 095a/6,
095a/8, 096a/11, 096b/6, 097a/10, 099a/5,
103b/6, 103b/7, 104b/7, 107b/5, 108a/5,
108a/8, 108b/5, 108b/10, 108b/13, 109a/4,
109a/8, 110a/4, 110a/6, 110a/8, 110b/3,
111a/8, 111b/10, 112a/2, 112a/4, 112a/9,
112a/14, 113b/11, 114a/5, 114b/2, 114b/6,
114b/12, 115b/2, 115b/3, 115b/6, 115b/10,
117a/1, 117a/5, 117a/7, 117b/10, 118a/4,
118a/8, 118b/6, 118b/14, 119a/7, 119a/13,
119b/6, 119b/14, 120a/11, 120b/8, 121a/8,
121a/11, 121b/15, 122b/3, 122b/9, 124a/3,
124a/10, 124b/7, 124b/12, 125b/1, 125b/11,
126a/12, 127a/11, 127b/1, 129a/1, 129a/8,
129b/10, 129b/12, 129b/14, 131a/8, 131a/13,
133b/12, 141a/6, 141a/12, 141b/4, 142a/7,
143a/3, 143a/4, 144a/6, 144b/7, 144b/12,
145a/11, 145a/13, 145b/2, 145b/3, 145b/8,
145b/13, 146a/2, 146a/4, 147b/6, 149b/12,
150a/3, 150a/13, 150b/7, 150b/11, 151a/8,
151a/9, 151a/12, 151b/2, 152a/1, 154a/5,
154b/12, 155b/3, 160b/10, 164b/6, 165a/5,
165a/8, 167a/12, 167b/4, 171a/12, 171b/4,
174b/9, 175b/11, 176a/5, 176a/7, 176a/9,
176a/13, 178a/10, 178b/13, 179a/1, 180a/3,
181a/10, 181b/2, 181b/3, 181b/4, 181b/9,
182a/3, 182a/8, 182b/4, 182b/10, 182b/11,
183a/13, 183b/1, 183b/2, 183b/11, 184b/6,
184b/8, 186a/7, 186b/5, 186b/7, 186b/10,
187a/1, 188a/2, 188b/3, 188b/4, 188b/6,
189a/4, 189b/10, 189b/12, 190a/1, 190a/4,

190a/8, 190b/1, 190b/9, 190b/13, 191a/5,
191b/4, 191b/5, 191b/8, 192a/8, 195a/10,
196b/4, 196b/11, 198b/8, 199a/3, 199a/5,
201a/9, 201b/10, 201b/13, 203b/13, 204a/6,
205a/8, 205a/12, 206a/2, 206a/6, 206b/2,
206b/8, 207a/2
e.- diyidi 052a/6
e.- düm 080a/7, 135a/4
e.- düŋ 069a/2, 121a/9
e.- e 084b/6, 085b/10, 092a/6, 103a/5,
171b/5, 175a/8, 178b/2 (eyde)
e.- eler 076b/2, 080b/4, 083a/9, 085b/12, 124b/1, 165a/9 (eydeler)
e.- esin 034b/9, 127b/7, 130b/1(eydesin)
e.- eyin 198b/8 (eydeyin)
e.- gil 034b/7
e.- ir 090b/13 (eydir)
e.- irin 185a/6 (eydirin)
e.- kim 033a/6
e.- mesinler 058b/6
e.- ün 079b/9, 112b/1 (eydün)
e.- üŋ 040b/4, 071a/6, 071b/8, 090a/8, 112b/11, 119a/1, 140b/8 (eydüŋ)
e.- ür 002b/5, 003a/4, 003a/7, 003a/12,
005a/8, 006a/1, 006b/6, 006b/8, 007a/1,
007a/11, 007b/3, 007b/8, 008b/3, 009a/4,
009a/13, 009b/9, 009b/10, 009b/13, 010a/9,
010b/6, 011a/5, 011a/11, 011b/3, 012a/10,
012b/3, 013a/13, 013b/13, 014b/11, 015b/5,
015b/11, 017a/2, 017a/8, 018a/9, 020b/7,
020b/9, 020b/13, 021a/3, 021b/4, 022b/13,
024a/3, 024a/4, 024b/7, 025a/11, 027b/10,
028a/9, 032b/3, 032b/4, 032b/12, 034b/3,
035a/7, 036a/5, 037a/8, 038a/9, 038b/4,
039a/2, 039b/13, 040a/9, 041b/9, 044b/12,
045b/1, 045b/8, 045b/9, 046a/2, 047a/3,
048b/11, 060a/13, 068a/9, 068b/13, 069b/9,
070a/8, 071b/6, 072b/13, 073a/1, 073a/3,
073a/12, 074a/6, 074a/9, 074b/7, 075b/8,
076b/13, 077a/6, 079a/9, 079a/11, 079b/6,
081b/2, 082b/12, 085a/5, 085a/10, 086b/7,
088a/1, 088b/12, 090a/2, 091b/8, 091b/9,
092a/13, 096a/1, 096b/9, 098b/7, 099a/5,
099b/9, 100a/5, 101a/4, 102b/8, 102b/9,
103b/12, 103b/13, 104a/2, 104a/3, 104a/4,
105a/1, 105b/3, 105b/9, 106a/1, 106a/2,
106a/10, 106b/12, 106b/13, 107a/11, 107b/9,
108a/7, 108a/11, 131b/11, 135a/2, 135a/3,
135a/10, 136a/3, 136b/6, 137a/2, 137b/4,
137b/6, 141b/3, 142b/2, 148a/9, 154a/8,
155a/7, 170b/13, 179a/6, 187a/12, 188a/7,
202b/12, 205a/1
e.- ürdi 017b/8, 040b/11, 060b/4, 060b/5,
072a/8, 111a/6, 154b/1, 154b/3, 156a/5, 187a/13 (eydür)
e.- ürdü 171b/10 (eydürdü)
e.- üridi 050a/7 (eydüridi)

e.- ürler 002a/9, 002b/1, 007b/1, 007b/2,
059a/11, 059b/4, 064a/13, 067b/12, 073a/11,
073a/12, 087a/10, 103b/4, 103b/5, 135a/1,
136b/10, 137a/9, 145a/6, 188a/7 (eydürler)
e.- ürlerdi 019a/5, 093b/6, 133b/4, 158a/5 (eydürlerdi)
e.- ürleridi 031a/12, 032a/3, 038b/12, 099a/7 (eydürleridi)
e.- ürsem 202a/12 (eydürsem)

eydi-vir - [T.] Söyleyiver. krş. eydü-ver -
e. 078b/12, 189b/1
e.- di 047b/4, 053a/1, 183b/8
e.- diler 099b/1, 183a/6
e.- e 056b/11, 130a/2
e.- em 171b/3
e.- seŋ 068a/1

eydü-ver - [T.] Söyleyiver. krş. eydi-ver -
e.- di 200a/2

eyü [T.] iyi krş.eyi
e. 042a/5, 054a/7, 070b/8, 071a/13,
078b/12, 093a/9, 105b/3, 111b/1, 126b/3,
132a/6, 137a/1, 139b/2, 155b/8, 162a/6,
163a/12, 179b/1, 188b/4
e.+ dür 167a/1
e.+ lerin 121a/15
e.+ sin 067b/1, 179b/6
e.+ yise 179b/3

eyyām [Ar.] günler
e.+ lar 207b/14

ezber [Far.] hıfzetme, akılda tutma
e. 158a/1, 184a/2, 184a/5, 184b/7

ezberle - [Far.+T.] ezberlemek, hıfz etmek
e.- mişidi 170a/8

ezel [Ar.] Başlangıcı olmayan geçmiş zaman, başlangıcı tasavvur edilemeyen zaman
e. 020a/3, 093a/4
e.+ de 019a/7
e.+ i 019a/7

-F-

fāḫlaʿ [Ar.] Çıkar, bırak (Tâ-hâ suresi 12. ayetten iktibas)
f. 100b/11

faḫr [Ar.] övünç
f.+ ı 008b/9

faḫr getür - [Ar.+T.] övünmek, böbürlenmek
f.- meye 070b/10

faḫır et - [Ar.+T.] övünmek, böbürlenmek
f.- meyesin 109a/1

faḫırlan - [Ar.+T.] övünmek, böbürlenmek
f.- a 008b/13
f.- asın 008b/5
f.- avuz 120a/13
f.- dılar 108b/13

fāḥişe [Ar.] fahişe, ahlaksız kadın
f. 132b/2

faḳīr [Ar.] Yoksul, muhtaç
f. 156b/6
f.+ lerden 200b/9

fal [Ar.] fal

fal dut - [Ar.+T.] fala bakmak
f.- dum 196a/1

falcı [Ar.+T.] falcı krş. falçı

f. 193b/13, 194a/3
f.+ ya 194a/3

falçı [Ar.+T.] falcı krş. falcı
f. 194a/2, 194a/9

fānī [Ar.] Son bulucu, sonlu, ölümlü, kalımsız, bâkî olmayan
f. 108b/13
f.+ dür 136a/8, 191a/8
f.+ yidi 135b/4

fārigˌ [Ar.] Vazgeçmiş, terketmiş, el çekmiş
f. 006b/6

fārigˌ ol - [Ar.+T.] El çekmek, uzak durmak, vazgeçmek
f.- dı 147b/3
f.- ıcaḳ 020b/3, 023a/12, 101a/2
f.- madı 145a/11
f.- maz 002a/10
f.- ur 002a/10

farīza [Ar.] Farz, ilahi emir
f. 177b/2

farḳ [Ar.] fark, başkalık, ayrım
f. 084b/3

faṣl [Ar.] Bölüm, kısım; devre
f.+ ı 019a/9

fāsūḳ [Ar.] Fısk u fucur sâhibi, şerîat hükümlerine uymayan günahkâr kimse
f. 110a/13

fāş ol - [Far.+T.] Meydana çıkmak
f.- dı 075a/8

fāyide [Ar.] fayda, yarar
f. 164a/6

fāżıl [Ar.] fazîlet sâhibi, erdemli, fazîletli.
f. 139b/11

fażīlet [Ar.] erdem
f.+ üm 061b/10
f.+ üŋ 134a/6

fażl [Ar.] Âlîcenaplık ve cömertlik, iyilik, lutuf, kerem
f.+ ı 007b/4
f.+ ıla 162b/8
f.+ ındandur 166b/7
f.+ uŋ 178b/3

fe-emmā [Ar.] Fakat, ama, lakin
f. 147b/3

fehm edici [Ar.+T.] anlayışlı kişi, danışman
f. 111b/4

fehm ver - [T.] anlayış, akıl vermek
f.- düm 124b/11

felek ʿilmi [T.] astronomi, gök bilim
f.+ nde 096b/6

ferc [Ar.] Kadın cinsel organı, vajina krş.ferç
f.+ ine 180a/8

ferç [Ar.] Kadın cinsel organı, vajina krş.ferc
f.+ in 110b/11

ferişte [Far.] melek krş.ferişteh
f. 003b/2, 004a/11, 005a/9, 006a/6,
006a/8, 006a/10, 006b/1, 006b/3, 006b/4,
010b/1, 014b/11, 020b/13, 021a/8, 022b/8,
024b/12, 027b/6, 037b/8, 047b/11, 047b/12,
048a/1, 048a/9, 060a/6, 065b/6, 075b/2,
154a/3, 154a/10, 171a/3, 172a/4, 175a/11,
175a/12, 178b/12, 184a/13, 199b/4

f.+ dür 002b/11, 007a/1, 130b/15
f.+ ler 003a/4, 003b/3, 006a/13, 006b/2, 006b/4, 006b/6, 007a/5, 010a/12, 010b/6, 010b/13, 011a/1, 011b/3, 012a/1, 012a/2, 012a/7, 012a/12, 012b/5, 012b/8, 012b/9, 012b/11, 013b/3, 013b/4, 013b/5, 013b/10, 013b/11, 014b/3, 016b/8, 017a/12, 017b/2, 017b/3, 018b/4, 018b/6, 018b/7, 019a/5, 019a/7, 019a/10, 019b/5, 025a/13, 025b/7, 025b/8, 025b/9, 025b/11, 026b/1, 026b/8, 027a/2, 028a/6, 028a/11, 028b/13, 037b/9, 048a/10, 048b/2, 058b/6, 066b/4, 154b/12, 171a/8, 175b/6, 179a/1, 188a/2, 192b/9, 201b/5, 205b/3
f.+ lerden 011b/11, 189a/2
f.+ lere 010a/10, 011b/1, 012a/11, 013b/9, 027a/12, 032b/6, 033a/11, 063a/8
f.+ leri 002b/11, 007a/11, 008b/4, 014b/9, 016b/7, 028a/6, 162a/8
f.+ lerile 093a/5, 191a/10
f.+ lerin 076a/2
f.+ lerle 026b/4
f.+ lerüm 019b/13
f.+ lerüŋ 003a/1, 006b/8, 022a/10
f.+ lerüz 060a/11
f.+ nüŋ 005a/11, 005b/1, 006b/5, 006b/12, 012b/10, 175a/12
f.+ sidür 172a/6
f.+ ye 047a/4
f.+ yin 015a/7

ferişteh [Far.]melek krş.ferişte
f.+ ler 006a/6, 006a/8, 006a/10, 006a/12, 006b/5, 012b/5, 012b/7, 013a/3, 016a/1, 063a/1, 076b/2, 134b/1, 144a/10, 145a/6, 145a/8, 162a/7
f.+ lerden 175a/11
f.+ leri 134a/15, 134b/4, 134b/5, 134b/7, 134b/9
f.+ lerüz 066a/3

fermān [Far.]fermen, buyruk, emir
f. 118a/1, 176a/7
f.+ ı 115a/14
f.+ ıla 189b/11
f.+ ıyla 074b/1

ferseng [Far.] Fersah, beş bin metre veya üç mile eşit bir uzunluk ölçüsü.
f. 052a/4, 068b/11, 158a/8, 158b/3, 177a/1, 177a/2
f.+ ini 177a/1

ferş [Ar.] Kilim, halı, yaygı, seccâde, şilte vb. yere döşenen şey
f.+ iyidi 044a/8

feryād [Far.] feryat

feryād et - [Far.+T.] Bağırıp çağırmak, yardım istemek, sızlanmak krş. feryād it -
f.- diler 113a/8

feryād eyle - [Far.+T.] Bağırıp çağırmak, yardım istemek, sızlanmak
f.- di 025a/3
f.- diler 023b/7

feryād it -[Far.+T.] Bağırıp çağırmak, yardım istemek, sızlanmak krş. feryād et -
f.- erdi 171b/11 (feryād iderdi)

f.- üp 022a/11, 199a/3 (feryād idüp)

fesād [Ar.] Kargaşalık, karışıklık, fenâlık, kötülük, bozgunculuk, fitne
f.+ a 181a/2
f.+ ın 174b/9

fesāda vir - [Ar.+T.] Ara bozmak, ortalığı karıştırmaya çalışmak, insanları birbirine düşürecek işler yapmak
f.- e 176a/7

fesād et - [Ar.+T.] Ara bozmak, ortalığı karıştırmaya çalışmak, insanları birbirine düşürecek işler yapmak
f.- enlerdenseŋ 133b/1 (fesād edenlerden)

fessād idici [Ar.+T.]bozguncu
f.+ ydün 116a/9

feṣāḥat [Ar.] Açık ve güzel ifadeli konuşma
f.+ i 036a/11

fetā [Ar.] Genç, yiğit, mert kimse, delikanlı
f. 125a/6

fetḥ [Ar..]fetih, ele geçirme
f.+ i 206a/4

finduḳ [Far.] fındık
f. 023a/6

fi'lḥāl [Ar.] Bu anda, hemen, şimdi
f. 053b/1, 069a/4, 084b/2

fidā [Ar.] feda
f. 059b/13

fidā it - [Ar.+T.] Feda etmek, gözden çıkarmak
f. 059b/8

fikr [Ar.] fikir, düşünce
f.+ ile 093b/2

fikr et - [Ar.+T.] düşünmek, anlamak krş. fikr it -
f.- di 074a/8

fikre var - [Ar.+T.] düşünmek
f.- dı 039a/10

fikr it - [Ar.+T.] düşünmek, anlamak krş. fikr et -
f.- di 163b/12, 198a/6
f.- emediler 052a/8 (fikr idemediler)
f.- üŋ 164b/5 (fikr idüŋ)

fi'l [Ar.] İş, eylem, amel
f.+ inden 101b/3
f.+ iyidi 101b/3

filān [Ar.] Belirtilmesi gerekli görülmeyen isimlerin önüne getirilerek onları belirsiz şekilde niteler
f. 130a/14

firāḳ [Ar.] Ayrılık, ayrılma, ayrı düşme, hicran, firkat
f.+ ı 059b/4
f.+ ından 085a/5

firāset [Ar.] Hemen anlama, çabuk kavrama, zihin uyanıklığı, anlayış, sezgi, iz'an
f.+ ine 059a/2

fitne [Ar.] Karışıklık, fesat, kargaşalık
f.+ si 101b/5
f.+ siyle 041a/9

fitne ḳur - [Ar.+T.] fitne kurmak, fitne yapmak
f.- ayın 191b/2

fulān [Ar.] Belirtilmesi gerekli görülmeyen isimlerin önüne getirilerek onları belirsiz şekilde niteler

f. 047b/11, 159b/13, 189a/6, 189a/7

furṣat [Ar.] fırsat, imkan
f. 050b/10
f.+ ıla 129b/8

fürūmānde [Far.] Yorgun, bitkin
f. 149b/11

- G-

ġāfil [Ar.] gaflet içinde bulunan, dalgın, dikkatsiz ve düşüncesiz (kimse), basîretsiz, aymaz
ġ. 067b/2

ġāfil ol - [Ar.+T.] Gaflette bulunmak, tedbirsiz olmak
ġ.- asız 068b/6

ġaflet [Ar.] dalgınlık, dikkatsizlik, basîretsizlik, aymazlık, gāfillik
ġ. 022a/13, 178b/1, 178b/3

ġalabalıḳ [Ar.+T.] kalabalık
ġ. 185a/7

ġalebe [Ar.] çok, fazla
ġ. 093a/12

ġālib ol - [Ar.+T.] galip olmak
ġ.- dı 042b/8, 042b/12, 061a/10, 067a/3,
153b/6, 173a/2, 193a/10
ġ.- mışdur 171b/2
ġ.- ursız 205a/8

ġam [Ar.] gam, keder
ġ. 015b/12

Ġanī [Ar.] Zengin, Allah'ın sıfatı
Ġ.+ sin 160b/8

ġanīmet [Ar.] Savaşta düşmandan alınan savaş esirleri, sivil esirler, menkul ve gayrimenkul mallar
ġ. 203b/13

ġaraż [Ar.] Gāye, maksat, istek, arzu
ġ.+ ı 074a/5
ġ.+ um 080a/10

ġarīb [Ar.] Kimsesiz, zavallı, bîçâre (kimse)
ġ. 071b/8, 099a/12, 115a/7
ġ.+ dür 099b/10
ġ.+ lerdür 065b/12, 085a/13
ġ.+ lersiz 085b/9
ġ.+ ven 071b/2

ġarīblıḳ [Ar.+T.] Garip olma durumu, kimsesizlik, zavallılık, bîçârelik
ġ.+ a 071a/1 (ġarīblıġa)
ġ.+ ım 099a/11 (ġarīblıġım)

ġarḳ [Ar.] Suya batma, boğulma

ġarḳ et - [Ar.+T.] Batırmak, boğmak krş. ġarḳ it -
ġ.- dük 115b/12

ġarḳ eyle - [Ar.+T.] Batırmak, boğmak
ġ.- di 172b/10

ġarḳ it - [Ar.+T.] Batırmak, boğmak krş. ġarḳ et -
ġ.- esin 138b/2 (ġarḳ idesin)

ġarḳ ol - [Ar.+T.] Boğulmak, batmak
ġ.- alar 080b/4
ġ.- dı 115b/13, 116b/4, 133b/14
ġ.- ına 116a/5
ġ.- ısarlardur 114a/12
ġ.- mışıdı 168b/9
ġ.- ur 200a/11

ġavġā [Far.] Döğüşme, gürültü.
ġ.+ sı 090a/5

ġayb [Ar.] Göz önünde olmayan, gözle görülemeyen, gizli olan şey, hal ve keyfiyet
ġ. 169a/4

ġayb bil - [Ar.+T.] bilinmeyeni bilmek, gizliyi bilmek
ġ.- irmi 202a/3

ġāyb ol - [Ar.+T.] kaybolmak, görünmez olmak
ġ.- dı 180b/10, 197b/2, 197b/12

ġāyib ol - [Ar.+T.] kaybolmak, görünmez olmak
ġ.- dı 131a/6

ġāyet [Ar.] Çok, pek, pek çok, son derece
ġ. 119b/9, 134b/10
ġ.+ de 036a/11

ġayret [Ar.] İçten gelerek çalışma, belli bir şey için çabalama, didinme, çaba, ceht
ġ. 136a/9
ġ.+ i 147b/1

ġayrı [T.] başka
ġ. 166a/9, 170a/7

ġazā [Ar.] İslâm dîni uğruna yapılan savaş, cihat
ġ. 026a/12, 118b/7, 123a/1
ġ.+ larda 203a/7
ġ.+ sında 203a/7
ġ.+ ya 067b/12, 123a/1, 153b/7

ġazā it - [Ar.+T.] Din uğruna savaşmak
ġ.- eydi 140a/1 (ġazā ideydi)
ġ.- üŋ 118b/4 (ġazā idüŋ)

ġazā ḳıl - [Ar.+T.] Din uğruna savaşmak
ġ.- ırın 151b/2

ġazāya bin - [Ar.+T.] Din uğruna savaşmak
ġ.- se 201b/4

ġāzī [Ar.] Gazâ eden, İslâm dini ve vatan uğruna elde silâh düşmanla savaşan, gazâdan şehit olmadan dönen kimse
ġ. 139b/13
ġ.+ leri 203a/3
ġ.+ lerüŋdür 009a/12
ġ.+ yidi 021b/11, 139b/11

ġāzī ol - [Ar.+T.] Savaştan ölmeden dönmek
ġ.- avuz 201b/1

gece [T.] gece
g. 180a/11

geçe ol - [T.] gece olmak
g.- dı 121b/8

geç - [T.] geçmek
g.- di 029b/1, 041b/1, 041b/6, 050a/8,
050b/9, 052b/3, 055a/1, 055a/12, 055b/8,
060a/5, 061b/11, 062a/7, 065b/4, 071a/2,
074b/10, 075a/8, 077b/11, 078a/10, 081b/10,
081b/12, 082a/6, 095a/1, 097b/6, 110b/3,
153b/11, 167a/12, 168a/5, 168b/7, 173a/8,
180b/2, 190a/11, 190b/12, 191b/12, 193a/1,
193a/12, 194a/6, 197b/11, 199a/1
g.- diler 008b/10, 105a/13, 114b/15, 115b/1,
138b/10, 165a/10, 195b/3, 202b/14
g.- e 071a/7, 105b/8, 179a/5
g.- en 167a/9, 191b/11
g.- erdi 043b/5, 048b/7, 069b/13, 104b/11,
148a/12, 179a/3, 179a/8, 188b/1
g.- erken 151a/13
g.- erse 144a/5, 162a/5

g.- ersen 103a/1
g.- icek 023b/2
g.- içek 200b/12
g.- ip 174b/10
g.- iserdür 162a/5
g.- mez 120a/3
g.- miş 107a/2, 117b/5
g.- mişidi 141a/5, 142b/13
g.- sevüz 114b/14
g.- üŋ 114b/10
g.- üp 097a/8

geçer nesne [T.] Geçici dünya
g.+ ye 162a/12

geçir - [T.] takmak krş. geçür -
g.- irdi 152b/6

geçit [T.] geçit, geçilecek yer
g.+ e 121b/8

geçür – 1 [T.] takmak krş. geçir -
g.- di 168a/5, 168b/5

geçür - 2 [T.] değerlendirmek, yapmak
g.- e 140a/4

geçürt - [T.] geçirtmek
g.- en 118b/2

gel - [T.] gelmek
g. 005b/10, 014a/8, 016a/3, 018b/4,
033b/2, 039b/5, 048a/2, 050b/8, 053b/12,
055a/4, 068a/13, 068b/9, 071a/8, 072a/8,
072b/13, 074a/7, 075a/13, 081a/7, 089a/7,
097b/4, 097b/6, 099b/5, 104b/1, 105b/6,
110b/10, 111a/12, 113a/14, 121b/5, 123a/15,
130b/2, 130b/7, 132b/4, 142a/2, 147a/10,
165b/8, 167b/4, 172a/11, 179b/13, 180a/1,
180b/3, 185a/6, 190a/1, 195b/5, 195b/8,
196b/3, 198a/8, 198a/10, 198a/11
g.- di 003b/5, 005a/9, 005b/10, 007b/5,
008b/7, 008b/12, 013a/3, 014a/1, 014a/8,
014a/9, 014b/7, 015a/3, 015b/3, 015b/7,
016a/7, 016b/8, 016b/13, 017a/2, 018a/1,
021a/3, 021a/8, 021a/9, 021a/13, 022a/4,
022b/8, 023b/4, 026a/6, 026a/7, 026a/13,
026b/11, 026b/12, 027a/4, 027a/5, 027a/7,
027b/2, 027b/7, 028a/9, 028b/6, 028b/9,
030a/5, 032b/8, 033b/9, 033b/11, 033b/12,
034a/12, 034b/12, 035a/8, 035b/3, 036a/12,
037b/1, 037b/11, 038a/10, 039a/3, 039a/9,
039a/13, 039b/8, 039b/12, 040a/5, 040a/8,
040a/12, 040b/7, 041a/7, 041b/1, 041b/10,
042a/3, 042b/5, 042b/6, 042b/9, 043a/2,
043a/3, 043a/9, 043b/5, 043b/11, 044a/1,
044b/3, 045b/2, 046a/2, 046a/5, 046b/11,
046b/12, 047a/7, 047b/10, 048a/5, 048a/10,
048b/3, 048b/6, 049a/3, 049a/6, 049a/8,
049a/10, 050a/11, 050b/6, 051a/2, 051a/3,
052a/8, 052a/10, 053a/1, 053b/12, 055a/1,
055a/4, 055a/7, 055a/8, 055a/9, 055b/3,
056a/3, 056a/5, 056b/11, 057b/6, 059a/6,

059b/8, 059b/10, 059b/13, 060b/9, 060b/10,
061a/1, 061a/9, 061b/12, 062a/10, 062b/2,
062b/5, 062b/9, 065a/2, 065a/4, 065a/7,
066b/2, 066b/6, 067a/8, 067b/6, 067b/11,
069a/8, 069a/10, 069b/5, 069b/7, 071a/2,
072a/7, 073a/9, 073a/10, 073b/6, 074a/1,
074b/11, 078a/1, 078b/13, 079a/2, 079a/13,
080b/9, 081b/12, 084a/8, 084b/2, 084b/11,
090a/2, 090a/11, 090b/13, 092b/6, 092b/7,
092b/11, 093a/10, 093b/11, 095a/6, 095b/6,
097a/6, 097a/9, 097b/9, 098a/7, 098a/13,
098b/5, 099a/2, 102b/12, 104a/7, 104b/4,
104b/5, 105b/12, 105b/13, 108b/2, 111a/13,
113b/2, 113b/7, 113b/8, 114b/8, 115a/8,
115b/7, 116b/7, 117b/1, 117b/13, 117b/15,
118b/5, 120b/1, 124a/1, 124a/13, 125a/9,
128b/3, 129a/3, 129a/15, 130a/1, 130b/11,
131a/3, 133a/3, 133a/6, 134a/4, 134a/8,
135a/6, 135a/10, 137b/5, 139b/7, 140a/2,
140a/7, 140b/9, 141a/3, 141b/3, 141b/10,
141b/13, 142a/2, 142b/8, 144a/12, 144b/2,
144b/5, 144b/13, 145a/10, 146a/9, 147a/4,
147a/11, 147b/2, 147b/3, 147b/10, 147b/13,
148a/6, 148a/7, 148a/13, 148b/1, 148b/6,
149b/8, 150a/9, 151b/8, 152b/11, 153a/6,
153b/5, 153b/9, 154b/11, 155a/4, 155a/6,
155a/9, 155a/13, 156b/2, 156b/4, 157a/7,
157a/12, 162b/12, 162b/13, 163a/6, 164b/4,
165b/8, 167b/3, 168a/6, 168a/8, 168b/2,
168b/7, 168b/13, 170a/4, 170a/7, 170a/12,
172a/4, 172a/7, 172b/5, 172b/11, 173a/12,
173a/13, 174a/9, 176b/8, 176b/11, 177a/2,
177b/2, 177b/12, 178a/5, 178b/4, 179a/3,
179a/10, 180a/1, 180a/11, 180b/4, 180b/5,
181a/6, 183a/5, 183b/3, 184a/3, 184a/7,
184a/13, 184b/2, 184b/3, 184b/13, 185a/2,
185a/12, 186b/2, 186b/7, 186b/8, 186b/13,
187a/2, 187b/5, 187b/6, 187b/13, 188a/10,
188b/1, 189a/5, 189b/2, 189b/8, 190a/3,
190b/7, 190b/12, 190b/13, 191a/6, 191b/2,
191b/3, 191b/5, 191b/11, 191b/13, 192a/1,
192a/5, 193b/8, 193b/11, 194a/8, 194b/5,
194b/8, 195a/6, 196a/4, 196a/5, 196a/11,
196a/12, 196b/8, 197a/8, 197a/11, 197b/3,
197b/7, 197b/9, 197b/10, 197b/11, 197b/13,
198a/7, 198a/9, 198a/12, 198b/10, 199a/9,
199a/12, 200b/9, 201a/1, 201b/5, 203b/4,
203b/12, 203b/13, 204b/4, 205a/7, 205a/9,

205a/11, 205a/13, 205b/1, 205b/2, 206a/2,
206a/8, 206b/1, 206b/6, 206b/8, 206b/10,
206b/12, 207a/1, 207a/7, 207a/8, 207a/9,
207b/10, 207b/12
g.- digi 019b/13, 157b/5
g.- digin 016a/1, 197b/7
g.- dik 085b/7
g.- diki 118a/1
g.- diler 019b/1, 024b/13, 026b/5, 027a/2,
029a/2, 032a/3, 032a/10, 032b/6, 035b/5,
041a/11, 041b/11, 041b/12, 042a/5, 042a/8,
043b/6, 046b/3, 047a/13, 048a/10, 050a/5,
050a/8, 050b/9, 051a/4, 051a/7, 060a/6,
060b/4, 062a/3, 062b/1, 062b/9, 063a/4,
065b/7, 065b/10, 066a/13, 067b/4, 068a/11,
069b/1, 069b/13, 071a/9, 077b/8, 079b/8,
079b/13, 080a/9, 082b/3, 083a/13, 084a/7,
086b/1, 087a/11, 088a/12, 088b/12, 090a/10,
090a/11, 092b/8, 093a/10, 094a/1, 099a/4,
099a/13, 103b/2, 104a/1, 104a/5, 104b/1,
111a/8, 112b/10, 113a/6, 113a/8, 115b/6,
117a/7, 118b/14, 119a/13, 123b/11, 124b/3,
126b/8, 134b/2, 134b/5, 134b/6, 134b/7,
134b/8, 134b/10, 137b/9, 138a/13, 145b/8,
145b/12, 145b/13, 146a/2, 146a/4, 148b/4,
154b/12, 155b/4, 156b/12, 157b/1, 164a/11,
165a/4, 171b/11, 172a/13, 174b/9, 175a/5,
176b/11, 178b/12, 181b/12, 182a/2, 182a/8,
182a/11, 183a/3, 183b/10, 184b/6, 190b/1,
193b/1, 193b/5, 195a/4, 195a/6, 195b/3,
195b/4, 196a/1, 196a/11, 200b/2, 202b/14,
202b/15, 204a/6, 204b/9, 204b/10, 206a/2
g.- dimi 177b/8, 197b/13
g.- diŋ 157a/1
g.- diyse 097b/7, 102a/2
g.- dügi 066b/13
g.- dügin 050a/4
g.- düginden 203b/7
g.- dük 003a/1, 006a/5, 007a/5, 009a/8,
009b/3, 054b/5, 057a/10, 060a/10, 066a/3,
085b/11, 106b/3, 106b/5, 112b/12
g.- dükçe 055b/12
g.- düm 026b/2, 030a/6, 030b/1, 035a/1,
037a/7, 040b/1, 105a/1, 105a/7, 138a/4,
152a/1, 152a/5, 157a/8, 157a/11, 174a/10,
187b/7, 191b/4, 198b/6, 199a/15, 201b/1,
205a/7
g.- düŋ 026b/2, 039b/2, 040a/13, 084a/6,
088a/6, 098b/8, 106b/2, 111a/8, 135b/13,
138a/3, 152a/1, 152a/4, 172a/5, 177a/6,
196a/9, 196b/6, 199a/13
g.- düŋüz 085b/6, 085b/10, 088b/12, 183b/8,
203a/11
g.- e 011a/2, 028b/13, 034b/2, 050a/6,
050b/2, 063b/1, 063b/2, 063b/4, 063b/5,

072a/9, 073a/8, 076a/13, 087a/3, 102a/2,
103b/2, 125b/13, 130b/2, 155a/8, 164b/9,
178b/1, 180b/1, 189b/7, 193b/1, 197b/5,
197b/6, 198a/5, 203b/13, 206a/5, 206b/2
g.- ecegin 103b/4
g.- ecek 042a/10, 063b/11, 086b/5, 153a/3
g.- ecekdür 011b/11, 025b/3, 026a/5, 042a/9,
141b/10, 162a/8
g.- edür 036b/1
g.- eler 086a/9, 108a/10, 116b/5, 123b/10,
160a/13, 175a/8
g.- eli 111a/9
g.- elüm 068a/2, 069b/12, 084a/1, 091a/1,
159a/7, 166a/11, 168a/12
g.- em 015a/8, 147a/5
g.- en 021a/12, 024b/2, 034a/13, 057b/4,
063b/12, 082a/2, 084a/7, 084a/8, 089b/3,
090a/11, 093a/7, 112b/1, 119a/6, 144a/2,
148b/7, 149b/6, 157a/13, 177a/5, 181b/10,
182a/10, 185b/11, 194a/3, 197b/3, 201a/2,
207b/7
g.- enler 119a/5
g.- enlere 157b/9, 157b/10
g.- enleri 112b/15, 113a/4
g.- enüŋ 057a/13
g.- eŋ 168a/11
g.- esi 086a/6, 206a/3
g.- esin 105b/11, 106a/12, 136a/8, 206a/3
g.- esiz 123b/7
g.- evüz 175a/6, 175a/8, 176a/13
g.- gil 047b/11
g.- icek 043a/1, 045b/4, 062a/13, 062b/3,
062b/8, 147b/3, 197b/6, 207a/8
g.- içek 106b/9, 111b/9, 125b/15
g.- ince 028a/4, 069b/2, 093a/9
g.- inçe 126a/13, 129b/2
g.- inçek 128b/12
g.- iŋ 140a/13, 143a/4, 150a/11, 174a/9,
177b/13, 181b/9, 182b/2, 182b/4, 193b/3,
198b/9, 207a/2
g.- ip 112a/1, 157a/10, 160b/11, 164a/6,
165a/3, 206b/4
g.- ipdür 051a/12
g.- ir 151b/10, 161b/8, 187a/13, 193b/7
g.- irdi 154b/3, 159a/9, 174a/13, 183a/10,
183b/13, 190b/9, 204a/10
g.- irem 103b/11, 163a/9
g.- iriz 084b/9
g.- irken 196a/8
g.- irler 144a/2, 175a/6, 181a/1
g.- irlerdi 193a/4, 201b/5
g.- irleridi 158b/12
g.- iser 063b/13, 064a/1, 206b/7
g.- iserdür 157b/5, 206b/8
g.- iyorur 095a/2, 103b/3, 196a/8
g.- medi 025a/2, 045a/6, 045a/10, 050a/12,
056b/1, 088b/8, 091a/12, 174a/7, 174a/8,
183a/4
g.- medin 125a/15, 157a/10, 166a/12
g.- medük 054b/3, 106b/8
g.- mek 060a/13
g.- mesün 068a/9
g.- mesünler 128b/8
g.- meyecek 176a/13
g.- meyem 027b/10
g.- meyicek 171b/3
g.- mez 015a/4
g.- mezden 165a/1
g.- mezise 053b/11

g.- mezse 138a/6, 201a/6
g.- miş 063b/11, 065a/6, 070a/4
g.- mişidi 067a/1
g.- mişdür 008b/9, 012a/9, 018b/10, 057b/5,
062b/13, 090b/11, 105a/3, 139b/13, 190b/12
g.- mişidi 099a/7, 107b/10, 170a/7
g.- mişlerdi 087a/12
g.- mişleridi 040a/12
g.- miştür 018b/8
g.- se 082a/4, 084a/6, 158b/10, 204a/10
g.- sün 015a/10, 029b/13, 051a/11, 055a/6,
068a/12, 068b/5, 079b/9, 087b/10, 099b/2,
196a/12
g.- sünler 094a/7, 106a/11
g.- süŋ 060b/13
g.- ün 111b/2
g.- üŋ 024a/10, 030b/7, 032a/9, 037a/4,
037a/11, 037b/12, 051b/13, 063b/7, 063b/10,
066a/12, 068a/4, 069a/12, 071a/6, 077a/4,
078b/4, 082b/4, 087a/2, 088b/10, 092b/12,
096b/4, 108b/5, 109a/6, 112a/9, 112b/2,
113a/1, 113b/11, 114a/13, 115a/4, 119a/3,
119a/10, 119b/4, 119b/11, 125a/14, 140b/7,
181a/9, 181a/12, 187a/1, 200b/5, 203b/13,
204b/11, 205a/7
g.- üp 069b/13, 077b/6, 079b/11, 084b/11,
094b/10, 107a/2, 111a/5, 116a/3, 129b/10,
155a/11, 170b/10, 203b/5
g.- ür 007a/12, 007a/13, 020b/3, 037b/12,
041a/13, 043a/8, 045a/3, 045b/2, 045b/6,
047b/8, 054a/8, 060b/13, 104b/12, 114a/11,
124a/6, 150b/13, 201a/1
g.- ürdi 016a/2, 038a/6, 038b/8, 043b/5,
049a/2, 058a/10, 059b/9, 062a/7, 093b/7,
122b/12
g.- ürem 104a/3
g.- ürken 024b/6, 047b/10, 203b/7
g.- ürler 067a/10, 077a/1
g.- ürlerdi 021a/6, 055b/11, 082a/2
g.- ürleridi 012a/12, 028a/7
g.- ürse 113a/3
g.- ürsin 103b/11, 157a/6
g.- ürsiz 084b/9, 099a/7, 104a/2

gelin [T.] gelin
g.+ ine 062a/13

gemi [T.] gemi
g. 031b/9, 031b/11, 032a/3, 032b/8,
033b/4, 033b/8, 138b/1, 139a/8, 139a/9,
143a/1, 143a/4, 168b/9
g.+ de 033a/4, 142b/13
g.+ dekiler 143a/2
g.+ den 033a/5, 033b/5, 033b/13, 138b/4,
142b/11
g.+ nüŋ 031b/10, 032b/2
g.+ sin 033b/8
g.+ sini 033b/6
g.+ ye 032a/8, 032b/4, 032b/9, 032b/12,
033a/2, 033b/2, 034a/8, 142b/9, 142b/10
g.+ yi 032a/4, 032a/6, 032b/5, 032b/6,
138b/2, 139a/10, 142b/11

gendüzi [T.] Kendi, kendisi

g.+ ne 010b/11

geŋez [T.] kolay
g.+ dür 010b/1

geŋez eyle - [T.] kolaylaştırmak, kolay hale getirmek
g. 102a/9

ger - 1 [T.] Çarmıha germek, bir şeyin uçlarından veya kenarlarından çekerek gergin duruma getirmek
g.- diler 110b/11

ger - 2 [T.] açmak, üstünü örtmek, gölge eylemek
g.- erlerdi 158b/9

gerçek [T.] gerçek, doğru
g. 037a/10, 050b/5, 107b/13, 184b/6, 190a/7
g.+ dür 074b/3, 113a/12
g.+ e 121a/1 (gerçege)
g.+ seŋüz 181a/12
g.+ sin 105a/6, 198a/10
g.+ siz 090b/2

gerçi [Far.] Aslına bakılırsa, aslında
g. 060b/4

gerek [T.] Herhangi bir şeyin yapılabilmesi veya olabilmesi için şart olan (şey), lâzım
g. 008b/7, 012a/3, 015a/2, 036b/9, 037b/6, 037b/9, 038b/9, 049a/13, 053a/8, 054b/11, 058a/4, 058a/5, 058a/6, 065a/9, 066a/2, 078a/2, 079a/1, 080a/5, 088b/5, 090b/2, 095b/11, 102a/4, 103a/2, 108a/7, 108a/9, 120a/9, 131a/10, 137a/2, 138a/7, 139a/5, 161b/2, 164b/8, 176a/7, 178a/13, 179a/10, 191b/10, 195a/1
g.+ di 117a/5, 201a/9
g.+ dür 025b/2, 038b/4, 044b/5, 082a/3, 093b/4, 095b/12
g.+ idi 019a/8, 020a/4, 023a/10, 033a/3, 072b/8, 078a/2, 078b/9, 089a/6
g.+ in 150b/6 (geregin)
g.+ ise 019b/3, 019b/4, 053a/10, 056a/8, 065a/10, 065b/9, 065b/10, 083a/1, 093a/9, 107b/12, 132b/6, 141b/6, 150b/6, 180b/9, 191b/8

gerek ol - [T.] Gerekli olmak, lâzım gelmek, îcap etmek
g.- a 079a/6, 106a/11, 144a/5
g.- dı 163a/2

gerek - [T.] Gerekli olmak, lâzım gelmek, îcap etmek
g.- esin 102a/12
g.- mez 017b/7, 043a/2, 049a/11, 058b/13, 120b/8, 120b/11, 141a/13, 180b/10, 183b/11
g.- se 062a/1, 107b/10

geril - [T.] (Bir şey diğer bir şeyin üstüne) Gergin bir şekilde örtülmek veya önünü kapayacak şekilde konmak
g.- ip 158b/13

gerü [T.] –dan sonra
g. 132b/6

get - [T.] gitmek
g.- di 125a/4, 125a/8, 125b/10, 199a/1, 201a/8
g.- diler 121b/8, 199a/6, 201a/4
g.- düŋ 127a/5
g.- miş 199a/3

getir - [T.] Getirmek krş. getür -
g. 160b/4, 162b/5, 179b/3, 179b/5,
179b/6, 182a/3, 187a/10, 198a/12
g.- di 093a/1, 156b/8, 156b/11, 156b/12,
179a/12, 179a/13, 179b/4, 179b/5, 182a/4,
193a/7, 195a/11, 196a/6, 197b/4
g.- digi 178a/4
g.- digim 194b/9
g.- digiŋi 207b/5
g.- dik 091b/5
g.- diler 087b/6, 090a/5, 157b/3, 160a/5,
161a/4, 162b/6, 165b/9, 169b/11, 173a/7,
174b/12, 174b/13, 175a/1, 178b/6, 186b/5,
201b/2, 204b/2
g.- dim 163a/9
g.- diŋ 179b/6, 189b/10, 189b/12, 190a/8,
194a/8
g.- düm 189b/9, 194a/1, 194b/9
g.- e 166a/13, 166b/2
g.- eler 165b/3, 173a/5
g.- esin 166b/1
g.- evüz 076a/9
g.- eyin 166b/3
g.- gil 152a/5
g.- iŋ 090a/5, 098b/10, 174b/12, 180a/5
g.- ip 178a/1
g.- iyorur 092b/11
g.- mişlerdi 165a/4
g.- mişsin 190a/1
g.- üp 147a/1
g.- yiyelüm 183b/2

getird - [T.] getirtmek
g.- di 185b/7

getür - [T.] getirmek krş. getir -
g. 065b/10, 113b/3, 130b/3, 137b/10,
139a/3, 154a/8, 185a/1
g.- di 014a/11, 017a/5, 021b/1, 021b/11,
022a/4, 024a/12, 024a/13, 024b/6, 027a/11,
039a/7, 039b/6, 039b/10, 040a/4, 043a/12,
043b/3, 045b/7, 047a/8, 047b/12, 048b/6,
052b/2, 053b/1, 053b/4, 060a/8, 063a/11,
065b/9, 066b/4, 067b/11, 071b/7, 075a/13,
077b/6, 094a/10, 097b/2, 104b/9, 118b/13,
120b/13, 122a/12, 126b/10, 130b/9, 132a/9,
152b/2, 155b/4, 155b/13, 197b/3, 203b/3
g.- diler 012b/1, 012b/2, 014a/10, 014b/4,
018b/3, 018b/7, 022b/1, 030a/12, 032b/6,
034a/1, 043b/7, 044a/6, 045a/7, 046a/13,
051a/13, 052a/2, 052a/9, 053a/12, 054a/2,
054a/12, 056b/5, 057a/11, 062a/5, 071b/6,
076b/9, 079b/12, 081a/5, 081a/8, 083b/10,
085b/1, 087b/3, 088b/8, 094a/1, 095a/4,
097a/13, 097b/7, 098a/5, 099b/8, 110b/15,
113b/15, 128b/15, 180a/5, 204b/13
g.- dügüni 165a/5
g.- dügüŋüz 085b/9
g.- dük 085b/12
g.- düklerin 086a/8
g.- dülerse 079b/1
g.- düm 076b/5, 197b/2
g.- düŋ 020b/4, 021b/3, 128a/4, 141b/7
g.- düŋüz 085b/7, 085b/12
g.- eler 084b/6
g.- em 127a/9

g.- evüz 086a/8, 086b/11
g.- eyin 015b/1, 100b/6
g.- gil 008b/12
g.- isersin 064a/3
g.- medüm 076a/13
g.- mege 066a/3
g.- mek 164b/8
g.- meyem 018b/1
g.- meyesiz 165b/2
g.- meyince 172b/13
g.- miş 165a/6, 165a/10
g.- mişem 016a/9
g.- mişidi 040a/11
g.- sünler 098a/3, 098a/4
g.- üŋ 030a/12, 046a/13, 068b/10, 078b/7,
079a/8, 079b/8, 189a/10
g.- üp 159a/1
g.- ür 004b/5, 006b/5
g.- ürdi 056a/8, 099a/6, 130a/6, 156b/7
g.- ürem 077a/1
g.- ürleridi 157b/11

getürt - [T.] getirtmek
g.- em 185a/9 (getürdem)

gevde [T.] Gövde, beden, vücut krş.gövde
g. 033b/10
g.+ si 003a/13, 011b/1, 100a/6, 100a/7,
100a/8, 144a/13
g.+ sin 017b/9, 153a/11
g.+ sinde 146b/6
g.+ sine 011a/10, 011a/12

gevher [Far.] Cevher, mücevher, elmas, inci
g. 002a/5, 176b/3
g.+ e 002a/8
g.+ üŋ 002a/6

gey - [T.] giymek
g.- di 148a/6, 176b/10, 187b/2, 203b/15
g.- diler 022a/6
g.- dügi 171b/10
g.- dükleri 084b/9
g.- mezdi 145a/5
g.- mezleridi 174a/13
g.- miş 052b/7, 104b/12, 177b/6
g.- mişem 203b/13

gey [T.] Çok, pek, gayet
g. 028a/4, 036b/13, 059a/4, 062b/8,
062b/10, 064b/11, 064b/12, 064b/13, 071a/13,
085a/6, 089a/2, 089a/12, 090a/6, 094a/11,
107b/4, 132a/1, 132a/9, 139b/11, 140a/6,
145a/4, 155a/11, 163b/2, 164a/13, 169a/9,
195b/2

geydir - [T.] giydirmek krş. geydür -
g.- di 092b/1, 092b/3
g.- diler 152a/10

geydür - [T.] giydirmek krş. geydir -
g. 057b/7
g.- di 040a/11, 048a/6, 091b/10, 194b/8,
203b/15
g.- diler 097b/11
g.- üp 081a/5

geyecek [T.] giyecek, giysi
g.+ i 076a/12 (geyecegi)
g.+ in 076a/12 (geyecegin)

geyik [T.] geyik
g. 003a/3, 019a/1
g.+ lere 102b/3

gez - [T.] gezmek, dolaşmak
g.- di 042a/3, 050b/7, 173b/11, 176a/3,
189a/1
g.- irlerdür 190a/12

geze-gör - [T.] gezip görmek
g.- di 147a/1

gezdir - [T.] gezdirmek, dolaştırmak krş.gezdür-
g.- diler 012a/12

gezdür - [T.] gezdirmek, dolaştırmak krş.gezdir-
g.- di 024b/10, 140a/9
g.- diler 150a/8

gezle - [T.] Okun gezini kirişe yerleştirmek
g.- di 054b/5

ġıda [Ar.] Canlıların yaşaması, beslenip gelişmesi için gerekli her türlü yiyecek ve içecek, besin
ġ. 048a/11

gibi [T.] Benzerlik bildirir; benzer, benzeyen
g. 001b/8, 004b/3, 004b/7, 005b/7,
008b/7, 010b/6, 013a/11, 016b/11, 023a/5,
025a/5, 029a/3, 030a/10, 032a/6, 032a/7,
033a/10, 033b/1, 035a/3, 038a/4, 038b/5,
038b/6, 040b/9, 046a/13, 046b/1, 047a/12,
048b/8, 049a/7, 049a/9, 049a/10, 052b/10,
056b/1, 056b/2, 058a/12, 058b/9, 058b/12,
059a/5, 064a/11, 064a/13, 064b/13, 065a/12,
071b/9, 072a/12, 072a/13, 072b/6, 074a/6,
075b/4, 079b/5, 080a/3, 085a/3, 085a/7,
089a/2, 095b/8, 099a/12, 099a/13, 101a/5,
101b/5, 102a/3, 105a/12, 106a/10, 107a/2,
107b/8, 107b/10, 109a/12, 109b/3, 109b/12,
110a/2, 118b/2, 120b/14, 126a/7, 128a/9,
133b/5, 135a/9, 136b/7, 136b/10, 137a/3,
139b/13, 141b/7, 144b/5, 145a/9, 157a/3,
157a/5, 157a/6, 158b/9, 159b/9, 160b/7,
161b/7, 162a/8, 163b/13, 165a/6, 165a/12,
167a/4, 170a/11, 170a/13, 174a/13, 174b/6,
174b/13, 175a/7, 175a/9, 176a/3, 176a/4,
176b/13, 177b/4, 178a/13, 178b/1, 178b/2,
179b/1, 181a/6, 182b/8, 186a/3, 186a/5,
189a/3, 189a/5, 189b/11, 194b/1, 198b/6,
199b/4
g.+ dir 004b/10
g.+ dür 003a/10, 003a/11, 004a/6, 004b/8,
005a/6, 006b/12, 135b/1
g.+ yem 060b/2
g.+ yidi 013a/9, 015b/6, 017a/5, 023a/2

gice [T.] gece krş.giçe
g. 007a/13, 045b/6, 047a/7, 047a/10,
047a/13, 047b/3, 047b/7, 078b/1, 100a/12,
100b/2, 102b/4, 121b/10, 140a/4, 154a/1,
156a/4, 156a/6, 156a/7, 158a/1, 158a/13,
158b/1, 162b/1, 168b/8, 172a/11, 173a/8,
180a/13, 180b/1, 185b/2, 190b/11, 191b/5,
191b/11, 192a/1, 192a/8, 192a/9, 192b/10,
194a/11
g.+ de 152b/8
g.+ den 139b/12
g.+ si 011b/5, 039b/11

g.+ sinde 023a/13
g.+ siyidi 048a/5
g.+ ye 090b/12, 159a/13, 186b/4
g.+ yi 140a/4

gice ol - [T.]gece olmak
g.- dı 039a/5, 156b/11, 183a/4, 198b/12
g.- ıcaḳ 181a/1
g.- sa 021a/6

gici - [T.] kaşınmak
g.- di 146a/12

giç - 1 [T.] yerini almak
g. 025a/12,

giç - 2 [T.] bırak, uğraşma
g. 074b/8

giç [T.] geç
g. 099a/7

giçe [T.] gece krş.gice
g. 113b/15, 114a/4, 123a/8, 201a/11
g.+ mi 123a/7
g.+ yi 130a/8

giçe ol - [T.] gece olmak
g.- dı 121b/9
g.- ıçaḳ 122b/7, 203b/3
g.- unça 122b/7

gid - [T.] gitmek krş.git-
g.- se 190a/13

gider - [T.] uzaklaştırmak, ortadan kaldırmak
g. 060b/9, 102a/9, 102a/10
g.- di 112a/7
g.- düŋ 096a/1

gināh [Far.] günah
g. 018a/10

gine [T.] Yine, tekrar
g. 003a/6, 010b/10, 020a/5, 021b/2,
022b/2, 023b/1, 023b/2, 023b/8, 023b/12,
028b/3, 028b/7, 029a/3, 029a/4, 030b/12,
031a/1, 032b/7, 032b/8, 033a/13, 039b/10,
041a/13, 042b/7, 043a/1, 043a/2, 043b/7,
045a/1, 046b/11, 047a/3, 047b/2, 047b/8,
048a/6, 048b/3, 048b/10, 049a/3, 050b/9,
051a/1, 052b/13, 054b/9, 054b/12, 056b/10,
059a/3, 059a/4, 061a/9, 062a/8, 062b/5,
062b/6, 062b/8, 063a/9, 064a/13, 068a/2,
068a/8, 068b/10, 069b/7, 069b/9, 070b/10,
072b/11, 075b/5, 075b/6, 077b/5, 077b/12,
079a/2, 079b/13, 080a/9, 080b/13, 081b/1,
081b/6, 082b/9, 082b/11, 083a/11, 086a/9,
086b/4, 086b/5, 086b/7, 087a/1, 087a/10,
088a/2, 088a/10, 088b/11, 088b/12, 088b/13,
090a/1, 090a/5, 090a/7, 091a/1, 091b/3,
092a/11, 093a/1, 094a/1, 095a/10, 095b/1,
095b/8, 098a/13, 098b/4, 098b/6, 100a/7,
101a/8, 102a/1, 102a/2, 103b/11, 104a/7,
105a/12, 105b/1, 105b/10, 105b/13, 107a/6,
107b/9, 108a/2, 108a/4, 121b/8, 137b/5,
137b/10, 137b/13, 138a/5, 138a/12, 139b/6,
141a/9, 142a/2, 143b/11, 144b/2, 144b/12,

144b/13, 146a/5, 147b/8, 148b/3, 148b/4,
148b/5, 150b/9, 150b/12, 151a/9, 151b/3,
152a/13, 152b/8, 153b/11, 153b/12, 155a/6,
155a/10, 155b/7, 156a/9, 156b/9, 156b/12,
157a/3, 159a/7, 160b/6, 164a/13, 165b/1,
165b/7, 166a/11, 166b/2, 167b/10, 168b/6,
168b/7, 175a/7, 176b/10, 177a/9, 177a/10,
177a/11, 177a/12, 177b/3, 177b/4, 178a/8,
178b/4, 179a/7, 179a/9, 179a/13, 179b/4,
179b/5, 180b/4, 181a/9, 183a/1, 183a/8,
183b/12, 186a/5, 186a/6, 186b/3, 186b/4,
186b/7, 186b/8, 187b/2, 188a/10, 189a/9,
189b/8, 190b/12, 190b/13, 191a/6, 191b/12,
192a/1, 192a/5, 193b/4, 193b/9, 194b/2,
194b/5, 195a/3, 195b/3, 196a/3, 196a/10,
196a/11, 197a/10, 197b/9, 197b/13, 198a/12,
200a/13, 200a/15, 203b/13, 204a/11, 204b/6,
204b/9, 204b/10, 206a/3, 206a/5, 206b/4,
206b/10, 207a/3

gir - [T.] girmek
g. 010b/10, 032b/13, 033a/2, 033b/2,
048a/2, 148a/3, 167b/4, 196b/4
g.- di 005a/9, 005b/4, 010b/11, 012b/1,
027b/2, 029b/2, 032b/10, 033a/1, 033b/11,
038a/6, 039b/7, 040a/3, 040a/5, 041a/13,
044b/7, 047b/7, 048a/3, 048b/1, 055b/2,
055b/4, 055b/5, 057b/9, 066a/3, 070a/1,
072b/6, 072b/10, 115a/12, 122b/2, 140a/8,
148a/4, 151b/10, 153a/4, 153a/10, 157a/7,
162b/10, 164a/12, 166b/9, 168a/4, 168a/11,
169b/10, 176b/9, 178a/9, 179a/9, 183b/11,
184b/12, 191a/1, 191a/2, 191a/3, 195a/9,
196b/11, 198b/5, 200b/11, 201b/3, 207a/10
g.- digim 072b/6
g.- digin 088a/7
g.- diginüŋ 175a/11
g.- diler 014b/10, 021a/13, 056a/11, 065b/7,
084a/11, 087a/10, 115a/13, 145a/1, 173b/6,
196a/3, 199a/5, 199a/8
g.- dim 191b/7
g.- düm 033a/3, 035a/4
g.- düŋ 105a/1
g.- e 116a/14
g.- elden 016a/9, 034a/8
g.- eler 051a/4, 084a/1
g.- em 165b/6, 176a/5
g.- esin 032b/9
g.- esiz 173b/5
g.- eyin 010b/9, 104b/6
g.- iŋ 087a/7, 160b/11
g.- ip 147a/11, 172a/13
g.- ir 088a/4
g.- irdi 159a/9, 183a/11
g.- iseriz 176b/1
g.- me 176a/6
g.- medi 032b/13, 033a/2
g.- mediler 176a/6, 183b/13
g.- mege 115a/6
g.- mek 087a/7
g.- mekden 016a/4
g.- meyince 029a/13
g.- mez 023a/2
g.- mezse 108a/10

g.- miş 051a/7
g.- mişidi 073a/6, 089b/11
g.- mişsin 110b/7
g.- se 032b/4
g.- sem 033a/3
g.- sin 076b/3
g.- üŋ 114b/10, 115a/12, 118a/2
g.- üp 034b/12, 044b/3
g.- ür 009b/4, 009b/5, 009b/6, 009b/7,
009b/8, 043a/9, 085a/5
g.- ürken 055b/4
g.- ürlerdi 065a/6

girçek [T.] gerçek, doğru
g. 074a/8, 087a/1, 185a/6
g.+ dür 074b/3
g.+ in 205a/10 (girçegin)
g.+ ise 021a/3
g.+ midür 163a/12, 167b/1
g.+ sin 046a/4
g.+ siz 016a/10

giregi güni [T.] Pazar günü
g. 007b/3

girek [T.] gerek
g.+ ise 163b/2

giri [T.] geri
g. 076b/6, 080b/8, 101b/12, 174a/6
g.+ si 003a/3

giride ḳal - [T.] arkada kalmak
g.- mışıdı 071a/2

giri ḳalanı [T.] gerisi, geriye kalanlar
g. 151a/7
g.+ n 176a/12

giriftār [Far.] Tutulmuş, yakalanmış, tutkun, müptelâ
g. 145a/12

girü [T.] geri, -dan sonra
g. 005b/10, 007b/6, 018b/2, 048b/10,
056a/4, 061b/5, 072b/12, 081a/4, 082a/12,
102a/2, 155a/5, 155b/7, 191b/6, 194a/7,
206b/3

girü dön - [T.] geri dönmek, geldikleri yere gitmek, vazgeçmek
g. 186b/6
g.- diler 199b/7
g.- dünüzmi 207b/4
g.- eler 082b/10

girü ḳal - [T.] arkada kalmak
g.- an 136a/10
g.- duŋ 071a/3

girü ḳalanı [T.] geride kalanlar
g. 119b/14

git - [T.] gitmek krş.gid-
g. 005b/10, 017b/6, 054a/10, 057b/10,
080b/8, 098b/11, 113b/1, 128a/14, 141b/11,
146b/7, 152a/2, 160a/12, 207b/5
g.- di 005b/10, 011a/1, 017a/12, 021a/4,
023a/4, 025a/2, 027a/13, 030a/1, 030b/7,
032b/5, 040a/5, 050b/6, 054a/10, 057b/8,
061a/7, 061a/12, 062b/1, 062b/8, 071a/2,
071a/10, 090b/9, 098a/12, 098b/12, 098b/13,
099a/1, 100b/8, 116b/14, 125a/4, 132b/8,
142a/12, 142a/13, 142b/3, 142b/6, 142b/9,
145b/6, 146a/7, 151b/7, 156b/10, 166a/11,
174a/8, 176a/2, 179a/5, 179b/11, 180b/3,

183a/1, 183a/7, 185a/9, 189a/6, 197b/9,
197b/13, 198a/12, 205a/6, 205b/2, 206a/4,
207a/7
g.- digin 153a/9
g.- digine 141b/12
g.- digiyiçün 142a/13
g.- diler 045b/12, 049a/11, 054b/1, 054b/2,
054b/3, 056a/5, 056b/3, 060b/10, 066a/7,
068b/12, 069b/12, 070b/12, 084a/5, 086a/9,
087a/9, 088a/12, 089a/11, 100a/11, 100a/12,
113a/13, 137b/9, 137b/10, 138b/1, 138b/10,
141b/11, 141b/12, 146b/8, 151a/4, 155b/1,
164a/3, 165a/8, 176b/5, 176b/6, 176b/11,
176b/12, 178a/9, 180b/7, 181b/2, 182b/9,
183a/3, 193b/5, 195b/11, 195b/13
g.- dimi 197b/8
g.- dise 092a/13
g.- düm 102b/7
g.- düŋ 124b/2
g.- düŋüz 183a/6
g.- e 035a/6, 056a/9, 061a/2, 068a/11, 068b/9, 098b/1, 099b/5, 102b/2, 162b/3, 173a/13, 179a/5, 189a/11 (gide)
g.- ecegümüz 176b/1 (gidecegümüz)
g.- eceksin 065a/1(gideceksin)
g.- eler 082b/10 (gideler)
g.- elüm 086a/5, 086b/10, 089a/7, 113b/9,
130b/7, 164a/8, 182b/5, 182b/7
g.- en 193b/7 (giden)
g.- er 007a/13, 059a/1, 099a/4, 101a/5, 162b/4, 173b/1, 179a/9 (gider)
g.- erdi 062a/8, 068b/12, 097a/6, 122b/7,
153a/4, 159a/13, 160b/9, 190b/9, 207b/11 (giderdi)
g.- erdiler 146b/11 (giderdiler)
g.- erdiŋ 143b/2 (giderdiŋ)
g.- erek 182b/9 (giderek)
g.- erem 103b/11 (giderem)
g.- eriken 047a/4, 114a/2 (gideriken)
g.- erin 071a/1 (giderin)
g.- erken 015b/11, 029a/9, 056a/11, 066a/11,
070b/13, 086a/10, 100a/13, 103b/9, 138b/5,
151b/5, 160b/10, 171b/13, 178a/9, 179a/5,
179b/9, 179b/12, 195a/4, 199a/8 (giderken)
g.- erler 175a/6 (giderler)
g.- erse 061b/4 (giderse)
g.- ersin 047a/5, 103b/10 (gidersin)
g.- ersiz 182b/10 (gidersiz)
g.- erüseŋ 112b/12 (giderüseŋ)
g.- erüz 029a/4, 057b/10 (giderüz)
g.- esin 136a/8 (gidesin)
g.- eyin 146b/5, 160a/11, 83b/10 (gideyin)
g.- icek 086b/9, 149b/11 (gidicek)
g.- içek 126b/5 (gidiçek)
g.- medi 149a/5, 182b/13
g.- medüm 127b/6
g.- mege 094a/6, 118b/7, 165b/7, 165b/9
g.- memişidi 203b/6
g.- mesün 054b/5, 125b/12, 206a/12
g.- mesünler 084b/8, 114a/10
g.- meyelüm 100a/13
g.- meyince 079b/10, 206a/12
g.- mezdi 046a/12
g.- mezem 157a/11
g.- miş 148a/10
g.- mişidi 144b/4
g.- sün 182b/11
g.- sünler 114a/11
g.- süŋ 047b/10, 106a/7

g.- üŋ 056a/13, 065b/11, 066b/1, 090a/7, 104b/6 (gidüŋ)

givir - [T.] Koymak, sokmak krş.givür-
g.- di 016a/3, 033a/1
g.- esin 015b/5
g.- eyin 015b/9
g.- sün 015b/2

givür - [T.] Koymak, sokmak krş.givir-
g. 015b/10

giy - [T.] giymek
g.- di 022b/1, 052b/3
g.- dikleri 113b/14
g.- diler 122b/11
g.- eçek 113b/12
g.- elüm 113b/12
g.- er 045b/8
g.- ip 098a/11

giydür - [T.] giydirmek
g.- di 071a/12, 115a/7
g.- diler 022b/1

giyeçek [T.] giysi, giyecek
g.+ leri 122b/8

giyesi [T.] giysi
g. 028b/2
g.+ sini 028a/12

giysi [T.] giysi
g.+ lerin 113b/14

gizle - [T.] saklamaz, görünmez kılmak
g. 088a/9, 169b/10
g.- di 017a/5, 180a/2, 198a/4
g.- diler 088a/11
g.- düŋ 202a/13
g.- mişler 087a/2
g.- ridi 170a/10
g.- yem 076a/10

gizlen - [T.] saklanmak, görünmez olmak
g.- di 051a/4
g.- mez 024b/10
g.- miş 070a/4

gizlü [T.] gizli, sır
g.+ leri 131b/12
g.+ yidi 128b/10

göbek [T.] göbek
g.+ i 192b/13 (göbegi)
g.+ in 192b/13 (göbegin)
g.+ inden 188a/7 (göbeginden)
g.+ üme 193b/8 (göbegüme)

göç - [T.] göç etmek
g.- di 206a/12
g.- diler 063a/4
g.- erdi 176b/5

gögercin [T.] güvercin krş. gögerçin
g. 033b/11, 064a/10, 158b/13, 159a/1
g.+ i 064a/9
g.+ üŋ 033b/12

gögerçin [T.] güvercin krş. gögercin
g. 199a/12, 199b/6
g.+ e 199a/9

gögüs [T.] göğüs
g.+ i 042b/6, 185b/2 (gögsi)
g.+ in 038b/5 (gögsin)
g.+ ine 011a/3, 169b/12 (gögsine)
g.+ ümi 193b/8 (gögsümi)
g.+ üŋ 185b/9 (gögsüŋ)

gök [T.] gökyüzü
g. 003a/9, 006a/3, 006a/4, 006a/5,
006a/7, 006a/9, 006a/11, 006a/12, 006b/2,
006b/3, 012b/7, 013b/10, 028a/5, 042a/1,
046a/1, 054b/7, 055a/1, 100a/12, 111b/15,

134b/4, 134b/5, 134b/6, 134b/7, 134b/9
g.+ de 012b/10, 055a/1, 107a/5, 154b/8, 175b/6, 178a/6, 185b/4
g.+ dedür 007a/6
g.+ den 024a/13, 033a/10, 107a/4, 144b/4, 185b/3, 185b/13, 187a/2, 190b/3, 190b/6, 192a/4, 194a/11, 197b/6
g.+ e 063a/2, 117a/13, 147b/3, 177b/7, 194b/1 (göge)
g.+ i 002b/7, 049a/13, 049b/13, 077a/12, 107a/3, 134a/15, 134b/6, 182b/5 (gögi)
g.+ inde 007a/5 (göginde)
g.+ ine 008b/1 (gögine)
g.+ ler 008b/3
g.+ leri 003b/12, 006a/1, 007a/2, 012a/12
g.+ üŋ 107a/8, 107a/12 (gögüŋ)

gök altı [T.] Yeryüzü
g.+ nda 161b/13

göge aġ - [T.] Gökyüzüne çıkmak
g.- a 189a/9, 197b/6

göge çıḳ - [T.] Gökyüzüne çıkmak
g.- ar 046a/10
g.- aram 191a/7
g.- dı 024b/1, 029a/6, 126b/11, 191a/10, 192a/5

göge çıḳar - [T.] Gökyüzüne çıkarmak
g.- dı 191a/3
g.- dılar 028b/12, 033a/12, 193b/8

göge direk ol - [T.] göklere çıkmak, göklere uzanmak
g.- mış 194a/13

gök ehli [T+Ar.] gök ahalisi, melekler
g. 017b/6, 175b/1
g.+ n 014b/4

gök yüzi [T.] gökyüzü
g.+ nde 175a/13
g.+ ne 052a/10

gökcek [T.] güzel krş.gökçek
g. 039b/2, 079a/9
g.+ in 067b/1 (gökcegin)

gökçe [T.] göğe kadar
g. 002a/6

gökçek [T] güzel krş.gökcek
g. 057a/12, 062b/7, 071a/13, 104a/4

gökçeklik [T.] güzellik
g.+ ine 045a/3 gökçekligine)

gölge [T.] gölge krş.gölige
g. 063a/8, 122b/4
g.+ de 099a/9
g.+ si 153a/10
g.+ sinde 144b/1

gölge eyle - [T.] gölge yapmak
g.- mişler 165a/11
g.- r 195a/7
g.- rdi 163a/1
g.- rlerdi 162b/12
g.- rleridi 159a/11

gölge ol - [T.] gölge eylemek
g.- sun 157b/2

gölgelik [T.] gölgelik
g. 146b/12

gölige [T.] gölge krş.gölge
g. 120b/14

göm - [T.] gömmek
g.- ecek 024b/11

göme ḳo - [T.] gömüp öylece bırakmak
g.- dı 025a/1

gön [T.] deri
g.+ den 055b/9

gönder - [T.] göndermek krş.göndür -
g. 086a/5
g.- di 086a/5, 120b/4, 138a/13
g.- üpdurur 087b/5

gönderüp dur -[T.] Göndermek
g.- uruz 193a/1

göndür - [T.] göndermek, yollamak krş.gönder -
g.- di 184a/7
g.- esin 184a/6

göŋil [T.] gönül, sevgi, istek, düşünüş, anma, hatır vb. kalpte oluşan duyguların kaynağı krş. göŋül
g.+ i 057a/5, 067a/6, 068b/3, 068b/4, 071a/9, 094a/3, 186a/3 (göŋli)
g.+ inde 052b/9 (göŋlinde)
g.+ inden 046a/12, 087b/4 (göŋlinden)
g.+ ine 068b/7, 097b/11, 102a/13, 104b/13, 132b/11, 189a/11, 193a/8 (göŋline)

göŋil baġla - [T.] candan bağlanmak, gönül vermek. krş. göŋül baġla -
g.- dılar 051b/11

göŋiline düş - [T.] içine doğmak
göŋiline bu - di 176b/6

göŋli ḫōş ol - [T.] sevinmek, mutlu olmak
g.- a 141a/8, 141a/10

göŋli melūl ol - [T.] hüzünlenmek, üzülmek
g.- duġı 142b/7

göŋlin al - [T.] Kırılan bir kimseyi güzel davranışlarla hoşnut etmek, sevindirmek
g.- didiler 071a/8

göŋlin ḫōş it - [T.] birinin dileğini yerine getirerek onu sevindirmek
g.- evüz 164b/10 (göŋlin ḫōş idevüz)

göŋli ṭar ol - [T.] sıkılmak, bunalmak
g.- dı 067b/13

göŋli ulal- [T.] gururlanmak, büyüklenmek
g.- dı 136b/7

göŋli varma- [T.] razı olmamak, istememek
g.- dı 102a/13

göŋli yan - [T.] Gönlü yanmak, çok üzülmek
g.- mışımışdı 133a/12

göŋli yatış - [T.] sakinleşmek, kızgınlığı geçmek
g.- tı 127b/13

göŋli yumşa - [T.] gönlü yumuşamak, kızgınlığı geçmek
g.- dı 112b/14

göŋül [T.] gönül, sevgi, istek, düşünüş, anma, hatır vb. kalpte oluşan duyguların kaynağı krş. göŋil
g. 058b/13, 072a/3, 075b/3, 102a/8, 143a/13
g.+ i 084a/1, 137a/3
g.+ inde 011a/2
g.+ leri 003b/4

g.+ üm 043a/10, 064a/6, 068b/1, 102b/9,
143a/12, 193b/10
g.+ ümde 167a/8
g.+ ümden 143a/11
g.+ ümi 102a/8, 193b/10
g.+ ümüz 068a/1
g.+ üne 201a/13
g.+ üŋ 068a/13, 143b/1, 186a/3
g.+ üŋden 100b/12
g.+ üŋi 162a/11
g.+ üŋüz 081a/2
g.+ üŋüzi 081a/3, 190a/13

gönül bağla - [T.] candan bağlanmak, sevmek, âşık olmak, gönül vermek. krş. gönil bağla -
g.- mışıdı 165b/12

gönül gözi [T.] Manevî temizliğin ve olgunluğun insana verdiği uyanıklık, gördüğü şeyin gerçeğine varma hassası, kalp gözü, sağ görü.
g.+ yle 135a/8

gönlek [T.] gömlek
g.+ de 093a/2
g.+ i 022b/1, 069b/3, 069b/4, 074b/2 (gönlegi)
g.+ ile 092a/13 (gönlegile)
g.+ in 022b/1, 074b/4, 092b/3, 092b/5, 092b/11, 093a/1 (gönlegin)
g.+ ine 073b/11 (gönlegine)
g.+ ini 069a/13 gönlegini)
g.+ iŋi 092a/12 gönlegiŋi)
g.+ üm 092b/4 (gönlegüm)
g.+ ümi 096a/4 (gönlegümi)
g.+ üŋe 096a/4 (gönlegüŋe)

gönüllü [T.] gönüllü, istekli
g. 110a/5

gör - [T.] görmek
g. 025a/5, 105b/10, 146b/9, 184a/11
g.- di 010b/9, 010b/12, 012b/13, 013a/11,
014a/1, 014a/12, 015a/3, 015a/4, 015b/8,
016b/4, 017a/6, 017a/9, 017b/4, 020b/3,
020b/6, 020b/10, 021b/2, 024a/10, 025a/1,
025a/2, 025b/4, 026a/4, 026a/5, 026b/11,
026b/12, 029a/10, 030a/9, 033a/1, 033b/7,
033b/9, 034a/10, 039a/1, 039a/3, 039a/9,
039a/12, 039b/1, 039b/7, 039b/13, 042a/4,
042b/1, 042b/5, 043a/13, 043b/5, 045a/13,
046a/4, 046b/12, 047a/7, 047a/12, 047b/7,
047b/8, 048a/12, 048b/1, 048b/3, 048b/7,
049a/13, 049b/1, 049b/6, 049b/11, 051a/2,
051b/12, 052b/8, 054b/7, 055b/1, 056b/7,
058a/10, 059a/12, 059b/10, 059b/11, 060a/9,
061b/8, 069b/3, 070b/1, 071a/3, 072a/9,
072b/10, 072b/11, 072b/12, 074a/1, 074b/4,
075a/7, 076a/11, 077a/4, 077b/7, 078b/2,
078b/3, 082b/5, 084a/11, 084b/9, 087b/1,
089b/9, 093a/4, 093b/3, 093b/8, 094a/7,
097a/1, 097b/10, 098a/13, 098b/1, 098b/6,
099a/3, 100b/5, 101a/10, 103b/5, 103b/10,
106b/2, 106b/9, 107b/6, 109a/15, 110a/1,
110a/8, 115a/1, 115a/9, 115a/10, 116b/15,
124a/14, 126b/8, 130b/5, 132a/11, 134b/10,

136b/9, 136b/11, 138b/7, 140a/9, 145a/11,
147b/3, 150a/10, 151b/9, 152a/4, 152a/12,
153a/9, 153a/11, 154a/4, 155b/9, 156a/9,
156b/5, 160b/2, 162b/6, 162b/9, 163a/6,
164a/4, 164a/12, 164b/1, 166b/4, 166b/6,
166b/10, 167b/5, 167b/6, 167b/7, 168a/6,
168a/8, 168a/11, 177a/3, 177b/6, 177b/7,
179a/9, 179a/10, 179a/13, 180a/2, 182a/5,
183a/4, 183b/3, 183b/12, 184a/9, 184a/12,
184b/1, 184b/13, 185b/2, 185b/3, 185b/7,
186b/13, 187b/2, 187b/3, 190a/11, 192a/9,
193a/10, 193b/7, 194a/8, 194b/5, 195a/7,
195a/12, 195a/13, 196a/7, 196b/5, 199a/2,
199a/12, 199b/10, 200a/1, 201b/6, 202b/4,
204a/9, 204a/11, 204a/13, 204b/4, 206a/13
g.- diki 200a/11
g.- digi 136b/5
g.- dikleri 109b/4
g.- diler 010a/13, 012b/6, 019b/5, 022b/10,
025a/6, 040a/6, 043b/1, 043b/7, 047a/12,
051a/5, 052b/6, 054b/8, 056a/13, 059a/13,
061b/2, 061b/6, 061b/12, 061b/13, 065b/7,
070a/1, 070a/3, 075b/1, 076a/6, 086b/13,
090b/5, 097a/9, 097a/10, 105b/12, 108a/1,
109a/4, 110a/4, 115b/9, 117a/14, 119a/7,
121a/1, 121b/9, 121b/10, 125b/10, 129a/1,
133b/6, 137b/13, 142b/10, 142b/11, 150b/12,
151b/13, 165a/4, 165a/6, 165a/10, 165a/13,
169b/11, 172a/3, 174a/1, 174b/1, 176a/3,
177a/1, 178a/11, 184b/6, 187a/3, 189a/2,
190a/4, 190b/6, 191a/4, 193b/6, 199b/6,
199b/7, 203b/11, 204a/6, 204a/12, 204b/9,
206a/1
g.- diŋ 110b/4
g.- diŋmi 207a/11
g.- diyidi 086a/12
g.- dü 029b/8, 047a/6, 168b/12
g.- dügi 060a/7, 072a/13, 185b/8
g.- dügin 046b/3
g.- dügüm 020b/12, 045b/11, 128a/6
g.- dügümüz 080a/3
g.- dügüŋ 136b/13, 186a/1
g.- dügüŋüz 077a/3
g.- dük 042a/8, 080a/4, 096b/6, 143a/3
g.- düklerin 165b/4
g.- düm 020b/12, 026a/3, 035a/4, 037a/1,
053a/2, 069a/2, 087b/8, 128a/7, 135a/3,
135a/6, 175b/12, 183b/9, 187a/9, 192b/13,
194a/13, 205a/1
g.- dümidi 093b/13
g.- düŋ 014b/4, 046a/3
g.- düŋise 058a/9
g.- düŋmi 014b/5, 054a/3, 088a/6, 107b/6
g.- düŋüz 099b/11
g.- e 048a/12, 070b/7, 071b/5, 076b/1,
114b/14, 114b/15, 135a/9, 135b/6, 136a/4,
136a/5, 136a/7, 136b/8, 167b/1

g.- edüzdi 022a/2
g.- eler 084a/1, 165a/9
g.- elüm 051a/11, 052a/1, 060b/13, 069a/4,
075b/6, 087a/5, 104b/2, 107a/11, 107b/5,
107b/13, 121a/4, 121a/5, 125b/2, 162b/5,
166b/8, 166b/12, 181a/10, 184b/7, 190a/1,
205a/8, 206a/2
g.- em 029a/1, 086a/6, 092a/11, 173a/5,
185a/9
g.- emedi 162b/13, 163a/3
g.- emeyiserüz 114b/13
g.- emezem 163a/1
g.- emezsin 135a/11, 135a/13
g.- emmi 068b/10
g.- en 020b/9, 070b/4, 131a/12
g.- esi 188a/12
g.- esiler 104a/5
g.- esin 064a/9, 066a/6, 114b/9, 115b/8,
128b/13, 134b/15, 135b/8, 135b/9, 136a/6,
136a/7, 136a/9, 136a/11, 148a/4, 149a/13,
177b/5
g.- esiz 041a/8, 115b/5
g.- evüz 207a/8
g.- eyidi 135b/4
g.- eyin 016b/3, 030a/12, 054a/2, 078b/7,
085b/8, 086b/8, 094b/7, 097b/9, 134a/9,
135a/9, 136a/3, 137b/7, 163a/12, 163b/5,
167b/2, 193a/13, 194a/2
g.- icek 034b/13, 035a/9, 043a/9, 048b/4,
070b/3, 080a/2, 094a/3, 187b/5
g.- ince 017a/13
g.- medi 035a/5, 072a/13, 072b/8
g.- medigi 101b/7, 176a/9
g.- medin 134a/12, 162b/4
g.- medük 045a/5, 088b/3
g.- medüm 035a/3, 074a/9, 103a/10, 206a/13
g.- medüŋüz 128a/6
g.- mege 062a/10
g.- megile 136a/6
g.- mek 016a/4, 097b/12
g.- memişdür 044a/7
g.- memişidi 076a/1
g.- meseler 137a/12
g.- mesin 157a/10
g.- mesün 056a/11, 183b/3
g.- meye 040a/10, 135b/1
g.- meyedi 101b/7
g.- meyem 028b/11, 099b/6
g.- meyemmi 068b/10
g.- meyesin 134a/10, 135a/2, 135b/2, 136a/1,
136a/6, 136b/2
g.- meyince 056a/13, 072b/1
g.- meyinçe 124a/11
g.- mez 068a/6, 093a/3
g.- mezdi 197a/8
g.- mezise 080b/12
g.- mezmisinki 058a/12
g.- miş 056a/7, 176a/10
g.- mişem 028b/11
g.- mişidi 072a/3
g.- se 025b/2, 042a/12, 056a/8, 093b/5,
134a/10, 158b/10
g.- seler 137a/12
g.- sem 100a/5
g.- seŋüz 091b/10
g.- sevüz 052b/5, 115b/4, 144a/7
g.- sün 015b/1, 134b/1
g.- sünler 054a/5, 172a/11
g.- üçek 093b/11
g.- üŋ 055a/2, 077a/12, 090a/9, 115a/4,
145a/9
g.- üp 032b/7, 067a/7, 070a/11, 076b/11,
081a/8, 089b/8, 093a/6, 105a/11, 109b/4,
109b/14, 114b/2, 115a/3, 118b/14, 126a/7,

133b/4, 134a/11, 139b/7, 168b/5, 172a/13,
200b/11, 201b/10
g.- ür 104b/12, 176a/8, 179a/6, 185b/4
g.- ürdi 046a/13, 048b/5, 049a/3, 062a/7,
084a/7, 085a/1
g.- ürem 067a/9, 076b/13, 194a/11, 203b/13
g.- ürin 046a/7, 046a/8
g.- ürler 061b/4
g.- ürse 130a/15
g.- ürseŋ 104a/5, 134b/15
g.- ürünki 045b/8
g.- ürürem 162b/1
g.- üyorurdum 056b/11

göre-dur - [T.] devamlı görmek, seyretmek
g.- alum 125b/12

göre-gel - [T.] Ziyaret etmek amacıyla gelmek
g.- di 094a/2
g.- diler 147b/5, 171a/8

görin - [T.] görünmek krş.görün-
g.- ür 054b/4
g.- ürlerdi 008a/13

göriŋmez ol - [T.] görünmez olmak
g.- dılar 154a/10

göriş - [T.] görüşmek krş. görüş -
g.- diler 063a/5, 087a/13, 203a/1

görit - [T.] göstermek
g.- mez 112a/12

görk [T.] güzellik
g.+ i 013a/9
g.+ ile 153b/4
g.+ in 081a/1
g.+ üm 095b/8

görkli [T.] Güzel, gösterişli, görkemli.
g. 015a/4

görklü [T.] Güzel, gösterişli, görkemli.
g. 014b/2, 015a/5, 025b/5, 027b/2,
029a/9, 036a/10, 036b/10
g.+ leridür 067a/12
g.+ yidi 097a/13

görün - [T.] görünmek krş.görin-
g.- di 027b/3, 040a/8, 046b/4, 073b/6,
093b/6, 157a/7, 194a/13, 197a/11, 205a/2
g.- mez 054b/4
g.- ürdi 070b/2

görüş - [T.] görüşmek krş. göriş -
g.- di 018a/8, 090a/13
g.- diler 093b/9, 103b/4

göster - [T.] göstermek
g. 054a/2, 054a/5, 107a/11, 134a/9,
135a/13, 136a/3, 136a/4, 137a/6, 137b/7
g.- di 022a/8, 025b/4, 052a/9, 064b/7,
101b/9, 104a/13, 122a/10, 125b/9, 132a/7,
177b/12, 190a/10, 192a/5
g.- digim 137a/1
g.- diler 054b/1, 094a/11, 180a/3
g.- e 059b/2, 083b/8, 114b/5, 118a/6,
144a/8
g.- em 020a/13, 076b/7, 081a/4, 104a/12,
136a/3
g.- esin 099b/6, 166a/12
g.- eyin 125a/12, 125a/15
g.- gil 083b/2
g.- medi 064b/11, 136a/10
g.- mege 165a/5
g.- mez 125a/14, 126a/1
g.- miş 136a/13

g.- se 135a/9, 137a/10, 137a/11
g.- seyidi 136a/13
g.- seyidüŋ 137a/11
g.- sin 181a/10
g.- üŋ 094a/8
g.- ür 076a/8
g.- ürse 134a/5

gösteri-vir - [T.] göstermek
g.- em 039b/5

götür - [T.] Götürmek
g. 002b/9, 136b/13, 177b/10
g.- di 005a/10, 024b/10, 042b/10, 056b/3,
071b/13, 083b/4, 083b/12, 087b/13, 099a/8,
131a/6, 143a/6, 144b/10, 164b/3, 168b/10,
196a/7
g.- diler 010a/10, 012a/12, 093a/12, 146b/8,
183a/3, 202b/8
g.- dük 144b/12
g.- en 002b/10, 003a/4
g.- gil 083b/2
g.- mege 062a/3
g.- miş 184b/13
g.- ümedi 099a/7
g.- üŋ 173b/4
g.- üp 038b/7, 154b/6, 159a/12, 160b/9
g.- ürleridi 158b/12

götürül - [T.] sona ermek, ortadan kaldırılmak
g.- di 140b/10

gövde [T.] İnsan bedeni, vücut krş.gevde
g. 010a/9
g.+ si 010b/12, 146a/13
g.+ sin 004b/11
g.+ ye 010a/7

gövdeli [T.] İri yapılı, cüsseli.
g. 182a/13

göy - [T.] yanmak, için için yanmak
g.- di 066b/1

göyindür - [T.] Yakmak, yavaş yanmaya uğratmak krş.göyündür-
g.- me 052a/13

göyün - [T.] yanmak
g.- di 080a/8, 087b/8, 098a/8
g.- medi 098a/8
g.- mişdür 033b/13

göyündür - [T.] Yakmak, yavaş yanmaya uğratmak krş.göyindür-
g.- di 124a/14, 187a/3
g.- elüm 051b/13
g.- medi 052b/8, 053a/8
g.- mez 053a/7, 053b/3

göz [T.] göz
g. 135b/5, 136a/7, 192a/4, 196a/6
g.+ dedür 058b/8
g.+ den 062a/1
g.+ i 007a/7, 007a/8, 043a/8, 045b/8,
083b/10, 083b/12, 084a/1, 090b/8, 092a/13,
093a/1, 093a/3, 093a/10, 135b/4
g.+ in 072b/10, 080b/12, 081a/1, 090b/5,
189b/13
g.+ inden 056b/3
g.+ ine 010b/11, 083b/11, 083b/13, 092a/12,
093a/1, 191b/3
g.+ iŋi 178a/7
g.+ iyindür 207a/12
g.+ iyle 135a/9
g.+ ler 102a/3
g.+ leri 003a/13, 004b/10, 007a/4, 031b/5,
035b/13, 042a/1, 080b/13, 083b/10,
090b/5, 121a/4, 121a/6, 154b/11, 166a/2
g.+ lerin 010b/11

g.+ lerinde 199b/15
g.+ lerinden 022a/9, 196a/7
g.+ lerine 053b/4, 201b/3
g.+ lerüm 095b/8
g.+ üm 091a/10, 099b/12, 135a/6, 199a/4
g.+ üme 135a/6
g.+ ümi 045b/9, 095a/13, 191b/6
g.+ ümile 173a/5
g.+ ümüz 066a/6
g.+ üne 031b/5
g.+ üŋ 090b/9, 095a/11
g.+ üŋi 166b/4
g.+ üŋüz 129b/11

göz baş ol - [T.] evlenmek
g.- a 195b/9

göz deg - [T.] nazar değmek
g.- e 087a/8

gözedi-dur - [T.] gözetlemek, izlemek
g.- urdı 056b/4

gözi açıl - [T.] Gözleri açılmak, görmeye başlamak
g.- a 092a/13
gözleri - dı 093a/2

gözin çıḳar - [T.] Gözünü çıkarma
g.- dı 057b/13

gözi ögren - [T.] alışmak, tanımak
g.- e 101b/10
gözleri- sin 076a/2
g.- mişidi 075b/13
g.- se 075b/12

gözleri ḳamaş - [T.] Ani ışıktan bir süre göremez duruma gelmek, hayranlık duymak.
g.- dı 056b/1, 105a/13, 108a/3
g.- ur 106a/9

gözü ṭoy - [T.] çok istenen bir şeyin yeterli miktarı elde edildikten sonra daha çoğunu istememek.
gözüŋ - madımı 177a/6

göz yaşı [T.] gözyaşı
g.+ la 134a/8

gözik - [T.] Görülür duruma gelmek, görünmek krş. gözük -
g.- e 085a/13

gözle - [T.] Gözetmek, bir duruma tüm dikkatini sevketmek
g.- rdi 195a/12, 203a/3
g.- ridi 087b/7

gözlü [T.] gözü olan
g. 135a/3, 164b/12

gözsüz [T.] kör
g. 072b/13, 083b/9, 089a/6, 095a/11,
189b/13
g.+ dür 084b/12
g.+ e 192a/4

gözsüz ḳıl - [T.] kör etmek
g.- mayayıdı 078a/9

gözsüz ol -[T.] kör olmak
g.- dı 069b/5, 078a/8, 084b/13, 085a/2,
092a/11, 092a/12, 094b/12
g.- dum 045b/10, 095a/11
g.- mışdur 088a/5

gözük - [T.] görünmek krş. gözik -
g.- di 054b/2, 054b/3
g.- ürler 008a/12

gözükmez ol - [T.] gözden kaybolmak, görünmez olmak
g.- dı 048b/1

güne [Far.] Tür, nevi, çeşit, tarz
g. 050a/3

ġurbet [Ar.] gurbet, yaban
ġ.+ de 035a/12

ġusl [Ar.] gusul abdesti

ġusl eyle - [Ar.+T.] Yıkanmak, boy abdesti almak
ġ. 148a/4
ġ.- diler 021a/11

ġusl ḳıl - [Ar.+T.] Yıkanmak, boy abdesti almak
ġ.- dılar 022b/11

ġuṣṣa [Ar.] Gam, keder, hüzün, tasa
ġ. 069b/11, 085a/4, 090a/10, 154b/4
ġ.+ da 091b/4
ġ.+ dadur 144b/3
ġ.+ dan 092b/2
ġ.+ ŋdan 088a/5, 095a/13
ġ.+ sı 058a/12, 089a/7, 147b/2
ġ.+ sın 100b/12
ġ.+ sından 090b/4, 090b/10
ġ.+ sıŋ 100b/10
ġ.+ ya 069b/8
ġ.+ yıla 096b/13

ġuṣṣa yi - [Ar.+T.] endişelenmek, dert çekmek
ġ.- me 078a/4, 120a/10, 187a/9
ġ.- mesün 140a/3
ġ.- riz 151a/11
ġ.- rsiz 089b/1
ġ.- yeler 136a/10

ġuṣṣalu ol - [Ar.+T.] Gamlı, kederli olmak
ġ.- dı 045a/4
ġ.- dılar 023b/1

ġuṣṣalan - [Ar.+T.] endişelenmek, dert çekmek
ġ.- a 058a/11
ġ.- dı 079a/1, 079a/3, 096b/12, 098b/4, 102b/2, 126a/8, 126b/7, 128b/9, 147a/2, 187a/8, 187b/13
ġ.- ıram 152b/10
ġ.- ma 097a/1, 188a/9

güccük [T.] küçük krş.küçük
g. 084a/12

güç [T.]güç, kuvvet
g. 070b/12, 071a/11, 072a/6, 084b/10
g.+ ile 010b/10, 073a/5, 089a/12, 106a/6
g.+ ümüz 099a/8
g.+ ün 081b/11
g.+ üŋ 160b/5, 199b/2

güç eyle - [T.] zarar vermek
g.- r 098b/2

güci kesil - [T.] gücü tükenmek, takati kalmamak
g.- di 058a/6

güç it - [T.] zorluk ve sıkıntı yaratmak
g.- enlerden 051b/10 (güç idenlerden)
g.- er 154a/8 (güç ider)
g.- erdi 139a/10 (güç iderdi)
g.- üp 139a/11 (güç idüp)

güci yit - [T.] Başa çıkmak, herhangi bir işi yapabilecek güce sahip olmak
g.- ermi 190b/2
gücüm - mez 142b/6
gücümüz - mez 151a/8

güç ol - [T.] zor olmak, bir işin yapılması kolay olmamak
g.- urdı 081b/5

güd - [T.] (Bir veya birçok hayvanı) Önüne katıp sürmek ve otlatmak.
g.- erler 193a/13
g.- mege 193b/1

gül - [T.] gülmek
g.- di 034a/11, 042a/9, 105a/11, 147b/6, 157a/11, 160a/12, 161a/1, 162b/6
g.- er 060a/13
g.- erdi 168a/7
g.- erler 106a/4
g.- erlerdi 141b/12
g.- ersin 074b/1, 185a/6
g.- mek 059a/10

gülāb [Far.] Gül suyu
g. 088a/3

gülüş - [T.] Karşılıklı gülmek, birlikte gülmek
g.- üp 154a/10

gümān [Far.] Zan, şüphe
g.+ ı 079b/10
g.+ ıla 191a/6
g.+ ımı 064b/2
g.+ umuz 086a/11

gümiş [T.] gümüş krş. gümüş
g. 006b/12, 038b/6, 072b/4, 082a/7, 086b/13, 146a/6, 197a/4
g.+ den 029b/12, 044a/8, 044a/9, 072a/5, 075a/11, 094b/11, 158a/9, 158b/4, 158b/8, 165b/13, 166a/1, 166a/7, 185b/2, 185b/9
g.+ dendurur 006a/11
g.+ dendür 007b/12, 009a/3
g.+ e 011b/1, 071b/10, 088a/7
g.+ i 140b/2
g.+ ile 038b/7
g.+ in 158a/7

gümüş [T.] gümüş krş. gümiş
g.+ i 149b/1

gün [T.] gün
g. 004a/8, 007b/1, 007b/2, 007b/3, 007b/4, 008b/9, 011a/10, 020b/9, 021a/8, 022b/4, 022b/5, 023b/2, 023b/4, 027a/1, 028a/9, 028a/13, 028b/6, 028b/12, 029a/9, 029b/4, 029b/6, 029b/12, 030a/3, 030b/12, 031b/3, 032a/9, 033a/9, 033b/5, 034a/8, 035b/3, 036a/12, 036b/6, 036b/11, 038b/8, 038b/13, 039a/12, 039b/12, 040b/5, 041a/1, 041a/5, 041a/7, 041b/1, 042a/2, 042a/6, 042a/13, 043b/4, 043b/5, 043b/7, 044b/2, 044b/8, 044b/12, 045a/1, 045a/13, 045b/13, 046a/4, 046a/6, 046b/2, 046b/3, 046b/10, 047a/2, 048a/12, 048b/6, 049a/3, 049a/11, 049b/9, 050b/13, 052b/3, 054a/13, 055a/6, 055a/12, 055b/6, 055b/8, 055b/9, 055b/11, 055b/12, 060a/5, 061b/11, 062a/10, 064a/4, 064b/8, 065a/7, 067b/12, 069a/11, 070a/13, 070b/9, 071a/6, 072a/5, 072a/7, 072a/10, 075a/8, 082b/1, 083b/9, 085a/1, 085a/4, 087a/9, 088a/10, 090b/6, 093a/8, 095a/2, 096a/2, 096b/5, 097b/12, 098a/12, 098a/13, 099a/1, 099a/6, 099a/7, 100a/10, 100a/11, 100b/2, 106b/3, 107b/10, 109a/12, 109b/14, 110b/9, 116b/14, 121a/7, 121b/4, 123a/9,

123a/15, 123b/3, 129b/8, 130a/11, 132a/13, 132b/9, 135a/2, 135a/5, 137b/3, 138b/12, 139b/6, 140a/7, 140a/12, 140b/4, 142b/9, 143b/4, 143b/5, 143b/12, 144a/3, 144b/1, 145a/6, 145a/11, 145b/1, 145b/3, 147a/1, 147b/3, 147b/5, 150a/6, 150b/10, 151a/5, 152b/9, 153a/1, 153a/12, 153b/5, 153b/11, 154a/3, 154a/12, 154b/6, 155a/5, 155a/11, 156b/7, 157b/2, 157b/3, 157b/11, 159b/8, 159b/9, 159b/13, 160b/9, 162b/10, 162b/11, 167a/12, 167b/10, 168a/3, 168a/12, 168b/11, 168b/12, 169a/13, 170a/10, 170b/1, 170b/8, 170b/10, 170b/13, 171a/1, 171a/4, 171a/8, 171a/12, 173b/6, 173b/12, 174a/1, 174a/12, 175a/5, 175a/13, 176b/12, 176b/13, 179a/3, 179b/2, 179b/4, 179b/8, 182a/8, 182b/3, 183a/12, 183b/1, 184a/8, 185a/3, 186b/13, 188a/13, 191a/11, 191b/4, 192a/2, 193a/1, 193a/6, 193b/3, 196a/2, 197a/8, 197a/10, 199b/1, 200b/15, 201b/3, 201b/5, 202b/9, 204a/4, 205a/5, 206b/4, 207b/10, 207b/11

g.+ de 007b/5, 007b/6, 023a/9, 023a/10, 048b/5, 081b/9, 114a/7, 114a/14, 114a/15, 130b/4, 157b/11, 160b/3, 168a/10, 170b/6

g.+ den 041a/12, 060b/7, 076b/12, 112b/8, 144a/11, 145b/10, 145b/13, 146a/2, 146a/4, 146a/5, 146a/8, 146a/12, 169b/7, 170a/13, 185a/10, 187b/11, 190b/11, 207a/8

g.+ di 130b/5

g.+ dür 172a/1

g.+ e 041a/12, 153a/2

g.+ i 002b/12, 007a/11, 023a/12, 026a/10, 026a/13, 040a/12, 100b/1, 130a/11, 153a/2

g.+ idi 011b/4

g.+ idür 108b/3

g.+ inde 007b/6, 072b/13

g.+ iydi 123b/4

g.+ iyidi 030a/3, 036b/5

g.+ lerde 028a/13, 067b/3

g.+ lerden 007b/4

g.+ lerüŋ 007b/4

g.+ üdür 100a/13

g.+ üŋ 079b/2, 110b/3

günden güne [T.] Gün geçtikçe, git gide, her gün biraz daha

g. 078a/10

gün doġısı [T.] gün doğusu, doğu

g.+ na 176a/1

günāh [Far.] günah krş. günnāh

g. 020a/3, 074b/9, 080b/4, 140b/1, 143a/12, 143b/3

g.+ a 020b/4, 144b/8

g.+ dur 012a/6

g.+ ı 020b/1, 071a/7, 080b/2, 140b/9

g.+ ın 080b/1

g.+ ına 080b/7, 094b/8

g.+ ınca 103a/4

g.+ lara 092a/8

g.+ lardan 092a/7

g.+ ları 080b/6, 084b/8

g.+ ların 084b/7, 085b/4
g.+ larına 092a/10, 181b/13
g.+ laruŋ 144a/5
g.+ laruŋuzı 080b/6
g.+ uma 073a/3
g.+ umuz 080b/4, 124b/13
g.+ umuza 068a/8, 092a/3
g.+ umuzdan 022b/10
g.+ uŋı 074b/9
g.+ uŋuzdan 140b/8

günāh et - [Far.+T.] günah işlemek krş. günāh it -
g.- dük 118a/4

günāh işle - [Far.+T.] günah işlemek
g.- dük 019b/1
g.- düm 054b/9, 147b/3
g.- dün 017b/5
g.- yesin 020b/1

günāh it - [Far.+T.] günah işlemek krş. günāh et -
g.- di 071a/6
g.- dise 140b/7
g.- dük 092a/7
g.- eni 140b/1 (günāh ideni)
g.- enler 009b/4 (günāh idenler)
g.- erse 103a/3 (günāh iderse)
g.- medin 157a/5
g.- medüŋ 170b/2
g.- meseydi 147b/5
g.- miş 140a/13

günāhkārlıḳ [Far.+T.] Günahkar olma durumu
g. 091a/4

günāhkār ol - [Far.+T.] Günah işlemiş olmak
g.- am 058b/6
g.- mayam 099b/12
g.- ur 018b/10

günāhlu [Far.+T.] günahı olan
g. 143a/3

günāhsuz [Far.+T.] günahı olmayan
g.+ dı 084b/1
g.+ ken 074b/13
g.+ van 080a/11

günāhsuz it - [Far.+T.] günahdan uzak durmak, günah işlememek
g.- düm 080a/12

günde [T.] Bir gün içinde
g. 097b/8

gündüz [T.] gündüz
g. 007a/12, 007a/13, 121b/10, 168b/8
g.+ i 011b/6
g.+ mi 123a/6

güneş [T.] güneş
g. 011b/4, 026b/11, 067a/10, 069a/2,
071a/10, 105a/12, 112a/7, 122b/2, 148a/12,
183a/11, 192a/1, 192a/2
g.+ e 027a/12, 036a/2, 050a/1, 050a/2,
163a/11, 163b/8, 163b/11, 192a/2
g.+ i 054a/5, 107b/3

günile - [T.] Kıskanmak, haset etmek
g.- rdi 060b/4
g.- rleridi 067a/7

günnāh [Far.] günah, suç, yazık krş. günāh
g.+ umuzı 118a/5
g.+ uŋuza 118a/2

gürīzān ol - [Far.+T.] Kaçmak
g.- dı 058a/6

gürle - [T.] Kalın ve gür ses çıkarmak
g.- di 100a/12

güt - [T.] (Bir veya birçok hayvanı) Önüne katıp sürmek ve otlatmak. krş. güd-
g. 100a/3, 151b/3
g.- di 100a/4
g.- düm 135b/12
g.- düŋ 135b/11, 135b/13
g.- e 033b/10 (güde)
g.- er 029a/10, 042b/1 (güder)
g.- erdi 029b/7, 043a/11, 104a/5, 149a/4, 151a/13 (güderdi)
g.- erdüm 135b/11 (güderdüm)
g.- mege 156b/10
g.- sün 099b/10

güyegü idin - [T.] damat edinmek
g.- em 151b/13

güzel [T.] güzel
g. 071b/7
g.+ i 072b/12

-H-

hā [T.] işte
h. 098a/1, 107b/6, 115a/4, 130b/13,
138b/7, 198b/10, 205a/11, 207a/11

ḫaber [Ar.] haber
ḫ. 043a/2, 043b/11, 045b/6, 066a/3,
075a/8, 084a/2, 084a/10, 089b/2, 098b/9,
133b/9, 168a/13, 172b/9, 173a/10, 186b/3,
186b/11, 191a/1, 198b/2, 205a/11
ḫ.+ de 008b/9, 012a/9, 018b/10, 057b/5,
062b/13, 075a/1, 084a/9, 090b/10, 105a/3,
115b/13, 116a/14, 119b/1, 125a/4, 130a/4,
139b/13, 140a/6, 144b/3, 170a/3, 171a/1,
171a/3, 171a/8, 178b/10, 179a/3, 179b/2,
181a/1, 187b/1, 190b/11, 191a/6, 192a/8,
198a/6, 201b/4
ḫ.+ den 135a/2
ḫ.+ dür 058a/2
ḫ.+ i 008b/13, 021a/3, 021a/6, 030a/11,
043b/8, 045b/5, 058a/1, 058a/11, 068a/3,
099a/13, 118b/5, 120a/1, 146a/3, 171b/9,
177b/13, 178b/1, 179a/5, 182a/9, 198b/3,
201a/9
ḫ.+ imüz 080a/4
ḫ.+ in 016b/13, 026b/10, 048a/11, 079b/11,
084a/4, 085b/11, 086b/4, 094b/10, 103b/1,
104a/13, 104b/3, 163a/9, 204b/4
ḫ.+ üm 105b/3
ḫ.+ ümüz 127b/1
ḫ.+ üŋ 078a/8, 084a/10, 105b/2, 191b/9

ḫaber et - [Ar.+T.] Haber vermek
ḫ.- di 113b/9, 201a/5
ḫ.- diler 114a/7

ḫaber getür - [Ar.+T.] haber ulaştırmak.
ḫ.- di 163a/13, 201a/1
ḫ.- düŋ 163a/12
ḫ.- medi 033b/11
ḫ.- ürdi 058a/13
ḫ.- ürse 095a/12

ḫaber ilet -[Ar.+T.] haber ulaştırmak.
ḫ. 104b/4
ḫ.- e 069a/7 (ḫaber ilede)

ḫaber iriş - [T.]haber ulaşmak
ḫ.- di 089b/3

ḫaber it - [Ar.+T.] Haber vermek
ḫ.- di 157b/1, 182a/5
ḫ.- diler 140b/5
ḫ.- elüm 106a/11 (ḫaber idelüm)
ḫ.- gil 028a/8

ḫaber ḳıl - [Ar.+T.] Haber göndermek
ḫ.- dılar 044a/13

ḫaber ol - [Ar.+T.] Haberin gelmesi, haberin iletilmesi
ḫ.- dı 108b/2, 205b/10, 207b/10

ḫaber şor - [Ar.+T.] (Bir şey veya kimsenin) Ne durumda olduğunu öğrenmek istemek
ḫ.- ayın 084a/9, 087b/6
ḫ.- dumı 086b/4
ḫ.- duŋuzmı 086b/3

ḫaber vir - [Ar.+T.] Haber vermek, bilgi vermek
ḫ. 012b/9, 077a/2, 177a/7, 177a/13
ḫ.- di 027a/8, 043a/9, 043b/6, 046b/13, 048b/4, 055a/9, 060a/4, 078b/7, 078b/13, 079a/7, 088a/8, 104b/5, 168b/7, 170a/12, 181b/11, 184b/5, 184b/6, 185b/8, 189a/12, 193b/12, 194a/3, 194a/9, 197a/8, 198a/1, 203b/8, 203b/11, 205a/9, 206b/1, 207b/2, 207b/10
ḫ.- diler 076b/12, 084a/8, 086b/4, 087a/10, 089b/11, 095a/2, 103b/2, 165b/4, 188b/13, 189a/10, 193b/6
ḫ.- e 028b/5
ḫ.- em 077a/3, 190a/10
ḫ.- eyin 104b/6, 183b/10
ḫaberler - ür 194a/1
ḫ.- üŋ 090a/7, 090a/13, 175b/9
ḫ.- ürlerdi 041b/6, 084a/6

ḫaberci [Ar.+T.] peygamber
ḫ.+ siyem 105a/1

ḫabīb [Ar.] Hz. Muhammet, sevilen kimse, sevgili, dost
ḫ.+ den 135b/7
ḫ.+ üm 083a/11, 135b/8, 136a/3, 136a/5, 136a/6, 140a/3
ḫ.+ ümdür 135b/8

ḫabībsiz [T.]Hz. Muhammetsiz
ḫ. 135b/6

ḫac [Ar.] Birçok dinde mukaddes sayılan yerlerin senenin belli günlerinde belli usûllere göre ziyâret edilmesi şeklindeki ibâdet
ḫ. 063a/12, 191b/13

ḫacceyle - [Ar.+T.]hac yapmak
ḫ.- ye 205b/10

ḫac it - [Ar.+T.] hac yapmak
ḫ.- esin 206a/3
ḫ.- mege 063b/1, 063b/2, 063b/3, 063b/4, 063b/5
ḫ.- üŋ 063b/7, 063b/10

ḫācet [Ar.] Gerek duyulan, muhtaç olunan şey, ihtiyaç
ḫ. 031b/7, 189b/6
ḫ.+ i 125b/15, 183b/13
ḫ.+ leri 149a/12, 184a/1
ḫ.+ üm 016a/4, 030b/4, 052a/12, 099a/10, 102a/6, 185a/3
ḫ.+ ümüz 037b/13
ḫ.+ ümüzi 037b/3
ḫ.+ üŋ 052a/11, 102a/7, 185a/4
ḫ.+ üŋüz 037b/3

ḫācet dile - [Ar.+T.] İstekte bulunmak

ḥ. 154b/7
ḥ.- mesün 154b/8
ḥ.- ye 052a/12

ḥācete gel - [Ar.+T.] Dilemek, rica etmek, bir şey istemek
ḥ.- di 084b/4

ḥācet ol - [Ar.+T.] Gerekmek, lazım olmak
ḥ.- dı 022b/8

ḥācı [Ar.] Hac farîzasını yerine getiren, hacca giden kimse
ḥ.+ lar 060a/2, 063b/12
ḥ.+ lara 059b/12
ḥ.+ laruŋdur 009a/11

ḥācib [Ar.] Sadrâzam, vezir, mâbeyinci vb. devlet büyüklerine verilen unvan
ḥ.+ im 081a/12

ḥacīl ol - [T.] Utanmak, mahçup olmak, utançtan bir kimsenin yüzüne bakamayacak duruma gelmek.
ḥ.- a 080a/10
ḥ.- dı 080a/9

ḥadde [Ar.] Derece, mertebe
ḥ. 052a/4, 055a/13, 097a/11, 112a/8

ḫādim [Ar.] Hizmetçi
ḫ. 168a/4

ḥadīṯ [Ar.] Haber, söz, kıssa
ḥ. 010b/5, 011a/13, 018b/8
ḥ.+ dür 003b/7
ḥ.+ i 015a/2, 024a/2, 047a/10

ḥaḳ [Ar.] doğru, gerçek
ḥ. 016a/10, 019b/3, 031a/11, 036a/2,
036b/13, 037a/4, 037a/7, 038b/11, 040a/5,
040b/6, 045b/3, 046a/2, 046b/11, 054b/9,
055a/4, 064b/1, 073b/10, 093b/4, 101b/1,
106a/2, 109a/7, 110a/4, 129b/1, 131b/4,
133b/1, 134a/5, 135b/7, 163b/9, 181a/9,
181a/11, 181b/1, 182a/5, 195b/1, 198a/1,
200a/12, 206b/9
ḥ.+ a 144b/6, 149a/3 (ḥaḳḳa)
ḥ.+ dan 087a/2
ḥ.+ dur 187a/1
ḥ.+ ı 061a/2, 081b/1, 103a/7, 110b/4, 149a/3, 169a/12, 203b/15 (ḥaḳḳı)
ḥ.+ıçun 070a/12, 071b/4, 077b/13, 134a/1, 164a/10
ḥ.+ ıçün 070b/4, 108a/4
ḥ.+ ımış 053b/7(ḥaḳḳımış)
ḥ.+ ımuzda 061a/11(ḥaḳḳımuzda)
ḥ.+ın 028a/12, 193a/7, 203b/15 (ḥaḳḳın)
ḥ.+ ına 027a/5 (ḥaḳḳına)
ḥ.+ ında 085a/7, 087a/1(ḥaḳḳında)
ḥ.+ ıyçun 172a/6 (ḥaḳḳıyçun)
ḥ.+ larum 102a/12
ḥ.+ um 172a/8 (ḥaḳḳum)
ḥ.+ umda 085a/8 (ḥaḳḳumda)
ḥ.+ uŋ 143a/13 (ḥaḳḳuŋ)
ḥ.+ uŋı 180a/12 (ḥaḳḳuŋı)

ḥaḳīḳat [Ar.] Asıl olan durum ve şekil, gerçek, asıl, künh
ḥ. 050a/13, 064b/4, 074b/9, 091a/12,
099b/13, 136b/3
ḥ.+ dur 080b/3
ḥ.+ mı 051b/4

ḥaḳīḳate dön - [Ar.+T.] gerçek olmak
ḥ.- di 080b/1

ḥakīm [Ar.] Hükmeden, buyruğunu yürüten, hâkimiyet kurmuş olan, egemen.

ḫ.+ ler 174b/2, 174b/8
ḫ.+ sin 012b/9

ḫalāṣ [Ar.] Kurtulma, kurtuluş
ḫ. 077b/12

ḫalāṣ bul - [Ar.+T.] Kurtulmak, azat olmak, cariyeler, hizmetçiler.
ḫ.- asın 077b/13

ḫalāyıḳ [Ar.] Esir edilmiş veya satın alınmış kız, kadın, cariyeler, hizmetçiler.
ḫ. 043b/8, 044b/8, 053a/5, 064a/1,
070a/13, 075a/5, 083b/7, 089b/6, 097b/5,
140b/5, 152b/4, 160a/13, 171b/7, 181a/5,
190a/2, 192a/6, 198a/8
ḫ.+ a 063b/11, 083b/8, 132b/7, 154a/13,
157b/2, 190b/4
ḫ.+ dan 118a/15, 169a/13
ḫ.+ ı 206b/4
ḫ.+ lar 080b/3, 097b/3, 108b/7
ḫ.+ uŋ 080a/8, 090a/4, 108a/2, 197b/6

ḫāl [Ar.]durum
ḫ. 036b/7, 047a/2, 058b/9, 165a/1
ḫ.+ de 017b/4, 091a/11
ḫ.+ i 019a/12, 052b/4, 065a/11, 088a/4,
090a/12, 090a/13, 118b/10, 131b/8, 147b/3,
168b/7, 171b/11, 178a/8, 183b/8, 183b/10,
183b/11, 184b/5, 187a/3, 193b/11, 194a/9,
197a/8, 206b/6, 206b/12
ḫ.+ ime 069b/4
ḫ.+ imüzi 114b/4
ḫ.+ in 070b/6, 162b/1, 185a/12
ḫ.+ inden 049b/4, 049b/8, 049b/11, 050a/3
ḫ.+ ine 030b/7, 185a/9
ḫ.+ ini 084a/7, 099b/6, 165a/13
ḫ.+ iŋüz 086b/2
ḫ.+ lerin 169a/12
ḫ.+ ümden 069a/7
ḫ.+ üŋüz 183b/8

ḫāl dili [Ar.+T.]Düşüncelerini duruşuyla, davranışlarıyla sessizce ifade etme
ḫ.+ yle 061b/9, 143a/8

ḫālin ṣor - [Ar.+T.]durumunu sormak
ḫ. 162a/13

ḫalı [T.] halı
ḫ. 072b/5, 076b/7

ḫalīfe [Ar.] Birinin yerine geçen kimse, vekil
ḫ.+ si 139b/8, 140b/13, 195b/1
ḫ.+ siydi 137b/9

ḫalīfe eyle - [Ar.+T.] vekil kılmak
ḫ.- di 141a/2

ḫalīfe ḳıl - [Ar.+T.] vekil kılmak
ḫ.- duḳ 149a/2
ḫ.- dum 124b/10

ḫalīfe ol - [Ar.+T.] Vekil olmak
ḫ. 125a/2
ḫ.- ġıl 025a/12

ḫalīfelıḳ et - [Ar.+T.] halifelik yapmak
ḫ.- düŋmi 127b/4

ḫalīl [Ar.] Allah'ın dostu(Hazret-i İbrahim Peygamber)
ḫ.+ sin 064a/2

ḫālī ol - [Ar.+T.] Ayrı, uzak olmak
ḫ.- maya 156a/6

ḫāliṣ [Ar..] Saf, temiz ve samîmî:
ḫ.+ en 020a/11

ḫāliyā [Ar.] Şimdiki zamanda, şimdiki halde, şimdi
ḫ. 025a/9

ḫalḳ [Ar.] Bir milleti meydana getiren insan topluluğu
ḫ. 008b/6, 008b/7, 023a/3, 033b/13,
036a/1, 047a/12, 052b/12, 055b/10, 103b/12,
107a/1, 109a/13, 121a/1, 128b/2, 142b/5,
152b/2, 155a/9, 160a/11, 187b/5, 189a/12,
191b/9
ḫ.+ a 132b/5, 191a/8
ḫ.+ dan 076a/13, 128b/5, 140b/6, 170a/10
ḫ.+ ı 007b/1, 025a/9, 028a/5, 028b/9,
037a/3, 050a/9, 070b/4, 076a/4, 082b/4,
083a/4, 083a/12, 084b/11, 090a/1, 094a/1,
099a/2, 118a/6, 137a/1, 154b/9, 160b/5,
170b/4, 186b/3, 186b/13, 189b/7, 191a/9,
191a/12, 197b/1, 198a/7, 202b/15
ḫ.+ ın 082b/6, 082b/9
ḫ.+ ına 083b/5
ḫ.+ ınuŋ 083a/11
ḫ.+ uŋ 028a/12, 055a/10, 159b/10

ḫalḳa [Ar.]halka
ḫ. 003a/10, 082a/2, 135a/9, 140a/10,
179a/3, 182b/2
ḫ.+ sına 037b/7, 104b/9
ḫ.+ sını 196b/4

ḫalvet [Ar.] Çevre ile her türlü ilişkiyi kesip yalnız kalma, tenhâya çekilme
ḫ. 187b/1, 188a/4, 191b/9
ḫ.+ e 087b/12, 098b/1

ḫam [Far.] Tabiî hâlinde bulunan, işlenmemiş
ḫ. 165b/13, 166a/1

ḥamām [Ar.] hamam, yıkanılacak yer
ḥ. 159b/6

ḥāmil [Ar.] Götüren, taşıyan, çocuk
ḥ.+ i 188b/3

ḥāmile [Ar.] hamile, yüklü
ḥ.+ yiken 036b/13
ḥ.+ yin 100a/13

ḥāmile ol - [Ar.+T.]hamile olmak
ḥ.- dı 023a/13, 023b/1, 023b/2, 023b/8,
025a/5, 039b/9, 043a/7, 047a/8, 057a/1,
060b/8, 096b/11, 169b/7, 187b/10
ḥ.- dum 187a/6
ḥ.- mış 047b/2

ḥamle [Ar.]saldırış, ileri atılma

ḥamle eyle - [Ar.+T.] Saldırmak, atılıp ilerlemek
ḥ.- di 204a/2

ḥamle it - [Ar.+T.] Saldırmak, atılıp ilerlemek
ḥ.- di 143a/6, 204a/11
ḥ.- diler 089b/2, 089b/3, 201b/1
ḥ.- er 106a/8

ḥamle ḳıl - [Ar.+T.] Saldırmak, atılıp ilerlemek
ḥ.- dı 050a/12, 089b/10, 204a/3, 204a/9
ḥ.- ır 108a/2, 142b/10

ḫandaḳ [Ar.]hendek
ḫ. 204b/11

ḫānedān [Far.] Köklü, asil ve büyük âile, târihteki tanınmış bir kimseye dayanan soy
ḫ.+ ıma 074a/6

ḫāniş ol - [Ar.+T.] Verdiği sözü, ettiği yemini yerine getirmeyen olmak
ḫ.- mayasın 148b/11

ḫarāb [Ar.] yıkkın, viran, harap

ḫarāb eyle - [Ar.+T.] harap duruma getirmek, bozmak, yıkmak
ḫ.- diler 173b/9, 185b/1

ḫarāb it - [Ar.+T.] harap duruma getirmek, bozmak, yıkmak
ḫ.- e 164b/9 (ḫarāb ide)
ḫ.- er 045a/3 (ḫarāb ider)
ḫ.- erem 174a/10 (ḫarāb iderem)
ḫ.- erven 107b/8 (ḫarāb iderven)
ḫ.- eyin 186b/4 (ḫarāb ideyin)

ḫarāb ḳıl - [Ar.+T.] harap duruma getirmek, bozmak, yıkmak
ḫ.- dı 184a/3
ḫ.- ısar 184b/11

ḫarāb ol - [T.] harap duruma gelmek
ḫ.- dı 038a/4
ḫ.- ısardur 096b/7
ḫ.- up 111b/15

ḫarāc [Ar.] Müslüman olmayan tebaadan ve sâhibi müslüman olmayan arâziden alınan vergi
ḫ. 036a/5

ḫarāc vir - [Ar.+T.] Haraç vermek
ḫ.- evüz 174b/9

ḥarām [Ar.]haram
ḥ. 016a/11, 087a/5, 125a/13
ḥ.+ dan 009a/12
ḥ.+ dur 125a/10, 172b/9, 173a/8

ḥarām it - [Ar.+T.] Bir şeyin yapılmasını engellemek
ḥ.- em 054b/11 (ḥarām idem)

ḥarām ḳıl - [Ar.+T.] Bir şeyin yapılmasını engellemek
ḥ.- dı 065a/13
ḥ.- dum 020b/8

ḥarām ol - [Ar.+T.] Bir şeyin yapılmasının engellenmesi
ḥ.- masun 191b/11

ḥarāmī ol - [Ar.+T.]haydutluk yapmak
ḥ.- dı 043b/8

ḥarāmzāde [Ar.+Far] Soysuz, ahlâksız kimse, haram yiyici
ḥ.+ dür 184b/10

ḥarāmẕādelıḳ [Ar.+Far+T]haram yemek, ahlaksızlık yapmak
ḥ. 110a/12

ḥarb [Ar.]savaş
ḥ.+ i 205a/4, 205b/9

ḥarbe [Ar.] Kısa mızrak, süngü
ḥ. 007a/9
ḥ.+ yile 140a/9

ḫarc it - [Ar.+T.] harcamak, sarf etmek
ḫ.- mezseŋüz 101b/1

ḫarclıḳ [Ar.+T.] Ufak tefek masraflar ve şahsî ihtiyaçlar için harcanacak para
ḫ.+ ı 087b/4 (ḫarclığı)

ḥarekete gel - [Ar.+T.] tutuşmak, kımıldamak
ḥ.- di 109a/13
ḥ.- ür 108b/7

ḥarem [Ar.] Herkesin girmesine izin verilmeyen, saygı gösterilmesi gereken yer.
ḥ.+ e 205b/13

ḥarf [Ar.] harf
ḥ.+ dür 189b/4

ḥarīr [Ar.] İpek
ḥ. 158b/12, 158b/13

ḫarīṣ [Ar.] hırslı
ḫ.+ dür 064b/11

ḫāṣ [Ar.] Seçkin, temâyüz etmiş (kimse, sınıf, topluluk)
ḫ. 169a/12
ḫ.+ lardan 188b/10

hāṣ ol -[Ar.+T.] Seçkin, saygın ve itibarlı olmak
h.- ur 053a/4

ḥased [Ar.] çekememe, günüleme
ḥ. 161b/8

ḥased it - [Ar.+T.] Kıskanmak
ḥ.- diler 077a/10, 079a/12
ḥ.- er 045b/6 (ḥased ider)
ḥ.- mek 161b/8

ḥased ḳıl - [Ar.+T.] Kıskanmak
ḥ.- dı 011b/7, 027b/2
ḥ.- dılar 186a/7

ḫāṣeki [Ar.] Osmanlı pâdişahlarının câriyeler arasından seçtiği gözdelere verilen isim
ḫ. 094a/11, 108b/12
ḫ.+ lerin 164b/3

ḥasenāt ḳıl - [Ar.+T.]iyilik yapmak
ḥ.- asın 020a/12

ḥāṣıl [Ar.] Ortaya çıkan semere, netîce
ḥ. 082a/13
ḥ.+ dur 097b/3
ḥ.+ ı 146a/7
ḥ.+ ın 155b/7
ḥ.+ ını 023a/9

ḥāṣıl ol - [Ar.+T.] Meydana gelmek, ortaya çıkmak, peydâ olmak
ḥ.- dı 017a/10, 180b/8
ḥ.- maz 172b/13
ḥ.- urdı 184a/1
ḥ.- ursa 155b/5

ḫāṣiyyet [Ar.] Nitelik, özellik
ḫ.+ i 016b/11, 108b/6, 163a/1

ḫaṣlet [Ar.] Yaratılıştan gelen özellik, huy, tabiat
ḫ. 020a/11, 064b/11
ḫ.+ i 007b/5

ḫaṣm [Ar.] Düşman
ḫ.+ ı 094b/7
ḫ.+ ıken 201b/13

ḥasret [Ar.] özleyiş, özlem, iştiyak
ḥ. 178b/2
ḥ.+ i 058a/3
ḥ.+ ile 018b/6
ḥ.+ inden 091a/10

ḫasta [Far.] hasta
ḫ. 148a/10
ḫ.+ m 147a/5, 147a/7
ḫ.+ ya 188a/3
ḫ.+ yıdı 148a/9

ḫasta ol - [Far.+T.] hasta olmak
ḫ.- dı 027a/3, 168b/11

ḫastalıḳ [Far.+T.] hastalık
ḫ.+ ı 168b/12 (ḫastalığı)

ḥāşā [Ar.] asla, kat'iyen, hiçbir şekilde
ḥ. 072a/9, 074a/12, 075b/2, 076b/6,
083a/7, 085b/3, 095a/5, 136a/5, 143a/3,
188b/2

ḫaşḫāş [Ar.] haşhaş
ḫ. 176b/13

ḥaşr [Ar.] Ölülerin diriltilip bir araya toplandığı zaman, kıyâmet
ḥ. 085b/10

ḥaşr eyle - [Ar.+T.] Kıyamet günü ölüleri diriltip bir araya toplamak
ḥ. 096a/10

ḥaşr ol - [Ar.+T.] Kıyamet gününde, ölülerin yeniden dirilip toplanması; toplanmak, bir araya gelmek ḥ.- am 161a/3
ḥ.- maz 096a/11
ḥ.- ur 096a/11

hātıġ [?] Gökyüzü?
h.+ dan 059a/5

ḫātun [Far.] Kadın, eş, karı
ḫ. 029a/9, 029a/10, 056a/7, 060a/11,
060b/2, 060b/3, 060b/5, 060b/7, 062a/11,
072a/11, 097a/13, 153b/9, 187a/9, 203a/10,
203a/14
ḫ.+ a 192b/7
ḫ.+ dur 195b/5
ḫ.+ ı 180a/3, 202b/3
ḫ.+ ları 059a/13, 113b/10
ḫ.+ larına 113b/10
ḫ.+ larından 167b/9
ḫ.+ uŋ 075b/7
ḫ.+ uŋmıdur 074a/10

ḫātun kişi [Far.+T.]kadın
ḫ.+ ler 203a/9
ḫ.+ ye 072a/13

ḫaṭ [Ar.] çizgi, hat
ḫ. 038a/5
ḫ.+ a 038a/6

ḫaṭā [Ar.] doğru olmayan şey; yanlış, yanlışlık
ḫ.+ ya 019a/11

ḫaṭā ḳıl - [Ar.+T.] hata yapmak
ḫ.- duḳ 019b/1
ḫ.- dum 018a/10

ḫāṭır [Ar.] Gönül, duygu, his
ḫ.+ ı 095a/2, 112b/7
ḫ.+ ıçun 154b/9
ḫ.+ ımuz 067b/10
ḫ.+ ıŋdur 172a/12
ḫ.+ ıŋuz 200b/4
ḫ.+ ları 085a/13, 142b/7
ḫ.+ uŋuz 085b/9

havā [Ar.]hava
h. 005b/8, 162b/11
h.+ da 020b/12, 077b/6, 152b/4, 165a/10
h.+ dağı 154b/2
h.+ dan 045a/13, 059b/9
h.+ ya 008b/1, 032b/6, 038a/1, 054b/1,
066b/4, 094a/9, 192b/13
h.+ yı 005b/8

havāya çıḳar - [Ar.+T.] gökyüzüne yükseltmek
h.- dı 038a/4

havā yüzi [Ar.+T.] Gökyüzü
h.+ nde 066b/5
h.+ ne 164a/3

ḥavāle [Ar.]ısmarlama, devretme

ḥavāle it - [Ar.+T.] Bir işin yapılmasını birine devretmek,

birine ısmarlamak, onun sorumluluğuna bırakmak
ḥ.- di 136b/2

ḥavāle ḳıl - [Ar.+T.] Bir işin yapılmasını birine devretmek, birine ısmarlamak, onun sorumluluğuna bırakmak
ḥ.- dı 055b/3, 184a/3
ḥ.- ısardur 005a/8
ḥ.- ursa 010b/4

ḥavāriyyūn [Ar.] Hıristiyanlığı yayan on iki kişiye verilen isim
ḥ. 190a/11, 190a/12
ḥ.+ lar 191a/11
ḥ.+ ları 191a/6

ḥavż [Ar.] havuz
ḥ. 097a/9
ḥ.+ a 097a/8

ḫayāl [Ar.] Aslı olmadığı halde zihinde kurulan şey, düş
ḫ. 109a/12

ḥayāt [Ar.] avlu
ḥ.+ dan 147b/3
ḥ.+ ına 179a/8
ḥ.+ ından 179a/8

hay hay [T.] Peki, olur, baş üstüne
h. 053b/2

ḫāyın [Ar.] Hain
ḫ.- mayam 075a/6

ḫāyın ol - [Ar.+T.] Hıyanet etmek
ḫ.- mayam 075a/6

ḫāyınlıḳ [Ar.+T.] Hâince davranış
ḫ. 072a/9, 074a/9

ḫāyınlıḳ it - [Ar.+T.] Hâince davranmak, hıyânet etmek
ḫ.- medügüm 080a/11

ḫayli [Far.] Oldukça fazla, çokça, epey
ḫ. 047a/1, 051b/11

ḫayr [Ar.] makbul olan hal ve iş
ḫ. 145b/9, 146a/11

ḫayr gelme - [Ar.+T.] Bir faydası dokunmamak; işe yaramamak
ḫ.- z 030b/2

ḫayr-ı küllī [Ar.] Bütün sevap
ḫ. 003b/6

ḫayrlu [Ar.+T.] hayırlı, faydalı
ḫ. 058a/5

ḥayrān ol - [Ar.+T.] Çok beğenmek
ḥ.- dı 153a/12, 160b/2
ḥ.- dılar 070a/1

ḥayvān [Ar.] hayvan
ḥ. 008a/12, 042a/2, 044b/9, 144b/9,
174a/13
ḥ.+ dur 003a/2
ḥ.+ lar 005a/6, 031b/2

ḥayż [Ar.] Âdet hâli, aybaşı
ḥ.+ dan 047a/1

haẕa [Ar.] Bu, şu, o
H. 001b/1

ḥāżır [Ar.] hazır
ḥ. 042a/5, 070a/11, 079b/12, 079b/13, 166a/13, 190b/7
ḥ.+ dı 115b/14
ḥ.+ ıdı 048a/1, 080a/11

ḥāżır eyle - [Ar.+T.] Hazır duruma getirmek, hemen kullanılabilecek hâle koymak, hazırlamak
ḥ.- diler 202b/10

ḥāżır it - [Ar.+T.] Hazır duruma getirmek, hemen

kullanılabilecek hâle koymak, hazırlamak
ḥ.- diler 160a/7

ḥāżır ol - [Ar.+T.] Hazır durumda bulunmak
ḥ. 182a/8
ḥ.- alum 108b/1
ḥ.- mayınca 136a/12
ḥ.- urlardı 159b/5, 171a/10

ḫazīne [Ar.] hazine, Allah'ın manevi nimetleri
ḫ. 183b/6, 197a/3
ḫ.+ dür 092a/8
ḫ.+ ler 132a/8
ḫ.+ mden 085a/12
ḫ.+ me 085b/13
ḫ.+ mi 183b/5
ḫ.+ sin 081b/11
ḫ.+ sinde 146a/6
ḫ.+ sinüŋ 132a/8

ḫazīnedār [Ar.+Far.] Bir hazîneyi korumak ve yönetmekle görevli kimse
ḫ.+ ıdur 015b/1
ḫ.+ ına 037b/7

ḥażret [Ar.] (Bilhassa Allah için) Kat, huzur, nezd
ḥ.+ den 055a/8, 113b/7, 114b/8, 124b/8,
126b/7, 141b/10, 171a/8
ḥ.+ e 123a/11, 137b/5
ḥ.+ i 067b/3, 076a/5, 111a/1, 116a/10,
192a/7, 194b/10, 202a/12, 202b/13
ḥ.+ idin 117a/15
ḥ.+ inden 056a/9, 124b/14
ḥ.+ ine 003b/5, 012a/5, 012b/2, 020a/2,
040b/7
ḥ.+ ümde 118a/13
ḥ.+ ümden 084b/7
ḥ.+ üŋden 117a/14
ḥ.+ üŋe 152b/10, 164b/11

hebā [Ar.] Boşa gitme, ziyan olma
h.+ dur 147b/12

hebisini [T.]hepsini
h. 088a/8

ḥekīm [Ar.]doktor
ḥ. 184b/10
ḥ.+ ler 189a/8

helāk [Ar.] Ölme, mahvolma, yok olma
h. 145b/9

helāk et - [Ar.+T.] Mahvetmek, yok etmek krş. helāk it -
h.- düŋ 124b/4
h.- esi 114b/12 (helāk edesi)

helāk etdür - [Ar.+T.]
h.- ürsin 114b/7

helāk eyle - [Ar.+T.] Mahvetmek, yok etmek
h.- di 205b/1
h.- diler 027a/12
h.- gil 181b/2
h.- mişem 171b/12
h.- r 006b/11, 007a/3
h.- rler 119a/12
h.- ye 180b/2

helāk it - [Ar.+T.] Mahvetmek, yok etmek krş. helāk et -
h.- di 145b/7, 174a/6
h.- diler 066b/6
h.- e 054b/13, 171b/3 (helāk ide)
h.- en 097b/5 (helāk iden)
h.- erdi 182b/3 (helāk iderdi)
h.- erin 119a/5 (helāk iderin)
h.- erse 164a/6 (helāk iderse)
h.- erseŋ 122a/2 (helāk iderseŋ)
h.- esiz 053a/10 (helāk idesiz)
h.- eyin 181b/3 (helāk ideyin)
h.- me 143a/9
h.- mek 053a/8, 161a/10
h.- mesün 117b/11

h.- sün 153b/6
h.- üŋ 055a/13 (helāk idüŋ)

helāk ḳıl -[Ar.+T.] Mahvetmek, yok etmek
h. 031b/3
h.- ayıdı 004b/6
h.- dı 004a/11, 038a/10, 041b/9
h.- ısarsın 037b/2
h.- mazsaŋuz 040a/2
h.- ur 045b/3, 048b/4
h.- urın 044b/11, 045b/10

helāk ol - [Ar.+T.] Mahvolmak, yok olmak, ölmek
h. 045a/10
h.- a 091b/3
h.- alar 071a/5
h.- asın 090b/6
h.- dı 033b/1, 045b/1, 046b/11, 109b/15,
115a/15, 137b/2, 145b/9, 181b/10
h.- dılar 038a/3, 041b/3, 141b/13
h.- duġı 125a/6
h.- duġın 115b/3
h.- ıçaḳdur 117b/7, 117b/8
h.- ısardur 053a/9, 066a/11
h.- mış 048a/13
h.- sun 044b/12
h.- up 142a/2
h.- ur 143a/1
h.- ursın 045b/4
h.- uruz 082b/3, 121b/7

helākilik [Ar.+T.]helak olmayı gerektiren
h. 135a/9

ḥelāl [Ar.] Dînin yasaklamadığı (şey, hareket ve davranış)
ḥ. 016a/11, 087a/5
ḥ.+ um 147a/4
ḥ.+ uŋ 095b/8

ḥelāl it - [Ar.+T.] helal etmek, meşru kılmak
ḥ.- in 056b/12
ḥ.- sün 058b/10

ḥelāl ḳıl - [Ar.+T.] helal etmek, meşru kılmak
ḥ.- dı 014b/12, 065a/13
ḥ.- dum 014a/3

hele [T.] Tehdit, uyarı, vaat, temennî bildiren bir cümle ile bu cümleden önce veya sonra gelen ve bu tehdit veya vaadin sebebi durumunda olan cümleyi birbirine bağlar
h. 030b/5, 062a/1, 072b/6, 088a/6,
185a/11

hem [Far.] üstelik, bir de, şu da var ki, zâten
h. 010b/1, 010b/10, 015a/8, 016a/5,
027b/4, 033a/13, 033b/7, 035b/10, 046b/7,
049b/10, 050a/3, 051b/3, 052b/12, 053a/7,
058b/6, 066b/13, 067a/2, 068a/13, 068b/5,
070b/9, 078a/13, 079a/1, 079a/2, 079a/12,
079b/2, 084b/5, 084b/12, 085a/3, 085a/6,
086a/6, 086b/10, 087b/6, 089a/8, 089b/2,
090a/12, 091a/8, 092a/8, 092a/13, 092b/1,
095a/1, 097a/3, 097b/5, 099b/10, 100a/13,
101a/4, 102b/6, 103a/9, 103b/1, 104b/2,
106a/4, 115a/9, 125a/5, 125b/4, 127b/2,
132a/1, 137b/9, 138a/5, 139b/8, 139b/10,
139b/11, 141b/8, 143a/5, 145a/8, 147a/8,
150a/5, 150a/13, 150b/4, 155a/11, 157a/11,

157b/8, 161b/5, 164b/7, 164b/9, 165a/8,
168a/11, 168a/13, 169b/2, 169b/4, 172a/12,
173b/1, 184b/10, 186a/11, 186b/9, 190b/2,
190b/3, 195b/4, 195b/7, 196a/10, 196b/6,
197a/1, 200b/6, 202a/6, 205a/13

hemān [Far.] Derhal, çabucak, hiç vakit geçirmeden
h. 014b/2, 034a/13, 054b/4, 072b/11,
119b/15, 126a/6, 155b/1, 186a/3

hemāndem [Far.] o sırada, o anda
h. 143a/6, 152a/8

hemçünān [Far.]aynı şekilde, böylece
h. 076a/7, 093a/4

hemīşe [Far.] Dâima, her zaman
h. 051a/9, 058a/12, 161b/10

henüz [Far.] Daha şimdi, yeni
h. 203b/5, 205b/3

hep [Far.] Her zaman, dâima
h. 025b/3, 041b/3, 073a/2, 077a/9,
082a/7, 082a/8, 082a/11, 082b/3, 082b/5,
083a/10, 086b/8, 092b/1, 093b/10, 100a/7,
100a/8, 108b/10, 109b/11, 113a/2, 137a/5,
141b/13, 145b/7, 145b/8, 146a/1, 146a/3,
146a/6, 151a/7, 152a/12, 155a/3, 158a/7,
160a/9, 160b/1, 160b/3, 161b/13, 190a/10,
196a/9, 205b/8

her [Far.] Hep, bütün: herkes
h. 002a/6, 002a/7, 002a/9, 002b/1,
003b/2, 004b/4, 004b/7, 005a/13, 005b/3,
006b/9, 007a/7, 007a/8, 007a/9, 007a/10,
009b/1, 009b/2, 009b/3, 009b/11, 009b/12,
010a/5, 012a/6, 012b/10, 013a/1, 018b/9,
021b/4, 023a/1, 024a/11, 025b/13, 026b/7,
030b/7, 030b/12, 031b/12, 031b/13, 032a/8,
032a/12, 036a/7, 038a/11, 038b/2, 038b/8,
043b/4, 046b/7, 049b/4, 052a/2, 055b/1,
060b/7, 063b/12, 065a/9, 067a/4, 070a/8,
070b/1, 070b/10, 071b/5, 072a/5, 073b/6,
079a/5, 080a/6, 080a/7, 081b/4, 084a/4,
084a/6, 085a/4, 087a/7, 087a/9, 087b/7,
091a/13, 091b/13, 097b/8, 102a/4, 102b/4,
106a/1, 110b/3, 111a/3, 117a/8, 128b/1,
129a/7, 130a/11, 132a/8, 134a/10, 136a/7,
136b/1, 136b/10, 136b/11, 138a/4, 140a/4,
140a/10, 143a/4, 143a/10, 143b/13, 145b/6,
146b/9, 147b/1, 148b/3, 149a/7, 149b/5,
150a/7, 152a/10, 153b/1, 154a/1, 156a/1,
156a/4, 156b/7, 158a/12, 159a/9, 161a/9,
161b/8, 162b/1, 163a/2, 164b/12, 165a/3,
165b/7, 165b/8, 166a/4, 166a/10, 167b/10,
170a/7, 175a/5, 180b/12, 186a/9, 188a/3,

188b/10, 190a/13, 190b/8, 190b/9, 190b/13,
191a/9, 192a/2, 194a/2, 195a/2, 196a/9,
198b/3, 200b/4, 204a/10, 206b/4

her gün [Far.+T.] Her gün, daima
h. 055a/7

her ḳaçan [Far.+T.] Her ne zaman
h. 171a/9

her ḳanda [Far.+T.] Her nerede
h. 056a/7, 096b/8, 193b/3

her ki [Far.] Her kim ki h. 203b/13

her kim [Far.+T.] Kim olursa olsun
h. 015a/9, 032b/4, 050a/6, 063b/1,
063b/2, 063b/3, 063b/4, 063b/5, 066a/9,
080b/10, 082a/4, 094b/10, 097b/7, 106b/12,
125a/14, 127b/15, 128a/2, 130a/15, 142b/4,
149b/7, 151a/3, 151b/12, 180a/8, 182b/3,
190b/6, 193a/2, 201a/5, 204a/1, 206a/5,
206b/2
h.+ e 168a/7, 171a/7, 198a/8
h.+ i 065a/11, 174b/8, 198a/5
h.+ üŋ 088b/5, 146b/13, 183b/13, 193a/5

her ne [Far.+T.] Her ne, ne olursa olsun
h. 181b/8, 203b/8

her ne ki [Far.+T.+Far] ne olursa, kim olursa olsun
h. 058b/10, 161b/12, 175a/9, 206b/1

her ne kim [Far.+T.] Her ne kim olursa olsun
h. 014b/10, 016a/9, 026a/6, 079a/6,
079b/1, 102a/9, 104a/12, 118b/7, 137a/5,
138a/9, 138a/10, 150a/3, 159b/4, 164b/10,
165a/4, 175b/4

her nesne [Far.+T.] Hangi şey
h.+ ye 064b/10

herbir [Far.+T.] herbir
h. 002b/5, 084a/5, 099a/4

herbiri [Far.+T.] Her biri, ayrı ayrı hepsi
h. 029b/10, 089b/2, 198b/7
h.+ müz 089b/1, 121a/12, 143a/4
h.+ müzi 178b/3
h.+ n 104a/10
h.+ nde 064b/11
h.+ nden 066b/11
h.+ ne 025b/4, 075a/11, 082b/9, 086a/5,
088a/10, 182a/11
h.+ niŋ 154b/6
h.+ nüŋ 004b/3, 075a/12, 088b/7, 108b/5,
124a/15, 158a/12, 164b/12
h.+ ŋüz 094a/8, 174b/12
h.+ si 094a/10

herbirisi [Far.+T.] Her birisi, ayrı ayrı hepsi
h. 068b/12, 077a/13, 078a/11, 084a/3,
094a/5, 100a/12, 141a/1, 191a/12, 200b/3
h.+ nüŋ 009a/9

hergiz [Far.] Asla, kat'iyen, hiçbir vakit, hiçbir şekilde
h. 078b/13, 079a/13, 100b/2

ḥerīf [Ar.] Kaba, bayağı adamlar için kullanılır
ḥ.+ i 152a/2

herze [Far.] Boş, abes, beyhûde söz, hezeyan
h. 189a/5

herze söyle -[Far.+T.] Saçma sapan konuşmak
h.- diler 181a/2
h.- me 107b/3
h.- r 182b/4
h.- rsin 055a/5
h.- yüp 105b/5

hevā [Ar.] İstek, arzu, heves, meyil
h.+ ŋa 149a/3

heves it - [Ar.+T.] Heveslenmek
h.- di 044b/2

hey [T.]hey
h. 030a/12, 039b/13, 057a/12, 058a/3,
061b/13, 065b/11, 074a/1, 098a/2, 130a/12,
152a/1, 152a/4, 165a/13, 186a/12, 207b/8

heybet [Ar.] ululuk, azamet
h.+ ile 041b/2, 108b/4
h.+ in 104b/13
h.+ inden 076a/2
h.+ ümden 115a/5

heybet düş - [Ar.+T.] Korku düşmek
h.- di 189a/1

heybetlü [Ar.+T.] heybetli
h. 044b/12, 106a/8, 126a/2, 163b/4

hezīmet ol - [Ar.+T.] Kesin ve ağır şekilde mağlup olmak, yenilmek
h.- urdı 149b/6

ḫışım [T.] Aynı soydan gelen veya evlenme yoluyle aralarında yakınlık bulunanlardan her biri
ḫ.+ ıyıdı 147b/4

ḫışımlıḳ [T.] Kan veya evlenme yoluyle hısım olma durumu
ḫ. 141b/8
ḫ.+ ı 128b/7 (ḫışımlığı)

ḫışm [Far.] Öfke, kızgınlık, gazap
ḫ. 071a/8
ḫ.+ ı 127a/13, 128a/1, 173b/8
ḫ.+ ıla 115b/6
ḫ.+ ından 027a/9, 204a/1
ḫ.+ ıyıdı 147b/4

ḫışm eyle - [Far.+T.] kızmak, öfkelenmek
ḫ.- se 006b/11

ḫışm it - [Far.+T.] kızmak, öfkelenmek
ḫ.- di 071a/4
ḫ.- üp 076b/5, 076b/10 (ḫışm idüp)

ḫıyār [Far.]hıyar
ḫ. 059a/5

ḥicāb [Ar.] Utanma, sıkılma, mahcûbiyet
ḥ.+ mı 057a/7

ḥicāb ol - [Ar.+T.] Utanmak, sıkılmak, mahçup olmak
ḥ.- mışıdı 084a/13

hīç [Far.] Olumsuz cümlelerde ve soru cümlelerinde anlamı kuvvetlendirir, kat'iyen, asla
h. 002a/10, 007a/1, 012b/6, 014b/5,
014b/8, 016b/8, 027a/1, 036a/13, 037a/9,
038b/2, 043b/4, 045a/5, 046b/6, 051a/2,

052a/4, 052a/7, 057b/9, 058a/4, 060b/8,
061a/3, 062b/2, 062b/3, 069a/7, 070a/5,
070b/11, 072a/13, 073b/9, 074a/9, 077a/7,
078a/12, 080a/3, 086b/3, 086b/4, 089a/4,
096a/2, 099a/1, 101a/11, 104a/3, 114b/3,
119a/2, 120a/10, 121b/12, 123b/12, 128b/2,
130a/15, 133b/9, 137a/3, 140a/3, 141b/2,
142a/6, 143a/6, 143b/5, 146b/6, 147a/2,
147a/6, 148a/11, 150a/8, 151b/10, 152b/6,
152b/12, 157b/13, 159b/10, 159b/11, 159b/12,
161a/13, 167b/7, 168a/12, 168b/13, 169a/1,
170b/2, 171a/13, 174a/7, 175b/7, 175b/11,
175b/13, 178a/7, 181b/6, 183b/12, 186a/13,
186b/9, 187b/8, 188b/3, 192a/3, 192a/10,
193b/11, 194a/9, 194b/4, 195a/9, 197a/8,
197b/4, 198b/4, 198b/13, 202a/2, 204a/10,
205b/1, 206a/13, 207b/4, 207b/6
h.+ dür 084b/8, 175b/1
h.+ mi 127b/6

hīç söyle - [Far.+T.] konuşmamak
h.- yi 126a/6

hīçbir [Far.+T.] hiçbir
h.+ ümüzde 114a/6

hīçbiri [Far.+T.]hiçbiri
h.+ nüŋ 097b/7

hīçbirisi [Far.+T.] hiçbirisi
h. 065b/4, 084a/10, 156a/2

hīç kimesne [Far.+T.] hiç kimse
h. 044a/7

ḥikāyet [Ar.] Hikâye
ḥ. 068a/1, 078b/1, 126b/1, 129b/2,
151a/13, 167b/12, 175a/10
ḥ.+ e 090b/1
ḥ.+ i 028a/11, 052a/1, 057b/4, 065a/5,
073b/3, 084a/1, 094b/8, 116b/3, 129b/2,
134a/2, 137b/1, 139b/9, 145a/5, 149a/9,
152b/9, 160b/8, 162b/11, 165b/12, 180a/7,
182a/7, 183a/6
ḥ.+ idür 067b/5
ḥ.+ ine 069b/12
ḥ.+ lerin 076b/12
ḥ.+ lerüŋ 067b/5

ḥikāyet eyle - [Ar.+T.] hikâye anlatmak, nakletmek
ḥ.- di 179b/1
ḥ.- dük 067a/13

ḥikāyet it - [Ar.+T.] hikâye anlatmak, nakletmek
ḥ.- e 180a/7 (ḥikāyet ide)

ḥikāyet iydiver - [Ar.+T.] hikâye anlatmak, nakletmek
ḥ.- esin 067b/10

ḥikmet [Ar.] Hakîmlik, bilgelik
ḥ. 064b/7, 101a/11, 103a/7, 142b/1,
169b/4, 170a/9, 178b/13, 179a/1, 179a/3
ḥ.+ dür 058a/10, 093a/2, 103a/2, 141a/6,
143b/8, 163b/10
ḥ.+ i 123a/9
ḥ.+ üm 054b/10

ḫilāf [Ar.] Ters, aykırı
ḫ. 025a/8

ḫil'at [Ar.] kürklü veya işlemeli kıymetli kaftan
ḫ. 081b/6
ḫ.+ ı 076b/1
ḫ.+ in 137a/13
ḫ.+ lar 152a/10
ḫ.+ ları 076b/6
ḫ.+ lerin 076b/2

ḫīle [Ar.] Bir kimseyi aldatmak, kandırmak ve yanıltmak amacıyle yapılan tertip, düzen
ḫ. 072b/6
ḫ.+ dür 167b/7
ḫ.+ leri 073b/5
ḫ.+ sinden 075b/10
ḫ.+ yi 128a/4

ḫīle düz - [Ar.+T.]hile yapmak, hie hazırlamak
ḫ.- di 027b/2

ḫīle it -[Ar.+T.] Aldatmak, kandırmak maksadıyle karşısındakine oyun etmek
ḫ.- em 072b/1, 088a/9 (ḫīle idem)
ḫ.- üŋ 167b/1(ḫīle idüŋ)

ḫilḳat [Ar.] Yaratma, yaratılma, yaratılış
ḫ.+ ın 011a/13

ḫisāb [Ar.] Hesap
ḫ.+ ın 081b/12, 082a/5, 094a/1, 197a/3

ḫisāb et - [Ar.+T.] Düşünmek, tasarlamak, ayrıntıları gözden geçirip ihtimalleri değerlendirmek.
ḫ.- di 132a/11

ḫisāb vaḳtı [Ar.+T.] hesap zamanı, mahşer
ḫ.+ nda 171a/2

ḫisāb vir - [Ar.+T.] hesap vermek
ḫ.- eler 080b/4

ḫiṣār [Ar.]kale, hisar
ḫ.+ a 089b/11

ḫiṭāb [Ar.]seslenme
ḫ. 008b/11, 011a/2, 014b/6, 018a/6,
113b/7, 152b/10
ḫ.+ dan 006a/3
ḫ.+ ı 134b/14

ḫiṭāb et- [Ar.+T.] Seslenmek, söz söylemek krş. ḫiṭāb it-
ḫ.- di 110a/1

ḫiṭāb gel - [Ar.+T.] Seslenmek, söz söylenmesi
ḫ.- di 020a/1, 121a/14, 123b/8, 190b/5, 199a/11

ḫiṭāb-ı 'izzet [Ar.] Yüce hitap
ḫ. 156b/1

ḫiṭāb-ı 'izzet gel - [Ar.+T.] Yüce hitap gelmek
ḫ.- di 116a/10

ḫiṭāb-ı 'izzet iriş - [Ar.+T.] Yüce hitap ulaşmak
ḫ.- di 096b/13
ḫ.- e 076b/3, 080b/5

ḫiṭāb-ı 'izzet it - [Ar.+T.] Yüce hitapda bulunmak
ḫ.- di 102a/1

ḫiṭāb-ı 'izzet ḳıl - [Ar.+T.] Yüce hitapda bulunmak
ḫ.- dı 006a/2

ḫiṭāb ir - [Ar.+T.] ses gelmek, ses ulaşmak
ḫ.- di 157a/5, 158a/3

ḫiṭāb it - [Ar.+T.] Seslenmek, söz söylemek krş. ḫiṭāb et-
ḫ.- di 052a/12, 064a/5, 143b/2

ḫiṭāb ḳıl - [Ar.+T.] Seslenmek, söz söylemek
ḫ.- up 136b/13

ḫiẕmet [Ar.]iş, görev, iş yapma
ḫ. 012a/4, 072a/6, 168a/11
ḫ.+ dür 012a/3
ḫ.+ i 182a/13
ḫ.+ in 038b/10
ḫ.+ inde 182a/13
ḫ.+ indeyidi 012b/5

ḫiẕmet et - [Ar.+T.] İş görmek, çalışmak, başkalarının işini yapmak krş. ḫiẕmet it-
ḫ.- di 195a/12

ḫiẕmet it - [Ar.+T.] İş görmek, çalışmak, başkalarının işini yapmak krş. ḫiẕmet et-
ḫ.- di 062b/7, 185a/10
ḫ.- elüm 068a/7 (ḫiẕmet idelüm)
ḫ.- erlerdi 171a/3 (ḫiẕmet iderlerdi)
ḫ.- eyin 168a/9 (ḫiẕmet ideyin)
ḫ.- üŋ 096b/4 (ḫiẕmet idüŋ)

ḫiẕmet ḳıl - [Ar.+T.] İş görmek, çalışmak, başkalarının işini yapmak
ḫ.- duġumdur 046a/3

ḫiẕmetkār [Ar.+Far.] hizmetçi
ḫ.+ larımuz 096b/3

ḫōca [Far.] öğretmen, muallim
ḫ.+ sı 202b/6

ḫōd [Far.] Kendi, bizzat
ḫ. 033a/8, 056b/2, 071b/2, 083a/6,
089a/6, 089a/12, 091b/11, 099b/11, 101a/6,
103a/11, 110a/11, 110b/6, 112a/10, 113b/5,
116a/5, 132b/15, 143b/9, 147b/3, 163b/3,
187b/6

ḫōr [Far.] Değersiz, bayağı, hakir
ḫ. 050a/4, 071b/3, 136a/5

ḫōr dut -[Far.+T.] Kaba ve kırıcı davranmak
ḫ.- arsın 107a/10
ḫ.- mayalar 070a/13

ḫōr eyle - [Far.+T.] küçük düşürmek, küçük görmek
ḫ.- ye 198b/3

ḫōr gör - [Far.+T.] Bir kimseye değersiz gözle bakmak, aşağı görmek
ḫ.- dük 071b/4
ḫ.- düŋ 071b/4

ḫōrı ẕelīl ol - [Far.+Ar.+T.] Hor ve hakir olmak, aşağılanmak
ḫ.- duḳ 146b/10

ḫōr it - [Far.+T.] küçük düşürmek, küçük görmek
ḫ.- di 207b/11
ḫ.- em 136a/6 (ḫōr idem)
ḫ.- erler 111b/2 (ḫōr iderler)

ḫōru ḫacīl ol - [Far.+Ar.+T.] mahçup olmak
ḫ.- dı 186b/9

ḫōrla - [Far.+T.] küçük düşürmek, küçük görmek
ḫ.- dı 117b/6
ḫ.- dılar 094b/13
ḫ.- ya 051b/5

ḫōrlıḳ [Far.+T.] hakirlik, bayağılık, aşağılık
ḫ.+ ıla 165b/3 (ḫōrlıġıla)

ḫorus [Far.] horoz
ḫ. 064b/13
ḫ.+ ı 064a/11
ḫ.+ lar 066b/4

ḫōş [Far.] güzel, iyi, latif
ḫ. 056a/6, 062b/7, 091a/8, 165b/10,
174a/11, 189b/6, 195b/10, 196b/5
ḫ.+ mısın 095a/9, 184b/3

ḫōş dut-[Far.+T.] İyi davranmak,ağırlamak
ḫ. 162a/13
ḫ.- am 165b/2, 188b/12
ḫ.- aram 174a/5
ḫ.- ardı 072a/3, 072a/4, 167a/12, 167b/9,
172b/7, 184a/5
ḫ.- arlardı 050a/5
ḫ.- dı 086b/2, 174b/3, 186a/6
ḫ.- maġa 081b/7
ḫ.- uŋ 070b/11, 071a/11

ḫōş duta gel - [Far.+T.] iyi muamele etmek, hoş karşılamak
ḫ.- düŋüz 088b/13

ḫōş gel - [Far.+T.] Hoşuna gitmek
ḫ.- di 042a/4, 042a/5, 117a/4, 157a/9
ḫ.- diŋ 156b/6
ḫ.- ir 157a/9
ḫ.- meye 171a/5

ḫōş gör - [Far.+T.] Müsâmaha ile karşılamak, kızılacak bir şeyi hoş görü ile karşılayıp affetmek
ḫ.- dügün 145b/5

ḫōş ol -[Far.+T.] Güzel, iyi, hoş olmak
ḫ. 147b/3
ḫ.- a 189a/8
ḫ.- ayın 056b/7
ḫ.- dı 056b/8, 071a/9, 094a/3, 148a/5, 193a/11
ḫ.- sun 085b/9
ḫ.- urlarıdı 159b/3
ḫ.- ursam 147b/3

ḫōşlıḳ [Far.+T.] iyilik, güzellik
ḫ. 031a/1
ḫ.+ a 088a/8 (ḫōşlıġa)
ḫ.+ ıla 105b/8 (ḫōşlıġıla)

ḫōşnudlaş - [Far.+T.]barışmak, iyi geçinmek
ḫ. 063a/3

ḫōşnūdlıḳ [Far.+T.] Hoşnut olma durumu
ḫ. 118b/3

ḫōşnūd ol - [Far.+T.] razı olmak
ḫ.- a 129a/9, 155a/8

ḫōẕ [Far.] Kendi, bizzat
ḫ. 080a/6, 087b/3, 092a/10, 097a/13,
137a/13, 152b/10, 195a/11, 197a/3

ḫūb [Far.] Güzel
ḫ. 056b/1, 072a/12, 072a/13, 079a/9,
152b/3, 165b/9, 168a/11, 181a/5, 187b/2
ḫ.+ dur 167a/13
ḫ.+ ıdı 056a/9, 060b/10, 070b/1, 085a/3,
085a/6, 184a/6

ḫū dile- [Ar.+T.] af dilemek
ḫ. 069b/2

Ḫudāyā [Far.] Ey Allah'ım!
Ḫ. 080b/4

ḫulḳ [Ar.] Doğuştan olan huy, yaratılış, tabiat
ḫ. 036a/10
ḫ.+ ıla 191a/9

ḫulle [Ar.] Cennette giyilecek elbise
ḫ. 013a/10, 017a/10, 040a/11, 052b/2,
052b/7, 148a/6
ḫ.+ si 012b/4

ḫūn [Far.]hazine
ḫ.+ ı 190b/10
ḫ.+ lar 186b/5

ḫūrī [Ar.] Cennet kızı
ḫ.+ ler 006b/2, 027a/5
ḫ.+ lerindenven 027b/5

ḫurmā [Far.]hurma
ḫ. 017b/8, 097a/4, 110b/1, 188a/5
ḫ.+ dan 188a/11
ḫ.+ lar 188a/6, 188a/10

ḫuṣūṣā [Ar.] Bilhassa, hasseten, özellikle
ḫ. 058a/11

ḫuṭbe oḳu - [Ar.+T.] Duada bulunmak; güzel sözlerle bahsetmek, övgüde bulunmak, anlatmak
ḫ.- ya 013b/4

ḫüccet [Ar.] Delil, vesîka, senet, belge
ḫ. 054a/7, 116a/6
ḫ.+ dür 107a/6
ḫ.+ i 116a/6

ḫüccet getir - [Ar.+T.] delil getirmek krş. ḫüccet getür -
ḫ.- e 163a/5

ḫüccet getür - [Ar.+T.] delil getirmek krş. ḫüccet getir -
ḫ.- düm 106b/7
ḫ.- düŋ 105b/1

ḫüccet it - [Ar.+T.] delil göstermek
ḫ.- eridi 055a/7 (ḫüccet ideridi)
ḫ.- erlerdi 137a/10 (ḫüccet iderlerdi)

ḫücre [Ar.] küçük oda, odacık
ḫ.+ ye 196a/2

ḫükm [Ar.] karar, yargı
ḫ. 024a/11, 047b/1, 097b/6
ḫ.+ e 155a/10
ḫ.+ i 078b/9, 107b/4, 141b/7, 154a/13,
178a/6
ḫ.+ idür 087a/8
ḫ.+ ile 028a/6, 084a/10, 100a/7, 152b/7
ḫ.+ im 120a/3
ḫ.+ in 105a/1, 155b/8
ḫ.+ inde 107a/1, 149b/8, 153b/13, 156a/12,
161a/9, 162a/8, 166a/10
ḫ.+ indeyidi 082a/6
ḫ.+ iyle 107b/3
ḫ.+ ümile 080b/7
ḫ.+ ümüzde 181b/3
ḫ.+ üŋdedür 106a/5
ḫ.+ üŋe 028b/4

ḫükm eyle - [Ar.+T.] Hükmetmek.
ḫ. 149a/3, 154a/5
ḫ.- di 044a/4

ḫükm-i ḫükūmāt [Ar.] Devleti yönetme
ḫ. 096a/6

ḫükm-i ḫükūmāt eyle - [Ar.+T.] Devlet yönetmek
ḫ.- medi 154a/12

ḫükmin dut - [Ar.+T.] emrini yerine getirmek
ḫ.- a 028b/5

ḥükm it - [Ar.+T.] Hükmetmek.
ḥ.- di 090a/4, 155b/2
ḥ.- düŋ 155b/8
ḥ.- em 205b/8 (ḥükm idem)
ḥ.- erse 205b/7 (ḥükm iderse)
ḥ.- eyin 198b/7 (ḥükm ideyin)
ḥ.- mezler 099b/8
ḥ.- sem 155b/3
ḥ.- üŋ 088b/5 ((ḥükm idüŋ)

ḥükm ḳıl - [Ar.+T.] Hükmetmek.
ḥ.- acaḳdur 042a/9
ḥ.- dı 152b/2

ḥükm ol - [Ar.+T.] karar verilmek
ḥ.- dı 078a/2

ḥükm olun - [Ar.+T.] Hakkında karar verilmek
ḥ.- dı 078a/13

ḥükmi geç - [Ar.+T.] gücü yetmek, sözü geçmek
ḥükmüm- dügi 120a/3

ḥükminde ḳıl - [Ar.+T.] Hakimiyetine vermek
ḥ.- dı 181b/3
ḥükmüŋde - dıġınuŋ 162a/2

ḥükminde ol - [Ar.+T.] Hakimiyetinde olmak
ḥükmümde - maḳ 162a/2
ḥükmüŋde.- ısarlardı 162a/7
ḥükmüŋde - sun 156a/11, 158a/2

ḥükminsüz [Ar.+T.] hükmün olmadan
ḥ. 104b/3

ḥükūmet [Ar.] Bir memleketi idare etme, hükümet, devlet
ḥ. 096a/7

hüner [Far.] Bir işte gösterilen ustalık, beceriklilik, mahâret
h. 094a/10, 203a/9
h.+ i 085a/5

ḥürmet [Ar.] Saygınlık, saygı
ḥ.+ içün 130b/1, 203a/15
ḥ.+ üŋ 098a/2

ḥürmet et- [Ar.+T.] Saymak, saygı göstermek krş. ḥürmet it-
ḥ.- erdi 132a/1(ḥürmet ederdi)

ḥürmet it - [Ar.+T.] Saymak, saygı göstermek krş. ḥürmet et-
ḥ.- düŋ 164a/10
ḥ.- erdi 097b/1(ḥürmet iderdi)

ḥürmet idici [Ar.+T.] saygı gösteren
ḥ.+ dür 170b/12

ḥürmet ol - [Ar.+T.] Hürmet etmek, saygı göstermek
ḥ.- sun 030b/5

ḥürmetlü [Ar.+T.] saygın
ḥ. 203a/12

ḥüsn [Ar.] Güzellik
ḥ.+ de 014b/5

-I-

ıḳlīm [Ar.] Ülke, diyar
ı. 205a/3

ılan [T.] yılan
i. 003a/12, 003b/5, 015b/1, 015b/3,
015b/5, 015b/11, 015b/13, 016a/2, 016a/3,
016a/5, 016a/7, 016a/8, 016b/11, 016b/13,
018b/9, 019a/3, 020b/3, 043a/8, 101b/1,
101b/5, 180a/1, 180a/6, 180a/8, 180a/9,

180a/10, 199b/9, 199b/13, 200a/2
i.+ ı 015b/1, 016a/1, 018b/7, 180a/2
i.+ lar 004b/7, 032b/1
i.+ uŋ 003b/1, 004b/7, 016b/3, 020b/5

ıldırım şaḳı - [T.] yıldırım çakmak
ı.- dı 071a/5, 100a/12

ıldız [T.] Yıldız krş.ılduz
ı.+ lar 009a/8
ı.+ uŋ 047a/11

ılduz [T.] Yıldız krş.ıldız
ı. 044b/8, 047a/13
ı.+ a 036a/2, 049b/1
ı.+ ı 047a/10
ı.+ lar 049b/3, 069a/2
ı.+ ları 049b/1

ılḳı [T.] Başıboş bırakılmış, alıştırılmamış at sürüsü
ı.+ ları 082a/8, 121b/11

ınçġur - [T.] Hıçkırmak
ı.- dı 027a/3

ınçḳırıḳ dut - [T.] Hıçkırmak
ı.- dı 036b/7

ıraḳ [T.]uzak
ı. 118a/9
ı.+ dan 064a/8, 093a/3

ıraḳdan dur - [T.]uzakta durmak
ı.- dı 064a/12, 151b/8

ıraḳ düş - [T.] Uzak kalmak, uzaklaşmak
ı.- düm 147b/3

ıraḳ eyle - [T.] uzak tutmak, uzaklaştırmak
ı.- ye 085b/3
ı.- yem 037a/7

ıraḳ ol - [T.]uzaklaşmak
ı.- up 101b/5

ıraḳlıḳ [T.] uzaklık
ı. 100b/12

ırmaḳ [T.] ırmak, nehir
ı. 004a/6, 009a/6, 043b/3, 167b/2
ı.+ a 151a/3, 151a/5 (ırmaġa)
ı.+ dan 113a/5
ı.+ dur 167b/5
ı.+ ı 009a/5 (ırmaġı)
ı.+ lar 009a/4, 009a/8

ışır- [T.] ısırmak, dişlemek
ı.- a 178b/2
ı.- dı 147b/9

ısızlıḳ [T.] sessiz, sakin
ı. 146b/11
ı.+ da 061a/11

ısmarla - [Far.+T.]
ı. 047a/5
ı.- dı 042a/13, 056a/4, 068b/10, 081b/11
ı.- dılar 041b/2, 050b/10
ı.- dısa 069b/9

ışmarla - [Far.+T.] emanet etmek, bırakmak
ı. 081b/6
ı.- dı 013b/8, 069a/1, 069b/10, 070b/11,
097a/5, 116a/7, 125a/1, 149b/4, 151b/4,
155b/10, 189a/13, 193a/7, 194b/1, 195a/2,
195b/10
ı.- dılar 088b/12
ı.- dum 061a/6, 072a/1, 081b/6
ı.- madı 069b/10
ı.- maduŋ 078a/7
ı.- mışıdı 093b/1, 094b/1, 094b/4
ı.- mışlardı 038b/10

ıssı [T.]sıcak
ı. 108b/7, 112b/5
ı.+ sı 052a/4
ı.+ sından 052b/5
ı.+ yıdı 157b/3

ıssılık [T.] sıcaklık
ı.+ ı 008a/1 (ıssılıgı)

ısur - [T.] dişlemek
ı.- dı 073a/12

ʿışḳ [Ar.] aşk
ʿı. 153b/5, 173a/6
ʿı.+ a 136b/1
ʿı.+ ı 078a/10, 080a/13, 080b/1, 095b/2, 173a/2
ʿı.+ ın 095b/13
ʿı.+ ına 057a/12, 080a/7, 096a/2, 192b/7
ʿı.+ ından 080b/9, 094b/10
ʿı.+ ını 095b/13
ʿı.+ um 072a/11
ʿı.+ umı 095b/1
ʿı.+ uŋ 074b/11
ʿı.+ uŋa 095a/12, 192a/12

ʿışḳbāzlıḳ [Ar.+Far.+T.] Her önüne gelenle gönül eğlendirme

ʿışḳbāzlıḳ eyle - [Ar.+Far.+T.] cilveleşmek, oynaşmak
ʿı.- ye 096a/3

ʿışḳbāzlıḳ it - [Ar.+Far.+T.] cilveleşmek, oynaşmak
ʿı.- e 096a/2 (ʿışḳbāzlıḳ ide)

-İ-

i -[T.] Bugün yalnız idi, imiş, ise, iken şekilleri kullanılan cevher fiili.
i.- di 002a/6, 010a/11, 011b/2, 013b/13, 016b/8, 021b/10, 028a/4, 029a/7, 029a/8, 029b/9, 029b/10, 029b/12, 032a/12, 033a/11, 033b/5, 036a/5, 036a/9, 036a/11, 038b/3, 038b/6, 040a/12, 042a/1, 043b/9, 044a/8, 044a/9, 047b/12, 050a/1, 052a/6, 056a/7, 056b/9, 056b/10, 059b/3, 059b/4, 059b/5, 059b/6, 060b/7, 063a/1, 067a/7, 070a/11, 076b/9, 082a/13, 084a/12, 090a/10, 093a/3, 096a/5, 096a/6, 097a/13, 097b/1, 101b/9, 109b/2, 114a/4, 119b/14, 125a/6, 125b/4, 126a/6, 126a/10, 128a/10, 130a/5, 132a/1, 136b/7, 139a/7, 139a/8, 139a/9, 139b/2, 139b/10, 139b/12, 141a/4, 142a/5, 145a/3, 145a/4, 145b/7, 146a/7, 146b/3, 148b/7, 148b/13, 149a/5, 149b/3, 150a/5, 152a/12, 153b/3, 153b/4, 157b/6, 158a/9, 158b/3, 165b/13, 166a/10, 166a/13, 167b/13, 168b/9, 169a/9, 170a/13, 171b/10, 174b/4, 174b/6, 175a/11, 175a/12, 176b/10, 178b/4, 178b/6, 178b/7, 178b/8, 178b/11, 180a/13, 180b/1, 181a/7, 182a/13, 183b/5, 184a/2, 184b/10, 186a/8, 186b/2, 188a/6, 189a/6, 189b/11, 191a/13, 191b/9, 192a/13, 192b/7, 194a/1, 195a/4, 195a/5, 197a/5, 198a/2, 198a/5, 200b/10, 203a/6, 204a/1, 204a/13, 204b/3,

205a/5, 205b/12, 206a/5
i.- dügin 116b/2
i.- düŋ 067b/2
i.- ken 053a/5, 110a/11
i.- miş 178a/12
i.- seŋ 154b/13, 184b/6, 187b/4

ʿibādet [Ar.]ibadet, kulluk, tapınma
ʿi. 008b/2, 012a/4, 076b/1, 117b/11,
118a/8, 145b/4, 188b/1
ʿi.+ dür 012a/6
ʿi.+ e 178b/5, 187a/11, 191a/11
ʿi.+ ile 140a/4, 188a/1
ʿi.+ in 145a/6, 145a/9, 168a/11
ʿi.+ ine 008b/10
ʿi.+ ini 145b/5
ʿi.+ üŋ 144a/5
ʿi.+ üŋi 188a/2

ʿibādete meşġūl ol - [Ar.+T.] ibadet etmek, ibadete devam etmek
ʿi.- asın 171b/4
ʿi.- dı 156a/4, 168b/8

ʿibādet et - [Ar.+T.]ibadet etmek krş. ʿibādet it -
ʿi.- sevüz 117a/10

ʿibādet eyle - [Ar.+T.] ibadet etmek
ʿi.- di 025a/10, 028a/4
ʿi.- rdi 149a/4
ʿi.- rem 011b/10
ʿi.- ye 187a/8

ʿibādet ide-gör - [Ar.+T.] ibadet etmek, ibadete devam etmek
ʿi.- üŋ 191a/8

ʿibādet it - [Ar.+T.] ibadet etmek ʿibādet et-
ʿi.- di 158a/1
ʿi.- dügine 145a/7
ʿi.- e 122a/4 (ʿibādet ide)
ʿi.- elüm 125b/12 (ʿibādet idelüm)
ʿi.- em 191b/10 (ʿibādet idem)
ʿi.- emedi 146a/13 (ʿibādet idemedi)
ʿi.- erdi 152b/8 (ʿibādet iderdi)
ʿi.- erler 181a/1 (ʿibādet iderler)
ʿi.- erlerdi 181b/7(ʿibādet iderlerdi)
ʿi.- eyin 049a/12 (ʿibādet ideyin)
ʿi.- megiçün 191a/7
ʿi.- mişidi 170a/5

ʿibādet ḳıl - [Ar.+T.] ibadet etmek
ʿi.- am 175b/3
ʿi.- ayın 052b/12
ʿi.- sam 172a/10

ʿibāret [Ar.] İbareler, cümleler, ifadeler
ʿi.+ i 071b/1

ʿibret [Ar.] Bir olaydan çıkarılan göz açıcı, uyarıcı ders
ʿi.+ i 115b/8

ʿibret ol - [Ar.+T.] Ders olmak
ʿi.- dı 140a/10

ibrişim [Far.]ibrişim, ipek
i. 072b/4

īcāb [Ar.] Gerek, lüzum, iktizâ
ī. 013b/5

icābet et- [Ar.+T.] Karşılıkta bulunma, kabul etme
i. 020b/2

iç [T.] iç, öz
i.+ i 010b/1, 047a/6, 125b/5, 192b/8
i.+ imüzde 117a/5
i.+ inde 001b/4, 002a/13, 002b/12, 003a/8,

004a/7, 005a/3, 006a/4, 006b/7, 006b/13,
008a/11, 008b/2, 009a/1, 009b/8, 010a/9,
011a/8, 011b/5, 011b/6, 011b/10, 012b/7,
012b/11, 013b/7, 014a/6, 014b/10, 015a/2,
016a/7, 016a/9, 016b/6, 017a/1, 017a/7,
017a/11, 017b/10, 018b/8, 020a/3, 021b/12,
024b/4, 024b/11, 025b/4, 026a/8, 034b/4,
038b/8, 039a/8, 039a/13, 039b/11, 045a/13,
056a/12, 069b/7, 069b/11, 072b/9, 075a/5,
076a/2, 081b/4, 086a/4, 090a/10, 091a/13,
093b/4, 093b/12, 095b/1, 096b/10, 097a/2,
097a/7, 097a/9, 097a/10, 100b/13, 101b/1,
103a/13, 107a/12, 109a/14, 110b/12, 119b/8,
128b/4, 128b/10, 136a/2, 137a/3, 139b/11,
140a/9, 140b/4, 142b/5, 143b/5, 144a/9,
145b/8, 149a/9, 149b/7, 152b/2, 153b/4,
155a/10, 160a/6, 164b/4, 169a/6, 170a/5,
171b/8, 171b/10, 172b/5, 172b/6, 179a/9,
181a/5, 189a/12, 191b/2, 196a/2, 203b/4
i.+ indedür 205b/3
i.+ indeki 009a/5
i.+ inden 024b/1, 040a/1, 040b/9, 086b/13,
127b/6, 144b/4, 193b/10, 203a/12
i.+ indeyidi 143b/3
i.+ indeyiken 042b/5
i.+ ine 012b/1, 036a/7, 038a/6, 039a/7,
040a/4, 044b/7, 055b/2, 124b/9, 125b/6,
128a/8, 128b/12, 138a/12, 149a/13, 149b/3,
149b/4, 151b/13, 158a/9, 158b/4, 168a/13,
169b/10, 176b/8, 199a/8
i.+ ini 173b/9
i.+ iŋden 100b/10
i.+ iŋi 085b/4
i.+ iŋüzde 040a/2
i.+ lerinden 175a/7
i.+ re 004b/12
i.+ ümde 095b/5
i.+ ümdeki 095b/2
i.+ üŋden 102b/3

içünde ḳal - [T.] özlem çekmek
içüŋde - ur 058a/3

iç - [T.] içmek
i. 035a/6
i.- di 013a/3, 035a/6, 061b/7, 112a/13,
148a/5, 151a/7, 176b/9
i.- diler 021a/11, 151a/6, 180b/13, 185a/2
i.- e 151a/3, 173a/1
i.- eler 151a/4
i.- elüm 041a/2
i.- en 029b/9
i.- erdi 041a/6
i.- erlerdi 030a/4, 040b/13, 122a/14
i.- gil 014a/3, 188a/11
i.- icek 186a/8
i.- medi 027a/2, 151a/7, 154b/12
i.- mege 032a/4
i.- mek 010b/1
i.- meŋ 151a/5
i.- meye 151a/3
i.- mezdi 143b/5
i.- se 070b/2, 159b/3, 175b/4
i.- sün 041a/1, 068b/5
i.- süŋ 041a/5
i.- üŋ 041a/5, 096b/4

içer ol - [T.] içmeye başlamak, içebilmek
i.- ucaḳ 041a/1

içecek [T.] içecek
i. 061a/8

içerü [T.] içeri
i. 039b/7, 040a/5, 048a/2, 048a/3, 048b/1, 055b/4, 073a/6, 084a/11, 122b/2, 155b/4, 164a/12, 166b/9, 183b/11, 183b/12, 191a/3, 195a/9, 196b/4, 199a/5, 207a/9, 207a/10
i.+ dedür 199a/14

içerü gir - [T.] Dâhil olmak, (bir yerden) içeri girmek
i.- di 153a/6, 177a/3, 196b/5

için [T.] için krş. içün
i. 108b/6, 128b/7, 185b/1

içir - [T.] içirmek krş.içür-
i.- di 027a/4
i.- em 026b/3

içün [T.] için
i. 005a/7, 008b/8, 011a/5, 032a/12, 036b/12, 038b/7, 044a/6, 062b/12, 082a/3, 110b/13, 139b/3, 158a/7, 194b/9, 204b/5

içür - [T.] içirmek krş.içir-
i.- di 026b/4, 048b/6, 062b/7

id - [T.]etmek, yapmak
i.- me 102b/13

idi-vir - [T.] yapıvermek
i.- diler 146b/12

ʿiddet [Ar.] Boşanma veya ölüm yoluyle kocasından ayrılan kadının tekrar evlenebilmesi için beklemesi gereken süre.
ʿi. 039b/10

idin - [T.] Edinmek, almak, sahip olmak
i.- diler 150b/10
i.- em 099a/10, 153a/2
i.- evüz 149b/13
i.- eyin 079a/8
i.- iŋ 087b/4, 138b/12, 150a/12

ʿifrīt [Ar.] Oldukça korkunç ve zararlı kabul edilen cin
ʿi. 166a/13, 166b/2

igne yurdu [T.]iğne deliği
i.+ sına 037b/10

iḫfā [Ar.] Gizleme, saklama
i.+ yıla 169b/1

iḫrāc [Ar.] dışarı çıkarma, kovma
i.+ ı 017b/13

iḫrāc-ı Ḥavvā mine'l-cennete [Ar.] Hz. Havva'nın Cennet'ten çıkarılması
i. 018a/8

iḫrāc-ı ṭāvus mine'l-cenne [Ar.] Tavusun Cennet'ten çıkarılması
i. 018b/3

iḥsān [Ar.] Bağışlama, bağışta bulunma
i.+ ın 092a/1

iḥsān it - [Ar.+T.] yardım etmek, iyilikte bulunmak, bağışlamak
i.- em 085a/12 (iḥsān idem)
i.- eyin 056b/7 (iḥsān ideyin)

iḫtilāf it - [Ar.+T.] Aykırılık etmek

i.- erler 097a/4 (iḫtilāf iderler)
i.- mişlerdi 096b/9
i.- üpdururlar 057a/8 (iḫtilāf idüpdururlar))

iḫtilām [Ar.] Düş azması, uykuda cenâbet olma
i. 201a/11

iḫtiyāc [Ar.]ihtiyaç, gereksinim
i.+ um 087b/4

iḫtiyār it - [Ar.+T.] Seçmek, tercih etmek
i.- di 149a/1, 150b/3
i.- düŋ 021b/3
i.- üŋ 019b/3

iki [T.] iki sayısı
i. 006b/10, 006b/12, 007a/3, 007a/4,
007a/6, 008a/5, 008a/6, 009a/2, 010a/2,
010a/5, 010a/8, 010b/11, 011a/12, 019a/2,
021b/1, 023a/9, 023b/10, 024b/12, 030b/11,
031b/5, 034b/5, 034b/6, 034b/10, 035a/8,
035a/11, 035a/12, 035b/4, 036a/5, 038b/12,
040b/10, 045a/13, 045b/1, 047a/11, 048b/5,
051a/13, 054a/2, 056a/3, 057b/2, 059a/5,
062a/4, 062a/7, 068b/11, 072b/13, 076b/9,
077b/8, 080b/12, 080b/13, 082a/12, 090a/12,
090a/13, 091a/13, 093b/3, 097a/6, 098a/3,
098a/5, 098a/13, 098b/1, 099a/3, 099a/4,
099a/7, 100a/5, 100a/9, 101a/5, 102a/4,
103a/5, 114b/10, 118b/12, 119b/8, 119b/11,
119b/12, 126a/8, 126a/15, 128b/11, 129a/5,
129b/9, 129b/13, 131b/5, 132a/9, 139b/2,
146b/7, 146b/11, 147b/4, 147b/7, 147b/8,
147b/9, 147b/11, 151b/7, 154a/3, 154a/5,
154a/10, 155a/11, 155b/1, 156b/7, 158b/5,
158b/6, 158b/11, 158b/13, 160b/4, 163a/1,
171a/6, 172a/8, 172a/12, 174b/1, 175a/1,
177a/3, 177a/5, 177a/10, 177b/7, 178b/12,
181a/10, 181b/1, 183b/1, 185b/3, 185b/11,
185b/12, 186b/9, 189a/3, 191a/10, 192b/10,
195b/9, 203b/15, 204a/4
i.+ müz 096b/12
i.+ ŋüz 024a/10, 087a/7
i.+ si 006b/10, 010a/3, 017a/3, 021a/4,
021a/6, 023b/4, 037b/2, 042a/1, 087a/9,
096a/5, 164a/3, 164a/11, 180b/12, 198a/11
i.+ sin 072b/4, 118b/13, 179a/11
i.+ sini 127a/1
i.+ sinüŋ 016a/2
i.+ ye 119b/10

iki biç - [T.]ikiye ayırmak
i.- diler 169b/12

iki bükil - [T.] Yaşlılık, hastalık, saygı gösterme gibi nedenlerle beli bükülmek; iki kat olmak
i.- mişidi 095a/3

iki yarıl - [T.] ikiye ayrılmak
i.- dı 169b/10

iki biŋ [T.] iki bin sayısı

i. 015b/6, 016b/1, 016b/6, 089b/5,
176a/11
i.+ in 179a/12

ikinci [T.] ikinci sırada olan
i. 004a/4, 004a/13, 006a/7, 007b/9,
009a/10, 009b/4, 022b/4, 032a/12, 058b/7,
082a/7, 100a/7, 134b/4, 135b/4, 152b/5
i.+ si 034b/8

ikindi [T.] ikindi vakti krş.ikindü
i. 065b/7, 144a/11
i.+ ye 013b/13

ikindü [T.] ikindi vakti krş.ikindi
i.+ ye 129a/11

ikişer [T.] iki iki, iki tane
i. 084a/3

iki yüz [T.] iki yüz sayısı
i. 011a/10, 011a/12, 029a/13, 029b/1,
038a/8, 085b/8, 100a/10

iki yüz elli [T.] iki yüz elli sayısı
i. 021a/5, 034b/3, 034b/4

ikiz [T.] Aynı anda aynı anneden doğan iki kardeş
i. 023b/12

iḳlim [Ar.] Ülke, diyar
i.+ e 189b/6
i.+ inden 097a/13
i.+ ine 038a/8, 118b/9

iḳrā' [Ar.] "oku" anlamındaki ilk ayet
i. 197a/12

ikrār [Ar.] Kabul etme, tasdik etme
i.+ ıla 050a/2

iḳrār eyle - [Ar.+T.] Kabul etme, tasdik etme
i. 105b/6
i.- di 080b/7
i.- diler 083a/4, 117b/4
i.- dük 083a/6
i.- rmisiz 082b/13

iḳrār it - [Ar.+T.] Kabul etme, tasdik etme
i.- di 094b/8
i.- dükleriçün 092a/10
i.- erem 080a/6 (iḳrār iderem)
i.- eriz 092a/8 (iḳrār ideriz)
i.- erüz 092a/3 (iḳrār iderüz)
i.- meyince 051a/13
i.- mezin 108a/6

il [T.] Ülke, yurt, memleket, diyar
i. 043b/7, 081b/2
i.+ den 108a/12
i.+ i 164b/9
i.+ imüz 085b/6
i.+ in 034a/7, 035b/6, 043a/3, 044a/3
i.+ inden 198b/6
i.+ ine 044a/2
i.+ iŋden 106a/6
i.+ iŋizi 174a/10
i.+ iŋüze 176a/13

il aç - [T.] ülke fethetmek
i.- sunlar 094a/12

il - [T.] ulaşmak
i.- di 105a/11

ilāhī [Ar.] "Ey benim Allah'ım" anlamında Allah'a hitap sözü
i. 008b/5, 008b/10, 010b/9, 011b/9,
012b/6, 012b/8, 013a/12, 013b/1, 013b/11,
017b/6, 017b/12, 019b/8, 019b/13, 020a/3,
020a/6, 020a/9, 020b/4, 022a/11, 023b/3,

023b/7, 025b/1, 025b/5, 025b/6, 028b/1,
028b/4, 028b/13, 029a/4, 031b/2, 031b/12,
037b/2, 037b/4, 037b/9, 037b/10, 049b/7,
054b/9, 061a/13, 063a/6, 063b/1, 063b/2,
063b/3, 063b/5, 063b/7, 063b/12, 064a/6,
075b/10, 076b/2, 082b/6, 083a/13, 085b/11,
096a/9, 096a/11, 096a/13, 099a/10, 102a/5,
102a/6, 102a/8, 102b/6, 103b/6, 110b/13,
116a/13, 117a/13, 120a/3, 120b/11, 122a/2,
122a/5, 123b/9, 124b/8, 126b/3, 126b/15,
127b/13, 128b/2, 134a/11, 134b/11, 135a/3,
135a/12, 135b/11, 135b/12, 136a/2, 137a/8,
137b/6, 142a/1, 143b/11, 144b/12, 147a/13,
147b/3, 149a/10, 150b/11, 151a/12, 152b/10,
153a/1, 153a/2, 154b/8, 157a/4, 158a/2,
158a/3, 159b/8, 159b/11, 160b/7, 161a/1,
169b/2, 170b/8, 178b/3, 179a/11, 181b/2,
184b/2, 187b/12, 190b/3, 200a/9, 205b/5

ilāhunā [Ar.] “Ey benim Allah’ım” anlamında Allah’a hitap sözü
i. 044b/9

ilçi [T.] elçi
i. 103a/1, 103a/5, 174a/9
i.+ ler 103a/2, 165b/3
i.+ si 163b/13, 164b/5, 165a/4

ilçilik [T.] elçilik
i.+ e 103a/1 (ilçilige)

ile [T.] ile
i. 021a/8, 021a/13, 053b/10, 058a/6,
061a/12, 077a/1, 077b/6, 087a/10, 096a/10,
109a/2, 109a/3, 115a/14, 116a/14, 118b/10,
125b/13, 131b/6, 154b/2

ilen [T.] ile, birlikte
i. 149b/11

ileri 1[T.] ileri krş.ilerü
i. 094a/8, 109a/13,

ileri 2[T.] önce, evvel
159b/5

ilersik [T.]uçkur krş. ilersük
i.+ in 073a/7 (ilersigin)

ilersük [T.] uçkur krş. ilersik
i.+ üm 073a/7 (ilersügüm)

ilerü [T.] ileri krş.ileri
i. 014a/6, 018a/2, 116a/9, 157b/9,
167a/9, 176a/6, 181a/12
i.+ dür 016b/1
i.+ ki 013b/8

ilerü dut - [T.] Bir şeye daha fazla önem verme
i.- maḳ 161b/2

ilerü gel - [T.] Öne çıkmak
i.- di 015a/5, 015b/8, 016b/5, 017a/3,
020b/11, 047b/11, 098b/2, 138a/1, 178a/2

ilerü getür - [T.] İleri getirmek; ortaya çıkarmak
i.- mez 136a/12

ilerü var - [T.] İlerleyip yaklaşmak, ilerlemek

i.- dı 035a/5, 048b/3, 098b/7, 132b/10
i.- dum 135a/4
i.- uŋ 092b/1

ilerü yürü - [T.] İlerleyip yaklaşmak, ilerlemek
i.- di 093b/8, 156b/4, 157a/12, 176b/7
i.- yicek 048b/1

ilerüki [T.] önceki, evvelki
i. 044b/4

ilerürek [T.] daha önce
i. 039a/9

ilet - [T.] iletmek, ulaştırmak
i. 029a/4, 060b/11, 061a/3, 064a/8,
117b/14, 130b/9, 160b/12, 163b/10, 193b/12,
194a/7, 194b/11
i.- di 054b/12, 061a/4, 092b/5, 097a/7,
098a/7, 130b/11
i.- diler 027a/5, 033a/13, 063a/1, 087b/12,
095b/6, 159a/6, 169a/6
i.- düm 061a/9
i.- e 119a/9
i.- elüm 165a/6, 207a/2
i.- em 040b/1, 066a/10
i.- eyin 039b/10, 050a/12, 143a/10, 147a/4
i.- medüŋ 127a/6
i.- üŋ 087b/12, 095a/3
i.- üp 056b/4
i.- ür 054a/5, 057b/10, 058a/2, 107b/4
i.- ürdi 130a/7, 159a/12
i.- ürsin 032a/4, 056b/2

ilhām it - [Ar.+T.] İçe doğmasına sebep olmak, ilham vermek
i.- di 189a/11

ilk [T.] ilk, önce
i. 011b/2, 123a/10, 123b/4, 123b/7,
198a/8

illā [Ar.] Bilhassa, hele, özellikle krş. ille
i. 011a/7, 014a/3, 014b/12, 015a/11,
035a/3, 041b/6, 048b/11, 051a/11, 069b/3,
070a/7, 085b/13, 090b/2, 098b/9, 106a/7,
124a/3, 151a/4, 157a/9, 167a/13, 170a/2,
178a/7, 180a/4, 184b/9, 190b/7

ille [Ar.] Bilhassa, hele, özellikle krş. illā
i. 107a/7, 148b/13

illü [T.] ülkesi olan
i. 176a/13

ʿilm [Ar.] ilim, bilme, biliş
ʿi. 044b/3, 050a/11, 067a/1, 132a/1,
137b/7, 138a/4, 138a/7, 138a/12, 161b/5,
167a/5, 189a/13
ʿi.+ dür 044b/4
ʿi.+ i 132a/2, 161b/3, 161b/4, 169b/4,
178a/3
ʿi.+ ile 102a/8, 193b/10
ʿi.+ in 078a/13, 096a/9
ʿi.+ inde 020a/3
ʿi.+ ine 012b/11, 044b/2
ʿi.+ üm 008b/8
ʿi.+ ümde 011b/11
ʿi.+ ümden 188b/10
ʿi.+ ümüz 012b/8
ʿi.+ üŋ 012b/8

ʿilm issi [T.]ilim sahibi, alim
ʿi. 060b/1, 161b/4

ʿilm issi ol - [Ar.+T.] İlim sahibi olmak

ʿi.- dı 029b/7

imām [Ar.] Cemâatle kılınan namazlarda en önde duran ve namaz kılınırken kendisine uyulan kimse
i. 207b/13

imāme [Ar.] sarık
i.+ si 169b/10, 169b/11
i.+ sin 087a/12, 149b/4

īmān [Ar.] Allah'a inanma, dînî inanç
ī. 076b/1, 198a/11
ī.+ ı 126b/1

īmāna gel - [Ar.+T.] İslâmiyet'i kabul etmek
ī.- di 030b/10
ī.- düm 167a/7
ī.- e 077a/4, 106a/1
ī.- ecek 103a/12, 103a/13
ī.- en 053b/10
ī.- irseŋ 105b/7
ī.- üp 106b/10
ī.- ürler 112a/6

īmāna getir - [Ar.+T.] Müslümanlığı kabul ettirmek
ī.- diler 198a/13

īmān getir - [Ar.+T.] İman etmek, imana gelmek krş. īmān getür -
ī. 181b/1, 198a/8, 198a/10
ī.- di 198a/2, 198a/6, 198a/12, 202a/4
ī.- diler 182a/1, 206b/4
ī.- em 165b/6
ī.- en 198a/2, 198a/5
ī.- esiz 165b/2
ī.- evüz 181b/12
ī.- iŋ 181b/9, 182a/6, 187a/1

īmān getür - [Ar.+T.] İman etmek, imana gelmek krş. īmān getir -
ī. 045b/10, 054a/8, 055a/4, 113a/14
ī.- di 056a/5, 198a/6
ī.- diler 065a/4, 144b/11
ī.- dük 110a/6
ī.- e 106b/1
ī.- elüm 040b/7, 112a/10, 112b/7
ī.- em 053a/2, 053a/3, 105b/11
ī.- en 030b/8
ī.- esin 105b/3, 106b/3
ī.- evüz 106a/13
ī.- eyin 052b/12
ī.- gil 045b/4
ī.- mezüz 111b/12
ī.- mişleridi 055a/3
ī.- üŋ 030b/7, 077a/4, 109a/7, 112a/9, 113a/1, 119a/3
ī.- ürdük 137a/11
ī.- ürüz 112b/13

īmānsuz git - [Ar.+T.] kafir olarak ölmak
ī.- diler 142a/3

ʿimāret [T.] Bulunduğu yeri bayındır duruma getiren câmi, medrese, hastahâne, misâfirhâne, hankah, türbe, kale vb. eserler
ʿi.+ ler 023a/11, 158a/6
ʿi.+ lerden 023a/12

ʿimāret eyle - [Ar.+T.] Bulunduğu yeri bayındır duruma getiren câmi, medrese, hastahâne, misâfirhâne, hankah, türbe, kale vb. eserler inşa ettirmek
ʿi.- diler 038a/11
ʿimāretler - diler 062a/9

ʿimāret ḳıl - [Ar.+T.] Bulunduğu yeri bayındır duruma getiren câmi, medrese, hastahâne, misâfirhâne, hankah, türbe, kale vb. eserler inşa ettirmek

ʿi.- mazısaŋ 021a/12

ʿimāretlıḳ yir [Ar.+T.] bayındır yer
ʿi. 061a/3

imdi [T.] şimdi, Bunun için, bu sebepten, bundan dolayı, o halde, öyle ise
i. 011b/12, 015a/8, 016a/3, 019b/1,
020a/4, 033a/3, 034a/9, 037b/2, 038b/9,
044b/5, 048b/9, 052a/6, 053b/7, 069a/12,
075b/3, 076b/5, 078b/11, 080a/7, 083a/2,
083b/6, 085a/7, 085b/2, 086a/10, 088b/3,
088b/13, 089a/2, 089a/9, 090a/7, 091a/11,
092a/3, 097b/4, 101a/13, 101b/13, 105b/1,
105b/6, 105b/10, 106a/13, 108a/8, 111a/10,
113a/14, 113b/11, 121a/11, 124b/4, 124b/13,
125a/14, 128b/14, 135a/8, 136a/5, 136a/8,
136b/12, 140b/6, 143a/11, 147b/1, 148b/9,
149a/11, 152b/12, 154a/8, 155a/5, 160a/11,
163b/4, 163b/8, 171a/13, 171b/1, 178a/13,
181a/10, 181b/9, 187a/8, 191b/6, 191b/7,
193b/2, 194a/1, 195b/8, 203b/13, 206b/8,
207a/5
i.+ den 194a/7

imtiḥān it - [Ar.+T.] İmtihan etmek; denemek, sınamak
i.- eyin 094a/7 (imtiḥān ideyin)

in - [T.] inmek
i.- di 010b/11, 010b/13, 011a/3, 011a/7,
011a/9, 016b/2, 017b/2, 020b/10, 032b/8,
054b/7, 055a/1, 093b/3, 093b/9, 156a/6,
190a/1, 192a/4, 194a/11, 194b/8, 195b/13,
196a/8, 200b/10
i.- diler 054b/9, 204a/12, 204b/8
i.- e 189a/9
i.- en 033a/10
i.- er 033a/10, 120b/14
i.- erdi 033a/10
i.- erken 069a/8, 094a/9
i.- eyinmi 093b/3
i.- gil 008b/12
i.- medi 046b/10, 061a/6
i.- megi 093b/3
i.- megil 093b/1
i.- memege 062a/11
i.- üp 180a/8

in 1 [T.] en
i.+ i 029b/11, 031b/10, 038b/3, 044a/8,
160a/5, 166a/5
i.+ iyidi 158a/8

in 2 [T.] in, yuva
i.+ üŋüze 160b/11

inaḳ [T.] Güvenilir, sadık
i. 055b/13

inan - [T.] Güvenilir bulmak, güvenmek, îtimat etmek, îman etmek
i. 053b/12
i.- a 198a/8
i.- alar 115a/3
i.- alum 181a/11, 184b/7
i.- am 053a/2, 053b/8
i.- avuz 112b/4
i.- dı 015a/12
i.- dılar 065a/4, 137a/11, 184b/8

i.- duḳ 117a/8, 124b/7, 144b/7, 206b/13
i.- dum 115b/15, 200a/12
i.- duŋuzmı 124b/7
i.- madı 181b/1
i.- madılar 190a/4, 190a/10, 190b/10
i.- maġa 069b/4
i.- mayanları 031b/3
i.- mazısa 190b/6
i.- mazısaŋuz 055a/2
i.- mazlar 124a/12
i.- mazmısın 064a/6, 068b/4
i.- mazsaŋ 069b/2
i.- mazuz 040b/2, 124a/11
i.- mışlardı 109b/4
i.- uŋ 031a/10, 109a/7
i.- up 205a/3
i.- uram 064a/6, 106a/2
i.- urım 133a/8
i.- ursam 052b/10
i.- uruḳ 121a/14

ʿināyet [Ar.] lütuf, ihsan, iyilik
ʿi.+ i 100a/9
ʿi.+ ler 134a/5
ʿi.+ lerḳıldı 189b/7

inci [T.] inci krş.incü
i. 158b/4

incik [T.] Bacağın diz kapağından topuğa kadar olan kısmı krş.incük
i.+ leri 185b/3

incin - [T.] incinmek
i.- di 031b/6, 147b/10
i.- mişlerdi 103b/6
i.- üp 070a/6

incir [Far.] incir
i. 019a/1, 184a/8

incit - [T.] incitmek krş.incüt-
i.- mek 081a/13
i.- meyesin 034b/11
i.- miş 132b/14

incü [T.] inci krş.inci
i.+ den 158b/13
i.+ dendür 003a/13, 006b/2, 007b/9, 009a/5
i.+ lerile 088a/11
i.+ ye 071b/10, 172b/10

incük [T.] Bacağın diz kapağından topuğa kadar olan kısmı krş.incik
i.+ lerine 011a/7
i.+ üŋ 185b/12 (incügüŋ)

incüt - [T.] incitmek krş.incit-
i.- ürler 111b/8 (incüdürler)

indi [T.] şimdi
i. 148b/10

indür - [T.] (Allah) Emirlerini peygamberleri aracılığıyle kullarına göndermek, inzal etmek
i.- di 062b/7, 107a/4, 120b/14
i.- ürem 059a/5

inkār [Ar.] inkar, ret
i. 080a/6
i.+ ıla 050a/2

inkār eyle - [Ar.+T.]reddetmek, inkar etmek
i.- di 025b/10

inkār ḳıl - [Ar.+T.]reddetmek, inkar etmek
i.- duġı 025b/13

ins [Ar.]insan
i. 128b/8, 160a/9, 169a/3

inṣāfsuz [Ar.+T.] İnsafı olmayan, gaddar, merhametsiz
i.+ ımış 154a/9

inşallah [Ar.] Eğer Allah isterse, Allah nasip ederse" anlamında dilek sözü
i. 058a/9, 083b/10, 175a/8

intiḳām [T.]öç, intikam

i.+ ın 054b/11
i.+ ların 116b/6

iŋen [T.] oldukça, çok, ziyade
i. 010b/9, 025b/4, 028b/10, 029a/8,
029b/9, 038a/12, 049b/6, 056a/9, 065b/4,
067a/4, 083a/12, 085a/3, 085b/12, 086b/2,
091b/2, 106a/8, 117a/4, 118b/15, 119a/8,
121a/2, 126a/8, 127b/10, 129b/4, 130a/4,
132a/3, 132a/11, 144a/13, 145a/4, 151a/8,
161a/12, 163a/10, 168a/11, 173b/1, 182a/8,
184a/6, 184b/4, 185a/13, 193a/4, 193a/11,
195a/5, 200b/9

iŋile - [T.] inlemek, feryat etmek
i.- di 040b/9, 054b/9, 065b/6, 147a/13,
147b/4, 147b/6, 147b/10, 169b/13
i.- digi 147b/7
i.- düm 147b/11
i.- medi 170a/1
i.- rseŋ 169b/13
i.- rsin 147b/10

iŋilet - [T.] Acı çektirmek, inlemesine neden olmak
i.- in 140b/3 (iŋiledin)

ip [T.] ip
i. 041a/11, 057b/8, 130b/2
i.+ in 069a/8

ir - [T.] ulaşmak, varmak
i.- di 025a/11, 040a/5, 043b/13, 049a/3,
089b/2, 169b/10, 169b/12, 176a/3, 176b/6
i.- diler 169b/11, 179b/12, 180a/2, 183a/3
i.- e 127a/14
i.- irsem 023a/10
i.- mişidi 082a/5, 157b/10
i.- ürdi 147b/3

iril - [T.] Ulaşmak, denk gelmek
i.- mezdi 204a/10

iriş - [T.] Erişmek, ulaşmak, kavuşmak
i. 069a/9
i.- di 018a/6, 035a/13, 066a/4, 066b/2,
091a/13, 099a/2, 116b/15, 177a/9, 179b/2
i.- digin 088a/8
i.- dük 176a/5
i.- düŋ 023a/10
i.- e 063b/8
i.- iserem 185a/8

irişi gel - [T.] Ulaşmak, varmak
i.- di 201b/6

irişdir - [T.] ulaştırmak, eriştirmek krş.irişdür-
i.- di 080b/10, 196a/6

irişdür - [T.] ulaştırmak, eriştirmek krş.irişdir-
i.- di 080b/13
i.- mek 063b/9

iriştür - [T.] ulaştırmak krş.irişdür-, iriştir-
i.- di 093b/13

irkek [T.] erkek
i. 008a/5, 008a/6, 023b/10, 023b/11,
065a/13
i.+ i 035b/1, 174b/5 (irkegi)

irkeklü dişilü [T.] bir erkek bir dişi, çift
i. 032a/8

irte [T.] Ertesi gün, yarın, gündüz, sabah
i. 022b/12, 066a/8, 102b/4, 105b/11,
106a/12, 175a/6, 180a/12, 190b/11
i.+ den 090b/12
i.+ si 077b/8
i.+ ye 079b/2, 097a/7, 139b/12, 156a/4,
190a/9

irte gice [T.] gündüz gece
i. 165b/11, 170b/2

irte ol -[T.] Aydınlık olmak, sabah olmak
i.- a 066a/6
i.- dı 039a/7, 049b/9, 082b/4, 097a/7,
098b/6, 105b/13, 138b/13, 156b/9, 173a/8,
180b/6, 183a/8

irtesi [T.] Ertesi gün
i. 175a/8

isde - [T.] istemek
i.- ŋ 091a/6, 091b/1, 142b/13, 159b/13 krş. iste-

isdeyü gel - [T.] aramak, aramaya çıkmak
i.- düŋ 130b/7

ise [T.] ise
i. 102b/11, 118a/7, 118b/7, 190b/8,
90b/9, 191a/5, 206b/2

ʿişmet [Ar.] temizlik, iffetli olma, namuslu olma
ʿi. 014b/9

issi [T.] sahip, malik
i. 041a/7, 047b/1, 060b/1, 110b/15,
123a/6, 136a/9, 164a/8, 177b/9
i.+ dür 064b/12
i.+ ne 155b/6, 155b/7, 179a/13
i.+ nüŋ 180a/13
i.+ yidi 085a/6

iste - [T.] istemek, krş. isde-
i. 103b/8
i.- di 016a/1, 029b/2, 042b/2, 043a/3,
061b/12, 073b/2, 074a/2, 183a/5, 183a/8
i.- digi 195a/8
i.- diler 021a/5, 039a/11, 041a/9, 086b/13,
122a/7, 131a/7, 131b/4, 140b/1, 144b/12,
163a/3
i.- dügüŋ 148a/12
i.- dügüŋüzi 183a/2
i.- mege 150a/6
i.- mek 070b/8
i.- mekde 064b/12
i.- meyince 175b/5
i.- r 056b/2, 095b/7, 099b/4, 099b/5,
179a/6
i.- rdi 050b/10, 060b/3, 097b/12, 182b/2
i.- rem 095b/7, 095b/8, 183a/2
i.- rler 117a/15
i.- rsin 015a/6, 031a/8, 071a/3, 077b/12,
095b/7, 108a/12, 148a/8
i.- rsiz 120b/10
i.- sin 069b/9
i.- yelüm 182b/5
i.- yeyin 049a/12
i.- yicek 193b/2
i.- yü 025a/2, 035b/3, 035b/5, 150a/9

isteyi git- [T.] aramaya devam etmek krş. isteyü git-
i.- erin 104a/5 (isteyi giderin)

isteyü dur - [T.] aramaya çıkmak
i.- dılar 171b/13

isteyü gel - [T.] aramaya çıkmak
i.- mişidi 193a/6

isteyü git - [T.] aramaya çıkmak krş. isteyi git-
i.- di 103b/9, 156b/3, 193b/7
i.- diler 035a/13
i.- eriz 182b/10 (isteyü gideriz)
i.- tigi 175a/10

isteyü var - [T.] araştırmaya dalmak, araştırmaya koyulmak
i.- dı 184b/12

istiʿānet dile - [Ar.+T.] yardım istemek
i.- ye 036a/12, 039b/13
i.- yeler 051a/5
i.- yeyin 047b/7

istiġfār [Ar.] Tövbe

istiġfāra gel - [Ar.+T.] Tövbe etmek, af dilemek
i.- üp 065b/4

istiġfār eyle -[Ar.+T.] Tövbe etmek, af dilemek
i.- ŋ 037a/12

istiġfār it - [Ar.+T.] Tövbe etmek, af dilemek
i.- üp 140b/7 (istiġfār idüp)

istiġfār ḳıl - [Ar.+T.] Tövbe etmek, af dilemek
i.- asın 020b/1
i.- dılar 019b/6
i.- uŋ 037b/12

istisḳā it - [Ar.+T.] Yağmur duası yapmak
i.- erüz 037a/13 (istisḳā iderüz:))

iş [T.] iş, bir maksatla yapılan faâliyet, çalışma, amel
i. 019a/6, 022a/11, 022a/12, 022b/10,
070b/12, 071a/11, 072a/6, 074a/11, 080a/5,
084b/1, 084b/10, 107b/6, 112a/2, 128a/2,
130a/15, 147a/2, 157b/11, 159b/9, 176a/10,
187a/13, 193b/2
i.+ de 090b/1
i.+ dedür 084b/10
i.+ den 065b/11, 074a/6, 075b/9, 078a/6,
126a/5
i.+ deyin 132b/13
i.+ dür 069b/4, 106a/3
i.+ e 002b/5, 025b/13, 072b/7, 080a/5,
104b/3, 157a/1, 157a/11
i.+ i 013b/1, 023b/8, 031a/6, 036b/11,
044a/5, 051b/3, 065a/8, 072a/4, 082a/3,
085b/2, 102a/4, 138a/11, 146b/13, 160a/1
i.+ içün 010a/13, 139b/6
i.+ idi 012a/2, 019a/6
i.+ idür 002a/2, 036b/12
i.+ im 130a/13
i.+ ime 138a/8, 138b/4, 138b/8, 139a/6,
191b/7
i.+ imiş 135a/9
i.+ imüz 107b/7, 135a/9
i.+ in 081b/11, 187b/2
i.+ inde 103b/1
i.+ inden 182b/1
i.+ ine 053b/7, 126a/15
i.+ ini 013b/11
i.+ iŋ 147a/5
i.+ iŋe 089a/8
i.+ ler 189a/5
i.+ leri 139a/6, 139b/5, 149b/5, 168a/11,
175a/7
i.+ lerinden 187a/6

i.+ mi 090a/4
i.+ miş 110a/12
i.+ üm 081b/11, 107b/11, 147a/6
i.+ üŋ 021b/12
i.+ üŋe 057b/13

işe yara - [T.] Fayda sağlamak
i.- mazdı 146a/7

iş işle -[T.] Çalışmak, iş yapmak, eylemde bulunmak
i.- düŋ 128a/4
i.- mekden 159b/7
i.- yem 161a/2

işāret [Ar.] belirti, alâmet, emâre, el, parmak, kaş, göz, baş ile gösterme
i. 188b/5, 194b/1
i.+ dür 162a/4

işbu [T.] bu, işte bu
i. 010a/10, 016b/7, 016b/9, 021a/9, 031b/4, 040a/6, 040b/6, 042a/5, 045a/5, 046a/3, 046a/7, 050a/5, 064a/5, 071a/8, 071b/13, 079a/7, 083b/10, 087a/13, 092a/13, 112a/2, 112a/4, 132b/3, 138a/11, 139b/6, 140b/8, 141b/7, 144b/8, 148a/9, 150a/7, 154a/7, 155a/12, 158a/5, 159b/8, 162a/4, 167b/4, 168a/11, 168a/12, 172a/1, 172a/9, 172a/10, 176b/7, 177b/5, 179b/13, 181a/10, 182b/4, 184a/9, 187a/6, 188a/11, 193b/13, 194a/11, 196a/1, 197a/9, 199a/4, 204b/3
i.+ nı 087b/3
i.+ nuŋ 013a/11, 049a/8
i.+ ŋa 185a/1

işbunca [T.] bunca, bu kadar krş. işbunça
i. 095b/1

işbunça [T.] bunca, bu kadar krş. işbunca
i. 117a/7

işbunda [T.]burada, bu yerde
i. 135a/5, 180b/3

işbu resme [T.] Bu şekilde, böyle
i. 078b/4, 084a/8, 126a/13, 155b/3, 171b/13, 186a/3, 192a/10, 197a/8

işde [T.] işte
i. 015b/9, 016a/6, 045a/3, 053a/10, 062a/1, 065b/9, 072b/12, 079b/13, 089a/5, 110b/3, 125b/9, 150a/11, 180b/8, 206a/6, 207a/5, 207a/9

işe - [T.] İdrar yapmak, işemek
i.- di 022b/6
i.- mege 186a/9
i.- r 186a/8

işemesi gel - [T.] çişi gelmek, küçük abdesti gelmek, idrar yapma ihtiyâcını duymak,
i.- di 186a/11

işit - [T.] işitmek, duymak, haber almak
i.- di 008b/5, 008b/13, 011a/1, 011b/13, 013a/5, 014a/9, 016b/2, 016b/12, 017b/2, 021a/2, 025b/1, 025b/11, 027a/3, 027a/7, 027a/8, 030a/2, 030a/11, 030b/5, 031b/9, 035a/1, 036a/13, 036b/1, 039a/3, 042a/9,

044b/12, 045a/2, 045b/4, 046b/11, 047a/3,
047a/4, 050a/10, 051a/8, 056a/8, 058a/6,
058b/3, 059a/1, 060a/5, 060b/6, 062b/6,
062b/10, 063b/12, 065a/12, 069b/10, 079a/6,
085a/2, 088a/2, 093a/11, 097b/9, 100b/9,
105b/9, 130b/4, 141b/9, 142a/12, 147a/12,
171b/6, 175b/2, 179a/1, 179b/11, 183b/8
i.- dikim 039a/2
i.- diler 037b/3, 043b/6, 053a/3, 055a/2,
066b/5, 068a/4, 090b/8
i.- dük 085b/7, 085b/11, 191b/9
i.- düm 046a/2, 147b/3, 193a/1
i.- düŋmi 058a/1
i.- eyin 138a/3 (işideyin)
i.- icegez 074b/11 (işidicegez)
i.- icek 039a/5, 050a/12, 059b/11, 067b/6, 075a/10, 155a/1 (işidicek)
i.- irem 197a/8 (işidirem)
i.- mediler 142a/10
i.- mişidi 015b/3
i.- üp 017b/3, 084a/3, 103b/3, 204b/11 (işidüp)
i.- ür 044b/8, 047a/2 (işidür)
i.- ürdük 051a/9 (işidürdük)
i.- ürse 089a/7 (işidürse)

işitdir - [T.] işittirmek, duyurmak
i.- di 063b/12

işkence [Far.] Aşırı gerginlik, sıkıntı, azap
i.+ yi 031a/2

işle - [T.] işlemek, yapmak, çalışmak, yerine getirmek
i. 058a/9, 113a/3, 133a/4, 143b/1
i.- di 051a/6, 051b/2, 160a/1, 179a/12, 189a/5
i.- düm 018a/10, 071a/7
i.- düŋ 012a/2, 138a/11, 139a/7
i.- düŋüz 080b/6
i.- gil 034b/6
i.- mege 132a/7
i.- meyesin 034b/10
i.- mezin 139b/5
i.- r 053b/13
i.- rdi 146b/13
i.- rem 028a/10, 107b/11
i.- riseŋüz 065a/8
i.- rsem 107b/11
i.- rsevüz 141a/13
i.- rsin 111b/11
i.- ye 147a/2, 163b/1
i.- yem 130a/13, 138a/10, 147a/5
i.- yesin 020a/11, 034b/6, 102a/4
i.- yeyin 013b/1

işlen - [T.] işlenmek, yapılmak
i.- ür 178a/6

işlet - [T.] çalıştırmak
i.- ürsin 107a/9 (işledürsin)

iştiyāḳ [Ar.] Büyük arzu duyma, özleme, özleyiş
i.+ um 136b/4

it - [T.] etmek, yapmak
i. 083a/1
i.- di 046b/8, 061a/11, 064a/11, 064a/12,
074a/6, 088a/7, 098a/2, 098a/4, 140b/9,
148b/11, 149b/2, 153b/11, 172b/5, 179a/11,
185a/3, 188b/5, 195a/3
i.- dikim 064a/4
i.- digi 108b/5
i.- digim 184b/2
i.- digin 084b/2, 098a/3
i.- digüŋ 019a/5
i.- diler 031a/6, 038b/5, 041a/2, 053a/13,

055b/9, 072b/5, 089b/1, 089b/2, 140b/3,
143a/5, 155a/12, 173b/5, 181a/12
i.- dimi 051a/11
i.- diŋiz 092a/7
i.- dise 086b/4
i.- dügi 105a/8
i.- dügin 056b/4
i.- dügümüz 090b/1
i.- dügüŋ 020b/1
i.- dügüŋüzi 092a/10
i.- dük 090a/4
i.- düm 080a/6, 080b/2, 140b/9, 160b/2,
196b/2
i.- dümise 080a/6
i.- düŋ 074a/13, 095a/4, 099b/4, 102b/13,
117a/8
i.- düŋise 105b/7
i.- düŋüz 091b/12
i.- e 016b/1, 065a/11, 065b/9, 084b/1,
186a/2
i.- ecegüŋ 074a/13
i.- ecek 084b/3
i.- elüm 065b/10, 068a/13, 079a/3, 088b/9,
108b/5, 117b/12, 204b/10
i.- em 005b/11, 005b/12, 070b/5, 107a/7,
189b/10
i.- emezem 104b/3
i.- emezsiz 109a/6
i.- er 052b/11, 053b/8, 194b/1, 207a/4
i.- erdi 023a/9, 056a/8, 072a/7, 096b/5,
132b/1, 144a/10, 152b/6, 154a/13, 179a/3,
182b/2
i.- erem 196b/9
i.- eriz 141b/6, 164b/8
i.- erler 204b/11
i.- erlerdi 065a/11
i.- erseŋ 107b/8
i.- ersin 057a/7, 065b/11, 106a/3, 204a/7
i.- ersiz 110a/11
i.- esin 172a/12
i.- evüz 176b/2
i.- eyin 015b/12, 031b/13, 061a/11, 078a/5,
085a/12, 151b/9, 155a/6, 187a/8
i.- me 074b/7, 180a/4
i.- medi 055b/9
i.- medimi 051a/11
i.- medügin 098a/3
i.- mege 158a/6, 168a/11
i.- mek 020b/2, 065a/9, 079a/1, 088b/5,
099b/5
i.- meŋ 065a/12
i.- mese 182b/3
i.- meseler 012a/7
i.- mesinler 191b/13
i.- meyevüz 087a/3
i.- mezdi 072a/7
i.- mezler 005b/9
i.- mişidi 017a/7
i.- mişidüŋ 017b/12
i.- mişlerdi 088b/9, 158b/11
i.- mişleridi 093b/8, 094a/5, 166a/3
i.- mişleriken 085b/2
i.- sün 107b/5, 176a/8
i.- üŋ 065a/10

it [T.] it, köpek, Aşağılık, âdî, serseri, edepsiz kimse
i.+ cügezi 183a/3
i.+ dür 049a/6
i.+ e 183a/1
i.+ i 182b/12
i.+ iŋi 182b/11
i.+ seŋüz 024b/10
i.+ siŋ 055a/4

ʿitāb [Ar.] Azarlama, paylama
ʿi.+ ı 207b/9

ʿitāb et - [Ar.+T.] Paylamak, azarlamak; terslemek krş. ʿitāb it -
ʿi.- di 133b/15

ʿitāb eyle - [Ar.+T.] Paylamak, azarlamak; terslemek
ʿi.- di 057a/6

ʿitāb it - [Ar.+T.] Paylamak, azarlamak; terslemek krş. ʿitāb et -
ʿi.- di 069b/11, 070b/3, 075a/2, 077b/12
ʿi.- diler 188b/2
ʿi.- düm 075a/4
ʿi.- e 138a/6, 171a/6 (ʿitāb ide)

ʿitāb ḳıl - [Ar.+T.] Paylamak, azarlamak; terslemek
ʿi.- dı 050b/8

itdür - [T.] yaptırmak
i.- di 139a/1
i.- mişidi 036a/7

iti eyle - [T.]keskinleştirmek
i.- di 059a/3

iʿtimād [Ar.] Güvenme, emniyet etme, güven, emniyet
i. 030a/11

itlik it -[T.] İtlik etmek; kötülük yapmak, it gibi davranışta bulunmak
i.- mişiken 116a/13

itmek [T.] ekmek
i. 074a/3, 099a/10
i.+ e 185a/2 (itmege)

ittifāḳ [Ar.] Fikir birliğine varma, uyuşma, anlaşmaya varma
i. 062b/5
i.+ ıla 056a/2, 117a/6, 119a/12

ittifāḳ ḳıl - [Ar.+T.] Sözleşmek, birlik etmek
i.- dılar 182b/8

ittifāḳ it - [Ar.+T.] Sözleşmek, birlik etmek
i.- diler 182b/4
i.- elüm 119a/10(ittifāḳ idelüm)
i.- üp 076a/8, 090a/9, 103b/7, 168a/11 (ittifāḳ idüp))

iv - [T.] evmek, acele etmek
i.- ermisin 058b/2
i.- erseŋ 160a/12
i.- me 016a/4, 066a/7
i.- mesün 058b/3

ʿivaż [Ar.] bedel, karşılık
ʿi.+ ın 025a/4, 091b/7, 099b/4
ʿi.+ uŋa 155a/8

iy [T.] ey ünlemi
i. 015a/5, 029a/3, 032a/9, 033b/2, 040a/1, 046a/11, 049a/8, 050a/5, 050a/6, 050a/11, 050b/2, 052a/13, 052b/5, 053b/8, 054a/8, 058a/7, 058b/4, 058b/12, 058b/13, 059a/4, 067a/8, 068b/3, 068b/7, 069b/1, 072a/11, 078b/9, 080b/2, 080b/4, 080b/5, 081a/1, 083a/9, 083b/6, 085b/2, 085b/11, 087a/1, 087a/7, 088a/5, 088a/13, 089a/6, 090b/6, 091b/4, 092a/7, 092b/6, 092b/7, 093b/13, 101a/13, 108b/13, 118a/4, 127b/5, 127b/9, 127b/15, 130a/13, 130b/2, 133a/5, 135a/4, 136b/11, 137a/6, 139a/3, 139b/13, 141a/9, 141b/2, 142a/9, 143a/13, 143b/13, 144b/7, 148a/8, 154b/3, 156a/7, 156b/1,

156b/13, 157a/3, 159b/13, 160a/12, 162b/9,
163a/13, 164b/5, 171a/5, 171b/1, 175b/9,
179b/9, 181a/13, 184a/13, 186b/10, 187a/9,
194b/9, 202b/5

iyi [T.] iyi, faydalı
i.+ dür 119b/10

iyle [T.] öyle, şu şekilde
i. 114b/11

iyt - [T.] söylemek, demek krş. eyt-
i.- esin 019b/10

iyvāh [T.] eyvah ünlemi
i. 048a/13, 082b/10

izle - [T.] izlemek, takip etmek
i.- yü 199b/5

izn [Ar.] izin, müsaade, ruhsat
i.+ iyle 064a/13, 184a/13, 187a/2, 190a/3

ʿizz [Ar.] Yücelik, ululuk, şeref, değer, îtibar
ʿi.+ im 164a/9
ʿi.+ üm 070a/12, 070b/4, 071b/4, 077b/13

ʿizzet [Ar.] şan, şeref, yücelik
ʿi.+ i 012b/6, 018a/6
ʿi.+ ile 081a/8, 093a/11
ʿi.+ ine 108b/13
ʿi.+ iyle 123a/8

ʿizzet it - [Ar.+T.] Saygı göstermek, Hürmet etmek
ʿi. 186b/10
ʿi.- düŋmi 062b/2
ʿi.- erler 128b/1 (ʿizzet iderler)
ʿi.- erlerse 128a/12 (ʿizzet iderlerse)
ʿi.- medi 062a/12
ʿi.- mezdi 086a/11

ʿizzi it - [Ar.+T.] Saygı göstermek, Hürmet etmek
ʿi.- eler 128a/13 (ʿizzi ideler)

ʿizzüm celālüm ḥaḳḳıyçun [Ar.] yücelik ve büyüklüğümden dolayı
ʿi. 005b/11

-J-

jiva [Far.] cıva
j. 108b/6, 109a/12
j.+ nuŋ 108b/6

-K-

ḳabaḳ [T.] kabak
ḳ. 144b/1
ḳ.+ dan 144b/2

ḳabıḳ [T.] kabuk
ḳ.+ ı 175a/6 (ḳabığı)

kābin [Far.] Nikâhta güvey tarafından geline verilmesi taahhüt edilen para, ağırlık, mehr-i muaccel
k. 196b/12

kābin it - [Far.+T.] Nikah yapmak
k.- di 095b/10

kābin ḳıy - [Far.+T.] Nikah yapmak
k.- dılar 196b/10

ḳabīle [Ar.] kabile krş. ḳable
ḳ. 193a/4
ḳ.+ de 038a/11, 193a/5
ḳ.+ m 100a/5
ḳ.+ si 192b/1, 192b/4
ḳ.+ sinden 205a/5
ḳ.+ sine 186b/7
ḳ.+ ydi 038a/11

ḳable [Ar.] kabile krş. ḳabile

ḳ. 196b/2
ḳ.+ ŋe 105b/10
ḳ.+ yi 092b/12

ḳabr [Ar.] kabir, mezar
ḳ.+ inden 157b/4

ḳabūl [Ar.] kabul
ḳ. 013b/5, 120b/1
ḳ.+ dur 011b/5

ḳabūl et - [Ar.+T.] Kabul etmek, razı olmak krş. ḳabūl it -
ḳ.- dügim 129a/4
ḳ.- mezin 129a/7

ḳabūl eyle - [Ar.+T.] Kabul etmek, razı olmak
ḳ.- dük 187a/10

ḳabūl it - [Ar.+T.] Kabul etmek, razı olmak krş. ḳabūl et -
ḳ. 148b/5, 178b/13
ḳ.- di 014a/5, 142a/11, 171b/5, 179a/1
ḳ.- diler 168a/10
ḳ.- düm 059b/8
ḳ.- e 052b/10, 053b/8 (ḳabūl ide)
ḳ.- em 086a/1 (ḳabūl idem)
ḳ.- ermisin 196b/9 (ḳabūl idem)
ḳ.- esin 053b/9 (ḳabūl idesin)
ḳ.- esiz 164b/11 (ḳabūl idesiz)
ḳ.- iŋ 168a/9 (ḳabūl idiŋ)
ḳ.- medi 198b/7
ḳ.- medüŋ 179a/2
ḳ.- sün 087b/1

ḳabūl ḳıl - [Ar.+T.] Kabul etmek, razı olmak
ḳ. 037b/3
ḳ.- am 033a/7
ḳ.- dı 095b/9, 144b/10, 156a/11, 169b/5
ḳ.- dılar 019b/5
ḳ.- dum 063b/6
ḳ.- mazın 049a/10
ḳ.- sa 033a/6
ḳ.- uŋ 019b/4

ḳabūl ol - [Ar.+T.] Kabul edilmek
ḳ.- a 105b/7
ḳ.- dı 031b/8, 037b/13
ḳ.- dugı 013b/13
ḳ.- sun 129a/2
ḳ.- ur 007b/7
ḳ.- urdı 184a/1
ḳ.- ursa 024a/11

ḳapul et - [Ar.+T.] kabul etmek
ḳ.- di 128b/3

ḳabża [Ar.] Kılıcın sapı
ḳ. 008b/12
ḳ.+ sın 201b/8

ḳabż [Ar.] teslim alma

ḳabż it - [Ar.+T.] ruhu teslim almak
ḳ.- em 035a/1 (ḳabż idem)

ḳabż ol - [Ar.+T.] ruhun teslim olması
ḳ.- dı 007b/6

ḳaç - [T.]kaçmak
ḳ. 057b/10, 098b/11
ḳ.- a 073a/4, 073a/6
ḳ.- acaḳ 182b/2
ḳ.- alum 182b/5
ḳ.- arlar 106a/9
ḳ.- arlardı 159b/7
ḳ.- arsın 101a/11, 173a/3
ḳ.- dı 017b/8, 027a/6, 041a/13, 070b/13, 073a/10, 073b/10, 096a/3, 098a/11, 098b/12, 101a/10, 101a/13, 101b/6, 101b/7, 130b/5, 169b/9, 191a/1, 200a/5, 204a/12

ḳ.- dılar 017b/4, 017b/5, 038a/2, 043a/13,
043b/1, 089b/8, 105a/13, 109b/14
ḳ.- dıyıdı 070a/4
ḳ.- duġın 027a/7
ḳ.- dum 105a/6
ḳ.- maduŋ 161b/1
ḳ.- maḳ 036a/6, 071a/3
ḳ.- mış 114a/6, 199a/3
ḳ.- uŋ 160b/11, 161a/11
ḳ.- up 074a/8, 089b/11, 112a/1

ḳaç [T.] kaç
ḳ. 029a/11, 087a/11, 135b/11

ḳaçan [T.] ne zaman
ḳ. 002b/11, 003b/3, 003b/9, 006b/11,
008a/13, 010a/10, 010b/7, 011a/9, 011b/13,
015b/13, 018a/13, 019a/9, 023a/12, 040a/3,
043a/12, 044a/12, 047b/2, 052b/9, 060b/2,
068a/3, 076a/13, 080a/8, 081a/3, 083b/7,
093a/5, 101a/5, 103a/5, 114b/10, 122b/11,
132b/3, 139b/4, 152b/3, 158b/10, 172b/12,
173b/7, 176b/3, 177b/11, 178b/5, 181a/3,
185a/9, 187b/5, 192b/9, 194a/12, 204b/1,
204b/7

ḳaçan ki [T+Far.] nezaman ki
ḳ. 021a/5, 030a/7, 077b/8, 085b/10,
159a/11

ḳaçan kim [T.] nezaman ki
ḳ. 020b/13, 038a/6, 038a/10, 040a/7, 041b/9

ḳaçır - [T.] kaçırmak, uzaklaştırmak krş. ḳaçur -
ḳ.- duŋ 161a/5

ḳaçur - [T.] kaçırmak, uzaklaştırmak krş. ḳaçır -
ḳ.- am 076b/6
ḳ.- dı 042b/2
ḳ.- dum 076a/13, 076b/5

ḳad [Ar.] boy
ḳ.+ i 104b/10, 168a/11 (ḳaddi)

ḳadar [T.] Ölçüde, derecede, dek, değin
ḳ. 028a/5, 028a/7, 028a/11, 032a/10,
037b/9, 037b/10, 041b/2, 054b/1, 054b/2,
054b/3, 062a/4, 063a/7, 066b/4, 068a/7,
069b/5, 070b/1, 072a/6, 072a/13, 081b/12,
082a/4, 085a/10, 086a/11, 088b/13, 091b/8,
093a/9, 094a/1, 096a/1, 098a/10, 122a/11,
136a/2, 140a/5, 144a/10, 146a/6, 152a/10,
154b/11, 156a/7, 157b/11, 162a/11, 165a/5,
165b/1, 165b/2, 175a/6, 177a/4, 178a/1,
192a/6, 193a/11
ḳ.+ dur 009b/1
ḳ.+ ı 004b/4, 023a/6, 023a/8
ḳ.+ ıdı 080b/11
ḳ.+ ınca 156a/8, 175a/6

ḳadeḥ [Ar.] kadeh, bardak, piyale
ḳ. 035a/5

ḳadem [Ar.] ayak
ḳ. 022a/2, 127b/8
ḳ.+ i 189b/6, 196b/1

ḳader [Ar.] kader
ḳ. 017a/2

ḳadīm [Ar.] eski

ḳ. 107a/8
ḳ.+ de 083a/6

ḳādir [Ar.] Kudret ve kuvvet sâhibi, yapabilme gücüne mâlik olan (kimse), muktedir
ḳ.+ dür 061b/8, 064b/10, 150b/5, 163b/1
ḳ.+ idi 069b/9, 078a/8

ḳadr [Ar.] Değer, kıymet
ḳ.+ ini 082b/8

kāfer [Ar.] kafir krş. kāfir
k. 153b/7, 198b/13, 201b/2, 204a/2,
204a/11
k.+ lerüŋ 201b/10, 203b/15

kāferlıḳ [Ar.+T.] kafirlik krş. kāfirlıḳ
k.+ ı 205a/10 (kāferlıġı)

ḳāfile [Ar.] kafile, topluluk, zümre
ḳ.+ yle 056a/11

kāfir [Ar.] kafir krş. kāfer
k. 051a/12, 094a/12, 140a/11, 152a/9,
153b/6, 174a/6
k.+ di 051a/11
k.+ e 137a/12, 139b/12
k.+ i 204a/11, 206a/1
k.+ idi 065b/6, 075a/2, 098b/9, 139a/13
k.+ in 027a/12
k.+ ler 007a/10, 026a/6, 032a/3, 032b/6,
032b/7, 085b/6, 093a/4, 093a/5, 137a/10,
137a/12, 140a/12, 141a/9, 141b/4, 141b/12,
198b/12, 199b/5, 203b/13, 204b/8, 206a/1,
207a/2, 207b/8
k.+ lere 050a/3, 137a/11, 198b/13
k.+ leri 151a/12
k.+ leridi 037b/4, 163b/11
k.+ lerile 141a/6
k.+ lerüŋ 004b/11, 141a/8

kāfir ol - [Ar.+T.] kafir olmak, dinden çıkmak
k.- a 044b/13
k.- dı 030b/12, 181a/9
k.- dılar 023a/3, 065b/3, 141a/11, 141b/1
k.- duŋuz 127a/8
k.- ur 044b/8

kāfire [Ar.] kafir kadın
k. 075a/3

kāfirlıḳ [Ar.+T.] kafirlik krş. kāferlıḳ
k. 133a/6

ḳaftan [Far.]kaftan krş. ḳaftān
ḳ.+ ın 053b/2

ḳaftān [Far.] kaftan krş. ḳaftan
ḳ. 092b/3
ḳ.+ ından 199b/10

kāfur [Ar.] beyaz, yarı şeffaf, kolaylıkla parçalanır ıtırlı madde krş. kāfūr
k.+ dan 014a/6

kāfūr [Ar.] beyaz, yarı şeffaf, kolaylıkla parçalanır ıtırlı madde krş. kāfur
k.+ dandur 009a/6
k.+ dur 009a/3

kāhel [Ar.] tembel

kāhel ol - [Ar.+T.] tembel olmak krş. kāhil ol -
k.- asız 150a/2

kāhil ol - [Ar.+T.] tembel olmak krş. kāhel ol -
k.- urdı 103a/13

ḳahr [Ar.]kahır, sıkıntı, keder
ḳ.+ ıla 043a/3

ḳ.+ ına 091a/13

ḳahr eyle - [Ar.+T.] Acınacak hale getirmek, perişan etmek, mahvetmek
ḳ. 163b/4
ḳ.- r 178a/5

ḳahr it - [Ar.+T.] Acınacak hale getirmek, perişan etmek, mahvetmek
ḳ.- e 189a/8 (ḳahr ide)

ḳaḥṭ ol - [Ar.+T.] Kıtlık olmak
ḳ.- a 078b/13

ḳāʿide [Ar.] kural, kaide
ḳ. 193a/2, 204b/7

ḳaḳ - [T.] El veya ayakla itmek, ittirmek, itip dürtmek, vurmak
ḳ.- dı 184b/2
ḳ.- dılar 110b/11

ḳaḳı - [T.] Kızmak, öfkelenmek
ḳ.- dı 030b/5, 032b/13, 034a/12, 042b/6,
043a/2, 043a/5, 049a/10, 050a/10, 050a/13,
051a/8, 059a/5, 060b/9, 071a/3, 074a/13,
084b/1, 089a/6, 097b/13, 098b/4, 120b/10,
124a/4, 132a/15, 133a/2, 133a/9, 138b/7,
163a/3, 168b/9, 194a/8
ḳ.- dığından 111a/2
ḳ.- dılar 071b/9, 182b/13
ḳ.- ma 106b/10, 117b/1, 161a/6
ḳ.- mağıl 103a/10
ḳ.- mış 106b/9
ḳ.- r 075b/8
ḳ.- rsın 127b/11
ḳ.- yup 142a/13

ḳal - [T.] Durumunu korumak, bir halde bulunmaya devam etmek, sürmek, olduğu yerde durmak
ḳ.- a 028b/5, 028b/9, 073a/2, 091a/3,
143b/12, 200b/5
ḳ.- alar 083b/8
ḳ.- am 020b/12
ḳ.- an 004a/6, 007b/4, 010a/9, 019b/5,
061b/10, 067a/7, 070a/13, 118a/15, 144a/3,
150b/12, 157a/13, 182a/11, 201b/10, 206b/3
ḳ.- anı 174a/6
ḳ.- anın 034a/1, 155b/6
ḳ.- asın 016b/9, 020b/12, 186a/3
ḳ.- asız 091a/5
ḳ.- dı 017a/12, 017b/4, 019a/2, 023a/6,
023a/8, 024b/1, 029a/5, 031a/3, 032a/2,
035b/3, 059b/13, 069a/11, 069b/11, 071a/5,
072a/2, 083a/12, 087b/8, 097b/13, 112b/8,
126b/1, 126b/12, 143b/4, 144a/4, 146a/7,
146b/1, 146b/6, 149b/10, 149b/12, 154b/6,
154b/12, 159a/6, 160b/4, 168a/11, 168a/12,
169b/11, 175a/2, 177b/3, 186a/4, 191b/10,
197a/6, 202a/10, 204a/12
ḳ.- dık 151a/9
ḳ.- dılar 035b/1, 035b/5, 047a/7, 094b/1,
119a/14, 159a/7, 174a/6, 183a/8, 183b/12,
191a/6, 191a/11
ḳ.- dımı 177a/8, 177a/11
ḳ.- duḳ 120a/11
ḳ.- dum 028b/13
ḳ.- ır 175a/6
ḳ.- ısaram 138a/13
ḳ.- madı 033b/1, 041b/5, 082a/11, 082b/2,
089a/4, 089b/10, 096a/2, 111b/8, 112a/8,

121b/12, 122b/8, 146b/6, 148a/5, 157b/13,
205b/1
ḳ.- mamışıdı 148a/12
ḳ.- maŋ 088b/13
ḳ.- mayam 138a/5
ḳ.- mayayın 085a/8
ḳ.- maz 122a/4
ḳ.- mazdı 041a/6
ḳ.- mış 195a/8
ḳ.- mışdum 047a/1
ḳ.- mışıdı 029a/7, 036a/6, 093b/2, 155b/11
ḳ.- sam 172a/10
ḳ.- sun 133b/13

ḳalʿā [Ar.] kale
ḳ. 205a/6
ḳ.+ sın 094a/13, 205b/4
ḳ.+ ya 205a/11
ḳ.+ yı 205b/2, 205b/9

ḳalan [T.] öbür, öteki, başka, geri kalan
ḳ. 155b/11, 160a/12

ḳalanı [T.] öbürü, ötekisi, başkası, geri kalanı
ḳ. 115b/12, 151a/9
ḳ.+ ndan 116b/6

ḳalay [Ar.] kalay
ḳ. 174b/13

ḳalb [Ar.]kalp
ḳ.+ ine 010b/8, 109b/1

ḳaldur - [T.] yukarı kaldırmak, yüceltmek
ḳ. 185a/9
ḳ.- a 071b/5
ḳ.- dı 105a/9

ḳalem [Ar.] kalem
ḳ. 001b/6, 001b/9, 001b/10, 002a/3,
008b/4, 028a/3
ḳ.+ e 001b/9
ḳ.+ i 001b/6
ḳ.+ inden 001b/8
ḳ.+ üŋ 001b/7

ḳalıŋ [T.] Evlenecek kıza erkek tarafının verdiği hediye, para, çeyiz veya ağırlık
ḳ. 100a/3

ḳalıŋlıḳ [T.] kalınlık
ḳ.+ ı 166a/5

ḳalḳ - [T.] kalkmak
ḳ.- dı 069a/5

ḳamaş - [T.] (Gözler) Fazla ışıktan dolayı geçici olarak kararıp etrâfı göremez olmak
ḳ.- madı 102a/3
ḳ.- urdı 102a/3

ḳamçı [T.] kamçı krş. ḳamçu
ḳ. 045b/9
ḳ.+ yı 095b/3, 095b/4

ḳamçu [T.]kamçı krş. ḳamçı
ḳ.+ ŋı 095b/2

ḳāmet [Ar.] boy, endam
ḳ.+ i 013a/9
ḳ.+ ince 012b/3

ḳamış [T.] kamış
ḳ. 150a/6, 150a/7, 185a/8
ḳ.+ ı 150a/8, 150a/10

ḳamu [T.] Bütün, hep, her, herkes, halk
ḳ. 011b/5, 013a/8, 050b/13, 067a/1,
070a/7, 076a/4, 081b/11, 084b/8, 094b/12,
187b/13, 192b/11, 192b/12, 193a/8
ḳ.+ ŋuz 087a/7
ḳ.+ ŋuzuŋ 063b/6
ḳ.+ sı 039b/12, 041b/7, 123b/15, 195a/6

ḳ.+ sın 066b/5, 163b/4
ḳ.+ sınuŋ 157b/13, 184a/1, 205b/8

ḳan [T.]kan
ḳ. 010a/6, 010a/7, 011a/7, 017a/9, 024b/9, 198b/9, 204a/6, 204a/7
ḳ.+ a 054b/6, 069a/13
ḳ.+ dan 054b/11, 054b/12, 197b/1
ḳ.+ ı 054b/12, 069b/3, 204a/6
ḳ.+ içun 105a/8
ḳ.+ ın 024b/9, 054b/10, 055a/2
ḳ.+ ları 004b/2, 059a/13

ḳana bulaşdur - [T.] kan revan içinde bırakmak, yaralamak
ḳ.- dı 202b/7

ḳana ḳan ol - [T.] kısasta bulunmak, öldürmek
ḳ.- sun 098b/10

ḳan it - [T.] kan dökmek, öldürmek
ḳ.- ersin 138b/7 (ḳan idersin)

ḳan - [T.] yeme veya içme isteğini doyasıya karşılamak
ḳ.- a 083b/9
ḳ.- arıdı 090b/12

ḳān [Far.] Mâden yatağı, mâden ocağı
ḳ.+ dan 178b/1, 178b/2
ḳ.+ dur 178a/13
ḳ.+ lar 158a/6

ḳanāʿat [Ar.] kanaat
ḳ. 157b/8

ḳanāʿat it - [Ar.+T.] kanaat etmek, yeterli bulmak
ḳ.- emez 154a/10 (ḳanāʿat idemez)
ḳ.- erem 156b/7 (ḳanāʿat iderem)
ḳ.- erseŋ 156b/6 (ḳanāʿat iderseŋ)

ḳanad [T.] kanat, parça krş. ḳanat
ḳ. 009a/2, 152b/4

ḳanat [T.]kanat krş. ḳanad
ḳ. 162b/12, 191a/10
ḳ.+ a 152b/4, 162b/12 (ḳanada)
ḳ.+ ı 003b/1, 004b/10, 006b/9, 006b/10, 007a/1, 007a/2, 055b/4, 066a/5, 197a/11, 205b/3 (ḳanadı)
ḳ.+ ıla 006b/11, 097a/6, 098a/7, 189b/12 (ḳanadıla)
ḳ.+ ın 056a/4, 066a/4, 066b/2(ḳanadın)
ḳ.+ ında 006b/9 (ḳanadında)
ḳ.+ ınuŋ 003b/2 (ḳanadınuŋ)
ḳ.+ ıyla 007a/2 (ḳanadıyla)
ḳ.+ ları 004b/10, 006a/12
ḳ.+ ların 018b/4, 158b/9
ḳ.+ laruŋuzı 157b/2

ḳanaz [T.] kasırga, şiddetli yel
ḳ. 121b/13

ḳanca [T.]nereye
ḳ. 027a/10, 103b/10

ḳancaru [T.]nereye krş. ḳançaru
ḳ. 045a/4, 047a/5, 149a/7

ḳançaru [T.] nereye krş. ḳancaru
ḳ. 073b/6

ḳanda [T.] nerede
ḳ. 012a/6, 018b/5, 020a/6, 020b/5, 027b/12, 030b/7, 032a/4, 061b/13, 066b/1, 099b/11, 111a/2, 111a/3, 117a/9, 140a/10, 142a/1, 159a/12, 167a/3, 173b/13, 182a/3, 182b/12, 188b/3, 188b/5, 188b/10, 190a/13, 195a/2, 197a/7

ḳ.+ dur 069b/5, 069b/6, 193a/13
ḳ.+ yıduŋ 135b/10, 163a/6

ḳandan [T.] nereden
ḳ. 084b/9, 141b/7, 161b/3, 165a/9, 187a/13

ḳanġı [T.] hangi krş. ḳanḳı
ḳ. 200b/5
ḳ.+ muzuŋ 110b/2
ḳ.+ ŋuz 071a/6
ḳ.+ ŋuzuŋ 200b/4

ḳanı [T.] hani, nerede
ḳ. 016b/2, 017b/11, 028a/10, 095a/12, 104a/7, 123b/9, 129b/11, 146b/9, 148a/8, 151b/10, 166b/12, 173a/8, 173b/7, 191a/5, 199a/6

ḳanḳı [T.] hangi krş. ḳanġı
ḳ. 003a/8, 014b/1, 015a/6, 023a/1, 037b/6, 077a/6, 087b/2, 092b/12, 093b/5, 097b/8, 139a/9, 140a/4, 153b/1, 162b/6, 175b/13, 176a/8, 176a/9, 176b/1, 179a/2, 189a/7
ḳ.+ ŋuz 140b/7, 140b/9, 143b/13
ḳ.+ ŋuzuŋ 024a/11

ḳānūn [Ar.] Yasa, emir, hüküm, geçerli olan kural
ḳ. 068a/10

ḳaŋlı [T.] kağnı, kağnı arabası
ḳ. 159a/9

ḳap - [T.] tutmak, yakalamak
ḳ.- dı 039a/7

ḳap [T.] İçine sıvı veya katı herhangi bir madde konan şey
ḳ.+ ı 175a/9 (ḳabı)
ḳ.+ ların 062a/1, 062a/3

ḳap ḳacaḳ [T.] Tencere, tava, tepsi, sahan vb. mutfak eşyâsı, yemek konan veya pişirilen çeşitli kaplar
ḳ. 041a/6
ḳabuyıla ḳacaġıla 160b/1

ḳapaḳ [T.] kapak
ḳ.+ ı 099a/6, 099a/8 (ḳapaġı)

ḳapaḳlı [T.] kapaklı
ḳ.+ yıdı 099a/6

ḳapla - [T.] kaplamak, üzerini örtmak
ḳ.- mışdur 003a/13, 004a/3, 007a/2

ḳaplan [T.] kaplan krş. ḳaplaŋ
ḳ. 043b/4

ḳaplaŋ [T.] kaplan krş. ḳaplan
ḳ. 006a/8

ḳapu [T.] kapı
ḳ. 009a/10, 009a/11, 009a/12, 039a/13, 066a/6, 196b/4
ḳ.+ da 009b/1, 084a/5
ḳ.+ dan 073a/6, 087a/7, 087a/10, 104b/13
ḳ.+ lardan 073b/12
ḳ.+ ları 009a/4, 038b/3, 073a/6
ḳ.+ ların 153a/5
ḳ.+ larına 118a/1
ḳ.+ mdadur 074a/9
ḳ.+ nuŋ 009a/2, 104b/9
ḳ.+ ŋdan 198a/8
ḳ.+ sı 009a/2, 009a/8, 009a/13, 009b/11, 031b/8, 055b/3, 066a/12, 174a/7, 177a/2
ḳ.+ sın 033b/8, 062a/13, 062b/3, 062b/10,

103b/7, 184b/2
ḳ.+ sına 010a/11, 014b/4, 015a/3, 015b/7,
026b/11, 099a/1, 104b/5, 105b/13, 199b/5,
200b/5, 200b/9, 205a/7
ḳ.+ sında 009a/9, 019a/12, 048a/12, 067b/3,
089b/7, 155b/2, 183b/13, 199a/9
ḳ.+ sından 035a/4
ḳ.+ sını 062b/8
ḳ.+ sınuŋ 009b/1
ḳ.+ sıyıdı 044a/9
ḳ.+ ya 066a/4, 073a/8, 084a/7, 087a/9,
089b/1, 089b/2, 199a/11
ḳ.+ yı 066a/4, 066a/5, 073b/12, 184b/3

ḳapu ḳaḳ - [T.] kapı çalmak
ḳ.- dı 058a/1

ḳapucı [T.] kapıcı, bekçi
ḳ.+ lar 084a/7, 104b/6, 104b/8, 186a/9,
186a/12
ḳ.+ laruŋ 104b/9
ḳ.+ sı 082a/5, 104b/6

ḳar [T.] kar
ḳ.+ dan 009a/7

ḳar - [T.] çökmek, aşağı inmek
ḳ.- dı 061b/5

ḳara [T.] kara, siyah
ḳ. 033b/10, 034a/12, 034a/13, 035a/8,
035a/10, 035a/11, 035b/2, 037a/2, 037b/6,
039a/13, 043a/8, 045b/9, 100a/6, 100a/7,
100a/8, 100a/9, 174a/1, 190a/5, 193b/10
ḳ.+ lar 035b/5, 041b/12
ḳ.+ yıdı 190a/7

ḳara dürt - [T.] kara sürmek
ḳ.- di 191b/3

ḳara ḳuş [T.] bir kuş cinsi
ḳ.+ uŋ 177a/4

ḳaraġuluḳ [T.]karanlık krş. ḳaraŋuluḳ, ḳaraŋulıḳ
ḳ.+ da 175b/7

ḳaraŋu [T.] karanlık
ḳ.+ yıdı 186a/11

ḳaraŋu ol - [T.] karanlık olmak, kararmak
ḳ.- dı 100a/12

ḳaraŋulıḳ [T.] karanlık krş. ḳaraŋuluḳ, ḳaraġuluḳ
ḳ. 020b/5, 142b/9, 143b/3, 144a/9,
176a/3, 176a/12
ḳ.+ a 175a/11, 176a/3, 176a/5, 176b/1, 178a/9 (ḳaraŋulıġa)
ḳ.+ ı 176a/3, 178b/1

ḳaraŋuluḳ [T.] karanlık krş. ḳaraŋulıḳ, ḳaraġuluḳ
ḳ.+ dadur 175b/13
ḳ.+ ı 143b/3, 143b/4 (ḳaraŋulıġı)

ḳarār [Ar.] hüküm, karar

ḳarār dut - [Ar.+T.] bir yerde yerleşmek
ḳ.- madı 003b/12, 005b/2
ḳ.- mışıdı 180a/8

ḳarārı ḳalma - [Ar.+T.] Bir yerde duramamak, sabırsızlanmak
ḳ.- zıdı 097b/12

ḳarār it - [Ar.+T.] yerleşmek
ḳ.- di 137b/2

ḳarār ḳıl - [Ar.+T.] Bir yerde veya bir halde durmak

ḳ.- dı 055a/1, 197b/9

ḳarār ḳıldur- [Ar.+T.] oturtmak, yerleştirmek
ḳ.- dı 033b/8

ḳarār ṭut - [Ar.+T.] bir yerde yerleşmek
ḳ.- dı 200b/15

ḳaravaş [T.] Cariye, hizmetçi
ḳ. 056b/9, 104b/11, 165b/9, 206b/11
ḳ.+ ı 070a/13
ḳ.+ lar 081b/8
ḳ.+ lardan 063b/5
ḳ.+ umdur 076b/4, 082b/13

ḳaravaşlıḳ [T.] cariyelik, hizmetçilik
ḳ.+ a 056b/10 (ḳaravaşlıġa)

kārbān [Far.] kervan krş. kārubān
k. 201a/1, 201a/8

ḳardaş [T.] kardeş krş. ḳarındaş
ḳ. 028a/7, 043a/4, 068a/9, 090a/10,
101a/5, 141a/6, 141a/7, 182b/8
ḳ.+ dur 087b/7, 182a/12
ḳ.+ ı 043a/2, 050b/9, 053a/6, 069a/8,
073a/13, 089a/3, 091a/3, 091a/10, 102b/5,
125a/1, 139b/10, 148b/13, 167a/12, 203b/13,
204b/5, 207a/5
ḳ.+ ıdur 013a/4
ḳ.+ ım 127b/9, 127b/14, 131b/8
ḳ.+ ımuz 088b/12
ḳ.+ ımuzı 091b/6
ḳ.+ ın 129b/10
ḳ.+ ına 091b/12
ḳ.+ ınuŋ 043a/5
ḳ.+ ıŋılamı 106b/2
ḳ.+ ıvarıdı 041b/13
ḳ.+ ıydı 091a/2
ḳ.+ ıyla 108a/9
ḳ.+ lar 089b/5
ḳ.+ ları 067a/5, 068a/4, 068b/3, 068b/12,
069a/11, 069b/12, 070a/3, 070a/9, 084a/7,
084a/11, 084a/12, 085a/9, 085a/10, 086a/5,
088b/2, 090a/1, 092a/2, 094a/8, 094a/11,
096a/11, 096b/1, 096b/3, 107a/2, 124b/1,
151b/1, 151b/13, 174b/4, 204b/2
ḳ.+ larıdı 170a/9
ḳ.+ larıdur 084a/9
ḳ.+ larımuz 107a/2
ḳ.+ ların 035b/4, 085b/2, 089b/10
ḳ.+ larına 069b/10, 086a/1, 087b/10, 088a/9,
089b/12, 092b/1, 093a/9, 093b/11, 094a/12,
094b/1
ḳ.+ larını 085b/5
ḳ.+ larınuŋ 088b/8, 092a/9, 094a/7, 149a/3,
151b/4
ḳ.+ larıŋızda 088b/4
ḳ.+ larıŋuz 107a/2
ḳ.+ larum 071a/1, 077a/10, 079a/11, 088a/6,
193a/12
ḳ.+ larumdan 071b/2, 088a/9
ḳ.+ larumuŋ 093a/8
ḳ.+ larumuzı 124b/2
ḳ.+ laruŋ 093a/10
ḳ.+ laruŋa 067a/11, 094a/12
ḳ.+ laruŋuz 107a/2
ḳ.+ um 024a/7, 024a/9, 028a/8, 028a/9,
056b/9, 087b/9, 088a/6, 102a/10, 102b/10,
104a/3, 104a/6, 127b/5
ḳ.+ uma 088a/2
ḳ.+ umdur 091b/13, 120a/4, 154a/7
ḳ.+ uŋ 026a/12, 027a/9, 088a/2, 103b/3,

104a/3, 104a/5, 106b/4, 194b/3
ḳ.+ uŋı 103b/7
ḳ.+ uŋuz 086a/12
ḳ.+ uŋuzı 086a/6, 086b/5, 086b/8, 091a/6

ḳardaş oḳuş - [T.] kardeş olmak, kardeş diye çağrılmak
ḳ.- dılar 028a/8

ḳarġa [T.] karga
ḳ. 024b/12, 033b/10, 064b/13
ḳ.+ yı 033b/9, 064a/11

ḳarı - [T.]ihtiyarlamak, kocamak
ḳ.- dum 060a/13, 060b/4

ḳarı [T.] yaşlı, ihtiyar
ḳ. 060b/2, 173a/13, 173b/2, 173b/3,
173b/5, 173b/6, 173b/7

ḳarı ol - [T.]yaşlanmak, ihtiyarlamak
ḳ.- dum 095a/11
ḳ.- mışıdı 095a/1

kārıbān [Far.] kervan krş. kārubān
k.+ ı 061b/11

ḳarıcıḳ [T.] Yaşlı kadın
ḳ.+ ıdı 060a/12 (ḳarıcıġıdı)

ḳarın [T.]karın
ḳ. 023b/13, 024a/1
ḳ.+ dan 008a/8, 008a/9, 008a/10
ḳ.+ ı 039a/13, 143b/4, 185b/2
ḳ.+ ımdağı 187a/6
ḳ.+ ın 040b/11, 040b/12
ḳ.+ ına 144a/6
ḳ.+ ında 047b/6, 143b/2, 143b/4, 143b/6,
143b/8, 143b/12, 170a/11, 187b/12, 188b/9,
192a/4
ḳ.+ ındayıken 187b/11
ḳ.+ ını 168b/4
ḳ.+ ıŋdağı 170a/12, 194a/11
ḳ.+ ları 083b/2, 083b/4
ḳ.+ um 101a/5, 160b/5
ḳ.+ umdağı 170a/13
ḳ.+ umı 193b/9
ḳ.+ umuz 137b/11
ḳ.+ uŋ 185b/10

ḳarını aç - [T.] karnı acıkmak krş. ḳarnı aç -
ḳ.- dı 168a/8

ḳarnı aç - [T.] karnı acıkmak krş. ḳarını aç -
ḳ.- sa 090b/11

ḳarnı doy - [T.] karnı doymak
ḳ.- arıdı 090b/12

ḳarınca [T.] karınca krş. ḳarınça
ḳ. 160b/8, 160b/12, 160b/13, 161a/1,
161a/5, 161a/6, 161a/9, 161a/11, 161b/1,
161b/3, 161b/6, 161b/7, 161b/9, 161b/10,
161b/11, 161b/12, 162a/1, 162a/2, 162a/3,
162a/6, 162a/9, 162a/10, 162a/11, 162a/12,
162a/13, 162b/3, 162b/4, 162b/7, 169a/2
ḳ.+ lar 161a/4, 162b/5
ḳ.+ ları 161a/5
ḳ.+ laruŋ 160b/10

ḳarınça[T.] karınca krş. ḳarınca
ḳ. 161a/2, 162a/5

ḳarındaş [T.] kardeş krş.ḳardaş
ḳ.+ ım 127b/15
ḳ.+ uŋ 202a/6

ḳarış - [T.] dâhil olmak, birlikte olmak
ḳ.- dı 165b/9

kār [Far.] fayda, çıkar

kār it - [Far.+T.] fayda etmek
k.- emez 194a/10 (kār idemez)
k.- mez 053a/6

kār ḳıl - [Far.+T.] fayda vermek
k.- maz 038b/2

ḳarlaġıç [T.] kırlangıç
ḳ. 177a/4

ḳarşı [T.] karşı krş. ḳarşu

ḳarşı ṭur -[T.]karşılaşmak, karşı karşıya gelmek krş. ḳarşu ṭur -
ḳ.- dılar 151b/7

ḳarşu [T.] karşı krş. ḳarşı
ḳ. 013b/3, 024b/13, 040b/8, 054b/5,
054b/6, 054b/9, 072b/10, 073a/11, 083b/11,
083b/13, 089b/10, 092b/4, 109b/13, 129a/10,
149b/6, 158a/10, 174a/10, 192a/2, 201a/4,
204a/10
ḳ.+ dur 007a/7
ḳ.+ ġı 016a/13
ḳ.+ muza 051a/11
ḳ.+ sına 159a/7, 163a/6

ḳarşu çıḳ - [T.] karşılamak
ḳ.- dı 103b/5
ḳ.- dılar 086b/1, 093a/13, 144b/13, 200b/2, 201a/7, 205b/10
ḳ.- uŋ 093a/11
ḳ.- up 062a/12

ḳarşu gel - [T.] Birini karşılamak
ḳ.- di 103b/4
ḳ.- diler 174b/2
ḳ.- e 083b/9

ḳarşu ol - [T.] karşı çıkmak, itiraz etmek
ḳ.- mayam 138a/9

ḳarşu ṭur - [T.] Karşısında bulunmak; karşı koymak, direnmek krş. ḳarşı ṭur -
ḳ.- dı 182a/10

ḳarşu var - [T.] karşı karşıya gelmek, savaşmak anlamında
ḳ.- alum 203b/13
ḳ.- dı 043b/12
ḳ.- dılar 207b/11
ḳ.- madı 151b/11

ḳarşu yürü - [T.] karşılamak
ḳ.- di 081a/6, 152a/4

ḳarşula - [T.] karşılamak
ḳ.- mışlardı 202b/15
ḳ.- yalum 203b/13

kārubān [Far.]kervan krş. kārıbān
k. 062a/2, 069b/13, 070a/1, 071a/2,
071a/4, 071a/9, 090b/1, 103b/2, 104a/1,
195a/6, 195a/10, 201a/3
k.+ a 088b/11, 196a/10, 196a/11, 201a/7
k.+ dan 201a/4

kārubān başı [Far.+T.] kervanbaşı krş. kārbān
k. 070a/6

kārubān sarāy [T.] Ana yollarda kervanların konaklaması için yapılan büyük han
k.+ a 196a/1

ḳaṣd [Ar.] Niyet, istek, amaç, gāye
ḳ.+ ıla 087b/3, 098a/2, 098a/3, 098a/4
ḳ.+ ına 187b/5

ḳaṣd et - [Ar.+T.] Amaçlamak krş. ḳaṣd it-

ḳ.- di 112a/13
ḳ.- diler 129b/7

ḳaṣd eyle - [Ar.+T.] Amaçlamak
ḳ.- di 035b/1, 109b/13

ḳaṣd it - [Ar.+T.] Amaçlamak krş. ḳaṣd et-
ḳ.- di 056b/5, 063a/6, 073a/4, 098a/6, 100b/7, 102b/1, 102b/5, 104b/9, 105a/10, 105a/11, 152a/13, 187a/3, 191a/1
ḳ.- diler 066a/4
ḳ.- medi 186b/9
ḳ.- mesünler 051b/12

ḳaṣd ḳıl - [Ar.+T.] Amaçlamak
ḳ.- dı 032b/5

ḳaṣıd et - [Ar.+T.] Amaçlamak, birlikte olmaya zorlamak krş. ḳaṣd et-, krş. ḳaṣd it-
ḳ.- esin 074a/6 (ḳaṣıd edesin)

ḳassād edici [Ar.+T.] kasdedici
ḳ.+ ler 125a/3

ḳaş [T.]kaş
ḳ.+ ları 006b/12

ḳaş - [T.]kaçmak
ḳ.- dı 060a/1

kāşke [Far.]keşke
k. 139b/13

ḳat [T.]kat, huzur, makam
ḳ. 003a/9, 006a/3, 007a/3, 007a/6
ḳ.+ dur 004a/9
ḳ.+ ıma 123a/15
ḳ.+ ımdan 091a/13
ḳ.+ ına 015b/3, 016a/7, 016b/13, 027a/5, 028a/6, 029a/2, 030a/2, 036b/8, 038a/8, 039a/3, 043a/3, 043a/12, 043b/10, 044b/3, 049a/8, 050a/8, 051a/7, 055a/3, 056b/4, 056b/5, 056b/10, 062a/2, 067a/5, 083b/10, 085b/1, 087a/12, 088b/8, 089a/11, 091a/13, 097b/2, 102b/13, 103b/11, 113a/7, 117a/6, 130a/15, 130b/8, 131a/2, 144b/3, 147a/3, 153a/4, 164b/3, 179a/12, 179a/13, 181a/11, 191a/6, 191b/1, 195a/11, 196b/2, 197b/2, 204a/8
ḳ.+ ında 003a/9, 003a/10, 004a/6, 007a/7, 012b/8, 030a/5, 036a/10, 036a/11, 053a/4, 058b/6, 058b/8, 063a/3, 069b/2, 073b/2, 077b/10, 078a/4, 085b/5, 085b/6, 087b/11, 091b/1, 094a/11, 102b/7, 104a/5, 106a/1, 107a/13, 108b/13, 127b/12, 135b/9, 137a/13, 147b/12, 157a/7, 166b/10, 171b/2, 172b/7, 173a/10, 174a/13, 175b/1, 176b/9, 178b/6, 185a/11, 186a/7, 186a/8, 195a/7, 206a/8
ḳ.+ ındağı 107b/5
ḳ.+ ından 045b/12, 103b/11, 182b/3, 182b/5, 183a/6, 187a/13
ḳ.+ ındayıdum 135b/10
ḳ.+ larında 102b/3
ḳ.+ uma 028b/13, 130b/2
ḳ.+ umda 014b/7, 044b/3, 070b/5, 081a/11, 084b/8, 085a/13, 085b/1, 105a/5, 123a/14,

154a/1, 157a/10, 162a/1, 187a/10
ḳ.+ umdan 060b/9, 163b/7, 192a/1
ḳ.+ uŋa 128b/8, 130b/2
ḳ.+ uŋda 068b/8, 091a/9, 102a/6, 185a/3
ḳ.+ uŋdan 091a/13
ḳ.+ uŋdandur 126b/15
ḳ.+ uŋuzda 091a/11

ḳatına gel - [T.]huzura çıkmak
ḳ.- di 053a/1, 053b/7, 057b/9, 058a/1,
060a/4, 068b/2, 078b/8, 079a/6, 094a/8,
099b/3, 099b/6, 111a/15, 113a/9, 130b/6,
130b/14, 133a/5, 170a/11, 179a/7, 181b/11,
183b/7, 185a/10, 192b/3, 194b/12, 195b/7,
196b/3, 197b/4, 198b/5, 201b/9, 206a/10,
206a/11
ḳ.- diler 061b/12, 062a/2, 075a/9, 091b/4,
112a/5, 112a/14, 118a/8, 121a/8, 122b/9,
129b/14, 137b/13, 149b/12, 165b/4, 171b/4,
175b/9, 181a/10, 193b/6, 205b/7, 206a/6
ḳ.- icek 171a/6
ḳ.- irdi 175a/12
ḳ.- mege 058a/6

ḳatına gir - [T.] bir kimsenin yanına varmak, yanına gitmek
ḳ.- di 104b/10, 105a/3
ḳ.- e 166b/7

ḳatına oḳu - [T.]huzuruna davet etmek, çağırmak
ḳ.- dı 150a/10
ḳ.- dımı 086b/4

ḳatına var - [T.]huzuruna çıkmak
ḳ.- alum 104b/2
ḳ.- dı 039b/1, 187b/3
ḳ.- dılar 131a/8, 188b/13
ḳ.- duġı 137b/2
ḳ.- ımaz 052b/6
ḳ.- uŋ 091a/7
ḳ.- uram 170a/13
ḳ.- urdı 081b/9, 187a/11

ḳat - [T.]katmak, eklemek
ḳ.- dı 149b/2

ḳatar [Ar.] Birbiri arkasına sıralanmış hayvan veya taşıt dizisi.
ḳ.+ ların 122a/15

ḳatı [T.] katı, sert, insanın gücüne giden
ḳ. 018a/2, 020a/7, 031b/6, 034a/10,
038a/2, 039a/6, 042a/1, 042a/4, 056a/1,
058b/5, 069a/6, 071a/6, 072a/10, 074a/4,
074b/13, 078b/13, 082a/4, 084b/13, 085a/6,
085b/6, 090a/10, 095a/1, 097b/1, 100a/12,
100b/2, 102b/2, 103a/9, 103b/6, 106b/12,
140b/4, 144b/3, 147a/2, 147b/6, 147b/11,
150a/5, 155a/5, 157b/3, 163a/4, 172b/6,
172b/8, 175a/10, 180b/5, 185a/7, 186a/8,
191a/13, 194b/5, 196a/13, 200a/7, 201a/15,
202b/5, 204b/12, 205b/1, 205b/6
ḳ.+ dur 019b/12

ḳatı gel - [T.]zor gelmek
ḳ.- di 150a/13, 161b/9
ḳ.- ir 161b/10

ḳatı ḳatı aġla - [T.] zarı zarı ağlamak
ḳ.- dı 022a/9

ḳatı sev - [T.] çok sevmek
ḳ.- er 057b/11

ḳatı söyle - [T.] Sert ve kırıcı sözler söylemek
ḳ.- me 103a/4, 103a/6
ḳ.- megil 103a/8

ḳatır [T.]katır
ḳ. 004b/3
ḳ.+ ları 082a/8

ḳatlan - [T.] katlanmak, dayanmak
ḳ. 136a/8
ḳ.- dı 199b/14

ḳatranlu [Ar.] katranlı
ḳ. 005a/2

ḳaṭre [Ar.]damla
ḳ. 204a/7

ḳav [T.] kav
ḳ.+ um 100b/1

ḳav dut - [T.] kav yakmak
ḳ.- dı 022a/1

ḳavaḳ [T.] kavak ağacı
ḳ.+ dan 054b/13, 055a/12
ḳ.+ ı 054b/13 (ḳavaġı)

ḳavış - [T.]kavuşmak
ḳ.- urdı 059a/10
ḳ.- ursam 093a/7

ḳavışdur - [T.]kavuşturmak
ḳ.- a 088a/6

ḳavil [Ar.] sözleşme krş. ḳavl

ḳavil eyle - [Ar.+T.] sözleşmek, söz vermek
ḳ.- di 193a/7

ḳavim [Ar.]kavim, topluluk
ḳ. 055a/2, 065b/7
ḳ.+ den 206a/6
ḳ.+ üŋle 066a/10

ḳavī ol - [Ar.+T.] Kuvvetli, güçlü olmak
ḳ.- a 103b/1

ḳavl [Ar.]söz, kelam krş. ḳavil
ḳ. 033a/13, 057b/4, 063a/1, 063a/2, 073b/1, 100b/11, 108a/13, 113a/14, 187b/10, 205b/11
ḳ.+ de 025a/8
ḳ.+ den 073b/1, 106b/4
ḳ.+ e 041a/2, 088b/6, 113a/11, 138a/11, 173b/3
ḳ.+ i 088b/8, 112b/2, 127a/12, 205b/13
ḳ.+ imüzden 127a/12
ḳ.+ in 206a/6
ḳ.+ inde 057a/9, 073a/10, 073a/11, 073b/6, 097a/5, 122b/13, 123b/1, 147b/4
ḳ.+ üm 027b/9
ḳ.+ ümdin 127a/15
ḳ.+ ümüzden 108a/13
ḳ.+ üŋ 028a/10

ḳavle dur - [Ar.+T.] sözünde durmak
ḳ.- am 152a/3

ḳavl eyle - [Ar.+T.] sözleşmek, söz vermek
ḳ.- ŋ 112b/2

ḳavline dur - [Ar.+T.]sözünde durmak krş. ḳavlüŋe dur -
ḳ.- dılar 205b/12

ḳavl it - [Ar.+T.] sözleşmek, söz vermek

ḳ.- di 089a/12
ḳ.- diler 206a/5
ḳ.- diŋiz 089a/1
ḳ.- düm 106a/12, 106b/3
ḳ.- elüm 108a/12 (ḳavl idelüm)
ḳ.- erüm 113a/10 (ḳavl iderüm)
ḳ.- evüz 108a/11 (ḳavl idevüz)
ḳ.+i iderüz 106b/5 (ḳavl iderüz)
ḳ.+ i itdiler 205b/12
ḳ.- mek 028a/10
ḳ.- mişidi 082a/11
ḳ.- mişlerdi 205a/4
ḳ.i- erüz 106b/5 (ḳavl iderüz)

ḳavlüŋe dur - [Ar.+T.] sözünde durmak krş. ḳavline dur -
ḳ.- up 106b/10

ḳavm [Ar.] kavim, topluluk
ḳ. 005a/6, 008a/4, 029b/8, 030a/6,
030a/8, 030b/3, 034b/4, 037a/6, 037a/11,
037a/12, 037b/1, 037b/11, 037b/12, 040a/13,
040b/3, 040b/4, 041a/1, 041a/3, 041a/9,
041b/10, 050a/8, 051a/4, 062a/1, 062a/2,
062a/6, 065a/4, 065a/6, 065b/2, 065b/8,
065b/13, 066a/4, 067b/8, 067b/9, 071a/5,
071a/6, 082b/3, 083a/2, 088a/13, 090b/7,
104a/1, 108a/7, 111b/5, 112b/1, 112b/9,
113a/7, 115b/2, 116b/15, 117a/13, 118a/3,
119b/4, 120b/7, 120b/14, 121b/4, 121b/7,
122a/14, 123a/6, 123b/12, 123b/14, 124a/11,
125a/10, 125b/10, 126a/9, 129a/5, 141b/2,
142a/2, 142a/9, 142b/12, 142b/13, 143a/2,
144b/4, 144b/12, 149b/7, 150a/11, 152a/12,
163b/11, 168a/12, 174b/3, 176a/13, 181a/4,
181b/9, 186b/7, 187a/1, 187a/3, 187b/1,
191b/8, 192a/5, 192a/10, 196b/2, 196b/3,
205b/7, 205b/8, 206b/4
ḳ.+ den 120b/11
ḳ.+ dür 114a/13
ḳ.+ e 006b/11, 031a/5, 037a/10, 040a/12,
066b/13, 107b/6, 120a/3, 124b/6, 127a/7,
144b/4, 187a/3, 206b/3
ḳ.+ ı 126a/2
ḳ.+ ıla 114a/13
ḳ.+ ına 078a/12
ḳ.+ i 027a/13, 030b/12, 036b/8, 037a/9,
037b/4, 038a/5, 038a/9, 038b/4, 039a/11,
040a/4, 041b/3, 043b/6, 051a/1, 062a/2,
065b/10, 070a/1, 082a/2, 082b/1, 083b/4,
084b/11, 086b/1, 089b/9, 090b/1, 091a/13,
092b/11, 096b/3, 097a/12, 098b/6, 099a/12,
103b/2, 103b/5, 105b/12, 108b/10, 109b/3,
111a/7, 111b/6, 114a/3, 114b/1, 115b/10,
117a/4, 117b/9, 118b/14, 119a/6, 120a/11,
121a/8, 123a/2, 123a/5, 128a/9, 128a/12,
128b/4, 129a/12, 129b/11, 129b/13, 133b/4,
137b/3, 138b/13, 139b/7, 140a/13, 140b/6,
140b/13, 141a/10, 142a/12, 142b/3, 142b/6,

143a/4, 144b/11, 146b/7, 146b/10, 149b/7,
149b/11, 150b/7, 150b/11, 151a/4, 151a/12,
152a/11, 165a/12, 169a/5, 172a/11, 172a/13,
174a/1, 174a/12, 181a/2, 181a/6, 181a/9,
181b/12, 184a/2, 186b/4, 186b/12, 191a/13,
192b/1, 192b/4, 193a/4, 195a/10, 196b/10,
200b/1, 203b/13, 205a/4, 206a/4
ḳ.+ idür 098b/3
ḳ.+ ile 038a/6, 038b/11, 051a/7, 071a/9,
095a/5, 111a/14, 115b/1, 128b/11, 191b/1
ḳ.+ ilerin 153a/4
ḳ.+ imle 105b/11
ḳ.+ in 008b/1, 027a/10, 037b/2, 038a/10,
083a/10, 089b/7, 104a/9, 106b/6, 111a/3,
113b/1, 114a/5, 150a/11, 182a/11, 192a/9,
195a/6, 205b/4
ḳ.+ inde 082a/7
ḳ.+ inden 066b/7, 089a/13, 089b/6, 096b/7,
098b/11, 105a/2, 111b/1, 121b/2, 138b/12,
152a/12, 170b/5, 206a/5
ḳ.+ indendür 104a/5
ḳ.+ indenidi 104a/1
ḳ.+ indensin 194b/7
ḳ.+ ine 034a/3, 036b/6, 038b/1, 043b/6,
046a/13, 065b/8, 070b/11, 071a/4, 089a/13,
093a/7, 093a/11, 100b/6, 104a/1, 104b/5,
105b/12, 111a/14, 113b/8, 126b/8, 129b/10,
129b/12, 140a/11, 142a/5, 144b/13, 145a/1,
149a/9, 172b/4, 188b/1, 189b/9, 191b/4,
205b/10, 206a/4
ḳ.+ ini 034a/1, 110a/13, 133a/4, 149b/9
ḳ.+ inüŋ 029b/7, 116b/5
ḳ.+ leri 124b/9, 188b/1
ḳ.+ lerile 129a/11
ḳ.+ lerüŋ 093a/10
ḳ.+ uŋ 118a/7
ḳ.+ üm 100a/5
ḳ.+ ümden 046b/6, 102a/10, 128a/15
ḳ.+ ümi 142a/1
ḳ.+ ümüŋ 162b/1
ḳ.+ ümüz 086a/5, 091b/3, 164b/7
ḳ.+ ümüzi 092b/1, 104b/2
ḳ.+ üŋ 004a/12, 004b/1, 004b/6, 004b/9,
004b/13, 005a/4, 037a/8, 040b/13, 056a/5,
061b/12, 066b/3, 104a/7, 121a/15, 126a/3,
142b/6, 144b/2, 144b/3
ḳ.+ üŋden 046b/5, 140a/7
ḳ.+ üŋe 105b/10
ḳ.+ üŋi 030a/2, 030a/13, 113b/8
ḳ.+ üŋüŋ 141b/10
ḳ.+ üŋüzden 141a/9, 195a/10

ḳaya [T.]kaya
ḳ.+ ya 041a/13

ḳayadaḳ [T.] kayalık
ḳ.+ ta 204b/3

ḳayd [Ar.] Kaygı, endîşe, tasa
ḳ.+ ın 160a/3
ḳ.+ ına 031b/9

ḳaydını gör-[Ar.+T.] ihtiyaçlarını gidermek
ḳ.- em 097a/2

ḳayġu [T.] kaygı, endise
ḳ.+ ŋ 017a/13

ḳayır - [T.] Kaygılanmak, tasalanmak, endişe etmek
ḳ.- maz 179b/13, 180a/12

ḳayna -[T.]kaynamak, yüzeye çıkmak
ḳ.- dı 173a/9
ḳ.- r 174a/1, 176a/3
ḳ.- yaçaḳdur 117b/8
ḳ.- yu 061b/2

ḳaynat - [T.]kaynatmak
ḳ.- dı 149b/2
ḳ.- dılar 175a/1
ḳ.- maḳ 159b/6

ḳaz - [T.]kazmak
ḳ.- alar 161a/13
ḳ.- alum 204b/11
ḳ.- arken 204b/12
ḳ.- dı 025a/1
ḳ.- dılar 053a/12
ḳ.- maġa 204b/12

ḳaz [Far.] kaz
ḳ. 064b/11
ḳ.+ ı 064a/9

ḳażā [T.] Kaderin, Allah tarafından ezelde tâyin ve tespit edilen biçimde ve zamanda gerçekleşmesi
ḳ. 017a/2
ḳ.+ sıdur 089b/13
ḳ.+ sına 092a/1
ḳ.+ ya 157a/4

ḳażā-yı ḥācet ḳıl - [Ar.+T.] gerekli şeyleri yapmak
ḳ.- dılar 022b/9

ḳazan - [T.]kazanmak
ḳ. 195b/6
ḳ.- dum 133b/3

ḳażī [Ar.] kadı
ḳ. 084b/6

ḳażiyye [Ar.] İleri sürülen iddiâ, dâvâ, mesele, husus
ḳ.+ yi 147b/3, 206b/11

kebāyir [Ar.] büyük günahlar
k. 009b/4

kebir [Ar.] Büyük, ulu
k.+ i 200b/14

keçi [T.]keçi
k.+ yi 154a/10

kefe [Ar.] Terâzi gözü, terâzi tablası
k.+ sine 178a/3

kefen [Ar.]kefen
k. 027a/4
k.+ ine 157b/4

kefīl ol - [Ar.+T.]kefil olmak
k.- dı 187a/10

kelām [Ar.]söz, ifade
k.+ ında 007a/13

keleci [T.] söz krş. kelecü
k. 015b/3, 016a/2, 016b/2, 042b/5
k.+ yi 016b/12, 030a/8

keleci eyle - [T.] Söz etmek, sohbet etmek
k.- di 015a/5, 016a/8

keleci it - [T.] Söz etmek, sohbet etmek
k.- em 016a/5 (keleci idem)
k.- erse 015b/11 (keleci iderse)
k.- me 107b/8

keleci ḳıl - [T.] Söz etmek, sohbet etmek
k.- ursın 030a/10

kelecü [T.] söz krş. keleci
k.+ ŋ 016a/10

keler [T.] Kertenkele
k. 061b/8, 061b/11
k.+ i 061b/10
k.+ ler 061b/10

kelime [Ar.]kelime, sözcük
k. 015a/9, 020a/7
k.+ sin 177b/1
k.+ yi 015a/11, 015b/10, 016a/5, 019b/11

kemāl [Ar.] olgunluk
k.+ de 029b/7
k.+ indeyidi 013a/9

kemend [Far.] Bir cismi çekmek amacıyla atılan kalın ip
k. 174a/7

kemer [Far.] kemer
k.+ i 076b/1

kemḫā [Far.] Bir nevi ipek kumaş
k.+ ya 071b/11

kemter ol - [Far.+T.] Değersiz, sıradan, hakir olmak; küçülmek
k.- a 185b/11

kenār [Far.]kenar, kıyı
k.+ a 043b/3, 097a/9
k.+ ına 020b/10, 035a/13, 137b/7, 137b/9,
138a/13, 142b/8, 144a/12, 160a/1, 168a/8
k.+ ında 180a/13

kendene [Far.] Yabani pırasa
k. 190b/7

kendi [T.] kendi krş. kendü
k. 038a/5, 156a/4, 195a/5
k.+ den 085b/3
k.+ ler 088b/8
k.+ lerine 051b/9
k.+ niŋ 188b/7

kendiye gel - [T.]kendine gelmek
k.- di 160b/7

kendisi [T.]kendisi
k. 195a/12

kendü [T.] kendi krş. kendi
k. 012b/3, 022b/10, 029b/7, 030b/7,
043a/6, 050a/9, 051b/9, 051b/10, 055b/11,
059a/12, 059b/1, 070a/13, 070b/11, 071b/3,
071b/4, 074a/4, 076a/7, 079b/1, 080a/12,
080b/1, 080b/7, 081a/5, 083b/8, 083b/13,
085a/7, 094b/8, 095b/10, 096b/12, 099b/6,
100b/4, 105b/10, 110b/7, 115a/9, 121b/2,
125b/1, 130a/5, 134b/12, 136b/9, 141a/1,
141b/6, 143a/8, 147b/12, 149b/3, 162b/1,
163b/10, 163b/12, 166b/10, 169a/9, 170a/6,
175b/5, 180b/4, 182a/13, 185a/9, 195b/11,
197a/2, 197a/11, 204b/7
k.+ de 122b/2
k.+ den 027b/11, 041b/4, 060b/5, 067a/2,
078a/9, 085b/2, 155b/10
k.+ ler 084b/2, 125a/11, 165a/5
k.+ leri 144a/10
k.+ lerin 107a/10, 191a/12, 201a/15
k.+ lerüŋ 004b/1, 004b/2, 076b/11
k. +m 133b/3
k.+ me 074a/6
k.+ nüŋ 091a/2, 093a/12, 145b/5
k.+ ŋi 064a/10, 064b/12
k.+ si 042a/1, 051a/4, 051a/13, 064a/12,

065b/9, 071b/1, 078a/12, 082b/6, 089a/2,
092b/9, 106b/8, 113a/9, 125b/4, 139a/2,
145a/5, 151b/4, 151b/10, 156b/8, 156b/9,
163a/10, 176a/11, 176b/7, 192a/11, 200a/15,
205b/2
k.+ sin 161b/2
k.+ ye 038a/5, 041b/3, 069b/10, 073a/5,
089a/6, 101a/12, 168b/7
k.+ yi 017b/4, 027b/6, 053b/3, 055a/13,
064a/10, 064b/12, 070b/13, 071b/5, 102b/11,
126a/1, 130a/2
k.+ yile 091a/3

kendü kendüye [T.]kendi kendine
k. 085a/7

kendüye gel - [T.] kendine gelmek
k.- di 087b/13, 095a/10

kendüzi [T.]kendisi krş. kendüzü
k.+ n 033b/7, 039a/8, 042b/2, 070b/4,
095a/7, 105a/10, 125b/9, 135a/9, 136b/8,
143a/7, 171b/3, 172b/12, 173a/2, 177b/1,
177b/3

kendüzü [T.]kendisi krş. kendüzi
k.+ mden 139b/5
k.+ mi 090b/7
k.+ ŋ 106a/6
k.+ ŋe 014a/4
k.+ ni 204a/9, 204a/10
k.+ ŋi 017b/10, 054a/9, 070b/3, 075a/9, 078a/6,
078a/7

kepek [T.]kepek
k. 182a/4
k.+ inden 022b/5 (kepeginden)
k.+ iŋ 182a/3 (kepegiŋ)

kepenek [T.] Çobanların giydiği kolsuz ve dikişsiz, keçeden dövülerek yapılan giyecek
k.+ ler 022a/6

kerāmet [Ar.] akıl sınırlarını aşan tabiat üstü iş, hârikulâde hal
k. 012b/4, 124b/12, 190a/1
k.+ i 159b/2, 193a/10
k.+ inde 166b/4, 193a/9
k.+ inden 149a/7

kerāmet vir - [Ar.+T.] Keramet ihsan etme
k. 124b/9

kerāmetlü [Ar.+T.] Olağanüstü işler yapan, harikulade hâller gösteren
k. 189a/3

kerem [Ar.] cömertlik, âlicenaplık
k.+ i 092a/10
k.+ ile 103a/2
k.+ in 101a/9
k.+ inden 083a/7
k.+ ümden 076b/6
k.+ ümdür 086a/2
k.+ üŋ 084b/5
k.+ üŋden 061a/13

kerem ehli [Ar.+T.] Cömertlik sahibi
k.+ nüŋ 085a/11

kerem eyle - [Ar.+T.] Cömertlik etmek, iyilik etmek.
k. 092a/4
k.- yesin 091a/13

kerem it - [Ar.+T.] Cömertlik etmek, iyilik etmek.
k. 089a/7, 089a/9, 179a/10
k.- üŋ 088b/13 (kerem idüŋ)

keremli [Ar.+T.] Cömert, lutufkâr; âlîcenap krş. keremlü
k.+ siyem 085a/11

keremlü [Ar.+T.] Cömert, lutufkâr; âlîcenap krş. keremli
k.+ lerüŋ 083a/6

keret [Ar.] Defa, kere, kez
k. 054b/7

kerīm [Ar.] Kerem sâhibi (kimse), cömert, âlîcenap
k. 092a/10
k.+ sin 083a/13

kerkes [Ar.] Akbaba krş. kerkez
k. 003a/3, 006a/10, 020b/11, 021a/2,
054a/12, 158b/5, 186a/2
k.+ dür 186a/2
k.+ lere 054b/1

kerkez [Ar.] Akbaba krş. kerkes
k.+ idi 020b/9

kerpiç [T.]kerpiç, çiğ tuğla krş.kerpüç
k. 164b/13, 165a/2, 165a/7
k.+ i 009a/3, 158b/4
k.+ leri 165a/8

kerpüç [T.]kerpiç, çiğ tuğla krş.kerpiç
k. 174b/13
k.+ i 165a/7

kerre [Ar.] Defa, kez, sefer
k. 170a/8

kes - [T.] kesmek
k. 064a/8, 147a/10, 201b/7
k.- di 042b/9, 043b/8, 069a/8, 147a/11,
180a/2, 190b/10, 199b/10, 201b/9
k.- diler 075b/11, 076a/1, 076a/6, 147a/12,
148b/9, 165a/2, 173a/7
k.- diŋüz 080a/2
k.- düŋüz 080a/1
k.- em 110a/15, 110b/1, 192b/13
k.- emedi 201b/7
k.- eyin 147a/6
k.- iŋ 168b/10
k.- me 059a/5
k.- medi 059a/3, 059a/5, 075b/12, 075b/13
k.- medüŋüz 080a/3
k.- mek 091a/7
k.- meŋ 091a/6
k.- meyelerdi 169a/5
k.- mezdi 038b/11
k.- mişler 075b/2, 147b/3
k.- mişüz 080a/4
k.- üp 172b/13, 180a/6

kese-dur - [T.] kesmeye devam etmek, kesiyor olmak
k.- urlarıdı 075b/1

kesdir - [T.]kestirmek
k. 173a/5
k.- di 165a/1

kese [T.] kese
k. 179a/9
k.+ ye 179a/4
k.+ yi 179a/5

kesil - [T.] kesilmek
k.- mesün 032a/9
k.- mez 124a/7
k.- miş 192b/13
k.- ür 124a/7

keşke [Far.]keşke
k. 133b/5

keyfiyet [Ar.] durum, vasıf, nitelik
k.+ in 150b/5

kez [T.] Defa, kere, sefer
k. 005b/1, 006a/2, 022a/1, 023a/9,
023b/2, 023b/8, 027a/3, 028b/1, 028b/8,

030b/6, 033b/11, 035a/10, 038b/12, 041b/2,
042a/12, 042b/8, 043b/8, 049b/10, 050b/11,
055b/10, 055b/11, 055b/12, 056a/1, 059a/4,
060b/4, 065a/11, 065a/12, 066a/5, 071a/4,
071a/8, 072a/9, 072b/11, 081b/9, 084a/9,
086b/9, 089b/3, 089b/5, 090b/4, 090b/12,
095b/3, 095b/13, 104b/8, 106a/4, 106b/2,
106b/8, 110b/4, 112a/11, 112a/15, 112b/3,
113a/10, 121b/15, 131b/14, 134a/1, 134a/2,
137a/4, 140b/3, 141b/13, 146b/1, 147a/13,
147b/1, 154b/10, 155a/2, 178a/5, 179a/11,
182b/6, 183a/10, 185a/5, 190a/3, 192b/1,
192b/6, 193a/13, 195a/3, 198b/8, 201b/6,
205b/6, 207b/9
k.+ den 109a/11

kezlik [T.] bu defalık
k.+ e 172a/11 (kezlige)

ḳıble [Ar.]kıble
ḳ.+ ye 129a/10

ḳıġır - [T.] Çağırmak, davet etmek, seslenmek, haykırmak
ḳ. 196a/12
ḳ.- dı 026a/1, 043b/9, 045a/4, 045a/8,
045b/5, 047a/13, 057b/6, 075b/6, 079b/4,
087a/12, 153a/13, 181a/11, 191a/6, 196a/12
ḳ.- dılar 071a/13, 079a/12, 097b/8, 186a/9,
206b/2
ḳ.- sun 079b/11

ḳıġırt - [T.] çağırtmak, seslendirmek
ḳ. 057a/13

ḳıl - [T.] Yapmak, etmek, eylemek.
ḳ.- a 107b/4
ḳ.- am 081a/4, 192a/12
ḳ.- avuz 060b/13
ḳ.- dı 011b/2, 011b/3, 019a/1, 022b/12,
032a/7, 033b/9, 044b/1, 107a/4, 138a/1,
153b/7, 191a/4
ḳ.- dıġın 192a/3
ḳ.- dılar 122b/15, 176b/5, 207b/14
ḳ.- duġı 100a/1, 122b/14
ḳ.- duġuŋ 036b/11
ḳ.- dum 011b/13, 020b/5, 082a/4, 142b/2,
164a/11
ḳ.- ıram 100a/1
ḳ.- ırlar 177b/3, 181a/10
ḳ.- ırsın 141b/5
ḳ.- ırum 099b/13
ḳ.- madı 192a/3
ḳ.- maḳdan 084b/10
ḳ.- maya 021a/12
ḳ.- mazmı 145a/10
ḳ.- uŋ 104a/12, 181a/9
ḳ.- ur 040a/3, 073a/12, 073b/1, 074b/12
ḳ.- urlar 024b/2, 048a/7
ḳ.- urlardı 203a/2
ḳ.- urmı 145a/9
ḳ.- ursın 023b/9, 036b/12

ḳıl [T.]kıl
ḳ. 026a/8, 097b/13, 167b/7, 181b/3
ḳ.+ ını 153b/2, 199b/4
ḳ.+ lar 026a/9

ḳılıç [T.] kılıç
ḳ.+ ımla 201b/7 (ḳılıcımla)
ḳ.+ ın 201b/8 (ḳılıcın)
ḳ.+ ları 129a/12
ḳ.+ ların 129a/6

ḳılıcdan geç - [T.] çok sayıda insanın kılıçla öldürülmesi
ḳ.- diler 192a/6

ḳılıç bağlan - [T.]kılıç kuşanmak
ḳ.- dı 203b/15

ḳılıç ur - [T.] Düşmana karşı kılıç kullanmak
ḳ.- mışıdı 139b/12

ḳıllı [T.] kıllı
ḳ.+ dur 167a/13

ḳımılda- [T.]hareket etmek

ḳımıldanı-gör -[T.] kımıldanmak, hareket etmek
ḳ.- di 202b/2

ḳır - [T.] helâk etmek, öldürmek
ḳ.- alar 055a/11
ḳ.- dı 146a/10, 174a/6
ḳ.- dılar 152a/9, 173b/6, 207b/11
ḳ.- ıŋ 173b/6, 205b/8
ḳ.- madılar 173b/7
ḳ.- maḳdan 055b/1
ḳ.- maŋ 173b/7
ḳ.- uŋ 055b/1

ḳıraŋ [T.] kıyı, kenar, uç
ḳ.+ ına 115b/5, 115b/6
ḳ.+ ında 069b/13

ḳırdur - [T.] helak ettirmek, öldürtmek
ḳ.- a 119a/9
ḳ.- arımış 114b/3

ḳırıḳ [T.] çapkın
ḳ.+ ların 063b/2

ḳırıl - [T.]helak olmak, ölmek
ḳ.- dı 145b/6

ḳırḳ - [T.] kırkmak
ḳ.- dı 022a/6

ḳırḳ [T.]kırk sayısı
ḳ. 025b/7, 025b/9, 025b/10, 027a/1,
029b/4, 033a/9, 033b/3, 033b/4, 040a/7,
055a/6, 055a/12, 055b/8, 081a/9, 082a/5,
093a/6, 093a/12, 099a/6, 104b/6, 110b/9,
112b/8, 119a/15, 120a/8, 142a/6, 143b/4,
143b/5, 143b/12, 144a/3, 144a/11, 144b/1,
145b/6, 154a/12, 162b/10, 166a/3, 167a/12,
168a/12, 169b/7, 170a/7, 170a/13, 176b/12
ḳ.+ ından 170a/13

ḳırḳ biŋ [T.] kırk bin sayısı
ḳ. 003b/1, 005b/2, 082a/6, 089b/2,
089b/7, 089b/8, 093a/12, 108b/8, 151a/8,
161a/8, 161a/9

ḳırḳ biş [T.] kırk beş sayısı
ḳ. 025a/9

ḳırḳ sekiz [T.] kırk sekiz sayısı
ḳ. 148b/11

ḳırḳ üç [T.] kırk üç sayısı
ḳ. 116b/11

ḳırnaḳ [T.] cariye, halayık
ḳ.+ ı 167a/11 (ḳırnaġı)

ḳışa [T.] kısa
ḳ. 110a/3
ḳ.+ sı 037a/8

ḳışāş [Ar.] Anlatma, hikâye etme
Ḳ.+ ı 001b/1

ḳısıraḳ [T.] Dişi at krş. ḳısraḳ

ḳ.+ a 176a/11(ḳısıraġa)

ḳısraḳ [T.] Dişi at krş. ḳısıraḳ
ḳ. 176a/9
ḳ.+ a 115a/7 (ḳısraġa)
ḳ.+ ı 115a/10 (ḳısraġı)

ḳıṣṣa [Ar.] Kısa hikâye, ibretli hikâye, fıkra, rivâyet
ḳ. 068a/1
ḳ.+ dan 067b/2
ḳ.+ i 028a/2, 029a/6, 035a/7, 035b/6,
036a/3, 038a/9, 038b/13, 041b/7, 065a/3,
066b/7, 096b/5, 131b/15, 141a/3, 142a/4,
145a/2, 148b/12, 157b/5, 169a/8, 170a/1,
173b/10, 178b/10, 180b/10, 182a/6, 184a/1,
184b/9, 186b/1, 187a/4, 189b/8, 192a/7,
200b/14, 203b/13, 204b/8, 205a/4, 205b/9,
206a/4, 206b/4, 207b/13
ḳ.+ laruŋ 067a/12, 067a/13
ḳ.+ sın 057b/3
ḳ.+ sına 057b/3

ḳış [T.] kış
ḳ. 036b/5, 100a/13, 100b/1, 187a/12

ḳıt [T.] kıt, az
ḳ. 041a/3

ḳıyama - [T.] vermek istememek, içinden gelmemek
ḳ.- amadı 132a/12

ḳıyāmet [Ar.] Dünyanın sonu, bütün ölülerin dirilerek mahşerde toplanacakları zaman.
ḳ. 002b/11, 072b/12, 076a/3, 177b/8
ḳ.+ e 002a/1, 013b/7, 019a/12, 020a/4,
020a/10, 027b/9, 033a/3, 061b/5, 061b/9,
068a/10, 143b/8, 144a/1, 144a/4, 157b/5,
161a/3, 164a/11, 175a/7, 180b/12, 204a/7

ḳıyāmet ḳop - [Ar.+T.] Kıyamet kopmak; kıyamet günü gelmek
ḳ.- dı 190a/7

ḳıyāssız [Ar.+T.] çok, sayılamayacak kadar
ḳ. 132a/11

ḳıymet [Ar.]değer
ḳ. 070b/5
ḳ.+ i 162a/1
ḳ.+ in 070a/10, 070b/6, 071b/3
ḳ.+ üŋi 070b/4, 071b/4, 071b/5

ḳıymete çıḳ - [Ar.+T.] satışa çıkmak, satılmak
ḳ.- dı 071b/10

ḳıymetī [Ar.]değerli
ḳ. 097b/11, 166b/9, 186b/10

ḳıymeti ol - [Ar.+T.] değerli olmak
ḳ.- maz 070b/10, 135b/9

ḳıymetsüz [Ar.+T.]değersiz
ḳ.+ dür 070b/5

ḳız [T.]kız
ḳ. 008a/6, 024a/7, 041b/13, 056b/9,
062a/8, 096a/5, 099a/3, 099a/4, 099a/7,
099b/4, 099b/5, 099b/11, 167a/12, 172b/8,
172b/11, 173a/1, 173a/2, 173a/3, 173a/4,
173a/8, 181a/13, 187a/8, 204b/2
ḳ.+ a 173a/1

ḳ.+ dan 023b/9, 173a/2
ḳ.+ ı 024a/5, 024a/6, 025a/7, 030b/9,
049a/1, 049a/2, 053b/6, 066b/11, 096a/5,
100a/4, 129b/4, 141a/4, 146a/8, 168a/11,
168b/8, 172b/8, 178b/7, 184a/8, 195b/5,
197a/5
ḳ.+ ıla 082b/5
ḳ.+ ım 042b/13, 100a/2, 181a/12
ḳ.+ ımuz 097b/3
ḳ.+ ımuzı 168a/11
ḳ.+ ımuzla 082b/2
ḳ.+ ın 008a/8, 046b/8, 100a/5, 135b/12,
152a/12, 172b/10, 205b/9
ḳ.+ ından 066b/12
ḳ.+ ındandur 141a/5
ḳ.+ ını 036b/1, 036b/2, 172b/8
ḳ.+ lar 092b/6, 099a/13, 099b/1
ḳ.+ ları 065a/13
ḳ.+ larıdı 032a/13
ḳ.+ larıla 092b/6
ḳ.+ ların 066b/7, 111b/3, 184a/4
ḳ.+ larına 092b/10
ḳ.+ larından 008a/7, 027b/4, 056b/10, 066b/8,
104b/11, 146b/3, 153b/4, 169a/8
ḳ.+ larıŋuz 082b/13
ḳ.+ larum 065b/13, 092b/6
ḳ.+ laruŋ 099b/3, 099b/9
ḳ.+ laruŋı 066a/2
ḳ.+ um 181a/12
ḳ.+ uŋ 008a/7, 043a/2, 172b/9

ḳız ḳardaş [T.] kız kardeş
ḳ.+ ı 085a/4, 125a/5, 131b/15
ḳ.+ larınuŋ 104a/5

ḳız oġlan [T.] bakire
ḳ. 095b/9, 165b/10
ḳ.+ ıdı 097b/1

ḳızıl [T.] kızıl, kırmızı renkli
ḳ. 001b/6, 006a/7, 006a/13, 007b/10,
012b/1, 037b/5, 039a/13, 108b/9, 158b/5,
176b/2, 176b/13, 204a/6

ḳızlıḳ [T.] kıtlık
ḳ. 037a/11, 081b/3, 081b/12, 082a/6,
082a/13, 084a/2, 085b/6, 086a/5, 140b/4,
140b/8, 140b/10
ḳ.+ dan 079a/4, 091b/2, 091b/3, 091b/5,
092b/12
ḳ.+ dur 206a/3

ḳızlıḳ ol - [T.]lıtlık olmak
ḳ.- a 078b/13, 175a/10
ḳ.- dı 181b/5

ḳızıl [T.] kızıl, kırmızı
ḳ. 007b/12

ki [Far.] ki bağlacı
k. 001b/5, 001b/9, 002a/9, 002a/11,
002b/1, 002b/7, 002b/8, 003a/8, 003a/10,
003a/12, 003b/3, 003b/5, 003b/7, 003b/9,
003b/10, 005a/6, 007b/1, 008b/5, 008b/7,
008b/9, 008b/11, 008b/12, 010a/9, 010a/10,
010b/7, 010b/9, 010b/10, 010b/12, 011a/2,
011a/3, 011a/4, 011a/6, 011a/8, 011a/10,
011b/10, 011b/11, 012a/5, 012a/6, 012a/8,
012b/2, 012b/8, 012b/10, 013a/3, 013a/4,
013a/8, 013b/3, 013b/6, 013b/9, 014a/1,
014a/6, 014a/13, 014b/3, 014b/7, 014b/11,

015a/3, 015a/8, 015a/12, 015a/13, 015b/1,
015b/12, 016a/1, 016a/5, 016a/7, 016a/8,
016a/11, 016a/13, 016b/4, 016b/9, 016b/10,
017b/1, 017b/2, 017b/5, 017b/10, 017b/12,
018a/5, 018a/6, 018a/11, 018a/12, 018b/5,
018b/10, 018b/11, 018b/13, 019a/6, 019b/1,
019b/8, 019b/11, 019b/12, 019b/13, 020a/1,
020a/4, 020a/8, 020a/10, 020a/11, 020b/2,
020b/4, 020b/5, 020b/10, 021a/1, 021a/9,
022b/4, 022b/13, 023a/1, 023b/5, 024a/1,
024a/5, 025a/2, 025a/3, 025a/4, 025a/5,
025a/11, 025a/12, 025b/1, 025b/4, 025b/11,
026a/2, 026a/9, 026a/11, 026b/2, 027a/10,
027b/1, 027b/3, 027b/5, 027b/6, 027b/9,
027b/12, 028a/5, 028a/7, 028a/9, 028a/11,
028b/5, 028b/13, 029b/5, 029b/8, 030a/6,
030a/7, 030a/9, 030a/12, 030b/1, 030b/4,
031a/2, 031a/4, 031a/6, 031a/9, 031a/12,
031b/1, 031b/9, 032a/8, 032a/9, 032b/4,
033a/2, 033a/6, 033a/7, 033a/12, 033b/2,
033b/5, 034b/7, 034b/9, 035a/1, 035a/6,
035b/4, 036a/13, 036b/3, 036b/4, 036b/5,
036b/7, 037a/1, 037a/7, 037b/2, 037b/4,
037b/6, 038b/4, 039a/9, 039b/2, 039b/3,
039b/4, 039b/5, 039b/6, 039b/11, 039b/12,
040b/1, 041a/5, 041a/8, 041a/13, 041b/2,
041b/10, 042a/3, 042a/8, 042a/9, 042b/1,
042b/5, 042b/13, 043a/1, 043a/3, 043a/6,
043a/10, 043b/11, 043b/13, 044a/3, 044b/10,
044b/12, 045a/3, 045a/10, 045a/13, 045b/1,
045b/2, 046a/1, 046a/3, 046b/3, 046b/7,
046b/8, 047a/1, 047a/2, 047a/3, 047a/7,
047b/3, 047b/6, 047b/8, 047b/12, 048a/2,
048a/7, 048b/5, 048b/9, 048b/12, 049a/7,
049b/4, 049b/8, 049b/10, 049b/11, 050a/1,
050a/6, 050a/7, 050a/10, 050a/11, 050a/12,
050a/13, 050b/2, 050b/6, 050b/8, 050b/10,
050b/13, 051a/2, 051a/3, 051a/4, 051a/5,
051a/12, 051b/6, 051b/8, 051b/10, 052a/2,
052a/13, 052b/4, 052b/5, 052b/6, 052b/8,
052b/9, 052b/12, 053a/1, 053a/2, 053a/5,
053a/6, 053a/9, 053a/10, 053b/9, 053b/12,
054b/9, 054b/11, 055a/1, 055a/4, 055a/10,
055a/12, 055b/10, 055b/13, 056a/9, 056a/12,
056b/1, 056b/3, 056b/11, 057a/1, 057a/4,
057a/6, 057a/9, 057a/11, 057a/12, 057a/13,
057b/1, 057b/4, 057b/5, 057b/9, 058a/1,
058a/8, 058a/9, 058a/10, 058a/12, 058b/6,

058b/12, 059a/4, 059a/5, 059b/2, 059b/3,
059b/4, 059b/7, 059b/9, 060a/1, 060a/4,
060b/4, 060b/5, 060b/6, 060b/7, 060b/9,
060b/11, 060b/12, 061a/1, 061a/2, 061a/9,
061a/13, 061b/6, 061b/8, 061b/12, 061b/13,
062a/1, 062a/12, 062a/13, 062b/6, 062b/8,
062b/10, 062b/11, 062b/13, 063a/7, 063b/6,
063b/7, 063b/8, 063b/9, 063b/12, 064a/1,
064a/2, 064a/7, 064a/9, 064a/13, 064b/2,
064b/4, 064b/5, 064b/7, 064b/8, 064b/9,
064b/10, 064b/11, 064b/13, 065a/2, 065a/5,
066a/2, 066a/9, 066b/1, 066b/2, 066b/9,
067a/5, 067a/8, 067a/11, 067b/1, 067b/7,
067b/8, 067b/10, 067b/12, 068a/6, 068a/7,
068b/1, 068b/2, 068b/9, 068b/10, 069a/2,
069a/3, 069a/7, 069a/9, 069a/12, 069b/4,
069b/5, 069b/12, 069b/13, 070a/8, 070a/12,
070b/4, 070b/6, 070b/8, 070b/10, 070b/12,
071a/6, 071a/13, 071b/8, 072a/2, 072a/8,
072a/10, 072a/11, 072a/13, 072b/1, 072b/6,
072b/10, 072b/12, 073a/5, 073a/6, 073a/10,
073a/12, 073b/4, 073b/6, 074a/6, 074b/5,
074b/6, 074b/9, 075a/1, 075a/2, 075a/3,
075a/4, 075a/6, 075a/7, 075b/2, 075b/4,
075b/9, 075b/11, 075b/12, 076a/1, 076a/3,
076a/4, 076a/9, 076a/10, 076b/2, 076b/3,
076b/6, 076b/9, 076b/13, 077a/3, 077a/4,
077a/6, 077a/7, 077a/13, 077b/2, 077b/4,
077b/7, 077b/13, 078a/2, 078a/4, 078a/13,
078b/2, 079a/3, 079a/5, 079a/9, 079a/10,
079a/13, 079b/6, 079b/7, 079b/10, 080a/2,
080a/12, 080b/2, 080b/5, 080b/6, 081a/3,
081a/10, 081b/1, 082a/5, 082a/8, 082a/9,
082a/10, 082b/2, 082b/5, 082b/7, 082b/10,
083a/3, 083a/5, 083a/7, 083a/9, 083a/10,
083b/1, 083b/6, 084a/8, 084a/12, 084b/1,
084b/3, 084b/5, 084b/6, 084b/9, 084b/13,
085a/9, 085a/11, 085a/12, 085a/13, 085b/3,
085b/5, 085b/6, 085b/7, 085b/10, 085b/11,
085b/13, 086a/1, 086a/2, 086a/6, 086b/3,
086b/4, 086b/5, 086b/13, 087a/2, 087a/8,
087a/11, 087a/12, 087b/1, 087b/3, 087b/8,
088a/4, 088a/9, 088b/2, 088b/3, 088b/10,
089a/1, 089a/3, 089a/9, 089a/10, 089a/11,
089a/12, 089b/1, 089b/3, 089b/6, 089b/11,
090a/1, 090a/2, 090a/4, 090a/5, 090b/3,
090b/8, 090b/10, 090b/11, 091a/2, 091a/3,
091a/4, 091a/8, 091a/9, 091a/12, 091a/13,

091b/1, 091b/2, 091b/3, 091b/5, 091b/11, 091b/13, 092a/6, 092a/11, 092b/7, 092b/9, 092b/11, 093a/3, 093a/5, 093a/7, 093a/10, 093a/11, 093a/12, 093b/3, 093b/11, 094a/1, 094a/2, 094a/3, 094a/7, 094a/12, 094b/7, 094b/8, 094b/12, 095a/4, 095a/6, 095a/7, 095a/8, 095b/7, 095b/8, 095b/12, 096a/1, 096a/10, 096a/11, 096b/8, 096b/12, 096b/13, 097a/1, 097a/8, 097a/9, 097b/8, 097b/9, 097b/13, 098a/1, 098a/4, 098a/5, 098a/6, 098a/8, 098a/9, 098a/10, 098a/11, 098b/3, 098b/4, 098b/5, 098b/9, 099a/3, 099a/5, 099a/7, 099a/12, 099b/4, 099b/5, 099b/7, 099b/11, 099b/12, 099b/13, 100a/2, 100a/7, 100a/9, 100b/7, 100b/8, 100b/9, 100b/10, 100b/11, 100b/12, 101a/2, 101a/3, 101a/6, 101a/7, 101a/8, 101a/11, 101b/1, 101b/2, 101b/6, 101b/10, 102a/1, 102a/6, 102a/10, 102b/1, 102b/2, 102b/3, 102b/5, 103a/2, 103a/3, 103a/4, 103a/5, 103a/6, 103a/11, 103a/12, 103b/1, 103b/2, 103b/5, 103b/8, 103b/12, 103b/13, 104a/2, 104b/3, 104b/8, 104b/9, 104b/13, 105a/1, 105a/3, 105a/4, 105a/10, 105a/11, 105b/3, 105b/6, 105b/7, 105b/11, 106a/1, 106a/5, 106a/8, 106a/9, 106a/11, 106a/12, 106b/1, 106b/3, 106b/4, 106b/5, 106b/9, 106b/12, 106b/13, 107a/1, 107a/5, 107a/8, 107a/12, 107b/6, 107b/7, 107b/9, 108a/3, 108a/5, 108a/6, 108a/9, 108b/13, 109a/14, 109b/1, 109b/8, 110a/1, 110a/13, 110a/14, 110b/3, 110b/5, 110b/10, 111a/2, 111a/8, 111a/12, 111b/14, 112a/4, 112a/9, 112a/13, 112b/6, 112b/11, 113a/8, 113a/12, 113a/15, 113b/7, 113b/13, 114a/10, 114b/3, 114b/5, 114b/9, 115a/2, 115b/5, 115b/6, 115b/13, 116a/4, 116a/10, 116a/11, 116a/13, 116b/1, 116b/12, 116b/15, 117a/1, 117a/6, 117a/7, 117a/8, 117a/11, 117a/14, 117b/2, 117b/12, 118a/3, 118a/6, 118a/10, 118a/12, 118b/11, 119a/1, 120a/7, 120a/12, 120b/15, 121a/1, 121a/9, 121a/10, 121a/13, 121a/14, 121b/9, 121b/10, 121b/14, 122a/8, 122a/10, 123a/2, 123a/8, 123a/9, 123a/10, 123a/11, 123a/13, 123a/15, 123b/4, 123b/8, 123b/9, 124a/2, 124b/1, 124b/2, 124b/11, 125a/6, 125a/11, 125a/12, 125b/3, 125b/5, 125b/13, 126a/1, 126a/9, 126b/8, 127a/4, 127a/5, 127a/8, 127a/12, 127a/13, 127b/7,

128a/4, 128a/7, 128a/15, 128b/5, 128b/14,
129a/7, 129b/7, 129b/8, 130a/13, 130b/1,
130b/5, 131a/1, 131a/5, 131a/12, 131a/15,
132a/6, 132a/8, 132b/3, 132b/10, 132b/12,
132b/13, 133a/1, 133a/10, 133b/6, 133b/9,
133b/13, 134a/10, 134a/14, 134b/14, 134b/15,
135a/1, 135a/2, 135a/3, 135a/7, 135a/9,
135a/10, 135a/11, 135a/12, 135b/1, 135b/3,
135b/5, 135b/7, 135b/10, 136a/2, 136a/4,
136a/7, 136a/8, 136b/1, 136b/9, 136b/13,
137a/1, 137a/2, 137a/8, 137a/9, 137a/10,
137a/13, 137b/3, 137b/6, 137b/7, 137b/13,
138a/2, 138a/4, 138a/5, 138a/6, 138a/7,
138a/10, 138a/11, 138b/2, 139a/5, 139a/6,
139a/7, 139a/8, 139a/11, 139a/13, 139b/4,
140a/1, 140a/3, 140a/4, 140a/9, 140a/10,
140b/2, 140b/8, 140b/11, 141a/6, 141a/12,
141b/1, 141b/3, 141b/5, 141b/7, 142a/9,
142b/1, 142b/2, 142b/4, 142b/5, 142b/10,
142b/12, 143a/4, 143a/9, 143a/12, 143b/1,
143b/2, 143b/9, 143b/10, 143b/12, 144a/4,
144a/6, 144a/10, 144a/12, 144b/2, 144b/3,
145a/10, 145a/11, 146a/7, 146b/1, 146b/4,
146b/5, 146b/10, 146b/13, 147a/2, 147a/3,
147b/1, 147b/3, 147b/5, 147b/9, 148a/7,
148a/8, 148b/3, 148b/6, 148b/8, 148b/9,
149a/6, 149a/9, 149a/10, 149a/12, 149a/13,
149b/3, 149b/5, 149b/12, 149b/13, 150a/2,
150a/10, 150a/12, 150b/7, 151a/5, 151a/7,
151b/1, 151b/5, 151b/10, 151b/11, 152a/11,
152a/12, 152a/13, 152b/10, 152b/11, 152b/12,
152b/13, 153a/2, 153a/3, 153a/6, 153a/8,
153a/9, 153a/11, 153a/13, 153b/1, 153b/13,
154a/8, 154a/10, 154a/11, 154b/2, 154b/7,
154b/9, 154b/11, 154b/13, 155a/8, 155b/2,
155b/9, 156a/1, 156a/5, 156a/9, 157a/1,
157a/5, 157a/8, 157a/9, 157a/13, 157b/2,
157b/4, 158a/3, 158a/5, 158a/9, 158b/10,
159a/4, 159b/3, 159b/7, 159b/10, 159b/13,
160b/8, 160b/10, 160b/11, 160b/12, 161a/1,
161a/2, 161a/4, 161a/12, 161a/13, 161b/7,
161b/8, 162a/4, 162a/9, 162a/10, 162a/11,
162b/3, 162b/5, 162b/6, 163a/1, 163a/2,
163a/6, 163a/7, 163b/1, 163b/6, 163b/7,
163b/8, 163b/10, 163b/12, 164a/1, 164a/2,
164a/4, 164a/5, 164a/8, 164a/9, 165a/6,
165a/10, 165b/1, 165b/3, 165b/11, 166a/7,
166a/12, 166b/4, 166b/7, 166b/13, 167a/2,

167a/5, 167a/7, 167a/8, 167a/10, 167a/13,
167b/1, 167b/5, 167b/7, 168a/2, 168a/6,
168a/8, 168b/1, 168b/6, 168b/10, 168b/12,
169a/3, 169a/4, 169a/10, 169a/11, 169b/3,
169b/13, 170a/7, 170a/11, 170a/12, 170a/13,
170b/1, 170b/4, 170b/6, 170b/7, 170b/13,
171a/1, 171a/5, 171a/8, 171a/9, 171b/4,
171b/6, 171b/8, 171b/10, 171b/13, 172a/2,
172a/3, 172a/4, 172a/6, 172a/9, 172a/12,
172b/1, 172b/4, 172b/8, 172b/13, 173a/4,
173a/9, 173a/10, 173a/13, 173b/7, 173b/11,
173b/13, 174a/4, 174b/1, 174b/9, 174b/11,
174b/13, 175a/6, 175a/13, 175b/2, 175b/3,
175b/6, 175b/7, 175b/10, 176a/3, 176a/5,
176a/13, 176b/3, 176b/6, 177a/1, 177a/3,
177a/5, 177a/6, 177a/11, 177a/13, 177b/5,
177b/6, 177b/8, 177b/9, 177b/11, 178a/11,
178b/8, 178b/9, 178b/11, 179a/4, 179a/5,
179a/6, 179a/8, 179a/9, 179a/10, 179a/12,
179b/2, 180a/1, 180a/6, 180a/7, 180b/12,
181a/1, 181a/3, 181a/4, 181a/12, 181b/6,
181b/12, 182a/7, 182a/13, 182b/7, 182b/9,
183a/1, 183a/4, 183a/5, 183a/11, 183b/1,
183b/3, 183b/4, 183b/7, 183b/12, 183b/13,
184a/6, 184a/9, 184a/11, 184a/12, 184a/13,
184b/4, 184b/8, 184b/9, 184b/13, 185a/9,
185b/2, 185b/3, 185b/4, 185b/5, 185b/9,
185b/10, 185b/11, 185b/12, 185b/13, 186a/1,
186a/12, 186b/7, 186b/8, 186b/9, 186b/13,
187a/6, 187a/7, 187a/9, 187a/11, 187a/12,
187b/1, 187b/2, 187b/4, 187b/12, 188a/3,
188a/7, 188a/13, 188b/12, 189a/7, 189a/11,
189a/13, 189b/2, 189b/7, 189b/11, 189b/12,
190a/3, 190a/6, 190a/11, 190a/12, 190b/4,
190b/5, 190b/6, 190b/7, 190b/8, 190b/12,
190b/13, 191a/8, 191a/9, 191b/2, 191b/10,
191b/11, 192a/2, 192a/8, 192a/11, 192b/3,
192b/6, 192b/7, 192b/10, 192b/13, 193a/1,
193a/2, 193a/3, 193a/5, 193a/11, 193b/3,
193b/7, 193b/12, 194a/2, 194a/3, 194a/4,
194a/9, 194a/10, 194a/13, 194b/5, 194b/6,
194b/13, 195a/7, 195a/9, 195a/12, 195b/12,
196a/1, 196a/4, 196a/8, 196a/9, 196b/5,
196b/8, 196b/10, 196b/11, 197a/2, 197a/7,
197a/9, 197a/13, 197b/5, 197b/8, 197b/9,
197b/12, 197b/13, 198a/1, 198a/7, 198a/10,
198b/1, 198b/3, 198b/5, 198b/6, 198b/10,
198b/13, 199a/2, 199a/3, 199a/4, 199a/9,

199a/11, 199a/12, 199a/15, 199b/1, 199b/2,
199b/3, 199b/6, 200a/1, 200a/5, 201a/1,
201a/9, 201b/1, 201b/4, 201b/6, 201b/7,
202a/1, 202a/14, 202b/5, 203b/8, 203b/15,
204a/6, 204a/7, 204a/10, 204a/13, 204b/1,
204b/3, 204b/4, 204b/7, 204b/10, 204b/12,
205a/1, 205a/7, 205b/8, 205b/10, 205b/11,
206a/1, 206a/2, 206a/4, 206a/5, 206b/2,
206b/3, 206b/7, 206b/9, 206b/10, 206b/13,
207a/3, 207a/4, 207a/5, 207a/6, 207a/13,
207b/3, 207b/8, 207b/10, 207b/11

kibrit [Ar.] kibrit
k. 004b/11

kiçi [T.]küçük
k. 086a/6, 086b/5, 086b/8, 141a/11
k.+ ken 084a/13
k.+ si 093b/10

kile [Ar.] 1040 dirhemlik hububat ölçeği. Kile.
k. 088b/2, 089a/1
k.+ si 088a/11, 088b/12
k.+ sin 088b/1
k.+ yi 088a/11, 088b/7, 092b/9, 141a/11,
141b/2

kilise [Far.] Hıristiyanların ibâdet yeri, hıristiyan tapınağı krş. kilse
k.+ nüŋ 192b/12

kilse [Far.] Hıristiyanların ibâdet yeri, hıristiyan tapınağı krş. kilise
k. 195a/4
k.+ de 195a/4

kim [T.] Hangi kimse, ki bağlacı
k. 002a/1, 002b/5, 002b/11, 003a/5,
003b/4, 005b/12, 008a/1, 008a/13, 008b/6,
008b/12, 010a/2, 010a/10, 010a/12, 010b/7,
011a/9, 011b/10, 011b/13, 012a/2, 012a/4,
012a/7, 012a/9, 012b/7, 012b/13, 013a/1,
013a/13, 013b/7, 013b/11, 014a/2, 014a/4,
014b/1, 015b/3, 015b/13, 017a/7, 017a/12,
017b/7, 017b/8, 017b/9, 017b/12, 018a/7,
018a/11, 018a/13, 018b/1, 018b/9, 019a/5,
019a/9, 019a/13, 020a/12, 020b/3, 021a/1,
022a/11, 022a/12, 022b/12, 023a/6, 023a/12,
024b/2, 024b/9, 025a/6, 025a/12, 025b/1,
025b/8, 026a/6, 026a/9, 026b/7, 026b/9,
026b/11, 026b/12, 027b/7, 028a/8, 028b/9,
029a/6, 030a/6, 032a/7, 032b/3, 032b/9,
032b/11, 033a/1, 033a/3, 033b/6, 033b/9,
034a/8, 034a/9, 034b/6, 034b/8, 034b/10,
034b/11, 036a/13, 037b/3, 037b/7, 038a/5,
039a/1, 039a/3, 039a/12, 039b/13, 040a/1,
040a/5, 040b/5, 040b/12, 042a/4, 043a/12,
043b/2, 043b/12, 044a/4, 044a/7, 044a/11,
044a/12, 044b/13, 045a/2, 045b/13, 046a/4,

046b/11, 047a/6, 047a/13, 047b/2, 047b/7,
047b/8, 047b/9, 047b/10, 047b/11, 048a/12,
048b/13, 049a/6, 049b/6, 049b/12, 050a/1,
050a/2, 050a/3, 050a/12, 050b/1, 050b/12,
051a/6, 051a/8, 051b/1, 051b/4, 051b/5,
052a/4, 052a/5, 052a/6, 052a/12, 052b/6,
053a/2, 053a/6, 053a/11, 053b/8, 053b/10,
054a/3, 054b/2, 054b/10, 054b/11, 055a/5,
055a/13, 055b/4, 055b/6, 056b/13, 057a/10,
057a/11, 057a/12, 057b/3, 058a/1, 058a/11,
058a/13, 058b/2, 058b/5, 058b/7, 059a/7,
059a/8, 059a/9, 059a/11, 059a/12, 059b/3,
059b/5, 059b/6, 059b/7, 059b/11, 060a/9,
060b/3, 061a/3, 061a/4, 061a/5, 061a/7,
061a/8, 063b/13, 064a/6, 064b/1, 064b/5,
064b/6, 064b/10, 065a/9, 065b/1, 066a/4,
066b/4, 067a/2, 067a/9, 067b/2, 068a/1,
068a/3, 068b/13, 069a/4, 069b/5, 069b/10,
069b/12, 070a/10, 070a/11, 070a/13, 070b/1,
070b/5, 070b/7, 070b/9, 071a/5, 071a/13,
071b/7, 071b/8, 072a/4, 072b/8, 073a/1,
073a/4, 073a/8, 073a/9, 073b/3, 073b/9,
074a/3, 074a/4, 074a/5, 074a/6, 074a/12,
074b/10, 074b/13, 075b/2, 075b/6, 075b/10,
076a/13, 076b/1, 076b/3, 077b/6, 078a/9,
079a/3, 079a/4, 079a/8, 079a/11, 079a/13,
079b/3, 079b/5, 079b/11, 080a/1, 080a/5,
080a/8, 080a/10, 080b/4, 080b/5, 080b/11,
081a/3, 081b/13, 082a/4, 082a/5, 082a/8,
082a/11, 082b/1, 082b/12, 083a/5, 083a/9,
084a/2, 084a/6, 084a/9, 084b/1, 084b/8,
085a/13, 085b/3, 085b/11, 086a/1, 086a/4,
086a/9, 087a/4, 087a/5, 087b/2, 087b/7,
089b/9, 090a/8, 090b/6, 093a/8, 093b/12,
093b/13, 094b/5, 094b/13, 095b/2, 096a/2,
096b/6, 096b/10, 097a/11, 097b/5, 097b/11,
098a/9, 098a/12, 098b/1, 098b/5, 098b/6,
099a/1, 099a/2, 099a/12, 099a/13, 099b/5,
100a/13, 100b/2, 100b/3, 101b/4, 102a/3,
102b/7, 102b/13, 105a/3, 105b/8, 106a/1,
106a/2, 106a/3, 106a/5, 106b/2, 106b/5,
106b/8, 106b/11, 107a/3, 107a/9, 107b/3,
107b/4, 107b/12, 108a/6, 108b/7, 109b/3,
111b/11, 112a/6, 112a/12, 115b/13, 116a/14,
116b/5, 116b/7, 119a/8, 119b/1, 119b/2,
120a/7, 121b/11, 122b/11, 122b/15, 123a/4,
123a/5, 123b/1, 124b/9, 125a/4, 125a/13,
125a/15, 125b/13, 126b/15, 127a/1, 128b/13,

129a/4, 129b/3, 129b/15, 130a/2, 130a/3,
130a/4, 132a/3, 132a/15, 134a/3, 135a/9,
135b/2, 135b/4, 135b/6, 135b/9, 136a/1,
136a/5, 136a/7, 136a/9, 136a/11, 136a/13,
136b/8, 137a/1, 137a/3, 137b/1, 139a/1,
139a/9, 139a/12, 139a/13, 139b/2, 139b/13,
140a/4, 140a/6, 140a/13, 140b/3, 141a/8,
141a/10, 141a/11, 141a/13, 142b/5, 143b/8,
144a/8, 144a/9, 144b/3, 145a/5, 145a/7,
145b/3, 147b/3, 147b/4, 147b/7, 148a/11,
148b/4, 149b/9, 150a/7, 150b/9, 151a/3,
151a/4, 152a/10, 152b/3, 152b/5, 153b/10,
155a/5, 155b/11, 156b/1, 156b/2, 157b/10,
158a/7, 159b/2, 160a/3, 160a/8, 161b/12,
162b/3, 162b/13, 163b/7, 164b/1, 164b/2,
164b/9, 166a/12, 166b/10, 167a/5, 167b/13,
168a/7, 168b/9, 169b/8, 170a/3, 171a/3,
171a/5, 171a/7, 171a/12, 171a/13, 171b/1,
171b/4, 172b/12, 173b/5, 173b/13, 174a/1,
174a/11, 174b/10, 175a/11, 175b/10, 175b/13,
176a/6, 178a/7, 178a/13, 178b/5, 179a/3,
180a/7, 180b/1, 181b/8, 183b/3, 186a/5,
186a/9, 186b/1, 186b/9, 187b/1, 187b/5,
187b/6, 188b/11, 188b/12, 189a/1, 189a/2,
189a/3, 189a/6, 189a/12, 189b/13, 190a/9,
190a/10, 190b/5, 191a/1, 191a/6, 191b/6,
192a/6, 192b/9, 192b/10, 192b/11, 193a/8,
194a/3, 194a/5, 194b/12, 195b/7, 196b/2,
197b/5, 198a/5, 198a/6, 198a/7, 198a/8,
202a/11, 202a/12, 202b/10, 202b/11, 203a/15,
203b/11, 203b/15, 204a/1, 204a/5, 205b/1,
205b/12, 207b/4
k.+ den 060a/11, 101a/1, 105b/2
k.+ dür 013a/12, 045a/1, 045a/9, 047b/9,
049a/4, 049a/5, 070b/12, 074b/2, 077a/8,
079a/8, 104b/7, 166b/2, 177a/5
k.+ e 069b/9, 084b/10, 131a/1, 131a/3,
150b/6, 163b/2, 202a/13
k.+ em 191b/4
k.+ iŋçün 013a/12
k.+ iseŋ 196b/4
k.+ sin 015a/6, 027b/3, 029a/13, 177b/7,
177b/8, 205a/7
k.+ ün 036b/12
k.+ üŋ 084b/9, 089a/1, 103b/12, 107b/4,
194b/7
k.+ üŋdür 025b/5, 081a/7
k.+ üŋile 135a/10
k.+ ven 187b/11

kimesne [T.] Kimse krş. kimse
k. 001b/5, 015b/13, 033b/2, 051a/2,
052a/7, 071b/2, 072a/12, 091a/7, 101a/11,
122a/3, 142a/6, 147a/2, 151b/11, 171b/8,
183b/12, 198b/4
k.+ de 081b/13

k.+ yi 037a/9

kimi [T.] Bazısı
k. 036a/1, 036a/2, 077a/13, 101a/1
k.+ ni 077b/2
k.+ nüŋ 203b/13, 204b/4, 204b/5

kimisi [T.] Bazısı
k. 056a/5, 091b/8, 091b/9, 178a/11

kimse [T.] Kimse krş. kimesne, kimsene
k. 003b/1, 015a/10, 035a/5, 043a/6,
052a/4, 052b/6, 056a/10, 071b/9, 079a/9,
081a/11, 090a/2, 128b/5, 133b/9, 137b/4,
141b/2, 154b/8, 157b/13, 159a/3, 159b/10,
159b/11, 161b/7, 164a/5, 164a/6, 168b/13,
170a/11, 183b/3, 183b/12, 186a/5, 186b/9,
188a/12, 190a/11, 192a/3, 192a/10, 194a/5,
194a/9, 197a/8, 202a/2, 205b/1, 206a/9
k.+ den 102a/1, 152b/6, 194b/4
k.+ mi 089b/13
k.+ müz 099b/10
k.+ nüŋ 092a/1, 102a/4, 131b/2, 150a/8
k.+ ŋüz 099a/7, 195a/9
k.+ ye 014b/6, 047a/2, 094b/9, 131a/4,
159b/12, 161a/13, 169a/1, 171a/4, 206a/9
k.+ yi 084a/7, 143a/6

kimsene [T.] kimse krş. kimesne,kimse
k. 033b/1, 203b/5
k.+ m 046b/6, 069a/7
k.+ yi 033a/4

kimyā [T.] Bakır, kurşun vb. âdî mâdenleri iksir denilen maddeyi ilâve ederek gümüş veya altına dönüştürme ilmi, simyâ
k. 132a/2

kimyā otı [T.]simya ilminde kullanılan ot
k.+ ydı 132a/5

kir [T.] kir
k. 084b/9

kireç [T.] kireç
k. 159b/6, 177a/8

kiremid [Yun.]kiremit krş.kiremit
k. 177a/8

kiremit [Yun.] kiremit krş.kiremid
k.+ den 185b/3, 185b/12
k.+ i 158a/8, 158a/9

kişi [T.]kişi, insan, kimse, şahıs
k. 002b/5, 014b/1, 016b/1, 016b/4,
018b/9, 026b/7, 031b/4, 034a/4, 036a/10,
036a/11, 037a/13, 037b/1, 038a/2, 038b/9,
040a/6, 043b/9, 044b/13, 045a/3, 045a/5,
045b/4, 045b/8, 048b/11, 048b/12, 051a/7,
051a/13, 052a/2, 054a/2, 055a/2, 058b/2,
060b/7, 065a/9, 066a/11, 070b/10, 071a/2,
071a/7, 071a/9, 071b/5, 071b/12, 072a/7,
075b/12, 077b/7, 077b/8, 078b/10, 079a/13,
079b/4, 079b/5, 079b/13, 080a/9, 081b/4,
084a/6, 085b/5, 086b/3, 087b/7, 089b/6,
090a/3, 090b/8, 092b/8, 095a/7, 098a/13,

098b/1, 098b/7, 098b/11, 099a/4, 099a/6,
099b/9, 102b/11, 103a/1, 103b/13, 104b/12,
107b/3, 107b/5, 108a/7, 109b/11, 110a/4,
119b/9, 121b/2, 123a/4, 123b/13, 124a/2,
124a/13, 129b/2, 129b/3, 129b/7, 130b/11,
130b/13, 130b/15, 131a/2, 131a/4, 131a/6,
131a/12, 132a/9, 134a/4, 135a/12, 135b/1,
135b/7, 135b/9, 136a/4, 136a/11, 136b/1,
137a/13, 140a/4, 140a/7, 140b/9, 141b/11,
142b/13, 143a/2, 145b/1, 150b/7, 151a/7,
153b/12, 154b/1, 154b/2, 155a/11, 155a/13,
155b/1, 156b/6, 156b/7, 156b/13, 157a/2,
160a/8, 164b/2, 164b/11, 166a/11, 168a/7,
168a/11, 168b/6, 170b/5, 173b/6, 174a/5,
174a/7, 174a/8, 176a/10, 176a/11, 178b/11,
179a/3, 179a/4, 179a/6, 179a/7, 179a/10,
180a/11, 181a/2, 181a/10, 181b/1, 181b/8,
182b/4, 183b/6, 183b/9, 184b/8, 185b/5,
186a/9, 186b/5, 189b/13, 190b/9, 191a/13,
193b/8, 194a/11, 194b/1, 195a/8, 198a/1,
198b/1, 200b/9, 201a/5, 201b/3, 201b/4,
203b/15, 204a/4, 204b/7, 205a/13, 206a/2,
206a/5, 206a/6, 207a/4, 207a/8, 207a/9
k.+ den 054a/7, 076b/2
k.+ dür 079a/13, 087a/11, 091a/8, 095a/8,
099b/1, 104a/4, 106a/7, 107a/11, 108b/13,
126a/2, 150b/1, 162a/9, 170b/12, 172a/2,
190a/11
k.+ le 123b/6
k.+ ler 050b/8, 051b/11, 062a/1, 065a/6,
071b/1, 079a/7, 084a/8, 107a/13, 107b/5,
121b/3, 127a/5, 150a/12, 151a/7, 168a/9,
173b/8, 181a/12, 181b/10, 193b/5, 193b/7,
194a/3
k.+ lerden 066a/10, 205b/12
k.+ lerdi 112b/1, 188b/4
k.+ lerdür 077a/4, 193b/8
k.+ lere 070a/6, 106b/11, 107a/6, 195b/5
k.+ leredür 106b/12
k.+ leri 118b/12, 162a/13
k.+ lersiz 061b/13, 077a/12, 084b/9, 183b/7
k.+ lerüŋ 070b/6, 119a/6, 162b/1
k.+ niŋ 085a/3
k.+ nüŋ 059a/8, 074a/3, 094b/7, 103b/12,
119b/12, 140b/2, 150a/7, 168a/11, 178b/11
k.+ sen 184b/4
k.+ sin 016b/5, 030a/9, 030a/12, 034b/13,
042b/5, 043a/1, 104b/13, 105a/3, 157a/8,
162a/11, 190a/6, 191b/5, 194b/6, 198b/6
k.+ ydi 114a/3, 126a/8, 202b/2
k.+ ye 011a/6, 051a/10, 058a/5, 066b/7,
087b/2, 106a/4, 115b/15, 128a/2, 140a/5,
161b/4, 165b/5, 179a/9, 184b/11, 190b/13,
193b/13

k.+ yi 011b/6, 016b/3, 079a/8, 080a/12,
095a/8, 129b/12, 129b/15, 131b/6, 131b/11,
140b/10, 145a/11
k.+ yidi 029a/8, 030b/10, 148a/10, 182a/13
k.+ yile 176a/11, 176a/12

kişi oğlı [T.]insan oğlu
k.+ na 031b/4

kişi şal - [T.] haberci göndermek
k.- ıŋ 092b/2

kitāb [Ar.] Kitap, kutsal kitaplar
k. 120a/15, 120b/10
k.+ da 045a/5, 152b/11, 183b/9, 195a/9,
197b/4
k.+ ı 170a/6
k.+ ında 042a/8
k.+ larda 175b/10
k.+ ların 153a/4
k.+ um 028b/2, 028b/5
k.+ umuza 042a/7, 046b/2
k.+ umuzda 067b/5

kitāb gel - [Ar.+T.] Kutsal kitabın insanlara ulaşması
k.- di 188b/9
k.- e 197b/6

ḳo- [T.]koymak, bırakmak, vazgeçmek, canını bağışlamak krş. ḳoy-
ḳ. 064a/8, 068a/12, 077b/12, 084b/5,
111a/12, 173b/3, 174a/3, 182b/11, 187a/10
ḳ.- dı 002b/9, 002b/10, 005a/11, 005b/1,
005b/7, 005b/8, 010a/3, 010a/4, 023b/12,
023b/13, 024a/13, 026a/8, 029b/4, 034a/9,
039a/7, 043a/12, 046b/8, 048a/10, 048b/3,
061a/5, 061a/12, 063a/12, 064a/12, 066a/5,
069a/11, 075a/11, 096b/8, 099a/9, 101a/13,
147b/8, 155b/13, 156a/12, 156b/8, 156b/12,
161a/4, 168b/10, 172a/4, 174a/8, 178a/3,
178a/4, 182b/11, 186a/9, 186b/3, 194b/8,
199b/8, 200a/13
ḳ.- dılar 005a/10, 013b/2, 027a/5, 031a/4,
038b/8, 063a/9, 072b/4, 076b/8, 081a/9,
085b/8, 087a/13, 090a/10, 091a/13, 098a/6,
108b/9, 159a/10, 160a/6, 165a/8, 173b/7,
176a/12, 178a/1, 182a/11, 187a/11, 193b/9,
193b/10, 195a/7
ḳ.- dılarsa 178a/2
ḳ.- dum 037a/2
ḳ.- duŋ 147b/12, 172b/2, 188b/2
ḳ.- ġıl 018b/1, 023b/5, 098b/3, 173b/3
ḳ.- ma 202a/14
ḳ.- madı 116a/7, 183b/7
ḳ.- madılar 106a/1, 192b/2
ḳ.- maduŋ 116a/11
ḳ.- maġa 085b/2
ḳ.- mamış 114a/6
ḳ.- maŋ 089b/5, 191b/8
ḳ.- mayalar 205b/11
ḳ.- maz 068b/1
ḳ.- mazdı 067a/6
ḳ.- mazlar 192b/4
ḳ.- mış 172a/3, 194b/6
ḳ.- mışdur 016b/6, 104a/10
ḳ.- mışıdı 036a/8, 067a/5, 084a/6, 130a/14,
182a/13
ḳ.- mışlardı 030a/3, 067b/9, 166a/2

ḳ.- mışlardur 007a/4
ḳ.- muşıdı 067a/4
ḳ.- ŋ 047b/10, 066a/1, 070a/3, 076a/12,
191b/8
ḳ.- rıdı 122a/13
ḳ.- rlardı 159a/1
ḳ.- rsavuz 111b/2
ḳ.- salar 004b/5, 004b/8
ḳ.- ya 021a/4

ḳoca [T.] Yaşlı, ihtiyar
ḳ. 060a/13, 060b/2, 142b/12, 179b/12,
179b/13, 180a/1, 180a/4, 180a/5, 180a/6,
180a/7, 180b/2, 184b/5, 194b/13, 198b/5
ḳ.+ dur 084b/12, 099a/7
ḳ.+ lar 144b/5
ḳ.+ lardan 063b/1
ḳ.+ sın 141b/8
ḳ.+ ya 179b/12
ḳ.+ yı 091b/7

ḳocacuḳ [T.] yaşlı kimse
ḳ. 135a/3

ḳocal - [T.] ihtiyarlamak, yaşlanmak
ḳ.- dı 060b/4
ḳ.- dum 081b/10, 195b/4
ḳ.- maya 015a/9
ḳ.- ur 015a/11
ḳ.- urmı 015a/10

ḳocaluḳ [T.]ihtiyarlık, yaşlılık
ḳ.+ um 057a/4 (ḳocaluġum)
ḳ.+ uma 023a/10 (ḳocaluġuma)

ḳoç [T.] koç
ḳ. 022a/4, 024a/13, 024b/2, 059b/10,
059b/11, 059b/13, 060a/1
ḳ.+ ı 059b/7, 059b/8, 060a/1
ḳ.+ ıdur 024b/2

ḳoç - [T.]kucaklamak
ḳ.- ardı 154b/4
ḳ.- ayım 068b/9
ḳ.- dı 071a/2, 088a/3, 127b/15, 148a/13,
194a/4, 194b/8
ḳ.- uŋ 060a/1

kodur - [T.] koydurmak
k.- mış 165a/7

ḳoġa [T.] kova
ḳ.+ ya 069a/6, 070a/1

ḳoḳu [T.]koku
ḳ.+ dur 010b/1
ḳ.+ sı 091b/1, 092b/6, 092b/10, 123a/13,
157b/4, 161b/8
ḳ.+ sın 093a/3
ḳ.+ sını 092b/5

ḳol [T.]kol
ḳ.+ ına 197a/13
ḳ.+ ında 164a/11

ḳolluḳçı [T.] Hizmetkar.
ḳ. 007a/5, 036a/8
ḳ.+ ları 097a/8, 097a/9
ḳ.+ su 006b/1

ḳon - [T.] konmak, yerleşmek, konaklamak
ḳ.- ardı 176b/5
ḳ.- arlarsa 165b/7
ḳ.- ayın 200b/6
ḳ.- dı 039a/13, 055b/4, 153a/6, 153a/7,
162b/12, 164a/13, 186b/7
ḳ.- dılar 035a/13, 061b/12, 069b/13, 195a/4,
196a/2, 205b/11, 205b/13
ḳ.- mışlardı 201a/11

ḳondıla - [T.] yerleşmek, ev yapmak
ḳ.- dılar 065a/6

ḳondur - [T.] kondurmak, yerleştirmek
ḳ.- dı 063a/5, 093b/11, 174a/11
ḳ.- dılar 087a/11

ḳonşı [T.] komşu krş. ḳonŋşı
ḳ. 019b/8

ḳonşılıḳ [T.] komşuluk krş. ḳonŋşulıḳ, ḳonşuluḳ
ḳ.+ ın 017b/7 (ḳonşılıġın)

ḳonşuluḳ [T.] komşuluk krş. ḳonşılıḳ, ḳonŋşulıḳ
ḳ.+ ın 022a/10 (ḳonşuluġın)
ḳ.+ una 026b/13 (ḳonşuluġuna)

ḳonuḳ [T.] konuk, misafir
ḳ. 138b/12, 156b/5

ḳonuḳla - [T.] misafir etmek
ḳ.- rsın 162b/4

ḳonuḳlıḳ [T.] misafirlik krş. ḳonuḳluḳ
ḳ.+ a 139a/4 (ḳonuḳlıġa)

ḳonuḳlıḳ eyle - [T.]misafir etmek krş. ḳonuḳluḳ eyle -
ḳ.- di 075a/10
ḳ.- diler 105b/12

ḳonuḳlıḳ ḳıl - [T.] misafir etmek
ḳ.- sa 136a/12

ḳonuḳluḳ [T.] misafirlik krş. ḳonuḳlıḳ
ḳ.+ a 057b/6, 057b/10, 196a/12 (ḳonuḳluġa)
ḳ.+ umuz 162b/3 (ḳonuḳluġumuz)
ḳ.+ uŋda 160b/5 (ḳonuḳluġuŋda)

ḳonuḳluġa al - [T.]misafir etmek
ḳ.- madılar 138b/13

ḳonuḳluḳ eyle - [T.]misafir eylemek ḳonuḳlıḳ eyle -
ḳ.- di 088a/10

ḳonŋşı [T.] komşu krş. ḳonşı
ḳ.+ ya 141a/7

ḳonŋşulıḳ [T.]komşuluk krş. ḳonşılıḳ, ḳonşuluḳ
ḳ.+ ına 058b/3

ḳonŋşuluḳ [T.] komşuluk krş. ḳonşılıḳ, ḳonşulıḳ
ḳ.+ ından 058b/2

ḳop - [T.] Haşrolmak; toplanmak, ayağa kalkmak, harekete geçmek, zuhur etmek
ḳ.- a 171a/1, 185b/12, 185b/13
ḳ.- ar 179b/7
ḳ.- aruz 072b/13
ḳ.- dı 071a/5, 207a/4
ḳ.- dılar 035a/10
ḳ.- ısardur 096b/7
ḳ.- mışıdı 186b/2

ḳopar - [T.]koparmak, ayırmak, ortaya çıkarmak
ḳ. 096a/11, 096a/13
ḳ.- am 076b/7
ḳ.- dı 038a/1
ḳ.- dılar 159a/10
ḳ.- ma 096a/13
ḳ.- mışıdı 098a/9
ḳ.- urdı 029a/9

ḳorḳ - [T.] korkmak
ḳ.- ar 095a/5, 203b/13
ḳ.- aram 050b/2, 068b/6, 087a/8, 138a/6, 150a/2, 161a/12, 170b/4, 171a/5, 171b/2, 194a/2, 194a/8, 197a/9, 204a/7
ḳ.- aramki 102b/7
ḳ.- arıdı 069a/13, 158b/11
ḳ.- arın 015a/13, 042b/3, 072b/12, 073a/1, 096b/12
ḳ.- arız 090b/6
ḳ.- arlar 101b/4
ḳ.- arlardı 119b/9
ḳ.- arsın 035a/2
ḳ.- aruz 046b/5

ḳ.- ayıdı 101b/8
ḳ.- dı 006a/3, 039a/3, 047b/8, 048a/13,
051b/12, 056a/8, 060a/9, 101b/2, 101b/5,
101b/6, 101b/12, 106b/9, 109a/15, 109b/2,
109b/5, 115a/6, 134b/2, 134b/11, 154a/4,
168a/6, 168b/1, 177a/13, 191a/1
ḳ.- dılar 013a/3, 032b/7, 104a/11, 108a/5,
114b/2, 119a/5, 165a/13, 183b/13
ḳ.- duġı 109b/2
ḳ.- duġumuz 047b/1
ḳ.- dum 034b/13, 045b/10, 105a/7, 116a/13,
127b/7
ḳ.- ma 029b/5, 060a/10, 099b/7, 101b/12,
102a/1, 109b/6, 154a/5, 177a/13, 197a/9
ḳ.- madı 101b/2
ḳ.- maġıl 047b/11, 102b/9
ḳ.- maŋ 046b/5, 104a/12, 114a/11, 114b/3,
151a/10
ḳ.- masunlar 076a/2
ḳ.- maya 076a/3, 076a/5, 101b/10
ḳ.- maz 075b/13
ḳ.- mazam 157a/12
ḳ.- mazdı 152b/6
ḳ.- mazlar 101b/3, 101b/13
ḳ.- mazmısın 095a/4
ḳ.- sa 018b/10
ḳ.- sun 108b/4
ḳ.- uŋ 030a/7, 035a/6, 069a/1, 141a/12
ḳ.- up 105a/10

ḳorḳı [T.] korku krş. ḳorḳu
ḳ.+ sından 172a/1

ḳorḳu [T.]korku krş. ḳorḳı
ḳ.+ dan 070a/5, 076a/4, 083b/7, 190a/8
ḳ.+ dur 101b/1
ḳ.+ larını 076a/4
ḳ.+ m 119a/2
ḳ.+ sı 039a/5, 171b/1
ḳ.+ sın 172b/2
ḳ.+ sından 145a/10, 154b/10, 170b/1, 171b/9
ḳ.+ yıla 046b/12

ḳorḳu düş - [T.] korkmak, endişelenmek
ḳ.- di 036b/7, 040a/3

ḳorḳulu [T.]korkulu
ḳ.+ dur 106a/8

ḳoru - [T.] korumak
ḳ.- madı 129a/13

ḳoş - [T.] koşmak, eklemek, yanına arkadaş olarak vermek
ḳ.- ardı 133a/5
ḳ.- dı 022a/8, 169a/9, 195b/10

ḳov - [T.] kovmak
ḳ.- arsız 183a/2
ḳ.- dı 207b/11
ḳ.- dılar 146b/10, 183a/1
ḳ.- dısa 182b/12
ḳ.- maḳ 065b/5

ḳovala - [T.]kovalamak, koşturmak
ḳ.- dı 073b/10
ḳ.- yı 073b/13

ḳovlaş - [T.] Gıybet etmek
ḳ.- urlardı 187b/5

ḳoy-[T.] koymak, bırakmak, vazgeçmek, canını bağışlamak krş. ḳo-
ḳ. 149a/13
ḳ.- a 085b/5, 085b/6, 137a/13
ḳ.- alar 089a/10, 173a/5
ḳ.- alummı 077a/7
ḳ.- am 015a/13
ḳ.- ar 101a/6, 107a/6

ḳ.- asın 015a/8, 047b/11
ḳ.- asız 129a/7, 190a/9
ḳ.- avuz 141b/6
ḳ.- dı 018b/13, 032a/11, 053b/4, 056a/10,
057b/8, 074a/7, 097a/5, 098a/7, 125b/6,
149b/3, 149b/4, 152a/7, 179a/4, 193b/9,
194b/11
ḳ.- dılar 012b/13, 053a/12, 069a/6, 079b/4,
086a/9, 098a/6, 128b/12, 157b/4, 173a/7
ḳ.- duġı 041a/11
ḳ.- duġına 144a/6
ḳ.- dum 128a/8
ḳ.- ġıl 032a/8
ḳ.- ısar 162a/8
ḳ.- maġa 172a/7
ḳ.- mazam 076b/5
ḳ.- salardı 005b/6
ḳ.- sunlar 098a/3, 098a/4
ḳ.- uŋ 010b/8, 086a/9
ḳ.- up 052a/9, 078a/1, 122a/12, 193b/9,
206b/9
ḳ.- usardum 143b/8

ḳoyu-vir - [T.]serbest bırakmak
ḳ.- esin 091a/13

ḳoydur - [T.] koydurmak, yerleştirtmek
ḳ.- mışmış 092b/9

ḳoyın 1 [T.] koyun (hayvan adı)
ḳ.+ dan 022a/6
ḳ.+ ın 029b/7

ḳoyın 2 [T.] koyun, kucak
ḳ.+ ına 057b/8, 102a/2, 105a/12, 108a/2

ḳoyun 1 [T.] koyun (hayvan adı)
ḳ. 008a/13, 029a/10, 062a/5, 062a/6,
064a/4, 067a/4, 067a/5, 068a/13, 100a/7,
100a/10, 104a/5, 135b/11, 135b/12, 135b/13,
151a/13, 151b/3, 155a/13, 155b/1, 155b/6,
155b/7, 179b/3, 179b/4, 182b/11, 193a/13,
193b/1
ḳ.+ a 154a/9
ḳ.+ dan 155b/5
ḳ.+ ı 067a/4, 099a/3, 145b/6, 145b/7,
151b/4, 154a/7, 154a/8
ḳ.+ ın 100a/4, 149a/4
ḳ.+ lar 023a/12, 100a/12, 193b/4
ḳ.+ laruŋı 102b/3
ḳ.+ um 100a/3, 154a/7
ḳ.+ umuz 099b/10
ḳ.+ uŋ 145b/8

ḳoyun 2 [T.] koyun, kucak
ḳ.+ una 106a/9
ḳ.+ uŋa 102a/1

kök [T.] kök
k.+ i 185b/6

kök çekiş - [T.] soyuyla övünmek
k.- diler 194b/3

kölige [T.] gölge
k. 122b/6

köpük [T.] köpük
k.+ inden 003b/11, 006a/2 (köpüginden)

kör [T.] kör

kör it - [T.] kör etmek
k.- düŋ 066a/6

kör ol -[T.] kör olmak
k.- dılar 053b/4, 066a/6

kös [Far.]büyük davul
k. 093a/13

köşek [T.] deve yavrusu
k.+ i 040b/12, 040b/13, 041a/13 (köşegi)

köşk [Far.] köşk, bahçe içindeki büyük süslü ev, kasır
k. 009b/2, 052b/6, 177a/1, 177b/6
k.+ de 009b/3
k.+ e 167b/4, 177a/2
k.+ i 045a/1
k.+ inde 196a/5
k.+ ler 158a/11
k.+ lerin 136b/4
k.+ üŋ 177a/3

köy [T.] köy
k. 034a/3, 035b/1, 043b/6, 129b/11,
129b/12, 138b/12, 138b/13, 146b/7, 146b/10
k.+ de 179b/10, 179b/11
k.+ den 146b/7
k.+ e 035b/5, 138b/11, 146b/8, 146b/10,
179b/8
k.+ i 034a/4
k.+ lerde 146b/13
k.+ leri 147a/1
k.+ lerine 043b/6
k.+ üŋ 129b/9, 129b/10, 129b/13
k.+ üŋüzde 129b/10

ḳubbe [Ar.]kubbe, yarım küre şeklinde olan binâ, dam
ḳ. 158a/12, 196a/6, 196a/8
ḳ.+ ler 166a/6, 166a/7
ḳ.+ lere 166a/7
ḳ.+ nüŋ 158a/12
ḳ.+ si 192b/12
ḳ.+ ye 012b/1

ḳucaḳla - [T.]kucaklamak
ḳ.- dı 093b/9

ḳudret [Ar.] Kuvvet, güç, tâkat, iktidar
ḳ. 137a/4
ḳ.+ i 002a/9, 059a/12, 083b/8, 083b/13
ḳ.+ idür 101b/4
ḳ.+ ile 134b/12, 169a/1
ḳ.+ in 148a/4
ḳ.+ inden 043b/4, 100b/4, 101b/4
ḳ.+ indendür 189a/3
ḳ.+ iyle 114b/14, 148b/2
ḳ.+ ümi 064a/9, 149a/13
ḳ.+ ümle 097a/2
ḳ.+ ümüz 149a/9
ḳ.+ ümüzi 114b/9

ḳudret-i nūrı [Ar.+T.] nurunun kudreti
ḳ.+ ndan 076a/7

ḳul [T.] kul, köle, hizmetkar
ḳ. 052a/11, 053a/5, 057a/12, 070a/4,
070a/5, 070b/8, 070b/9, 071a/13, 071b/6,
071b/7, 071b/8, 072a/5, 074a/8, 076b/3,
077a/11, 079a/11, 089b/8, 098a/10, 137a/1,
164b/12, 165a/2, 165a/3
ḳ.+ a 018a/3, 056a/2, 137a/2
ḳ.+ dan 052a/11, 070a/6, 075a/9
ḳ.+ dur 103b/12
ḳ.+ ı 055b/13, 066b/10, 069a/5, 070a/13,
071a/8, 071b/13, 081a/7, 089b/2, 089b/7,
093a/12, 116a/5, 136b/7, 195b/10, 202b/7,
204a/13
ḳ.+ ıdur 079a/10, 091b/6, 103b/12
ḳ.+ ımı 116a/11
ḳ.+ ımuzdı 107a/2
ḳ.+ ın 016b/6, 070a/11
ḳ.+ ıŋuz 089a/2

ḳ.+ ısın 103b/12
ḳ.+ ıyam 103b/12, 188b/8
ḳ.+ ıyıdı 178b/11
ḳ.+ ıyuz 093b/6
ḳ.+ iken 095a/7
ḳ.+ lar 082b/8, 157a/6
ḳ.+ ları 070a/12, 084b/11, 088b/4, 088b/6,
105a/11, 165a/8
ḳ.+ larıla 095a/6
ḳ.+ larıma 169a/10
ḳ.+ ların 034b/11
ḳ.+ larına 055b/11, 076a/1, 084b/11, 085a/13,
086a/8, 101a/8, 105a/8, 150b/6
ḳ.+ larından 016b/5
ḳ.+ larını 081a/13
ḳ.+ larınuŋ 077b/2
ḳ.+ larum 144a/9
ḳ.+ larumdur 075a/4, 113b/5
ḳ.+ laruŋ 070b/6, 083b/1, 105a/12
ḳ.+ laruŋdur 122a/2, 149a/11
ḳ.+ mışsam 070b/1
ḳ.+ sın 052a/11, 105b/4
ḳ.+ u 116a/3
ḳ.+ um 080b/3, 080b/5, 082b/13, 137b/6
ḳ.+ uma 103a/6
ḳ.+ umdı 083a/10
ḳ.+ umdur 085a/10, 169a/12
ḳ.+ umuz 096b/3
ḳ.+ umuzdur 070a/3
ḳ.+ unmı 106a/3
ḳ.+ uŋ 012b/6, 047b/9, 074a/2, 135a/1,
147b/12, 157a/3
ḳ.+ uŋuz 083a/5
ḳ.+ uz 106a/4, 162b/10

ḳul edin - [T.] Köle, esir, tutsak edinmek. krş. ḳul idin -
ḳ.- e 083a/5

ḳul eyle - [T.] köle yapmak, hizmetkar kılmak
ḳ.- di 070b/9
ḳ.- rmiş 095a/8
ḳ.- rsin 106a/4

ḳul idin - [T.] Köle, esir, tutsak edinmek. krş. ḳul edin -
ḳ. 089a/8
ḳ.- meyesin 105a/2
ḳ.- sün 088b/6

ḳul it - [T.]köle yapmak, hizmetkar kılmak
ḳ.- diler 027a/13
ḳ.- e 108a/7 (ḳul ide)
ḳ.- eler 089a/10 (ḳul ideler)
ḳ.- iserdüŋ 082b/7 (ḳul idiserdüŋ)
ḳ.- meyeydüm 082b/8
ḳ.- üp 107a/9 (ḳul idüp)

ḳulaḳ [T.] kulak
ḳ.+ a 010b/13 (ḳulaġa)
ḳ.+ ı 010a/7 (ḳulaġı)
ḳ.+ ına 040a/5, 048a/6, 055b/7, 055b/10, 073a/9, 096b/13, 099a/11, 137a/7, 160b/12, 172b/1, 184a/11, 196b/11 (ḳulaġına)
ḳ.+ ları 174b/6

ḳulaḳ dut - [T.]dinlemek
ḳ.- mışlar 171b/7

ḳulavuzla - [T.] yol göstermek
ḳ.- yam 030a/6

ḳullıḳ [T.] hizmetkarlık, kulluk
ḳ. 038b/10
ḳ.+ a 082b/7 (ḳullıġa)
ḳ.+ ında 091b/7 (ḳullıġında)
ḳ.+ ından 138a/5 (ḳullıġından)
ḳ.+ ındayıdı 179b/2 (ḳullıġındayıdı)

ḳullıġa bıraḳ - [T.] köle yapmak
ḳ.- am 070a/12 (ḳullıġa bıraġam)
ḳ.- dı 070a/10, 070b/6, 070b/8
ḳ.- dum 070b/4

ḳullıġa düş - [T.] köle olmak
ḳ.- düŋ 077a/10

ḳullıḳ eyle - [T.] kulluk etmek, hizmet etmek krş. ḳulluḳ eyle -
ḳ.- ye 038b/9

ḳullıḳ it - [T.] kulluk etmek, hizmet etmek krş. ḳulluḳ it -
ḳ.- di 086a/10
ḳ.- düm 046a/11
ḳ.- e 195b/10 (ḳullıḳ ide)
ḳ.- em 102a/10 (ḳullıḳ idem)
ḳ.- ipdür 046a/7 ((ḳullıḳ idipdür)
ḳ.- sün 187a/7

ḳulluḳ [T.] hizmetkarlık, kulluk
ḳ.+ a 071a/1 (ḳulluġa)
ḳ.+ uŋa 105b/6 (ḳulluġuna)
ḳ.+ uŋuz 175a/13 (ḳulluġuŋuz)

ḳulluḳ eyle - [T.] kulluk etmek, hizmet etmek krş. ḳullıḳ eyle -
ḳ.- di 063a/5

ḳulluḳ it - [T.] kulluk etmek, hizmet etmek krş. ḳullıḳ it -
ḳ.- er 005a/5 (ḳulluḳ ider)
ḳ.- erler 079b/3 (ḳulluḳ iderler)

ḳum [T.] kum
ḳ. 158b/4

ḳumaş [Ar.]kumaş
ḳ. 195b/9
ḳ.+ ı 194b/9
ḳ.+ lar 196a/1
ḳ.+ ların 082a/10, 195b/3, 196a/2
ḳ.+ um 070a/7

ḳumrı [Far.] kumru
ḳ. 004b/10

ḳur - [T.] kurmak, yay çekmek, atışa hazır hale getirmek
ḳ.- dı 054b/5

ḳurʿa [Ar.] ad çekme
ḳ. 192a/13, 192b/1

ḳurʿa bıraḳ - [Ar.+T.] kura atmak, kura çekmek
ḳ. 192b/4
ḳ.- dı 192a/13, 192b/5

ḳurbaġa [T.]kurbağa krş. ḳurpaġa
ḳ. 113a/6, 113a/7
ḳ.+ lar 113a/13

ḳurbān [Ar.] Bir uğurda feda olma
ḳ. 045a/12, 057a/12, 057b/4, 192a/12
ḳ.+ ı 024a/11, 024b/1
ḳ.+ ın 024b/1
ḳ.+ ıyıdı 059b/7
ḳ.+ ların 030a/4

ḳurbān eyle - [Ar.+T.] Kurban etmek, feda etmek
ḳ. 045a/12, 057b/5, 060a/1
ḳ.- di 064a/4, 192b/7
ḳ.- megi 058a/10
ḳ.- ŋ 024a/11
ḳ.- yem 192b/3
ḳurbānlar –diler 150b/13

ḳurbān getür - [Ar.+T.] Kurban etmek, feda etmek
ḳ. 057a/8
ḳ.- diler 057a/11

ḳurbān it - [Ar.+T.] Kurban etmek, feda etmek
ḳ. 058a/12, 059a/7, 064b/3
ḳ.- erin 058a/8 (ḳurbān iderin)
ḳ.- mege 192b/1

ḳurbān ol - [Ar.+T.]kurban olmak
ḳ.- an 057a/8

ḳurd [T.]kurt krş. ḳurt
ḳ. 068b/7, 069a/3, 069a/12

ḳ.+ lara 102b/3

ḳurd düş - [T.] kurtlanmak
ḳ.- di 146b/1

ḳurda - [T.]karıştırmak
ḳ.- dı 018b/12

ḳurı 1 [T.] kuru krş. ḳuru
ḳ. 078b/11

ḳurı 2 [T.]yeryüzü
ḳ.+ da 021a/4, 180b/13

ḳurı - [T.]kurumak
ḳ.- dı 056b/7
ḳ.- mış 036b/6

ḳurpaġa [T.]kurbağa krş. ḳurbaġa
ḳ. 113a/5

ḳurşun [T.] Ağır, yumuşak, kolayca dövülebilen, mâviye çalan gri (kurşunî) renkli metal
ḳ. 174b/13
ḳ.+ ı 149b/1

ḳurt [T.]kurt, kurtçuk krş. ḳurd
ḳ. 019a/2, 068b/8, 069b/2, 146b/6,
147b/7, 147b/9, 147b/11, 148a/11
ḳ.+ dan 069a/13, 147b/10
ḳ.+ ı 147b/8, 147b/12 (ḳurdı)

ḳurtar -[T.] kurtarmak
ḳ. 075b/10, 112a/2, 112a/4, 200a/9
ḳ.- am 081b/3
ḳ.- amadılar 133b/11
ḳ.- asan 113a/9
ḳ.- asın 031b/9
ḳ.- dı 131b/14
ḳ.- duḳ 115b/12
ḳ.- dum 102b/1, 118b/2
ḳ.- duŋ 054a/9, 155b/9
ḳ.- ġıl 202a/7
ḳ.- ımaduŋ 106a/6
ḳ.- up 103b/7
ḳ.- ur 069a/4
ḳ.- ursaŋ 112b/3

ḳurtıl - [T.]kurtulmak krş. ḳurtul -
ḳ.- a 020a/10, 206b/2
ḳ.- alum 097b/5
ḳ.- am 073a/8
ḳ.- an 056a/5, 112b/9
ḳ.- asın 019b/12, 066a/10
ḳ.- asız 191a/8
ḳ.- avuz 079a/4, 103b/8
ḳ.- ayın 019b/9
ḳ.- duŋ 099b/7
ḳ.- maz 171b/9
ḳ.- up 181b/11

ḳurtul -[T.] kurtulmak krş. ḳurtıl -
ḳ. 130b/3
ḳ.- am 033b/3
ḳ.- asuŋuz 065a/8
ḳ.- dı 038a/7, 048b/12, 053b/5, 112b/6,
180a/10, 202b/3
ḳ.- ımazsız 065a/10
ḳ.- madı 048b/11, 077b/1
ḳ.- maz 033b/2
ḳ.- uŋ 092b/12

ḳuru - [T.] kurumak
ḳ.- dı 002a/3
ḳ.- mış 115a/5, 188a/5

ḳuru [T.] kuru krş. ḳurı
ḳ. 037a/1, 078b/3, 188a/9

ḳuş [T.] kuş
ḳ. 005a/4, 015a/5, 029a/3, 039a/12,
039b/2, 039b/4, 039b/5, 039b/6, 039b/7,
039b/9, 045a/13, 064a/13, 153a/6, 153a/8,
165a/11, 177a/5, 177a/7, 177a/8, 177a/10,
177a/12, 177a/13, 177b/1, 177b/2, 177b/3,

177b/4, 177b/5, 189b/11, 189b/12
ḳ.+ da 064b/7
ḳ.+ dan 064b/10
ḳ.+ dur 164b/5
ḳ.+ ı 064a/7, 064b/9, 153a/6
ḳ.+ lar 026b/11, 032b/1, 054b/8, 064a/13,
064b/9, 077a/1, 077b/6, 077b/7, 152b/4,
154b/3, 154b/5, 157b/3, 157b/10, 158b/9,
159a/11, 162b/11, 186a/1, 186a/2
ḳ.+ lara 003a/4, 157b/2
ḳ.+ ları 036b/4, 064a/9, 064a/13, 185b/6
ḳ.+ larından 015a/5
ḳ.+ larındanvan 039b/2
ḳ.+ laruŋ 164b/2
ḳ.+ sın 015a/6, 039b/2
ḳ.+ uŋ 054b/8
ḳ.+ uz 045b/1

ḳuşluḳ [T.] Günün sabahla öğle arasındaki saatleri.
ḳ. 142b/9, 156a/7

ḳutlu [T.]kutlu, uğurlu, hayırlı
ḳ. 132a/9, 168a/11
ḳ.+ lardur 119b/7
ḳ.+ yıdı 038a/12

ḳuvvet [Ar.] güç, kuvvet
ḳ. 013b/11, 104a/13, 152b/5
ḳ.+ i 038b/2, 118b/15, 148a/5, 150b/4
ḳ.+ ile 025a/3, 068b/8
ḳ.+ imiz 089a/12
ḳ.+ in 094a/7, 099b/11, 119a/6
ḳ.+ leri 089b/10
ḳ.+ lerin 094a/7
ḳ.+ üm 148a/1
ḳ.+ ümle 175a/3
ḳ.+ ümüz 038b/1
ḳ.+ üŋle 170a/6

ḳuvveti ir - [Ar.+T.]gücü yetmek
ḳ.- er 053b/13

ḳuvvet it - [Ar.+T.] kuvvet uygulamak, zorlamak
ḳ.- diler 066a/5

ḳuvvetci [Ar.+T.]yardımcı
ḳ.+ si 099a/12

ḳuvvetlen - [Ar.+T.] kevvetlenmek, güçlenmek
ḳ.- di 149a/3
ḳ.- diler 083b/6
ḳ.- e 083b/9
ḳ.- ürdi 101a/7
ḳ.- ürler 003a/6

ḳuvvetlü [Ar.+T.]kuvvetli
ḳ. 029a/8, 054a/10, 104a/4, 119a/8,
197a/2
ḳ.+ dür 094a/7
ḳ.+ yidi 042a/1, 150a/5
ḳ.+ yüz 089a/8

ḳuyruḳ [T.] kuyruk
ḳ.+ ı 004b/3, 032a/7 (ḳuyruġı)
ḳ.+ ın 022a/8, 032a/6 (ḳuyruġın)
ḳ.+ ına 032b/13 (ḳuyruġına)
ḳ.+ un 033a/2 (ḳuyruġun)

ḳuyu [T.] kuyu
ḳ. 053a/12, 061b/6, 061b/13, 069a/9,
069b/13, 099a/6, 171b/8
ḳ.+ da 068a/11, 069a/11, 070a/4
ḳ.+ dan 040b/13, 053b/5, 099a/5, 099a/9
ḳ.+ dur 174a/1
ḳ.+ lar 008a/11
ḳ.+ sına 021a/9
ḳ.+ ya 041a/11, 053a/12, 068a/6, 068a/9,

069a/5, 069a/8, 069b/12, 088a/7, 099a/2

ḳuyumcı [T.] kuyumcu
ḳ. 125b/4

ḳuzı [T.]kuzu
ḳ. 068a/13, 100a/8, 177b/10
ḳ.+ nuŋ 100a/6

ḳuzula - [T.]kuzulamak
ḳ.- dı 100a/7
ḳ.- yan 100a/6

küçük [T.] küçük krş.güccük
k. 017b/10

küçük ol - [T.] küçülmek
k.- dı 023a/4

küfir [Ar.] Allah'ın varlığını, birliğini kabul etmeme, dînin esaslarına inanmama krş. küfr, küfür
k. 030a/3

küfr [Ar.] Allah'ın varlığını, birliğini kabul etmeme, dînin esaslarına inanmama krş. küfir, küfür
k. 020a/7
k.+ i 031b/1, 040b/5, 044b/1

küfür [Ar.] Allah'ın varlığını, birliğini kabul etmeme, dînin esaslarına inanmama krş. küfr, küfir
k.+ den 190a/13

kül [T.] kül
k.+ in 053b/4

külli [Ar.+T.] bütün, hep
k. 014a/3, 145b/6
k.+ si 047a/9, 121a/2

küngere [Far.] Kubbenin en yüksek yeri, her şeyin tabaka tabaka yüksek olan tepesi krş. küngüre
k.+ leri 194a/13

küngüre [Far.] Kubbenin en yüksek yeri, her şeyin tabaka tabaka yüksek olan tepesi krş. küngere
k.+ leri 192b/11

kürs [Ar.] yer
k. 012b/7

kürsī [Ar.] Taht, oturulacak yer.
k. 003a/6, 003a/9, 003a/10, 008b/4,
013b/2, 072b/4, 075a/11, 076b/8, 081a/9
k.+ ler 030a/3

küy - [T.] beklemek
k.- mezem 160a/11

-L-

lā-cerem [Ar.] Kuşkusuz, hiç şüphesiz
l. 019a/6, 021b/3, 179a/6

lafẓ [Ar.] Gerek anlamlı olsun (kelime), gerek anlamı başka kelimelerle ortaya çıksın (edat) ağızdan çıkan veya yazılan söz
l.+ ıla 123a/7

laḥẓa [Ar.] Zamânın göz açıp kapayıncaya kadar geçen en kısa parçası, an
l. 057a/5, 081b/9

lā ilāhe illā'llāh [Ar.] Kelime-i tevhid (Allah'tan başka ilah yoktur.)
l. 177b/1

lā ilāhe illā'llāh muhammedü'r-resūlu'llah [Ar.] Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammet Allah'ın elçisidir
l. 195a/13

lā ilāhe illā'llāh Nūḥ resūlu'llah [Ar.] Allah'tan başka ilah yoktur ve Nuh Allah'ın elçisidir
l. 030b/4

laʿīn [Ar.] Lânetlenmiş, Hakk'ın rahmetinden mahrum olmuş, lânetli (kimse), mel'un
l. 020a/5, 053b/12, 054a/8
l.+ e 198b/2
l.+ üŋ 094b/4

lājiverd [Far.] Koyu mâvi renk
l.+ ile 044a/12

laḳab [Ar.] Bir kimse veya âileye herhangi bir münâsebetle asıl adından başka sonradan takılan ad, takma ad
l.+ ı 178b/6
l.+ ıla 171a/7

laʿl [Ar.] Parlak kırmızı renkli kıymetli taş
l.+ den 134b/8, 158a/13
l.+ dendür 007b/13

laʿnet [Ar.] bedduâ etme, ilenç, kargıma
l. 029b/13

laʿnet ḳıl - [T.] Allah'ın rahmetinden mahrum kalmasını dilemek, bedduâ etmek
l.- dılar 012a/1

laʿnet ol - [Ar.+T.] Lanetleme, aşâğılama
l.- dı 010b/5

laṭīf [Ar.] Zevk ve ruh okşayıcı ince bir güzelliğe sâhip olan, hoş, nâzik, yumuşak
l. 072a/12, 072b/5, 092b/1, 148a/3,
194b/8

lāyıḳ [Ar.] Uygun, yaraşır, münâsip
l. 072b/7, 075b/4, 080b/8, 086a/2
l.+ duŋ 145a/12
l.+ dur 052b/12, 053a/2, 150a/13, 169a/13
l.+ durur 085b/13

lāyıḳ eyle - [Ar.+T.] yakışır, yaraşır yapmak
l.- di 080b/5

lāyıḳ gör - [Ar.+T.] Uygun görmek, münasip bulmak
l.- di 143a/13
l.- düŋ 078a/6

lāyıḳ ol - [Ar.+T.] Uygun olmak, hak etmek
l.- a 143b/1, 150b/8

lāzım [Ar.] Gerekli, lüzumlu
l. 056b/12

lebbeyk [Ar.] "Buyurun efendim, emredin" anlamlarında bir seslenme sözü.
l. 063b/12, 137a/5

legen [Far.] İçinde öteberi yıkanan veya çeşitli işlerde kullanılan yayvan kap
l.+ e 173a/5, 173a/7, 193b/9

leşker [Far.] Asker
l. 045a/7, 149b/6, 151b/7, 151b/13,
153b/6, 165b/3, 173b/5, 201b/2, 204b/9
l.+ e 149b/6
l.+ i 053b/13, 140b/4, 162b/8, 182a/9,
182a/10, 201a/10, 204a/2
l.+ ile 116b/4, 151a/13, 153b/7, 174a/9
l.+ in 081b/11, 176a/4, 178a/8, 182a/9,
198b/12
l.+ inden 176a/10, 204a/11
l.+ ine 140b/3, 151b/11
l.+ ini 152a/9
l.+ iŋ 201b/3

l.+ iŋle 163b/3
l.+ üm 161a/13

levḥ [Ar.] Yaratılmışlar hakkındaki bütün bilgiyi kapsayan kitâb-ı mübin, levhimahfuz
l. 008b/4
l.+ e 002a/1
l.+ i 007a/4
l.+ uŋ 001b/5

levḥu'l-maḥfūz [Ar.] Allah'ın takdir ettiği, olmuş ve olacak bütün şeylerin üzerinde yazılı bulunduğu kabul edilen levha
l. 001b/4, 002a/2
l.+ a 007a/7

levn [Ar.] Renk
l.+ i 011b/13, 035a/1

libās [Ar.] Elbise, giyecek şey
l. 113b/12

loḳma [Ar.] Bir defada ağza götürülen yiyecek parçası, bir seferde yutulacak miktardaki yiyecek
l. 109b/11, 160b/3, 160b/4, 172a/12,
172b/1
l.+ sın 160b/4

luṭf [Ar.] yi muâmele, iyilik, yumuşaklık, hoşluk, bağışlama, ihsan, kerem, cömertlik
l.+ ın 060a/5, 101a/9
l.+ ından 076a/7, 093a/1
l.+ ile 103a/2
l.+ umuzdan 086a/3
l.+ uŋdan 086a/5

luṭf u kerem it - [T.] ihsan ve bağışta bulunmak
l. 091b/5

lüġat [Ar.] dil
l. 012a/11
l.+ ıla 009b/12
l.+ ında 141a/7

-M-

mādem ki [Ar.] Madem ki
m. 026a/9, 031a/12

maʿden [Ar.] maden, değerli taş
m.+ ler 158a/6

maġara [Ar.] mağara
m. 039a/9, 048a/12, 183b/13, 199b/5,
199b/9
m.+ da 029b/4, 183a/5, 183a/9, 183b/6
m.+ dan 048b/7
m.+ nuŋ 047b/13, 183a/11
m.+ ya 029b/4, 039a/9, 039b/6, 047b/12,
183a/3, 183b/10, 199a/8

maġrib [Ar.] garp, batı
m. 034a/6, 174a/1
m.+ de 045b/1, 174a/5, 174a/6, 197a/11
m.+ dedür 007a/2
m.+ den 009a/2, 032a/10, 033b/4, 044a/4,
054a/5, 063b/11, 160a/3, 160a/8, 160b/2
m.+ deyidi 047a/11
m.+ e 005a/10, 042a/9, 054a/5, 107b/3,
190a/11
m.+ i 042a/3, 046a/9, 047b/5, 185b/13

maġrib ü maşrıḳ [Ar.] batı ve doğu
m. 185b/4

maġrūr ol - [Ar.+T.] Böbürlenmek, gururlanmak
m.- dı 107b/12
m.- ma 045a/2

maḫlūḳ[Ar.] Yaratılmış şey, insan, hayvan, yaratık
m. 014b/5, 014b/6, 020b/11, 096a/2,
136a/4, 136a/5
m.+ a 002a/12
m.+ dan 078a/2
m.+ ıdı 083a/4, 083b/5
m.+ uŋ 008b/13

maḫlūḳāt [Ar.] Yaratılmış olan şeyler, bütün yaratıklar, mahlûklar
m. 025b/2, 025b/3, 101b/4, 156a/10,
159b/13
m.+ a 105b/4, 160b/8
m.+ ı 156a/11, 158a/4, 167a/3, 194a/6
m.+ uŋ 106b/13, 159b/9, 194a/12

maḥrūm [Ar.] İyi ve güzel bir şeyden hissesi, payı olmayan, yoksun olan, istediğini elde edemeyen (kimse), nasipsiz
m. 048b/10, 054b/5, 084b/7
m.+ mı 023b/9

maḥrūm ḳal - [Ar.+T.] Bir şeyden nasîbini alamamak, istediğini elde edememek
m.- a 137b/1
m.- dum 071a/1

maḥşer [Ar.] Âhiret hayâtında bütün insanların, dünyâda yaptıklarının hesâbını Allah huzûrunda vermek üzere tekrar dirilip toplanacakları yer
m.+ de 002a/12, 075a/5

māʿīde [Ar.] Üzerine yiyecek ve içecekler konmuş, hazırlanmış sofra
m. 006b/5

maḳām [Ar.] Durulacak yer, durak, mekân, mahal
m. 100b/12
m.+ dur 128b/1
m.+ ı 029a/5, 038a/12, 100b/13
m.+ ıdur 100b/12
m.+ ın 012b/2
m.+ ına 029a/4, 178b/4
m.+ ları 008a/11
m.+ ların 136b/4
m.+ um 015a/7

maḳbere [Ar.] Mezar, kabir
m.+ sine 070b/13
m.+ sini 071a/2

maḳṣūd [Ar.] İstenilen şey, amaç, gāye, maksat
m. 059a/7, 096a/13, 105b/5, 130a/2,
141a/10, 164a/5
m.+ ı 073a/8, 092b/9, 119a/8, 125b/14,
135a/1, 166b/10
m.+ ına 137a/2
m.+ ları 075b/6, 084b/5, 184a/1
m.+ um 086a/6, 195a/11
m.+ uŋ 128a/10, 138a/5, 172b/13

māl [Ar.]mal, mülk, îrat, varlık, servet
m. 041a/7, 053a/10, 072b/2, 082a/4,
093a/9, 097b/10, 101a/13, 125a/10, 127b/1,
132a/12, 133b/13, 133b/14, 139b/3, 139b/4,
145a/7, 145b/3, 164b/6, 165b/1, 180b/7,
180b/9, 183b/6, 202a/1
m.+ dan 180b/8, 202a/1
m.+ ı 067a/3, 093a/7, 125a/11, 125a/13,
125b/1, 125b/3, 129b/4, 132a/9, 133b/2,
139b/2, 139b/3, 145a/4, 145b/6, 148b/3,
180b/6
m.+ ıçuŋ 197a/3
m.+ ıla 133b/9

m.+ ımuz 133b/7
m.+ ımuzı 125b/1
m.+ ın 081a/1
m.+ ını 080b/9, 201b/10
m.+ ıŋuzçün 081a/4
m.+ lar 168a/11
m.+ ları 086a/9, 121b/11
m.+ larıla 066a/9
m.+ ların 067b/8, 141b/11
m.+ mı 165a/13
m.+ um 195b/4, 202a/1, 202a/10
m.+ umuŋ 197a/3
m.+ umuz 038b/1, 141b/6
m.+ uŋ 095a/12, 202a/8, 202a/12
m.+ uŋuz 081a/2

māla ḳıy - [Ar.+T.] Malı harcamak, sarfetmek, serveti tüketmek
m.- arsaŋ 072b/1

mālġurra [Ar.] malını çok seven, mala düşkün
m. 133b/11

mālik [Ar.] Bir şeye sâhip olan (kimse), sâhip
m. 078b/5, 079a/11, 093a/8, 097b/2, 176b/1, 178a/5
m.+ idi 021b/7

maʿlūm [Ar.] malum, bilinen, aşikar
m. 131b/9, 165a/1
m.+ dur 086a/13, 136a/12, 169a/4
m.+ un 110a/14

maʿlūm eyle - [Ar.+T.] malum etmek, bilinmesini sağlamak
m. 170b/9

maʿlūm ol- [Ar.+T.] Bilinmek, anlaşılmak
m.- dı 005b/12, 057a/13, 137b/1
m.- du 059b/6

mancılıḳ [Ar.]mancınık
m. 052a/8, 052a/9

mānend [Far.] Benzer, eş, misil, nazir, menend
m.+ i 111b/15

maʿni [Ar.] mana, anlam, medlûl, mefhum
m.+ si 161b/12, 162a/10, 189b/1
m.+ sin 161b/11, 170a/8, 189b/1, 189b/2, 189b/4

manṣıb vir - [Ar.+T.] rütbe, derece, mevki vermek
m.- diler 182a/12

maʿrifet [Ar.] ustalık, beceriklilik, hüner, mahâret
m. 085b/4, 093a/4

masḫaraya dut - [Ar.+T.] eğlenmek, dalga geçmek
m.- am 032a/6
m.- arlardı 096b/3
m.- arsaŋuz 032a/5
m.- dılar 032a/3

maʿṣiyet [Ar.] Âsîlik, itâatsizlik
m. 011b/11

maʿṣiyet ḳıl - [Ar.+T.] Âsîlik, itâatsizlik etmek
m.- anlarıla 017b/1
m.- duŋ 017a/13

maṣlaḥat gör - [Ar.+T.] İş yapmak, iş bitirmek, iş görmek, uygun bulmak
m.- di 204b/12
m.- ürsiz 042a/6

maʿṣūm [T.] Suçsuz, günahsız, temiz, saf, lekesiz
m. 170a/4

maşraba [Ar.]maşrapa, tas, su kabı
m.+ yla 097a/8

maşrıḳ [Ar.] doğu
m. 034a/6, 035b/6, 044a/2, 174a/12
m.+ a 005a/10, 009a/2, 032a/10, 033b/4,
042a/9, 044a/4, 054a/5, 063b/11, 160a/3,
160a/8, 160b/2
m.+ da 045b/2, 047a/11, 197a/11
m.+ dadur 007a/1
m.+ dan 054a/5, 107b/3, 174b/1
m.+ ı 042a/3, 046a/9, 047b/5, 185b/13

maʿşūḳa [Ar.] Aşkla sevilen, âşık olunan kadın
m. 095b/12

māẕer [Far.]anne
m. 072a/11

maẓleme [Ar.] Zulüm, haksızlık
m.+ den 155b/9

maʿẕūr dut - [Ar.+T.] Mazur görmek, özrünü kabul etmek
m. 078b/8

mebādā [Far.] Olmaya ki, olmasın, sakın, zinhar krş. mebāẕā
m. 107b/7, 165a/8

mebʿaṣ [Ar.] Gönderilme, yollanma
m. 040a/7

mebāẕā [Far.] Olmaya ki, olmasın, sakın, zinhar krş. mebādā
m. 137b/13

meclis [Ar.] Bir konuyu konuşmak, görüşmek için yapılan toplantı, içtimâ
m.+ den 166b/1
m.+ ine 172b/11

mecmūʿ [Ar.] Bütün, hep, cümle
m. 083a/1
m.+ ı 030a/8, 041b/2, 082b/5, 088b/12,
103b/12, 107a/1
m.+ ını 083a/3

m.+ ınuŋ 107a/12
m.+ umuz 083a/1

meded [Ar.] yardım

meded eyle - [Ar.+T.] Yardım etmek
m. 083a/13, 112a/15

meded iriş - [Ar.+T.] yardım ulaşmak, yardım gelmek
m.- e 058b/1

meded iste - [Ar.+T.] yardım istemek
m.- medin 078a/2

meded it - [Ar.+T.] Yardım etmek
m.- emediler 133b/10 (meded idemediler)

medḫal [Ar.] Bir işe karışma, parmağı olma, etkisi bulunma
m.+ i 102a/4

medḥ it - [Ar.+T.] övmek
m.- er 170b/11 (medḥ ider)

meger [Far.] Oysa ki, halbuki
m. 015a/11, 030a/3, 049b/7, 049b/10, 050b/10,
053a/10, 060a/13, 061a/12, 065a/5, 069a/12,
069b/12, 071a/2, 071a/3, 071a/7, 071b/12,
075b/2, 082b/2, 082b/10, 085a/5, 090a/2,

094a/2, 099a/6, 099a/7, 108a/11, 138a/11,
140b/2, 147a/3, 151a/4, 154b/9, 155b/2,
165b/1, 171b/9, 179a/8, 180b/3, 187b/4

meḥabbet [Ar.]sevgi, muhabbet
m. 057a/6

mehār [Far.] yular, dizgin
m.+ ın 200b/5, 200b/7
m.+ ına 196a/5

mekr [Ar.] Hîle, düzen, aldatma
m.+ inden 191a/8

mekr it - [Ar.+T.]hile yapmak, aldatmak
m.- diler 073b/4
m.- e 189a/2 (mekr ide)
m.- eler 067a/12 (mekr ideler)
m.- meyesiz 087a/2

mekteb [Ar.] okul

mektebe vir - [Ar.+T.] okula göndermek, okula kayıt yaptırmak
m.- di 189a/13

mektebḫāne [Ar.+Far.] okul, okul binası
m. 146a/9, 146a/10
m.+ de 146a/8

melāmet [Ar.] Azarlama, kınama, yerme, ayıplama, serzeniş
m. 092a/5

melāmet eyle -[Ar.+T.] ayıplamak
m.- di 143a/8
m.- diler 147b/3

melāmet it - [Ar.+T.] ayıplamak
m.- erler 147b/3 (melāmet iderler)
m.- ersiz 075b/3 (melāmet idersiz)
m.- meŋ 019a/7

melāmet ol- [Ar.+T.] Ayıplanmak, kınanmak
m.- sun 127a/14

mele - [T.] melemek
m.- di 125b/7, 126a/7, 128a/9

melik [Ar.] Hükümdar, pâdişah, hâkan
m. 030a/2, 030b/2, 030b/4, 031a/2,
031a/7, 042a/9, 044a/2, 056b/6, 056b/8,
056b/10, 070a/8, 074a/13, 079a/1, 079a/2,
079a/6, 079a/7, 079a/10, 079a/13, 079b/2,
079b/3, 079b/4, 079b/6, 079b/8, 079b/12,
080a/1, 080a/2, 080a/3, 080a/5, 080a/7,
080a/9, 081a/5, 081a/6, 081a/9, 081a/11,
081a/12, 081a/13, 081b/2, 081b/6, 081b/7,
081b/8, 081b/10, 081b/12, 088a/11, 089b/3,
089b/4, 089b/11, 089b/12, 090a/6, 093b/1,
093b/2, 094a/2, 094a/3, 094a/4, 094a/6,
094a/7, 094a/11, 094a/12, 094a/13, 094b/1,
094b/2, 094b/3, 094b/4, 095a/1, 139a/9,
139a/10, 149b/12, 150a/2, 150a/4, 150a/7,
150a/11, 150a/12, 150b/3, 150b/7, 150b/10,
172b/6, 172b/8, 172b/12, 173a/11, 173a/12,

175b/12, 181a/9, 181a/10, 181b/1, 181b/5,
181b/8, 181b/11, 182a/5, 182a/7, 182a/13,
183b/7, 183b/8, 183b/9, 183b/10, 183b/11,
183b/12, 183b/13, 184a/6, 185a/11, 185b/12,
186b/5, 186b/8, 186b/10, 189a/10, 190b/13,
191b/1, 191b/2, 191b/3, 206b/8, 207a/3,
207a/7, 207a/9, 207a/10, 207a/11, 207a/13,
207b/1, 207b/2, 207b/3, 207b/5, 207b/6,
207b/8, 207b/10, 207b/11, 207b/12
m.+ den 094b/13
m.+ e 078b/12, 078b/13, 079b/9, 079b/11,
081a/9, 089b/11, 094a/7, 094a/8, 094a/10,
172b/12, 182a/5, 183b/5, 186b/3
m.+ i 038a/13, 044a/1, 091b/1, 173b/9,
174a/10, 185a/10, 186a/2, 191a/13, 206b/11
m.+ imüz 181b/9
m.+ ine 044a/3, 206b/6, 206b/10
m.+ iŋüze 165b/3
m.+ ler 176a/6
m.+ lerden 185b/9
m.+ üŋ 029b/9, 073a/1, 081a/7, 081b/9,
118b/14, 164b/8, 182a/10
m.+ üŋüze 119a/1
m.+ üŋüzüdi 157b/8

meliklik [Ar.+T.]sultanlık, hükümdarlık
m. 150a/13, 166b/13
m.+ e 150b/8 (meliklige)
m.+ in 161a/8 (melikligin)

melikzāde [Ar.+Far.] hükümdar çocuğu
m.+ leriz 150a/13

melūl ol - [Ar.+T.]üzülmek, mahzun olmak
m.- dı 067b/7, 112b/7, 141b/3, 142b/7,
194b/5
m.- mışlardı 067b/9

melʿūn [Ar.] Lânet ve nefret edilecek nitelikte olan kimse
m. 012a/2, 033a/1, 033a/4, 048b/9,
055a/4, 106b/13, 107b/11, 194b/4, 202b/6
m.+ uŋ 173a/7

memleket [Ar.] ülke, memleket
m. 162b/10, 167b/12
m.+ ümi 094a/5
m.+ üŋi 052b/11

menʿ [Ar.] yasaklama

menʿ it - [T.] yasaklamak
m.- di 172b/9
m.- e 126a/5, 141a/13 (menʿ ide)
m.- erdi 065b/9 (menʿ iderdi)
m.- medi 154b/9
m.- meye 141b/1

menʿ ol - [T.] yasaklanmak, engellenmek
m.- duŋuz 080b/7

menzil [Ar.] İki konak arasındaki uzaklık, bir konaklık mesâfe, normal yürüyüşle bir günlük yol, konak yeri, konak
m. 088a/12, 103b/3, 166a/11, 176b/5
m.+ de 093a/4
m.+ inde 203a/8
m.+ ine 042b/10, 202b/14

mercān [Ar.] mercan
m.+ dan 007b/11, 014a/7

mercimek [Far.]mercimek
m. 022b/6

merḥabā [Ar.] selâmlaşma sözü
m. 026b/3

merkeb [Ar.] eşek
m. 100a/10

mersīn [Yun.] Mersingillerden, kışın yapraklarını dökmeyen, Akdeniz sâhillerinde çok bulunan, eğri büğrü gövdeli, beyaz çiçekli, hoş kokulu, uzun ömürlü ağaç
m. 018b/11

mertebe [Ar.] Rütbe, pâye
m.+ dür 087b/11
m.+ ŋ 078a/4
m.+ si 028b/10
m.+ yi 179a/3

mes'ele [Ar.] Çözümü zor iş veya durum
m. 161b/5

mescid [Ar.]mescit
m.+ de 187a/8, 187a/11
m.+ e 157a/5, 187a/9

meşel it - [Ar.+T.] anlatmak
m.- dük 189a/12

mesḫ eyle - [Ar.+T.] Bir şeye el sürmek veya bir şeyi elle sıvazlamak (yüz sürmek)
m.- di 186a/4
m.- ye 186a/2

meşġūl[Ar.]meşgul, bir şeyle uğraşan, bir iş yapmakta olan
m. 033b/10
m.+ ıdı 067a/6, 078a/12
m.+ sın 170b/2

meşġūl ol - [Ar.+T.] lgilenmek, alâkadar olmak
m.- dı 030b/7, 031b/10, 032a/1, 132a/7,
155a/10, 171b/5, 178b/5,
185a/10, 187a/11,
198a/13, 204a/3
m.- dılar 142a/2, 191a/11,
201a/15, 204a/13
m.- duŋ 172b/2
m.- ma 064a/11
m.- madı 132a/5
m.- maḳ 132a/6
m.- mış 171b/7
m.- mışıdı 132b/9
m.- sun 140b/7
m.- ur 079b/2
m.- urdı 167b/11

meşhūr [Ar.]meşhur, tanınmış, bilinen
m.+ dur 131b/12
m.+ ıdı 153b/4

meşk [Far.] Tulumdan yapılmış su kabı, kırba
m. 004b/4, 033a/10

mevā [Far.] Bir iş veya çalışma sonucunda elde edilen şey, ürün, mahsul
m.+ şı 074a/6

mevc [Ar.] dalga
m. 033a/13, 180b/1, 180b/5
m.+ inden 003b/11

mevc ur - [Ar.+T.]dalgalanmak
m.- dı 002a/9, 003b/10, 043b/3

mevʿiẓe [Ar.] öğüt, nasîhat
m. 120b/7

mevlūd [Ar.]doğma, doğum
m.+ ı 038b/13

mevżiʿ [Ar.] Yer, mekân, mahal
m.+ de 161a/8
m.+ uŋ 161a/8

meydān [Ar.] açık ve geniş yer, açıklık, alan, sâha
m. 158a/7
m.+ a 151b/10, 158a/10, 165a/3
m.+ da 165a/4
m.+ dan 182b/7, 182b/8

meydāna çıḳ - [Ar.+T.] Görünmek, belli, açık, âşikâr olmak, ortaya çıkmak
m.- alum 182b/7
m.- ardı 182b/6
m.- dı 108b/2
m.- dılar 182b/8

meyl [Ar.] Yöneliş, istek, arzu
m.+ i 089a/4

meyl eyle - [Ar.+T.] Yönelmek, sevgi, ilgi, alâka göstermek, istek ve arzu duymak
m.- se 172b/12

meyli ol - [Ar.+T.] Yönelmek, sevgi, ilgi, alâka göstermek, istek ve arzu duymak
m.- dıġıçun 068b/3

meyl it - [Ar.+T.] Yönelmek, sevgi, ilgi, alâka göstermek, istek ve arzu duymak
m.- di 073b/11
m.- diler 054b/8

meymūn [Ar.] maymun
m. 190b/11

mezār [Ar.]mezar, kabir
m.+ ına 070b/13

meẕheb [Ar.] gidilen, benimsenen yol
m. 141a/1

mıġnaṭīs [Ar.]mıknatıs
m. 151b/5

mıḫ [Far.]mıh, çivi
m. 032a/1
m.+ lar 110b/11
m.+ ları 044a/9
m.+ larıla 149b/2

mıḫla - [Far.+T.] Çiviyle tutturulmak, çivilenmek, olduğu yerde kalıp bir yere kıpırdayamaz olmak
m.- dı 003b/13
m.- mışlar 177a/4

miftāḥ [Ar.]anahtar
m.+ ın 132a/8

miḥnet [Ar.] Sıkıntı, zorluk, eziyet, zahmet, meşakkat
m. 146b/4
m.+ den 103b/8

miḥrāb [Ar.] Câmi, mescit gibi ibâdet yerlerinde kıble duvarında bulunan, cemâatle namaz kılınırken imamın önünde durduğu, zeminden biraz yüksek girintili yer
m. 145b/8, 156a/5
m.+ a 153a/4
m.+ da 154a/3

miḳdār [Ar.] Değer, kıymet, derece, seviye
m.+ ı 106a/5
m.+ um 164a/8

mīlād [Ar.] Doğum günü veya zamânı, mevlit
m.+ ı 048a/1

mīlād-ı Nemrūd [T.] Nemrut'un doğumu
m. 041b/8

milk [Ar.] Bir hükümdar veya devletin hüküm ve idâresi altında bulunan toprakların tamâmı, memleket
m. 155b/10
m.+ i 153b/13, 155b/10, 177a/6
m.+ idür 167a/8

m.+ in 044a/1
m.+ ine 157b/8
m.+ ini 161b/11
m.+ üŋ 045b/1

minber [Ar.] camide hutbe okunan yer

minbere aġ - [Ar.+T.] camide hutbe okunan yere çıkmak
m.- ardı 171a/10

minbere çıḳ - [Ar.+T.] camide hutbe okunan yere çıkmak
m.- dı 140b/5

minnet [Ar.] Yapılan iyiliğe karşı teşekkür etme, şükür, hamdetme
m.+ i 119b/10

minnet ol - [Ar.+T.] Teşekkür etme, minnet duyma
m.- a 039b/5

mīrās [Ar.] Ölen bir kimseden yakınlarına kalan mal, mülk, para vb. krş. mīrāṣ
m.+ ın 129b/6

mīrāṣ [Ar.] Ölen bir kimseden yakınlarına kalan mal, mülk, para vb. krş. mīrās
m. 157b/6
m.+ da 018a/12

mīrāṣ yi - [Ar.+T.] Kendisine kalan mirası tüketmek
m.- ye 169b/4

misk [Ar.] misk, güzel koku
m.+ den 123a/14

miṣḳāl [Ar.] yaklaşık 1,3 veya 1,5 dirhem yahut 20 veya 24 kırat ya da 4,009 veya 4,80 gr. karşılığı olarak kabul edilen ağırlık ölçüsü birimi:
m. 198b/4

miskin [Ar.] Aşırı derecede tembel, uyuşuk, mıymıntı krş. miskīn
m. 202b/1
m.+ lere 081a/2

miskīn [Ar.] Aşırı derecede tembel, uyuşuk, mıymıntı krş. miskin
m. 099a/12, 143a/12

miskinlik [Ar.+T.] Miskin olma durumu, meskenet
m. 137a/2

mū'min [Ar.] inanan, îman sâhibi kimse, müslüman
m.+ ler 135a/9

muʿabbir [Ar.] Görülen rüyâlardan anlam çıkaran, rüyâ tâbir eden, düş yoran kimse
m.+ ler 045b/11
m.+ lerin 045b/7

muʿallaḳ [Ar.] Bir yere asılı veya bağlı olmadan boşlukta, havada duran
m. 160a/6

muʿallaḳ dur - [Ar.+T.] boşlukta, havada durmak
m.- dı 032b/7
m.- ur 165a/10

muʿallim [Ar.] öğretmen
m. 146a/9, 146a/10, 189a/13, 189b/1,
189b/3, 189b/5
m.+ e 189a/13

muʿārıż [Ar.] Birine veya bir fikre karşı olan, karşı çıkan, muhâlefet eden kimse, muhâlif
m. 109a/6

muʿaṭṭal ḳal - [Ar.+T.] Kullanılmamak, işe yaramaz hâle gelmek
m.- dı 159a/3

muʿayyen [Ar.] belli, belirli

muʿayyen et - [Ar.+T.] belirli, görünür kılmak
m.- sün 131a/14

muʿayyen ol - [Ar.+T.] Belli, gözle görünür olmak
m.- dı 074b/5
m.- sun 129b/15

muʿciz [Ar.] Mûcize
m.+ ile 102a/4

muʿcizāt [Ar.] Mucizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler.
m. 122a/10, 200b/12
m.+ ı 052b/8, 108a/11
m.+ ıla 170b/4
m.+ ile 123b/13
m.+ ları 053a/1, 110b/4

muʿcizāt göster - [Ar.+T.] Mucizeler göstermek
m. 107b/13

muʿcize [Ar.] mucize krş. muʿçize
m. 052b/10

muʿçize [Ar.] mucize krş. muʿcize
m. 115a/2

muġannī [Ar.] şarkı söyleyen kimse, şarkıcı, ses sanatkârı, hânende
m.+ ler 132a/15

muḥabbet [Ar.] Sevgi
m.+ i 052b/9, 072a/9, 193a/10
m.+ in 057a/7, 097b/11, 193a/8

muḥāl [Ar.] imkansız
m. 060a/13
m.+ dur 137a/13, 184b/4

muḫālifet ḳıl - [Ar.+T.]muhalefet etmek, karşı gelmek
m.- mayavuz 122a/1

muḫayyer ḳıl -[Ar.+T.] stediğini seçmekte, dilediği gibi davranmakta, herhangi bir şeyi kabul edip etmemekte serbest bırakmak
m.- dı 178b/13

muḥkem [Ar.]sağlam
m. 149b/2, 202b/4

muḫliṣ [Ar.] iki yüzlülük bulunmayan, dostluğu içten ve samîmî olan (kimse)
m.+ en 020a/12

muḥtāc[Ar.]ihtiyaç sahibi
m.+ van 015b/4, 136b/4

muḥtāc ol - [Ar.+T.]ihtiyaç duymak
m.- ısardur 064a/2
m.- mazlardı 158b/1

muḫtelif [Ar.]çeşitli, türlü türlü
m. 045b/11

muḳābīl ol - [Ar.+T.] Karşısına çıkmak, karşı karşıya gelmek
m.- alum 108a/12
m.- madı 043a/6

muḳarreb [Ar.] Yaklaşmış, dost kabul edilmiş (kimse), yakın
m. 036a/11, 172b/7, 186a/7, 206a/9

muḳarreb ol - [Ar.+T.] Yaklaşmak, yakın olmak
m.- dı 185a/11

muḳīm ol - [Ar.+T.]ikamet etmek, oturmak
m.- dı 206b/3

mūʿmin [Ar.]mümin, müslüman
m.+ lere 137a/11

mum ol - [Far.+T.]erimek, yumuşamak
m.- mışıdı 152b/5

munça [T.]bunun gibi
m. 117b/4

muntaẓır [Ar.] Bekleyen, gözleyen, intizar eden
m.+ van 177b/8

murād [Ar.]istek, arzu
m. 100b/11

muraṣṣaʿ [Ar.] İnci, elmas, yâkut vb. kıymetli taşlarla süslenmiş, mücevherle bezenmiş
m. 005a/12, 009a/2, 009a/9, 012b/4,
014a/10, 036a/9, 088a/11, 098a/11, 158b/2,
158b/5, 158b/13, 165a/3

muraṣṣaʿ ḳıl - [Ar.+T.] İnci, elmas, yâkut vb. kıymetli taşlarla süslenmiş, mücevherle bezemek
m.- dı 044b/7

muraṣṣaʿ ṭaş [Ar.+T.] İnci, elmas, yâkut vb. kıymetli taşlarla süslenmiş, mücevherle bezenmiş taş
m.+ larıla 164b/12

muraṣṣaʿ ṭon [Ar.+T.] İnci, elmas, yâkut vb. kıymetli taşlarla süslenmiş, mücevherle bezenmiş elbise
m.+ lar 091b/10

muṣībet [Ar.] belâ, felâket, dert, sıkıntı
m. 020a/6, 026b/7

muştıcı [Far.+T.]müjdeci krş. muştucı
m.+ lar 092b/7
m.+ van 187b/7

muştıla - [Far.+T.]müjdelemek
m. 196a/4
m.- dı 170b/7
m.- dılar 036b/4
m.- sınlar 092b/2
m.- yayın 092b/3
m.- yı 060a/10
m.- yu 060b/4, 187b/7

muştucı [Far.+T.]müjdeci krş. muştıcı
m. 045b/2, 090a/11, 092b/11, 093a/10

muştuluḳ [Far.]müjde
m.+ ın 060b/6 (muştuluġın)

mutābaʿat it - [Ar.+T.] Birine tâbi olmak, uymak.
m.- me 149a/3
m.- meziz 206b/9

muṭbaḫ [Ar.] Mutfak, matbah
m.+ ına 159a/9

muṭbıḫ [Ar.] aşçı
m.+ ıyıdı 076b/10

muṭīʿ [Ar.] Uyan, itâat eden, boyun eğen, tâbi olan (kimse)
m. 120a/5
m.+ uz 010b/2, 024a/4, 164b/7
m.+ ven 026b/3

muṭīʿ ol - [Ar.+T.]itaat etmek
m.- dılar 150b/10, 168a/5
m.- maḳ 162a/6
m.- mayısarvan 010b/3
m.- sun 074a/5
m.- uŋ 030a/7, 174a/9
m.- up 014b/7

muṭma'in ol - [Ar.+T.] Şüphe, korku ve endişelerden kurtulup rahatlamak
m.- sun 064a/6

muṭṭalī [Ar.] Bir işi haber almış olan, bilen, öğrenen, vâkıf ve haberdar olan.
m. 203b/11

muvaḥḥid [Ar.] Allah'ın birliğine inanan, tevhit inancını benimseyen kimse, müslüman
m.+ sin 144a/4

mużaffer ol - [Ar.+T.]galip gelmek
m.- urdı 149a/6

mü'min [T.]mümin, müslüman
m. 059b/2, 076a/13, 103a/3, 103a/5,
108b/13, 144a/4
m.+ e 059b/1
m.+ i 076b/5
m.+ ler 075a/4, 076a/8, 081a/1, 083b/6,
085b/2, 085b/10, 085b/11, 091a/4, 092a/7,
093a/4, 093a/5, 093a/6, 101a/13, 103a/3,
137a/12
m.+ lere 076a/7, 086a/2, 092a/6, 093a/4
m.+ leri 085b/5

mübārek [T.] Hayırlı, uğurlu, kutlu, mukaddes krş. müpārek
m. 173a/6, 193a/10, 193b/3, 199b/15,
200a/3, 204a/4

mübārek ḳıl - [Ar.+T.] kutlu, bereketli, hayırlı hale getirmek
m.- dı 188b/10

mübārek ol - [Ar.+T.] kutlu, bereketli, hayırlı hale gelmek
m.- dı 193a/11, 196b/1
m.- ısar 189a/7
m.- sun 013b/10

mübtedi' [Ar.]bir şey peyda eden, bir yenilik yapan
m.+ ler 009b/6

mübtelā [Ar.] düşkün.

mübtelā ḳıl - [Ar.+T.] Bir şeye düşkün etmek
m.- asın 152b/12
m.- dı 020b/4
m.- duŋ 020a/3
m.- masaŋ 157a/4

mübtelā ol - [Ar.+T.] (Bir hastalığa) Yakalanmış olmak, tutulmak
m.- dılar 019a/11
m.- duġısa 144b/8

müddet [Ar.]süre
m. 025a/5, 043a/7

müfessir [Ar.]tefsir eden kimse
m.+ ler 141a/5

mühlet [Ar.] belli bir süre

mühlet ver- [Ar.+T.] Belli bir süre belirlemek krş. mühlet vir-
m. 108a/11

mühlet vir- [Ar.+T.] Belli bir süre belirlemek krş. mühlet ver-
m. 042a/7, 046b/2
m.- di 046b/3
m.- esin 018a/5
m.- gil 018a/7

mühr [Far.] mühür
m.+ e 195a/13
m.+ idür 162a/10

mühürle - [Far.+T.] kapatmak
m.- diler 193b/10

mülk [Ar.] Bir hükümdar veya devletin hüküm ve idâresi altında bulunan toprakların tamâmı, memleket, taşınmaz mal
m.+ i 045b/13, 082a/11, 152a/10, 163a/10,
163b/2, 174a/5, 186a/4, 186b/6
m.+ in 042a/13, 186a/6

m.+ inde 035b/12
m.+ leri 082a/9
m.+ üm 053a/9, 157b/12
m.+ ümüŋ 151b/12
m.+ üŋden 046b/6

münācāt [Ar.]yalvarma, yakarış
m. 136a/1

münācāt it - [Ar.+T.] Allah'a yakarmak
m.- di 121b/3
m.- digine 136b/7
m.- eriken 126b/2 (münācāt ideriken)
m.- erken 135a/10 (münācāt ederken)

münāfiḳ [Ar.] iki yüzlü, ara bozucu (kimse)
m.+ lar 009b/8
m.+ laruŋ 004b/12

münaşib [Ar.] Uygun, yerinde
m.+ le 124b/9

müneccim [Ar.] Yıldızların durum ve hareketlerinden geleceğe âit hükümler çıkaran kimse, astrolog
m.+ idi 184b/10
m.+ ler 042a/5, 042a/6, 045a/5, 046a/13,
046b/9, 096b/6
m.+ leri 047a/12
m.+ lerin 045a/4

münevver [Ar.] Aydınlatılmış, aydınlık, ışıklı, nurlu
m. 025b/4

münevver eyle - [T.] Nurlandırmak, aydınlatmak
m.- di 192b/13

münevver ḳıl - [T.] Nurlandırmak, aydınlatmak
m.- dı 192b/8

münevver ol - [T.] Nurlanmak, aydınlanmak
m.- dı 049b/10

münteẓir ol - [Ar.+T.] bir şeyin olmasını beklemek
m.- mışlardı 129b/5

müpārek [Ar.]mübarek, kutsal mübārek krş. mübārek
m.+ dür 168a/11

müptelā [Ar.] düşkün

müptelā eyle - [Ar.+T.] Bir şeye düşkün etmek
m.- sem 147b/3

müptelā ol - [Ar.+T.] (Bir hastalığa) Yakalanmış olmak, tutulmak
m.- duġıçun 147b/3

mürekkeb [Ar.] mürekkep
m. 001b/8

mürsel [T.] Gönderilmiş, yollanmış
m. 032a/12, 136a/10, 142b/2, 181a/7
m.+ e 170a/7

müsebbih [Ar.]tesbih edici, ibadet eden
m.+ lerdür 144a/7

müseḫḫer et - [Ar.+T.] Emir altında olmak , esir alınmak
m.- mişidi 168a/2

müslim [Ar.]müslüman
m. 096a/12

müslīmān [Ar.]müslüman krş. müsülmān
m. 116a/8

müslīmān ol-
[Ar.+T.]müslüman olmak krş. müsülmān ol -
m.- maduŋ 110b/4

müslīmānlıḳ [Ar.+T.]müslümanlık
m.+ ın 110b/8 (müslīmānlıġın)

müstecāb [Ar.] Olumlu, müspet cevap alınan, kabul edilen (istek, duâ vb.)
m.+ dur 019b/2

müstecāb ol - [Ar.+T.] (duası) kabul olmak
m.- dı 150a/4

müsülmān [Ar.]müslüman krş. müslīmān
m. 094a/2, 094a/3, 152a/9, 153b/8, 167a/2, 204a/3, 207b/3
m.+ am 167a/5
m.+ dan 051a/12, 207a/12
m.+ dur 106b/11
m.+ ıdı 139a/13
m.+ lar 175a/2
m.+ lara 174b/8
m.+ lardanven 116a/1

müsülmān ol - [Ar.+T.] müslüman olmak krş. müslīmān ol-
m.- a 175a/8
m.- alar 174a/4
m.- asın 163b/8
m.- avuz 077a/5
m.- ayıduŋ 106b/10
m.- dı 037b/2, 053b/9, 095b/10, 167b/8, 174a/5, 181a/8, 186b/11, 198a/6, 202a/4, 206b/1, 206b/11, 206b/12, 207b/4
m.- dılar 174b/2, 181b/13, 187a/4, 198b/1
m.- dum 207b/3
m.- duŋ 167a/6
m.- ısardur 205a/3
m.- madılar 181a/9
m.- maḳ 095b/11
m.- mayalar 174a/4
m.- mazuz 181b/10
m.- ursa 163b/3
m.- ursaŋ 186b/10

müşfiḳ [Ar.] Şefkat gösteren, şefkatli
m. 161b/2

müşk [Far.] Misk
m. 019a/2, 157b/3, 157b/4, 198b/4
m.+ den 014a/7
m.+ dendür 009a/1, 009a/3
m.+ e 071b/11

müşk-i kāfūr [Far.+Ar.] kafur kokusu
m. 015b/6

müşk ü ʿabīr [Far.+Ar.T] Misk kokusu ve amber
m. 192b/8

müşrik [Ar.] Allah'a ortak koşan, birden fazla tanrıya inanan kimse
m.+ leri 037a/13, 203b/8

müştāḳ [Ar.] Şiddetle arzu eden, özleyen, hasretini çeken, gönülden isteyen
m. 136b/5, 137a/3, 137a/4, 137a/8

müştāḳ ol - [Ar.+T.]özlemek
m.- dum 015a/8

müteġayyir ol - [Ar.+T.] Değişmek, başkalaşmak
m.- dı 011b/13, 035a/1

müteḥayyir [Ar.] hayrete düşmüş, şaşmış

müteḥayyir ḳal - [Ar.+T.] Hayrette kalmak, şaşırmak
m.- dı 045a/6

müteḥayyir ol - [Ar.+T.] Hayrette kalmak, şaşırmak
m.- dı 014a/12

mütekebbir [Ar.]kibirli
m. 044b/1

mütevātir [Ar.] Ağızdan ağıza dolaşan, halk arasında söylenilen
m. 192a/9

müvekkel [Ar.]vekil
m. 020a/1, 076b/2
m.+ dür 006a/7, 006a/8, 006a/10, 006b/1,
006b/3, 006b/4, 007a/12

müvekkel ḳıl - [Ar.+T.] vekil tayin etmek
m.- mışdur 037b/8

müvekkel ḳo - [Ar.+T.] vekil tayin etmek
m.- dı 046b/7

müvekkelle - [Ar.+T.]vekil tayin etmek
m.- diler 047b/2

müzd [Far.] Mükâfat, ecir, sevap, ücret
m. 018b/9, 143a/12

müzdin bul - [Far.+T.] Karşılığını ücretini almak
m.- a 103b/2

-N-

nāfe [Far.]misk, güzel koku
n. 071b/11, 198b/4

nāgāh [Far.] Zamansız, vakitsiz, ansızın, birdenbire
n. 024b/13, 034a/10, 051a/2, 070a/2,
078b/6, 093a/10, 100a/11, 103b/9, 129b/8,
150a/5, 150b/12, 151a/5, 153a/5, 160a/9,
168a/3, 178b/1, 186a/11, 199b/9, 204b/12

nāḥaḳ [Far.+Ar.] Hakka ve adâlete uygun olmayan, haksız
n. 034b/11, 125b/10

naḫs [Ar.] parça, bölüm
n. 034a/5

naḳd [Ar.] Nakit, elde bulunan geçerli para, akçe
n. 070a/7

nāḳışatü'lʿaḳl ḳıl - [Ar.+T.] Aklı noksan eylemek
n.- dum 018a/12

naḳş eyle - [Ar.+T.] Süslemek, bezemek, nakışla işlemek
n.- yeler 044b/6

naʿlin [Ar.] takunya
n.+ i 076b/2
n.+ in 100b/11
n.+ üŋ 100b/9

nāliş [Far.]Feryat

nāliş it - [Far.+T.]Feryat etmek, inlemek
n.- diler 023b/10

nāliş ḳıl - [Far.+T.]Feryat etmek, inlemek
n.- dılar 044b/9

namāz [Far.] namaz
n. 022b/12, 141b/5, 188b/11
n.+ a 078a/12
n.+ dan 101a/2
n.+ ı 036b/12, 100a/1
n.+ ıla 022b/12
n.+ ın 138a/1
n.+ ıyıdı 022b/12

namāza başla - [Far.+T.] Namaza durmak, namaza başlamak
n.- sa 135b/1

namāza dur - [Far.+T.] Namaza durmak, namaza başlamak
n.- dı 101a/2, 146a/2, 146a/3

namāzın ḳıl - [Far.+T.] Cenaze namazı kılmak
n.- dı 026b/8
n.- dılar 204b/2, 207b/13
n.- didi 207b/12

namāz ḳıl - [Far.+T.]namaz kılmak
n. 101a/2
n.- anlaruŋdur 009a/10
n.- dı 031a/5, 036b/11, 093b/3
n.- dılar 201a/12
n.- duŋuz 201a/14
n.- ıçaḳ 135b/1
n.- ırdı 145b/11, 159a/9
n.- ırken 146a/12
n.- ırmısın 099b/13
n.- maḳ 022b/11
n.- uŋ 120a/14
n.- ur 079b/1, 138a/1
n.- urdı 036b/10, 130a/10
n.- ursın 100a/1
namāzın - ırlarmı 177b/3

nāme [Far.] Mektup
n. 057a/10, 091a/8, 091a/13, 164b/4,
207a/3
n.+ de 164b/10
n.+ nüŋ 091a/13, 163b/6
n.+ sin 087a/12, 091a/13
n.+ yi 091a/8, 091a/13, 163b/9, 163b/13,
164a/12, 164a/13

naʿra ur - [Ar.+T.] Yüksek sesle bağırmak, haykırmak
n.- dı 171b/9, 172b/3

naṣḥ [Ar.] Nasîhat eden, öğüt veren
n.+ ıvan 016a/10, 017a/1

naṣīḥat [T.] öğüt
n.+ a 132b/9
n.+ ı 125a/3, 179b/11

naṣīḥat it - [Ar.+T.] öğüt vermek
n.- em 030b/1
n.- erdi 140b/12

naṣīḥat ver - [Ar.+T.] öğüt vermek krş. naṣīḥat vir -
n.- di 125a/1

naṣīḥat vir - [Ar.+T.] öğüt vermek krş. naṣīḥat ver -
n.- di 016b/8

naʿt [Ar.] Bir şeyi överek anlatma, methetme
n.+ ı 207b/1
n.+ ın 136a/2, 195a/5

nāyib [Ar.]vekil
n. 183a/5, 183a/6
n.+ i 093a/12, 093b/5, 183a/4
n.+ ler 108b/13

naẓar [Ar.] Bakış, bakma, göz atma
n. 033b/8
n.+ dan 002a/8
n.+ ı 067a/6
n.+ ımuz 175b/11
n.+ ın 132b/11
n.+ ından 098a/12

naẓar eyle -[Ar.+T.] Bakmak, bakış
n. 134b/15

naẓar it - [Ar.+T.] Bakmak, bakış
n.- di 010b/12, 016b/4, 025b/4, 029b/13,
082b/5, 087b/13, 136b/9, 153a/9, 166b/9,

184a/12
n.- düm 135a/6
n.- e 189a/7 (naẓar ide)
n.- erdi 020b/10 (naẓar iderdi)

naẓar ḳıl - [Ar.+T.] Bakmak, bakış
n.- alum 042a/7, 046b/2
n.- ayın 018b/2
n.- dı 002a/8, 010b/9, 018a/9
n.- dılar 018b/2
n.- urlardı 011a/1

naẓargāh [Ar.+Far.] Bakılacak yer, seyir yeri
n.+ ıdur 143a/13
n.+ um 081a/3

nāzil ol - [Ar.+T.] İnmek, nüzul etmek
n.- dı 206a/7
n.- dığınuŋ 067b/3

naẓīr [T.] Benzer, eş
n.+ i 079a/13
n.+ sin 096a/10

ne [T.] ne
n. 002a/1, 007a/3, 008b/5, 009a/1,
011a/2, 011b/12, 012a/2, 012a/6, 012b/7,
012b/8, 012b/10, 013a/3, 015a/6, 015a/8,
015b/3, 016b/5, 017a/12, 019a/6, 019b/2,
020a/8, 020b/11, 020b/12, 021a/3, 021a/4,
023b/8, 025b/1, 026a/6, 028a/8, 030a/9,
030a/12, 031a/8, 032a/10, 034b/13, 037b/4,
037b/9, 039a/8, 039b/2, 041b/2, 044a/11,
046b/4, 048b/8, 049a/6, 050a/10, 051b/11,
052a/11, 053a/5, 053b/13, 055a/4, 056a/8,
056a/12, 056b/2, 056b/4, 057b/10, 058a/3,
058a/8, 058a/9, 058a/10, 060a/4, 060b/13,
061a/1, 061a/5, 061a/11, 061b/13, 063b/13,
065a/10, 065b/1, 065b/9, 065b/10, 067a/5,
067b/10, 068b/13, 069b/6, 070a/12, 072a/13,
072b/6, 075a/9, 077b/1, 078b/5, 079b/13,
080a/1, 080a/6, 080a/7, 081b/2, 082a/8,
082a/9, 082b/8, 082b/12, 083a/1, 083a/11,
084a/4, 084a/6, 084b/3, 084b/9, 084b/10,
084b/13, 085a/13, 085b/7, 085b/12, 086a/10,
086b/4, 086b/7, 087a/3, 089a/11, 089b/1,
090a/2, 090a/9, 090b/7, 090b/10, 090b/11,
091b/6, 091b/12, 092a/11, 093a/2, 093a/9,
095a/6, 095a/8, 095a/13, 095b/7, 095b/12,
096a/1, 097a/10, 102a/2, 102a/5, 102a/7,
103a/2, 103a/12, 103b/11, 104a/2, 104b/13,
105a/3, 105b/2, 105b/4, 105b/11, 106a/5,
106a/7, 106b/13, 107a/11, 107a/12, 107b/10,
107b/11, 107b/12, 108a/8, 108a/13, 108b/11,
110a/3, 110b/3, 111b/11, 112b/2, 113a/3,
120a/12, 121b/11, 123b/9, 124a/1, 124b/9,
124b/13, 128a/4, 128a/10, 128b/1, 131b/1,
131b/2, 132b/6, 133a/7, 133a/8, 135a/11,
135b/8, 135b/12, 136b/7, 138a/2, 138a/4,

141a/6, 141a/13, 143a/10, 143a/12, 143b/8,
146a/6, 147b/1, 147b/3, 148a/8, 148a/10,
150b/6, 151a/11, 152a/10, 153a/9, 154b/4,
154b/13, 155b/5, 157a/1, 157a/8, 157b/11,
160a/3, 161b/6, 161b/10, 161b/12, 162a/1,
162a/5, 162b/13, 163a/2, 163a/5, 163a/8,
163b/1, 163b/10, 164a/8, 164b/7, 165a/6,
165b/7, 165b/8, 167a/4, 167a/5, 169a/11,
171b/8, 172a/2, 173b/3, 173b/5, 177a/7,
177a/13, 177b/13, 178a/2, 179b/3, 179b/4,
179b/5, 180b/12, 182b/10, 183b/6, 183b/7,
184b/4, 189b/12, 190a/6, 190a/8, 190a/9,
190a/10, 191b/5, 192b/4, 193a/11, 193b/8,
194a/2, 194a/3, 194b/6, 194b/9, 194b/11,
196b/6, 196b/11, 197a/13, 198b/6, 199a/4,
202a/10, 202a/11, 202a/13, 202b/12, 204a/10,
206b/8, 207b/2
n.+ dir 173a/4
n.+ dür 016a/11, 036a/2, 036b/7, 047a/2,
064b/7, 074a/3, 077a/10, 101a/3, 103b/13,
104a/4, 105b/2, 105b/6, 116a/4, 162a/3,
162a/10, 172a/2, 175a/13, 183b/8, 185a/4,
189b/1
n.+ ler 088a/6, 092a/6
n.+ m 073a/3
n.+ müz 113a/2
n.+ ŋ 185a/6
n.+ ye 053b/13, 070a/8, 077a/8, 132a/4,
199b/2
n.+ yi 052b/4, 146a/4
n.+ yidi 022a/11, 052a/5, 070a/10, 103a/7,
123a/9, 142b/1, 143b/9
n.+ yiki 178a/10
n.+ yile 162b/4
n.+ yise 084b/5, 131b/10, 157b/8
n.+ yisiz 084b/9

n'ol - [T.] ne olmak
n.- a 103b/6, 143b/11, 161b/9, 170b/3
n.- aydı 157a/5, 178a/13
n.- ayıdı 106b/10
n.- dı 072a/11

ne'am [Ar.] evet,öyledir
n. 015a/11, 203b/2

nebiyyu'llah [T.] Allah'ın Peygamberi
n. 094a/4, 138a/2, 175b/1

nece kim [T.]ne kadar ki
n. 182b/12

neçe [T.]nasıl, ne kadar krş.niçe
n. 112b/6, 131a/9, 132b/5

neden [T.] neden, niçin
n. 052b/8, 061b/13, 079b/5, 090b/9,
095a/13, 135a/1, 135b/1, 170a/13, 198a/10,
202a/2

nefes [Ar.] nefes, hava, soluk
n.+ ile 189a/8
n.+ in 143b/6

nefs [Ar.] Bir kimsenin kendi öz varlığı, öz benliği, kişiliği
n. 080a/12
n.+ i 009a/11

n.+ in 143a/8
n.+ lerinde 022b/10
n.+ üm 080a/12
n.+ üme 017b/12, 167b/8
n.+ ümüz 190b/2
n.+ ümüze 051b/10
n.+ üŋ 135b/13

nehy [Ar.] yasak etme, menetme, engelleme
n.+ i 120b/6

ne ḳadar [T.] ne kadar, ne ölçüde
n. 039b/11, 047b/2, 053a/10, 062a/1,
062a/5, 063a/6, 063b/8, 066a/2, 066a/5,
068b/2, 075b/4, 082a/7, 085b/13, 089a/10,
093a/12, 100a/7, 102b/11, 103a/3, 105b/7,
114a/2, 124a/9, 125a/11, 135b/6, 140a/5,
141b/1, 148b/3, 157b/12, 158a/6, 159b/2,
160a/8, 161a/10, 168a/2, 178a/2, 180b/9,
183a/13, 187a/11, 188b/12, 190a/9, 190b/9,
193a/8, 195b/7, 196a/9, 201b/4, 202a/12,
204a/10, 207b/9
n.+ dur 025b/6, 105b/9, 183b/1

neḳāre [T.] [Ar.] Elle ve daha çok iki küçük değnekle çalınan ve zurnaya refâkat eden, basık dümbelek şeklindeki vurmalı saz krş. neḳḳāre
n. 093a/13, 196b/11
n.+ dür 196b/11
n.+ ler 196b/10

ne kim [T.] Her ne
n. 004a/7, 016a/9, 025b/3, 026a/4,
034a/2, 035b/2, 038a/3, 046a/10

neḳḳāre [Ar.] Elle ve daha çok iki küçük değnekle çalınan ve zurnaya refâkat eden, basık dümbelek şeklindeki vurmalı saz krş. neḳāre
n.+ ler 055b/10

nerdubān [Far.] merdiven
n. 158b/8
n.+ dan 177b/5

neseb [Ar.] Soy, soy sop, atalar, dedeler silsilesi
n.+ i 197a/2

nesl [Ar.] Bir kimsenin zürriyeti, evlât ve torunları, soy, sülâle, döl
n.+ üŋi 040b/2

nesne [T.] nesne, şey
n. 002a/9, 005b/12, 013a/8, 013b/6,
016a/9, 018b/11, 018b/12, 027a/2, 034b/6,
034b/7, 034b/10, 035b/2, 037a/13, 046a/12,
046b/4, 046b/13, 048a/7, 050b/13, 051b/6,
054b/4, 054b/11, 056b/8, 059b/12, 061a/8,
062a/3, 062b/3, 065a/8, 071a/11, 082a/11,
082b/1, 082b/2, 085a/12, 085b/8, 085b/12,
086a/1, 087a/3, 088b/1, 088b/8, 088b/9,
091b/5, 093b/7, 094a/8, 097a/10, 097b/3,
101a/12, 104b/3, 106a/9, 109a/6, 114a/6,
130a/3, 131b/12, 135b/6, 143b/5, 147b/3,
149a/11, 150a/13, 159b/5, 162a/6, 163a/7,
165b/11, 166b/4, 176a/6, 178a/7, 180a/10,
194b/4, 199b/12, 203b/2, 207b/6

n.+ den 014b/7, 034b/6, 073b/9, 075b/9,
101a/11, 135b/2, 137a/9, 152b/10
n.+ dür 025b/1, 050a/6
n.+ ler 107a/5, 162a/8
n.+ leri 082a/8, 121b/12, 145a/9
n.+ lerile 186a/3
n.+ m 100a/3
n.+ nüŋ 002b/1, 012a/10
n.+ ŋ 088a/13, 180b/10
n.+ si 069a/9
n.+ ye 014b/9, 015b/4, 065a/7, 075b/12,
077a/7, 106a/10, 158a/5
n.+ yi 034b/6, 053a/2, 063b/13, 065a/11,
085b/9, 087a/2, 087a/4, 101a/9, 130a/3,
135b/3, 135b/9, 135b/10, 193b/10
n.+ yidi 101b/7
n.+ yile 015a/1, 065a/10

ne vaḳtın [T+Ar.] Ne zaman
n. 003b/4, 019b/11, 026a/9, 129b/6,
149b/5, 166b/1, 170a/13

nevbet [Far.]nöbet
n. 056a/1, 056a/2

nevmīẕ [Far.] Ümitsiz

nevmīẕ it - [Far.+T.] Ümitsiz etmek
n.- seyidi 103a/12

nevmīẕ ol - [Far.+T.] Ümitsiz olmak
n.- dı 142a/8
n.- maŋ 080b/5
n.- mayalar 103a/3

neye [T.]niye, neden
n. 026b/2, 058b/12, 085b/6, 085b/10,
087b/8, 088b/12, 099a/5, 127b/11, 147b/8,
152a/1, 152a/4, 170b/2, 183b/8, 191b/4,
199a/13, 200a/2, 206a/2

neyit- [T.] ne yapmak
n. -e 002a/11 (neyide)

ne'yle - [T.]ne yapmak
n.- diler 194a/3
n.- düŋüz 091b/12
n.- r 091a/9
n.- rdüŋ 135b/11
n.- rsin 073b/8
n.- yesin 010b/2
n.- yevüz 174b/9
n.- yicegin 065a/7

nice [T.] pek çok, hayli, nasıl
n. 015b/9, 015b/12, 017b/10, 019b/9,
020a/10, 031b/1, 031b/13, 039b/2, 041a/8,
042a/6, 044b/4, 050a/6, 051b/6, 052a/8,
052b/5, 053b/13, 055a/5, 055a/9, 056a/7,
057b/11, 058a/2, 058a/4, 058b/3, 058b/12,
060b/5, 061a/11, 064a/5, 064b/2, 064b/6,
064b/9, 065a/9, 069a/12, 074b/1, 076a/9,
078a/5, 079a/1, 079a/3, 079a/13, 080a/5,
081a/10, 085b/5, 088a/8, 088a/13, 088b/5,
088b/9, 089a/11, 090a/13, 090b/6, 091b/10,
096b/12, 099b/1, 100a/1, 104a/3, 107a/2,
107b/7, 108a/10, 135b/4, 135b/6, 136b/6,
140a/2, 140b/3, 141b/6, 144a/7, 144a/9,
146b/9, 147a/3, 148a/1, 148a/10, 155a/6,

155b/2, 155b/5, 157b/3, 160b/13, 161a/6,
161a/7, 162a/4, 162a/9, 167a/7, 172a/12,
173a/9, 176a/8, 176b/2, 181b/3, 184a/9,
184a/12, 184b/8, 185a/8, 187a/8, 187b/8,
188b/7, 189b/10, 195b/5, 195b/7, 201b/7,
204b/10, 204b/12
n.+ dür 064b/4, 088a/4, 195a/12
n.+ ler 137a/2
n.+ leri 083a/8
n.+ si 190b/9

nicesi [T.] nekadarı
n. 126b/11

niçe [T.]pek çok, hayli, nasıl krş.neçe
n. 010b/9, 038b/10, 040b/5, 054b/9,
060b/11, 066a/12, 072a/8, 072a/13, 087b/3,
100b/2, 103b/1, 105a/4, 106a/10, 113a/15,
115a/5, 115b/3, 118a/12, 118b/10, 120b/10,
121a/13, 128a/12, 133a/4, 133a/6, 135b/1,
146b/5, 151a/10, 151a/11, 152b/7, 159b/6,
181a/12, 188b/11, 189b/2, 201a/14, 207b/14
n.+ ler 081a/8, 103b/5
n.+ si 124b/1
n.+ ye 121b/5

niçün [T.]neden, niçin
n. 011b/8, 013a/7, 016a/12, 016b/10,
021b/3, 023b/6, 027a/9, 035a/2, 039b/3,
046b/9, 059a/9, 060b/4, 060b/5, 064b/10,
070b/3, 071a/3, 072b/12, 075a/2, 075b/7,
075b/11, 077a/10, 078a/6, 079a/10, 080a/2,
080b/7, 081a/12, 084b/11, 085a/3, 090a/10,
090b/9, 091a/2, 093a/4, 093b/11, 098a/8,
098b/7, 101a/7, 101b/2, 107a/9, 109a/1,
109b/2, 112a/10, 112b/6, 116a/11, 117a/1,
123a/11, 127a/5, 127a/6, 127a/7, 127a/10,
128a/3, 133a/14, 135a/4, 136a/10, 138a/11,
138b/2, 138b/7, 139a/7, 142a/9, 143b/11,
147b/10, 161a/5, 161a/11, 161b/1, 163b/11,
167a/2, 173a/3, 179a/1, 183a/2, 183a/5,
191b/5, 194a/8, 194a/10, 197a/2, 201b/13,
204a/7

nidā [Ar.] Ses

nidā gel - [Ar.+T.] Seslenmek
n.- di 010b/10, 011a/4, 011b/10, 013a/1,
013b/3, 013b/6, 014a/1, 014a/13, 017b/10,
018a/11, 019b/13, 020a/4, 020a/8, 020a/10,
020b/4, 022a/12, 024a/5, 025a/4, 025b/1,
025b/11, 063b/6, 063b/8, 064a/7, 082b/7,
102a/6, 143b/12, 153a/3, 154b/7, 164a/9
n.- e 083a/9, 083a/10, 085b/10, 085b/11,
085b/13

nidā ḳıl - [Ar.+T.] Seslenmek
n.- dı 033a/6, 159b/13, 187b/11
n.- up 020b/13

niden [T.]neden
n. 110a/5

nifāḳ [Ar.] İnsanlar arasında anlaşmazlıktan gelen ayrılık, ara bozukluğu
n. 177a/10

nihāyetsüz [Ar.+T.] Sonsuz, bitmez tükenmez
n. 132a/9

niḳāb [Ar.] Yüz örtüsü, peçe
n. 085a/2, 087b/7, 091a/13
n.+ ın 083b/3, 083b/12, 087b/12, 164b/3
n.+ uŋı 083b/2

nikāḥ it - [Ar.+T.]nikah kıymak, evlenmek
n.- diler 013b/5
n.- eyin 065b/13 (nikāḥ ideyin)
n.- üp 154a/2 (nikāḥ idüp)

nīkbaḫt ol - [Far.+T.] bahtı iyi, talihli olmak
n.- an 002a/3

niʿmet [Ar.] Lutuf eseri olan iyilik, ihsan, bağış
n. 038b/12, 041a/7, 083b/1, 086a/3, 108a/3, 123a/8, 146b/4, 165b/1, 190b/7
n.+ e 144a/8, 145b/1, 179b/1
n.+ i 044b/10, 163a/10
n.+ ile 096b/4
n.+ in 040a/10, 073a/1, 103a/11
n.+ ler 102b/4, 174a/11, 196a/13
n.+ leri 093a/7
n.+ lerile 200b/13
n.+ lerin 014a/3, 014b/12, 022a/10, 022b/2, 103a/10, 107a/10, 136b/4
n.+ lerinde 029a/5
n.+ lerine 102a/6
n.+ lerümüz 133b/5
n.+ lerüŋ 135b/3
n.+ üm 046b/1
n.+ ümüz 096b/4

nirede [T.]nerede
n. 101a/4, 195a/1

nireye [T.]nereye
n. 027a/8, 143b/2

nişān [Far.] İşâret, belirti, iz, alâmet
n. 045a/6, 069b/3, 150b/9, 181a/10, 189b/9, 189b/10, 190a/8, 190b/4, 191b/7
n.+ ı 166b/13, 185a/9, 195a/12
n.+ ıdur 191b/7
n.+ ları 197b/6
n.+ ların 195a/9
n.+ udur 106b/10

nişān vir - [Far.+T.] İşaret, iz vermek
n.- di 185a/7
n.- sün 150b/7

nişānlu [Far.+T.] Belli bir işâreti, alâmeti olan
n. 045a/5

nişe [T.]nasıl, ne şekilde krş.nite
n. 170b/6

n'it - [T.]ne etmek, ne yapmak
n.- diyise 016b/1
n.- elüm 077b/1, 200a/8, 201b/11, 205a/12
n.- em 076a/10, 153a/13 (nidem)
n.- er 099b/4, 100b/1 (nider)
n.- erdüŋ 160b/6 (niderdüŋ)
n.- ersin 042b/10 (nidersin)
n.- ersiz 056a/12 (nidersiz)
n.- erüm 128b/14 (niderüm)
n.- erüz 066a/2 (niderüz)
n.- esin 073a/2 (nidesin)

n.- eyin 069a/7, 147a/7 (nideyin)

nite [T.]nasıl krş.nişe
n. 052b/8, 053b/3, 075a/4, 075b/4, 086b/2, 142b/5
n.+ sin 095a/9, 184b/3

nitekim [T.] nitekim
n. 001b/8, 001b/9, 002a/13, 002b/12, 005a/3, 006a/4, 006b/7, 007a/13, 007b/1, 007b/3, 008a/2, 008b/2, 009b/8, 010a/11, 011a/8, 012b/11, 013b/12, 017a/1, 017a/7, 017a/10, 017b/10, 018a/2, 020a/8, 024b/4, 024b/11, 031b/6, 064a/11, 086a/2, 091a/13, 096a/12, 097a/2, 101a/12, 101b/10, 109b/11, 136b/3, 141a/8, 149a/8, 152b/13, 156a/10, 198a/5

niteliksiz [T.] niteliksiz
n. 084a/1

niye [T.]neden, niçin
n. 101a/11, 138a/3, 187a/1

niyet [Ar.] Bir şeyi yapmayı önceden kurma, zihinde tasarlama, yapmayı aklına koyma, yapmaya karar verme krş.niyyet
n.+ üŋe 130a/14

niyyet [Ar.] Bir şeyi yapmayı önceden kurma, zihinde tasarlama, yapmayı aklına koyma, yapmaya karar verme krş.niyet
n. 179b/1
n.+ i 179a/11
n.+ ine 067a/4

niyyet it - [Ar.+T.] (Bir şeyi yapmayı) Zihinde tasarlamak, aklına koymak, yapmaya karar vermek, niyetlenmek
n.- di 085a/9
n.- diki 082b/8
n.- dimidi 179a/6
n.- düm 188a/13
n.- e 063b/1 (niyyet ide)
n.- miş 179a/4

noḫud [Far.] nohut
n. 022b/6, 023a/8

n'ol - [T.]ne olmak
n.- a 099b/9
n.- adı 082b/7
n.- aydı 154b/1
n.- dı 095a/11
n.- ur 112b/12

nūr [Ar.] Gözle görülen aydınlık, maddî şeyleri görmeye yarayan ışık, ziyâ:
n. 039a/1, 045b/8, 046a/1, 046a/3, 047a/4, 047a/6, 047b/3, 048b/7, 100b/4, 102a/3, 136b/13, 192b/7, 192b/12, 194a/12, 205a/1
n.+ a 010b/8
n.+ dan 006b/4, 006b/5, 196a/6, 196a/8, 198a/10
n.+ dandur 006b/4, 006b/12
n.+ ı 057a/2, 059a/8, 064b/5, 083b/12, 090b/9, 092a/13, 097a/11, 100b/5
n.+ ıla 003b/4, 064b/6
n.+ ın 059a/12, 076a/6, 083b/13, 093a/1, 093a/4, 093a/6, 136b/9
n.+ ından 007a/11, 059b/1, 083b/8, 108a/2, 134b/12
n.+ ıyla 085b/4, 136b/8
n.+ udur 091a/10

n.+ uŋ 083b/11
n.+ uŋdandur 137a/1

nūr-ı cesim [Ar.] Büyük nur
n. 001b/8

nūrlu [Ar.] Aydınlık, parlak, ışıklı
n. 025b/4

nuṣret [Ar.] yardım
n. 036a/6

nübüvvet [Ar.] Peygamberlik, nebîlik
n. 030a/1, 103a/13, 137b/2, 155b/10,
178b/13
n.+ i 189b/8

nücūm [Ar.] Yıldızlar
n. 042a/8, 044b/2
n.+ dan 044b/3

nükte [Ar.] İnce bir anlam taşıyan, zekâ eseri olduğu için hoşa giden zarif ve düşündürücü söz, espri
n. 076a/5, 080a/13, 080b/10, 083a/4,
085a/9, 085b/1, 092a/6, 103a/4, 144a/2

nüzūl [Ar.] Kur'an âyetlerinin vahiy yoluyle Hz. Peygamber'e bildirilmesi
n. 067a/12

-O-

o [T.] o
o. 001b/5, 047b/11, 071b/8, 082a/6,
112b/12, 157b/3
o. + ŋa 117b/7
o.+ ndan 155a/8
o.+ nu 125b/15

ocaġa yan - [T.] ateşte yanmak
o.- dı 146a/5

od [T.] Ateş
o. 011b/9, 021b/11, 021b/13, 052a/7,
052a/13, 052b/1, 052b/5, 052b/8, 052b/9,
053a/6, 053a/7, 053b/1, 053b/3, 098a/3,
098a/6, 100b/5, 100b/6, 100b/8, 134b/7,
144b/5, 180a/5, 187a/2, 187a/3, 192b/11
o.+ a 052a/2, 052a/12, 098a/5, 098a/7
o.+ da 201a/6
o.+ dan 008a/2, 009b/1, 009b/2, 009b/3,
011b/9, 101b/2
o.+ ı 098a/7
o.+ ıla 021b/12, 052a/6, 052a/7, 073b/10
o.+ ıyla 135a/7
o.+ lar 105a/9
o.+ umuza 095b/5
o.+ uŋı 095b/5

oda at - [T.] Ateşe atmak, yakmak
o.- acaġın 052a/8
o.- dılar 052a/10, 053a/11, 057a/10
o.- maḳ 052a/5

oda bıraḳ - [T.] Yakmak
o.- dı 128b/15
o.- urlarıdı 030a/4

oda ṭap - [T.] ateşe tapmak
o.- arlarıdı 053a/7

oda yaḳ - [T.] ateşe vermek, yakmak
o.- ayın 201b/11
o.- dı 180a/6
o.- dılar 140b/3

oda yan - [T.] Ateşte yanmak, yanmak
o.- dı 053b/2, 145b/12

od çaḳ - [T.] ateş çıkarmak
o.- dı 022a/1

od çıḳ - [T.] ateş çıkmak
o.- dı 021b/13, 155a/2
o.- madı 100b/3

od dut - [T.] Ateşler içinde yanmak
o.- dı 095b/3

od düş - [T.] Ateş düşmek
o.- di 145b/11, 146a/4

od şaç - [T.] Ateş saçmak
o.- arıdı 109b/12

od ur - [T.] Ateş salmak, yakmak
o.- dılar 052a/3, 053a/13, 175a/1
o.- urken 053b/1

od yaḳ - [T.] Ateş yakmak
o.- avuz 100b/1
o.- dı 022a/2
o.- mışlardı 030a/4

oda [T.] oda
o. 085a/13, 093b/11

odun [T.] odun
o. 052a/2, 130a/5, 130a/11, 184b/13
o.+ ı 052a/3

oġıl [T.] Erkek evlat krş. oġul
o. 033b/2, 060b/5, 074a/6, 130a/11, 130a/13, 130b/9, 130b/15
o.+ ı 023b/12, 023b/13, 024a/1, 024a/3, 025a/7, 026a/1, 028a/13, 028b/4, 029a/8, 030b/9, 030b/11, 031a/3, 031a/7, 031a/9, 033b/1, 034a/8, 034b/5, 035b/6, 035b/7, 036b/8, 041b/5, 041b/12, 042a/11, 042b/9, 043a/8, 057a/13, 066b/11, 073a/13, 082b/5, 082b/13, 084b/13, 094b/3, 096a/5, 096a/6, 100a/5, 129b/4, 131b/15, 146a/8, 154a/2, 155a/10, 168b/8, 178b/7, 182a/10, 184a/8, 184b/3, 184b/4, 184b/5, 190a/1, 190a/6, 194b/3, 194b/7, 197a/5, 204b/5, 207a/5
o.+ ıdur 023a/8, 028a/3, 036a/4, 036a/5, 043b/11, 066b/8, 096b/10, 184b/9
o.+ ın 058a/10, 205b/9
o.+ ına 034a/5, 184b/5, 192b/5
o.+ ından 057b/13, 066b/12
o.+ ını 090a/13, 182a/11
o.+ ınuŋ 057a/13
o.+ ısın 043a/4
o.+ ıyam 057b/2, 091a/9
o.+ ıydı 125a/5
o.+ ıyıdı 139b/10
o.+ u 085a/3
o.+ um 028b/1, 028b/5, 062b/8, 091a/9, 091a/12, 153b/13, 187a/7, 187b/8, 192a/11
o.+ umı 050b/8
o.+ umuz 097b/3
o.+ umuzla 082b/2
o.+ una 192a/13
o.+ unı 179b/8, 180b/6, 186b/3
o.+ unu 064b/3
o.+ uŋ 025b/10, 028b/6, 050a/8, 057a/7, 058a/2, 090a/8, 090a/12, 092b/8, 185b/10
o.+ uŋa 192b/4
o.+ uŋdan 185b/10
o.+ uŋı 057a/8, 057b/5, 058a/12, 097a/1
o.+ uŋmıdur 094a/4
o.+ uyam 030a/13

oġıl idin - [T.] evlat edinmek
o.- elüm 097b/6

oġlaḳ [T.] Keçi yavrusu
o. 069a/13

oġlan [T.] Erkek çocuk, delikanlı
o. 018a/13, 023b/1, 023b/3, 023b/8,
028b/2, 028b/3, 028b/8, 028b/9, 028b/11,
031b/4, 035b/2, 035b/4, 035b/10, 040a/2,
040b/9, 043b/1, 043b/7, 046b/5, 046b/9,
046b/10, 047b/1, 047b/10, 047b/13, 048b/8,
049a/10, 049a/11, 060b/2, 060b/3, 060b/4,
060b/5, 060b/6, 060b/8, 065b/7, 065b/9,
066b/9, 066b/12, 067a/4, 073b/1, 074b/1,
074b/6, 085a/1, 096a/7, 096b/7, 096b/8,
097a/10, 097b/4, 097b/5, 098a/1, 139a/12,
139a/13, 169b/2, 169b/3, 170a/13, 170b/9,
174b/5, 179b/11, 179b/13, 180a/3, 180a/4,
180a/12, 180b/3, 180b/4, 180b/6, 180b/7,
180b/8, 180b/9, 187a/6, 187b/8, 187b/9,
188a/4, 188a/7, 188b/7, 189a/3, 189a/7,
193a/2, 193a/6, 193b/12, 194a/4, 194a/9,
194a/11, 194a/13
o.+ a 083b/11, 083b/12, 138b/5, 171b/13,
180a/2, 180a/10, 188b/6
o.+ amı 197a/1
o.+ dan 065b/8, 073b/2, 074a/12, 075a/7,
085a/3
o.+ dur 043a/10, 043b/1, 048b/9, 098a/5,
194a/5
o.+ ı 023b/10, 035a/8, 035a/11, 043a/12,
043b/1, 043b/5, 043b/6, 049a/7, 065a/13,
071a/11, 083b/9, 091a/13, 138b/6, 180a/1,
180b/1, 180b/4, 182a/11, 188b/5, 193a/5,
193b/12, 193b/13
o.+ ıdı 184a/4
o.+ ıyın 202a/6
o.+ lar 035a/13, 090b/2, 094a/4, 122b/12,
139b/4, 145a/8, 148b/2, 193b/5
o.+ lara 139b/4
o.+ ları 027a/13, 038a/8, 042b/12, 065b/10,
066a/2, 067a/1, 067a/7, 068b/11, 090b/5,
091a/7, 091b/3, 094b/5, 116b/11, 122b/11,
124a/15, 129b/5, 131b/8, 145b/6, 149b/10,
193b/1
o.+ larıla 027a/6, 027a/7, 027a/10, 042b/11,
086b/1, 193b/3, 193b/4
o.+ larımuŋ 192b/3
o.+ ların 025a/2, 035b/3, 063a/12, 111b/3,
146a/9, 191b/13
o.+ larına 068b/10, 084a/3, 130a/7, 157a/13
o.+ larından 025a/7, 027b/12, 028a/4, 029a/6,
035a/5, 041b/10, 041b/11, 041b/12, 043a/3,
085a/1, 119b/13, 139b/10, 141a/4, 142a/5,
145a/3, 149a/5, 150a/5, 155b/11, 174b/4,
178b/7, 181a/7, 193a/8
o.+ larındanam 029b/1
o.+ larındandur 008a/5, 096b/9
o.+ larınuŋ 043a/4, 155b/13

o.+ larısız 089a/1
o.+ larıyıdı 150a/12
o.+ larıyız 084b/10
o.+ larıyla 090a/12, 130a/10
o.+ larıyuz 088a/1
o.+ larum 087a/7, 091a/6, 156a/1
o.+ larun 090a/11
o.+ larundan 126a/10
o.+ laruŋ 035a/10, 092b/8, 139b/2
o.+ laruŋa 102b/3
o.+ laruŋı 102b/3, 146a/10, 148b/1
o.+ u 070b/11
o.+ um 060b/13
o.+ uŋ 023b/5, 028b/10, 043a/9, 043b/9,
056b/13, 058b/12, 083b/10, 100b/10, 100b/12,
139b/2, 194b/5
o.+ van 194b/6

oġlan dut - [T.] erkek erkeğe cinsi münabette bulunmak
o.- ar 065a/12

oġlancuḳ [T.] Küçük çocuk
o.+ dan 074a/13
o.+ dur 098a/2
o.+ lar 029a/2, 138b/6
o.+ ları 029a/1, 029a/5
o.+ larıla 138b/5
o.+ ların 100a/11, 102b/2
o.+ larla 194b/5
o.+ larum 028b/13
o.+ laruŋ 104a/7
o.+ laruŋı 102b/3

oġlanlıḳ [T.] Çocukluk
o.+ ı 170a/9 (oġlanlıġı)

oġrı [T.] hırsız krş. oġru
o. 088b/3, 091a/2, 091a/12
o.+ larmışsız 088a/13
o.+ yıdı 089a/4

oġru [T.] hırsız krş. oġrı
o. 089a/3, 091a/12

oġrulıḳ eyle - [T.] hırsızlık yapmak
o.- di 090a/8

oġrulıḳ it - [T.] hırsızlık yapmak
o.- mişler 089b/3

oġul [T.] Erkek evlat krş. oġıl
o. 024a/3, 026a/2, 026a/8, 031b/4,
034a/8, 034b/1, 034b/5, 036b/11, 036b/13,
049a/8, 050a/5, 058a/7, 058a/12, 059b/3,
059b/4, 060a/10, 060a/13, 060b/1, 060b/12,
064a/1, 139b/1, 155b/4, 169b/6, 171a/4,
172a/5, 172a/7, 179b/9, 184b/3, 185a/6,
187b/7, 188a/3, 192a/12, 193a/13
o.+ dan 023b/9, 059a/10
o.+ ı 116a/15
o.+ lar 193b/1
o.+ larına 024a/6

oġul idin - [T.] evlat edinmek
o.- diler 097b/7
o.- elüm 097b/4
o.- em 079b/6
o.- evüz 072a/1

oġur [T.]hırsız
o.+ layın 108b/10

oġurla - [T.] Çalmak, hırsızlık yapmak
o.- duḳ 088a/13
o.- mışsız 088b/1

oġurlan - [T.] çalınmak
o.- mış 140b/2

oġurlat - [T.] çaldırmak
o.- ın 092b/9

oġurlıḳ [T.] hırsızlık
o. 091a/12
o.+ a 065a/6 (oġurlıġa)
o.+ dan 091a/11

oġurlıḳ it - [T.]hırsızlık yapmak, çalmak
o.- digi 089a/3

oġurluḳ eyle - [T.] hırsızlık yapmak, çalmak
o.- di 043b/7

oḫşa - [T.] okşamak
o.- dı 097b/13

oḳ [T.] ok
o. 054a/13, 054b/5, 054b/6, 135a/6,
200a/14, 204a/10, 205b/5
o.+ dan 019b/12, 023a/1
o.+ ı 135a/7
o.+ ına 054b/5, 054b/9
o.+ ından 135a/4
o.+ ıyla 135a/8
o.+ una 054b/6

oḳı - [T.] davet etmek, çağırmak, okumak krş. oḳu -
o. 064a/9, 102a/6, 184b/7, 189b/1,
197a/12, 197a/13
o.- maġa 067a/6
o.- ya 032b/4
o.- yanlar 124b/11
o.- yayın 197a/13

oḳḳa [Ar.] 1283 gramlık eski bir ağırlık ölçüsü birimi, kıyye
o. 071b/10, 071b/11

oḳu - [T.] davet etmek, çağırmak, okumak krş. oḳı -
o.- dı 091a/13, 156a/3, 163a/13, 164a/13,
166b/5, 184b/7, 195a/6, 206b/6, 206b/11,
206b/12, 207a/7, 207b/1, 207b/7
o.- dılar 187a/2
o.- duġı 166b/5
o.- duġuŋuz 175b/10
o.- duḳça 159a/2
o.- dum 164b/11
o.- madı 189b/2
o.- maġa 099b/11
o.- mazam 189b/2
o.- mışıdı 067a/2, 139b/11
o.- muşıdı 195a/9
o.- ŋ 055a/2, 099b/2
o.- r 028b/3
o.- rdı 066b/13, 159a/2, 167b/11
o.- rlardı 067a/1
o.- rlarıdı 027b/1
o.- rsa 028b/2
o.- ruz 106b/5
o.- sa 015a/9, 152b/3
o.- ya 014b/1, 028b/5, 156a/1, 187a/8
o.- yımadılar 156a/2
o.- yup 163b/12, 195a/5

oḳut - [T.] çağırtmak, davet ettirmek
o.- dı 075a/11

ol [T.] o
o. 001b/4, 001b/6, 001b/7, 002a/6,
002a/8, 002a/11, 003a/1, 003a/10, 003b/1,
003b/3, 003b/5, 004b/8, 005a/11, 005a/12,
005b/1, 005b/3, 005b/4, 005b/5, 005b/6,
006a/3, 006a/9, 006b/4, 006b/5, 006b/10,
006b/11, 007b/5, 007b/6, 007b/11, 007b/12,
007b/13, 008a/1, 008a/7, 009a/1, 009a/2,
010a/6, 010a/12, 010b/1, 010b/7, 011b/4,
011b/5, 011b/12, 012a/7, 012b/5, 012b/13,

013a/3, 013a/8, 013b/1, 014a/5, 014a/8,
014a/9, 014a/10, 014a/12, 014b/2, 015a/11,
015b/1, 015b/3, 015b/4, 015b/10, 015b/13,
016a/5, 016b/2, 016b/3, 016b/4, 016b/8,
016b/11, 017a/2, 017a/3, 017a/5, 017a/7,
017b/4, 017b/7, 019a/10, 019b/10, 020b/1,
020b/2, 020b/5, 020b/11, 020b/12, 021a/3,
021a/4, 021b/13, 022b/1, 022b/2, 022b/5,
022b/10, 023a/1, 023a/5, 023a/8, 023b/2,
023b/8, 024a/9, 024b/8, 025a/12, 025b/2,
025b/13, 026a/4, 026a/5, 026a/8, 026b/10,
028a/4, 028b/1, 028b/3, 028b/4, 028b/8,
028b/9, 028b/10, 029a/1, 029a/2, 029a/5,
029a/7, 029a/10, 029a/13, 029b/4, 029b/5,
029b/8, 029b/10, 029b/12, 030a/2, 030a/3,
030a/4, 030a/8, 030a/11, 030a/12, 030b/2,
030b/4, 030b/12, 031a/2, 031a/5, 031a/6,
031a/11, 031b/4, 031b/11, 032b/5, 032b/6,
032b/7, 032b/8, 032b/11, 033b/12, 034a/11,
034b/6, 034b/10, 035a/9, 035a/11, 035a/12,
035b/4, 035b/5, 035b/10, 035b/11, 035b/12,
036a/1, 036a/5, 036a/6, 036a/8, 036a/9,
036a/12, 036b/2, 036b/3, 036b/5, 036b/7,
036b/8, 036b/12, 037a/1, 037a/2, 037a/8,
037a/9, 037a/10, 037a/11, 037a/12, 037b/1,
037b/3, 037b/8, 037b/9, 037b/10, 037b/11,
038a/6, 038b/4, 038b/6, 038b/7, 038b/8,
038b/10, 038b/13, 039a/3, 039a/5, 039a/9,
039b/2, 039b/4, 039b/5, 039b/6, 039b/7,
039b/9, 039b/12, 039b/13, 040a/1, 040a/2,
040a/4, 040a/6, 040a/12, 040b/1, 040b/3,
040b/8, 040b/10, 040b/11, 040b/12, 040b/13,
041a/1, 041a/3, 041a/5, 041a/6, 041a/9,
041a/10, 041a/13, 041b/3, 042a/9, 042a/10,
042a/12, 042b/1, 042b/2, 042b/4, 042b/8,
042b/9, 043a/9, 043a/10, 043a/13, 043b/1,
043b/2, 043b/5, 043b/6, 043b/9, 043b/10,
044a/5, 044a/6, 044a/9, 044a/13, 044b/8,
044b/13, 045a/3, 045a/6, 045a/8, 045a/9,
045a/11, 045b/3, 045b/11, 046a/3, 046a/11,
046b/10, 046b/11, 047a/3, 047a/6, 047a/7,
047a/8, 047a/10, 047a/11, 047a/13, 047b/1,
047b/4, 047b/7, 047b/12, 048a/1, 048a/9,
048b/1, 048b/7, 048b/9, 048b/12, 048b/13,
049a/5, 049a/6, 049a/7, 049b/8, 049b/12,
050a/2, 050a/8, 050a/13, 050b/6, 050b/10,
051a/2, 051a/3, 051a/4, 051a/5, 051a/10,
051b/6, 052a/3, 052a/10, 052b/1, 052b/4,

053a/1, 053a/2, 053a/9, 053a/12, 053b/5, 053b/6, 054a/12, 054a/13, 054b/1, 054b/7, 054b/8, 054b/9, 054b/10, 054b/11, 054b/12, 055a/2, 055a/6, 055a/10, 055a/12, 055b/3, 055b/6, 055b/8, 056a/2, 056a/3, 056a/4, 056a/7, 056b/4, 056b/6, 056b/7, 056b/8, 056b/9, 056b/10, 057a/4, 057a/7, 057a/11, 057b/6, 058a/6, 058a/11, 058a/13, 058b/3, 058b/5, 059a/1, 059a/8, 059a/9, 059b/7, 059b/8, 059b/12, 060a/2, 060a/7, 060a/11, 060b/7, 061a/7, 061a/8, 061b/1, 061b/3, 061b/4, 061b/7, 061b/8, 061b/10, 061b/12, 062a/1, 062a/6, 062a/10, 063a/8, 063a/9, 064a/4, 064a/9, 064a/12, 064a/13, 064b/3, 065a/4, 065a/6, 065a/8, 065a/11, 065b/7, 065b/8, 065b/10, 065b/11, 066a/4, 066a/10, 066b/3, 066b/12, 067a/7, 067a/8, 067b/5, 067b/6, 067b/9, 068b/11, 069a/9, 069a/11, 069a/12, 069a/13, 069b/3, 069b/4, 069b/11, 069b/12, 069b/13, 070a/1, 070a/5, 070a/6, 070a/8, 070a/9, 071a/2, 071a/4, 071a/5, 071a/6, 071a/7, 071a/9, 071a/10, 071b/7, 072a/3, 072a/12, 072a/13, 072b/1, 072b/2, 072b/4, 072b/5, 072b/7, 072b/10, 073a/1, 073a/13, 073b/2, 073b/3, 073b/5, 073b/7, 073b/8, 073b/11, 073b/12, 074a/1, 074a/3, 074a/4, 074a/5, 074a/12, 074b/6, 074b/10, 074b/13, 075a/10, 075a/13, 075b/5, 075b/7, 075b/9, 075b/13, 076a/6, 076a/8, 076b/2, 076b/5, 076b/6, 076b/8, 076b/10, 076b/12, 076b/13, 077a/1, 077a/3, 077a/6, 077a/12, 077a/13, 077b/3, 077b/4, 077b/6, 077b/7, 077b/8, 077b/9, 078a/10, 078a/12, 078b/3, 078b/4, 078b/5, 078b/9, 079a/1, 079a/2, 079a/3, 079a/7, 079a/11, 079a/13, 079b/10, 079b/12, 080a/1, 080a/2, 080a/3, 080a/8, 080a/10, 080a/11, 080b/6, 081a/7, 081b/1, 081b/3, 081b/4, 081b/7, 081b/8, 082a/12, 082b/3, 083a/2, 083b/11, 083b/12, 084a/2, 084a/7, 084a/10, 084a/12, 085a/1, 085a/3, 085a/4, 085a/6, 085b/3, 085b/9, 085b/12, 086a/1, 086a/6, 086a/8, 086a/9, 086a/11, 086a/13, 086b/5, 086b/7, 086b/8, 086b/12, 086b/13, 087a/4, 087a/10, 087b/2, 087b/12, 088a/1, 088a/2, 088a/11, 088b/7, 088b/13, 089a/3, 089a/4, 089b/3, 089b/8, 089b/12, 090a/1, 090a/10, 090a/12, 090a/13, 090b/3, 090b/7, 091a/5, 091a/8, 091a/13, 092a/8,

092a/13, 092b/6, 092b/8, 092b/9, 092b/11,
093a/7, 093b/5, 093b/11, 093b/13, 094a/6,
094a/7, 094b/6, 095a/5, 095b/3, 095b/5,
095b/10, 095b/12, 096a/7, 097a/7, 097a/8,
097b/2, 097b/5, 097b/6, 098a/1, 098a/8,
098b/2, 098b/4, 098b/5, 098b/7, 098b/9,
099a/2, 099a/6, 099a/7, 099a/8, 099a/9,
099b/1, 099b/2, 099b/3, 099b/4, 099b/5,
099b/9, 099b/11, 100a/7, 100a/8, 100a/9,
100a/12, 100b/2, 100b/4, 100b/5, 100b/7,
100b/8, 101a/9, 101b/3, 101b/4, 102a/2,
103a/1, 103a/6, 103a/8, 103a/9, 103a/11,
104a/1, 104a/5, 104a/13, 104b/6, 104b/8,
104b/9, 105a/4, 105a/8, 105a/12, 105b/8,
106a/2, 106b/1, 106b/9, 106b/11, 106b/12,
107b/2, 107b/3, 107b/4, 107b/5, 107b/10,
108a/3, 108b/4, 108b/5, 108b/6, 108b/12,
108b/13, 109a/5, 109a/7, 109a/8, 109b/13,
109b/14, 110a/3, 110a/11, 110b/12, 111a/15,
112a/2, 112a/3, 112a/7, 112a/10, 112b/1,
112b/5, 112b/6, 112b/9, 112b/15, 113a/4,
113a/7, 113a/13, 113b/15, 114a/4, 114b/10,
114b/11, 114b/14, 115a/1, 115a/10, 115a/14,
115b/6, 115b/9, 116a/4, 116a/6, 116a/11,
116b/1, 116b/6, 116b/15, 118a/3, 118a/7,
118b/13, 119a/5, 119a/14, 119a/15, 119b/4,
119b/10, 120a/1, 120b/7, 121a/4, 121b/3,
121b/4, 121b/7, 122a/9, 122a/12, 122a/14,
122a/15, 122b/2, 122b/12, 123b/5, 123b/8,
123b/11, 123b/13, 123b/14, 124a/2, 124a/13,
124b/6, 124b/12, 124b/14, 125a/9, 125a/10,
125a/13, 125b/1, 125b/3, 125b/5, 125b/6,
125b/7, 125b/10, 126a/2, 126a/3, 126a/4,
126a/8, 126a/11, 126a/13, 126a/15, 127a/5,
127a/7, 127b/1, 128a/2, 128a/8, 128b/9,
128b/11, 128b/14, 129a/5, 129a/12, 129b/6,
129b/11, 129b/12, 129b/15, 130a/5, 130b/3,
130b/4, 130b/13, 130b/15, 131a/2, 131a/3,
131a/6, 131b/4, 131b/5, 131b/6, 131b/7,
132a/3, 132a/5, 132b/2, 132b/8, 132b/11,
134a/14, 134b/1, 134b/13, 135a/6, 135a/7,
135a/11, 135b/1, 135b/3, 135b/5, 136a/5,
136a/12, 136b/1, 136b/13, 137a/7, 137b/6,
137b/13, 138a/2, 138b/1, 138b/4, 138b/5,
138b/12, 138b/13, 139a/1, 139a/2, 139a/6,
139a/8, 139a/9, 139a/10, 139a/11, 139a/12,
139a/13, 139b/2, 139b/3, 139b/4, 140a/2,
140a/4, 140a/5, 140a/8, 140b/1, 140b/4,

140b/9, 140b/10, 140b/11, 141a/12, 141b/9,
141b/12, 142a/2, 142a/9, 142b/2, 142b/5,
142b/6, 142b/10, 142b/11, 142b/12, 143a/2,
143a/3, 143a/4, 143a/5, 143a/7, 143a/12,
143b/5, 143b/13, 144a/1, 144a/3, 144a/4,
144b/1, 144b/2, 144b/3, 144b/4, 144b/10,
144b/12, 145a/8, 145a/9, 145a/10, 145a/13,
145b/2, 145b/5, 145b/7, 145b/11, 146a/3,
146a/5, 146a/7, 146b/6, 146b/9, 146b/10,
147a/5, 147a/7, 147a/9, 147a/10, 147b/3,
147b/7, 147b/9, 147b/12, 148a/12, 148b/1,
148b/2, 148b/4, 148b/7, 149b/3, 149b/4,
149b/5, 149b/6, 149b/7, 149b/8, 149b/9,
149b/10, 149b/11, 150a/1, 150a/3, 150a/6,
150a/8, 150a/9, 150a/10, 150a/11, 150a/12,
150b/2, 150b/5, 150b/7, 150b/8, 150b/9,
150b/12, 150b/13, 151a/2, 151a/3, 151a/4,
151a/5, 151a/6, 151a/7, 151a/9, 151b/5,
151b/7, 152a/6, 152a/12, 153a/2, 153a/3,
153a/6, 153a/8, 153a/10, 153a/13, 153b/3,
153b/7, 153b/9, 153b/12, 154a/6, 154a/8,
154a/10, 154a/13, 154b/9, 155b/1, 155b/6,
155b/11, 155b/13, 156a/2, 156a/3, 156b/2,
156b/7, 156b/8, 156b/11, 157a/2, 157a/4,
157a/13, 157b/4, 158a/10, 158a/11, 158a/13,
158b/1, 158b/3, 158b/4, 158b/5, 158b/6,
158b/7, 158b/8, 158b/9, 158b/12, 158b/13,
159a/2, 159a/4, 159a/5, 159a/12, 159a/13,
159b/1, 159b/2, 159b/7, 159b/11, 160a/2,
160a/3, 160a/5, 160a/7, 160a/9, 160a/13,
160b/1, 160b/3, 162a/4, 162a/8, 162a/9,
162b/5, 163b/10, 163b/11, 163b/13, 164a/8,
164a/11, 164a/12, 164b/6, 164b/8, 164b/9,
164b/13, 165a/1, 165a/3, 165a/4, 165a/5,
165a/7, 165a/8, 165b/1, 165b/3, 165b/5,
165b/12, 165b/13, 166a/1, 166a/2, 166a/3,
166a/4, 166a/5, 166a/6, 166a/7, 166a/8,
166b/2, 166b/5, 166b/6, 166b/11, 167a/6,
167a/13, 167b/10, 167b/13, 168a/1, 168a/2,
168a/3, 168a/4, 168a/6, 168a/11, 168b/1,
168b/2, 168b/4, 168b/5, 168b/6, 168b/7,
168b/9, 169b/12, 170b/8, 171a/6, 171b/3,
171b/8, 171b/11, 172a/1, 172a/3, 172a/6,
172b/5, 172b/7, 172b/8, 172b/11, 173a/1,
173a/4, 173a/7, 173a/8, 173a/9, 173a/11,
173a/12, 173a/13, 173b/2, 173b/3, 173b/6,
173b/13, 174a/8, 174a/12, 174b/2, 174b/3,
174b/4, 174b/7, 174b/8, 174b/13, 175a/1,

175a/2, 175a/5, 175a/12, 175b/2, 175b/6, 175b/11, 175b/13, 176a/1, 176a/2, 176a/3, 176a/5, 176a/12, 176b/4, 176b/7, 176b/8, 176b/9, 176b/12, 177a/2, 177a/3, 177a/4, 177a/5, 177a/6, 177a/7, 177a/8, 177a/10, 177a/12, 177a/13, 177b/1, 177b/2, 177b/3, 177b/4, 177b/5, 177b/6, 177b/12, 177b/13, 178a/1, 178a/3, 178a/4, 178a/8, 178a/11, 178a/12, 178b/1, 178b/9, 178b/11, 179a/1, 179a/4, 179a/5, 179a/6, 179a/7, 179a/8, 179a/9, 179a/10, 179a/12, 179a/13, 179b/1, 179b/10, 179b/11, 179b/12, 180a/1, 180a/2, 180a/4, 180a/6, 180a/7, 180a/9, 180a/10, 180a/11, 180a/13, 180b/2, 180b/3, 180b/4, 180b/5, 180b/6, 180b/7, 181a/2, 181a/3, 181a/4, 181a/6, 181a/8, 181a/9, 181a/13, 181b/1, 181b/5, 181b/7, 181b/9, 181b/10, 181b/12, 182a/2, 182a/3, 182a/4, 182a/8, 182a/9, 182a/10, 182a/11, 182a/12, 182a/13, 182b/1, 182b/2, 182b/4, 182b/8, 182b/11, 182b/12, 182b/13, 183a/1, 183a/2, 183a/3, 183a/4, 183a/5, 183a/6, 183b/3, 183b/4, 183b/9, 183b/10, 183b/11, 183b/13, 184a/4, 184a/6, 184b/1, 184b/2, 184b/10, 184b/11, 185a/9, 185a/10, 185a/11, 185b/4, 185b/6, 185b/8, 185b/13, 186a/1, 186a/4, 186a/9, 186a/12, 186b/3, 186b/7, 186b/8, 186b/9, 186b/10, 186b/12, 186b/13, 187a/2, 187a/3, 187b/6, 187b/9, 188a/6, 188a/10, 188a/13, 188b/1, 188b/6, 188b/12, 189a/3, 189a/10, 189b/6, 189b/11, 190a/8, 190b/10, 190b/13, 191a/3, 191a/11, 191a/13, 191b/1, 191b/3, 191b/7, 192a/3, 192a/5, 192a/13, 192b/2, 192b/5, 192b/6, 192b/7, 192b/10, 192b/11, 193a/5, 193a/6, 193a/10, 193a/11, 193b/3, 193b/4, 193b/5, 194a/2, 194a/3, 194a/4, 194a/5, 194a/9, 194a/13, 194b/2, 194b/3, 194b/4, 194b/11, 194b/13, 195a/3, 195a/4, 195a/7, 195a/8, 195a/10, 195a/13, 196a/10, 196b/7, 196b/12, 197a/3, 197a/13, 197b/3, 197b/6, 197b/7, 198b/11, 198b/12, 198b/13, 199b/11, 199b/13, 200a/2, 200a/3, 200b/7, 200b/8, 200b/9, 200b/10, 200b/11, 201a/2, 201a/4, 201a/7, 201a/11, 201b/3, 201b/5, 201b/10, 202a/1, 202b/9, 203a/2, 203a/6, 203a/7, 203a/15, 204a/1, 204a/3, 204a/4, 204a/6, 204a/12, 204b/2, 204b/9, 204b/13, 205a/1, 205a/3, 205a/6, 205a/11, 205b/2,

205b/7, 205b/8, 205b/9, 205b/12, 206a/4,
206a/10, 206a/11, 206a/12, 206b/1, 206b/9,
206b/10, 206b/12, 207a/1, 207a/3, 207a/6,
207a/8, 207a/9, 207a/12, 207b/2, 207b/3,
207b/5, 207b/7, 207b/8, 207b/9, 207b/11
o.+ dıkim 128a/11
o.+ dur 012a/4, 020a/11, 020a/12, 025b/1,
034a/6, 034a/7, 034b/10, 034b/11, 058b/5,
059b/3, 070a/11, 070b/5, 070b/7, 070b/9,
075a/1, 075b/12, 084b/6, 093a/3, 098a/9,
099a/12, 099a/13, 100b/11, 101a/7, 103a/3,
103a/12, 105b/4, 107a/3, 123a/10, 129b/8,
133b/13, 135b/4, 135b/6, 135b/9, 136a/1,
136a/7, 136a/9, 136a/11, 136a/13, 137a/1,
137a/3, 161b/12, 164b/9, 167a/3, 178a/7,
181b/12, 187b/5, 194a/5, 195a/11, 203b/15
o.+ durki 060b/5, 101b/2, 163b/11, 165b/6
o.+ durkim 058b/9
o.+ durur 084a/13, 086a/11
o.+ ıdı 025b/13, 028a/3, 029b/9, 147b/4
o.+ nı 200b/11
o.+ udı 074a/5, 074a/6
o.+ udu 141a/10, 159b/2
o.+ umıssa 086a/12
o.+ umış 092b/9
o.+ van 157b/8

ol - [T.] olmak
o. 052a/13, 056b/9, 081a/11, 081a/12,
100b/9, 196a/13
o.- a 003a/10, 008b/8, 008b/13, 015a/8,
019b/2, 023a/1, 024a/11, 025a/5, 026a/9,
026a/11, 027b/5, 038b/4, 046a/11, 049a/6,
049b/8, 051b/4, 052b/9, 056b/13, 058a/1,
059a/8, 060b/5, 061b/10, 067b/10, 068a/1,
068b/1, 070b/9, 072a/1, 075b/2, 075b/4,
075b/10, 078b/12, 080a/6, 080b/3, 082a/4,
084b/3, 085a/3, 085a/5, 085b/10, 086a/9,
086a/11, 086b/3, 087a/4, 087a/5, 089a/3,
091b/2, 097a/10, 097b/5, 097b/9, 099a/1,
101b/1, 103b/8, 105b/8, 106a/1, 106b/12,
108a/13, 108b/1, 114b/4, 118a/10, 124a/2,
124b/13, 129a/4, 129a/9, 132a/4, 134b/15,
135a/9, 135a/12, 136b/7, 137b/1, 139a/11,
141a/10, 149b/5, 150a/7, 150b/9, 153a/13,
154a/1, 156b/1, 159b/12, 164a/8, 165b/11,
171a/5, 172b/5, 175b/2, 175b/3, 176b/6,
181a/12, 185b/12, 185b/13, 186a/3, 189b/13,
190b/4, 196a/4, 197b/6, 202b/5
o.- aki 072a/1
o.- akim 172a/10, 195b/9
o.- acaḳ 192a/11
o.- acaḳdur 002a/2, 026a/10, 040a/7
o.- acaḳsın 195b/1
o.- alar 087a/5, 108b/12, 188b/10
o.- am 058a/9, 074a/6, 095b/8, 132b/14,
138a/4, 152b/13

o.- amı 013a/3
o.- an 082a/12, 103a/1, 168b/7, 184b/5,
193b/11, 194a/9
o.- anı 100a/6, 100a/8
o.- ası 065a/1, 153b/13
o.- asıdur 064b/6
o.- asın 027b/5, 053a/6, 069a/3, 184b/4
o.- asız 077a/3
o.- avuz 023b/4, 068b/8, 108b/13
o.- aydı 133b/6, 154b/1
o.- ayduŋuz 203a/12
o.- ayıdı 140a/1
o.- dem 206a/13
o.- dı 002a/9, 006a/4, 008a/6, 008a/10,
008a/11, 012a/1, 016b/11, 016b/12, 019a/2,
019a/3, 022b/11, 023a/5, 023a/7, 023a/12,
023b/10, 023b/12, 023b/13, 024a/1, 024a/13,
024b/4, 024b/8, 025a/6, 025a/7, 028a/7,
028b/3, 028b/12, 029b/3, 029b/6, 029b/7,
030b/9, 030b/11, 031a/7, 031a/9, 031b/6,
032b/9, 033b/1, 033b/11, 034a/13, 035a/8,
035a/12, 035b/8, 035b/9, 035b/10, 036b/10,
038a/2, 039b/11, 041a/1, 041a/3, 041b/5,
042b/11, 044b/1, 047b/3, 047b/6, 048a/12,
048b/5, 049a/2, 049b/11, 050a/3, 050b/13,
052b/1, 056a/3, 057a/2, 058b/10, 059a/5,
060a/2, 060b/5, 060b/8, 062a/6, 068b/3,
071a/5, 072b/9, 077b/8, 080a/1, 081b/13,
082a/11, 082b/1, 085b/7, 090b/10, 094a/1,
094a/3, 095b/10, 096a/5, 096a/11, 096b/3,
096b/5, 096b/11, 098a/8, 098a/10, 100a/5,
100a/7, 100a/9, 100b/2, 100b/3, 101a/10,
101a/12, 101b/6, 101b/11, 105a/9, 105b/13,
106a/13, 108a/1, 109b/10, 110a/3, 111b/10,
111b/15, 112a/8, 112a/12, 113a/6, 113a/7,
120b/2, 127b/2, 132a/9, 134b/2, 139b/8,
140b/5, 140b/8, 141a/11, 149b/9, 156b/11,
159b/6, 163b/3, 165a/2, 168a/11, 169b/8,
175a/2, 177b/4, 179a/11, 180a/5, 180a/13,
182a/4, 183a/13, 184a/8, 184b/12, 185a/11,
186a/5, 188a/4, 189a/5, 192a/5, 192b/6,
197a/5, 201a/12, 201b/4, 207b/13
o.- dılar 029a/2, 041a/7, 041b/7, 065a/12,
094a/11, 096b/2, 107a/2, 140b/13, 144b/5,
175a/3, 182b/8, 189a/4, 190b/11, 198b/1
O.- dılar 012a/9
o.- didi 153a/3
o.- du 090a/2
o.- duġı 101b/3, 123a/6, 185b/9, 185b/10,
185b/11, 185b/12
o.- duġıçun 202b/6
o.- duġın 080a/5, 090a/13, 118b/10
o.- duġuŋca 026a/2
o.- duġuŋuza 181a/12
o.- duķ 090a/2, 165a/6
o.- duķda 111a/1
o.- dum 072a/12
o.- duŋ 019a/6, 020b/11, 088a/1, 116a/9,

191b/5
o.- duŋuz 207b/4
o.- ġıl 018b/5, 026a/2
o.- ıcaḳ 023b/1, 077a/5, 081a/7, 083a/8,
100b/1, 101b/8, 101b/10, 147a/5, 159a/9,
171a/11
o.- ımazam 191b/9
o.- ısar 032b/11, 091b/6, 121a/10, 156b/3,
185a/8, 196a/1
o.- ısardur 022a/13, 064a/1, 155b/10, 187b/8,
187b/9
o.- ısarsın 157a/2
o.- ısaruz 126a/13
o.- madı 056b/13
o.- madımı 094b/8, 098a/1, 124b/13
o.- maduġıçun 097b/3
o.- madum 074a/7
o.- maḳ 053a/5, 093b/2, 113a/14, 163b/13
o.- mamış 164a/7
o.- masın 097b/5, 176a/6
o.- masun 061a/4, 067a/11, 107b/9, 108a/6
o.- masunkim 058b/5
o.- masunlar 133b/11
o.- maya 020a/7, 052b/10, 102a/5, 103a/4,
135a/1, 139a/10, 161b/7
o.- mayavuz 017b/1
o.- mayıcaḳ 171a/11
o.- maz 028a/10, 057b/7, 057b/12, 072a/9,
081a/13, 087a/7, 091a/7, 107b/10, 107b/12,
164a/6, 164b/8, 175a/5
o.- mazam 081a/12
o.- mazdı 060b/5, 174a/13
o.- mazıdı 081b/9
o.- mazın 072b/13, 081a/12
o.- mazısa 163b/3
o.- mazsın 081a/13
o.- mazuz 041a/4
o.- mış 037a/3, 048b/8, 056a/4, 084b/9,
145a/12, 154b/4, 183b/4, 185b/2, 185b/3
o.- mışdı 123a/5
o.- mışdur 019b/3, 033b/9, 052b/5, 087b/3,
175a/4
o.- mışıdı 035b/4, 084a/2, 097b/1, 129b/2,
144a/13, 178b/12, 186a/11
o.- mışlardı 149b/13
o.- sa 002b/12, 003a/9, 007b/7, 016b/3,
019a/8, 020a/4, 078b/9, 082b/11, 083b/7,
087b/9, 114b/13, 117a/10, 135b/6, 146b/13,
157b/11, 183b/13, 190b/9, 193a/5, 197a/7
o.- sun 013a/2, 013b/7, 020a/6, 020a/7,
020a/8, 026a/13, 031b/11, 034a/12, 034b/1,
058b/11, 063a/4, 063a/6, 068a/6, 068b/11,
081b/2, 082a/12, 086a/5, 086b/10, 088a/9,
088b/5, 089a/2, 092b/4, 092b/7, 094a/12,
100a/6, 100a/8, 112b/2, 143a/12, 168a/10,
170b/13, 184b/2, 196a/10, 197b/10, 203b/2,
203b/3, 206a/3
o.- sunlar 085b/1
o.- suŋ 020a/6, 020a/8
o.- ucaḳ 042a/8
o.- uçaḳ 084b/6
o.-unca 149a/4
o.- uŋ 021a/1, 108a/7, 108b/4, 118b/2
o.- up 028b/1, 064a/13, 109a/6, 134b/5
o.- ur 003a/5, 005a/6, 007a/5, 015a/10,
015a/11, 034a/4, 045b/12, 046a/10, 046b/1,

050a/4, 051b/6, 059a/8, 064a/10, 064b/4,
064b/12, 064b/13, 066b/10, 067b/2, 068a/10,
075a/3, 076a/1, 080b/2, 081a/1, 086a/1,
091a/4, 095a/7, 100b/10, 102a/9, 106a/8,
123a/7, 123a/8, 135b/7, 135b/10, 136a/5,
136a/9, 141a/7, 144a/9, 162a/1, 162a/4,
162a/11, 164a/7, 169a/10, 178a/8, 190b/13
o.- uram 101a/5
o.- urdı 032b/2, 035b/2, 050b/11, 136a/13,
149b/8, 190a/5
o.- urduŋuz 145b/10
o.- urın 015a/7
o.- urlar 002b/12, 008a/12, 014b/13, 035b/12,
180b/13
o.- urlardı 122b/1, 141a/11
o.- urlarıdı 012a/8, 174a/12
o.- ursa 010b/2, 010b/3, 070a/8, 101a/4,
114b/12, 147b/3, 153b/13, 161a/10, 161b/9,
171b/3, 179b/9, 188a/12, 192a/11, 193b/2
o.- ursaŋ 018b/5, 030b/6, 065a/1, 084b/3,
091a/1
o.- ursaŋız 088b/4
o.- ursaŋuz 086a/6, 086b/5, 101a/13
o.- ursavuz 068a/10, 176a/13
o.- uruz 045b/2, 051b/10

ol ara [T.] ora
o. 188a/5
o.+ da 035b/1, 043a/11, 053a/11, 060a/2,
061a/6, 135b/1, 151a/13, 176a/4, 177a/1,
180a/1
o.+ dan 016b/12, 048b/7, 055b/5, 069b/13,
104a/1, 151a/9, 165a/9, 180b/3, 195b/3
o.+ larda 062a/5
o.+ ya 042a/10, 135b/1, 174a/11

ol uçdan [T.] Bu yüzden, bu sebepten
o. 080b/13

olur - [T.]oturmak, tahta, yönetime geçmek
o.- dı 065a/3, 066b/11, 145a/4

ol vaḳt [T+Ar+] O zaman
o. 025b/8

ol vaḳtın [T+Ar.] O zaman
o. 010a/11, 015b/5, 031b/7, 032b/4,
032b/12, 033a/2, 037a/1, 037a/13, 057a/3,
057a/9, 063b/12, 064b/5, 067b/8, 072a/2,
076b/9, 080a/5, 094b/8, 115b/13, 116b/9,
125a/4, 125b/13, 125b/14, 133b/3, 161b/5,
163a/2, 169a/6, 170b/7, 175a/4, 193a/2,
197a/4, 201a/3, 207a/9
O. 092b/6

omuz [T.] omuz
o.+ ına 005a/10
o.+ larına 012a/12

on [T.] on sayısı
o. 020a/13, 028b/3, 033b/5, 038a/11,
044a/3, 055b/9, 071b/2, 123a/9, 123a/14,
123b/3, 126b/11, 130b/5, 135b/12, 135b/13,
140b/13, 142a/3, 155a/10, 167b/11, 176a/2,

190a/10, 192a/11, 192a/12, 192b/5, 197a/4,
198a/4
o.+ ına 020a/13

on biŋ [T.]on bin sayısı
o. 166a/10

on bir [T.] on bir sayısı
o. 067a/10, 087a/11

on birinci [T.] on birinci sıra
o. 136b/6

on biş biŋ [T.] on beş bin
o. 204b/9

on iki [T.] on iki sayısı
o. 012b/3, 066b/11, 066b/12, 096b/2,
114a/4, 114b/11, 122a/13, 135b/2, 139b/8,
154b/6, 155b/12, 158a/8, 181a/2, 190a/11

on iki biŋ [T.] on iki bin
o. 094a/13, 166a/10

onlar [T.] onlar
o.+ a 062a/1

on sekiz [T.] on sekiz
o. 041b/4, 080b/9, 094b/10, 095a/1,
096a/4, 139b/6, 146b/6, 147b/9

onuncı [T.] onuncu
o. 136a/13

on üç [T.] on üç sayısı
o. 178b/8, 198a/3

on yedi [T.] on yedi sayısı krş. on yidi
o. 070a/8, 071b/1

on yidi [T.] on yedi sayısı krş. on yedi
o. 088a/7, 095b/9

oŋar - [T.] düzeltmek
o.- ur 077b/2

ora [T.] "Ora" işaret zamiri.
o.+ da 135b/1

orıç [T.] İslâm dîninin beş şartından biri olan, imsaktan güneş batıncaya kadar yeme, içme ve cinsel ilişkiden uzak durma şeklindeki ibâdet krş. oruç
o. 123a/6

orıç dut - T.] Allah'a ibadet amacıyla yeme, içme vb. şeylerden belli bir süre veya biçimlerde kendini alıkoymak krş.oruç dut -, oruç tut -
o.- anlaruŋ 123a/13
o.- sunlar 123a/5

orta [T.] ara, bir şeyin kenarlarından merkeze doğru yaklaşık olarak aynı uzaklıkta olan yer
o. 072b/4, 190b/7
o.+ dan 085a/1
o.+ muzda 154a/5
o.+ sına 115a/13
o.+ sında 122a/15, 177a/4
o.+ ya 087b/2

ortaya al - [T.] Etrafını çevrelemek
o.- dılar 198b/12

ortaḳ [T.] ortak
o.+ ları 146a/2
o.+ larıdur 117a/2

ortaḳ ol - [T.] birlik olmak, birlikte iş yapmak
o.- an 023b/6

oruc [T.] İslâm dîninin beş şartından biri olan, imsaktan güneş batıncaya kadar yeme, içme ve cinsel ilişkiden uzak durma şeklindeki ibâdet
o. 139b/12, 140a/1

oruc dut - [T.] Allah'a ibadet amacıyla yeme, içme vb. şeylerden belli bir süre veya biçimlerde kendini alıkoymak
o.- an 188a/13
o.- ar 079b/2
o.- dum 188a/12

oruç [T.] İslâm dîninin beş şartından biri olan, imsaktan güneş batıncaya kadar yeme, içme ve cinsel ilişkiden uzak durma şeklindeki ibâdet krş. orıç
o.+ ın 123a/10, 123b/1
o.+ uŋ 123a/11, 123a/15

oruç dut - [T.] Allah'a ibadet amacıyla yeme, içme vb. şeylerden belli bir süre veya biçimlerde kendini alıkoymak krş.orıç dut -, oruç tut -
o.- uŋ 120a/14

oruç tut - [T.] Allah'a ibadet amacıyla yeme, içme vb. şeylerden belli bir süre veya biçimlerde kendini alıkoymak krş. oruç dut -
o.- ıcaḳ 170b/10

ot [T.] ot
o. 061a/3, 061a/5, 061a/9, 132a/4,
132a/5, 154b/11, 181b/4, 193b/4, 204a/7
o.+ dan 122a/15
o.+ dur 008a/1
o.+ ı 009a/4, 122b/2
o.+ lar 154b/11, 158a/4
o.+ ları 155a/3

otla - [T.] otlamak
o.- r 130a/14

otur - [T.] oturmak
o. 134a/13
o.- a 159a/4
o.- alar 129a/5
o.- an 168a/12
o.- dı 012b/1, 017b/8, 032b/3, 036b/11,
038a/6, 039a/10, 042b/7, 049a/8, 052b/3,
061b/5, 061b/6, 071b/6, 076b/8, 080b/9,
081a/9, 095a/4, 099a/10, 134a/14, 148a/7,
153a/5, 155a/5, 159a/5, 167b/10, 168a/5,
184a/8, 191b/3, 191b/4
o.- dılar 013b/3, 021a/13, 076b/11, 087b/7,
087b/9, 093b/12, 108b/9, 129a/10, 137b/10,
156b/10, 183a/7, 196a/12, 198b/12
o.- duġı 016b/2
o.- ısaruz 121b/5
o.- madı 159a/3
o.- mışıdı 013a/10, 104b/11, 155b/2, 165a/12
o.- ucaḳ 158b/11
o.- up 128b/5, 196a/5
o.- ur 016b/4, 052b/7, 085a/5, 091b/10,
163a/10, 168a/6
o.- urdı 045a/2, 060a/12, 067b/3, 092b/6,
096b/6, 130a/10, 145b/8, 148a/9, 154a/3,
159a/11, 171a/7, 207a/9
o.- urdum 037a/1, 087b/10
o.- urken 044b/12, 087b/12, 182a/8

oturu-dur- [T.] Oturmak, bir yerde beklemek
o. 137b/12

otuz [T.] otuz sayısı
o. 009b/12, 139b/7, 145a/1, 166a/5
o.+ u 123b/5

otuz altı [T.] otuz altı
o. 178b/8

otuz doḳuz [T.] otuz dokuz krş. otuz ṭoḳuz
o. 178b/7

otuz ṭoḳuz [T.] otuz dokuz krş. otuz doḳuz
o. 198b/1

ova [T.] Çevresindeki yüksek ve ârızalı topraklara göre çukurda kalan geniş ve düz arâzi
o.+ da 033b/1, 033b/3

oy - [T.] oymak
o.- aruz 038b/2
o.- dılar 108b/6

oyan [T.] dizgin, gem, yular
o.+ ı 164b/12
o.+ ları 164b/13

oyna - [T.] oynamak
o.- maġa 069b/2
o.- r 138b/5, 182b/8, 194b/5
o.- rdı 072a/6
o.- rıdı 182b/6
o.- yalum 182b/7

-Ö-

öç [T.] öç, intikam
ö.+ ümüzi 207a/6 (öcümüzi)

öçek [T.] dam, çatı
ö.+ ler 122b/1

ödi git - [T.] Çok korkmak
ö.- di 168b/1

ödünç [T.] ödünç
ö. 179a/3

ög - [T.] Övmek
ö.- diler 085a/9
ö.- er 002a/8
ö.- erlerdi 203a/3
ö.- mez 102b/11

ög 1 [T.] ön
ö.+ inde 044a/7

ög 2 [T.] akıl

öginden geç - [T.] aklından geçmek
ö.- di 165b/12

ögine düş- [T.] Aklına düşmek, düşüncesinde yer almak; hatırlamak
ö.- di 078b/6

ögey [T.] üvey
ö. 172b/7

ögit vir - [T.] nasihat etmek, öğüt vermek
ö.- esi 117b/1

ögren - [T.] öğrenmek
ö. 075a/7
ö.- diler 065a/11
ö.- düm 188b/9
ö.- düŋ 105b/2, 161b/3
ö.- em 138a/4, 138a/7
ö.- eyin 137b/7
ö.- gil 026a/11
ö.- mişdür 106a/10
ö.- mişidi 078a/13

ögret - [T.] öğretmek
ö. 138a/12, 189b/3
ö.- di 022b/7, 022b/9, 095b/13, 105b/2, 145a/2
ö.- dügin 130b/6
ö.- dügine 132a/2
ö.- dük 156a/13
ö.- e 189a/13 (ögrede)
ö.- em 015a/9, 016a/5 (ögredem)
ö.- eyin 015b/10, 161b/5, 189b/4 (ögredeyin)
ö.- mek 189b/6
ö.- mişdi 132a/2
ö.- üŋ 191a/8 (ögredüŋ)

ö.- ür 189b/3 (ögredür)
ö.- ürdi 132a/1, 140a/11 (ögredürdi)

ögün - [T.] övünmek, toz halini almak
ö.- miş 038a/4

ögüt - [T.] Öğütmek; küçük parçalar haline getirmek, ezmek, çiğnemek.
ö.- di 022b/5
ö.- diler 022b/7

ögüt [T.] nasihat, tavsiye
ö. 075b/5
ö.+ üŋi 189b/3 (ögüdüŋi)

ögüt vir - [T.] nasihat etmek
ö.- dedi 162a/12
ö.- di 146a/12
ö.- iriz 207a/4

ögüt virici [T.] nasihat edici
ö.+ yiz 207a/3

ök [T.] pekiştirme edatı
ö. 108b/13, 110a/5

ökçe [T.] Ayakkabı veya terliğin, topuğun altına gelen yüksek kısmı
ö.+ sin 199b/13
ö.+ sinden 199b/14

ökiz [T.] öküz krş. öküz
ö.+ i 130b/11

öksüz [T.] Annesi veya hem annesi hem babası ölmüş çocuk
ö. 028b/2, 194b/6

öksüz ḳal - [T.] Anası veya hem anası hem babası ölmüş olmak
ö.- dı 094b/4

öküz [T.] öküz krş. ökiz
ö. 003a/2, 005b/2, 005b/3, 005b/7, 006a/6, 019a/3, 021b/1, 022b/6, 037b/9, 038b/5, 045a/12, 064a/4, 126a/7, 130a/1, 130a/14, 131a/10, 131b/1
ö.+ e 059a/5
ö.+ i 130b/5, 131a/6, 131a/7, 131a/14, 131b/4
ö.+ in 022a/7
ö.+ lerüŋ 145b/12
ö.+ ü 131a/12
ö.+ üŋ 005b/4

öl - [T.] ölmek
ö.- di 002a/3, 023b/8, 026a/13, 027b/13, 028a/1, 028a/2, 028a/13, 028b/1, 028b/4, 029b/6, 031a/3, 031a/4, 031a/6, 031a/9, 035a/8, 040a/4, 041a/12, 050b/9, 054a/3, 066b/10, 067a/3, 081b/10, 094b/2, 095a/1, 116b/10, 142a/4, 152b/1, 157b/6, 169a/4, 171a/1, 173b/10, 191a/11, 193a/2, 198a/3, 203a/8, 204a/4
ö.- diler 190b/11, 201b/3
ö.- dise 069b/6
ö.- dügi 157b/1
ö.- dügin 098b/5
ö.- düginden 169a/5
ö.- dügün 168b/13
ö.- dülermi 115b/7
ö.- e 129b/6, 184b/8
ö.- ecegin 058a/13
ö.- eli 086b/3
ö.- en 028b/6, 131b/6
ö.- enler 064a/5
ö.- enlerüŋ 190a/5
ö.- içek 202b/12
ö.- iserdür 047b/1
ö.- medilermi 115b/7
ö.- medin 025b/3
ö.- mege 058b/2

ö.- mek 134a/11
ö.- mekden 057b/12
ö.- mesine 129b/5
ö.- meye 015a/9
ö.- meyince 173b/8
ö.- meyiserler 180b/13
ö.- meyüp 068a/10
ö.- mez 129b/7, 175b/5
ö.- mezse 028b/1
ö.- mişdurur 033a/8
ö.- mişidi 203b/13, 204b/5
ö.- mişiken 064b/9
ö.- se 204b/7
ö.- sün 043b/3, 069a/8
ö.- ünçe 128b/7
ö.- ür 013a/3, 134a/11
ö.- ürdi 042a/13
ö.- ürmi 015a/10
ö.- ürsem 205b/5

ölç - [T.] Ölçmek
ö.- di 150a/10

öldir - [T.] öldürmek krş. öldür -
ö.- elüm 106a/12
ö.- en 173b/8

öldür - [T.] öldürmek krş. öldir -
ö. 020b/5, 043a/10, 106a/6, 147b/3,
173b/3, 174a/3, 200a/6
ö.- di 024b/7, 024b/8, 024b/10, 024b/13,
025a/3, 042b/9, 043a/6, 043b/12, 044a/1,
044a/2, 044a/3, 044a/4, 046b/9, 098a/11,
098b/4, 098b/5, 129b/15, 130a/2, 131b/8,
138b/6, 180a/2, 180b/6
ö.- diler 054a/2, 129b/8, 184a/2, 186a/13,
191a/4, 204a/5
ö.- dügüŋi 054a/6
ö.- düm 054a/3, 054b/7, 055a/2, 139a/13
ö.- düŋ 027a/9, 098b/7, 110b/5
ö.- düŋüz 129b/11, 129b/12
ö.- e 027a/6, 027b/8, 043b/2, 050b/1,
055b/5, 057b/11, 058a/4, 096b/12, 102b/1,
102b/8, 139a/13, 191a/1, 198b/3
ö.- ecek 068a/9
ö.- eler 050b/4, 074b/6, 098a/1, 129b/7,
186a/12
ö.- elüm 068a/4, 068a/6, 111b/3, 198b/9
ö.- emezsin 027b/8
ö.- en 098a/1
ö.- evüz 129b/8
ö.- eyim 096b/12, 098b/10
ö.- eyin 051a/8, 105a/8, 110b/5
ö.- gil 027b/12
ö.- me 043b/2
ö.- medük 049a/7
ö.- mege 043a/10, 046b/8, 057b/10, 058a/2,
098b/8, 102a/13, 152a/1
ö.- mek 024b/3, 041a/9, 068a/9, 169b/9
ö.- mekligi 020b/8
ö.- meŋ 069a/5
ö.- mese 018b/10
ö.- mez 090a/6
ö.- mezem 051a/13
ö.- mezin 128b/6
ö.- mezsem 096b/12
ö.- miş 098b/9, 204a/13
ö.- mişidi 152b/7
ö.- se 018b/9, 058a/4
ö.- ücek 102b/1
ö.- üŋ 047b/10, 186a/10, 189a/10
ö.- üp 077a/13
ö.- ür 058a/2, 090a/1, 098b/11
ö.- ürdi 090a/3, 091b/9, 180a/9
ö.- ürin 010b/4, 030b/6
ö.- ürler 070a/5, 195b/3
ö.- ürleridi 096b/8, 174b/8
ö.- ürmüsiz 202b/7
ö.- ürseŋ 152a/3
ö.- ürüz 069a/4

öldürmek eyle - [T.] çldürmeye çabalamak
ö.- diler 127b/10

ölgin [T.] ölgün, yorgun
ö. 121b/8

ölü [T.] ölü, ölmüş olan
ö. 131b/7, 157b/1
ö.+ den 013a/8
ö.+ lerin 204b/7
ö.+ si 026b/10
ö.+ sin 024b/11
ö.+ sün 204b/1
ö.+ yi 054a/1, 064b/7, 189a/8, 189b/13,
192a/3

ölüm [T.] Ölmek, yaşamı sona ermek
ö. 025b/1, 026b/2, 026b/4, 027a/4,
076a/1, 076a/7, 076a/13, 087a/3, 096a/8,
096a/10, 147b/3, 169a/1, 178b/1
ö.+ den 035a/2
ö.+ e 169b/8
ö.+ i 059a/12, 133b/11, 151b/6
ö.+ ine 053a/11
ö.+ ün 169a/5, 175b/5, 204b/6
ö.+ üŋ 013a/4, 025a/13

ʿömr [Ar.] Yaşama veya var olma süresi, bir şeyin yaşadığı müddet, hayat
ʿö. 025b/12, 033a/4, 105b/5, 170a/5
ʿö.+ i 025a/11, 025b/6, 096a/7, 142b/12,
170a/13, 178b/12, 185b/1
ʿö.+ ile 175b/2
ʿö.+ ine 167a/9
ʿö.+ üm 025b/6, 025b/9, 175b/2
ʿö.+ üŋ 144a/4, 175b/3
ʿö.+ üŋi 052b/11
ʿö.+ üŋüŋ 025b/10

ʿömri āḫire ir -[Ar.+T.] ömrünün sonuna gelmek
ʿö.- di 149a/10, 142a/3

ʿömri āḫire var - [T.] ömrünün sonuna gelmek
ʿö.- dı 178b/5

önür - [T.] yarışmak, yarış etmek
ö.- ürlerdi 146a/9

öŋ [T.] ön, ileri
ö. 190a/5
ö.+ in 061b/5
ö.+ ince 176a/11
ö.+ inde 002a/9, 014a/9, 052b/7, 053b/9,
085b/8, 091a/13, 101b/8, 101b/10, 155b/13,
156b/12, 158b/1, 181b/13, 198a/2
ö.+ indedür 003a/7
ö.+ inden 177b/9
ö.+ ine 019a/4, 069b/3, 087a/13, 094a/10,
098a/4, 143a/4, 143a/5, 153a/6, 156b/8,
159a/1, 167b/2, 173a/7, 194b/8
ö.+ ini 061b/4
ö.+ lerince 068b/12
ö.+ lerine 060a/8
ö.+ üme 172b/13, 173a/5
ö.+ ünde 166b/4, 181b/6
ö.+ ündeyise 074b/3

öŋine düş - [T.] Önden yürümek, kılavuzluk etmek, yol göstermek
ö.- di 045a/13, 048a/9, 099b/5

öŋ - 1 [T.] beklemek
ö.- diler 041a/10

öŋ - 2 [T.] ileri gitmek, iyileşmek
ö.- di 168a/11

öŋdenki [T.] önceki

ö. 111b/7

öŋdin [T.] Önce krş. öŋdün
ö. 014a/6, 015b/7, 066b/9, 163b/12,
167a/4, 181a/2

öŋdün [T.] önce krş. öŋdin
ö. 165a/1

öŋdür - [T.] muayyen bir istikamet vermek.
ö.- seŋ 117a/9

öŋinçe [T.] huzurunda, önünden, önü sıra
ö. 115a/8

öp - [T.] öpmek
ö.- di 069a/5, 148a/13, 195a/11

ʿörfi [Ar.] Örfle ilgili, örfe ait
ʿö. 142b/4

örgüç [T.] Deve hörgücü
ö.+ ünden 040b/9 (örgücünden)

örs [T.] Kullanıldığı işe göre çeşitli boy ve şekillerde olan, üzerinde mâden dövmeye mahsus çelik yüzeyli demir âlet
ö.+ in 022a/3

ört - [T.] Korumak, gizlemek veya görünmez duruma getirmek için üstüne bir şey koymak, örtülü duruma getirmek
ö.- di 034a/11, 197b/13
ö.- diler 166b/9, 186b/10
ö.- düŋ 034b/1
ö.- e 017b/9, 034b/2, 153a/11
ö.- eyin 017b/10
ö.- üŋ 166b/8

örte ḳo - [T.] üzerini kapatmak, örtü ya da başka bir şeyle üzerini kapatmak
ö.- dı 073b/7

örtü [T.] örtü
ö.+ si 029b/11

örtülü [T.] Örtülmüş, bir şeyle kaplanmış, kapatılmış
ö. 190b/7

örtün - [T.] örtmek
ö.- diler 166a/7

örü dur - [T.] Ayağa kalkmak
ö.- ur 185b/5

örümçek [T.] örümcek
ö. 199a/10, 199a/12, 199a/13, 199a/15,
199b/2, 199b/6

öte [T.] sonra
ö. 176b/12

ötrü [T.] -den dolayı, -in yüzünden, -in sebebiyle
ö. 122b/15

ötüri [T.] -den dolayı, -in yüzünden, -in sebebiyle krş. ötürü
ö. 075b/13, 147b/3

ötürü [T.] -den dolayı, -in yüzünden, -in sebebiyle krş. ötüri
ö. 039a/12, 061b/2, 070b/2, 072b/13,
075a/9, 075b/3, 079b/5, 085a/3, 086a/3,
087a/5, 091a/11, 101a/8, 125b/15, 135a/1,
135a/12, 135b/1, 135b/2, 137a/9, 142b/8,
188a/9
ö.+ dür 086a/3
ö.+ mi 079b/4

öyle [T.] gün ortası
ö. 022b/12, 024a/8, 049b/11, 135b/1,
153a/5, 159a/8, 203b/2

ö.+ den 013b/13, 159a/13
ö.+ ye 159a/12

öz [T.] Gerçek, hakîkî, has, iç
ö. 023a/8

özi göyün - [T.] içi yanmak, acımak
ö.- di 095b/6
özleri –di 080a/8
özüm –di 087b/8
ö.- üp 147a/9

özü göynü - [T.] içi yanmak, acımak
özüm - r 130a/12

özdek [T.] Ağacın köke yakın olan kütük kısmı, ağaç gövdesi
ö.+ in 185b/5 (özdegin)

ʿöẕr [Ar.] Kusur, hatâ, eksiklik
ʿö. 017a/9
ʿö.+ in 071a/9

ʿöẕr gör - [Ar.+T.] Aybaşı, âdet görmek
ʿö.- düm 047a/1

ʿözür dile - [Ar.+T.] yaptığı bir yanlıştan ötürü bağışlanmasını istemek
ʿö.- di 042b/7, 078b/8, 181b/8
ʿö.- diler 117b/10
ʿö.- ŋ 112b/1, 118a/2
ʿözürlerin - r 092a/2

-P-

pādişāh [Far.] Hükümdar, sultan, (Hüküm sâhibi olan, hükmeden anlamında) Allah
p. 021b/9, 029b/8, 030a/11, 030a/12,
038b/4, 038b/8, 039b/12, 040b/1, 042a/8,
042a/10, 042b/4, 042b/9, 043a/1, 044a/3,
046a/11, 046b/9, 052b/5, 056b/4, 056b/5,
077b/10, 092a/7, 139a/11, 157b/12, 157b/13,
161b/2, 161b/9, 172b/11, 173a/1, 173a/2,
173a/4, 176a/5, 181a/8, 181a/11, 183a/5,
185b/8
p.+ a 088b/12, 172b/10
p.+ am 161a/6
p.+ dan 164b/4
p.+ ı 162b/5
p.+ ıdur 164b/2
p.+ ımuz 137a/6
p.+ ın 092a/10
p.+ ına 173a/10
p.+ ından 085b/3
p.+ ını 181a/8
p.+ ınuŋ 073a/13
p.+ ısaŋ 161a/6
p.+ ıvan 083a/10
p.+ ıydı 118b/9
p.+ ıyın 161b/1
p.+ lar 041b/11, 076a/10, 083a/10, 085b/3,
164a/10
p.+ lardan 166a/9
p.+ ları 031a/6, 031a/9, 042b/4, 152b/7
p.+ larına 189a/10
p.+ laruŋ 044b/4
p.+ mıyın 161a/5
p.+ sın 045b/5, 161a/7
p.+ umuz 056b/2
p.+ uŋ 088b/1, 088b/12, 094a/10, 163b/13,
172b/7, 173a/6
p.+ uŋdur 176a/7

pādişāh ol - [Far.+T.] padişah olmak
p.- a 185b/10
p.- dı 031a/3, 031a/10, 043a/6, 173b/10,
185a/11, 185a/12, 185a/13
p.- ıcaḳ 159a/3, 185a/7
p.- ısarsın 185a/4

pādişāhlıḳ [Far.+T.] Pâdişah olma durumu, saltanat, hükümdarlık
p. 070b/5, 070b/7, 070b/8, 096a/7,
096a/9, 152b/1, 157b/9, 161b/7, 185b/11,
185b/12, 207b/5
p.+ ı 043b/13, 045b/13, 150b/6, 157b/6,
157b/10, 159b/11, 166a/10, 167b/13
p.+ ımı 158a/2
p.+ ını 168b/6
p.+ uŋ 096b/7, 162a/5

pādişāhlıḳ eyle - [Far.+T.] Padişahlık yapmak
p.- r 163a/10

pājar [Far.] Birçok satıcının bir arada bulunduğu alış veriş yeri
p.+ a 130b/9

pāk [Far.] Temiz:
p. 100b/9
p.+ dür 148b/9
p.+ idi 170a/4

pāk it - [Far.+T.] Temizlemek, arındırmak temizlemek
p.- di 188a/1

pāklik [Far.+T.]temizlik
p.+ in 188b/8 (pākligin)
p.+ ine 148b/7 (pākligine)

palas [Far.] Aba, çul
p. 171b/10

parala - [Far.+T.] Parça parça etmek, parçalamak, paralamak
p.- di 171b/10

pāre [Far.]parça
p. 053b/1, 056a/3, 059a/5, 063a/7,
064a/8, 064a/12, 066b/3, 071b/11, 099a/10,
100b/4, 114b/10, 130a/1, 131b/6, 155a/2,
190b/7, 199b/10, 204a/13, 205a/2
p.+ sidür 091a/10

pāre pāre [Far.] parça parça
p. 054a/12

pāre pāre eyle - [Far.+T.] Parça parça etmek, parçalamak, paralamak
p.- di 022b/3, 051a/2
p.- riseŋ 142a/7

pāre pāre it - [Far.+T.] Parça parça etmek, parçalamak, paralamak
p.- erse 072b/7 (pāre pāre iderse)
p.- iserem 050b/12 (pāre pāre idiserem)

pāre pāre ol - [Far.+T.] Parça parça olmak
p.- ayıdı 004b/9
p.- dı 134b/13, 205a/1
p.- mış 051a/5, 115a/1, 115a/5, 136b/5

pehlüvān [Far.] İri yapılı, kuvvetli kimse, yiğit, cesur, kahraman
p.+ ıdı 151b/11

pelteklik [T.] Peltek olma durumu
p.+ im 102a/9 (peltekligim)

pençe [Far.] El ayası ve el parmaklarının iç tarafının bütünü
p.+ de 010a/5
p.+ lerin 158b/9

pençere [Far.] pencere
p.+ ler 114b/15

perde [Far.] Hicap, örtü, Hak ile kul arasındaki engel.
p. 010a/4
p.+ sin 074b/12, 075a/2, 075a/3, 075a/5
p.+ yi 056b/3

perdedārlıḳ [Far.+T.] Kapıcılık etmek
p.+ ı 199b/1 (perdedārlıġı)

peri [Far.] Tabiat üstü bir güce sâhip bulunduğuna inanılan cin tâifesinin çok alımlı ve çok güzel olanlarına verilen isim krş. perri
p.+ dür 070a/2

perri [Far.] Tabiat üstü bir güce sâhip bulunduğuna inanılan cin tâifesinin çok alımlı ve çok güzel olanlarına verilen isim krş. peri
p. 169a/3
p.+ ler 158a/5, 159a/8, 162a/6, 165a/11, 166a/13
p.+ nüŋ 164b/2

pes [Far.] Şu halde, öyleyse, imdi
p. 001b/8, 001b/10, 002a/2, 002b/9, 003b/9, 004a/1, 005b/7, 005b/12, 008a/1, 008a/6, 008b/6, 008b/8, 010b/10, 010b/12, 011a/8, 011b/4, 012a/11, 012b/1, 012b/9, 013a/2, 013b/4, 013b/10, 013b/11, 014a/4, 014b/8, 014b/9, 015a/3, 015a/4, 015a/12, 015b/13, 016a/7, 016b/5, 016b/11, 017a/3, 017b/3, 017b/6, 017b/8, 018a/1, 018a/6, 018b/2, 018b/5, 019a/3, 019b/4, 020a/2, 021a/2, 021a/4, 021a/8, 021a/9, 021a/11, 022a/1, 022a/13, 022b/3, 024a/9, 024b/3, 024b/12, 025a/4, 025a/5, 025b/11, 026a/3, 026b/6, 027a/2, 027b/10, 027b/12, 028b/2, 028b/6, 028b/12, 029a/1, 030a/5, 030b/12, 031b/2, 031b/6, 032a/7, 032a/10, 032b/6, 032b/7, 032b/13, 033a/13, 033b/7, 034a/4, 035a/11, 035b/1, 035b/8, 036b/2, 036b/9, 037b/1, 037b/3, 037b/7, 037b/11, 038a/1, 038a/6, 038b/4, 038b/6, 038b/7, 039a/10, 039b/10, 040a/1, 040a/3, 040b/1, 040b/7, 040b/12, 041a/1, 041a/2, 041b/3, 042a/7, 042a/10, 042b/12, 043a/1, 043a/11, 043b/3, 043b/4, 043b/11, 044a/6, 044a/9, 044a/13, 044b/6, 044b/8, 045a/6, 045a/11, 046a/3, 046a/12, 046b/3, 046b/7, 047a/7, 047a/10, 047b/12, 048a/1, 048a/11, 049a/3, 049a/8, 049a/11, 049b/1, 049b/7, 049b/10, 049b/11, 050a/3, 050b/7, 050b/9, 050b/13, 051a/3, 051a/12, 051b/9, 052a/2, 052a/8, 052a/12, 052b/13, 053a/4, 053b/3, 053b/12, 054a/13, 054b/5, 054b/9, 055a/7, 055a/13, 055b/2, 056a/9, 056a/13, 056b/8, 056b/12, 057a/2, 057a/13, 057b/2, 057b/4, 057b/6, 057b/7, 058a/12, 058a/13, 059a/10, 059b/6, 059b/7,

059b/8, 060a/5, 060b/1, 060b/7, 061a/5,
061a/13, 061b/4, 061b/10, 062a/5, 062a/6,
062a/7, 062b/1, 062b/9, 062b/11, 063a/2,
063a/4, 063b/5, 063b/11, 064a/13, 064b/9,
065a/6, 065a/11, 065a/12, 065b/6, 065b/8,
065b/9, 066a/2, 066a/4, 066a/5, 067a/2,
067b/2, 068a/5, 068b/1, 069a/9, 069a/10,
069a/13, 069b/11, 070a/9, 070a/11, 070b/2,
071a/7, 071a/9, 071a/13, 071b/7, 071b/9,
072b/7, 073a/9, 073b/5, 073b/13, 074a/6,
074b/5, 074b/6, 074b/13, 075a/10, 075b/2,
075b/9, 076a/10, 076b/10, 078b/1, 078b/5,
078b/6, 079a/2, 079a/6, 080a/13, 080b/9,
081a/1, 081a/5, 081a/8, 081b/11, 082a/13,
082b/9, 083a/9, 083a/13, 083b/8, 084b/3,
084b/5, 085a/12, 085b/1, 085b/3, 085b/5,
085b/6, 085b/8, 086a/8, 086a/9, 086a/13,
087a/4, 087a/5, 087b/2, 087b/5, 087b/6,
087b/10, 088a/9, 088a/10, 088a/12, 088b/8,
089a/10, 089b/5, 089b/9, 089b/11, 089b/13,
090a/8, 090a/11, 090b/12, 091a/1, 091a/6,
091a/13, 092a/2, 092a/10, 092b/2, 092b/3,
092b/7, 092b/13, 094b/13, 095a/3, 095a/5,
095a/7, 095a/9, 095b/3, 095b/9, 096a/2,
096b/1, 097a/5, 097b/8, 097b/11, 098a/5,
098b/5, 098b/9, 098b/11, 099a/3, 099a/4,
099b/3, 099b/8, 100b/3, 100b/6, 100b/10,
101a/2, 101a/9, 102a/1, 102a/2, 102b/5,
103b/2, 103b/7, 103b/13, 104b/4, 104b/5,
105a/13, 106b/9, 107a/6, 108a/2, 108b/2,
108b/9, 109b/9, 110a/1, 110a/5, 111b/8,
111b/12, 112a/4, 112a/13, 113b/7, 113b/13,
114b/9, 114b/14, 115a/6, 115b/11, 116b/8,
116b/14, 117b/12, 118a/3, 118b/7, 119a/12,
119a/13, 119a/14, 119b/10, 120a/5, 120a/13,
120b/12, 122a/1, 122a/5, 123b/5, 124b/8,
125b/2, 126a/14, 126b/7, 127b/12, 128b/6,
129a/3, 129a/9, 129b/7, 129b/15, 131a/7,
131b/9, 132a/3, 132b/10, 133b/8, 135a/1,
135a/8, 135a/9, 136b/8, 137a/4, 137a/9,
137b/1, 137b/5, 137b/13, 138a/3, 138b/11,
139b/6, 140a/2, 140b/1, 140b/9, 141b/11,
142a/2, 142a/10, 142b/4, 142b/12, 143a/8,
144a/11, 144a/12, 144b/9, 146a/8, 146b/11,
148a/4, 149a/12, 149b/10, 150a/8, 150b/8,
150b/13, 151a/1, 151a/6, 151b/1, 151b/3,
151b/6, 152a/3, 152a/7, 152a/9, 154a/11,
154b/2, 154b/8, 154b/12, 155a/9, 155b/10,

155b/13, 156a/2, 156a/8, 156b/7, 160a/9,
160b/6, 162b/3, 162b/12, 163a/3, 163a/13,
164a/2, 164b/10, 165a/6, 165b/3, 165b/4,
166b/7, 167b/1, 168a/8, 168b/1, 168b/6,
169a/2, 169a/3, 169a/4, 169a/5, 169b/7,
170a/12, 171b/3, 171b/11, 171b/12, 172a/2,
172b/5, 172b/9, 173a/10, 173b/5, 176a/2,
176b/12, 177a/12, 178a/1, 178a/11, 178a/13,
179a/7, 179a/11, 179b/1, 179b/7, 180b/5,
181a/11, 181a/12, 181b/1, 181b/7, 182b/12,
183b/3, 184a/12, 184b/1, 184b/7, 186a/8,
186a/12, 186b/3, 186b/4, 186b/10, 186b/11,
187a/2, 187b/9, 188a/5, 188a/8, 189a/10,
189b/6, 190a/6, 190b/9, 191b/3, 191b/8,
191b/10, 192a/9, 193a/3, 193a/5, 193b/1,
193b/13, 194a/3, 194a/7, 194b/1, 194b/11,
194b/13, 195a/2, 195a/7, 195b/3, 195b/6,
196a/4, 196a/5, 196b/2, 197a/7, 198a/1,
198b/5, 198b/7, 198b/10, 198b/11, 199b/5,
200a/3, 200b/7, 201a/6, 201a/15, 201b/2,
201b/12, 202a/3, 203b/13, 204a/2, 204a/3,
204b/13, 205b/1, 205b/8, 205b/10, 206a/2,
206a/12, 206b/2, 206b/3, 207b/1

peşīmān [Far.] Yaptığına üzülüp hayıflanan, esef eden, nâdim
p. 178a/12

peşīmān ol - [Far.+T.] Yaptığı şeyin yanlış sonuç verdiğini görerek üzülmek, yaptığına hayıflanmak, esef etmek
p.- dı 082b/10, 152a/13, 167a/10, 178a/12
p.- ur 178a/11

peydā ol - [Far.+T.] Ortaya çıkmak, belirmek, görünmek
p.- dı 102a/3, 192b/13

peyġāmber [Far.] Allah tarafından emirlerini kullarına bildirmekle görevlendirilmiş kimse, Tanrı elçisi, nebî, resul
p. 007b/5, 012a/10, 018b/1, 019b/2,
020a/9, 021b/5, 021b/6, 021b/7, 021b/8,
021b/9, 021b/10, 022b/12, 023a/3, 023a/4,
023a/7, 023a/11, 024a/3, 025a/7, 025b/5,
026a/4, 026b/8, 028a/3, 030a/6, 031a/11,
031b/12, 031b/13, 032a/12, 034a/4, 036a/13,
036b/2, 036b/4, 036b/5, 037a/4, 038a/5,
039a/4, 040a/6, 041b/5, 041b/10, 045b/3,
046a/2, 047b/5, 047b/12, 049b/13, 055a/4,
056b/10, 057b/3, 060b/10, 062b/13, 063b/13,
065a/2, 065a/3, 066b/6, 066b/8, 073a/11,
079b/2, 081a/6, 082b/13, 084b/10, 088a/1,
089a/1, 089b/9, 091a/9, 101b/4, 141a/3,
141a/4, 141a/5, 141a/9, 142a/5, 142b/2,

145a/3, 146b/3, 148b/12, 150a/1, 150a/3,
150a/9, 150b/2, 150b/8, 151a/5, 151a/8,
151a/10, 153b/3, 162a/8, 163b/9, 168a/1,
169a/6, 169a/7, 169a/8, 170a/2, 170a/4,
173b/7, 173b/8, 175b/12, 176a/11, 178b/7,
184a/2, 185b/13, 186b/8, 197b/5, 197b/6,
206b/7, 207a/12
p.+ den 141a/4
p.+ dür 057b/1, 077a/9, 079a/12, 099b/2,
099b/13, 198a/1, 206b/9
p.+ e 019b/1, 023a/5, 099a/13, 150a/6,
151a/2, 207b/7
p.+ em 037a/7, 189b/9
p.+ i 023a/6, 036a/3, 038a/8, 065a/2,
073a/12, 073b/1, 141a/2, 163b/13, 184a/2
p.+ idi 064b/1, 101b/7, 140b/11, 181a/7
p.+ ile 041b/5, 179a/2
p.+ imüz 139b/13, 141a/9
p.+ in 064a/3, 157a/1
p.+ ine 192a/6
p.+ iseŋ 037a/10
p.+ isin 138a/5
p.+ iyidi 148a/10
p.+ ler 012b/2, 026a/7, 031b/12, 034b/2,
041b/6, 041b/11, 096a/10, 101b/3, 101b/13,
103b/1, 131b/13, 136a/9, 136a/10, 169b/13,
170b/4, 176a/6
p.+ lerdür 181a/12, 181b/1, 182a/5
p.+ leri 018a/2, 149b/12
p.+ lerile 096a/11, 161a/3
p.+ lerle 096a/11
p.+ lerüŋ 162a/9
p.+ lerüz 106b/5
p.+ sen 091a/13
p.+ seŋ 040b/6, 107b/13
p.+ seŋüz 181a/11
p.+ sin 190a/6, 197b/1
p.+ üŋ 012b/3, 021b/5, 032b/10, 047a/10,
137b/2, 171a/2
p.+ üŋdür 087b/1
p.+ üz 181a/2
p.+ ven 025a/9, 037a/4

peyġāmber ḳıl - [Far.+T.] Peygamber yapmak
p.- avuz 097a/3
p.- dı 188b/9
p.- dum 101a/1

peyġāmber ol - [Far.+T.] Peygamber olmak
p.- a 169b/4
p.- acaḳdur 036b/9, 195b/1
p.- asın 068a/3
p.- dılar 096b/1
p.- ısardur 087b/2, 170a/12
p.- sa 149b/7
p.- ur 161b/8
p.- urmı 170b/9

peyġāmberlıḳ [Far.+T.] Peygamberlik krş. peyġāmperlıḳ
p. 025a/3, 025a/8, 040a/8, 066b/10,
067a/2, 073a/10, 087b/1, 091a/1, 096a/6,
103b/8, 139b/8, 149a/5, 152b/1, 156a/2,
170a/6, 172b/5, 181a/10, 195a/12, 197a/10,
197b/3, 207a/4, 207a/11
p.+ a 065a/3, 084b/10, 142a/5, 172b/4
p.+ dan 167a/4
p.+ ı 179a/1 (peyġāmberlıġı)
p.+ ın 188b/7 (peyġāmberlıġın)
p.+ ında 025a/8 (peyġāmberlıġında)
p.+ uŋa 040b/2 (peyġāmberlıġuŋa)

peyġāmberlıḳ vir - [Far.+T.] Peygamber yapmak
p.- di 030a/13, 104a/8, 105a/7, 179a/2
p.- düŋ 102a/5
p.- em 101a/1

peyġāmberẕāde [Far.] peygamber oğlu
p.+ lerdür 105a/2

peyġāmper [Far.] Allah tarafından emirlerini kullarına bildirmekle görevlendirilmiş kimse, Tanrı elçisi, nebî, resul
p. 091a/13, 109b/1, 122a/11, 126a/9,
126b/1, 131b/9, 131b/13, 132b/13, 150a/11,
174b/7, 181a/12
p.+ den 131a/4
p.+ dür 110a/4
p.+ i 132b/14
p.+ in 109a/7, 181a/9
p.+ ler 116a/13, 119b/3, 136a/11
p.+ lerdin 134a/6
p.+ lerüŋ 117b/5
p.+ sin 200a/12

peyġāmper et - [Far.+T.] Peygamber yapmak
p.- düm 118b/1, 124b/10

peyġāmperlıḳ [Far.+T.] Peygamberlik krş. peyġāmberlıḳ
p. 181a/12
p.+ a 107b/2 (peyġāmperlıġa)

peyġāmperẕāde [Far.] peygamber oğlu
p.+ lerüz 121a/12

pil [Far.] fil
p.+ ler 032b/2, 045a/6
p.+ üŋ 038b/2

pil dişi [Far.+T.] fil dişi
p.+ nden 158b/2

pīr [Far.] Yaşlı, ihtiyar kimse
p. 135a/4, 179b/9, 180a/12, 180b/7, 180b/9
p.+ le 180b/7
p.+ lere 184b/6

piş - [T.] pişmiş
p.- miş 122a/7

pişür - [T.] pişirmek
p.- di 062b/7

put [Far.] Eski dinlerde, kendisine tapınılan bir ilâhı veya ilâhların bâzı niteliklerini temsil etmek üzere yapılmış resim ve heykel
p. 051a/4
p.+ a 009b/4, 028a/4, 036a/1
p.+ ı 073b/7, 181a/4
p.+ ıvarıdı 073b/6
p.+ lar 039b/11, 117a/2, 117a/5, 117b/7,
188b/12, 192b/11
p.+ lara 031a/11, 050a/5, 077a/13, 117b/7,
118a/5
p.+ lardan 077a/11, 077b/3, 192a/8
p.+ ları 030a/3, 050a/8, 050b/10, 051a/2,
051a/5, 051b/1, 051b/5, 077a/7, 181b/5,
187a/3
p.+ larıla 181a/3
p.+ larılandur 181a/9
p.+ larımızı 111b/2
p.+ larımuz 187a/1
p.+ larımuza 207a/5
p.+ ların 186b/12, 186b/13
p.+ larmı 077a/12
p.+ laruŋuzdan 050b/5
p.+ laruŋuzı 050b/12
p.+ uŋ 051a/3

puta ṭap - [Far.+T.] İslam dini dışında kalan ve Allah'a

inanmayanların bir kısmı tarafından resim, heykel gibi şeylere tapınmak
p.- alum 119a/9
p.- anları 117b/6
p.- ar 041b/7
p.- arlar 116b/15, 181a/5, 198a/8
p.- arsız 117a/1, 142a/9
p.- aruz 051b/10
p.- ayıdı 050a/7
p.- dılar 141b/1
p.- maŋ 050a/9

putḫāne [Far.] Putların konulduğu yer.
p.+ ye 051a/2
p.+ yi 050b/9

pürlen - [T.] Yaprak, çiçek açmak
p.- ür 101a/4

-R-

rabbi [T.] ey Rabbim
r. 020a/1, 103a/6,

racīm [Ar.] Taşlanmış, taşlanarak cezâlandırılmış" anlamında
r. 012a/1

rāḥat [Ar.] Üzüntüsüz ve sıkıntısız olma durumu, huzur
r. 101a/4

rāḥat ol - [Ar.+T.] Mutlu ve huzurlu olmak
r.- a 111a/9

rāhib [Ar.] Dünyâyı terkedip manastıra çekilmiş hıristiyan din adamı
r. 195a/4, 195a/7, 195a/8, 195a/9,
195a/11, 195a/13, 195b/2

raḥīm [Ar.] "Âhirette mümin kullarına acıyan, merhamet eden" anlamında esmâ-i hüsnâdan (Allah'ın en güzel isimlerinden)dır krş. raḫīm
r.+ sin 083a/13

raḫīm [Ar.] "Âhirette mümin kullarına acıyan, merhamet eden" anlamında esmâ-i hüsnâdan (Allah'ın en güzel isimlerinden)dır krş. raḥīm
r.+ üm 020b/2

raḥle [Ar.] Kitap okumak veya yazı yazmak üzere önüne oturulan, açılır kapanır alçak tahta masa
r.+ yle 159a/1

raḥm [Ar.] ana karnındaki etten torba, döl yatağı
r.+ ine 046b/10, 047a/8

raḥmet [Ar.] Allah'ın yaratıklarına olan merhameti, acıma ve esirgemesi
r. 009a/5, 022a/1, 084b/7, 103b/7,
132b/11, 147b/13
r.+ üm 011a/5
r.+ üme 169a/13
r.+ üŋden 092a/8, 143b/11

raḥmet eyle - [Ar.+T.] Merhamet etmek, bağışlamak.
r.- mek 020b/3
r.- mesüŋ 018b/8
r.- ye 026b/7

raḥmet idici[Ar.+T.]merhamet edici, bağışlayıcı
r.+ leriŋ 147b/2

raḥmet it - [Ar.+T.] Merhamet etmek, bağışlamak.
r. 144b/9
r.- ecegüme 005b/11 (raḥmet idecegüme
r.- em 020a/2, 075a/5, 155a/8 (raḥmet idem)
r.- esin 092a/9 (raḥmet idesin)
r.- eyin 155a/2 (raḥmet ideyin)

raḥmet ol - [Ar.+T.]
Esirgemek, kollamak, merhamet etmek.
r.- mayaydı 132b/15

raḥmetu'llahi ʿaleyh [Ar.]
Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun
r. 012a/8

raḥmetu'llahi ve berekātuhu
[Ar.] Allah'ın rahmeti ve bereketi
r. 012a/13

raḥmetullah [Ar.] Allah'ın rahmeti
r. 135a/2

raʿiyye [Ar.] Bir hükümdar idaresinde olanlar, birinin idaresine bağlı olanlar. Devletin idaresindeki umum insanlar krş. raʿiyyet
r.+ nüŋ 112b/11

raʿiyyet [Ar.] Bir hükümdar idaresinde olanlar, birinin idaresine bağlı olanlar. Devletin idaresindeki umum insanlar krş. raʿiyye
r. 081b/4
r.+ e 081b/5, 161b/2
r.+ i 081b/5, 081b/7, 160b/13
r.+ lere 081b/13

rāst [Far.] Doğru, düz, eğri olmayan, müstakim
r.+ dur 016a/11, 107b/11

rāst gel - [T.] rastlamak, tesâdüf etmek
r.- medi 150a/9

rāygān bul - [Far.+T.] Bedava, karşılıksız bulmak
r.- sa 135b/9

rāzdaş [Far.+T.] Sırdaş
r.+ ı 072a/10

rāżı [Ar.] Kabul eden, uygun bulup benimseyen, olana boyun eğip rızâ gösteren
r. 041a/3, 180a/4
r.+ yam 028b/5, 078a/3, 094a/4, 153a/2
r.+ yısaŋ 113b/4
r.+ yuz 088b/6

rāżı ol - [Ar.+T.] kabul etmek, razı olmak
r.- a 094b/7, 117b/12, 118a/10
r.- alar 203b/1
r.- dı 072b/2, 097b/6, 113b/2, 129b/1, 138a/11, 173b/11, 147a/10, 154a/1, 156a/8, 172a/12, 190a/2, 205b/12
r.- dılar 013b/4, 017a/3, 041a/2, 070a/9, 129a/8
r.- dımı 094b/8
r.- dum 147b/3
r.- madı 042b/3, 042b/10, 068b/2, 089a/10, 153b/9, 198b/4
r.- madılar 066a/2
r.- mayam 072b/7, 197a/2
r.- sun 068a/7
r.- up 132b/8

rāżıya'llahu ʿanh [Ar.] Allah ondan razı olsun
r. 003a/7, 173b/11

rażiya'llahu ʿanha [Ar.] Allah ondan razı olsun
r. 067b/12, 141a/7, 178b/10, 187a/4, 203a/8, 207b/13

receb ayı [Ar.+T.] Recep ayı
r.+ ndayıdı 032b/9

reddol - [Ar.+T.] kabul etmeme, tanımama, inkar etme
r.- maz 007b/7

rek‘at [Ar.] Namazın bir kıyam, iki secde ve bir rükudan oluşan bölümü.
r. 093b/3

renc [Far.] Zahmet, eziyet, ıztırap, ağrı, sızı
r. 038b/11, 040a/10, 055b/12, 128b/4
r.+ i 055b/8, 055b/11
r.+ ine 187b/9

rence uġra - [Far.+T.] zahmet çekmek, sıkıntıya düşmek
r.- mazdı 147b/5

renclü [Far.+T.]ağrılı, sızılı
r.+ lerüŋ 187b/9

rencūr [Far.] Hasta, dertli, rahatsız
r. 190b/8

renk [Far.] renk
r.+ i 176b/13
r.+ in 020b/7

resīde ol - [Far.+T.] Erişmek, yetişmek, ulaşmak
r.- mazdı 029a/13
r.- mışmısan 029a/12

resme [Ar.] Suret, şekil. tarz
r. 076b/3, 148a/11, 164b/13, 165a/3

resūl [Ar.] Peygamber, nebî [Özellikle Hz. Muhammed için kullanılır]
r. 003b/5, 007a/1, 049a/2, 076a/5,
192a/7, 193a/9, 193b/7, 194a/3, 194b/4,
194b/9, 194b/11, 194b/12, 195a/1, 195a/7,
196a/4, 196a/12, 196b/4, 196b/5, 197a/4,
197a/7, 197a/12, 197b/2, 197b/6, 197b/10,
197b/11, 198a/2, 198a/3, 198a/5, 198a/7,
198a/9, 198a/11, 198b/11, 198b/12, 200a/8,
200a/12, 200b/12, 201b/2, 201b/9, 202a/1,
202a/2, 202a/11, 202b/12, 203b/13, 204a/8,
204b/5, 204b/11, 204b/12, 204b/13, 205a/2,
205a/10, 205b/4, 205b/6, 205b/11, 205b/13,
206a/3, 206a/4, 206a/5, 206a/6, 206a/8,
206a/9, 206a/12, 206a/13, 206b/1, 206b/2,
206b/3, 207a/1
r.+ den 205a/12
r.+ e 196b/2, 197a/4, 197b/8, 203b/13,
204a/10, 205a/9, 206a/5, 206b/1, 206b/10,
206b/11, 207a/1, 207b/10
r.+ ı 193a/8, 193b/5, 193b/6, 193b/7,
193b/11, 193b/13, 194a/4, 194a/7, 194b/1,
195a/1, 195a/3, 195a/6, 195a/11, 195b/13,
202b/15, 204a/6, 205b/11
r.+ ıla 205a/4
r.+ i 196a/7
r.+ uŋ 195a/5, 195a/8, 195b/12, 203a/4
r.+ üŋ 193a/8, 193a/10, 196a/6, 203a/2,
204a/4, 204a/9, 204b/5, 207a/13, 207b/1

revā [Far.] Lâyık, uygun, yerinde, münâsip
r. 053a/5, 070b/9, 081b/1, 089a/2,
093b/2, 106a/5, 113a/15, 137a/12, 164a/1,
176a/5, 195b/12, 207a/12
r.+ dur 015b/8, 080a/7, 164a/2
r.+ mıdı 050a/1

r.+ mıdur 060b/12, 074b/12, 089a/9, 139a/6,
162b/3
r.+ yıdı 075a/9

revā gör - [Far.T] Uygun görmek, yakıştırmak, kötü bir duruma layık bulmak
r.- di 093b/3, 198b/11
r.- diler 201b/12
r.- e 085b/5
r.- em 075a/4
r.- medi 083a/5, 085b/5, 145a/13

revā ḳıl - [Far.T] Uygun görmek, yakıştırmak, kötü bir duruma layık bulmak
r.- ayın 052a/11, 154b/7
r.- dedi 172a/8
r.- dum 037b/3

revā ol - [Far.+T.] Lâyık, uygun, yerinde, münâsip olmak
r.- a 012a/5, 149a/12
r.- maya 161b/8

revān [Far.] Yürüyücü, akıcı, giden
r. 055b/5, 100a/10

revān ol - [Far.T] Gitmek, akmak
r.- dı 022a/10, 061a/4

reyāḥīn [Ar.] Reyhanlar
r. 052b/2

rıżā [Ar.] Allah'ın kulun hâli ve yaptıkları karşısında duyduğu hoşnutluk, Râzı olma, kalben hoş görüp kabul etme
r.+ m 072b/8
r.+ ŋı 123b/10, 161a/3

rızḳ [Ar.] rızık, nimet
r. 021b/4, 064b/11, 101a/13, 156a/12, 160a/8
r.+ ın 004a/8, 038b/11
r.+ ını 159b/9, 159b/11
r.+ sen 160b/8
r.+ um 029b/6, 160a/10, 160b/3, 160b/4
r.+ umı 160a/11
r.+ un 142a/9
r.+ uŋ 147b/8
r.+ uŋuzı 159b/13
r.+ uŋvan 061b/9

rızḳ ver- [Ar.+T.] nimetlendirmek krş. rızḳ vir -
r. 122a/5

rızḳ vir- [Ar.+T.] nimetlendirmek krş. rızḳ ver -
r.- en 077a/13, 105b/4, 190b/4
r.- mege 169a/10
r.- mek 105b/4

risāle [Ar.] Genellikle belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür
R.+ i 001b/1

risālet [Ar.] İnsanları dîne dâvet etme işi, peygamberlik, resullük
r.+ i 040a/8, 111a/1
r.+ in 117b/5

rişvet [Ar.] rüşvet
r. 207b/6

rivāyet [Ar.] Nakledilen haber veya söz
r. 024b/1, 048a/7, 099a/5
r.+ de 024b/7, 031a/13, 033a/12, 034b/4,
159a/5, 176b/3, 178b/8, 180b/11, 191a/2
r.+ dür 034a/8, 036b/3
r.+ inde 186a/5

rivāyet it - [Ar.+T.] Nakletmek, bildirmek
r.- erler 024a/1, 026b/9, 059a/4 (rivāyet iderler)

rivāyet ḳıl - [Ar.+T.]
Nakletmek, bildirmek
r.- ur 003a/11, 003b/9, 004a/7, 008b/3,
009a/13, 009b/10, 010b/6, 022a/3, 025a/11,
032b/4, 032b/12, 035a/7
r.- urlar 003b/5, 044b/11

rizih [Ar.] rızk
r. 037b/7

rūzgār [Far.]yel
r. 122b/1

rūzigār [Far.] Dünyânın içinde bulunduğu devir, zaman, vakit, dehr
r. 176a/10

rūzī ḳıl - [T.] Kısmet etmek, nasip etmek, rızıklandırmak
r.- dı 029a/5, 094a/2
r.- duŋ 063b/13
r.- ursa 167a/1

rükn [Ar.] Bir şeyin temel direği, en sağlam ve kuvvetli tarafı, istinatgâhı
r.+ inde 063a/12

rüsvāy [Far.] rezil

rüsvāy it - [Far.+T.]rezil etmek
r.- esin 075a/9 (rüsvāy idesin)

rüsvāy ol - [Far.+T.] rezil olmak
r.- ursın 074b/7
r.- uruz 106a/4

-S-

sā'at [T.] Saat, vakit, zaman
s. 007b/6, 014b/2, 018b/2, 034a/13,
071a/5, 092b/5, 107b/11, 145a/10, 147b/3,
183a/7, 187b/10
s.+ da 135b/13, 189a/7
s.+ de 007b/6
s.+ dur 011b/6

ṣabāḥ [Ar.] sabah
ṣ. 122a/12, 205b/1

ṣabāḥ ol - [Ar.+T.]sabah olmak
ṣ.- dı 114a/4

ṣaban [T.]saban, pulluk
ṣ. 022a/2, 022a/8, 022b/2
ṣ.+ ı 022a/9
ṣ.+ ına 052a/9

sābıḳ [Ar.] geçmiş, önceki, evvelki
s. 011b/11

sābıḳan [Ar.] Bundan önce, evvelce
s. 116a/2

ṣabr [Ar.]sabır, tahammül
ṣ. 090b/2
ṣ.+ ı 020a/7
ṣ.+ ıla 090b/2, 102a/9
ṣ.+ umuz 111b/8

ṣabr et - [Ar.+T.]sabretmek krş. ṣabır it -, ṣabr it -
ṣ.- di 091a/13

ṣabr eyle - [Ar.+T.]sabretmek
ṣ. 206a/3
ṣ.- di 146a/11
ṣ.- gil 026b/13
ṣ.- meseŋ 147b/3

ṣabrı ḳalma - [Ar.+T.]sabrı kalmamak, bekleyememek
ṣ.- dı 153b/12

ṣabr idici [T.]sabreden
ṣ.+ lerden 058a/9

ṣabr it - [Ar.+T.]sabretmek
ṣ. 060b/13, 135b/8, 136a/11
ṣ.- diler 138a/1, 152b/13
ṣ.- düm 147b/1
ṣ.- e 091a/13, 092a/1 (ṣabr ide)

ṣ.- em 138a/9, 152b/12 (ṣabr idem)
ṣ.- emedüŋ 095b/5 ((ṣabr idemedüŋ)
ṣ.- emezin 147b/2 (ṣabr idemezin)
ṣ.- emezsin 138a/8, 138b/4, 138b/8, 139a/6 (ṣabr idemezsin)
ṣ.- eyin 059a/1(ṣabr ideyin)
ṣ.- mek 145b/1
ṣ.- sem 058a/5
ṣ.- ün 111b/6 (ṣabr idün)
ṣ.- üŋ 111a/6 (ṣabr idüŋ)
ṣ.- üp 095a/7 (ṣabr idüp)

ṣabır it - [Ar.+T.]sabretmek krş. ṣabr et -, ṣabr it -
ṣ.- mege 059a/1

saç [T.]saç
ṣ.+ ı 012b/3, 013a/9, 073b/12, 147a/10
ṣ.+ ıla 017b/9
ṣ.+ ım 147a/8
ṣ.+ ıma 147a/7
ṣ.+ ımı 147a/8
ṣ.+ ın 147b/3
ṣ.+ ına 127a/2, 147b/3
ṣ.+ ını 147a/12
ṣ.+ ıŋı 147a/6
ṣ.+ um 169b/2
ṣ.+ uŋı 197b/8

saç - [T.] Saçmak, dağıtmak, yaymak krş. ṣaç -
ṣ.- a 134b/7
ṣ.- ar 134b/7

ṣaç - [T.] Saçmak, dağıtmak, yaymak krş. saç -
ṣ.- dı 022b/3, 031b/5, 105a/9, 199a/1, 201b/3
ṣ.- dılar 088a/3, 173a/9, 204b/13
ṣ.- mış 199a/4

ṣaç [T.]saç
ṣ.+ ıla 153a/11
ṣ.+ ın 148b/8, 197b/12

saçu [T.] Düğün ve şenliklerde madeni para, inci, şeker, hububat gibi şeyler

saçu saç - [T.] Düğün ve şenliklerde madeni para, inci, şeker, hububat gibi şeyleri saçmak. krş. ṣaçu ṣaç -
ṣ.- dı 081a/6

ṣaçu ṣaç - [T.] Düğün ve şenliklerde madeni para, inci, şeker, hububat gibi şeyleri saçmak. krş. saçu saç -
ṣ.- dılar 013b/6, 093b/11

ṣadaḳa [Ar.] Karşılık beklemeksizin verilen para, mal, mülk

ṣadaḳa it - [Ar.+T.] kurban etmek; sadaka: yardım amacıyla karşılıksız verilen şey
ṣ.- em 073a/3 (ṣadaḳa idem)

ṣadaḳa vir - [Ar.+T.]sadaka vermek
ṣ.- di 156b/12
ṣ.- ürdi 156b/7

ṣādıḳ [Ar.] Sahih, doğru, gerçek
ṣ.+ van 169a/12

ṣādıḳ ol - [Ar.+T.] Doğru, hakikatli, sadakatli, dürüst olmak
ṣ.- ursa 047b/4

ṣadr [Ar.] Bir şeyin başı, baş tarafı, en yüksek yeri
ṣ.+ ında 032b/2

ṣaf [Ar.]dizi, sıra
ṣ. 159a/7, 159a/8

ṣaf bağla - [Ar.+T.] Bir kimsenin önünde sıralı bir şekilde durmak, sıralanmak
ṣ.- yup 104b/11

ṣaf ṣaf [Ar.]saf saf, sıra sıra, dizi dizi
ṣ. 012a/12, 014b/3, 108b/8

ṣafā [Ar.] Kedersizlik, endişesizlik, gönül şenliği
ṣ.+ lar 207b/14

ṣafā ol - [T.] mutlu ve huzurlu olmak
ṣ.- up 063a/5

sağ - [T.]sağmak
s.- duŋuz 041a/8

sağ 1 [T.] sağ taraf krş. ṣağ
s. 048b/1, 068b/10, 193a/9
s.+ dan 165a/11
s.+ ından 183a/10

ṣağ [T.]sağ taraf krş. sağ
ṣ. 009b/9, 010a/1, 023b/3, 045b/9,
101a/3, 109b/8, 159a/4, 164a/12, 196a/13
ṣ.+ ına 072b/11
ṣ.+ ında 014b/3
ṣ.+ ından 183a/11

ṣağlu ṣollu [T.] sağında ve solunda, sağlı sollu
ṣ. 048b/2

sağ 2 [T.] sağlıklı

sağ esen [T.] Sağ ve sağlam bir şekilde, başına kötü bir şey gelmeden, hiçbir zarara uğramadan.
s. 086b/11, 092b/8

sağ eyle- [T.] sağlığına kavuşturmak
s. 147b/3

sağ ol -[T.] iyileşmek, eski haline dönmek krş. ṣağ ol -
s.- a 188a/3

ṣağ ol -[T.]iyileşmek, eski haline dönmek krş. sağ ol -
ṣ.- dı 080b/13

ṣağ selāmet [T+Ar.] Sağ ve sağlam bir şekilde, başına kötü bir şey gelmeden, hiçbir zarara uğramadan.
ṣ. 097a/3, 119a/11

sağış [T.]sayı
s.+ ın 010a/9, 165b/1
s.+ ınca 009a/8

sağlıḳ [T.] sağlık, esenlik krş. ṣağlıḳ
s.+ da 144a/8

ṣağlıḳ [T.]sağlık, esenlik krş. sağlıḳ
ṣ. 145a/8
ṣ.+ ımuz 204b/3 (ṣağlığımuz)
ṣ.+ ın 204b/6 (ṣağlığın)

ṣaḥābe [Ar.] Hz. Muhammed zamanında yaşayıp,onunla sohbet edenler ve onun yolunu tutanlar.
ṣ. 032a/2
ṣ.+ ler 201b/10, 204a/12, 206a/1
ṣ.+ si 203b/9

sāḥir [Ar.] Büyü yapan, efsun ve sihirle uğraşan kimse, büyücü, sihirbaz
s. 031a/8

ṣaḥra [Ar.] Kasaba, köy vb. meskûn yerlerin dışında kalan boş ve geniş yer, kır, ova
ṣ. 068a/13
ṣ.+ lar 192b/9
ṣ.+ ya 109a/2, 181b/5

saḳal [T.]sakal

s.+ ı 053b/1, 127b/6, 190a/4, 190a/5
s.+ ına 053b/1, 097b/13, 098a/9
s.+ um 190a/7, 190a/8
s.+ uma 074a/13
s.+ umamı 185a/5

ṣaḳallan - [T.] sakalı gelmek, tüylenmek
ṣ.- dı 062b/11

saḳf [Ar.] Tavan, çatı
s.+ ın 002b/6

saḳın - [T.] Çekinmek, kendini gözetmek, korumak krş. ṣaḳın -
s. 183b/3
s.- an 095a/7
s.- ġıl 048b/4
s.- maḳ 036b/9
s.- uŋ 014a/2, 021a/2

ṣaḳın - [T.] Çekinmek, kendini gözetmek, korumak krş. saḳın -
ṣ.- alum 119b/11

sāḳī [Ar.] İçki meclisinde içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse
s. 078b/6, 078b/8, 078b/13, 078b/9,
079a/2, 079a/6, 079a/8, 079a/10
s.+ nuŋ 078b/6
s.+ siyidi 076b/10
s.+ ye 077b/9, 077b/11, 079a/8

sāḳīlıḳ [Ar.+T.] Kadeh sunan
s. 077b/5, 077b/9, 172b/12

sākin ol - [Arç+T] Yatışmak, durulmak, rahat olmak
s. 008b/7
s.- a 190b/2
s.- dı 090a/5, 173b/7, 200a/4, 200b/14
s.- dılar 207b/9
s.- maz 173b/8
s.- uŋ 044b/10
s.- urdı 055b/7

saḳla - [T.] gizlemek, korumak, muhafaza etmek krş. ṣaḳla -
s.- dum 169a/2
s.- r 029b/6
s.- rısaŋ 014b/8
s.- sa 069b/8
s.- yalar 020a/1

ṣaḳla - [T.] gizlemek, korumak, muhafaza etmek krş. saḳla -
ṣ. 054b/10, 143a/9, 195b/2
ṣ.- dı 054b/12, 110b/15
ṣ.- maduŋ 127b/8
ṣ.- mışıdı 139b/3
ṣ.- r 164a/9
ṣ.- ram 095b/5, 203b/13
ṣ.- rdı 067a/6
ṣ.- rısa 072b/8
ṣ.- rum 128b/7
ṣ.- yalar 102b/3
ṣ.- yam 048a/3, 102b/3
ṣ.- yavuz 068b/6, 089a/12

ṣaḳlayıcı [T.] Koruyucu
ṣ.+ dur 080a/13, 197a/9

ṣal - [T.] göndermek
ṣ.- dı 160a/11

ṣalı-ver - [T.] salıvermek krş. ṣalı vir -
ṣ.- diler 200b/8

ṣalı-vir - [T.] salıvermek krş. ṣalı ver -
ṣ. 155b/1
ṣ.- di 027b/10, 033b/9, 034a/2, 042b/7, 155a/13, 185a/13
ṣ.- diler 043b/8
ṣ.- e 106b/1

ṣalaḥ [Ar.] İyi duruma gelme, düzelme, iyileşme, iyi olma
ṣ.+ ına 125a/2

ṣalavātu'llah ʿaleyhim ecma'īne [Ar.] Tanrı onların hepsine selam ve esenlik versin
ṣ. 048b/13

ṣalavātu'llahi ʿaleyhi ve selāmuhu [Ar.] Tanrı ona selam ve esenlik versin
ṣ. 192a/7

ṣalb it -[Ar.+T.]asmak, idam etmek
ṣ.- eler 077b/6 (ṣalb ideler)

salḳım [T.]salkım
s. 188a/6

salṭanat [Ar.] hükümdarlık, sultanlık
s. 106a/5
s.+ ı 182a/7

ṣaman [T.]saman
ṣ. 053a/12

ṣan - [T.] düşünmek, zannetmek
ṣ.- asın 166b/13, 170a/11
ṣ.- dı 073a/8, 100b/5, 103b/12, 103b/13,
109a/14, 112a/6, 113a/12, 115a/9, 167b/5
ṣ.- dıḳ 112a/9
ṣ.- dıki 187b/5
ṣ.- dılar 090a/1, 104b/7, 120b/15
ṣ.- duḳ 111a/8
ṣ.- dum 137a/8, 172a/6, 187a/7, 190a/8
ṣ.- duŋuz 089b/13
ṣ.- masunlar 203b/13
ṣ.- ur 142b/5
ṣ.- urdı 072a/4, 095b/11
ṣ.- ursın 141b/6
ṣ.- ursız 165a/13

sana [T.]sana krş. saŋa
s. 112b/13

ṣanʿat [Ar.]sanat, meslek, meziyet
ṣ.+ ı 021b/5

ṣandıḳ [Ar.]sandık krş. ṣanduḳ
ṣ. 111a/9, 128b/12, 149a/13, 149b/2,
149b/10, 149b/11
ṣ.+ ını 097a/6 (ṣandığını)

ṣanduḳ [Ar.]sandık krş. ṣandıḳ
ṣ. 097a/10, 149b/8
ṣ.+ a 056a/10, 097a/5 (ṣanduġa)
ṣ.+ ı 056a/13, 097a/10, 097b/2, 149b/4, 149b/6, 149b/9 (ṣanduġı)
ṣ.+ ıla 128b/15 (ṣanduġıla)
ṣ.+ uŋ 056a/12 (ṣanduġuŋ)

ṣanem [Ar.]put
ṣ. 036a/7, 038b/4, 038b/5, 038b/7,
039a/3, 039a/4, 040a/1, 040a/6, 044b/5,
044b/6, 045a/8
ṣ.+ den 039a/5, 045a/9
ṣ.+ dendür 038b/13
ṣ.+ e 029b/8, 036a/7, 036b/2, 040a/13,
045a/9
ṣ.+ i 029b/10, 038b/7, 073b/7
ṣ.+ inden 038b/4
ṣ.+ ler 029b/12, 030a/8, 036a/9, 036a/12,
039b/13, 047a/8, 117a/10, 188b/12
ṣ.+ lerden 047b/6
ṣ.+ lere 029b/13, 030a/4, 030b/1, 036a/12,
046a/3
ṣ.+ leri 036b/1, 044b/5, 046a/2
ṣ.+ lerine 051a/5
ṣ.+ lerüŋ 029b/10, 036a/8, 046b/12, 047a/6,
047b/7
ṣ.+ lerüŋe 046a/11
ṣ.+ üŋ 038b/10
ṣ.+ üŋüzven 044b/8

ṣanem evi [Ar.+T.] Putların bulunduğu tapınak, puthane

ṣ.+ nden 047b/9
ṣ.+ ndeyidi 039a/1
ṣ.+ ne 039b/12, 040a/4, 045a/8, 046a/4,
046b/11, 047a/5, 047b/8
ṣanemler ṣ. 040a/12, 047b/7

saŋa [T.]sana krş. sana
s. 011b/10, 011b/12, 013a/2, 013b/6,
014a/3, 014b/5, 015a/9, 015a/10, 015b/10,
016a/5, 016a/9, 017b/6, 018b/8, 019b/10,
020a/5, 020a/11, 020b/1, 021b/4, 022a/12,
025b/12, 026a/12, 026b/2, 026b/6, 027b/3,
027b/7, 027b/10, 030b/3, 030b/5, 031b/9,
035a/10, 036b/13, 039b/4, 039b/5, 040a/9,
040b/6, 044b/5, 045b/6, 046a/11, 046b/4,
048a/2, 050a/11, 050b/2, 052a/7, 052b/12,
054a/8, 056a/1, 056b/7, 058b/4, 058b/6,
058b/13, 059a/6, 060a/10, 062b/4, 066a/3,
067a/12, 067a/13, 070b/4, 072a/1, 072a/11,
073a/2, 074a/3, 074b/9, 081a/13, 090b/13,
091a/13, 095a/6, 097a/3, 099b/12, 100a/2,
100a/3, 101b/1, 102a/10, 102b/6, 104a/13,
105a/1, 105b/5, 105b/7, 105b/11, 106a/3,
106b/8, 107a/8, 111b/11, 112b/3, 112b/4,
112b/13, 113a/11, 113b/1, 114a/12, 120a/5,
120a/6, 120a/7, 120b/2, 122a/1, 122a/4,
128a/12, 130a/12, 132b/3, 133a/8, 133b/1,
134a/5, 135a/4, 135b/12, 136a/10, 137a/1,
137a/8, 138a/9, 138a/11, 139a/5, 141b/5,
141b/10, 142a/7, 143a/10, 144a/5, 144b/7,
145b/3, 147a/6, 147b/3, 148a/11, 148b/7,
148b/8, 152b/13, 153a/1, 153b/2, 154b/3,
161a/13, 161b/4, 161b/13, 162a/4, 163b/8,
169b/6, 172b/9, 172b/12, 173a/5, 173a/8,
173b/2, 174b/9, 176a/6, 177a/6, 179b/9,
180a/3, 180b/8, 182a/8, 184b/7, 185a/8,
187a/13, 187b/7, 188a/3, 189b/4, 194a/3,
194b/12, 195b/6, 196a/4, 196a/9, 197a/10,
197b/2, 197b/6, 200a/12, 206b/13, 207a/3
s.+ dur 045b/1
s.+ mı 141b/6

şap [T.] Bitkilerde yerden yukarıya doğru başak veya çiçeğe kadar uzayan düz ve dik kısım
ş.+ ın 148b/10

şapan [T.]sapan
ş.+ a 152a/7
ş.+ ın 152a/6

şar - [T.]sarmak, dolamak
ş.- alum 200b/5
ş.- dı 097a/4

şarar - [T.]sararmak
ş.- dı 072a/11

sarāy [Far.]saray
s. 045a/7, 045a/13, 072b/3, 089b/7,
155b/2

s.+ a 072b/5, 072b/6, 072b/10, 074a/7,
089b/8, 095b/6
s.+ ı 045a/2, 097a/6, 097a/7
s.+ ına 071b/13, 164a/11
s.+ ında 046a/6, 072a/2, 094a/5
s.+ ından 074a/1, 098b/1
s.+ lar 081b/7
s.+ uŋ 072b/4

şarḳıt - [T.]sarkıtmak, aşağı döğru asmak, uzatmak
ş.- dılar 069a/6

sarmısaḳ [T.]sarımsak
s. 190b/8

şarşar yili [Ar.+T.] Şiddetli, gürültülü rüzgar.
ş.+ nden 037b/7

şaru [T.]sarı renk
ş. 006a/9, 131a/12
ş.+ dur 130a/14
ş.+ yıdı 033a/11

şat - [T.]satmak
ş. 130b/3, 130b/9
ş.- alum 070a/6, 201b/11
ş.- ar 050a/8
ş.- ardı 051a/10, 082a/1
ş.- arıdı 082a/4, 130a/6
ş.- arın 131a/2, 131a/3
ş.- arlar 084a/2
ş.- arlarmış 085b/7
ş.- aruz 070a/8
ş.- derseŋ 131a/1
ş.- dı 131b/6
ş.- dılar 071a/1, 077a/11, 079a/12, 195b/3,
196a/2, 201b/12
ş.- duḳların 088a/7
ş.- ġıl 131a/5
ş.- ma 082a/2
ş.- maġıl 131a/4
ş.- mazın 081a/12
ş.- uŋ 070a/7

şatun al - [T.]satın almak
ş.- a 082b/3, 082b/8
ş.- am 082b/4
ş.- dı 070b/11, 071b/13, 082b/9, 203b/12
ş.- dum 071b/13, 079b/6
ş.- ġıl 202a/5, 202a/7, 202a/8
ş.- mış 079a/10
ş.- up 203b/5

şatdur - [T.]sattırmak
ş.- mayaduŋ 082b/7
ş.- mayayıdı 078a/8

şatıl - [T.] satılmak
ş.- an 082a/12
ş.- dıġın 082b/6

satır [Ar.] Yazı sırası, dizisi
s. 203b/15

savaş [T.]savaş krş. şavaş
s. 054b/4
s.+ ı 151b/9
s.+ ına 151a/1
s.+ uŋ 026a/12

savaş it - [T.] savaşmak krş. şavaş it -
s.- diler 206a/1
s.- erlerdi 201b/5 (savaş iderlerdi)

savaş ḳıl - [T.] savaşmak krş. şavaş ḳıl -
s.- mayam 054a/9

savaş - [T.]savaşmak
s.- dılar 043b/10

şavaş [T.]savaş krş. savaş
ş. 108b/3, 150b/5, 152a/5, 201a/9
ş.+ dan 204a/1
ş.+ ı 149a/4
ş.+ umuz 204a/12

şavaş düş - [T.]savaş çıkmak, savaş olmak

ṣ.- di 141a/1

ṣavaş eyle - [T.] savaşmak
ṣ.- sünler 201a/8

ṣavaş it - [T.] savaşmak krş. savaş it -
ṣ.- di 186b/4
ṣ.- erlermiş 089b/4 (ṣavaş iderlermiş)
ṣ.- meyelerdi 205a/5
ṣ.- üp 090b/2 (ṣavaş idüp)

ṣavaş ḳıl - [T.]savaşmak krş. savaş ḳıl -
ṣ.- am 054a/10

ṣavur - [T.] (Toprak, kül vb. için) havaya atarak rüzgârın etkisine bırakmak, saçmak, öteye beriye dağıtmak
ṣ.- dı 022b/4

ṣayrı [T.]hasta krş. ṣayru
ṣ.+ lara 189a/8
ṣ.+ m 148a/8
ṣ.+ ya 189a/7

ṣayrı ol - [T.] Hasta olmak krş. ṣayru ol -
ṣ.- sa 159b/2

ṣayrılıḳ [T.]hastalık krş. ṣayrulıḳ
ṣ.+ ı 147b/1 (ṣayrılığı)

ṣayru [T.]hasta krş. ṣayrı
ṣ. 015a/11
ṣ.+ m 148a/9
ṣ.+ mı 015a/10
ṣ.+ yın 051a/1

ṣayru ol - [T.] Hasta olmak krş. ṣayrı ol -
ṣ.- an 144a/2
ṣ.- maya 015a/9, 040a/10
ṣ.- salar 162b/2
ṣ.- urlardı 143b/10
ṣ.- ursa 143b/13
ṣ.- uruz 143b/11

ṣayrulıḳ [T.]hastalık krş. ṣayrılıḳ
ṣ. 038b/11, 143b/11
ṣ.+ umuz 143b/11 (ṣayrulığumuz)

sebeb [Ar.]sebep
s. 052a/5, 070a/10, 070a/13, 070b/5, 070b/7, 070b/9, 077a/10, 094a/3, 098a/9, 098a/12, 132a/3, 133b/13, 134a/3, 136b/6, 141a/11, 143b/9, 144a/6, 145a/7, 147b/4, 167b/13, 168b/9, 169b/8, 180b/1, 189a/6, 191a/13
s.+ den 002a/11, 024a/9, 060b/7, 064b/9, 067a/7, 067b/9, 072a/3, 072b/13, 084b/13, 092a/11, 092a/12, 142b/8, 167a/5, 171a/6
s.+ dendür 157b/4
s.+ i 067a/12, 067b/3, 162a/3, 175a/11
s.+ ile 107a/2, 207a/3
s.+ inden 101b/5

sebeb eyle - [Ar.+T.] Vesile kılmak; aracı etmek
s.- r 130a/3

secde [Ar.]secde krş. secide
s. 011b/1, 012a/3, 012a/4
s.+ den 136b/13
s.+ mi 110a/11
s.+ ye 093b/3

secde et - [Ar.+T.] Secde durumuna gelmek, secde vaziyeti almak, secdeye kapanmak krş. secde it -
s.- diler 121a/2
s.- dükleri 121a/7

secde eyle - [Ar.+T.] Secde durumuna gelmek, secde vaziyeti almak, secdeye kapanmak krş. secide eyle -
s.- di 044a/7, 192b/9
s.- rler 067a/10

secde it - [Ar.+T.] Secde durumuna gelmek, secde vaziyeti almak, secdeye kapanmak krş. secde et -, secide it -
s.- di 187b/12
s.- diler 110a/5, 181b/6
s.- dük 110a/9
s.- dükleri 011b/4
s.- düklerile 012a/8
s.- dünüz 110a/8
s.- elüm 182b/5 (secde idelüm)
s.- enlerden 108b/12, 108b/13 (secde idenlerden)
s.- erdi 038b/8 (secde iderdi)
s.- erler 069a/2 (secde iderler)
s.- erlerdi 012a/13, 030a/5 (secde iderlerdi)
s.- ersin 109a/1 (secde idersin)
s.- evüz 108b/13 (secde idevüz)
s.- iŋ 182b/3 (secde idiŋ)
s.- medi 207a/11
s.- mek 012a/5, 012a/7, 207a/13
s.- üŋ 118a/2, 192a/2 (secde idüŋ)

secde ḳıl - [Ar.+T.] Secde durumuna gelmek, secde vaziyeti almak, secdeye kapanmak
s.- a 039b/12
s.- an 011b/2
s.- dı 045a/9, 049b/1
s.- dılar 047a/9, 047a/13
s.- madı 011b/7, 033a/9
s.- madum 033a/8
s.- maduŋ 011b/8
s.- sun 033a/6
s.- urlar 046a/10

secde ḳıldur - [Ar.+T.]secde ettirmek
s.- dı 016b/7

secde var - [Ar.+T.] Secde durumuna gelmek, secde vaziyeti almak, secdeye kapanmak krş. secdeye var -
s.- dılar 118a/4

secdeye düş - [Ar.+T.] Secde durumuna gelmek, secde vaziyeti almak, secdeye kapanmak
s.- di 137a/8
s.- dügi 137a/2
s.- üp 136b/12

secdeye var - [Ar.+T.] Secde durumuna gelmek, secde vaziyeti almak, secdeye kapanmak krş. secde var -
s.- dı 092b/13, 160b/7, 162b/9

secdegāh [Ar.+Far.] secde edilecek yer
s.+ uŋ 143a/12

secide [Ar.]secde krş. secde
s. 012a/5
s.+ si 012a/5
s.+ sidür 012a/4

secide eyle - [Ar.+T.] Secde durumuna gelmek, secde vaziyeti almak, secdeye kapanmak krş. secde eyle -
s.- meye 011a/3

secide it - [Ar.+T.] Secde durumuna gelmek, secde vaziyeti almak, secdeye kapanmak krş. secde it -
s.- evüz 011a/2 secide idevüz)

seç - [T.] ayırt etmek, dikkat etmek
s.- erlermi 087a/5
s.- mezlermi 087a/5

sed [Ar.]duvar, engel
s. 175a/1, 175a/2, 175a/3
s.+ i 175a/4, 175a/5

sed bağla - [Ar.+T.] Set çekmek, kapatmak, engellemek
s.- dı 178b/9

sed çek - [Ar.+T.] Set çekmek, kapatmak, engellemek
s.- em 174b/11

sed eyle - [Ar.+T.] Set çekmek, kapatmak, engellemek
s. 174b/10

sefer [Ar.] Yolculuk, seyahat
s.+ de 195a/3, 202a/11
s.+ e 195b/8
s.+ in 195a/3

sefere çıḳ - [Ar.+T.] Yolculuğa çıkmak, yolculuk yapmak
s.- dı 162b/11

sefere gid - [Ar.+T.] Yolculuğa çıkmak, yolculuk yapmak krş. sefere git -
s.- se 195a/2

sefere git - [Ar.+T.] Yolculuğa çıkmak, yolculuk yapmak krş. sefere gid -
s.- seler 181a/3

sefere var - [Ar.+T.] Yolculuğa çıkmak, yolculuk yapmak
s. 195b/6
s.- mışıdı 194b/2
s.- sun 195b/8

sefer it - [Ar.+T.] Yolculuğa çıkmak, yolculuk yapmak
s.- di 176a/2, 190a/11

segir - [T.]akın etmek, hücum etmek, ortaya çıkmak
s.- di 011a/7

seḥer [Ar.] Tan yerinin ağarmasından biraz önceki zaman veya şafağın sökmek üzere olduğu vakit
s. 141b/13, 191a/11

sekiz [T.]sekiz sayısı
s. 007b/8, 009a/8, 010a/1, 023a/13,
057a/1, 094b/2, 100a/3, 100a/4, 140b/12,
160a/2

sekizinci [T.]sekizinci
s. 007b/13, 009a/12, 136a/9

seksen [T.] seksen sayısı
s. 028a/4, 034a/4

seksen biŋ [T.]seksen bin sayısı
s. 170a/4

selām [Ar.] Huzur, güven, sağlık, selâmet
s. 106b/10, 170b/13
s.+ ın 171a/9, 192a/2
s.+ um 106b/12

selām degür - [Ar.+T.]selam getirmek, ulaştırmak
s.- di 157a/12

selām it - [Ar.+T.] Bir kimseye veya bir topluluğa yakınlık, sevgi ve nezâket göstermek, sağlık, esenlik ve başarı dilemek
s.- di 087a/13
s.- er 040a/9, 059a/6, 090b/13 (selām ider)
s.- esin 058b/9 (selām idesin)
s.- üŋ 091a/7 (selām idüŋ)

selām ḳıl - [Ar.+T.]selam vermek
s.- dı 003b/5

selām vir - [Ar.+T.]selam vermek
s.- di 059b/13, 093b/9, 099b/3, 156b/5,
184b/3
s.- düŋ 106b/10
s.- medi 207a/10, 207a/11
s.- mek 207a/12
s.- üridi 106b/9
s.- ürüz 106b/11

selāmet [Ar.] Esenliğe kavuşma, huzura erme
s. 023b/3, 053b/5, 196a/13

selāmet dut - [Ar.+T.] Rahat ve huzuru sağlamak
s. 052a/13

selāmet ol - [Ar.+T.] Korku ve kaygıdan uzak olmak
s.- a 023b/5

selāmetlıḳ [Ar.+T.] Her türlü korku, tasa ve tehlikeden uzak, güvende olma durumu
s.+ ıla 096a/10 (selāmetlıġıla)

selamla -[T.]selam vermek
s.- yam 018a/5

selīm [Ar.] Temiz, sağlam

selīm gönŋülli [Ar.+T.] Temiz, sağlam gönüllü
s. 162a/11

selīmü'l-ḳalb [Ar.] Temiz, sağlam kalpli.
s. 162a/11

selvā [Ar.] İsrailoğullarının Tih sahrasında bulunduğu sürece menn (kudret helvası) ile Allah'ın ihsanı olan bıldırcına benzer bir kuş
s. 122a/6

semir - [T.] şişmanlamak
s.- di 193a/11

semiz [T.] Besili, etli, yağlı krş. semüz
s. 078b/2, 078b/10, 182a/13

semüz [T.] Besili, etli, yağlı krş. semiz
s. 131b/2

sen [T.]sen
s. 008b/7, 013b/11, 014b/7, 015a/6,
015a/8, 015b/4, 016a/8, 017a/13, 017b/5,
018b/5, 019a/5, 020a/5, 020b/12, 021b/3,
023a/10, 024a/4, 025a/12, 025b/10, 026a/8,
026a/10, 027b/5, 027b/8, 029a/13, 030a/9,
030b/3, 032a/4, 033a/2, 034b/1, 037a/1,
037a/5, 037b/10, 039b/3, 040a/13, 042b/4,
042b/9, 042b/10, 043a/1, 043a/4, 045a/3,
045b/5, 048a/2, 048b/10, 050a/12, 051b/8,
052a/11, 054a/5, 054a/9, 054a/10, 055a/4,
056b/2, 056b/6, 056b/8, 057b/13, 058b/8,
059a/1, 064a/2, 064a/10, 064b/12, 065b/1,
065b/11, 066a/10, 067b/2, 069a/1, 071b/4,
071b/9, 072b/1, 073b/9, 074b/12, 075a/1,
075a/9, 077a/5, 077a/8, 077a/9, 078a/1,
078a/6, 080b/8, 081a/11, 081b/11, 084b/2,
088a/7, 089a/8, 091a/9, 091b/13, 093b/1,

095a/4, 095b/5, 099b/4, 099b/5, 100b/9,
101b/13, 102a/12, 102b/1, 103a/8, 103a/11,
103b/8, 104a/6, 104b/4, 105b/1, 105b/3,
105b/4, 105b/5, 105b/10, 105b/11, 106a/3,
106a/4, 106a/6, 106a/10, 106b/7, 106b/8,
106b/10, 106b/13, 107a/8, 107b/11, 108a/12,
108a/13, 108b/13, 109b/6, 110b/6, 111a/8,
111a/9, 121a/9, 123a/12, 126b/5, 127a/3,
127a/4, 127a/12, 133b/1, 135a/7, 135b/13,
136b/3, 137b/12, 138a/5, 138a/8, 138a/12,
138b/3, 138b/8, 139a/7, 141b/5, 141b/8,
142a/7, 143a/10, 143b/1, 144a/4, 145a/12,
146a/11, 147b/3, 147b/12, 151a/12, 151b/2,
152a/2, 152a/3, 153b/10, 154a/8, 155b/1,
155b/4, 156a/6, 156a/10, 157a/2, 160b/3,
161a/6, 161b/1, 161b/3, 162b/3, 162b/7,
163a/7, 163b/1, 163b/8, 164a/10, 164b/7,
166b/1, 170b/1, 172b/13, 173a/3, 175b/6,
176a/6, 177b/8, 177b/11, 178b/3, 179a/3,
179a/11, 183b/5, 183b/10, 184b/4, 184b/5,
184b/6, 185a/4, 185a/5, 185a/7, 185b/9,
186b/6, 187a/9, 187b/4, 187b/12, 188b/2,
188b/5, 189b/1, 189b/3, 190a/6, 190b/5,
192b/4, 194a/2, 194b/3, 195b/1, 195b/2,
195b/6, 195b/7, 195b/12, 196a/3, 196b/3,
196b/8, 196b/12, 197b/1, 197b/7, 199b/3,
200a/9, 201b/13, 202a/2, 202a/5, 202a/6,
202a/9, 203b/15
s.+ de 008b/5, 146a/10
s.+ dedür 003b/6
s.+ den 008b/4, 008b/7, 011b/11, 018a/5,
018b/1, 020b/2, 021a/12, 026a/11, 031b/13,
036a/13, 037b/13, 043a/5, 044b/4, 044b/10,
047b/5, 063b/8, 064a/2, 065b/3, 069a/8,
078b/9, 089a/9, 095a/12, 095b/7, 105a/6,
111b/7, 127b/6, 128a/14, 128a/15, 132a/13,
133b/15, 136b/13, 137b/4, 137b/6, 138a/4,
138a/7, 143a/3, 147b/3, 155a/8, 157b/13,
159b/8, 160a/11, 171a/4, 172a/8, 176a/5,
185b/10, 190b/4, 196b/6, 206a/9, 207b/6
s.+ dendür 035a/9
s.+ denʿazīz 081a/11
s.+ i 008b/6, 011a/4, 011b/12, 015a/13,
015b/4, 015b/9, 015b/11, 015b/13, 018a/12,
018a/13, 020a/5, 021a/4, 027b/4, 029a/12,
030b/6, 033a/1, 034b/13, 045b/3, 045b/10,
046b/6, 048a/2, 050a/12, 050b/4, 052b/8,
057b/10, 058a/8, 062b/2, 064b/5, 065b/2,
068b/9, 069a/3, 069a/4, 070a/5, 070b/4,
071b/9, 072b/1, 073a/10, 074a/6, 075b/8,

079b/8, 081b/3, 082b/8, 083a/7, 085b/3,
092a/3, 095a/11, 098b/11, 099b/5, 100b/13,
102a/13, 102b/1, 103a/8, 103a/10, 104a/8,
105a/7, 106b/5, 107b/8, 109a/5, 118b/1,
128b/6, 134a/11, 135a/9, 138a/3, 141b/9,
143a/10, 147b/3, 149a/2, 155a/4, 155a/7,
155a/8, 157a/10, 164a/5, 164a/9, 164b/1,
167a/2, 169b/13, 172a/11, 178b/13, 180b/9,
183b/3, 185a/9, 186a/2, 187b/13, 188a/1,
188a/11, 193b/7, 195b/4, 196a/3, 196b/6,
197a/9, 197a/13
s.+ iŋ 085b/4, 088a/5, 161a/2, 163b/13,
164a/7, 164a/10, 164b/7, 173a/4, 196a/4
s.+ iŋdür 180b/9
s.+ iŋile 084b/3, 108a/12
s.+ iŋle 005b/11, 005b/12
s.+ mi 051b/1, 109a/9
s.+ misin 161b/4
s.+ sin 190b/4
s.+ ünle 108a/12
s.+ üŋ 003b/6, 008b/8, 011a/4, 011b/12,
012b/8, 013a/2, 013b/6, 016a/10, 017b/7,
019b/1, 019b/13, 020b/2, 021b/12, 022a/12,
027a/2, 028b/4, 031a/12, 034a/12, 034a/13,
034b/1, 034b/2, 039a/4, 040b/2, 043a/2,
046b/5, 052b/10, 053b/7, 053b/13, 058b/12,
061a/2, 061b/9, 064b/5, 066a/1, 066a/10,
067b/4, 071b/4, 071b/5, 072a/12, 072a/13,
074a/3, 074b/11, 078a/4, 082a/12, 083a/1,
083a/5, 083b/1, 084b/5, 085a/11, 091a/9,
091a/13, 092a/8, 092b/13, 095a/10, 095a/12,
095a/13, 095b/4, 095b/8, 096a/4, 096b/7,
097b/2, 098a/2, 099b/12, 100a/6, 100a/8,
102a/6, 102a/12, 103a/7, 103a/8, 105b/9,
107a/13, 112b/3, 117a/8, 122a/2, 122b/3,
123b/10, 124b/4, 126b/5, 126b/15, 130a/13,
132b/4, 133a/3, 137a/1, 140a/7, 143b/11,
149a/11, 155a/8, 156a/10, 156b/2, 157a/8,
157a/9, 158a/2, 158a/3, 158a/4, 162a/2,
162a/4, 162a/5, 162a/7, 164a/6, 172a/7,
172a/9, 172b/13, 173a/4, 185a/3, 191b/9,
192a/12, 194b/3, 194b/9, 194b/13, 195b/9,
196a/1, 196a/9, 199b/2, 202a/8
s.+ üŋmidür 074a/10
s.+ üŋçündür 020a/12
s.+ üŋdür 074b/6, 074b/9, 106a/5, 162b/10
s.+ üŋile 016a/8, 057a/7, 123a/15, 139a/5,
157a/8
s.+ üŋileyin 102b/8
s.+ üŋḳatuŋdan 163b/7
s.+ üŋle 026a/9, 027b/9, 054a/9, 080b/3,
121a/13, 138a/7, 152a/5
s.+ üŋleyidi 127a/6

sencileyin [T.] senin gibi
s. 161b/9

ṣenā ḳıl - [Ar.+T.] Övmek, methetmek
ṣ.- dılar 014b/10

serça [T.]sırça, cam krş. serçe
s.+ dan 167b/7

serçe [T.]serçe kuşu krş. serça
s.+ den 056a/3

sergerdān [Far.] şaşkın, perişan

sergerdān eyle- [Far.+T.] Başını döndürmek, sersem, şaşkın ve perîşan bir duruma getirmek
s.- di 119a/15

sergerdān ḳal -[Far.+T.] Şaşırmak, hayran kalmak
s.- dılar 112a/1

sergerdān ol - [Far.+T.] Sersemlemek, şaşırmak; hayran olmak
s.- dılar 123a/1
s.- unça 116b/13

sergüzeşt [Far.] macera, serüven
s.+ in 056b/11

serheng [Far.] Bekçi, yasakçı, kavas
s.+ i 043b/13

serḫōş ol - [Far.+T.]sarhoş olmak
s.- mışıdı 172b/11

sermāye [Far.]sermaye, ana para, mal
s. 130b/3, 195b/5, 195b/6, 195b/8, 196a/9

server [Far.]önder, başkan, reiş
s.+ i 064a/1

ses [T.]ses, avaz
s.+ iydi 122b/14

setr [Ar.] (mahrem yerleri) örtme, kapama; gizleme
s.+ in 034a/10
s.+ üm 034b/1
s.+ üŋ 034b/2

sev - [T.]sevmek, sevgi beslemek
s.- di 042b/2, 081a/1
s.- dügin 072a/10
s.- e 078a/10
s.- er 058a/3, 060b/7, 130a/15, 147a/8, 187b/5
s.- erdi 067a/1, 084b/13, 085a/1, 155a/11, 172b/6, 172b/8, 193a/8
s.- erem 090a/7, 196b/6
s.- erin 024a/3
s.- erler 033b/13
s.- ermisin 156b/5
s.- ermisseŋ 136b/3
s.- ersin 024a/8
s.- erüz 195b/7
s.- mege 075b/3
s.- mek 081a/2
s.- mez 136b/8
s.- mezem 049b/4
s.- mezleridi 067a/7
s.- mişleridi 078a/11

s̱evāb [Ar.]sevap
s̱. 004a/12, 120b/2, 140a/6
s̱.+ a 120b/5
s̱.+ ı 123b/3, 140a/2
s̱.+ ın 026a/12
s̱.+ ından 147b/3

s̱evāb bul - [Ar.+T.]sevap kazanmak
s̱.- asın 091a/13
s̱.- ursa 140a/5

sevdür - [T.]sevdirmek
s.- eler 102b/3

sevgü [T.]sevgi, muhabbet
s.+ ŋi 096a/1, 102a/12
s.+ ŋü 059a/1
s.+ si 064b/4, 080b/11, 095a/8, 096a/1

s.+ sin 059a/7
s.+ ye 058b/13

sevgülü [T.]sevgili, kıymetli
s. 012b/6, 069a/3, 091a/2
s.+ dür 064a/2, 075b/9

sevi [T.]sevgi, muhabbet
s.+ sidür 167a/8
s.+ sin 057a/2

sevin - [T.]sevinmek
s.- di 013a/5, 097a/11, 155a/9, 206b/1
s.- diler 118b/6
s.- ü 016b/12, 099a/13

sevindür - [T.]sevindirmek
s.- elüm 091b/7

seyl [Ar.] sel, su taşkını krş. sil
s.+ ler 201a/15

seyrān[Ar.] gezme, gezinti

seyrāna çıḳ - [Ar.+T.] Gezinti yapmak, gezmek, dolaşmak
s.- ar 098a/10

seyrān it - [Ar.+T.] Gezinti yapmak, gezmek, dolaşmak
s.- erdi 098a/10 seyrān iderdi)

seyyāh [Ar.]gezgin
s.+ ıdı 021b/10

seyyīd [Ar.] Efendi, önder, reis
s. 170a/2

seyyīdī [Ar.] Efendi, önder, reis
s. 076b/2

ṣı - [T.] Kırmak, bozmak, yenmek, mağlup etmek, bozguna uğratmak
ṣ.- dı 017b/7, 123a/10, 123b/2, 159a/5, 206a/6
ṣ.- dılar 043b/11, 089b/10, 140a/12, 140b/4, 149b/9, 152a/9, 182a/10, 182b/13, 204a/11, 206a/1
ṣ.- duġı 123b/2
ṣ.- duŋ 123a/12
ṣ.- madın 123a/15
ṣ.- maz 057b/12
ṣ.- r 050a/8, 051a/10, 151a/11
ṣ.- rlardı 149a/8
ṣ.- yalar 066a/4, 149a/12
ṣ.- yıp 089b/7, 149a/6
ṣ.- yup 116a/2

ṣıçra - [T.] (Ânî bir uyarı veya heyecan sebebiyle) Ürkerek olduğu yerde doğrulur gibi sarsılmak, sıçramak
ṣ.- dı 016b/4, 163a/11

ṣıfat [Ar.] Bir kimse veya şeyin sâhip olduğu nitelik, ona âit olan özellik, hal ve vasıf
ṣ.+ ı 006b/13, 007a/4, 009a/13, 207b/1
ṣ.+ ın 136a/2, 195a/5
ṣ.+ ına 169a/9
ṣ.+ ından 207b/1
ṣ.+ um 103a/11

ṣıfatlu [Ar.+T.]özellikli, rütbeli, mevki sahibi
ṣ. 165b/5

sıġ -[T.] sığmak, içine girmek krş. ṣıġ -
s.- an 037b/11
s.- duġı 037b/9

ṣıġ -[T.]sığmak, içine girmek krş. sıġ -
ṣ.- acaḳca 037b/7
ṣ.- ayın 015b/10

ṣıġa - [T.]sıvamak, okşamak
ṣ. 040b/12
ṣ.- dı 040b/12, 167b/5

ṣığın - [T.] Sığınmak, dayanmak, güvenmek
ṣ.- dum 087a/8
ṣ.- ıram 135a/4, 187b/4
ṣ.- uŋ 087a/8

sığır [T.] Geviş getirenlerden, boynuzlu büyükbaş evcil hayvanların genel adı krş. ṣığır
s. 128a/9
s.+ ın 156b/9
s.+ ları 156b/11

ṣığır [T.] Geviş getirenlerden, boynuzlu büyükbaş evcil hayvanların genel adı krş. sığır
ṣ. 008a/12, 042b/1, 043a/11, 078b/2,
078b/10
ṣ.+ ı 078b/2, 078b/10
ṣ.+ ın 043a/13
ṣ.+ lar 043a/12, 043a/13

sığırtmaç [T.] Sığır çobanı krş. ṣığırtmaç
s. 156b/4, 156b/9

ṣığırtmaç [T.] Sığır çobanı krş. sığırtmaç
ṣ. 156b/2, 157a/1

sıḳ - [T.]sıkmak
s.- aram 076b/13

sın - [T.]bozulmak krş. ṣın -
s.- a 148b/11

ṣın - [T.] Yenilmek, mağlup olmak, kırılmak, parçalanmak, bozulmak krş. sın -
ṣ.- an 050b/13, 056a/4, 128b/11, 204b/9
ṣ.- dı 055b/4, 169a/2, 201b/2, 206a/1
ṣ.- dılar 203b/13, 204a/5
ṣ.- duḳ 140b/1
ṣ.- ur 203b/13

ṣına - [T.]sınamak, denemek, imtihan etmek
ṣ.- dı 064b/3
ṣ.- maḳdan 087a/5
ṣ.- mış 176a/10
ṣ.- rıdum 180b/9

ṣındı [T.]makas
ṣ. 022a/5

sınf [Ar.] Bir ordudaki piyade, topçu, tank, muhabere birliklerinden her biri.
s. 161a/9

sınıḳ - [T.] bozguna uğramak krş. ṣınıḳ -
s.- dılar 089b/6, 204a/3

ṣınıḳ - [T.] bozguna uğramak krş. sınıḳ -
ṣ.- dılar 204a/2

sır [Ar.]giz, sır
s. 072b/6, 177b/13, 178a/2
s.+ ı 178a/7 (sırrı)
s.+ ın 178a/6 (sırrın)
s.+ ını 076a/10 (sırrını)
s.+ um 088a/9 (sırrum)

sırça [T.]cam krş.sırçe, serçe
s.+ dan 158a/10, 158a/12, 166a/4, 166a/6,
167b/2, 167b/3

sırdaş [Ar.+T.]sırdaş
s.+ um 072a/11

sıva [T.]sıva
s.+ sı 009a/3

sıva - [T.] sıvamak krş. ṣıva -
s.- dılar 038b/7

ṣıva - [T.]sıvamak krş. sıva -
ṣ.- dılar 072b/3

sıvar - [T.] sulamak, su içirmek
s.- dı 156b/11

siḥr [Ar.] Büyü, efsun
s.+ imüz 108b/1

sil [Far.] sel, su taşkını krş. seyll
s. 145b/7, 145b/8

silāḥ [Ar.] Düşmanı öldürmek, imhâ etmek veya kendini savunmak maksadıyle kullanılan her türlü âlet
s.+ ı 201a/3

silk - [T.] (Üzerindekileri düşürmek için bir şeyi) Sallamak, sarsmak, silkelemek
s. 092b/4
s.- di 062b/7, 092b/5, 197a/13
s.- düm 062b/10

silkin - [T.] silkinmek, silkelenip üzerindekileri dökmek, kendini silkelemek
s.- di 177a/8, 177a/10, 177a/12

ṣimsim [Ar.] susam
ṣ.+ idi 174b/7

sin [T.]sen, mezar
s. 076a/2, 101b/1, 104a/5, 111b/11,
119b/15, 128b/7, 129a/5, 131a/1, 131a/3,
132b/5, 190a/3
s.+ den 076b/7, 117a/14, 128b/13
s.+ e 076b/3, 076b/5

sine gir - [T.] mezara girmek, ölmek
s.- e 103a/5

sini [Far.] Bakır, pirinç vb. mâdenden büyük yuvarlak tepsi
s. 087b/6
s.+ ye 087b/7, 087b/9, 087b/10
s.+ yi 087b/12
s.+ yle 006b/5

sinle [T.]mezar
s.+ sine 190a/2

siŋek [T.] sinek
s. 055a/13, 055b/1, 055b/8, 056a/3
s.+ den 056a/5
s.+ üŋ 055b/6 (siŋegüŋ)

siŋir [T.] sinir, kiriş
s.+ lerin 041a/11

sivrisiŋek [T.] sivrisinek
s. 054b/13, 055a/11, 055b/3
s.+ dür 055a/10
s.+ e 055a/12 (sivrisiŋege)

siz [T.] 2. çoğul şahıs. Siz
s. 019a/7, 019b/2, 032a/5, 036b/12,
037b/4, 040a/2, 041a/5, 042a/6, 044b/10,
056a/12, 066a/12, 075b/3, 075b/9, 077a/2,
077a/12, 077a/13, 082b/13, 084a/3, 085b/3,
085b/9, 087a/8, 087b/4, 088a/13, 088b/3,
088b/4, 088b/5, 088b/13, 089a/1, 089a/2,
089b/12, 090a/6, 091a/5, 091a/8, 091b/11,
096b/4, 099a/5, 099a/7, 100b/6, 101a/13,
104a/12, 104b/8, 106a/13, 108a/8, 109a/5,
109a/10, 110a/13, 111b/6, 112b/11, 115a/12,
118b/2, 123b/6, 123b/7, 128a/6, 129a/6,
145b/9, 151b/9, 165a/13, 166b/3, 171b/1,
173b/5, 176b/4, 176b/7, 181a/12, 181b/8,
182a/6, 183a/2, 187a/1, 190a/9, 191a/9,
191b/6, 196b/8, 203a/15
s.+ de 091b/1, 145b/9

s.+ den 038b/1, 066a/11, 085a/5, 091a/4,
094b/7, 104b/8, 110a/12, 125b/15, 140b/7,
150b/4, 150b/5, 166b/2, 181a/12, 206a/7
s.+ e 014a/2, 016a/10, 016a/11, 016b/1,
016b/13, 017b/12, 019b/3, 025a/4, 029b/13,
030a/6, 030b/1, 030b/2, 037b/12, 040a/13,
042b/13, 065a/8, 065a/13, 065b/2, 065b/12,
065b/13, 069a/1, 071a/10, 077b/1, 079a/6,
080a/1, 080b/6, 085b/8, 086b/4, 087a/8,
087a/13, 088b/1, 090b/7, 091a/4, 091a/5,
092a/5, 092b/10, 106b/12, 107a/4, 118b/4,
119a/3, 119b/5, 121a/9, 125a/10, 125a/12,
125a/14, 125a/15, 127a/8, 127a/13, 141a/9,
150a/2, 150a/7, 150a/11, 150b/2, 150b/9,
168a/9, 171a/5, 171b/3, 174b/11, 181a/9,
182b/10, 183a/6, 189b/9, 190a/9, 191a/7,
191a/9, 205a/7, 207a/5, 207a/11
s.+ i 014a/2, 024a/3, 024a/4, 030a/6,
032a/6, 037a/7, 039b/9, 040b/1, 061a/6,
065b/8, 082b/4, 086a/6, 086b/4, 086b/8,
087a/5, 088a/1, 090a/6, 090a/7, 099b/4,
107a/6, 107b/2, 110b/1, 119a/4, 140b/6,
160b/11, 165b/2, 165b/3, 174b/9, 181a/12,
198b/3, 207a/5, 207b/8
s.+ iŋ 085a/3, 175b/1, 198b/6
s.+ iŋiledür 090a/6
s.+ iŋle 193b/1
s.+ iŋleyin 104a/12
s.+ mi 205a/8
s.+ üŋ 010b/2, 040a/1, 040a/2, 044b/7,
050b/5, 050b/12, 069b/4, 086a/1, 086a/2,
089a/2, 091a/11, 103b/8, 107a/2, 107b/1,
108a/13, 118b/3, 125b/8, 140b/8, 141a/9,
150b/4, 157b/7, 175a/13, 191b/7, 201a/14
s.+ üŋde 067b/5
s.+ üŋle 127a/10
s.+ üŋleyin 118b/3

ṣofra [Ar.]sofra
ṣ. 190b/7

ṣoġan [T.] soğan
ṣ. 175a/6, 175a/8

ṣoġul - [T.]pörsümek, içi boşalmak
ṣ.- mışıdı 193a/9

ṣoḥbet [Ar.] sohbet
ṣ. 105b/13
ṣ.+ in 022a/11

ṣoḥbet it - [Ar.+T.] konuşmak, sohbet etmek
ṣ.- erleridi 028a/7 (ṣoḥbet iderleridi)

ṣoḳ - [T.] bir şeyin arasına yerleştirmek, sokmak, ısırmak
ṣ. 102a/1
ṣ.- a 180a/1
ṣ.- ar 106a/9
ṣ.- ardı 180a/9
ṣ.- dı 066b/3, 102a/2, 105a/12, 108a/2, 199b/14
ṣ.- duġı 200a/3
ṣ.- duġını 200a/2

ṣol [T.]sol taraf

ṣ. 009b/10, 010a/1, 013a/7, 193a/8
ṣ.+ dan 165a/12
ṣ.+ ına 072b/11, 183a/10
ṣ.+ ında 014b/3
ṣ.+ ından 183a/11

ṣoŋ [T.]son
ṣ.+ ı 185b/12
ṣ.+ ında 013a/1

ṣoŋra [T.] sonra, -nin ardından, … arkasından; müteakiben
ṣ. 001b/9, 018b/13, 021a/12, 022a/4,
023a/11, 025a/12, 026a/11, 027b/11, 027b/13,
028b/5, 028b/8, 030b/10, 031a/2, 034b/4,
035b/4, 038a/8, 041a/12, 041b/5, 041b/10,
042b/11, 056a/6, 056b/1, 060b/7, 062a/9,
065a/2, 065a/4, 067a/2, 071b/9, 073b/2,
076b/12, 083a/3, 088a/8, 094b/2, 096a/4,
096a/5, 096b/1, 112a/11, 112b/8, 116b/3,
116b/10, 116b/11, 122b/8, 127b/4, 138b/9,
139b/9, 140b/12, 140b/13, 141a/11, 144a/11,
145b/10, 145b/13, 146a/2, 146a/4, 146a/5,
146a/8, 146a/12, 152a/13, 154a/2, 155b/10,
156a/1, 157b/10, 161b/7, 169a/2, 169a/5,
169b/7, 170a/3, 170a/13, 174b/4, 184b/8,
185a/10, 185b/10, 187b/11, 190b/5, 190b/11,
191a/5, 191a/10, 191b/11, 192a/1, 192a/3,
198a/3, 206b/7, 206b/8, 207a/7, 207a/8

sor - [T.] sormak, birine soru yönelterek herhangi bir konuda bilgi istemek, sual etmek krş. ṣor -
s. 149a/3
s.- dı 039a/9

ṣor - [T.]sormak, birine soru yönelterek herhangi bir konuda bilgi istemek, sual etmek krş. sor -
ṣ. 095b/7, 138a/5, 152b/11, 161b/6,
166b/12, 197b/8
ṣ.- a 156b/4
ṣ.- am 152b/10
ṣ.- ar 101a/8, 135b/11
ṣ.- aram 162b/2
ṣ.- arlar 075b/11, 135b/1
ṣ.- arlardı 084a/6
ṣ.- arlarısa 101a/6, 101b/2, 135b/1, 142b/1
ṣ.- arlarsa 059a/9
ṣ.- arsa 188a/12
ṣ.- arsam 138b/9
ṣ.- arsaŋ 104a/5, 138a/4
ṣ.- arsın 086b/4, 177a/7, 177a/13
ṣ.- ayın 094b/7, 137b/5, 161b/5, 194a/2
ṣ.- dı 029a/10, 030a/12, 045a/9, 045a/10,
047b/9, 062a/11, 062b/2, 069b/5, 072a/10,
079a/8, 079a/10, 079a/13, 079b/2, 080a/2,
081a/10, 084b/9, 084b/13, 085b/6, 086b/2,
086b/3, 086b/4, 087a/11, 087b/8, 088a/4,
090a/13, 090b/8, 090b/10, 095a/8, 095b/7,
099b/13, 101a/7, 103a/6, 103b/12, 104a/2,
105a/3, 117a/1, 123a/11, 155b/2, 157a/1,
157a/8, 162a/9, 162a/10, 163a/6, 167a/5,
177a/11, 182b/9, 183a/5, 183b/7, 184b/12,

190a/6, 194a/3, 194b/6, 195a/9, 196b/11,
197b/12, 197b/13, 207b/1
ṣ.- dılar 051b/1, 056a/12, 091a/2, 170b/1,
170b/6, 171b/13, 194a/10, 198b/5
ṣ.- duġı 060b/6
ṣ.- dum 003a/8, 069b/7, 079a/9
ṣ.- ma 189b/2
ṣ.- madı 024b/9
ṣ.- maġıl 138a/11
ṣ.- mayadı 086b/7
ṣ.- saŋ 069b/6
ṣ.- sun 079b/11, 080a/1
ṣ.- uŋ 051b/4, 074a/13, 079a/1, 079a/3,
084a/4, 188b/3, 188b/6

sovuḳ [T.] soğuk krş. ṣovuḳ
s. 052a/13

ṣovuḳ [T.]soğuk krş. sovuḳ
ṣ.+ dur 009a/7

ṣoy [T.] nesil, soy
ṣ.+ ı 032a/8

ṣoy - [T.] (elbise) çıkarmak
ṣ.- alum 076a/12
ṣ.- alummı 076b/3
s.- dılar 069a/5

ṣoydur - [T.] (elbise) çıkarttırmak
ṣ.- madı 076b/4

sög - [T.] Sövmek; kötü söz söylemek; küfretmek
s.- er 207a/5
s.- erlerse 163b/12
s.- sünler 163b/12

sögüt [T.] söğüt ağacı
s. 024b/7, 024b/8

söyle - [T.] demek, söylemek
s. 095a/6, 138a/3, 161a/7, 198b/8
s.- di 015b/3, 016b/13, 059a/5, 061b/9,
067b/6, 074a/4, 074b/1, 094b/10, 099b/6,
117b/5, 123b/11, 131b/7, 143a/9, 148b/8,
164b/1, 183a/1
s.- digin 073b/3
s.- diler 047a/9, 089a/5, 145a/6, 189a/5
s.- dügüm 157a/10
s.- dügümüzçün 087a/1
s.- düm 179a/3
s.- düŋ 046a/4
s.- gil 103a/11
s.- me 065b/2
s.- medi 036a/13
s.- mediler 019a/10
s.- medüm 045b/10
s.- mek 170b/11
s.- meŋ 082a/3
s.- meyem 160b/8, 188a/13
s.- mez 051b/6, 051b/8
s.- mezdi 188a/13
s.- mezsin 171a/5
s.- ŋ 140a/13, 198b/7
s.- r 049a/8, 074a/8, 074b/1, 103a/2,
107b/5, 183b/9, 205a/10
s.- rdi 158a/5, 171a/7, 171a/11, 173a/7
s.- riken 124a/7
s.- rlerise 165b/8
s.- rmisin 084a/5
s.- rmişsin 049a/9
s.- rse 103a/10, 103a/11, 194a/2
s.- rsin 058a/3
s.- rüz 069b/3
s.- seydi 126a/4
s.- sin 106b/8
s.- sün 188b/7
s.- ye 051b/4, 116a/12, 128a/5, 188b/6
s.- yem 123b/1
s.- yen 124a/2, 135a/11
s.- yenler 020a/7
s.- yesin 171a/13

s.- yeyin 103b/1

söylen - [T.]söylenmek
s.- di 077b/8

söyleş - [T.] Konuşmak, karşılıklı sohbet etmek
s.- diler 147b/5
s.- em 016a/7, 157a/8
s.- gil 016a/6
s.- ir 121a/13
s.- ür 070a/3
s.- ürken 095a/5
s.- ürler 175b/6
s.- ürsin 135a/11

söyleyici [T.]konuşan, konuşucu
s. 078b/10

söyün - [T.] sönmek, parlaklığı gitmek
s.- di 192b/11

söz [T.] Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, kelam, laf, kavil, konuşma.
s. 025b/7, 049a/9, 057b/13, 071b/9,
074a/4, 074a/9, 075a/8, 079a/7, 085a/7,
091a/13, 109a/8, 141b/7, 157a/12, 160b/7,
161b/9, 161b/10, 184b/4, 185a/11, 198b/10
s.+ de 074b/12, 101a/11, 161b/8
s.+ den 074b/8, 185a/11, 194b/4
s.+ dür 050a/10
s.+ i 011b/13, 014b/13, 015b/3, 019a/9,
030b/6, 049a/6, 049a/10, 050a/2, 050b/3,
051b/4, 051b/6, 051b/11, 057b/2, 059a/1,
060a/12, 065b/1, 067a/10, 069a/4, 072b/7,
074b/4, 074b/10, 077b/11, 078b/13, 082b/3,
085a/2, 086b/10, 089a/4, 091a/13, 095a/8,
096a/12, 107b/6, 108b/11, 108b/12, 112b/2,
112b/11, 113a/10, 117a/3, 119b/15, 124a/5,
124a/6, 124a/7, 124a/9, 127a/14, 131a/12,
131b/4, 137b/5, 142b/4, 146a/5, 148b/8,
152a/2, 152a/6, 155b/4, 165b/5, 168a/13,
168b/1, 186a/9, 198b/11, 205a/9
s.+ idür 079a/7, 091a/13
s.+ ile 015a/5, 068a/5, 170b/4
s.+ imi 127b/8
s.+ imidür 124a/4
s.+ in 057b/8, 062b/6, 067b/6, 068b/7,
084a/5, 116a/7, 116a/11, 123a/3, 124a/8,
124b/3, 126a/11, 142a/10, 145a/13, 160b/12,
160b/13, 161a/2, 171b/5, 186a/13, 191a/12,
194a/9, 201b/12
s.+ inden 070b/2, 097b/5, 179b/9
s.+ ine 017a/2, 023b/6, 030a/11, 043a/5,
107b/12, 124a/5, 132b/8, 161a/1, 166a/11,
168a/12, 172a/12
s.+ inmi 093b/2
s.+ iŋi 147b/3
s.+ iyle 136a/13
s.+ ler 049a/7, 189a/5
s.+ lere 154a/1
s.+ leri 105b/9, 107a/7, 141b/9
s.+ ü 113b/13, 121b/14
s.+ üm 037a/7, 102a/10, 105b/7, 156a/10,
171a/5
s.+ üme 084a/1, 124a/12
s.+ ümi 065a/8, 121b/15
s.+ ümüz 068a/2
s.+ ümüze 159a/7

s.+ ün 124b/4, 124b/7
s.+ üŋ 065b/1, 095a/6, 103a/8, 157a/8,
157a/9
s.+ üŋize 069b/4
s.+ üŋüzden 181b/8

söz başına gel - [T.]kaldığı yerden söze devam etmek
s.- elüm 070b/10, 081a/4, 136b/5

söze getür - [T.] Dile getirmek, konuşturmak
s.- di 188b/7

sözin dut - [T.] sözünü tutmak, sözünde durmak krş. sözin ṭut -
s. 061a/1
s.- avuz 150a/3
s.- dılar 087a/6
s.- madılar 141a/12, 151a/6, 151a/8
s.- maḳ 093b/4
s.- mazsın 075b/7

sözin ṣı - [T.]sözünde durmamak, gereğini yerine getirmemek krş. sözüŋ ṣı -
s.- maḳ 057b/7, 057b/11
s.- maz 058a/4

sözin ṭut - [T.]sözünü tutmak, sözünde durmak krş. sözin dut -
s.- up 087a/9

söz söyle - [T.]konuşmak
s.- medi 170b/8
s.- mezdi 171a/4

sözüŋ ṣı - [T.] sözünde durmamak, gereğini yerine getirmemek krş. sözin ṣı -
s.- yam 172a/9

sözleyiş et - [T.]konuşmak, söz söylemek, nasihat etmek
s.- diler 075a/10

su [T.]su krş. ṣu
s. 032b/12, 033a/9, 033a/10, 033a/11,
033b/3, 033b/4, 033b/9, 033b/12, 036b/6,
041a/1, 041a/3, 061a/5, 062a/1, 163a/2,
179a/8, 179a/9, 204b/13
s.+ da 179b/1
s.+ dan 044a/10, 188a/11
s.+ ları 040b/13
s.+ ya 033b/11, 156b/11, 179a/5
s.+ yı 041a/5, 097a/8, 176b/12
s.+ yıla 048a/5
s.+ yuŋ 069a/10

ṣu [T.]su krş. su
ṣ. 002a/8, 002a/10, 002b/4, 002b/9,
003b/10, 004b/4, 005b/7, 021a/9, 021a/10,
032a/4, 043b/3, 054b/4, 061a/13, 061b/1,
061b/3, 061b/5, 061b/6, 061b/7, 061b/12,
061b/13, 062a/2, 062a/3, 069b/13, 070b/2,
097a/7, 099a/5, 102b/4, 107a/4, 112a/8,
114b/11, 114b/12, 114b/13, 115b/6, 122a/7,
139a/1, 148a/3, 151a/5, 154b/12, 156b/10,
163a/2, 165a/6, 167b/7, 193b/9
ṣ.+ da 020a/6
ṣ.+ dan 020b/10, 061b/7, 114b/15
ṣ.+ lar 115a/14
ṣ.+ ları 042a/4
ṣ.+ ların 112a/13
ṣ.+ nuŋ 061b/4, 115b/1
ṣ.+ ya 002a/12, 061a/13, 061b/1, 069a/6,
097a/1, 097a/5, 116a/5, 148a/3, 148a/4,

153a/10
ṣ.+ yı 002b/9, 003b/9, 003b/10, 005b/7,
009a/5, 009a/7, 061b/13, 062a/1, 099a/8,
144a/3, 176b/6
ṣ.+ yıdı 159b/3
ṣ.+ yıdur 004b/2
ṣ.+ yıla 022a/1, 062a/4, 096b/10
ṣ.+ yıladur 002b/1
ṣ.+ yın 088a/3, 180b/13
ṣ.+ yıyla 191b/13
ṣ.+ yla 201a/15
ṣ.+ yuŋ 006a/1, 062a/4

ṣu ṣaç -[T.] Su dökmek, saçmak
ṣ.- dılar 087b/13

su’āl [Ar.] soru
s. 020a/2, 049b/13, 051b/4, 058a/10,
059a/8, 070a/10, 075b/11,091a/2, 093a/2,
101a/6, 101a/7, 101b/1, 103a/2, 135b/1,
142b/1, 163b/10
s.+ den 020b/3
s.+ i 020a/2, 020a/9

su’āl it - [Ar.+T.] soru sormak
s.- diler 137b/3
s.- erler 059b/2, 060b/3 (su’āl iderler)

su’āl ṣor - [Ar.+T.] soru sormak
s.- arlar 064b/7, 084a/12, 101b/6, 123a/9
s.- arlarısa 012a/3, 064b/1, 098a/8, 103a/11
s.- arlarki 123a/6
s.- dılar 109b/1
s.- dularısa 064b/10

ṣubaşı [T.]komutan
ṣ. 081b/1, 166a/10
ṣ.+ sı 166a/10
ṣ.+ sını 165b/12

subaşılıḳ [T.]komutanlık
s.+ ında 081b/2
s.+ yıdı 173a/11

suç [T.] Kabahat, hata, suç krş. ṣuç
s. 074a/10, 074b/6
s.+ ı 074b/5, 080b/2, 094b/6
s.+ ın 101a/8
s.+ ını 074a/4
s.+ um 068b/13, 074a/6, 079a/11
s.+ umu 138b/4
s.+ umuz 090b/1
s.+ umuza 088b/13
s.+ unı 154a/11
s.+ uŋuz 092a/5

suç it - [T.] Suç işlemek; bir kusur ya da kabahat etmek
s.- düm 102b/7
s.- esiz 085b/3 (suç idesiz)
s.- miş 157a/6

ṣuç [T.] Kabahat, hata, suç krş. suç
ṣ.+ ı 079b/7, 080a/6
ṣ.+ ların 085a/10, 085a/11
ṣ.+ um 079b/10, 080a/10, 138b/10
ṣ.+ uŋ 080a/9

suçlu [T.]suçlu krş. ṣuçlu
s. 074b/1, 142b/13, 143a/2
s.+ yı 089a/9

ṣuçlu [T.]suçlu krş. suçlu
ṣ. 054a/2, 143a/3
ṣ.+ yısa 143a/4

ṣuçlu ol - [T.]suçlu olmak
ṣ.- am 075b/11

suçsuz [T.]suçsuz
s. 024b/9, 074b/2, 077b/10
s.+ ı 089a/10
s.+ ıdı 080b/1

ṣuçsuzluḳ [T.]suçsuzluk
ṣ.+ um 079b/9

ṣufra [Ar.] Sofra, yemek yemek için serilen bez
ṣ. 077a/1, 077b/6

ṣuġra [Ar.] pek küçük, küçük
ṣ. 205b/9

ṣuḥuf [Ar.] Allah'ın, dört büyük kitaptan başka, Cebrail vasıtasıyla bazı peygamberlere gönderdiği sayfalar.
ṣ. 027a/13
ṣ.+ ın 028b/3, 066b/13

ṣulan - [T.] Sulanmak, su verilmek, susuzluğu giderilmek
ṣ.- dı 083b/5
ṣ.- dılar 083b/6

sulṭān [Ar.]sultan, padişah
s. 095a/7, 096a/11
s.+ iken 095a/8
s.+ lar 093b/1
s.+ larıla 096a/11
s.+ laruŋ 113a/10

sulṭānlıḳ [Ar.+T.]sultanlık, padişahlık
s. 096a/6
s.+ ı 178a/5 (sulṭānlıġı)

sulṭānzāde [Ar.+Far.] Atası,ceddi saltanat sahibi olan.Sultanlık makamının varisi
s.+ ye 097b/4

ṣun - [T.] Vermek, uzatmak, takdim etmek
ṣ.- a 098a/6
ṣ.- arsa 098a/4, 098a/5
ṣ.- dı 012b/13, 017a/3, 100b/8, 151b/6,
164a/12, 177b/9, 177b/10, 179a/9
ṣ.- dılar 054b/1, 162b/8
ṣ.- madum 016b/8
ṣ.- mağıl 014a/4

ṣunı-vir- [T.]sunuvermek krş. ṣunu-vir -
ṣ. 095b/2
ṣ.- di 095b/3

ṣunu-vir - [T.] sunuvermek krş. ṣunı-vir-
ṣ.- di 035a/6

ṣūr [Ar.] Öldürücü ve diriltici güce sâhip ilâhî nefhanın üfürülmesinde vâsıta olan ve isminden dolayı boruya benzetilen şey
ṣ. 177b/9

ṣūrı ḥisāb ol - [T.]mahşer günü verilecek hesap vakti olmak
ṣ.- ur 002a/12

ṣūrı ur - [Ar.+T.] Kıyamette, Hz. İsrafil'in boynuzdan yapılmış büyük boruya üflemesi
ṣ.- am 177b/9

sūre [Ar.] Kur'ân-ı Kerîm'in en küçüğü üç, en büyüğü 286 âyetten meydana gelen ve Fâtiha, İhlâs, Nur gibi ayrı ayrı isimleri olan yüz on dört bölümünden her biri
s.+ si 067b/3
s.+ sini 207b/7
s.+ yi 067a/12, 067b/7, 067b/11, 068a/2

ṣūret [Ar.] Gözün ilk bakışta gördüğü şey, dış görünüş, şekil, biçim
ṣ. 036b/10, 044a/11, 058a/6, 075b/4,
189b/10
ṣ.+ de 060a/7
ṣ.+ e 189b/11
ṣ.+ i 003a/1, 027b/11, 083b/5, 174b/6
ṣ.+ idür 003a/1, 003a/2, 003a/3
ṣ.+ ile 013a/11, 072b/3

ṣ.+ in 044a/12, 070b/1, 072b/3, 072b/10
ṣ.+ inde 006a/6, 006a/8, 006a/10, 006a/13, 006b/2, 006b/6, 008a/12, 008a/13, 012a/1, 024b/13, 029b/10, 060a/6, 065b/7, 073b/5, 115a/7, 154a/3, 186a/2, 186a/5, 191a/4, 201b/5
ṣ.+ inden 134b/5
ṣ.+ indeyidi 015b/5
ṣ.+ ine 027b/2, 044b/3, 057b/9, 147a/11, 157a/7, 168a/4, 186a/2, 186a/6, 198b/5
ṣ.+ ini 010a/13
ṣ.+ iyle 197a/11
ṣ.+ lere 186a/4
ṣ.+ leri 026a/5, 174b/6
ṣ.+ üŋ 070b/3, 083b/1
ṣ.+ üŋi 044b/6

ṣūrete gel - [Ar.+T.] Suret bulmak, şekli olmak, tasvir etmek, görünür olmak
ṣ.- e 184a/9

ṣūretlü [Ar.+T.]suertli, yüzlü
ṣ. 035a/8, 079a/9, 187b/2
ṣ.+ lerdür 005a/4

ṣuṣa - [T.]susamak
ṣ.- dum 061a/10
ṣ.- sa 090b/12

ṣusalıḳ [T.]susuzluk
ṣ.+ ı 083b/8 (ṣusalığı)

ṣusız [T.] susuz krş. susuz, ṣusuz
ṣ.+ ıken 083b/4

susuz [T.] susuz krş. ṣusız, ṣusuz
s. 037b/4

ṣusuz [T.] susuz krş. ṣusız, susuz
ṣ. 083b/7
ṣ.+ ıken 083b/6, 083b/8

ṣuṣuz [T.] susuz krş. ṣusuz, susuz, ṣusız, ṣusız
ṣ. 061a/13

ṣusuzlıḳ [T.] susuzluk krş. ṣuṣuzlıḳ
ṣ. 061a/10
ṣ.+ ı 090b/12 (ṣusuzlığı)

ṣuṣuzlıḳ [T.]susuzluk krş. ṣusuzlıḳ
ṣ.+ da 061a/11

suvar - [T.] sulamak, su içirmek krş. ṣuvar-
s.- mazlar 099a/4
s.- mazsız 099a/5
s.- urlar 099a/4
s.- urlardı 099a/2

ṣuvar - [T.]sulamak, su içirmek krş. suvar-
ṣ.- dı 099a/9
ṣ.- dılar 062a/5
ṣ.- ur 010a/7, 010a/8, 010a/9
ṣ.- urlardı 122a/15

süci [T.]şarap
s. 029b/9, 030a/4, 172b/11, 173a/6
s.+ den 044a/11
s.+ ye 185a/2

süci eyle - [T.] şarap yapmak, şarap hazırlamak
s.- rem 076b/13

süci ṣıḳ - [T.]şarap yapmak, şarap hazırlamak
s.- ardı 077b/4

süd [T.]süt
s. 041a/6, 048a/8
s.+ den 017a/6, 044a/10, 176b/10
s.+ dendür 009a/5
s.+ in 041a/8

südlen - [T.]sütlenmek, sütü bollaşmak
s.- di 193a/9

süknā [Ar.] Oturma, ikāmet etme
s. 154a/1

sünnet 1[Ar.] Hz. Muhammed'in müslümanlarca uyulması gereken sözleriyle örnek iş ve davranışlarının tamâmı
s. 013a/2, 013b/7, 026a/11, 059b/13,
060a/2
s.+ i 066b/13

sünnet 2[Ar.]Erkek çocukların erkeklik organları ucundaki derinin kesilip çıkarılması

sünnet it - [Ar.+T.]sünnet etmek
s.- er 191b/13 (sünnet ider)

süŋü [T.] süngü, kargı, mızrak
s. 004b/3, 004b/8

süŋük [T.]kemik
s. 010a/1, 010a/4, 010a/5
s.+ i 184a/9 (süŋügi)
s.+ ler 184a/13
s.+ leri 010a/4, 184a/11, 184a/12, 184b/1
s.+ lerüm 169b/2

süpür - [T.]süpürmek
s.- diler 076b/7

sür - [T.] kovmak, uzaklaştırmak, gitmek, sürmek, devam etmek
s. 106a/7
s.- di 022a/8, 069b/5, 093a/1, 156b/4,
168a/8, 168b/6, 177a/2, 185a/12, 200a/7,
203b/4, 205a/6, 205a/11
s.- diler 090a/10, 114a/4, 114b/5, 129b/14,
146b/7, 146b/10, 172a/2, 199a/7
s.- eler 050b/4, 083a/9
s.- elüm 206b/13
s.- er 092a/12, 204a/6
s.- erdi 182b/3
s.- mege 022b/2
s.- üŋ 091a/7
s.- üp 156b/11

süri - [T.]sürümek krş. sürü-
s.- yü 018b/7

süri [T.] Evcil hayvanlar ve özellikle koyun, keçi topluluğu krş.sürü
s. 145b/6
s.+ leri 062a/6

sürin - [T.]sürünmek
s.- üp 183a/1
s.- ürdi 174b/6

sürsün [T.] kalıcı, geçici olmayan
s. 128b/4

sürt - [T.]sürtmek
s.- üp 055b/3

sürü - [T.]sürümek krş. süri -
s.- rleridi 030b/13

sürü [T.] Evcil hayvanlar ve özellikle koyun, keçi topluluğu krş.süri
s.+ den 062a/6
s.+ ye 062a/6

-Ş-

şād [Far.]sevinçli, memnun, mesrur

şād it - [Far.+T.] Sevindirmek, memnun etmek
ş.- ersin 127b/11 (şād idersin)

şād ol -[Far.+T.] Sevinmek, memnun olmak, huzurlu olmak
ş.- dı 188a/1

ş.- dılar 061b/3, 083a/2

şādlıḳ [Far+T] Sevinçli olma durumu, sevinçlilik
ş.+ da 207b/14

şāh-ı ʿālem [Far.+Ar.] Alemin padişahı
ş. 107b/9

şākir [Ar.] Şükreden kimse, şükredici
ş.+ di 147b/4
ş.+ lerden 023b/3

şākird [Far.] öğrenci, talebe
ş.+ i 125a/5, 137b/8, 146b/7
ş.+ iŋ 138a/4
ş.+ leri 146b/11

şākirlik getir - [Ar.+T.] memnun olmak, hoşnut olmak
ş.- di 196a/13, 196b/6

şarāb [Ar.]şarap, içki
ş. 035a/5
ş.+ ı 035a/6
ş.+ ın 026b/2, 027a/4
ş.+ um 020a/8

şarṭ [Ar.]koşul, şart
ş.+ ıla 042b/13, 131a/5, 153b/13

şavḳ [Ar.]ışık
ş.+ ı 158a/13

şāyed [Far.] Şart bildirir, eğer
ş. 058b/7, 086a/11

şāẕ [Far.]hoş
ş. 196a/9

şāẕ ol -[Far.+T.]
ş.- a 091a/13
ş.- alar 093a/6
ş.- dı 013a/5, 015a/1, 059b/12, 060a/5, 062b/11, 073a/9, 084a/9, 087b/1, 089b/12, 091a/13, 095b/12, 096a/6, 103b/3, 112a/5, 118b/5, 148a/13, 157a/2, 168b/5, 196b/9, 200b/11, 205b/13
ş.- dılar 105b/12, 108b/13, 111a/14, 139b/7, 150b/10, 172a/13, 201b/10, 204b/6
ş.- urdı 149b/7

şāẕılıḳ [Far.+T.] Sevinçli olma durumu, sevinç, mutluluk
ş.+ da 144a/8
ş.+ dan 170b/8
ş.+ dur 196b/12

şāẕılıḳ eyle -v[Far.+T.] mutlu olmak, sevinmek
ş.- diler 144b/13

şāẕılıḳ it - [Far.+T.] mutlu olmak, sevinmek
ş.- diler 086b/1

şefāʿat [Ar.] Bir suçun bağışlanması veya bir isteğin yerine getirilmesi için aracı olma
ş. 058b/8
ş.+ ı 003a/2, 003a/3, 086a/12
ş.+ ıyla 144a/5
ş.+ i 068a/7
ş.+ ine 064a/2
ş.+ üm 090a/6

şefāʿat dile - [Ar.+T.] Şefâat dilemek
ş.- ye 076a/5

şefāʿat eyle - [Ar.+T.] Şefâatte bulunmak
ş.- r 003a/4

şefāʿat it - [Ar.+T.] Şefâatte bulunmak
ş.- medi 070a/11
ş.- mekde 117a/2

ş.- mezem 018a/3

şefāʿatı düş - [Ar.+T.]acımak, merhamet etmek
şefāʿatuŋ - e 058b/7

şefāʿatcı ol - [Ar.+T.] Şefâatte bulunmak
ş.- alardı 117a/11

şefāʿatlu [T.] Şefâatli
ş. 170b/11

şefḳat [Ar.] Koruma, acıma ve esirgeme duygusu ile karışık olan sevgi
ş.+ ı 067a/3

şehdibāz [Ar.] Yiğit, şanlı, gösterişli adam
ş.+ idi 056a/7

şehīd [Ar.] Allah yolunda ve din uğrunda savaşırken ölen kimse
ş.+ leri 204b/2

şehīd ol - [Ar.+T.] Allah yolunda ve din uğrunda savaşırken ölmek
ş.- dı 153b/8
ş.- urduŋ 146a/11

şehir [Far.] şehir krş. şehr
ş. 112a/15, 118a/1, 158b/1, 166a/8
ş.+ den 050b/4
ş.+ di 066b/3
ş.+ lerinden 116b/14

şehr [Far.] şehir krş. şehir
ş. 050b/13, 051a/7, 065b/8, 065b/9,
066a/12, 093a/11, 098b/11, 110a/13, 118a/6,
158a/10, 181a/3, 181a/9, 181b/12, 183b/3,
186b/12, 186b/13, 205a/2
ş.+ de 085b/1, 139a/9, 156b/5, 181a/2,
191a/12
ş.+ den 050b/6, 065b/5, 066a/13, 098a/12,
118b/8, 141b/11, 168a/7, 173a/13, 181b/2,
183b/6, 189a/6, 195b/11
ş.+ e 050a/4, 050a/5, 051a/4, 056b/4,
065a/3, 082a/3, 093b/10, 104b/1, 112a/13,
116b/15, 139a/10, 145a/1, 166a/8, 172a/13,
173b/5, 173b/6, 174a/6, 180a/2, 180b/7,
182a/2, 182a/11, 183b/3, 196a/11, 198a/9,
203b/13
ş.+ i 066b/3, 110a/13, 111b/14, 158a/13,
164b/9, 173b/1, 173b/2, 174a/8
ş.+ idür 186b/6
ş.+ in 186b/4
ş.+ inde 026b/9, 035b/13, 071a/13, 145a/4,
186b/2
ş.+ ine 065a/6, 139a/9, 186b/11, 190b/1,
200b/2
ş.+ inüŋ 192b/11
ş.+ ler 186b/2
ş.+ üŋ 158a/11, 173a/9, 173a/13, 181a/8,
185a/10, 205a/2
ş.+ üŋüzi 174a/10

şehvet [Ar.] Ölçüyü aşan şiddetli arzu, şiddetli istek
ş. 095a/7, 135a/7
ş.+ ileydi 080a/13

şeker [Far.] şeker
ş.+ den 009a/7

şek ḳıl - [Ar.+T.] şüphelenmek
ş.- savuz 115b/4

şenbi [Far.] gün
ş. 007b/2

şer [Ar.] Kötülük, fenâlık
ş.+ den 030b/2
ş.+ i 139b/1 (şerri)
ş.+ inden 018b/9, 020a/10, 048b/11, 106a/6, 111a/11, 200a/9 (şerrinden)

şerbet [Ar.]şerbet, içecek
ş. 175b/4
ş.+ in 026b/4

şerīʿat [Ar.] Herkesin uyması için konan her çeşit kural, kānun, yasa, düzen ve nizam
ş. 036a/2, 095b/13, 145a/2, 169b/4, 192a/5
ş.+ ı 120a/15
ş.+ ıdur 140b/3
ş.+ ın 140a/12, 152b/7, 181a/7
ş.+ ına 137b/3
ş.+ ında 170b/10
ş.+ ından 118a/9
ş.+ um 191a/8

şerīf [Ar.] Şerefli, kutsal, mübârek
ş. 197a/2
ş.+ i 001b/1

şerīk [Ar.] Ortak
ş.+ i 053b/13

şerrefa'llahu [Ar.] Allah'ın şereflendirdiği
ş. 206a/4

şeş - [T.] Çözmek
ş.- di 060a/3
ş.- diler 086b/12, 196a/2, 196a/11
ş.- eyin 073a/7

şeṭāret [Ar.] Sevinç, neşe, şenlik
ş.+ ile 068b/12

şeyḫ [Ar.] şeh, dini önder
ş. 044b/2

şeyṭān [Ar.]şeytan, iblis
ş. 005a/6, 008b/13, 011b/13, 017b/12, 017b/13, 019b/10, 023a/2, 032b/13, 033a/2, 036b/12, 058b/2, 135b/1, 148b/7
ş.+ a 017b/3, 207b/3
ş.+ dan 076b/5
ş.+ dur 177a/13

şeyṭān-ı laʿīn [Ar.] Lanetlenmiş, Allah'ın rahmetinden mahrum bırakılmış şeytan
ş. 147a/11

şeyṭān-ı racīm [Ar.] taşlanmış, lanetlenmiş şeytan
ş. 011b/13

şeyṭān işi [Ar.+T.] şeytanın yaptığı iş, kötülük
ş.+ dür 098b/4

şeyẓā ol - [Far.+T.] Çıldırmak
ş.- mışıdı 094b/10

şifā [Ar.] ilaç, derman, çare

şifā bul - [Ar.+T.] ilaç, derman bulmak
ş.- a 143b/11, 189a/7
ş.- dı 190b/8
ş.- ısardur 187b/9
ş.- uŋ 144a/1
ş.- urlar 144a/2

şifā ol - [Ar.+T.] Derman olmak, çare olmak
ş.- dı 144a/3

şikāyet [Ar.] yakınma, şikayet

şikāyet et- [Ar.+T.] Şikayet etmek, yakınmak krş. şikāyet it -
ş.- diler 121b/13

şikāyet it - [Ar.+T.] Şikayet etmek, yakınmak krş. şikāyet et-
ş.- erlerdi 111a/5 (şikāyet iderlerdi)

şikeşte beste [Far.] Kırık dökük
ş. 085b/12

şimden [T.] artık, bundan sonra
ş. 111b/2

şimden girü [T.] artık, bundan sonra krş. şimdiden girü
ş. 081a/11, 081b/10, 113a/2, 143b/13,
193b/12

şimdi [T.] şimdi
ş. 019a/11, 033a/8, 033b/13, 061a/6,
061b/1, 061b/11, 069a/3, 070a/7, 070a/8,
071b/2, 072b/12, 078a/2, 084b/6, 100a/13,
105a/7, 106a/3, 118a/13, 121a/6, 126b/4,
132b/7, 135b/13, 146b/9, 157a/5, 157b/4,
163a/9, 190a/7, 197a/1, 204b/6
ş.+ mi 116a/8
ş.+ ye 175a/4, 190a/7, 207b/2

şimdiden girü [T.] artık, bundan sonra krş. şimden girü
ş. 191b/6

şimdiki [T.]şimdiki
ş. 072a/12, 091a/11, 137b/4

şirk getür - [Ar.+T.] Allah'a ortak koşmak
ş.- meyesin 020a/12, 034b/11

şiş - [T.] şişmek
ş.- di 146a/12, 146a/13

şol [T.] şu, o
ş. 014a/1, 014a/3, 016a/13, 028a/5,
028a/7, 028a/11, 041b/2, 042b/13, 051b/2,
051b/6, 052a/4, 054a/6, 054b/1, 055a/13,
061a/3, 061a/4, 062a/4, 063a/7, 063b/13,
064b/9, 066b/1, 066b/4, 068a/7, 069a/1,
069b/5, 070b/1, 071a/4, 071a/8, 072a/6,
074a/13, 075a/7, 076b/3, 080b/11, 081b/12,
082a/4, 083b/13, 085a/10, 085b/2, 090a/4,
091a/6, 091b/5, 091b/6, 091b/8, 092a/9,
092a/12, 092b/5, 093a/7, 094a/1, 095b/2,
096a/1, 097a/11, 098a/10, 098a/11, 106b/5,
109a/12, 110b/5, 112a/8, 120b/14, 125a/9,
125a/13, 131a/5, 134a/13, 136a/2, 140a/7,
143b/1, 147a/6, 148a/11, 153b/13, 154b/10,
156a/1, 161a/2, 162a/11, 164b/2, 165b/1,
165b/2, 170b/13, 171a/1, 173a/5, 174b/12,
175a/5, 188a/9, 188a/11, 188b/6, 191a/6,
192a/6, 195b/5, 198a/10, 202a/1, 205b/12

şol dem [T+Far.] Şu zaman, o zaman
ş. 008b/11, 022b/3, 095b/10

şol kim[T.] Şu ki, şöyle ki
ş. 029a/8

şoloḳ [T.] O vakit, o anda
ş. 187b/10, 206a/7

şol vaḳtın [T+Ar.] İşte o zaman
ş. 129a/4

şom [Ar.] Uğursuz
ş. 018b/5, 043a/10, 043b/1
ş.+ sın 018b/5

şomlıḳ [Ar.+T.] Uğursuzluk
ş.+ ı 124b/13 (şomlıġı)

şomluḳ [T.] [Ar.+T.] Uğursuzluk
ş.+ uŋuzdandur 121b/14 (şomluġuŋuzdandur)

şöyle [T.] Şu tarzda, şu şekilde, şu yolda
ş. 008b/9, 019a/7, 020a/3, 042a/8,
048a/7, 053a/1, 057b/5, 059a/12, 061a/11,
062b/5, 062b/13, 072a/12, 075a/1, 075b/12,
077a/7, 080b/11, 081b/13, 089b/6, 090a/2,
090b/11, 094a/7, 096b/6, 097b/11, 097b/13,
099a/9, 100b/3, 105a/3, 112a/12, 113b/6,
113b/7, 116b/7, 123a/4, 123a/5, 132b/1,
135a/4, 139b/13, 143b/5, 146b/1, 147b/3,
147b/9, 149b/9, 152b/5, 153a/12, 154b/6,
159a/2, 159a/6, 159b/10, 162a/5, 170a/11,
170a/13, 183a/8, 185b/7, 186a/4, 187b/12,
190b/12, 198b/10, 204a/7, 204b/11, 205b/1
ş.+ dür 019a/13, 065a/5, 066a/11, 073b/3,
075a/1, 084a/9, 115b/13, 116a/14, 119b/1,
125a/4, 129b/3, 130a/4, 140a/6, 144b/3,
145a/5, 170a/3, 170a/12, 171a/1, 171a/3,
171a/8, 178b/10, 179a/3, 179b/2, 180a/7,
181a/1, 182a/7, 187b/1, 191a/6, 192a/8,
198a/6, 201b/4
ş.+ mi 058a/3
ş.+ yidi 181a/3

şu [T.] şu
ş. 148a/3
ş.+ ndan 043b/9, 043b/10
ş.+ nı 074a/12
ş.+ nıŋıçun 013a/13
ş.+ nuŋ 079b/5, 102a/3, 118b/2, 178b/2,
179b/1, 199b/3
ş.+ ŋa 043b/13, 082a/5, 113b/4, 116b/12,
132a/8, 157b/10, 166b/13

şuʿle vir - [Ar.+T.] Işık, parıltı vermek; aydınlatmak
ş.- ürdi 166a/8

şun [T.]şu
ş. 144a/10

şükr [Ar.] Verdiği nîmetler için Allah'a karşı duyulan minneti dile getirme krş. şükür
ş. 057a/4, 060b/11
ş.+ i 014b/1

şükr eyle - [Ar.+T.] Allah'a duyulan minneti dile getirmek
ş.- di 092b/13
ş.- ye 013a/13

şükr it - [Ar.+T.] Allah'a duyulan minneti dile getirmek
ş.- di 083a/3, 102b/5, 148b/1, 155a/9
ş.- diler 093b/13
ş.- erdi 062a/8 (şükr iderdi)

ş.- erem 145b/4 (şükr iderem)
ş.- medüŋ 070b/3
ş.- mek 144a/8
şükrin - mek 102a/12
ş.- mekden 145b/1

şükr ḳıl - [Ar.+T.] Allah'a duyulan minneti dile getirmek
ş.- dı 064a/3, 168b/5, 188a/10
ş.- dılar 022a/5, 022b/7, 034a/2, 061b/3, 150b/13, 204a/8
ş.- up 060a/5

şükrāne [Ar.] Teşekkür alâmeti, iyilik bilme nişânesi
ş.+ ye 064a/4, 093a/7

şükür [Ar.] Verdiği nîmetler için Allah'a karşı duyulan minneti dile getirme krş. şükr
ş. 123a/6, 133b/6

şütür murġ yumurdası [Far.+T.] Deve kuşu yumurtası
ş. 017a/5

-T-

tā [Far.] Bir şeyin bulunduğu, başladığı veya sona erdiği yeri yâhut zamânı anlatırken söze mübâlağa katar
t. 012b/2, 013b/7, 014b/3, 017a/13, 019a/12, 023a/3, 023a/4, 023a/6, 024b/9, 027a/10, 027b/1, 027b/9, 028a/9, 030a/7, 031a/2, 031a/4, 031a/6, 031a/9, 031a/12, 031b/9, 032a/10, 032a/13, 033a/7, 039b/6, 043a/3, 043a/6, 044a/3, 046b/8, 047a/3, 050a/7, 050a/12, 050b/13, 055b/10, 056b/3, 057a/1, 059b/9, 061b/5, 064a/9, 064b/10, 066b/2, 067a/8, 068a/6, 068a/10, 070b/4, 070b/6, 070b/8, 070b/10, 071a/6, 071a/11, 071b/5, 072a/2, 073b/4, 076b/3, 079a/3, 079a/5, 079b/9, 081a/3, 081b/13, 082a/10, 084b/8, 091a/4, 091a/13, 094b/12, 095b/8, 096b/1, 096b/2, 096b/8, 098a/11, 099b/5, 099b/12, 101a/8, 101b/10, 102a/10, 106a/11, 108a/9, 109b/8, 110b/1, 111b/14, 114b/9, 116b/12, 117a/11, 117b/12, 118a/3, 118a/6, 118a/10, 121a/13, 122b/7, 123a/15, 129a/11, 132a/8, 134a/14, 138a/5, 139a/11, 139a/13, 140a/9, 142b/4, 143b/8, 144a/1, 144a/4, 146b/1, 146b/10, 149a/4, 149a/13, 152b/13, 153a/2, 155a/8, 160b/11, 161a/3, 162a/7, 164a/11, 166a/7, 171b/4, 172b/13, 173a/4, 173b/8, 174b/11, 174b/13, 175a/4, 175a/7, 175b/5, 179a/12, 180a/7, 180b/12, 183a/11, 191b/10, 192a/2, 192a/6, 192b/6, 196b/10, 198b/1, 198b/13, 201a/9, 201b/1, 204a/7, 205b/11, 207a/3, 207a/5, 207a/6

taʿaccüb it - [Ar.+T.] hayrete düşmek
t.- di 195b/2
t.- erken 179a/10 (taʿaccüb iderken)

taʿbīr [Ar.] yorum
t. 077a/5

t.+ i 046a/11, 079a/2
t.+ inde 078b/5
t.+ ini 077a/3, 078b/11

taʿbīr eyle - [Ar.+T.] Yorumlamak
t.- n 078b/4

taʿbīr it - [Ar.+T.] Yorumlamak
t.- di 068a/3, 077b/4
t.- mezsiz 046b/1

taʿbīr ḳıl - [Ar.+T.] Yorumlamak
t.- dıġın 078b/7

tābūt [Ar.] İçine ölü konan sandık
t. 026a/3, 026a/9, 149a/7, 149a/9, 150b/13
t.+ ı 026a/4, 032a/11, 032a/13, 150b/9, 150b/12
t.+ uŋ 026a/8

tāc [Far.] taç, üstünlük, kudret ve kuvvet âlameti olarak başa konan başlık
t. 012b/4, 013a/10, 017a/10, 073a/2, 166b/9
t.+ ı 076a/12, 076b/1
t.+ ını 158b/12
t.+ um 106a/8

taḥammül it - [Ar.+T.] Dayanmak, katlanmak, sabretmek
t.- erdi 132b/1 (taḥammül iderdi)

taḫıl [Ar.] buğday, arpa, yulaf, mısır, çavdar vb. tâneli bitkilerin ortak adı, hubûbat
t. 061a/3, 061a/5, 078b/12, 078b/13, 081b/4, 081b/8, 081b/12, 081b/13, 082a/2, 083a/12, 088a/10, 112a/8, 155b/6, 155b/7, 181b/4
t.+ dan 155b/6
t.+ ı 079a/4, 083a/12, 148b/3
t.+ larıŋı 146a/3
t.+ um 155a/12
t.+ uma 155a/13
t.+ umuz 112b/6

taḥsīn it - [Ar.+T.] akdir etmek, övgüde bulunmak
t.- di 094a/11

taḫt [Far.] Hükümdarların üzerine oturdukları koltuk
t. 005a/12, 048b/2, 052b/1, 052b/3, 052b/13, 071b/6, 072b/4, 073a/2, 091b/10, 097a/8, 104b/10, 104b/12, 108b/9, 158b/2, 158b/8, 159a/2, 165b/13
t.+ a 054a/13, 093b/12, 105a/11, 158b/7, 158b/8, 158b/11, 166b/11, 168a/6, 168a/12
t.+ dan 016b/2, 017b/2, 043a/6, 105a/10
t.+ ı 016a/6, 052b/7, 132a/14, 159a/12, 166b/2, 166b/4, 166b/6, 166b/8, 166b/10
t.+ ın 160a/6, 160b/9, 161a/4, 165a/10, 166a/12, 166b/10, 168b/10
t.+ ına 055a/1, 168a/5, 168b/7
t.+ ında 044b/12, 163a/10
t.+ ını 165b/12, 167a/3, 167b/10
t.+ ınuŋ 133a/8
t.+ lar 030a/3
t.+ ları 128b/11
t.+ larından 046a/5
t.+ um 106a/8, 166b/13, 167a/4
t.+ uŋ 158b/3, 158b/4, 158b/5, 159a/4,

166a/1, 166a/2, 166a/3, 166b/12

taḫta otur - [Far.+T.] Tahta çıkmak, hükümdar olmak
t.- dı 157b/7
t.- urdı 167b/11

taḫt eyle - [Far.+T.] taht yapmak
t.- diler 054a/11

taḫt urul - [T.] taht hazırlanmak
t.- dı 052b/1

taḫta [Far.] tahta
t. 031b/12, 032a/2, 126b/11, 159a/11
t.+ lar 149b/3
t.+ ları 126b/10, 128b/9
t.+ ya 110b/11
t.+ yı 031b/12, 031b/13, 032a/2

taḳdīr [Ar.] Ezelde Cenâb-ı Hakk'ın olmasını dilediği şeyler, her şey hakkında vermiş olduğu ezelî karar, alın yazısı, kader
t. 019a/7, 149b/9
t.+ ümde 022a/12
t.+ ümile 080b/6

taḳdīr it - [Ar.+T.] Allah'ın takdir etmesi
t.- mişidi 143b/12

taḳṣīr ḳıl - [Ar.+T.] Bir işte kusurlu davranmak
t.- maduŋuz 203a/3

taḳye [Far.] Takke, başlık
t. 203b/15

tamām [Ar.] Tam olarak, bütünüyle
t. 011a/12, 025b/12, 031a/2, 033a/9,
039b/10, 050b/7, 052a/7, 055b/6, 082a/6,
082b/9, 083b/4, 094a/13, 111a/7, 116a/11,
121b/9, 138a/1, 139b/10, 141b/2, 150a/10,
161b/11, 168b/13, 174a/5, 184a/10, 190a/10,
192a/9
t.+ dur 072b/12, 077b/8, 113a/11

tamām eyle- [Ar.+T.] tamamlamak, bitirmek
t.- di 007b/2

tamām it - [Ar.+T.] tamamlamak, bitirmek
t.- er 057b/3 (tamām ider)
t.- esin 100a/3 (tamām idesin)
t.- mege 116a/7

tamām ḳıl- [Ar.+T.] tamamlamak, bitirmek
t.- dı 011a/13, 032b/5, 034b/12

tamām ol- [Ar.+T.] Bitmek, tamamlanmak, sona ermek
t.- dı 007b/3, 011a/11, 022b/4, 032a/3,
043a/8, 044a/13, 063a/11, 100a/9, 100a/11,
123b/5
t.- sun 160b/4

tamāmet [Ar.] Tamâmıyle
t. 150a/8, 157b/11, 162b/8, 175a/9,
185a/5

tamu [Soğd.] Cehennem
t. 171b/3

tamuya sür - [Soğd.+T] cehenneme atmak
t.- eler 083a/8

tanuḳ ol - [T.] şahit olmak, tanık olmak
t.- dı 025b/8

tanla [T.] Sabahleyin, sabah vakti, şafak sökerken
t. 175a/6, 175a/8, 190b/9

tap - [T.]tapınmak, ibadet etmek
t.- mağı 036b/2

tārāc et- [Ar.+T.] Yağmalamak, talan etmek
t.- diler 202a/11

taṣadduḳ it - [Ar.+T.] Sadaka olarak vermek
t.- erdi 130a/7 (taṣadduḳ iderdi)

taṣnīf it - [Ar.+T.] yapmak
t.- di 052a/8

taṣvīr itdir - [Ar.+T.] resmettirmek
t.- mişidi 094b/11

taş [T.] taş
t.+ dan 005a/12

tavuḳ [T.]tavuk
t. 023a/5

tāvūs [Far.]tavus kuşu
t. 015a/9

tażarruʿ eyle - [Ar.+T.] Yalvarıp yakarmak
t.- di 152b/9

tāze [Far.] yeni
t. 069b/3

te'ḫīr it - [Ar.+T.] ertelemek
t.- di 058a/13

te'vīl it - [Ar.+T.] yorumlamak
t.- en 079a/8

teberrik [Ar.] Mübarek görme, bereketli addetme, uğurlu sayma krş. teberrük
t.+ ler 164b/11

teberrük [Ar.] Mübarek görme, bereketli addetme, uğurlu sayma krş. teberrik
t.+ ler 164b/9, 165b/10

tebessüm it - [Ar.+T.] gülümsemek
t.- di 160b/13

tecdīd-i vużū it- [T.] Abdest tazelemek.
t.- e 171b/6 (tecdīd-i vużū ide)

tedbīr [Ar.]önlem
t.+ de 010b/5
t.+ üm 198b/8

tedbīr et- [Ar.+T.] Önlem almak
t.- elüm 069a/12 krş. tedbīr it- (tedbīr edelüm)

tedbīr it - [Ar.+T.] Önlem almak krş. tedbīr et-
t.- diler 198b/7
t.- elüm 068a/4 (tedbīr idelüm)

teferrüc [Ar.] Eğlenmek için yapılan gezinti
t.+ e 068b/2
t.+ in 068a/13
t.+ ine 098a/13

teferrüce git - [Ar.+T.] gezintiye çıkmak
t.- erüz 068a/13 (teferrüce giderüz)

teferrüce var - [Ar.+T.] gezintiye çıkmak
t.- maġa 068b/4, 068b/5

teferrüc eyle - [Ar.+T.] Gezmek, temaşa eylemek
t.- sün 068a/12

teferrüc it - [Ar.+T.] Gezmek, temaşa eylemek

t.- di 016a/3
t.- erdi 045a/2, 160a/7 (teferrüc iderdi)
t.- erken 098b/6, 193b/4 (teferrüc iderken)

teferrüc ḳıl - [Ar.+T.] Gezmek, temaşa eylemek
t.- am 015a/8
t.- duŋ 014b/4
t.- sun 018a/7

tek [T.] yeter ki, yalnız
t. 013b/1, 053a/10, 065b/13, 125b/2

tekbīr [Ar.] "Allahu ekber" sözü

tekbīr getür - [Ar.+T.] Allah büyüklüğünü hatırlamak ve "Allahu ekber" demek.
t.- di 021a/10

tekbīr it - [Ar.+T.] Allah büyüklüğünü hatırlama ve "Allahu ekber" deme.
t.- mek 059b/13

tekebbür [Ar.] kibirli, kendini büyük gören
t.+ leri 136b/8

tekebbürlik eyle - [Ar.+T.] Kibirlenmek, kendini üstün görmek
t.- di 011b/7

tekye ur - [T.] Dayanmak, yaslanmak
t.- uram 101a/4
t. 207b/15

ten [Far.] ten, cilt
t. 058b/13
t.+ ine 146b/1
t.+ üŋizi 081a/3
t.+ üŋüzi 081a/3

tennūr [Ar.] Fırın, ocak, tandır
t. 122a/11

t.+ dan 032b/12, 033a/9
t.+ ı 032b/10

terāzi [Far.] terazi, tartı krş. terāzū
t.+ yi 141b/2, 178a/3

terāzū [Far.] terazi, tartı krş. terāzi
t. 178a/1, 178a/4

tereke [Ar.] miras
t.+ yi 087b/2

terengübīn [Far.] Basra balı, kuvvet macunu, kudret helvası.
t. 122a/6

terk [Ar.]bırakma
t. 036b/1

terk it -[Ar.+T.] bırakmak
t.- di 035a/11, 036b/2
t.- medi 168a/11

terkeş [Far.] Sırtta taşınan ok çantası, ok kuburu, tirkeş
t.+ den 200a/14

tersā [Ar.] Hıristiyan
t.+ lar 189a/2

tertīb [Ar.] düzen
t.+ ile 133b/4
t.+ in 096a/7

tertīb it - [Ar.+T.] düzenlemek
t.- diler 071a/13

tesbīḥ [T.] zikir, anma
t. 002a/7, 034b/9
t.+ den 002a/10, 006b/6
t.+ e 028a/11
t.+ i 144a/10
t.+ ile 014a/9
t.+ in 011a/1

tesbīḥden ḳal - [T.] zikretmeyi unutmaki zikretmemek
t.- maŋ 143b/13

t.- urlardı 143b/10

tesbīḥe meşġūl [Ar.+T.] Allahı zikretmekte olma
t.+ dur 002a/11

tesbīḥe meşġūl ol - [Ar.+T.] Allahı zikretmekte olmak
t.- dı 153a/5
t.- sa 003b/3
t.- urlar 003b/4

tesbīḥ et- [Ar.+T.] Allah'ı anmak, zikretmek krş. tesbīḥ it-, tesbīḫ it-
t.- di 155a/5
t.- erdi 130a/9 (tesbīḥ ederdi)

tesbīḥ eyle - [Ar.+T.] Allah'ı anmak, zikretmek
t. 028b/7

tesbīḥ idici [Ar.+T.] zakir, tesbih edici
t.+ lerden 143b/7
t.+ yüz 144a/6

tesbīḥin ḳoma-[Ar.+T.]zikrini bırakmamak
t.- dı 146b/1

tesbīḥ it- [Ar.+T.] Allah'ı anmak, zikretmek krş. tesbīḥ et-, tesbīḫ it-
t.- di 028b/8
t.- er 003b/3, 144a/9 (tesbīḥ ider)
t.- erdi 028a/5, 143b/6, 146a/13, 149a/4 (tesbīḥ iderdi)
t.- erler 003a/6, 144a/7 (tesbīḥ iderler)
t.- mek 144a/8
t.- üp 134b/6, 134b/9 (tesbīḥ idüp)

tesbīḫ it- [Ar.+T.] Allah'ı anmak, zikretmek krş. tesbīḥ it-, tesbīḥ et-
t.- er 009b/12 (tesbīḫ ider)

tevbe [Ar.] tövbe, af dileme
t. 037a/12, 184b/2
t.+ müz 129a/2
t.+ ŋ 105b/7
t.+ sin 033a/7, 129a/4, 144b/10

tevbe et - [Ar.+T.] tövbe etmek, af dilemek krş. tevbe it -
t.- dük 129a/2
t.- düm 133a/12, 134b/11

tevbe eyle- [Ar.+T.] tövbe etmek, af dilemek
t. 074b/9, 105b/6, 133a/7
t.- ŋ 037b/12

tevbe it - [Ar.+T.] tövbe etmek, af dilemek krş. tevbe et -
t.- diginden 156a/12
t.- dik 092a/3
t.- diler 182a/1
t.- dük 144b/8
t.- düm 136b/12, 137a/8, 160b/7, 191b/7
t.- elüm 068a/8
t.- em 073a/3

tevbe ḳıl - [Ar.+T.] tövbe etmek, af dilemek
t.- madılar 065b/4
t.- sam 033a/6
t.- uŋ 037a/12, 118a/3

tevbīḫ it - [Ar.+T.] Tembih etmek. Bir şeyin belli biçimde ve yolda yapılmasını söyleme, bunu üsteleyerek hatırlatma, uyarı, uyarma
t.- diler 075a/9

tevekkül [Ar.] işlerini Allah'a bırakma, yeis ve kederden kurtulma, Allah'a güvenme
t. 176b/4

tevfīḳ [Ar.] Allah'ın yardımı

t. 026b/6

tevḥīd [Ar.] Allah'ın birliğine inanma
t. 019b/10, 019b/12
t.+ imi 019b/9

teyemmüm al - [Ar.+T.] teyemmüm almak
t.- up 201a/12

tezyīn [Ar.] süsleme

tezyīn it - [Ar.+T.] süslemek
t.- me 064a/10, 064b/13

tezyīn idici [Ar.+T.] nakkaş, süsleyici, ressam
t.+ dür 064a/10, 064b/12

ticāret [Ar.] ticaret, alım satım, alış veriş
t.+ den 196b/1

ticāret it - [Ar.+T.] ticaret yapmak
t.- sün 195b/8

tīmār [Far.] bakımını yapma, tedavi etme

tīmār it - [Far.+T.] Bakımını yapmak, tımar etmek
t.- e 060b/9 (tīmār ide)
t.- eler 193b/13 (tīmār ideler)
t.- erdi 146b/13 (tīmār iderdi)

tīmārcı [Far.+T.] Tımar yapan kimse, pansumancı
t. 195a/1

tiryāḳ [Ar.] panzehir
t.+ ı 144a/5

tīz [Far.] tez, çabuk, acele
t. 013a/5, 046a/13, 050b/8, 054a/7,
059a/1, 069a/9, 071a/8, 073b/4, 073b/7,
078b/7, 078b/13, 088b/1, 097a/10, 098b/10,
115a/12, 142b/13, 199a/11, 200a/6, 206a/13

tīz dur - [Far.+T.] Acele etmek
t. 057a/7

tīz dut - [Far.+T.] Acele etmek, gayret sarfetmek
t. 058b/1, 060b/11, 066a/7
t.- anı 074a/3
t.- ıŋ 113b/9
t.- uŋ 180a/5

tīz ol - [Far.+T.] Çabuk olmak, tez olmak
t.- a 110a/14
t.- sun 059a/4

tīz tīz [Far.] sık sık, çabuk çabuk
t. 097b/12, 114a/11

toḫum [Far.] tohum, öz
t. 155b/7
t.+ ca 155b/7
t.+ ı 176b/13

topraḳ [T.] toprak
t. 008b/12

topṭolu [T.] dopdolu
t. 113a/7

toz [T.] toz
t. 205b/3
t.+ ın 062b/7

tuç [T.]tunç
t.+ ı 149b/1

tuḥfe [Ar.] Hediye
t.+ ler 164b/11, 165b/10, 207a/2

turuç [Far.] Turunç
t.+ ları 075b/1

turunc [Far.] Turunç
t. 075a/12
t.+ ı 080a/3

tükeli [T.] Hep, cümle, hepsi, bütün, herkes
t. 014b/12, 081b/11
t.+ si 046a/5

tülü [T.]tüylü
t. 040b/13

türbe [Ar.] türbe, mezar
t.+ sin 027a/1

tütün [T.] duman
t. 053a/13
t.+ ile 053a/10, 053a/13

tütüzdür - [T.] Tüttürmek
t.- di 180a/6

tüy [T.] tüy
t. 033b/12

ṭaʿām [Ar.] yemek
ṭ. 045b/11, 048b/6, 061b/7, 070b/2,
077a/2, 099a/1, 099a/10, 099b/8, 110b/9,
121b/11, 136a/12, 138b/12, 139a/3, 146b/13,
147a/4, 147a/7, 147a/11, 147b/3, 154b/12,
160a/3, 160b/2, 170b/6, 170b/7, 172a/12,
182a/2, 183b/2, 190b/2, 190b/3, 194b/8
ṭ.+ dan 079a/5, 160a/13
ṭ.+ ı 160a/7, 194b/10, 194b/11
ṭ.+ ın 020b/5
ṭ.+ lar 062b/7, 071a/12, 078a/11, 101a/6,
186b/5
ṭ.+ lardan 078a/12
ṭ.+ ları 004b/1, 160b/1, 174a/13, 174b/7
ṭ.+ larıla 102a/13
ṭ.+ ların 174b/8
ṭ.+ um 020a/7, 060a/9

ṭaʿām yi - [Ar.+T.] Yemek yemek
ṭ.- di 172b/1

ṭāʿat [Ar.] İbâdet, takvâ
ṭ. 011b/11, 076b/1, 084b/10, 126a/5,
145a/7, 158a/1
ṭ.+ a 156a/4
ṭ.+ e 079b/2, 140b/7, 142a/2, 170b/2,
171b/5
ṭ.+ ı 175b/1
ṭ.+ ın 076b/11, 145a/6, 172b/1
ṭ.+ ından 170b/3
ṭ.+ ine 008b/10
ṭ.+ uma 081a/3
ṭ.+ uŋuz 175b/1
ṭ.+ üm 170b/3
ṭ.+ üŋ 011b/12

ṭāʿata dur - [Ar.+T.] İbadet etmek
ṭ. 156a/6

ṭāʿatden ḳal - [Ar.+T.] ibadet edememek
ṭ.- dı 153a/12

ṭāʿat it - [Ar.+T.] İbadet etmek
ṭ.- er 008b/11 (ṭāʿat ider)
ṭ.- erdi 139b/12 (ṭāʿat iderdi)

ṭāʿat ḳıl - [Ar.+T.] İbadet etmek
ṭ.- ır 156a/9

ṭabaḳ [Ar.] tabak
ṭ. 098a/3, 098a/5

ṭabaḳa [Ar.]tabaka, kademe, kat
ṭ. 032a/7
ṭ.+ da 032a/13, 032b/1, 032b/2
ṭ.+ dur 009b/10

ṭ.+ ya 032a/11

ṭabanca ur - [T.]tokat atmak krş. ṭabança ur-, ṭapanca ur -
ṭ.- dı 042b/6, 071a/4

ṭabança ur- [T.]tokat atmak krş. ṭabanca ur-, ṭapanca ur -
ṭ.- dılar 068b/13

ṭaġ [T.]dağ
ṭ. 004b/8, 004b/9, 009b/1, 026b/10,
036b/4, 040b/8, 064a/8, 064a/12, 120b/13,
121a/1, 121a/5, 134b/13, 136b/5, 154b/5,
168b/10, 169a/5, 172a/2, 172a/3, 172a/9,
174b/1, 174b/3, 174b/5, 175a/1, 175a/2,
192b/9
ṭ.+ a 040b/8, 050b/6, 058a/7, 063a/13,
063b/9, 100b/4, 100b/5, 100b/7, 123b/8,
134b/15, 136b/2, 136b/3, 136b/9, 151b/3,
151b/4, 174b/13, 181b/7
ṭ.+ da 009b/2, 033b/1, 134a/14, 172a/10,
191a/11, 191b/10
ṭ.+ dağı 134a/13, 204a/12
ṭ.+ dan 040b/6, 063a/9, 151b/4, 174b/7,
181b/7
ṭ.+ ı 061b/8, 121a/4, 134b/15, 159a/10,
168b/10
ṭ.+ ıla 025a/3
ṭ.+ lar 004b/7, 033b/1, 033b/3, 033b/6,
154b/2, 158a/4
ṭ.+ lara 033b/3
ṭ.+ lardan 033b/7
ṭ.+ ları 003b/11, 003b/12, 038a/1, 038b/1
ṭ.+ laruŋ 004a/1, 004a/2
ṭ.+ uŋ 033a/12, 174b/2

ṭaġa çık - [T.] dağa çıkmak
ṭ.- dılar 038a/2

ṭaġlara düş - [T.]dağlara düşmek, dağlarda gezmek
ṭ.- di 154a/12

ṭaġal - [T.]dağılmak krş. ṭaġıl -
ṭ.- dı 066a/6

ṭaġıl - [T.] dağılmak krş. ṭaġal -
ṭ.- asız 176a/13
ṭ.- dı 073b/13
ṭ.- dılar 100a/12, 196b/3
ṭ.- ıcaḳ 196b/2
ṭ.- mış 184a/12
ṭ.- up 043b/1

ṭaġıt - [T.]dağıtmak
ṭ.- dı 112b/15, 113a/4
ṭ.- ġıl 056a/1
ṭ.- ma 120a/10
ṭ.- uŋ 185b/6

ṭahāret [Ar.] Temiz olma, temizlik

ṭahāret aldur - [Ar.+T.]abdest aldırmak, temizletmek
ṭ.- urdı 182b/1

ṭahāret it - [Ar.+T.]abdest almak, temizlenmek
ṭ.- e 179a/8 (ṭahāret ide)

ṭaḳ - [T.]takmak
ṭ. 130b/2
ṭ.- up 041a/11

ṭal - [T.]dalmak
ṭ.- arlardı 159b/8

ṭalaḳ [Ar.]dalak
ṭ. 010a/3

ṭalāḳ vir - [Ar.+T.]boş ol demek, boşamak

ṭ. 153b/1
ṭ.- düm 062b/4
ṭ.- mişidi 094b/9

ṭaleb it - [Ar.+T.]istemek, talep etmek
ṭ.- erlerse 206a/7 (ṭaleb iderlerse)
ṭ.- meŋ 191a/8

ṭāliʿ [Ar.] Baht, talih, şans
ṭ.+ i 047a/10

ṭam [T.] ev
ṭ.+ ları 174a/12

ṭam - [T.]damlamak
ṭ.- dı 200a/1

ṭamaʿ it - [Ar.+T.] Açgözlülük etmek
ṭ.- di 060b/6
ṭ.- erler 061b/4 (ṭamaʿ iderler)

ṭamaʿkar [Ar.+Far.] Tamah eden, mal, para vb.ne aşırı derecede istek duyan kimse, aç gözlü.
ṭ.+ dur 161a/12

ṭamar [T.]damar
ṭ. 010a/7, 010a/8, 017a/9, 082a/13
ṭ.+ ı 004a/1
ṭ.+ ıdur 010a/6
ṭ.+ lar 010a/9
ṭ.+ ları 010a/6
ṭ.+ larından 017a/9
ṭ.+ laruŋ 010a/6

ṭamu [Soğd.] cehennem
ṭ. 004a/13, 009b/4, 009b/5, 009b/6,
009b/7, 009b/10, 170b/1, 171a/11, 171a/13,
171b/2, 171b/5, 171b/7, 171b/8, 171b/10,
172a/1, 172b/2
ṭ.+ da 117b/8
ṭ.+ dan 011b/6, 021b/13, 083a/11
ṭ.+ ya 080b/5, 172a/7
ṭ.+ yamı 083a/9
ṭ.+ yı 076a/4
ṭ.+ yıçun 004b/11

ṭamu ehli [Soğd.+T.] Cehennemlik olanlar
ṭ.+ çün 004b/7
ṭ.+ nüŋ 005a/2

ṭamulıḳ it - [Soğd.+T.] cehenneme atmak
ṭ.- di 170b/3

ṭamu odı [Soğd.+T.] cehennem ateşi
ṭ.+ ndan 083a/7, 172a/10

ṭanıḳ [T.] şahit krş. ṭanuḳ
ṭ. 074a/11, 080a/5
ṭ.+ dur 090b/1

ṭanıḳ ol - [T.] şahitlik etmek, tanık olmak
ṭ.- alum 190b/3
ṭ.- sun 085a/8

ṭanıḳlıḳ [T.] şahitlik krş. ṭanuḳlıḳ
ṭ.+ da 018a/12

ṭanıḳlıḳ vir - [T.] şahitlik etmek
ṭ.- di 148b/7, 188b/8
ṭ.- iriz 206b/9
ṭ.- sün 181a/12

ṭanış - [T.] danışmak, istişare etmek
ṭ.- ayın 130b/14
ṭ.- dı 044a/5, 179a/2
ṭ.- dılar 088b/9

ṭaʿn it - [Ar.+T.] Kınamak, ayıplamak.
ṭ.- diler 019a/10
ṭ.- erler 097b/3 (ṭaʿn iderler)

ṭanṭana [Ar.] Gösteriş, gürültü patırtı
ṭ.+ yıla 093b/7

ṭanuḳ [T.] şahit krş. ṭanıḳ

ṭanuḳ dut - [T.] şahit tutmak
ṭ.- dı 014b/9
ṭ.- maḳ 025b/13

ṭanuḳ gel - [T.]şahitlik etmek
ṭ.- meyince 051a/13

ṭanuḳ ol - [T.]tanık olmak, şahit olmak
ṭ.- dılar 013b/5
ṭ.- sun 087a/3
ṭ.- uŋ 196b/8

ṭanuḳlıḳ [T.] şahitlik krş. ṭanıḳlıḳ, ṭanuḳluḳ
ṭ. 073b/2, 075a/7

ṭanuḳluḳ [T.] şahitlik krş. ṭanıḳlıḳ, ṭanuḳlıḳ
ṭ. 025b/11

ṭap - [T.]tapmak, kulluk etmek, ibadet etmek
ṭ. 126a/13
ṭ.- alar 052b/13
ṭ.- anlar 009b/5, 117b/7
ṭ.- anlara 029b/13
ṭ.- aram 050b/5, 077a/8
ṭ.- ardı 028a/5, 036a/7
ṭ.- ardum 207b/3
ṭ.- arduŋ 207b/2
ṭ.- arlar 126b/9, 163a/11
ṭ.- arlardı 029b/8, 044b/5, 050a/2, 181a/4, 181a/6
ṭ.- arlarıdı 163b/11
ṭ.- armışsın 163b/8
ṭ.- arsın 077a/8
ṭ.- arsız 030b/2, 077a/7, 077a/13
ṭ.- asın 020a/12
ṭ.- avuz 077a/6, 126a/14
ṭ.- ayıdı 050a/1
ṭ.- ayın 049b/3, 050a/6
ṭ.- dı 049b/3
ṭ.- dılar 036a/2, 125b/11
ṭ.- duġı 141b/5
ṭ.- duġuŋuz 036b/12
ṭ.- duŋuz 127a/8
ṭ.- ma 050a/13
ṭ.- madılar 126a/9
ṭ.- maġamı 040a/13
ṭ.- maḳ 117a/15
ṭ.- maḳdan 118a/5
ṭ.- maŋ 031a/11, 077b/3, 126a/11, 126a/14
ṭ.- mavuz 126a/14
ṭ.- mazlar 163a/11
ṭ.- mazsın 045a/10
ṭ.- mazsız 142a/9
ṭ.- uŋ 044b/8, 077a/6
ṭ.- up 051b/11

ṭapanca ur - [T.]tokat atmak krş. ṭabanca ur-, ṭabança ur -
ṭ.- dı 191b/6

ṭapıcı [T.]kulluk eden
ṭ.+ lardanvan 049b/13

ṭapu ḳıl - [T.] Hizmet etmek, boyun eğmek, itaat etmek
ṭ.- dı 049b/10
ṭ.- dılar 174a/2
ṭ.- uŋ 181a/9
ṭ.- ur 044b/10, 170a/11, 170a/13
ṭ.- urdı 038b/11

ṭar [T.]dar
ṭ.+ dur 010b/9

ṭara - [T.]taramak
ṭ.- dı 187b/2

ṭaraf [Ar.]taraf, yön
ṭ.+ a 176a/2
ṭ.+ dadur 176a/1
ṭ.+ dan 204a/3
ṭ.+ ına 116b/14

ṭart - [T.]tartmak, çekmek, taşımak
ṭ.- alum 177b/13
ṭ.- arsın 130a/11

ṭaş [T.]taş
ṭ. 005b/2, 021a/6, 024b/6, 024b/8,
025a/4, 037a/2, 037a/3, 057b/13, 059a/5,
060a/2, 069a/10, 069a/11, 089b/8, 122a/9,
122a/12, 134a/13, 134a/14, 136b/10, 136b/11,
137b/12, 151b/7, 154b/5, 161b/13, 172a/3,
177b/9, 177b/11, 178a/1, 185b/3, 185b/13,
192b/9, 204b/12, 204b/13
ṭ.+ a 005b/1, 021b/13, 094a/6, 122a/8
ṭ.+ ca 162a/1
ṭ.+ dan 038b/5, 151b/5, 151b/7, 160a/4,
178a/11, 205a/1
ṭ.+ ı 054b/2, 094a/5, 094a/7, 094a/9,
122a/12, 177b/12, 177b/13, 178a/3, 178a/4
ṭ.+ ıdı 122a/9, 122a/11
ṭ.+ ıla 021b/12, 031a/4, 050b/4, 060a/2,
065b/2, 140b/10, 141b/9, 152a/8, 182b/13,
206a/1
ṭ.+ ına 151b/5
ṭ.+ ından 033a/12
ṭ.+ ıŋ 152a/7
ṭ.+ ısa 052b/4
ṭ.+ lar 009a/5, 154b/6, 158a/4
ṭ.+ ları 004b/11, 063a/9
ṭ.+ larıla 158b/2, 166b/9
ṭ.+ ların 063a/1
ṭ.+ larını 033a/13
ṭ.+ uŋ 005a/12, 005b/4, 008b/8, 178a/4

ṭaşa çal - [T.]taşa vurmak, taşa çalmak
ṭ.- dı 059a/5

ṭaş ol - [T.]taş haline gelmek, taşa dönüşmek
ṭ.- dı 146a/6

ṭaş - [T.]taşmak
ṭ.- dı 173a/9

ṭaşı - [T.]taşımak
ṭ.- dılar 160a/4

ṭaşıt - [T.]taşıtmak
ṭ.- dı 139a/1

ṭaşra [T.] dışarı
ṭ. 015a/3, 050b/11, 067a/5, 082b/4,
133b/4, 169b/11, 186b/13, 207a/9
ṭ.+ dan 051a/4, 065a/6, 174a/13
ṭ.+ ya 117b/2

ṭaşra çıḳ - [T.]dışarı çıkmak
ṭ. 157a/10
ṭ.- ayın 049a/12
ṭ.- dı 049a/13, 062b/6, 075b/7, 168a/7,
171b/6, 180b/4, 186a/11, 191a/4, 195a/7
ṭ.- dılar 108b/10, 118b/8, 129a/10
ṭ.- sun 075b/5
ṭ.- uŋ 205b/8

ṭatlu [T.]tatlı
ṭ. 016a/2, 176b/10
ṭ.+ dur 009a/6, 009a/7
ṭ.+ yıdı 017a/6

ṭavāf it - [T.]tavaf etmek
ṭ.- er 135a/3
ṭ.- erdüm 135a/3, 135a/5 (ṭavāf iderdüm)

ṭavar [T.] davar, küçükbaş hayvan, mal, mülk
ṭ. 176a/8

ṭ.+ ı 067a/4, 088b/5, 148b/3, 193a/11
ṭ.+ ın 114a/2, 155a/5
ṭ.+ ını 201b/10
ṭ.+ lar 023a/11
ṭ.+ ları 041b/2
ṭ.+ ların 067b/9, 099a/2, 099a/4, 113b/3,
122a/14, 141b/12
ṭ.+ larına 041a/3
ṭ.+ umuzıla 041a/2

ṭāvus [Far.]Tavus kuşu krş. ṭāvūs
ṭ. 019a/3, 032a/6, 064b/12, 064b/13,
158b/5, 158b/11
ṭ.+ ı 018b/3, 064a/9
ṭ.+ laruŋ 158b/12

ṭāvūs [Far.]Tavus kuşu krş. ṭāvus
ṭ. 015a/2, 015a/4, 015a/6, 015a/12,
015a/13, 015b/2, 015b/4, 015b/8, 018b/5,
166a/1
ṭ.+ ı 020b/6

ṭayan - [T.]dayanmak, yaslanmak
ṭ.- dı 168b/13

ṭāye [Far.] Sütnine, bir çocuğa süt veren ve bakan câriye, dadı, taya
ṭ.+ ler 097b/7

ṭayı [T.]dayı
ṭ.+ sı 116a/15

ṭayy-ı zemīn ol - [T.] Bir yerden atlarcasına geçmek
ṭ.- dı 100b/7

ṭılsım [Ar.] sihir, büyü
ṭ. 159a/11

ṭobṭolu [T.]dopdolu krş. ṭopṭolu
ṭ. 174b/2

ṭoġ - [T.]doğmak
ṭ.- a 040b/12, 060b/2
ṭ.- acaḳ 096b/11
ṭ.- an 024a/5, 024a/6, 035a/12, 100a/8
ṭ.- ar 192a/1
ṭ.- dı 008a/4, 008a/6, 008a/8, 008a/9,
040b/13, 043a/8, 047a/11, 047a/13, 049b/6,
071a/10, 096b/11, 154a/2, 188b/12, 192b/9
ṭ.- mış 189b/13

ṭoġan [T.]doğan
ṭ. 164a/3, 164a/4, 164a/7
ṭ.+ a 164a/9
ṭ.+ ı 164a/3
ṭ.+ ıla 164a/3

ṭoġra - [T.]kesmek
ṭ.- dılar 059a/13

ṭoġrı [T.]doğru
ṭ. 010a/1, 050a/12, 051a/2, 051b/4,
078b/9, 106b/12, 114b/5, 140a/13, 205a/10

ṭoġrı yol göster - [T.]rehberlik etmek, yol göstermek
ṭ.- di 107a/4

ṭoġrılıḳ [T.]doğruluk
ṭ.+ ına 188b/8 (ṭoġrılığına)

ṭoġur - [T.]doğurmak
ṭ.- dı 188a/6
ṭ.- maġa 100b/2
ṭ.- umadı 060b/8
ṭ.- ur 040b/9

ṭoḳsan [T.] doksan
ṭ. 008a/6, 057a/3, 140b/12

ṭoḳsan ṭoḳuz [T.]
ṭ. 152b/8, 154a/7, 154a/9

ṭoḳun - [T.] dokunmak

ṭ.- dı 135a/6
ṭ.- urdı 204a/11

ṭoḳuz [T.] dokuz sayısı
ṭ. 047b/6, 090a/10, 094b/3, 094b/4,
154a/2, 169b/7, 192a/13
ṭ.+ dur 090a/11
ṭ.+ ı 125b/10, 192a/13

ṭoḳuz biŋ [T.]dokuz bin
ṭ. 005a/13

ṭoḳuzuncı [T.]dokuzuncu
ṭ. 136a/11

ṭoḳuz yüz elli [T.]dokuz yüz elli
ṭ. 031a/13, 034b/3

ṭol - [T.]dolmak
ṭ.- ar 003b/4, 046a/1, 185b/4
ṭ.- arıdı 041a/6
ṭ.- dı 002a/2, 168a/11, 192b/9, 200b/13,
201a/15
ṭ.- mış 047a/6
ṭ.- mışdur 096a/1
ṭ.- sun 168b/11

ṭola - [T.] dolamak
ṭ.- dılar 200b/7

ṭoldur -[T.] doldurmak
ṭ.- a 085b/5
ṭ.- dı 081b/8
ṭ.- dılar 052a/2, 062a/1, 062a/4, 108b/6,
113b/15, 173b/9, 185b/1, 193b/10
ṭ.- maz 178a/7

ṭolu [T.]dolu
ṭ. 008b/8, 113a/6, 131a/5, 131b/5

ṭomar [Yun.] Boru şeklinde bükülmüş deri kâğıt vb.
ṭ. 207a/13

ṭon [T.]don, elbise
ṭ. 048a/6, 122b/11, 174a/13
ṭ.+ ı 171b/10
ṭ.+ ıla 081a/5
ṭ.+ ın 057b/7, 062b/9, 076b/4, 085b/4,
134a/7, 167b/5, 176b/9, 176b/10, 187b/2
ṭ.+ lar 045b/8, 071a/12, 092b/1, 097b/11,
098a/11, 122b/13, 177b/6, 194b/8
ṭ.+ ları 005a/2, 122b/8, 165a/2
ṭ.+ larıla 072a/3, 172b/10
ṭ.+ ların 182b/9
ṭ.+ umuz 069b/2, 104b/1, 122b/9

ṭonat - [T.]donatmak, giydirmek , giydirip kuşatmak
ṭ.- ayın 154b/13
ṭ.- dı 075a/12
ṭ.- mayınca 145a/5

ṭonlıḳ [T.] elbiselik
ṭ. 097b/9, 106a/11

ṭoŋlu [T.] elbiseli, tam teçhizatlı
ṭ. 108b/8

ṭoŋuz [T.] domuz
ṭ. 190b/11, 191b/11, 191b/12

ṭop [T.]top
ṭ. 072a/6, 182b/6, 182b/7, 201b/1

ṭopraḳ [T.]toprak
ṭ. 020b/5, 031b/5, 061b/4, 116a/2,
116b/3, 125a/8, 128a/8, 173a/9, 178a/4,
178a/7, 198b/13, 199a/4, 201b/2, 201b/3
ṭ.+ dan 011b/9, 064b/8
ṭ.+ ı 011b/9, 116a/6, 125b/5, 176b/13 (ṭoprağı)

ṭ.+ ıla 173b/9, 185b/1
(ṭoprağıla)

ṭopṭolu [T.] dopdolu krş. ṭobṭolu
ṭ. 031b/5

ṭopuḳ [T.]topuk
ṭ.+ da 010a/5

ṭoy - [T.] doymak
ṭ.- a 177b/11
ṭ.- arlardı 190b/9
ṭ.- asın 177b/11
ṭ.- dı 083b/4
ṭ.- dılar 083b/5, 162b/8
ṭ.- ınca 160a/12
ṭ.- maduŋmı 035a/3
ṭ.- sun 083b/2
ṭ.- unca 034a/8

ṭoy [T.] düğün

ṭoy eyle - [T.] düğün yapmak
ṭ.- diler 186a/8

ṭoy it - [T.] düğün yapmak
ṭ.- diler 196b/10

ṭoyur - [T.] doyurmak
ṭ. 045a/12
ṭ.- ayın 154b/13
ṭ.- maġa 160b/5
ṭ.- mayınca 145a/4

ṭūfān [Ar.] Nuh peygamber zamânında dünyâyı kaplayacak şekilde yağan çok şiddetli yağmur, çok şiddetli yağmur ve fırtına
ṭ. 063a/1, 071a/5, 071a/10, 111b/13
ṭ.+ dan 034b/4, 174b/4
ṭ.+ ıla 041b/9

ṭūl-i ʿarż [Ar.] Yeryüzünün uzunluğu
ṭ.+ ı 063a/6

ṭulūʿ [Ar.] Doğmak, ortaya çıkmak; varlık göstermek
ṭ.+ ı 047a/10

ṭuman [T.] duman, sis
ṭ. 024a/13

ṭur - [T.]durmak
ṭ. 039b/8
ṭ.- ası 005b/4
ṭ.- ayın 049a/12
ṭ.- dı 122b/6, 123b/6, 126b/8, 131a/2,
195a/7
ṭ.- dılar 121b/9, 131a/8, 132a/14
ṭ.- duŋ 132b/7
ṭ.- maya 128b/5
ṭ.- un 082b/10
ṭ.- unca 166b/1
ṭ.- uŋ 123b/7
ṭ.- up 117a/6
ṭ.- ur 136b/10
ṭ.- urdı 155a/5

ṭurı-gel- [T.] ayağa kalkmak, kalkmak krş. ṭuru-gel -
ṭ.- di 011a/9
ṭ.- diler 190b/11

ṭuru-gel - [T.] ayağa kalkmak, kalkmak krş. ṭurı-gel -
ṭ.- di 031a/5, 147b/3

ṭurra [Ar.] tokmak, davul tokmağı
ṭ.+ lar 055b/9

ṭut - [T.]tutmak
ṭ. 110a/1, 123a/15, 133a/8, 133a/11,
200a/10
ṭ.- ardı 152b/7
ṭ.- ardum 074a/6
ṭ.- dı 109b/15
ṭ.- maduġıŋdan 132b/5
ṭ.- man 141b/2
ṭ.- mazuz 120b/8
ṭ.- uŋ 054b/5, 121a/1
ṭ.- up 134b/8

ṭuy - [T.]duymak
ṭ.- dılar 207a/2
ṭ.- madılar 059a/13
ṭ.- masun 016a/3
ṭ.- masunlar 195b/2

ṭuyūr [Ar.] Kuşlar
ṭ. 160a/9, 169a/3

ṭuz [T.] tuz
ṭ. 159a/9

-U-

u [Far.] Ve" bağlacının nazımda sessiz harfle biten Arapça ve Farsça kelimelerden sonraki okunuşu [Aynı bağlaç sesliyle biten bir kelimeden sonra vü okunur
u. 036a/3, 041b/8, 073a/2, 169a/3

ucı ḳutlu[T.] soylu, iffetli
u. 195b/5

ucından [T.] yüzünden, sebeple krş. ucuŋdan
u. 041a/6, 140b/1

ucumdan[T.] yüzümden, sebeple
u. 180b/8

ucuŋdan [T.] yüzünden, sebeple krş. ucından
u. 195b/9

ucuzlıḳ [T.] ucuzluk, bolluk, bereketlilik
u. 081b/11
u.+ dur 079a/4

uç [T.] uç, sebep
u.+ dan 016b/11
u.+ ı 001b/7, 169b/11
u.+ ıla 135a/6
u.+ ında 013a/10, 102b/4, 176a/12
u.+ ından 160a/12
u.+ ını 177a/3
u.+ una 185a/8

uç - [T.] uçmak
u.- a 064a/13, 189b/11
u.- am 164a/8
u.- ar 164a/4, 189b/12
u.- ardı 164a/4
u.- arduḳ 029a/3
u.- asın 164a/5
u.- dı 055b/4, 055b/5, 056a/3, 153a/7,153a/8, 164a/13
u.- dılar 164a/3, 164a/11
u.- dıʿ avrat 039b/6
u.- maduŋ 164a/10
u.- mış 074a/10
u.- up 157b/3

uçmaḳ [Soğd.] cennet
u. 007b/9, 007b/10, 007b/11, 007b/12,
007b/13, 009b/9, 010a/10, 011b/10, 014a/3,
014a/6, 014b/3, 014b/10, 014b/11, 015a/3,
015a/5, 015b/7, 016a/9, 016b/6, 022b/2,
024b/2, 027b/5, 029a/5, 039b/2, 048a/5,
081a/4, 083b/9, 085b/11, 171a/11
u.+ a 012b/13, 014a/7, 014b/10, 015a/8,
015a/13, 015b/2, 015b/4, 015b/8, 015b/10,
016a/3, 016a/4, 016a/8, 018b/1, 018b/2,
054b/12, 084a/1, 116a/14
u.+ da 013a/2, 015a/10, 021b/3, 033a/8,
110b/13, 137b/1, 156b/1, 157a/2
u.+ dan 014a/8, 015a/1, 015a/3, 015b/13,
016b/9, 018a/4, 018a/12, 018b/10, 019a/4,
019b/7, 019b/8, 021b/1, 021b/2, 022a/5,

026a/3, 027a/4, 027b/7, 048b/6, 052b/1,
052b/2, 059b/8, 101b/5, 148a/6, 168a/1 (uçmaġa)
u.+ ı 007b/8, 015a/8, 018a/5 (uçmaġı)
u.+ ıla 018a/8 (uçmaġıla)
u.+ lar 009a/1
u.+ ları 018a/7
u.+ uŋ 009a/8, 014b/12, 015b/1, 022a/10, 136b/3 (uçmaġuŋ)

uçmaġa sür - [Soğd.+T.] Cennete göndermek
u.- eler 083a/8

uçmaġa var - [Soğd.+T.] Cennete girmek
u.- uŋ 083a/11

uçun [T.] sebep
u. 098a/8

uçundan [T.] Yüzünden, dolayı
u. 099b/12, 127b/2

uçur - [T.] Havalandırmak, yerden yükseltmek, uçurtmak
u.- dı 033b/11
u.- uŋ 185b/6

uġra - [T.] uğramak, ziyaret etmek
u.- dı 047a/4, 070b/13, 131b/14, 151b/5,
174a/7, 179a/5, 179b/12, 198a/9
u.- dılar 138b/5, 171b/13, 178a/9, 182b/9,
199a/8
u.- dıram 151a/3
u.- duŋ 153b/10
u.- duŋmı 172a/1
u.- madılar 153b/10
u.- ya 176a/6
u.- yasın 198a/8
u.- yup 020a/7

uġraş - [T.] Mücadele etmek, Savaşmak, mücadele etmek
u.- dı 094a/13
u.- dılar 043b/12, 103b/9, 153b/8, 182a/10
u.- duḳları 149a/7
u.- maġa 205b/3
u.- sın 055a/6
u.- up 103b/4
u.- ursa 151b/12

uġun - [T.] Bayılacak hale gelmek, bayılmak, aklı başından gitmek
u.- duġı 076a/5

ulal - [T.] büyümek, yetişkin olmak
u.- dı 184a/7, 189a/12

ulaş - [T.] Belli bir yere varmak, belli bir kimse veya şeye erişmek, vâsıl olmak
u.- dı 147b/3
u.- ur 004a/1

ʿulemā [Ar.] Âlimler, bilginler
ʿu. 005b/8, 057a/8, 097a/4

ulu [T.] Büyük, yüce, değerli.
u. 007a/1, 015b/12, 020a/6, 030a/4,
036a/10, 042a/8, 042a/10, 043b/3, 044b/5,
044b/6, 044b/12, 045a/8, 045b/5, 047b/1,
051a/3, 070b/2, 084b/12, 087b/11, 135b/3,
137a/13, 137b/9, 149a/13, 149b/5, 151b/11,
163b/5, 163b/13, 164a/7, 164b/4, 166b/5,
167a/6, 174b/1, 181a/4, 185a/4, 185a/13,
190a/1, 197a/2
u.+ dur 049a/5
u.+ lar 164b/6, 175b/8, 175b/9, 198b/2
u.+ ları 041a/9, 041a/10, 051b/2

u.+ ların 112a/15, 157b/7, 198b/2
u.+ larından 134a/4, 198a/13
u.+ larıydı 124a/15
u.+ m 049a/4
u.+ ŋuzdı 157b/7
u.+ sı 038b/9, 049a/4, 049a/5, 049a/6,
049a/9, 093b/10, 160b/11, 166a/13, 177b/3
u.+ sıdur 006b/8, 007b/4, 035b/10, 043a/4,
135b/3, 194a/12
u.+ sına 177a/9, 177a/10, 177b/2
u.+ sından 177a/9, 177b/2
u.+ sı 036a/8
u.+ sunı 161a/4
u.+ yıdı 139b/8

ulu ḳıl - [T.] Ulu kılmak, yüceltmek, saygı göstermek
u.- acaḳ 010b/3
u.- dı 011b/5

ulu - [T.] ulumak, köpek, kurt, çakal vb. hayvanlar uzun, iniltili, ağlar gibi bir ses çıkarmak
u.- ma 106a/3

ulūhiyet [Ar.] Yüce makam
u.+ in 117b/4

ululan - [T.] büyüklenmek, kendini üstün görmek, büyüklük taslamak
u.- urmısın 194b/3

ululıḳ [T.] büyüklük, yücelik krş. ululuḳ
u. 127a/8
u.+ ıdur 189b/5 (ululığıdur)
u.+ ın 002b/2 (ululığın)

ululuḳ [T.] büyüklük, yücelik krş. ululıḳ
u. 102a/5
u.+ ı 002a/5 (ululuġı)
u.+ ın 003b/1 (ululuġın)

uluraḳ [T.] daha büyük
u. 137b/4

uma-gel- [T.] Umut ederek gelmek. Ummak, istemek
u.- diler 084b/7
u.- dük 089a/9

umu [T.] İstek, arzu, ümit
u.+ muz 037b/13

un [T.] un
u. 182a/4

unıt - [T.] unutmak krş. unut -
u.- a 084b/2

unut - [T.] unutmak krş. unıt -
u.- dı 017a/7, 022b/2, 059a/12
u.- dılar 059a/13
u.- dum 078b/8, 138b/4
u.- duŋ 133a/15
u.- duŋmı 105a/5, 136a/4
u.- maduŋmı 092b/7, 095b/1
u.- masunlar 133b/12
u.- muşın 137b/12
u.- urlardı 144a/10

unutdur - [T.] unutdurmak
u.- dı 048a/11, 077b/11

unudıl - [T.] unutulmak
u.- mış 087a/4

ur - [T.] vurmak krş. vur-
u. 021a/9, 114b/8, 115b/8, 122a/8, 148a/2, 148b/10
u.- a 050a/12, 129a/6
u.- alar 207b/8
u.- am 147b/3, 148b/6, 189b/11
u.- an 071a/7
u.- asın 147b/3, 148b/10
u.- dı 021a/10, 027a/1, 056a/2, 066a/6,
097a/7, 098a/7, 114b/6, 114b/10, 115b/9,

148a/3, 149b/2, 152a/8, 152a/9, 159a/4,
187b/10, 201b/6, 202b/4
u.- dılar 014a/11, 129a/11, 129a/12, 129a/14,
131b/7, 132a/14, 181b/13, 182b/13
u.- dıöldürdi 140a/9
u.- dısa 182b/12
u.- dum 071a/8
u.- ma 147b/3
u.- maġa 201b/1
u.- mış 177b/7
u.- sunlar 130a/1, 201a/3
u.- uŋ 185b/5
u.- up 162b/12
u.- ur 045b/9
u.- uram 101a/4
u.- urdı 122a/13, 154b/7
u.- ursa 103a/10
u.- uruz 135a/8

urġan [T.] kalın ip
u.+ ı 108b/5

urış - [T.] savaşmak, dövüşmek
u. 152a/6
u.- dılar 192a/6
u.- ırsız 098b/7
u.- ur 098a/13, 098b/1, 098b/6

ʿuryān [Ar.] Çıplak
ʿu. 017a/11, 017b/4, 174b/7
ʿu.+ ıdı 019a/4

ʿuryān ol - [Ar.+T.] Çıplak olmak
ʿu.- mış 153a/9

uşı git - [T.]aklı gitmek, kendini kaybetmek
u.- di 103b/13

uş [T.]işte, şimdi
u. 011b/12, 016b/6, 039a/2, 040a/5,
046b/1, 049a/7, 053a/7, 055a/2, 059b/13,
066a/3, 069b/3, 071a/1, 072a/1, 073a/7,
090a/11, 092a/3, 092b/8, 092b/11, 093a/10,
093b/13, 095a/2, 095a/6, 100b/1, 103b/3,
104a/7, 106b/5, 111a/13, 113b/11, 114a/11,
114b/7, 120b/2, 124a/12, 125b/8, 141b/10,
160b/4, 164b/11, 171a/12, 172a/1, 176a/4,
176b/1, 180b/7, 182a/8, 183a/6, 183b/6,
189b/9, 191a/7, 191b/7, 191b/8, 196a/8,
197b/2, 197b/3, 197b/7, 197b/11, 198b/3,
200a/8, 201a/1, 203b/13, 206b/8, 207b/3

uşat - [T.] Kırmak, parçalamak
u.- a 050b/10
u.- dı 051a/8
u.- duŋ 051b/2
u.- mış 051a/8

uşbu [T.] Bu, işte bu
u.+ nuŋ 058b/9

uşda [T.] Şimdi, işte
u. 037b/11, 037b/13, 045b/1, 045b/2,
063b/10, 069a/3, 069a/7, 092a/8, 106b/7,
144b/8

uşol [T.] işte o
u. 179a/7

uta - [T.] parçalamak, kırmak
u.- dı 051a/4

utan - [T.] utanmak
u.- alar 084b/5
u.- dı 136b/11, 188a/4
u.- dılar 165a/5
u.- duġından 188a/8

u.- duḳlarından 165a/7
u.- ırız 206b/9
u.- mayayınmı 073b/10
u.- mazsın 133a/6
u.- uŋ 069a/1
u.- uram 073b/8
u.- urdı 094b/13
u.- ursın 073b/9

utlu eyle - [T.] mahçup düşürmek, utandırmak
u.- ye 074a/12

uvan - [T.] ufalanmak.
u.- dı 204b/13

uy - [T.] tâbi olmak, ayak uydurmak
u.- an 020a/5, 038a/5, 041b/3
u.- anlar 038a/7
u.- anları 031b/9
u.- anların 141b/11
u.- arsın 023b/6
u.- asın 106a/6
u.- avuz 141b/6
u.- dı 017b/3, 182b/11
u.- dılar 190a/13
u.- madılar 142a/6
u.- maz 058a/1
u.- mazlar 124a/12, 190a/11
u.- mazlarıdı 041b/6
u.- mazuz 030b/3, 142a/7
u.- uŋ 150a/12, 205a/8

uyaḳ - [T.] Dönmek, gurûb etmek, batmak
u.- an 049b/5
u.- dı 049b/3, 049b/7

uyan - [T.] uyanmak
u.- a 178b/1
u.- dı 013a/11, 034a/12, 039a/8, 039b/8,
045b/7, 046a/6, 057b/6, 078b/3, 093b/5,
184a/11, 196b/11, 199a/2
u.- dılar 183a/12, 191a/12
u.- duḳ 183b/6
u.- dum 046a/1

uyar - [T.] uyandırmak
u. 178b/4

uydur - [T.] uydurmak, beraberine almak, ikna etmak
u.- dı 057b/8
u.- madı 037a/9
u.- umadı 055a/7

uyḳu [T.] uyku
u. 013a/4, 034a/9, 039a/6, 039a/10,
093b/4, 183a/7, 183b/12, 184a/10, 198b/13
u.+ dan 034a/11, 057b/6, 093b/5
u.+ sı 013a/3
u.+ sından 178b/1, 178b/3
u.+ yamı 172b/2

uyḳuya meşġūl ol - [Ar.T+Ar.] uyumaya çalışmak
u.- dı 156a/8

uyluḳ [T.] Bacağın kalçadan dize kadar olan kısmı
u.+ ları 185b/3
u.+ uŋ 185b/11 (uyluġuŋ)

uyu - [T.] uyumak
u.- dı 013a/3, 013a/6, 034a/10, 039a/10,
156a/9, 172b/1, 180b/5, 184a/10, 198b/13,
199b/8
u.- dılar 183a/7, 183b/12, 191a/11, 198b/13
u.- duġı 198b/13
u.- madum 034a/9
u.- mazdı 156a/5
u.- mışam 194a/11
u.- r 024b/7
u.- yam 034a/9

uyurdla - [T.] seçmek, ayırmak krş. uyurtla-

u.- dum 100b/13

uyurtla - [T.] seçmek, ayırmak krş. uyurdla-
u.- dılar 176a/10

uyuş - [T.] pıhtılaşmak
u.- mış 197b/1

uza - [T.] Zaman bakımından uzun olmak, çok sürmek
u.- dı 017a/13

uzat - [T.] İleriye doğru yöneltmek
u.- dı 173a/2

uzun [T.] uzun
u. 035a/2, 037a/8, 054a/11, 104a/4,
110a/3, 118b/12, 150b/4, 175b/2, 175b/3
u.+ ı 031b/10, 044a/8, 158b/2, 160a/5,
166a/2, 177a/1
u.+ ıdı 158a/11
u.+ ınca 150a/7
u.+ ıyıdı 158a/8
u.+ udı 150a/5
u.+ uyudı 160a/2

uzunluḳ [T.]uzunluk, boy
u.+ ı 001b/7 (uzunluġı)

-Ü-

ü [Far.] Ve" bağlacının nazımda sessiz harfle biten Arapça ve Farsça kelimelerden sonraki okunuşu [Aynı bağlaç sesliyle biten bir kelimeden sonra vü okunur
ü. 036a/9, 169a/3

ücret [Ar.] Bir hizmet ve emek karşılığında ödenen para veya mal
ü. 139a/3

üç [T.] üç sayısı
ü. 015a/9, 015a/11, 020a/11, 030b/9,
034a/5, 036a/8, 037a/11, 037b/5, 041a/12,
041b/1, 042a/6, 046b/2, 046b/3, 048b/5,
049a/2, 050b/9, 052a/4, 052b/3, 055b/6,
058b/4, 061b/11, 063a/11, 074a/4, 075a/8,
076b/12, 081b/9, 081b/10, 088a/10, 099a/1,
114a/7, 114a/14, 116b/14, 121b/4, 130a/6,
130a/9, 130b/4, 130b/10, 130b/12, 130b/13,
137a/9, 142b/9, 144b/5, 146a/8, 146b/2,
151b/7, 151b/12, 152a/7, 152b/3, 154b/10,
155a/5, 160b/3, 168b/8, 170b/6, 170b/8,
170b/10, 172a/1, 174a/8, 177a/9, 177b/2,
185a/1, 187b/11, 188a/13, 189a/4, 190b/11,
191b/4, 192a/9, 193b/5, 193b/8, 194a/11,
197a/5, 198a/4, 198a/12, 201a/6, 205a/2,
205a/3, 206b/5, 207a/7
ü.+ de 152a/10
ü.+ dür 189a/4

üç biŋ [T.] üç bin sayısı
ü. 067a/4, 205b/10

üç biŋ elli [T.] üç bin elli sayısı
ü. 031a/13

üç biŋ yüz [T.] üç bin yüz sayısı
ü. 178b/12

üçer [T.] üçer adet
ü. 007a/7, 007a/8

üçünci [T.] üçüncü, üçüncü sıradaki

ü. 004a/4, 004a/8, 004b/2, 006a/9,
007b/10, 009a/10, 009b/5, 022b/4, 023b/2,
028b/12, 032a/13, 048a/12, 058b/9, 082a/7,
134b/5, 135b/4, 152b/6

üç yüz [T.] üç yüz sayısı
ü. 031a/2, 031b/11, 183a/9

üç yüz altmış [T.] üç yüz altmış sayısı
ü. 004b/3, 004b/4, 007a/7, 036a/7

üç yüz altmış altı [T.] üç yüz altmış altı sayısı
ü. 007a/8, 007a/9

üç yüz biŋ [T.] üç yüz bin sayısı krş. üç yüz piŋ
ü. 115a/14

üç yüz on üç [T.] üç yüz on üç sayısı
ü. 032a/11

üç yüz piŋ [T.] üç yüz bin sayısı krş. üç yüz biŋ
ü. 114a/8

üdür - [T.] seçmek, ayırmak
ü.- di 203a/6

üfür - [T.] üflemek, üfürmek
ü. 003b/10
ü.- di 003b/10

ügürtle - [T.] seçmek, ayırmak
ü. 121a/15
ü.- di 121b/2

üleşdür - [T.] paylaştırmak, bölüştürmek
ü.- di 080b/10
ü.- diler 093a/7, 201b/10, 201b/12
ü.- elüm 201b/12
ü.- ürdi 078a/12, 081b/13
ü.- ürem 095a/12

ümīẕ [Far.] ümit
ü. 059b/9, 092a/8
ü.+ dür 197a/9
ü.+ e 106b/1
ü.+ in 091a/7
ü.+ iŋüz 091a/6
ü.+ leri 116b/5
ü.+ ü 090b/3
ü.+ üm 092a/11

ümīẕ dut - [Far.+T.] Ümit etmek
ü.- arun 132b/13

ümīẕin kes - [Far.+T.] ümidini kesmek
ü.- di 120a/2

ümīẕ - [Far.] umulmak
ü.- ür 131a/15

ümmet [Ar.] Bir peygambere îman edenlerin, onun getirdiklerine inanıp tâbi olanların meydana getirdiği topluluk
ü.+ den 121a/10
ü.+ dür 126b/3
ü.+ i 133b/11, 137a/4
ü.+ ine 076a/5, 140a/4
ü.+ ini 126b/2
ü.+ iyle 135b/8
ü.+ lerinedür 101a/7
ü.+ lerümüŋ 124a/15
ü.+ lerüŋ 123b/9
ü.+ üm 126b/3, 140a/2
ü.+ ümde 139b/13
ü.+ üme 028b/5, 191b/11
ü.+ üŋ 126b/5
ü.+ üŋdedür 003b/7

Ümmet-i Muḥammed [Ar.] Hz. Muhammet'e inanan topluluk
ü. 063b/7, 063b/9, 085b/11
ü.+ e 063b/11

ün [T.] ses, avaz

ü. 073a/9, 073a/10, 193a/1
ü.+ in 066b/4, 190a/7
ü.+ inden 106b/9, 182b/12
ü.+ üni 063b/11

üre - [T.] çoğalmak, sayısı artmak
ü.- di 008a/4, 008a/13

ürk - [T.] korkmak, ürkmek
ü.- diler 012a/1, 017b/3
ü.- üp 043a/13

üst [T.] Bir şeyin yukarıya, göğe doğru bakan yüzü, yüzeyi.
ü.+ i 190b/7
ü.+ imüze 121a/5
ü.+ inde 010a/3, 091b/10, 104b/10, 185b/5,
191b/3, 195a/8
ü.+ inden 008b/10, 062a/11, 093b/9, 202b/8
ü.+ ine 002b/6, 002b/9, 003a/5, 003b/12,
004b/8, 015a/11, 018b/7, 052b/3, 052b/6,
053a/12, 055b/7, 064a/8, 065b/4, 069a/11,
078a/10, 089b/7, 093a/13, 093b/7, 093b/11,
095a/3, 118b/11, 120b/13, 121a/3, 122b/5,
137b/12, 153a/10, 158a/12, 159a/11, 162b/12,
165a/11, 166a/5, 166a/6, 166a/7, 167a/12,
168b/10, 178a/4, 182b/13, 185b/3, 193a/12,
194a/6, 201b/3, 201b/7, 202a/14, 202b/9
ü.+ lerinde 122b/6
ü.+ lerine 120b/15
ü.+ ümce 164a/5
ü.+ ümüze 121a/4
ü.+ ünce 164a/8, 164a/10
ü.+ ünde 032a/12, 195a/7
ü.+ üne 004a/2, 015a/12, 030a/8, 043b/11,
062a/7, 069a/10, 074b/9, 153b/11, 196a/7
ü.+ üŋde 061a/2

üstüŋe gel - [T.] Üzerine doğru hücum etmek veya hücum edercesine baskı yapmak.
ü.- diler 203b/13

üstāẕ [Far.] Herhangi bir ilimde veya sanat alanında bilgi ve söz sâhibi olan
ü. 189b/4
ü.+ ımış 110a/12

üstün ol - [T.]değerli olmak, üstün olmak
ü.- sun 103a/8

üş - [T.] Üşüşmek, toplanmak
ü.- di 055b/1
ü.- diler 075b/7
ü.- erdi 030b/13

üşen - [T.] Çekinmek, ihtiraz etmek, korkmak, sakınmak, bıkmak
ü.- di 022a/9, 142a/10
ü.- diler 055b/10
ü.- düm 173b/2
ü.- me 164a/8, 194a/4
ü.- mezler 124a/9
ü.- mişidi 182b/1
ü.- üp 065a/7
ü.- ürler 124a/8
ü.- ürsin 046b/10

üşendür - [T.] Rahatsız etmek, korkutmak
ü.- diler 141b/2
ü.- e 164b/9
ü.- meŋ 065b/12, 066a/1
ü.- meye 092a/1
ü.- meyesin 106b/6
ü.- meyevüz 144b/8
ü.- mişler 194a/1
ü.- üŋ 111a/3
ü.- ürlerdi 111a/4

üz - [T.] koparmak
ü.- di 017a/4
ü.- emedi 199b/5

üzer [T.] üst
ü.+ e 013b/6, 134a/14
ü.+ ime 020b/4
ü.+ imüzden 071a/7
ü.+ inde 158b/12, 177b/6, 203b/15
ü.+ ine 004b/5, 005b/7, 005b/8, 008b/3,
025b/7, 055a/12, 061b/11, 063a/8, 064a/12,
075a/7, 077b/11, 081b/9, 095a/1, 134a/13,
144b/5, 158b/6, 158b/7, 158b/13, 162b/11,
172a/3, 175a/1, 190a/10, 190b/12, 191b/12,
196a/8, 204b/13
ü.+ iŋde 103a/7
ü.+ iŋüzde 010b/2
ü.+ iŋüze 150b/4
ü.+ ümde 008b/6, 081b/1
ü.+ ümüzde 033b/6
ü.+ üŋde 102a/12, 172a/7

üzere [T.] Niyet, gāye, amaç bildirir, şart bildirir; şartıyle
ü. 002b/4, 026a/2, 033b/4, 033b/8,
039a/4, 042b/7, 044b/13, 045a/1, 048b/2,
050a/7, 052b/3, 052b/7, 076b/8, 158b/5,
171a/7, 172a/4, 198b/13
ü.+ yem 036b/13

üzerine [T.] üstüne
ü. 054a/11

üzre [T.] üzerine
ü. 037a/2, 075a/8

üzül - [T.] Kesilmek, kopmak
ü.- di 017a/9

üzüm [T.] üzüm
ü. 012b/13, 076b/13, 158b/7
ü.+ den 012b/13
ü.+ idi 013a/2

-V-

va'llahu aʿlem [Ar.] Allah en iyisini bilir
v. 096b/5, 186a/13

va'llahu aʿlem bī-ġaybihi [Ar.] Gaybı ve en iyisini Allah bilir
v. 178b/10

vaʿaz [Ar.] Vaaz, nasihat.
v.+ uŋ 132b/4

vācib [Ar.] Yapılması gerekli olan, terkedilmesi câiz olmayan husus
v.+ dür 020a/11
v.+ idi 059a/11

vaʿde [Ar.] mühlet, mehil
v.+ me 169a/12
v.+ si 078a/13, 124b/12

vaʿde it - [Ar.+T.] mühlet vermek
v.- düm 077b/13, 136a/7
v.- mişidi 136a/3

vaʿd [Ar.] vaat

vaʿd et - [Ar.+T.] vaat etmek, söz vermek
v.- dümki 120a/8

vaʿd eyle - [Ar.+T.] vaat etmek, söz vermek
v.- medimi 127a/10

vaftīz eyle - [Yun.+T] vaftiz etmek
v.- sünler 191b/13

vaḥdāniyet [Ar.]Allah'ın tek oluşu, varlığın birliği
v.+ ine 117b/3

vaḥiy [Ar.] vahiy krş. vaḥy

vaḥiy et - [Ar.+T.] Bildirmek, haber vermek krş. vaḥy it -
v.- di 114a/10

vaḥy [Ar.] vahiy krş. vaḥiy

vaḥy gel - [Ar.+T.] vahiy gelmek krş. vaḥy gel -
v.- di 198a/9, 198a/11
v.- dügin 198a/4
v.- e 197a/6

vaḥy gel - [Ar.+T.] Bildirmek, haber vermek krş. vaḥy gel -
v.- medi 050a/1

vaḥy it - [Ar.+T.] Bildirmek, haber vermek krş. vaḥiy et -
v.- di 097a/1

vaḥy ḳıl - [Ar.+T.] Bildirmek, haber vermek
v.- dı 021a/11, 034b/3

vāḳıʿa [Ar.] rüya, düş
v.+ lar 046b/1

vāḳiʿ [Ar.] Bulunan, mevcut
v. 183b/8

vāḳiʿ ol - [Ar.+T.] Gerçekleşme, vuku bulma, meydana gelme
v.- dı 046b/13, 201a/11
v.- mışıdı 060a/4

vaḳt [Ar.]zaman
v. 003a/5, 007a/3, 011a/2, 011b/5,
012a/7, 017a/5, 022a/9, 022b/13, 023a/6,
025a/12, 026b/10, 028a/8, 032b/8, 032b/11,
033b/13, 036b/4, 036b/5, 039a/9, 045a/3,
045a/11, 057a/11, 067a/5, 069b/12, 070b/1,
073b/3, 095b/5, 096b/11, 099b/11, 107b/10,
107b/12, 108a/13, 111b/9, 116b/1, 136b/1,
145b/11, 180a/13, 184b/11, 197b/11
v.+ dan 144a/1
v.+ den 024b/8, 025b/13, 033b/12, 060a/2,
085a/1
v.+ dür 121a/11
v.+ e 067a/8, 098a/11
v.+ en 059b/12, 207b/3
v.+ ı 011b/4, 049b/11, 060b/8, 090b/11,
097b/6, 109a/8, 156a/8, 156b/10, 159a/8,
188a/4, 193a/11
v.+ ın 019b/13, 041a/11, 076a/5, 089b/11,
123b/2, 125a/7, 136a/13
v.+ ına 076a/13
v.+ ında 026b/7, 057a/4, 058a/13, 063a/1,
076a/1, 076a/7, 096a/8, 123a/8, 141b/13,
142b/9, 144a/11, 146b/4, 153a/5, 161b/2,
191a/11, 205a/10, 205b/1
v.+ ıyıdı 065b/7
v.+ idür 036a/13
v.+ lardan 011b/5

vaḳta kim [Ar.+T.] Ne vakit ki, –diği zaman
v. 010a/12

vaḳtehā [Ar.] Ne vakit ki, –diği zaman, zaman zaman
v. 029b/4, 154b/3

vaḳtın [Ar.+T.] Zaman
v. 188b/12

vaḳtsız [Ar.+T.]zamansız, vakitsiz
v. 135b/2

vallahi [Ar.] Allah hakkı için, Allah'a yemin olsun ki anlamlarında yemin sözleri.
v. 156b/5

vallahi aʿlem [Ar.] Doğrusunu, en iyisini Allah bilir.
v. 018b/6

vallahu'l alem [Ar.] Doğruyu en iyi Allah bilir.
v. 028a/2

var [T.] var, yok karşıtı
v. 002a/6, 002a/7, 003a/3, 003b/1,
005b/2, 007a/7, 007a/10, 008b/5, 009b/12,
010a/6, 012a/6, 012b/8, 016b/11, 025b/4,
026a/6, 030a/1, 036b/1, 039a/9, 048a/13,
053b/13, 054b/11, 056a/12, 061a/5, 061b/13,
064a/7, 067b/5, 068b/1, 068b/4, 070a/8,
072b/6, 091b/1, 092a/11, 100b/1, 102a/7,
105b/3, 107a/12, 131b/2, 134b/9, 161a/9,
164b/4, 169b/2, 174b/1, 182a/3, 197b/6,
198b/7, 201a/14
v.+ dı 013a/9, 025a/1, 109a/14, 121b/12,
121b/13, 160b/4, 168a/11, 202a/11
v.+ dığın 177b/13
v.+ dur 002a/10, 003a/1, 004a/10, 004a/12,
004a/13, 004b/3, 004b/7, 004b/10, 004b/11,
005a/2, 005a/3, 005a/7, 005b/7, 006a/6,
006a/8, 006a/10, 006a/12, 006b/1, 006b/2,
006b/4, 006b/5, 006b/9, 006b/10, 007a/1,
007a/8, 007a/9, 007b/5, 007b/6, 009a/1,
009a/2, 009a/4, 009a/6, 009a/8, 009a/13,
009b/1, 009b/2, 009b/3, 009b/11, 010a/9,
012b/7, 012b/10, 014b/10, 015b/9, 016a/9,
023b/8, 025a/8, 025b/9, 027b/8, 027b/9,
039a/4, 042b/3, 044a/11, 044b/3, 046a/10,
049b/4, 058b/4, 061a/2, 072b/6, 081b/1,
082a/8, 085a/4, 089a/6, 089a/7, 100a/9,
102a/12, 103a/8, 104a/3, 104a/4, 106a/5,
106a/11, 107b/4, 108a/11, 119b/9, 120b/5,
120b/6, 120b/7, 137b/6, 139b/2, 140a/13,
141b/9, 142b/13, 149a/9, 154a/7, 156b/2,
161a/12, 161b/13, 163a/2, 164a/7, 164b/11,
166b/13, 171b/8, 171b/10, 172a/8, 175b/4,
175b/7, 175b/13, 185a/4, 198b/8, 202a/9,
202a/12
v.+ durur 006a/12, 006a/13
v.+ ıdı 005a/13, 012b/3, 016a/2, 017a/12,
021b/5, 022a/12, 028b/10, 029a/3, 029b/8,
029b/10, 029b/11, 032b/10, 035b/7, 036a/5,
036a/6, 036a/8, 036a/10, 038a/4, 038a/11,
038a/13, 038b/9, 039a/11, 039b/12, 041a/9,
041b/13, 042a/11, 043b/3, 043b/13, 044a/2,
044b/5, 045a/8, 047a/11, 053b/5, 053b/6,

064b/2, 064b/11, 065b/6, 066b/11, 069a/10,
073a/13, 082a/5, 082a/6, 084b/12, 084b/13,
085a/5, 087b/9, 088a/11, 089a/3, 089b/2,
091a/11, 093a/12, 094b/3, 099a/6, 104b/6,
108b/6, 108b/8, 116a/15, 118b/12, 125a/11,
129b/5, 130a/4, 130a/5, 132b/2, 137a/5,
137b/8, 139a/9, 139b/3, 140b/11, 140b/13,
142b/12, 143b/9, 145b/6, 146a/8, 146b/2,
146b/3, 146b/8, 147a/4, 147b/4, 148b/3,
148b/13, 149a/7, 152a/10, 152b/8, 154a/13,
155a/10, 155a/12, 159a/5, 160a/1, 160a/5,
163a/1, 165b/11, 166a/2, 166a/3, 166a/10,
167a/11, 168a/3, 168b/8, 169a/6, 169a/7,
172b/6, 172b/8, 174b/3, 177b/10, 180b/4,
181a/4, 182a/7, 182a/10, 182b/6, 183a/4,
183b/9, 186a/1, 187b/4, 188b/12, 191a/13,
192b/2, 193a/2, 193a/4, 193a/6, 193a/11,
195a/4, 195b/10
v.+ ıduğın 178a/2
v.+ ıken 135a/1
v.+ ımıssa 145b/9, 146a/11
v.+ ımış 136b/12
v.+ ın 157a/4
v.+ ını 025a/7, 167a/4
v.+ ısa 004a/8, 009a/1, 032a/10, 034a/2,
041b/3, 047b/2, 056a/12, 062a/5, 082a/7,
082a/9, 085b/13, 095a/6, 102a/7, 107b/4,
146a/4, 146a/6, 157b/12, 158a/6, 159b/2,
160a/3, 160a/8
v.+ mı 074a/11, 078a/8, 151b/10
v.+ mıdur 012b/6, 029a/11, 033b/10, 079b/7,
137b/4, 195a/10
v.+ sa 113a/2
v.+ umuzı 113b/12

var ol -[T.] bulunmak
v.- a 090a/2

var - [T.] Gitmek, ulaşmak
v. 030a/13, 031b/4, 043a/10, 043b/2,
045a/12, 047a/5, 050b/8, 054a/10, 057b/13,
059b/7, 064a/8, 080b/8, 102a/6, 102b/13,
103b/7, 104b/4, 105b/10, 113a/3, 119a/13,
123a/14, 123b/3, 130b/9, 134a/13, 137b/7,
139a/3, 144a/12, 144b/3, 146b/7, 148b/2,
148b/10, 151b/3, 152a/5, 153b/1, 155a/5,
155b/1, 159b/12, 160a/12, 163b/10, 179b/3,
179b/4, 180a/7, 185a/1, 192b/4, 193b/12,
194a/4, 194a/7, 196a/3, 196a/10, 196a/12,
205b/3
v.- a 033b/9, 043a/3, 048a/12, 058b/3,
102b/5, 116a/13, 139a/10, 155a/6, 172b/4,
189a/2, 205b/10
v.- acağın 027a/8
v.- alar 124b/3, 124b/9
v.- alum 063a/3, 063a/4, 068a/4, 088b/10,
089a/11, 089b/1, 091a/8, 091b/7, 104a/8,

104b/1, 104b/3, 112a/4, 114a/13, 119b/4,
119b/11, 120a/4, 143a/4, 151b/3, 182b/5,
195b/5, 198b/9, 203b/13, 206b/13, 207a/2
v.- am 054a/9, 078b/12, 124a/8
v.- an 183b/5
v.- anlara 138a/12
v.- asın 027a/10, 045a/4, 124b/13, 130b/1,
198b/11
v.- avuz 104b/4, 114a/15, 131a/15, 141a/13,
181b/12
v.- ayın 015b/1, 047b/6, 058a/1, 092b/3,
097b/9, 100b/6, 123b/7, 124b/1, 137b/7,
137b/12, 142a/1, 147a/3, 166a/13, 186b/4,
198a/12, 205a/6, 205a/11
v.- dı 008a/5, 008a/7, 012a/2, 021a/13,
022a/7, 023a/13, 024a/12, 024b/13, 025a/5,
026b/13, 027b/2, 028b/7, 029a/7, 029a/10,
029b/2, 029b/4, 029b/12, 030a/2, 030b/7,
031a/3, 031a/6, 031a/7, 031b/6, 032a/1,
032a/2, 033b/10, 034a/5, 036a/2, 036b/2,
037a/10, 039a/9, 041a/3, 041b/3, 043a/7,
043b/2, 043b/7, 043b/8, 043b/11, 044a/2,
044a/3, 044a/7, 044a/13, 044b/1, 045a/8,
046a/4, 046b/7, 046b/11, 047a/6, 052b/13,
053b/9, 054b/5, 056a/10, 056b/13, 057b/13,
060a/1, 061b/6, 062b/5, 064a/4, 064a/9,
065b/6, 068a/2, 069b/7, 071a/11, 071b/12,
072a/9, 072b/2, 073b/7, 075a/10, 081b/8,
083b/3, 093b/4, 094a/9, 094a/12, 094a/13,
097a/8, 099a/9, 100a/4, 100a/10, 100b/8,
111b/9, 112a/6, 112b/4, 113a/12, 116a/10,
122b/4, 123a/11, 123b/14, 125b/4, 126b/10,
132a/7, 132a/11, 134a/7, 137b/5, 138b/5,
140a/8, 143a/6, 148b/2, 148b/5, 148b/11,
149b/1, 150a/11, 151b/3, 152a/12, 153a/4,
153a/7, 153b/4, 153b/6, 153b/8, 154a/1,
155a/6, 156a/3, 156b/3, 158a/1, 160a/1,
168a/5, 168a/11, 169b/5, 171b/5, 171b/8,
172b/10, 173a/9, 173a/11, 173b/13, 174a/11,
176a/1, 178b/4, 178b/11, 179a/1, 179b/3,
179b/5, 180a/5, 180a/10, 181a/7, 181a/9,
181b/4, 182a/4, 182a/5, 183a/4, 184a/5,
184a/7, 184a/8, 185a/1, 185a/7, 185a/9,
186a/6, 186b/12, 187a/10, 187b/1, 188a/4,
189a/12, 190a/11, 190a/12, 192b/5, 192b/8,
193b/13, 195a/1, 195a/13, 195b/9, 196a/12,
196b/4, 198a/1, 198a/2
v.- dılar 013b/10, 018b/3, 019b/4, 022a/13,
022b/9, 022b/11, 030a/12, 036b/9, 037b/1,
038a/8, 038b/4, 041a/2, 043a/11, 043b/8,
050b/8, 051a/13, 052a/9, 065a/11, 065b/5,

068a/12, 069a/13, 076a/10, 081a/5, 084a/7,
087b/6, 088a/10, 090a/5, 098a/5, 108b/4,
110b/10, 113b/11, 115a/13, 118a/8, 129b/11,
140b/1, 140b/4, 143a/5, 146b/11, 150b/10,
153b/7, 156b/10, 157b/3, 167b/2, 169b/11,
172a/3, 174b/12, 181a/13, 182a/2, 189a/3,
189a/9, 190a/13, 190b/12, 191b/10, 191b/12,
199b/6, 203b/13, 205b/13
v.- dıʿĪsā 190b/3
v.- du 118b/11
v.- duġıdı 069b/2
v.- duġın 114a/14
v.- duġını 163a/5
v.- duġuŋ 179b/10
v.- duḳça 082a/13
v.- dum 099b/12, 127a/8, 128a/7, 192b/13
v.- ġıl 016a/6, 031b/9, 047a/3, 073b/5
v.- ıcaḳ 069a/6, 207a/6
v.- ıdı 056a/1, 066b/11, 129b/3
v.- ımadı 147a/9
v.- ımadum 058b/10
v.- ımazdı 052a/5
v.- ıram 183b/5
v.- ısa 073a/3
v.- ısaram 196b/2
v.- madı 094b/9
v.- madılar 123a/1, 205a/13
v.- mamışıdı 197a/1
v.- maŋ 205a/13
v.- mayalum 088b/11, 119a/10
v.- mazam 153b/12
v.- mazsaŋuz 119b/5
v.- mazuz 119a/13, 119b/6, 119b/15
v.- mış 175b/7
v.- sa 030b/7, 073b/7, 187a/12
v.- salar 149a/7
v.- sam 176a/7, 188b/10
v.- sun 040a/9, 086b/11, 134a/15, 163b/2
v.- sunlar 092b/2, 094a/12
v.- uŋ 053b/11, 055a/13, 078b/7, 079a/1,
079a/3, 079b/8, 079b/9, 084a/3, 087a/4,
090a/5, 090a/7, 090a/8, 090a/9, 091a/6,
094a/8, 099b/2, 112a/3, 112a/15, 112b/11,
115b/5, 116b/8, 118b/4, 119a/1, 119b/2,
143b/13, 154b/2, 159b/13, 165b/3, 182a/6,
189a/10
v.- up 056b/4
v.- ur 029b/5, 048b/5
v.- uram 106a/2, 202b/12
v.- urdı 030b/12, 031a/1, 052a/4, 139a/9,
152b/8
v.- urduŋ 157a/5
v.- urın 151b/2, 153b/13
v.- urısa 119a/11
v.- urlardı 084a/6
v.- ursa 200b/6
v.- ursam 128b/1, 153b/13, 200b/4
v.- ursaŋuz 084a/4
v.- ursavuz 182b/12
v.- ursın 103a/1, 197a/1
v.- urun 119a/4
v.- uruz 104b/3

varup dur - [T.]gitmek
v.- ur 195b/8

vardığınca [T.] gittikçe
v. 198b/1

varı [T.] Tamam, bütün, hepsi
v. 118a/13

varlıḳ [T.] Bulunma, mevcûdiyet, vücut
v.+ ına 083a/7 (varlığına)

vaṣf [Ar.] Nitelik, özellik, ayrıcalık
v.+ a 015a/4
v.+ ın 002b/3, 099b/1, 171b/3, 171b/5
v.+ ına 171b/7
v.+ ını 005a/13

vaṣfa gelme - [Ar.+T.] Tasvir edilemez, anlatılamaz
v.- z 097a/11

vaṣf it - [Ar.+T.] Niteliklerini saymak, tarif etmek; övmek
v.- emez 079a/9 (vaṣf idemez)
vaṣfın - erdi 171a/11 (vaṣf iderdi)
v.- erler 079b/5 (vaṣf iderler)
v.- ersem 171b/2 (vaṣf idersem)

vaṣiyyet [Ar.] nasihat, öğüt
v.+ dür 034b/8
v.+ i 034b/2, 034b/12
v.+ üm 058b/4, 058b/5, 058b/7

vaṣiyyet eyle - [Ar.+T.] Bir kimsenin sözlü veya yazılı olarak bildirdiği, ölümünden sonra arkasından yapılmasını istediği şey, nasihat, öğüt
v.- düŋ 202a/13

vaṣiyyet it - [Ar.+T.] Bir kimsenin sözlü veya yazılı olarak bildirdiği, ölümünden sonra arkasından yapılmasını istediği şey, nasihat, öğüt
v.- di 025a/13, 034b/5
v.- diginden 191a/9
v.- erem 191a/7 (vaṣiyyet iderem)

vaṣiyyet ḳıl - [Ar.+T.] Bir kimsenin sözlü veya yazılı olarak bildirdiği, ölümünden sonra arkasından yapılmasını istediği şey, nasihat, öğüt
v.- dı 025a/8, 025a/11, 026a/1, 027b/11

vaṣiyyetnāme [Ar.+Far.] Yazılı vasiyet, vasiyet belgesi
v.+ sinde 175b/12

vaṭan [Ar.]vatan, yurt
v.+ uŋuza 039b/10

vāveylā [Ar.] Çığlık, feryat, yaygara
v. 148a/8

vay [T.] Eyvah, yazık
v. 015a/10, 045b/1, 090b/4

vaʿẓ [Ar.] öğüt, nasihat
v.+ mı 132b/7

vaʿẓ eyt -[Ar.T] Öğüt vermek
v.- ürdi 171a/9 (vaʿẓ eydürdi)

vaʿẓ ide ṭūr - [T.]öğüt vermekte olmak, öğüt vermek
v.- urken 132b/4

vaʿẓ it - [Ar.T] Öğüt vermek
v.- e 132b/1 (vaʿẓ ide)
v.- erdi 132a/13, 169a/9 (vaʿẓ iderdi)

ve [Ar.] ve, ile
v. 001b/5, 003a/3, 003a/9, 005a/7, 005a/10, 006a/3, 006b/13, 007a/1, 007a/2, 008a/9, 008a/10, 008a/11, 008b/1, 008b/2, 008b/9, 008b/10, 009a/3, 009b/3, 009b/11, 010a/3, 011a/7, 011b/2, 011b/3, 012a/13, 012b/2, 012b/5, 014b/9, 015b/5, 019a/1, 019a/2, 019a/3, 019a/9, 019a/10, 019a/13, 019b/6, 019b/8, 020b/1, 021a/5, 022a/2,

022a/3, 023b/10, 023b/12, 024a/2, 025a/8,
026a/4, 026a/5, 026a/6, 026a/13, 026b/1,
026b/11, 029b/11, 031a/7, 031a/12, 031a/13,
031b/10, 031b/11, 031b/12, 032a/1, 032a/6,
032a/7, 032a/11, 032a/12, 032a/13, 032b/1,
032b/2, 033a/10, 033a/11, 033a/12, 033b/1,
033b/3, 033b/7, 034b/3, 034b/4, 034b/6,
034b/11, 035a/3, 035a/4, 035a/6, 035a/10,
035b/2, 035b/4, 035b/6, 035b/7, 035b/8,
035b/9, 035b/11, 035b/12, 035b/13, 036a/1,
036a/7, 036a/8, 036a/9, 036a/11, 036a/13,
036b/4, 036b/5, 036b/6, 036b/7, 037a/1,
037a/2, 037a/3, 037a/4, 037a/5, 037a/12,
037b/5, 037b/6, 037b/11, 038a/1, 038a/3,
038a/4, 038a/9, 038a/12, 038b/1, 038b/2,
038b/3, 038b/5, 038b/6, 038b/7, 038b/11,
038b/12, 039a/1, 039b/13, 040a/8, 040a/10,
040a/11, 040a/12, 040b/10, 041a/5, 041b/9,
041b/10, 041b/11, 042a/11, 043a/8, 043b/4,
044a/8, 044a/9, 044a/10, 044a/11, 044a/12,
044b/3, 044b/6, 044b/7, 044b/8, 044b/9,
045a/1, 045a/5, 045a/6, 045a/7, 045a/8,
045a/9, 045b/2, 045b/5, 045b/12, 046a/7,
046a/8, 046a/9, 046a/10, 046a/11, 046b/11,
047a/11, 047a/13, 048a/8, 048b/11, 048b/12,
048b/13, 049a/1, 050a/1, 050a/2, 050a/3,
050a/6, 050b/7, 051a/11, 051a/12, 052a/4,
052b/7, 052b/9, 052b/11, 052b/12, 053a/2,
053b/2, 053b/4, 053b/13, 054a/3, 054a/5,
054a/11, 054a/13, 054b/2, 054b/13, 055a/13,
055b/12, 055b/13, 056a/7, 057a/13, 058a/6,
059b/9, 059b/10, 060b/1, 060b/5, 061a/11,
062b/7, 063a/5, 064a/11, 068a/1, 071b/10,
071b/11, 072b/9, 075a/12, 076a/3, 076a/4,
076b/2, 076b/10, 077b/9, 078b/2, 078b/11,
079a/5, 079a/11, 079b/2, 082a/5, 083a/6,
083a/8, 083b/7, 084b/9, 085a/1, 087a/12,
091a/10, 091a/12, 091b/12, 092a/5, 093a/12,
096b/3, 103a/5, 104a/4, 104b/2, 106a/1,
106a/9, 106b/12, 107a/2, 108b/5, 109a/7,
110a/3, 110a/6, 110a/7, 110b/4, 110b/11,
111b/1, 111b/2, 111b/3, 111b/8, 112b/1,
112b/3, 112b/4, 112b/6, 112b/13, 113a/6,
113a/11, 113b/14, 114a/4, 115a/9, 115b/1,
117a/3, 117b/4, 117b/7, 118b/1, 118b/15,
119a/1, 119a/6, 120a/4, 120b/6, 120b/7,
121a/3, 121a/9, 121b/11, 122a/3, 122a/15,
124a/3, 124a/15, 124b/1, 124b/2, 125a/1,

125a/5, 125b/4, 126a/10,
127a/1, 127b/2,
127b/11, 127b/12, 128a/4,
128a/15, 128b/7,
128b/10, 129a/2, 129a/5,
129a/11, 129a/12,
130a/8, 130a/10, 130b/1,
131a/1, 131a/4,
131b/2, 132a/1, 133a/6, 133a/7,
133b/11,
135a/1, 136b/4, 137b/9,
141b/2, 143b/3,
143b/4, 145b/4, 145b/6,
147b/3, 149a/4,
149b/3, 149b/4, 152b/11,
157b/3, 157b/9,
158a/1, 158a/4, 158a/6, 158b/4,
158b/5,
158b/6, 158b/7, 158b/9,
159b/3, 159b/6,
160a/5, 160a/9, 161b/5,
161b/13, 163a/10,
164b/2, 164b/13, 165b/13,
166a/9, 167a/8,
168a/11, 169b/2, 171a/9,
174b/4, 175a/2,
176b/10, 178a/11, 178b/9,
180b/10, 181a/9,
185a/2, 186a/6, 186a/7,
188b/13, 189a/8,
190a/9, 193b/10, 194a/12,
197a/5, 199a/10,
199a/12, 199b/6, 201b/4,
203b/1, 203b/15,
206b/4, 206b/5, 206b/6,
207b/14

vefāt [Ar.] ölüm
v.+ ı 025a/10, 026b/9, 178b/8
v.+ um 026a/10

vefāt it - [Ar.+T.] Ölmek
v.- di 027b/12, 035b/4, 038a/7,
041b/4,
172b/3, 178b/5, 207b/12

vefāt ol - [Ar.+T.] Ölmek
v.- dı 139b/7

velā [T.] yardım etmek, yardımlaşmak; sadakat ve tasarruf
v. 117b/3

ve'l-ḥāṣıl [Ar.] Sonuç olarak, sözün kısası, kısacası
v. 131b/5

velī [Far.] ama, fakat; şöyle ki
v. 058a/10, 064a/6, 092a/7

velīkin [Ar.+Far.] Lâkin, ama, fakat, velâkin
v. 080a/13

velī ol - [Ar.+T.] Allah dostu olmak
v.- a 169b/3

ver - [T.] vermek
v. 113b/4, 130b/10, 130b/12,
161a/2
v.- di 086a/5, 112b/9, 112b/15,
113a/4,
113a/5, 122b/3, 132b/2,
133a/1, 133b/9,
147a/11, 147b/3, 168a/11,
179a/11, 203a/9
v.- diler 200a/15
v.- dügin 133a/15
v.- dük 141a/9
v.- düm 128b/4
v.- düŋ 132b/6
v.- ecekdi 120a/12
v.- eçekin 124b/14
v.- eler 131a/5
v.- elüm 168a/11
v.- evüz 112b/4
v.- eyimmi 111a/1
v.- içek 130a/3, 200a/6
v.- ip 116a/6
v.- iser 121a/10
v.- iserler 111a/2
v.- me 130b/10
v.- medi 133b/3
v.- mediler 110b/9
v.- medüŋ 134a/1
v.- mege 132a/12

v.- meye 073a/5
v.- meyem 082a/4
v.- mez 060b/2
v.- mezdüm 147b/3
v.- mezim 113b/6
v.- mezin 113b/4, 165b/5
v.- se 122b/4
v.- sin 120a/13
v.- sün 129b/15
v.- üŋ 113b/12
v.- ürdi 130a/8, 130b/12
v.- ürlerse 130b/10
v.- ürüz 112b/13

veribi -[T.] göndermek krş. viribi -
v. 061a/13, 068b/5, 144b/13, 150b/12,
153b/6, 190b/3
v.- di 018a/1, 036a/3, 055a/13, 065b/6,
067a/12, 067b/7, 079b/4, 080a/9, 081a/5,
093a/7, 104b/3, 111b/13, 112a/11, 112b/5,
112b/11, 118a/14, 118b/13, 119a/3, 119b/5,
120b/2, 122a/6, 122b/6, 122b/11, 124a/13,
132a/4, 141a/2, 141b/13, 142b/8, 145b/7,
150a/4, 150b/3, 153b/7, 153b/12, 154a/3,
154b/2, 154b/12, 164b/1, 164b/2, 165b/7,
167a/10, 169a/7, 172b/10, 173a/12, 174a/9,
178b/12, 179b/8, 181b/8, 182a/1, 183a/5,
183a/9, 183b/12, 191a/2, 198b/13, 201a/15
v.- diler 037b/1, 183b/2, 183b/7
v.- düm 093a/8, 164b/11, 169a/1
v.- r 111a/13, 181a/9
v.- yem 165b/3
v.- yen 107b/2
v.- yevüz 164b/10

vesves [Ar.] vehim, kuruntu, şüphe, işkil
v.+ iyile 135b/1

vesvese eyle -[Ar.+T.] Vesveseye kapılmak, kuruntuya düşmek
v.- di 065a/4, 124a/1

vesvese ḳıl - [Ar.+T.] Vesveseye kapılmak, kuruntuya düşmek
v.- dı 018a/10

veyā [Ar.+Far.]veya, ya da
v. 031a/8, 051a/13

veyāḫūẕ [Ar.+Far.] Yâhut, veya
v. 087a/4

vezīr [Ar.] vezir
v. 079a/8, 106a/1
v.+ i 053b/5, 108b/9, 154a/12, 159a/5,
163a/13
v.+ in 054a/13
v.+ ine 054b/3
v.+ iyidi 157b/13
v.+ ler 052b/4, 053a/3, 055b/13, 078b/4,
079a/7, 106a/1, 164b/4, 164b/5, 165b/5,
175b/8
v.+ leri 053a/1
v.+ lerimle 105b/10
v.+ lerin 078b/3
v.+ lerine 052b/3
v.+ lerini 176a/2
v.+ lerinüŋ 053b/4
v.+ lerü 044a/5
v.+ üm 081a/11, 156b/1, 157a/2, 161a/9
v.+ ümdür 046b/7
v.+ üŋ 156b/2

vızıldı [T.] vızıltı
v.+ sından 055b/6

vidāʿ [Ar.] Veda

vidāʿ eyle - [Ar.+T.] Veda etmek
v.- di 021a/4

vidāʿ it - [Ar.+T.] Veda etmek
v.- em 018a/6 (vidāʿ idem)
v.- sün 018a/7

vilādet [Ar.] Dünyâya gelme, doğma, doğum, doğuş
v. 060b/8

vilāyet [Ar.] İl, diyar, ülke, memleket
v. 081b/3
v.+ e 164b/8
v.+ i 173a/11
v.+ in 034a/6
v.+ ini 094a/13
v.+ lerden 082a/2
v.+ ümüzde 204b/11
v.+ ümüzi 108a/7

vildān [Ar.] Allah'ın cennettekilere hizmet için nurdan yarattığı güler yüzlü ve tatlı dilli hizmetçiler
v. 006a/13

vir - [T.] vermek
v. 013b/1, 024a/5, 060b/5, 081a/7, 081b/3, 089a/7, 091b/6, 094a/12, 096a/10, 102a/9, 102a/10, 124b/15, 147a/4, 149a/12, 154a/8, 155b/6, 160a/11, 163b/2, 179a/3, 179a/11, 180b/8, 183b/5, 185a/5, 185a/6, 195b/8, 202a/1
v.- di 013b/2, 021b/4, 023b/11, 024a/13, 026a/12, 027a/12, 028b/3, 034a/5, 034a/6, 034a/7, 037a/2, 039a/6, 039a/10, 040a/11, 048a/6, 056b/8, 056b/9, 058b/13, 060b/1, 060b/12, 061b/7, 062a/1, 066b/7, 072b/2, 073a/9, 075a/12, 077a/3, 080b/13, 081a/1, 082b/9, 088a/10, 092b/3, 093a/1, 093b/4, 093b/11, 094b/1, 095b/13, 097a/11, 097b/4, 097b/10, 100a/10, 104a/8, 104a/13, 105b/5, 122a/7, 135b/12, 145a/7, 145a/8, 145b/5, 145b/10, 145b/13, 146a/1, 146a/3, 152a/11, 154a/2, 156a/4, 157b/9, 161a/13, 163b/9, 165a/1, 167b/10, 168b/6, 174a/11, 176b/2, 176b/3, 177b/13, 179a/4, 179a/13, 180a/11, 183a/1, 183a/7, 183b/4, 185a/1, 185a/2, 186a/6, 188a/3, 189b/1, 191a/10, 192a/4, 192a/12, 193a/9, 194b/11, 194b/12, 194b/13, 195b/9, 201b/9, 203b/15, 207a/7, 207b/6
v.- digi 179a/9
v.- digile 162b/5
v.- digim 076b/6, 086a/1, 185a/8
v.- digimde 202a/2
v.- digine 152a/13
v.- digümüz 086a/3
v.- digüŋüz 086a/2
v.- diler 025a/6, 025b/11, 034a/4, 036b/9, 042a/11, 062a/1, 062a/3, 062a/4, 062a/6, 077b/9, 082a/7, 082a/8, 082a/9, 082a/10, 168b/4, 182b/9, 183b/2, 207a/6
v.- diŋ 149a/9
v.- dügümüz 087a/1
v.- dügüŋ 044b/10

v.- dügüŋi 014b/6
v.- dük 047a/3, 083b/2, 170a/9, 173b/13
v.- dükleri 086a/9, 086b/13
v.- düm 025b/12, 081a/13, 132b/3, 140a/4,
150a/7, 159b/12, 161b/13, 196a/9, 196b/8,
205b/7
v.- düŋ 063b/13, 096a/9, 147b/1, 159b/11,
196b/12, 202a/1
v.- e 082b/3, 091b/2, 091b/7, 137a/13,
139b/1, 163b/2
v.- ecegüŋ 170b/8
v.- eler 077b/5, 193a/3
v.- elüm 075b/6, 104b/4, 113a/11, 125b/2,
143a/1
v.- em 008b/8, 020a/13, 025a/4, 073a/1,
081a/4, 086a/7, 100a/2, 140a/6, 150b/9,
151b/12, 155a/7, 159b/9, 179a/11, 179a/12,
198b/4
v.- evüz 082b/2, 198b/9
v.- eyin 085b/8, 086b/6, 102a/7, 113b/1,
147a/7, 153b/2, 180a/12, 190b/5, 196b/6,
196b/7
v.- gil 081b/3, 194a/12
v.- ibdurur 007a/6
v.- icek 150a/2
v.- iŋ 138b/12
v.- ip 037b/11
v.- irdi 028a/12, 031a/1
v.- irsin 143b/11
v.- iserdi 070b/5, 170b/7
v.- iserdür 108b/11
v.- medi 084b/4, 089a/6, 089a/10, 147a/2,
161a/13, 161b/4
v.- mediler 017b/5
v.- medüŋ 014b/6, 159b/12
v.- mege 100a/3, 190b/2
v.- memişdür 157b/9
v.- meye 179a/4
v.- meyiserdür 157b/10
v.- mez 024b/8, 043a/10, 058a/11, 159b/11
v.- mezem 024a/7, 065b/12
v.- mezidi 038b/12
v.- mezin 153b/3
v.- mezise 089a/12
v.- mişdür 008b/11, 033a/4, 165b/1, 167a/5,
167a/8
v.- mişidi 035b/6, 036a/11, 066b/12, 150a/7,
152b/5
v.- se 089a/5
v.- sün 026b/7, 088b/11, 104a/13, 149b/12,
155b/7, 190b/2
v.- übdurur 145b/3
v.- üŋ 062a/1, 062a/3, 081a/2, 081a/3,
085a/13, 088b/1, 089a/1, 201b/11
v.- üp 152b/4
v.- üpdurur 161a/8, 195b/5
v.- ür 018b/9, 029b/6, 079b/1, 142a/9,
150b/6
v.- ürdi 047a/12, 059b/3, 081b/13, 094b/11,
168a/3
v.- ürleridi 048a/11, 193a/3
v.- ürlerse 179b/10
v.- ürse 061b/8
v.- ürseŋ 013b/11, 023b/3, 081b/2
v.- ürseŋüz 070a/9
v.- ürsin 024a/9, 143b/11

viribi - [T.] Göndermek krş. veribi -
v. 037b/5, 086b/9, 173a/11, 187a/9,
207a/6
v.- di 005a/9, 022b/8, 022b/13, 024b/12,
026a/3, 027a/13, 027b/3, 027b/6, 030a/6,

037a/11, 037b/5, 037b/13, 038a/1, 038a/9,
038a/10, 040a/13, 041a/13, 041b/7, 043a/1,
043b/4, 043b/9, 045b/3, 045b/4, 046a/2,
048a/2, 048a/10, 056b/11, 063a/7, 065a/2,
068a/2, 076a/3, 083b/1, 083b/10, 106b/7,
138a/3, 144b/4, 155a/4, 184a/10, 206b/6,
206b/12, 207a/1, 207a/5, 207a/12
v.- diler 042b/12, 206a/2
v.- medi 190b/10
v.- mişidi 084a/10, 142a/6
v.- r 055a/9, 055a/10, 076a/2, 103a/5
v.- rdi 056a/8, 078a/11
v.- rleridi 037b/1
v.- rse 205a/13
v.- rüz 037a/13
v.- se 068a/1
v.- sün 207a/2
v.- ye 037b/8, 086b/11, 093a/6, 173a/10,
206a/5
v.- yelüm 206a/2
v.- yem 053b/11
v.- yeyin 089b/4, 141b/4, 142a/11

vuḥūş [Ar.] Vahşîler, yabanîler, yabânî hayvanlar
v. 160a/9, 169a/3

vur - [T.]vurmak krş.ur-
v.- dı 021b/13, 104b/9
v.- duḳ 135a/8
v.- ġıl 056a/1

vü [Far.] ve
v. 017a/2, 025b/3, 154b/4

vücūd [Ar.]beden

vücūda gel - [Ar.+T.]doğmak
v.- di 169b/7

vücūda getür - [Ar.+T.] doğurmak
v.- di 048a/3

-Y-

yā [Ar.] ey, ya
y. 001b/9, 003a/8, 003b/6, 008b/7,
008b/12, 010b/10, 011a/4, 011b/8, 011b/11,
012a/1, 012a/2, 012a/13, 012b/7, 012b/9,
013a/1, 013b/6, 014a/1, 014a/3, 014a/5,
014a/8, 014a/13, 014b/4, 014b/11, 015a/10,
016a/8, 016a/12, 016b/10, 017a/12, 017b/6,
017b/9, 017b/10, 017b/11, 018a/2, 018a/5,
018a/6, 018a/9, 018a/11, 018b/4, 019a/5,
019a/7, 019b/9, 019b/13, 020a/1, 020a/5,
020a/10, 020b/5, 021a/1, 021a/9, 021a/11,
021b/2, 021b/12, 022a/12, 023a/10, 023b/6,
024a/3, 024a/5, 024a/7, 024a/8, 025a/13,
025b/1, 025b/9, 025b/11, 026a/2, 026a/8,
026a/11, 026b/1, 026b/5, 026b/6, 026b/12,
027a/2, 027a/9, 027b/7, 028a/8, 028a/9,
028b/6, 028b/9, 028b/10, 029b/5, 030a/6,
030b/2, 030b/3, 031a/8, 031a/12, 031b/4,
031b/10, 031b/13, 032a/4, 032a/7, 032b/8,
032b/13, 033a/1, 033a/2, 033a/3, 033a/4,

033a/5, 033a/6, 033a/8, 034a/8, 034a/12,
034b/1, 034b/5, 034b/13, 035a/2, 035a/3,
035a/6, 035a/9, 036a/13, 036b/12, 036b/13,
037a/4, 037a/5, 037a/6, 037a/10, 037a/11,
037b/12, 037b/13, 039a/4, 039b/7, 039b/9,
040a/8, 040a/13, 040b/1, 040b/3, 040b/4,
040b/5, 040b/8, 040b/11, 041a/13, 042b/9,
043a/4, 044a/6, 044b/3, 045a/1, 045a/3,
045a/10, 045b/9, 046a/7, 046b/9, 046b/13,
047a/5, 048b/9, 049a/3, 050a/13, 051a/11,
051b/1, 052a/10, 052b/10, 053b/3, 053b/9,
053b/12, 053b/13, 054b/10, 055a/4, 055a/8,
055a/11, 057a/6, 057a/9, 057b/6, 057b/9,
058a/1, 058a/9, 058b/1, 059a/5, 060a/10,
060b/9, 060b/12, 061a/1, 061a/3, 061a/10,
061b/7, 062a/2, 062b/4, 062b/11, 063a/2,
063b/6, 063b/7, 063b/8, 063b/9, 064a/1,
064a/10, 064b/13, 065a/13, 065b/2, 065b/8,
065b/10, 065b/13, 066a/1, 066a/3, 066a/6,
066a/7, 066a/9, 066a/12, 067a/11, 067a/13,
067b/2, 067b/4, 067b/10, 067b/13, 068a/6,
068a/11, 068b/9, 068b/10, 069a/1, 069a/7,
069b/6, 069b/7, 069b/8, 069b/9, 070a/12,
070b/2, 070b/3, 071a/1, 071b/3, 072a/8,
072b/12, 073a/9, 073a/12, 073b/1, 073b/9,
073b/10, 074a/4, 074a/9, 074b/1, 074b/6,
074b/8, 074b/11, 074b/12, 074b/13, 075a/6,
075a/13, 075b/4, 075b/5, 076b/13, 077a/2,
077a/5, 077a/11, 077b/12, 078a/1, 078a/4,
078a/5, 078a/6, 078a/7, 078b/5, 079a/2,
079a/7, 079a/10, 079a/11, 079b/5, 079b/6,
079b/8, 080a/3, 080a/5, 080a/7, 080a/9,
080b/8, 081a/11, 081b/2, 082b/7, 083b/1,
083b/10, 083b/11, 084a/5, 084b/2, 085a/6,
085b/11, 086a/5, 086b/2, 086b/9, 088a/8,
088b/9, 088b/10, 089b/5, 090a/11, 090b/9,
090b/12, 090b/13, 092a/3, 093a/8, 093b/4,
094a/4, 094a/12, 095a/4, 095a/6, 095a/9,
095a/10, 095b/1, 095b/2, 095b/4, 095b/6,
095b/7, 095b/11, 096a/3, 096b/6, 097b/2,
098b/11, 099b/5, 099b/7, 100b/9, 100b/12,
100b/13, 101a/3, 101a/9, 101a/11, 101b/13,
102a/1, 102a/4, 102a/6, 102a/11, 102b/3,
102b/10, 102b/11, 102b/12, 103a/6, 103a/7,
103a/10, 104a/12, 105b/1, 105b/10, 106a/6,
106a/7, 106b/2, 106b/3, 106b/10, 106b/13,
107b/9, 107b/11, 108a/3, 108a/6, 108a/7,
108a/11, 108b/10, 109b/6, 109b/8, 111b/5,

111b/7, 111b/11, 113a/10, 114b/2, 114b/7,
115b/2, 115b/3, 115b/6, 115b/7, 115b/8,
116a/11, 117a/7, 117b/1, 117b/10, 117b/14,
118a/12, 118a/15, 119a/13, 119b/6, 119b/14,
120a/6, 120a/11, 120b/1, 120b/4, 120b/8,
121a/9, 121a/12, 121a/15, 121b/6, 121b/14,
122b/14, 123a/11, 123a/12, 123a/14, 123b/8,
124a/3, 124a/10, 124a/14, 124b/2, 124b/3,
125a/2, 126a/13, 126b/4, 128a/3, 128b/3,
129a/1, 129a/3, 129a/15, 129b/14, 131a/13,
132b/4, 132b/12, 133a/1, 133a/3, 133a/8,
133a/10, 133a/11, 133b/11, 133b/15, 134a/4,
134a/9, 134a/10, 134a/13, 134b/3, 134b/15,
135a/5, 135a/10, 135b/7, 135b/10, 135b/12,
135b/13, 136a/1, 136a/7, 136b/13, 137a/4,
137b/4, 137b/5, 137b/10, 137b/12, 138a/1,
138a/2, 138a/4, 138b/12, 139a/5, 139a/8,
139a/12, 139b/5, 140a/3, 140a/13, 140b/6,
140b/9, 141b/3, 141b/5, 141b/8, 141b/10,
142a/2, 142a/11, 142b/13, 143a/2, 143a/9,
144b/2, 145a/8, 146a/10, 146b/4, 147a/12,
147b/3, 148a/1, 148b/1, 148b/7, 149a/2,
149b/5, 150a/11, 151b/6, 152b/11, 152b/13,
153a/1, 153a/3, 153b/1, 153b/2, 153b/5,
153b/9, 154a/5, 154a/6, 154b/7, 154b/13,
155a/4, 155a/5, 155a/7, 155a/12, 155b/4,
155b/8, 156a/1, 156a/5, 156b/2, 157a/5,
157b/12, 159b/10, 160a/10, 160b/2, 160b/3,
161a/5, 161a/6, 161a/7, 161a/11, 161b/1,
161b/3, 161b/6, 162a/10, 162a/12, 162b/3,
164a/4, 164b/4, 165b/5, 166b/3, 166b/12,
167a/4, 168a/11, 169b/6, 169b/10, 169b/13,
170a/6, 170b/1, 170b/6, 171a/4, 171a/12,
171b/4, 172a/4, 172a/5, 172a/6, 172a/7,
172a/8, 172b/1, 172b/8, 173a/11, 174a/2,
175a/13, 175b/1, 175b/5, 175b/12, 176a/5,
176a/13, 176b/1, 177a/6, 177a/7, 177a/9,
177a/11, 177a/13, 177b/2, 177b/4, 177b/5,
177b/10, 178a/5, 178a/6, 178a/7, 178b/13,
179a/10, 179b/2, 179b/4, 179b/5, 179b/7,
179b/13, 180b/9, 183b/1, 183b/4, 183b/6,
183b/10, 184a/6, 184a/11, 184b/3, 185a/6,
185b/8, 186b/5, 186b/8, 187a/1, 187b/7,
187b/11, 188a/1, 188a/2, 188a/9, 188a/11,
188b/3, 188b/4, 189b/3, 189b/4, 189b/6,
189b/12, 190a/3, 190a/8, 190b/2, 190b/5,
191b/2, 191b/5, 191b/8, 192a/10, 192b/3,
193a/12, 193a/13, 193b/1, 193b/7, 193b/12,

194a/3, 194b/12, 195b/2, 195b/4, 195b/7,
195b/12, 196a/1, 196a/3, 196a/9, 196a/13,
196b/5, 196b/7, 196b/8, 197a/7, 197a/12,
197b/3, 197b/4, 197b/10, 198a/7, 198a/9,
198a/10, 198a/11, 198b/2, 199a/5, 199a/15,
200a/7, 200a/10, 200a/12, 201a/7, 201b/11,
202a/3, 202a/5, 202a/10, 202a/12, 202b/12,
203a/10, 203a/14, 203b/13, 204a/6, 204b/11,
205b/2, 206a/2, 206a/13, 206b/7, 206b/8,
206b/13, 207a/3, 207a/9, 207a/10, 207a/11,
207b/2, 207b/3, 207b/6, 207b/12

yaban [Far.] İnsan yaşamayan ıssız yer
y. 032a/13
y.+ larda 174a/12

yabana at - [Far.+T.] Issız yere atmak
y.- asın 060b/13
y.- dı 100b/3

yabana bıraḳ - [Far.+T.] Issız bırakmak
y.- urlarıdı 030b/13 (yabana bıraġurlarıdı)

yabana var - [Far.+T.]tuvalete çıkmak
y.- maḳ 022b/7, 022b/8

yad [T.] Yabancı
y. 085b/5, 140a/7, 157a/10

yād ḳıl - [T.] hatırlamak
y.- dı 002b/13, 006b/7, 007a/13, 008b/2, 012b/11, 024b/4, 024b/11, 097a/2

yaġ - [T.]yağmak
y.- dı 033a/10, 111b/14
y.- madı 181b/6, 181b/7

yaġ [T.] yağ
y. 048a/8, 084a/4

yaġdır - [T.] yağdırmak krş. yaġdur -
y.- ma 181b/4

yaġdur - [T.] yağdırmak krş. yaġdır -
y.- madı 037a/11

yaġı ol - [T.] Düşman olmak, düşman kesilmek.
y.- dılar 186b/12

yaġma [Far.] Yağma, çapul
y.+ dan 206b/2
y.+ ya 204a/3, 204a/13

yaġmala - [Far.+T.]yağmalamak
y. 205b/4
y.- dılar 205b/2, 205b/9

yaġmur [T.]yağmur
y. 037a/11, 037b/5, 037b/11, 037b/13,
111b/14, 112a/9, 181b/4, 181b/6, 182a/1,
201a/15

yaġrın [T.] sırt, arka
y. 192b/10
y.+ ında 010a/4, 195a/12

yāḫūd [Far.]veya krş. yāḫūẕ
y. 040a/7, 086a/12, 101a/7

yāḫūẕ [Far.] veya krş. yāḫūd
y. 040b/4, 050b/4, 051b/5, 072a/1,
163a/4, 182b/3

yaḳ - [T.]yakmak

y.- a 052b/9
y.- aram 174a/10
y.- dı 053b/3, 155a/3
y.- ısaram 201a/6
y.- mağıçun 004b/11
y.- maḳ 159b/6

yaḳasından geçir - [T.]bağrına basmak
y.- üp 097b/6

yaḳıl - [T.] yakılmak, çok acı çekmek
y.- uram 091a/10

yaḳın [T.]yakın
y. 046b/5, 069a/6, 086a/13, 177b/8
y.+ da 197a/9
y.+ dur 066a/7, 176a/1
y.+ ına 052a/4

yaḳın gel - [T.] yaklaşmak
y.- di 025a/13, 025b/8, 026a/1, 026a/9,
027a/3, 121a/2, 180b/7, 200b/1
y.- diler 084a/5, 087a/9, 093a/13

yaḳın ol - [T.] yaklaşmak
y.- dı 066a/8, 091b/3, 113b/11, 168b/3,
198b/3
y.- dılar 012a/8
y.- du 027b/6

yaḳınlıḳ [T.]yakınlık
y. 100b/12

yaʿḳūt [Ar.]yakut taşı krş. yāḳūt
y.+ dandır 001b/6

yāḳūt [T.] yakut taşı krş. yaʿḳūt
y. 166a/2
y.+ dan 003a/13, 006a/7, 012b/1
y.+ dandur 001b/7, 007b/10, 014a/7
y.+ lar 166a/7

yala - [T.] yalamak
y.- rlar 175a/6
y.- rlardı 175a/5

yalan [T.]yalan, doğru olmayan
y. 015a/12, 017b/13, 018a/11, 074a/9,
089a/5, 090a/7, 106b/12, 158b/10, 205a/11
y.+ dur 074b/2, 074b/3
y.+ ısam 055a/5
y.+ mıdur 163a/13, 167b/1
y.+ mış 124b/4
y.+ sın 055a/5

yalan çıḳ - [T.] Doğru olmayan, düzmece, sahte olmak
y.- dılar 181a/12

yalan ol - [T.] Doğru olmayan, düzmece, sahte olmak
y.- asız 181a/12

yalan söyle - [T.]yalan söylemek
y.- di 194b/4
y.- meyem 075a/6
y.- r 205a/9

yalan ṭanıḳ [T.]yalancı şahit
y. 177a/11

yalancı [T.] yalancı
y.+ sın 037a/5

yalıḳ [T.] balık yalık şeklinde ikileme
y. 005b/5

yalıncaḳ [T.] çıplak krş. yalınçaḳ
y. 017a/12, 017b/4
y.+ lar 145a/5

yalınçaḳ [T.]çıplak krş. yalıncaḳ
y. 154b/13

yalıŋız [T.] yalnız krş. yaluŋuz, yalıŋuz
y. 146b/13, 153b/2

yalıŋuz [T.] yalnız krş. yalıŋız, yaluŋuz
y. 119a/11, 137a/8, 188b/2

yaluŋuz [T.]yalnız krş. yalıŋuz, yalıŋız
y. 028b/13, 087b/7, 089a/13, 163b/13,
171a/2, 194b/10, 197a/7

yalvar - [T.]yalvarmak, yakarmak
y. 068b/1
y.- avuz 061a/12
y.- dı 040b/7, 042b/7, 069a/5, 075b/10
y.- dılar 091b/8, 103b/6, 144b/7, 181b/6
y.- maġa 105a/13, 133a/10
y.- uŋ 091b/2, 112a/3
y.- urladı 108b/10

yan [T.]yan, taraf krş. yaŋ
y.+ a 168a/12
y.+ ı 121a/3, 134b/2
y.+ ın 089b/8
y.+ ına 035a/4, 038a/5, 044a/10, 054a/12,
054b/8, 109b/12, 148a/12, 158b/5, 197a/7,
201a/10
y.+ ında 010a/1, 098a/5, 171a/2, 195a/4
y.+ ındadur 009b/9, 009b/10
y.+ ındaġı 159a/4
y.+ ından 052a/3, 148a/12
y.+ umdan 164a/6

yan - [T.]yanmak, parlamak
y.- ardı 192b/11
y.- dı 052a/4, 052a/7, 053b/1, 095b/4,
098a/8, 145b/11, 146a/4
y.- duġına 098a/9

yanaş - [T.] Hizmete durmak.
y.- dı 168a/11

yaʿnī [Ar.] özün kısası, senin anlayacağın
y. 032b/4, 034a/4, 041a/4, 048a/8,
049b/2, 049b/3, 049b/6, 049b/9, 049b/12,
050a/13, 051a/3, 051a/6, 051b/5, 052a/13,
053a/13, 054a/4, 057a/4, 057b/2, 058a/8,
060a/10, 064a/10, 065a/10, 067a/13, 067b/2,
069a/3, 070a/2, 072a/13, 075a/3, 076a/6,
077a/2, 078b/2, 085a/4, 086a/1, 087a/7,
100b/10, 101a/4, 101b/13, 103a/5, 108b/1,
115b/15, 121a/4, 121a/5, 122a/6, 127a/15,
133a/14, 134a/9, 135a/13, 135b/7, 135b/10,
140a/6, 141a/7, 144a/8, 144b/4, 170a/9,
170b/11, 170b/13, 175a/3, 184a/11, 197a/12,
203b/15, 205b/11

yaŋ [T.]yan, taraf krş. yan
y.+ a 035a/12, 054b/8, 059a/7, 062a/5,
074a/13, 093b/8, 098b/13, 100a/11, 100a/12,
104b/1, 109b/15, 115a/3, 116b/9, 142b/11,
158b/10, 165b/7, 166b/6, 173a/2, 174b/1,
176b/1, 176b/4, 176b/8, 176b/11, 183a/4,
188b/5
y.+ adan 111a/15, 124a/5, 124a/6, 165a/3,
165b/7, 166a/12
y.+ adın 188a/8

yap - [T.]yapmak, etmek
y. 062b/12, 063b/10

y.- a 139a/1
y.- ar 174b/13
y.- dı 021a/13, 062a/9, 074a/5, 139a/2,
186b/8
y.- dılar 034a/3, 052b/6, 072b/3, 081b/7,
158a/10, 158a/12, 166a/6, 174b/13, 183b/13
y.- duġın 062b/12, 133b/6
y.- duḳ 139a/3
y.- dum 063b/10, 139b/2, 139b/4
y.- maġa 063a/3, 063a/6
y.- mışıdı 062b/13

yapı-ver- [T.] Çabucak veya kolaylıkla yapmak. krş. yapı-vir-
y.- di 110b/14

yapı-vir- [T.] Çabucak veya kolaylıkla yapmak. krş. yapı-ver-
y.- diler 191b/10

yapdur - [T.]yaptırmak
y.- dı 085a/4
y.- mışdur 088a/4
y.- mışıdı 036a/7

yapıl - [T.]yapılmak
y.- dı 063a/9
y.- mış 177a/1
y.- mışdur 033a/13

yapış - [T.] Sıkı sıkı tutmak, bırakmamak üzere yakalamak, sarılmak
y.- dı 018a/1, 033a/1, 043a/5, 073b/11,
074a/2, 074a/7, 074b/10, 097b/13, 127a/3,
147b/3, 148a/1, 196a/5, 197a/13
y.- dılar 129b/12
y.- maḳ 042b/2
y.- up 098a/9, 147a/8
y.- ur 147a/7

yapraḳ [T.]yaprak
y. 017b/5, 019a/2, 144b/1
y.+ ına 097a/4 (yapraġına)
y.+ ını 019a/1 (yapraġını)
y.+ lar 158b/5

yapraḳlan - [T.]yapraklanmak
y.- dı 036b/6, 037a/2, 144b/1
y.- ur 101a/4

yar - [T.]yarmak, ikiye ayırmak
y.- dı 168b/4, 202b/5
y.- dılar 193b/9

yar [T.] tükürük, salya
y.+ ından 200a/3

yār [Far.]dost, sevgili
y.+ um 147a/2

yara- [T.] Yakışmak, uygun düşmek, layık ve münasip olmak
y.- maz 049b/5, 049b/8, 050a/7, 050b/13,
069b/4, 077a/7, 126a/5, 126a/11, 182b/4
y.- r 058b/13, 059a/1, 099b/10
y.- rız 089a/8
y.- sun 051b/6

yā rabbi [T.]Ey Allah'ım
y. 014b/5

yaradıcı [T.] yaratıcı
y. 049a/13
y.+ sını 107a/8

yaradıl - [T.]yaratılmak
y.- dı 007b/5, 013a/8
y.- mış 156a/10
y.- mışıdı 015b/7

yaradılmış [T.]yaratılmış
y. 159b/13
y.+ lar 128b/8
y.+ lara 142a/9

yaraḳ [T.] Savaş âleti, silâh. Hazırlık, malzeme, alet
y. 196a/12
y.+ ıla 108b/4 (yaraġıla)
y.+ ın 056a/10, 079a/3, 089b/1, 118b/7, 201a/10 (yaraġın)
y.+ ıŋıla 153a/3 (yaraġıŋıla)
y.+ lar 093a/9
y.+ um 153a/2 (yaraġum)
y.+ uŋ 159b/12 (yaraġuŋ)

yaraḳda ol - [T.] hazırlık yapmak
y.- dılar 198b/12

yaraḳ et - [T.] hazırlık yapmak
krş. yaraḳ it-
y.- üŋ 113b/9 (yaraḳ edüŋ)

yaraḳ eyle - [T.] hazırlık yapmak
y. 093a/9
y.- di 075a/10
y.- ŋ 151a/1
y.- yem 028a/9

yaraḳ it - [T.]hazırlık yapmak
krş. yaraḳ et-
y.- di 165b/9
y.- diler 084a/3, 151a/1, 165b/6
y.- üŋ 106a/13 (yaraḳ idüŋ)

yaraḳlan - [T.]hazırlanmak
y.- dı 151b/1

yaralu eyle - [T.]yaralamak
y.- diler 041a/12

yaramaz [T.] kötü, hoşa gitmeyen
y. 132b/13, 148b/8
y.+ ı 133b/2
y.+ ın 179b/6
y.+ ısa 179b/5

yarasa [T.]yarasa
y. 189b/11, 189b/12

yarat - [T.]yaratmak
y.- am 008b/7, 054b/11
y.- an 049b/1, 077a/12, 142a/9, 167a/3,
182b/5, 187b/12
y.- anı 049a/12, 182b/10
y.- dı 001b/6, 002a/5, 002b/2, 002b/7,
002b/8, 002b/11, 003b/9, 003b/11, 003b/12,
004a/3, 004a/8, 004a/9, 005a/9, 005a/12,
005a/13, 005b/2, 005b/5, 005b/10, 006a/1,
006a/2, 007a/11, 007b/1, 008a/1, 008a/2,
010a/2, 010a/3, 010a/4, 010a/6, 010a/10,
010b/7, 013a/7, 014b/2, 016b/6, 029b/5,
049b/1, 049b/13, 054b/13, 078a/5, 107a/3,
107a/5, 107a/6, 172a/6, 191a/7, 194a/6,
197a/13
Y.- dı 007b/9
y.- duġı 055a/10, 055a/12
y.- duġın 064b/8
y.- duġından 001b/9
y.- duġum 128b/5, 159b/10
y.- duġuŋ 159b/9
y.- dum 011a/5, 012b/8, 013a/13, 014a/6,
169a/11
y.- duŋ 008b/6, 011b/9, 011b/10, 013a/12
y.- ısaram 169a/11
y.- maduŋ 008b/6, 014b/6
y.- maḳ 105b/4, 187b/8
y.- mışdur 003a/12, 005a/8, 010a/13, 016b/1,
175b/10, 206b/10

yardım [T.]yardım krş. yardum
y. 042b/12

yardım it - [T.] yardım etmek

y.- elüm 051b/13 (yardım idelüm)
y.- er 052a/1 (yardım ider)
y.- eyin 042b/13 (yardım ideyin)
y.- iŋ 174b/11 ((yardım idiŋ)
y.- sünler 089b/4

yardım ḳıl - [T.]yardım etmek
y.- ıŋ 192a/10
y.- madı 192a/11

yardımcı [T.]yardımcı
y.+ sı 099a/13

yardum [T.]yardım krş. yardum
y. 111b/5

yāren [Far.] Dost, arkadaş
y.+ leri 147b/3
y.+ lerümüz 029a/3

yarı [T.] yarı, yarım
y.+ sın 081b/4

yarıcı [T.] yardım edici
y.+ dur 151a/11

yarıl - [T.]yarılmak, iki parça olmak
y.- dı 040b/9, 073a/11, 114b/10, 190a/3,
204a/4

yarın [T.] Ertesi gün
y. 002a/12, 068b/5, 077b/5, 082b/4,
083a/8, 083b/13, 084b/6, 110b/15, 147a/5,
205a/13

yarındası [T.] Yarın, ertesi gün
y. 094a/1, 106a/13, 205a/13

yarındası gün [T.]ertesi gün
y. 085b/6

yāri [Far.] dost, sevgili
y. 142a/13, 142b/1

yārī ḳıl - [Far.+T.]yardım etmek
y.- a 069b/4
y.- alar 117a/6
y.- dılar 206a/8
y.- ıŋ 206a/7
y.- mada 117a/3
y.- maḳ 206a/7

yārī ḳılıçı [Far.+T.]yardım edici
y.+ yın 118b/4

yarlaġa - [T.] affetmek, bağışlamak krş. yarlıġa -
y.- yasın 092a/9

yarlıġa - [T.]affetmek, bağışlamak krş. yarlaġa -
y. 127b/14, 155a/1
y.- dı 155a/4
y.- yam 020a/2, 075a/5, 116a/12
y.- yayın 155a/1
y.- yısardum 134a/2

yarlıġan - [T.]affedilmek, bağışlanmak
y.- am 132b/14
y.- uŋ 063b/10

yasemen [Far.] Güzel kokulu, beyaz ve güzel çiçekler açan sarmaşık cinsinden bir ağaç
y. 052b/2

yas it - [T.]yas tutmak
y.- diler 204b/1

yaş [T.]yaş
y. 022a/10, 078b/2, 078b/11, 144b/2,
199b/15
y.+ ı 121a/10
y.+ ıla 035a/3
y.+ ına 029a/13, 029b/2, 040a/3, 049a/3

y.+ ında 027b/13, 034b/3, 048b/5, 049a/2,
057a/1, 094b/4, 095b/9, 170a/7, 178b/8,
197a/5
y.+ ından 154b/11
y.+ ındayıdı 025a/13, 057a/3
y.+ lar 115b/10
y.+ umdavan 029a/12
y.+ uŋ 105b/8
y.+ uŋdasın 029a/11

yaşa - [T.]yaşamak
y.- dı 028b/3, 030a/1, 040a/7
y.- madı 028a/13
y.- maz 023b/7
y.- r 051a/12

yaşar - [T.] yeşermek
y.- dı 037a/2
y.- urıdı 180b/12

yaşıl [T.]yelik
y. 002b/2, 005a/12, 006a/6, 006a/12,
007b/10, 007b/11, 033a/10, 039a/13, 046a/9
y.+ dur 006b/10

yat - [T.]yatmak, uyumak
y. 180a/7, 180a/11, 180b/1, 180b/3
y.- acaḳ 180a/13
y.- alum 179b/13, 180a/1, 180a/12
y.- am 034a/9
y.- ayın 156a/6
y.- dı 071a/2, 096b/13, 097a/7, 144b/1,
154b/11, 156b/9, 168b/12, 172b/1, 180b/5,
184a/10
y.- dılar 180a/1, 183a/9, 190b/11
y.- duġı 039a/6, 180b/1
y.- duḳ 183b/6
y.- ır 184a/9, 184a/12
y.- ırız 183a/13, 183b/1
y.- ırken 185b/2
y.- ırlardı 181a/3
y.- maġıl 179b/10, 179b/11, 179b/13, 180a/12
y.- masun 147a/5
y.- mış 048b/2, 194a/13
y.- ur 010b/12, 026b/9, 039b/7, 097a/10,
102b/4, 140a/8, 147a/3, 196b/5
y.- uram 101a/4
y.- urdı 198b/13
y.- urken 039a/6, 046a/6
y.- urlardı 021a/6

yatlu [T.] Kötü, uğursuz, adi, fena
y. 185b/12

yavaş [T.]sakin
y. 126a/8

yavaşlıḳ [T.]sükun, vekar
y. 102a/9

yavlaḳ [T.] Çok
y. 046a/5, 065a/7

yavrıçaḳ [T.] Yavru, yavrucağız
y. 168a/11

yavu [T.] kayıp

yavu ḳıl - [T.] Kaybetmek, yitirmek
y.- dum 039b/3, 179a/7

yavu var - [T.] Kaybolmak, zayi olmak
y.- an 088a/1
y.- dı 085a/1

yavuḳla - [T.]kaybetmek
y.- dum 087b/9

yavuz [T.]kötü
y. 031b/6, 068a/10, 074a/3, 080a/13,
102b/11, 142a/10, 186b/9
y.+ lardan 068b/8

yavuzlıḳ [T.]kötülük
y. 084a/13
y.+ ı 079b/7 (yavuzlığı)
y.+ ına 085a/8 (yavuzlığına)
y.+ ıŋa 085a/11 (yavuzlığıŋa)
y.+ mı 085a/11

yavuzlıḳ it - [T.] Kötü davranmak, zarar vermek
y.- diler 084b/2, 085a/9, 085a/10
y.- dilerse 085a/8

yay [T.]yay, Ok atma aracı
y. 054a/13
y.+ ın 054b/5

yayaḳ [T.] Yaya, binitsiz
y. 093b/1

yayan [T.] Bir şeye binmeden, yürümek sûretiyle
y. 098b/12, 101a/5, 108b/8

yayıl - [T.] Yayılmak, dağılmak
y.- dı 011a/10, 011a/12, 033a/9, 039a/1,
062a/5, 168a/13
y.- ur 010a/7, 046a/9

yayın - [T.]kaçmak, kaçınmak
y.- mayalar 118a/7

yaz - [T.] yazmak
y. 001b/9, 163b/2, 163b/4, 163b/5
y.- an 028a/3
y.- ayın 031b/13, 163b/5
y.- dı 002a/1, 057a/10, 091a/8, 163b/6,
163b/9, 163b/11, 163b/12, 164b/10, 189a/13
y.- dıki 091a/13
y.- dılar 044a/12, 072b/4, 184b/8, 206b/5,
207a/3
y.- duġuŋda 167a/6
y.- maḳ 031b/13
y.- mışsın 167a/6
y.- uŋ 091a/8

yaz [T.] yaz mevsimi
y. 187a/12

yazı [T.] ova, düz alan krş. yazu
y. 122a/15, 160a/5
y.+ da 008a/11, 042b/1, 119a/14, 119a/15,
120a/11, 121b/5
y.+ lardan 113a/5
y.+ nuŋ 160a/2
y.+ ya 003a/10, 029a/9, 043a/11, 050b/11,
144b/6, 150b/11, 160a/2, 160a/4, 160a/9,
171b/10, 171b/13, 186b/13, 205b/8
y.+ yı 052a/2, 156a/2, 156a/3

yazıya düş - [T.] ovaya çıkmak, yazıya çıkmak
y.- di 172b/3

yazıḳ [T.]günah krş. yazuḳ
y.+ ımı 078a/3 (yazığımı)
y.+ ın 073a/5, 092a/9 (yazığın)

yazıl - [T.] yazılmak
y.- anı 164b/5
y.- dı 002a/2
y.- mış 010b/12, 026a/3, 135a/7, 149b/3,
192b/10, 195a/12
y.- mışdur 001b/5, 009a/9, 026a/5, 034b/10

yāẕ ḳıl - [T.] Anmak,zikir etmek
y.- dı 006b/13

yazlu [T.]yazılı
y.+ yıdı 155b/12, 168a/2, 203b/15, 207b/1

yazu [T.] ova, düzlük yer krş. yazı
y.+ sında 116b/13, 122b/13

y.+ ya 129a/4

yazuḳ [T.]günah, hata krş. yazıḳ
y.+ umuzı 092a/4
(yazuġumuzı)

yazuḳsuz [T.] günahsız
y.+ dur 144b/9

yazulu [T.]yazılı olan
y.+ yıdı 032a/12, 126b/13

ye - [T.]yemek, taamlanmak
y.- di 112a/13, 146b/6
y.- diler 112b/9, 121b/12, 162b/8
y.- mişidi 148a/11
y.- sünler 122a/5

yedi [T.] yedi sayısı
y. 032a/7, 054a/13, 072a/13, 111a/6,
114a/14, 116b/10, 202b/9

yedi biŋ [T.]yedi bin sayısı
y. 120b/5, 120b/6, 120b/7

yedinci [T.]yedinci sıradaki
y. 004a/6, 006b/3, 007b/13, 032b/2,
134b/8, 136a/7

yedür - [T.] Yedirmek
y.- di 062b/7
y.- esin 113a/2

yefʿalle - [Ar.] Cima etmek. (argo)
y.- ŋ 065a/10
y.- rleridi 055b/12

yeg [T.]iyi, üstün
y. 085a/1
y.+ idi 085a/6

yegle - [T.] Üstün tutmak, tercih etmek
y.- düm 118b/1

yegrek [T.] daha iyi
y.+ i 197b/6 (yegregi)

yekşenbi [Far.] Birinci gün, pazar günü
y. 007b/2

yel [T.]yel, rüzgar
y.+ i 158a/3, 162a/2

yelik [T.]kanat tüyü
y.+ ile 108b/6

yelikçe [T.] hızlı bir şekilde, yez
y. 177b/10

yelt - [T.] Uğratmak, koşturmak
y.- e 119a/2
y.- eçek 120b/5

yemek [T.] yemek
y. 013a/1

yemīn [Ar.] yemin, and
y.+ ile 156a/12

yemiş [T.] yemiş, meyve
y. 060b/2
y.+ i 112b/9
y.+ ler 042a/3
y.+ leri 040a/10
y.+ lerile 046a/9
y.+ ümüz 112b/6

yeŋ - [T.]yenmek, galip gelmek
y.- emedüm 127b/10
y.- erüz 108b/13, 109a/5
y.- medi 115a/11

yeŋ [T.] kol
y.+ ini 187b/10

yer [T.] yer, yeryüzü, (bulunulan) yer, mekân
y. 133a/3, 133a/8, 133a/10, 133a/11,
133b/6, 200a/10, 200a/13
y.+ de 121b/9, 130a/14, 202a/13

y.+ den 057b/13, 128a/4, 198b/13
y.+ e 117b/3, 120b/3, 122a/13, 127a/6,
128b/1, 129a/14, 133b/9, 133b/13, 133b/14,
173b/11, 200a/4, 202b/12
y.+ i 161a/12, 179b/3, 179b/4
y.+ inde 134b/15, 148a/7, 190b/7, 198b/13,
199a/5
y.+ inden 188a/7
y.+ ine 072b/4, 158b/4, 166a/2, 176b/5
y.+ iŋi 164a/10
y.+ iydi 119b/3
y.+ lerinde 121b/11
y.+ ümde 125a/2

yere bat - [T.] Yere batmak
y.- dı 133a/9

yere ur - [T.] Yere vurmak, yere atmak
y.- dı 126b/11, 126b/14, 127a/3
y.- duġına 128b/9

yerine gel - [T.] Önceden belirlendiği gibi olmak, yapılmak, olmak
y.- di 148b/3
y.- e 175a/4, 175a/7

yerine getür - [T.] Yerine getirmek, gerçekleştirmek, yapmak
y. 132a/10
y.- diler 131b/10
y.- elüm 118a/9

yerlü yerine [T.] Olması gereken yere
y. 113a/13

yerḥamukallah [Ar.] Allah sana rahmet etsin
y. 011a/6

yerḥamuke rabbike [Ar.] Allah sana rahmet etsin
y. 011a/4

yer yüzi [T.]yeryüzü
y.+ nde 112a/8, 122a/3

yeşer - [T.] Yeşermek,canlanmak.
y.- di 188a/6

yet - [T.] yetişmek, erişmek, ulaşmak, kafi gelmek, gücü yetmek
y. 200a/6
y.- di 200a/8
y.- er 062a/1, 199b/2
y.- erven 151b/9
y.- ti 134b/11

yetim [Ar.] Anasız ve babasız olan
y. 139b/2, 197a/1

yetim ḳal -[Ar.+T.] Anasız ve babasız kalmak
y.- dı 193a/2

yetir - [T.]ulaştırmak
y.- ün 095a/3

yetiş - [T.] yetişmek, ulaşmak
y.- di 084a/2, 186b/3, 186b/12

yetmiş [T.]yetmiş
y. 121b/2, 123a/4, 123b/5, 123b/13,
124a/13, 134a/1

yetmiş biŋ [T.]yetmiş bin
y. 129b/2

yıġ - [T.]yasaklamak, engellemek
y.- ar 065b/8
y.- arsın 065b/11
y.- dı 016a/12, 016a/13, 016b/7, 141a/12
y.- dılar 052a/3
y.- masa 061b/5

yıġa ḳo -[T.]depolamak, yığmak, toplamak
y.- ŋ 079a/5

yıġlın -[T.] kaçınmak,sakınmak, kendisini alıkoymak
y.- açaḳ 120b/6
y.- anlaruŋdır 009a/13
y.- anlaruŋdur 009a/12
y.- ġıl 034b/6

yıḳ - [T.]yıkmak
y.- 186b/8
y.- amazsın 186b/6
y.- arlardı 065a/6
y.- dı 089b/8, 152a/9
y.- dılar 185b/1
y.- maġa 032b/6

yıḳıḳ [T.] yıkık, yıkılmış krş. yıḳuḳ
y. 138b/13

yıḳıl - [T.]yıkılmak
y.- a 173b/5
y.- dı 111b/15, 146a/9, 173b/5, 192b/11, 192b/12
y.- sa 139b/3

yıḳuḳ [T.]yıkık, yıkılmış krş. yıḳıḳ
y. 139a/2

yıl [T.]yıl, sene
y. 011a/12, 014a/6, 015b/7, 016b/1, 021a/5, 025a/9, 025a/10, 025b/9, 025b/12, 028a/4, 028a/5, 031a/2, 031a/6, 034b/3, 034b/4, 034b/5, 037a/11, 038a/7, 039a/10, 041b/4, 046b/8, 050a/8, 050b/7, 050b/9, 062a/7, 062b/5, 063a/12, 065a/2, 065b/4, 066b/7, 077b/13, 078a/2, 078a/3, 078a/10, 078b/12, 079a/4, 080b/9, 081b/10, 082a/6, 082a/7, 082a/8, 082a/9, 082a/10, 084a/2, 086b/3, 090b/11, 094b/2, 094b/3, 094b/10, 095a/1, 096a/5, 100a/3, 100a/4, 100a/5, 100a/6, 100a/7, 100a/8, 100a/9, 105b/5, 105b/8, 111a/7, 112b/6, 116b/10, 116b/11, 119a/15, 120a/8, 135b/11, 135b/12, 135b/13, 139b/7, 140b/12, 141a/5, 141b/2, 142a/3, 142a/6, 145a/1, 146b/1, 146b/6, 147b/9, 148b/11, 149b/10, 152b/13, 154b/6, 155b/5, 168b/13, 169a/5, 169b/8, 170a/13, 172b/5, 176a/2, 178b/9, 178b/12, 183a/9, 184a/10, 190a/10, 193a/11, 195a/2, 196b/1, 198a/3, 198a/4, 201a/6, 206a/3, 206a/4
y.+ a 031a/9, 031a/12, 031a/13, 079a/5, 082a/11, 082a/12, 186a/3
y.+ ca 105b/8
y.+ da 011a/10, 011a/12, 038b/12, 050b/11, 062a/7, 063a/11, 182b/6, 183a/10
y.+ dan 038a/8, 079a/5, 184b/8
y.+ dur 011b/10, 016b/6, 025b/6, 025b/7, 039b/3, 053a/5, 072a/13, 095b/4, 106a/2
y.+ ın 025b/7, 025b/10, 198a/4
y.+ lar 081b/11, 081b/12
y.+ lıḳ 009b/1

yılduz [T.]yıldız
y. 067a/10

yıllıḳ [T.]yıllık

y. 001b/7, 005b/3, 030a/9, 079a/3

yırt - [T.] yırtmak
y.- dı 027a/1, 073b/11, 096a/3
y.- dıġıçün 075a/4
y.- duŋ 075a/2
y.- maḳ 074b/12

yırtıcı [T.] yırtıcı, vahşi
y. 003a/2, 005a/6, 032b/1, 048a/13

yırtıḳ [T.]yırtık krş. yırtuḳ
y. 074a/11, 074b/4
y.+ ı 074b/2 (yırtığı)

yırtuḳ [T.] yırtık krş. yırtıḳ
y. 074b/3

yıy - [T.] Yığmak, toplamak, biriktirmek; birleştirmek
y.- dılar 160a/3

yi - [T.] yemek
y. 061b/9, 160a/12, 172a/12
y.- di 012b/13, 013a/3, 017a/4, 017a/7,
019a/2, 019a/3, 022b/5, 055b/6, 069a/3,
069a/12, 078b/10, 078b/11, 099b/8, 144b/2,
146a/1, 156b/9, 160b/1, 169a/2, 188a/10,
190b/8
y.- digi 013a/2, 061b/11
y.- diler 017a/9, 022a/5, 034a/2, 061b/10,
185a/2, 191b/12, 196a/13
y.- düklerince 082a/13
y.- düm 073a/1, 160b/4
y.- düŋ 105a/5, 108a/3
y.- gil 014a/3, 016b/9, 088a/6, 188a/11
y.- medi 027a/2, 099a/1, 154b/12
y.- mediler 060a/8, 060a/9, 082b/1
y.- medügin 060a/8
y.- medük 077a/2
y.- mek 010b/1, 123a/8
y.- mekden 016b/7, 045b/11
y.- mekligi 020b/8
y.- meŋ 087b/5
y.- mez 079b/1, 143b/5
y.- mezdi 078a/12, 145a/5
y.- mezin 087b/12, 194b/10
y.- mezleridi 035b/2
y.- miş 069b/2
y.- ŋ 055a/13, 096b/4
y.- r 010b/1, 011b/10, 044b/10, 078b/2,
078b/3, 160a/8
y.- rdi 156a/12, 156b/8, 170b/6, 193b/4
y.- rler 005a/1, 077a/1, 106a/11, 158a/4
y.- rlerise 014b/13
y.- rseŋüz 041a/8
y.- rsin 107a/10, 170b/7
y.- rsiz 046b/1
y.- se 070b/2
y.- sinler 087b/6, 191b/11
y.- sün 068b/5, 087b/11, 155b/7, 162b/7
y.- ye 055b/6, 068b/7, 168b/4
y.- yeler 077b/7, 139b/5, 160a/13, 175a/9
y.- yelerdi 204b/3
y.- yelüm 137b/11, 139a/4, 190b/3, 190b/4
y.- yesiz 190a/9
y.- yevüz 190b/2
y.- yeyin 160b/4
y.- yirse 068b/8
y.- yüp 021b/2

yidi [T.]yedi sayısı
y. 003a/9, 004a/2, 004a/9, 006a/3,
007a/3, 007a/6, 009a/13, 009b/10, 009b/11,
012a/10, 017a/4, 018b/9, 040a/3, 046b/8,
049a/3, 050a/8, 050b/7, 056b/6, 060b/7,

062a/7, 063a/12, 065b/4, 066b/3, 066b/6,
066b/11, 069a/11, 073a/6, 073a/7, 073a/13,
073b/12, 074b/1, 075a/7, 077b/13, 078a/2,
078a/3, 078a/10, 078b/2, 078b/3, 078b/10,
078b/11, 078b/12, 079a/3, 079a/4, 079a/5,
082b/1, 096a/5, 139b/7, 145b/10, 145b/13,
146a/2, 146a/4, 146a/5, 146a/8, 146a/12,
146a/13, 146b/10, 149b/10, 153a/12, 159a/9,
168b/8, 168b/12, 172b/5, 186a/3, 186b/5,
193a/1
y.+ si 010a/1
y.+ sin 073a/6
y.+ şer 160a/4, 160a/5

yidi biŋ [T.]yedi bin
y. 169a/6

yidinci [T.]yedinci
y. 005a/5, 009a/12, 009b/7

yidir - [T.] yedirmek krş. yidür -
y. 155b/1
y.- di 155a/13
y.- irdi 147a/1

yidişer [T.]yedişer
y. 009b/11

yidi yüz [T.]yedi yüz
y. 038a/2, 040b/10, 045a/12

yidi yüz biŋ [T.]yedi yüz bin
y. 028b/7

yidi yüz yigirmi [T.]yedi yüz yirmi
y. 027b/13

yidür - [T.] yedirmek krş. yidir -
y.- di 048b/6

yig [T.] yeğ, daha iyi, daha üstün
y. 044b/4, 101a/5, 150b/5, 171a/4,
176a/8
y.+ dür 067b/4, 075b/10, 077a/12, 078a/7,
147b/3
y.+ ven 011b/9

yigirmi[T.] yirmi
y. 023b/13, 038a/7, 084a/2, 169b/8

yigirmi biŋ [T.] yirmi bin
y. 169a/7

yigirmi dört [T.]yirmi dört
y. 011b/6

yigirmi dört biŋ [T.] yirmi dört bin
y. 031b/11

yigirmi üç [T.]yirmi üç
y. 065a/1

yigirmi yidi [T.]yirmi yedi
y. 086b/3, 090b/11, 094b/2

yigit [T.] Delikanlı, genç adam; yürekli, korkusuz
y. 051a/9, 056a/7, 058b/10, 076b/9,
079a/11, 081a/6, 130a/4, 130a/5, 130b/3,
130b/5, 130b/7, 130b/8, 130b/10, 130b/12,
130b/13, 131a/2, 131a/6, 177b/6, 182b/1,
183b/3, 183b/4, 184b/5, 187b/2, 187b/4
y.+ de 131b/5
y.+ dür 072b/12, 079a/9, 079a/13
y.+ e 056a/6, 079a/1(yigide)
y.+ i 081a/7 (yigidi)
y.+ ler 076b/10, 087a/10, 089b/3, 144b/6,

182b/4, 182b/7, 183a/4, 186b/10, 187a/2
y.+ lere 183b/11
y.+ leri 089b/12
y.+ lerin 063b/3
y.+ üŋ 130b/6 (yigidüŋ)

yigit ḳıl - [T.]gençleştirmek
y.- ısar 060b/6

yigitlik [T.]yiğitlik
y. 060a/13, 095b/7
y.+ i 060b/7 (yigitligi)
y.+ in 047a/3 (yigitligin)

yigle - [T.] Tercih etmek
y.- di 063a/3, 092a/3, 140b/6, 155b/11, 188a/1

yiglen - [T.] tercih edilmek
y.- di 206a/4

yigrek [T.] daha iyi, daha üstün krş. yigrik
y. 005b/12, 038b/4, 121a/10, 164b/9, 181b/11, 193a/8
y.+ dür 010b/7, 083b/7, 123a/14, 145b/1
y.+ i 067b/5
y.+ idür 083a/6, 194a/12 (yigregidür)
y.+ isin 147b/2 (yigregisin)
y.+ sin 109b/7, 185b/9

yigrek idici [T.]iyilik yapan, daha iyisini yapan
y. 092a/6

yigrik [T.] daha iyisi krş. yigrek
y.+ i 165b/6 (yigrigi)

yikşenbe [Far.] Birinci gün, pazar günü
y. 007b/1

yil [T.]yel, rüzgar
y. 002b/9, 003b/10, 034a/10, 037b/7, 037b/9, 038a/1, 038a/2, 038a/4, 038a/6, 039a/6, 053b/4, 100a/12, 112b/5, 112b/15, 113a/4, 146a/3, 159a/12, 160b/9, 162a/2, 162a/4, 165a/10, 183a/11, 205b/1
y.+ e 003b/9, 037b/8, 053a/13, 092b/4, 092b/5, 160b/12, 161a/4, 168b/10
y.+ i 002b/8, 162a/4
y.+ ile 041b/9
y.+ üŋ 164b/2

yil - [T.]koşmak, acele etmek, hızlıca yürümek
y.- ersiz 075b/9

yilce [T.]yel kadar
y. 037b/11

yilt - [T.] Teşvik ve tergip etmek, tahrik etmek, koşturmak, harekete getirmek, kışkırtmak
y.- er 080a/13

yilte - [T.] Teşvik ve tergip etmek, tahrik etmek, koşturmak, harekete getirmek, kışkırtmak
y.- diler 181a/2

yimek [T.] yemek
y. 137b/9

yimek yi - [T.]yemek yemek
y.- mek 087b/11

yimiş [T.]yemiş, meyve
y. 024b/8
y.+ in 016b/7, 187a/12
y.+ inden 016b/9
y.+ ler 037a/2

yimiş vir - [T.]yemiş vermek, meyve vermek
y.- ürdi 038b/12

yine [T.]yine, tekrar
y. 031a/4, 031a/5, 031a/9, 031a/11,
035a/11, 035b/2, 038a/6, 042b/8, 043a/13,
043b/1, 045a/10, 045a/13, 045b/6, 045b/13,
046a/6, 046a/12, 047a/2, 054a/6, 054a/7,
054b/6, 054b/13, 055a/3, 056b/8, 060b/5,
073b/11, 084a/1, 086a/5, 086b/4, 091a/13,
096a/11, 110b/10, 112a/6, 112a/7, 112a/11,
112b/4, 112b/8, 112b/10, 113a/3, 113a/7,
113a/12, 113a/13, 115a/6, 115b/5, 115b/8,
117b/10, 118a/13, 119a/5, 119a/11, 120a/7,
120b/10, 121b/11, 122b/7, 122b/9, 122b/10,
124b/3, 124b/6, 127b/11, 131a/2, 131a/6,
132b/9, 133a/9, 168a/11

yiŋ [T.] kol
y.+ leri 022a/7

yiŋ - [T.]yenmek, galip gelmek
y.- eler 108a/10
y.- emediler 173a/9
y.- erlerse 108b/12
y.- ersevüz 108b/11
y.- esin 191b/2

yinir [T.]yenilebilir
y. 160a/3

yipek [T.] ipek, değerli kimse
y.+ lerdür 119b/7

yir [T.] yer
y. 003a/9, 003b/12, 004a/9, 004a/10,
004a/13, 004b/2, 004b/5, 004b/6, 004b/10,
005a/1, 005a/5, 005a/11, 005b/5, 006a/2,
006a/3, 008b/5, 008b/7, 012b/7, 013b/10,
014b/4, 015b/9, 023a/9, 024b/11, 033b/10,
042a/5, 054b/2, 061a/4, 068b/11, 096a/2,
104b/7, 133b/7, 158a/3, 160a/1, 174a/1,
182b/2, 183a/12, 191b/10, 192a/4
y.+ de 012b/10, 024b/9, 033b/10, 044a/12,
067b/1, 073a/7, 107a/4, 146b/9, 146b/12,
154b/8, 161a/4, 161a/12, 163a/2, 174b/6,
178a/6, 185b/4, 204a/7
y.+ den 030a/8, 033a/9, 033a/11, 039a/6,
042a/5, 084a/6, 103b/11, 104a/2, 107a/6,
180b/1
y.+ densin 039b/2
y.+ dür 078a/5
y.+ e 015a/12, 017b/13, 018a/11, 021a/9,
021a/10, 033b/8, 034b/11, 038a/3, 042a/3,
043b/2, 047b/11, 052a/4, 055a/1, 056b/2,
057b/10, 058b/7, 060b/11, 061a/3, 061a/4,
061a/9, 063b/8, 068a/5, 071a/6, 080a/13,
083b/3, 084a/4, 100b/7, 100b/8, 101a/4,
105a/9, 107a/6, 107b/9, 108a/1, 135a/9,
143a/10, 148a/2, 148a/3, 148a/7, 148a/10,
153a/9, 158b/11, 159a/10, 162b/12, 163a/5,

165a/8, 165b/7, 173b/12, 174a/11, 174b/1,
180b/12, 181b/4, 181b/13, 182b/10, 184a/3,
185b/13, 187b/1, 188a/4, 189a/9, 192a/4,
194b/11, 204a/7
y.+ i 002b/7, 005a/9, 005a/10, 005a/11,
010b/9, 023a/9, 025a/1, 034a/5, 038a/3,
038a/10, 049a/13, 049b/13, 077a/12, 078a/5,
107a/3, 107a/4, 181b/3, 182b/5
y.+ idigin 039a/8
y.+ ile 046a/1
y.+ in 020b/5, 081a/13
y.+ inde 048b/3, 062a/9, 163a/3, 182b/11
y.+ inden 029a/9, 031b/5, 038a/1, 159a/10,
163a/11
y.+ ine 031a/3, 031a/7, 031a/10, 033a/13,
043a/6, 052b/13, 054b/3, 054b/5, 063a/4,
063a/9, 085b/10, 138a/5, 142a/2, 147b/8,
155b/7, 173b/10, 185a/11, 186a/8, 188b/1,
193b/9
y.+ ini 165a/7
y.+ inüŋ 176b/13
y.+ iŋe 142a/2
y.+ iŋizden 166b/3
y.+ ler 008b/3
y.+ leri 003b/11, 006a/2
y.+ lerüŋ 003b/12
y.+ üm 143a/11
y.+ üme 025a/12
y.+ üŋ 005a/9, 061b/1, 066b/2, 107a/7,
107a/12

yir altı [T.]yer altı
y.+ nda 007a/6, 163a/2
y.+ ndadır 007a/3

yire düş - [T.]yere düşmek
y.- di 048a/4

yir ehli [T+Ar.] yeryüzü ahalisi
y. 007a/2, 021a/1

yire in - [T.] Yere,yeryüzüne inmek
y.- di 020b/13, 021a/2
y.- digin 020b/9

yirinden dur - [T.] Ayağa kalkmak
y.- dı 194a/4

yirine gel - [T.] Önceden belirlendiği gibi olmak, yapılmak, olmak
y.- di 021a/7, 059a/6, 078a/13, 148a/6,
183a/12, 184a/10
y.- e 014b/1

yirine getir - [T.] Yapılması gereken işi layıkıyla yapmak krş. yirine getür -
y. 173a/3, 203b/15
y.- diler 191a/12
y.- em 173a/4

yirine getür - [T.] Yapılması gereken işi layıkıyla yapmak krş. yirine getir -
y. 058b/1, 059a/1
y.- di 028b/4, 057b/8, 063a/12
y.- meyesin 058b/8
y.- se 058a/6

yirine ḳo - [T.]yerine koymak
y.- dı 027b/11

yirlü yirinden [T.]yerli yerinden
y. 063a/9

yirlü yirine [T.]yerli yerine
y. 063a/1, 088a/10

yir üsti [T.] gökyüzü krş. yir üstü
y.+ nde 161b/13

yir üstü [T.]gökyüzü krş. yir üsti
y.+ ndeki 158a/4
y.+ ndekin 004b/5

yir yüzi [T.]yeryüzü
y. 033b/9
y.+ nde 029a/6, 044a/4, 159b/2, 173b/13, 175a/9, 175b/4, 175b/7, 175b/10, 177a/7, 177a/9, 177a/11
y.+ ne 008b/12, 141a/2, 149a/2
y.+ ni 176a/6
y.+ nüŋ 042b/4, 175b/8

yirce [T.]yer büyüklüğünde
y. 002a/6

yirin - [T.]üzülmek, kederli olmak
y.- di 008b/5, 074b/11

yirince [T.] Uygun bir şekilde
y. 086b/10

yit - [T.]yetişmek, ulaşmak, kafi gelmek
y.- di 060a/3, 073b/11, 096a/3, 195b/12, 195b/13
y.- e 161a/13
y.- ecek 160b/2
y.- er 017b/10, 062a/4, 089a/6, 089a/12, 099a/11, 164b/12, 197a/3
y.- erdi 195b/11
y.- erem 169a/11
y.- erin 089b/5
y.- medi 032a/2, 041a/3, 177a/6
y.- mez 041a/1, 099a/8
y.- mezidi 160b/5

yitir - [T.]kaybetmek
y.- di 150a/6

yitmiş [T.] yetmiş
y. 004a/10, 013a/9, 022a/1, 030b/10, 059a/4, 104b/10, 140b/13, 158a/1, 170b/5, 171a/2, 201b/3, 201b/4, 203b/15, 204a/4, 204a/13

yitmiş biŋ [T.]yetmiş bin
y. 002a/6, 002a/7, 004a/11, 009b/1, 009b/2, 009b/3, 011b/6, 037b/8, 038a/11, 043b/13, 158a/10, 173b/6

yitmiş dört [T.] yetmiş dört
y. 167a/11

yitmiş iki [T.]yetmiş iki
y. 006b/1

yitür - [T.] (para) yetirmek
y.- e 071b/12

yiv [T.] aralık, iki şeyin arası
y.+ ünden 055b/3

yiy [T.]koku, ıtır
y.+ isin 093a/2

yiyecek [T.] yiyecek, taam
y. 061a/8, 062a/4, 079a/5, 087b/6, 185a/1

yiyesi [T.]yiyecek, taam
y. 087b/11, 088a/6
y.+ ler 160a/7

yiyle - [T.]koklamak
y.- ŋ 144a/1
y.- yeyim 068b/9

yoḫsa [T.] Aksi takdirde
y. 023a/10, 045b/4, 045b/10, 054a/8,

059a/5, 059b/2, 065b/2,
075b/8, 077a/12,
087a/5, 089b/13, 091b/11,
093b/2, 094b/8,
133b/7, 141b/9, 144a/7,
145a/9, 163a/13,
167b/1, 205a/8

yoḳ [T.] yok
y. 025b/9, 037b/13, 050a/6,
051a/2,
051b/5, 056a/13, 056b/6,
057b/1, 057b/10,
061a/12, 062b/3, 069a/7,
072a/12, 074b/5,
080a/3, 080a/4, 080a/6,
080a/10, 089b/5,
090a/12, 104b/4, 113b/5,
119a/4, 121b/6,
130a/13, 148a/1, 156b/13,
167b/7, 174a/9,
178b/1, 179a/5, 183b/5,
185a/6, 206b/12,
207a/1, 207b/4, 207b/8
y.+ dur 002a/12, 004b/10,
005b/12, 008a/1,
011a/6, 019b/5, 029a/11,
030a/11, 046b/6,
048b/8, 049a/5, 050a/9,
053b/13, 057b/13,
067b/6, 070a/7, 070a/9,
070b/9, 072a/13,
072b/8, 074a/6, 077a/7,
079a/11, 079a/13,
080b/2, 081a/11, 087b/4,
090b/1, 091a/3,
091a/5, 092a/5, 099a/12,
099a/13, 099b/10,
100a/3, 101a/2, 119a/2, 120a/6,
133b/7,
136b/13, 137a/3, 143a/11,
156b/6, 157a/10,
162a/1, 172a/9, 202a/1, 206a/9,
207a/13
y.+ durur 147a/6
y.+ ıdı 005a/11, 005b/5,
021a/7, 022a/7, 036a/11, 060b/8,
061a/8, 061b/13, 095a/2,
101b/8, 127b/1, 129b/4,
139b/11, 170b/11, 172b/7,
174a/7, 186a/7,
190b/7, 190b/8, 198b/13,
201a/4, 202a/2
y.+ mı 089b/12, 099a/7
y.+ mıdur 079b/7, 182a/3
y.+ mıssa 086a/12
y.+ udı 060a/7, 072b/6,
098b/12, 109b/4, 157a/7,
159b/5, 170a/4, 181a/5
y.+ udụġı 080a/9
y.+ udụġın 079b/10

yoḳ yire [T.]gereksiz yere
y. 103b/1

yoḳa - [T.]el sürmek, dokunmak
y.- sa 189a/8
y.- ya 188a/3

yoḳsa [T.] Aksi takdirde
y. 053a/9, 082b/3, 109a/9

yoḳsul [T.]yoksul, fakir
y. 150b/1, 190b/8
y.+ am 160b/8
y.+ ıdı 193a/4
y.+ uŋ 139a/8

yol [T.] yol
y. 009b/1, 043b/8, 056a/10,
087b/4,
095a/3, 103b/3, 135b/1,
159a/12, 159a/13,
160a/2, 173b/13, 188b/10,
189a/2, 191b/3
y.+ a 030a/6, 040b/1, 050a/12,
062a/3,
093a/10, 100a/10, 107a/2,
131a/15
y.+ ça 114a/2
y.+ da 051a/1, 056a/11,
103b/4, 106b/12,
125b/10
y.+ dan 088a/6, 119a/5
y.+ dur 001b/7, 005b/3, 009a/3

y.+ ı 104b/8, 114b/5, 176b/6
y.+ ın 125a/3
y.+ ına 056a/11, 062b/1, 095a/3, 101b/1
y.+ lar 114b/5
y.+ ları 035a/13

yola çıḳ - [T.] yola çıkmak
y.- dı 092b/4
y.- dılar 195b/11
y.- ıcaḳ 092b/4

yola düş - [T.] Yola çıkmak, yol almaya başlamak
y.- di 130b/4

yola gir - [T.] Yola çıkmak, yolculuğa başlangıç yapmak
y.- di 098b/12, 180b/6
y.- diler 087a/6, 091a/13, 114a/1, 196a/3

yol az - [T.] yolu şaşırmak
y.- asın 137b/13
y.- dı 100a/13
y.- dılar 176b/12
y.- masunlar 085b/1

yoldan ḳal - [T.] gidilmek istenen yere gidememek
y.- mayalum 137b/11

yol göster - [T.] kılavuzluk, rehberlik etmek
y.- e 099a/1
y.- mege 169a/11

yol ol -[T.] Yol olmak
y.- dı 114b/11

yol vir - [T.] Yol vermek, müsaade etmek
y.- mezseŋüz 104b/8

yol yaŋıl - [T.] Yanlış yola sapmak, yolunu şaşırmak
y.- ursam 099b/6

yol yaraḳın düz - [T.]yol hazırlığı yapmak
y.- üp 114a/1

yol - [T.] yolmak
y.- mışlar 018b/4

yolca [T.] yol boyunca
y. 086a/10, 179b/12

yoldaş [T.] Yol arkadaşı, dost
y. 104a/8, 164a/5, 182b/10, 183a/6
y.+ ı 165b/11
y.+ ların 183b/2
y.+ larına 176b/7, 176b/11
y.+ larından 176b/11

yoldaş idin - [T.] Arkadaş, dost olmak
y.- meyesin 138b/10

yoldaş ḳoş - [T.] Yardımcı olarak vermek
y.- asın 164a/1
y.- avuz 164a/2
y.- dılar 164a/3

yoldaş ol - [T.] Yoldaş, arkadaş olmak
y.- ası 179b/9
y.- dı 144a/3
y.- up 154b/1

yoldaşlıḳ [T.]yoldaşlık, yol arkadaşı
y.+ uŋdan 164a/6 (yoldaşlıġuŋdan)

yon - [T.]yontmak
y.- dılar 038b/5

yoz [T.] yoz, kötü
y. 179a/6

yoz duʿā ḳıl - [T.]beddua etmek
y.- dı 034a/12
y.- mışdur 035a/10

yozlıḳ [T.]yozluk, kötülük
y. 179b/7
y.+ a 013b/9 (yozlıġa)

yönel - [T.] Yönelme, bir tarafa meyl etme
y.- di 098b/13
y.- diler 087a/9, 104b/1
y.- düm 049b/12

yöre [T.] Etraf, çevre, civar
y.+ sinde 052b/1, 052b/7, 082a/10, 094b/1, 155a/3
y.+ sine 045a/7
y.+ sini 112a/12

yören - [T.] bir şeyin çevresinde dolaşmak
y.- di 061b/8

yu - [T.]yıkamak, temizlemek
y. 057b/7
y.- dı 026b/8, 048a/6, 061b/7, 134a/7
y.- dılar 027a/5, 193b/9
y.- du 062b/7
y.- dum 062b/9
y.- maġa 205b/2
y.- ya 187b/1, 187b/2
y.- yacaḳdur 026a/10
y.- yam 193a/1
y.- yarın 073a/11, 091a/1
y.- yup 193a/1

yuyı-vir - [T.] hızlıca yıkamak, temizlemek
y.- e 085b/4

yud - [T.]yutmak
y.- dı 109b/11

yudur - [T.] yıkatmak
y.- dı 085b/4

yuḳarı [T.]yukarı krş. yuḳaru
y. 177b/6, 189a/2

yuḳaru [T.]yukarı krş. yuḳarı
y. 039b/8, 039b/9, 054b/3, 058b/6, 066b/4, 070a/1, 072b/10, 121a/3, 121a/5, 121a/6, 154b/11, 155a/5, 163b/11, 173b/4, 177a/5, 177b/5, 185a/8
y.+ dan 205a/7

yum - [T.]kapatmak
y. 166b/4
y.- dı 166b/4
y.- du 090b/5
y.- madı 143b/5
y.- up 196a/6

yumşaḳ [T.]yumuşak
y. 015a/5

yumşaḳ söyle - [T.] sakin konuşmak, yavaş söylemek
y. 103a/4

yumul - [T.]kapanmak
y.- dı 090b/8

yumurda [T.]yumurta
y.+ sı 023a/2, 023a/5

yumurdla - [T.] yumurtlamak yumurtla -
y.- dı 199a/10

yumurtla - [T.]yumurtlamak krş. yumurdla -
y.- mış 199a/12, 199b/7

yun - [T.]yıkanmak
y.- dı 148a/4, 176b/9
y.- muşıdı 022a/1
y.- urlar 177b/4
y.- urlarmı 177b/4

yurt [T.] yer , mekân, vatan
y. 094b/1
y.+ ına 116b/8 (yurdına)

yurt ṭut - [T.] Bir yeri kendisine, ailesine yurt olarak kabul etmek, vatan tutmak.
y.- dı 041b/4

yut - [T.]yutmak
y.- a 105a/10, 143a/5 (yuda)
y.- an 144a/1 (yudan)
y.- ar 106a/8 (yudar)
y.- arıdı 133b/7 (yudarıdı)
y.- ariken 070b/2 (yudariken)
y.- dı 143a/8, 160b/1, 168b/2
y.- duŋ 160b/3
y.- maġa 106a/8, 109b/13
y.- mışıdı 180a/8
y.- sun 109b/9

yutdur - [T.]yutturmak krş. yuttur -
y.- dı 143b/8, 143b/9
y.- dum 142b/3

yuttur -[T.]yutturmak krş. yutdur -
y.- duġına 133b/13

yüce [T.] ulu krş. yüçe
y. 044a/12, 046a/10, 052b/6, 177a/1

yüce ḳıl - [T.] yüce kılmak, ulu kılmak
y.- dı 008b/4

yüçe [T.] yüce, ulu krş. yüce
y. 043a/8, 117b/3

yügür -[T.] koşmak
y.- ü 182a/5, 196a/8

yügüri gel - [T.] koşarak gelmek krş. yügürü gel -
y.- di 094a/7

yügürü gel - [T.]koşarak gelmek krş. yügüri gel -
y.- di 098b/11

yügürü söyle - [T.]hızlı hızlı söylemek
y.- di 127a/2

yügürü var - [T.] koşarak gitmek
y.- dı 195a/11

yük [T.]yük, ağır şey, ağırlık
y. 052a/2, 086a/5, 088a/10, 165b/10,
182a/4, 184b/13, 195b/9
y.+ i 084a/4, 089a/2, 093a/7, 130a/5,
196a/1
y.+ in 088b/7
y.+ inde 088a/11, 088b/5, 088b/7, 088b/13,
089a/1
y.+ ler 178b/2, 195a/10
y.+ leri 090a/12, 195a/6, 201a/2
y.+ lerile 197a/4
y.+ lerin 088a/12, 088b/11, 195b/10, 196a/2,
196a/3, 196a/11
y.+ lerine 086a/9
y.+ lerini 090a/1
y.+ lerüŋüzi 091b/2
y.+ ümüz 087a/1
y.+ üŋi 047b/11

yük dut - [T.] Yük taşımak
y.- up 195b/4

yüklet - [T.] yükletmek
y.- di 056a/11
y.- diler 088a/12

yüklü [T.] hamile
y.+ dür 046b/7
y.+ iken 194a/10

yüklü ol - [T.] hamile olmak
y.- dı 170a/10

yüksek [T.] yüksek

y. 033b/3, 033b/5, 083b/3, 120b/3,
148a/6
y.+ i 177a/2 (yüksegi)

yükseklik [T.] yükseklik
y.+ i 029b/11, 031b/11, 038b/3 (yüksekligi)

yüŋ [T.]yün
y. 022a/6, 108b/5
y.+ den 122b/11
y.+ i 006b/9, 194b/9
y.+ ine 003b/2
y.+ lerin 018b/4

yürek [T.]yürek
y. 010a/3
y.+ i 010a/2 (yüregi)
y.+ ile 179b/4, 179b/5, 179b/7 (yüregile)
y.+ iyle 179b/6 (yüregiyle)
y.+ üm 193b/9 (yüregüm)

yüri - [T.] yürümek krş.yürü-
y. 104a/8, 128a/14, 152a/2, 164a/8
y.- di 109b/13, 116b/9, 118b/9, 151b/13
y.- diler 089b/2, 093b/5, 179b/12
y.- mezsin 139a/6
y.- se 180b/12
y.- yem 138a/7
y.- yesiz 176b/4
y.- yicek 007a/12

yürit - [T.]yürütmek krş. yürüt -
y.- irler 007a/12 (yüridirler)
y.- ür 139b/6 (yüridür)

yürü - [T.] yürümek krş.yüri -
y.- di 023a/11, 024b/10, 033b/5, 093b/8,
100b/5, 105a/10, 142b/11, 151b/10, 167b/7,
168a/6, 176b/8, 176b/11
y.- diler 176b/12
y.- dü 017b/5
y.- dügi 098b/12
y.- r 015a/4, 020b/12, 109a/14, 130b/5
y.- rdi 014b/3, 098a/11, 160b/10, 176a/11,
176a/12, 197a/10
y.- rken 045a/13
y.- rlerdi 170b/6, 181b/7
y.- rleridi 174b/7
y.- sin 109b/8
y.- yesin 195b/12

yürüyü-vir - [T.] yürüyüvermek
y.- di 035a/12

yürüt - [T.] yürütmek krş. yürit -
y.- di 099b/12
y.- mez 101a/5

yüz [T.] yüz
y. 009b/1, 011a/11, 011a/12, 012a/11,
020a/13, 025b/12, 028b/2, 037a/8, 038b/2,
038b/3, 039a/10, 039b/3, 064a/4, 097b/8,
121a/4, 132b/2, 132b/3, 132b/6, 133a/1,
140b/2, 147b/3, 148b/6, 148b/9, 148b/10,
160a/4, 160a/5, 181b/13, 184a/10, 184b/8,
192b/6, 198b/3, 198b/4, 200a/6
y.+ i 018b/7, 030a/8, 034a/13, 038b/5,
039a/4, 074a/10, 083b/12, 090b/8, 182b/13
y.+ ile 089a/11, 165a/6
y.+ in 027a/1, 038b/5, 056a/10, 061b/6,
068a/6, 092a/11, 109b/15, 115a/3, 117a/13,
127a/3, 135b/5, 177b/7
y.+ inden 164b/3
y.+ ine 020a/13, 055b/5, 061b/1, 074b/5,

087b/13, 092a/12, 135b/5, 191b/3, 199b/15, 204a/6
y.+ inüŋ 097a/11
y.+ leri 134b/9
y.+ lerin 129a/14
y.+ lerinüŋ 121a/3
y.+ mi 050b/3
y.+ ümdeki 191b/7
y.+ üme 072a/13, 191b/5
y.+ ümi 058b/7
y.+ ümüzi 206b/13
y.+ üne 069b/4
y.+ üŋe 095b/1
y.+ üni 083b/4
y.+ üŋ 034a/12, 072a/13, 090b/10
y.+ üŋde 198a/10
y.+ üŋden 083b/2
y.+ üŋi 083b/11

yüz dön - [T.] yüz çevirmek, terketmek
y.- düŋüzmi 127a/15

yüz dönder - [T.] yüz çevirmek, terketmek krş. yüz döndür -
y.- diler 146b/2, 146b/12
y.- mezin 146b/4
y.- üŋ 205a/8

yüz döndür - [T.] yüz çevirmek, terketmek krş. yüz dönder -
y.- di 090b/4
y.- diler 094b/12, 186b/12
y.- düŋüz 127a/10
y.- düŋüzmi 205a/12
y.- e 091a/4
y.- eler 091a/3
yüzüŋi - megil 147b/3
yüzümi - mezin 147b/3
y.- ür 204a/1

yüz dut - [T.] Yönelmek, uymak
y.- dılar 152a/11, 152a/12

yüze gül - [T.] iltifat etmek, kandırmak, riyakârca davranmak
y.- megi 078b/5
y.- mekdür 078b/5

yüzi ḳalma - [T.] (Yaptıkları yüzünden) Bir kimsenin karşısına çıkmaya veya ondan bir şey istemeye cesâreti olmamak
y.- dı 058a/6

yüzin ḳoyu [T.] yüzüstü krş. yüzün ḳoyu
y. 066b/5

yüzin ḳoyu düş - [T.] yüzüstü düşmek
y.- diler 039b/12
y.- mişler 039b/13

yüzin sür - [T.] yüz sürmek, aşırı sevgi göstermek için yere eğilmek
y.- di 195a/13

yüzi üzere düş -[T.] yüzüstü düşmek
y.- di 040a/6

yüzü ḳara ol - [T.] utanacak bir durumu olmak
yüzleri - a 084b/5

yüzüne vur - [T.] Yüzüne vurmak; ayıplayarak kusurunu yüzüne söylemek
yüzlerine - ursam 084b/7

yüz ur - [T.] yüz sürmek, secdeye kapanmak
y.- alar 051a/5

yüzüne baḳma - [T.] Yüzüne bakmamak; değer vermemek, ilgilenmemek, suratına bakmamak.

y.- zıdı 072a/7

yüzün ḳoyu [T.] Yüz üstü krş. yüzin ḳoyu
y. 058b/11, 192b/11

yüz altmış [T.] yüz altmış
y. 028a/5

yüz biŋ[T.]yüz bin
y. 006b/9, 031b/11, 046b/8, 055b/1,
106a/8, 109b/14

yüzici [T.] yüzücü
y. 097a/10

yüz ḳırḳ [T.] yüz kırk
y. 141a/2

yüz ḳırḳ piŋ [T.] yüz kırk bin
y. 114a/3

yüzlü [T.]yüzlü
y. 015a/5, 027b/2, 029a/9, 104a/4

yüz seksen [T.] yüz seksen
y. 025a/10, 029a/12, 030a/1

yüzük [T.]yüzük
y. 019a/1, 168a/1, 168b/4
y.+ i 012b/5, 155b/13, 168a/4, 168b/2, 168b/5 (yüzügi)
y.+ in 167b/12 (yüzügin)

yüzük ḳaşı [T.] Yüzük taşının içine oturtulduğu kenarları tırnaklı yuvaya verilen isimdir.
y. 155b/11
y.+ n 018b/13, 161b/11
y.+ nda 167b/13, 168a/2
y.+ ndaġın 156a/1
y.+ nı 156a/3, 168a/1
y.+ yla 168a/2

yüz yigirmi [T.] yüz yirmi
y. 024a/1, 066b/12

yüz yigirmi dört biŋ [T.]yüz yirmi dört bin
y. 032a/1

yüz yitmiş [T.] yüz yetmiş
y. 151a/7

-Z-

zaʿferān [Ar.] Safran
z.+ dur 009a/4

ẓafer bul - [Ar.+T.] Kazanmak, galip gelmek, yenmek
ẓ.- alum 150b/12
ẓ.- asın 026a/8
ẓ.- avuz 149b/13
ẓ.- maya 019b/10
ẓ.- mazsın 048b/10
ẓ.- uram 015a/1

zāhid [Ar.] Dünyâyı terkedip dînin emirlerine çok titizlikle riâyet eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar, müttakî (kimse)
z. 021b/10, 139b/11, 145a/4
z.+ dür 103b/13
z.+ idi 085a/6

zāhidlıḳ [Ar.+T.] Zühd sahibi olma; kulun dünyaya rağbet etmemesi ve Allah'tan başka her şeyden yüz çevirmesi manasında tasavvuf terimi.
z. 143a/3

ẓāhir ol - [Ar.+T.] açığa çıkmak, meydana çıkmak, görünür olmak
ẓ.- dı 057a/2

zaḫm [Far.] Yara
z. 202b/9
z.+ ından 077b/1

zaḫmet [Ar.] Sıkıntı, eziyet krş. zaḥmet

z.+ inden 131b/14
z.+ ine 131b/14

zaḫmet [Ar.] Sıkıntı, eziyet krş. zaḫmet
z. 092a/5, 122b/2
z.+ den 103b/6, 130b/3
z.+ i 022b/9, 089a/7
z.+ inden 081b/3

zaḫmet çek - [Ar.+T.] Sıkıntıya uğramak, güçlükle karşılaşmak
z.- di 173a/12
z.- diler 121b/10
z.- dügin 070b/7
z.- esin 018a/13
z.- memişidi 147b/9
z.- üp 103a/13

zaḫmet it - [Ar.+T.] Sıkıntı ve eziyette bulunmak
z.- erlerdi 111a/4 (zaḫmet iderlerdi)
z.- erleridi 174b/8 (zaḫmet iderleridi)
z.- meyeler 174b/11
z.- meyesin 106b/7

zaḫmet vir - [Ar.+T.] Sıkıntı ve eziyette bulunmak
z.- di 147b/11
z.- meyeler 174b/10

zaḫmlu ol - [Far.+T.] yaralanmak
z.- dı 204a/4

żaʿīf [Ar.] Güçsüz kuvvetsiz.
ż. 083b/7, 099a/12, 105b/4, 119a/7,
141b/8, 144a/13, 162b/10, 202b/2
ż.+ ken 083b/6
ż.+ ler 207b/5
ż.+ lere 199b/1
ż.+ leriken 083b/9
ż.+ ümüze 161a/10

żaʿīf ol - [Ar.+T.] Güçsüz düşmek
ż.- duŋ 130a/12
ż.- mışam 155a/5
ż.- ur 003a/6

żaʿīf ṭut - [Ar.+T.] güçsüz halde bulmak
ż.- dılar 127b/9

żaʿīflıḳ [Ar.+T.] Acizlik, güçsüzlük
ż.+ ıla 092a/9 żaʿīflıġıla)
ż.+ ıma 199b/3 (żaʿīflıġıma)

żaʿīfraḳ [Ar.+T.] daha güçsüz, daha zayıf
ż.+ ın 055a/10 (żaʿīfraġın)

żalalet [T.] Doğru yoldan ayrılma, yoldan çıkma, sapıtma, sapıklık
ż.+ i 031b/1

ẓālim [Ar.] Zulüm ve haksızlık yapan (kimse)
ẓ. 051a/12, 099b/7, 139a/9, 161a/5
ẓ.+ lerden 127b/12

zamān [Ar.] zaman, vakit
z. 028b/12, 029a/2, 029b/1, 035a/12,
035b/3, 037a/9, 038b/10, 041a/2, 041b/6,
055b/12, 064a/3, 074b/9, 077b/11, 081b/6,
105a/4, 105a/5, 132b/2, 138a/7, 138a/12,
176b/5, 190b/12, 191b/12, 192a/4, 192a/6,
193a/12, 194a/6, 201b/2
z.+ da 023a/8, 029a/13, 029b/8, 050a/2,
072a/12, 081b/4, 137b/4, 140b/11, 172b/5,
184a/4, 188a/13, 192b/2, 194b/2
z.+ dan 122b/7, 128a/12, 152a/13, 191b/10,

192a/1, 192a/3
z.+ dur 016b/10, 074a/9, 075b/12, 106a/3,
106a/11, 113a/15, 132b/12, 171a/12
z.+ ı 023a/5, 023a/7, 041b/5, 096b/2,
096b/5
z.+ ıdı 047a/1
z.+ ına 023a/3, 023a/4, 023a/7, 062b/13,
096b/2
z.+ ında 019a/13, 023a/9, 103a/1, 178b/11,
184b/10
z.+ ından 192b/11
z.+ uŋ 191a/13

zārı ḳıl - [Far+T] ağlamak, inlemek, feryat etmek
z.- dı 026b/12
z.- dılar 129a/14
z.- ıp 018b/5

zārılıḳ [Far+T] ağlama, inleme, feryat
z. 172a/2
z.+ ı 069b/11 (zārılığı)

zārılıḳ et - [Far+T] ağlamak, inlemek, feryat etmek krş. zārılıḳ it -
z.- di 134a/8

zārılıḳ it - [Far+T] ağlamak, inlemek, feryat etmek krş. zārılıḳ et -
z.- di 090a/12, 146b/8

ẕārılıḳ it - [Far+T] ağlamak, inlemek, feryat etmek krş.zārılıḳ it -, zārılıḳ et -
ẕ.- diler 083a/13, 157b/1

zārı zārı aġla - [Far+T] Sesli bir şekilde uzun süre ağlamak
z.- dı 088a/5

żāyiʿ it - [Ar.+T.] Heba etmek, boşa çıkarmak
ż.- mez 092a/2

zāyil ol - [Ar.+T.] Sona ermek
z.- a 045b/13

żāyiʿ ol - [Ar.+T.] Ziyan olmak, yok olmak, heder olmak
ż.- maya 139b/4
ż.- urdı 139b/4

zebāni [Ar.] Cehennemlikleri ateşe atmakla görevli melek, cehennem bekçisi
z.+ lerinden 076a/3

zeberced [Ar.] Cam parlaklağında, açık yeşil renkte tabiî mağnezyum ve demir silikat, krizolit, olivin, perido, zümrüte benzer bir taş krş. zebercet
z. 178a/9, 178a/12
z.+ dendurur 006a/9

zeberced deresi [Ar.+T.] zeberced madeninin yatağı
z. 178a/13
z.+ ne 178a/9

zebercet [Ar.] zeberced [Ar.] Cam parlaklağında, açık yeşil renkte tabiî mağnezyum ve demir silikat, krizolit, olivin, perido, zümrüte benzer bir taş krş. zeberced
z.+ den 158b/5, 158b/6
z.+ dendür 007b/10

zebūn [Far.] Güçsüz, zayıf, âciz
z.+ dur 107a/1

zebūn eyle - [Far.+T.] Âciz, karşı koyamaz duruma getirmek
z.- 151a/12

zebūn it - [Far.+T.] Âciz, karşı koyamaz duruma getirmek
z.- em 102b/12 (zebūn idem)

z.- evüz 108a/10 (zebūn idevüz)

zehr [Far.] mec. Helâk edici ıztırap
z.+ ine 144a/5

zekāt [Ar.] İslâm dîninin beş şartından biri olarak, sâhip olunan ve belli bir miktârı aşan mal ve paranın yoksullara dağıtılması gereken kırkta biri ve bunun yoksullara dağıtılması işi
z.+ ın 132a/10

zekāt ver - [Ar.+T.] Müslümanlıkta sahip olunan mal ve paranın kırkta birinin, helal olmasını sağlamak için her yıl sadaka olarak dağıtılması krş. zekāt vir -
z. 133a/7
z.- ürem 133a/7

zekāt vir - [Ar.+T.] Müslümanlıkta sahip olunan mal ve paranın kırkta birinin, helal olmasını sağlamak için her yıl sadaka olarak dağıtılması krş. zekāt ver -
z.- enlerüŋdür 009a/10

zekavet [Ar.] Çabuk anlama ve kavrama yeteneği, zekâ
z. 188b/11

zemzem [Ar.] Kâbe yanındaki meşhur kuyudan çıkan kutsal su
z. 021a/8
z.+ ile 041b/10

zemzem ḳuyusı [Ar.+T.] zemzem suyunun çıktığı kuyu
z.+ n 192a/8

zenbil [Far.] Hasırdan veya hurma liflerinden örülmüş kulplu torba
z.+ ile 146b/8

zerre [Ar.] Çok küçük parçacık
z. 162b/8
z.+ sin 004b/5

zevāl [Ar.] Yok olma, yok edilme, ortadan kalkma, güneşin batması
z.+ deyidi 011a/11, 011b/4

zırh [Far.] zırh krş. zırıh
z. 152b/6, 156a/12, 156a/13

zırıh [Far.] zırh krş. zırh
z. 203b/13, 203b/15

ẕırıhçı [Far.+T.] zırhçı
ẕ.+ yıdı 021b/9

ẕikr [Ar.] Anmak, anılmak. Allah'ın isimlerini (esma-yı hüsnayı) söylemek suretiyle yapılan ibadet.
ẕ.+ in 034b/7
ẕ.+ iyle 144a/5

ẕikr eyle - [Ar.+T.] Anmak, anılmak. Allah'ın isimlerini (esma-yı hüsnayı) söylemek suretiyle yapılan ibadet.
ẕ.- yesin 019b/10

ẕikr it -[Ar.+T.] Anmak, anılmak. Allah'ın isimlerini (esma-yı hüsnayı) söylemek suretiyle yapılan ibadet.
ẕ.- diŋ 152b/11
ẕ.- esin 019b/11 (ẕikr idesin)
ẕ.- mediŋ 152b/12

ẕikr ḳıl - [Ar.+T.] Anmak, anılmak. Allah'ın isimlerini (esma-yı hüsnayı) söylemek suretiyle yapılan ibadet.
ẕ.- am 015b/13

zilḥicce [Ar.] hicrî takvimin 12. ve son ayı
z. 123b/5

zilḳa‘de [Ar.] Zilkade Ayı. Hicrî yılın on birinci ayı, dört haram aydan biri

z. 123b/4

zinā [Ar.] Evlilik bağı ile bağlı olmayan kadınla erkek arasındaki cinsel ilişki, nikâhsız birleşme
z.+ mı 073a/12, 073b/1

zinā eyle - [Ar.+T.] Zina yapmak krş. zinā iyle -
z.- düm 140b/10

zinā it - [Ar.+T.] Zina yapmak
z.- di 188b/2
z.- e 073a/4 (zinā ide)
z.- erseŋ 073a/10 (zinā iderseŋ)

zinā iyle - [Ar.+T.] Zina yapmak krş. zinā eyle -
z.- mişsin 147b/3

zinā ḳıl - [Ar.+T.] Zina yapmak
z.- dum 147b/3
z.- ma 073a/9

zincir [Far.] Birbirine geçmiş mâdenî halkalardan meydana gelen bağ
z.+ le 004a/10

zindān [Far.] İçine tutukluların, hükümlülerin konulduğu kapalı yer
z. 075b/9, 075b/10, 078a/3, 078a/4,
078a/7, 078a/12, 134a/3, 142b/8, 143a/10,
144a/9
z.+ a 074a/5, 076a/13, 076b/9, 078a/6,
079b/4, 088a/7, 090a/4, 108a/10
z.+ dan 052a/9, 054a/2, 077b/5, 077b/8,
078b/1, 079b/9, 081a/5
z.+ dayıken 078b/6
z.+ ı 076b/7

zindāna bıraḳ - [Far.+T.] Hapsetmek
z.- ur 075b/8 (zindāna bıraġur)

zindāna ḳoy - [Far.+T.] Hapsetmek
z. 074a/3, 080a/7
z.- dı 078a/6
z.- dılar 076a/11, 077b/10, 079a/10, 110b/9
z.- dum 079b/7
z.- duŋ 079b/5
z.- maḳ 108a/9
z.- mışıdı 076b/10
z.- up 090b/3

zindāna ur - [Far.+T.] Hapsetmek
z.- urven 107b/8

zindān çek - [Far.+T.] Mahkûm olmak
z.- esin 077b/13
z.- seŋ 078a/2

zindāncı [Far.+T.] Zindan bekçisi
z. 076a/11, 079a/13
z.+ yı 079a/12

zinhār [Far.] Sakın, aman, asla
z. 021a/2, 070b/11, 091b/1, 207a/5

zīrā [Far.] Çünkü, şundan dolayı krş. zīre
z. 002a/11, 002b/3, 013a/4, 015b/12,
016a/1, 019b/12, 020b/2, 024b/11, 029a/13,
033b/12, 049b/4, 056a/6, 056a/9, 056b/1,
057a/9, 059b/3, 059b/4, 060a/7, 069a/12,
070a/10, 073b/2, 080b/6, 081b/13, 084b/7,
085a/12, 087b/9, 088b/8, 089a/11, 090a/3,
090a/6, 101b/7, 103a/8, 103b/8, 113a/15,
120a/7, 123b/4, 125a/6, 126a/1, 132a/6,

135b/3, 136b/8, 137a/12, 143a/11, 146b/4,
147b/3, 149b/13, 152a/11, 157a/8, 157b/2,
159b/7, 159b/9, 161a/13, 163a/1, 170a/6,
173b/7, 175a/5, 180b/13, 181a/12, 188a/3,
189b/12, 190a/4, 190b/4

zīrā ki [Far.] Çünkü, onun için ki
z. 072b/12, 113b/12, 119a/2, 128b/10,
133a/12, 202a/8

zīre [Far.] Çünkü, şundan dolayı krş.zīrā
z. 007b/4, 010a/11, 012a/5, 015b/1,
033a/3, 053a/2, 053a/6, 058b/8, 060b/7,
060b/8, 061a/1, 062a/11, 067b/5, 102b/10,
103a/1, 105a/2, 105b/3, 106a/2, 151b/11

zīreklik [Far.+T.] anlayışlılık, uyanıklık, aklı başında, zeki
z.+ i 155b/9 (zīrekligi)
z.+ in 166b/11 (zīrekligin)

ziyāde [Ar.] Fazla, çok
z. 110b/9, 111a/4, 111b/7, 111b/8, 113a/8, 126a/7
z.+ dür 118b/15

ziyāde ol - [Ar.+T.] artmak, çoğalmak
z.- dı 069b/11

ziyān [Far.] Bir şey veya kimsenin sebep olduğu çıkar kaybı, zarar
z. 091a/3, 091a/5
z.+ dur 119b/5
z.+ ı 012a/6

ziyāna git - [Far.+T.] kötüye gitmek, zarar etmek
z.- er 107b/6 (ziyāna gider)

ziyāna var - [Far.+T.] kötüye gitmek, zarar etmek
z.- a 107b/7

ziyāret [Ar.] Bir kimseyi veya bir yeri görmeye gitme
z.+ ine 021a/7, 032b/5
z.+ üŋden 071a/1

ziyāret eyle - [Ar.+T.] (Belli bir yer veya kimseyi) Görmeye gitmek
z.- diler 203a/1

ziyāret it -[Ar.+T.] (Belli bir yer veya kimseyi) Görmeye gitmek
z.- erler 144a/2 (ziyāret iderler)
z.- erlerdi 062b/13 (ziyāret iderlerdi)
z.- in 144a/1 ((ziyāret idin)

ẓulm [Ar.] Eziyet, cevr, cefâ

ẓulm eyle - [Ar.+T.] Eziyet, cevr, cefâ etmek
ẓ.- ye 191a/9

ẓulm it - [Ar.+T.] Eziyet, cevr, cefâ etmek
ẓ.- mişem 167b/8
ẓ.- seler 162b/2

ẓulm ḳıl - [Ar.+T.] Eziyet, cevr, cefâ etmek
ẓ.- dum 017b/12
ẓ.- ursın 014a/4

ẓulumāt [Ar.] Karanlıklar, zulmetler
ẓ. 005b/8

zurna [Far.] zurna
z. 055b/8
z.+ lar 055b/7

zuyūt [Ar.]yağlar

z. 109a/14

zümre [Ar.] Topluluk, grup, câmia, sınıf
z.+ sinden 169b/13

zümürrüd [Ar.]zümrüt krş. zümürrüt
z.+ den 006a/12

zümürrüt [Ar.] zümrüt krş. zümürrüd
z.+ den 158b/6
z.+ dendür 006a/6

ẕürriyet [Ar.] Nesil, soy sop, döl krş. ẕürriyyet
ẕ.+ i 008a/10, 008a/13
ẕ.+ üŋe 013a/2, 013b/7
ẕ.+ üŋi 011a/5, 020a/1

ẕürriyyet [Ar.] Nesil, soy sop, döl krş. ẕürriyet
ẕ. 024a/2
ẕ.+ üm 020a/10
ẕ.+ ünüŋ 022a/13
ẕ.+ üŋden 034b/2
ẕ.+ üŋe 026a/11

ÖZEL İSİMLER DİZİNİ

-A-

ʿAbbās [Ar.] Özel isim.
ʿA. 202a/1, 202a/2, 202a/3, 202a/10,
202b/6, 204a/9, 206a/11, 206a/13, 206b/1
ʿA.+ uŋ 202b/3

ʿAbdu'lḥāriṣ [Ar.] Özel isim.
ʿa. 023b/5

ʿAbdu'llāh [Ar.] Hz. Muhammed'in babası
ʿA. 023b/11, 057b/2, 192a/13, 192b/1,
192b/7, 192b/8, 194b/7
ʿA.+ a 192b/1, 192b/5

ʿAbdu'llāh bin Mesʿūd [Ar.] İslâmiyeti kabul edenlerin altıncısı olup sahabedendir
ʿA. 201b/6

ʿAbdu'llāh bin Selām [Ar.] Abdullah bin Selam (r.a.) Yesrib'de yaşayan Yahudilerin alimlerindendi
ʿA. 006b/8

ʿAbdu'llāh bin Zübeyr [Ar.] Hz. Muhammed'in amcazâdelerinden ve sahabedendir.
ʿA. 204a/2

ʿAbdu'llāh ibni Ubeyy [Ar.] Özel isim.
ʿA. 203b/13

ʿAbdu'lmuṭṭalib [Ar.] Hz. Muhammed'in dedesi
ʿA. 192a/8, 192a/9, 192b/5, 192b/6,
193a/6, 194a/8, 194a/9, 194b/12, 194b/13,
195a/1
ʿA.+ e 192a/12
ʿA.+ i 202a/7

ʿAbdu'rraḥmān [Ar.] Hz. Adem'in oğullarından biri
ʿA. 023b/12

ʿAcem [Ar.] İran, Arap ırkından olmayanlara Arapların verdiği isim
ʿa. 038a/7
ʿA. 035b/9
ʿa.+ den 185b/12

ʿAcib [Ar.] yedinci gök adı
ʿA.+ dür 006b/3

ʿĀd [Ar.] Kur'ân-ı Kerîm'de adı geçen eski bir Arap kavmi
ʿĀ. 036a/1, 036a/3, 036a/4, 036a/7,
036a/11, 036b/8, 037b/2, 037b/4, 038a/10,
038b/4
ʿĀ.+ uŋ 036a/5, 036a/9

ʿĀd Ḳavmi [Ar.] Kur'ân-ı Kerîm'de adı geçen eski bir Arap kavmi
ʿĀ.+ den 118b/11
ʿĀ.+ n 004a/11
ʿĀ.+ n 041b/9

Ādem [Ar.] Hz. Adem
Ā. 007b/5, 008b/12, 010a/11, 010b/2,
010b/6, 010b/11, 010b/13, 011a/3, 011a/4,
011a/8, 011b/1, 012a/10, 012a/13, 012b/3,
012b/9, 012b/13, 013a/1, 013a/2, 013a/6,

013a/9, 013a/13, 013b/2, 013b/4, 013b/6,
013b/13, 014a/1, 014a/3, 014a/4, 014a/11,
014a/12, 014a/13, 014b/2, 014b/4, 014b/5,
014b/8, 014b/9, 016b/12, 017a/6, 017a/11,
017a/12, 017b/1, 017b/2, 017b/4, 017b/6,
017b/8, 017b/11, 017b/12, 017b/13, 018a/2,
018a/4, 018a/8, 018b/2, 018b/10, 018b/11,
019a/3, 019a/4, 019a/5, 019a/7, 019a/9,
019b/7, 019b/9, 019b/12, 019b/13, 020a/1,
020a/9, 020a/10, 020b/3, 020b/5, 020b/13,
021a/1, 021a/5, 021a/7, 021a/8, 021a/9,
021a/11, 021a/13, 021b/2, 021b/5, 021b/12,
022a/3, 022a/5, 022a/8, 022a/9, 022a/12,
022b/1, 022b/12, 023a/2, 023a/8, 023a/10,
023a/11, 023b/1, 023b/10, 024a/3, 024a/5,
024a/6, 024a/7, 024a/8, 024a/10, 024b/9,
024b/11, 025a/2, 025a/7, 025a/10, 025a/12,
025a/13, 025b/1, 025b/2, 025b/3, 025b/5,
025b/7, 025b/9, 025b/10, 025b/11, 025b/12,
026a/4, 026a/7, 026a/10, 026b/2, 026b/3,
026b/8, 026b/12, 026b/13, 027a/5, 027b/4,
032a/11, 032b/10, 062b/13, 101b/4, 168a/1,
175b/12
Ā.+ den 011b/9, 014a/6, 015b/6, 017b/3,
034b/7, 155b/11
Ā.+ i 010a/10, 012a/12, 012b/1, 012b/13,
018a/4, 026b/8, 197b/1
Ā.+ ile 013b/5, 014a/1, 014b/10, 014b/11,
015a/1, 016a/4, 016a/6, 017a/2, 017a/8,
022b/9, 023b/2, 023b/7, 023b/9, 025a/3
Ā.+ ise 020b/12
Ā.+ üŋ 010a/13, 010b/7, 010b/10, 011a/1,
011a/3, 011a/6, 011a/7, 011a/9, 011a/10,
011a/11, 011a/13, 012b/11, 013a/6, 013a/10,
013b/11, 017a/10, 019a/5, 020b/9, 025a/11,
025b/8, 026a/1, 026b/10, 026b/11, 027a/1,
040a/11

ʿAdn [Ar.] Cennetin en yüksek mevkiine veya değişik yerlerinin tamamına verilen ad
ʿa.+ dür 008a/1

Ahmed [Ar.] Özel isim.
A. 206b/8

ʿAli [Ar.] Hz. Ali
ʿA. 198a/11, 198a/12, 199a/5, 204a/11,
204a/13, 204b/4, 205b/12, 206a/10
ʿA.+ ye 204b/3
ʿA.+ yi 198b/13, 199a/5

ʿAlim [Ar.] Allah'ın isimlerinden (esmâ-i hüsnâ) biri
ʿA. 012b/9

Allah [Ar.] Allah, Her şeyin yaratıcısı olan tek ve mutlak varlık
A. 005a/13, 026b/3, 028b/8, 031a/5,

050a/4, 058b/3, 058b/6, 064b/9, 074b/1,
082a/5, 094a/1, 124a/7, 134b/1, 135a/1,
147b/3, 175a/4, 177b/8, 203a/15
A.+ a 009b/12, 010b/2, 022b/7, 028b/7,
031a/10, 061a/12, 092b/13, 095b/13, 187b/4
A.+ dan 022a/12, 060b/13, 064a/7
A.+ dur 103b/13
A.+ uŋ 084a/1, 166b/5, 183a/12

Allah Taʿālā [Ar.] Yüce Allah
A. 031b/8, 031b/10, 031b/13, 032a/7,
032b/6, 032b/8, 032b/11, 033a/3, 033a/6,
033a/11, 033b/7, 034b/1, 034b/3, 037a/10,
037b/5, 037b/8, 037b/10, 038a/1, 040a/10,
040b/7, 040b/8, 041a/4, 045b/3, 046a/2,
048a/2, 048a/10, 077b/1, 143b/2, 205b/11
A.+ dan 032b/7, 033a/5

Allahu Taʿālā [Ar.] "Yüce Allah" manasında Arapça ifade
A. 036a/2, 039b/8, 103a/5, 110a/1, 170b/11

ʿAllamu'l-ġuyūb [T.] Görünmez şeyleri bilen, Allah
ʿa.+ sın 037b/10

ʿAmāliḳ [Ar.] Yemen padişahı
ʿA. 118b/8, 119a/12, 119b/1, 119b/2
ʿA.+ a 119a/10

ʿĀm beni Yāḫīl [Ar.] Özel isim
ʿā. 129b/3

Āmine [Ar.] Hz. Peygamberin annesi
Ā. 192b/7

ʿAmr bin ʿĀṣ [Ar.] Meşhur sahâbî, Mısır fâtihi ve devlet adamı krş. ʿAmru bin ʿĀṣ
ʿA.+ ı 207b/11

ʿAmre [Ar.] Hz. Nuh'a ilk iman getiren kadın
ʿA. 030b/8

ʿAmru bin ʿĀṣ [Ar.] Meşhur sahâbî, Mısır fâtihi ve devlet adamı krş. ʿAmr bin ʿĀṣ
ʿA. 207a/9, 207a/10, 207b/9
ʿA.+ a 207a/6, 207b/5

Anṭākiyye [T.] Antakya şehri
A.+ de 156b/2, 159a/6
A.+ ye 156b/4

Anūş [Ar.] Hz. Şit peygamberin oğlu
A. 027b/10, 027b/13
A.+ dan 027b/13

ʿArab [Ar.] Orta Doğu ile Kuzey Afrika'nın büyük bir bölümünde yaşayan halk, Arap
ʿA. 012a/11, 034a/6, 035b/10, 037a/13,
044a/1
ʿA.+ da 193a/2
ʿA.+ dan 062a/8, 185b/13
ʿA.+ lar 061b/11

ʿArab dili [Ar.] Arapça
ʿA.+ nce 155b/13

Āṣaf [Ar.] Hz. Süleyman'ın veziri
Ā. 157b/13, 163a/13, 163b/1, 163b/4,
163b/6, 166b/3, 166b/4, 166b/12, 168a/12
Ā.+ a 166b/11, 168b/7
Ā.+ dan 157b/13

Ā.+ ı 163a/13

Āṣaf Bin Berżiyā [Ar.] özel isim
Ā. 154a/13

Āṣaf İbni Berḫıyā [Ar.] özel isim
Ā.+ ya 158a/7

Āṣam [T.] deniz adı
Ā. 004a/4

Aṣḥābü'l Kehf[Ar.] Hıristiyanlığın ilk dönemlerinde, Kıtmir adındaki köpekleriyle birlikte, Hıristiyanlara baskı yapan hükümdardan kaçarak sığındıkları bir mağarada üç yüz küsür sene uyuduktan sonra hiçbir şeyin farkına varmadan tekrar uyandıkları rivâyet edilen yedi kişi (Yedi Uyurlar).
a. 182a/6, 182a/12

ʿĀṣım [T.] Özel isim, özel isim
ʿĀ. 202b/13

Āsiye [Ar] Dinî inanışlara göre, Hz. Musa'yı Nil'den çıkararak büyütüp yetiştiren Firavun'un eşi
Ā. 097a/11, 097a/13, 097b/2, 097b/6,
097b/10, 098a/2, 110b/7
Ā.+ yi 110b/8, 110b/15

ʿĀşūre Bayramı [Ar.+T.] Muharrem ayının 10. günü
ʿā.+ nı 034a/1

ʿĀşūre Bayramı günü [Ar.+T.] Muharrem ayının 10. günü
ʿā. 033b/5

ʿĀşūre Taʿziyesi günü [Ar.+T.] Caferilerin Muharrem ayında yaptıkları matem töreni
ʿā.+ yidi 048a/5

ʿAvş [T.] Sahabeden bir zat
ʿA. 036a/4

ʿĀyişe [Ar.] Hz.Muhammed(sav)'nin eşi,Hz.Ebubekir'in kızı.
ʿĀ. 049a/1, 067b/12, 207b/13
ʿĀ.+ nüŋ 067b/13

Āzer [Ar.] Hz. İbrahim'in babası
Ā. 049a/7, 049a/8, 049a/10, 049a/11,
050a/8, 050a/9, 050a/12, 050a/13, 050b/3,
050b/9
Ā.+ e 049a/6, 050b/8

ʿAzīz-i Mışr [Ar.] Mısır azizi, Zeliha'nın kocası krş. ʿAzīz-i Mışrī
ʿa. 073b/2, 073b/13, 074a/6, 074a/8,
074a/11, 074b/1, 074b/5, 074b/6, 074b/7,
074b/13, 076a/11, 079b/5, 079b/6, 080b/7,
081b/10, 086a/10, 086b/2, 086b/4, 086b/5,
092b/8, 094b/9

ʿAzīz-i Mışrī [Ar.] Mısır azizi, Zeliha'nın kocası krş. ʿAzīz-i Mışr
ʿa. 071b/12, 071b/13, 080a/9

ʿAzrā'īl [Ar.] ölüm meleği
ʿA. 007a/5, 011b/3, 026b/3, 028a/8,
028a/9, 069b/6, 076b/1, 157a/6, 157a/11,
157a/12, 168b/12
ʿA.+ e 069b/7, 081a/2
ʿA.+ ile 028a/7
ʿA.+ imiş 157a/13
ʿA.+ sin 026b/2
ʿA.+ üŋ 007a/6

-B-

Bābil [İbr.] Irak'ta pek eski ve meşhur bir belde

B. 019a/11, 173a/10
B.+ de 184b/12
B.+ dür 006a/9

Batşāyıʿ [Ar.] Yusuf peygamber kızlarından biri
B. 153b/3, 153b/4

Beʿil [Ar.] put, Beni İsrailli bir kadın
B. 181a/4

Bedr Cengi [Ar.+T.] Bedr Savaşı
b.+ nde 203b/13

Belḳıs [Ar.] Süleyman peygamberin hüdhüdle haber göndererek hak yola girmesini istediği Seba melikesi
B. 008a/8, 162b/11, 164a/12, 164a/13,
164b/3, 164b/8, 164b/10, 165a/4, 165a/12,
165b/4, 165b/9, 166a/11, 166a/12, 166b/4,
166b/7, 166b/9, 166b/11, 166b/12, 167a/1,
167a/3, 167a/5, 167a/9, 167a/13, 167b/5,
167b/7, 167b/8
B.+ a 165b/4, 165b/7, 167b/4
B.+ da 166b/13
B.+ ı 167a/10, 167a/11, 167b/9
B.+ ıŋ 164a/11
B.+ sın 163b/8
B.+ uŋ 164a/12, 165b/12, 166a/9, 166b/10,
167b/6

Beni Ḫuzāʿ [Ar.] Kahtânîler'e mensup bir Arap kabilesi
B.+ aya 206b/2
B.+ dan 206a/5

Benī Huẕeyle [Ar.] Adnânîler'e mensup, şairleriyle ünlü bir Arap kabilesi
B. 186b/7

Benī İsrā'īl [Ar.] Tevrat ve Kur'an'da Hz. Ya'kūb'un (İsrâil) çocuklarına ve onların soyundan gelenlere verilen ad
B. 096b/3, 096b/6, 098b/3, 098b/6,
100b/13, 103b/5, 104a/1, 104a/5, 104b/11,
105a/1, 105b/12, 106b/1, 106b/5, 108b/9,
109b/3, 111a/3, 111a/7, 111a/14, 111b/1,
111b/6, 112b/4, 112b/13, 113a/11, 113b/1,
113b/2, 113b/8, 113b/10, 114a/3, 114a/5,
114a/10, 114a/13, 114b/1, 115b/1, 115b/10,
115b/15, 116b/5, 116b/8, 116b/12, 117a/3,
117b/9, 118b/6, 119a/6, 119b/8, 120a/10,
120b/4, 121a/8, 121b/14, 122a/2, 123a/2,
123a/4, 124b/12, 124b/15, 127b/7, 128a/12,
129a/1, 129a/13, 131b/8, 132a/13, 132b/12,
133a/1, 133b/4, 133b/12, 134a/3, 137b/3,
138a/12, 139b/11, 140a/9, 140a/11, 140a/13,
140b/6, 140b/13, 149a/6, 149a/8, 149a/11,
149b/7, 149b/9, 149b/11, 150a/11, 150b/7,
150b/11, 151a/4, 152a/11, 153b/4, 157b/7,
168a/13, 169a/6, 170b/5, 171a/9, 171a/12,
172a/11, 172a/13, 172b/4, 172b/6, 173b/9,
181a/5, 189b/9, 191b/2, 207b/7
B.+ de 130a/4, 148b/13, 170a/4, 187b/4
B.+ den 098b/2, 149a/5, 153b/1, 154b/2,
179a/3, 184a/5, 186b/5

B.+ e 098b/2, 108a/7, 125a/9, 139b/6,
151a/2, 172b/5
B.+ i 107a/9, 111a/12, 116a/8, 117b/14,
118a/15, 119b/2, 150a/8
B.+ üŋ 107a/10

Beni Ḳureyża [T.] Hz. Peygamber ile savaşan Medineli yahudi kabilesi.
B. 205a/4, 205b/6
B.+ la 205b/3
B.+ yı 205a/6

Benī Nuẓayr [T.] Kabile ismi
B. 205a/5

Benī Saʿd [Ar.] Hz. Peygamber'in sütannesi Halîme'nin mensup olduğu kabile
B. 193a/4

Benū Bekri [T.] Kabile ismi
B. 206a/5, 206a/6, 206b/3

Besāf [Ar.] Yâsef'in oğlu, özel isim
B. 035b/8

Berḳıʿā [Ar.] Diğer adı Refi'a olan dünya göğünün ismi
B.+ dur 006a/5

Beytü'l aḥzan [Ar.] Yusuf'u kaybeden Yakub'un çadırı krş. Beytü'laḫzan
B. 088a/4

Beytü'laḫzan [Ar.] Yusuf'u kaybeden Yakub'un çadırı krş. Beytü'l aḥzan
B. 085a/4

Beytü'l-muḳaddes [Ar.] Kudüs'teki Mescid-i Aksâ krş. Beytü'l-muḳaddis
B.+ e 119b/4
B.+ i 119b/1, 119b/3

Beytü'l-muḳaddis [Ar.] Kudüs'teki Mescid-i Aksâ krş. Beytü'l-muḳaddes
B. 190a/2
B.+ e 159a/6, 185a/12, 187a/7, 189b/7,
190b/12
B.+ i 173a/12, 173b/8, 184a/3, 184b/11,
185a/13
B.+ dan 035b/9

Bilāl-i Hābīlī [T.] Özel isim
B. 198b/1

Buḥyarā [Ar.] Rahip'in ismi
B. 195a/5

-C-

Caʿfer [Ar.] On iki imamdan altıncısı
C. 207b/1, 207b/2, 207b/3, 207b/4,
207b/6
C.+ e 207a/8
C.+ i 207a/2, 207a/5
C.+ le 207b/9

Caʿfer-i Ṣādıḳ [Ar.] On iki imamdan altıncısı
C. 011a/11

Caʿfer-i Ṭayyār [Ar.] Ca'fer b. Ebû Tâlib (d. 590-ö. 629). Hz. Peygamber'in amcasının oğlu, Mûte Savaşı kumandanlarından, sahâbî.
C. 207a/11
C.+ ı 207a/1

Caḥīm [Ar.] Cehennem
C.+ dür 009b/7

Cālūt [Ar.] İsrailoğullarına karşı çıkan, cüssesi ile meşhur bir Filistinli kahraman, Davud peygamber tarafından öldürülmüştür.
C. 149a/4, 149a/5, 149b/8, 150b/9,

151a/1, 151b/8, 151b/11, 152a/2, 152a/4,
152a/5
C.+ a 151a/8, 152a/4
C.+ ı 152a/1, 152a/3, 152a/7
C.+ uŋ 151b/6

Cebrā’īl [Ar.] Cebrail, vahiy meleği
C. 006b/8, 008b/9, 008b/12, 011b/2,
014a/5, 014a/7, 014a/9, 014a/11, 018a/2,
018a/3, 018a/4, 018a/5, 018a/6, 018b/4,
021a/13, 021b/2, 021b/11, 021b/12, 022a/4,
022a/8, 022b/6, 026a/10, 026a/13, 026b/4,
026b/6, 026b/7, 028b/6, 028b/9, 028b/10,
040a/8, 040a/11, 040b/7, 040b/11, 041b/1,
048a/5, 048b/6, 052a/10, 052b/2, 054b/5,
054b/10, 054b/12, 055a/8, 058a/10, 058a/13,
059a/6, 059b/8, 059b/9, 059b/11, 059b/13,
060a/6, 060a/9, 060b/13, 061a/1, 063a/11,
066a/3, 066a/4, 066a/5, 066a/7, 066a/8,
066a/12, 066a/13, 066b/1, 066b/2, 067b/11,
069a/10, 069b/5, 069b/6, 069b/8, 069b/9,
073b/5, 074b/11, 074b/12, 075a/6, 078a/1,
078a/3, 078a/5, 078a/6, 078a/7, 078a/9,
080a/11, 084b/2, 090b/13, 095b/6, 097a/6,
098a/6, 102b/12, 111a/13, 114b/8, 115b/7,
115b/14, 116a/1, 116a/2, 116a/6, 116a/8,
116a/10, 116a/11, 116a/12, 116b/1, 117a/15,
117b/13, 120b/1, 125a/7, 125b/5, 128a/6,
128b/3, 129a/3, 129a/15, 129b/1, 129b/15,
133a/3, 140a/2, 141b/3, 141b/10, 147b/10,
147b/11, 147b/13, 148a/1, 148a/3, 148b/1,
148b/6, 152b/2, 153b/5, 153b/9, 155a/5,
183a/9, 187b/8, 187b/9, 187b/13, 188a/1,
188a/8, 188a/10, 196a/5, 197a/11, 197a/12,
197a/13, 197b/7, 197b/8, 197b/10, 197b/11,
197b/12, 197b/13, 198a/7, 198a/8, 198b/10,
199a/10, 199a/11, 199a/15, 200b/15, 201a/7,
203b/13, 205b/2, 207b/10, 207b/12, 207b/13
C.+ den 078a/13, 083b/3
C.+ dür 197b/9, 198a/1
C.+ e 010b/7, 013b/3, 018b/1, 054b/5,
059b/7, 069a/9, 073b/4, 137b/5
C.+ em 197b/1
C.+ i 006b/13, 018a/1, 041a/13, 060a/7,
083b/1, 083b/10, 115a/7, 120b/12, 141b/12,
155a/4, 191a/2
C.+ idi 187b/6
C.+ ile 132a/3
C.+ imiş 197b/3

Celhā [Ar.] Dördüncü yer katmanı olan Cerba'da yaşayan kavmin adı
C.+ dur 004b/9

Cenda’ Bin’ Amru Bin Ḳayd Bin Ṣād Bin Ṣemūd Bin ʿĀd Bin ʿŪvs Bin Sām Bin Nūḥ [Ar.] Hz. Nuh’un soyundan gelen bir kişi
c. 038a/13

Cennāt-ı ʿAdn [Ar.] Adn cenneti, yedi cennetten biri
c.+ dür 009a/1

Cennāti'l Firdevs [Ar.] Firdevs cenneti
c.+ dür 007b/12

Cerbā [Ar.] Dördüncü yer katmanının adı
C.+ dur 004b/7

Cud Ṭaġı [Ar.+T.] Kur'ân-ı Kerîm'e göre Hz. Nûh'un gemisinin tûfandan sonra üzerine oturduğu dağ
C. 033b/6
C.+ ndan 063a/10
C.+ nuŋ 034a/3

-Ç-

Çalab [T.] Tanrı, Allah
Ç.+ um 118a/4

-D-

Dāniyāl [Ar.] Kur'an'da adı geçmeyen Beni-İsrail nebilerindendir
D. 184b/10, 184b/12, 185a/1, 185a/3,
185a/4, 185a/6, 185a/7, 185a/9, 185a/12,
185b/8, 186a/7
D.+ a 186a/9
D.+ ı 185a/13, 186a/6
D.+ i 185b/7
D.+ uŋ 186a/10

Dāru'l-ḳarār [Ar.] yedinci cennet adı
D.+ dur 007b/13

Dārü'l-celāl [Ar.] birinci cennet adı
D.+ dür 007b/9

Dārü'l-ḫuld [T.] ikinci yer adı
D.+ dur 004a/13

Dārü's-selām [T.] ikinci cennet adı
D.+ dur 007b/10

Dāvūd [T.] Davud peygamber
D. 021b/9, 025b/5, 141a/1, 141a/2,
148b/12, 149a/2, 149a/3, 151a/13, 151b/1,
151b/3, 151b/5, 151b/6, 151b/8, 151b/13,
152a/1, 152a/3, 152a/6, 152a/11, 152b/9,
152b/11, 152b/13, 153a/1, 153a/2, 153a/3,
153a/6, 153a/7, 153a/8, 153a/11, 153a/13,
153b/2, 153b/5, 153b/7, 153b/8, 153b/9,
153b/10, 154a/1, 154a/3, 154a/4, 154a/5,
154a/6, 154a/9, 154a/11, 154a/12, 154b/1,
154b/2, 154b/4, 154b/6, 154b/7, 154b/9,
154b/13, 155a/2, 155a/4, 155a/5, 155a/7,
155a/9, 155a/12, 155a/13, 155b/4, 155b/8,
155b/9, 155b/10, 155b/13, 156a/3, 156a/7,
156a/8, 156a/9, 156a/12, 156b/2, 156b/3,
156b/4, 156b/5, 156b/6, 156b/9, 156b/10,
156b/12, 156b/13, 157a/3, 157a/4, 157a/5,
157a/7, 157a/10, 157a/12, 157b/6, 169a/8,
178b/11
D.+ a 025b/10, 025b/12, 152a/10, 152a/11,
152b/1, 152b/3, 155b/4, 156a/13
D.+ dan 157a/11
D.+ ı 149a/1, 152a/4, 153a/10, 156b/5,
156b/8
D.+ ıla 154b/2, 154b/5

D.+ uŋ 151b/1, 153a/6, 153a/10, 153b/11,
156a/11, 157a/6, 157b/4

Dermil bin ʻUveyl [Ar.] Padişahın ismi
D. 029b/9

Deylūn[Ar.] Özel isim, sanemin adı
D. 045a/8

-E-

Ebābekr [T.] Hz. Ebu Bekir krş. Ebūbekr
E. 198a/9, 200a/1

Ebe'l Beşer [T.] İnsanlığın babası, Hz. Adem
e. 026b/1

Ebūbekr [Ar.] Hz. Ebu Bekir krş. Ebābekr
E. 195a/4, 195b/1, 198a/5, 198a/10,
199b/10, 199b/13, 199b/14, 200a/7, 201b/11,
201b/12, 205b/12, 206a/9
E.+ e 195b/1, 198a/9, 198b/11, 200a/15,
206a/8
E.+ le 199a/6
E.+ üŋ 199b/8

Ebūbekri Ṣıddīḳ [Ar.] Hz. Ebu Bekir
E. 198a/6

Ebū Cehil [Ar.] Asıl ismi Ebu Hikem olup İslâma karşı duyduğu kin nedeniyle Hz. Muhammed tarafından Ebu Cehl adı verilmiştir. krş. Ebū Cehl
E. 201b/6

Ebū Cehl [Ar.] Asıl ismi Ebu Hikem olup İslâma karşı duyduğu kin nedeniyle Hz. Muhammed tarafından Ebu Cehl adı verilmiştir. krş. Ebū Cehil
E. 198b/8, 200a/4, 200a/5, 201a/5,
201a/10, 201b/7, 201b/8
E.+ i 198b/2, 201b/5

Ebū Dücāne [Ar.] Cengâver sahabi.
E. 203b/15

Ebū Hindī [Ar.] Özel isim
E. 203a/5, 203a/8

Ebū Hindi Ḥaccām [Ar.] Özel isim
E. 203a/6

Ebū Leheb [Ar.] Rasulullah'ın(s.a.s) amcasıdır
E. 202b/7, 202b/8, 202b/9
E.+ i 202b/4
E.+ üŋ 202b/2

Ebū Leheb Rāfiʾ [Ar.] Özel isim
E.+ i 202a/14

Ebu'l Vālid [Ar.] Ebu'l Vâlid özel isim
e. 104b/7
e.+ e 104b/6

Ebū Ḳubeys Ṭaġı [T.] Kabe-i Muazzama'nın doğusunda bulunan bir dağ
e.+ na 197a/10
e.+ ndan 063a/10

Ebū Rāfiʾ [Ar.] Özel isim
E. 202b/1
E.+ uŋ 202b/8

Ebū Süfyān [Ar.] Kureyş kabilesinin bir kolu olan Beni Ümeyyenin Reisi ve Hz. Muaviyenin babası.
e. 206a/8
E. 204a/11, 205a/5, 205a/13, 206a/12,
206b/1, 206b/2
E.+ am 205a/7
E.+ dan 205a/13

Ebū Ṭālib [Ar.] Hz. Muhammed'in amcası

E. 194b/2, 194b/4, 194b/6, 194b/7,
194b/10, 195a/2, 195b/2, 195b/4, 195b/6
E.+ e 195a/2

Ebu Ẕerri Ġıyfārī [Ar.] Gıfari kabilesinin reisi.
E. 003a/7

Ehl-i Beyt [Ar.] Hazreti Peygamberin yakınları
e.+ i 030b/10
e.+ ile 185a/13
e.+ üŋi 102b/3

Emetu'llah [Ar.] Adem ve Havva'nın kızının ismi
E. 023b/11

Emetü'l-raḥīm [Ar.] Adem ve Havva'nın oğlunun ismi
E. 023b/12

Endelüs [Ar.] Endelüs şehri
E. 190b/1

Ermiyānı Ḫalġıyā [T.] Hızr peygamberin adı
E. 180b/11

Esṭūs [Ar.] İsa'nın peşine takılan Yahudi.
E. 191a/2

Esved [T.] Sâm'ın oğlu, özel isim
E. 035b/12

Evlād-ı Ġūş [Ar.] Ğuş'un evladı
e. 041b/8

Eyyūb [Ar.] Eyyub Peygamber
E. 145a/2, 145a/3, 145a/11, 145a/12,
145b/1, 145b/2, 145b/4, 145b/7, 145b/9,
145b/11, 146a/1, 146a/6, 146a/10, 146a/12,
146b/4, 147a/8, 147a/12, 147b/3, 147b/4,
147b/5, 147b/6, 147b/7, 147b/11, 148a/1,
148a/2, 148a/4, 148a/6, 148a/8, 148a/10,
148a/12, 148b/1, 148b/5, 148b/7, 148b/11,
200b/11
E.+ a 145a/10, 145a/13, 146b/5, 146b/13,
147a/1, 147a/4, 147a/11, 147b/3, 147b/13
E.+ dan 146b/5, 146b/12
E.+ ı 146b/7, 146b/10, 147b/5, 148a/7,
148a/13
E.+ uŋ 145a/6, 145a/13, 146b/2, 146b/7,
148a/11, 148b/4

Eyyūb el-Enṣārī [Ar.] Hicret sırasında Hz. Peygamber'i Medine'de evine misafir eden ve Türkiye'de "Eyüp Sultan" unvanıyla anılan sahâbî.
E. 200b/8

-F-

Faḫş [T.] Sam'ın oğlu
F.+ ıdı 035b/10

Fārıs [Far.] şehir adı
F. 192b/10

Fārs [Far.] Hint–Avrupa ırkından olan Îran milletinin adı ve bu milletten olan kimse
F. 206b/4

Fāṭıma [Ar.] Hz. Muhammed'in Hz. Hatice'den dünyaya gelen kızı
F. 049a/2, 197a/6, 204b/4

Feyleḳūş [T.] Zü'l Karneyn'in babası ismi
F. 178b/7

Fir'avn [Ar.] Allahlık iddiāsında bulunduğu için Hz. Mūsā'nın mücādele ettiği Mısır hükümdārı
F. 023a/4, 094b/3, 096b/2, 096b/5,
096b/6, 096b/7, 096b/12, 097a/12, 097b/1,
097b/5, 097b/6, 097b/12, 097b/13, 098a/2,
098a/9, 098b/1, 098b/5, 098b/9, 098b/11,
101b/8, 101b/9, 101b/10, 102a/13, 102b/1,
102b/6, 102b/11, 103a/4, 103a/13, 104a/9,
104b/2, 104b/5, 104b/10, 104b/12, 105a/4,
105a/7, 105a/10, 105a/13, 105b/1, 105b/2,
105b/8, 105b/13, 106a/1, 106a/7, 106a/12,
106b/1, 106b/2, 106b/3, 106b/8, 106b/9,
106b/10, 107a/1, 107a/7, 107a/11, 107a/13,
107b/7, 107b/12, 108a/3, 108a/5, 108a/6,
108a/10, 108a/11, 108a/13, 108b/2, 108b/11,
108b/13, 109b/13, 109b/15, 110a/7, 110a/10,
110a/15, 110b/8, 111a/2, 111a/15, 112a/2,
112a/14, 112b/10, 113a/7, 113a/9, 113a/14,
113b/4, 113b/6, 113b/13, 114a/12, 114b/1,
114b/6, 115a/1, 115a/8, 115b/13, 115b/14,
116b/4, 118b/10, 125a/6, 131b/13
F.+ a 097b/1, 098b/9, 102b/5, 103a/4,
103a/6, 104a/8, 104b/4, 106b/13, 107b/6,
108a/4, 108b/9, 108b/11, 108b/13, 112a/1,
114b/2
f.+ dan 108b/10
F.+ dan 103b/5, 109b/5, 109b/15, 116b/9,
166a/9
F.+ ı 098a/9, 102a/6, 104a/8, 104b/13,
105a/10, 106b/9, 110b/10, 111a/13, 111b/9,
112b/9, 113b/3, 114a/7, 115a/11, 116a/3
F.+ ıdı 116a/5
F.+ ıla 105b/13
F.+ ile 098a/10
F.+ la 115a/15
F.+ lar 034b/1, 106a/1, 114a/2
F.+ laruŋ 026a/5
F.+ uŋ 097a/6, 097a/7, 097a/8, 097a/9,
097b/2, 097b/11, 097b/13, 098a/9, 103a/7,
104b/5, 104b/10, 104b/13, 105a/3, 105a/11,
105a/13, 108b/8, 115a/8, 115a/9

-G-

Ġābir [Ar.] Hûd peygamberin diğer adı
Ġ. 036b/9

Ġarḳa-i Ṭūfān [Ar.] Nuh tufanı
ġ. 032b/9

Ġāru'l Tennūr [Ar.] Nuh peygamberin doğduğu mağara
ġ.+ ıdı 047b/13

Ġayyā [Ar.] Cehennemdeki bir kuyunun adı, gayyâ kuyusu
ġ. 171b/8, 171b/11

Ġūnī [Ar.] yer adı

Ġ. 042a/3

Gurvān [Ar.] Gûş'un oğlu
G. 042a/11

Gūş [Ar.] Ham'ın oğlu
G. 042a/1
G.+ uŋ 042a/11, 042a/13

Gūşi [Ar.] Ham'ın oğlu
g. 043a/4

Gūşi bin Ḥām [Ar.] Ham'ın oğlu
G.+ van 042b/4

-H-

Hābīl [Ar.] Hz. Adem'in küçük oğlunun adı
H. 024a/1, 024a/2, 024a/9, 024a/12,
024b/5, 025a/2, 025a/4, 025a/5, 026a/7,
028a/4, 059b/7, 206b/6
H.+ e 024a/3, 024a/5, 024a/7, 025a/6
H.+ i 024a/8, 024b/3, 024b/7, 024b/10,
025a/3, 178b/11
H.+ ile 024a/5, 024b/3
H.+ üŋ 024b/1, 024b/2, 024b/6, 024b/9

Hābīlistān [Ar.+Far.] Özel isim
H. 206b/5

Hācer [Ar.] Hz. İbrahim'in zevcesi, Hz. İsmail'in annesidir
H. 056b/9, 057a/1, 057b/6, 057b/7,
058a/1, 058a/3, 058a/4, 060a/4, 060b/9,
061a/11, 061a/12, 061b/3, 061b/5, 063a/5,
063b/4
H.+ e 057b/6
H.+ i 056b/12, 060b/4, 061a/2, 061a/5
H.+ ile 056b/13, 060b/9, 060b/11, 061b/2,
061b/10, 061b/12, 062a/10, 062b/1, 062b/6,
062b/9
H.+ le 061b/13
H.+ üŋ 062a/2

Ḥacerü'l-Esved [Ar.] Kabe'nin duvarında bulunan ve cennetten geldiğine inanılan meşhur kara taş.
ḥ.+ i 019a/1, 063a/11

Ḫadīce [Ar.] Hz. Muhammed (s.a.v)'in ilk eşi krş. Ḫadīçe
Ḫ. 049a/1, 195b/5, 195b/6, 195b/7,
195b/9, 196a/5, 196a/6, 196a/8, 196a/11,
196a/13, 196b/1, 196b/2, 196b/3, 196b/6,
196b/7, 196b/9, 196b/13, 197a/1, 197a/2,
197a/3, 197a/9, 197b/2, 197b/3, 197b/4,
197b/9, 197b/10, 197b/12, 197b/13, 198a/1,
198a/2, 198a/3
Ḫ.+ den 197a/5
Ḫ.+ nüŋ 196a/7, 196b/5
Ḫ.+ ye 196a/3, 196a/6, 196b/12, 197a/8,
197b/11
Ḫ.+ yi 196b/7, 196b/8, 196b/12

Ḫadīçe [Ar.] Hz. Muhammed (s.a.v)'in ilk eşi krş. Ḫadīce
Ḫ. 196b/8

Ḥaḳ Taʿālā [Ar.] Yüce Allah
ḥ. 001b/6, 001b/8, 002a/5, 002a/13,
002b/2, 002b/6, 002b/8, 002b/10, 003a/12,
003b/9, 004a/2, 004a/7, 005a/8, 005a/12,

005b/1, 005b/2, 005b/3, 005b/5, 005b/7,
005b/9, 005b/10, 006a/1, 006a/2, 006b/13,
007a/5, 007b/1, 007b/8, 008a/1, 008b/1,
008b/4, 008b/6, 009b/13, 010a/2, 010a/6,
010a/10, 010a/13, 010b/3, 010b/7, 011a/13,
011b/1, 011b/4, 011b/6, 011b/8, 012a/4,
012a/5, 012a/9, 012a/11, 012b/2, 012b/9,
013a/6, 013a/13, 013b/1, 013b/8, 014a/2,
014a/5, 014b/1, 014b/4, 014b/9, 014b/12,
016a/12, 017b/1, 018a/1, 018a/9, 019b/9,
020a/2, 020b/7, 021a/11, 021b/4, 022a/13,
022b/8, 022b/11, 022b/13, 023b/5, 024a/13,
024b/12, 025b/2, 025b/13, 026a/3, 026a/12,
026b/13, 027a/6, 027a/13, 027b/3, 027b/6,
028a/6, 028b/2, 029a/1, 029a/4, 030a/6,
030a/7, 030a/13, 031a/1, 036a/10, 037b/7,
037b/9, 038a/8, 038a/10, 039a/5, 039a/10,
040a/9, 040a/13, 041a/13, 041b/7, 041b/9,
043b/4, 044b/9, 044b/10, 045b/3, 047a/7,
048a/11, 052a/12, 053a/13, 053b/4, 053b/10,
054b/5, 054b/10, 054b/12, 055a/12, 055a/13,
055b/2, 056a/4, 056a/9, 056a/10, 056b/3,
057a/6, 057b/3, 057b/5, 058a/12, 058b/8,
058b/13, 059a/6, 059a/11, 059b/1, 059b/6,
059b/7, 060a/6, 060a/13, 060b/6, 060b/12,
061a/13, 061b/7, 062b/11, 063a/2, 063a/7,
063a/8, 063b/6, 063b/9, 063b/11, 063b/13,
064a/5, 064a/13, 064b/4, 064b/6, 064b/8,
065a/2, 065a/12, 065b/6, 066a/9, 066b/1,
066b/11, 067a/12, 067b/7, 067b/13, 068a/2,
069a/9, 069a/10, 069b/8, 069b/9, 069b/10,
070a/10, 070a/11, 070b/2, 070b/5, 070b/8,
070b/9, 071a/4, 071b/3, 072b/7, 073b/4,
073b/11, 075a/2, 075a/3, 076a/1, 076a/3,
076a/7, 077b/11, 078a/3, 078a/5, 078a/9,
080a/13, 080b/2, 080b/10, 081a/1, 083a/6,
083b/1, 083b/8, 083b/10, 083b/13, 084a/10,
084b/6, 085a/10, 085b/5, 086b/11, 090b/2,
090b/13, 091a/4, 092a/1, 092a/3, 092a/6,
092a/9, 092b/5, 093a/1, 093a/4, 093a/5,
093b/4, 093b/13, 094a/2, 095b/9, 095b/13,
097a/1, 097b/11, 099a/1, 100a/7, 100b/3,
100b/7, 101a/2, 101a/3, 101a/6, 101a/8,
101a/9, 101a/10, 101b/9, 101b/10, 101b/12,
102a/1, 102a/4, 102a/11, 102b/2, 102b/8,
102b/10, 102b/11, 103a/2, 103a/4, 103a/5,
103a/9, 103a/11, 103b/6, 104a/8, 104a/11,
104b/12, 106b/7, 106b/11, 109b/6, 110b/14,

111a/12, 111a/13, 111b/12, 112a/7, 112b/5,
112b/8, 112b/14, 113a/4, 113a/5, 113a/12,
114a/9, 114b/14, 115a/7, 115a/13, 115b/11,
118a/14, 119a/14, 119b/2, 119b/10, 120a/5,
120b/4, 120b/12, 121a/9, 121a/12, 122a/5,
122a/8, 122b/5, 122b/10, 122b/15, 123a/11,
123a/12, 123b/3, 123b/11, 123b/12, 124a/13,
124b/6, 124b/10, 124b/14, 126b/2, 126b/4,
127a/9, 128b/3, 129b/1, 130a/3, 131a/11,
131b/11, 131b/13, 132a/3, 132b/10, 133b/8,
133b/14, 134a/9, 134a/12, 134a/15, 134b/12,
135a/1, 135a/9, 135a/13, 135b/10, 136a/1,
136a/3, 136a/7, 136a/9, 136b/2, 136b/7,
136b/8, 136b/13, 137a/4, 137a/6, 137a/9,
137b/6, 137b/7, 138a/6, 139b/1, 139b/5,
140a/3, 140b/6, 141a/1, 141b/3, 141b/12,
142a/1, 142a/5, 142a/11, 142a/13, 142b/2,
142b/4, 142b/7, 143a/9, 143b/7, 143b/8,
143b/12, 144a/7, 144a/8, 144a/11, 144a/13,
144b/4, 144b/9, 144b/11, 144b/13, 145a/7,
145a/8, 145a/13, 145b/2, 145b/5, 145b/7,
147b/3, 147b/13, 148b/2, 148b/13, 149a/12,
150a/4, 150a/6, 150b/2, 150b/3, 150b/5,
150b/6, 150b/9, 151a/2, 152b/2, 152b/10,
152b/13, 153a/1, 154a/3, 154b/2, 154b/8,
154b/12, 154b/13, 155a/4, 155a/7, 156a/11,
156a/13, 157b/9, 159b/10, 159b/12, 160a/10,
160b/12, 161a/8, 161a/9, 161a/13, 162a/3,
162a/8, 163b/1, 164b/1, 165b/1, 167a/4,
168b/2, 168b/5, 169a/1, 169a/7, 169a/9,
169a/10, 169b/5, 169b/6, 170a/2, 170a/5,
170b/3, 170b/7, 170b/9, 170b/13, 171a/6,
173b/13, 174a/2, 178b/12, 178b/13, 179a/2,
181a/9, 181b/3, 182a/1, 183a/1, 183a/7,
183a/9, 183b/11, 184a/3, 184a/10, 184a/12,
186a/2, 186a/4, 186a/6, 186a/10, 187a/2,
187b/11, 187b/13, 188a/1, 188a/2, 188b/7,
188b/11, 189a/10, 189a/11, 189b/6, 190b/10,
191a/2, 191a/3, 191a/7, 191a/10, 192a/12,
193a/7, 194a/6, 196a/7, 198b/10, 198b/13,
199a/9, 199b/1, 200a/9, 201a/15, 201b/3,
202a/3, 203a/15, 206b/10, 207a/11

ḥ.+ dan 013a/1, 013b/3, 013b/6, 017b/9,
018a/6, 024a/5, 025a/4, 025b/11, 058b/1,
063b/5, 082b/7, 083a/9, 085b/10, 085b/12,
116b/7, 117b/15, 120a/12, 133a/2, 143b/12,
144b/2, 154b/7, 160b/3, 164a/9, 172b/4,
190b/5

ḫ.+ nuŋ 014b/1, 019a/6, 021a/1, 021a/7,
027b/8, 060a/4, 078a/13, 175a/7, 175b/6,
175b/10, 178a/5, 184a/10, 189a/3
ḫ.+ ya 003a/6, 075b/9, 083a/13, 157b/12

Ḫālıḳ [Ar.] Yaratıcı, yaratan
ḫ. 096a/1, 124a/6, 124a/8, 136a/4
ḫ.+ ı 078a/1

Ḫālid bin Velīd [Ar.] Hz. Muhammed'in "seyfullah" diye vasıflandırdığı İslâm tarihinin ünlü komutanı.
Ḫ. 204a/3, 204a/9

Ḫalīme [Ar.] Hz. Peygamberin süt annesi
Ḥ. 193a/5, 193a/7, 193a/10, 193a/13,
193b/1, 193b/6, 193b/11, 193b/13, 194a/7,
194a/8, 194b/1
Ḥ.+ nüŋ 193a/7, 193a/11
Ḥ.+ ye 193a/6, 193a/10, 194a/3, 194a/4

Ḫalūd [Ar.] ' Âdun katında bulunan ulu kişinin ismi
Ḫ. 036a/10

Ḥām [Ar.] Özel isim
ḥ. 034a/10, 034a/12, 035a/8, 035a/11,
035b/3
Ḥ. 030b/9, 041b/11, 041b/12
ḥ.+ a 034a/6, 034a/8, 034a/12
ḥ.+ uŋ 034a/9, 041b/12

Hāmān [Ar.] Hz. Musa zamanında Mısır'da Firavun'un veziri.
H. 106a/2, 106a/7, 106a/10, 106b/7,
106b/9, 107a/7, 107b/2, 107b/6, 107b/9,
107b/12, 108a/4, 108a/8, 108a/9, 108a/11,
108b/10, 108b/11, 111a/15, 116b/10
H.+ dan 116b/11
H.+ ıla 106a/1, 108b/9

Hāmānīler [Ar.] Firavn vezirleri
H. 106a/1

Ḥām bin Gūş [Ar.] özel isim
Ḥ. 041b/13

Ḥām bin Nūḥ [Ar.] özel isim
Ḥ. 035a/7

Ḥamza [Ar.] Gücü, kuvveti, heybeti, azameti, savaştaki mahareti ile ün salmış Hz. Muhammed'in amcası Hz. Hamza
Ḥ. 201b/1, 204b/6
Ḥ.+ nuŋ 204b/1
Ḥ.+ yı 204a/13, 204b/2, 204b/7

Hārān bin Bāḫūr [Ar.]Özel isim
H. 053b/6

Ḥarb-i Ḫandaḳ[Ar.]Hendek Savaşı
ḫ. 204b/8

Hārūn [Ar.] Hz. Mûsâ'nın kardeşi
H. 102b/10, 103b/3, 103b/4, 103b/9,
103b/10, 103b/11, 103b/13, 104a/2, 104a/3,
104a/4, 104a/5, 104a/6, 104a/9, 104a/10,
104a/12, 104a/13, 104b/1, 104b/4, 106b/2,

109a/2, 109a/3, 110a/7, 125a/2, 126a/7,
126a/11, 126a/14, 126b/1, 129a/5, 129a/11,
149b/4, 181a/7
H.+ a 103b/2, 103b/7, 110a/6, 127b/3
H.+ ı 102a/10, 102b/5, 103b/10, 111b/4,
125a/1, 127b/14, 128b/10
H.+ ıla 106a/13
H.+ sın 104a/6
H.+ uŋ 127a/2

Hārūt [Ar.] Büyü ve sihirde meşhur bir meleğin adı
H. 019a/9, 019a/10, 019a/13

Ḥaşūre [Ar.] Hz. Nuh'un kızı
Ḥ. 030b/9

Hāşimī [T.] Kureyş kabilesinin Hz. Peygamber'in de mensup olduğu kolu
H.+ ler 035b/11

Ḥavvā [Ar.] Hz. Adem'in eşi, hz. Havva
Ḥ. 013a/7, 013b/2, 013b/6, 014b/2,
014b/9, 016a/1, 016a/7, 016a/8, 016a/10,
016a/11, 016a/12, 016a/13, 016b/2, 016b/4,
016b/10, 016b/12, 017a/2, 017a/3, 017a/6,
017a/8, 018a/9, 018a/11, 018b/12, 019a/2,
019a/3, 019a/4, 021a/5, 021a/8, 021a/13,
022a/6, 022b/9, 023a/13, 023b/1, 023b/3,
023b/6, 023b/7, 023b/9, 023b/10, 025a/5,
026b/9, 026b/10, 026b/11, 026b/13, 027a/2,
027a/3, 032a/13
Ḥ.+ dan 056b/1
Ḥ.+ dur 013a/12
Ḥ.+ nuŋ 013a/8, 016a/6, 017a/9, 023b/10,
023b/13, 024a/1
Ḥ.+ ya 014b/10, 014b/11, 015a/1, 018a/9,
023b/4, 023b/6, 027a/2
Ḥ.+ yı 010a/2, 013a/7, 013a/11, 013b/1,
013b/5, 014a/1, 016a/4, 021a/8
Ḥ.+ yıla 018b/2, 022a/5, 023a/13

Hāviye [Ar.] Yedinci cehennemin adı
H.+ dür 009b/8

Hāż [Ar.] özel isim
h. 042b/11, 042b/12, 043a/2, 043a/3

Hāzer [T.] özel isim
H. 053a/9, 053a/11
H.+ e 050b/10
H.+ üŋ 053b/1, 053b/3

Ḥażarü'l-mevt [Ar.] bir şehir ismi
ḥ. 035b/13

Henā [T.] Sanemlerin, ulusının ismi
H. 036a/9

Ḫızır [Ar.] Âbıhayat içtiği için ölümsüzlüğe erdiğine, bereketi temsil ettiğine ve kul sıkıştığında imdâdına yetiştiğine inanılan, bir görüşe göre peygamber, bir görüşe göre velî olan zat krş. Ḫıżr
Ḫ. 138b/5, 138b/7, 139a/1, 139a/3,
139a/4, 139a/7

Ḫıżr [Ar.] Âbıhayat içtiği için ölümsüzlüğe erdiğine, bereketi temsil ettiğine ve kul sıkıştığında imdâdına yetiştiğine inanılan, bir görüşe göre

peygamber, bir görüşe göre velî olan zat krş. Ḫızır
Ḫ. 137b/2, 138a/1, 138a/2, 138a/3,
138a/4, 138a/8, 138a/10, 138b/1, 138b/3,
176a/11, 176b/1, 176b/4, 176b/5, 176b/8,
176b/9, 178a/2, 178a/5, 178a/6, 180b/10,
180b/11, 180b/13, 181a/11, 182a/4
Ḫ.+ a 176b/2
Ḫ.+ ı 137b/13
Ḫ.+ ıla 138a/13, 180b/12, 181a/13, 181b/2,
181b/7, 181b/12, 182a/1
Ḫ.+ uŋ 176b/6, 180b/11
Ḫ.+ van 180b/9

Hibetu'llah [Ar.] Hz. Şit
H. 025a/6

Ḥicāz [Ar.] Mekke ve Medine şehirlerinin bulunduğu coğrafya
ḥ.+ ı 034a/5
ḥ.+ ile 038a/12

Hindi [Ar.] Hindistanlı
H.+ ler 041b/12

Hindistān [Ar.] Hindistan
H. 174a/10, 205a/2
H.+ a 157b/3, 174a/9
H.+ da 026b/8

Hindū [Ar.] Hindistan halkından olan, Hinduizm'e mensup kimse
H.+ lar 034a/6

Ḫorāsān [T.] Özel isim
Ḫ. 205a/2

Ḫorāṣān Ṭaġı [T.] dağ ismi
Ḫ.+ ndayıdı 159b/1

Hūd [Ar.] Hz. Hud
H. 021b/6, 036a/3, 036b/2, 036b/4,
036b/5, 036b/6, 036b/11, 036b/12, 037a/3,
037a/4, 037a/5, 037a/6, 037a/9, 037a/10,
037a/11, 037b/12, 037b/13, 038a/5, 038a/6,
038a/7, 038b/1, 142a/5, 145a/3
H.+ uŋ 036b/9

Ḫudā'i Ta'ālā [Far.+Ar.] Yüce Allah
Ḫ. 134a/4

Ḫuld [Ar.] ikinci yer adı
Ḫ.+ dür 007b/11

Ḫulūd [T.] özel isim
Ḫ. 036a/12, 036a/13, 036b/1
Ḫ.+ dan 036b/2
Ḫ.+ uŋ 036b/8

Ḥuṭame [Ar.] Cehennemin beşinci katı.
Ḥ.+ dür 009b/5

Ḫuveylid [Ar.] Hz. Hadice'nin annesi
Ḫ. 049a/1, 195b/5, 196b/8, 196b/11,

Ḫuẕeyf [Ar.] kavim adı
Ḫ. 205a/9, 205a/10, 206a/4
196b/13

Hüdhüd [Ar.] Hazret-i Süleyman ile Sabâ Melikesi Belkıs arasında haber götürüp getiren kuş
h. 162b/11, 163a/5, 163a/7, 163a/8,
163a/13, 163b/13, 164a/4, 164a/11, 164a/13,
165b/8, 165b/12
h.+ e 163b/2, 163b/9, 164b/1
h.+ i 162b/13, 163a/3, 165b/7
h.+ üŋ 163a/1, 164a/4

-I-

ʿIyṣ [Ar.] Hz.İshak'ın oğlu ve Hz.Yakup'un kardeşi
ʿI. 150a/5
ʿI.+ uŋ 178b/7

ʿIyzā [Ar.] Maşrık ilinde bulunan melikin adı
ʿI. 044a/2

-İ-

İblīs [Ar.] İblis, Şeytan
i. 008a/6, 008a/13, 010b/3, 010b/4,
011a/2, 011b/7, 011b/8, 011b/11, 011b/13,
013a/4, 014a/1, 014b/13, 015a/3, 015a/4,
015a/7, 015a/10, 015b/7, 015b/9, 015b/12,
016a/4, 016a/6, 016a/11, 016a/12, 016a/13,
016b/3, 016b/13, 017a/2, 018a/10, 020a/5,
020a/7, 023b/4, 023b/6, 027b/1, 033a/4,
033a/5, 033a/7, 044b/4, 044b/7, 048b/6,
057b/9, 057b/11, 057b/13, 058a/1, 058a/2,
058a/4, 058a/6, 065a/4, 065a/7, 065a/9,
077b/11, 091a/4, 123b/15, 135b/1, 170b/3,
188b/13, 189a/1, 198b/5, 198b/10, 198b/13,
199a/2, 201a/12, 204a/5
İ. 027a/7, 027b/5, 027b/8, 032b/13,
033a/2, 040a/1, 041a/7, 041a/9, 044b/2,
048b/10
i.+ den 015b/3, 016b/12, 019b/11
İ.+ dür 027b/7
i.+ e 011a/5, 015b/11, 016a/1, 019b/12,
023a/1, 033a/7, 050a/13, 135b/5
i.+ i 016a/3, 016a/7, 019b/8, 020a/9
İ.+ i 027b/8, 027b/10
i.+ le 023b/6
i.+ üŋ 008a/10, 008b/10, 020b/6, 048b/11
İ.+ üŋ 023b/7

İblīs ʿaliyhillaʿne [Ar.] İblis (lanet onun üzerine olsun)
i. 020a/2, 135a/10

İblīs-i laʿīn [Ar.] lanetli İblis
i. 052a/8

İbn ʿAbbās [Ar.] Hz. Muhammed'in amcası, Abbas'ın oğludur
i. 004a/9, 009a/4, 009b/9, 011a/5,
011b/3, 012a/10, 012b/3, 013b/13, 017a/8,
018a/9, 021b/4, 025a/11, 025b/2, 037b/8,
141a/7, 169a/10
İ. 002b/4, 003a/4, 006a/1, 007b/8,
015b/10, 037a/8, 202a/3

İbniẕ-ẕebiheyn [Ar.] iki boğazlanmışın oğlu
İ. 057b/1

İbni ʿAbbās [Ar.] Hz. Muhammed'in amcası, Abbas'ın oğludur
İ. 174a/5, 201b/13

İbn-i aḫi [Ar.] Kardeşimin oğlu (Hz. Abbâs'a göre Hz. Muhammed (sav))
İ. 202a/10

İbni Aḫṭāb [Ar.] Özel isim
İ. 205a/5

İbni Mesʾūd [Ar.] Özel isim

İ. 201b/8, 205a/12
İ.+ a 201b/9

İbni Nevfel [Ar.] Özel isim
İ. 192b/3

İbni Yāmin [Ar.] Hz. Yakub'un küçük oğlu
İ. 087a/1, 087a/10, 087b/7, 087b/13,
088a/1, 088a/4, 088a/8, 088a/9, 088b/7,
090b/10, 091a/2, 096b/9, 119b/13, 126a/10
İ.+ den 091a/3
İ.+ e 087a/2, 088a/8, 091b/10
İ.+ i 086b/9, 087b/6, 088a/3, 088b/10,
088b/11, 089a/1, 089a/5, 090a/9, 091b/2,
092b/9
İ.+ ile 087b/12
İ.+ üŋ 088a/11

İbrāhīm [Ar.] Hz. İbrahim peygamber.
i. 050b/5, 055a/11
İ. 021b/7, 041b/5, 041b/7, 044b/13,
045a/1, 045a/4, 045a/9, 045a/10, 045a/11,
045b/2, 045b/9, 047a/7, 047a/10, 047b/2,
047b/5, 048a/1, 048a/3, 048a/4, 048a/7,
048a/9, 048a/10, 048a/11, 048a/13, 048b/2,
048b/3, 048b/5, 048b/12, 049a/2, 049a/3,
049a/5, 049a/8, 049a/11, 049a/12, 049b/3,
049b/6, 049b/10, 049b/11, 049b/13, 050a/4,
050a/6, 050a/7, 050a/11, 050a/13, 050b/1,
050b/2, 050b/5, 050b/10, 050b/12, 051a/1,
051a/10, 051b/1, 051b/2, 051b/3, 051b/4,
051b/10, 051b/11, 052a/1, 052a/5, 052a/10,
052a/11, 052b/2, 052b/7, 052b/9, 052b/10,
052b/11, 052b/13, 053a/1, 053a/4, 053a/6,
053b/5, 053b/7, 053b/8, 053b/9, 053b/10,
053b/11, 053b/12, 053b/13, 054a/1, 054a/2,
054a/4, 054a/6, 054a/7, 054a/8, 054a/10,
055a/3, 055a/6, 055a/8, 055a/9, 055a/10,
055a/11, 056a/8, 056a/9, 056b/3, 056b/4,
056b/10, 056b/11, 056b/13, 057a/2, 057a/3,
057a/5, 057a/6, 057b/5, 057b/6, 057b/8,
057b/9, 057b/13, 058a/2, 058a/3, 058a/4,
058a/6, 058a/13, 058b/2, 058b/3, 058b/10,
058b/11, 058b/12, 059a/1, 059a/3, 059a/4,
059a/5, 059a/9, 059a/11, 059b/3, 059b/4,
059b/5, 059b/6, 059b/9, 059b/10, 059b/11,
059b/12, 060a/1, 060a/3, 060a/6, 060a/7,
060a/8, 060a/9, 060a/10, 060a/11, 060b/9,
060b/12, 061a/1, 061a/2, 061a/3, 061a/4,
061a/5, 061a/8, 062a/7, 062a/9, 062a/11,
062a/13, 062b/5, 062b/7, 062b/8, 062b/11,
062b/12, 063a/2, 063a/6, 063a/11, 063a/12,
063a/13, 063b/6, 063b/7, 063b/8, 063b/9,
063b/12, 064a/1, 064a/2, 064a/4, 064a/6,
064a/9, 064b/1, 064b/2, 064b/6, 064b/8,

064b/13, 065a/1, 066b/7, 066b/13, 087a/12,
087a/13, 089b/9, 091a/13, 096a/12, 096a/13,
101b/2, 130b/1, 141a/10, 152b/11, 153b/10,
186b/8, 192b/11, 197a/5
İ.+ den 051b/6, 061a/7, 065a/2, 170a/3,
190a/5
İ.+ dür 048b/9, 096a/13
İ.+ e 047a/8, 050a/10, 050a/13, 051b/11,
052b/1, 053a/2, 055a/3, 056a/5, 056b/12,
057a/6, 058a/10, 059a/10, 060b/11, 062a/12,
063b/6, 064a/13, 064b/4
İ.+ i 048a/3, 048a/10, 048b/1, 050a/5,
050a/12, 050b/8, 051a/13, 051b/13, 052a/5,
052a/7, 052a/9, 053a/7, 053a/11, 053a/12,
053a/13, 056a/11, 062b/7
İ.+ ile 053a/3, 056a/6, 062a/11
İ.+ mi 059b/3
İ.+ üŋ 052b/4, 056b/3, 062b/6, 063b/11

ʿİbrī [Ar.]İbrani, Yahudi
ʿİ. 066b/10, 071a/8, 187b/9

ʿİbrī dili [Ar.+T.] İbranilerin dili
ʿİ.+ dür 081a/10
ʿİ.+ nce 070a/5, 081a/9, 155b/12
ʿİ.+ ncedür 096b/11
ʿİ.+ nçe 120b/2, 120b/4, 173b/11

İdrīs [Ar.] Hz. İdris
İ. 019a/13, 019b/2, 021b/5, 028a/2,
028a/3, 028a/5, 028a/6, 028a/7, 028a/11,
028b/1, 028b/3, 028b/4, 028b/6, 028b/7,
028b/8, 028b/9, 028b/10, 028b/12, 029a/4,
029a/5, 029a/6
İ.+ ile 029a/2
İ.+ üŋ 028a/13, 028b/3

İlāh [T.] Allah, Tanrı
i.+ umuz 144b/7

İlyās [Ar.] İlyas peygamber.
İ. 021b/8, 023a/4, 180b/10, 180b/12,
180b/13, 181a/6, 181a/7, 181a/9, 181a/13,
181b/2, 181b/7, 181b/13, 182a/2
İ.+ dan 181a/1
İ.+ ı 181a/11

ʿİmlāḳ [Ar.] Özel isim
ʿİ. 149a/5, 149b/10
ʿİ.+ ı 089a/13

ʿİmrān [Ar.] Kur'ân-ı Kerîm'de Hz. Meryem'in babasının adı
ʿİ. 049a/1, 096b/10
ʿİ.+ uŋ 187a/5

İrām [Ar.] Sâm'ın oğludur
İ. 036a/4

İrmeni [Far.] Ermeni
İ.+ ler 035b/9

ʿĪsā [T.] Hz. İsa peygamber
ʿĪ. 021b/10, 048b/12, 170a/13, 187b/11,
188b/12, 188b/13, 189a/1, 189a/5, 189a/12,
189b/1, 189b/4, 189b/8, 189b/12, 190a/1,

190a/2, 190a/6, 190a/8, 190a/10, 190a/11,
190a/12, 190b/1, 190b/2, 190b/5, 190b/6,
190b/12, 190b/13, 191a/4, 191a/5, 191a/6,
191a/12, 191a/13, 191b/1, 191b/4, 191b/5,
191b/11, 191b/13, 192a/1, 192a/3, 197b/5,
206b/7
ʿĪ.+ dan 188a/9, 188b/5, 191b/9, 206b/9
ʿĪ.+ dur 189a/4
ʿĪ.+ nuŋ 189b/6, 190a/7, 191a/1
ʿĪ.+ ya 189a/13, 190a/13, 191a/1, 191a/10
ʿĪ.+ yı 188a/6, 188b/1, 188b/7, 189a/6,
189a/11, 189a/12, 189a/13, 191a/1, 191a/3
ʿĪ.+ yıla 190a/12
ʿĪ.+ yısa 191a/5

İsḥāḳ [Ar.] Hz. İbrahim'in ikinci oğlu, Hz. Yakup'un babası olan peygamber.
İ. 021b/8, 057b/3, 060b/1, 060b/10,
062b/11, 063b/2, 066b/8, 066b/10, 091a/9,
22a/3, 130b/1, 153b/10, 178b/7
İ.+ a 063b/12
İ.+ dur 057a/9, 057a/13
İ.+ ı 152b/11
İ.+ mıdur 057a/8

İskender [Ar.] Seyahatname'de MÖ 4. asırda yaşayan Makedonyalı Büyük İskender'le Kuran'da adı geçen Zülkarneyn tek bir kimlikte toplanmıştır. Dolayısıyla kastedilen İskender'in bu ikisinden hangisi olduğu konusu belirsizdir.
İ. 176a/1, 178b/6, 178b/9

İskenderiye [Ar.] İskenderiyye şehri
İ.+ ye 178b/5

İskender Seddi [Ar.+T.] İskender-i Zülkarneyn tarafından yaptırılan, Hazar Denizi'nden başlayıp Hirkanya yönünde 180 km. uzanan, Yecüc ve Mecüc olarak adlandırılan ve şeytan toplulukları olduğuna inanılan Asya göçebe savaşçılarının batıya yayılmalarını engellemek amacına yönelik olan set.
İ.+ ne 181a/1

İslām [Ar.] İslam dini, müslümanlık
İ. 076b/1, 093a/5, 094a/2, 206a/13

İsmāʿīl [Ar.] Hz. İsmâ'il, Hz. İbrahim'in oğlu
İ. 021b/7, 057b/1, 057b/2, 057b/3,
057b/4, 057b/11, 057b/12, 058a/5, 058a/8,
058b/1, 058b/2, 058b/4, 058b/7, 058b/9,
058b/11, 058b/13, 059a/3, 059a/10, 059a/12,
059b/3, 059b/4, 059b/9, 059b/12, 061a/12,
061b/2, 061b/6, 061b/8, 061b/10, 061b/12,
061b/13, 062a/1, 062a/8, 062a/9, 062a/10,
062a/12, 062a/13, 062b/1, 062b/2, 062b/3,
062b/4, 062b/6, 062b/9, 062b/10, 062b/11,
063a/4, 063a/5, 063b/1, 064a/1
İ.+ den 057a/5
İ.+ dür 006a/7, 057b/4
İ.+ e 024b/2, 057a/1, 057a/2, 057a/5,
059a/10, 059a/12, 059b/8, 060a/1, 061a/10,
062a/4, 063b/13
İ.+ i 057a/5, 057b/8, 058a/2, 059b/6,

060a/4, 060b/9, 060b/11, 061a/2, 061a/5,
061b/13, 062a/10, 062a/11, 063a/3
İ.+ idi 059a/9
İ.+ mi 059b/2
İ.+ midür 057a/9
İ.+ üŋ 057b/7, 057b/9, 058b/3, 059a/2,
059a/7, 059a/11, 060a/3, 061b/1, 062b/6

İsrā'īl [Ar.] İsrail
İ. 140b/4
İ.+ de 129b/3

İsrāfīl [Ar.] Kıyametin kopacağını boru ile yaşayan ve ölmüş olan herkese bildirecek olan melek
İ. 006b/13, 007a/1, 011b/2, 026a/13,
177b/9, 177b/12
İ.+ em 177b/8
İ.+ miş 177b/9

-K-

Ka'b [T.] Özel isim
K. 015b/5, 032b/12, 034b/3, 035a/7,
036a/4, 038a/9, 041b/9

Ka'be [Ar.] Bütün Müslümanların kıblesi ve ziyâret yeri olan Mekke şehrindeki mukaddes binâ, beytullah
K. 032b/5, 033a/11, 033a/12, 061a/6,
062b/12, 063a/8, 063a/9, 192a/9, 196b/10,
205b/10
K.+ de 192b/2, 198a/3, 198a/4
K.+ den 032b/8, 186b/8
K.+ nüŋ 063a/11
K.+ ye 032b/5, 193a/6, 205b/10
K.+ yi 037a/13, 062b/13, 063a/3, 063a/6,
063a/7, 135a/2, 135a/3, 186b/8, 186b/10,
192a/8, 192a/10

Ḳabes [Ar.] ikinci deniz adı
Ḳ. 004a/4

Ḳābīl [Ar.] Hz. Adem'in büyük oğlunun adı
ḳ. 023b/13, 024a/2, 024a/6, 024a/8,
024a/11, 024a/12, 024b/1, 024b/3, 024b/6,
024b/7, 025a/1, 025a/3, 026a/6, 027a/8,
027a/9, 027b/12
Ḳ. 027a/6
ḳ.+ e 024a/6, 024b/13, 027a/7
ḳ.+ i 027a/6, 027a/10, 027a/11, 027a/12
ḳ.+ ile 024a/5, 024a/9, 024b/6, 025a/2,
026a/12, 027a/8

Ka'bü'l Aḫbār [Ar.] özel isim
K. 003a/11, 003b/9, 006b/6, 009b/10

Ḳadir Gicesi [Ar.+T.] Kadir Gecesi, Ramazan ayının son on günü içinde yer alan ve bin aydan daha değerli olan kutsal gece krş. ḳadr gicesi
ḳ. 006b/10

Ḳadr Gicesi [Ar.+T.] Kadir Gecesi, Ramazan ayının son on günü içinde yer alan ve bin aydan daha değerli olan kutsal gece krş. ḳadir gicesi
ḳ.+ dür 140a/6

Ḳādir-i Salṭanat [Ar.] Kudret sahibi hükümdar(Allah)
ḳ. 162b/9

Ḳaf Ṭaġı [T.] Ankā kuşunun yaşadığı ve yeryüzünü çepçevre kuşattığı kabul edilen efsânevî dağ
ḳ.+ na 004a/1
ḳ.+ nı 004a/1, 004a/3

Kāfūh [Ar.] Semûd kavminin ulusının ismi
K. 038b/10, 038b/13, 039a/4, 039a/7,
039b/7, 039b/8, 039b/9, 040a/4
K.+ a 039a/6, 039a/10
K.+ ı 039a/6, 039a/11
K.+ uŋ 039a/11

Ḳarā'īl [T.] Vekil olan meleğin adı
Ḳ.+ dür 006b/5

Ḳarni [Ar.]Zülkarneyn
Ḳ. 173b/11

Ḳārūn [Ar.] Hz. Musa zamanında zenginliğiyle ün salmış, sonra da malı ile birlikte helak olmuş bir şahsiyet
Ḳ. 131b/14, 131b/15, 132a/11, 132a/13,
132b/1, 132b/2, 132b/8, 132b/10, 133a/1,
133a/5, 133a/7, 133a/9, 133b/3, 133b/5,
133b/9, 133b/15
Ḳ.+ a 132a/7
Ḳ.+ ı 133a/10, 133a/11, 133b/12
Ḳ.+ uŋ 133a/8, 133a/13

Ḳaryetü's-semānīn [Ar.]Cudi Dağı'nın dibindeki köy
Ḳ. 034a/3

Ḳāsım [Ar.]Hz. Muhammed'in oğlu
Ḳ. 197a/5

Ḳatāde [T.] özel isim
Ḳ. 141a/8

Ḳaṭaṭ [T.]Cehennemde bir kavim
ḳ.+ dur 005a/4

Ḳaṭūnā [T.] İblis'in diğer eşi
Ḳ.+ yıla 008a/8

Ḳāy [T.] özel isim
ḳ.+ dur 004b/6

Ḳaydar [Ar.] özel ism
Ḳ. 027b/13

Ḳaynaş [T.] Özel isim
Ḳ. 029a/13, 029b/1
Ḳ.+ dur 029a/11
Ḳ.+ ı 029b/2

Ḳayṣer [Ar.] Eski Rum hükümdarlarının unvanı
ḳ.+ e 206b/6

Ḳayṣer-i Rūmi [Ar.] Bizans imparatorları için kullanılan lakab
ḳ.+ ye 196b/13, 206b/5

Kelām-ı Baḫīẕ [T.] Kur'an
k. 002b/12

Kelām-ı Mecīd [T.]Allah sözü, Kur'an
k. 006b/7, 008b/2, 012b/11, 024b/4,
097a/2

Kelkāyil [Ar.] Özel isim
K.+ dür 006b/1

Ken'ān [Ar.] Kenan şehri. Hz. Yakub'un memleketi
K. 033b/2, 042a/13, 042b/1, 042b/2,
042b/3, 042b/6, 042b/7, 042b/8, 042b/9,
042b/10, 042b/13, 043a/5, 043a/7, 043a/10,
043b/9, 043b/10, 043b/11, 086b/1, 093a/7
K.+ a 042b/6, 042b/12, 043a/2, 043a/9,
043b/9, 043b/11, 084a/2, 086a/13, 090a/10,
093a/7
K.+ a 033b/1
K.+ da 066b/10, 084b/12
K.+ dan 068b/11, 084a/8, 084b/9, 089b/3
K.+ dur 030b/11
K.+ ı 043b/12
K.+ ıdı 042a/11

Ken'ānlu [Ar.+T.]Kenan şehrinden olan
K. 087a/10

Kerrūbiler [Ar.+T.] AllÀh'a en yakın olan dört büyük melek. Cebrail, Mikail, İsrafil, Azrail
K.+ le 015a/7

Kevser Irmaġı [Ar.+T.] Cennetteki ırmak
k. 009a/6

Ḳıbṭi [Ar.] Çingene krş. ḳıbdi
ḳ. 098b/2, 115a/15
ḳ.+ ler 112a/14, 114a/5
ḳ.+ lerden 098a/11, 098b/2, 111a/5, 125a/9
Ḳ.+ lerden 113b/2
ḳ.+ leri 108a/7
ḳ.+ lerüŋ 116b/6
Ḳ.+ lerüŋ 113b/10
ḳ.+ nüŋ 098b/5
ḳ.+ yi 098b/4, 114a/8

Ḳıpṭi [T.] çingene krş.Ḳıbṭi
Ḳ.+ ler 111a/2

Ḳıṭr [T.] Horasan dağında yer alan çeşme
Ḳ. 159b/3

Ḳıṭr çeşmesi [T.] Horasan dağında yer alan çeşme
Ḳ. 159a/13, 159b/1

Ḳıṭr şuyı [T.] Horasan dağında yer alan çeşme
Ḳ.+ ndan 159b/3

Ḳıyāmet Güni [Ar.+T.] Kıyâmetin kopup ölülerin dirileceği vakit
ḳ. 080b/3, 083a/8, 083b/7, 085b/10,
110b/15
ḳ.+ nde 075a/5, 076b/6, 083a/7, 083b/13,
084b/6, 092a/6, 101a/8, 137a/10, 155a/5,
155a/7, 171a/1

Kiçi Bayram Güni [T.] Kurban Bayramı
k. 108b/1

Kitān [Ar.] kavim adı, Kıtay
K.+ da 184b/11

Ḳur'ān [T.] Kur'ân-ı Kerim
Ḳ. 002a/13, 003a/8, 004b/12, 005a/3,
006a/4, 006b/13, 009b/8, 011a/8, 013b/7,
015a/2, 017a/1, 017a/7, 017a/10, 017b/10,

024b/11, 072b/9, 086a/4, 093b/12, 197b/2,
197b/3
ḳ.+ da 123a/7, 141a/6
Ḳ.+ da 010a/11, 013b/12, 020a/8, 031b/6,
057b/3, 170a/2
Ḳ.+ dan 067b/10, 068a/1, 207b/7

Ḳureyş [Ar.] Hz. Peygamber'in mensup olduğu Arap kabilesi
Ḳ. 198a/13, 203b/1, 203b/11

Ḳureyşī [Ar.] Kureyşli
Ḳ.+ ler 035b/11

Ḳureyża [Ar.] Medine'deki son Yahudi kabilesi
Ḳ.+ dan 205b/5
Ḳ.+ nuŋ 205b/4

Ḳuzāz [T.] özel isim
Ḳ.+ ıdı 041a/10

-L-

Lazā' [Ar.] İkinci cehennem adı
l.+ dur 009b/4

Loḳmān [Ar.] Büyük bir hekim, kıymetli sözleri ve hikâyeleriyle ün salmış bir hakîm olan efsânevî şahsın ismi olup dilimizde "hâzık tabip" ve "feylesof" anlamında kullanılır
l. 179a/13
L. 139a/9, 178b/10, 178b/11, 178b/13,
179a/1, 179a/3, 179a/7, 179a/9, 179a/10,
179a/11, 179a/12, 179b/2, 179b/3, 179b/4,
179b/5, 179b/7, 179b/8
L.+ a 179a/3
L.+ uŋ 179a/8

Lūşiyā [Ar.] Dünyanın boynuzlarında durduğuna inanılan öküzün adı
L.+ dur 005b/4

Lūṭ [T.] Hz. Lut
L. 065a/2, 065a/3, 065b/11, 066a/7
L. 065a/2, 065a/3, 065a/6, 065a/12,
065a/13, 065b/2, 065b/6, 065b/8, 065b/10,
065b/12, 066a/1, 066a/2, 066a/3, 066a/6,
066a/9, 066a/11, 066b/6, 066b/8, 097b/1,
141a/5
L.+ a 065a/4
L.+ ı 065b/5
L.+ uŋ 065b/7, 065b/10
L.+ uŋ 065b/5, 065b/8

-M-

Ma'āẕ [Ar.] Mu'âz İbnü Cebel. El-müftî lakabıyla tanınan sahabe
M. 205b/6, 205b/7, 205b/8
M.+ a 205b/5

Māġıd [Ar.] Vekil olan meleğin adı
M.+ durur 006a/11

Maʿīṣab [Ar.] Melik Reyyan'ın oğlu
M. 094b/4

Mālik İbni Daġar [Ar.] özel isim
M. 071a/10, 071a/12

Mārūt [Ar.] İki meşhur melekten biri
m. 019a/9, 019a/10, 019a/13
M. 011b/12, 070a/7, 070b/11
M.+ dür 008a/3

Maʿṣab [Ar.] Melik Reyyan'ın oğlu
M. 094b/3
M.+ uŋ 096a/6

Maṭlab Bin Ebī Varāġa [Ar.] özel isim
M. 203b/1, 203b/6

Mā’ūn [Ar.] üçüncü göğün adı
M.+ dur 006a/9

Me’cūc [Ar.] Kıyâmete yakın bir zamanda ortaya çıkıp pek çok kötülük yapacaklarına inanılan, çok kısa boylu iki kavimden biri, Çinliler
M. 005a/7, 009b/5, 035b/9, 174b/4,
175a/2
M.+ e 178b/9

Me’vā [Ar.] üçüncü cennet adı
M.+ dur 007b/10

Mecūre [Ar.] Hz. Nuh'un kızı
M. 030b/10

Mecūsī [Ar.] Zerdüşt dînine inanan ve ateşe tapan kimse, Zerdüştî
m.+ ler 009b/7, 186a/7

Medīne [Ar.] Medine şehri
M. 186b/3, 186b/4, 200b/1, 202b/15
M.+ de 200b/15, 204b/7
M.+ ye 067b/8, 186b/2, 186b/4, 198a/5,
198b/11, 200a/5, 200b/1, 203b/4, 204b/3,
204b/4, 204b/10, 206a/3, 206a/8
M.+ yi 203b/13

Medyen [Ar.] Medyen şehri
M. 099a/1, 099a/2, 141a/10
M.+ den 098b/13, 104a/2
M.+ e 099b/8

Mehāyīl [Ar.] özel isim
M. 028a/1

Mehmāyil [Ar.] özel isim
M. 028a/1

Mekke [Ar.] Mekke şehri
M. 062a/9, 063a/4, 198b/2, 203b/8,
203b/13, 206a/4
M.+ de 067b/9, 206b/3
M.+ den 067b/8, 194a/1, 198a/4, 203b/4,
203b/5, 203b/7
M.+ nüŋ 202a/9
M.+ ye 037a/12, 037b/1, 193a/4, 194a/8,
194b/5, 195b/4, 196a/3, 203b/13, 204b/9
M.+ yi 206b/5

Melekü’l-mevt[Ar.]Azrail, ölüm meleği
m. 007a/5, 026a/13, 026b/1, 027a/4,
034b/12, 035a/2, 035a/3, 035a/5
m.+ ven 035a/1

Melik ibn Daġar [Ar.] Kervanın başında bulunan kişi,Hz. Yusuf'u kardeşlerinden satın alan kişi
M.+ dan 079a/10, 079b/6

Melik ibn Reyyān [Ar.] Yusuf peygamber zamanındaki Mısır hükümdarı
M. 079a/12

Meliki Necāşi [Ar.] Habeş hükümdarı
M.+ ye 206b/12, 207a/2, 207a/7

Meliki Reyyān [Ar.] Yusuf peygamber zamanındaki Mısır hükümdarı
M. 082a/11

Melikü’z-zamān [Ar.] Firavun
m. 096b/6

Menāṣıḥ [Ar.] Yâfes'in oğlu, özel isim
M. 035b/7
M.+ dan 035b/9

Meryem [Ar.] Hz. Meryem

M. 049a/1, 170a/10, 170a/13, 187a/4,
187a/7, 187a/10, 187a/11, 187b/1, 187b/3,
187b/5, 187b/7, 187b/8, 187b/10, 187b/12,
188a/1, 188a/2, 188a/4, 188a/6, 188a/8,
188a/9, 188a/10, 188a/11, 188b/1, 188b/4,
188b/5, 189a/6, 189a/13, 189b/2, 189b/6,
191a/10, 192a/4
M.+ den 188b/2, 188b/3
M.+ dür 189a/4
M.+ e 187a/5, 189b/7
M.+ i 187b/5, 188b/2, 189a/12
M.+ ile 170a/9
M.+ üŋ 187b/10, 188a/3, 188a/8, 188b/8,
189a/10

Mesīḥ [T.] Hz. Îsâ'nın lakabı
m.+ dür 188a/3

Mevlā [Ar.]Allah, Tanrı
m.+ sına 072a/7

Mevlānā [Ar.] "Efendimiz, sâhibimiz" anlamındaki bu söz
m. 044b/9

Mevlāyī [T.]Ey Allah'ım
m. 076b/2

Meysere [Ar.] Hz. Hatice'nin becereikli, güvenilir kölesi
M. 195b/10, 195b/12, 195b/13, 196a/3

Mıṣır [Ar.] Mısır şehri krş. Mışır
m. 059a/13, 070a/8, 082a/2, 082a/6,
082a/10, 082b/1, 083b/5, 084b/11, 089a/13,
089b/6, 089b/7, 090a/1, 094a/1, 094b/1,
111b/14, 112a/12, 113a/6, 206b/6
m.+ a 116b/5
M.+ a 057a/11
m.+ da 084a/2, 085b/7, 089b/12, 097b/8,
116b/10
m.+ dan 084a/3, 100a/11, 104b/1, 114a/1,
189b/8
m.+ ı 116b/11

Mışr [Ar.] Mısır şehri krş. Mışır
M. 071a/13, 073a/12, 082a/1, 082b/4,
082b/6, 082b/9, 083a/4, 083a/10, 083a/11,
083a/12, 083b/4, 089b/9, 206b/5, 206b/10,
206b/11
M.+ a 071a/11, 084a/5, 087a/9, 091b/3,
093a/13, 103b/2, 189a/11, 195b/3
M.+ uŋ 071b/1, 093b/10

Mışrī [Ar.] Mısırlı
M. 198b/4

Mikā'īl [Ar.] Dört büyük melekten kulların rızıklarını taksim etmekle görevli olanı
M. 008b/9, 011b/2, 026a/13, 196a/6,
201b/5
M.+ i 006b/13

Milṣā [Ar.] beşinci yer adı
M.+ dur 004b/10

Mina Ṭaġı [Ar.+T.] Mina, Mekke'de şeytan taşlanan yer
m.+ ndan 024b/6, 063a/10

Mi'rāc Gicesi [Ar.+T.] Miraç Gecesi
m. 003b/5, 076a/3, 136b/3

Mirmās [Ar.] Allah'ın yarattığı beşinci denizin adı.
m. 004a/5

Muḥammed [Ar.]Hz. Muhammed Mustafa
m. 064b/5
M. 003b/6, 026a/2, 048b/13, 057b/2,
067a/13, 067b/2, 101a/7, 126b/2, 133b/8,
133b/11, 136b/3, 137a/5, 140a/3, 192b/8,
192b/9, 192b/10, 193a/2, 193b/1, 193b/7,
194a/3, 194a/7, 194a/12, 194b/5, 194b/12,
195b/4, 195b/7, 195b/12, 196a/1, 196a/3,
196a/9, 196b/5, 196b/8, 197a/7, 197b/10,
198a/7, 198a/10, 198b/2, 199a/2, 199a/3,
199a/6, 200a/5, 202a/3, 202b/12, 203b/13,
206a/2
M.+ den 196a/13, 205a/8
M.+ dür 194b/6
M.+ e 058a/12, 196b/8, 196b/12
M.+ i 136a/2, 193a/3, 193a/6, 193a/7,
195b/7, 198b/3, 204a/5
M.+ üm 059a/8
M.+ üŋ 136a/2, 196b/1, 203b/9
M.+ ven 194b/7

Muḥammed bin ʿAbdu'llāh [Ar.]Hz. Muhammed Mustafa
M. 186b/6

Muḥammedī Muṣṭafā [Ar.]Hz. Muhammed Mustafa
M. +ya 111a/1

Muḥammed ibn ʿAbdu'llāh [Ar.]Hz. Muhammed Mustafa
M. 192a/7

Muḥammedi Muṣṭafā [Ar.]Hz. Muhammed Mustafa
M. 026a/6
M.+ dur 162a/9

Muḥammed Muṣṭafā [Ar.]Hz. Muhammed Mustafa
m. 057a/2
M. 021b/11, 135b/7, 144a/5, 199a/14

Muḥammedü'l-muṣṭafā [Ar.]Hz. Muhammed Mustafa
M.+ nuŋ 126b/12

Muḥarrem Ayı[Ar.+T.] Kerbelâ vakasının yaşandığı ay
m. 039b/11

Muḫla [T.]kavim adı
m.+ dur 004b/13

Mūsā [Ar.] Hz. Musa
m. 112b/4, 123b/4
M. 021b/8, 048b/12, 096b/1, 096b/5,
096b/8, 096b/9, 096b/10, 096b/11, 097a/13,
097b/9, 097b/13, 098a/6, 098a/7, 098a/9,
098a/11, 098a/12, 098b/1, 098b/2, 098b/4,
098b/6, 098b/7, 098b/9, 098b/11, 098b/12,
098b/13, 099a/3, 099a/4, 099a/7, 099a/8,
099b/3, 099b/4, 099b/5, 099b/6, 099b/7,
100a/1, 100a/2, 100a/4, 100a/5, 100a/10,
100a/13, 100b/1, 100b/2, 100b/3, 100b/4,
100b/6, 100b/7, 100b/8, 100b/9, 100b/10,
100b/12, 100b/13, 101a/2, 101a/3, 101a/4,

101a/7, 101a/9, 101a/10, 101a/11, 101a/12,
101b/2, 101b/5, 101b/6, 101b/7, 101b/8,
101b/11, 101b/13, 102a/1, 102a/2, 102a/4,
102a/5, 102a/6, 102a/7, 102a/11, 102b/2,
102b/3, 102b/5, 102b/9, 102b/10, 102b/11,
102b/12, 103a/6, 103a/7, 103a/10, 103a/12,
103a/13, 103b/1, 103b/2, 103b/3, 103b/10,
103b/11, 103b/12, 104a/2, 104a/3, 104a/5,
104a/7, 104a/12, 104a/13, 104b/2, 104b/5,
104b/6, 104b/7, 104b/9, 104b/10, 105a/1,
105a/3, 105a/4, 105a/5, 105a/8, 105a/11,
105a/12, 105a/13, 105b/1, 105b/2, 105b/3,
105b/9, 105b/10, 105b/11, 105b/13, 106a/2,
106a/13, 106b/2, 106b/3, 106b/4, 106b/8,
106b/9, 106b/10, 106b/13, 107a/2, 107a/3,
107a/9, 107a/11, 107a/13, 107b/3, 107b/5,
107b/11, 108a/3, 108a/4, 108a/6, 108a/11,
108a/13, 108b/2, 108b/4, 109a/2, 109a/3,
109a/5, 109a/10, 109a/15, 109b/1, 109b/2,
109b/6, 109b/8, 109b/9, 110a/2, 110a/6,
110a/7, 110a/9, 110a/11, 111a/6, 111a/11,
111a/14, 111b/5, 111b/7, 111b/11, 112a/3,
112a/5, 112a/9, 112a/11, 112b/7, 113a/1,
113a/3, 113a/9, 113a/10, 113a/12, 113a/13,
113b/1, 113b/3, 113b/5, 113b/7, 113b/8,
114a/5, 114b/2, 114b/3, 114b/7, 114b/9,
115a/15, 115b/2, 115b/3, 115b/4, 115b/6,
115b/8, 116b/8, 116b/12, 116b/13, 116b/15,
117a/6, 117a/7, 117a/12, 117b/1, 117b/2,
117b/10, 117b/13, 117b/14, 117b/15, 118a/8,
118a/11, 118a/12, 118a/15, 118b/5, 118b/11,
118b/14, 118b/15, 119a/11, 119a/13, 119b/6,
119b/14, 120a/1, 120a/6, 120a/11, 120a/13,
120b/1, 120b/3, 120b/8, 120b/9, 121a/8,
121a/9, 121a/11, 121a/12, 121a/14, 121a/15,
121b/4, 121b/14, 122a/1, 122a/4, 122a/11,
122b/5, 122b/9, 122b/10, 122b/13, 123a/3,
123a/8, 123a/10, 123a/11, 123a/12, 123a/14,
123b/1, 123b/5, 123b/7, 123b/8, 123b/14,
124a/3, 124a/4, 124a/9, 124a/10, 124a/11,
124a/14, 124b/2, 124b/3, 124b/6, 124b/8,
124b/15, 125a/4, 125a/8, 125a/14, 125b/9,
125b/13, 125b/15, 126a/1, 126a/3, 126a/13,
126b/1, 126b/3, 126b/4, 126b/6, 126b/9,
127a/2, 127a/7, 127a/13, 127b/3, 128a/9,
128a/13, 128b/2, 128b/3, 128b/6, 128b/9,
128b/12, 129a/1, 129a/3, 129a/9, 129a/11,
129a/15, 129b/14, 129b/15, 131a/4, 131a/7,

131a/8, 131a/9, 131a/11, 131a/13, 131b/1,
131b/13, 132a/1, 132a/2, 132a/5, 132a/6,
132a/10, 132a/13, 132a/15, 132b/1, 132b/3,
132b/4, 132b/9, 132b/13, 133a/2, 133a/3,
133a/4, 133a/8, 133a/11, 133a/12, 133a/14,
133b/12, 133b/15, 134a/3, 134a/4, 134a/7,
134a/10, 134a/11, 134a/13, 134a/14, 134b/1,
134b/2, 134b/10, 134b/15, 135a/9, 135a/10,
135a/12, 135b/4, 135b/6, 135b/7, 135b/10,
135b/12, 135b/13, 136a/1, 136a/2, 136a/7,
136a/13, 136b/2, 136b/5, 136b/8, 136b/9,
136b/10, 136b/11, 136b/13, 137a/4, 137a/7,
137b/2, 137b/3, 137b/4, 137b/5, 137b/6,
137b/8, 137b/10, 137b/12, 138a/1, 138a/2,
138a/4, 138a/7, 138a/9, 138a/11, 138a/13,
138b/2, 138b/4, 138b/6, 138b/8, 139a/2,
139a/3, 139a/5, 139a/6, 139a/8, 139a/12,
139b/5, 139b/6, 139b/7, 140a/12, 140b/3,
149a/10, 149b/1, 152b/7, 181a/7, 206b/7
M.+ dan 111b/1, 117b/10, 121b/7, 139b/8,
139b/10, 140b/12, 150b/12
M.+ dur 104a/5
M.+ m 136b/13
M.+ nuŋ 018b/11, 096b/11, 097a/1, 097a/6,
097b/10, 097b/11, 098a/5, 098a/7, 099a/11,
099a/13, 099b/1, 101a/6, 102a/3, 103b/4,
104b/12, 106a/5, 106b/9, 107b/6, 112b/14,
115b/11, 116a/15, 118b/9, 119a/8, 125a/5,
127b/12, 131b/15, 133a/12, 134b/13, 135b/4,
136b/6, 137a/2, 137a/7, 139b/8, 139b/10,
149a/10
M.+ nuŋdur 115a/2
M.+ ŋ 136b/12
M.+ ya 099b/8, 099b/13, 101a/2, 101b/9,
101b/10, 103a/4, 103b/4, 107b/12, 108a/6,
108b/2, 109a/4, 109a/6, 111a/5, 111a/8,
112a/15, 114a/9, 115a/3, 118a/14, 118b/13,
121b/13, 122a/8, 122b/3, 123a/2, 123a/5,
123b/12, 126a/1, 132a/14, 133a/1, 133b/15,
135a/9, 136a/1, 137a/9, 139a/1, 149a/13
M.+ yı 097a/4, 097a/7, 097a/12, 097b/11,
097b/12, 098a/1, 098a/9, 103b/9, 104b/7,
104b/9, 104b/12, 105a/4, 105a/11, 108b/11,
108b/12, 108b/13, 110b/5, 110b/6, 114a/14,
139b/7
M.+ yıla 101b/8, 104a/10, 106a/12, 106b/2,
141a/2
M.+ yın 105a/4, 138a/2

Muteḥā [Ar.] Hz. Müteveşlâh'ın karısı
M. 029a/7

Muteveşlaḥ [Ar.] Hz. Müteveşlâh
M. 029a/7

Muṭahhar [Ar.]Hz. Muhammet'in Hz. Hatice'den olan oğlu
M. 197a/5

Muẓlim [T.] Allah'ın yarattığı dördüncü denizin adı
m. 004a/5

Münkir [Ar.] İnsanı ölümünden sonra sorguya çeken iki melekten biri
m. 076a/3, 103a/5

Müẓeḥḥim [Ar.] Hz. Âyişe'nin babasının ismi
m. 049a/1

-N-

Naʿīm [Ar.] Cennetlerden biri
N.+ dür 007b/11

Naʿīm ibni mesʿūd [Ar.]Özel İsim
N. 205a/11

Naḳṭas [Ar.] İblis'in başka kadından olan çocuğu
N. 008a/10

Naḳṭase [Ar.] İblis'in başka kadından olan çocuğu
N. 008a/10

Naṣrānī [Ar.] Hıristiyan
n.+ ler 007b/2, 009b/7

Nebṭış [Ar.] Allah'ın yarattığı yedi denizin ilkinin adı
N. 004a/3

Necāşi [Ar.] Habeşistan Kralı
N. 207b/10, 207b/12

Necd [Ar.] Yüksek yayla. Arabistan'ın sahil ovasına ve çukur sahaya zıt olan yüksek kısım
N. 198b/6

Necid [Ar.] Yüksek yayla. Arabistan'ın sahil ovasına ve çukur sahaya zıt olan yüksek kısım
N.+ i 114b/5

Nefamudī [Ar.]Özel İsim
n. 120a/3

Nekir [T.] İnsanları ölümden sonra sorguya çeken iki melekten biri
n. 076a/3, 103a/5

Nemrūd [Ar.] Babil'in kurucusu olan ve Hz. İbrahim'i âteşe attıran hükümdâr.
N. 043b/9, 043b/11, 043b/12, 044a/6,
044b/2, 044b/3, 044b/4, 044b/6, 044b/9,
044b/12, 045a/1, 045a/2, 045a/3, 045a/6,
045a/8, 045a/10, 045a/11, 045a/12, 045b/4,
045b/9, 045b/13, 046a/3, 046a/6, 046a/12,
046b/1, 046b/3, 046b/4, 046b/6, 047a/2,
047a/12, 047b/1, 047b/8, 048b/4, 051a/7,
051a/8, 051a/10, 051a/11, 051a/12, 051b/12,
052a/2, 052a/3, 052a/5, 052a/6, 052b/3,
052b/5, 052b/6, 052b/8, 052b/10, 052b/11,
052b/13, 053a/8, 053a/10, 054a/1, 054a/2,
054a/6, 054a/10, 054a/12, 054a/13, 054b/3,

054b/4, 054b/6, 054b/7, 054b/13, 055a/3,
055a/5, 055a/9, 055a/11, 055b/1, 055b/2,
055b/4, 055b/6, 055b/9, 055b/10, 055b/11,
056a/4, 101b/3
N.+ a 044a/13, 046b/9, 048a/11, 053a/4,
053b/12, 055a/3, 055a/8, 055a/9, 055b/3,
056a/6
N.+ dan 056a/6, 166a/9
N.+ dur 049a/4, 049a/9
N.+ ı 053b/11, 054b/13, 055a/7, 055b/11
N.+ uŋ 043b/13, 044a/12, 044b/13, 053b/4,
053b/5, 055a/13, 055b/4, 055b/5, 055b/8,
055b/13, 056a/2, 091a/13

Nesnās [Ar.] Özel İsim
N. 035b/12

Nevfel [Ar.] Ka'be'de bulunan âlim
N. 196a/13
N.+ e 196b/1
N.+ i 196a/12

Nil Irmaġı [T.]Nil Nehri
n. 104b/11
N. 097a/5

Nireş [Ar.] Yâfes'in oğlu, özel isim
N. 035b/7
N.+ den 035b/8

Nūḥ [T.] Hz. Nuh
n. 047b/12
N. 021b/6, 029a/6, 029b/3, 029b/5,
029b/6, 029b/8, 029b/12, 030a/1, 030a/2,
030a/5, 030a/7, 030a/13, 030b/2, 030b/3,
030b/6, 030b/8, 030b/12, 031a/3, 031a/5,
031a/7, 031a/10, 031a/12, 031b/3, 031b/6,
031b/9, 031b/10, 031b/12, 031b/13, 032a/1,
032a/4, 032a/5, 032a/6, 032a/7, 032a/9,
032a/10, 032b/3, 032b/4, 032b/5, 032b/7,
032b/8, 032b/9, 032b/13, 033a/1, 033a/3,
033a/4, 033a/5, 033a/6, 033a/7, 033a/8,
033b/1, 033b/8, 033b/9, 033b/13, 034a/2,
034a/3, 034a/4, 034a/8, 034a/11, 034b/5,
034b/12, 034b/13, 035a/1, 035a/2, 035a/3,
035a/4, 035a/6, 035a/8, 035b/6, 036a/4,
041b/10, 062b/13, 190a/1, 190a/6
N.+ a 030a/1, 030a/9, 030b/8, 031a/1,
031b/2, 031b/8, 033b/11, 034b/3
N.+ dan 036a/6
N.+ ı 029b/3, 029b/4, 030a/12, 030b/13,
031a/4, 031a/11, 031b/2, 032a/3
N.+ uŋ 031b/5, 031b/8, 033b/6, 033b/8,
034a/10

Nūḥ ʿAleyhi'sselām ʿAlā İbn Ḥām [Ar.] Özel isim
N. 034a/7

Nūḥ ḳavmi [Ar.+T.] Hz. Nuh'un kavmi
N.+ n 041b/9

Nūḥ Lābene Sām [Ar.]Özel isim

N. 034b/2

-O-

Oḫnūḫ [T.] Hz. İdris'in oğludur
o. 028a/2, 028a/3

ʿOṣmān [Ar.] Hz. Osman. Üçüncü İslam halifesi
ʿO. 205b/12, 206a/10

-Ö-

ʿÖmer [Ar.] Hz. Ömer
ʿÖ. 067b/3, 067b/4, 067b/6, 201b/11,
205a/9, 205b/12, 206a/10
ʿÖ.+ ile 067b/4

-P-

Puḫte'nnaṣr [T.] Özel isim, Özel isim
P. 023a/6, 159a/3, 173a/10, 173a/13,
173b/1, 173b/3, 173b/10, 184a/4, 184a/5,
184a/7, 184b/9, 184b/10, 184b/11, 184b/13,
185a/2, 185a/5, 185a/7, 185a/8, 185a/10,
185a/11, 185a/13, 185b/7, 186a/8, 186a/9
P.+ a 173b/1, 184a/6, 185a/12
P.+ am 186a/12
P.+ ı 173a/12, 184a/3, 184b/12, 186a/4,
186a/6, 186a/12
P.+ uŋ 159a/4, 159a/5, 186a/11

-R-

Rab [Ar.] Bütün mahlûkātı yetiştiren, kayıran, besleyen, terbiye eden Cenâbıhak, Allah, Tanrı
R. 124a/14, 134a/9, 134b/3, 147b/3
R.+ bi 110a/6

Raḥime [Ar.] Eyyub peygamberin karısı
R. 146b/3, 146b/8, 146b/12, 147a/1,
147a/2, 147a/4, 147a/7, 147a/9, 147b/3,
148a/7, 148a/9, 148a/10, 148a/13, 148b/9
R.+ den 147b/3
R.+ nüŋ 147b/2, 148b/6
R.+ ye 148b/6, 148b/8, 148b/9

Raḥman [Ar.] "Kâfir-mümin ayırmadan yarattığı bütün varlıklara merhamet eden, nîmet veren" anlamında esmâ-i hüsnâdan (Allah'ın en güzel isimlerinden)dır
R. 017b/9

Ra'ū [Ar.] Özel isim, Özel isim
R. 041b/13

Resūlallah [Ar.] Allah'ın resûlü, Hz. Muhammed
r. 067b/10, 067b/13, 200a/7, 200a/12,
201a/7, 203a/14

Resūl Ḥażreti [Ar.] Yüce elçi, yüce resul, (Hz. Muhammet)
r. 007b/3, 057b/1, 067b/7, 067b/8,
067b/11, 135b/1, 136b/4, 193a/12, 195b/11,
197a/6, 197a/10, 198b/13, 199a/7, 199b/7,
200a/3, 200b/1, 200b/10, 200b/13, 200b/14,
201b/4, 202b/10, 203a/12, 203b/7, 204a/2,
204b/1, 204b/10, 205b/10, 206b/5

r.+ le 067b/12
r.+ n 200b/3, 200b/4
R.+ n 203a/1
r.+ nden 003a/7, 206a/11
r.+ ne 067a/12, 067b/6, 076a/4, 194a/3
r.+ nüŋ 199b/15, 200a/14

Retġā [Ar.] Birinci yer katmanının adı krş.Retķā
R.+ dur 004a/10

Retķā [Ar.] Birinci yer katmanının adı krş. Retġā
R.+ durur 006a/13

Reyyān [Ar.] Mısır hükümdarı, Yusuf peygamberi ülkesindeki bütün hazinelerin başına maliye nâzırı olarak tayin eden ve ona inanan zat.
R. 079b/8, 081a/6, 089b/11, 090a/6,
091a/13, 094a/2, 094a/4, 094a/13, 094b/2,
096a/6, 096a/13, 106a/1
R.+ a 089b/3, 094a/2
R.+ danmı 077b/12
R.+ ı 077b/12
R.+ sın 091a/9
R.+ um 091a/13
R.+ uŋ 088a/11, 094b/3

Rıżvān [Ar.] Cennetin kapıcısı olan melek [Teşmil yoluyle cennet mânâsında da kullanılmıştır
R. 015b/11, 016a/3
R.+ a 014a/5
R.+ dan 015a/13

Roma [Ar.] Roma şehri
R. 202b/14, 203a/8

Rufķā [Ar.] Altıncı göğün adı
R.+ dur 006b/2

Ruhā bin Selsā'īl [Ar.] İblisin eşi
R.+ dür 008a/7

Rūḥu'l-emīn [T.] Dört büyük melekten biri olan Cebrail
R. 006b/8

Ruķā'īl [Ar.] Özel isim, Zü'l-Karneyn ile dost olan melek
R. 175a/12, 175a/13, 175b/1, 175b/3,
175b/5, 175b/6

Ruķiyye [Ar.] Hz. Muhammed'in Hz. Hatice'den doğan çocuklarının ikincisidir.
R. 197a/6

Rūm [Ar.] Anadolu
r. 206b/4
R. 035b/8
r.+ da 182a/7

-S-

Sabā şehri [Ar.] Belkısın şehri
S.+ nden 163a/9

Ṣadā [T.] put adı
Ṣ. 036a/8

Sa'd bin Mālik [Ar.]Özel isim
S. 186b/2

Sa'du bin Ma'āẕ [Ar.] özel isim
S. 205b/12

Ṣāfi [Ar.]Altıncı denizin adı
ṣ. 004a/5

Ṣaġurā [Ar.] Hz. Musa'nın karısı
Ṣ. 100a/11

Sa'īr [Ar.] Dördüncü cehennem adı

s.+ dür 009b/6

Saḳar [Ar.] Beşinci cehennemin adı
s.+ dur 009b/6

Ṣāliḥ [T.] Hz. Salih, dini emirlere uygun hareket eden kimse
ṣ. 038b/13, 139b/1
Ṣ. 038a/8, 038a/9, 039b/11, 040a/2,
040a/3, 040a/4, 040a/5, 040a/7, 040a/8,
040a/12, 040a/13, 040b/1, 040b/2, 040b/3,
040b/4, 040b/5, 040b/8, 040b/11, 040b/12,
041a/4, 041a/13, 041b/3, 041b/5, 056b/9,
130a/4, 141a/4
Ṣ.+ e 039b/9, 040a/8, 040a/11
ṣ.+ lerden 120a/14

Ṣāliḥā [Ar.] Dinin emirlerine uygun davranan müslüman kadın
ṣ.+ ları 118a/7

Ṣāliḥ ibni Kāfūh [Ar.] özel isim
Ṣ. 039a/2

Ṣalṣa'īl [Ar.] Dördüncü göğün adı
ṣ.+ dür 006a/11

Sām [Ar.] Hz. Nuh'un oğlu
S. 030b/9, 034a/11, 035b/6, 036a/4,
038a/8, 041b/11, 190a/4, 190a/5
S.+ a 034a/5, 034b/1, 034b/5
S.+ dan 035b/10
S.+ ı 190a/1
S.+ uŋ 190a/2
S.+ van 190a/6

Sām ibni Nūḥ [Ar.]Özel İsim
S. 190a/3

Sāmirī [Ar.] Hz. Musa'nın yeğeni, şakirdi krş. Sāmurī
S. 127b/2
s.+ nüŋ 125a/13
S.+ ydi 116a/15

Sāmurī [Ar.] Hz. Musa'nın yeğeni, şakirdi krş. Sāmirī
S. 125a/5, 125a/7, 125a/11, 125b/2,
125b/14, 126b/6, 128a/3, 128a/6, 128a/11,
128a/15, 128b/4, 128b/13
S.+ nüŋ 125a/15
S.+ ye 128a/2, 128b/6
S.+ yi 125b/11

Sāre [Ar.] Hz. İbrahim'in eşi
s. 060b/5, 060b/10
S. 053b/8, 056a/9, 056b/1, 056b/5,
056b/8, 056b/11, 056b/12, 060a/11, 060b/1,
060b/3, 060b/7, 060b/9, 060b/12, 061a/1,
061a/2, 062a/11, 063a/2, 063a/4, 063a/5,
063b/3
s.+ den 060a/11
S.+ den 060b/1
s.+ ye 056b/8, 061a/9
S.+ ye 053b/10, 056b/5
s.+ yi 056a/10, 056b/2
S.+ yi 053b/10, 056a/13, 056b/4, 056b/5,
056b/10
S.+ yidi 053b/6, 053b/10

Ṣayḫūn [Ar.] Beni İsrail kavminin padişahı
Ṣ. 172b/6, 173b/9

Sefūyil [Ar.] Yâfes'in oğlu, özel isim

S. 035b/8
S.+ den 035b/9

Sehdī ʿÖmer [Ar.] Özel İsim
S.+ i 206a/2

Seleme bin Selāme [Ar.]Özel İsim
S. 203a/5

Selmān-ı Fārisi [Ar.] İslamiyeti kabul eden İran asıllı ilk sahabi krş. Selmān-ı fārsi
S. 204a/9

Selmān-ı Fārsi [Ar.] İslamiyeti kabul eden İran asıllı ilk sahabi krş. Selmān-ı fārisi
S. 204b/10, 205a/1

Selsebīl [Ar.] Cennette bir çeşme.
S. 009a/7

Şemūd [Ar.] Semud Kavmi krş. Ṣemūd
Ş. 036a/1, 038a/9, 038a/10, 038b/11,
142a/5

Şemūd Ḳavmi [Ar.]Semud Kavmi
Ş. 040a/1
s.+ n 041b/10
Ş.+ n 040a/9
Ş.+ ne 038a/9
s.+ nüŋ 038b/9

Serāḳa [Ar.] Özel isim
S. 200a/6, 200a/8, 200a/11, 200a/13
S.+ ya 200a/5
S.+ yı 200a/10

Serendil [Ar.] Hindistan şehri.
s. 026b/9

Sevde [Ar.] Özel isim
S. 203a/14

Seyyīde [T.] Hz. Nuh'un kızı
S. 030b/10

Siccīn [T.] Altıncı yerin adı
s.+ dür 005a/1
s.+ e 007a/10

Sikender [T.] Büyük İskender
s. 173b/12

Sina [Ar.]Sina Dağı
s. 122b/13
S. 116b/12

Sūdan [Ar.] Ülke adı, Sudan
S. 201a/10

Ṣuheybi Rūmī [Ar.] Özel isim
Ṣ. 198b/1

Süddī [Ar.] Tâbiînin tefsîr ve hadîs âlimlerinden. Adı İsmâil bin Abdurrahmân bin Ebî Kerîme'dir.
S. 186a/5

Süheyl bin ʿAmr [Ar.]Özel isim
S.+ ı 203a/9

Süleymān [Ar.] Hz. Süleyman peygamber
S. 021b/9, 154a/2, 154b/3, 154b/5,
155b/2, 155b/3, 155b/5, 155b/8, 156a/3,
156a/5, 156a/7, 156a/8, 156a/9, 157a/7,
157a/9, 157a/13, 157b/2, 157b/5, 157b/7,
157b/11, 157b/12, 158a/7, 158a/11, 158b/1,

158b/8, 158b/11, 159a/1, 159a/9, 159a/10,
159b/5, 159b/8, 159b/10, 159b/11, 160a/1,
160a/2, 160a/4, 160a/6, 160a/7, 160a/10,
160a/11, 160b/1, 160b/3, 160b/6, 160b/10,
160b/11, 160b/12, 160b/13, 161a/3, 161a/6,
161a/7, 161a/11, 161b/1, 161b/3, 161b/6,
161b/7, 161b/10, 161b/12, 162a/2, 162a/3,
162a/5, 162a/9, 162a/10, 162a/12, 162b/3,
162b/4, 162b/5, 162b/6, 162b/8, 162b/9,
162b/10, 162b/11, 162b/12, 163a/3, 163a/6,
163a/8, 163a/11, 163a/12, 163b/4, 163b/5,
163b/10, 163b/11, 164a/1, 164a/2, 164a/13,
165a/7, 165a/8, 165a/10, 165a/11, 165a/12,
165a/13, 165b/7, 166a/11, 166b/1, 166b/2,
166b/6, 166b/7, 166b/8, 166b/11, 166b/13,
167a/4, 167a/5, 167a/7, 167a/9, 167a/10,
167a/13, 167b/3, 167b/6, 167b/9, 167b/10,
167b/13, 168a/3, 168a/6, 168a/8, 168a/9,
168a/12, 168b/1, 168b/4, 168b/5, 168b/9,
168b/11, 168b/13, 169a/2, 169a/4, 169a/5
S.+ a 018b/13, 156a/4, 157b/11, 158a/5,
161b/9, 163a/2, 165a/1, 165b/12, 167a/12,
168a/11, 168a/12, 168b/3, 169a/1
S.+ am 168a/6, 168a/7
S.+ dan 155b/9, 159a/2, 159b/5, 159b/13,
165b/6, 166a/8
S.+ ı 154b/4, 155a/11, 155b/4, 168a/10
S.+ ıla 159b/1, 159b/4
S.+ mış 168b/6
S.+ uŋ 155b/8, 157b/6, 157b/10, 158b/12,
159a/7, 160b/9, 163a/6, 166b/10, 167a/10,
167a/11, 167b/12, 167b/13, 168a/5, 168a/12,
168b/8
S.+ van 163b/7

Süryānice [Ar.+T.] Süryanice
S. 155b/12

-Ş-

Şām [Ar.] Sûriye'nin başşehri
Ş. 038a/12, 056a/11, 097a/13, 116b/14,
194a/13, 195a/3
Ş.+ a 041b/3, 056a/9, 061a/9, 066a/10,
066b/6, 117b/14, 117b/15, 169a/6, 196a/1
Ş.+ da 065a/2, 065a/3
Ş.+ dan 116b/9, 201a/1
Ş.+ ı 034a/5, 116b/7

Şarāb-ı Ṭahūr [Ar.] Şer'an içilmesine cevaz verilen, müsaade edilen içilecek, Cennet içkisi
ş. 048a/9

Şemḫāyil [Ar.] Vekil olan meleğin adı
Ş.+ dür 006b/3

Şem'ūn [Ar.] Yusuf'un öldürülmesini teklif eden ve onu sevmeyen kardeşi.
Ş. 069a/8, 070a/4, 089b/6, 094a/8

Şeyḫi Necdī [Ar.] özel isim
Ş. 198b/6, 198b/7

Şeyḫi Şibli [Ar.] özel isim
Ş. 135a/2

Şeyṣā [Ar.] İblis'in başka kadından olan çocuğu
Ş. 008a/9

Şeyṣān [Ar.] İblis'in başka kadından olan çocuğu
Ş. 008a/9

Şīt [Ar.] Hz. Âdem'in oğullarından olan peygamberin adı
Ş. 023a/3, . 025a/9, 026a/5, 026a/11, 026b/5,
026b/6, 026b/12, 027a/6, 027a/8, 027a/11,
027b/3, 027b/4, 027b/5, 027b/7, 027b/10,
027b/11, 027b/12, 029b/1
Ş.+ den 027b/10
Ş.+ e 025a/5, 025a/11, 026b/5, 027a/6,
027a/13, 027b/3, 027b/11, 028a/3
Ş.+ i 026a/1, 027b/6
Ş.+ ile 027a/10
Ş.+ üŋ 025a/8

Şuʿayb [Ar.] Şuʿayb peygamber
Ş. 099a/13, 099b/1, 099b/6, 099b/7,
099b/10, 099b/13, 100a/1, 100a/2, 100a/3,
100a/6, 100a/7, 100a/9, 100a/10, 104a/5,
135b/10, 141a/3, 141a/4, 141a/11, 141a/12,
141b/1, 141b/2, 141b/3, 141b/5, 141b/8,
141b/10, 141b/11, 142a/1, 142a/2, 142a/3
Ş.+ a 141a/4
Ş.+ ı 141a/6
Ş.+ uŋ 100a/4

Şu'leyi Şu'a [Ar.] İblis'in diğer karısından olan çocuğu
ş.+ yla 008a/8

-T-

Taḫt-ı Belḳīs [Ar.] Saba melikesi Belkıs'ın tahtı.
t. 165b/13

Taḳı [Ar.] Hz. Meryem'e aşık genç
T. 187b/4, 187b/5

Taḳyānūs [Ar.] Tarsus şehrinde ilahlık davasında olan hükümdar.
T. 182a/7, 182a/8, 182a/12, 182b/2,
183a/4, 183a/8
T.+ uŋ 182b/1, 182b/6

Tālūt [Ar.] Beni İsrail'in ilk hükümdarı.
T. 151a/13

Taŋrı [T.] Tanrı, Allah krş. Taŋru
T. 001b/10, 002a/1, 005a/1, 007a/12,
010a/9, 014a/8, 016b/5, 018b/8, 018b/9,
024b/9, 026b/6, 026b/7, 027a/9, 028a/9,
029b/5, 033b/2, 034b/11, 049b/7, 049b/8,
049b/10, 050a/9, 052b/9, 053b/12, 057a/12,
057b/12, 058a/5, 058a/6, 058b/1, 058b/8,
059a/1, 060b/1, 061b/13, 064a/11, 065b/2,
065b/3, 066b/10, 069b/6, 073a/2, 073a/12,

073b/1, 077a/6, 078a/4, 078b/9, 081b/12,
083a/3, 083b/6, 083b/10, 084b/11, 085a/8,
087a/3, 087a/8, 088a/6, 089b/13, 091b/7,
092a/1, 093a/4, 096a/4, 097a/11, 101a/1,
101b/4, 102b/12, 103b/11, 104a/7, 104b/3,
105a/7, 105b/5, 105b/6, 107a/2, 107b/11,
113b/6, 114b/3, 115b/3, 118b/7, 119a/2,
119a/3, 119b/4, 122b/3, 123a/3, 124a/3,
124a/5, 124a/11, 124b/3, 127a/13, 127b/4,
127b/15, 128a/1, 128b/13, 129b/14, 131a/14,
131b/7, 131b/10, 132a/10, 133a/15, 133b/2,
137a/3, 138a/2, 138a/5, 141a/12, 141a/13,
144a/4, 145a/10, 145b/3, 145b/10, 145b/12,
145b/13, 146a/1, 147b/12, 148a/10, 150a/2,
151a/11, 151b/6, 154b/10, 155a/4, 157a/1,
161b/4, 162b/4, 162b/8, 163b/10, 163b/13,
166b/6, 167a/2, 171a/9, 171b/1, 171b/9,
172a/5, 172a/6, 172b/1, 172b/9, 173b/8,
174b/7, 181a/13, 183b/1, 184b/9, 187a/13,
187b/10, 189a/4, 189b/11, 190a/3, 190b/2,
197a/3, 197a/9, 197a/13, 204a/1
T.+ çün 056b/7
t.+ dan 150b/7
T.+ dan 001b/5, 003b/1, 014b/8, 030a/6,
050a/9, 051b/10, 065b/3, 069a/1, 072b/12,
073a/1, 073b/10, 077b/2, 091a/6, 095a/5,
101b/5, 117b/11, 119b/9, 120a/15, 141a/12,
149b/12, 157a/12, 161b/6, 187b/7, 189b/9,
207a/13
T.+ dandur 111b/6
T.+ dur 077a/13, 092a/6, 106a/2, 107b/3,
135a/11, 189a/4
T.+ la 136b/7
T.+ larumıza 030a/9
T.+ larumuza 051a/6, 052a/1
T.+ larumuzdan 050b/3
T.+ larumuzı 051a/7
T.+ larumuzu 051a/9
T.+ m 054a/5, 069b/4, 077a/3, 103b/1,
105b/2, 107a/3, 107b/1, 207b/5
T.+ ma 055a/4, 136b/4
T.+ mdan 028b/11, 137b/4
T.+ mdur 073b/8, 107a/1
T.+ mı 077a/12, 143a/11
T.+ mıdur 124a/2
T.+ mıla 156a/5
T.+ muŋ 105b/9
T.+ muz 129a/9
T.+ nuŋ 015b/12, 023a/7, 060b/3, 081a/13,
100a/9, 101b/3, 105a/1, 117a/2, 117b/3,
136b/7, 148a/4, 164a/7, 175b/4
T.+ ŋ 053b/7, 202a/3
T.+ ŋa 052b/10, 052b/12, 112b/4, 117a/8
T.+ ŋı 107a/13
T.+ ŋıla 054a/9
T.+ ŋla 055a/5
T.+ ŋuŋ 105b/9
T.+ ŋuz 125b/8
T.+ ŋuzdur 107b/1
T.+ sı 052a/1, 057b/11, 057b/12, 058a/4,
107a/1, 107a/11, 107a/12, 125b/9
T.+ sıdur 104b/7, 107b/1
T.+ sın 054b/7, 187b/12

T.+ sına 050a/9
T.+ sına 044b/13, 045a/10, 045b/9, 053a/2,
106a/2, 109a/6, 110a/7, 110a/9, 110a/11,
143b/1
T.+ sındandur 112a/3
T.+ sını 055a/1
T.+ sıyla 119a/12
T.+ ya 003b/3, 005a/5, 007a/3, 012a/3,
012a/8, 022a/5, 034a/2, 034b/11, 049b/12,
050a/13, 050b/5, 053b/12, 055a/4, 057a/4,
061a/6, 061b/3, 062a/8, 077a/6, 084b/10,
087a/8, 088b/2, 093b/13, 097a/5, 105b/3,
106b/5, 108b/10, 108b/13, 111a/10, 111a/12,
119b/11, 125b/11, 142a/9, 145a/7, 145b/4,
148a/13, 150b/13, 152b/8, 152b/9, 163a/11,
165b/2, 170a/5, 172a/10, 175a/13, 176b/4,
181a/6, 181a/8, 181b/6, 187b/9, 188a/10,
188a/12, 188b/10, 189b/7, 191a/9, 197b/1,
198a/5, 198a/7, 205a/10
T.+ yadur 052a/12
T.+ yam 106b/13
T.+ yı 002a/7, 078a/7, 125a/12, 125a/14,
125a/15, 125b/2, 133a/15, 182b/5
T.+ yıçun 072a/4
T.+ yıla 017a/7, 027b/9, 135b/1
T.+ yın 107b/4, 182b/4
T.+ yısaydı 126a/4
T.+ yla 192a/11
T.+ yla 135a/10, 135a/11

Taŋrı Taʿālā [T+Ar.] Yüce Tanrı, Allah
T. 005a/7, 006b/11, 007a/11, 013a/7,
024a/7, 024b/2, 064b/2, 071b/5, 072b/8,
078a/5, 080b/13, 096a/12, 097b/4, 104a/12,
105b/5, 107a/6, 118a/10, 167a/1
T.+ dan 008b/11, 106b/7
T.+ nuŋ 093a/4
T.+ ya 008b/11

Taŋrı tebāreke ve Taʿālā [T+Ar.] mübarek ve yüce Tanrı, Allah
T. 073a/3

Taŋrıyı bir bil - [T.] Tanrı'nın birliğine inanmak, iman etmek
T.- esin 163b/9
T.- üŋ 037a/4, 037a/12, 119a/4

Taŋrılıḳ [T.] Tanrı'ya has nitelik, ilâhlık, ulûhiyet krş. Taŋrıluḳ
T. 044b/1, 096b/5, 106a/3, 113a/15,
182b/2
T.+ a 049b/5, 050a/7, 050b/13, 051b/6,
126a/11, 182b/4
T.+ umı 115a/4

Taŋrılıḳ daʿvīsin ḳıl - [T+Ar.+T.] Tanrı olduğu iddiasında bulunmak
T.- mış 053a/5

Taŋrıluḳ [T.] Tanrı'ya has nitelik, ilâhlık, ulûhiyet krş. Taŋrılıḳ
T.+ um 169a/12

Taŋru [T.] Tanrı, Allah krş. Taŋrı
t.+ m 049b/3, 052a/6, 054a/1, 055a/9,
074a/12
t.+ ŋ 053b/13
t.+ ŋdan 037a/10

Tārıḫ [Ar.] Özel isim krş. Tāruḫ
t.+ a 044b/6

Tāruḫ [Ar.] Özel isim krş. Tārıḫ
t. 044a/6, 044a/7, 044b/13, 045a/1,
045a/7, 045a/11, 045b/5, 046a/1, 046a/3,
046a/4, 046a/10, 046b/12, 046b/13, 047a/2,
047a/4, 047a/5, 047b/9, 048b/4
t.+ a 047b/4, 048b/3
t.+ dan 046a/7, 046b/6
t.+ ı 045b/5
t.+ uŋ 046a/8

Tāruḫ bin Māḥūr [T.] Özel isim
t. 044a/5

Tevrāt [Ar.] Hz. Musa'ya indirilen kutsal kitap krş. Tevrīt
t. 128b/10
t.+ da 120b/5
t.+ ı 120b/4, 121a/1, 141a/1

Tevrīt [Ar.] Hz. Musa'ya indirilen kutsal kitap krş. Tevrāt
t. 118a/14, 124b/11, 126b/10, 140a/11,
149b/3, 152b/7, 187a/8
t.+ de 163b/5, 189a/6, 197b/5
t.+ den 167b/11, 187a/2
t.+ i 139b/10, 158a/1, 170a/8, 184a/2,
184a/5, 184b/7

Tevrīt ehli [Ar.] Museviler
t. 007b/1

Tubbaʿ [T.] [Ar.] Yemen meliki Saʿd bin Malik
T. 186b/6, 186b/10, 186b/11, 186b/13
T.+ uŋ 186b/11

Tubbaʿ-i Aṣfer [Ar.] Yemen meliki Saʿd bin Malik krş. Tubbaʿ-i Aṣferi
T. 186b/1

Tubbaʿ-i Aṣferi [Ar.] Yemen meliki Saʿd bin Malik krş. Tubbaʿ-i Aṣfer
T. 186b/1

Tūr Ṭaġı [Ar.+T.] Hz. Mûsâ'nın vahiy ve tecellîye mazhar olduğu dağ, Sînâ dağı
t.+ na 123b/6

Türk [T.] Türk
t. 034a/7
T. 035b/8

Türkistān [T+Far.] Türkistan memleketi
T.+ dur 205a/3

Ṭābes [T.] Cehennemde bir halk
ṭ.+ dür 004b/1

Ṭālūt [Ar.] Beni İsrail'in ilk hükümdarı
ṭ. 150a/5, 150a/6, 150a/9, 150b/1,
150b/13, 151a/12, 151b/8, 151b/11, 152a/2,
152a/9, 152a/12, 152b/1
ṭ.+ ı 150a/4, 150a/10, 150b/2, 150b/4,
150b/10
ṭ.+ ıla 150b/11, 151b/1
ṭ.+ uŋ 152a/12

Ṭālūt Yuḳālūt [Ar.] özel isim
ṭ. 119b/13

Ṭūr [Ar.] Hazreti Musa'nın Allah'la konuştuğu dağ

ṭ.+ a 121b/2, 132b/8

Ṭūr-ı Sīnā [Ar.] Hz. Mûsâ'nın vahiy ve tecellîye mazhar olduğu dağ, Sînâ dağı.
ṭ. 100b/4

Ṭūr Ṭaġı [T.]Tur Dağı
ṭ.+ na 118a/11, 123a/2, 125a/8, 134a/7
ṭ.+ ndan 063a/10

-U-

Ubeyy ibni Ḫālfe[T.]Özel isim
U.+ nüŋ 204a/13

Uḥud [Ar.] Medine yakınlarında bir dağ
u. 203b/13

Uḥud Ṭaġı [Ar.+T.] Medine yakınlarında bir dağ
U.+ na 203b/13, 204a/8
U.+ ndan 204b/8

ʿUḳayl bin Ebī Ṭālib [Ar.] Özel isim
ʿU.+ i 202a/6

ʿUḳbe [Ar.] Özel isim
ʿU. 202b/11
ʿU.+ nüŋ 202b/11, 202b/13

ʿUḳbe ibni Ebī Muʿayṭ [Ar.] Özel isim
ʿU. 202b/10

Uriya [T.] Özel isim
U. 152b/9, 153a/9, 153b/1, 153b/2,
153b/8, 153b/12, 154a/11, 155a/5, 155a/7
U.+ yı 153b/7

Uşyūʿ [Ar.] İsa'nın peşine takılan Yahudi
U. 191a/2, 191a/5

ʿUṭḳā [Ar.] üçüncü yer adı
ʿu.+ dur 004b/2

ʿUveylim [Ar.] Sâm'ın oğlu, özel isim

ʿU.+ dür 035b/13

-Ü-

Ümmü'l Faẓl [Ar.] Hz.Abbas'ın karısı
Ü. 202b/3, 202b/5
Ü.+ a 202a/1

Ümmü Gülşüm [Ar.] Hz. Muhammed'in Hz. Hatice'den doğan çocuklarının üçüncüsüdür.
Ü. 197a/6

ʿÜzeyr [Ar.] Üzeyr peygamber
ʿü. 023a/7
ʿÜ. 023a/7, 184a/1, 184a/2, 184a/4,
184a/7, 184a/8, 184a/11, 184a/12, 184b/1,
184b/3, 184b/5, 184b/6, 184b/7, 184b/9
ʿÜ.+ e 184a/10, 184b/8
ʿÜ.+ i 184a/5, 184a/6, 184a/7, 184b/6
ʿÜ.+ ven 184b/4

-V-

Vaḥş [Ar.] Uhud'da Hz. Hamza'yı şehid eden ve daha sonra müslüman olan Habeşli köle, sahâbî.
V. 204b/1

Varaḳa [Ar.] Hz. Hatice'nin amcası
v. 197b/4

Varḳa [Ar.] Hz. Hatice'nin amcası
V. 192b/4, 197b/5, 198a/1

Varḳa ibn-i Nevfel [Ar.] Ka'bede bulunan alim
V. 192b/2

Veheb [Ar.] Tâbiînden ve aynı zamanda Emevi Devleti'nin hüküm sürdüğü yıllarda yaşamış ünlü hadis alimlerindendir.
v. 017a/2
V. 004a/7, 005a/8, 007a/11, 008b/3,
009a/13, 009b/13, 010a/9, 010b/5, 020b/9,
020b/13, 022a/3, 024a/2, 027b/10, 032b/4,
036a/5, 048b/11

Velīd ibn Reyyān [Ar.] Mısır hükümdarı, Yusuf peygamberi ülkesindeki bütün hazinelerin başına maliye nâzırı olarak tayin eden ve ona inanan zat.
v. 078b/1, 078b/10
v.+ a 078b/7
v.+ uŋ 076b/9

-Y-

Yāfeṣ [Ar.] Hz. Nuh'un oğlu.
Y. 030b/9, 034a/11, 035b/6, 041b/11,
042b/11, 042b/12, 043a/3, 043a/4, 174b/4
Y.+ e 034a/7, 034a/13, 035b/6
Y.+ üŋ 035b/7

Yahūdī [Ar.] Hz. Mûsâ'nın dînine mensup kimse, Mûsevî
Y.+ ler 121a/7

Yaḥyā [T.] Hz. Yahya Peygamber
Y. 023a/5, 023a/6, 169b/7, 170a/2,
170a/6, 170a/7, 170a/9, 170a/10, 170a/11,
170b/1, 170b/2, 170b/5, 170b/6, 170b/7,
170b/11, 171a/2, 171a/3, 171a/8, 171a/10,
171a/11, 171b/4, 171b/5, 171b/7, 171b/9,
172a/3, 172a/4, 172a/8, 172a/12, 172b/1,
172b/5, 172b/8, 173b/7, 184a/2
Y.+ dan 170a/2, 170a/4, 170b/10, 172b/7
Y.+ dur 169b/6
Y.+ nuŋ 170a/13, 172a/4, 172b/13, 173a/5,
173a/6, 173a/7, 173a/8
Y.+ ya 170a/3, 170a/6, 170a/9, 170b/13,
172b/4
Y.+ yı 170b/11, 171a/8, 171b/1, 172b/6

Yaʿḳūb [Ar.] Hz. Yakup Peygamber
Y. 057a/9, 066b/8, 066b/9, 066b/10,
066b/13, 067a/2, 067a/10, 068a/3, 068b/2,
068b/6, 068b/8, 069b/3, 069b/5, 069b/6,
069b/7, 069b/8, 069b/9, 069b/10, 069b/11,
070a/11, 070a/12, 073a/11, 073b/5, 077a/9,
078a/9, 080b/11, 082b/13, 084a/1, 084a/2,
084a/4, 084b/9, 086b/1, 086b/3, 086b/6,
086b/7, 086b/11, 087a/2, 087a/4, 087a/6,
087a/12, 090a/10, 090a/11, 090a/12, 090b/1,
090b/3, 090b/7, 090b/9, 090b/11, 090b/13,
091a/6, 091a/8, 091a/13, 091b/3, 092b/6,

092b/10, 092b/12, 092b/13, 093a/1, 093a/2,
093a/3, 093b/5, 093b/7, 093b/8, 093b/9,
093b/11, 094b/2, 094b/6, 094b/7, 118a/9,
122a/3, 130b/1, 139b/9, 145a/3, 169b/4
Y.+ a 066b/10, 084a/10, 087a/12, 091a/13,
092b/5, 094a/1
Y.+ am 091a/9
Y.+ dan 080b/12, 094b/2, 096a/5
Y.+ ı 094a/2, 094a/3, 152b/11
Y.+ ıla 093b/10
Y.+ uŋ 067a/1, 067a/3, 067a/6, 090b/8,
094b/5

Yām [T.] Özel İsim
Y.+ dur 030b/11

Ye’cūc [Ar.] Kur'an'da adı geçen, zulüm ve fitne çıkaran kavimlerden biri; Ye'cuc ve Me'cuc
Y. 005a/7, 009b/5, 035b/9, 174b/4,
175a/2, 178b/9

Yedles [T.] Sâm'ın oğlu, özel isim
Y. 035b/11

Yehmūt [T.] Yaratılan balığa verilen isim
y.+ dur 005b/5

Yehūda [T.] Yakup peygamberin en büyük oğlu.
Y. 069a/5, 087a/10, 089a/13, 089b/5,
089b/8, 089b/11, 090a/2, 090a/9, 090b/10,
091b/4, 091b/9, 092b/2, 092b/4, 092b/11,
092b/13, 094a/9, 096b/9, 148b/13
Y.+ nuŋ 069a/4
Y.+ yı 090a/9

Yemen [T.] Yemen şehri
Y. 035b/11, 035b/12, 044a/3, 118b/8,
145a/4, 186b/2
Y.+ i 034a/5

Yemenī [T.] Yemen şehrinden olanlar
Y.+ ler 141a/7

Yemliḫā [Ar.] Ashab-ı Kehf'ten birinin ismi. krş. Yemlīḫā
Y. 183b/10, 183b/11
Y.+ yı 183b/7, 183b/9

Yemlīḫā[Ar.] Ashab-ı Kehf'ten birinin ismi. krş. Yemliḫā
Y. 183b/5

Yemlik[T.] Hz. İdris’in oğlu
y. 029a/8, 029a/10, 029b/2, 029b/6,
030a/13

Yerşūs [T.]Arap meliki
y.+ ı 044a/1

Yesaʿ [Ar.] Hz. Hızır’ın adı
Y.+ idi 180b/11

Yūnıs [T.] Yunus Peygamber krş. Yūnus
y. 142a/11, 142b/9, 143b/7, 144a/3

Yūnus [T.] Yunus Peygamber krş. Yūnıs
Y. 021b/10, 142a/4, 142a/5, 142a/7,
142a/10, 142a/12, 142a/13, 142b/6, 143a/1,

143a/6, 143a/9, 143b/1, 143b/3, 143b/4,
143b/6, 144a/10, 144a/13, 144b/1, 144b/2,
144b/3, 144b/11, 144b/13, 145a/1, 191a/13,
191b/1, 191b/3, 191b/9
Y.+ a 142a/6, 142b/1, 142b/7, 142b/8,
143a/13, 143b/2, 144b/13
Y.+ am 191b/5
Y.+ ı 142b/2, 143a/8, 143a/9, 143b/8,
144b/7, 144b/12
Y.+ u 142a/5, 143b/12, 143b/13, 144a/6,
144a/12
Y.+ uŋ 142a/10

Yūsem [Ar.] Birinci yer katmanı olan Retga'da yaşayan kavmin adı
y.+ dür 004a/12

Yūsuf [Ar.] Hz. Yusuf peygamber
y. 078b/7
Y. 021b/6, 057a/12, 067a/2, 067a/4,
067a/6, 067a/7, 067a/8, 067a/11, 067b/2,
067b/5, 068b/1, 068b/9, 068b/12, 068b/13,
069a/4, 069a/6, 069a/11, 069b/2, 069b/5,
069b/6, 069b/12, 070a/1, 070a/2, 070a/4,
070a/5, 070a/11, 070a/13, 070b/1, 070b/3,
070b/7, 070b/9, 070b/13, 071a/4, 071b/1,
071b/3, 071b/7, 071b/10, 071b/11, 072a/2,
072a/4, 072a/7, 072a/8, 072b/3, 072b/5,
072b/9, 072b/12, 072b/13, 073a/2, 073a/4,
073a/5, 073a/7, 073a/8, 073a/9, 073a/10,
073a/12, 073b/1, 073b/2, 073b/3, 073b/8,
073b/9, 074a/6, 074a/9, 074a/11, 074a/12,
074b/3, 074b/8, 074b/10, 074b/11, 074b/12,
075a/3, 075a/6, 075a/13, 075b/5, 075b/8,
075b/9, 076b/8, 076b/13, 077a/2, 077a/4,
077a/5, 077a/6, 077a/7, 077a/8, 077a/10,
077a/11, 077b/2, 077b/3, 077b/7, 077b/9,
077b/12, 078a/1, 078a/3, 078a/4, 078a/5,
078a/6, 078a/7, 078a/8, 078a/12, 078a/13,
078b/6, 078b/8, 078b/12, 078b/9, 079a/2,
079a/4, 079b/8, 079b/9, 079b/13, 080a/9,
080a/10, 080a/11, 080a/12, 080b/1, 080b/9,
081a/7, 081a/9, 081a/10, 081a/11, 081a/12,
081a/13, 081b/1, 081b/2, 081b/5, 081b/7,
081b/12, 082a/1, 082a/3, 082a/5, 082a/6,
082b/2, 082b/4, 082b/5, 082b/6, 082b/7,
082b/8, 082b/10, 082b/12, 083a/2, 083a/3,
083a/4, 083a/5, 083a/10, 083a/13, 083b/1,
083b/3, 083b/5, 083b/9, 083b/10, 083b/11,
084a/5, 084a/7, 084a/8, 084a/9, 084a/10,
084a/11, 084a/12, 084a/13, 084b/1, 084b/2,
084b/3, 084b/8, 084b/10, 084b/11, 084b/12,
084b/13, 085a/2, 085a/5, 085a/6, 085a/9,
085a/10, 085a/11, 085a/12, 085b/2, 085b/3,

085b/5, 085b/6, 085b/7, 085b/9, 086a/1,
086a/5, 086a/8, 086a/11, 086b/7, 087a/11,
087b/1, 087b/4, 087b/5, 087b/6, 087b/8,
087b/10, 087b/11, 087b/12, 087b/13, 088a/2,
088a/3, 088a/5, 088a/6, 088a/8, 088b/12,
089a/1, 089a/4, 089a/5, 089a/9, 089a/10,
089b/4, 089b/8, 089b/9, 089b/10, 089b/12,
089b/13, 090a/1, 090a/4, 090a/5, 090b/4,
090b/6, 090b/12, 091a/13, 091b/1, 091b/4,
091b/8, 091b/9, 092a/3, 092a/5, 092a/9,
092a/10, 092a/13, 092b/3, 092b/6, 092b/10,
093a/2, 093a/6, 093a/8, 093a/9, 093a/11,
093b/2, 093b/4, 093b/5, 093b/10, 093b/11,
093b/13, 094a/6, 094a/7, 094a/8, 094a/12,
094b/9, 094b/10, 094b/11, 094b/13, 095a/1,
095a/2, 095a/5, 095a/6, 095a/8, 095a/10,
095a/11, 095a/12, 095a/13, 095b/1, 095b/2,
095b/3, 095b/4, 095b/5, 095b/6, 095b/7,
095b/9, 095b/10, 095b/11, 095b/12, 096a/1,
096a/2, 096a/3, 096a/4, 096a/6, 096a/10,
096a/11, 096a/12, 096a/13, 096b/3, 107a/2,
126a/9, 146b/3, 153b/3
Y.+ a 057a/9, 067a/3, 068a/12, 068b/9,
070b/2, 070b/5, 071a/3, 071a/12, 071b/8,
072a/6, 072a/8, 072a/11, 072b/9, 073a/11,
073b/4, 074a/5, 075a/2, 075a/3, 075a/4,
076b/12, 077a/8, 077b/12, 079a/2, 079b/13,
080b/1, 080b/13, 081b/6, 081b/7, 081b/8,
082a/2, 082b/3, 083a/13, 084a/6, 084a/7,
084a/8, 085a/9, 086b/13, 087a/10, 089b/2,
089b/4, 090a/4, 091a/1, 091b/12, 093b/1,
093b/4, 094a/13, 094b/4, 094b/6, 094b/7,
095a/4, 095b/13, 096a/6
Y.+ am 091b/13
Y.+ dan 067a/10, 072b/7, 078b/8, 079a/6,
081b/13, 083b/7, 084a/1, 086b/3, 090b/11,
094a/4, 095a/5, 096b/1
Y.+ danḳorḳdılar 091b/8
Y.+ dur 086a/13, 090a/3, 090b/3, 091b/8
Y.+ ı 057a/11, 059a/13, 067a/1, 067a/5,
067a/7, 068a/4, 068a/6, 068a/12, 068b/6,
068b/8, 068b/10, 069a/5, 069a/10, 069b/2,
069b/8, 069b/9, 069b/12, 070a/3, 070a/12,
070b/9, 070b/11, 070b/12, 071a/2, 071a/7,
071b/13, 072a/2, 072b/5, 074a/6, 075a/12,
075a/13, 075b/6, 076a/1, 076a/9, 076a/10,
076a/11, 076b/9, 078a/11, 080a/2, 080b/10,
080b/13, 081a/5, 081a/8, 081b/9, 081b/10,
084a/11, 090b/9, 091b/1, 091b/10, 092b/7,
092b/12, 093b/8, 093b/9, 093b/11

Y.+ ıla 080b/11, 082a/11, 087a/13, 090b/2
Y.+ la 073a/4
Y.+ mı 091b/11
Y.+ mısın 091b/13
Y.+ mıssa 086a/11, 090a/3, 091b/9
Y.+ mış 088a/9, 092b/8
Y.+ u 070a/10
Y.+ ula 076b/11
Y.+ un 089b/6
Y.+ uŋ 067a/3, 067a/5, 068a/3, 068b/4,
068b/12, 069a/13, 069b/7, 071a/9, 071b/6,
072a/4, 073a/9, 074b/2, 074b/4, 074b/5,
075b/7, 076a/6, 076a/12, 076b/4, 076b/11,
079b/11, 080a/6, 080b/2, 082a/11, 082a/13,
083a/12, 083b/4, 084a/4, 085a/5, 085b/8,
086a/5, 088b/2, 088b/4, 088b/6, 088b/8,
089b/2, 089b/7, 090b/13, 091a/13, 092a/2,
092b/5, 092b/11, 093a/1, 093a/10, 093a/13,
093b/6, 094a/5, 094a/11, 096a/5, 096a/7
Y.+ uŋudı 096a/7
Y.+ van 082b/12

Yūşaʿ [Ar.] Hz. Musa'dan sonra peygamberlik yapan Benî İsrail peygamberi
Y. 137b/10, 137b/11, 139b/8, 139b/9,
140a/5, 140a/6, 140a/8, 140a/12, 140b/2,
140b/3, 140b/9, 140b/10, 140b/11
y.+ a 139b/9
Y.+ a 138a/12, 140b/5
Y.+ dan 140b/13
y.+ ı 138a/13
Y.+ ı 140a/12

Yūşaʿ bin Nūn [Ar.] özel isim
Y. 119b/12, 137b/8

Yūşaʿʿ ibni Nūn [Ar.] özel isim
Y. 139b/9

-Z-

Zaʿūm [Ar.] Kāfūhuñ eşi
Z. 039a/11

Zebūr [Ar.] Dâvut peygambere indirilen ve münâcatları ihtivâ eden ilâhî kitap
z.+ ı 152b/2, 152b/3, 159a/1

Zekeriyyā [Ar.] Zekeriyya Peygamber
Z. 169a/8, 169a/12, 169a/13, 169b/6,
169b/8, 169b/9, 169b/10, 169b/12, 169b/13,
170a/1, 170a/12, 170a/13, 171a/4, 171a/9,
171a/10, 171a/12, 171a/13, 172a/5, 172b/3,
187a/10, 187a/11, 187a/12, 188b/2, 188b/3
Z.+ nuŋ 169b/5, 169b/7, 169b/12, 171b/12,
188b/8
Z.+ ya 170a/12, 171b/11, 188b/1
Z.+ yı 169a/7, 169a/9, 169b/8, 169b/12

Zelīḫā [Ar.] Hz. Yusuf'a aşık olduğu bilinen ve Hz. Yusuf tarafından gençliğine tekrar kavuşturulan kadın
z. 072a/9
Z. 072a/2, 072a/4, 072a/5, 072a/8,
072a/11, 072a/13, 072b/2, 072b/10, 072b/12,
072b/13, 073a/1, 073a/2, 073a/4, 073a/5,
073a/6, 073a/8, 073a/13, 073b/7, 073b/8,

073b/9, 073b/10, 073b/13, 074a/1, 074a/4,
074a/6, 074b/2, 074b/3, 074b/5, 074b/8,
074b/10, 074b/11, 074b/13, 075a/2, 075a/9,
075a/10, 075a/12, 075b/3, 075b/4, 075b/5,
075b/6, 075b/11, 076a/9, 076a/10, 076a/12,
076b/4, 076b/7, 078a/10, 079b/3, 080a/4,
080a/5, 080a/8, 080b/7, 080b/8, 080b/9,
080b/13, 094b/8, 095a/1, 095a/3, 095a/4,
095a/5, 095a/6, 095a/7, 095a/9, 095b/1,
095b/2, 095b/3, 095b/4, 095b/7, 095b/9,
095b/11, 095b/13, 096a/1, 096a/2, 096a/3
Z.+ dan 079b/4
Z.+ dur 095a/9
Z.+ nun 080a/13
z.+ nuŋ 072a/7
Z.+ nuŋ 072a/2, 072a/7, 072b/3, 073b/6,
074a/10, 075a/2, 075b/13, 079b/4, 080b/1
Z.+ ya 071b/13, 072b/9, 072b/10, 072b/11,
074b/8, 080b/10, 095a/2, 095b/7, 095b/13,
096a/2, 096a/3
Z.+ yı 073a/7, 074b/6, 079b/12, 094b/9,
094b/13, 095a/1, 095b/6, 095b/10

Zeyneb [Ar.] Hz. Muhammed'in Hatice'den doğan ilk kızıdır
Z. 197a/6

Ẕuhrī [Ar.] İblis'in başka kadından olan çocuğu

Ẕ. 008a/9

Ẕü'l-ḳarneyn [T.] Kur'an'da kendisine büyük güç ve imkân verildiği bildirilen kişi.
Ẕ. 173b/11, 174a/2, 174a/3, 174a/5,
174a/8, 174b/2, 174b/9, 174b/11, 175a/3,
175a/10, 175a/11, 175a/13, 175b/2, 175b/5,
175b/8, 175b/9, 175b/13, 176a/4, 176a/7,
176a/8, 176a/9, 176b/2, 176b/5, 177a/2,
177a/6, 177a/7, 177a/8, 177a/9, 177a/11,
177a/12, 177a/13, 177b/1, 177b/2, 177b/4,
177b/5, 177b/6, 177b/9, 177b/10, 177b/11,
178a/6, 178a/7, 178a/8, 178a/10, 178b/4,
178b/6
Ẕ.+ den 166a/9
Ẕ.+ e 174a/10, 174b/2, 174b/9, 176b/11,
177b/10
Ẕ.+ em 177b/8
Ẕ.+ i 173b/13, 174a/1, 177b/7
Ẕ.+ le 175a/11

Zübeyr [Ar.] Zübeyr bin Avvam. Hz. Peygamberin halası Safiyye'nin oğludur. Cennetle müjdelenen on sahabeden biridir
Z.+ e 203b/15

Ẕülfiḳār [Ar.] Hz. Ali'nin ucu çatallı, ortası yivli olan çok meşhur kılıcı
ẕ.+ ı 203b/15

SONUÇ

Kültür, bir milletin genetik kodları olup dil aracılığıyla nesilden nesile aktarılır. Yazı bulunmadan önce bu aktarım sözlü dille sağlamış; yazının bulunmasıyla insanoğlu doğa ve kendisiyle ilgili bilgi ve deneyimlerini, hayallerini, duygu dünyasını taş, tahta, kil ve kağıt gibi nesnelere kaydederek medeniyetin gelişmesi ve devamlılığına önemli katkılar sunmuştur.

Tezimize konu olan peygamber hikâyeleri de yüzyıllardır insanların kulaklarında ve gönül ikliminde yer almış olup onlara kâinatın oluşumu, insanın yaratılışı ve peygamberlerin hayat hikâyeleri üzerinden nasıl yaşanması gerektiği noktasında kılavuz bilgiler sunmuştur. İnsanlar bu hikâyelere bakarak nasıl davranmaları ya da davranmamaları gerektiğini tayin etmiş o doğrultuda bir yaşam sürmeye dikkat etmişlerdir. O nedenle bir milletin sözlü ve yazılı ürünlerine bakılarak o milletin kimliği hakkında bilgiler elde edilebilir.

Dil bir milletin varlığının en önemli göstergelerinden biridir. Türk dili de Türk kültürünü ve medeniyetini yansıtan bir unsur olarak karşımıza çıkar. Türk kültür tarihinde önemli bir yeri olan ve peygamber hikâyeleri anlamına gelen Kısas-ı Enbiya adlı bu eserin incelenmesi hem eserin yazıldığı dönemin sosyo-kültürel durumunu belirlemek hem de eserin yazıldığı dönemin dil özelliklerini, söz varlığını tespit edebilmek için büyük bir önem teşkil etmektedir. Bu çerçevede, üzerinde çalıştığımız Kısas-ı Enbiya nüshaları Eski Anadolu Türkçesinin dil özelliklerini taşıması ve geçmişten günümüze köprü olan Türk dilinin tarihsel gelişim ve değişimini göstermesi açısından önemlidir.

Bu çalışmada, 14. yüzyıl Eski Anadolu Türkçesinin dil özelliklerini yansıtan, Bursa ve Ankara olmak üzere iki mütercim nüshası okunmuş ve metinlerden hareketle edisyon kritik yapılmıştır. Metim, Ankara nüshasına göre daha düzenli ve doğru yazılan Bursa nüshası üzerine kurulmuş olup eksik bölümler Ankara nüshasından tamamlanmış ve farklılıklar sayfa altında dipnot yoluyla gösterilmiş ve metnin Eski Anadolu Türkçesinin dil hususiyetlerini barındırdığı tespit edilmiştir. Her iki mütercim nüshasında tespit edilen farklılıklar imla farklılıkları ve söz varlığı noktasındaki tercihten kaynaklanan farklılıklar olması yanında Ankara nüshası Bursa nüshasına göre Eski Anadolu Türkçesinin başlangıcında görülen şekil unsurlarını

taşıması yanında ötümsüz bir metin karakteri taşıması açısından Bursa nüshasından ayrışır. Ankara nüshası me, ök gibi arkaik edatlar, alpalık, ertingü gibi eskicil sözcükler barındırması bakımından önemlidir.

Bursa Nüshası genel olarak okumada yönlendirici olmuştur. Bursa Nüshasında bazı yerlerdeki delinmeden ötürü okunamayan yerler ve eksik bölümler Ankara nüshasından tespit edilerek okunmuş ve metin gövdesine yerleştirilmiştir. Metinde köşeli parantezde harf ile belirtilen rakamlar [1a- 207b] varak numarasını, harfler varağın ön (a) ve arka (b) yüzünü, parantez içinde belirtilen (1, 2,3 vb.) rakamlar ise varaktaki satır sırasını göstermektedir.

Sonrasında alfabetik sıraya göre metnimizin dizini hazırlandı. Dizinde sözcüklerin metindeki anlamları verildi. Sözcüklerin hangi dilden oldukları belirtildi.

Bu çalışmayla, Eski Anadolu Türkçesi alanında yapılacak çalışmalara ve araştırmacılara katkı sağlanması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

Akar, A. (2018). *Oğuzların Dili Eski Anadolu Türkçesine Giriş.* İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Akdemir, Ü. (2006). Kısas-ı Enbiyâ: v. 1a-80b. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

Ata, A. (1997). *Kısasü'l-Enbiya.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Banguoğlu, T. (1998). *Türkçenin Grameri .* Ankara: TDK Yayınları.

Bayraktar, N. (1993). *Kısas-ı Enbiyâ: v. 202-260. (Yüksek Lisans Tezi).* Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bayraktar, N. (2007). Sa'lebî'nin Kasasü'l-Enbiyâ adlı eserinin Ebü'l-Fazl Mûsâ bin Hâcî Hüseyn İznîkî'ye. *Türk Dilleri Araştırmaları: Festschrift in Honor of Andras J. E. Bodrogligeti*, 87-93.

Bayraktar, N. (2008). *Ebü'l-Fazl Musa bin Hacı Hüseyn İznikî Kasasü'l-Enbiyâ tercümesi.* Ankara: Ebabil Yayınları.

Budu, M. (2014). *Kastamonu İl Halk Kütüphanesinde bulunan Türkçe Kasasü'l-Enbiyâ'nın dil incelemesi (Yüksek Lisans Tezi).* İstanbul: Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Budu, M. (2018). Kasasü'l-Enbiyâlarda Ayetlerin Tercüme Teknikleri I. *Yeni Türkiye Dergisi*(Hasan Celal Güzel Özel Sayısı, 3), 73-84.

Budu, M. (2019). *Ebû İshâk İbrâhîm b. el-Mansûr b. Halefi'l-Müzekkir en-Nisâbûrî'nin Kısasü'l-Enbiyâ (Doktora Tezi) (Doktora Tezi).* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Budu, M. (2020). Türkçe Kısasü'l-Enbiyâ Tercümeleri ve Ebû İshâk İbrâhîm B. El-Mansûr B. Halefi'l-Müzekkir En-Nisâbûrî'nin Kısasü'l-Enbiyâ'sının Türkçe Tercümesi. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, 60*(1), 71-95.

Caferoğlu, A. (1968). *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Canpolat, M. (1992). Eski Anadolu Türkçesindeki Belirtme Durumu (Accusativus) Ekinin Kökeni Üzerine. *Türkoloji Dergisi*, 9-11.

Cemiloğlu, İ. (2000). *14.Yüzyıla Ait Bir Kısas-ı Enbiya Nüshası Üzerinde Sentaks İncelemesi.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Coşar, A. M. (2010). Eski Anadolu Türkçesi Üzerinde Düşünce ve Yorumlar. *Turkish Studies*, 246-262.

Çetin, A. (2016). Aydınoğlu Mehmet Bey'e Sunulan Tezkiretü'l-Evliyâ ve Kısasu'l-Enbiyâ Tercümeleri Üzerine. *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*(55), 59-92.

Develi, H. (2002/4). Eski Türkiye Türkçesi Ağızlarının Sınıflandırılmasında Morfolojik Esaslar. *Türkbilig*, 117-124.

Dilçin, C. (2018). *Yeni Tarama Sözlüğü.* Ankara: Türk Dil Kurumu.

Duman, M., & Yağmur, Ö. (2013). -Up Zarf-Fiil Ekinin Eski Anadolu Türkçesindeki Fonetik Durumu. *Uluslararası Eski Anadolu Türkçesi Araştırmaları Çalıştayı Bildirileri 1-2 Aralık 2010* (s. 115-134). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Eckmann, J. (2003). *Harezm, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Eldemir, M. (2011). *Muhammed bin Yûsuf: Kısasü'l-Enbiyâ I: İnceleme-metin-dizin. (Yüksek Lisans Tezi).* Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ercilasun, A. B. (2015). Oğuz Adının Etimolojisi. *OĞUZLAR: DİLLERİ, TARİHLERİ VE KÜLTÜRLERİ* (s. 15-20). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi.

Erdağı, B. (1993). *Erdağı, B. (1993). Kısas-ı Enbiyâ: v. 54-109. (Yüksek Lisans Tezi).* Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Erdem, M. D. (2006). Ağızlardan Etkilenme Derecelerine Göre Osmanlı ve Eski Anadolu Türkçesi Metinleri ve Bu Metinlerin Diline Kaynaklık Eden Ağızlar. *İlmi Araştırmalar*, 83-110.

Erdur, K. (1982). *Kısasü'l-Enbiyâ Tercümesi v.129a-150b: Transkripsiyonlu Metin-İndex (Bitirme Tezi).* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.

Ergin, M. (1950). Bursa Kitaplıklarındaki Eski Yazmalar Arasında. *TDED, IV*, 131.

Ergin, M. (2009). *Türk Dil Bilgisi.* İstanbul: Bayrak Yayınları.

Esen, T. (1982). *Kısasü'l-Enbiyâ Tercümesi v. 77a-106b: Metin-İndex (Bitirme Tezi).* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.

Gabain, A. V. (1988). *Eski Türkçenin Grameri.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gökçe, A. (2009). Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine Dudak Uyumu ve Ünsüz Uyumu. *Turkish Studies*, 991-1002.

Gül, B. (1993). *Gül, B. (1993). Kısas-ı Enbiyâ: v. 400-450. (Yüksek Lisans Tezi).* Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gülsevin, G. (1990). Eski Anadolu Türkçesinde 3.Kişi İyelik Ekinin Özel Kullanılışı. *Türk Dili*(466), 276 -279.

Gülsevin, G. (2016). 11.Yüzyılda Hangi Oğuz Diyalektleri Vardı? *bilig*, 269-300.

Gülsevin, G. (2017). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gülsevin, G., & Boz, E. (2013). *Eski Anadolu Türkçesi.* Ankara: Gazi Kitabevi.

Hacıeminoğlu, N. (1961). Sa'lebî'nin Kısasü'l-Enbiyâ'sının tercümesi üzerinde bir gramer denemesi:1a-50a varakları üzerinde. *İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*(11), 47-66.

Hacıeminoğlu, N. (1962). Sa'lebî'nin Kısasü'l-Enbiyâ'sının tercümesi üzerinde bir gramer denemesi II. *İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*(12), 185-204.

Hacıeminoğlu, N. (1964). Sa'lebî'nin Kısasü'l-Enbiyâ'sının tercümesi üzerinde bir gramer denemesi: fiil,. *İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*(13), 99-122.

Hacıeminoğlu, N. (1991). *Türk Dilinde Fiiller.* Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Hatipoğlu, V. (1981). *Türkçenin Ekleri.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kaba, H. (2017). *Süleyman Bin Cera'ın Ey Oğul İlmihali- İnceleme, Metin, Dizin, Tıpkıbasım.* Düzce: Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

Kalay, Ö. (1992). *Kalay, Ö. (1992). Kısas-ı Enbiyâ: v. 1-51. (Yüksek Lisans Tezi). .* Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kanar, M. (2011). *Kanar Eski Anadolu Türkçesi Sözlüğü.* İstanbul: Say Yayınları.

Karaağaç, G. (2015). *Türkçenin Ses Bilgisi.* İstanbul: Kesit Yayınları.

Karataş, A. (2013). *Kısas-ı Enbiya.* İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Yayınları.

Karataş, A. (2013). Türk İslam Kültür ve Edebiyatında Kısas-ı Enbiya Türü. *Siyanet İlmi Dergi*, 113-126.

Koç, A. (2005). *Tarihi ve Çağdaş Türk Lehçelerinde Sedalılaşma.* İstanbul: Doktora Tezi.

Korkmaz, Z. (1992). *Gramer Terimleri Sözlüğü .* Ankara: TDK Yayınları.

Korkmaz, Z. (2004). Eski Anadolu Türkçesinin Türk Dili Tarihindeki Yeri. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten, 52*, 99-105.

Korkmaz, Z. (2007). Anadolu ve Rumeli Ağızlarının Dayandığı Temeller. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten, 55*(2007/1), 87-110.

Korkmaz, Z. (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Korkmaz, Z. (2013). *Türkiye Türkçesinin Temeli Oğuz Türkçesinin Gelişimi.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Korkmaz, Z. (2018). *Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Köktekin, K. (2011). *Eski Anadolu Türkçesi.* Erzurum: Fenomen Yayınları.

Köprülü, E. Ş. (1982). *Kısasü'l-Enbiyâ Tercümesi v.108a-128b: Metin-İndex (Bitirme Tezi).* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.

Kösece, K. (2006). Kısas-ı Enbiyâ: v. 157a-236b. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

Menek, S. (2011). *Muhammed bin Yûsuf: Kısasü'l-Enbiyâ I: İnceleme-metin-dizin. (Yüksek Lisans Tezi).* Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Orkun, H. N. (1935). *Oğuzlara Dair.* Ankara: Ulus Basımevi.

Oyarkılıçgil, A. (1994). *Kısas-ı Enbiyâ: v. 154-201. (Yüksek Lisans Tezi).* Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ökten, M. (2000). *Sa'lebi'nin Kısasü'l-Enbiyâ'sının XIV. yüzyılda Türkçe tercümesi:Metin-sözlük. (Doktora.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özdede, S. T. (2006). *Özdede, S. T. (2006). Kısas-ı Enbiyâ: v. 292-340. (Yüksek Lisans Tezi).* Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özer, H. (2006). Kısas-ı Enbiyâ: v. 157a-236b. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

Özer, S. (2010). *Özer, S. (2010). Kısas-ı Enbiyâ: v. 110-165. (Yüksek Lisans Tezi).* Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özkan, M. (1995). *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi.* İstanbul: Filiz Kitabevi.

Öztürk, E. (2017). *Eski Anadolu Türkçesi El Kitabı.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Paçacıoğlu, B. (1995). *Orta Türkçe.* Sivas: Dilek Ofset Matbaacılık.

Polat, S. (2015). *Metin Tenkidi.* İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.

Sıbıç, B. (2015). *Kısasü'l-Enbiyâ tercümesi.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler.

Sümer, F. (1984). *Eski Türklerde Şehircilik.* İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.

Şahin, M. S. (2002). Kısas-ı Enbiya maddesi. *TDV islamansiklopedisi, 25*, 495-496.

Şen, M. (2019). *Türk Dilinin Dünü ve Bugünü -El Kitabı-.* İstanbul: Post Yayınları.

Şengül, İ. (1994). *Kur'an Kıssaları Üzerine.* İzmir: Işık Yayınları.

Şengül, İ. (2002). *Kıssa maddesi* (Cilt 25). TDV islamansiklopedisi.

Taşağıl, A. (2015). Oğuzların Tarih Sahnesine Çıkışı Hakkında. *OĞUZLAR: DİLLERİ, TARİHLERİ VE KÜLTÜRLERİ* (s. 22-30). Ankra: Hacettepe Üniversitesi Basımevi.

Timurtaş, F. K. (2012). *Eski Türkiye Türkçesi.* İstanbul: Kapı Yayınları.

Timurtaş, F. K. (2012). *Eski Türkiye Türkçesi.* İstanbul: Kapı Yayınları.

Tümer, G. (1978). Bir Türkçe Kasas-ı Enbiyâ. *AÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*(22), 397-404.

Tümer, G. (1980). Kastamonu İl Halk Kütüphanesindeki Türkçe Kasasu'l-Enbiya. *Birinci Millî Türkoloji Kongresi: 6-9 Şubat 1978*, 43-49.

Üzüm, M. (2017). *Eski Anadolu Türkçesinde Epistemik Kiplik: Kısas-ı Enbiyâ Örneği (DR Tezi).* Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,.

Yılmaz, E., & Demir, N. (2005). Bir Sa'lebî Çevirisi (Kısas-ı Enbiyā: TDK Nüshası). *International Journal of Central Asian Studies Volume 10-1*, 1.

Yılmaz, E., & Demir, N. (2009). Kısas-ı Enbiyâ'dan Eski Anadolu Türkçesinin Sözvarlığına Katkılar I. *International Journal of Central Asian Studies*(13), 495-517.

Yılmaz, E., & Demir, N. (2009). Sa'lebî'nin Kitâbu 'Araisi'l-Mecâlis fî Kısasi'l- Enbiyâ'sının Anadolu Sahasında Yapılmış Çevirileri. *Journal of Turkish Studies, 33*(2), 357-370.

Yılmaz, E., & Demir, N. (2010). Ḳışaṣ-ı Enbiyā'dan. Eski Anadolu Türkçesinin Sözvarlığına Katkılar II. *Studies on the Turkic World*, 215-226.

Yılmaz, E., & Demir, N. (2012). Ḳışaṣ-ı Enbiyā'dan. Eski Anadolu Türkçesinin Sözvarlığına Katkılar III. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi, 19*(1), 159-168.

Yılmaz, E., Demir, N., & Küçük, M. (2013). *Kısas-ı Enbiya.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

4. TIPKIBASIM

BURSA NÜSHASI

ARŞİV NUMARASI 1434

KİTABIN ADI : Kısas-i enbiyā

YAZARI : ?

ÇEVİRENİ :

KÜTÜPHANESİ : Bursa - Kurşunlu

NUMARASI : 141

ÖLÇÜSÜ : 150x205 (100x140) mm

YAPRAK SAYISI : 178 + 4

İSTANBUL

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ MİKROFİLM VE FOTOKOPİ SERVİSİ

OCAK 1965

1b

هذا رسالة شريف تصانيف انبيا

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على سيدنا محمد
وعلى اله وصحبه اجمعين اما بعد الى لوح المحفوظ ايحمد
يرلمشد اله تنكريدن اولنو شسنه بلر ودعى اولوحك
جوهر دن قريل يعقوبدن مرتبدى حق تعالى قلمى برقدى اول قلم
جوهر دن اولنى نقطه يولر طلق يولدر اول قلمك اوجيافوندن
ارمسندن طور جسم نجم ادمى قلمدر مرتب جعد نبى ايحق
تعالى بوكله يادندن عبدن صكره امر الهدى قلمدر له بارياقلم سلام
بيرده دائب يا قلم ماهو كائن الى يوم القيمة ديدى قلم

نردى

2a

2

دردى اندن لوحه برديكم نكاح امرا تدى تا قيامت دكشمه
يسندر او حقدر اندن برلدى بس لوح المحفوظ طلدى
فاطمه دخى نوردى بيك بحت اولن اولدى بدبخت اولدن اولدى

لغوه عم الشقى شق فى بطن امه السعيد سعيد فى بطن امه
مسدبك الله اندن حتى تقع ارداده كوهر بارندى بيك اولى
يدخه لوهم ايدى اول نوهرك يتمش بيك باشى وهر باشنده
يتمش بيك دلى وهر دلنده يتمش بيك در لوشيج وار نكرى
كم اندن اول نوهر نقطه قلمك اول نظر ايله ايدى صو
اولدى دخى قدرتى اوكنده مرتبه ايدى دخى ايدر لوكه هر نسنه
در رشيدن فارغ اولدى اما صوهيچ فارغ اولمز دائما
شيج مشغولدر زيرا مدام ايله اقرا الصحف اقرا اول سبدن
ايله محشر ده جميع مخلوقه صور حساب اولنه صوهيچ يوقدر
لوحه ده ان اجمعه بلكه هم وجعلنا من الماء كل شئ حي

2b

3a

3b

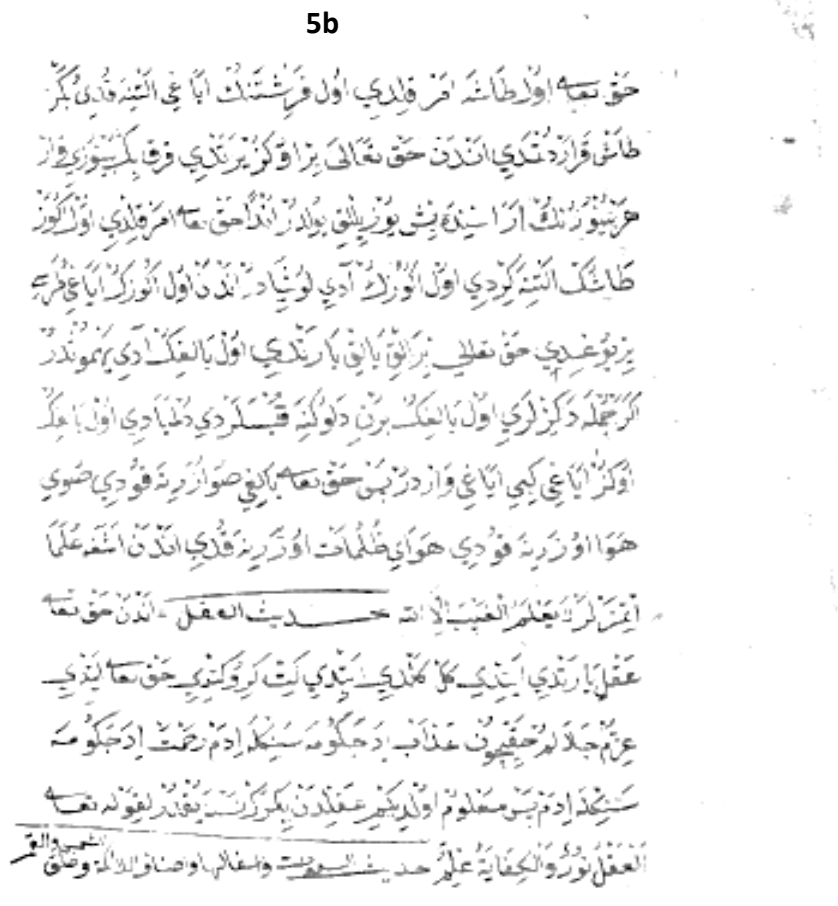
4a

4b

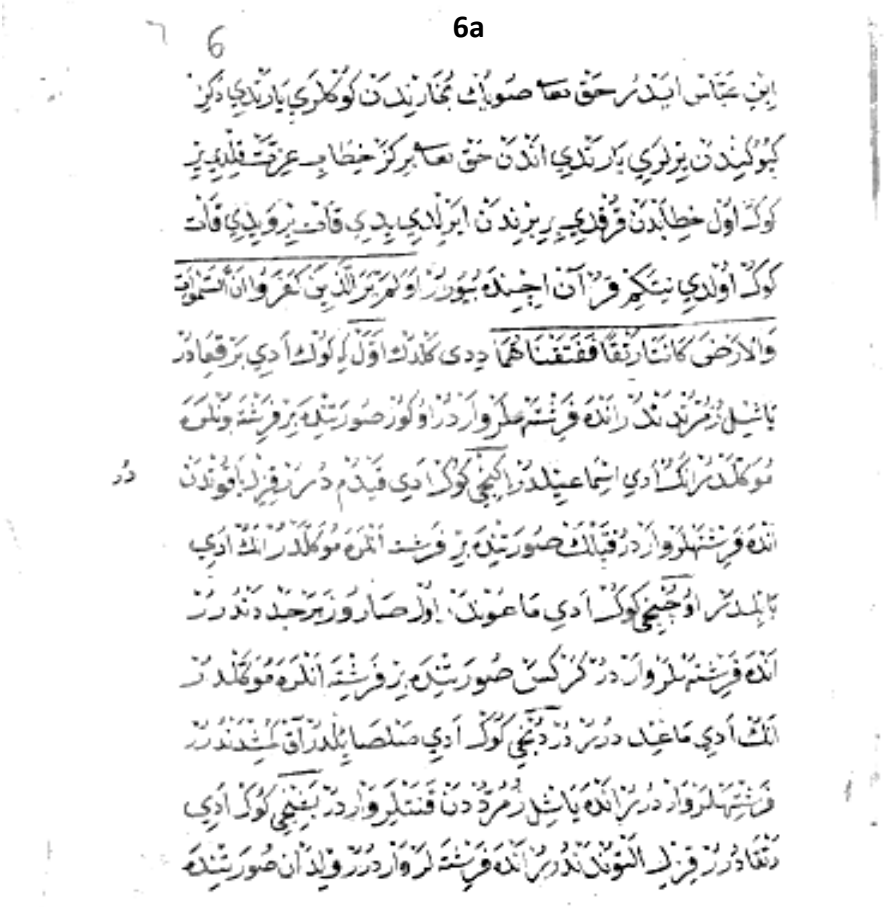
5a

5

5b

6a

6b

7a

7b

8a

8b

9a

10a

9b

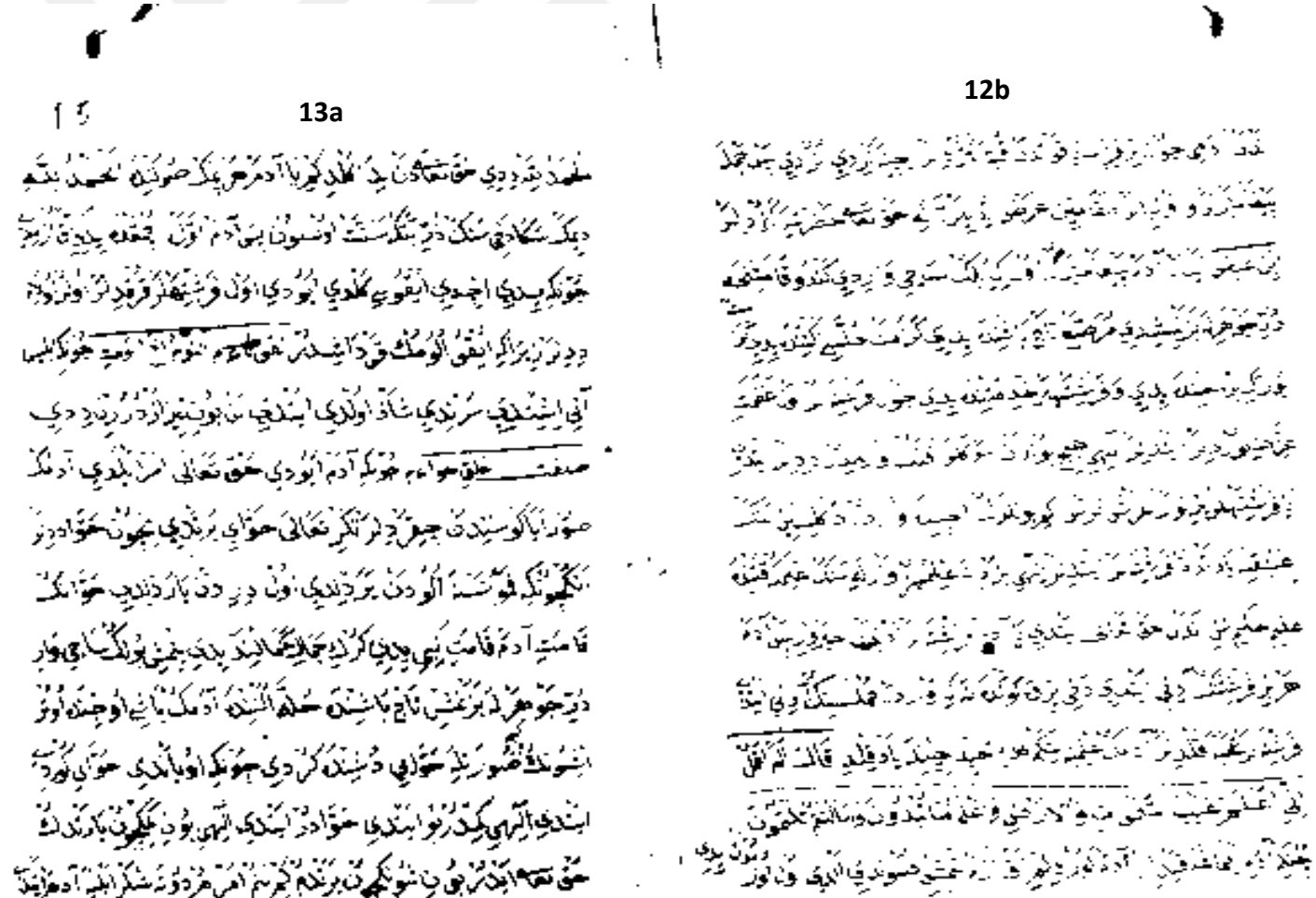
10b

11a

11b

12a

12b

13a

13b

14a

14b

15a

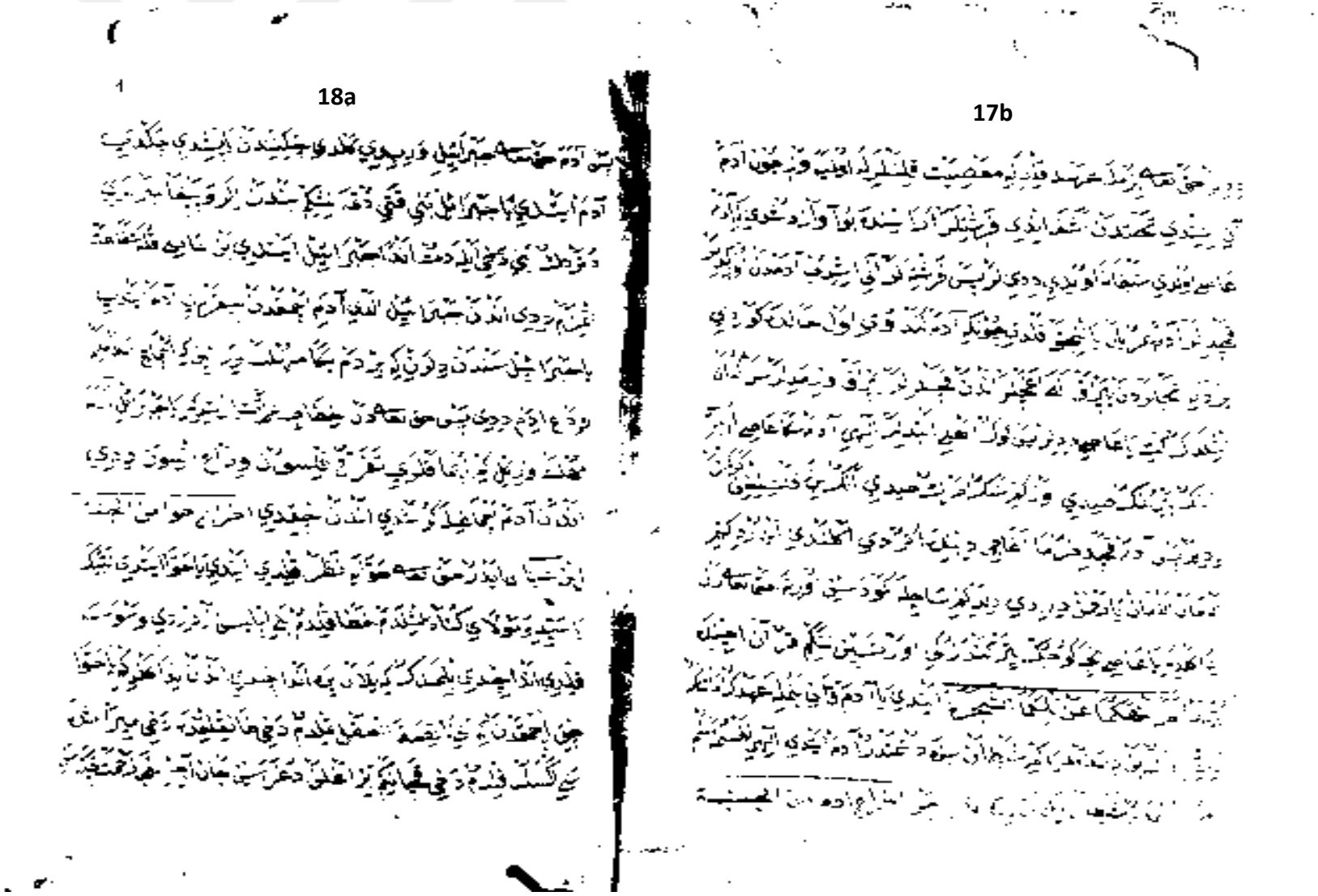
15b

16

16a

16b

17a

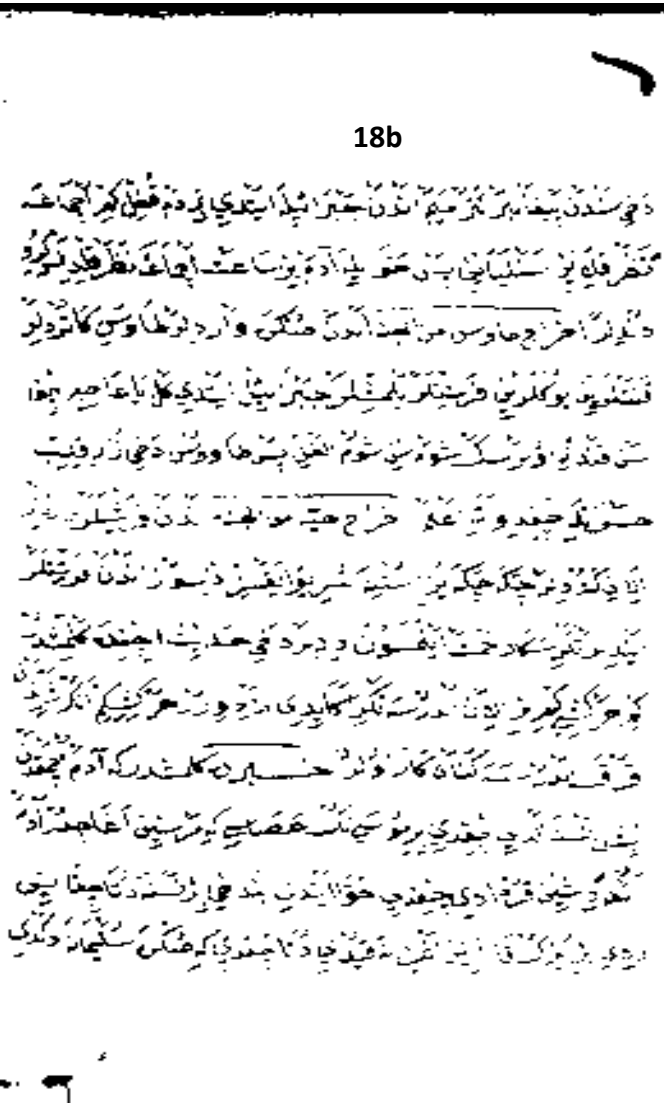
17b

18a

19a

18b

19b

20a

21

21a

20b

21a

22a

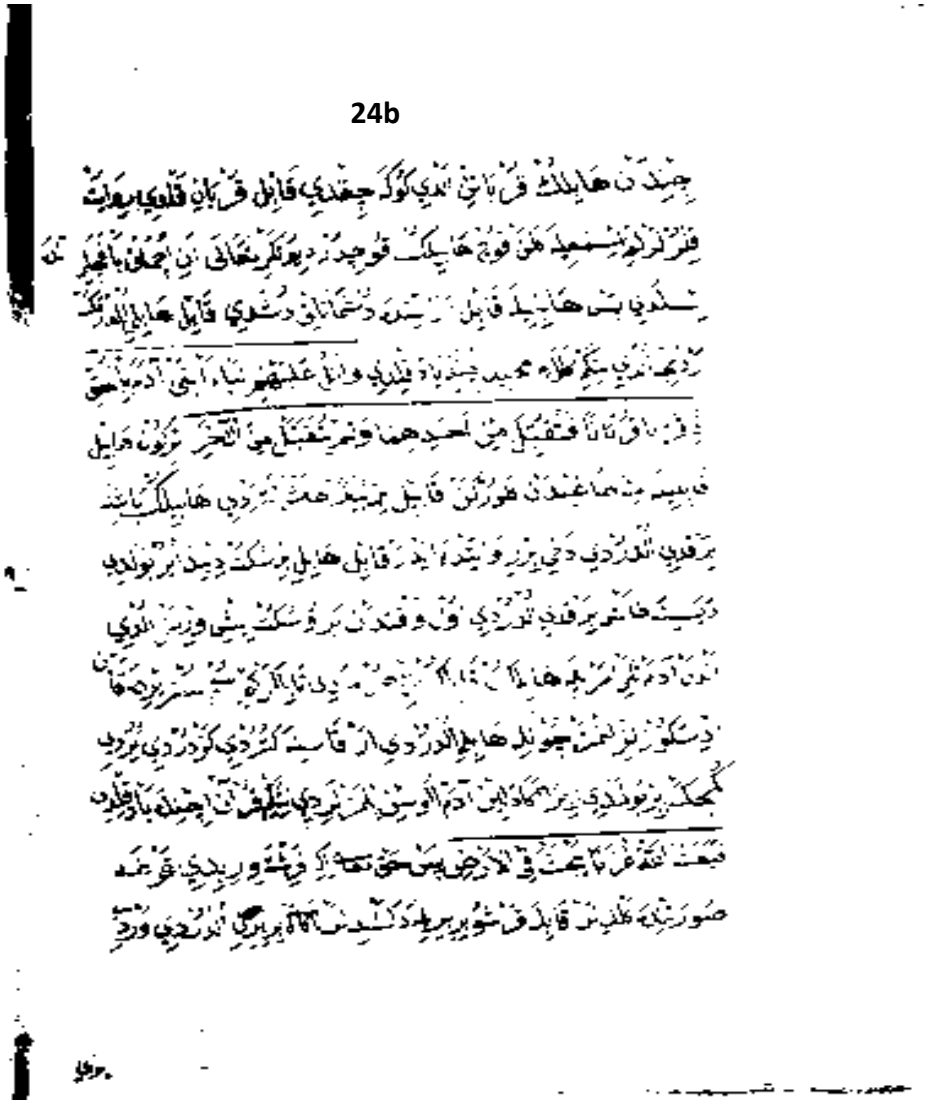
22b

23a

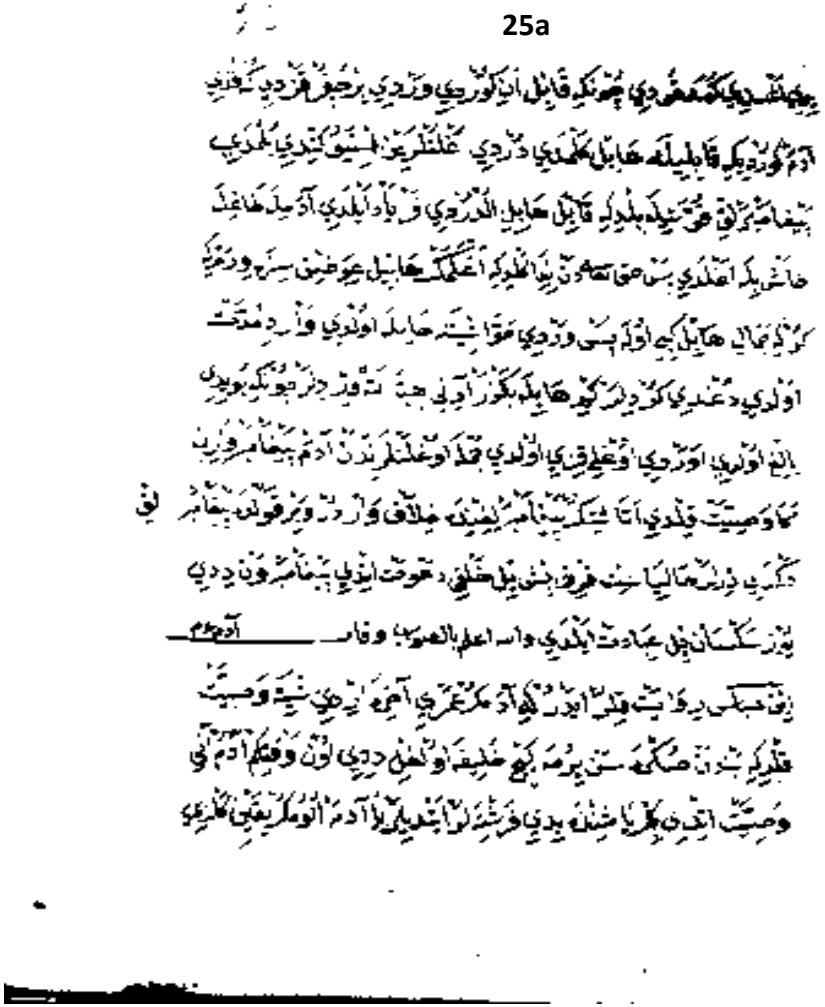
23b

24a

24b

25a

25b

26a

26b

27a

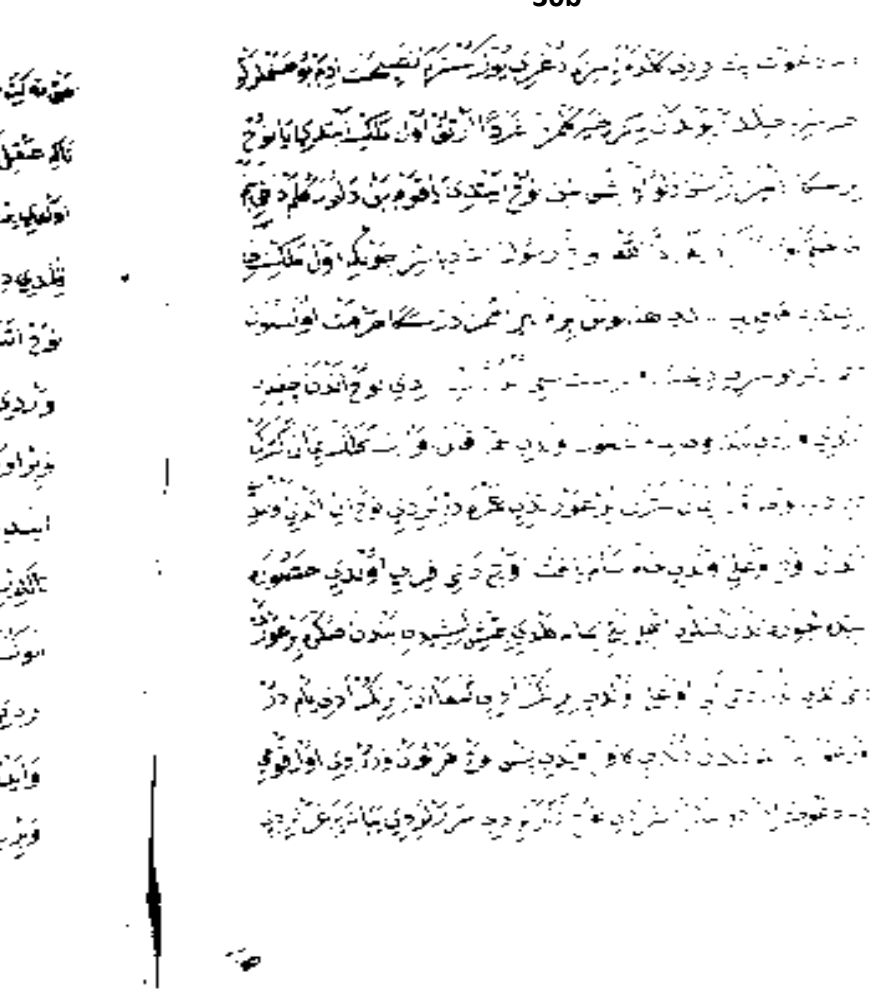
28a

27b

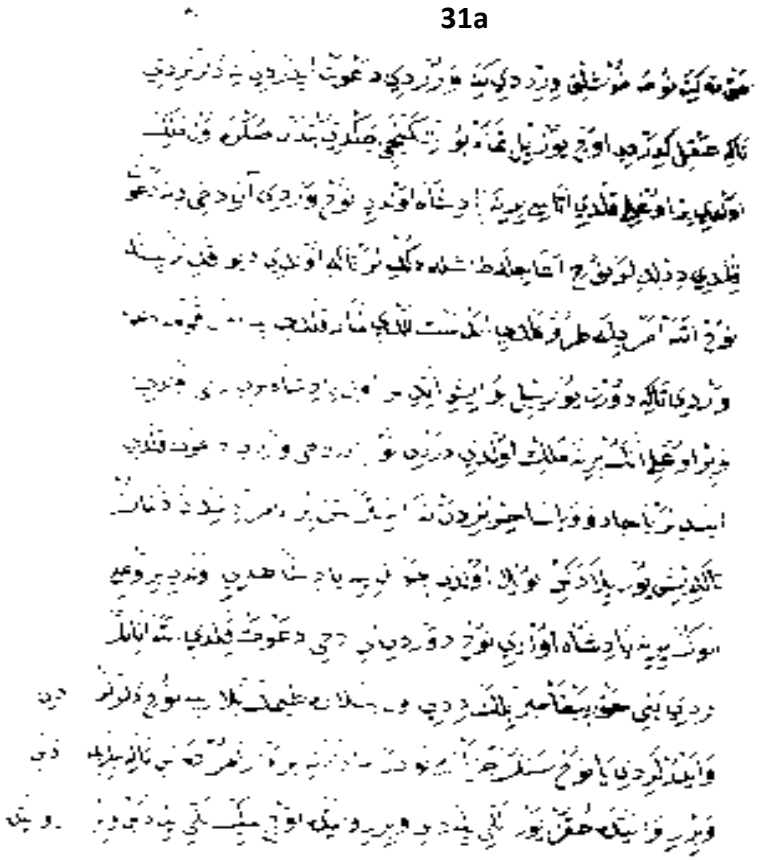
28b

29a

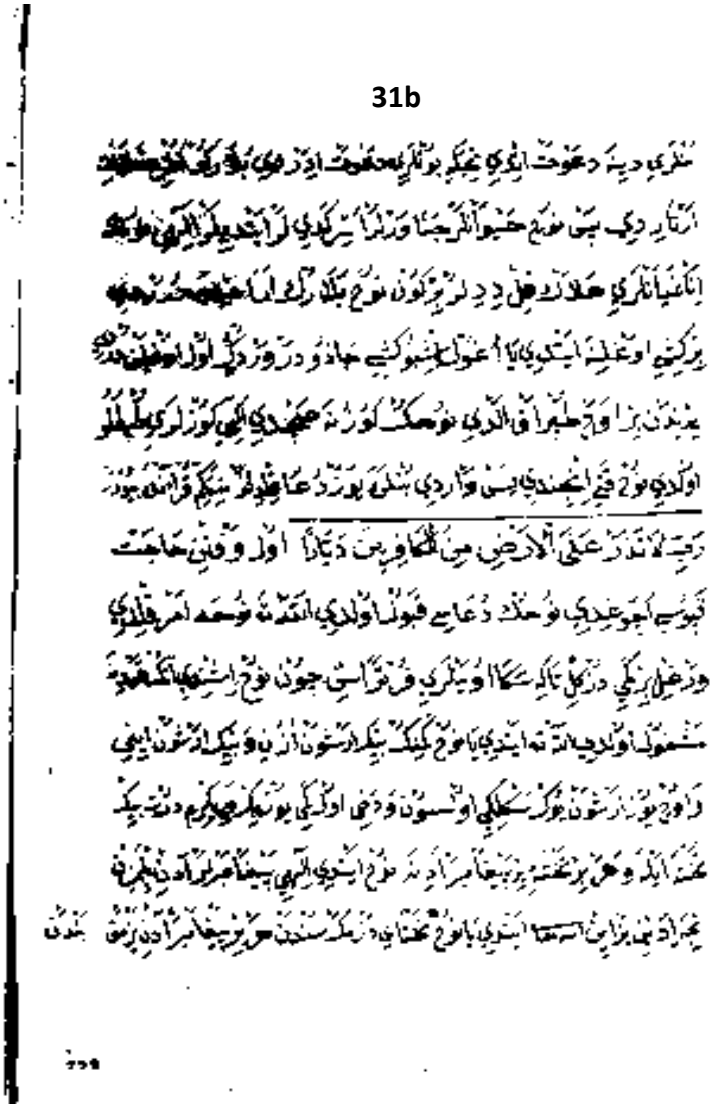
30b

31a

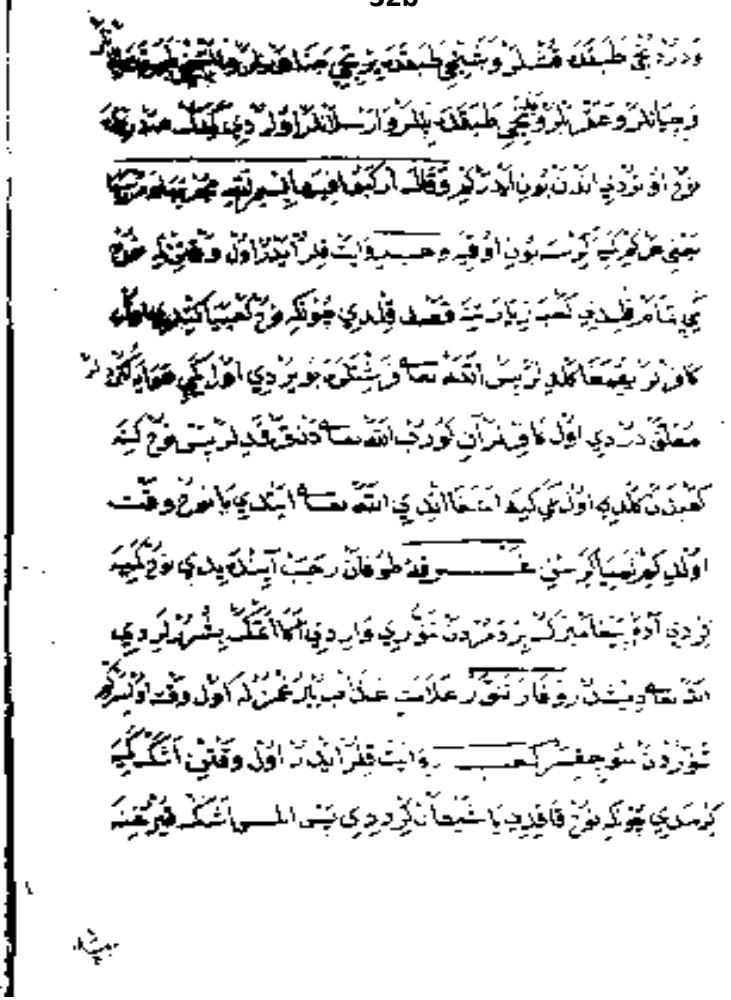
31b

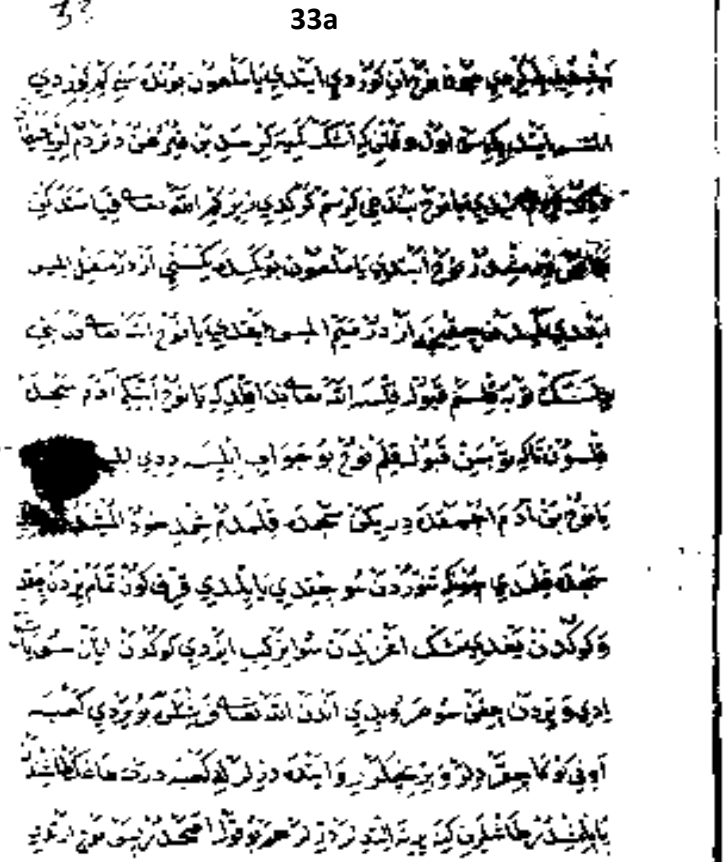
32a

32b

33a

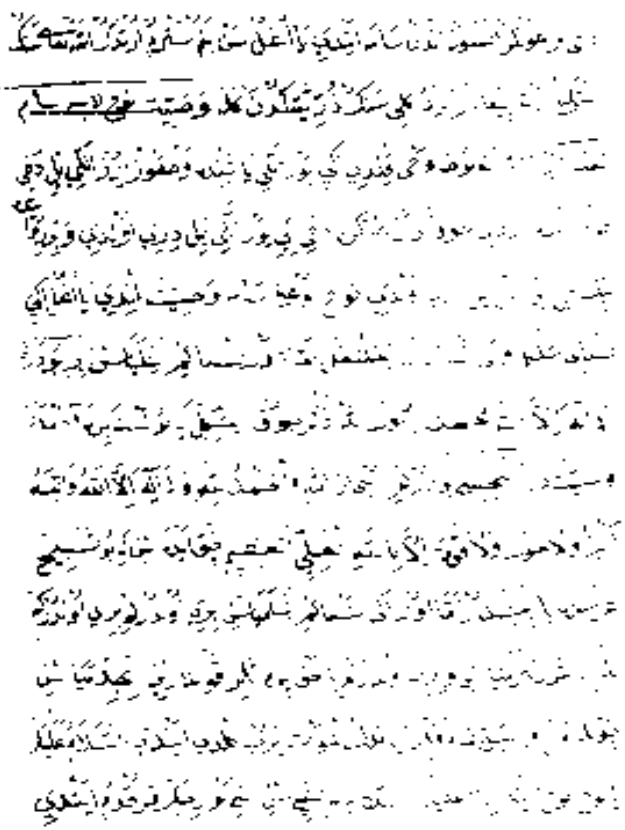
34a

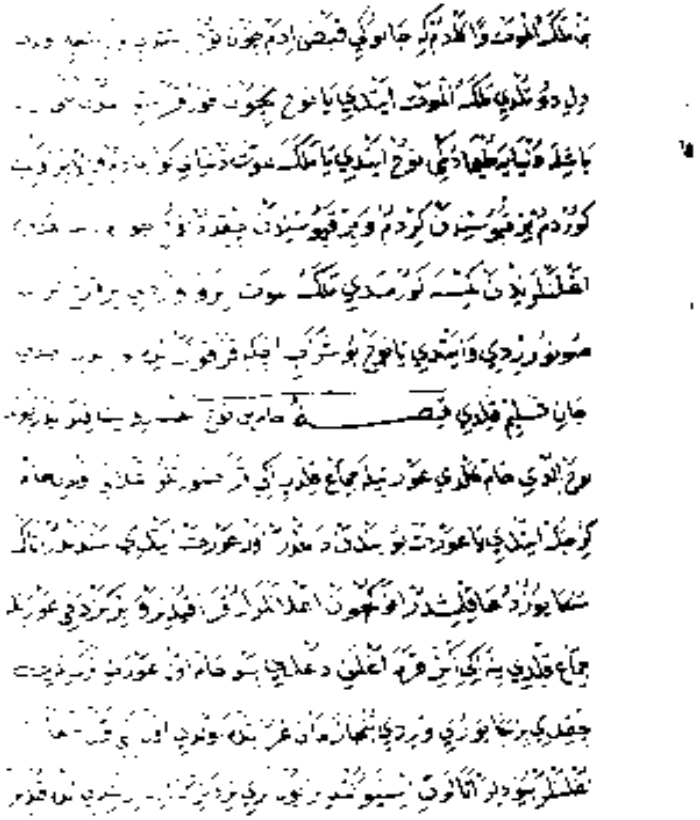
33b

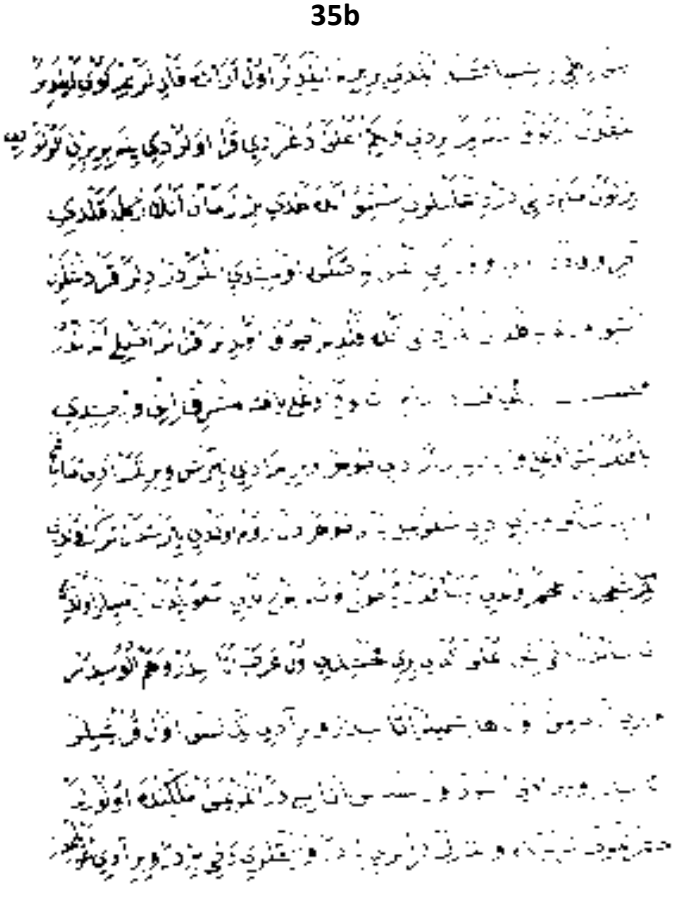
34b

35a

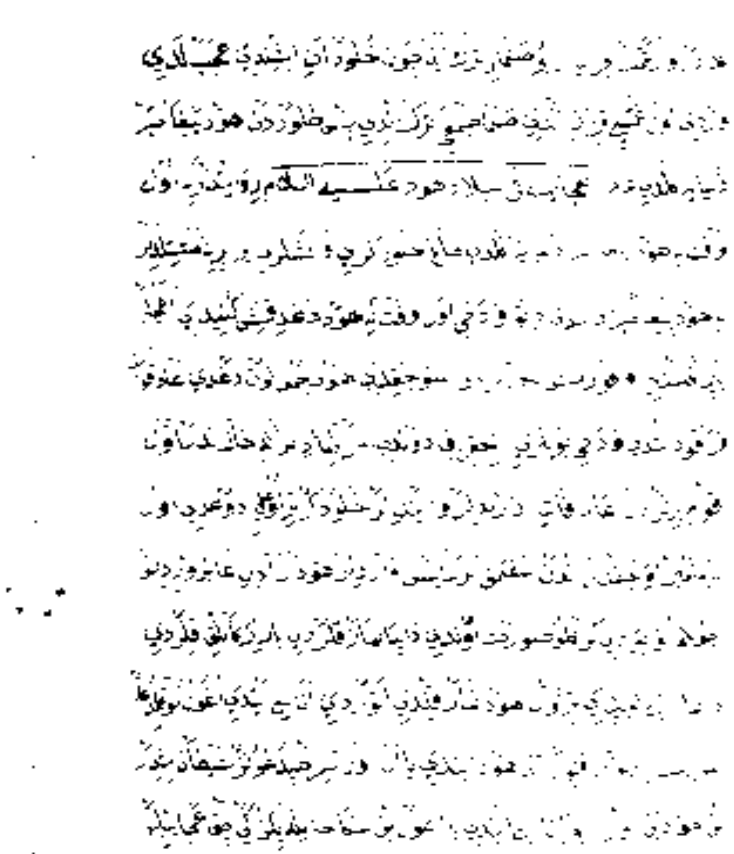
35b

36a

36b

37a

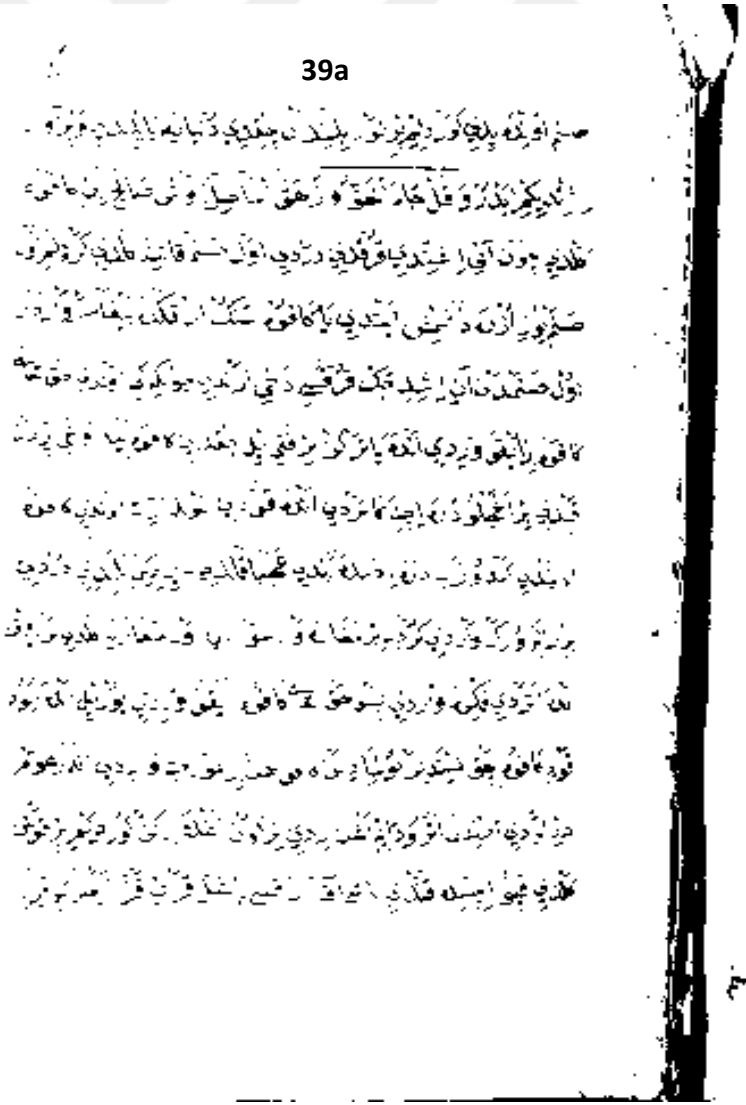

37b

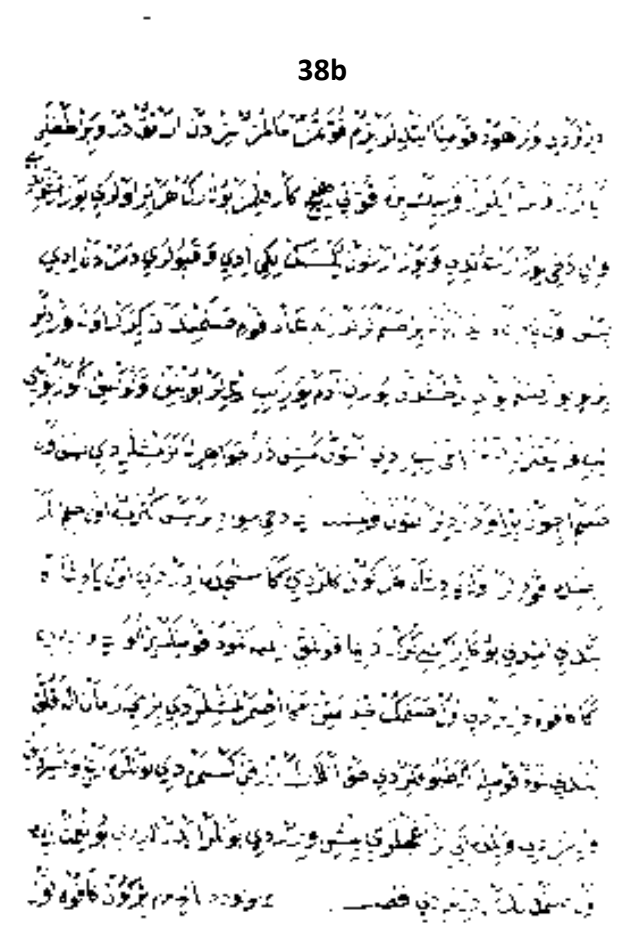

38a

39a

38b

39b

40a

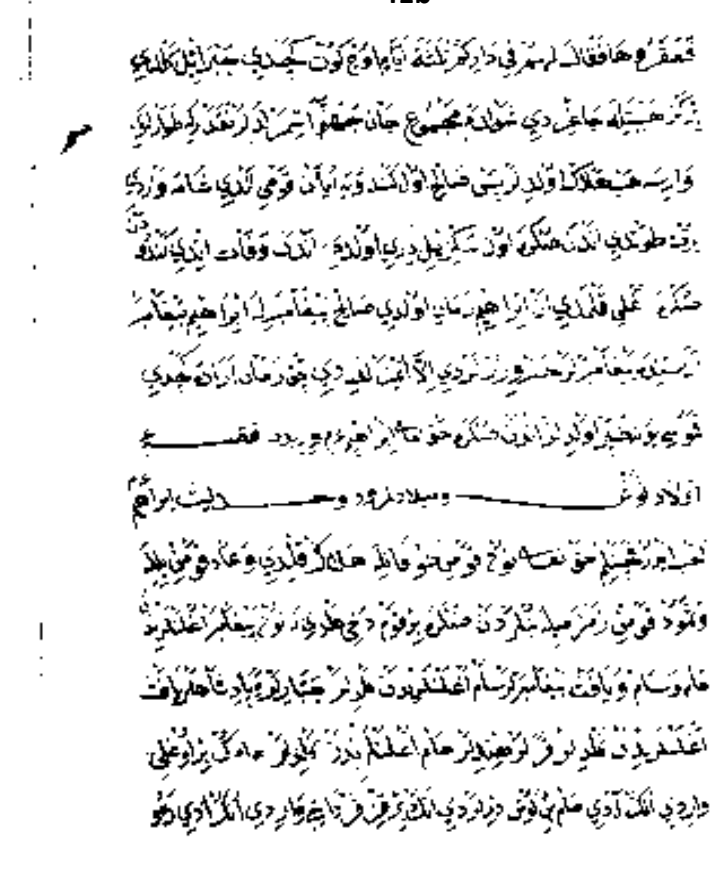
40b

41a

41b

42a

42b

43a

43b

44a

44b

45a

45b

46a

46b

47a

47b

48a

48b

49

49a

49b

50a

50b

51a

51b

52a

52b

53a

53b

54

54a

54b

55

55a

55b

56a

56

56b

57a

57b

58a

58b

59a

59b

60a

61a

60b

61b

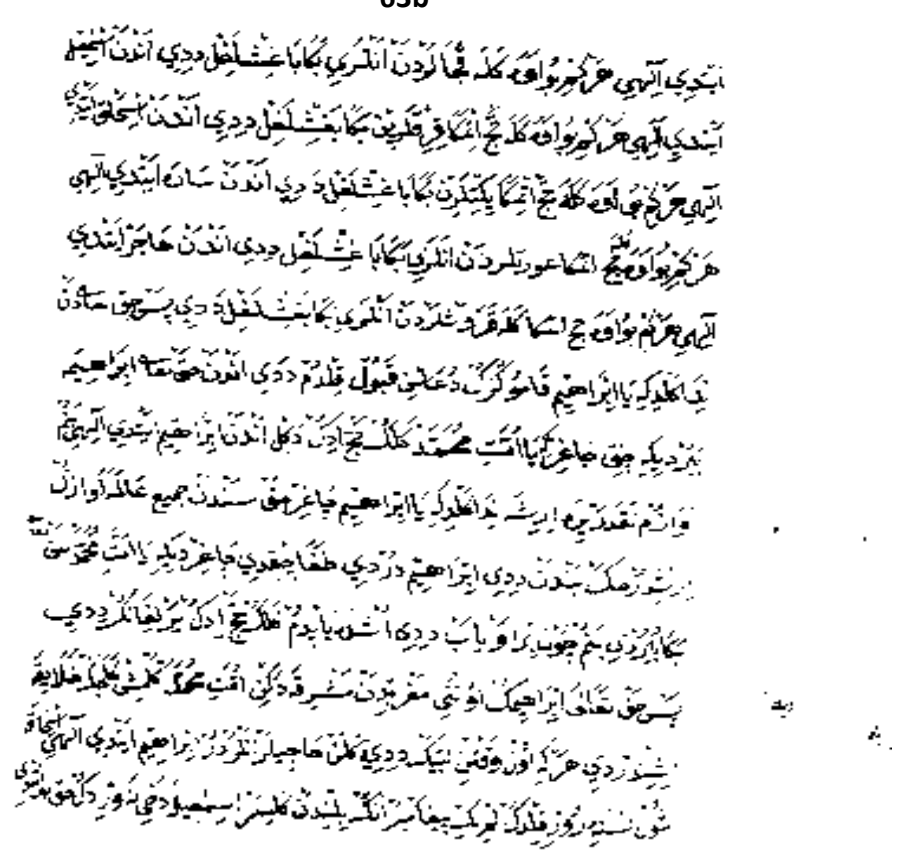
62a

63

63a

62b

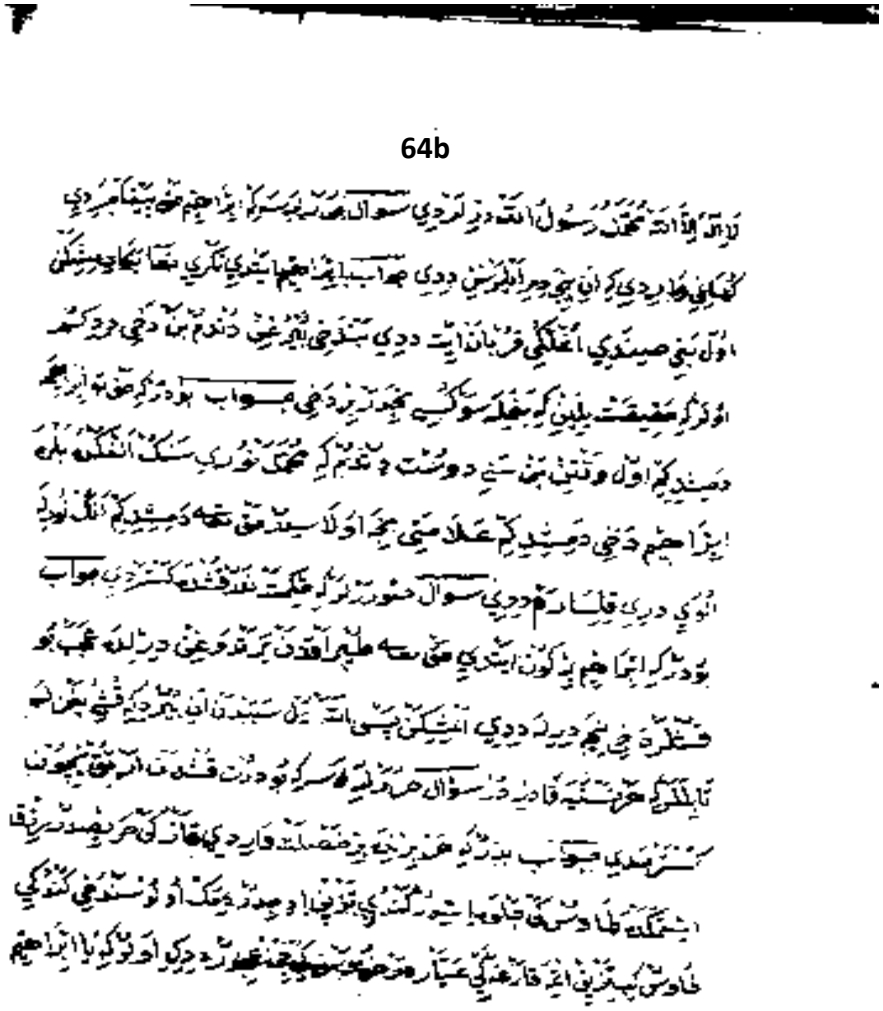
63b

64a

64b

65a

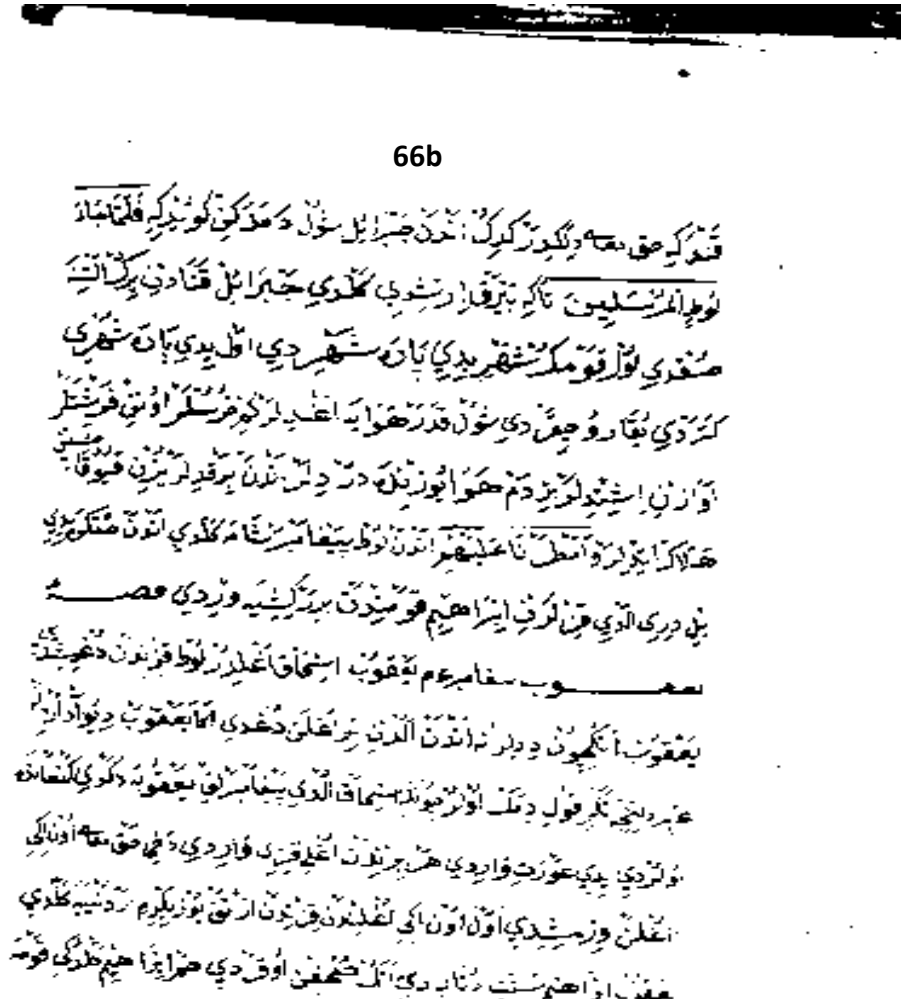

65b

66

66a

66b

67a

67b

68a

68b

69a

69b

70a

71

71a

70b

71b

72a

72b

73a

43

73b

74a

74b

75

75a

75b

76

76a

76b

77a

77b

78a

78b

79a

79b

80a

80b

81

81a

81b

82a

83

83a

82b

83b

84a

84b

85a

85b

86a

86b

87a

87b

88a

88

88b

89a

89b

90

90a

90b

91a

91b

92a

92b

93a

93

93b

94a

94b

95a

95

95b

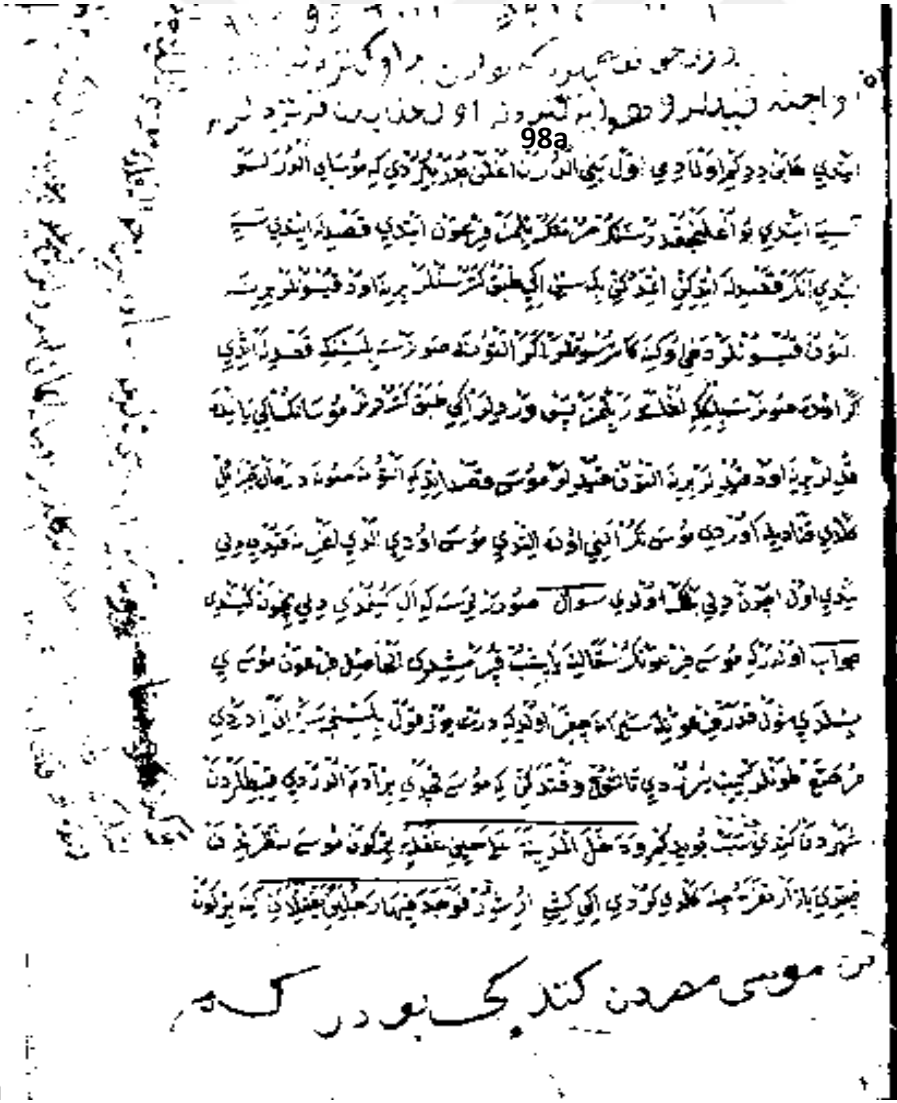
96

96a

96b

97a

97

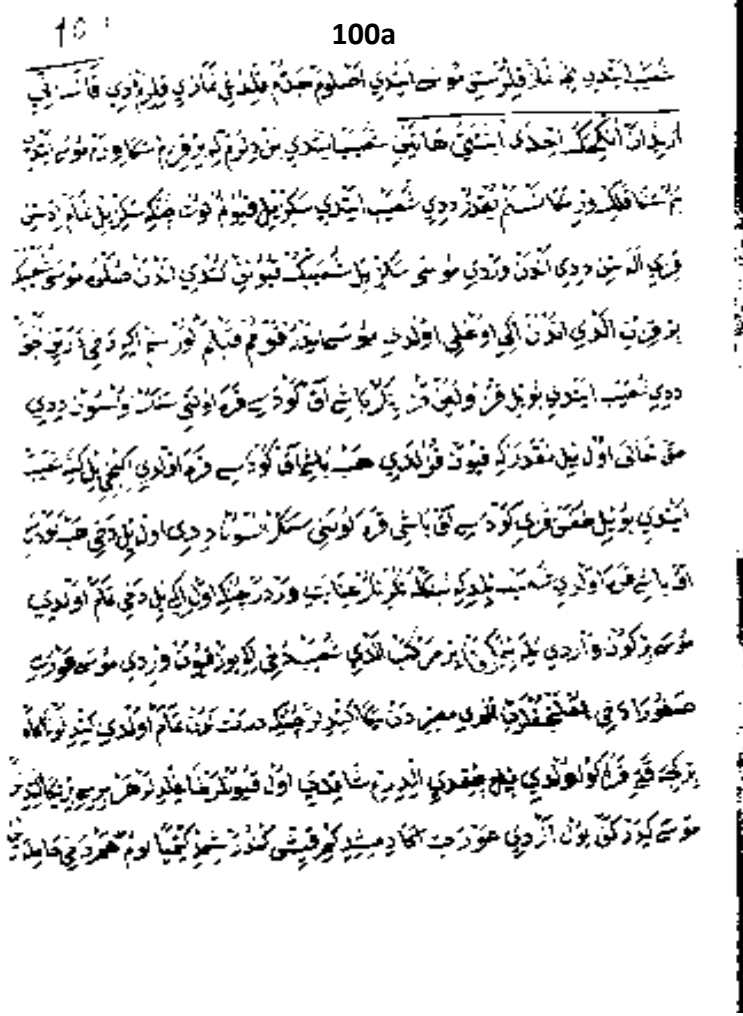
98a

97b

98b

99a

99b

100a

100b

101a

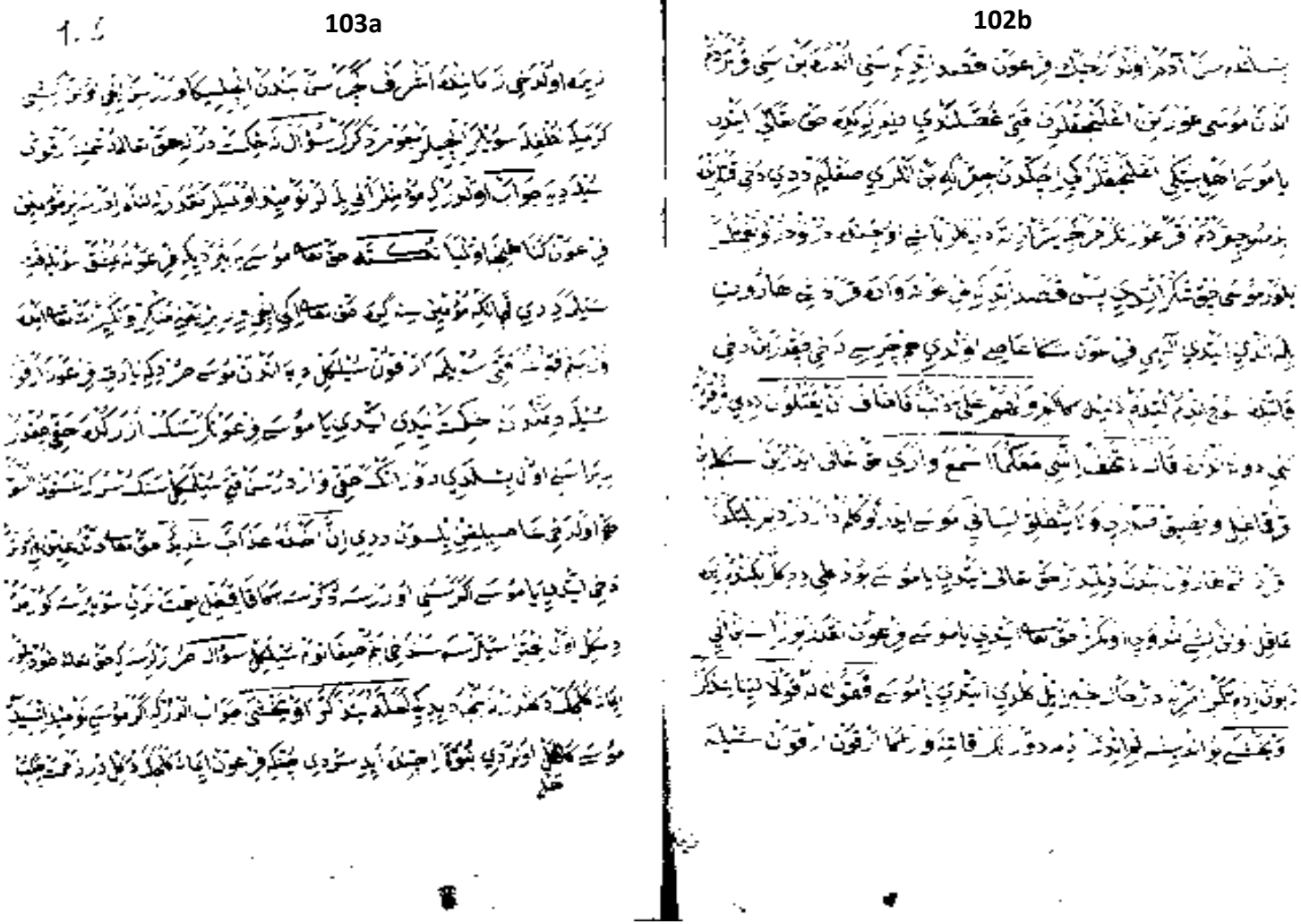
101b

102a

102b

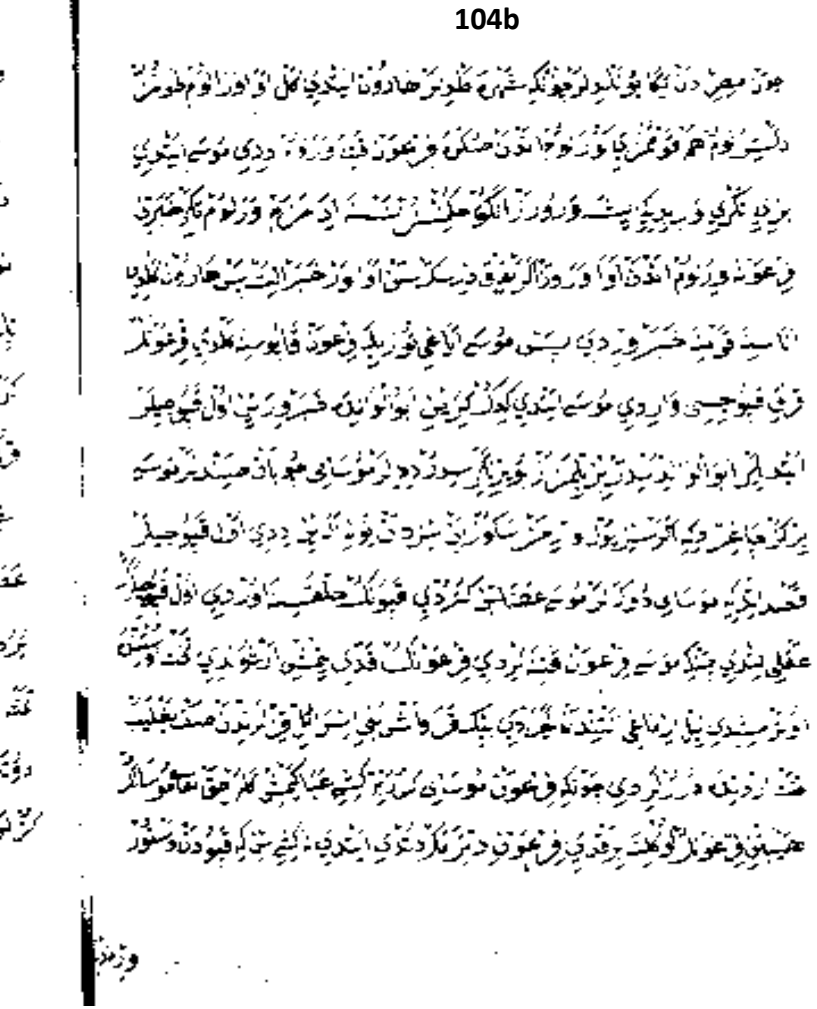

103a

103b

104a

104b

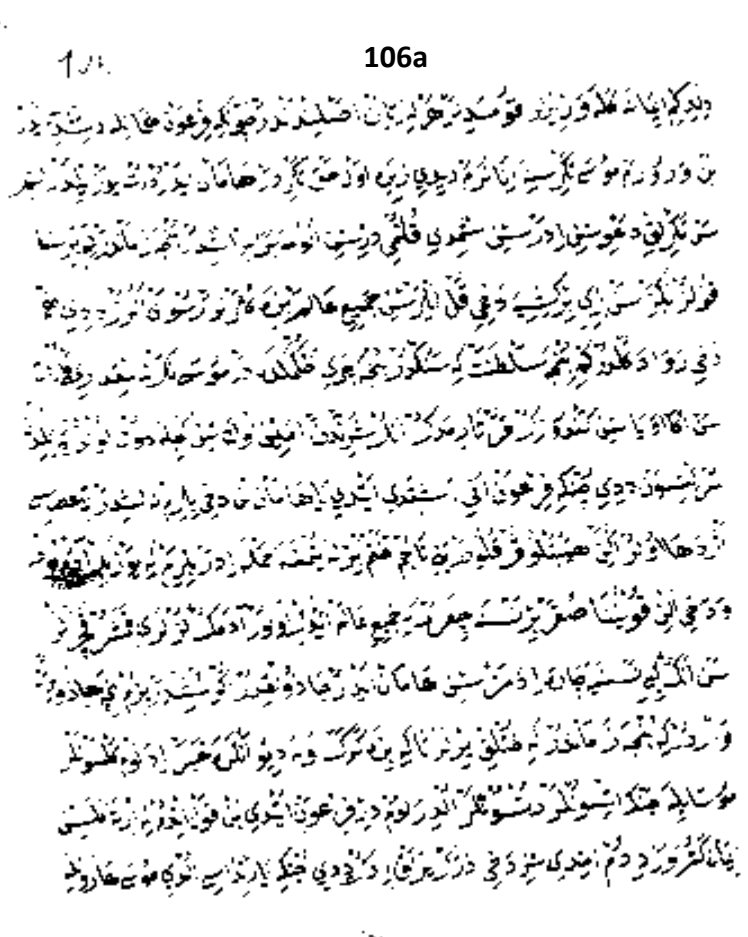
105a

105b

106a

106b

107a

107b

108a

108b

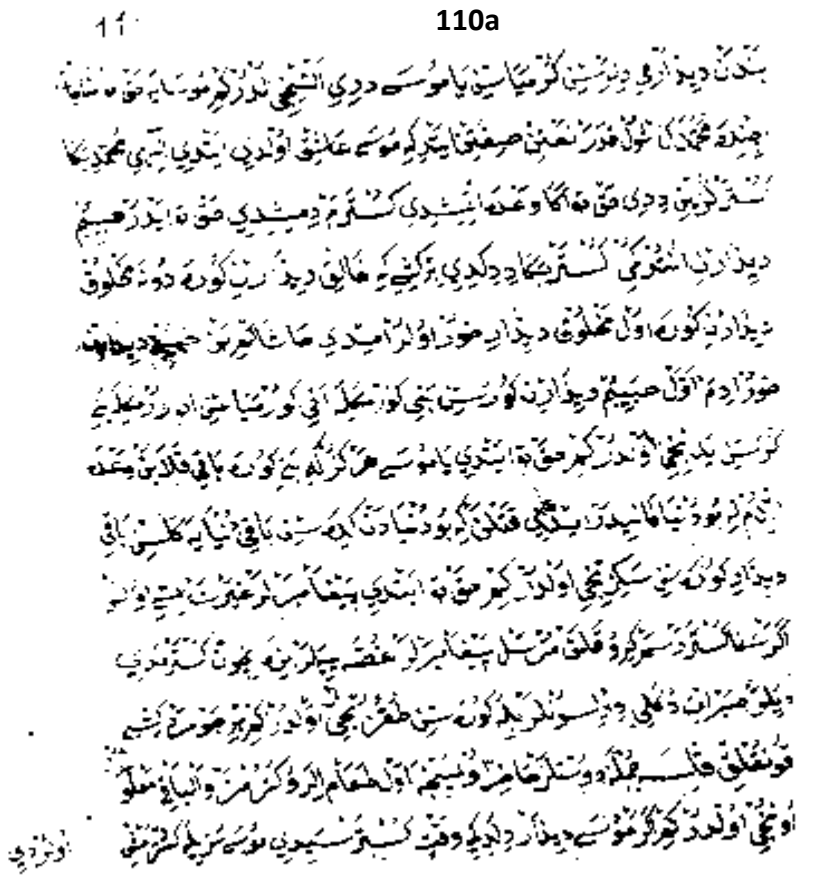
109a

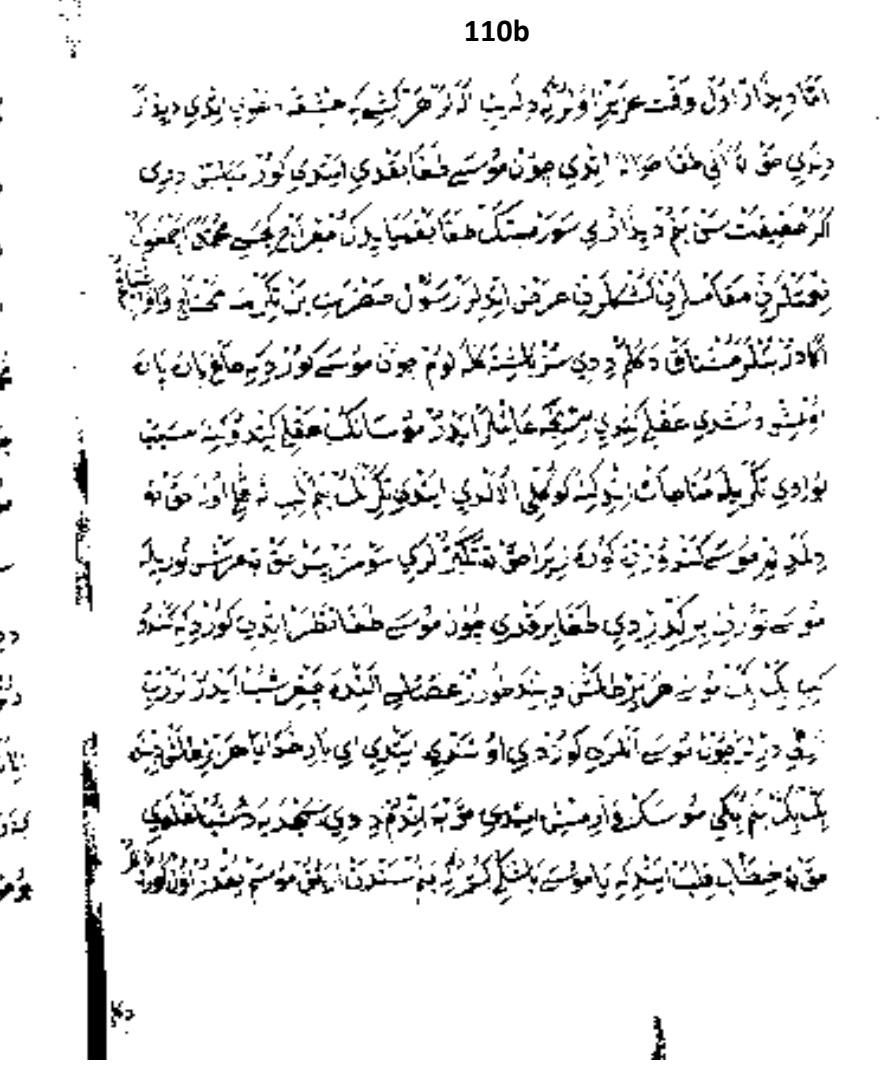
109b

110a

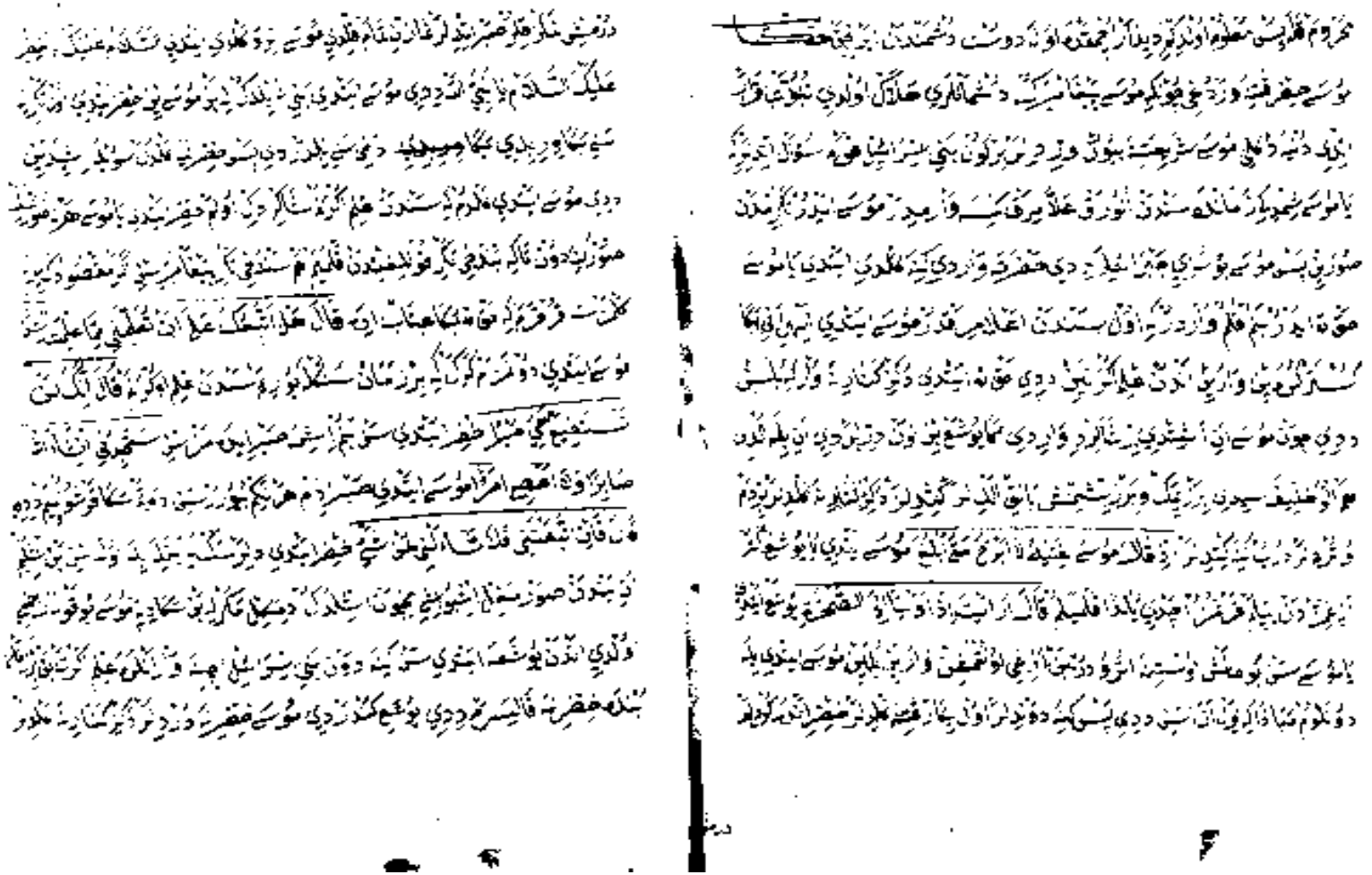
110b

111a

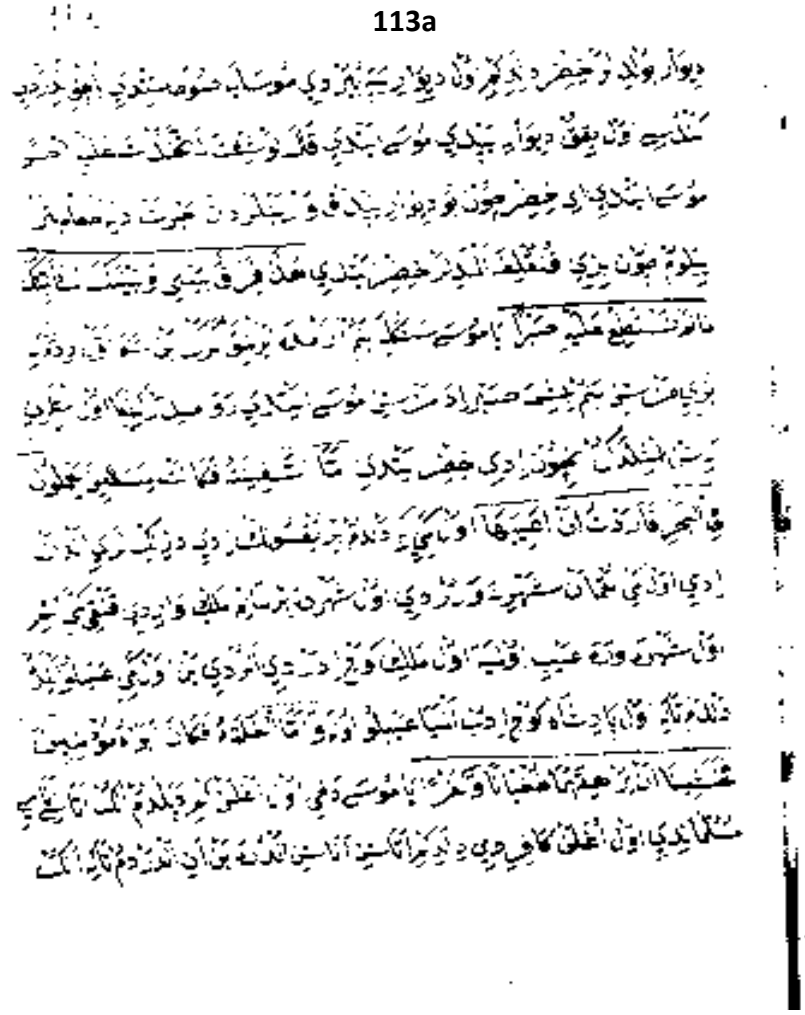

111b

112a

112b

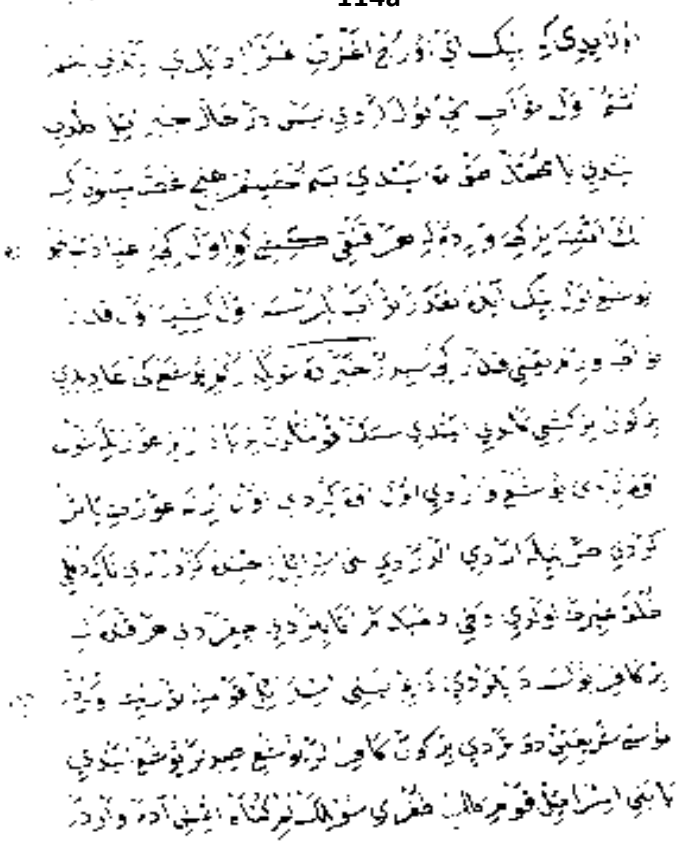

113a

113b

114a

114b

115a

115b

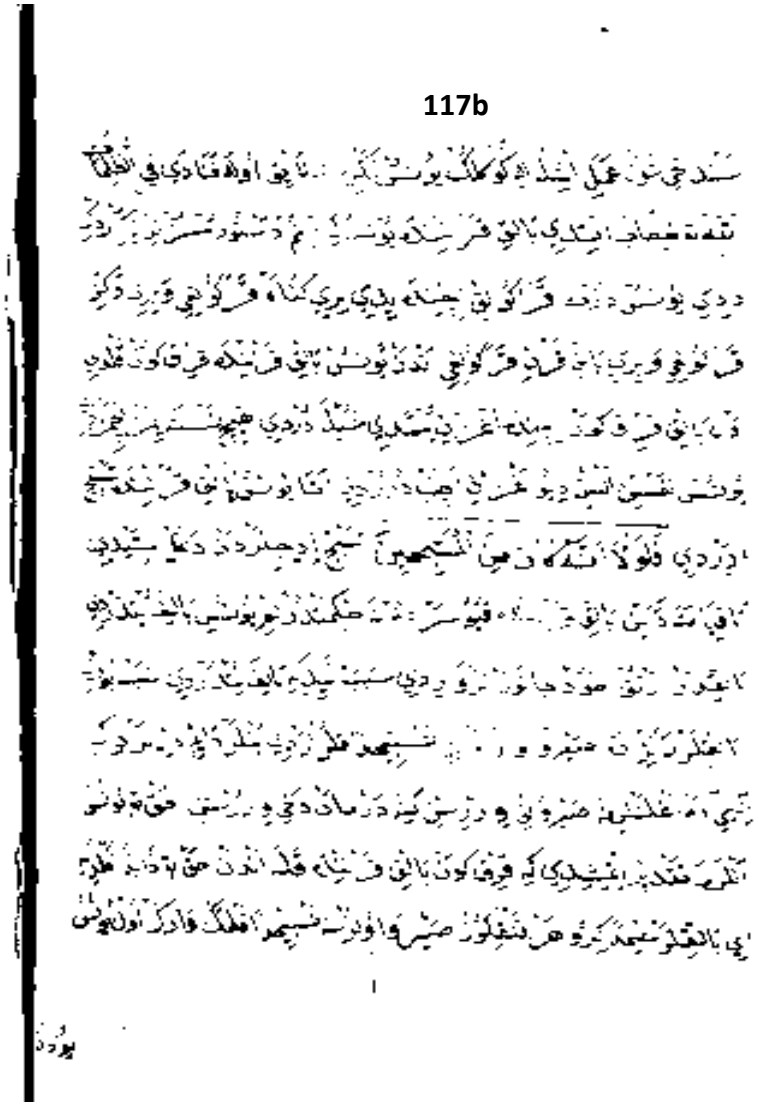
116a

116b

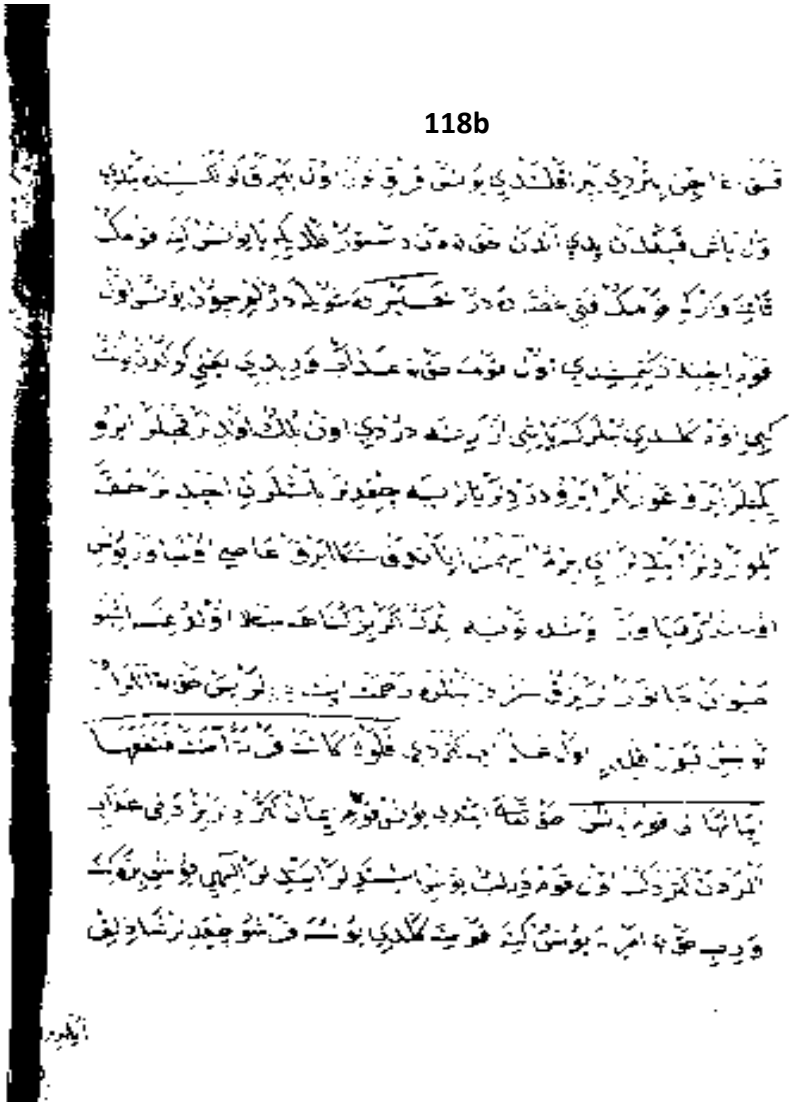
117a

117b

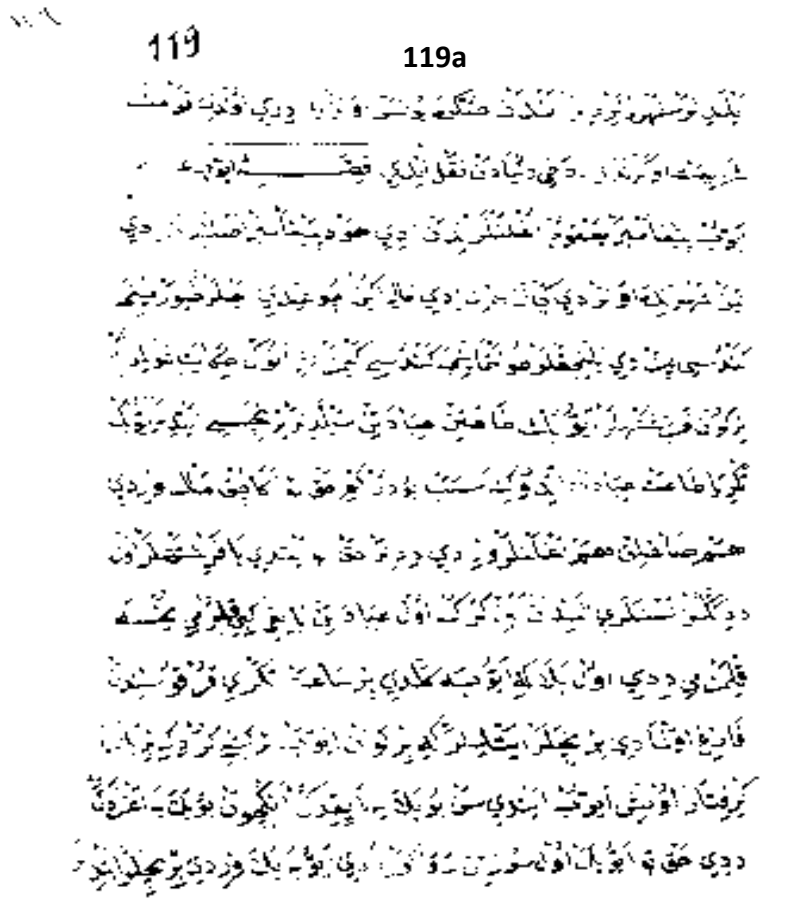

118a

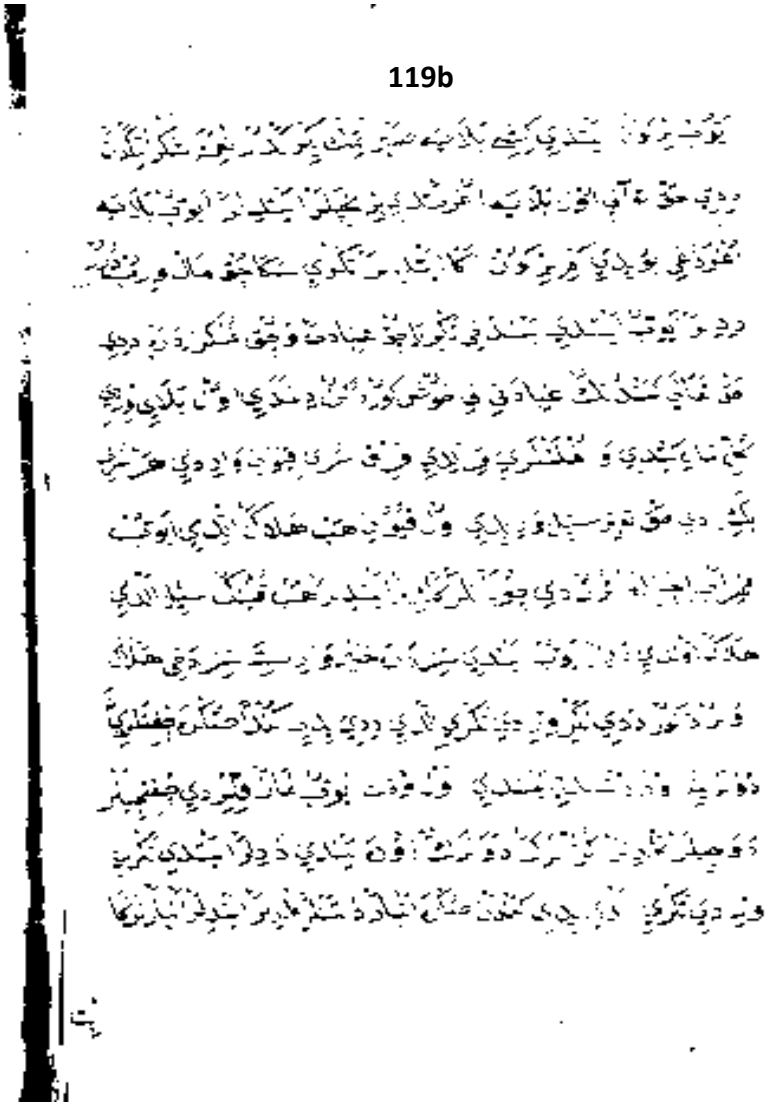
118b

119

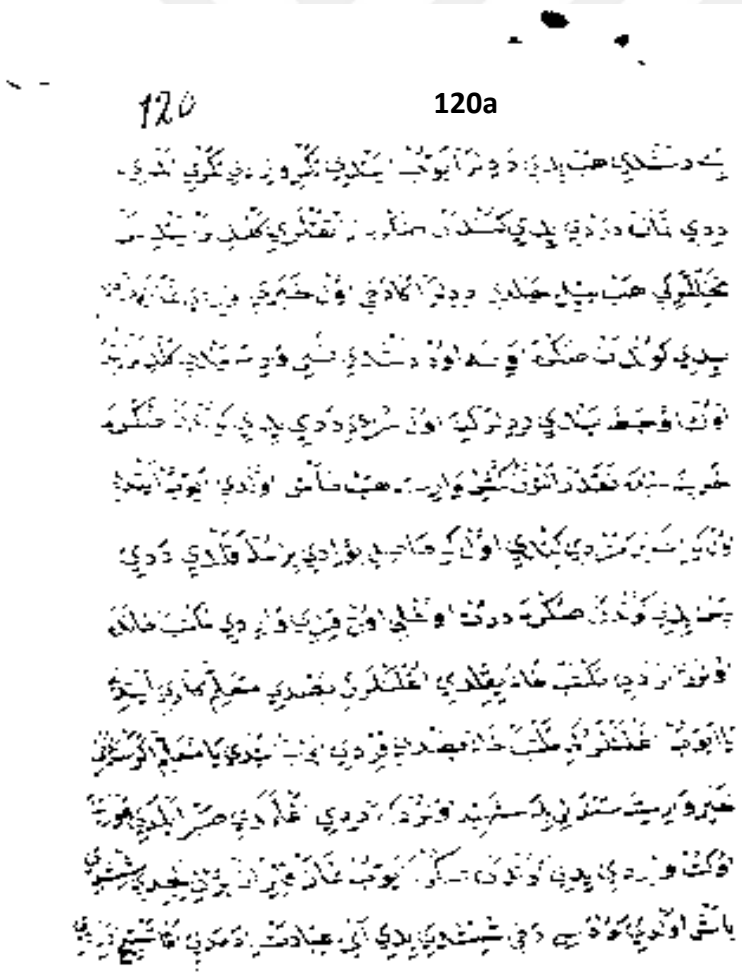
119a

119b

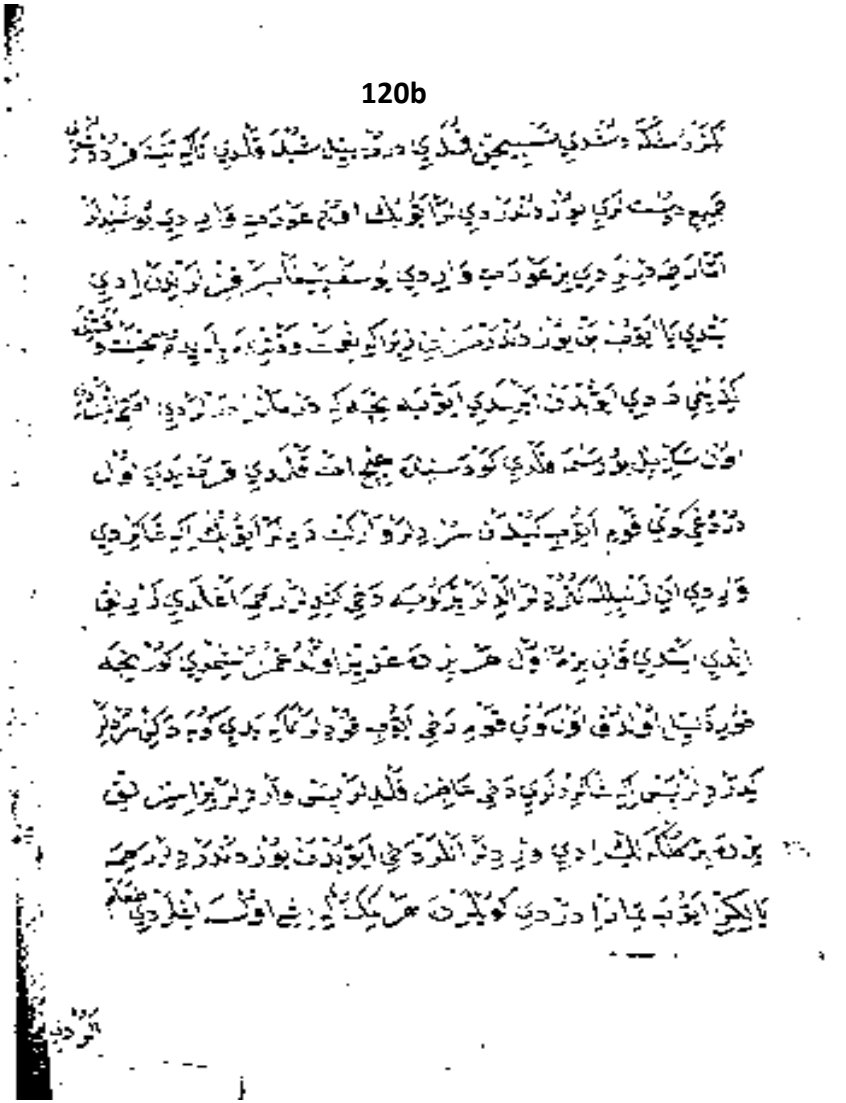

120

120a

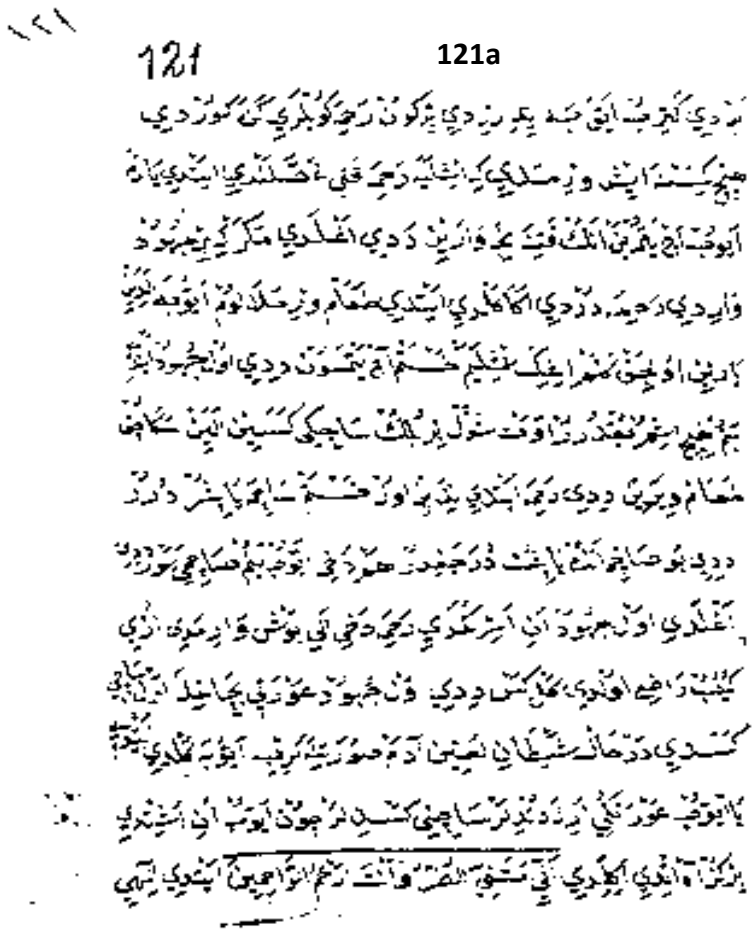

120b

121a

121

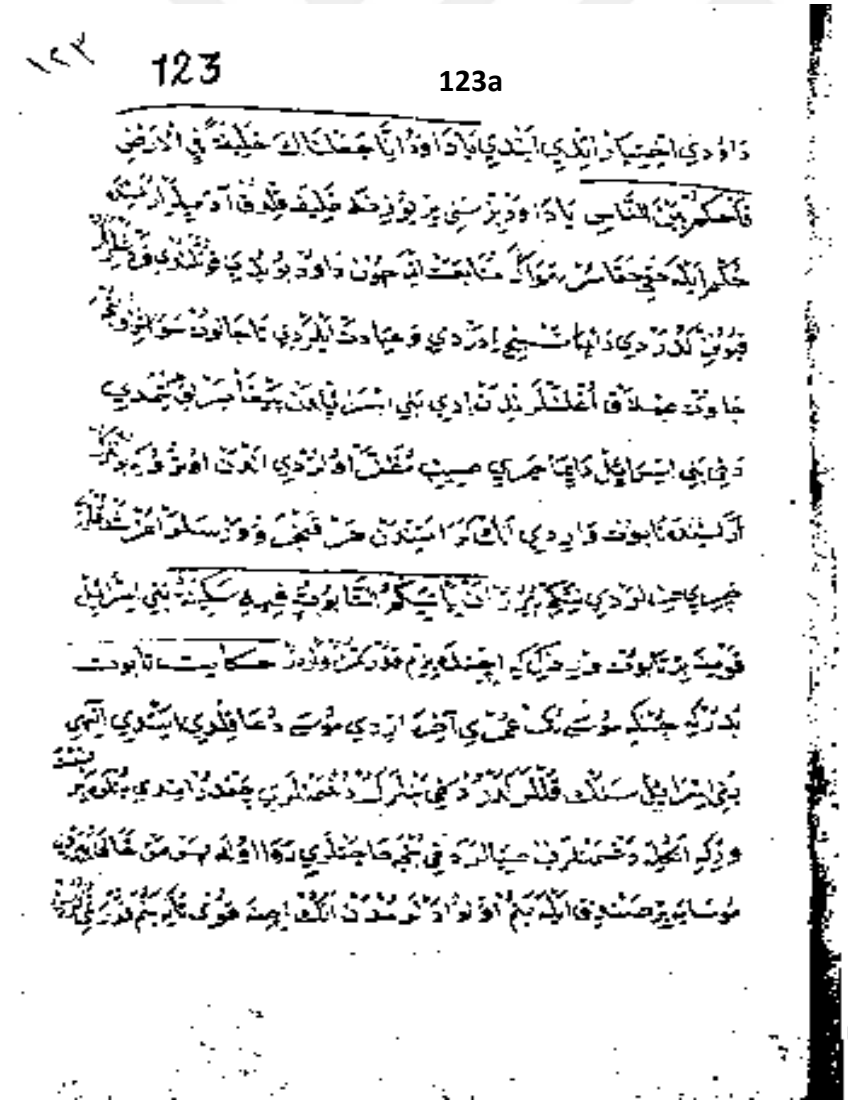

121b

122a

122

122b

123a

123b

124b

125a

125

126a

125b

126b

127

127a

127b

128

128a

128b

129a

129b

130a

130

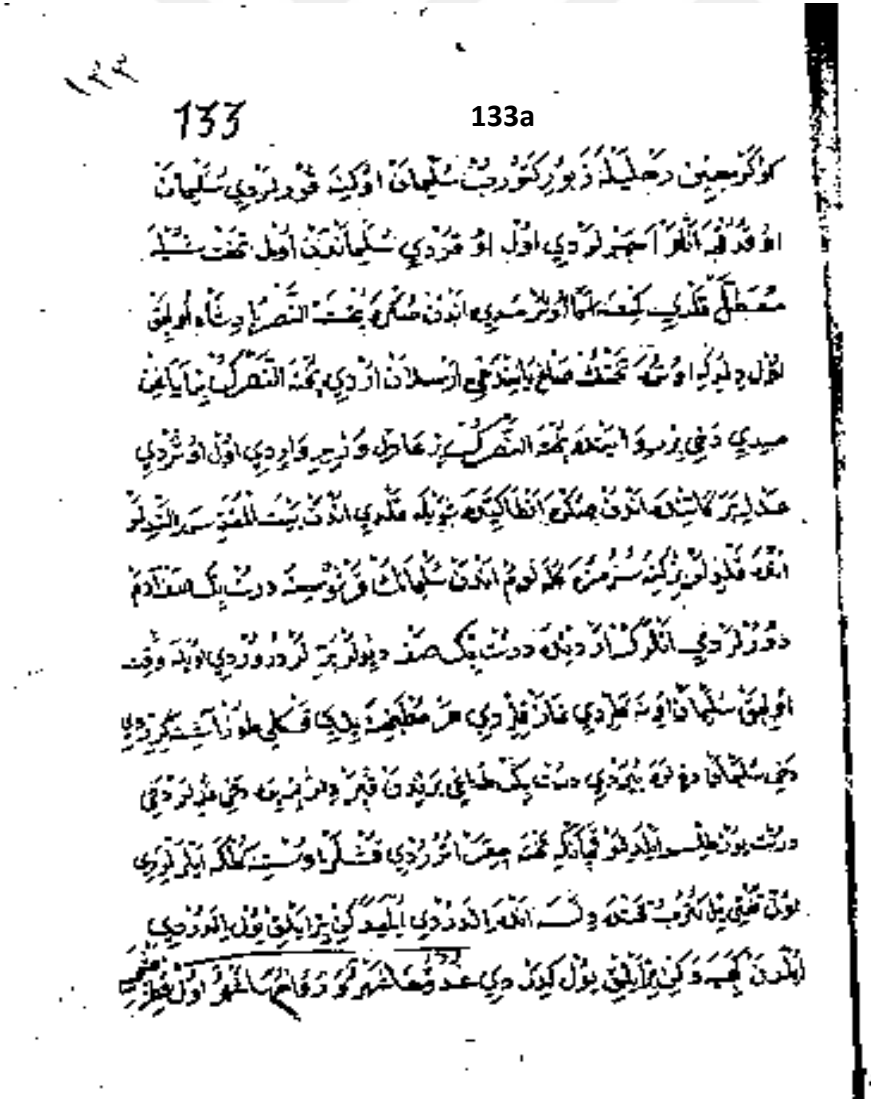
131a

131b

132a

132

132b

133a

133b

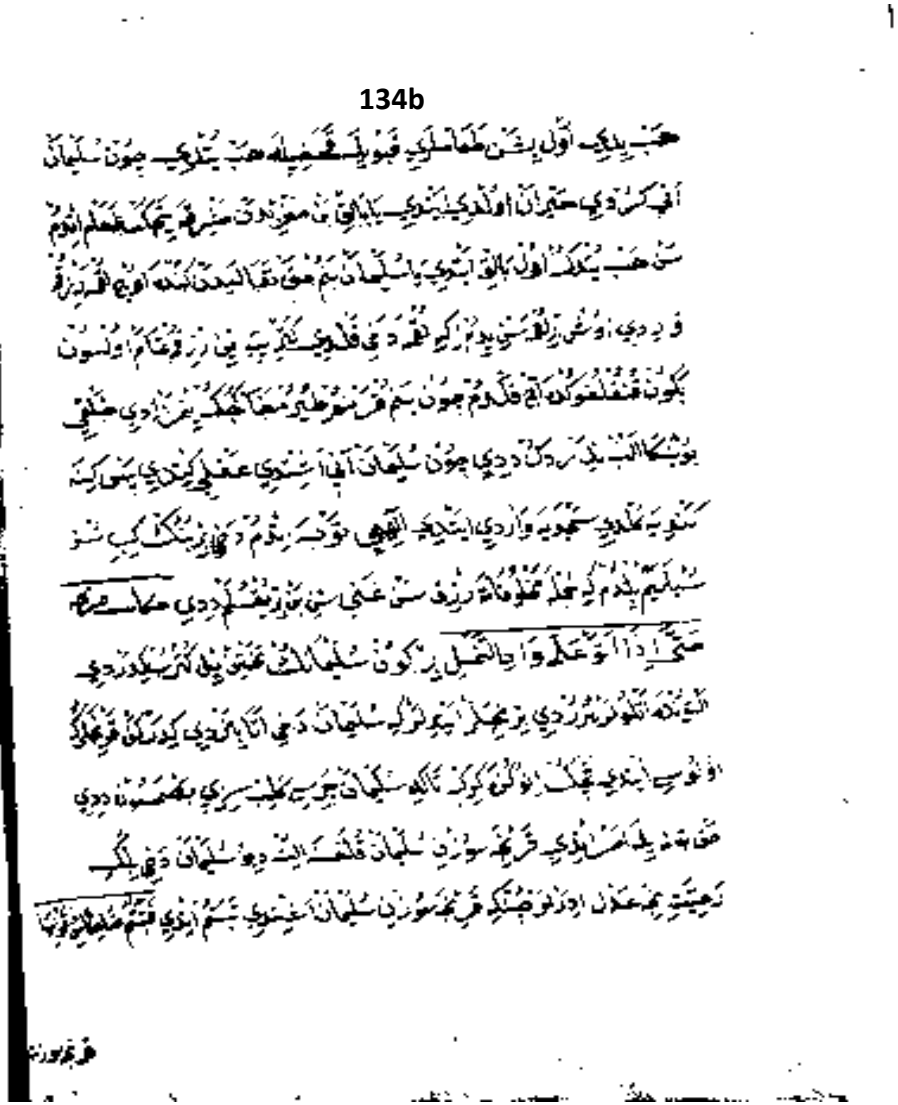

134

134a

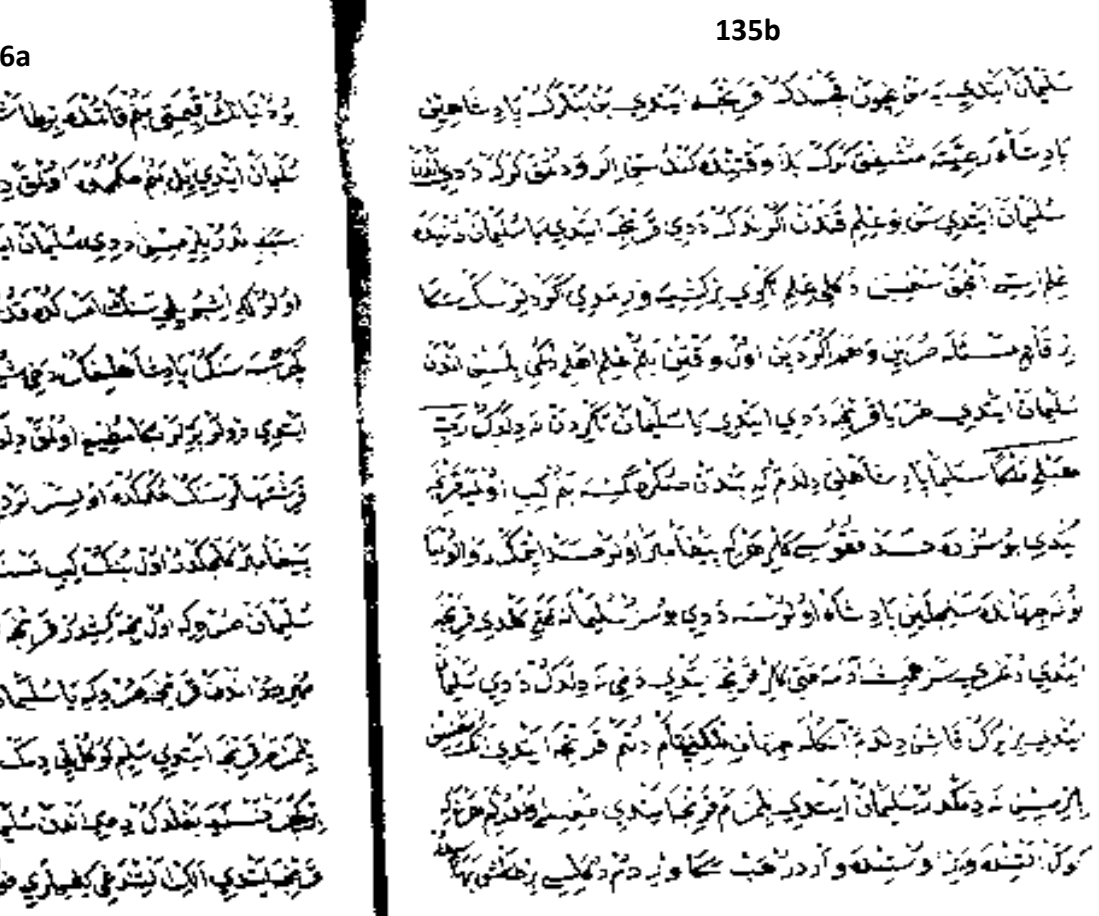
134b

135a

135b

136a

136b

137a

137b

138

138a

138b

139

139a

139b

140a

140

140b

141

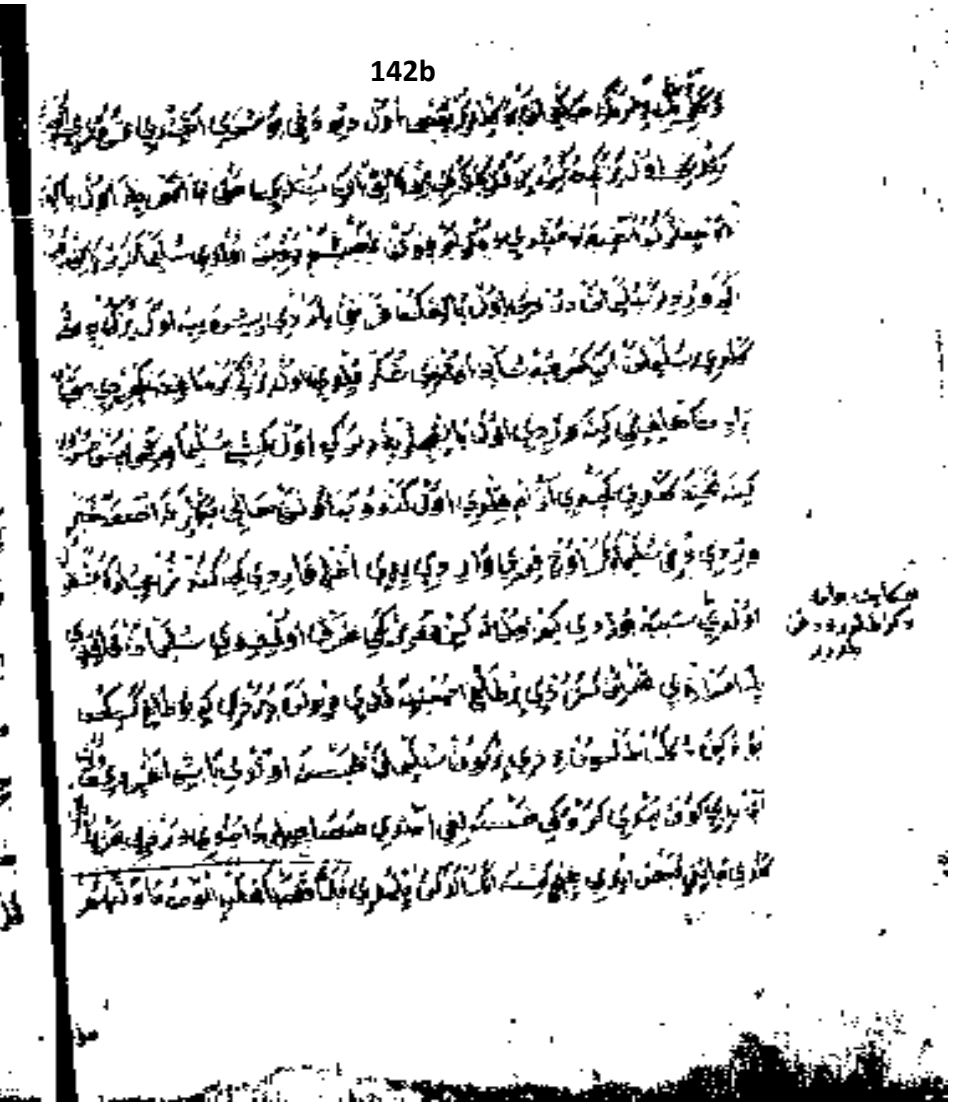
141a

141b

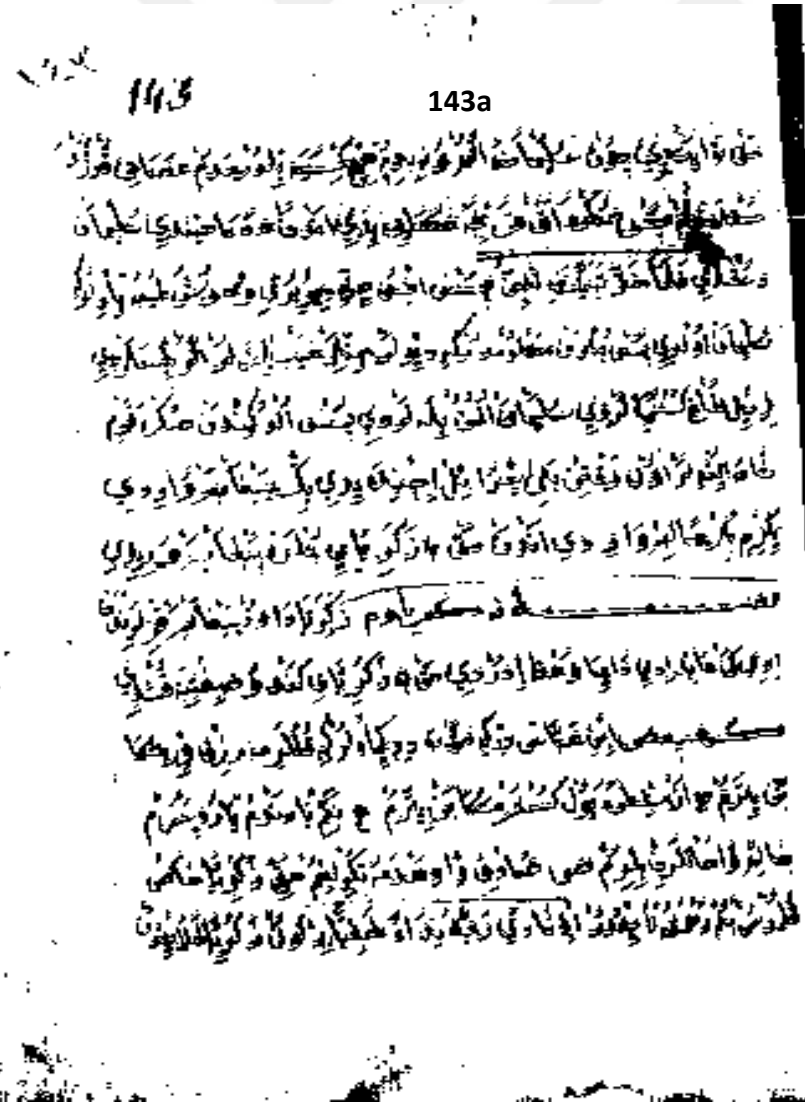
142

142a

142b

143a

143b

144

144a

144b

145a

145

145b

146

146a

146b

147a

147

147b

148

148a

148b

149a

149b

150a

150

150b

151

151a

151b

152a

152

152b

153

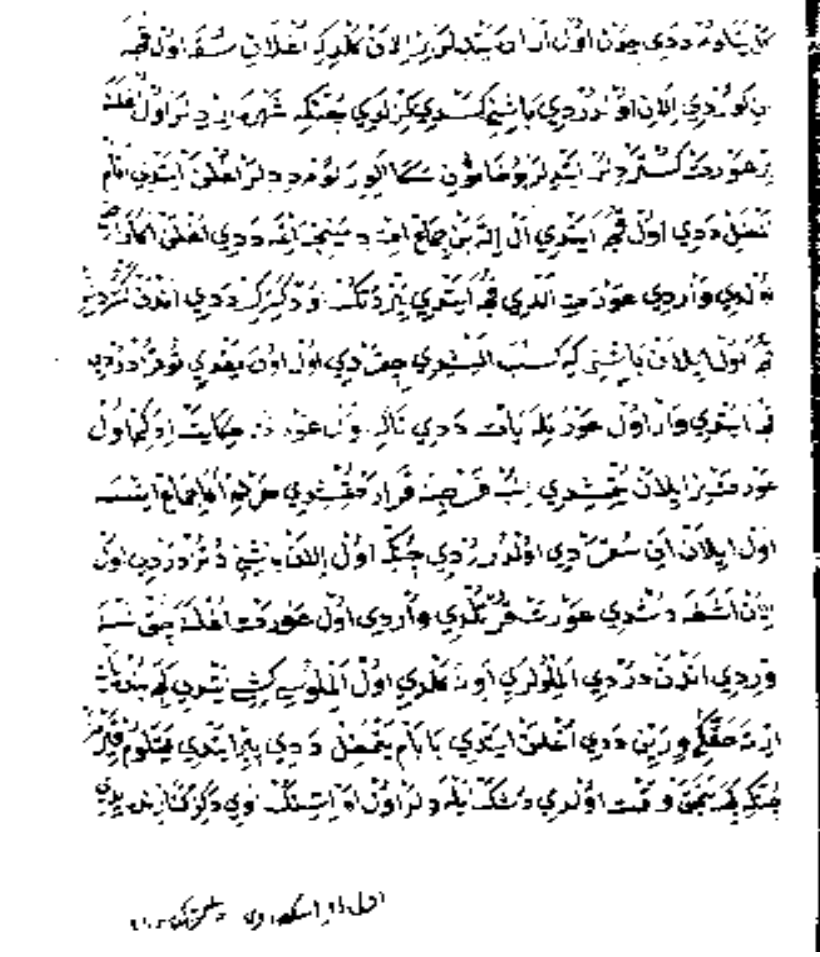
153a

153b

154

154a

154b

155a

155b

156a

156b

157a

157b

158a

158b

159a

159b

160

160a

160b

161a

161

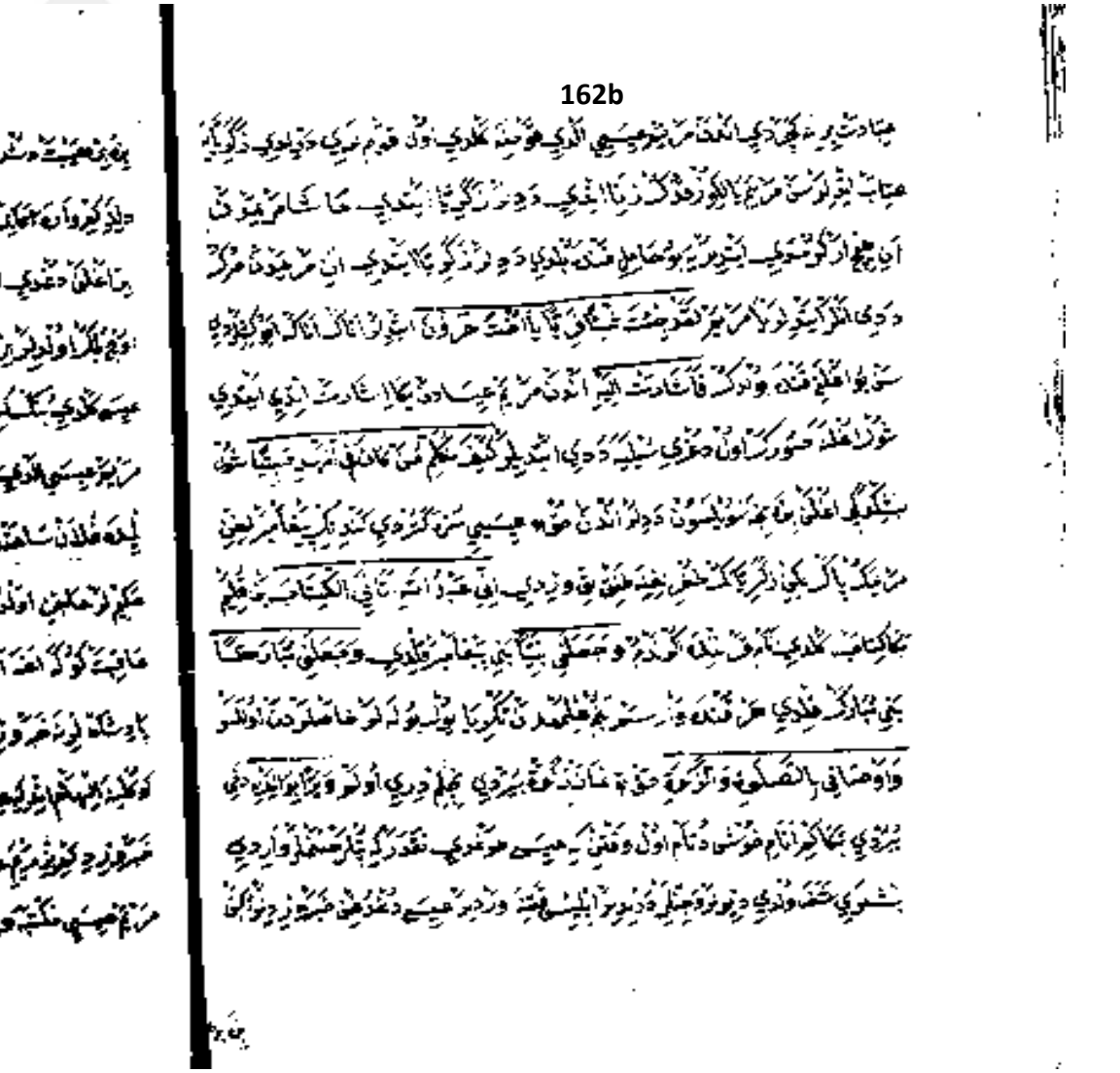
161b

162

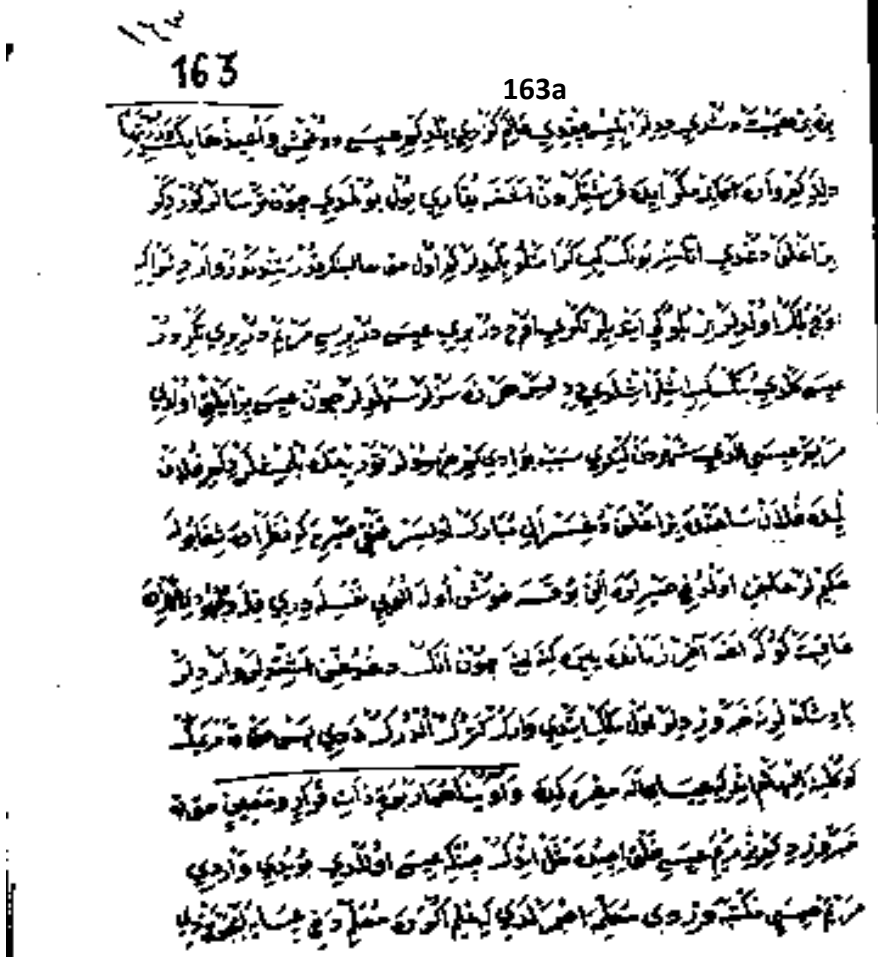
162a

162b

163

163a

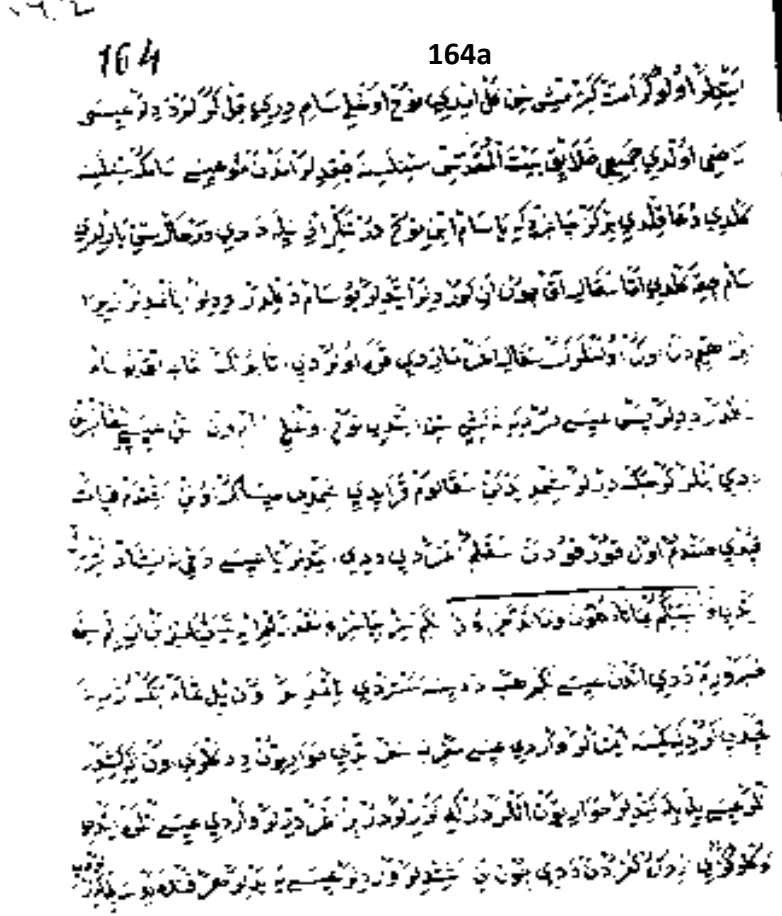

163b

164

164a

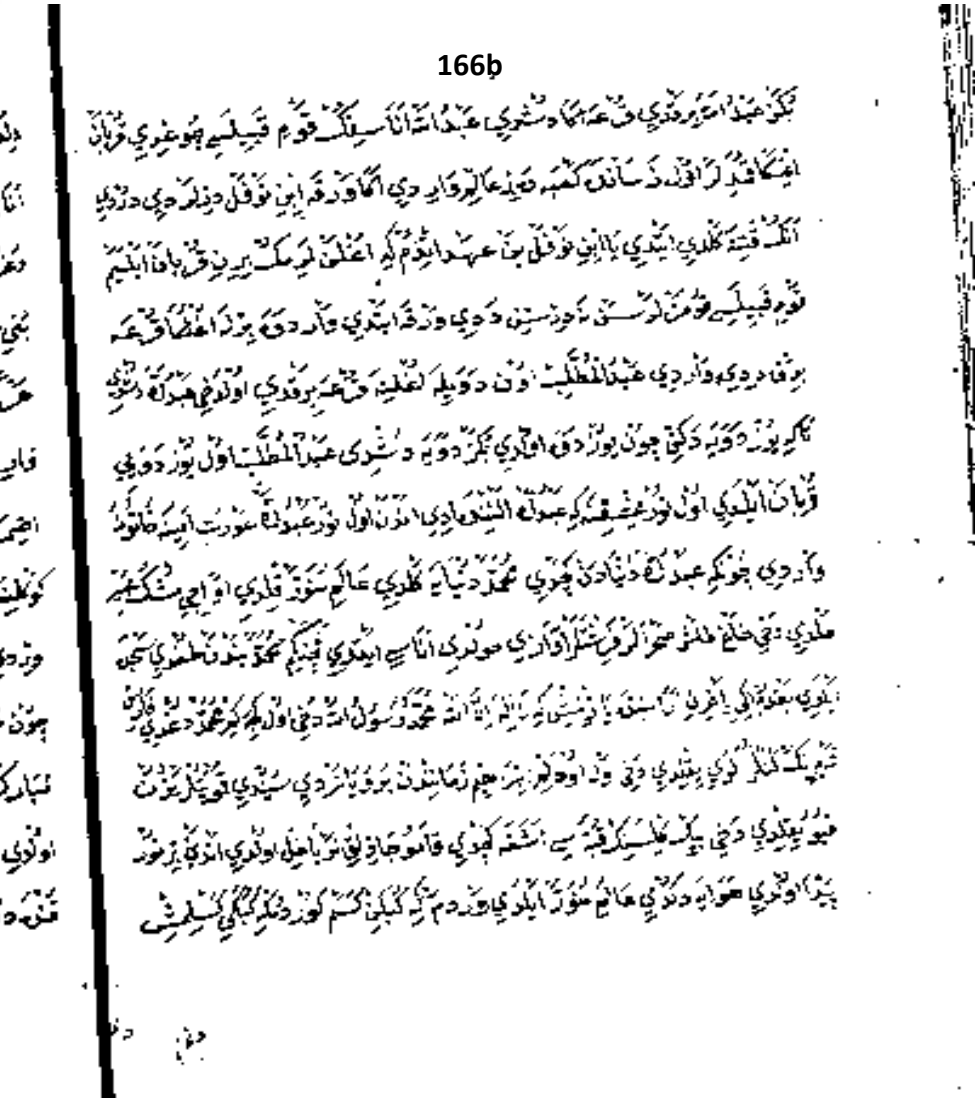

165b

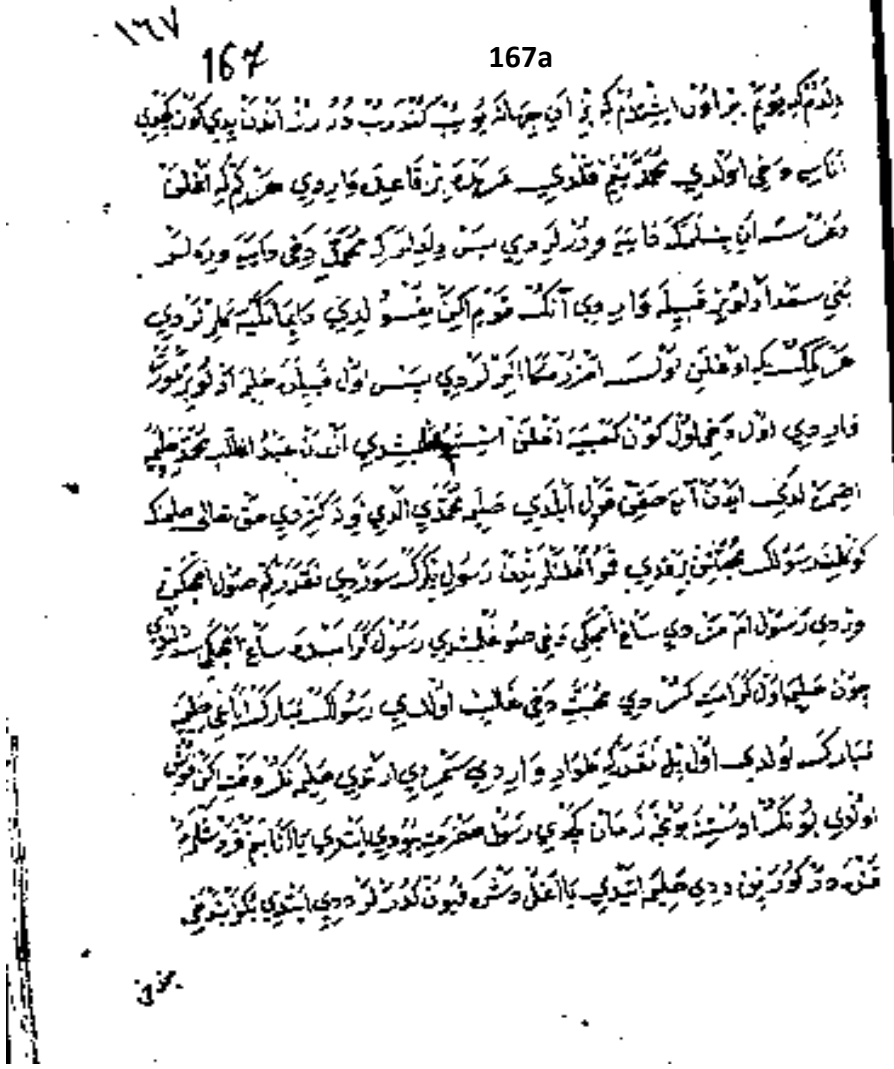
166a

166

166b

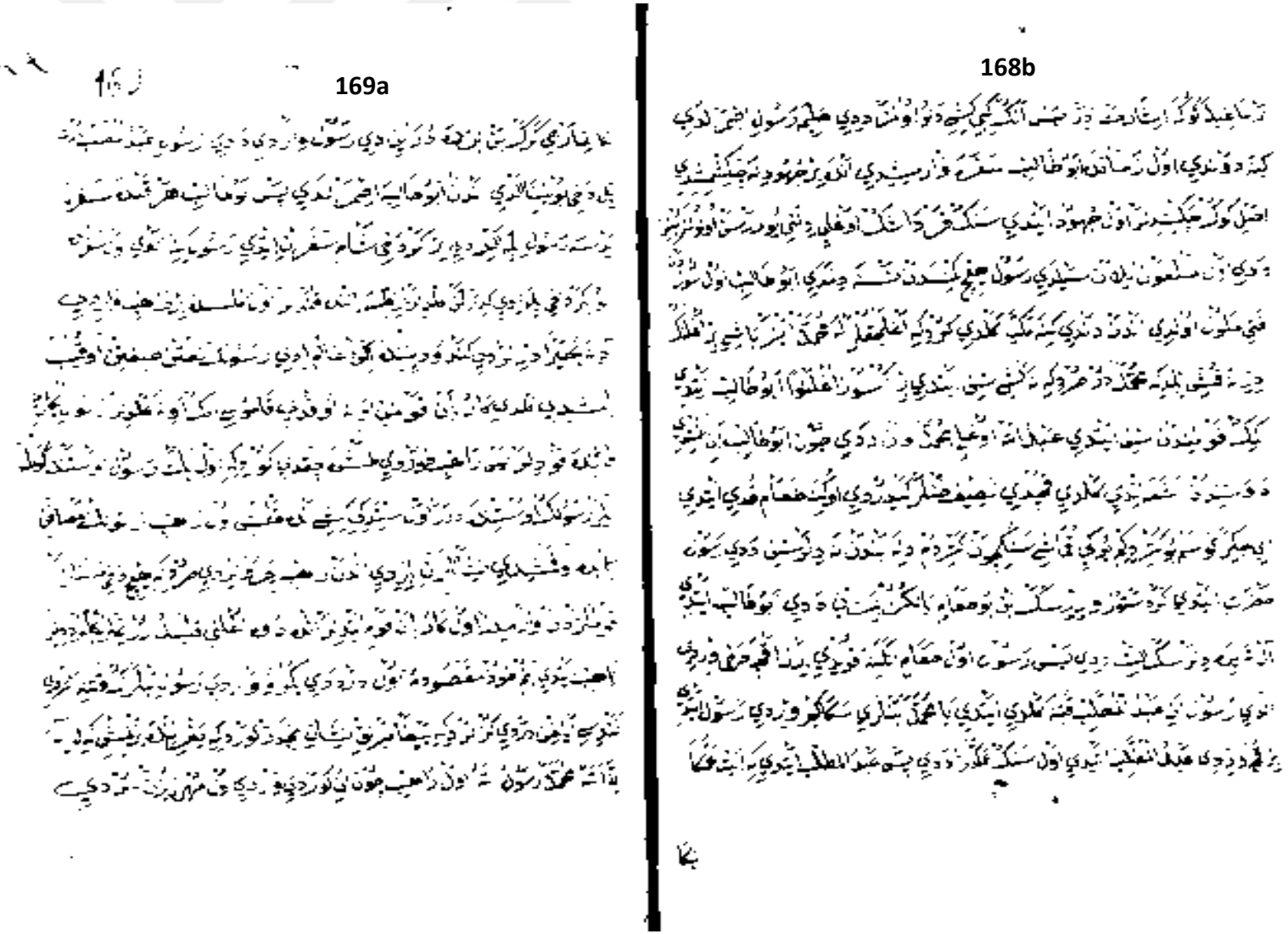
167a

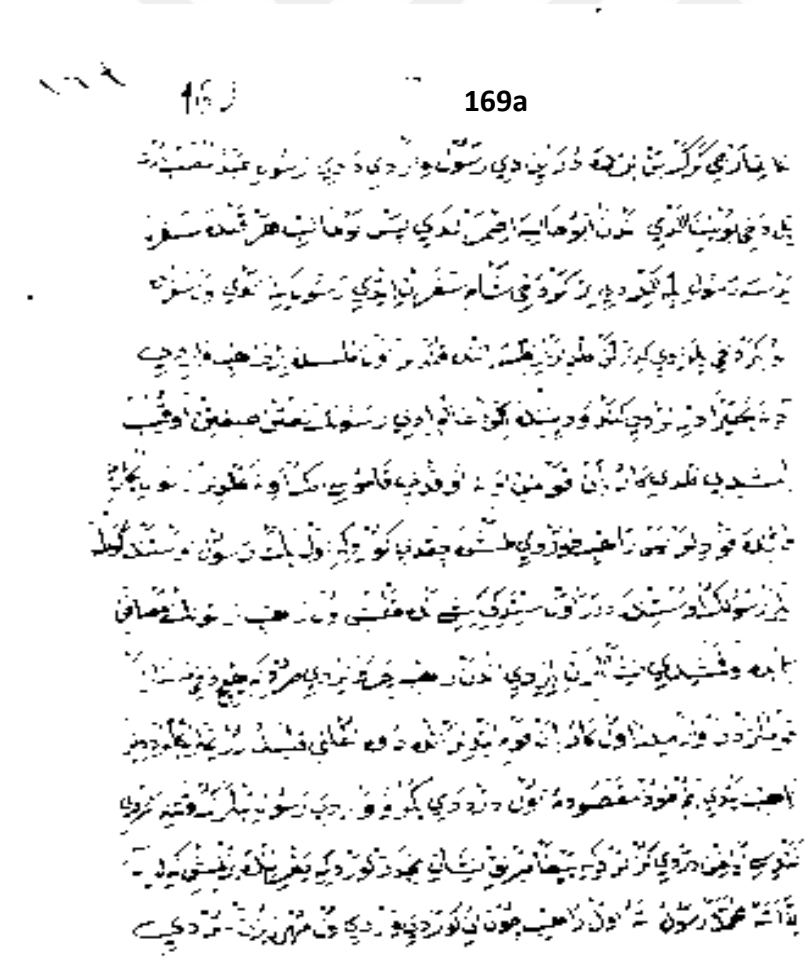
167b

168a

168b

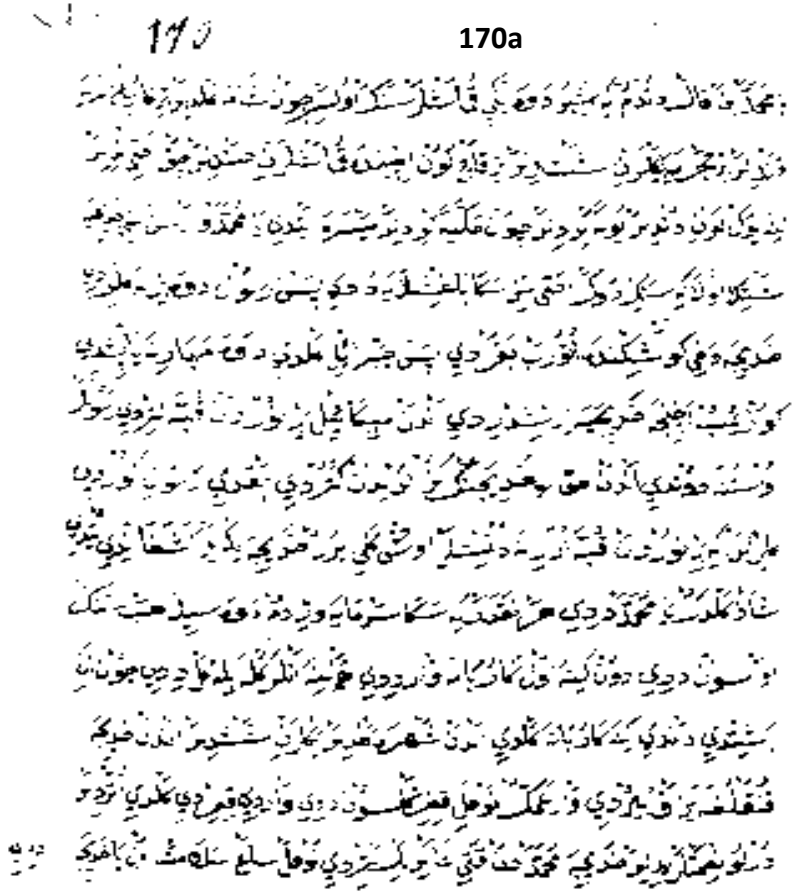
169a

169b

170a

170b

171

171a

171b

172

172a

172b

173a

173b

174a

174b

175a

175b

176a

176b

177a

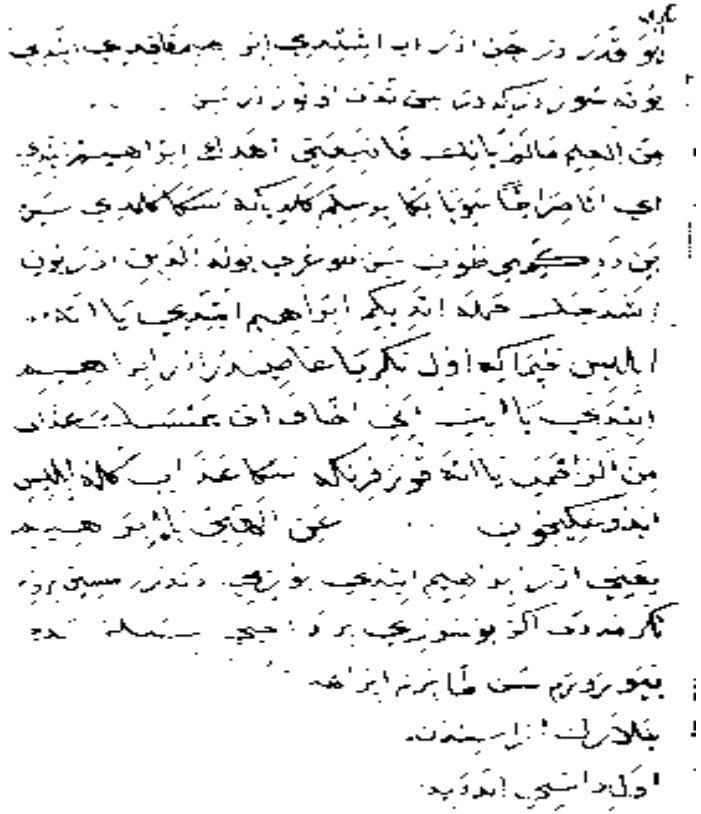

177b

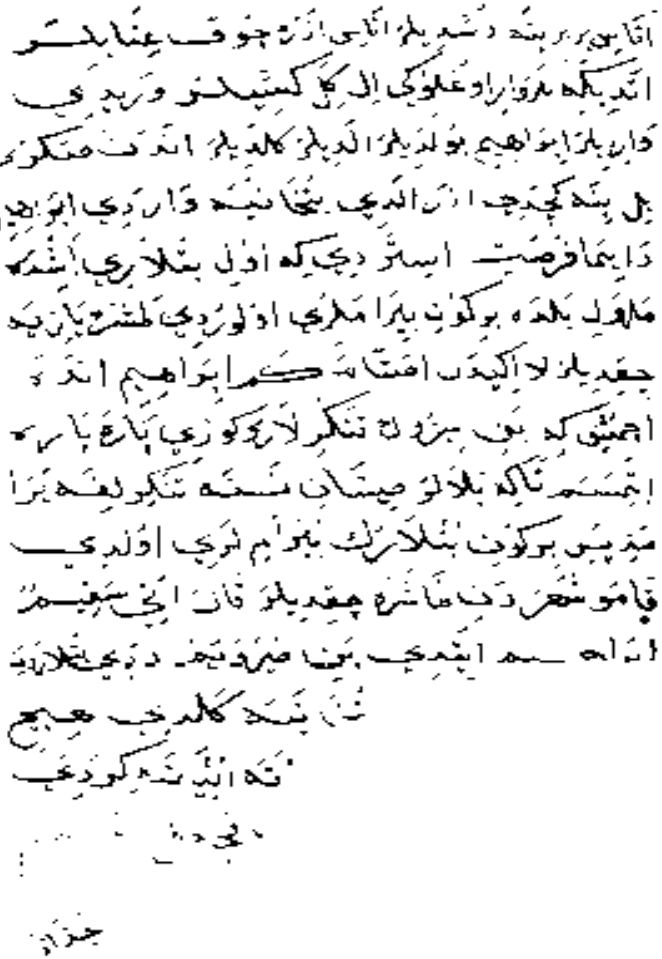

ANKARA NÜSHASI

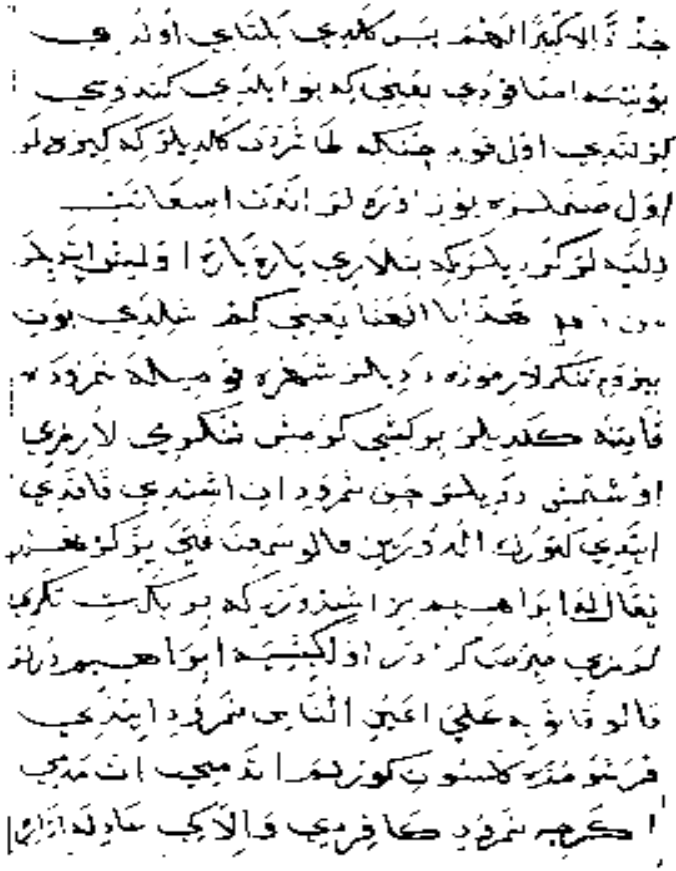
1a

1b

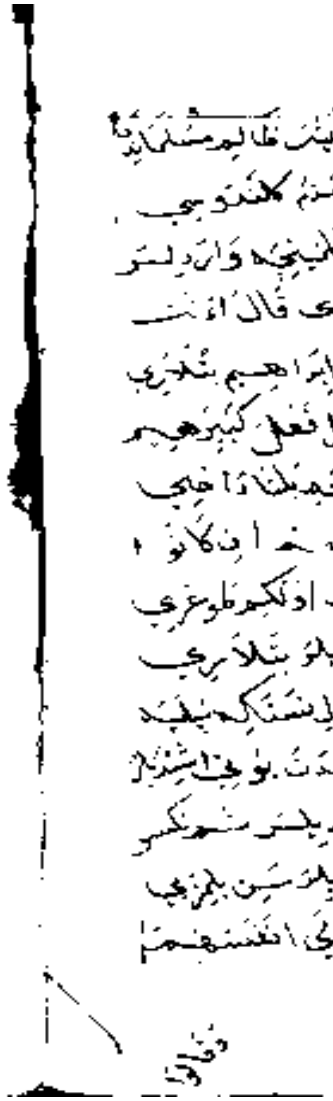

2a

2b

3a

3b

4a

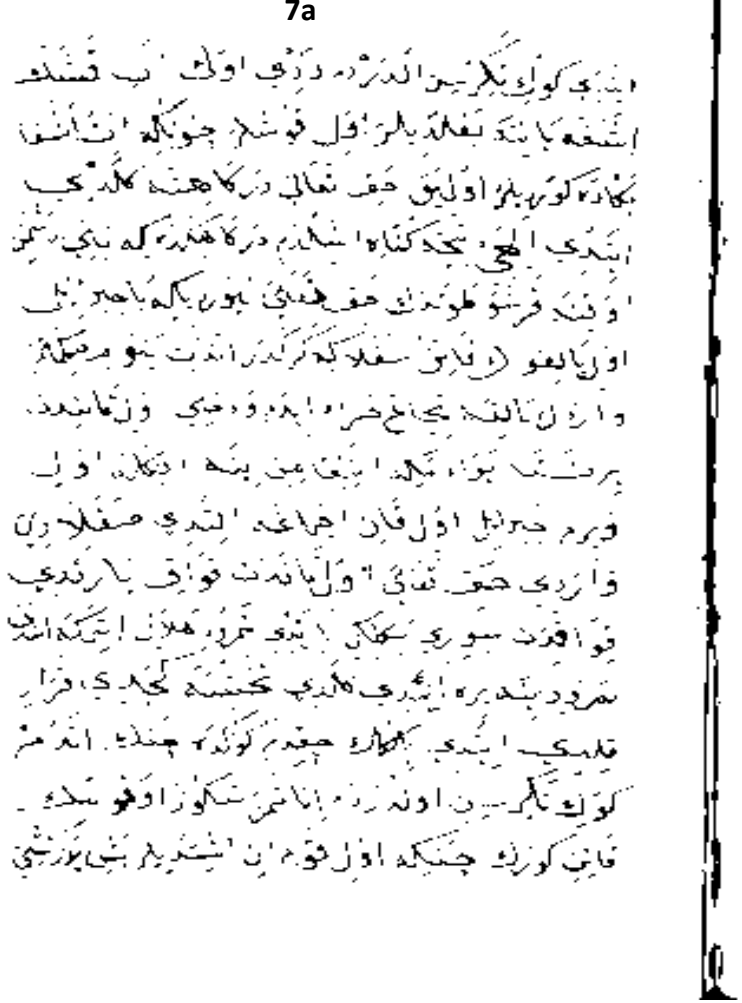
4b

5a

5b

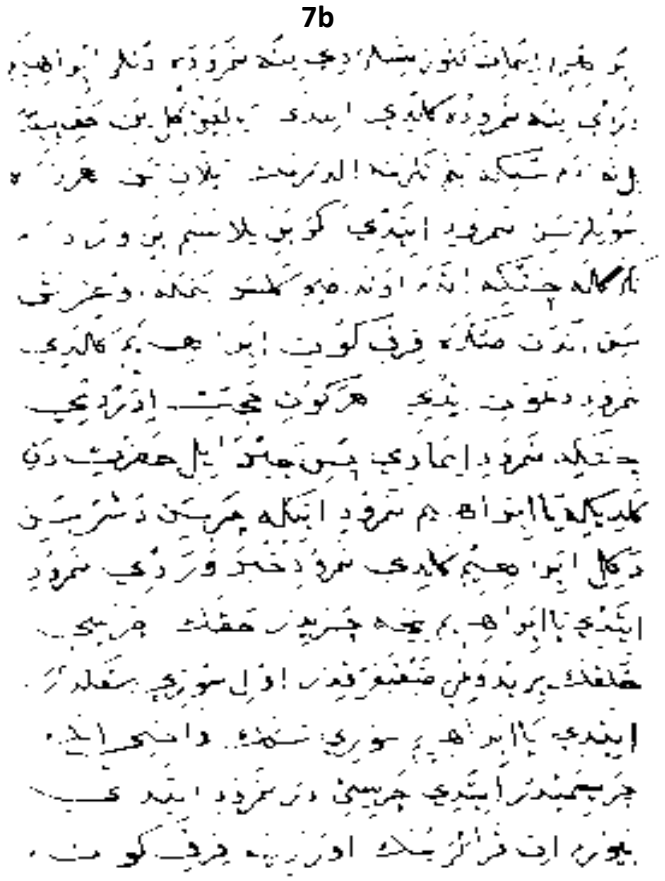
6a

6b

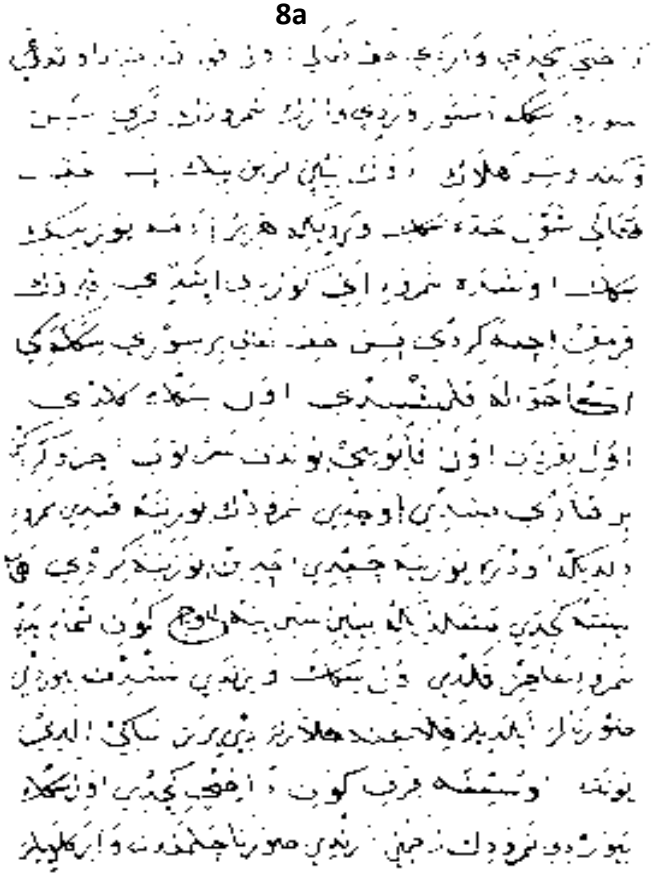

7a

7b

8a

8b

9a

9b

10a

10b

11a

11b

الله تعالى بيوردي ددي سوزين ضماق اولماز ددي
ام الله تعالى تك

12a

بيوردي سوزين ضيف اولماز ايتديجك چوت
يكرمن بيوردي انم تكرمجك سوزين
ضمن تكه داخلي المكدن ارتق جارنجه
يقدر وارشوكه دديجك بردن برطاش
الدي ايتديجك وريجك بركوزين طشرديجك
ابليس ايتديجك ابراهيم اوسلنديدن بو
سوزمجك دكل بوبكه اويماز باريجك
وارين هاجر عورتدن اوكم ازدرم
بن كلديجك قايو قادنجه جاغردكه
اياهاجر اشيدمكي كم خبري
ايتديجك خبر در ابليس ايتديجك
ابراهيم اسمعيل الدرمكه الديجك
كتدك الوارنجه سلك الدوسرز الكدن
چقوب اجكده صدرت قلورهاجر ايتديجك
هرنه سيلرسن ابراهيم اسمعيل زياده

12b

13a

13b

14a

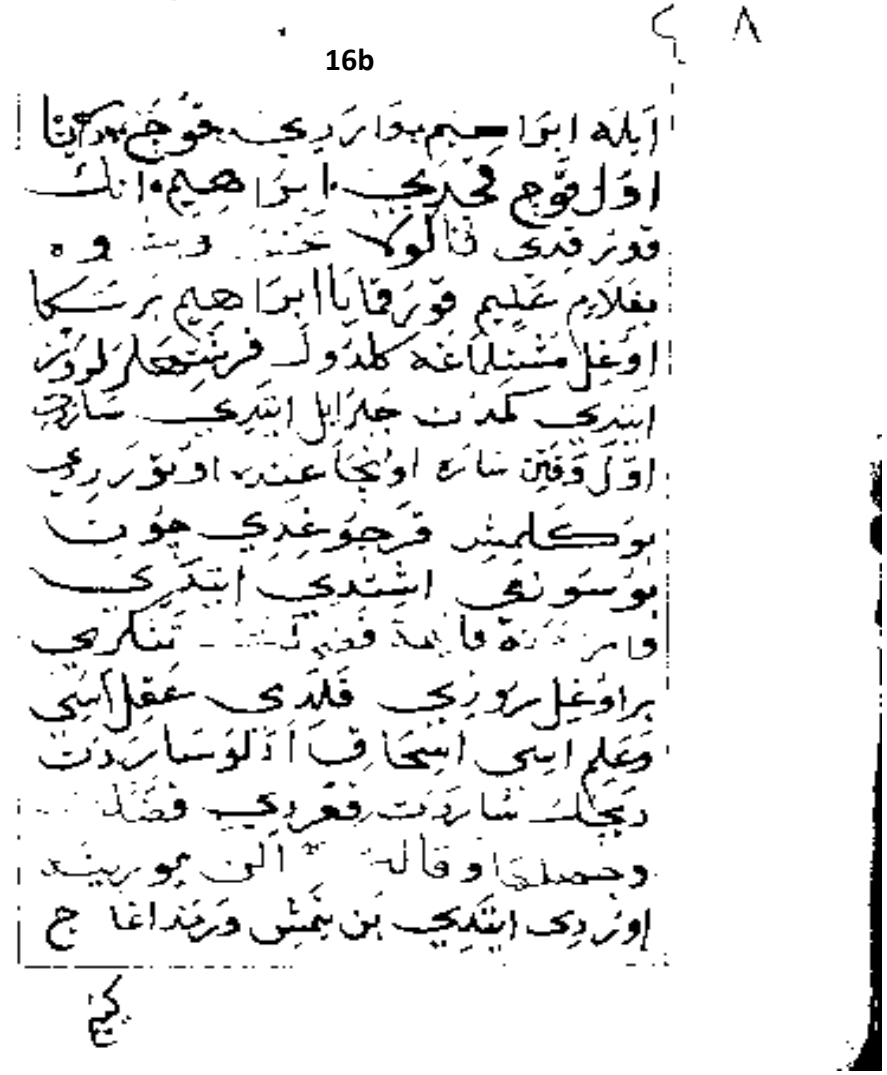
14b

15a

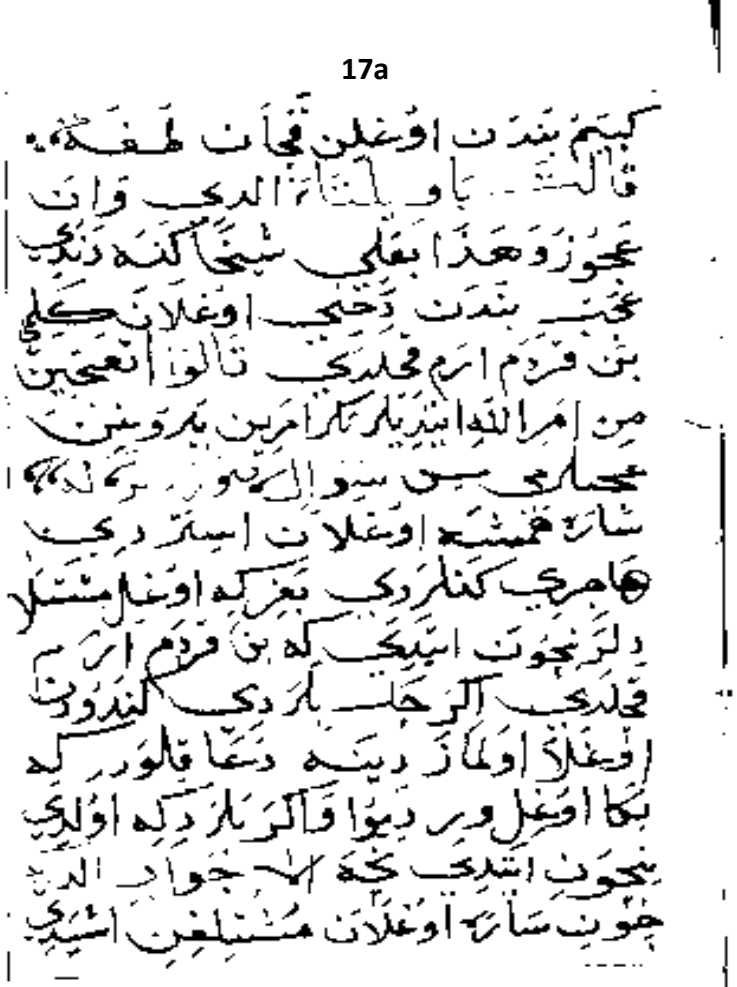
15b

16a

16b

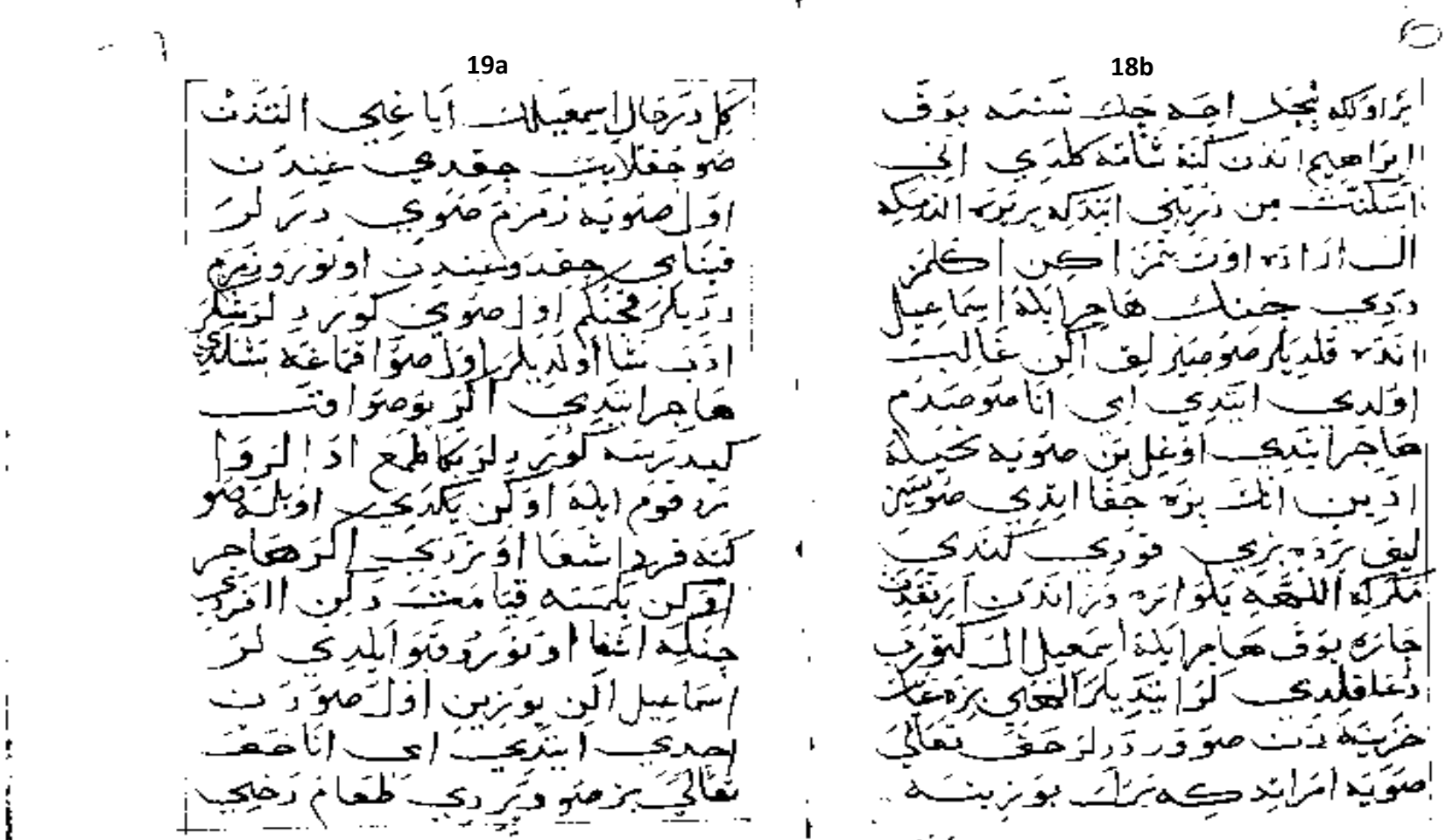
17a

17b

18a

18b

19a

19b

20a

20b

صردی زیرا که دوردت اینکه اندوب
طوردی اسمعیل سوردت طشره
جمدی جاغردی له اوده دکلدر
ابراهیم کلدی بنه ایندی اسمعیل
اوی قبوسن دندرسن دیدی
ابراهیم کلدی هاجر له اسمعیل
اوه کلدی لوسوردت ایندی اناك
کلدی سزی صوردی کنه کلدی
اسمعیل ایندی هیچ سردت ایدکی
ایندی یوق اما ایندی اسمعیل
او قبوسن دندرسن اه اسمعیل بوزن
اشدی ایندی سن بندن
طلاق اولدی اول سوردت بو
شئی وارایدی صردی الدی
الی بلدن صکره ابراهیم کنه کلدی

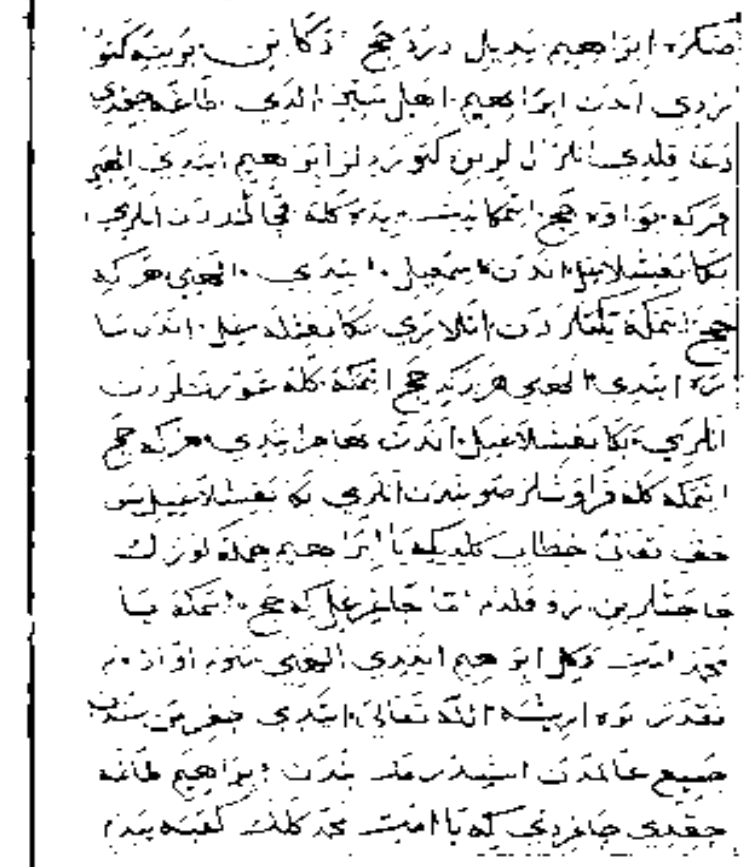
21a

انقاف شیله دشدیکه هاجر له
اسماعیل کنه اوده دکلدی اولعورت
قرشوچقدی برت ایلدی اوشکی
بول طوزن سلکدن وباشن بوزد
کوکلك طعامله بترمدی بدردی امر
دی ابراهیم ایندی اوغلوم
کلمك بوا وقبوسن برك طوشسون
دیدی دکل ابراهیم اندن کنه دی
هاجر له اسماعیل اوه کلدیلر سورایندی
بیاك اوه کلدی طوزن بوزدم
کوکلك طعامله بترمدم کنه کندردم
ایت اسماعیل که بوا وقبوسین بکله
سوت اسماعیل ای اشیدوب شاذ
اولدی اندن اسمعیل واسماعیل بند
یلرصقلدی بندی چقوب نقابی بندیکه

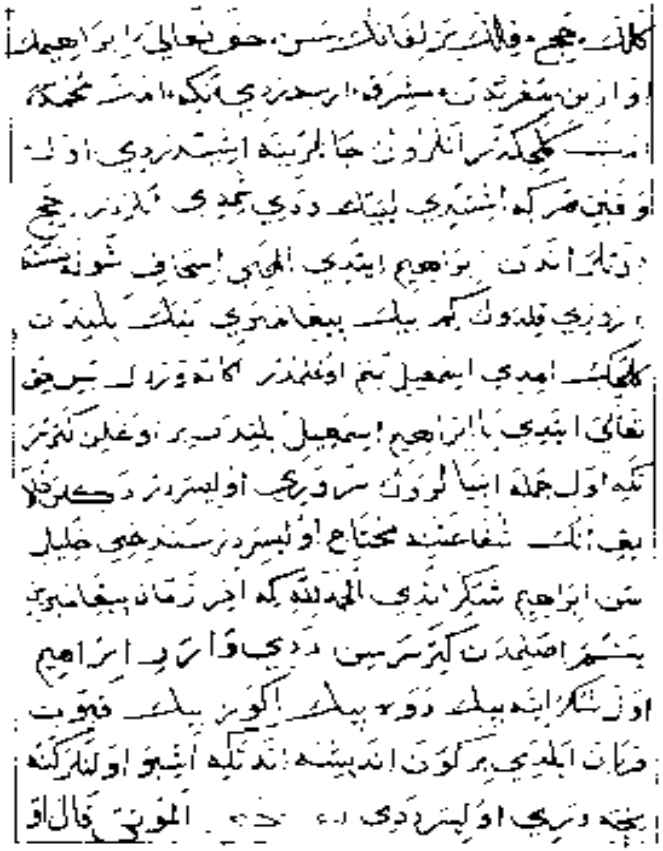
21b

22a

22b

23a

23b

24a

24b

25a

25b

26a

26b

ذكه سنكيچون سفلك اتاسن دخي يعقوبك شفاعتين
كورمي اتاسنك دخي اربعه اولادي يعقوبك مالنه
قيوتك اكي جوغدي هر بري اوغلي شيخ اوچ مبك قيون
قويشيدي قچن اوغلنكري طشره كشكار يوسفي بالكز بنمله
قومدي يعقوب علم اوكردي دايما كورين يوسف كوزيدن
ايرمزدي بوفلات اوغلانلري يوسف دوشمن كورمي
كلدي اتاسنه ايتدي اي بابا اي رحمت احدي
عشر كوكبنا بن دخي كوردم كه اون بريلدز بنم ايچون كنيش
بكه سجده ايدرلر چون يوسفدن يعقوب ان ايتدي
ايتدكم لاتقصصن رؤياك على اخوتك يا يوسف قرن
داشي لوكه دمكل اولماسين كه سكا مكر ايدرلر شيطان
نزول يوسورنلك رزول اولدركم خفي تعالي بزدن
پيغمبر وريدي ايتدي يوقصصرؤياك ليسمد ربعقوب
يا محمد بزكا حكايت ايدلر حكايت كوركلوسن
انحن نقص عليك احسن القصص بما اوحينا اليك

27a

هذا القرآن يعني يا محمد من بندن الوصنافي اول يوسف سوره
سين تا ذلك الدوسنل سبب يوندن كم بركوت عمر رضي الله
عنه اوقا يوسيدن اوتوريدي حضور لركلويلر ايتدلر
يا عمر سنك دينكه هرزوم دينر يكدر ديلر زيرا كه حكايت
لرول يكرمي يوسف حكايت در اول برزوم كتابتن دعوا
رسيزوك كتابكزده يوقدر عمر رضي الله عنه اوت
شيدوب طوريدي رسولك حضرتنه كلدي اول جهتدن
لرخبرين ديي چون رسول ان اشيدي ملولك
اوكدي بس يوسوره حق دعاي دريدي بنه لردلر
اول وقت رسول حضرت مكدن مدينه كلدي
رسول حضرتي يله حق قوم باله كمشدي ما لرين
وطوارلرين اندن قشلاري اقل سيدن اوبقو
سنك حاملري ملول ايدي ايتديلر يا رسول الله
بزلاتدي كه خاطري مزانكله اكله شدي وريي رسول
حضرتي اندن دعا قلدي جبرائيل يوسوري كتوريب

27b

28a

28b

29a

29b

30a

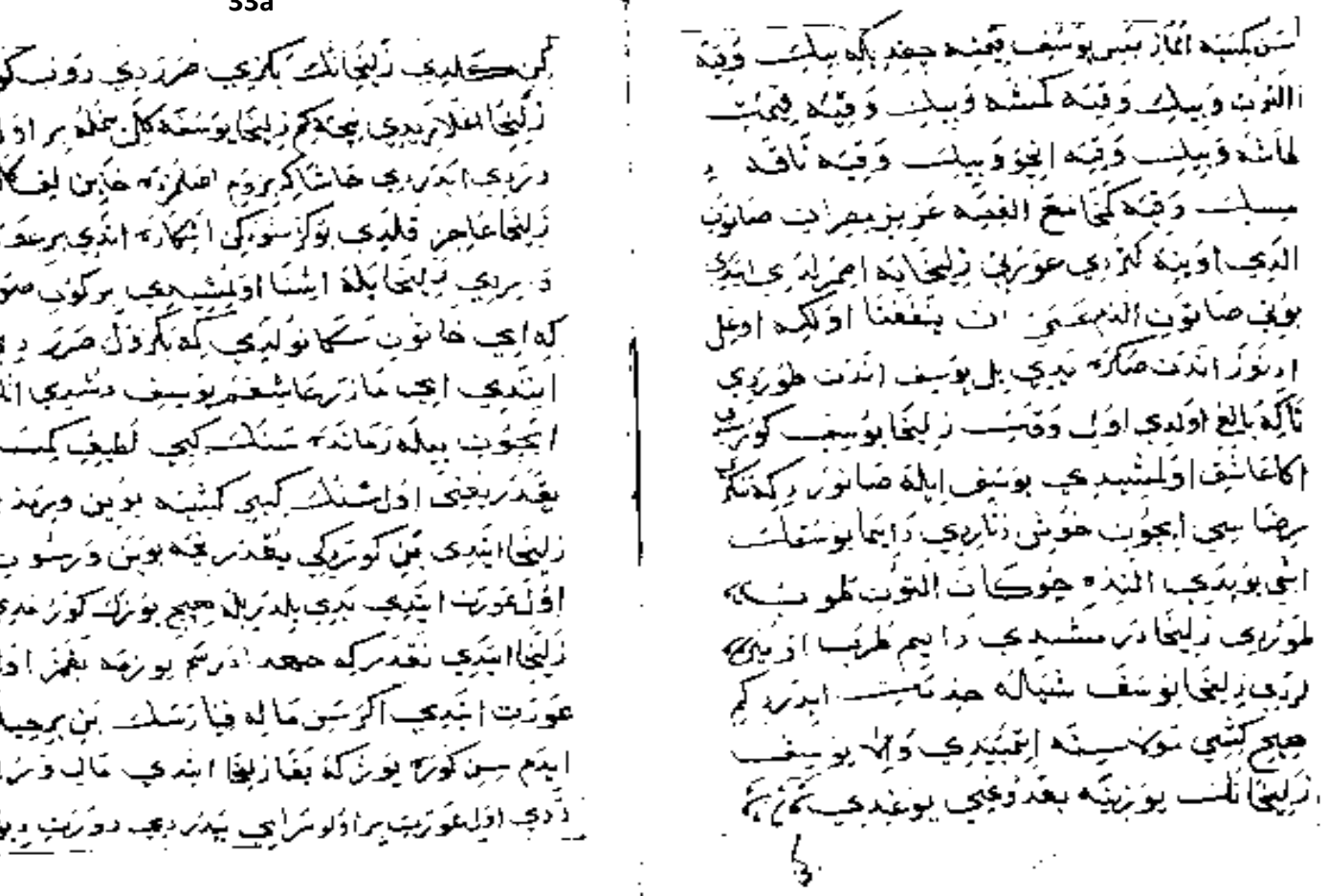
30b

31a

31b

32a

32b

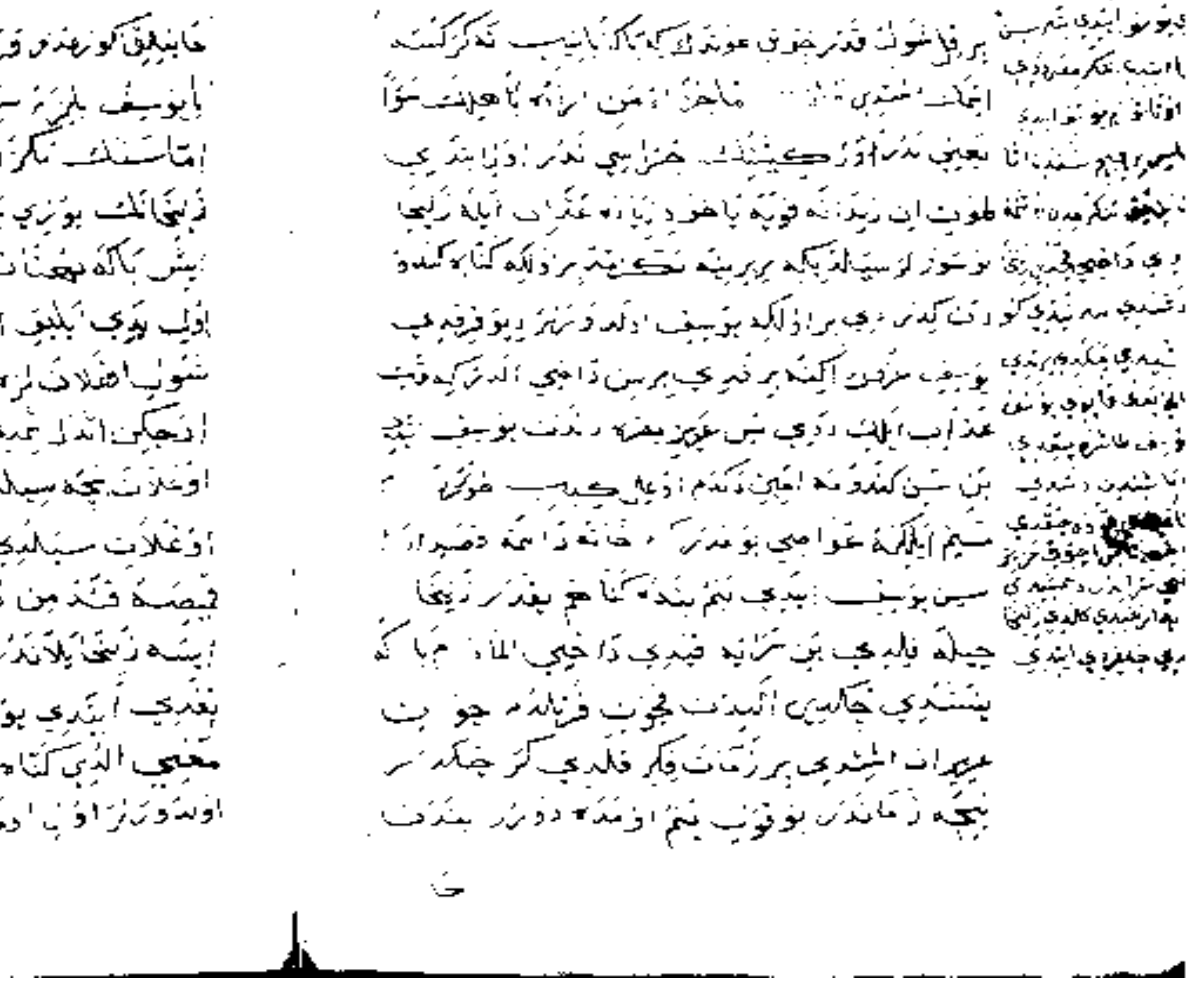
33a

33b

34a

34b

35a

35b

36a

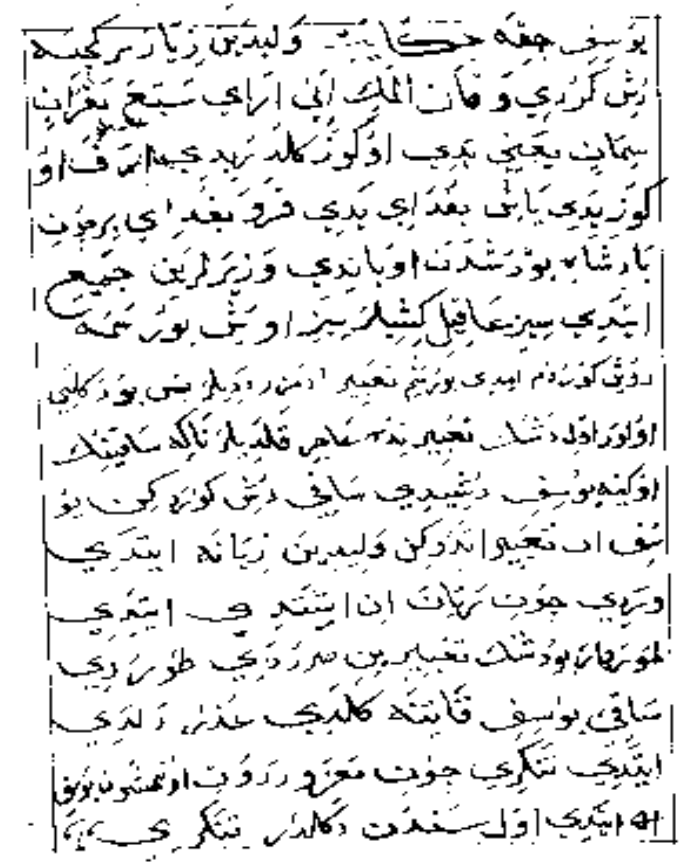
36b

37a

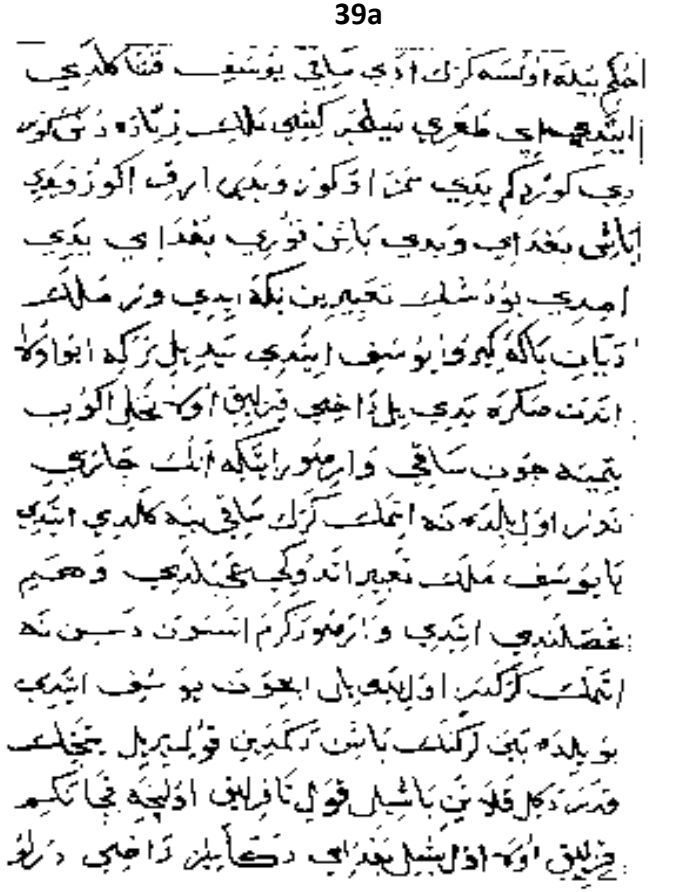
چنکه مومنه الصدقت کله سزدیل کله کرکه ایمان تاج
باشنده اسلام خلعت اکنده طاعت کربای بنده
صبادن نعلین ایاغنده اول اکه موکل فرشتهلر
ایدر لر العجبی بوکشیدن خلعت ربی صبانوک
خطاب ایشدیکه قول بوزینه سنه کرسون زلیخا یوسف
طوتن صو بدرهدن بن ایرو قلاردن قاچردم کتوردم
دیدی ایدی بنداخی مومنه خشم ایدوب شیطان
قهرندم شیطان دن قاچردم خاشایم کرمدکم و رکوم
خلعتلری بنه الم بالکه قیامت کونده عظمتله
ستیدن قورقم و برارم اکا کسلرم اندن زلیخا یوسف
زندان سیردیلر قالیلر ایشدیلر کمصدن برکوریی
قوردیلر یوسف اکلدیی اوزرنده اوتوردی و دخل
معه السجن الفتیان یوسف زندانه کردیلر یوسف
اکی یکیدی یلده کردیلر ولیدین التی یرینی
صافیدیی و بریی صله حتی جنبیدی

ایرا شلردن قرقماسنلر دیو مجرم کیجیسی
حق تعالی نور مضجعلری یه طاموی قیامت ورنو
لرین سرض اندیلر کی کمال عالم قرقیلر اول سوز فتنه
اول خرقیتلرا منه شفاعت ایلیه اول سورة تلریه
دن یوسف نورین کورلر الرجب اجین دیدیلر
هم جنات حق تعالی کنده و لطفندن مومنلره
الرو صنده کنده و قدرت نورین مومنه کسلره
جان اجین آیتیا اندن اول سورلر الغاق ایدوب
دا شدیلر ندن ورکه یوسف اله کلوره در زلیخا نورین
اشتدیی ایدین عجب ندمکه یوسفی کر لیم بس
زلیخانک شفقتی بصراغل هب دیدیلر بو زرکه
عزیز مصر یوسف زیدانه قیدیلر زندان کی کورکلره
سکنت تاج باشنده لباجه اکنده ایدی ایشوبد
طوتاری صبا یمنی زلیخا ایدی قورسون بن یوسف
زیدانه کرمدم بلاسب ایرقلردن قچردم بشارت

38b

39a

39b

40a

40b

41a

41b

42a

42b

43a

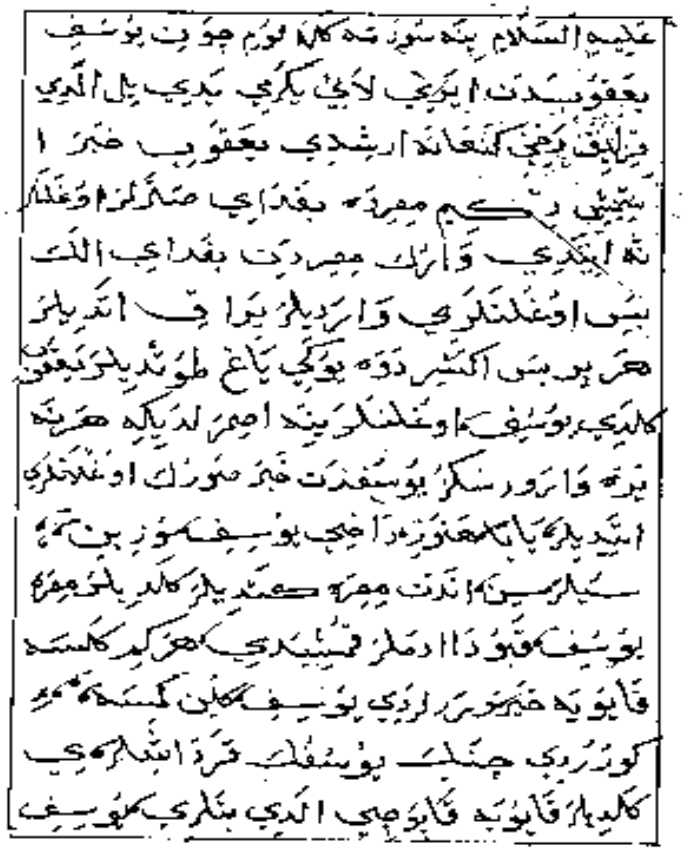
43b

44a

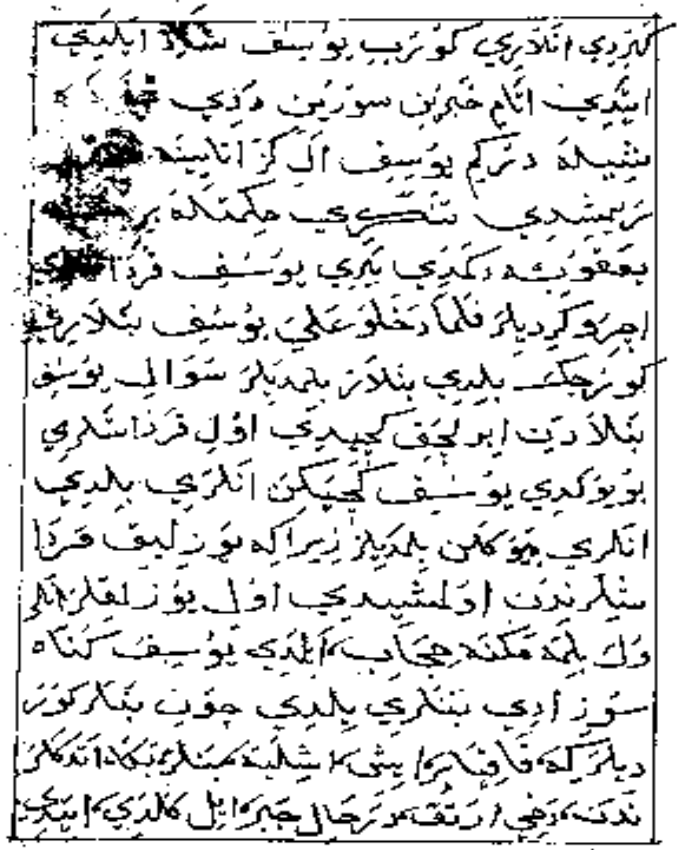
44b

45a

45b

46a

46b

يا يوسف اگر بنلر يوزنه تدبيرلرسه سن اشمه
بنلرگه برابر اولما يوسف ولديكه بنلرگه
يالبغالبت ورسم اينديي بنلر حاجتي
كتيرهلر اگر بلمسنلك وره ورمديي بنلرده
الاجين ارميلر يوزلريي قرا محرم قلالر
سنلك كرمك بلرميه بين قوري مقصود
لريي بنه كورلر بشارت حق تعالي بارت
تيامت كونده قاضي اوقف عاصيلريي كنا
ره لرصف تعالي ايده غمديي بنلريي كناهلريي
رحمت اومه كلديلر حضرتدن نوميد كتميوبلر
تا قاموغا لمرتبلرك كناهلريي عفو ادني بحم جو
مره لرينم قاتمده هيچ درجوب يوسف
بنلريي كوريي كه يول توزينه بلشمشلر وكيزوا
لشيلر صريكه تكيشيلر سيز قتدت كالمرين وكك
تيي شبر اينديلر كنعات البتده كلورلر ويعقوب

47a

پيغامبره اوغلانلريي يوزنه يوسف ايتديي
انا كورودر ميدر تنه اشدكدن ايتديلر انا ملاه
پيغامبر ده ايشي كوچ بلرز تنكريي عنا دنه مشغولدر
اول ميشدر يوسف ايتديي كه پيغامبر يغه كلديي
ايتديلر تنكريي قل لاريته يوسف ايتديي مبر يوم
تنكريي قلاريي د كلميدر يجوب يوقوم سوت
ايتديي ايتديلر حق تعالي اني كنعانه وريدي
هم اولوبلر رحمدي كون سن درسن يوسف صريكه
تيبتدن كورسنوز اولديي ايتديلر براوغلي واريي
يوسف اولوان فيي سوريي دنياي انكله كورلردي
وتكل اوغلانلريدن اني يلك سوريي بركون
اوغلاني ياوقلديي اول وقتي برداعما اولديي چوب
اني استيديي يغاني البنده اغلديي دنديي يوسف
ايتديي بركيشنك كه بنلك كيب حوب صورة
تلوا اوغلانلريي اولبر اوغلندن اوريي يوللنا

47b

48a

48b

49a

49b

50a

50b

51a

51b

52a

52b

53a

53b

54a

54b

55a

55b

الّتي كنّا فيها والعير الّتي دخلنا بها وانّا لصادقون
قال بل سوّلت لكم انفسكم امرا فصبر جميل عسى الله
ان يأتيني بهم جميعا انّه هو العليم الحكيم وتولّى
عنهم وقال يا اسفى على يوسف وابيضّت عيناه من الحزن
فهو كظيم قالوا تالله تفتؤ تذكر يوسف حتّى تكون حرضا
او تكون من الهالكين قال انّما اشكو بثّي وحزني الى الله
واعلم من الله ما لا تعلمون يا بنيّ اذهبوا فتحسّسوا من
يوسف واخيه ولا تيأسوا من روح الله انّه لا ييأس من روح
الله الّا القوم الكافرون فلمّا دخلوا عليه قالوا يا ايّها
العزيز مسّنا وأهلنا الضرّ وجئنا ببضاعة مزجاة فأوف لنا
الكيل وتصدّق علينا انّ الله يجزي المتصدّقين قال هل
علمتم ما فعلتم بيوسف واخيه اذ انتم جاهلون قالوا
أئنّك لأنت يوسف قال انا يوسف وهذا اخي قد من الله
علينا انّه من يتّق ويصبر فانّ الله لا يضيع اجر المحسنين
قالوا تالله لقد آثرك الله علينا وانّ كنّا لخاطئين قال
لا تثريب عليكم اليوم يغفر الله لكم وهو ارحم الراحمين
اذهبوا بقميصي هذا فألقوه على وجه ابي يأت بصيرا
وأتوني بأهلكم اجمعين ولمّا فصلت العير قال ابوهم
اني لأجد ريح يوسف لولا ان تفنّدون قالوا تالله انّك
لفي ضلالك القديم فلمّا ان جاء البشير القاه على وجهه
فارتدّ بصيرا قال الم اقل لكم اني اعلم من الله ما لا
تعلمون قالوا يا ابانا استغفر لنا ذنوبنا انّا كنّا خاطئين
قال سوف استغفر لكم ربّي انّه هو الغفور الرحيم فلمّا
دخلوا على يوسف آوى اليه ابويه وقال ادخلوا مصر ان
شاء الله آمنين ورفع ابويه على العرش وخرّوا له سجّدا
وقال يا ابت هذا تأويل رؤياي من قبل قد جعلها ربّي حقّا
وقد احسن بي اذ اخرجني من السجن وجاء بكم من البدو
من بعد ان نزغ الشيطان بيني وبين اخوتي انّ ربّي لطيف
لما يشاء انّه هو العليم الحكيم رب قد آتيتني من الملك
وعلّمتني من تأويل الاحاديث فاطر السموات والارض
انت وليّي في الدنيا والآخرة توفّني مسلما والحقني
بالصالحين ذلك من انباء الغيب نوحيه اليك وما كنت
لديهم اذ يلقون اقلامهم ايّهم يكفل مريم وما كنت
لديهم اذ يختصمون وما اكثر الناس ولو حرصت بمؤمنين
وما تسألهم عليه من اجر ان هو الّا ذكر للعالمين وكأيّن
من آية في السموات والارض يمرّون عليها وهم عنها
معرضون وما يؤمن اكثرهم بالله الّا وهم مشركون
افأمنوا ان تأتيهم غاشية من عذاب الله او تأتيهم
الساعة بغتة وهم لا يشعرون قل هذه سبيلي ادعو الى
الله على بصيرة انا ومن اتّبعني وسبحان الله وما انا من
المشركين وما ارسلنا من قبلك الّا رجالا نوحي اليهم من
اهل القرى افلم يسيروا في الارض فينظروا كيف كان
عاقبة الّذين من قبلهم ولدار الآخرة خير للّذين اتّقوا
افلا تعقلون حتّى اذا استيأس الرسل وظنّوا انّهم قد
كذبوا جاءهم نصرنا فنجّي من نشاء ولا يردّ بأسنا عن
القوم المجرمين لقد كان في قصصهم عبرة لاولي الالباب
ما كان حديثا يفترى ولكن تصديق الّذي بين يديه وتفصيل
كلّ شيء وهدى ورحمة لقوم يؤمنون

١٢٠

56a

١٢٢

الك تولّدين بحمدين ايّدي يهود احمّه سنه
صرديي كه يعقوب يوزك بورشدي ابن يامين دره بدن
خبر دره كلمشدركه يعقوب بحزني پس يل يوكن
ايجوب اغلدي نه وقتن كه قرنداشلرنك اولسه
وياصوصه سدبركزاه يل يوسف دره ارندن
كيمسه كن كيمسه دن ارتيه دك اغلاردي بركون جبرايل
كلدي ايدي يا يعقوب نيچيدك يوسف اكرسن
اغلار سرسن حق تعالى ايتدي دخي راحتلكدن
او لورسه اندن يغامبرلر دفترلرندن يوپارين سو
ال صورلرلر ابن يامين يوسفك سودك قرداشي
ايدي اوغورلين ادمك اكا بنجون وقتي جوب
انلجون كه ابن يامين دن يرندن دلر قرداشلري
ندن ايرو لاكندو قالا اول ابن يامين زيادك
يوقسه بشارت حق تعالى ايدرياموبين كناه
كمال ادب سكا دقدم ناكه ابليس سندن يوزندو

56b

57a

57b

او غلنه بنه بصره ارشدیلر بعقوب ایله الدی بنکری
یوسف قاینه کلدیلر ایندیلر ای سوی بزیر یوندره
رحمتدن اتامزه اندن مقصد دن وقر لقدن عاجز اولمش
بزه لطف ایله شول تنکم کتورك زینهار بغدای وصی
شول قدر اشرك درجه سیله من بزوك قلدرنه کورسه
الك قلعیندن ورایلوم اتامزه پارچه سوندوروم
بلدوك سوایون تنکری سیره ورسه شول قدر
یلور دیلر که یوسف بلدوك اسرکدی عالمی
اچنده ایندی وقت اولدیکه بلشلیه ورم دالا
قرداشلری قت قوقلردی کیمسه درکه یوسف
درکسی درکه اول دکلدر الکو یوسف السابدی
بزه هرالی له قرداشی برسی ایدر کورسکز ابرسیمی
بچه مرضع طمغر کیمیه قت اوزره او تورر دیمشلر
عتله بچه سوره یوسف کوردیکه بلشر اکی
قرقدیلر قال هل علمتم ما فعلتم بیوسف واخیه

58a

ان رضی بلور سزکه یوسف شندوکوزه قره اشنه شندوکوز
قالوا انك لانت یوسف قال انا یوسف وهذا اخی
قد من الله علینا انه من یتق ویصبر فان الله
لا یضیع اجر المحسنین بلدیلر سن یوسف
میسین اوت بن یوسفم قره اشمدر هوکه تنکری بلایه
صمدره یکمه اوشندر مباغا فیت عطاری یوه
تنکری بکسنك احسان ضایع ایتز یوسفك
قرداشلری ایدکوره سوزدیلر ایندیلر ارصف
تعالی سن بزدن بکلدیکاوقدر کناهمزه اقرارمزده
دوغرو امدیکه توبه ایدك کناهمزی عفو ایله قال لاتثر
یب علیکم الیوم یغفر الله لکم وهو ارحم الراحمین
یوسف ایدیکه سزی یکرك عفو اتمیکه تنکری
دخی نعکله صف تعالی قیامت کنده سوندره
ایده لر ای پدرم بادشاهمز صف کنارنه اندوك
ویکی اقرارمزدوغرو کناهکار ومذاکی عفو دن

58b

59a

59b

60a

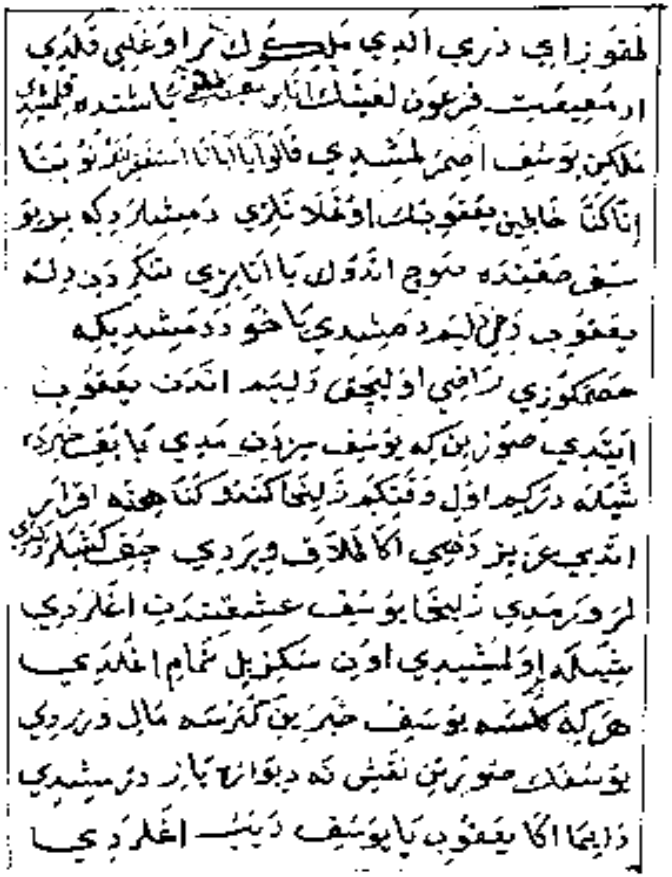
60b

61a

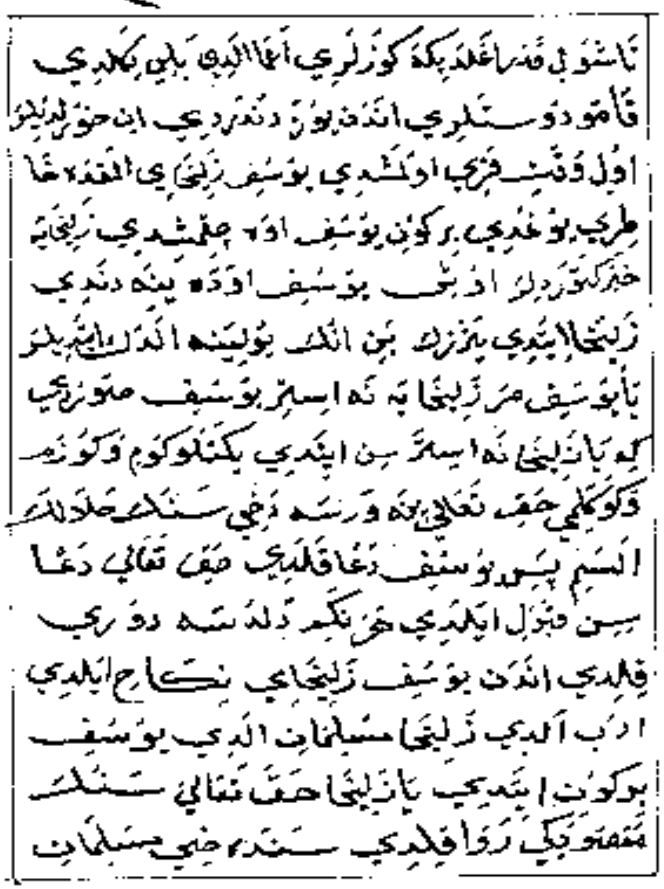
61b

62a

62b

63a

63b

اولیق کوکسن زلیخا یتدیی بلر مسکه معشوقی
نه دیده یوسف عاشق اول وا یوسف شاد اولدی
شریعتنده اوکرندیی یعقوب ضیاء تعالی زلیخا عشقن
یوسف ویردی زلیخا نماز طاعته مشغول اندی
یوسف عشقین اوندیی فجا انکم زلیخا ایتدیی
یا یوسف کوکلم لکی سنک کوکلک کوکلم دندرلک
یوسفلک اون سکزیل یلک اندی یوسف یدیی اوغلی
اندی بش ارکک اکی قز یعقوبدن صکره پیغامبر اولدی
یوسف سلطان لیق زمان معصیتک اندی الا
حکم حکومت یوسفلک اندی اول اوغلان یهودیی
پادشاه لیق تربیتی یلدی یوسفلک وحشی عمری
اجرا اردی الوم وقتنده ایتدیی رب قد اتیتنی من
الملک وعلمتنی من تاویل الاحادیث ایتدیی
الهی کاملک لک وبردک وحشی دیش علیمی اکرندک
توفنی مسلما والحقنی بالصالحین نا طرسوس بودنیاده

64a

سلاه مشلفیله الموزه امزیدن پیغامبر اولدیغی
ایله یوسف بوین ایکیون دوکیلمز فرع اشلریی
اشتدیلر اندی بنه سلطان لر یله حشر اولیسه ریی
دمشلر دیی یوسف بوین ایلدوب دیی کیه
الهی بنی پیغامبر لرله قیرردی وهمدیوسف اشمشدیی
کیه ابراهیم اولنه مسلم درلر نتکیم بیور رحیفا
مسلما یوندن مقصود ابراهیم دین ایتدیی الهی
بنی ابراهیم اصلیندن قیردیان اصلیندن قوبه
مه یوسف اردیجه فرع اشلریی بریرا اردیجه پیغا
مبر لر اولدیلر تا موسی زمانینه دکین اندن صکره
اون اکی بلک اولیلر تا فرعون زمانینه دکین چو
نکه فرعون زمانیده اولدیی بنی اسرائیل قومن مسخر یه
دنتلر دیی یوسف یردم قولن درفرع اشلریی
یردم یمتلر دمزله بیدیلر درلر دیی فصله
موسی علیه السلام چیقیی فرعون لعین پادشاه

64b

65a

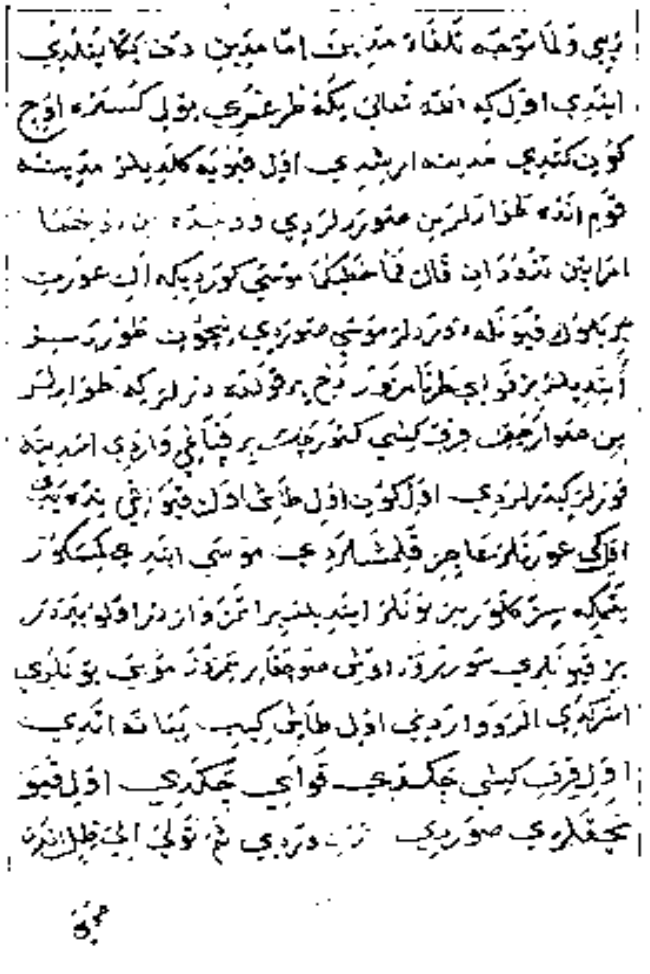
65b

66a

66b

67a

67b

68a

68b

ایتدی قال لا تخف نجوت من القوم الظالمین اندن شعیب
ایتدی یا موسی ظالملر ایتدک قورقدوق انلر مدینده حکم
اندن لرا اندی شعیب بزدی اوکنه طعام کتوردیلر یدی
قالت احدهما یا ابت استاجره ان خیر من استاجرت
القوی الامین شعیب برقزی ایتدی یا بابا انو
لاکه اولکیی مزیدر هم بزوم دخی کسدن یعدر قیوتر کشوت
هم دخی امانتدار کی امین کشدر شعیب ایتدی
قوزن شعیب موسی یه مروکم تمار قلمیسن ایتمیه
یلورم اصلم بنم بلدوجن قلورم قال انی ارید
ان انکحک احدی ابنتی هاتین علی ان تاجرنی
ثمانی حجج شعیب ایتدی بن درمسک فرایرمک
یوت سکاورم موسی ایتدی بنم سکا دکم یوقدر تورسم
شعیب ایتدی سکا یل قیوتوم کوت هوجه یل تمام اولز
سن وری موسی مراضی سکا یل قیوتن حکمدی برقزین
اندن اولی الدی بر زمان تصکره موسی ایتدی من

69a

قوم کورم کادی کیدرین دیدی شعیب ایتدی یوبل
قوبوندن باری افکوده بی قره دغنک قرویی سندک
اولسون حیف نابی حکمیله اول قیوتن قورلدی یا طاق
کوده بی قره اولله هوجه کنجی یل اولدی شعیب ایتدی
یوبل هوجه قوری دغنا باغی قره کوده سی افی حلب سنر
اول یوجه دیدی اول یل بنه اولیله الدی شعیب
یلدیکه انکله تنکری عنایت قارز رحمتیله اول اک
یل دخی تمام الدی موسی مرکب الدی مدت یوزیله
قیوتن وردی موسی کورت صغرایی الدی اوغلانلرن
یلدیمدن بکاروانله الدی درت کوزن کندی نکاه یوزت
یل الدی کوک کورلدی الدرم شاقدی قیوتن لها عذابی
موجب یوبل ایدی عورت انکا دیدی قیوتن کوتر
کیتله بغ بن دخی کلوغوز چلب دکت یتندن موجب
دخی دیدی جلما غم قوم دارجهم اوده بغم کوسه کم او
یل کیچه صوق الدی عورتنک دخی اغریدی

69b

70a

70b

١٥٩

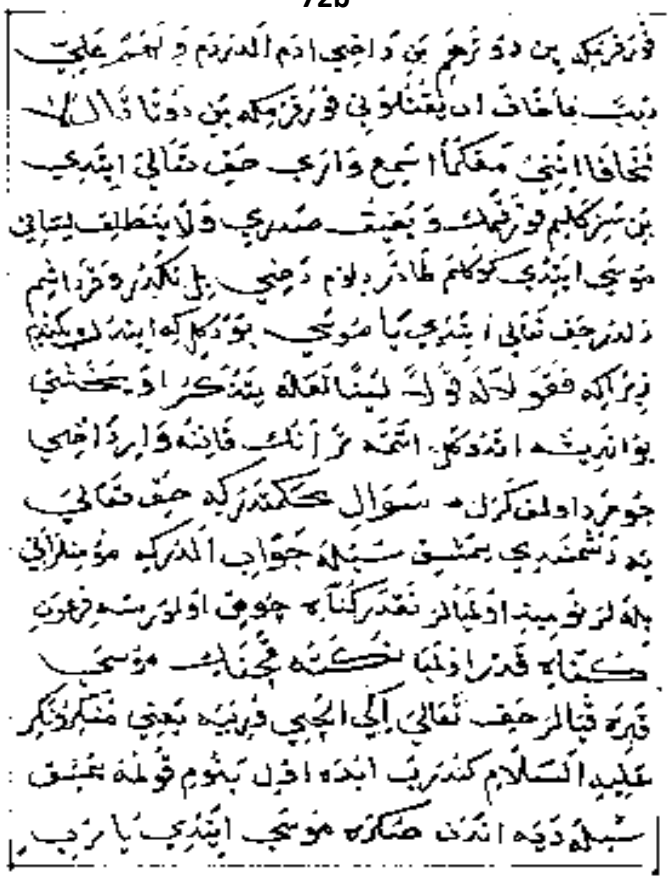
71a

١٦٠

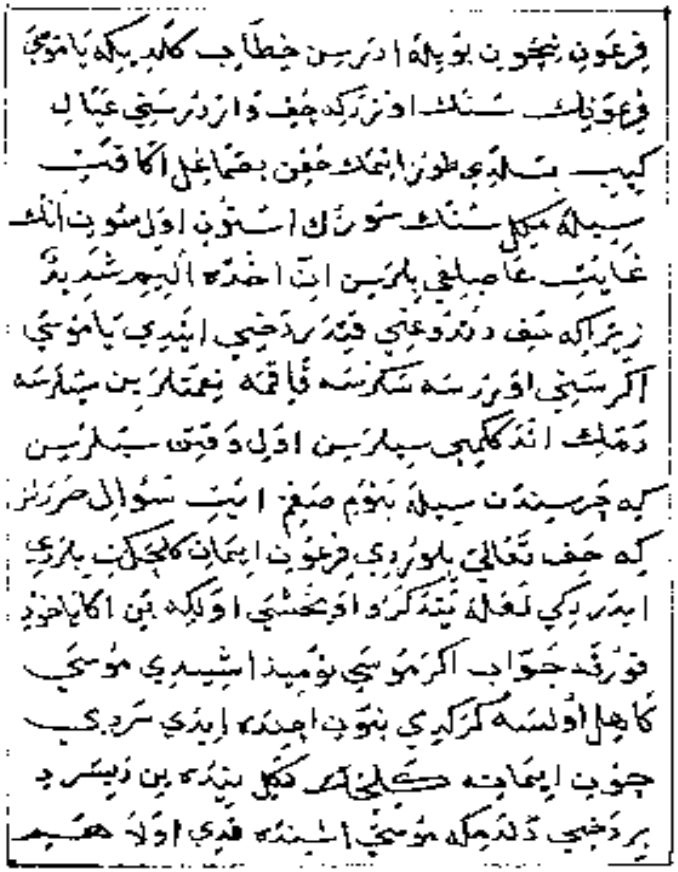
71b

72a

72b

73a

73b

74a

74b

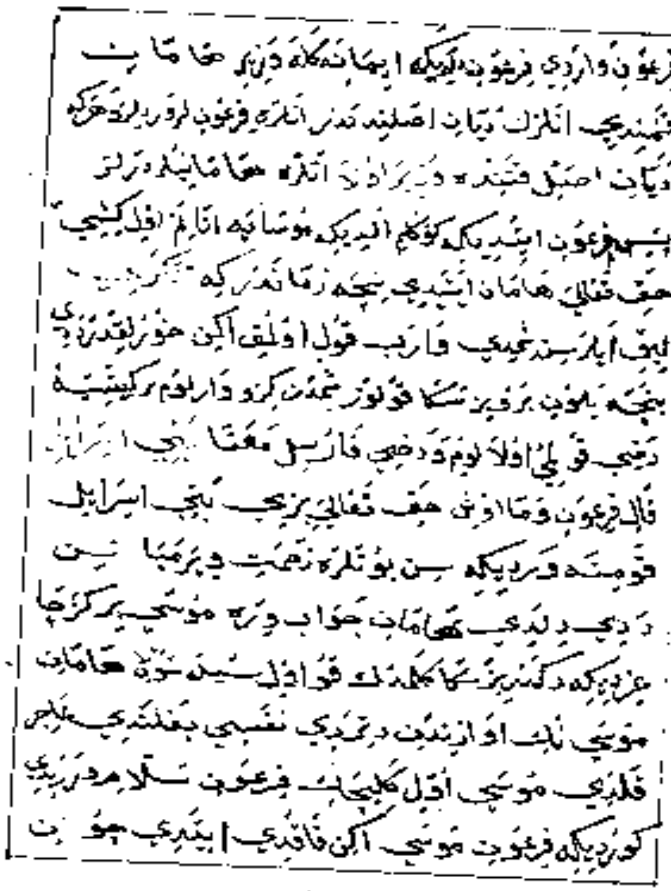
سینه عقل باشنده کلدیلر ایندی قاندی قومندن اوغلانلرك
موسی ایتدیلر تکلیف اما شنده دراما حق تعالی بکا یتغام
لیق فردی فرعون ایده دیلر وسبنی کما ره وزیر بولیلر
وارلوم فرعون دیسنه دموت اراوم تعاردن انا نخاف
ان یفرط علینا اوات یطغی اوقتی موسی یاله تعاردن
قورقیلر تعالی ایتدی قال لا تخافا انی معکما اسمع
وارلیلر حق تعالی ایتدی قورقمك بن سیزله بیرلکده
یرنکم سیزه دیلم ان قلیلر چون هارون ایکسنه دیلر
حکایتن ایدوردی هارون رکلدیکی چون پس
مصردن چیقمغه یکا عزم ایدیلر چون شهره ارسیدیلر
هارون ایتدیلر کل اوه وارلوم طوتلرومز دکشی
دوره لوم وحشم قومی قبیله کورلوم صنکره فرعون
قاتنه وارور موسی ایتدی بن تنکریلر بیروغنه
کاهل اولمازین اول تنکریلر بیروغن طوتلوم اندن
اوه وارلوم یاخود سن وارین صنکره وارم دیلر

پس

75a

پس اول تنکر درس ضعیف قوبسنلر برمکس دافی
یراد سین وانلر یرقین ورمدسن ودخی خوف
تعالی ایتدیلر انت فرعون اول اندوکی کتاوره
توبه سوبن دریوزیل عمرویردم بابلنی اعزه
شمدیلر حوزه سیلیلر تنکرین دمکلر نه فایده
سن وارورا مدی کلیکا ایمان کتوردی عزکیلر مالکی
دخی زیاده اذیه سنکا ادیمافدن ورو چون فرعون
بوسوزلری اشتدیلر ایتدیلر کرچکسن سندن تنکری
کلك کجسی بزاشدی سنکا بونلك کیب محتلم کزدك
امدی بکن بکا محلت ورسندخی قومك اچنه
وارسنی کورسنلرین دخی وزیرلرمله دانشین
ادنه قوملك سکا ایمان کترین موسی چون ایدا ایتدیلر
دردی اولرینه کلدیکی بنی اسرایل قومی موسی
کوریلر شاذ الدیلر لر اول بچکه یدیلر اچر یلسز
چنلیك ارتنه الدیلر موسی طوردی فرعونه

75b

76a

76b

77a

77b

78a

78b

79a

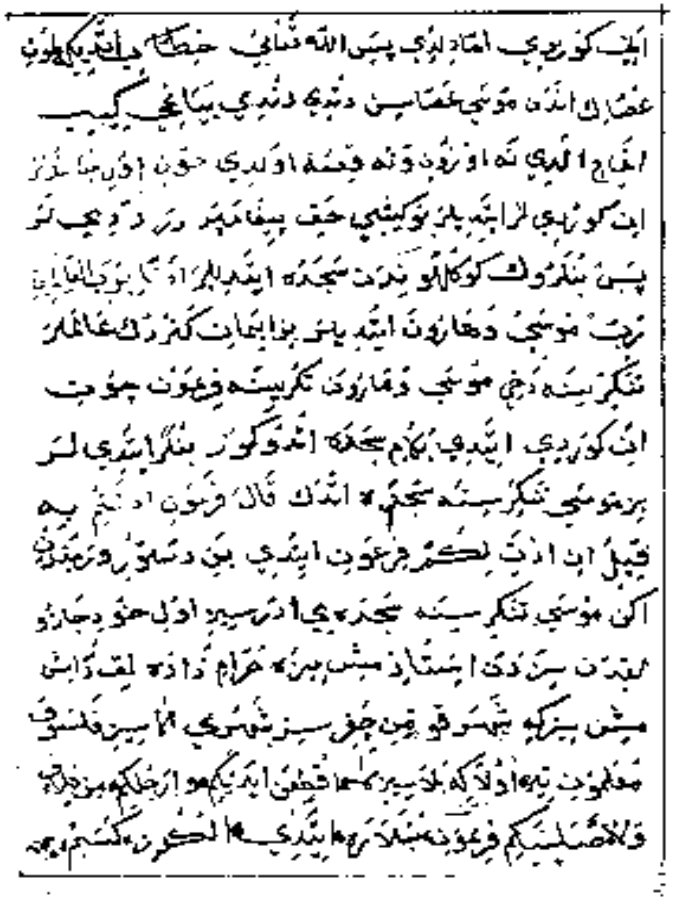
79b

سجده اوزره يخوب اغاچ اتمكيا سين اندن جاروب لر
صحرايه چقديلر موسى دخى هارون ايله چقديلر
موسى دخى هارون ايله چقديلر اللرنده بوغداجوب
جاروبلرى اوب كورديلر عجبا نه ايتديلر
بودم برسنى يكارلر موسى اول جادوگره ايتدى سزبكا
معارض اولوب شبهه اديرسز يارى كلسه موسى شكر
يسينه اتانلر ايمان كتورلر بن حق پيغامبرين دوكل
جادوگرلرايتديلر سوروب وقتا دكل جادوگرلكى اولجاغدر
اول سحرى براغورسن يقسا بزدم براوغلوم قال بل انتم
ملقون فالقوا اجبالهم موسى ايتدى اول سز براغك
بركزدن اول اندكلرى جادوگرلغلرى برقدياسه بحبال الهم
وعصيهم يخيل اليه جنكه كوزلرى دقندى وقوه
حركت كلديلر اول عصالرك اژدرلرى دكندى خلق
صندكه بوزر اغاج اچنده زيوه اردى بلديلر لكن
قاوجسن في نفسه چوب موسى اژدر كورديلر فرعون

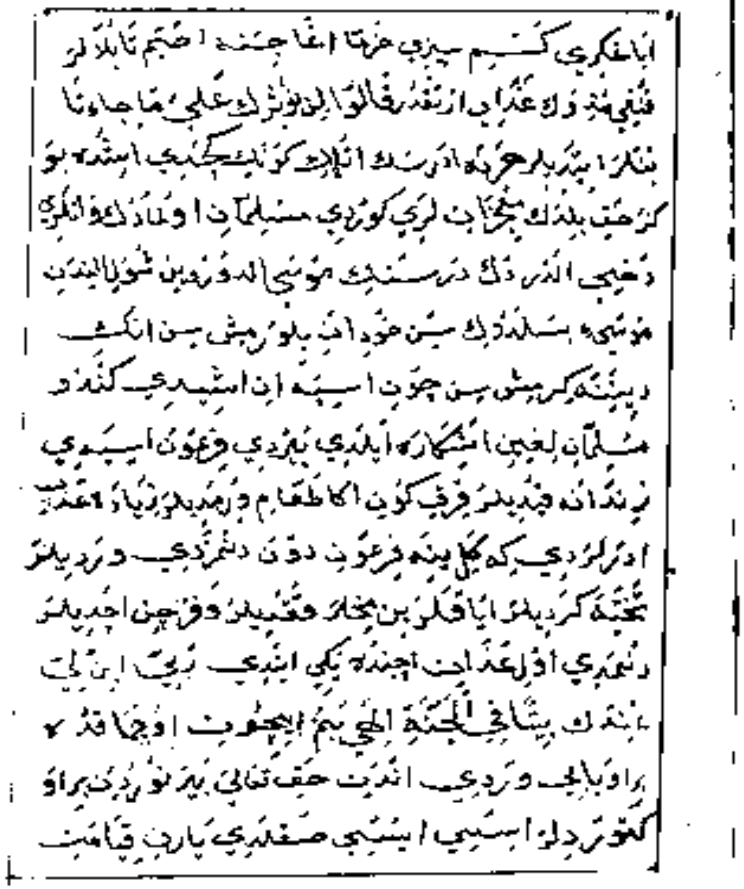
80a

فلننه انديشه دشديلر سوال صورلركه موسى پيغامبر
ايدى يخوب فرعونى جادوگر لقدن جواب موسى وفرعونى
بوديلر كم بنى اسرائيل قوم اوزرلرنده داخى الهلكيلر
كوزوكلرى بوغدى اول جادوگرلغى كوزلرى اتانمشلردى
فرعون زن دخسارلرينو اكيجوب قرقدى ما اتيتنا
اسحر من الصادقين حق تعالى ايتدى يا موسى فرعونك
بنلرده تركيسى وار الق ما في يمينك تلقف ما صنعوا
يا موسى صباغ الكندوكى برق تاكه بوردن بنلرك اندكلرى
جادوگرلغلرى يوتسون بس موسى بسم الله الرحمن الرحيم
ردى عصاسنى برقدى اژدرجق اولدى وكل ايلدكلرى
جادوگرلغلرى هپسى يوتدى بنكم بركسنى برلقمه يوتمز
كيب اغزندن دورت پاينه اوده چقارديجق اندن
فرعون جرسينه قرشو يورديجك تغه قصد ايلدى اول
جريجك اندكورنجه قچمغه اول كون يوزيدن اوم اقيده
هلاك اولدى يوزين فرعون زن يكا طوتديجى جون فرعون

80b

81a

81b

كوين الله قده اب وربيبي حضرت رسالتپناه محمدي مصطفى يه
وريسلر اندن فرعون فاقد دخيندن قبطيلره بيرديكه دنده
بولونركن بني اسرايل قومن استيوردوك اندن نصكره حرقده
بولنسلر ذكر اولردي اشندوكده زيادة زحمت اولردي
دي ايماموسايه كليب قبطيلردن شكايت اولردي
موسى ايدردي موسى ايدردي صبر اولك دردي بيدي
يل تمام فرعون ايدي جاره ادمدي بني اسرايل قوم عاجز
قالوب كليدلر موسى يه ايتديلر بزه صدف كيه سن كلمدك
بزه صدر احت اولا دكلدنه دن سن كليجي يه قدر عذابمز
زخي ارتق الدي ايدي سنكر يه دعا يله بزلره عذاب
وريسون بزي بزلردن شريدن ايدن اولاقوم موسى
ايتدي كل تنكريه دن بني حق تعالى بني اسرايل قوكيه
جبرايل كليدي ايتدي حق تعالى اوبش عذاب وديدي فرعونه
قوميله موسى اب بني اسرايل قومنه ويرجكسين شايد
الديلر اول يكادن حامان فرعون فاتنه كليب ايتدي

82a

مسادة وبني اسرايل قومنه اوچكمدك اوده كلدلر اكر بزلردن
قورتاوب انلر بزجب وبونلر بزي خوار اولر كايت بنده بن
اوغلانلرين اولدرلوم وقيزلرين ايسيرا قلوم وانا نوهسرفا
جرئت وخي بونلري قسم اوجي الايم قال لقومه
استعينوا بالله واصبروا موسى ايتدي يا قوم يارديم
تنكر دندن سن صبر اولك بني اسرايل قوم ايتدي
يا موسى بزوم سندن اكدنكه بلا مذ زياده وكلي
وزياده انجو درلرده صبرومتد وخي قلمدي پس
واردي دعا قلدي فرعون ايتدي عذاب كليجك وقتي
اولدي وقالوا مهما تاتنا به من اية لتسحرنا
يا موسى بن يكم ايشارسن جادو لغله اشلرسن بزسكا
ايمان كتورمدوزنا ارسلنا عليهم الطوفان بس حق
تعالى بونلره طوفان ويريب بر اذينه ارتسنده بر
اذينه ارتمه سينه دكن يغمور يغدي تاكه مقرشمري
كولك ماتنجي اولدي اولري خراب اولوب بغدي

82b

83a

83b

84a

84b

85a

85b

86a

86b

87a

87b

88a

88b

89a

89b

ایندیکی وارلیق ملکلر کورمه ایدلر که اندن وجود بولمیه
هیچ قوم یوقدر بزدن اکه تنکری یولمیله بالذات
بنی اسرائیل سزده تنکری وردیکی کالک ایمانلر کتوردیلر
تنکری سزه بلک بوق درلو کوزلر یزدی وردی حق
هلاک ایدرسز دیو اول کلنلر قرقدیلر بولدن یانه
بنی اسرائیل قوم اول کلن کیشیلردن قورقدیلر بولارین
کورمدیلر بو یانه ایندیلر بو ضعیف بولدیلر
ایکی قولاری موسی نبی متعلق دیکی بدرلکلری
انلارده اولدیغی قدره اول یولده کیدیلوم دیدیلر بزجون
اندن اتروکلیک ایتمک ادلوم عمالقه وارمیالوم
صاغ سلامت بنه دنلوم اکر موسی یالغز وارسه
اول شکر سیله عمالقی هلاک ایدر لر پس یولیتعالی
کلدیلر ایندیلر یا موسی پس وایزاندن وارمنوز
دیدیلر اول یازیده فلدیلر پس حق تعالی
یولارکی اول یازیده قرق یل سرکردان ایلدی

خبرده

90a

خبرده شبلهلر کمعالیق بیت المقدسی المشیدی حق
تعالی بیوریدی بنی اسرائیل کم وارلیق الیق اندن
بیت المقدسی الیک اول بیغامبر لریله یکی جنکه
اول قوم کلیک بیت المقدسی وارلوم تنکری سوزی
اندهٔ وردیکی اکر دورمازسکوز سیزده زیادتی دیدیلر
ایندیکی لوتا موسی ان فیها قوما جبارین بو وامازوز
انلر یکلر درقوتلو لردر یز انلردکلیه جنتلهاز دیدیلر
رجلان من الذین یخافون بنی اسرائیل اچنده ایکی
کیشی وارلر تنکریدن غایت قورقلردیکی
اول ایکیسه حق تعالی منت ایدرسوز اول
ایکی ایندیکی لوکلیک سزه وارلوم تنکری یاصی نلوم
ایکی کیشی نیسه بریدی یوشع بن نون وکالب
قالوت یعالوت اغلانلر ندن ایدیامین اوغلریدی
ایدیکی کیرو قلدیلر ایندیلر یا موسی بزاندهٔ
وارمازیز هان سن سوزیکی اندن یونده

90b

91a

91b

92a

92b

93a

93b

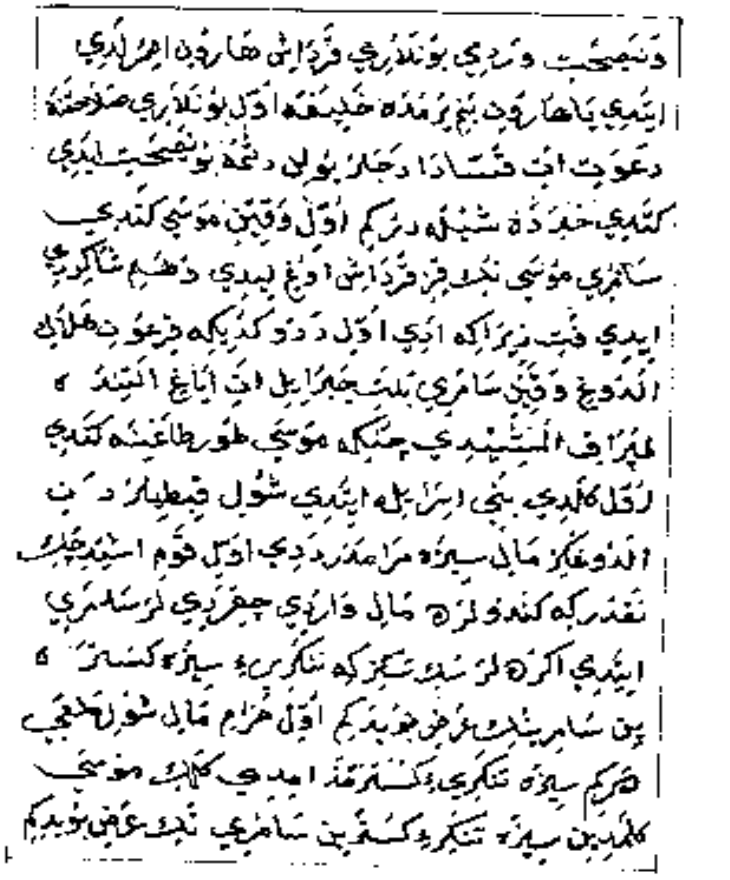
94a

٧٠٨

94b

95a

95b

96a

96b

بن یاورم که بوکلدوی موسایه کسه مدیرا که موسی
جیبنه وکیدر لدل قوم انداوی هذا الحکم
واله موسی اول قومك عقلاری انجا قیدیجی
اکبر اول تنکری یمسیدیجی بونلرده سیله یدی
برطاعت بیورایدی برامذ اشیدن منع اد
اوی الا برجع ایتیم قوله جیج سیله یدی هما بن
اوکوزکیب ملدی هارون اذکورب زیاد
عقتلندی اکن یوش کیشه دی اول الجی یحف
بلمیه قوم که براعوبه طیمه یلر یوسف یسقامیش
وابن یامین واغلانلر ندن اوی بونلره ایتدیجی
براعو تنکر بخابرامذ اکا طیمه یك اول هارون سوزین
اسلمدیلر قالوا ابن نشرح علیه عاکفین ایتدیلر
ایشبو رسمه اولسارده یا موسی کلنجیا اکر اول لب
دریسه طیماور طیمك دریسه طیما دریلیس هارونه
بونلردك بواشیئه عاجز قلدی اول الجی بولیك

ایتمك

97a

ایمان هارون برله قالدی حکایت موسی پیغامبر
علیه السلام مناجات اوزکن حق تعالی محمد امین
اکلدی موسی اینمدی الهی بن امتوم دخی ایوامتدر
قال فتنتاقومك حق تعالی اینمدی یا موسی بیلدی
سنك امتك دندن وندیدر اذ الواح بن کده جمیع
سامری بونلری ازدردی چون موسی جانب
استیدی عصالندی یدی حمر بندن دسور یشکی
طوردی اوه قومنه کلدیلر کورکه ازمنی لسلط
برینه طیلر لر موسی علیه السلام غضبی ارتدی
الیندکه توریلر تختلری وارلری کتوره یدی
یره اورمی ایتدی برتخی کوکه جقدی اوزینه
وکندی اندن محمد المصطفی یك صلوات الله علیه
نیست صف چیرمی شرر لویدی انلری دخی
یره اورمی ایتدی ان عصای الا فتنتك تضل
بها من تشاء کم وتهدی الهی یورکل سنك فتنتك

97b

كم دلن يسلك ازدن دسلك وكم دلن سمك اكى بنى دائند
يزه بى اجبه الدن موسى يوكر سدى هارون بنى ساجنه
يابشدى چكدى بوزن يزه اوزرى ايلدى سن بونلارك
ارا سنده دكلميسدك كه بونلاردن زيادة سن بونلارك
ارا سنده دن بخون چغدك كندوك اول كيشيلر كه
سنوكله يدالوب بن ديدكم يره بخون ايلمدو بك
دندى موسى اول قومه ايلدى بخون براغو نيه
طيبه دكوزكا قرا اولدوكوزين ورمكه سيزه اولوبين
كلدم الهكز طرفندن بكم وعدا حسنا حق تعالى
سز وكله وعده ايلمدى اندن بخون بوزدندكوز
بونلارا ايلديكز ازدن يم اذ يحل عليكم انكبخو ت
نكه سن قولى ازنه دوك يزه خى قولمدن دندى
موسى ايلدى زلر سزكه تنكرى خشم سيزه
ازا بوسوزى بونلاره ملامت اولسون دندى
ذاحت انتم موعدى يعنى بوم قولمدن بوزدندكوزى

98a

بونلار ايلديلر بوم خير مز بوغدى بودكل اول ما ل
اوچندن اولدى وهم مز خى سامرى بزى الدادى
موسى دندى هارون ايلدى ما احلفنا موعدك
بندنفكره بونلارك خلبغه لق اتدكى تنكرى بزوغن بونلارك
دركى قال يابن ام لا تاخذ بلحيتى ولا برا سى انى خشيت
خى تقول فرقت بين بنى اسرائيل اچندن كيمدم سندن
فرقه مكله ايده سن بنى اسرائيل ارا سنده ايره ليمز
برقدم بزسوزى صغلا مدك قال يابن ام ان القوم
استضعفونى انى قرداشم بونلار بنى ضعيف طوتديلر
بونلار اكى جوغدى يكه مده وم بنى الدرمك اليه يلر
بنم دشمنلر وبنى يكه شاد اولدرمه وبنا نيه فاقرسن
دبنى بونلارك فتنده طاشلامه دن ايلمه پسندرمن موسى
دندى كوكلنى يمشدى قال رب اغفرلى ولاخى ايچى
بنى داخلى قرداشم دخى بزبغا دوب اغلنب هارونى
چكدى ايلدى ايچ قرنداشم هركم بونلاغو يه تنكرى

٧١٦

98b

٧١٧

99a

ارديي چون بني اسرايل ابن كوريلر ايتدم يلر يا موسي
ايراندن بيزار اولدق وتوبه ايتدوك دعا قيل توبه مز قبول
اولسون پس موسي دعا قلدي جبرايل كلديي ايتدي يا موسي
بونلارك توبه سين قبول اندوكم خوبي وقتين او لاكم بارايتمز
اوزالرين وهارون دخي واول ايكي بوجيت بلايك قوم
قبيحلرين دن تسليم بونلارك بونلارين اوزره سيز دخي
بشلارين درلرينه قيا سه هركيم بوكه بوقا درمز سه قبول
اتمزين ديي راضي اولميز ايتديلر بو دنيه دعا
بمز ايراولا سكز موزدن خشنود اولا پس موسي بيورديي
ملشرع چقديلر قبليه قرشو اوتوردي بشلارين درلرينه
اوردي موسي وهارون قوملريي له ارته دبه تا كنندو
دكين قبليه لريي اكلرين ديه بو بشلارين اوردي لر واول قوم
قورقا ديي عاجز قلدي لر بني اسرايل علماريي اغلشديلر
زاره قلدي لر بو زلرين يزه اوردي لر شمعشون انا عنكم
بقديي موتكم اندن جبرايل كلديي ايشديه يا موسي انكو بجلك

بو نلاردن حفه قطي راضي اولدجه بو نلاردن خفه جبرايل
كلديي ايشديه يقين بيلدكيشي اولمشدر ديي جبكلدي يقرا
شيله دركم بني اسرايل ده بركيشي واريدي اكا عام بن ياخيل در
لرديي مايل اكين جوغنيي اما اوغلي قيزي يوغنيي
اوقزي داشنلش اوغلاري واريدي اندن اول لسنه منتظر او
لمشلر ديي نوفين اولمز ميراسين الاوز ديديلر اول
كيشي اولمز قصد ايتديلركه الدوره لريني انك درمان
الدركيچر قصد ايله الدوره وز تاكاه بركون بولديلر الدر
ديلر واما ه ين الزبين الك كوزيك ارسنه برقديلر اندن
كليب بركونيعه قومنه ايتديلركوبكره ه انامه قرداش
الدركوز كدوكوز قان بها وريلسه اول كوچي قومه اردبكر
بركوني قومنه دخي يا شيديلر ايت ديلر اول كيشي الدركوز
دديلر اكي كوزيك قوچي برديه دشديلر اراليه جبرايل دشدي
سزديلر موسي قاشنه كليلر ايتديلر يا موسي دعا قيل تكري كاعان
درسون اول كيشي هكم الله ديي معين السون پس موسي دعا قلدي جبرايل

100b

101a

101b

واكا ايندكي سن ايشديب كيمه صايت درسدك بن
اكا صتار بن دكل طهر ديب بكديب بنه اول كيشي قاينه
كلديب ايشديب سن كمه درسك اكا صتار بن دي اول
كيشي ايندي موسي بيغامبردن ارتق كيشيه صمئيل دنجي
شول سوز طلبه صغيلي كه درسن طاوالمزن دي لر ديب
اول كيشي غيب اولدي يكيت اوكوزي بنه اول زينه كلدي
پس اوكوزي موسي غيرديب استديلر بولمديلر عاجز قلي
ديلر طوردي لر موسي قاتنه وردي لر ايتديلر قالوادع
لنا ربك يبين لنا ما هي موسي دعا قلدي تحقيق
دعا اكوزي كرك بيان اشسون قالبانه يقول انها
بقرة صفراء فاقع موسي ايتديب حق تعالي بيورديي
كه بر صاري اوكوز كوريب كيشي سوزين اوتغا بقرة انا فرين
قالوادع لنا ربك يبين لنا ايتديلر يا موسي دعا قل
اوكزيب تنكري معنين اشسون بزات بلمزوزره
اميدزكه دغري بولدا ره در انا لبقره تشابه علينا

102a

وانا ان شاء الله لمهتدون موسي ايتديي براوكوزنه
ارق وته سمن وذ يكمسنلك بنه وكي وريوبن اشسنمدك
قالوالان جيئت بالحق فذبحوها وما كادوا يفعلون
بوسزي حق بلديلر دعا يي اولما ديلر اول اوكوزي ايتديلر
اول يكيت ده بلديلر والحاصل اكي درلي طلوا الدونه
صتدي لديلر بوغزلديلر برپاره ايتلة اول اون كيشي
اورديلر اول الوتنكري امرلة سيلديي ايتدي
بني قرا ايشما وغدانكري الدردي بوحالي بني اسرايل
معلوم ايتدي پس پيغامبرعليه السلام بيرديي تيلر
تنكري امري بيشه ويته كوريلدي واذ قتلتم نفسا فا
دارأتم فيها والله مخرج ما كنتم تكتمون ديلدوكوزين
ركل كزلوري اشكاره ادجي دي اجي بوشنه مشهور
رواية بغالز دايم چكرلر موسي پيغامبر حق تعالي فرعون
زحمتندن قورقدي بوكزقاردن زحمتنه اوغرديي
قصده قارون قارون موسي نكث قرقرديغ اوغلي

102b

103a

103b

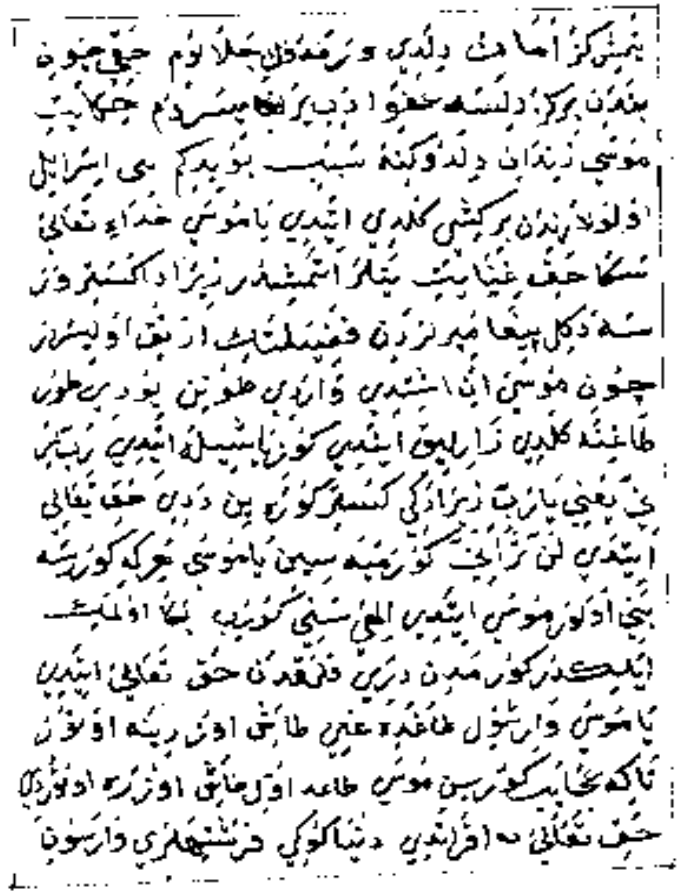
يا بني اسرايل قارون بكا بولرالتون ورزق موسا يه بغي
ايلدي انكله چون موسي اشيدي قاتدي حقيقا
كه اول جبرايل كلدي ايشيدي يا موسي بزي سنده امركه
بنجه دلرسك اشله چون موسي انيا اشتدي قومن
قوشدي دوردي قارون قاتنه كلدي ايشيدي اي قارون
اوتنجي سين بنجه بركاتين ودينده الدن معلق كلدي
توبه ايله دركاه ذي قارون ايتدي نه ركاه ورزقم
نه شكا انا نوي موسي ايتدي يا بزطوت قارون تخي تلك
دوريل ايلغ بزه بتدي قارون قاتدي بنه چاغردي
ديكه يا بزدون قارون درينه دكن دتدي بغرلو زعفه
بشلدي موسي ايتدي يا بزطوت قارون ايتدي يا
موسي توبه اتدم موسي تك كوكل بمشيمشدي ديراكه
قارونك جفاسندن جانمه كلمشدي وانلم فيها
ابتغ الله الدنيا والاخرة يعني موسي ايتدي بخون ديدي
دتدك تكري اوشدوه تكري ورزكن اغرمت

اوتني

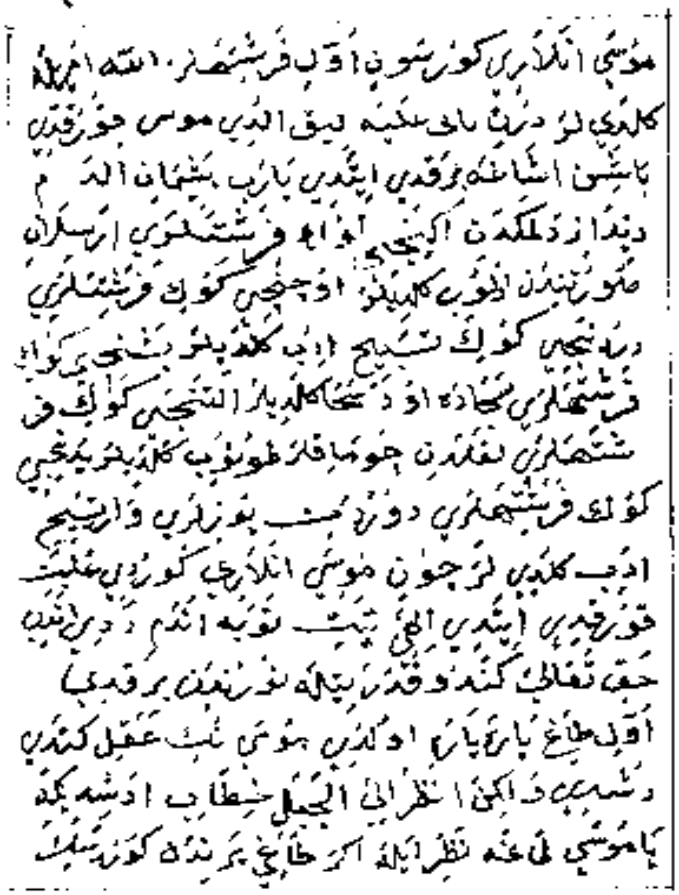
104a

اوتني اتمدك حق سكا ايلدي سن فساد اتمكدن
سكا تكري برانعامي اوتورلر تومان بكا شكري
ورمدي بن كندوم قزنم قرح سني قومه اوردم قارون
تربيله برتون طشه چغردي بني اسرايل قوم كوريب ايدر
لردي كاشكي بزدم دخي نعمتلر ومد قارون كبي
اولا يدي درلردي چندك يرتيدوجي كوريدي شكرك
مالن بوقدر يخسا بزي دخي برتا بريدي دديلر
فخسفنا به الارض پس حق تعالى محمد صلوة الرحمن
خبرد ردكه قارون مالياله برده يتدرق هيچ كمسه
دوستن قرندن مدد ايده مدين لرايچي بزدم خذا مزد
تورتا رمه بلوبا محمد امته مال برق اولماسون برده اوم
اوتمسون نرجي اسرايل برنجسي ايتديلر موسي قارون
برده يتدوجنه سبب الدركه مال بكا قسمون ديو
ايتدي ديدي دعا قلدي مالدخي برده خرق الدن حق
تعالى موسي يه جناب الديي يا موسي قارون سندن

104b

105a

105b

٧٢١

106a

٧٢١٠

106b

٧٢٧

107a

٧٢٨

107b

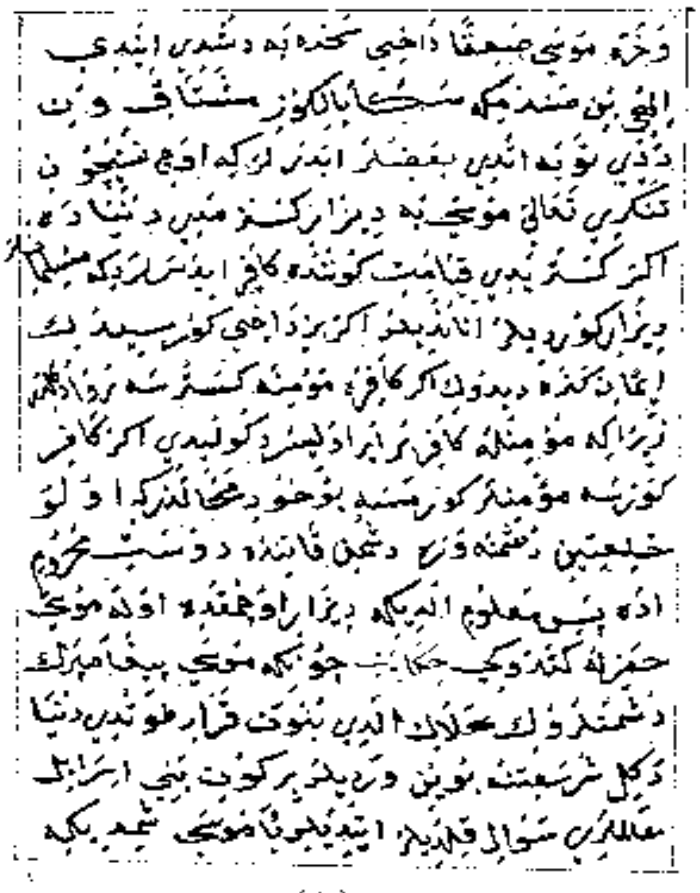
اولدوقدين صوكره اولوريدك دليون الاتوحق تعالى
طاعته حوالله ايدر چون موسى طاغه بغدرى كورميدين
دديكه اكر سن بنم حقيقتمى ديلارم ايسترميسن
طاغه بقيا يدك بنكم معراج كجسن حضرت رسول
صلى الله عليه وسلم جنتك بعضلرين وكوشك
لرين مصبح عرض ايدنلرى ايشيدر تكريه مشيا قين
بنلاره مشتاق اولدين دديكى چون موسى طاغه
نظر ايلدى طاغ پاره پاره اولمش دشيدى سقل كلدى
اوزيرنجه سعا يلدك ايدنلرى كه موسى بنك سقل كلدوكنه
كوكل اولمادى ايدر تكرينك بنم كيب كه قول
اولا دديكى دكديكه موسى يه كندوزين كوره ديراكه
الله تعالى تكلم لرين سوزمن مذبين الله تعالى عرش موزيله
موسى نورين برلدين طاغه برقدين چونكه ياقدى
موسى پيدر كندوكيبى طوز ريدى
يعنا وعصا لرندن چاپ شب رنكى ارتى درلر چون

موسى

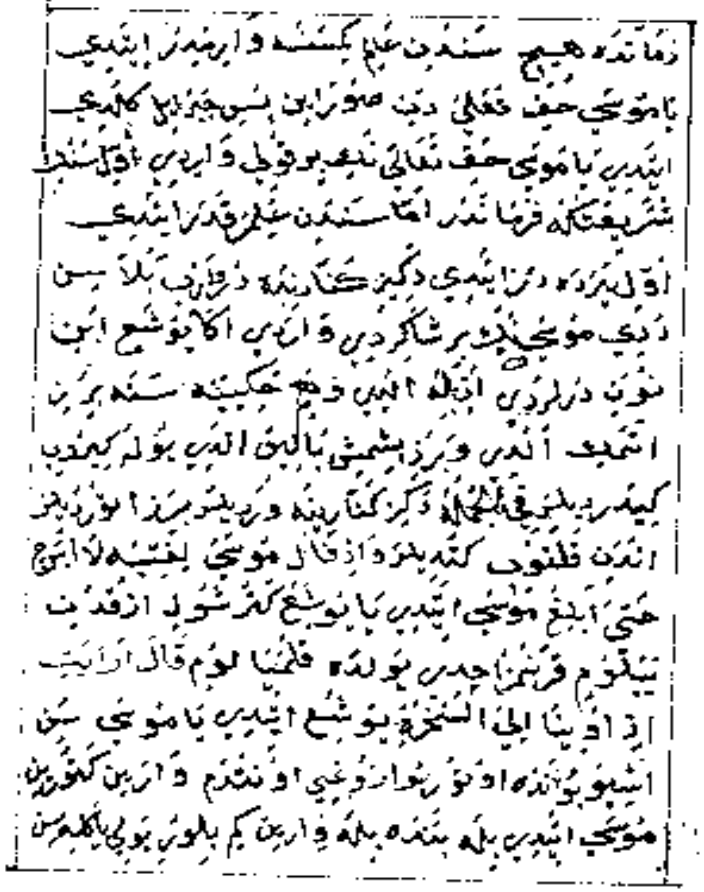
108a

موسى آت كورزين اوتندى ايشيدر ايرى بارين خدا عز وعلا
دينده بوزيدك موسى وارمشى الهى توبه انعوم دديكى
سجده ادب اغلدين حق تعالى خطاب انيكه يا موسى بكا
سجده دن كلدكم بنم سنه دن ارتق موسلم بعضلر اولد
كورديكى نورينه نوركوه اوزه كاكزه دكوم اولدين
قول بن دمك اولوكل در قول مسكين برا شورلك
مقصود بنه اريشه بعضلر ايدر لر موسى عقل
كيدوب سجده يه دشدين كه اولديكم بنوم كيب
صحيح تكرين ديرارينه مشتاق بعضلر ديكى ايدن
حق تعالى ايدين بكا مشتاق چوقدر بر كنز
قدرتك اوزره يا امت محمد ديدين عزيكم ارتق
عورضدين دنيايه كلجك وارزين ليدك دبوجواب
ورديدين لر ايدرلو اعز بزوم پادشاهم ديرارويك
بزه كنز حق تعالى انلارك اوزرين موسى
نك فلانينه دكردين چون موسى اذا يشديك

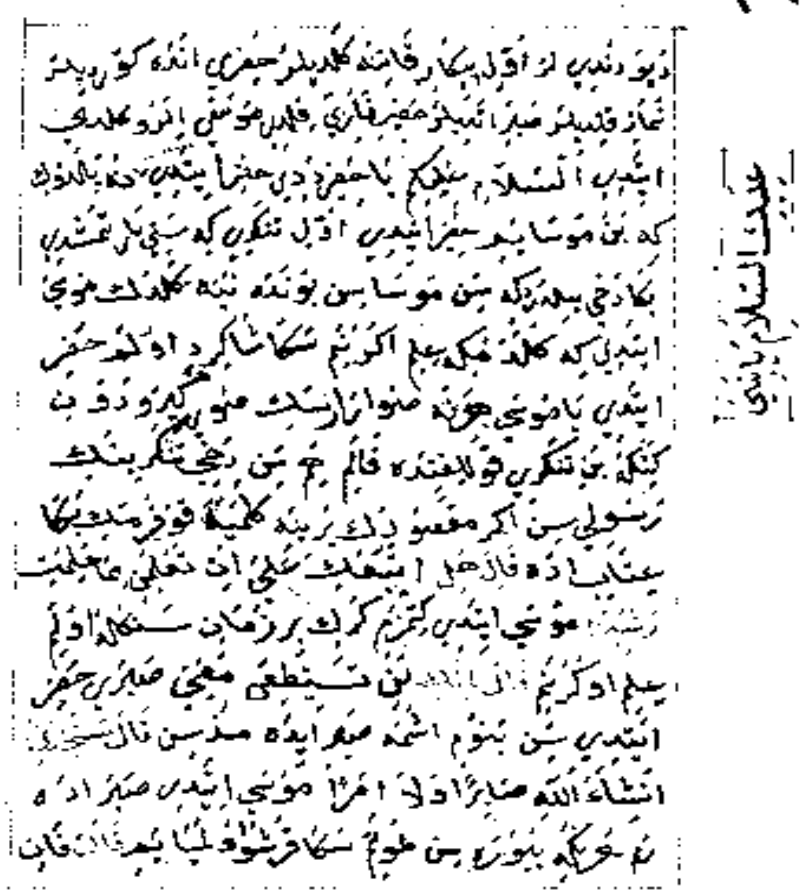
108b

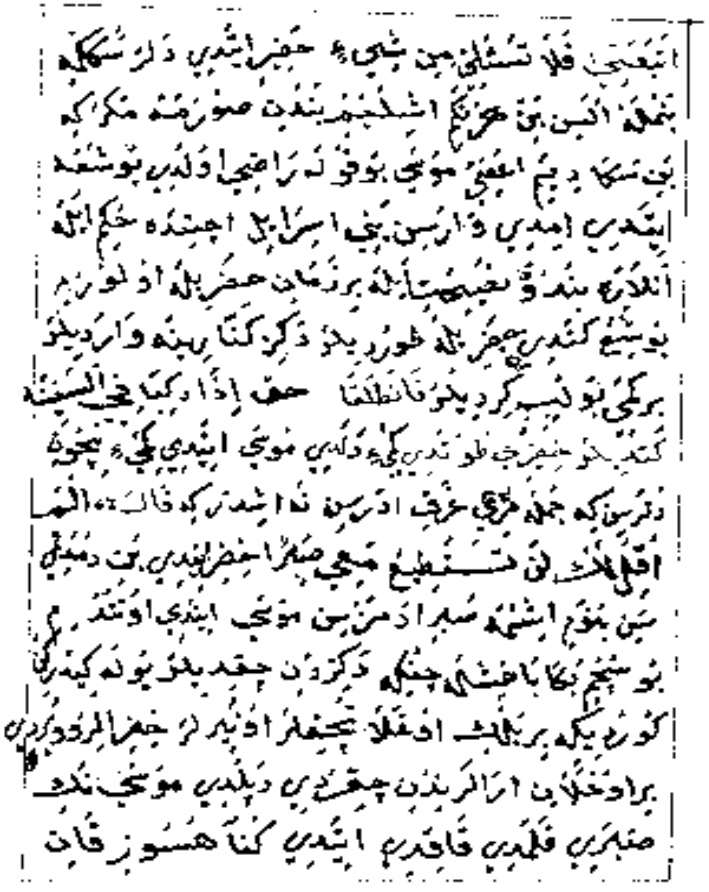
109a

109b

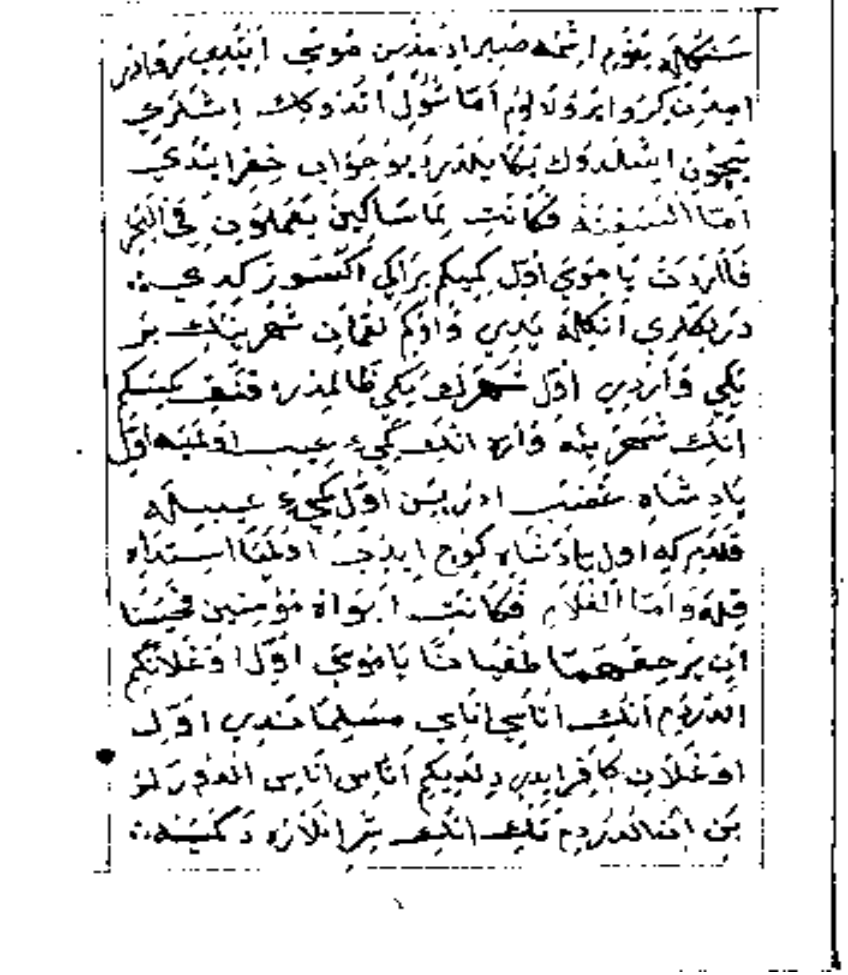

110a

111a

110b

111b

112a

112b

113a

113b

114a

114b

115a

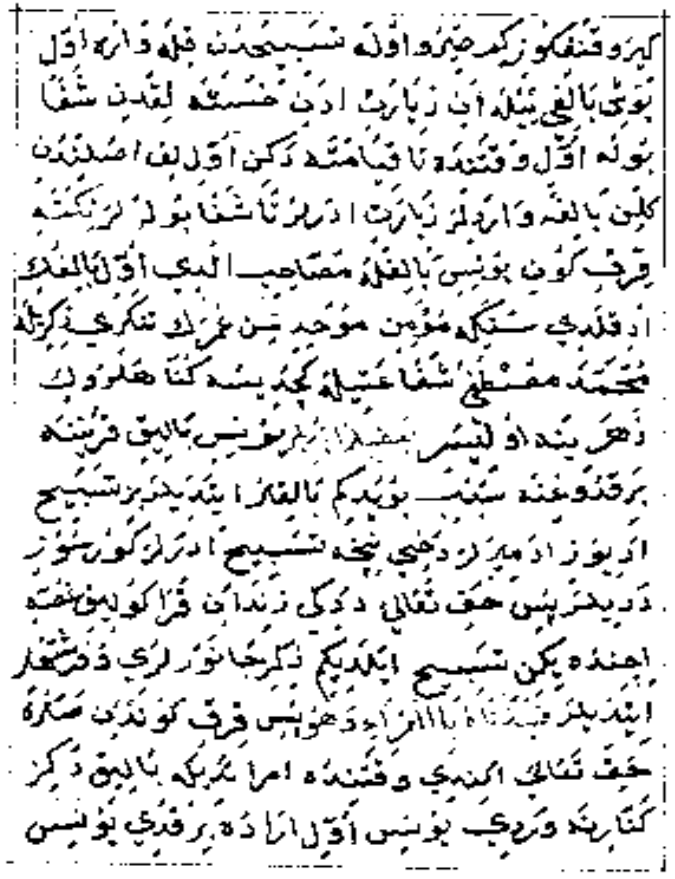
115b

116a

116b

117a

117b

اکن منیف اولمشلردن اچلمشدن بونس نبی ثمانی اول
ارادہ برقیف اغاجی یرندن یونس قرق کون اول
یپراق کولکسنده یدیرر اول بیلن فتحدن یدیر حق
تعالی دن دستور کلدیکی یا یونس طوریکه قومک
اچنه وارکه انلار فتی عقوبه دردن خبردار شیلهٔ دیکم
چونکه یونس اول قوم ارا سندن کیدیر حق تعالی
دن اول قومه عذاب درین کوکدن یرلشکیب
اود و یرین کلدین بشیری اورزه طوزیه اوچ یاش
الدین یرلوکی بخارلر و یرلوکی یکنلر و یرلوکی سورلر
پس بلارطوزیب زیارته جقدیلر ای جلا بمز الندن
سکا ابرق سامی اولمایا دز و یونس اوشندر مسه
وزایشده توبه اتدوک اکر بزکناه مستلزاله وغسه
داخی اشبو جوانی اغلشدیلر حق تعالی
الله لرک توبه سین قبول ایدیر عذاب کلدیکی
هنکام کانت قریة امنت فنفعها ایمانها

الاقوم

118a

الا قوم حق تعالی اینیچ یونسنه قومی ایمانی کتردیلر دیدا
خبر بعدا بن کتردیلر اول قوم دریلوب یونس طلب
ایدیلر اینه یدیلر الی یونس بزه ورد دیلر حق تعالی
ارسلاه یونس بنه قومنه کلدیکی قوشدی جقدیلر
شاز نقله الف شهره کلدیلر اندن صکره اوتوز
یل دکی الدین اول قومه شریعت اوکرندی
آخر دنیا دن نقل ایدیر قبره یونس علیه السلام
ایوب پیغامبر یعقوب اوغلاری دن دکی هود
پیغامبر اصلندن دکی یمن ولایتنده اولوردی کی
زاهید ایدی مال ایکن چوقدین اجلاری طوزیمایچه
کنده دکی الف [illegible] یشیلهٔ درجه فرشتهلر ایونیچ
طاعتین سلیدیلر بر یحیی ایدیلر ایوب شکری
امریه مطیع الدیلر سبب الدکه حق تعالی اکا چوق
مال و رمشدر حق تعالی اینه دکی اول اینده کوردیکی
الندن الدین کورک بیاغی کیسیب اولوردی یحسنه

اولمازدی

118b

119a

119b

120a

120b

121a

121b

122a

122b

123a

123b

124a

124b

125a

126a

125b

126b

127a

127b

128a

128b

بن يلنجا بنسبد طوب وزبن داود بودرد بله برگزه ا
اندي سبله كم انزندن سرياره اودچقدي اول بوزه
سنده كي لشي اونارى كويندردي نسبه بعضي بوزنده و حضرت
اندن حضف تعالي جبرايل و زيدي كلدين ايندي يادا
وحضف تعالي سنبي پرلقا دي طوريقا رودي داود
ايندي طوارين كم بني ضعيف اولسنم اندن جبرايل
طورردي داود اونوردي اوچ كون تسبيح اندن
دراميدي كيرو اوكه وارد سنور اندي داود ايندي يا
جبرايل اقريا عورت بنا مسب كونده بنمله دعوا
ادريسه نيچه اندين حضرتدن نداكلديكه يا داود
اوريا فيا منده اوريا بني بوم الب قاقومده
كلجلدرين اندن سنبي ديم اكه انده عوهتن قيم
سندن جني بودا ولا چون داود اندن اشتدي
شاذ الدي شكرا دب دردي او بنه كلدي خلق
اچيدن حكم اندي عبادته مشغول الدي او بن

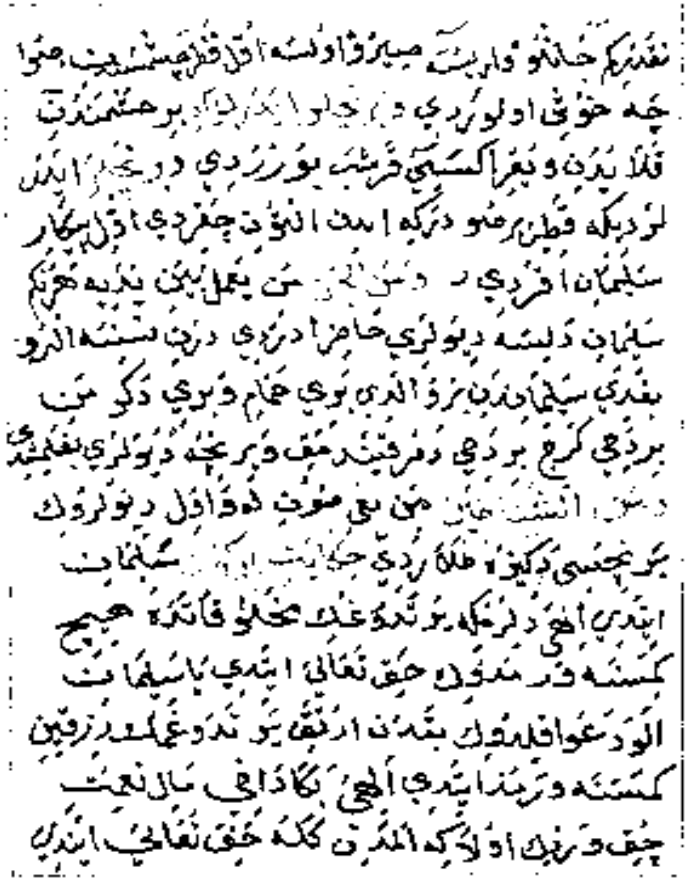
129a

اوغل وارديي دكلدن سليمان اولديي عاقل ديي
وزيرلك اندن كون اكي كشي كلديلر دعوي اندي لر
بري ايندي يا داود بنيلوكشي بنم تخلمه قيون صوردي
اينديي سنده في وار انك تخلن بوردي هان
اول اكي كشي چقديلر كندي لر مكر كه سليمان سرايي
قيوسنه دا اونوردلر بنده صوردي بانام سزه
نيچه حكم اندي ايندي بري اوني بله حكم ايندي
دديي سليمان ايندي اكر بن حكم ايسم بله بورسيدم
كلديلر داوده ايندي بلر سليمان سوزين داود
چقردي ايندي يا اوغل سن نيچه حكم ادرسك ان ايت
سليمان ايندي بويل قيوندن نه حاصل اولورسه
تخيل بريسه اول بنن تخيلي تخيل ايسترسه اندن
قيوكنه اسنه ورسون داود چون داود
بوحكم ايشتدي ايندي بندن صكره حضرت
وبغامبرليق بوندن اوليرد داود حكم اندن

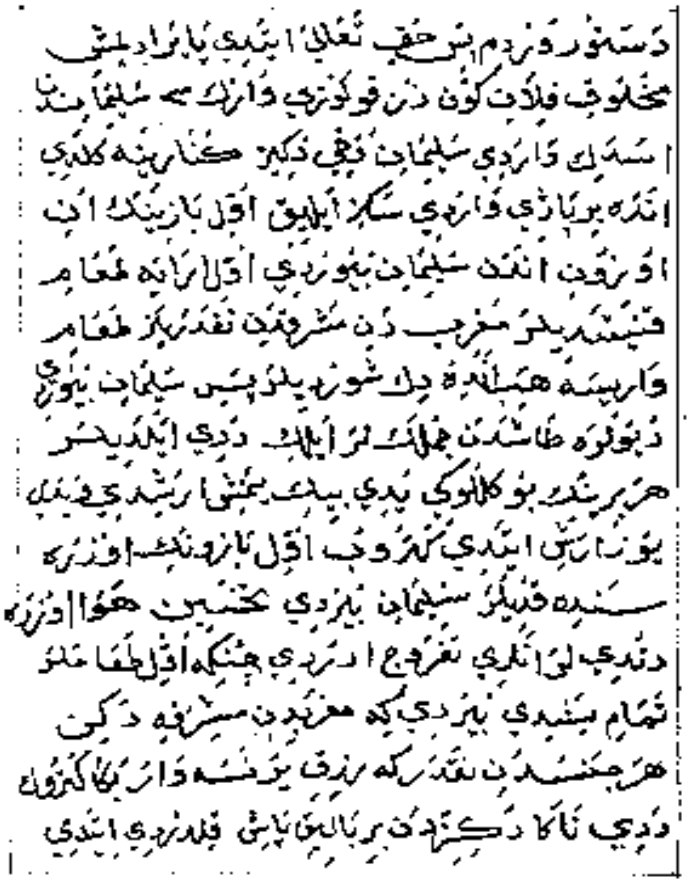
129b

130a

130b

131a

131b

يا سليمان بكون الله تعالى بنوم رز قوم سندن صلاندن
وقلان محلو قالنك دخي يله ايدر بنوم رز قوم بكا ور
بن انكره كيمن كدرو سليمان كلدي ايشدي فاراشده
نقدر يسه بيور سبك او چندن يه اشوكه كتوردي
قوم نبي بركاله لر بالين بركز نفس چكدي اول اوزولي
له طعام لري هيب يدي چناغيله چوغكه كباله چون
سليمان اني كوردي حيران قلدي ايشدر اي الله
مغربدن شرقدك بحدك طعام ايدم هيب بنوك
اول بالبق ايشدر يا سليمان حق تعالى حضرتندن
بنوم اوج نعمه كنده درقوم فارغي آدن برنعمه
سي بوكون سنك فتق توغكه كلدم اوج قلدم چندن
بري طويوز معده كوجك يتمز ايدر بچون بوسيوكه
انورك چون سليمان اني اشيدن عقل كتدي
يره عليي باشنه كلدي بحدنه فارغي ايشدي
الهي توبه اتدم كه دخي بونك كيب سوز دييم

132a

يلدنله جمله عالمه رزق ورن سنس بن برقسملرين
دوي جلد فرنجه حتى اذا بوغلي واد النمل بركوت
سليمان بيردي ل تحتين كذردي هوا بوزنده كيدرين
اشتاسنده ادهم كزرلردي پرنجلر دخي درلركه
سليمان اول وقت انا بندي كيدردي فرنجه در
سنده اوغرادي پس اول فرنجلر قحك اوكوزه كيروك
سليمان جرين مصسون پس حق تعالى بويله بيوردي
فرنجه نك اوبني سليمانك فلاغنه كردي
حق تعالى ايشدي سليمان بشوكه زعمنه نه
بحه عدل اتمك كرك لكه كنده وبشه غزه اولميا
جنك فرنجه سوزين سليمان ايشدي فتبسم
كلدي ايشدي الهي بكا ردولت
وبردك فرنجه دليين بكا اوكرتدوك دخي
شول دولت وردك كه سنك رضاكي بولسم
فاما منه دكن بيغامبر لوبله اكلم دكي پس

132b

سلیمان بیردی تخنین اشاغه قدی ایندی وارلق
کنزوك اقل قرنجه لوا اولوسنی وارلب کلردی بلو سلیمان
ایندی یا قرنجه بندی وبرمندن برکی قاچردك بن
ظالم پادشاه سنك سه بندجی ایله پادشاهین حق
تعالی نکا دائمی فرق بیدی موصنعده پادشاه یغین
وستدی نکه موصنعده فرق بیدك قریوم وارد یکه
وزیروم جکمندی فرق بیدی صف قرنجا وارد
اکر حق تعالی اکن صنع ضرمنده بازه بعد حق جرا
اولوزنه هلال ایتمك ایندن کلوراندن سلیمان
ایندی نه بیجون قاچولی کدولی قرنجه ایندی
انکیجون دد نکه بوزه النون وارد رادم وغلامی
ایکن قلمج ایجی اولولر قرقدنکه برکی قره لمرحم ایندی
یتمه زیرا که بوعصمت که حق تعالی سکا ورمیب
هیچ کمسنه ورمدی سلیمان ایندی یا بن بیجون
قچادك قرنجه ایندی بن بنلارك مملکی پادشاه دخیته

133a

مستحق کرك بلاوقتنده کندوسن الوب منفک کرك
اندن سلیمان ایندی بوعلم قنده اکر تدولی قرنجه
ایندی یا سلیمان دیندی علم ایجی سن دکل سن
دکل علم حق تعالی برکشیده ورمدی اکر دلرسدك سکا
بو فخر نسنه مزابن وهمسا کودن تاسندجی علم اهل
دکوم بله سین دیدی سلیمان ایندی نه مراد سدر
قرنجه ایندی تکری دن نه دلرسك دیدی
سلیمان ایندی پادشاهلق دیدنکه بندن صکره
بنوم کیب اولیا قرنجه ایندی بوسوزدن سسدوقچی
کلوز هرکه پیغامبر اولا مسند قلمق روادکلدر بولا
اکر سنی پادشاه ایلین برکشیه دخی سندن
صکره پادشاه ایلرسه سلیمان نه بوسوز قاچ
کلدی قرنجه ایندی دخی نه دلدون سلیمان ایندی
بر بوزك قاتن دلدنکه حلك اندن اولا قرنجه ایندی
معنیس بلورسین انك نه رمك اولورا ایندی

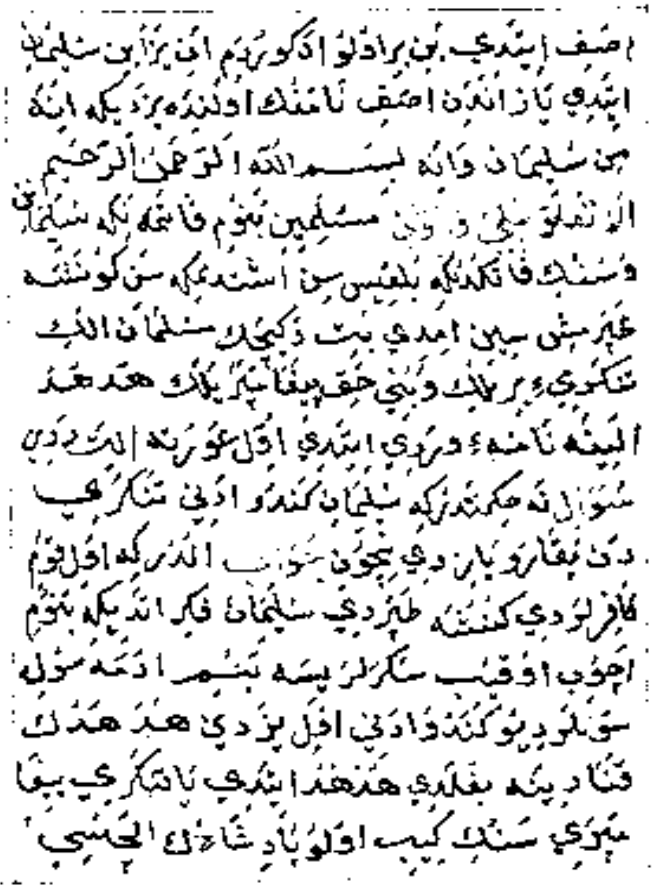
133b

134a

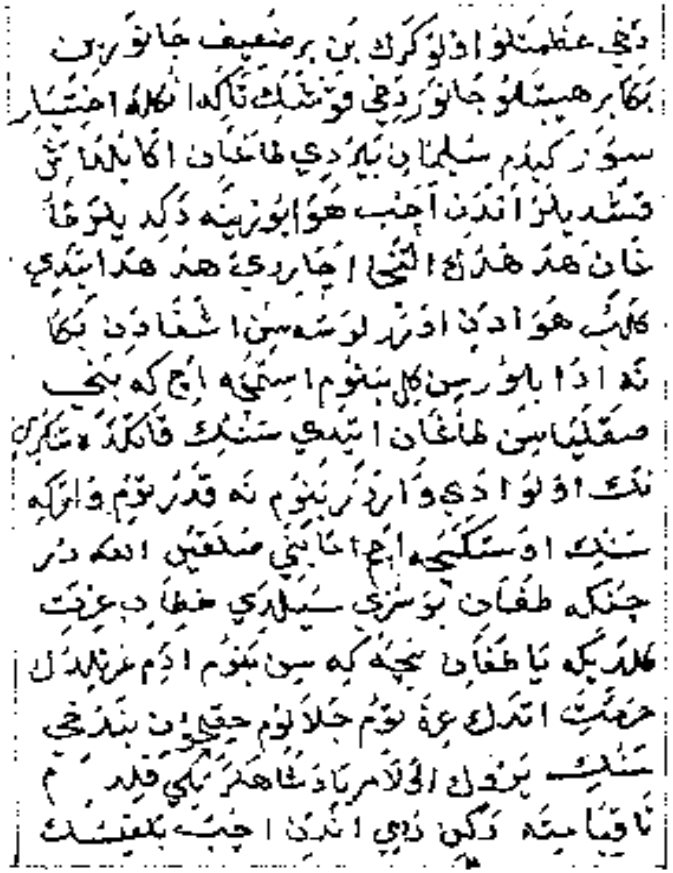
134b

135a

135b

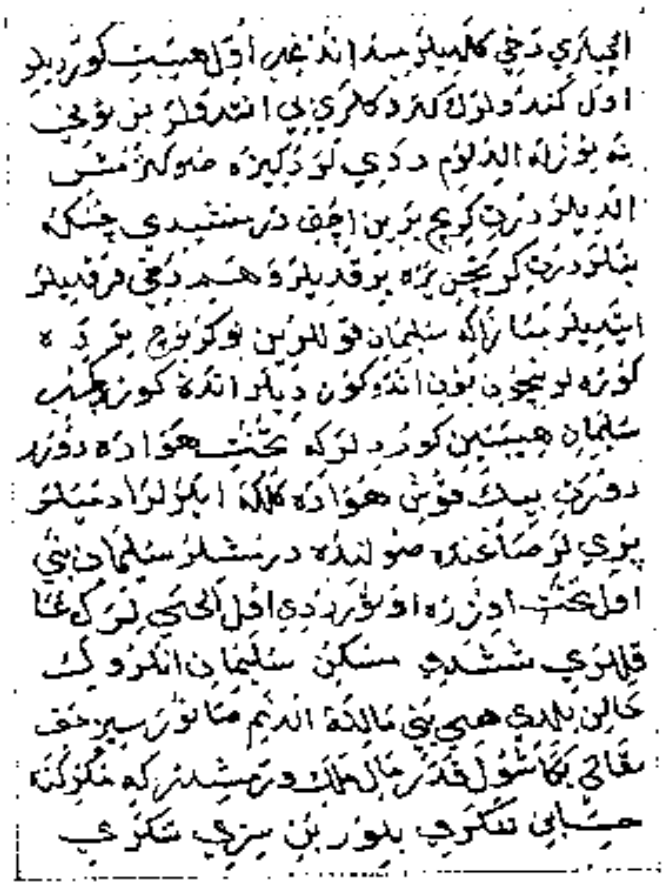
136a

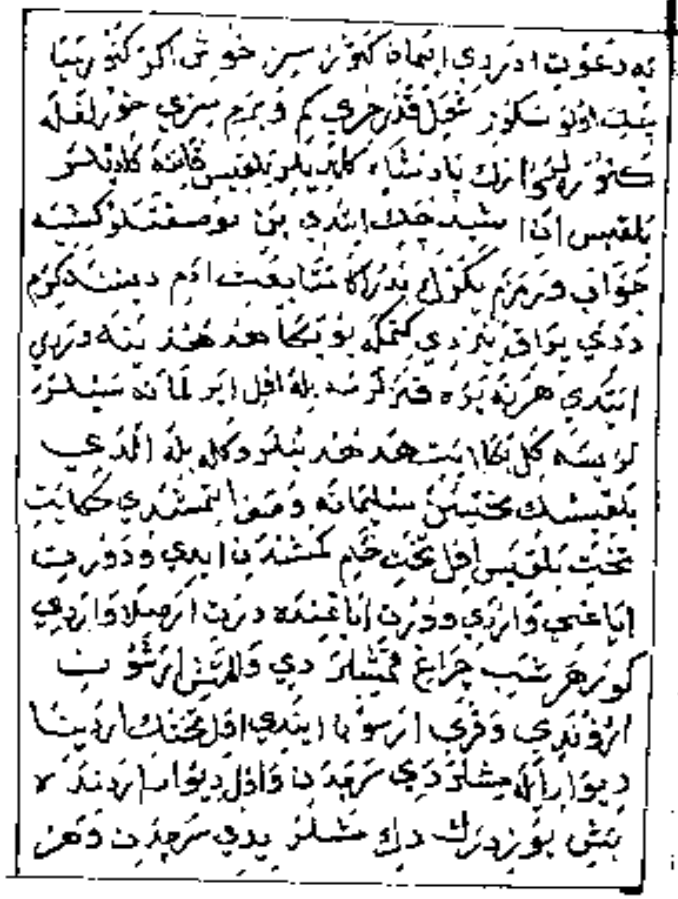
136b

137a

137b

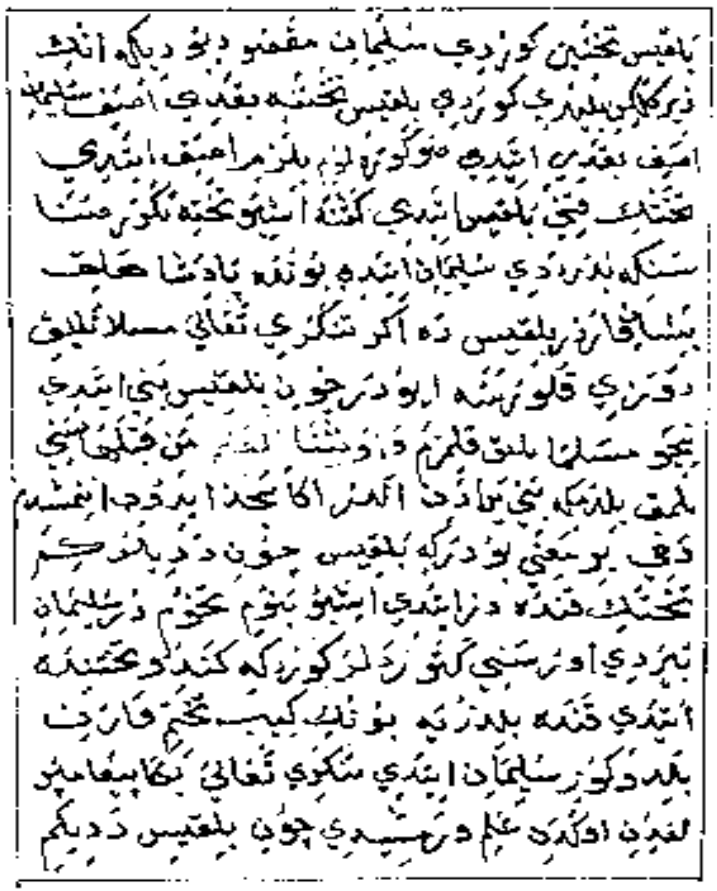
138a

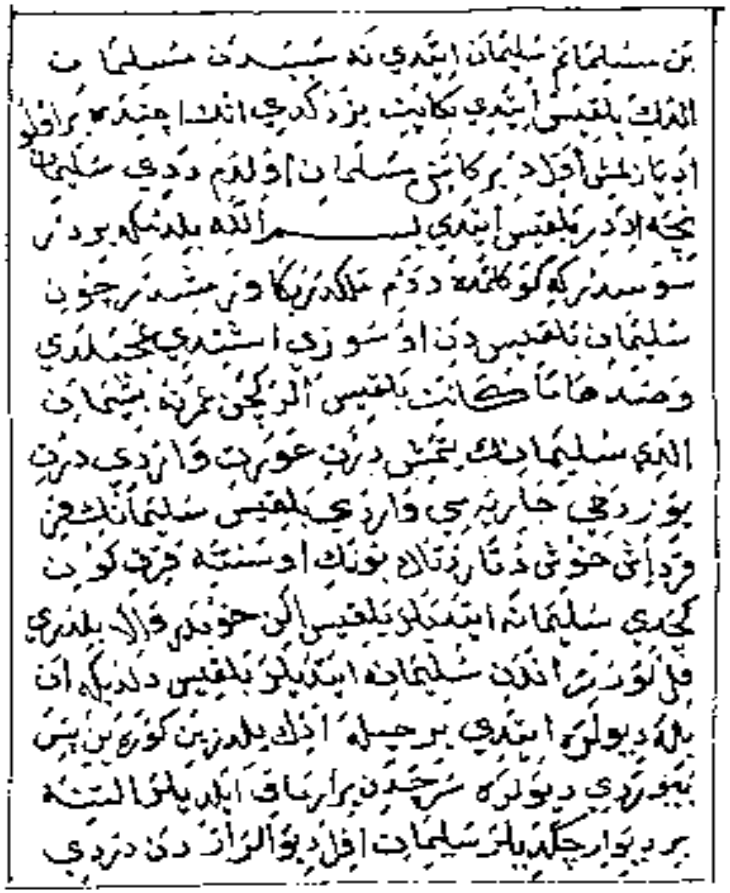
138b

139a

139b

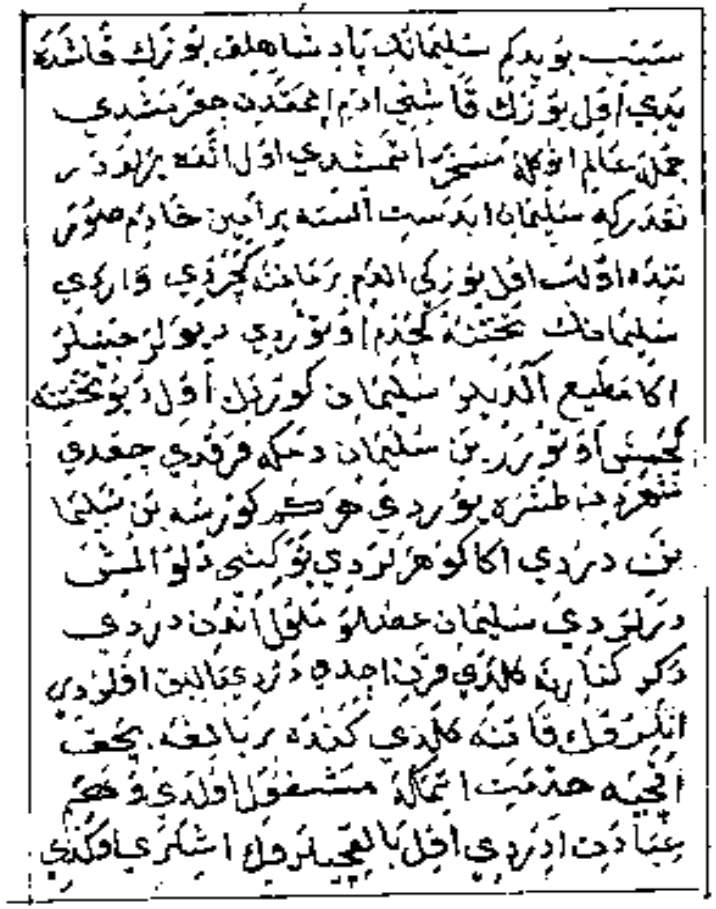
140a

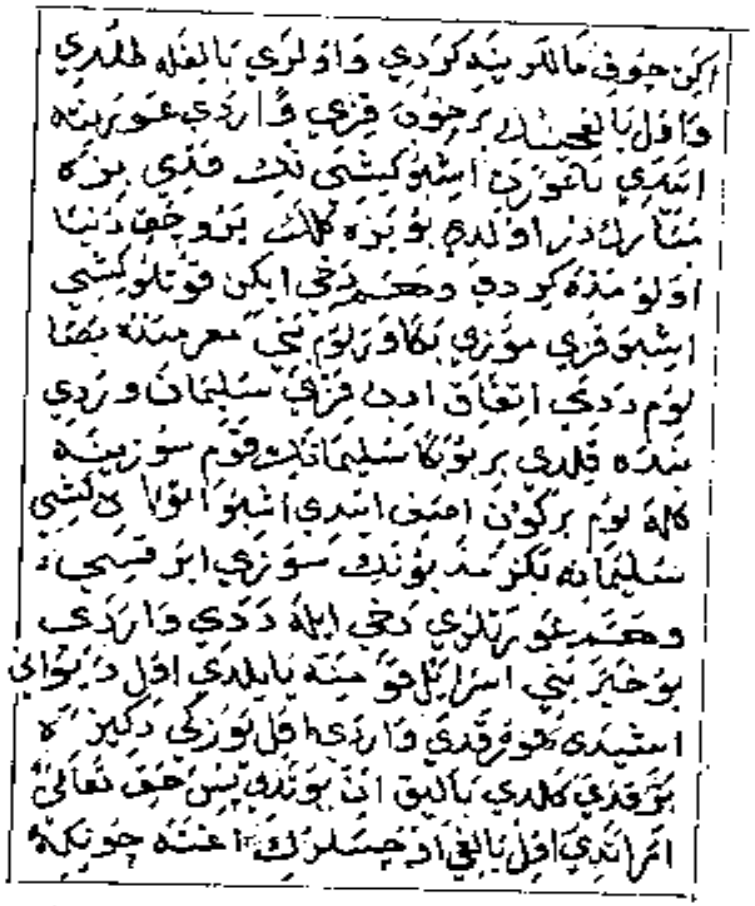
140b

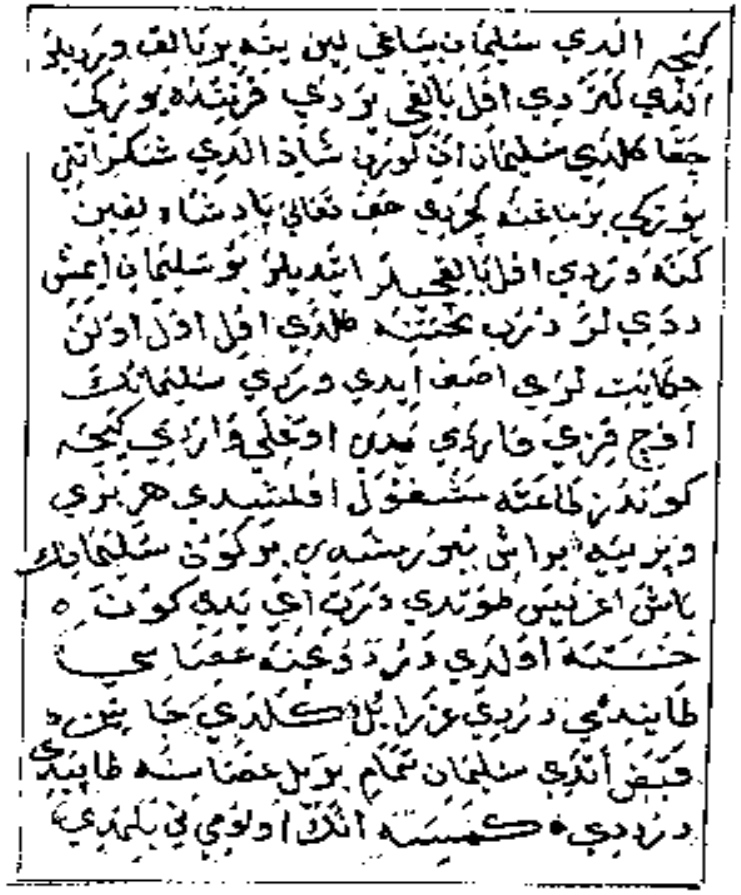
141a

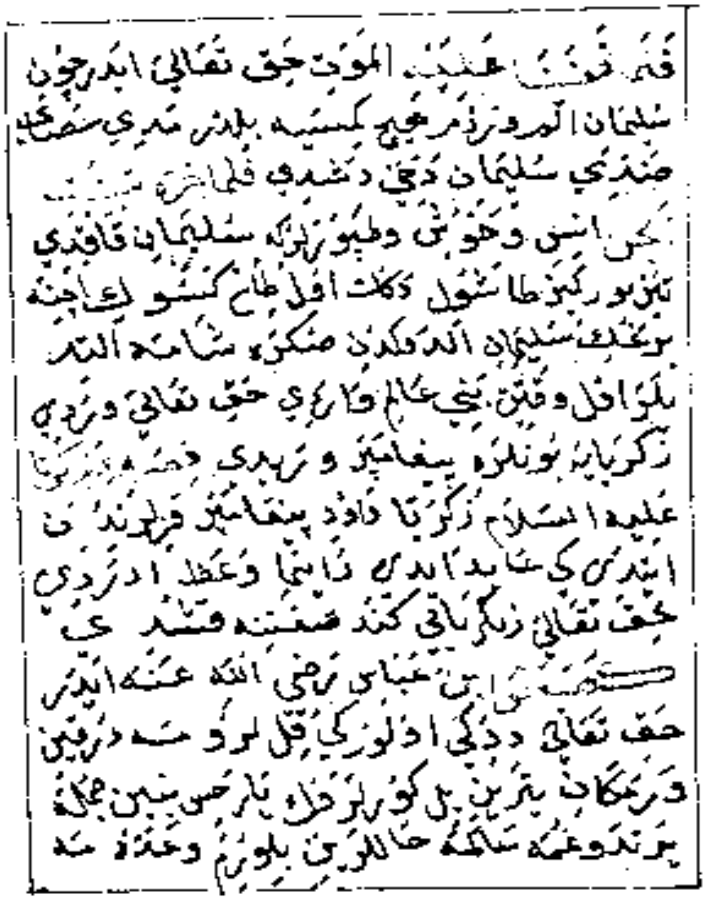
141b

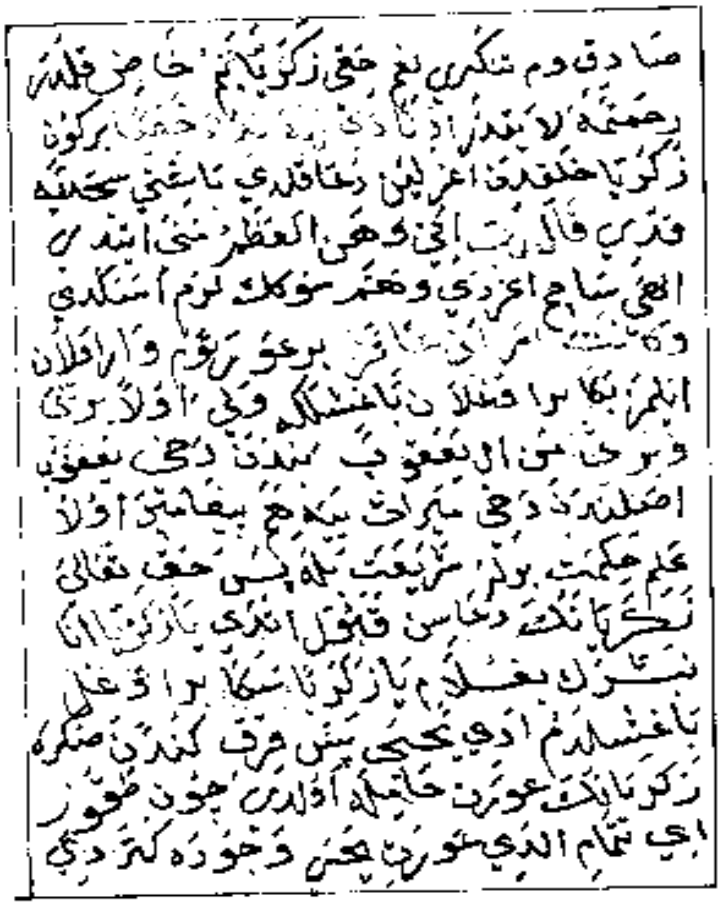
142a

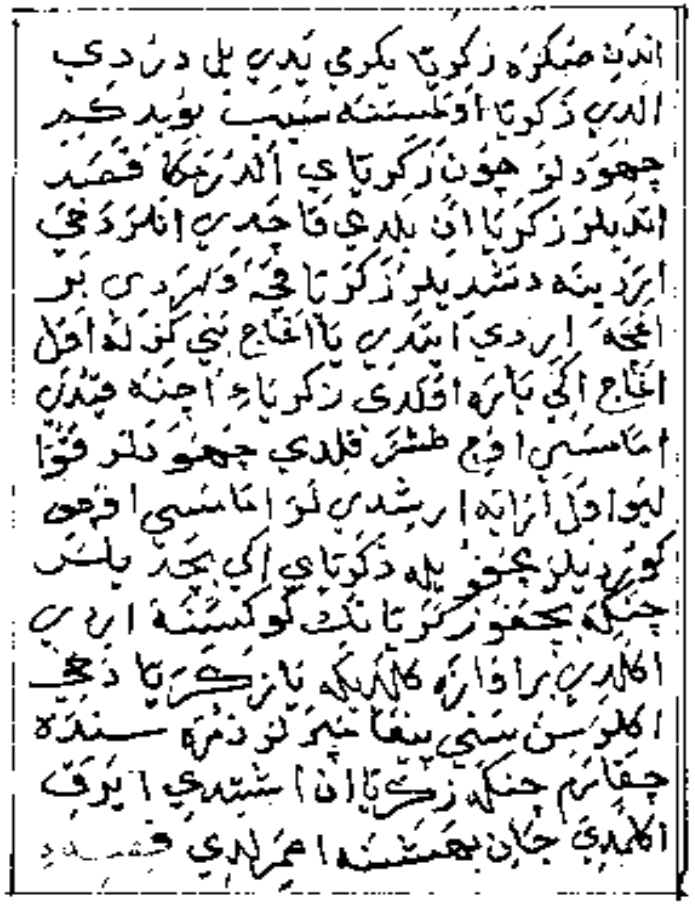
142b

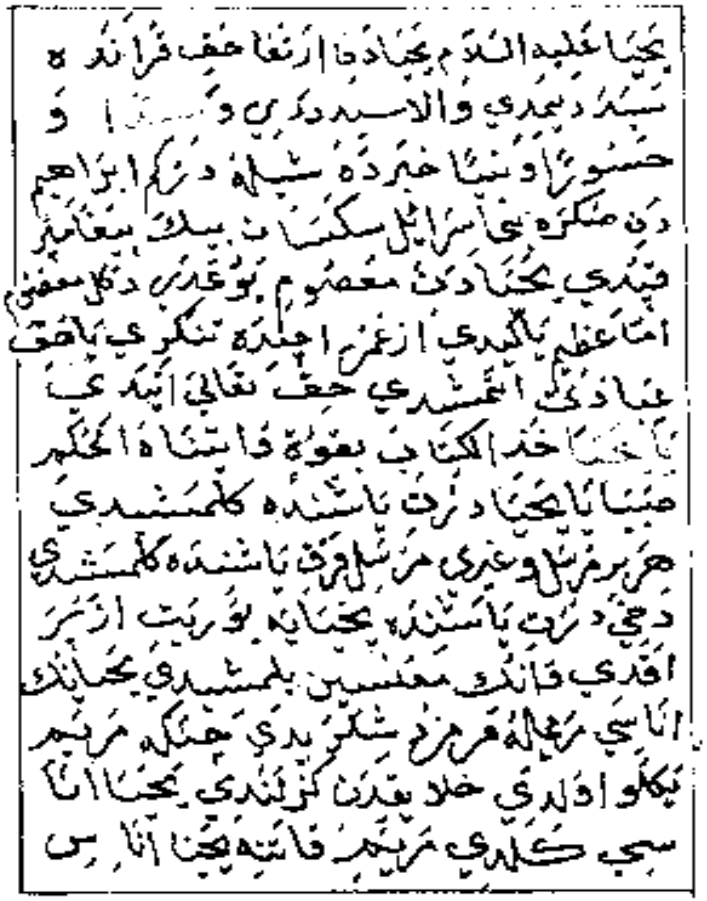
143a

143b

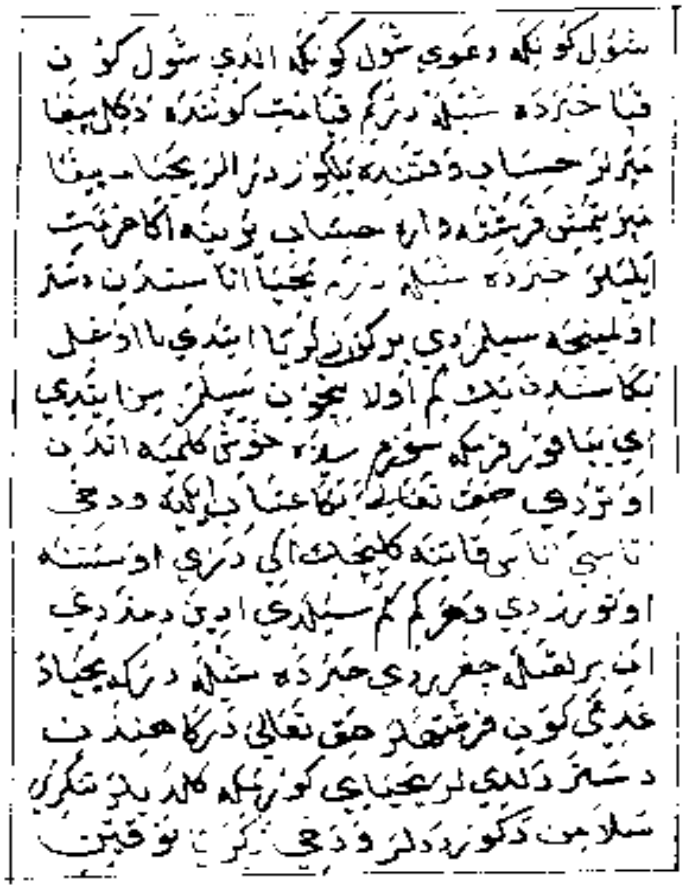
144a

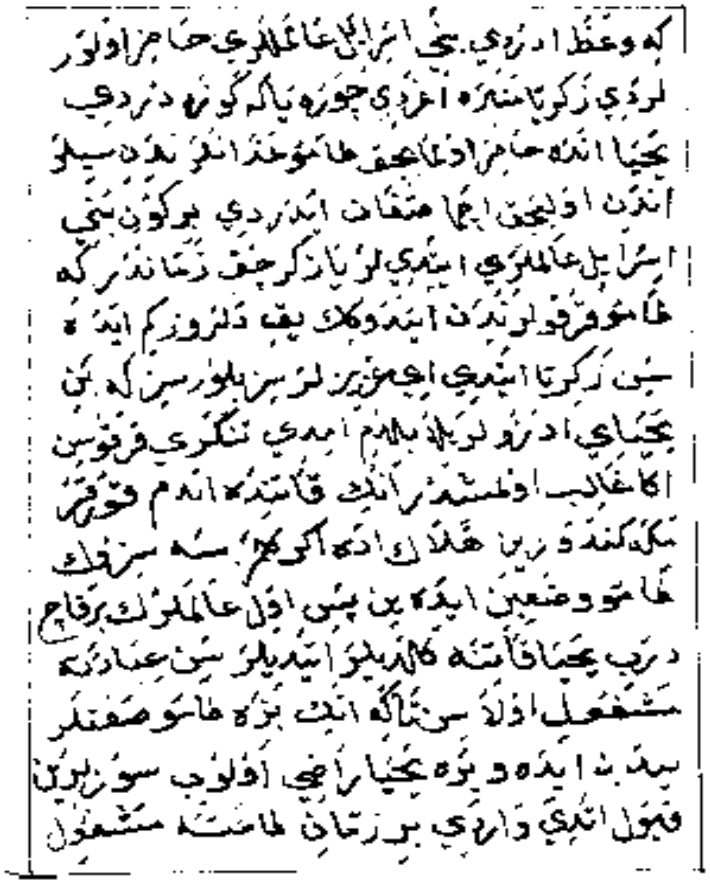
144b

145a

145b

146a

146b

147a

147b

148a

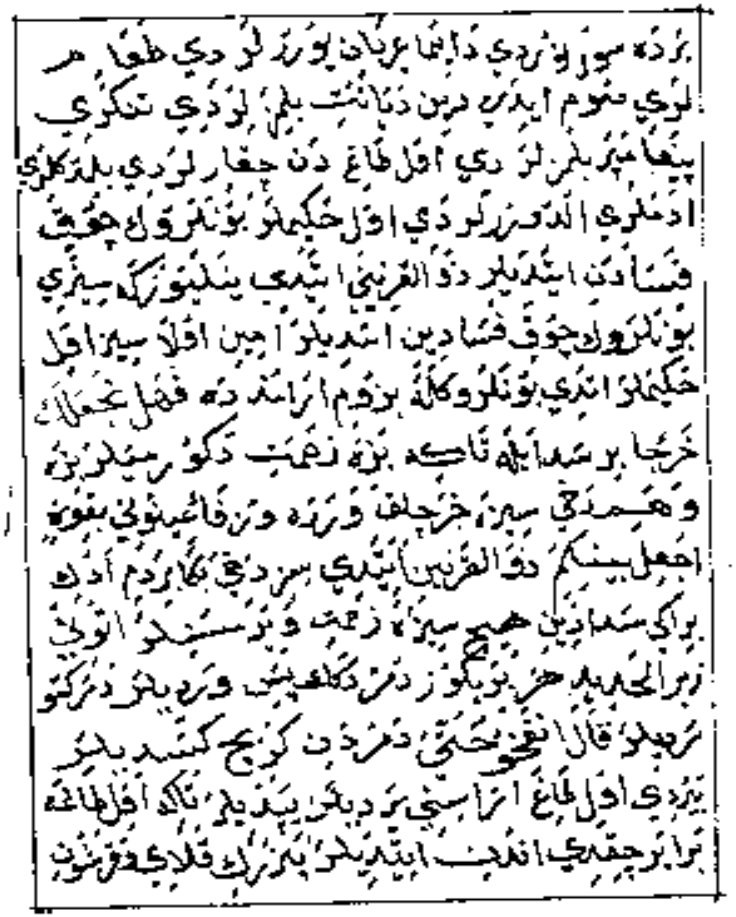
148b

149a

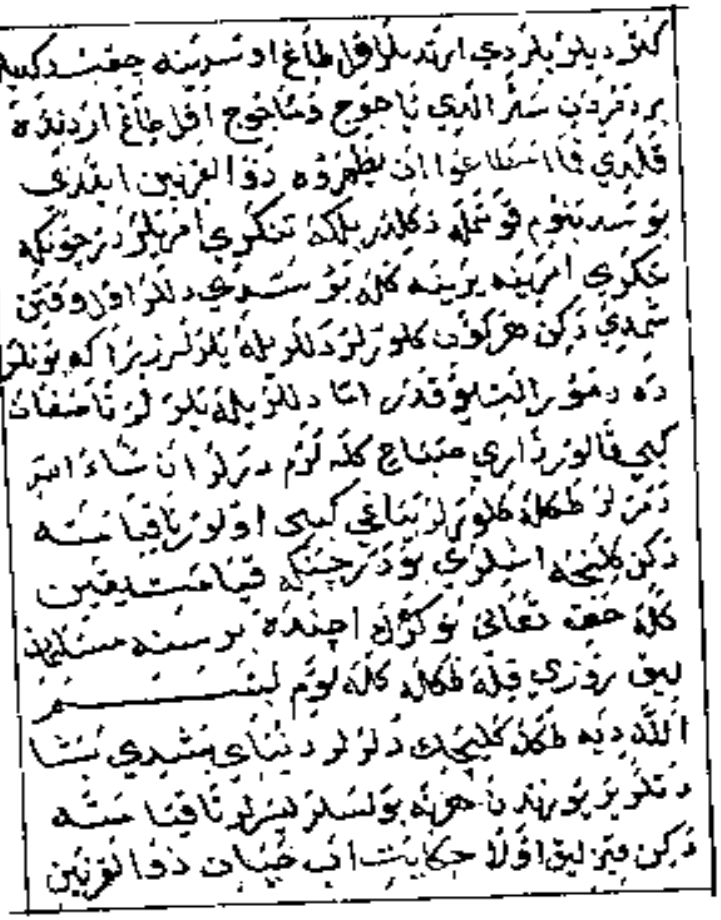
149b

150a

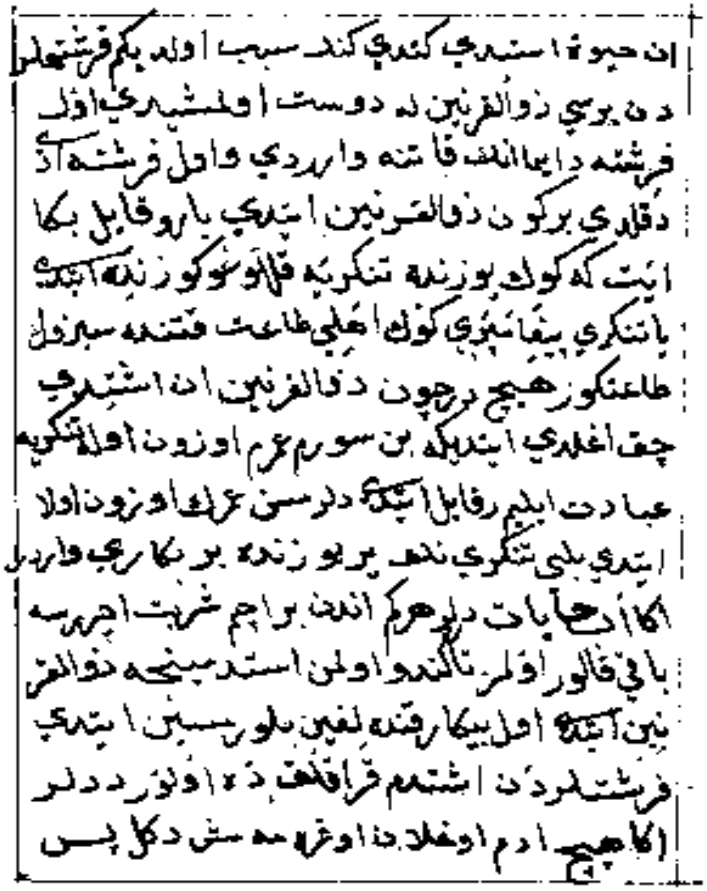
150b

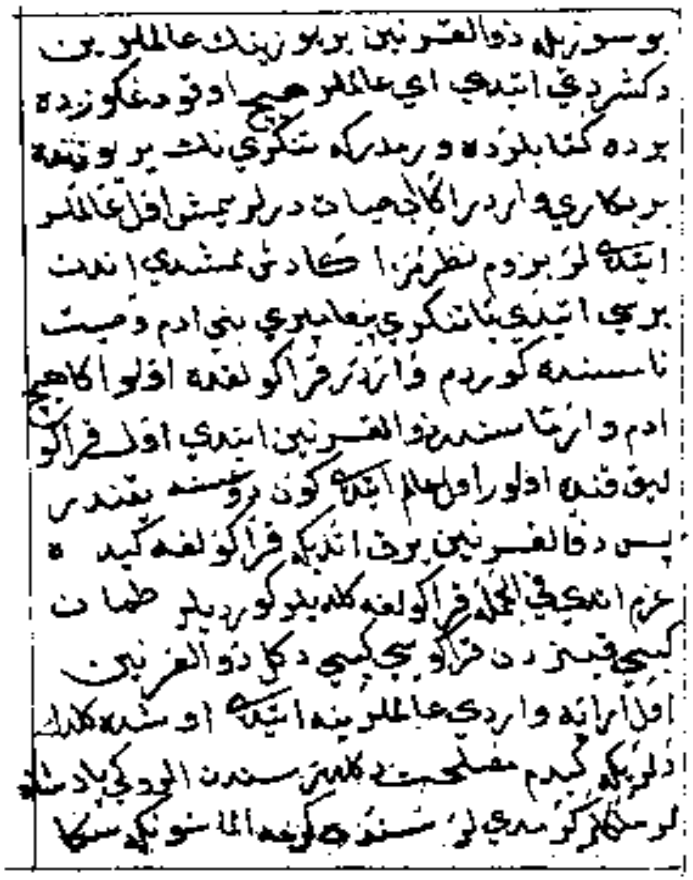
151a

151b

152a

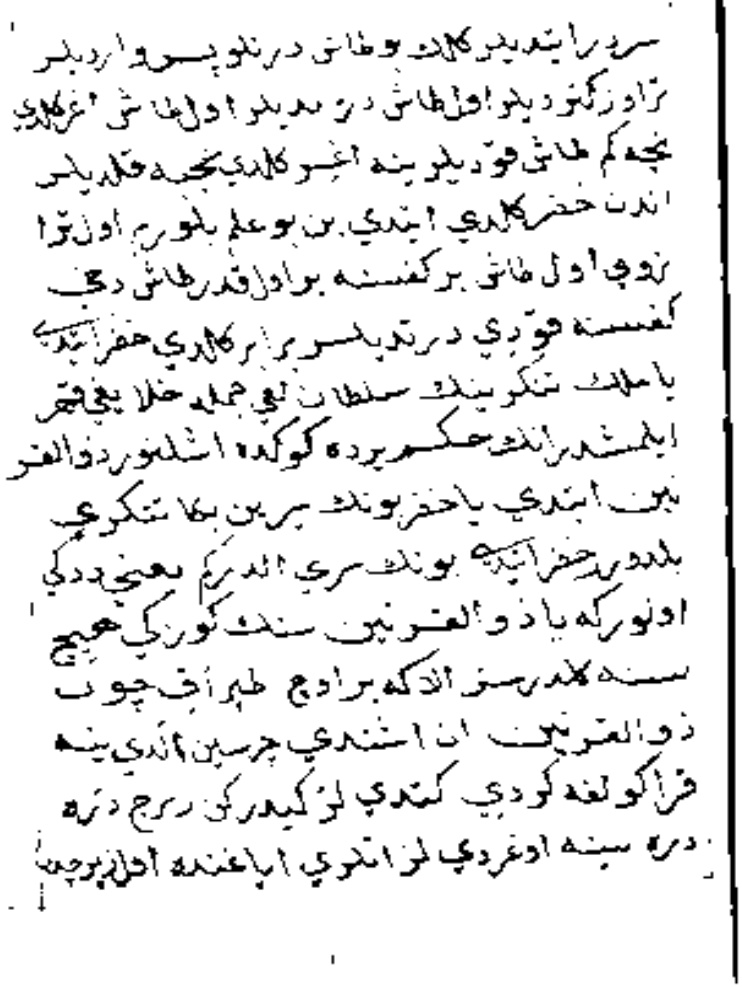
152b

153a

153b

154a

154b

155a

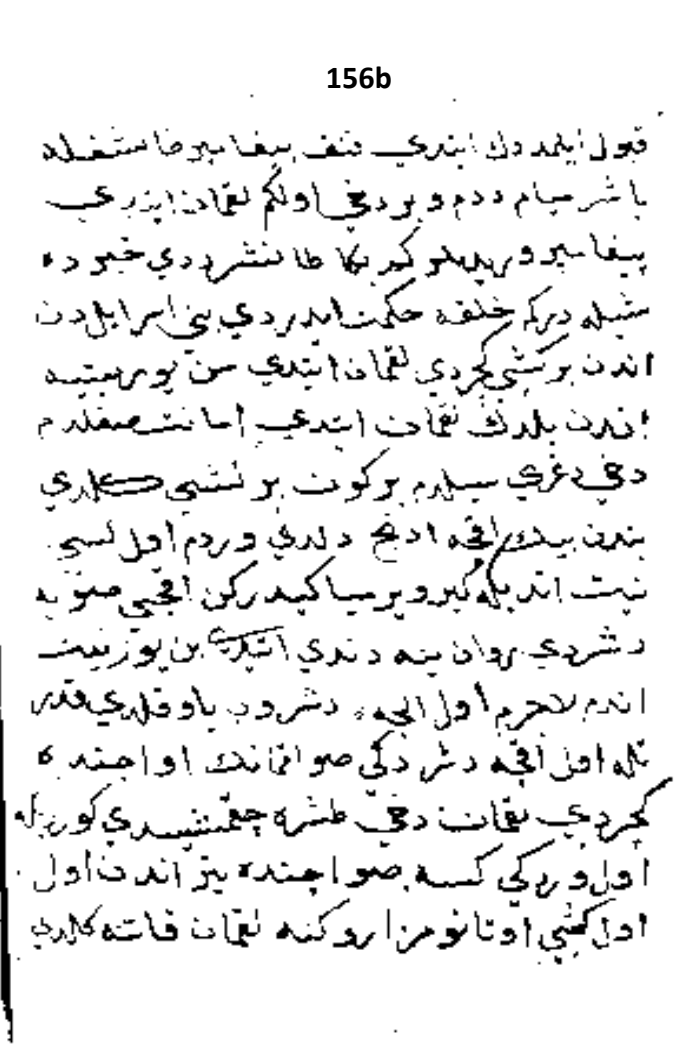
155b

چغ شدي ايدي بر عجب بوچمشش يكي
دو العرنين ايدي الن يشيمان اولور الماين
دي يشيمان پس اول طاشدن كسي الدي وكسي
المعي چنك اندن لقا چقدي بركورديكر كه
زير جدمش الميان يشيمان الدي نجون بولنه
جف الادم پس ادم اوغلاني بلمك كرك سن كه
بود نيا بركاندر اول زير جد دزي كيب
غفلت قراكولي ادم اوغلاني كوزين اوزب
طورر اول كاندن خبري يوقمه اكسردن الوم
اره غفلت ايقوسنده ادينه الن بوشلوله
حسرت برماغن اصيره ايده سنك كبي
كاندن دعي جيقمه يكلر طوبتدم الم بوش
چقدم ديه ايدي الهي فضلك بوله غفلت
ايقوسندن بزي سن اويرانمدن دوالقر
نين لشكر بله اوينه كلدي اندن طاعنه

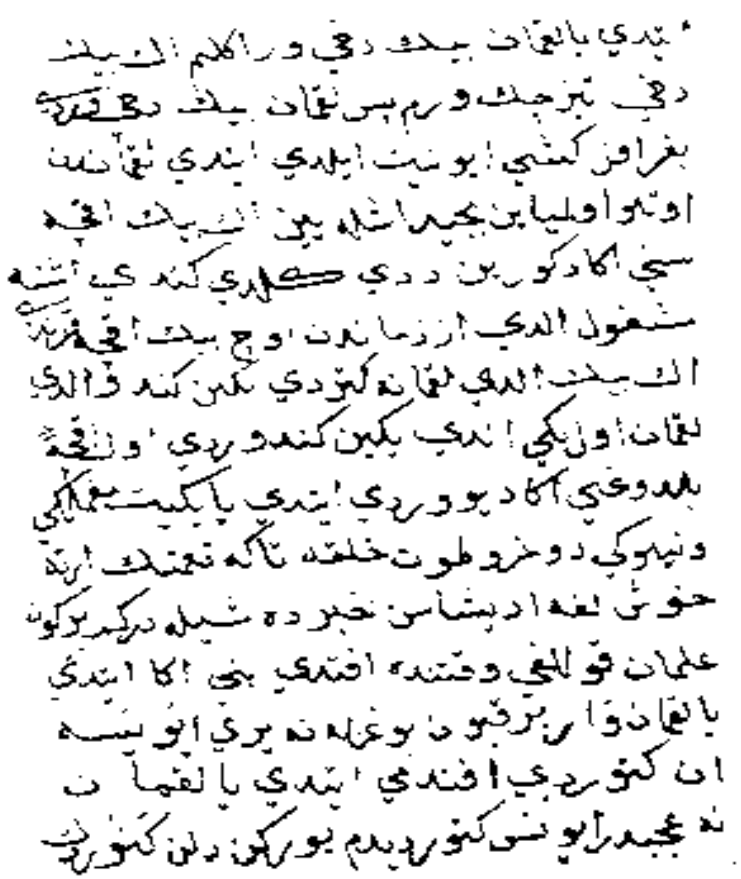
156a

شغول الدي چن زي اخره اردي الدي اسكندر
لفت ذوالقرنين فيلقوس اوغليدر فيلسوف
پيغامبر اولغلي عيصينك قربي اوغللر ندن
ادي اويز الت ياشنده الدي اون اوچ
بلچهاني كزدي پاوچوجه وماجوجه سدين دي
وبر بچه لودر بركه اول اسكندر ابوقدر قصة
لقمان رضي الله عنه خبرده شهله دركم لقمان
داود زمانده ايدي بركوندك قويدي جشري
اول كشي ان ازار ايلدي اوچ بيك يش يوزيل
عمري سوردي لوحق تعالي اكا اكي ملك ورمشدي
كالديلر ايتديلر يا لقمان سني حق تعالي مخير كلدي
كره كيسه بنوت قبول ايله دلرسه حكمت
قبول لقمان چون ان اشتدي وارد حكمت
قبول ايتدي اول فرشتلر وارديلر لوكيب
العشه يلر ايتديلر يا لقمان نجون پيغامبر لق

156b

157a

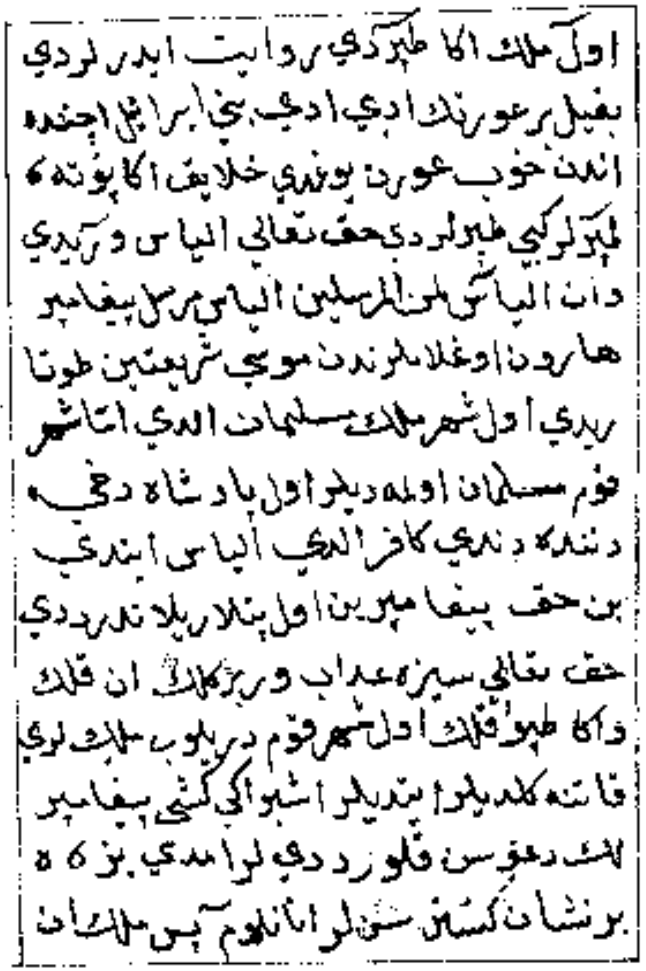
157b

158a

158b

159a

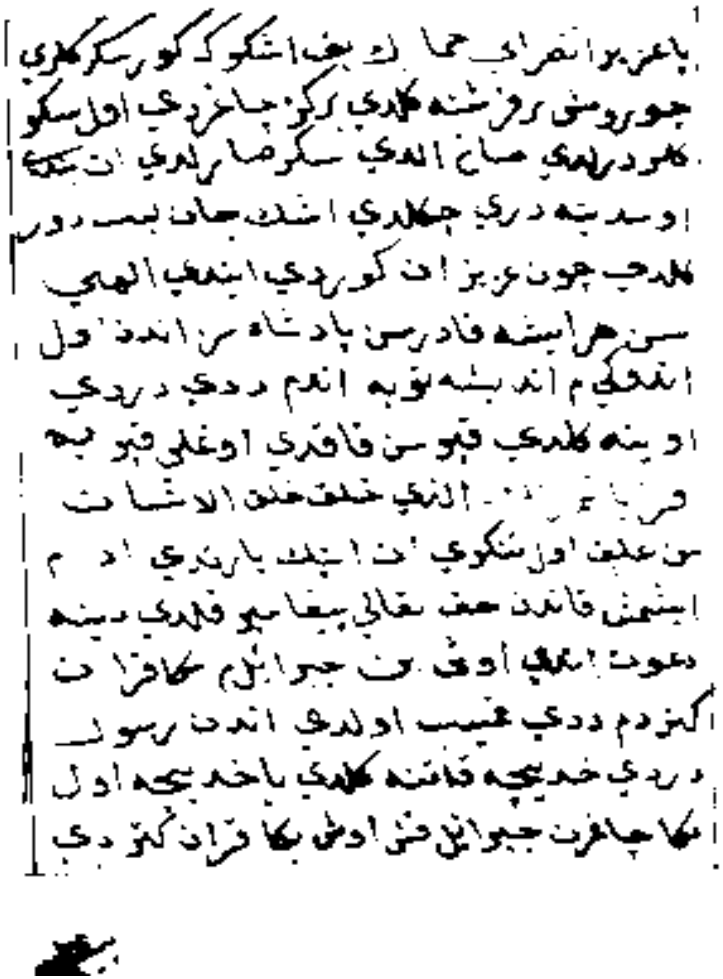

159b

160a

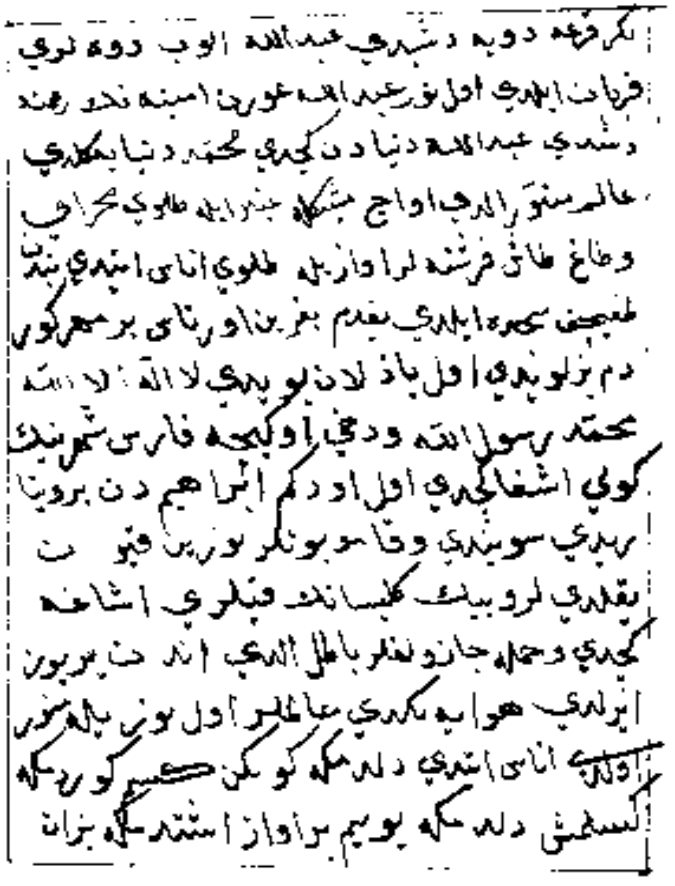
160b

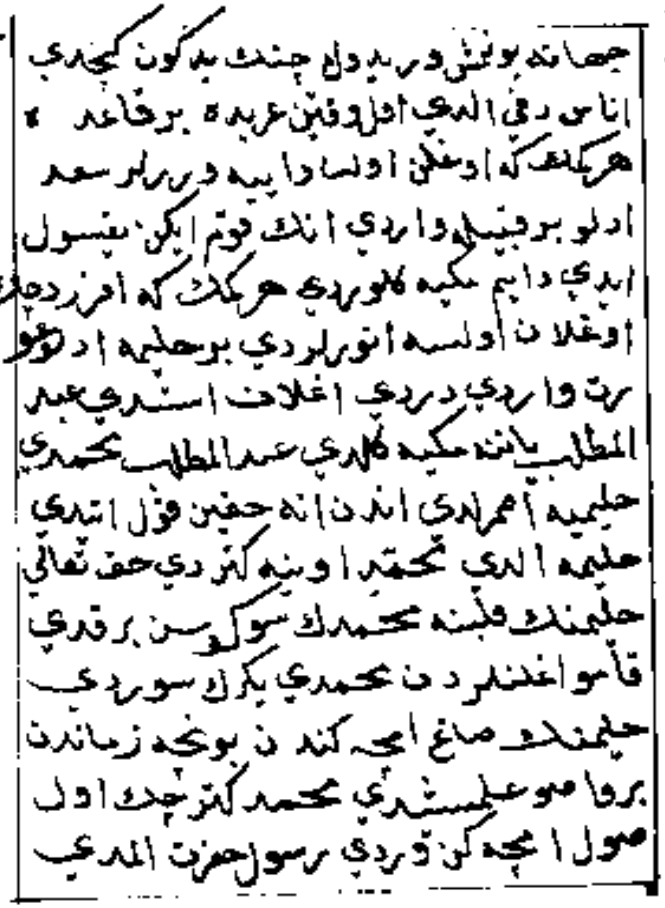
161a

161b

162a

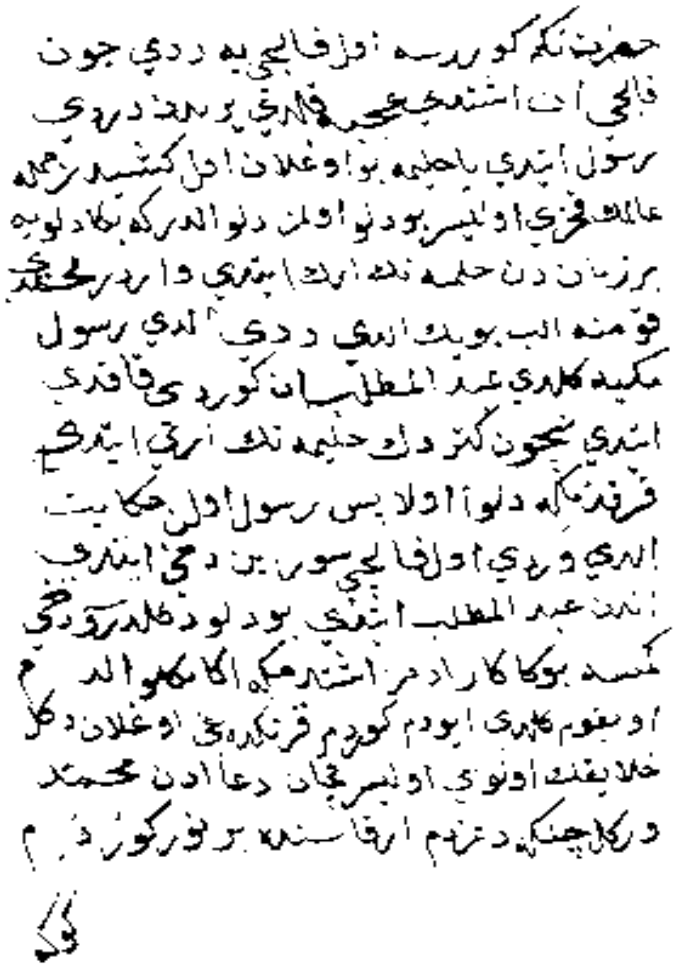
162b

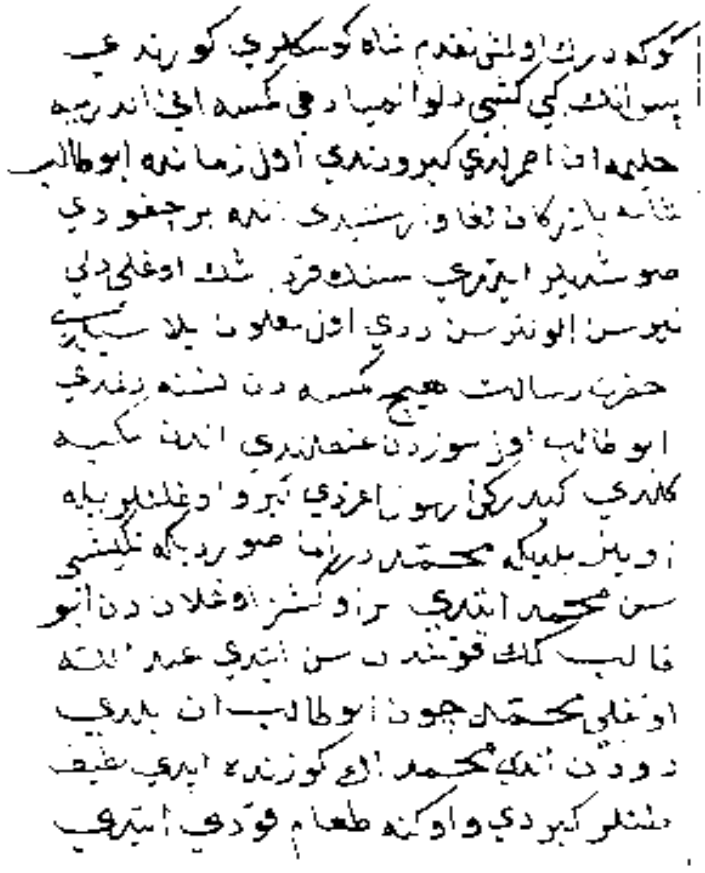
163a

163b

164a

164b

165a

165b

166a

166b

167a

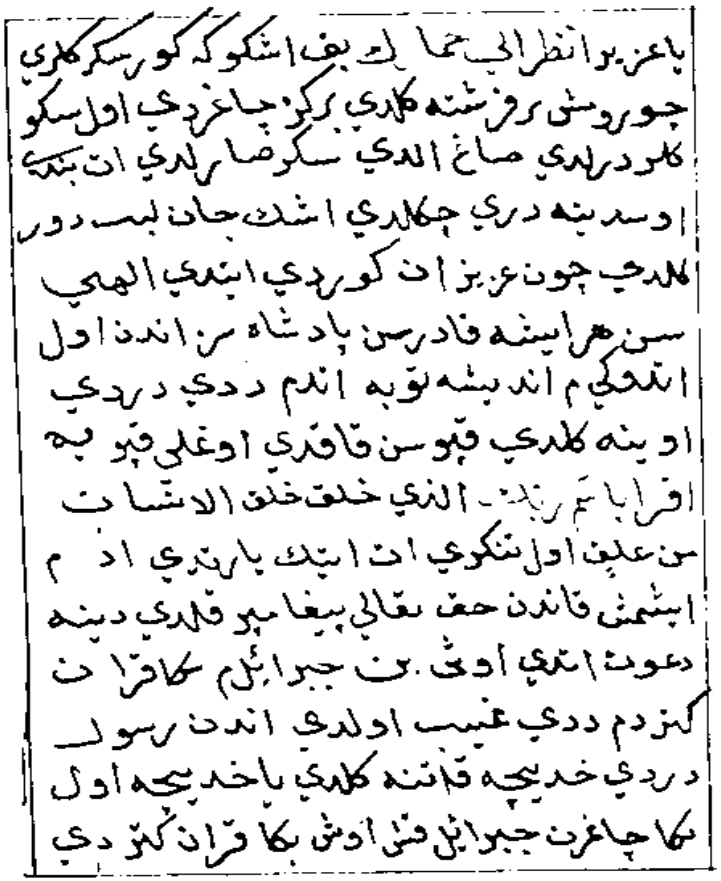
167b

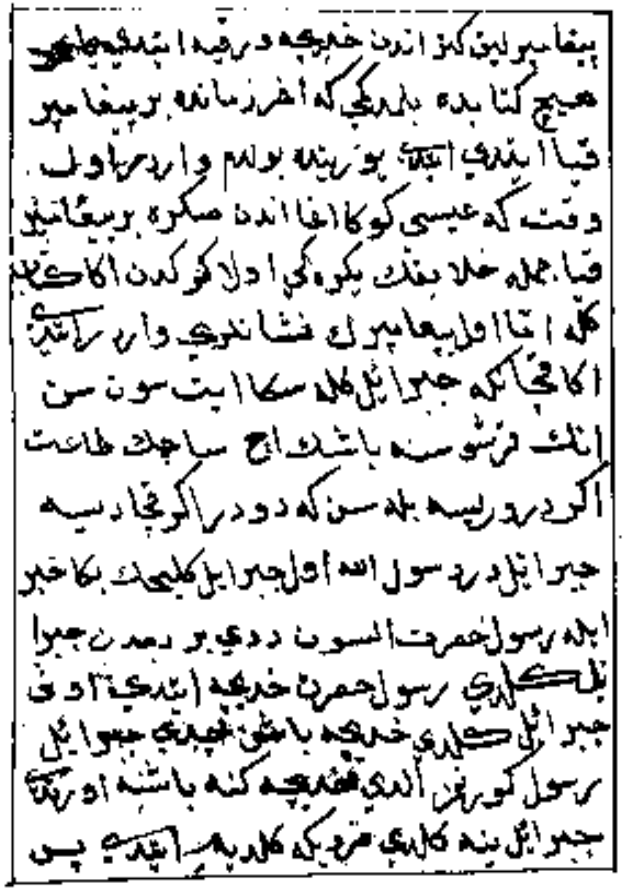
168a

168b

168b

169a

169b

170a

170b

صورتنده اولوب کلدي بونلرونك فاتنه کردي
صورديلر نکيش بين ايدي تخد الندن دون بلدکه
سيزدك بونده کب طا نفشکوزدا رد رسيز سيزك
بين حکم ادين هر بري تدبير ايلديلر تخد قبول
ايتدي بوکرا بوجمل ايتدي کلسه دارلوم الدوک
لوم قتلها دلولر سه اودن اوه برردوه درلوم
ابليس عليه اللعنه ايتدي اشبو سوزا بوورجبر
ائيل کلدي ايتدي يا محمد حق تعالي امر ديکه بنده
کيده سن بوسوزي رسول ابوبکره ديکه ابوبکر
خوش کوردي کمکا يراق ايتديلر چونکه کيجه
الدي کافرلر اول اشي طيديلر رسولك اوين اوريا
الديلر حق تعالي اوکيجه کافرلره قچي اويقوديکه
تاکه ابليس عليه اللعنه دخي اوده اکادکن ابو
دکي بوندي رسول حضرتلرينه يرنده ياتوردي
بردن البته برز طيراق الدي اول کافرلرك اوزره

171a

مجدي دوه سنه بندي نصردي کچدي کندي
برزده ابليس عليه اللعنه اويندي کوردي که محمد
کتلش فرياد ايدوب چاغردي که محمد قچمش ايديلر
بلدردك ايتدي که اشبو کوزم طيراق صچمش چونکه
اچردکوديلر علي يرنده يلديلر ايتدي لرياعلي
قان محمد ايتدي ابوبکرله کنديلرچون ان
اشتدي لرارد نجه سريلر رسول حضرتلرني
کيدرکن برمغاريه اغزيلر درحال احيننه کرد
يلر حق تعالي امرايتدي که کوکرجنه کلدي وبو
سنده يورديدي دارمجد اغ کردي جبرائيل
دخي خطاب کلديکه يتزارني دستما جبرائيل قپويه
کلدي کوردي که کوکرجين برتلش دادر مجد
اغ کوشش ارمجد ايتدي نيه کلدك ايتدي عالم
فخري محمد مصطفي عليه السلام بونده دراغرودر
کلديکه اذ بکلم دشمندن ارمجد ايتدي يا جبرائيل

171b

بکونکه کون حق تعالی یرده دارلغی بر ضعیف لر ه
جانور سنك کوچك بنه بلرکه یکلیه سن اورنجك
ایدی سن بنوم ضعیف لغا بقماسنك که تو
تك کبی عظمتلو فرسته محمد ایدی بر قاچی
اوزه مدی پس کافرلر ایلیو بو مغاره فتوسنه
وردیلر کوردیلر که اورنجك اغ کوشی وکوکرجن
یرتلمش چونکی آنی کوردی لر کیردیلر رسول
حضرتلری باسن ابوبکر واغ دزینه قودی بایدی ایوده
ناکاه برایلان مغاره دلکندن باشن چقردی
ابوبکران کوردی قنفتاتندن برپارچه کسدی
اول دلوکی دقدی بر دلکندن دخی باشن چقردی
اکا دخی برپارچه وقدی بر دلکندن دخی باشن
چقردی ابوبکر اکا اکیسن دقدی اول ایلان
اکیسنده صوقدی ابوبکرانك آیینه قتلندی
کوز لرنده باش رسول حضرتلرینك مبارك یوزینه

172a

باقدی ایتدی کوردیکه ابابکر اغلر ایتدی
نیه اغلرسن اول ایلان صوقدقجی ایدوردی
پس رسول حضرتلری مبارك یارلرندن اول صوقدوقجی
یره دردی اغزی ساکیلدی چونکه ابوجهل
بلدیکه محمد مدینه قچدی ابوجهل سرا قبه
یوزدوه وریچك الدیکی یرلرینه دکنجه بیت الدرسر
افه قچی سردی اندی ابوبکر الدیه ایتدی یارسو
ل الله اوچی سراقه یتدی نه لوم رسول ایتدی
الحمدلله یونك شرندن سن قورتر حق تعالی ایتدی
یاپر طوت سراقه یدوه سیله دزینه دکنجه بر
دفعه سراقه کوردیکه دوه سیله غرق الور ایتدی
اناندم سکا یارسول الله کم حقیقتا پرسن رسول
الله ایتدی چك دعا قلدی یرکنه قدی سراقه
رسول حضرتلرینه اباغنه دشدی برکشدن براق
چقردی ابوبکره وزیارکندوی کنه دندی

محمد

172b

رسول حضرت مدینه یقین کلدی مدینه قومرد تجب
قریشو چقدیلر جمله دشره الدیلر الب شهرت کلدیلر
هر بری رسول حضرتن اولرینه دعوت اندیلر
رسول حضرتن هر فتنی کوزیله اورزم بکا خاطر یکوز
قلا کلک معاریض بوینه مرالوم دوه فتنی اوچیو
سنه وارسه بن انده وناین هم بکا دخی یارو
بوبله درپس اول دونک معاریض بوینه طولا
دیلو صلی وردیلر اول دوه ابوب انصاریک
قپوسنه کلدی دردی اول کشی اکن فقیر
لردنا دی رسول حضرتن دودن اندی اول
اده کردی ابوبا انی کوریب شاذالدی اول
اوکیجک اوده رسول معجزان بره کاشنده بویدی
دزلو نعمتلر یله طولوی رسول حضرتن اندی
سائلین الدی قصه بدر کبری چقنده رسول
حضرت مدینه ده قرارطوتدقدن برکون جبرائیل

173a

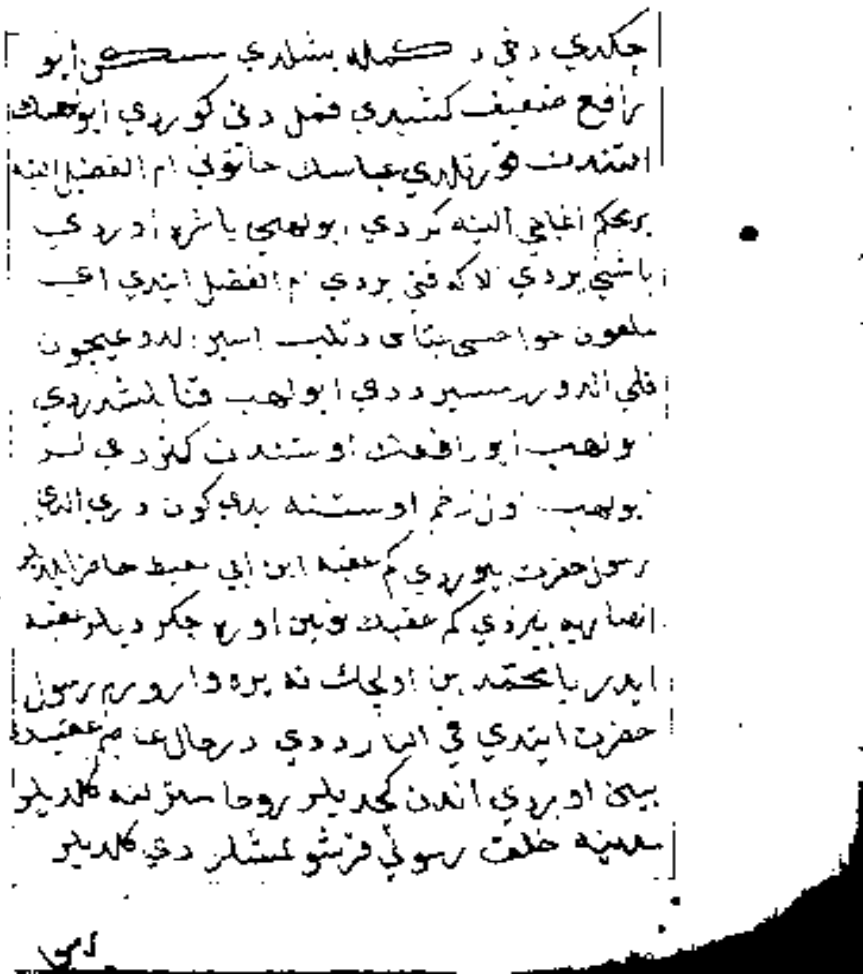
کلدی خبر کتوردی که اوشی شامدن کاروان کلور
بوکلوی ارپا بغدای بردی اصحاب اول کلن
کاروبان اوزرینه اول وقتن اصحابت سلاح
بوغدی بوراخ الب الره قریشو کندیلر اول کاروان
باشدن بوکشی چقدی ابوجهل خبر الدی هرکیم
بنمله کلرسه اوداباقی سرم دوی بس اوچ یل
اول کاروانه قریشو چقدیلر جبرائیل اندی یارسول
الله ایتت اصحابه صواش ایله سونلر کاروان کندی
یونلرا یدیلر بوخبری یزه اولدن کرکدی تاکه صواش
براقن اوندن ابوجهل لشکری صودن یانه
قتشلردی اول کیجه انلره احتلام وافع الدی
چون ارته الدی ثم الب نماز قلدیلر ابلیس علیه
اللعنه یونلره ول کوکلونه اندیشه برقدی
جنبله نماز قلدکوزسزول نجه دیوکوزدار
پس حق تعالی برفتی بغور یزدی جهان

کلدی

173b

174a

174b

175a

